TRACTATVS

)E IVRISDICTIONE INTER IVDICEM ECCLESIASTICVM, ET LAICVM EXERCENDA.

Pars Quarta,

ıa per duas Centurias casuum, discutiuntur omnes articuli legum Imperiaium, Statutorum, Constitutionum, & Edictorum Principum secularium, an comprehendant ecclesiasticos, & eorum bona, in omnibus casibus Iudiciorum ciuilium, & criminalium.

DOCTORIS MARTÆ

VRISCONSVLTI NEAPOLITANI, ET IN ROMANA CVRIA ADVOCATI.

Cum Indice rerum, & verborum locupletissimo.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO DOMINO OCTAVIO PARAVICINO, S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO,

DOCTOR MARTA S.

OFFERO tibi munus, amplissime Præsul, si aut ex sua, aut ex tua dignitate spectetur, perexiguum, si ex viribus mediocre, si ex animo magnum, lucubrationes quasdam sunt Iurisdictionis casuum, omnes legum Imperialium, Statutorum, Edictorúmque secularium Principum describentes, an & quando ecclesiasticos, & eorumb ona comprehendant, siue ad secularem forum trahi debeant, & cùm post reuisiones, antéque omnes alios, qui huiusmodi materias scriptitarunt, eò peruenerint; vt ederentur, sub cuius potissimum patrocinio apparere debent, quàm tuo illustrissimo?

Nam quantum ingenij, iudicij, atque prudentiæ, ad sustinendam tanti magistratus personam existas, omnes optimè norunt, qui tuam operam, & industriam maximis in rebus sunt experti. Cuius enim magis quàm Cardinalis Parauicini hac ætate à summis Principibus & maiestatibus patrocinium exquiritur? Cùm ad te quotidie, tanquam ad oraculum in rebus arduis, & dubiis confluant, tuáque domus velut prudentiæ asylum à subditis & peregrinis, ab infimis, mediis, & summis celebretur, omnésque vno ore egregiam prudentiam, constantem fidem, atque perpetuam integritatem admirentur.

Testatur tota Germania, quæ te sanctæ sedis apostolicæ Nuntium quod Heluetios diu veneratà est, vbi egentibus misericordiam, & liberalitatem, laborantibus disertum patrocinium, amicis officiosam operam, literatúmque peritis, qui te semper coluerunt, honorem maximum tribuisti: quas cùm admirabiles tui animi dotes Gregorius decimus quartus Pont. Max. optimè notas haberet, atque Cardinalem optauit ipse ille Cæsar, eadémque amplissima, nobilissimáque in toto orbe prouincia, apud sanctam sedem in protectorem suscepit, & obsequentissimè veneratur.

Nunc igitur in sublimi loco positus, ea est amplitudinis tuæ humanitas, vt nullius etiam infimæ conditionis humilitatem è sublimi despicere soleas, & tibi proprium sit, literarum studiosos maximo fauore prosequi, eorúmque studia pro virili promouere, augere, atque ornare, &, vt breuiter dicam, singularem quendam patronum agis in omnes, quos aliqua conditione, cum integra morum probitate aspersos animaduettis. Prædicāt omnes tuæ vitæ sanctitatem, rerum prudentiam cum incredibili fide, constantia, honestate, atque iustitia, & pietate, aliáque id genus, planè heroicis virtutibus copulatam, quarum ego quoque hilarem præconem me exhiberem, nisi ingenij mei tenuitas mihi esset cognita, & audaciæ, temeritatisque notam subire non dubitarem.

Mirandam Memnonis statuam prisca vetustas habuit, & suis scriptis posteritati tradidit prodigiosam; hæc enim etsi marmorea esset, atque scalptorio tantùm ornata lumine, lucidissimis tamen solis radiis exposita, non modò voces emittebat, sed sic planè & distinctè loquebatur, vt humanus ei spiritus cœlitus allapsus atque immissus videretur. Quod etsi fabulosè traditum crediderimus, non modica tamen hoc nobis ænigmate declararunt, & sub fictionis cortice veritatis medullam operuerunt. Neque aliud sanè hac statua antiquitas, quàm præstantissimorum fauorem in paruulos homines voluit denotare, qui cum naturæ dotibus, clarisque monumentis destituantur, fit, vt instar Memnonis statuæ algentis, pressis labiis obmutescant, ni superiorum fauore, clari ad maiora prouehantur.

Verebar igitur illustrissime, ac Prudentissime Præsul, ne statua huius voluminis tenui doctrinæ scalpello dolata, sic clara prælo obmutesceret, vt omnium oculi irridentes obuersis palpebris declinarent, ni tuis irradiata fulgoribus splendeat, & refulgeat: ea est enim auctoritas tua, vt in iudiciis ferendis, vnde tu steteris, plerosque bonorum statutos esse confido. Vale.

¶ 2 INDEX

INDEX ARGVMENTORVM, CASVVM, VTRIVSQVE CENTVRIÆ.

ARGVMENTA CASVVM PRIMÆ CENTVRIÆ.

Digitized by Google

Clerici iuuantur statutis disponentibus standum esse iuramento damnum passi, licet eisdem non inueniatur forenses 82

Statutum disponens super publicatione bonorum tractorum extra territorium, non habet locum in fructibus bonorum ecclesiasticorum: Et quid si clerus clam extrahant bona alterius, an illa sint publicanda 83

Stante statuto quod libri mercatorum faciant plenam fidem, non possunt facere fidem contra clericos, praesertim extra actum mercaturae 84

Statutum quod occisor non succedat occiso, non comprehendit clericos perpetrantes homicidium, etiam cum qualitate. Nec potuit inferre praeiudicium fisco ecclesiae 85

Ecclesiasticos non teneri recipere hospites, neque milites in eorum domibus, aut monasteriis vigore ordinum laicorum siue tempore necessitatis belli, siue aduentus Principis, & consuetudinem contrariam non valere 86

Statutum quod notarius non matriculatus in collegio nō possit instrumenta conficere, & si contra fecerit, incidat in poenam, ipsaque instrumenta nullius sint efficaciae, non comprehendit clericos, neque notarios Pontificia, vel Imperiali autoritate creatos 87

Statutum quod maritus post mortem suam non possit relinquere vxori vltra centum aureos, non comprehendit casum, quando relinquit vxori multo maiorem pro eleemosyna facienda pauperibus distribuenda per ipsam 88

Dominus directus feudi, qui super feudalibus est iudex competēs si ciuiliter agatur in clericos feudatarios, vbi ob feloniam commissam, criminaliter agendum esset, non posse ex rationabili causa illos feudo priuare, neq; de possessione deiicere: nisi per ecclesiasticum iudicem fieret, atque ecclesia nulli inferretur praeiudicium 89

Leges ciuiles de potestate patris in filium, atque de iurib. Domini in libertum loquentes, non habere locum si filius, vel libertus facti fuerint clerici 90

Edictum de alienatione iudicij mutandi causa factū, non habet locum si alienatio fiat in clericum, siue inter viuos siue in vltima voluntate 91

Dominos temporales nullo modo posse prohibere subditos ne agant, vel conueniantur coram iudice ecclesiastico 92

Principem laicum non posse statuere corrigendo, vel interpretando ius diuinum, sed hoc esse munus apostolicum 93

Nullā praescriptionem currere contra ecclesiam supra bonis alienatis sine solemnitate apostolica, per extrauagantem, Ambitiosae: *secus est de iure communi, quod non censetur correctum quo ad validitatem contractuum, ante extrauagantem celebratorum* 94

Testatorem non praeiudicare ordini ecclesiastico per conditionem si sine liberis decesserit, quia non excludit ecclesiasticos: nec monasterium ante professionem, etiam si alter filius sit substitutus 95

Quando vniuersitas grauatur per numerum focularium vigore statutis de damno dato an clerici, qui non cōprehenduntur computandi sint in numero ipsorum 96

Si Comes creatus fuerit Cardinalis, non amittit castrum, quod obtinuerat vigore primogeniturae 97

Statutum, quod si locator, vel conductor noluerit cōtinuare reconductionem, teneatur alteri denuntiari per duos menses ante finem temporis contractus, non comprehēdit Ecclesiasticos, neque successores in praelatura 98

Statuta laicorum confirmata per summum Pontificem, quando sint seruanda inter Ecclesiasticos 99

Sicut clerici non possunt renuntiare priuilegio fori, ita non possunt renuntiare priuilegio, vt non subsint statutis, & ordinibus laicorum 100

ARGVMENTA CASVVM SECVNDAE Centuriae.

Iudices laicos nullo modo posse sequestrare bona temporalia & fructus Ecclesiasticorum, sub praetextu vsurpatae iurisdictionis, etiam si extaret consuetudo 101

Clericum citatum vt laicum coram iudice laico, non comparentem coram eo ad opponendum fori declinatoriam, nullo modo potest condemnari in expensis, neque mulctari, etiam si coram ecclesiastico postea conueniretur 102

Clericum litigantem coram iudice laico in casibus permissis, non teneri ad sportulas 103

Clericum depositarium laicorum debere cogi à iudice Ecclesiastico ad restituendum depositum, vigore ordinis iudicis laici 104

Clericum fideiubentē pro laico, nullo modo posse cōueniri coram iudice seculari, sed debere coram Ecclesiastico 105

Laicum clerici fideiussorem non semper conueniendum esse coram iudice seculari 106

Clericis litigantes in foro laicorum, an, & quando possint reconueniri à laico coram eodem iudice 107

Clerici filijfamilias emancipationem posse fieri coram iudice laico atque Ecclesiastico 108

Insinuationem donationis factae à clerico expediri posse corā quocunque iudice, siue donantis, siue donatarij 109

Iudicem laicum non posse dare tutorem, aut curatorē clerico pupillo, aut ecclesiasticos dare tutores laicis 110

Seruitores laicos episcoporum gaudere priuilegio fori ecclesiastici 111

Colonos ecclesiarum, & clericorum conuentos coram iudice laico, aliquando posse fori Ecclesiastici declinatoriam opponere & obtinere 112

Eremitae, confraternitates laicorum, hospitalarij, equites religionum, atque similes personae deferentes habitum religiosum, an sint de foro ecclesiae 113

Donationem factā à clerico suae concubinae repeti posse per Fiscum Ecclesiae, nō autem per haeredes ipsius clerici 114

Clerici, qui aduocati munus in foro laicorum exercere non possunt, nisi in certis casibus, non prohibentur allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare 115

Clerici an, & quando possint esse procuratores laicorum, item notarij, & scribere rogita instrumentorum, & an circa gesta per eos cognoscantur à iudice seculari 116

Clericos cogi non posse ad ferendum testimonium contra laicos. item seculares non posse facere testimonium contra clericos in criminalibus, & testimonium factum contra dictum eorum priuilegium nō esse attendendū 117

Clericus, & laicus simul rei debendi, debent coram iudice Ecclesiastico conueniri 118

Clericus & laicus socij criminum, debēt à iudice ecclesiastico iudicari, & laicus non sufficienter punitus per ecclesiasticum, poterit per iudicem laicum iterum puniri 119

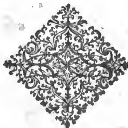
Compromissum posse fieri à laicis in clericum, & à clericis in laicum de bonis patrimonialib. vbi autem factum est à laicis in clericum, & laicum, tunc reductio ad arbitrium boni viri petenda est corā iudice Ecclesiastico 120

Laicus factus clericus siue religiosus post contracta debita & obligationes, vel cōmissa delicta, nunquam respectu personae posse citari, nec iudicari per iudices seculares, licet secus sit respectu bonorum, quando iurisdictio laicorum fuisset praeuenta, secus si fieret monachus 121

Clericos non posse citari à iudice laico super cōfectione inuentarij, licet habuerint interesse: nec inuentarium in bonis spolij clericorum posse fieri per iudicē laicum, nisi in casu, quo clericus posset laicum habere heredem 122

Neq; creditores in maiori quātitate posse cogere clericū in foro seculari, ad concurrendum super aliquo pacto ad beneficium debitoris: neq; ipsum debitorē posse, cedendo bonis, agere cōtra clericū creditorem in eodem foro 123

Cis-

D. MARTÆ

IVRISCONSVLTI NEAPOLITANI, ET IN ROMANA CVRIA ADVOCATI,

Tractatus,

DE IVRISDICTIONE INTER IVDICEM Ecclesiasticum, & Laicum exercenda.

Pars Quarta.

CENTVRIA PRIMA.

PRÆFATIO.

VERE omnino ac sapienter Iustinianus *in l. 1. Cod. de vet. iure enuclean.* definiuit, Omnibus auctoribus iuris æqua dignitate pollentibus, & nemini quadam prærogatiua seruanda, quia non omnes in omnia, sed certi per certa, vel meliores, vel deteriores inueniuntur, cùm possit & vnius, & deterioris sententia, & multos, & maiores superare.

Non defuere tamen Cardano similes, qui, quoniam proprio bono carent, quo innotescant, ex recentiorum scribentium malis seipsos commendent, intelligentes sententiam de antiquioribus, quibus nostri temporis auctores, neque rerum inuentione, neque scientia, aut sermonis elegantia, atque stylo dicendi vllo modo comparari posse arbitrantur.

Hoc verè dici posse asserunt, iuris scientiam nunc difficillimam iudicari, non præcipuè quod de rebus abstrusissimis tractet, sed quod adeo sit recentiorum commentis obscurata, vt ob rerum omnium confusionem, ita discipulorum ingenia primo congressu confundant, vt ij, desperata perceptione, vel resiliant, vel nunquam seriò animum applicent ad ea cognoscenda, quæ diffidant posse percipere.

Et huius pestilentissimi mali causam afferunt, quod multis ab hinc annis præceptores iuris nullum scribendi modum, multo minus vllam grauitatem huic tam magnæ rei adhibuerunt, tantùm curiosi in recensendis, atque mox refellendis aliorum opinionibus, tum deinde nouas ex his retexendis, donec res in immensum prodiret, vt nunc denique quot sint auctores, tot videamus esse sententias interpretandarum legum.

Ita dicunt obscuratam sanè fuisse iuris disciplinam innumeris nouissimorum Doctorum voluminibus, vt intueri non liceat amplius mirificam humani iuris elegantiam, quæ, vel cum primis ad discendum, ac obtemperandum, homines inuitare debeat, cùm præsertim pro duobus librorum millibus, qui Triboniano tantoperè displicuerunt, habeamus nunc viginti millia, adeóque plures, si iustam scriptorum collationem faciamus: Cuius rei indignationem doctissimi etiam proximæ ætatis censores literarij, Alciatus, Zasius, Budæus, & cæteri suis notarunt obelis.

Verùm enimuerò si veritatem amplecti fas est, neque rerum intentione, aut iuris scientia, neque ob antiquiorum sermonis elegantiam, vel ob librorum prodigiosam nostrorum temporum multitudinem, recentiores esse illis inferiores fatendum est.

Inuentione quidem, non enim pessimè nouissimi de re literaria mereri debent, imò eos arbitror longè magis cæteris omnibus eam illustrare, qui non insuetatis inueniendis ingenium euacuant, sed potius in eo operam collocant (quod est vtilius imo multo difficilius)

vt tam varia diuersorũ inuenta, sparsim dissipata, in vnum quasi corpus, apto ordine redigant, quidque suo loco disponentes, superfluis omnibus, atque intricatis à tractatione reiectis, quod & si hac sensata ratione patet, Iustiniani etiam sententia ibidem *in d.l.1.* comprobatur dicentis, nam qui subtiliter factum emendat, laudabilior est eo, qui primus inuenit.

Antiquitas est instar gigantis, cuius ceruicibus, ceu puer insistit posteritas, quæ quanto altius est à maiore sublata, tanto longius prospicit, & certius videt, qua ratione recentiores auctores præferendos esse, existimarunt omnes, quod non antiquarum modo inuentionum ceruicibus insistant, sed semetipsos etiam in rerum melius proferendarum certamine superare contendant: ab antiquis igitur esse, à recentioribus verò bene esse iurisprudentiæ creatum est.

Neque scientia sunt recentioribus præferendi: Nerua ab Vlpiano in errore deprehensus deridetur, *l.est differentia.ff.quibus modis pign.vel hypothec.tac.contrah.* *l.1.§.per seruum.ff.de acquirend.possess.* Claudius Saturninus ironicè dicit, Scæuolam subtilem ingenio de iure respondisse, & Celsus Celsi, id est, filius patris sententiam reprehendit, *l.dedi,§.si quis quasi,versic.sed si seruus.ff.de cond.caus.dat.vbi Gloss.& Roman.* Marcellus notat sententiam Iuliani, quam tamen sequitur Vlpianus Marcellum ipsum redarguens, *l.apud Iulianum.ff.de hered instituend.* Idem Marcellus in vniuersum scripsit de notis Iuliani, *l.1.C.de commun.seru.manumiss.* Seruius Sulpitius libros integros composuit de erratis, & notis Quinti Mutij Scæuolæ sui præceptoris, *l.Mutius.ff.pro soc.& apud Gell.li.4.c.1.* Vlpianus, Paulus, & Martianus de notis Papiniani viri acutissimi, *l.1.§.& ideo.C.de veter.iure enuclean.* scripserunt, Claudius Trifoninus in Serbidium Scæuolam, Marcellus in Iulianum, Ælius Martianus in Marcellum notas, *vt patet ex his, qui illorum vitas descripserunt, Berardino Rutilio, & aliis*, scripserunt. Celsus Domitio Labeoni ita scripsit, aut non intelligo, quid sit id, de quo me consulis, aut magna est stultitia tua, *l.Domitius ff.de testament.* Iustinianus *gloss.in l.fi.C.in quib.causis in integrum restit.non esse necess.& est apud Gell.lib.6.c.14.* ipse multoties in legibus reprehensus, aliquando errasse eum dicunt, interdum etiam bibisse, quando legem condidit, cæteros etiam imperatores, *l.3.in fin.iuncta gloss.ff.de supell.leg.* aberrare in iure posse constat: Imò & sectarum falsæ opiniones, Cassianorum, Sabinianorum, Proculianorum, Pegasianorum in Pandectis referuntur, *l.1.ff.de contrahen.empt.l.adeo ff.de acquir.rer.domin.l.illud.ff.de petit.hered.l.3.ff.de acquir.poss.l.3.ff.pro derelict.*

Prætereà compilatores decretalium aliquando lapsos esse, & sæpius posuisse affirmatiuam pro negatiua, probarunt Hostiens. Ioan. Andr. & Cardinalis, *in c.fin.de precar.* Gratiani infinita errata colligit Felynus *in cap.2.num.44.de rescript* Cynus, Bart. *in l.1.§.1.ff.de requir.reis*, Gemin. *in cap.vt animarum, col.2.versic.item quia, de constit.* etiam sæpe conqueritur de parua scientia Canonistarum.

Accursij, Bartoli, Baldi, & cæterorum inscitiæ multa implent volumina, quæ sunt à quamplurimis compilata, vt verè dici potest, commune esse recentioribus cum antiquis elucubrare, & fallere: Nec enim antiquiores velut sacramento nos adigi voluerunt, qui non tam effusè de se polliciti sunt, vt in rebus obscuris nunquam caligasse se, ausi fuerint confiteri.

Sed ea est doctorum hominum conditio, vt ab eorum morte viuere incipiat humanus fauor, & vitæ finis principium fit gloriæ, laudes hominum mors inchoat, quia cum corpore moritur inuidia, viuitque cum ipso: Redeat Papinianus, redeant nunc etiam illius ingenij contemptores, compareat Vlpianus, reflorescat Scæuola, veniant Romam Iulianus, & Iabolenus, resurgant Gallus Aquilius, Sulpitius, Martianus, Cato, & cæteri, quos iuris peritissimos appellamus, non modò segnes laudatores inuenient, sed mordaces etiam ac liuidos detractores, quod quisque suis temporibus expertus est.

Nec denique antiquorum elegantia sunt ipsi recentiores spernendi, quæ nostro seculo naturalis non est, & Lacedæmonum more, reprobantium omnino eloquentiam, proborum hominum sententias ex solo pectore proficisci opus est, ne artificij suspicione, apud eos, qui iudicant, multum fidei detrahatur, & auctoritas scribentis imminuatur, atque suspectus fiat: qua ratione, etiam inter antiquos apud Pomponium *l.2.§.post hos.ff de origine iuris*, reperitur, Trebatium fuisse in iure peritiorem Cassellio, istum verò Trebatio eloquentiorem, ideo Cassellij scripta non reperiri: & inter nouos Alciatus, qui elegantioribus studiis delectabatur, hac ratione consilia edenda non esse (teste Deciano *in apologia pro Iurisperitis contra Alciatum, c.16.*) profitebatur.

Non enim oratorem quod Latinè, quod perspicuè locutus fuerit quisquam est admiratus, cùm reprehendere, atq; irridere si vitiosè diceret, suo iure possit, sed qui explicatè, qui proprie

priè,qui abundanter,qui illuminatè conceptuum sensus enunciare possunt,eos vulgus omni laudis prædicatione maiores esse existimat,& in iudiciis,& graui fortunæ, capitisque discrimine accurato potius,quàm ornato dicendi genere salus acquirenda erit.

Studui ego,non vt quodcunque mihi speciosius,sed vt aliis veritas eluceat,quem stylum, & omnes posteriorum temporum Iurisconsulti,& Diuus Thomas, ac cæteri sacræ paginæ scriptores insectantur:Finis enim meus,qui semper in hoc genere studiorum fuit, non tam scribentis laus,quàm legentis vtilitas,si qua ex me percipi,aut sperari potest, ad id maximè respexi,vt armatum voluere in hac iurisdictionis materia,vlterius non sit necesse.

Minus obscurata dici potest iuris disciplina recentiorum commentariis, non enim ad hanc vsque ætatem id consequi potuimus, vt nulla possit oriri quæstio, quæ vel legibus, vel scriptis antiquorum prudentum non sit terminata, plurimum adhuc restat operis, multumque restabit, vt dicit Seneca *in epist.65.* multum etiam egisse, qui ante nos fuerunt, sed non compleuisse, non peregisse: Imò Philosophis etiam impossibile iudicatur eundem incipere,& finire posse aliquam artem: eorum igitur quæ scripta sunt, vel minima est eorum, quæ inter mortales contingunt,portio: neque vllis adhuc scriptis sunt omnia definita,cùm nulla sit dies, quæ nouas non producat facti species, nullius scriptis comprehensas, & noui semper non insurgant casus atque hominum mores, quos necesse fuit posterioribus relinquere,etiam Iustiniano iubente,ad alteram legum congregationem referendum esse.

Longè distat facies nostri seculi, & tribunalium ab antiquis Romanis, ergo facilius ex nouissimorum scripturis colligemus, quæ ad casus emergentes definiendos conferunt, quàm ex antiquioribus.

Quare non obscuratur iuris disciplina iis scribentium lucubrationibus, quæ ad societatem hominum tuendam,ad casus emergentes decidendos,& compilandos, denique ad iurisprudentiam augendam propediem emittuntur,audaci quidem conatu,sed euentu,vt arbitror, nihil pœnitendo.

Et licet Iustiniani exemplum esset nostris temporibus renouandum (vt ex reciproca humanarum rerum vicissitudine,quamprimum sperari debet) non tamen comburendi essent libri,quo accusatur Tribonianus, qui solum volumen ex tanta librorum multitudine conficere ausus est,qua temeritate potius nos in maximam rerum omnium ambiguitatem, obscurissimasque tenebras præcipitatos, atque ita esse demersos apparet, vt in lucem recipi non solum difficile,sed penè impossibile esse videatur.

Nunc igitur, ne simus in dicendo prolixiores, ad eam iurisdictionis partem exarandam accedamus,in qua leges Imperiales,statuta, constitutionesque Principum, Ecclesiasticos, & eorum bona non comprehendere declaratur, quam sic aggredior, ad laudem Dei Omnipotentis, sub cuius præsidio iurisdictio Ecclesiastica sarcta, tectáque seruatur, ad Ecclesiæ parentis nostræ gloriam, cuius iurisdictio tunc maximè florebit,cùm docti in Ecclesia Dei, velut splendor fulgebunt firmamenti,ad vtilitatem vniuersæ Reipublicæ Christianæ, cuius integritas,pax,& tranquillitas in iurisdictione Ecclesiæ conseruatur, vtque Deus Optimus Maximus ad hanc pietatis officinam suis beneficiis, atque fauoribus nos assiduè prosequatur.

CASVS I.

Statuta ad bonum publicum condita, nulla facta mentione clericorum, eos non ligant.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiastici an ligentur lege Principis secularis, condita ad bonum publicum,nulla de ipsis facta mentione.*
2 *Clerici an teneantur contribuere , vbi tractatur de communi vtilitate cum laicis,& n.11.*
3 *Vtilitate & necessitate publica vrgente , an seruetur immunitas clericis.*
4 *Statutum an valeat contra Ecclesiam propter conseruandum statum Reipublicæ.*
5 *Et an ad eius validitatem requiratur Pontificis auctoritas.*
6 *Ecclesia debet contribuere in purgatione putei communis eum vicinis.*
7 *Clerici an teneantur ad extraordinaria munera.*
8 *An teneantur ad reparationem pontium, fossarum ciuitatis, & similium.*
9 *An teneantur soluere gabellam de plaustris,seu curribus,si sit in vtilitatem ciuitatis.*
10 *Bona clericorum an teneantur contribuere in quibus publicæ vtilitati consulitur.*
11 *Clerici teneantur contribuere ad salaria Doctorum profitentium in gymnasiis publicis.*
12 *Clerici an ligentur edictis Principum pro annona publica.*
14 *Leges pro bono publico lata, etiam à Principe laico an ligent clericos.*
15 Cap.peruenit,de immunitat.Eccles. *an loquatur de clericis,& eius intelligentia,& nu.17.& n.19.*

16 *Clerici facilius excusantur à personalibus, quàm realibus.*

18 *Clerici sunt inhabiles ad pugnandum etiam contra Saracenos.*

20 *Papa an possit dispensare cum Sacerdotibus, vt eant ad bella, & pugnent.*

21 *Leges Codicis de clericis disponentes, nullius sunt efficacia, & nu.40.*

22 *Bartol* in l.omnes populi, nu.19. *est communiter reprobatus.*

23 *Lex Principis secularis etiam ad bonum publicum lata, non ligat clericos ob defectum iurisdictionis.*

24 L.ad instructiones. C.de sacrosanct. Eccles. *fuisse correctam per* authent. item nulla communitas, *& n.26.*

25 *Ecclesia & clerici hodie sunt immunes à quibuscunque oneribus, etiam publicam vtilitatem concernentibus.*

27 *Clerici dicuntur ciues ciuitatis, contrarium n.29.*

28 *Item sunt districtuales dominorum temporalium.*

30 *Item non habent vocem in consilio populi.*

31 *Principes laici habent potestatem à Deo condendi legem, quæ bonum publicum respiciat.*

32 *Et contrauenientes illi legi peccant mortaliter.*

33 *Clerici ligantur lege laicorum ex vi directiua, & naturali ratione.*

34 *Ex qua non directè, sed in subsidium sint cogendi.*

35 *Clerici ex inobseruantia legis Principum secularium non obligantur ad peccatum mortale.*

36 *Lex quando dicatur obligare ad peccatum mortale.*

37 *Legislatoris voluntas est ratio originalis obligandi ad peccatum.*

38 *Lex ciuilis an habeat potestatem obligandi in foro conscientiæ.*

39 *Leges Principum secularium, etiam ob publicam vtilitatem, & necessitatem conditas nullo modo ligare Ecclesiasticos, qui defendant.*

41 *Onera realia quotuplicia sint.*

42 *Collecta imponuntur personis pro rebus.*

43 *Leges secularium nullo modo ligant Ecclesiasticos, nisi fuerint à Pontifice confirmatæ.*

44 *Lex vel statutum nullo modo valere potest, quin ob publicam vtilitatem sint condita.*

45 *Legis fundamentum est iurisdictio.*

46 *Et ob solam vtilitatem publicam lex non sustinetur.*

47 *Alienatio rei Ecclesiæ non sustinetur, etiamsi in vtilitatem Ecclesiæ, nisi seruatis solemnitatibus.*

48 *Ecclesiastici quatenus ob publicam vtilitatem teneantur in subsidium*

49 Cap. non minus, de immunitat. Eccles. *intelligentia.*

50 *Et an loquatur de oneribus, quæ propriè spectabant ad laicos, vel de communibus cum clericis.*

51 *Clerici, & Ecclesia, etiam volentes, & cum Episcopi auctoritate non tenentur ad onera publica, nisi consulto Romano Pontifice.*

52 *Sententia S.D.N. Papæ Clementis VIII. qua declaratur in facto, Ecclesiasticos teneri ad onera publica, vbi laicorum facultates non sufficiunt.*

53 *Discussio bonorum non est facienda, quando constat notoriè aliquem non esse soluendo.*

ECEPTISSIMA est inter scribentes sententia vtriusque classis; Ecclesiasticos
1 ligari † lege Principis secularis, condita ad bonum publicum, cuius Ecclesiastici participes fiant, dum tamen de ipsis nulla prorsus mentio facta fuerit (quæ tanquam cæterorum casuum huius primæ centuriæ fundamentum inprimis discutienda est.)

Hanc opinionem sequuti sunt Ancharan. *in cap. non minus, nu.8. de immunit. Eccles.* per hæc verba: Et aduertendum, quia ex prædictis, quæ proximè tetigi, posset dari generalis doctrina, quod vbicunque tractatur
de communi † vtilitate clericorum, & laicorũ simul, 2
& permixtim, clerici tenentur contribuere simul cum laicis. Idem Ancharan. *in c.1. de immunit. Eccles. lib.6. in vers. sed vlterius circa hoc quæro,* quid si agitur de communi bono clericorum, & laicorum, vtrum clerici contribuere teneantur, & dicit se ponere quæstionem facti. Quædam hostilis societas, volens venire super territorium Senarum causa comburendi domos, & depopulandi agros, & committendi alia mala, commune Senarum, vt liberaret ciues, & omnes à prædictis malis imminentibus, conuenit cum illis soluere magnam quantitatem pecuniarum; Dubitatum fuit, vtrum Ecclesiæ & clerici teneantur contribuere pro solido, & librâ possessionum, quas habent, sicut laici, cùm ita fuissent passi detrimentum in eorum possessionibus, sicut cæteri, & ex his, quæ ipse dixit *in d. cap. non minus,* consuluit pro affirmatiua. Idem Ancharan. *in cons.96.* respondit, clericos teneri conferre pro impensa facta ad communem ciuitatis vtilitatem, ne illa ab hostibus deprædaretur, & combureretur, cum solutione huius pecuniæ in suis possessionibus, euitauerint clerici dispendia similiter infligenda sicut in rebus, & possessionibus laicorum, & ideò æquitati, & iuri conuenit, vt impensæ onus sentiant, quemadmodum senserunt commodum.

Andr. *in c.1. ver. illicitas, n.36. de pace iuram. firmand.*
dicit, quod vbicunque vtilitas, † vel necessitas publica 3
exigit, non seruatur immunitas clericis, vel Ecclesiæ, ponit exemplum in portu, pontibus, muris, custodia ciuitatis, aëris salubritate, & aliis, & sequitur Afflict. *ibi n.25.*

Couarr. *in cap. possessor, de regul. iur. lib.6. in 2. part. §.*
4. *n.*8. dicit, si ob statum † Reipublicæ conueniat com- 4
munitati, maximè ad eius vel tutelam, vel regimen, quod res quædam in Ecclesiam, aut clericos minimè transferantur, tunc statutum id validum erit, & aduersus Ecclesiam obtinebit, allegat Cardinal. *in consil.* 144. & Federic. de Sen. *in consil.*35. & alios, vt ibi per eum.

Purpurat. *in consil.*50. vbi loquens de multis oneribus impositis, subdit, quod vbi causa communem & publicam respicit vtilitatem, non est necessaria Sum-
mi Pontificis † auctoritas, & dicit hanc esse veram & 5
æquam opinionem Iuristarum, Canonistarum, & Theologorum, idem *in consil.*335. *num.*1. Summa Angelica *in verb. immunitas, num.*37. *vers. distinguo tamen.* Specul. *in tit. de censib. §. nunc dicendum, in princ. vers. item pone,* dicit, quod si vicinia habet puteum, vel clibanum, vel porticum communem, qui eget purgatione, vel refectione, contribuere debet etiam Eccle-
sia, † nec excusatur, quia concernunt communem vti- 6
litatem. Idem tenet Ioan. de Turrecrem. *in can. placet, 16. qu.1.* vbi dicit, quod ille text. qui est etiam *in l. placet. C. de sacrosanct. Eccles.* fuit transumptus ex Concilio Chalcedonensi, & per illum text. probatur, quod
clerici † tenentur ad extraordinaria munera, quando 7
vertitur eorum vtilitas, vt quando exercitus per illum locum transitum faceret, & similia, idem tenet Car-

Cardin. Zabarell. *in clem. 1. de vita & honest. cleric. in 18.*
quæst. Lucas de Penna *in l. si in fi. C. de exactor. tribut. li.*
10. ait, quod clerici tenentur contribuere ad excaua-
8 tionem † fluminum, & reparationem pontium, & fos-
sarum ciuitatis, quia communis est vtilitas, etiam ipso-
rum, allegat Archidiaconum idem tenentem *in c. ge-*
neraliter, §. ad instructionem, aliàs est *c. ad instructionem,*
16. q. 1. Collectarius *in cap. aduersus, de immunit. Eccles.*
dixit, quod si vtilitas communis est laicis, & clericis,
tenentur clerici contribuere per illum text. inducen-
do illum à contrario sensu, Innoc. Io. Andr. & Cardin.
Zabarell. *in d. c. nō minus, de immunit. Eccles.* Bertachio.
in tract. de gabellis. q. 7. n. 20.

Hanc eandem opinionem tenet infinitus numerus
Iuristarum, Bart. *in l. nullus. C. de cursu public. li. 12.* Bald.
in tit. de pace Constantiæ, nu. 29. loquens de munitione
murorum ciuitatis, Alberic. *in rubric. ff. de munerib. &*
honorib. n. 86 Iacob. Butr. *in l. ad instructionem. C. de sa-*
9 *crosanct. Eccles.* vbi quod Ecclesia, † & clerici tenentur
soluere gabellam de plaustris seu curribus, si gabella
illa conuertitur in reparationem pontium, & viarum,
quia totum hoc redundat etiam in commodum, & v-
tilitatem Ecclesiæ, & clericorum, Cæpoll. *in tract. de*
seruitutib. 1. de via, n. 48. Ioan. de Platea *in l. fi. C. de im-*
munit. nemini conced. li. 11. Andreas de Barulo *in l. 1. C.*
de munerib. patrim. lib. 10. Nicol. de Neap. *in 1. regni, in-*
cip. item statuimus, n 96. Omnes Dd. *in d. l. ad instructio-*
nem. & in l. si ex toto, de legat. 1.

Et consuluerunt secundum hæc principia in diuersis
casibus, vt Ecclesia & clerici teneantur, quando vtili-
tas est communia, Bald. *in cons. 246. in. ip. antiqua est*
10 *querela, vol. 3.* vbi quod Ecclesia, & bona † clericorum
tenentur ad collationem in his, in quibus publicæ, &
communi saluti, etiam clericorum consulitur, & *in cōs.*
311. incip. si de iure. eod. vol. 3. Alexand. *in consil. 221. visa*
facti narratione, & statutis, n. 2. vol. 2. Paris. *in cons. 25. n.*
74. vol. 1. Corn. *in consil. 72. in hac consultatione, vol. 4.*
versic. & licet in Ecclesia. vol. 4. Ripa *respons. 1. sub tit. de*
munerib. & honorib. vbi probat hanc esse communem
conclusionem, quod in concernentibus communem
11 vtilitatem, clerici † quoque teneantur contribuere,
Bertrand. *in cons. 122. incip. ponitur in facto, vol. 1.* Dec.
in consi. 14. vol. 1. vbi latissimè probat, quod clerici te-
12 nentur contribuere ad † salaria Doctorum profiten-
tium in gymnasiis publicis, latius Menoch. *in consi.*
13 800. quod clerici ligantur legibus, & edictis † publicis
secularium Principum disponentium super publica
annona, & vbertate, idem Menoch. *in consil. 1000.* de
eadem materia scribit Barbat. *in consil. 1. vol. 3.* Duen.
reg. 100. num. 12. Octauianus Vulpellius *in tract. de li-*
bertate Ecclesiast. part. 2. n. 30. Petrus Auendanus *in tra-*
ctat. de exequendis mandatis Regum, part. 1. c. 14. num. 30.
Mexias *super pragmatica panis, conclus. 5. n. 43.* Ignatius
Lopez *in additionib. ad practicam criminalem Diaz. su-*
per c. 55. vers. sed vt liberè dicam, fol. 94. Vasq. *de success.*
creatione, li. 1. §. 10. n. 648. versic. & Hispaniæ vsu venit.
14 vbi quod leges † pro bono publico latæ, etiam à Prin-
cipe seculari, obligant clericos non secus, quàm lai-
cos, Remigius de Gonis *in tract. de charitatiuo subsi-*
dio, q. 62. n. 36. & ita fuisse sæpissimè decisum in diuer-
sis tribunalibus totius orbis, Caccheran. *in decis. Pede-*
mont. 181. Franch. *in decis. Neapolit. 9. n. 3.* Guido Pap. *in*
decis. Gratianopolit. 7. vbi quod sic obseruat stylus
Parlamenti totius Galliæ, & in Hispania est ad hoc *lex*
partitarum, part. 1. l. 52. tit. 6.

Et quia omnes præfati Doctores, & cæteri ab eis-
dem allegati, credunt hanc opinionem vtroque iure
fundari posse; Idcirco videamus, an verum dicant. Mo-
uentur igitur in primis per text. *in c. peruenit, † de im-* 15
munitat. Eccles. vbi secundum intellectum Abbatis ha-
betur, tempore magnæ necessitatis, neminem posse se
excusare à murorum, seu ciuitatis custodia. Ergo si cle-
rici ex eo textu tenentur impendere onus personæ,
multo fortius onus rerum, quibus præfertur persona,
l. iustissimè. ff. de ædilit. edict. & facilius † excusantur cle- 16
rici à personalibus muneribus, quàm à realibus, cùm
in primis abstrahantur à diuinis officiis, *can. reprehensi-*
bile, 23. q. 8. in secundis autem non. Respondet Abbas
in consi. 3. vol. 1. vbi latè probat opinionem contrariam,
quod *d. c. peruenit.* † non loquitur de clericis, sed de 17
hominibus Ecclesiæ, qui gaudent immunit. Eccles.
can. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. quem intellectum sequi-
tur Barbat. *in d. cons. 1. ante n. 13. vers. item & tertio, vol.*
3. & ego sic confirmo: Quia clericatus reddit eos † in- 18
habiles ad pugnandum etiam contra Saracenos, vt
probatur *in c. ex multa, §. fi. de voto. & d. c. reprehensibi-*
le, 23. q. 8. & can. suscitatum, 3. qu. 1. & vide gloss. *in summa*
23. q. 8. & can. porro, 16. q. 3. Vnde D. Thomas *in 2. 2. qu.*
40. artic. 2. dicit, quod Prælati & clerici, quando aucto-
ritate superioris possunt interesse bellis, non debent
interesse, vt ipsi propria manu pugnent, sed vt iustè
prælantibus spiritualiter suis exhortationibus subue-
niant, & hoc intelligitur de exhortatione ante confli-
ctum belli, non autem in ipso actu belli, secundum In-
nocent. *in c. quod in dubiis, de pœnis.* & quia in casu *d. c.*
peruenit. ciuitas † Terracinæ opprimebatur ab infide- 19
libus, & imminebat timor subitaneus, & improuisus,
vt ibi notat Innocent. non est credibile, quod Sum-
mus Pontifex, per eos, qui vigilare debebant, & custo-
diam ciuitatis procurare, clericos intelligere voluis-
set, qui consiliis & exhortationibus tantùm, ante belli
conflictum ad hoc tenebantur; Tanto minus posset
de clericis in dubio intelligere, si esset vera opinio
Præpositi *in c. clericum, dist. 50.* volentis, quod Papa † 20
non possit dispensare cum Sacerdotibus, vt ad bella
procedant, manibus propriis pugnaturi, & propterea
si essent vasalli Regis, quorum quilibet tenetur serui-
re de persona, *c. 1. de noua forma fidelit.* possunt dare
milites Regi pro suo feudo, *§. esse, 23. q. 8.* & gloss. *in d.*
summa. eiusdem caus. & quæst. Concludamus igitur *d. c.*
peruenit, non loqui de clericis, sed de hominibus Ec-
clesiæ, vt etiam ibi gl. sentit; tanto magis, quia *c. non*
minus. quod sequitur *in eo. tit.* esset illi de directo con-
trarium, vt infra dicam.

Secundo mouetur per tex. *in l. ad instructiones. C. de*
sacrosanct. Eccles. vbi Ecclesia tenetur conferre, & con-
tribuere ad instructiones pontium, & viarum. Sed li-
cet posset dici, leges † Codicis tanquam conditas ab 21
Imperatoribus iurisdictione carentibus in clericos,
nullius esse virtutis, vel efficaciæ, nec aliquo modo es-
se allegandas, ex his quæ post alios congerit Dec. *in*
cap. Ecclesia sancta Maria, à num. 88. infra, & in c. quæ in
Ecclesiarum, col. 3. de constitut. Nec obstat Bart. † *in l.* 22
cunctos populos, nu. 29. C. de summa Trinit. vbi quando
lex Principis secularis est æqua, & ex iusta & rationa-
bili causa procedens, tunc ligat clericos & Ecclesiasti-
cos, etiamsi auferat eis aliqua sibi competentia vt cuili-
bet, non autem in priuilegium: Quia hæc doctrina
Bartoli est communiter reprobata, vt notant omnes
scribentes in *d. cap. Ecclesia sancta Maria,* Abb. *in 1. not.*
Anchar. *in 3. notab.* Immol. *n. 11.* Ant. de Butr. *n. 10.* Fe-
lyn. *n. 18. vers. ex hoc infert,* Dec. *n. 233.* Nauar. *in cons. 4.*

Digitized by Google

n.5.de constitut.l.1. vbi quod sententia Bart. commu-
niter reprobatur, Grammat. *decis.100.nu.9.* & omnes
sequuntur doctrinam Hostiens. *in cap.fin.de solut.& in
summa in tit.de consuetudine,§.de veritate,* Cyn. *in l.2.
circa fi.C.quæ sit longa consuet.* & reprobauit eandẽ Sa-
lyc. *in auth.cassa,& irrita,C.de sacros.Eccles.* Bald. *in c.1.ñ
cans.de re indic.* Lapus *allegat.106.* Calder. *in consil.11.
tit.de constit.* & hanc communem reprobationẽ satis
clarè probat Socin. *in cõs.56.viso decreto,vol.1.* vbi sub-
dit, quod contra Bart. ipse consuluit, & multi Dd. Bo-
nonienses & Perusini se subscripsere, & latius firmat
in cons.14.circa dub.data,vol.4. & hæc procedunt con-
23 tra Bart. etiamsi lex † Principis secularis esset facta ad
bonum publicum, quia eius inualiditas dependet ex
defectu iurisdictionis, & potestatis, quam non potest
conferre publicæ vtilitatis ratio, ex his quæ congerit
Surdus *in cons.2.vol.1.& in cons.1.vol.3.* & dicemus in-
ferius, & ideo cõcludi posset quod *d.l.ad instructiones,* alle-
gari nõ debet, prout etiã firmat Sum. Angelica *in ver.
immunitas.n.37. v.& ideo dic quòd lex ad instructiones.*
Tamen strictius respondendo, dico quod *d.l.ad in-
24 structiones,* † fuit correcta per *auth.itẽ nulla cõmunitas.
C.de Epis.& cler.* vbi Ecclesiæ, & Ecclesiastici facti sũt
immunes ab omni onere imposito, & imponendo &
pro rebus & possessionib. suis, quæ authent. est lex no-
ua Federici Imp. ita ex multis probat Abb. *in d.c.non
minus,n.18.prope fi.* & probat Caccheran. *in d.dec.181.n.
3.* vbi quod est magis communis opinio, *d.l.ad instru-
ctiones,* esse correctam; & per *d.authent.item nulla com-
munitas.* Hostiens. correxit opinionem suã, quã tenuit
*in d.c.non minus, in summa de immunit.Eccl.§.à quibus,
25 ver.extraordinaria.* vbi dicit, quod hodie Ecclesiæ † sũt
immunes ab omnibus istis oneribus concernentibus
siue publicam vtilitatem, siue priuatam, per *d.auth.itẽ
nulla communitas,* & quod hodie non procedit ex toto
dispositio *d.l.ad instructiones.* & dicit, hanc opinionem
teneri pro glossatore vtriusque censuræ. Et licet Ri-
pa *in cons.1.nu.5.de muner.& honor.* dicat *d.l.ad instru-
26 ctiones,* † non esse correctam, & hodie etiam teneri
Ecclesiasticos, vigore ipsius, & hanc esse magis cõmu-
nem opinionem, idem dicit *in tract.de peste, in c.de re-
mediis ad conseruandam vbertatem,n.234.* Tamẽ Gnid.
Pap. *in sing.409. incip.vtrum lex ad instructiones,&c.*
dicit esse correctam solum quoad onera imposita Ec-
clesiasticis pro rebus suis, secus quoad onera realia
imposita rebus, & quid si intelligeret de oneribus
realibus, id est, tributis iuxta distinctionem, Bartol.
in l.placet,C.de sacros.Eccles. quia Ecclesia tenetur sol-
uere tributum, *c.tributum,11.q.1.c.tributa 23.q.8.* Ar-
chid. *in c.placet.6.q.1.* Dicam latius infra *cas.11.* sed de
tributis *d.l.ad instructiones,* nõ intelligitur: ergo in to-
to remanet correcta, & hęc est veritas, quę clarius ap-
parebit in resolutione sequentium, & ideo super ea
non potest fieri fundamentum pro hac opinione.
27 Tertio mouentur, quia clerici † dicuntur ciues, Bar.
in l.1.n.11.ff.ad municip. Item Ecclesia dicitur de cor-
pore ciuitatis, Bald. *in 1.1.de vasall.qui arma bellica de-
posuit.* Marsil. *in tract.de bannitis,in ver.n.116.* Tiraq. *de
primogen.q.44.n.9.* latè Surd. *in d.cons.1.n.7.vol.3.* Frã-
cis. Marc. *decis.Delphin.456.n.9.part.1.* Ideo ligantur le-
ge communiter lata, quę ligat omnes ciues, præsertim
si ob bonum publicum, de quo ipsi etiam clerici vt ci-
28 ues participes sunt: Addo, quod clerici † sunt distri-
ctuales dominorum temporalium, vt est casus *in c.fi.
de offic.deleg.lib.6.* per quem tex. ibi dicit Ioan. Andr.
quod appellatione districtualium veniunt clerici, &
ita si Regi, & suis districtualibus concessum sit priui-
legium, veniunt clerici, quia Principes seculares in
multis casibus possunt cogere clericos, vt habetur in
c.Principes seculi,23.qu.5. & per hanc rationem ita con-
cludit Roman. *in sing.446.habeo casum.* Item ad hoc
text. *in c.accedens,vt lite non contest.* Sed pro resolutio-
ne, primo retorquendo, quod imo clerici † nõ veniunt 29
appellatione populi, per text. *in l.placet, C.de Epis.&
cler.* vbi tex. dicit: *nihil commune habent clerici cum pu-
blicis actionibus, vel ad curiam pertinentibus, cuius corpori
non sunt annexi,&c.* per quem tex. notatur, quod cleri-
ci non sunt de vniuersitate laicorum, nec habent † vo- 30
cem in consilio populi, secundum Abb. *in d.c.non mi-
nus, in fi.* allegantem Innoc. *in c.delicta,de excess.Prælat.*
vbi quod clerici ciuitatis, vel castri non possunt facere
collegium, quia non constituit vniuersitatem, Thom.
Parpal. *in repet.d.l.placet,* Ioan. Mauritius *in repet.l.v-
nica, C.quo loco mulier.li.10.* Item quatenus essent de
populo, aut districtu; est tamen specialiter prouisum
per Summum Pontificem sub anathematis vinculo, vt
nulla lex, edictúmque Principis, quo alij afficiuntur
sub quocunque prætextu, etiam publici boni, liget cle-
ricos, etiam quatenus essent de districtu, vt habetur in
*c.1.de immunit.Eccles.lib.6.in vers.etiamsi ipsæ Ecclesiæ,
vel persona, vel res huiusmodi sint infra illorũ districtum,
vel territorium constituta.*
Quarto mouentur, quia Principes † laici habent po- 31
testatem à Deo condendi legem, quæ bonum publi-
cum, & communem vtilitatem respiciat, D. Thom. *in
opusc.de regimine Princip.li.1.c.12.* cum aliis cõgestis per
Menoch. *in d.cons.1000.n.27.* & per Surd. *in d.cons.1.n.
8.vol.3.* & ideo clerici ligantur lege Principis secularis
ad communem vtilitatem lata, & peccant † mortali- 32
ter, si illam legem non obseruant, vt probat Francisc.
Victoria *in li.de potest.Eccles.relect.1.sect.7.n.4.* & Lud.
Molin. *in tract.de iust.& iure,tract.2.disp.32. vers.sexta
conclusio,* Dom. Soto *in li.1.de iust.& iure,q.6.art.2.col.
1.vers.cæterum leges de rerum pretiis,* idem *in 4.lib.sent.
dist.25.art.1.vers.quarta conclusio,* Nauar. *in suo manua-
li,c.23.n.88.*
Responderi potest ex eisdem allegatis Dd. Nauar. e-
nim ibid. dicit, quod lex ciuilis, quantumcunq; ob bo-
num publicum lata, clericos non ligat vi coactiua,
sed cùm iusta est, sustinetur per vim decretiuam † ra- 33
tionis, & tunc clerici ligantur non ex lege, sed ex natu-
rali iustitia, à qua nemo subducitur, quamuis Imp. le-
gem ferenti non subiiciantur. Eodem modo latius re-
spondet Purpur. *in cons.335.n.2.&3.* & Fortun. Garzias
*in tract.de vltimo fine vtriusque iuris,illat.13.nu.138.&
plur.seq.* quẽ sequitur Surd. *in d.cons.1.n.31.* & pro con-
firmatione responsionis inducit aliqua similia. Ita eti-
iã resoluit consiliũ incerti auctoris post consil.1000.
Menoch. *sub nu.10.& seq.* Quam responsionẽ ipse Me-
noch. *in d.cons.1000.nu.27. vers.& præterea satis nobis
sufficit,&c.* acceptat pro iurisdictione laicorum, dicens
sufficere ligari clericos saltem vi rationis naturalis in
lege publicæ vtilitatis comprehensæ. Sed Menoch.
non aduertit, quod eodem modo ligarentur clerici
qualibet alia lege ciuili in iuris corpore comprehen-
sa, quia nulla lex potest esse iusta, & bona, sicut nulla
re vera est in corpore iuris, quæ non à naturali lege
deriuet, vt latius probaui supra *part.3.c.9.* Item maxi-
ma est differentia, an quis teneatur ex vi legis, an ve-
rò teneatur ex vi rationis naturalis, à qua lex deriuat,
primo enim modo directo tenetur, quia lex ipsa in
actum reducta directò cogit, secundo verò † in sub- 34
sidium,

fidium,vt ex *d.c.non minus*,nos etiam affirmamus, fed
hæc actio fubfidiaria non poteft coram feculari legif-
latore exerceri, ex defectu iurifdictionis, alias tene-
rentur directo,fed coram eo exercenda eft,à quo me-
diante illa naturali ratione habens iurifdictionem in
clericos legem in actu conderet.

35 Quod autem clerico† ex inobferuantia legis Prin-
cipis fecularis non obligentur ad peccatum mortale,
probatur;Primo argumẽto ducto à fimili, quo vtitur
Vafq.*in lib.1.controu.illuft.c.1.*de iudice arbitrario, qui
ex facultate fibi concefla, compromittentes non po-
teft obligare ad peccatũ; ergo nec Princeps fecularis
poteft ad hoc obligare clericos: patet confequentia;
quia vtrique datur facultas ab eis qui fe illis fubmit-
tunt,fed clerici nullo modo poffunt fe fubmittere iu-
rifdictioni laicorum,*c.fi diligẽtes,de foro comp.* & latius
fcripfi fupra *in 2.par.c.*38.quo in loco ait Vafq.Alphõ-
fum de Caftro non bene ab hoc argumento fefe ex-
tricare,& ad eius refpõfionẽ,quę eft,ideo poffe Prin-
cipem laicum ad æternam pœnam obligare:quia eft à
Deo conftitutus,& ab eo poteftatẽ habet, iuxta illud:
per me Reges regnant, &c. replicat hinc idem effe,ac fi
quis diceret,Solem per Deum lucere, flumina curre-
re;Addit etiam,quod idẽ poffit dici de arbitris,prout
36 dixi in probatione confequentiæ. Item fi tunc lex †
obligat ad peccatum,quando adeft intentio legiflato-
ris fic obligandi, & verbis expreflerit eius intentio-
nem,vt patet *ex clem.exiui de paradifo*,quæ licet parti-
culariter de regula D.Francifci loquatur,credendum
eft Summum Pontificem declaraffe priuatam regulã
per communem regulam iuris, exprimitur etiã mens,
fi dicatur in virtute fanctæ obedientiæ, *clem. dudum,
de relig.domib.*vel fub obteftatione, & interminatio-
ne diuini iudicis, *cle.1.de immun. Eccl.*vel fub indigna-
tione D.Petri,& Pauli,quæ regula communis eft Ca-
noniftarum *in c.1.de conft.*&Theologorum,vt per D.
Tho.*in 2.2.q.186.art.9.*& ratio eft, quia lex merè po-
37 fitiua non tam obligat ex feipfa,quàm ex† legiflatoris
voluntate,quæ eft obligationis radix: Sed legiflatoris
fecularis nulla potuit effe volũtas obligandi clericos,
quia nulla eft poteftas. Nemo enim in dubio videtur
comprehendere eos,de quibus difponere non poteft,
*l.Lucius,§.pen.ff.ad munic.c.à nobis,de fent.exco.*Ex qui-
bus poffet fuftineri opinio Io.Gerfonis *in tract.de vi-
ta fpirit.lect.*4.& Almayni *in lib.de poteft.Eccl.q.1.c.*12.
38 affirmantiũ legem†ciuilẽ non habere vim obligandi
in confciẽtia,nifi quatenus præcipit id,quod eft in le-
ge diuina, quorum opinio licet fit ab omnibus repro-
bata Canoniftis,& Theologis, ex latius congeftis per
Lud.Carbon.*in tract.de legib.li.7.difp.2.v.fecũda fen-
tentia contraria.*poffet tamẽ fuftineri in clericis, vt ex
lege ciuili non obligẽtur ad peccatũ, nifi præcipiatur,
quod in lege diuina continetur, prout femper tetigit
idem Vafq.*in fuis controuerf.illuftrib.c.*11.12.14.& 29.&
ita non ex vi legis coactiua,fed ex eius virtute directi-
ua,quæ coram proprio legiflatore exercenda effet.

39 Contrariam opinionem fcilicet quod leges† Prin-
cipum fecularium etiam ob publicam vtilitatem, & ne-
ceffitatem conditæ,nullo modo obligent Ecclefiã,&
clericos,tenet Accurf.*in d.l.ad inftructiones,in ver.tit.*
quæ fe remitti t *ad l.fin.in gl.1.C.de quib.muner.& præ-
ftat.nem.lic.fe excuf.lib.*10.quæ dicit illã legẽ nõ ligare
Ecclefiam,eand.opinionẽ tenuit gl. *in c.generaliter,§.
nonarum 10.q.*1.quæ dicit, quod *l.ad inftructiones*, re-
fpectu Ecclefię,hodie non tenet,idem tenuit Io.And.
in quodam fuo confilio,vt refert Calder. *in conf.2.col.
2.in fi.fub tit.de cenfib.*Idem Io.And.*in d.c. non minus,
col.fi.de immun.Eccl.*qui voluit,quod nulla lex† Dige- 40
ftorũ,aut Codicis, vel Authenticorum potuit in hoc
aftringere clericos,& Ecclefiã, cum Imperator fuper
illis ftatuere non poffit,nifi per Papã fuerit approba-
ta,per *d.c.Ecclefia S.Maria,& c.bene quidem,dift.*95. fed
dictæ leges non funt per Papam approbatæ, imo re-
probatæ, vt infra dicam; ergo non ligant, idem tenet
Abb.*in d.c.non minus*, licet falfo allegetur pro iurifdi-
ctione laicorum fub *n.*18. vbi videtur cõfirmare opi-
nionem Pet.de Ancarano, tamen fi patienter legatur
vfque ad finem improbat illius opinionem,& contra-
riam fequitur,& diffufius tenet hanc opinionem, pro
qua dicit fe obtinuiffe in iudicio,*in conf.3. videtur pri-
mo dictum monafterium, vol.1. & in conf 30. cafus fuper
quo,eo.vol.1.*Imm.*in clem.vni.col.fi.de immun.Eccl.*Gu-
gliel.Zenchi.& Immol.*in clem.1.de vita,& honeft.cler.*
latifsimè Dec.*in d.c.Ecclefia S.M.*& ibi Abb.& Fel.&
cæteri, & dicit Summa Sylueftr.*in ver.immunitas, in
prin.n.12.circa princ.* quod communis opinio Canoni-
ftarum tenet iftam partem,vt per Dd. *in c.fin.de vita
& honeft.cler.& in clem.præfenti.de cenfib.*

Hanc eandem opinionem tenent multi iuris ciuilis
profeffores,Gugliel.de Cun.*in d.l.ad inftructiones, &
in l.neminem,C.de facr.Ecc.*Bart.*in d.l. ad inftructiones*,
tenet, quod Ecclefia, & clerici non tenentur contri-
buere, nifi effet onus reale, vel effent prædia tributa-
ria,&*in l.placet,C.de facrof. Eccl.*diftinctionem pofuit
approbatam à Canoniftis,quod quędam funt munera
verè† realia impofita ipfis prędiis de confenfu Princi- 41
pis,& dicuntur tributa, & ab his Ecclefia non eft im-
munis,etiam de iure Canonico,*c.tributum,*11.*q.*1. & di-
cemus infra, quædam funt munera realia, quæ impo-
nuntur perfonis pro rebus, & hæc propriè appellan-
tur collectæ,† ad quas Ecclefię non tenentur, Iaf.*in l.* 42
*placet,in 2.lect.C.de facrof.Eccl.*Corn.*in conf.72.col.pen.
& fin.vol.4.* Surd.*in conf.1.vol.1.& in conf.1.vol.3.*qui
fatis prudẽter defendit hanc veritatem,& *ibi n.*30. al-
legat Dd.quod etiam concurrente bono publico, lex
fecularis† Principis non ligat clericos, nifi à Pontifice 43
fuerit confirmata, Fortun.Garz.*in d.tract.de vlt.fi.v-
triufque iuris,à n.*158.*vfque ad* 168.Vafq.*in d.§.10.n.*651.
*& 658.& in §.26.n.*71. Rebuff.*in tom.1. in proœm.gl.4.
n.55.& feq.*Burfat.*in confi.200.num.*50.

Et dicit Angel.*in conf.29.incip. Titius ex.ftens,col.2.* tẽ-
pore,quo Imp. vt Princeps mũdi triumphauit in
Roma,& erat Romanus Imp. & imperabat atque di-
fponebat etiã in fpiritualibus, vnde difpofuit de Epi-
fcopis,Abbatibus,& Monachis, & de quam pluribus
generibus clericorum de facto: fed hodie difpofitio
Ecclefiarũ,& clericorum, nullo modo fpectat ad Cæ-
farem,fed ad folum Papam,*d.c.Ecclefia fancta Maria.*

Verum fundamẽtum iftius opinionis eft ex defectu
poteftatis & iurifdictionis,vt patet ex prædictis. Nec
obftat publica vtilitas,quia fic quælibet lex, aut ftatu-
tũ ligaret clericos,probatur confequentia, quia nulla
lex,† aut ftatutũ valere poteft,quod ob publicam vti- 44
litatẽ conditum nõ fit,vt probatur *in c.erit autem lex,
dift.4.& in l.1.& 2.ff.de legib.*& latius ꝓbat Molin. *de
inft.& iur.difp.2.col.2.*& Garz.*in d.tr.de vl.fi.vtriufque
iuris, nu.3.& feq.*& latius fcripfi fupra *part.3.d.c.*9. Vn-
de primũ quod infpicimus eft legiflatoris† iurifdictiõ, 45
quæ concernit fubftantiam legis,fine qua nulla quali-
tas confiderari poteft,*l.nec vllã,§.fi abfentis, & ibi not.
Ang.ff.de pet.hered.*Deinde qualis debeat effe lex,Fe-
lin.*in d.c.Ecclefia fancta M.n.23. verf.& dicuntur iufta.*

Dec.*ibi.nu.55.versi.nec obstat,& in c.qua in Ecclesiarum,*
46 *nu.7.de constitut.* Nec sola vtilitas † potest sustinere
actum,qui nullus est ex defectu formæ,& iurisdictio-
47 nis,prout in simili notant de alienatione† rei Ecclesię
facta sine sollemnitatibus Apostolicis, vtrum valeat,
quantumuis maxima interueniente Ecclesiæ vtilitas,
Geminian.& cæteri *in c.2. de rebus Eccles.non alienand. libr.*6. Barbat.post alios per eum congestos *in consil.* 41.*col.2.vol.*4.& in nostris terminis hoc simile applicat Surdus *in d.consi.1.n.25.volum.3.*ergo nullo modo concludi potest,quod Ecclesia, & clerici ligantur lege Principis secularis,carentis in hoc iurisdictione, licet condita fuerit ad publicam vtilitatem, etiam vrgente necessitate.

Ego autem, qui in electione verioris opinionis semper originem duco ab aliquo textu illius prudentiæ,cuiusmodi sunt materiæ, de quibus tracto; arbi-
48 tror certissimè posse concludi,Ecclesias, † & clericos
ratione præfatæ publicæ vtilitatis & necessitatis teneri in subsidium,quatenus facultates Communitatis, & laicorum ad hęc non sufficerent;& moueor per tex.
49 *in d.c.non minus.* † *de immunitat.Eccl.*vbi textus Con-
cilij Lateranensis monstrat illa esse onera laicorum tantum,*in versi..isti vero onera sua ferè vniuersa impo-nunt Ecclesiis, &* .licet in sequentibus tractet de communi vtilitate,& necessitate, tamen dicit illa esse onera laicorum,quia eis incumbunt, rationibus prædictis. Nec valet,quod dicunt quidam, quod illud verbum *sua* intelligat de vtilitate, vel necessitate laicorũ tantum;Quia si hoc esset verum,replicasset postea de laicis,sed dicit de omnibus,& idem habetur *in d.c. aduersus,eiusd.tit.*dum Pontifex ibi dicit,quod sua interest prouidere communibus vtilitatibus, ergo intelligitur de vtilitate clericorum, & laicorum simul, & hæc est communis intelligentia ad illum textum, de qua per Doctores *in cap.fi.de vita, & honestate clericorum,& in c.1.de immunitat.Eccles.lib.*6.

Mox in dispositione decernit Concilium: *Quacirca sub anathematis districtione fieri de cætera talia prohibemus,nisi Episcopus,& clerus tantam necessitatem,vel vtilitatem aspexerint,vt absque vlla exactione,ad releuandas communes vtilitates, vel necessitates, vbi laicorum non suppetunt facultates,subsidia per Ecclesias existimant conferenda,& c.*Hic igitur textus clarè docet,Ecclesiasticos in subsidium conferre teneri, non ex vi præfatæ legis,vel statuti,sed ea ratione, quam dixi supra in resolutione quartæ rationis pro prima opinione huius casus atque necessitatem, & vtilitatem per Episcopum cognoscendam esse.

Nec obstat responsio Ancharani *in d. c. 1.de immunitat.Eccles.lib.6.*vbi quod *d.cap.non minus.* loquitur, quando laici imponebant onus clericis, de eo quod
50 propriè spectabat ad laicos,secus est,†si onus erat cõ-
mune laicis, & clericis, quia communiter debet spectare onus ad omnes,& ita nõ obstat iste textus.Quia probaui nuper illum textum tractare de communi vtilitate laicorum,& clericorum, & ita asserere hoc esse onus laicorum tantum, & Ecclesiasticos teneri ad releuandas communes vtilitates,vel necessitates, vbi laicorum non sufficiunt facultates, & ita Episcopus subsidia per Ecclesias eximet conferenda. Quo casu Episcopus,cui huius actionis subsidiariæ cura est,prouidere potest, & laicos distinguere, & compellere ad res,& bona sua vendendum,pro publica vtilitate, vel necessitate,vt probat textus *in l.fi.§.item Episcopi,ff.de muneribus & honorib.& l.1.vbi gloss.C.de Episcopal. audient.* Ioannes de Platea *in l.1.num.4.C.vt nemini liceat ab emptione specialiter se excusat.lib.12.* Couar.*lib. variarum resolut.c.14.n.5.in fi.*

Et hanc opinionem concludit Riccard. *in suis quodlibetis,quolibet* a.*quest.* 30. *artic.*4. quod scilicet, si facultates Communitatis, & laicorum sufficiunt pro refectione pontium,murorum, viarum, & similium,
tunc clerici,† & Ecclesiæ non teneantur contribuere, 51
per d.cap.non minus,& c.aduersus, & sequuntur Astes. *in sum.lib.6. tit.30.art. 4.col.3. v.si vera*, & sequuntur omnes Summistæ.Raymundi,Pisanella,Archiepiscopi Florentini,& Syluestrina, *in ver. immunitas.* Imo hoc casu etiam clerici volentes, & cum Episcopi auctoritate, non possent tallia, & collectis subuenire laicis,nisi prius consulto Romano Pontifice,*vt d.cap. aduersus.*Nisi esset tanta necessitas,& pietas,quod non posset sine scandalo, & periculo recursus haberi ad summum Pontificem; nam tali casu sufficeret deliberatio cleri cum Episcopo,vt per Abb. *in d. c. non minus,col.penult.* Summa Angelica *in ver.immunitas.nu. 37 prope fi.*

Et ita nouissimè fuit decisum per † Sanctissimum 52
Dominum Nostrum Papam Clementem VIII. *hoc* anno 1600.in causa inter clerum, & populum Pisanum,in qua tractabatur coram R.P.D. Nuntio Florentino de reparando Arni flumine ad communem laicorum,& clericorum vtilitatem, cum pene omnia clericorum bona erant prope flumen prædictum, & laicis instantibus clerum cogi ad contribuendum iuxta taxam;tandem Beatissimus Pontifex decreuit Ecclesias,& Ecclesiasticos teneri in subsidium, & propterea mandauit eidem R.P.D. Nuntio Florentino, vt discussis prius bonis laicorum, si non sufficerent, condemnaret prædictos Ecclesiasticos ad contribuendum:& licet per clericos fuisset oppositum de discussione, iuxta formam decreti Pontificij: Tamen quia
discussio † non est facienda, quando notoriè constat 53
quem non esse soluendo, Bart. *in l.decem ff. de verborum obligat.* Capyc.*decis.*54.Capella Tholos.*decis.*196. Afflict. *dec.*318. & cuilibet incolæ Pisanorum bona, non esse sufficientia, propterea fuit sine discussione executa summi Pontificis sententia: quam ad exemplum omnium nationum Christianitatis, placuit hic adnotare.

CASVS II.

Clericos non teneri edictis nec statutis pro annona publica.

SVMMARIA.

1 *Clerici non tenentur edictis pro publica annona factis.*
2 *Annona publica ratione, quilibet potest cogi mutuare pecunias,& quomodo sint restituenda.*
3 *Ecclesiastici non tenentur mutuare pecunias pro annona publica.*
4 *Ecclesiastici quando tenentur ex vi rationis naturalis,per solum.Episcopum cogi possunt.*
5 *Ciues cogi possunt pro vbertate ad vendendum frumenta,etiam taxato pretio.*
6 *Frumenta habentes cogi possunt ad vendendum taxato pretio,ad faciendum panem pro exercitu.*

7 Fru-

7 *Frumenta taxari debẽt minori pretia, tempore inapia.*
8 *Clerici non possunt cogi vendere frumenta tempare i-*
nopia, taxata pretio.
9 *Nisi in subsidium, & implorando Ecclesiasticum.*
10 *Edicta, ne vinum aliunde inferatur ad vendendum,*
quàm ex locis iurisdictionis, nan ligant clericos.
11 *Statutum de expellendis vermibus, & locustis à fru-*
mentis nan ligare Ecclesiasticos.
12 *Incendio facto, an damus clericorum intermedia pos-*
sint funditus de facta amaueri, causa canseruandi a-
lias.
13 *Statutum ut frumenta extra territorium exportentur, nan camprehendit frumenta clericarum, etiam*
nata in praprio patrimonio.

EX dictis in præcedenti casu, infertur errare eos,
1 qui aebitrantur clericos, & Ecclesiasticos † com-
prehendi sub edictis, & statutis pro annona publica
factis, de quibus per Mexiam *in pragm. panis, conclus.5.*
cùm satis constet illos vi coactiua legis non teneri,
quæ in ipsis iurisdictione caret, sed naturali duntaxat
ratione, & diuina, à quibus exempti non sunt, vt in
specie huius casus scribit Ioan. de Platea *in §. item lex*
Iulia, n.108. Instit. de public. iudic. Ioan. Lupus *in repet.*
rubric. c. per vestras, §. sed est pulchra dubitatio, n.13. de da-
nat. inter vir. & vxor. qua teneri non possunt, nisi in
subsidium.
Item infertur errare dicentes, quod si Respublica
pecunia caret pro vsu annonæ, & frumentorum em-
ptione, vt omnibus generaliter possit succurri, & quia
2 omnes † cogi possunt mutuare pecunias pro modo
substantiæ, vt frumentum ematur, & postea pecuniæ
restituentur, *l. 1. & ibi glass.* Bart. *& cæteri, C. vt nemini*
lic. ab emptiane se special. excus. li.10. & si nolunt mutua-
re, possunt cogi per capturas personarum, & poni in
carceribus, Guliel. de Cuneo *in l. neminem, C. de sacra-*
san. Eccles. Ioan. de Platea *in l. 1. C. de omni agro deserto,*
li.10. Auendan. *in tract. de exequend. mandatis Regum,*
li.2. c.14. n.9. Quia hæc conclusio generalis esse debet,
Bart. *in l. nullus, C. de iudic.* Lucas de Penna *in l. 1. C. de*
quib. muner. & praestat. Aufrer. *in addit. ad Capell. Tho-*
losan. in decis.446. quia omnes tenentur, non obstante
quocunque priuilegio, Francis. Marc. *in decis.541. in 1.*
part. vbi quod nec excusatur domus Augustalis, & si-
lent priuilegia tempore famis, & gueriæ, *l. pro tyrann-*
bus, C. de priuileg. dom. August. li.12.
3 Ideo etiam tenentur clerici, † & Ecclesiastici, cùm
sit necessitas publica, & vtilitas communis. Quia, vt
dictum, nec vtilitas, nec necessitas publica possunt da-
re iurisdictionem imponentibus, & hæc sunt onera
laicorum, & hanc opinionem tenuit gloss. *in ver. colla-*
tionibus, in can. generaliter, §. nonarum, 16. q.1. Abb. *in cap.*
3. casu super quo, col. 1. Ias. *in l. placet, C. de sacrosanct. Ec-*
4 *cles.* & illa naturali † ratione, qua tenentur Ecclesiasti-
ci, non possunt per alium compelli, nisi per Episcopũ,
vt etiam dicunt Cyn. & Bald. *in l. ad instructiones, C. de*
sacrosanct. Eccles. & Ioan. de Platea *in d. l. 2. C. vt nemini*
liceat se ab empt. special. excus. lib.10. per text. *in d. c. 1. de*
immunit. Eccles. lib.6. & ita in subsidium cogi possent,
d. c. non minus, cod. tit. in antiquis. vt dictum est.
Item infertur errare dicentes, quod dum Vniuersi-
tas, propter necessitatem famis, pecunia vrgente, pro
vbertate in communi habenda; præcipit ciuibus fru-
5 menta † habentibus, vt ea mittant ad vendendum in
foro publico, etiam taxando pretia, contra *l. inuitum. ff.*
de contrah. empt. & l. nec emere. C. de iure deliber. quod
potest facere, prout concludit Bart. *in l. 1. §. cura carnis,*
in 1. & 2. opposit. ff. de offic. præfect. vrbis, per *l. 3. §. quæsi-*
tum, ff. ad leg. Rhadiam de iactu, cum ibi notatis, idem fir-
mat Bald. *in l. si pendentes, §. si quid cloacarij, num.2. ff. de*
vsufru. vbi concludit quod habentes bladum tempo-
re caristiæ, possunt cogi ad vendendum, communi
pretio viliori, ne populus fame pereat, vel tabescat, &
possunt † etiam ad faciendum panem pro exercitu, vt 6
ibi per eum, idem Bald. *in l. 1. num.2. C. de Episcopal. au-*
dient. dicit quod pro rebus necessariis ad quotidia-
num victum potest pretium taxari, per *d. §. cura car-*
nis, & cogitur quis vendere, retenta sibi tanta quanti-
tate, quæ sufficiat pro indigentia sua, & ita firmat
Castrens. *ibid. nu.3.* & licet Bart. vbi supra dicat etiam
de iniusto pretio, intelligi tamen debet, respectu *l.*
pretia rerum. ff. ad leg. Falcid. quia nemini dubium,
quod illo tempore habentes frumenta † plurimi ven- 7
derent, & ideo minori pretio taxatur valor, vt paupe-
res etiam viuere possint, & sibi emere necessaria ad
victum pro honestiori pretio, & hoc appellatur iu-
stum pretium respectu ipsorum, & iniustum respectu
vendentium, Castrens. *in d. l. 1. in prin. C. de sacrosanct.*
Eccles. Alexand. *in consi.190. nu.3. vol.2.* vbi sequendo
Bart. *in d. §. cura carnis,* plura adducit, & Ias. *in l. 1. nu.6.*
ff. de legib. Doctores *in c. 1. de emptione, & vendit.* ad-
dentes ad Bart. *in l. annonam, in fi. ff. de extraord. crimi-*
nib. & ad hoc est tex. *in l. negotiatores, C. de Episcop. au-*
dient. & idem firmat Crauet. super consuetud. Aluer-
niæ *tit.29. art.2. nu.18. versi. circa quinquagesimum,* Ca-
pella Tolos. *decis.447.*
Quod ad hoc etiam † teneantur clerici, & Ecclesia- 8
stici, vt scribit Ioan. de Plat. *in d. l. 1. prope fi. C. vt nemi-*
ni lic. ab empt. se excus. lib.12. & Mexia super *d. pragm.*
panis, conclu.5. Hoc enim est falsum ex dictis in præce-
denti casu: Imo idem Platea ibid. & Abb. *in d. c. non*
minus, col. pen. de immun. Eccles. dicunt, quod imminen-
tẽ tam magna necessitate, ex quo tenentur Ecclesia-
stici naturali † ratione, poterit officium superioris Ec- 9
clesiastici implorari, ad cogendum ipsos in subsi-
dium, & vide Bertachin. *in tract. de gabellis, in 7. part.*
prin. col.5. versic. sed limita.
Eadem ratione infertur errare dicentes, edicta, ne
in † ciuitatem vinum ad vendendum inferatur aliun- 10
de, quàm ex locis iurisdictionis, valere etiã quo ad Ec-
clesias, & Ecclesiasticas personas, quia ipsis clericis ibi-
dem vina habentibus vtile est, de quibus per Mex. *in*
d. pragm. panis, in d. concl.5. n.17. tanto magis quia cleri-
cis vina non habentibus vtile non est, sed damnosum.
Præterea eisdem rationib. in supradicto primo casu
expressis, infertur errare dicentes, quod statutum de † 11
expellendis graculis, vermibus, aut locustis vel bru-
chis, qui nascuntur in vineis, aut messibus, compre-
hendit etiam clericos, & Ecclesiasticos, in quorum vi-
neis, & messib. reperiuntur, & vigore dicti statuti co-
gi posse, vt suis expensis ea capi faciant, & occidant, ne
procedant ad aliorũ vineas, & messes, illasq; comedãt,
& omnium vicinorum tunc sequatur calamitas, vt no-
tant Dd. *in l. nullus, C. de summa Trin.* arg. *l. ædiles, §. Pe-*
dites, ff. de ædil. edict. & c. resecanda, 24. q.3. & c. ipsa pietas,
23. q.4. l. nam & salutẽ, §. fi. ff. de offic. præfect. vigil. Ripa
in vlt. part. c. de remed. ad præseruandam pestem, fol.30.
tex. *in l. si alius, §. est & alia exceptio, ff. quod vi aut clam.*
& in l. quemadmodum, §. magistratus, ff. ad legem Aquil.
vbi causa † conseruandarum aliarum ædium, tollun- 12
tur de facto ædes intermediæ, ne accendatur ignis in
eis, & consumat omnes, etiamsi clericorum sint, vt in
specie Calcan. *in consi.7. nu.20.* dicens, non ex hoc eos
iniuriam,

Iniuriam,& damnum pati dici posse, *l.si quis fumo, §.
quod dicit,ff.ad l.Aquiliam*. Neque enim hoc fecerunt
statuentes,vt nocerent clericis,sed vt indemnitati suę
prouiderent,Franciscus Marc.*in decis.Delphinal*. 541.
n.6.part.1. Hæc enim in clericos procedere non pos-
sunt vigore statuti, sed alia ratione coram eorum su-
periore exercenda,ne vicini damnum patiantur.

Vlterius infertur errore dicentes, quod si statu-
tum,† vel edictum mandet ne frumenta extra territo-
13 rium exportentur, comprehendantur clerici, vt nec
recollecta in bonis patrimonij, nec in bonis Ecclesiæ
extrahere posint,vt latius per Octauian. Vulpellium
in tract. de libertate Ecclesiast.part.2. nu.18.& plur.seq.
qui ad hoc allegat multos Doctores dicentes clericos
teneri edictis, & statutis factis propter publicam vti-
litatem,& necessitatem. Sed omnia reiecta fuere in
præcedenti casu;& quod hæc edicta, & statuta de non
extrahendis frumentis extra territorium non com-
prehendant clericos, & sint contra libertatem Eccle-
siasticam,in specie tenet Ripa *in tract. de libertate con-
seruanda,num.112.*& Bald.*in consi.196.vol.2.* qui loqui-
tur de clerico portante vinum in ciuitate recolle-
ctum extra territorium, quos allegat, & sequitur
Grammatic.*in decis.10.nu.15.*

CASVS III.

Clericus quando dicatur negotiator, vt teneatur soluere gabellam: & cum eam soluere non debet, à quo cogi posit ad vendendum sua victualia cum iusta, & approbata mensura.

SVMMARIA.

1 *Negotiatio qualibet est clericis interdicta.*
2 *Clerici si exercent negotia an teneantur pro rebus suæ negotiationis gabellam soluere.*
3 *Bona mobilia clericorum capi non debent.*
4 *Clericos negotiantes amittere immunitatem, & libertatem,qui teneant.*
5 *Et quomodo procedat.*
6 *Clerici negotiatores an teneantur seruare statuta loci, vbi negotiantur.*
7 *Clericus in artificio delinquens, an debeat conueniri sub eiusdem artis iudice,& rectore.*
8 *Clericum negotiatorem, tanquam pestem esse vitandum.*
9 *Clerici non prohibentur vendere vina,& victualia in fundis proprijs nata.*
10 *Negotiari qui propriè dicantur.*
11 *Clericis an prohibitum sit aliquid emere, & sub eadem forma vendere?*
12 *Clericus quando negotiator dici non potest.*
13 *Gabella ex negotiatione clerici quãdo solui nõ debeat.*
14 *Ecclesiastici nullo modo tenentur soluere gabellam de rebus suis.*
15 *Sed tenentur vendere eorum victualia cum iusta, & approbata mensura.*
16 *Ecclesiastici vendentes victualia cum falsa mensura quomodo,& à quo puniendi sint.*
17 *Iudex laicus non potest generaliter inquirere contra clericos abutentes falsis mensuris.*
18 *Pœna à lege ciuili generaliter statuta non posse affici clericos etiamsi pecuniaria fuerit.*
19 *Ecclesiastici quando contraueniunt legibus secularium, an sint ad arbitrium Episcopi puniendi.*

QVælibet negotiatio † est clericis interdicta,quia 1
à diuinis abstrahit,*c.quanquam, de censib.lib.6.c.
fi.de vita & honestate clericor.& in summa,& can.3. 14.
q.4.& can.negotiationem,distinct.88.*Quam sententiam
probant Archidiac.Io.Andr.Gemin.Fran.& alij *in d.
c.quamquam,*Feder.de Sen.*in consi.207.incip.nos Griso-
lus.*Gloss.& Immol.*in clem.fi.col.2.de censib.* Summa
Syluestr.*in ver.excommunicatio.in 9.nu.3.*cum aliis per
Bertach.*in tract.de gabellis,in 7.part.prin.col.3.*

Sed si negotia † exercent, tenentur pro rebus suæ 2
negotiationis gabellam soluere, quam opinionem
amplexi sunt Speculat.*in tit.de immunitate Eccles.in fi.*
vbi dicit,quod clerici pro bonis,quæ causa mercimo-
nij transferunt,non gaudent immunitate,Cardinal.*in
clem.præsenti,n.9.de censib.& in clem.1.n.16. de vita &
honestate cleric.*Felin.*in cap.Ecclesia sancta Maria, num.
105 de constit.& ibi* Dec. *num.272.* Bertach.*in d.7.par.
quæst.7.*Petr.de Antibold. *in tract.de munerib.in 6.qu.
nu.21.& 41.*Tiroquel.*de retract.tit.1.§.32. gloss.1. num.*
80. Aufr.*de potestat.secul.in Ecclesiast. reg.2.fallent.4.*
Benedictus *in cap.Raynutius, ver.& vxorem,nu.322.de
testament.* Maronta *in speculo part.4.distinct.11.nu.80.*
Ioan.Anton. de Nigr. *in extrauag. vnic.de vita & ho-
nestate cleric.n.296.*& licet bona† mobilia clericorum 3
capi non debeant, Rebuff.*in 1.rom.constit.seq. in tract.
de literis obligatoriis,art.1.nu.106.& seq.*tamen fallit in
eis,quę negotiationis causa habent,Alber.*in auth.sta-
tuimus,col.2.*

Et ideo clerici negotiantes † amittunt immunita- 4
tem,& libertatem, vt probat Gaspar Boerius *in tract.
de inope debitore creditori addicend.cap 16.num.38.* Sed
hoc est intelligendum,† vt perdat immunitatem,tri- 5
na monitione præcedente, vt probant Remigius de
Honis *in tract.de charit. subsid.q.65. nu.18.*& Rodoan.
in tract.de spolio Ecclesiast.2.nu.74.

Et Ab.antiquus *in c.ex literis. de vita & honest.cleri-
cor.*dicit,quod clerici † negotiatores tenentur seruare 6
statuta laicorum loci,vbi negotiantur,Bald.*in margar-
rit.*Innocen.*in ver.clericum,nu.16.*Albet.Brun.*in tract.
de const.decret.statut.& c.in ver.clericus,col.2.vers.cleri-
ci negotiatores.*& Chassan.*in consuet.Burg.rubr.1.§.nu.*
89. dicit clericos negotiatores, quantum pertinet ad
illam negotiationem iure communi laicorum vti de-
bere,per tex.*in l.2.C.de Episc.aud.*& Bald. ad Specul.*in
tit.de reo,versi.quid si scholares,*dicebat per illum tex.
quod clericus† in artificio delinquens,potest occasio- 7
ne illius artis conueniri sub eiusdem artis iudice, &
rectore,& quod occasione mercaturę posit conueni-
ri coram iudice mercatorum,tenet Bertach.*in tract.de
Episcopis,part.1.lib.4.n.27.* ex quo notatur clericos ad-
miscentes se laicorum commerciis, & similibus, quæ
ab ordine,vita & honestate clericorum abhorrent,eo
tunc priuilegio non gaudere, Beneuenut.Straccha *in
tract.de mercatore,part.3. de his qui mercaturam exerce-
re poss.n.9.*Verum id putat temperandum,si trina mo-
nitio præcederet,per *d.c.fi.de vita & honest.cleric.*Fe-
lin.*in d.c.Ecclesia sancta Maria,n.71.& seq.* Cæpol.*in
consi.22.*Fulg.*in consi.52.*Alex.*in consi.8.vol.1.*Quæ tan-
to magis procedunt, quando clericus negotiatur pro
alio,nomine suo,Summa Syluestr. *in ver.gabella, in 3.
nu.3.*Archidiac.*in d.c.quanquam.de censib.* Ozalora *in
tract.de nobilit.in 2.part.c.1.num.11.*

Ideo Ioann. Andr. quem sequuntur cæteri grauio-
res Canonistæ *in d.cap.quanquam,in fin.de censib.lib.6.*
dicit, clericum † negotiatorem tanquam pestem esse 8
vitandum: quamobrem soliti sunt Summi Pontifi-
ces

ces committere nuntiis & legatis Apostolicis, vt in-
quirant contra hos mali exempli clericos, eosque
pœna condigna afficiant, atque negotiationibus quæ-
sita Cameræ Apostolicæ applicent.

9 Non tamen probibentur † vendere vinum, oleum,
& cætera frumenta, & victualia in propriis fundis na-
tā, hoc enim casu, negotiationem exercere non dicū-
tur, Ab. *in consi.6.in 2.dub.vol.1.* Crauet. *in consil.163.n.*
3.vol.1. Rolan. à Valle *in consi.71.n.10.vol.4.* Mattheus
Boyf. *in additionib. ad* Stephan. Aufrer. *in tract. de po-*
testate secul. in ecclesiastic. fallent.32. cuius titulus est *de*
clerico negotiatore, in additione quæ incipit; *clericus po-*
test vendere vinum. Ignatius Lopez *in additionib. ad*
practicam criminalem Diaz. super c.55. vers. ex quibus se-
10 *quitur.* Illi enim dicuntur propriè negotiari, qui † e-
munt rem, vt eam integram, lucri causa vendant, non
autem ementes rem, vt eam reducant ad aliquam for-
mam, aut ea vendāt, quæ de rebus suis recollecta sunt:
11 Item prohibitum est clericis † res emere, vt easdem in
sua forma integras vendant, quando difficile est in hu-
iusmodi negotiationibus non interuenire peccatum,
c. qualitas, de pœnitent. distinct. 5. ex iusta tamen causa,
puta victus necessitate, licet clericis rem emere, vt in-
de aliquid operentur, & rem mutata forma vendant,
vt probat tex. *in d.c. clericus, distin.91.* clericus victum,
& vestitum sibi artificiolo, vel agricultura, absque of-
ficij sui duntaxat detrimento paret, &c. & quomodo
ex his & similibus negotiationes, aut mercaturam cle-
ricus exercere non dicitur, latius probat Beneuenutus
Straccha *in d. tract. de mercatur. part. 3. tit. de his qui*
mercaturam exercere non possunt, colum. 1. & 2.

Et Nauarr. *in manual. confess. cap. 25. num.* 110. dice-
12 bat, non dici clericum † negotiatorem, nec mercato-
rem, licet illud, quod superest, de eo, quod vilius ad
suam, vel suorum sustentationem emerit, iusto pre-
tio tunc currenti, etiam si carius vendiderit, quàm e-
merit.

Quo casu igitur puniri non possunt. Nec ex ea ven-
13 ditione † gabellam soluere tenentur, vt Nauarr. ibid.
contra rigidissimos gabellarum exactores manife-
stat, & pro hoc est casus *in d.c. quanquam, de censibus, li.*
6. Vbi Pontifex mandat, ex quo pedagiorum exa-
ctiones regulariter sunt damnatæ, tam de iure Ca-
nonico, quàm ciuili, quod Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ
personæ, & res ipsarum non solùm iure humano, sed
etiam diuino immunes sint à secularium persona-
rum exactionibus, vt nec collegium, aut vniuersitas,
aut aliqua singularis persona, cuiuscunque dignita-
tis, conditionis, aut status existat, ab Ecclesiis, aut
personis Ecclesiasticis, pro personis ipsis, aut rebus
pedagia, aut guidagia exigere, vel extorquere per se,
seu per alium suo nomine, vel etiam alieno, aut eos
ad huiusmodi persoluendum præsumat, contraria
quorumcunque locorum consuetudine, quæ dicenda
est corruptela, non obstante, & qui contra fecerint,
si personæ fuerint singulares, excommunicationis, si
autem Collegium, vel Vniuersitas ciuitatis, castri, seu
loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas, castrum, vel
locus, Interdicti sententiam ipso facto incurrant, nec
ab excommunicatione huiusmodi, absolutionem,
vel interdicti relaxationem obtineant, donec exa-
cta plenariè restituerint, & de transgressione satisfe-
cerint competenter. Ideo *in clementin. præsenti, de*
censibus, præcipit Episcopis, & aliorum locorum or-
dinariis, vt has pœnas & sententias publicent, illis-
que sub pœna excommunicationis præcipit, ne sint
remissi in ipsarum pœnarum publicatione, de qua re
latius per Cardinal. Toletum *in sua summa, in tit. de*
casibus, in bulla Cœnæ Domini, in 9. excommunicatione, n.
13. & 14.

Et quod clerici, † & cęteræ Ecclesiasticæ personæ de 14
rebus suis gabellā soluere non teneantur, tenent Ber-
tachin. *in d. tract. de gabell. in 7. part. prin. in 7.q.* Ab. *in*
c. non minus, nu.17. de immunitate Eccles. Iulius Ferret.
in tractat. de gabellis n.444. Cardinal. *in consi. 12. in 1.*
dub. cum aliis congestis per Roland. *in d. consi. 71. in 1.*
dub. vol.4. & per Ignatium Lopez *in d. vers. ex quib.*

Tenentur tamen, vinum, oleum, & cætera eorum
victualia † vendère cum iusta, & approbata mensura, 15
quia norma ponderum, & mensurarum non est exce-
denda, *l. modios, C. de susceptor. præposit. & archiat. li.11.* &
habetur *in c.25.* Deuteron. *Non habebis in sacculo diuer-*
sa pondera, maius, & minus, nec erit in domo tua modius
maior, & minor, pondus habebis iustum, & verum, & mo-
dius æqualis erit tibi, vt multo viuas tempore super terrā
quam Dominus Deus tuus dedit tibi, abominatur enim
Deus eum, qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam.
Idem fere habetur Leuitici *c.19.* & Michææ *c.6.*

Si contra fecerint, quia fortè falsa mensura † triti- 16
cum, vinum, oleum, & similia victualia vendiderint,
condignis pœnis ad arbitrium Ecclesiastici iudicis
puniendi sunt, ita firmant Ignatius Lopez *in d. vers. ex*
quibus, in fi. & ego sequor ex dictis supra in primo ca-
su. Hinc arbitror errare dicentes, hoc casu pro falsis
mensuris à iudice laico puniendos esse, & pœnis à sta-
tutis, & constitutionibus Regiis impositis, in quam
sententiam conuolarunt, Chassan. *in consuetud. Bur-*
gund. in d. rubr. 1. §.5. n.90. & Mexias *in pragmatica, Pa-*
ris. conclu. 5. num. 19. Item errare Lucam de Penna *in d.*
l. modios, C. de susceptor. lib.12. qui putat super prædictis
generalem, & particularem † inquisitionem per iudi- 17
ces laicos fieri posse. Item errare dicētes apud quem-
cumque reperiantur, etiamsi apud clericos tales men-
suras falsas frangendas esse, per tex. *in l. item quæritur,*
§. si quis mensuras. ff. locati. ea moti ratione in omni-
bus, quia statuta laicorum ad bonum publicum edita,
in quibus nulla de clericis facta est intentio cum ten-
dant aduersus ea, quæ illis competunt; non vt priuile-
giatis, sed vt quibuslibet de populo, illos afficere, quæ
ratio satis superque reprobata est supra in dicto pri-
mo casu.

Et iterum reprobari potest, quia cum ex illius ra-
tionis naturalis vi & efficacia ligantur clerici, & Ec-
clesiasticæ personæ, quæ mouit Principes laicos ad
condendum legem generalem, contra clericos trans-
gressores nullo modo pœna à Principibus suis legi-
bus indicta, infligendi sunt, sed à iudicibus Ecclesia-
sticis, vnde Ioannes de Platea *in §. item lege Iulia, nu-*
mer.108. Institut. de publicis indic. existimat pœnam le-
ge † seculari statutam generaliter, minimè exerceri 18
posse contra clericos coram iudice seculari, etiamsi
pecuniaria sit, quem sequitur Ioannes Lupus *in repe-*
titione cap. per vestras, §. sed est pulcra dubitatio, num.13.
de donation. inter virum & vxorem. & Couarr. *practica-*
rum quæstionum, cap.33. colum. penult. Et Ideo ad arbi-
trium † Ecclesiasticorum esse puniendos, tenet Ioan- 19
nes Fab. *in l. addictos, Cod. de Episcop. audientia*, Chas-
san. *in consuetud. Burgund. rubric. 1. d. §.5. versic. Archi-*
diaconus, numer.79. Carolus de Grassalibus *in lib.2.*
regal. Franciæ iure 17. Aufrerius *de potestate secular. in*
ecclesiast.

ecclesiast.reg.1.fallent.13. Benedictus *in cap. Raynutius, in ver.& vxorem,num.436.*

CASVS IV.

Statuta laicorum condita ad bonum publicum, iure Canonico non reprobata, an includant clericos post prædicta statuta factos.

SVMMARIA.

1 *Statuta laicorum condita ad bonum publicum, iure Canonico non reuocata an includant clericos.*
2 *Ius quæsitum per statutum, per ingressum religionis an possit auferri.*
3 *Statutum quando dicatur incipere habere virts.*
4 *Statutum laicorum an possit praiudicare clericis in quærendis.*
5 *Pralati an possint praiudicare Ecclesiis in quarendis.*
6 *Possunt repudiare legatum factum Ecclesia.*
7 *Ius quarendum in beneficio potest renuntiari inconsulto superiore.*
8 *Debitor in quærendis non incidit in edictum fraudatorium.*
9 *Tutor non potest repudiare legatum pupilli sine pratorn auctoritace.*
10 *Pralatus in quarendis non potest praiudicare Ecclesia, secundùm magis communem opinionem.*
11 *Clerici facti post statuta à lanis condita, non includuntur sub illorum dispositione.*
12 *Statutum factũ ante clericatum, quando liget clericũ.*
13 *Consuetudo Neapolitana probibens testari de bonis antiquis, non ligat clericos.*
14 *Statutum quod non potest fieri in specie, non comprehendit in generali sermone.*
15 *Statuti effectus quando sit inspiciendus.*
16 *Effectus statuti quando consideretur ante susceptum clericatum.*
17 *Exclusio dicitur respectu inclusionis.*
18 *Verbum,* peruẽniat,*an afficiat rem.*
19 *Statutum loquens in rem, an includat clericos, ad quos peruenerit res illa.*
20 *Statutum loquens in rem comprehendit solum subditos iurisdictionis.*
21 *Clerici in realibus gaudẽt priuilegio fori ecclesiastici.*
22 *Statutum quando dicatur incecisse vinculum ante clericatum,& n.25.*
23 *Statutum probibens debiti solutionem probari per testes, non includit clericos.*
24 *Statutum inducens præscriptionem debiti ex spatio decem annorum, non includit clericos.*

1 AN statuta † laicorum condita ad bonum publicum,& iure Canonico non reuocata, includant clericos, & ecclesiasticos, qui ante condita prædicta statuta erant laici. Communis opinio est pro affirmatiua, de qoa testantur Alber. Brun. *in tract. de statut. excludent. fœmin. propter masc. artic.6.& nu.37.& n.42.* & Paris. *in consi.40.nu.16.volum.3.* Quam opioionem primo loco tenuit Ioao. Andr. *in reg. sine culpa, colum. fin. de regulis, lib.6.* Abbas *in cap. Ecclesia sancta Maria, in 1. lectur. num. 25. de constitut. & in cap. quod clericu, nu.29. de foro competent.* Felyn. *in d.c. Ecclesia, nu.29.& 101.* qui multa congerit: multos alios congerunt Doctores ad hoc, Borsat. *in consi.93.num.27.* & Tiraquell. *de iure primogenior. quæst.43.* præsertim *nu.6.& qu.45.* & secnodum hanc communem fuit decisum in Rota Rom. vt pet Put. *decis.99. num.3. part.3.* & ita pluries iudicatum Neapoli, Vrsilius latissimè probat *in addit. ad decis.301. Afflicti.*

Fundamenta huius opinioois sunt. Primum; quia ius † quæsitum per statutom, per ingressum religionis auferri non potest, sed ante mutationem status 2
laicalis,& susceptum clericatum, atque ordines ecclesiasticos, cœpit statutum † in eis vires habere, & illius 3
virtute aliis iura quæri, ergo sic oon potoit aboleri, ita consideraot Ioan. And. Abb. & Felin. locis præfatis. Albert Brun. *in d. artic.6.n.37. in fin. & in eod. tract. art.8. col.1.* Satis leue est fundamentum; Hoc enim modo laicorum statuta semper ligareot clericos, quia & ipsi nascuntur Laici, quo tempore statutorum vinculis alliciuntur, & sic com fiunt clerici, semper ligati sunt, prout doctè considerat Dec. *in d. cap. Ecclesia sancta Maria, numero 211.* Quam argumenti retorquutiooem Tiraquell. qui contrariam sectatur sententiam *in d. cap. 43. num.16.* admittit omnino procedere, atque restringit propositam quæstionem solum in iis casibus, in quibus laicorum statuta robur, & effectum sumpserunt ante assumptum clericatum, quod in paucissimis cootingere potest, vt in resolutione recensebimus.

Secundo mouentur præcipua quædam maxima, quam verã existimant plurimi grauissimi viri, vt laicorum statuta † possint in quærendis Ecclesiis, & Ec- 4
clesiasticis, eis inferre præiudicium, oec esse contra libertatem ecclesiasticam, quo fundamento mouetur Paris. in nostris terminis *in d. consil. 40. nu.17. vol. 3.* allegans Bald. *in rubr. de constitut. col.2. versic. quæro an valeat,* & Dec. *in d. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, num. 215.* eandem sententiam amplexi sunt idem Baldus *in consil.9. inter consilia Au. barani, incip. factum super quo colum. fin.* Idem Anchar. *in consil.215.* & aliis quos ad hoc recenset Decian. *in tract. criminal. lib.2. cap.35. n.4.*

Sed isti grauissimi viri toto cœlo aberrant: Firmant enim hanc conclusionem in quærendis Ecclesiæ, quia arbitrantur Prælatos † etiam ecclesiasticos 5
posse in prædictis quærendis Ecclesiæ, & ecclesiasticis præiudicare: ita argumentatur Ias. de prælatis ecclesiasticis ad statuta laicorum *in l. seruus creditoris, n. 3. C. de pact.* & quod ipsi Prælati possint in quærendis ferre præiudicium, probat Dec. *in consil.588. num.15.* post alios quos allegat,& Abbas *in cap. verum, num. 3. in fin. de conditionibus apposit.* post gloss. *in c. illud. §. fin. & ibi per Doctores 16 quæst.6.* & per Innocent. *in c. fraternitatem, de donation.* quos allegat. Ideo Federic. de Sen. *in consil.9.* dicit, quod Prælatus † potest repudia- 6
re legatum factum Ecclesiæ, allegans, quod singulariter voluit Innocent. *in cap. admonere, de renuntiat.* quod ius † quærendum in beneficio potest renuntiari in- 7
consulto superiore,& Innoceot. *in d. cap. verum, de conditionibus apposit.* & Lapos *allegation.93.* atque Bald. *in cap. clerici. de iudiciis*, concluserunt, quod ciuitas in quærendis potest præiudicare Ecclesiæ, & Ecclesiasticis persoois. Itẽ Bald.& Iacob. Botr. *in authent. cassa C. de sacrosanct. Eccles.* quod beneficiom proueniens à statuto possunt statuentes disponere, vt non acquiratur Ecclesiæ, nec tale statutum dici contra libertatem Ecclesiasticam, & confirmari posset multis aliis. Nam debitor in quærendis † potest fraudem 8
facere creditoribus, nec incidit in edictum, *l. qui autem, ff. quæ in fraudem creditorum,* & facit *l. si sponsus, §. si maritus, ff. de donationib. inter virum & vxorem,*

& l. si

& l. si quis curialis, C. de episc. & cler. Itē doctrina Sa-
lyc. *in l. pactum curatoris, C. de pact.* vbi quod potest tu-
tor, vel curator præiudicare minori in quærendis.

Quæ conclusio falsa est: Primo contra casum *l. ma-*
9 *gis puto. in §. fundum ff. de rebus eorū,* cuius verba sunt,
Fundum † autem legatum repudiare pupillus sine prætoris
authoritate potest, esse enim & hanc alienationem, cum
res sit pupilli, nemo dubitat. Ea quibus verbis satis clarè
constat bona legata pupillo, ante acceptationem, dici
ipsius propria, ideoque prohibitam esse alienatio-
nem, sed ecclesia gaudet priuilegiis minorum, ac pu-
pillorum, *c. 1. de in integrum restit.* & ibi communiter
per Doct. ergo *d. §. fundum.* etiam in quærendis eccle-
siæ locum habet. Per quem textum Alex. *in l. legatum.*
num. 2. de legat. 1. dicit magis communiter teneri, vt
10 prælatus † in quærendis non possit ecclesiæ præiudi-
cium inferre, quia etiam in quærendis dicitur alie-
natio, quam opinionem latissimè probat Hercula-
nus *in repetitione d. l. legatum.* & hanc opinionem se-
cuti sunt quamplurimi relati per Antonium Gabriel.
in suis comm. conclus. tit. de legatis conclus. 3. & nouissi-
simè Alphonsus Villagut. *in decis. 1. n. 51. vsque ad nu.*
60. & hanc opinionem tanquam veriorem amplexi
fuerunt Domini mei de Rota Vrbis, vt per Verall. *in*
decis. 359. parte 2. vbi quod prælatus etiam in quæren-
dis nō potest ecclesiæ inferre præiudicium. Ergo cum
de quærendis ecclesiæ alienatio fieri dicatur, sequitur
quod statutum laicorum inferens damnum in quæ-
rendis ecclesiæ sit contra libertatem ecclesiasticam, &
in eis habet locum dispositio *c. ecclesia sancta Maria.*
cum similibus.

11 Contrariam sententiam, quod clerici † facti post
huiusmodi statuta à laicis condita, sub illis nullo mo-
do includantur, doctè defendunt Aretin. *in capit. quod*
clericus, in fine, de foro compet. Saly. *in d. auth. cassa. num.*
14. C. de sacros. eccles. qui dicit ita fuisse determina-
tum per valentissimos viros, Alex. *in consil. 210. ponde-*
ratis his omnibus, nu. 14. vol. 2. dicens illam doctrinam
12 Io. Andr. *in d. regula sine culpa.* quod si statutum † fuit
factum ante clericatum, liget clericum non habere
locum, quando ius agendi, seu obligatio oritur in fa-
cto, vel quasi facto, satis est, quod tempore facti, vel
quasi facti sit effectus clericus, quia tunc statutum sal-
tem præiudiciale clericum non ligat, ita firmat post
Anton. de Butr. Ioan. Calderin. & alios, quos allegat:
idem decidit *in consi. 211. n. 4. eod. vol. 2.* & pro hac par-
te est allegandus Dec. *in d. c. ecclesia sancta Mariæ, à nu.*
202. vsque ad num. 212. Ruyn. *in cons. 204. n. 10. vol. 1. &*
in cons. 202. n. 8. vol. 2. post alios quos allegat Ancaran.
in cons. 107. incip. in paucis verbis tactum est. Rnl. *in*
cōsi. 57. n. 29. vol. 2. Cephal. *in c. 95. nu. 14. vol. 1.* & hæc opi-
nio sæpissime fuit vsu recepta in diuersis prætoriis,
Capyc. *decis. 98.* Franch. *decis. 411.* qui decidunt in casu
13 consuetudinis † Neapolitanæ prohibentis testari de
bonis antiquis ante clericatum, vt non comprehen-
dat clericos, Surdus *in decis. 20.*

Præcipuum fundamentum huius veræ opinionis
14 est: quia quod non potest in specie † statui, non vide-
tur in genere contineri, arg. *cap. cum in generali. de re-*
gul. iur. lib. 6. Sed laici non possunt in specie statuere
super clericis, & ecclesiasticis, quia non sunt de eo-
rum iurisdictione, *cap. determinat. de iudiciis. cum simi-*
lib. ergo non possunt ipsos sub generalitate include-
re. Dicerentur quidem in specie sub generalitate
comprehendi, quia qualitas religionis assumpta post
statutum sua species est huius dispositionis genera-
lis. Confirmatur, quia effectus † statuti non conside- 15
ratur inspecto tempore, quo conditur, sed considerato
ipsius executionis tempore, quando scilicet potest
sortiri effectum, gloss. *in cap. 1. in fin. de iniur. li. 6.* gloss.
in clement. 2. in ver. in posterum. de ætat. & qualit. gloss.
in clement. 2. in ver. vteretur. de vit. & honestat. clericor.
gloss. *in clement. 1. in ver. deputatis. de testament.* Albe-
ric. *de statut. parte 4. quæst. 51.* cum aliis per Tiraquell.
de iure primogenit. in dict. quæstion. 43. num. 11. versi-
cul. addes. Sed eo tempore reperiuntur ecclesiastici;
ergo statutis prædictis non ligantur. Ita argumen-
tantur omnes præfati Doctores pro hac opinione
vera.

Ea quibus patet: Primo errare tenentes contra-
riam partem cum hoc fundamento, quia statutum
vinculum obfirmauerit ante susceptum clericatum,
quia ante susceptum † clericatum in eos vim aliquam 16
statutum habere non poterat, tunc enim clericos vi-
detur excludere, quando casus euenit succedendi,
non ante, etenim an aliquis capax tempus delatæ suc-
cessionis attenditur non ante, *l. cognatis. ff. de reb. du-*
biis. Item exclusio † dicitur respectu inclusionis, Bar- 17
tol. *in l. 2. §. videndum ff. ad Tertull.* Sed viuente patre
de cuius hereditate agitur vigore statuti, non potest
quis dici inclusus, cum non sit illi delata hereditas,
neque spes successionis: ergo nec alter tunc temporis
est exclusus, ante euentum igitur successionis statuti
vinculum non est iniectum. Quare non potuit gene-
ralis dispositio comprehendere illum casum, de quo
in specie disponere non potuissent.

Secundo infertur errare Vrsillum *in additionibus*
ad Afflict. in d. decis. 310. dicētem statuta prædicta affi-
cere clericos, cum loquantur per verbum, *perueniat,*
quod † afficit rem, prout dicit Bartol. *in l. 1. in 7. quæst.* 18
principal. vers. sed possit dubitari, C. de summa trinit. per
text. *in l. rescripto, §. final. ff. de muner. & honorib.* & se-
quitur Cotta *in suis memor. in ver. clerici ligantur. circa*
finem. & Rochus de Curte *in c. final. nu. 685. de consue-*
tud. Et propterea etiam errare infra scriptos Docto-
res distinguentes: Aut statutum prædictum loquitur
in rem, aut in personam; vt primo casu † affecti re- 19
maneant laici postea facti clerici; secundo verò ne-
quaquam, Socin. *in consil. 128. circa præsentem consulta-*
tionem. numer. 4. volumin. 4. cum aliis per Barbatiam
in consil. 76. numer. 6. & 10. volumin. 3. Quoniam ver-
bum *perueniat,* confert effectum in tempus successio-
nis delatæ; ergo ante mortem illius de cuius successio-
ne agitur, non potest tractari an admittatur clericus,
Ruyn. *in consil. 200. numer. 8. versicul. ponderu enim il-*
lud verbum volumin. 2. quo casu non posset compre-
hendere in genere, quod non posset in specie. Item il-
la distinctio de statuto loquente in rem, † vel in per- 20
sonam, est vera respectu forensium, Ruyn. *in consil. 195.*
numer. 4. volumin. 2. qui saltem in potentia sunt de iu-
risdictione statuentium, & possunt subiici, cuiusmo-
di nullo modo sunt clerici. Imo ipsi etiam in realibus
debent † gaudere priuilegio clericali, & conueniri in
foro ecclesiastico, iuxta notata *in auth. vt omnes obe-* 21
diant iudicib. prouinc. §. hoc considerantes. & ita fuit de-
cisum in Rota, vt *in decision. 5. de foro competent. in an-*
tiquis.

Felynus autem *in dict. cap. ecclesia sancta Mariæ, nu.*
101. ea doctrina Calderini in quadam sua disputatio-
ne incipiente, *Statuto ciuitatis cauetur.* putat vtranique
opinionem defendi posse, distinguendo 1. Aut statu-
tum † iniecit vinculum ante clericatum: aut postea. 22

Digitized by Google

Primo casu includantur clerici, & sit vera prima opi-
nio. In secundo verò casu nequaquam,& sit vera se-
cunda opinio. Ad cognoscendum autem modum,
quando dicatur iniecisse vinculum ante clericatum,
se remittit ad Calderinum in d. disputatione; Modi
autem huiusmodi cognoscendi regulam arbitror sic
posse dari: Quotiescunque obligatio, siue ius agendi
competit in facto, vel quasi facto vigore statuti, so-
lum tempore clericatus & non ante, tunc non potest
dici ipsum ante clericatum iniecisse vinculum, quam
regulam descripsere Alex. *in dict. consil.* 210. Abb. *in c.
quod clericis. de foro competent.* quem citat, & sequitur
Io. Lecirier. *in tractatu de primogenitur. lib. 2. quæst. 11.*
23 *numer. 7. in fin.* Cuius exempla sunt: Si † statutum pro-
hibeat solutionem debiti probari per testes, & con-
tingat laicum post solutionem fieri clericum, posse
eum probare per testes, nec ligari statuto, quo ante
clericatum obligatus non erat, quia probationis actus
imminet tempore clericatus, Ancaran. *in regul. ea qua*
24 *numer.... de regul. iur. lib. 6.* Item † statutum inducens
præscriptionem decem annorum super debito ex ne-
gligentia creditoris, non nocet clerico heredi credi-
toris, contra quem erat decursa pars temporis, & in-
cepta præscriptio, vt probat Anton. de Butr. in qua-
dam sua disputatione incipiente; *Statuto municipali.*
in decisione secundi dubij, quem citat Bouius *in tra-
ctatu de statutaria vrbis præscriptione, glo. 19. n.* 211. quia
dato, quod statuta. quæ iniecerunt vinculum ante cle-
ricatum, ligent clericum, vt per Socin. *in consil. 12. n. 7.
vol. 4.* tamen quia tempus præscriptionis nondum e-
25 rat completum, non ligabitur heres † clericus tali sta-
tuto.

Vide latius pertractatam hanc materiam infra *casu*
22. vbi scribo de primogenito clerico, an comprehen-
datur sub statuto.

CASVS V.

Statutum excludens fœminas propter masculos, an comprehendat moniales & clericos. Vbi tractatur tota materia successionis clericorum vigore statutorum actiuè, & passiuè.

SVMMARIA.

1 *Statutum excludens fœminas propter masculos non comprehendere moniales.*
2 *Clerici gaudent beneficio statuti excludentis fœminas propter masculos.*
3 *Et an habeat locum si laici succedunt clericis.*
4 *Statuto qui ad sui beneficium vti vult, etiam contra se recipere debet.*
5 *Statutum, quod quis non possit disponere de certa parte bonorum, non comprehendit clericos.*
6 *Laici litigantes de hereditate clerici coram iudice laico, non possunt euitare iudicium fieri secundum leges laicorum.*
7 *Clericorum bona an possint subijci iurisdictioni laicorum ex facto ipsorum clericorum.*
8 *Heredes per quasi contractum aditionis non possunt trahere spreta lege sui superioris.*
9 *Clericus instituens laicum censetur submittere illum foro laicorum.*
10 *Clerici in patrimonialibus possunt compromittere in laicum.*
11 *Testamentum episcopi recipit interpretationem de iure municipali.*
12 *Testator censetur se conformare cum dispositione statuti, etiam in bonis extra districtum.*
13 *Bona clericorum non gaudent priuilegijs, nisi in casibus expressis.*
14 *Baldus non erubuit mutare sententiam.*
15 *Statutum laicorum non habet locum inter Laicos litigantes de hereditate clerici.*
16 *Hereditas clerici repræsentat illius personam.*
17 *Statuta laicorũ neque directè, neque indirectè possunt afficere personas, vel bona patrimonialia clericorũ.*
18 *Laici heredes clerici non possunt per aditionem submittere hereditatem iurisdictioni laicorum.*
19 *Iudex in respicientibus litis ordinationem debet sequi leges suas.*
20 *Hereditas clerici nullo modo submittitur legibus laicorum.*
21 *Statuta de testamentis nunquam habent locum in testamentis clericorum. & n. 23.*
22 *Causa testati, & intestati à pari procedunt.*
24 *Clerico decedenti admittitur alter clericus cum altera fœmina in eodem gradu.*
25 *Statuti excludentis fœminas ratio, est conseruatio, & dignitas familiæ.*
26 *Statuta concedentia priuilegia clericis, non valent.*
27 *Ecclesiam hæredem instituram contra dispositionem statuti, qui teneant non posse habere hereditatem.*
28 *Ecclesia an excludatur à substitutione populari facta à patre contra statutum.*
29 *Clerico relictum quando censeatur relictum respectu personæ, vel ecclesiæ.*
30 *Ius patronatus acquisitum per clericum ex proprio patrimonio, non gaudere priuilegijs ecclesiæ.*
31 *Dispositio nulla laicorum potest comprehendere piam causam. & n. 33.*
32 *Iuramento fidelitatis præstito, censetur excepta persona Imperatoris.*
34 *Statuta in præiudicium piæ causæ non obseruantur in foro ecclesiastico.*
35 *Statuta laicorum in decisorijs non obseruantur contra clericos.*
36 C. final. 17. q. 4. *intelligentia.*
37 *Legitima filiorum debet iudicari iuxta statutum, vel consuetudinem loci.*
38 *Testari ad pias causas an possit reus, cuius bona publicanda sunt.*
39 *Reus delicti ob quod bona publicantur, quando possit disponere de ipsis.*
40 *Clerici debent habere partem bonorum antiquorũ vigore cõsuetudinis Neapolis, sicut cæteri fratres laici.*
41 *Nepodanus glossator Consuetudinum Neapolis, vt sibi contradicat.*
42 *Clerici gaudent beneficio iuris communis, & statutorum.*
43 *Statutum auferens competentia clericis de iure dicitur contra libertatem ecclesiæ.*
44 *Ecclesia potest acceptare legem ad sui fauorem, & contra se non tenetur recipere.*
45 *Titulus* ff. quod quisque iuris, *habet locum, quando aliquid est concessum ad postulationem patris, non autem si motu proprio.*

EX resolutione præcedentis casus clarè apparet, sta-
tutum † excludens fœminas propter masculos, nõ 1
comprehendere moniales, cum non iniecerit vincu-
lum ante ingressum religionis, sed contulerit effe-
ctum suum ad tempus delatæ successionis, quãdo ipsa
monia-

monialis non erat sub ditione statuentium. Quare
moonialis succedere poterit, non obstāte statuto, prout
latè per Cephal. *in d. consi. 95. nu. 14.* & Ruyn. *in d. consil. 200. vol. 2.* qui alios allegant, Brun. *in tract. de statut. quod stant ib. mascul. art. 6. num. 38.* qui alios pro hoc
parte allegat.

An autem hoc statutum comprehendat clericos,
2 communis opinio est pro affirmatiua, vt † ipsi gaudeant
huius statuti beneficio, de quo testantur Addentes ad Roman. *in singul. 446. incipien. habeo casum.* &
Addentes ad Mothesilon. *in singul. 110. incipien. nota vnam lucrosam. in 1. additione.* Sed Gabriel Sarayna in
consilio posito post *dict. singulare 110.* Mothesilani *sub numer. 17. & 18.* intelligit hanc communem procedere, tam si clerici succederent laicis, quàm econtra si
3 contingat † laicos clericis succedere: quia communi
etiam Doctorum calculo receptum est, vt qui statuto
4 ad † sui beneficium vti vult, etiam contra se pati debeat, Bald. *in leg. de quibus numer. 26. ff. de legib. & in l. omn. innocatione. Cod. de sacrosanct. eccles. & in l. 1. in 6. quaestion. Cod. de contrahend. emption. & in leg. in legatis. Cod. ad leg. Falcid. & in leg. fin. §. si vero postquam. C. de iure delib. & in cap. final. colum. 2. de vita, & honestate clericor. & in consil. 12. honestus vir. columnn. 2. volumin. 1.* Cuman. *in consil. 83. columnn. 1.* Abbas *in c. ecclesia sancta Maria. numer. 52. de constit. & in consil. 6. volum. 1.* Alex. *in consil. 209. column. penultim. versi. secundo principaliter. volum. 2. & in consil. sequent. incipien. ponderatis his.* Franc. *in cap. possessor. colum. 3. de regul. iur. lib. 6.* Balbus *in tract. de praescript. in 2. parte quintae partis principalis, col. 4. vers. quinto fallit.* Dec. *in consil. 452. col. 3. vers. idem in statutis.*

Ideo examinando articulos, distinguo: Aut loquimur de successione clerici faciendo per laicum: Aut de successione laici facienda per clericum. Primus etiam casus subdiuiditur: Aut agimus de successione ex testamento, Aut ab intestato: eodemque modo subdiuiditur secundus.

Cum agimus de testamento clerici, iterum distinguendum est, quia aut tractatur an testamentum clerici subiaceat statutis laicorum, & tunc aut statuta
disponunt de sollemnitatibus testamenti, & de hoc
5 dicam latè infra; aut disponit de bonis, † puta quod
quis non possit disponere, nisi de certa parte bonorū antiquorum, in beneficium certis generibus personarum, prout extat consuetudo Neapolis, *incipiens, Si aliquis, &c.* & tunc pluries fuit decisum, non habere locum in testamento clerici, qui ad sui libitum potest disponere de toto, Franch. *decision. 411. in primo dubio.*

Semper tenui hanc conclusionem procedere, quando clericus de praedictis bonis disponit in beneficium ecclesiae, siue alterius ecclesiastici, aut piae causae, secus esse quando in bonis patrimonialibus instituit laicos, quo casu si super eius hereditate lis oritur coram iudice laico, iudicandum est attenta dispositione statuti, vel consuetudinis, & ita consulendo obtinui,
6 & fuit iudicatum, laici † enim super hereditate clerici litigantes curam iudice laico non possunt euitare, iudicium fieri secundum leges, & consuetudines iudicis ipsius, vt notatur 12. *distinction. c. illud.* per Innocent. *in rubric. de consuetud.* Cynus *in l. 2. Cod. quae sit longa consuetud. & in leg. 2. Cod. de const. pec.* & procedit etiam si inter clericum, & laicum lis oritur coram iudice laico, Abb. *in repet. c. ecclesia sancta Maria, numer. 42. de constit.* Neapolitanus *in proaemio consuetud.* Neapolis, *in §. praefatis, numer. 320.* Franch. *decision. 285. numer. 6. versicul. quia idem.* cum heredes de hereditate litigant, ipsorum factum interuenit, quo statuto, &
legi loci ipsius iudicis necessario supponuntur, & si alias bona clericorum † non includantur sub statuto, 7
ex facto tamen heredis includi possunt, Bald. *in authent. cassa num. 5. Cod. de sacrosanct. eccles.* Felyn. *in dict. c. ecclesia sancta Maria, numer. 83. versic. quid autem si ipse.* Abb. *ibid. nu. 36.* Moranta *in disput. 8. nu. 50.* Quando heredes laici adeunt hereditatem, quasi contrahunt inter se, *Institut. de obligat. quae ex quasi contractu §. item si inter aliquos, versicu. idem iuris.* Nec possunt
contrahere † spreta lege sui superioris, *l. nemo potest de legat. 1. c. requisiuisti, de testam.* Imo nulla contraheretur obligatio, si lex resisteret, quia inhabilitaret cōsensum suum, *l. cum lex. ff. de fideiuss.* & notat. *in c. cum contingat. de iureiur.* ergo nec quasi contrahere, inter quos argumentum procedit, Euerhard. *in loco à contract. ad quasi contract.* 8

Cum clericus † instituit laicum, voluit vt eius testamentum subiiciatur legibus fori, vbi causa tractanda 9
est, Anton. de Butr. *in dict. cap. de clericis, de foro compet.* quod potest facere, quia † in patrimonialibus 10
potest compromittere in laicum, gloss. *2. in cap. si diligenti, de foro competent.* Immol. *in c. cum tempore, in fine de arbitr.* Felyn. *in dict. c. ecclesia sancta Maria, num. 9. versicul. & hinc etiam.* de quo latius scribam infra, *in 2. centur. casu 120.* Et in dubio testamentum † episco- 11
pi recipit interpretationem de iure municipali, Paul. de Montepico *in leg. Titia. §. Titia. num. 58. & sequent. de legat. 1.* quod est verum in eius patrimonialibus respectu subditorum iurisdictioni laicorum, quia testator censetur † se conformare cum dispositione sta- 12
tuti etiam in bonis sitis extra territorium statuentium, Socin. *in consil. 288. numer. 12. in fine, volumin. 2.* quem sequitur Crauet. *in consi. 150. in princip.* vbi latè tractat de ista praesumptione, & Rota *decision. 775. numer. 5. parte 1. in nouissim.* Nec per hoc fit ecclesiae praeiudicium, quia bona patrimonialia clericorum etiam iudicantur per leges laicorum, *c. 1. de noui oper. nunciat.*
Quia regula est, quod ea bona † non gaudent priuile- 13
giis clericorum vniuersaliter, nisi in casibus expressis, gloss. *in c. quamquam. de censib. libr. 6. in verbo, ipsarum.* gloss. *1. in can. possessiones 16. quaest. 4.* per textum *in can. similiter 16. quaestio. 1.* ex quibus iuribus istam regulam elicit Abb. *in c. ex literis in fine de pignor. & in c. si diligenti. nū. 36. & sequent. de praescript.* Felyn. *in dict. cap. ecclesia sancta Maria, numero septimo, versicul. sed nihilominus.* & ibidem Abbas *numer. 7.* probat esse communem opinionem.

Sed hodie profundius speculando cognosco eosdem dominos iudices, qui me secuti fuerunt, errasse,
& mutoni sententiam, quia Baldus † etiam non eru- 14
buit mutare sententiam, vbi vidit alium melius sentire, vt ipse dicit *in cons. 447. incip. statuto cauetur, vol. 4.*
Veritas igitur huius articuli est, quod etiam in casu, quo laici instituti à clerico litigarent coram iudice
laico, statutum † praedictum non potest habere lo- 15
cum in bonis patrimonialibus, & hereditate clericorum, quia dominium dictorum bonorum per mortem clerici non est omnino abolitum, quoniam he-
reditas † ipsius, penes quem est dominium ipsorum 16
bonorum, repraesentat personam ipsius clerici testatoris, ex regula *l. hereditas. ff. de acqui. rerum dom. & l. hereditas. C. depositi.* & ita firmant Iacob. de Aren. Bal. & Immol. *in l. illa Instit. ff. de hered. instit.* ad declaratio-

Digitized by Google

nem glossę ibi, quę dicit, quod per testamentum quis
disponit de rebus eo tēpore, quo suæ nō sunt futuræ,
propterea satis est, quod quoad voluntatem suam ta-
citam, vel expressam dicantur esse suæ; ergo statutum
de his non potest disponere, quia extra iurisdictionē
statuentium, *c. à nobis. de sent. excom. c. vt animarum, de
constit. lib. 6. l. fin. ff. de iurisdict. om. iudic. & l. 1. ff. de*
17 *tuto. & curat. datis ab his.* Item quia statuta † nec dire-
ctè nec indirectè possunt afficere personam, & bona
patrimonialia ipsius clerici propter defectum pote-
statis, vt declarat Abb. *in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ.* &
probatur *in c. fi. de immunit. eccles. lib. 6.* & latius per
Ancarani. *in repet. c. canonum statuta. de constitut. in 11.
quæst. princip. in vers. sed hic quæro de quæst. in qua con-
fuluit. & in consilio 13. incip. super dubio transmisso. & in*
18 *consi. 145. incip. optimis rationibus.* Ergo non potuerunt
laici † heredes à clerico instituti approbando testa-
mentum ipsius tacitè submittere bona, & hereditatem
clerici, quæ adhuc clericum repræsentat, & neque per
indirectum affici potest, iurisdictioni laicorum, quia
per mortem clerici non desierunt esse sua. Nec ob-
stat, quod coram iudice laico iudicium debeat fieri
19 secundum leges iudicis illius iudicij: quia † hoc pro-
cedit in respicientibus litis ordinationem, *l. 3. in fin. ff.
de testib. l. cum clericis, iuncta gl. C. de episcop. & cleric. l.
1. C. de emancip. liber. §. fin. Instit. de satisd. tut.* & ita di-
cit Barto. *in l. cunctos populos. q. 1. n. 14. & ibi* Ias. *in 1.
lect. n. 20. & in 2. lect. n. 57.* & Bald. *in l. 1. quæ. 4. C. ne fil.
pro patr. & in c. fin. col. pen. de confess.* Roderic. Suarez *in
l. post rem. §. circa iudicem, n. 24. ff. de re iudic.* Sed in re-
spicientibus litis decisionem attenduntur aliæ leges,
quæ super dictis bonis iurisdictionem habeant, vt
dicit Bart. *in d. l. cunctos populos.* & alij præcitati.

20 Et in terminis quod testamentum † clerici nullo
modo submittatur statutis, & legibus secularium et-
iam si super eius hereditate sit orta lis coram iudice
laico, firmat Immol. *in c. quod clericis, de for. compet.* di-
cens se ita consuluisse in ciuitate Lucana. Item An-
ton. de Butr. & Immol. *in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ,* fir-
mant, quod statuta disponentis de testamentis, non
21 vendicant † sibi locum in testamentis clericorum etiā
in quibus laicus esset institutus, maximè quando ver-
ba statuti annullantis testamentum, vt puta propter
insinuationem omissam, non dirigentur in heredem,
sed in ipsum testamentum, sequentes in hoc opinio-
nem Io. de Lignano, & reprobantes opinionem Bar-
tol. *in d. l. cunctos populos.* qui aliter videtur voluisse.

Et ideo si agimus de successione clerici ab intesta-
22 to, idem dicendum est, quia causa † testati, & intestatī
à pari procedunt, *l. 1. §. 1. ff. de bonorum possess. contra tab.*
& in vtraque succedentes dicuntur habere volunta-
tem defuncti, *l. constituuntur, l. si quis cum nullum. ff. de*
23 *iure codicil.* Sed vt dictum est, statuta † disponentia de
testamentis, non habent locum in testamentis cleri-
corum, in quibus siue clerici, siue laici instituti sunt;
ergo statuta facientia successorem ipsi clerico, & aufe-
rentia eius successores de iure communi, qui secun-
dum eius voluntatem successissent, nullo modo va-
lent si de eis fecerint mentionem, & si nullam, ipsos
comprehendere possunt; quia non comprehendunt
in genere, de quibus ipsi statuentes in specie dispone-
re non potuissent, vt scripsi latius supra in præceden-
ti casu.

Ex his concludo quantum pertinet ad præsentem
casum, quod si clerico decedenti † supersit clericus,
& fœmina in eodem gradu proximiores, non poterit
clericus succedere exclusa fœmina vigore statuti quod
clericos non comprehendit, sed fœmina admittere-
tur simul cum altero clerico, prout latè consuluit Ri-
minald. sen. *in consil. 268. vol. 2.*

Idem est, si laico decedenti superessent in eodem
gradu clericus, & fœmina, ambo æqualiter admitte-
rentur. Nec me mouet illa ratio, quam considerauit
Abb. *in c. constitutus, in 3. de restit. in integ. & in d. c. ec-
clesia sanctæ Mariæ. & ibi* Felyn. *in 7. q.* quod licet vera
ratio † huius statuti sit familiæ dignitas, & conserua- 25
tio, vt probat Albertus Brunus *in d. tract. de statuto
exclusiuo fœminarum, art. 3.* quæ per clericos, qui ma-
trimonium contrahere prohibentur, conseruari non
posset: tamen hoc est impedimentum accidentale,
non naturale, ideo non est attendendum. Quia hoc
esset firmare iurisdictionem laicorum super clericis
in hoc casu, quod omnino reprobatum est.

Nec obstat quod clerici comprehendantur sub
statutis † merè priuilegia concedentibus, quibus cle-
rici gaudere possunt, per *c. dilecti. de foro compet.* & no- 26
tat Bald. *in l. cunctos populos.* & sic non verificatur ra-
tio quare super eis non licet legem condere: quia
hoc est falsum, si quidem etiam priuilegia conceden-
do per statutum non possunt clerici comprehendi;
quia hoc est signum superioritatis, vt voluit Io. de Li-
gnano, quem refert, & sequitur Abb. *in d. c. ecclesia
S. Mariæ. & in d. c. quod clericis.* Alex. *in cons. 2ii. vol. 2. n.
2.* vbi quod gaudent priuilegiis laicorum, quando non
sunt concessa clericis per modum legis.

Cum tractamus de successione laici facienda per
clericum, iterum distinguendum est: aut enim ex te-
stamento, aut ab intestato. Primo modo stante statu-
to, quod non possit quis disponere nisi de certa parte
bonorum antiquorum, prout extat d. Consuetudo
Neapolis in scriptis redacta: Item statutum Ferrariæ,
& alibi pluries, & tunc potest considerari duplex ar-
ticulus.

Primus articulus est, quando laicus instituit eccle-
siam, † vel ecclesiasticos in toto, & sic vltra dispositio- 27
nem à statuto, vel consuetudinem taxatam, & dispo-
sitionem ipsam non valere, consuluerunt Cardin. Za-
bar. *in consi. 144. super themate, n. 6. in 2. dub.* Anc. *in con-
si. 25.* Abb. *in cons. 63. videtur, vol. 1.* propter quorum
auctoritatem Franch. *in d. decis. 431. n. 4.* dicit fuisse
decisum pluries Neapoli, vt dispositiones factæ à lai-
cis in beneficium ecclesiæ, vel ecclesiasticorum de
quantitate excedente summam permissam à consue-
tudine Neapolitana non valeant nisi infra eam sum-
mam, pro quo dicit esse etiam *decisionem Afflict.* 310.
vbi excluditur ecclesia † à substitutione pupillari fa-
cta per patrem filio in bonis antiquis, quasi non li- 28
cuisset, quia si potuisset illa substitutio fieri, vtique ec-
clesia fuisset admissa.

In hoc articulo magna differentia facienda est,
an clericus sit institutus, vel ecclesia, siue pia cau-
sa: quotiescunque enim clerico † relinquitur non 29
habenti administrationem ecclesiæ, sed personatum,
aut dignitatem, præsertim à coniuncta persona,
tunc censetur relictum intuitu personæ, non au-
tem respectu ecclesiæ, & ideo non potest dici in-
stitutio facta ad piam causam, & de hoc est casus *in
cap. requisiuisti, de testament.* vbi hoc notant Anton.
de Butr. Abb. & Immol. & cæteri. Hæc etiam
differentia probatur per Doctor. *in cap. cum te, de iu-
re patronat.* Nam cum regulariter laicis detur quadri-
mestre

30 mestre tempus † ad præsentandum, ecclesiis verò se-
mestre tempus, *c. vnic. de iure patronat. lib.* 6 si tamen
clericus ex patrimonio suo ius patronatus acquisiue-
rit, respectu præsentationis censetur ius patronatus
laicorum; itaque tempore quadrimestri, non autem
semestri gaudet, vt per præcitatos Doctores. Itaque
in primo casu rectè procedunt supradictæ decisio-
nes.

Secundo autem casu, quando est instituta eccle-
sia, vel pia causa, nullo modo procedunt. Quia nulla
31 generalis dispositio † potest comprehendere piam
causam, vt singulariter dicit Baldus *in l. sponsus. §. si v-*
32 *xor. ff. de donation. inter virum & vxo.* quia videtur ex-
cepta esse persona Dei, sicut in sacramento † fidelitatis
est excepta persona Imperatoris, *cap. Imperialem. de
prohibit. feud. alienat. per Federic.* ita dicit Socin. *in regu
lis iuris, super regula priuilegiorum pia causa, priuile-
gio* 14. & Dec. *in cap. scripta, numer. 29. de fid. instru-
ment.* vbi tractat: an dispositio *authent. quod sine
Cod. de testament.* habeat locum instituta pia cau-
sa, dicit affirmatiuam opinionem esse veriorem;
quia non minor fauor præstatur ecclesiæ, quàm
filiis.

Quod autem ecclesiæ, & piæ causæ nunquam ve-
33 niant † in generali dispositione, probari etiam potest
multis similibus in iure: siquidem filio, qui de iure
authenticarum debet heres institui, nec sufficit alter
quilibet relicti titulus, alias testamentum est nullum,
*§. aliud quoque capitulum, authēt. vt cum de appellat. co-
gnosc.* instituta pia causa potest quomodolibet relin-
qui, prout latè per Tiraquell. *de priuileg. pia causa, pri-
uileg.* 14. Item dispositio *l. qui in potestate. ff. de testam.
& l. seruum. Cod. eodem titu.* vbi filius non potest etiam
de consensu patris testari in aduentitiis, non compre-
hendit pias causas, in quas si fiat dispositio de consen-
su patris valet, *cap. licet. de sepultur. libr.* 6. & per Bart.
in dict. l. qui in potestate, & ibi communiter per Doct.
Socin. *ibi priuileg.* 40. Tiraquel. *ibi priuileg.* 78. Item
dispositio *leg. fin. Cod. de pact.* vbi prohibetur donatio
omnium bonorum, & *l. sancimus. Cod. de donation.* vbi
donatio excedens summam quingentorum aureo-
rum debet insinuari, alias est nulla ipso iure, non
comprehendit piam causam, ex latè deductis per Ti-
raquellum *ibidem priuilegio* 100. *& priuilegio* 124. ex
quibus, & multis aliis similibus, quæ adduci possent,
clarè constat dispositionem generalem non compre-
hendere ecclesias, & pias causas. Pone enim quod ec-
clesia, vel pia causa apprehendisset bona, & heredita-
tem alicuius, ex quo necesse esset petitionem porrigi
contra eas, vt notatur *in can. clericum nullus, & in dict.
can. quod clericis. de foro competent. & can. nemo. & can.
clericum.* 11. *quæstion.* 3. & notatur *in l. heres absens. & in
l. debitor. ff. de iudic.* & si causa esset tractanda in foro
34 ecclesiastico, certè talis dispositio † in foro ecclesiasti-
co non attenderetur, & hæc est receptissima omnium
Doctorum sententia, etiam dicentium quod si causa
tractatur in foro ciuili, tale statutum debeat obserua-
ri, vt habetur *in dict. cap. quod clericis.* in gloss. & illam
glossam notant omnes Doctores practici; eamque
sententiam tenuit etiam Cynus *in leg.* 1 *Cod. quæ sit
35 longa consuetudo.* vbi concludit, quod in † decisoriis
consuetudo populi non ligat clericos, & ibi Alberi-
cus, Hostiens. *in summa de constitut.* §. 1. Cardinal. *in di-
cto capit. quod clericis.* dicens quod statuta laicorum ser
uantur quoad ordinationem in foro ciuili contra
clericos, non autem quoad decisionem; ergo multo
fortius hoc dicendum est in foro canonico. Quare
vt verum fatear, hæc opinio nullo modo potest subsi-
stere.

Nec obstant rationes, quibus moti sunt Abbas, &
Ancaranus, quos sicut aues alij secuti sunt: non enim
obstat ratio † *dict. cap. final. 17. quæstion.* 4. vbi ecclesia 36
non debet recipere hereditatem eius, qui filio exhe-
redato iniustè, ecclesiam facit hæredem: quia disposi-
tio illius textus non procedit, quando in vtroque ca-
su, filiis relinquitur, vel datur legitima, vt notat ibi
gloss. & Cardinal. de Turrecrem. Quo casu si statu-
tum, vel consuetudo prohiberet testari de certa par-
te, puta de medietate hereditatis, quam statuentes vo-
luerunt seruari pro legitima filiorum, admitterem
decisiones prædictas, quia in † deductione legitimæ 37
statutum, vel consuetudo loci seruanda est, Cynus *in
leg. sancimus. Cod. de nuptiis.* Bart. *in leg. Titio centum. §.
Titia genero ff. de condition. & demonstration.* cum aliis
ad hoc congestis per Abbat. *in dict. consil. 63. numer. 4.
versicul. quod autem dicta constitutio. parte prima.* sed
quo ad cæteros, aut quoad cætera bona, vigo-
re *dict. cap. finalis.* eorum opinio procedere non po-
test.

Nec obstat consideratio Abbatis *in dict. consil.* 63. 38
numer. 5. vbi probat, in casu quo bona alicuius † publi-
cantur, non posse eum testari, etiam ad pias causas;
quia hæc opinio procedit quando testaretur de alie-
no, ex regula *cap. filius. de testament.* Ideo Doctores *in
leg. post contractum. ff. de donatis.* distinguunt: Aut sunt 39
delicta, † propter quæ statim ipso iure sunt publicata
bona, *l. commissa. ff. de publican. Authen. incestas. Cod. de
incestu nuptiis. c. cum secundum. de hæretic. lib.* 6. & tunc
procedit consideratio Abbatis, & nihil obstat: Aut
sunt delicta, in quibus non statim perditur domi-
nium ipso iure, nec interdicitur administratio ipso
iure, prout non fit regulariter, *l. aufertur. §. in reatu. ff.
de iure fisci.* & tunc valet quælibet eius dispositio, & ad
hoc est casus *in dict. leg. post contractum.* licet postea
venirent publicanda. Nisi aliter probaretur de frau-
de, vt ibi notant Doctores: dicit tamen Angel. *in leg.
si quis posthac. Cod. de bon. præscript.* quod in omnibus
casibus, in quibus præsumeretur fraus, nunquam præ-
sumeretur, si quis alienaret pro redemptione capti-
uorum, vel ob alias similes causas: ergo consideratio
Abbatis obesse non potest, postquam nos tractamus
de dispositione facienda per illum qui retinet domi-
nium, & administrationem bonorum suorum, & cla-
rè nunc apparet, ex satis leuibus rationibus motum
esse in consulendo contra ecclesias, & loca pia, quæ
cum non veniant sub dispositione laicorum, conclu-
do eorum, & sequacium opinionem non subsistere.

Secundus articulus est: Stante statuto prædicto,
quod quis non possit disponere, nisi de certa parte,
bonorum antiquorum, de cætero autem benefi-
cium certi generis personarum, prout est consuetudo
Neapolitan. in scriptis redacta, *inci. Si aliquis, &c.* qui-
dam habens plures fratres laicos, & vnum clericum
instituit tantummodo laicos, an clericus † non insti- 40
tutus debeat habere partem virtute dictæ consuetu-
dinis de bonis antiquis paternis, & maternis. Capyc.
in dict. decision. 98. *in* 2. *dub.* proposuit casum, & non
decidit, Franch. *in dict. decision.* 411. *numer.* 5. dicit bis
fuisse iudicatum, semel in magna curia Vicariæ ad be-
neficium clerici, vt gaudeant beneficio consuetudinis
prædictæ. Iterum postea per sacrum consilium fuisse

ludicatum contra clericum, iuxta opinionem Napodani glossatoris dictarum consuetudinum, cuius opiniooes sempet solent canonizati in decisionibus causarum totius regni.

Ego credo magnam Cutiam Vicariæ rectè iudicasse: Et inprimis quantum pertinet ad opinionem 41 Napodani † glossatoris, aduerti ipsum sibi contradicere in hoc articulo, siquidem in procemio illarum consuetudinum *in §. præfatis.* in glossa sua, qui tenor procedit disputando, & nihil certi firmat, vt probat Visillus *ad decisiones Afflict. in dicta decisione* 310. *num.*15. Et in *dicta consuetudine Neapolitan. incipient. Si quis vel si qua.in ver.materna. nu.* 247. dicit consuetudines Neapolitanas includere cleritos. Sed *in consuetudin.incipien. Si ecclesia,nu.*75. *sub titulo de iure congrui.* pro indubitato habet dictas consuetudines Neapolitanas non includere clericos, & hanc vltimam opinionem firmat, ideo Pisanellus *in dict. §. præfatis.* in additione quæ incipit; *concludit Napodanus.* tenet ipsum esse huius opinionis, eamque insequitur, & ego dico qood vti Doctor sibi contrarius, pro neutra parte est allegandus.

Item pro decisione magnę Curię inducitur regula, 42 quod clerici † gaudent nedum beneficio iuris communis Romanorum, sed etiam beneficio statutorum, & priuilegiorum vnioersitati, vel certo generi personarum concessorum, vnde priuilegio concesso Anglicis, gaodent etiam clerici Anglicani, vt est tex. *in c. dilecti. de foro compet.*

43 Et si hæc consuetodo, vel statutum † tolleret hoc beneficium clericis à iure concessum, diceretur contra libertatem ecclesiasticam, & nullo modo valeret, vt probat Inoocent *in c. nouerint. de sentent. excommunicat.* Bartol. *in dicta lege, cunctos populos. & in authent. cassa.* & per Doctor. *in dict. cap. ecclesia sancta Maria,* & tex. *in c. tos. de immunitat. eccles.* & latius dicam infra *casu....*

Nec obstat illa ratio, quod clerici vti non possunt hoc beneficio, quia contra se consuetudines prædictas non receperuot, qua mouetur Franch. *in decisione ducentesima octuagesimaquinta*, & tetigi latius supra in principio huius casus in ratione dubitandi. Quia gl. *in c. nouit. in versi. quicunque. in fine. de iudic.* dicit ecclesiã 44 † posse acceptare legem in sui fauorem ioductam, sed contra se eam recipere non tenetur, quam glossam ibi sequuntur Innoc. Abb. & cæteri: similis glossa est *in c. 2. in gl. fin. in fine. de mutuis petitionibus.* quod quis non tenetur acceptare contra se illud, quo ad eius petitionem non est sibi cõcessum, idem dixit gl. *in auth. quas actiones. in vers. excluduntur. vbi* Bart. *C. de sacros. eccle.* dicens quod etsi ecclesia possit iuuare præscriptione decem, vel viginti annurum, contra alios, ipsa tamen ea non ligatur, nee contra se cogitur admittere. Item Bartolus ipse respondet huic obiectioni *in d. leg. cunctos populos. nu.* 10. *versi. alij assignant.* dicens statutum noo posse ideo ligare clericos, quia eo clerici vtantur, ex quo statutum non fuit ad postulationem clericorũ conditum, ita iam respondet Felyn. *in dict. c. ecclesia sancta Maria. nu.* 33. *versi. & si diceretur.* Idem probatur ex Bart. *in leg. fin. §. donec Cod. de iure deliber.* vbi licet hæres non possit eonueniri intra trimestre, quod tempus sibi conceditur ad conficiendum inuentariũ, tamen ipse poterit infra illud tempus alios conueniere, non obstante *titulo, quod quisque iuris in alium sta-* 45 *tuit, &c.* quia ille titulus † habet locum, quãdo aliquid fuit coocessum ad postulationem, non autem quando motu proprio, pro quo multos congerit Roland. *in tract. de inuentario. §. qui supra.* & in his terminis statutorum, & clericorum respondet Surdus *in decisione* 20. *nu.* 9. *& in consi.* 1. *nu.* 35 *& seq. vol.* 1. vbi etiam alia multa similia adducit pro confirmatione huius responsionis.

Quæ dicta sunt de successione laici facienda per clericum ex testamento, eadem dicenda sunt, si ab intestato successionem fieri contingat, cum vt dixi nuper, causa testati, & intestati à pari procedant, præsertim respectu statutorum.

CASVS VI.

Statuta, ne immobilia alienentur in extraneos, esse valida, & non comprehendere clericos, & ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Statuta ne immobilia alienentur in extraneos, sunt valida.*
2 *Et procedunt non solum per contractum, sed per vltimam voluntatem.*
3 *Statuta prædicta cur fiant in ciuitatibus.*
4 *An sint fauorabilia, vel odiosa. nu.* 24.
5 *Et latissimam recipiunt interpretationem.*
6 *Statuta ne immobilia alienentur in extraneos, comprehendere clericos qui teneant. & n.* 8.
7 *Clerici vti possunt statuto ne immobilia alienentur in extraneos.*
9 *Statutum, quod filiæ nuptæ extra territorium nihil relinqui possit est validum.*
10 *Argumentum de forensibus ad clericos valet respectu statuti, contrarium n.* 32.
11 *Statuta afficientia rem, valet contra clericos.*
12 *Statuto prohibente alienationem rei dotalis, cõprehenditur ea, quæ fit in clericos, contrarium n.* 34.
13 *Statutum annullans donationem sine insinuatione, comprehendit tam quæ fit clerici.*
14 *Pactum, quod res non transeat ad ecclesiam, est obseruandum.*
15 *Libertas ecclesiæ non dicitur impediri per statutum super bonis laicorum, licet peruenerint postea ad ecclesiam.*
16 *Statuta ne immobilia alienentur in extraneos, non comprehendere clericos, qui defendant. & nu.* 40.
17 *Dispositio nulla generalis comprehendit casus, & personas priuilegiatas, in specie.*
18 *Dispositio nulla generalis comprehendit Cardinales, vel Episcopos.*
19 *Dominiũ statim trãsit in ecclesiã ex priuilegio Imperatoris per donationẽ, & venditionem sibi factã.*
20 *Ecclesiæ particulares non differunt ab vniuersali in priuilegiis.*
21 *Dispositio generalis non comprehendit ea, de quibus disponentes in specie non habent facultatem.*
22 *Paria sunt directè vel indirectè facere contra prohibitionem.*
23 *Libertas alicuius dicitur impediri, per quod efficitur timidior.*
25 *Statuta ne immobilia alienentur in extraneos, dicuntur esse in odium ecclesiasticorum.*
26 *Et quando dicantur facta in fraudem ecclesiasticæ libertatis.*

27 *Dis-*

27 *Dispositione effectus attenditur in considerando an sit contra libertatem ecclesia.*
28 C.constitutus, de in integrum restitut. *quando non procedat.*
29 *Ecclesiastici non tenentur recipere statuta contra se, qua acceptarant ad sui fauorem.*
30 *Clericus singularis si vtatur statuto ad sui beneficium, an illi dicatur se submittere.*
31 *Bona omnia sunt affecta iure communi, vt in ecclesiam transire possint, ante quamcunque dispositionem statuentium.*
33 *Statutum generale dicitur non comprehendere clericos ex defectu voluntatis.*
35 *Argumentum de pacto statutum circa transmissionem bonorum, ut non valeat.*
36 *Valet solum quando tractatur de statuentium praiudicio.*
37 *Clericus non potest per pactum se submittere iurisdictioni laicorum.*
38 *Statutum prohibens bona soluentia collecta fisco alienari in ecclesiam non valet.*
39 *Est contra libertatem ecclesiasticam.*

1 STatuta † ne immobilia alienentur in extraneos sunt valida, *l.* 1. C. *ne lic. habitator. metrop. lib.* 12. *l. mercatores.* C. *de commerc. & mercator.* Ioan. Andr. & Gemin. *in c. fin. de immunit. eccles. li.* 6. Bartol. & Doct. *in l. dudum, de contrah. empt.* Doct. *in c. constitutus, de in integrum restit.* Ripa qui testatur de communi *in l. filiusfamilias §. diui. nu.* 79. *de legat.* 1. Alex. *in consil.* 55. *vol.* 3. & *consi.* 126. *vol.* 5. Ruyn. *in consi.* 49. *circa fin. vol.* 3. cũ aliis cõgestis per Tiraquel. *in tract. de vtroque re-
2 tract. in praescript. num.* 14. Quod est verum † non solum quando prohibetur alienatio per contractum, sed etiam si per vltimam voluntatem, Bald. *in consi.* 226. *n.* 1. *vers. solutio. vol.* 5. Decianus *in consil* 55. *nu.* 55. *vol.* 1. & post alios multos Cephal. *in consi.* 55. *numer.* 7. *volum.* 1. Bossius de decreto Mediolani *in pract. criminal. tit. de
3 poenis, num.* 43. Fit enim huiusmodi † statuta propter vtilitatem publicam, vt bona conseruentur inter ciues, & subditi fiant locupletiores, atque vt subditi bona possidentes possint oneribus grauari, onerumque exactio reddatur facilior, & propterea statuta hu-
4 iusmodi † esse fauorabiliora, secundum veriorem ac magis receptam sententiam, probarunt Alciat. *in cons.* 10. *num.* 7. 9. & 11. *vol.* 2. Alex. *in consil.* 41. *num.* 11. *vol.* 5. Ripa *in d. §. diui, num.* 80. Crauet. *in consil.* 118. *nume.* 9. *volum.* 1. Cephal. *in consil.* 53. *num.* 8. *vol.* 1. Riminal. iun. *in consi.* 18. *num.* 13. *vol.* 1. & 221. *nu.* 9 & *seq. vol.* 2 & 333. *num.* 144. *vol.* 4.

5 Ex qua ratione dicunt latissimam † recipere interpretationem, Socin. iun. *in consil.* 19. *nu.* 6. *lib.* 1. Dec. *in consi.* 661. *nu.* 1. Ripa *in d. §. diui, num.* 102. Cephal. *in d. consi.* 53. *num.* 10.

6 Ideo dubitatur; an comprehendat † etiam clericos, si ob statum reipublicae, Communitati conueniat, praesertim ad eius tutelam, vel regimen, quod quaedam res in ecclesiam, vel ecclesiasticos minimè transferuntur. Partem affirmatiuam tenent infra scripti Doctores, Couar. *in regula possessor in 2. parte, §.* 4. *numero* 8. statutum ait valere, etiam si damnum sequatur ecclesiis, ne tota respublica damnum patiatur, cui quidem damno aliter obuiari non possit, Cardinal. *in consil.* 144. & *in consil.* 5. *num.* 44. Federic. de Sen. *in consil.* 55. *incip. Statuto ciuitatis.* Iacob. Butr. *in auth. ingressi*, C. *de sacros. eccles.* cum aliis latissimè adductis per Barbat. *in repetit. rubric. de eccles. non alienand. in secundo dubio num.* 8. vbi plura allegat fundamenta. & *in c. quod clericis, de foro compet.* vbi quindecim rationes inducit. Signorol. de Homodeis *in consil.* 22. *viso statuto ciuitatis Mediolani.* vbi hoc probat quindecim rationibus, cum aliis allegatis ad hoc per Tiraquel. *de retract. consanguin. §.* 1. *gloss.* 13. *num.* 5. & mouetur praecipuè ad id defendendum per *capit. constitutus, de in integrum restitut.* vbi summus Pon-
tifex statuit clericos † vti posse hoc eodem statuto 7
contra laicos; ergo ipse infert contra clericos laici eodem vti potuerunt, ex regula *tituli; Quod quisque iuris in alium statuit, hoc eodem ipse vtatur*, & ex illo axiomate Christiano: *Quod tibi non vis, alteri ne feceris.* Matth. *cap.* 7. & Luc. *cap.* 6. *c. dilecti, de maioritate & obedient.* & ad hoc est tex. *in l.* 1. *ff. de solution.* quem Baldus *in l.* 1. *colum.* 1. C. *de his quae poenae nomine, &c.* in hoc singularem appellat, vt nullus in altero aliter iudicet, quàm ipse iudicari vellet; alios ad hoc etiam allegat Tiraquell. *in gloss.* 8. *num.* 171. *post leges connu-
bial.* Natta *in consil.* 280. *num.* 4. concludit † per varia 8
exempla valere statutum prohibitiuum alienationis immobilium in ecclesiam, si non prohibet expresse alienationem in ecclesiam, vel ecclesiasticos, idemque pro statuti validitate respondit idem Natta *in consi.* 515. *num.* 8. Calderin. *in consil.* 2. *in princip.* de censibus, pro validitate huiusmodi statuti Perusini, vbi illud refert de verbo ad verbum, Ruyn. *in consil.* 39. *num.* 16. *volum.* 1. post Bald. *in l.* 2. C. *vt in poss. ff. l. nom.*
Vbi concludit valere statutum † quod filiae nuptae 9
extra territorium, nihil relinqui possit, licet enim filia propter matrimonium affecta sit de alterius iurisdictione, *l. cum quadam puella ff. de iurisd. om. iudic.* tamen hoc nihil refert, quia non inspicimus personam cui quaeritur, sed disponentem; qui est subditus, & obligatur legibus municipalibus, & cui per statutum potuit interdici bonis; ergo cum statutum valuerit respectu subditi, propter quod ipse effectus est inhabilis; ex causa efficiente inhabili nullus effectus sequi potest. Sed doctores communiter asserunt de fo-
rensibus † ad clericos valere argumentum respectu 10
statuti laicorum, quorum nullus subest eorum iurisdictioni, vt declarat Cephal. *in consil.* 54. *num.* 1.

Pro hac opinione praecipua fundamenta sunt.
Primum, quia haec statuta afficiunt † rem, & sunt in 11
rem concepta, quo casu comprehenduntur etiam alienationes in ecclesiam factae, Felyn. *in cap. ecclesia sancta Maria, numero* 58. Ripa *in d. §. diui. numero* 83. Cephal. *in consil.* 53. *num.* 44. & *in consil.* 54. *numero* 7. Vnde Abb. *in cap. quod clericis. de foro compet. num.* 30.
vers. quaero quando statutum. dicit quod stante † statu- 12
to, vt res dotalis alienari non possit, si clericus emat, alienatio non valebit, quia mulier inhabilitatur ad alienandum, ideo ne naturalis quidem obligatio oritur, *l. cum lex. ff. de fideiussor.* & sequitur Felyn. *in d. cap. ecclesia sancta Maria. numero* 58. *versic. quintus & vltimus casus.* Rochus de Curte *in tractatu de consuetudine, section.* 8. *numero septuagesimo octauo.* Ideo
si statutum † dicat quod donatio non valeat, nisi fue- 13
rit insinuata, si contingat laicum donare clerico sine dicta insinuatione, donatio non valebit, secundum Abb. *in dict. cap. quod clericis. colum.* 7. quia subditus non potest contrahere cum non subdito spreta lege sui superioris, & si non oritur obligatio naturalis ex parte subditi, *dict. l. cum lex, ff. de fideiussor.*

ergo nec ex alia parte oriri possunt, l. Labeo, ff. de verb.
obligat. Pro quo addunt alterum simile, nam si per
statutum requiratur solemnitas in testamento, debe-
bit adhiberi, etiam si in eo instituatur clericus heres,
Abb. in c. relatum. de testam. ergo idem videtur dicen-
dum in laico vendente rem clerico, vt non possit a-
lienare spreta lege sui superioris. Item si potest fieri
14 per pactum † quod res non transeat ad ecclesiam, ex
regula l. in re mandata, C. mand. multo magis per sta-
tutum. Probatur consequentia, quia maior est aucto-
ritas statuti, quàm pacti, gloss. in rubric. C. de decur.
li. 10. & not. in l. nam impossibile, ff. de pact. & hæc ratio
est Baldi, quam refert Dec. in d. cap. ecclesia sanctæ Ma-
ria, nu. 75. Ideo dicunt quod stantibus prædictia cleri-
ci, & ecclesiastici non possunt prætendere huiusmodi
statuta fuisse facta in eorum præiudicium, quia bona
prædicta affecta sunt, antequam transeant ad eorum
15 manus, & sic non dicitur impediri libertas ecclesiæ, †
quam rationem tetigit Baldus in l. fin. nu. 7. C. siue cen-
su, vel reliq. ex qua ratione inferunt Doct. quod statu-
tum prohibens bona allibrata posse alienari, non po-
terunt alienari in ecclesiam, Riminald. iun. in d. §. diui,
nu. 83. quia bona ipsa affecta sunt.

Contraria opinio est verior, vt sub hoc statuto,
16 Clerici † nullo modo includantur, quam tenet Bartol.
in l. fin. C. de sacras. eccla. & in l. dudum, C. de contrahen.
empt. & in l. fin. C. de exactar. tribut. lib. 10. & in d. §. di-
ui, nu. 12. vbi Alberic. Imol. Alexand. & Ias. qui plores
alios addunt. Ioan. Andr. Geminian. Ancarā. & Frāch.
in c. 1. de immunit. eccles. lib. 6. vbi scribentes testantur
esse communem opinionem, Ias. in d. §. diui, in 1. lect.
num. 82. & in 2. lect. num. 210. Ferdinand. Loach. nu. 82.
Ripa num. 81. Socin. iun. num. 166. Crott. num. 88. Ca-
nonistæ omnes eandem opinionem tenent in d. c. ec-
clesia sancta Maria. Felyn. nu. 61. vers. nona quæro.
multos ad hoc allegat Tyraquel. in gl. 8. num. 172. post
leges connub. Alexand. consil. 211. num. 3. vol. 2. Ripa re-
sponso 4. num. 5. Corn. consil. 145. nu. 4. volum. 4. Crott.
in consil. 370. Mandell. de Alba. in consil. 8. nu. 9. Rimi-
nald. iun. in consil. 15. nu. 85. & seq. volum. 1. Bald. de sta-
tut. in ver. vendere, num. 1. cum aliis etiam per Surdum
in consi. 2. nu. 34. vol. 1. & per Syntagma commun. opin.
tomo 1. loco 2. cap. 14.

Et dicit Ambros. de Obiho in §. diui. nu. 51. quod
cum ista sit receptissima opinio inter Doctores ad fa-
uorem ecclesiæ & propter dubitationem incidendi in
excommunicationem, vt in c. fin. de immunit. eccles. lib.
6. non est opus respondere in contrarium allegatis, &
Surdus in d. consi. 2. nu. 34. in fin. ait, quod cum hæc sit
communis opinio, non est attendendum quid aliqui,
& hi quidem pauciores senserint.

Sed pro fundamento huius opinionis veræ dica-
17 mus, quod nulla dispositio † generalis comprehen-
dit casus, vel personas in specie priuilegiatas, vt in
plerisque locis probat Decius in l. si certis annis, C. de
pact. in l. ex testamento, C. vnde liberi, in cap. sedes. nu. 13.
de rescript. in consil. 5. & 301. colum. 1. & 406. colum. pen.
& 536. num. 8. & in l. 2. in 2. not. ff. de reg. iur. & ibi Cagn.
num. 16. Curt. iun. in l. heres absens, ff. de iudic. Ripa in l.
1. num. 15. ff. solut. matrim. & in l. fin. quæst. 51. C. de reuo-
cand. donat. Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. num. 96. &
105. Ruyn. in consil. 195. numer. 5. lib. 1. Riminal. sen. in
consil. 427. num. 16. Natta in consil. 410. nu. 20. & in ter-
minis statuti Mediolani Plotus in consi. 108. nu. 16. vol.
1. criminalium. post Rip. in 2. responso, lib. 1. de legibus,
18 quod non comprehendit Cardinales, vel † episco-
pos, velut speciali nota dignos, nam qui sunt specia-
li nota digni nunquam comprehenduntur sub ge-
nerali dispositione, l. item apud Labeonem. §. hoc edictū
ff. de iniur. Ideo dispositio generalis auth. sed cum testa-
tor, C. ad leg Falcid. non comprehendit dispositio-
nem specialem, l. iubemus. C. ad Trebell. vt dicit Ruyn.
in consil. 135. volum. 3. & Cephal. in consil. 72. num. 12. &
Cephal. etiam infert dispositionem l. hac consultissima.
C. qui testam fac. poss. non comprehendere dispositio-
nem eiusdem legis in §. ex imperfecta. & §. quis autem,
qui de liberis & succedentibus ab intestato speciali-
ter loquuntur.

Sed Imperator concessit speciale priuilegium ec-
clesiæ vniuersali † super donationibus in eam largien- 19
dis, l. illud, C. de sacras. eccles. atque in venditionibus,
vt possint fieri in ecclesiam, & in eam transeat domi-
nium sine traditione, l. vt inter diuinum, C. ead. tit. ergo
in generali concessione, qua ciuitatib. concessum est
leges municipales condere, non intelligitur deroga-
tum ei, quod specialiter ecclesiæ est concessum, leg.
1. in princ. ff. de offic. eius. quia specialia derogant ge-
neralibus, siue præcedant, siue subsequantur, leg. in ge-
nerali. ff. de regul. iur. Et in huiusmodi † priuilegiis 20
non differunt particulares ecclesiæ ab ipsa vniuersali,
cuius istæ sunt membra, c. significasti, in fin. de elect. & c.
loquitur, 24. q. 1.

Item non comprehenditur sub generali † dispo- 21
sitione id de quo in specie disponi non potest, leg. Lu-
cius, §. pen. ff. ad municip. c. à nobis. de sentent. excommun.
Bartol. in l. si quis sub conditione. ff. de condit. instit. Bald.
in l. fin. §. in computatione, in fin. C. de iure delib. Luc. de
Penn. in l. fin. de exactor. tribut. lib. 10. Dec. in consilio
504. colum. 1. Crauett. in consil. 106. nu. 6. sed laici non
possunt specialiter disponere de ecclesiasticis, d. c. ec-
clesia sancta Maria. Quam rationem putat optimam
pro hac parte Brun. in tractat. de statut. ex. lusiue fam.
propter masculos, art. 6. num 38. Confirmatur quia pa-
ria † sunt directè, vel indirectè facere contra prohi- 22
bitionem, c. quanta. de priuileg. Bald. in authen. cassa, in
7. C. de sacros. eccles. & in auth. statuimus, n. 5. C. de episc.
& cleric. Bartol. in l. 1. §. qua auer. iuda, numer. 3. C. quo-
rum rerum actio non detur. per illum tex. vbi contra
libertatem † alicuius fieri dicitur, per quod quis ef- 23
ficitur timidior, sed si hæc statuta comprehenderent
alienationes quæ fiunt in ecclesias, tunc ecclesiastici
efficerentur timidiores, vt per Bald. in d. auth. statui-
mus. Lapus allegat. 30. in 7. conclus. & est ratio Bartoli
ad ostendendum, quod sub generali dispositione non
possunt clerici comprehendi.

Et non immeritò videtur applicanda huic nego-
tio opinio eorum qui tenent, hoc statutum † ... cor-
rectorium iuria communis esse odiosum, secundum 24
Angel. in consil. 7. in fin. & Bald. in l. si duabus, §. fin. C.
commun. de legat. Barbat. in consi. 43. colu. 9. & 10. vol. 1.
& ideo debere strictissimè interpretari, vt dixit Ce-
phal. in d. consil. 53. num. 1. & seq. vol. 1. & sic, vt excludat
tantum personam nullo modo subiectā dominio sta-
tuentium, Quorum opinionem non firmo genera-
liter: dico tamen esse in † odium ecclesiæ, & cōtra eius 25
libertatem factum quatenus in ecclesias, & ecclesia-
sticos dirigeretur, ex his quæ notat Octauian. Vulpel.
in tractatu de libert. ecclesiastic. parte 2. num. 6. & pro-
pterea ex doctrina glossæ in l. venia, C. de in ius voc. re-
spectu ecclesiasticorum dicantur statuta odiosa &
restringenda, vt eos non comprehendant sub gene-
rali dispositione. Et licet statuta † huiusmodi diri-

gantur

gantur in ciues, qui alienant, tamen quando tracta-
tur an comprehendant personas ecclesiasticas, eo casu
negari non potest, quin dicantur facta in fraudem ec-
clesiasticæ libertatis, & ad illam comprimendum, vt
considerant Angelus & Florian. *in d. §. diui, in fine.*

Nec obstat quod tempore quo condita sunt, sta-
tuentes habuerunt bonam mentem; Quoniam an
quid sit contra libertatem ecclesiæ non videtur con-
27 siderandus animus disponentis, sed dispositionis † ef-
fectus, alioqui pauca statuta venirent cassanda per *di.*
auth. ut. cassa. C. de sacros. eccles. cum semper statuen-
tium animus soleat moueri propter aliquem bonum
finem, non autem vt ecclesiis damnum, vel præiudi-
cium inferant, ergo talia statuta, inspecto effectu, non
valent contra ecclesias, ex defectu potestatis, non au-
tem ex malo animo statuentium, prout bene probat
Socinus iunior *in dict. §. diui, num. 168. in fine.*

Non obstant contraria, & primo non obstat *capi.*
28 *constitutus, §. † de in integrum restitut.* quo mouetur
Tiraquell. quia, vt diximus in præcedenti, quis non
debet acceptare contra se illud, quod ad eius petitio-
nem non est ei concessum: Nec est vera consideratio
Deciani *in tractat. crimin. l. tomo 1. lib. 2. cap. 35. nume-*
ro septimo, vers. fallit secundo, in fine. quod hæc proce-
dunt quando aliquid concessum ecclesiis in specie
29 † in eorum fauorem, & priuilegium, vt tunc non de-
beat in odium retorqueri, ex regula *leg. quod fauore*
ff. de legibus, quod secus est in iis, quæ non in specie,
& principaliter concessi fuere, vt huiusmodi statuta.
Quia cum ipsi gaudeant quolibet beneficio iuris com-
munis, & statutorum ex regul. *cap. dilecti. de foro com-*
petent. vbi notant omnes, possumus dicere in omni-
bus esse specialiter, & æquè principaliter priuilegia-
tos, sicut dicimus de dote *in l. 1. ff. solut. matrimon.* Et
quando vellemus in cæteris includi ecclesiasticos v-
tentes beneficiis statutorum, submitteremus eos-
dem alterius iurisdictioni, contra ius diuinum, quod
fieri non potest, etiam si ipsi voluerint, vt scripsi supra
30 *in 2. parte, cap.* 38.

Et si admitteremus quod si vnus clericus † vtatur
statuto, tunc eo ipse ligetur iuxta doctrinam Baldi
in l. 4. C. ad legem Falcid. Non deberemus admittere,
quod quando non vtitur, tunc eo ligatur, etiam si
possit vti, quia non sufficit, vt possit vti ad hoc, vt a-
ctualiter ligetur, sed requiritur, vt actualiter vtatur,
& secundum hanc opinionem, si vnus actualiter v-
tendo submitteretur statuto, non faceret præiudi-
cium toti ordini ecclesiasticorum, qui de iure di-
uino, est exemptus à iurisdictione laicorum, nec po-
test eidem submitti etiam volens à quacunque po-
testate.

Nec obstat præcipuum fundamentum opinio-
nis contrariæ, quod huiusmodi statuta sint concepta
31 in rem. Quia eadem res † antequam conderentur
prædicta statuta, erant affectæ iure communi, quo
permissum erat liberum dominium in ecclesias trans-
ferri, *d. l. vt inter diuinum, C. de sacrosanct. eccle.* & sta-
tuta prædicta tanquam generaliter loquentia, non
possunt includere casus speciales, quos si explicarent,
non valerent, Roman. *in l. Publicanus, §. 1. col. 2. post*
med. vers. aut statutum. ff. de publican. Nec valet argu-
32 mentum † de forensibus ad clericos, quia statuta
concepta in rem possunt impedire ne bona suæ iuris-
dictionis acquirantur forensibus, etiam si per succes-
sionem, Socin. iun. *in consil. 25. num. 8. volum. 3.* Sed non
idem conceditur eis respectu clericorum, velut con-
tra libertatem ecclesiæ, *dict. cap. ecclesia sancta Maria,*
ideo sicut non possunt eos expresse excludere, ita nec
in dubio censentur sub generalitate voluisse; eos igi-
tur non comprehendunt † ex defectu voluntatis, 33
Rim. iun. *in d. consil. 15. nu. 10t. volum.* 1. vbi quod non
valet argumentum in huiusmodi decretis & statutis
de forensibus ad clericos. Ex quo infertur quod
prohibitio alienationis de re dotali non comprehen-
dit clericos, licet contractus † factus cum clerico de 34
alienatione prædicta possit rescindi, vt docet Rochus
de Curte *in d. tract. de consuetudine, section. 8. n. octua-*
gesimo primo.

Nec obstat quod fieri possit per pactum, ergo & per
statutum. Quia maxima est differentia, † siquidem pri- 35
uata persona paciscens, potest apponere conditionem
rei suæ, quam vult, quia ipse est dominus, at statuen-
tes nequaquam sunt domini rerum super quibus di-
sponunt, nisi quo ad iurisdictionem: ita respondet
Dec. *in d. cap. ecclesia sancta Maria. numer. 75. vers. non*
obstat quod dicatur de aequiparatione pacti ad illud. Cep.
in consi. 3. ciuil. in princip. Aliter etiam respondetur,
quod argumentum † de pacto ad statutum procedit 36
duntaxat quando agitur de statuentium præiudicio,
sed vbi tractatur de superioris præiudicio plus opera-
tur pactum quàm statutum, Bal. in *l. cum anterioribus,*
§. illud. numer. 4. C. de temp. appell. Roland. *in consi. 29.*
numer. 29. volum. 1. Ideo pactum valet, quia non fit
præiudicium superiori, sed non statutum per quod
tolleretur ecclesiastica libertas: Imo per pactum non
potest † clericus se submittere iurisdictioni laicorum, 37
vt dixi: ergo neque per statutum hoc potest induci.
Nunc non respondeo aliis similibus allegatis, de in-
sinuatione donationis, & solemnitatibus testamenti,
atque de bonis allibratis in ecclesiasticos non trans-
ferendis sine onere, quia specialiter de singulis in sin-
gularibus casibus sum tractaturus.

Ex his infertur satis errare dicentes quod statutum
† prohibens bona soluentia collectam fisco alienari 38
in ecclesiam, est validum, quam opinionem firmarunt
Fabian. de Monte in *tract. de emptione, & vend. in 22.*
quæst. principali, numer. 43. & seq. & Belluga *in speculo*
Principum, rubrica 14. de amortizationibus, §. veniamus,
numer. 36. & seq. Quia, vt dictum est, statutum prædi-
ctum generaliter loquens, non comprehendit eccle-
siam, nec clericos, tanto minus comprehendit, si de
eis specialem nominationem faciat, est enim contra
libertatem † ecclesiasticam, vt in terminis huius sta- 39
tuti tenet Bald. *in consil. 232. casus quidam. volum. 3.* An-
gel. *in l. nemo, C. de pact.* per tex. *in cap. fin. de immunit.*
eccles. Roman. *in l. si Publicanus. §. 1. col. 2. vers. aut sta-*
tutum. ff. de Publicanis. vbi concludit, quod si statutum
expresse prohibet bona alienari † in ecclesiam, vel 40
personas ecclesiasticas, non valet ex defectu potesta-
tis, Dec. *in c. ecclesia sancta Maria, num. 65.* quia per di-
rectum, & indirectum læderetur immunitas ecclesiæ,
Canonistę omnes *in c. nouerint. de sent. excomm.* Nec
obstat ratio collectarum, quia ecclesię non tenentur
etiam si prędia antea tributaria ad ipsas peruenerint,
vt dicam infra *casu* 11. & quod hæc procedant etiam
in feudis, si sumus in acquirendis ecclesię, dicam infra
casu. 16.

CASVS

CASVS VII.

Statutum interdicens exportationem armorum sub pœna, an liget clericos & ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Armorum vsus regulariter est prohibitus.*
2 *Etiam clericis.*
3 *Statuta prohibentia exportationem armorum an comprehendant clericos.*
4 *Clericum arma prohibita portantem posse per laicum capi, & spoliari armis qui teneant.*
5 *Et hanc esse consuetudinem Hispaniæ.*
6 *Apud Gallos idem obseruari.*
7 *Lex ob publicam vtilitatem condita, circa exportationem armorum, ligat clericos.*
8 *Arma ferens contra prohibitionem non est puniendus, nisi cum eisdem fuerit captus.*
9 *Episcopi in casibus suæ iurisdictionis habent capturam personæ laicæ, & habent familiam armatam.*
10 *Consuetudinem adesse in Hispania capiendi clericos armatos, qui Doctores negent.*
11 *Doctori attestanti de consuetudine, quando non sit credendum.*
12 *Iudices regios in Gallia vsurpasse iurisdictionem puniendi clericos armatos, qui Doctores Galli attestentur.*
13 *Papa non potest totum ordinem clericalem laicis submittere.*
14 *Clericos armatos capientes sunt excommunicati* in bulla; Cœnæ Domini.
15 *Iudex secularis non exigit pœnam pecuniariam à clericis ob exportationem armorum.*
16 *Clericus pacis violator coram suo episcopo conueniendus est.*
17 *Clericus ferens arma contra prohibitionem statuti laicorum non est puniendus ab episcopo pœna eiusdem statuti.*
18 *Iudex secularis quem modum obseruare debeat contra clericum arma vetita portantem.*
19 *Ministri laicæ iurisdictionis an possint spoliare clericum armis.*
20 *Possunt adhibere nudum ministerium facti ad obuiandum delicto.*
21 *Clerici non possunt armis spoliari à laicis, vbi nullum delictum apparet esse committendum.*

1 QVis stmorum † vsus tegulariter est prohibitus,
lege 1. ff. ad l. Iul. de vi publica, l. vnica, C. vt armorum vsus. & §. prohibemus, & §. hanc igitur, in authent.
2 *de armis.* Et quia idem vsus est etiam interdictus †
clericis, *c. clerici. de vita, & honestat. cleric. & clem. 1. eod. tit. & c. clerici, & quasi per totum, 23. quæst.* 8. Ideo arbitrati sunt Doctores communiter, statuta † interdi-
3 centia exportationem armotum sub pœnis, ligare etiam clericos, & ecclesiasticos.

Hanc opinionem firmant Stephan. Aufeer. *in tractatu de potestate seculari in ecclesiastic. regul. 1. limitat. 13.* Clarus *in §. fin. quæst. 36. versicul. vlterius quæro.* qui testatur de magis communi opinione, Afflict. *in §. si quis rusticus, numero decimo tertio, de pace tenenda.* Couarru. *practicar. quæstion cap. 33. numero septimo. versic. vtrunque tamen sit,* qui indistinctè tenet, clericum
4 arma † prohibita portantem, posse per ministerium
laicæ iurisdictionis, armis expoliari, & priuari, absque metu excommunicationis, legéque arma prohibentem clericos etiam comprehendere, quem sequuti sunt omnes Moderniores, Menoch. *de arbitr. casu 393. numer. 31. & seq.* Petrus Duen. *in regul. iur. regula 55.* Fab. de Anna *in additionib. ad eius patrem super constitutione regni: si quis aliquem, numero 13. post consilia ipsius Fabri impressa.* Farinac. *in lib. 1. conclus. criminal. cap. 8. numero nonagesimo sexto.* Ioan. Rodin. *in tractat. de Maiest. princip. in §. non armis solum decoratam, in 2. parte, numer. 163. & sequent.* Hanc etiam tenuit Socin. *in regulis iuris, regula 30. incipien. Arma portare.* & Cotta *in memor. verb. armorum vsus.* Io. Lopes *in repet. cap. per vestras, §. 1. numero decimo tertio, de donat. inter virum & vxorem.* Belluga in *Speculo Principum, rubrica 11. §. dubitatur, nu. 2. & seq.* & ibi Camil. Borrell. *in addit. qua incipit, armorum.* Franc. Marc. *decis. Delphinal. 364. parte 1.* Vulpell. *de libert. ecclesiast. parte 2. num. 37.*

Et hanc esse consuetudinem † Hispaniæ, vt clerici 5
cum atmis ipsis deprehensi à ministris iudicis secularis spolientur, testantur Couarru. *in libr. 2. variar. resolut. ca. vltimo, in fine,* & Plsca *in lib. 1. epit. delict. capit. 8. numero vigesimo sexto.* Et apud Gallos † iudices se- 6
culares punire clericos arma vetits deferentes, ex consuetudine immemorabili, & Romanorum Pontificum priuilegio, testantur Stephan. Aufrer. *in dict. limitation. 13.* Ioan. Redin. vbi supes *numero 164.* Cassan. *in consuetud. Burgund. rubric. 1. §. 5. numero 80. & sequent.* ait iudices laicos Galliæ esse in huiusmodi possessione contra cleeicos portantes arma prohibita, à tempore, cuius initij memoria non extat, concurrente fama priuilegij, Benedict. *in capit. Raynutius, in versic. & vxorem nomine Adelasiam, decisione 2. numero 144.*

Præcipua ratio Cousrro. fuit, quam præfati Do-
ctores sequuti sunt, quia lex † ob publicam vtilita- 7
tem condita, ligat clericos, præsertim si super delatione armorum, quæ maximum reipublicæ possint afferre detrimentum. Sed hæc ratio satis euidenter sublata est ex dictis supra *eadem parte, casu 1.* Alij ex præfatis Doctoribus mouentur, quia iudex ecclesiasticus familiam non habet armatam quæ valeat noctu clericos armatos capere, armaque ab eisdem tollere, præsertim stante consuetudine Italiæ, quod
nullus amittat arma, nisi fuerit deprehensus † ar- 8
matus, etiamsi constet illum arma portasse: Cornel. *in consil. 20. videtur in præsenti casu, volum. 3.* Alexand. *in l. possideri, §. Neratius, ff. de acquirend. possession.* Roman. & Alberic. *in l. 1. §. hoc rescriptum. ff. ad Syllanianum,* Bald. *in l. 3. §. 1 ff. de offic. præfect. vigil.* Hoc etiam fundamentum latissime ostensum est falsum supra *parte 2. capit. 35.* vbi probatum est † episcopos in casibus
suæ iurisdictionis habere capturam personæ etiam 9
laicorum, posseque id facere etiam per suos proprios armatos ministros, etiam si non habuerint temporalem iurisdictionem.

Neque obstant, quæ dicuntur de consuetudine immemorabili, & priuilegio huiusmodi exercendi contra clericos armatos, ex quibus possit argui, vt huiusmodi statuta clericos, & ecclesiasticos comprehendant, ex regula *leg. de interpretatione, ff. de leg.* præsertim stante tolerantia summi Pontificis. Quia
quantum ad consuetudinem † Hispaniæ attestatum 10
per Couarruuiam & Plscam in locis citatis, negatur eam adesse per Nauarrum etiam Doctorem primæ clas-

mæ classis Hispaniæ & Italiæ, *in consilio quadragesimo-*
quarto, vers. tertio quod nusquam legi, sub tit. de senten-
tia excommunicat. Vnde cum per negationem dictæ
consuetudinis oriatur dubium de ea, ex regulâ *l. post*
11 *rem. & ibi per* Bartol. & Doctor. *ff. de re iud. n*on †
est credendum Doctori de consuetudine attestanti, ex
traditis per Gabriel. *in commun. conclus. in titul. de*
probationib. conclus. 4.
12 Et quantum pertinet ad † consuetudinem Galliæ,
dicit Petrus Rebuff. *in l. armorum, vers. Primo armorum*
ff. de verbor. significat. quod Galliæ iudices Regij hoc
vsurparunt. Et hodie nullo modo potest ad hoc alle-
gari aliqua consuetudo, vel priuilegium, quia *in bulla*
Cœnæ domini, casu 15. Cancellarij, Vicecancellarij, vel
executores omnes excommunicantur, si in causis cri-
minalibus contra clericos processerint, etiam præ-
textu quorumcumque priuilegiorum à sede Apo-
stolica concessorum quibuscumque Regibus, quæ i-
bi reuocantur. Nauarr. tamen *in Summa capit. 27. num.*
71. putat difficilè Gallos à dicto priuilegio abstensu-
ros, propter aliquas rationes, quas recenset quæ an sint
admirandæ, arbitrio summi Pontificis relinquit.
Nec obstant quæ de tolerantiâ inducuntur, quia si
13 summus Pontifex † non potest totum ordinem cle-
ricalem secularibus submittere, prout latè firmaui su-
pra *parte 2. cap. 6.* tanto minus præsumitur tolerando
velle, quia ex impotentia arguitur voluntas. Ideo re-
iectis fundamentis, apparet hanc communem opi-
14 nionem esse omnino falsam, ac propterea † *bullam*
Cœnæ domini, satis prudenter hunc casum sub *numero*
decimo quinto, declarasse, & hanc partem tenet Nauar.
in Manuali, d. cap. 27. numer. 71. & in d. consil. 44. in tit.
de sent. excommunicat. & Mattheus Bois, *in additionib.*
ad Stephan. Aufrer. super d. limit. 13. in addit. incip. Hanc
fallentiam.
Ex hac vera opinione infertur, falsam esse senten-
tiam asserentium, quod stante statuto prædicto, vtra-
que pœna scilicet pecuniaria, & armorum priuatio
15 contra clericos possit peti coram iudice † seculari,
quam firmarunt Io. Fab. *in l. addictos, C. de episcopal.*
audient. in vers. vltro procedat. Stephan. Aufret. *in tra-*
ctat. de potestat. secul. in ecclesiastic. in d. regul. 1. fallent.
13. Benedict. *in d. cap. Raynutius. in d. ver. & vxorem.*
decis. 2. num. 436. & latissimè probat. Io. Redin. *in d.*
tractat. de maiest. princip. in d. ver. non armatam solum
in 2. parte, num. 166. Hæc enim opinio, quantum
ad pœnam pecuniariam est contra casum *in cap. 1. §. si*
clericus. de pace tenenda: Vbi Imperator Fridericus or-
16 dinat, clericum † pacis violatorem, coram suo epi-
scopo conuincendum esse, & eidem episcopo pœnam
pecuniariam soluturum: Qui casus allegatur non vt
ex eo ostendatur pœnam pecuniariam à statuto indi-
ctam, esse per clericum suo episcopo soluendam, sic
enim clericus sub statuti dispositione comprehen-
deretur, quod iam est reprobatum, sed ad conuincen-
dam Io. Redinæ sententiam volentis pecuniariam
pœnam coram seculari iudice petendam esse.
17 Et quod clericus † ferens arma contra prohibitio-
nem, non sit puniendus ab episcopo pœna à statu-
tis laicorum indicta: sed ad eius arbitrium, firmant
Couarru. vbi supra, & Franciscus Sarmiento *in lib. 7.*
selectar. interpretat. cap. 8. num. 2. quem sequitur Ignat.
Lopez *in additionib. ad practicam criminal.* Diaz *super*
cap. 54. vers. quamuis ab hac opinione, in fine, fol. 191. &
latè scripsi supra *casu 5.* Ex quo verè licet conclude-
re, quod ideo non comprehendantur sub statutis præ-
dictis de exportatione armorum, quia pœna dicto-
rum statutorum puniendi non sunt. Vnde idem Bel-
luga *in dict. rubric. 11. §. dubitatur, numero decimo octa-*
uo, dixit, quod in huiusmodi exportatione armo-
rum modus † procedendi per iudicem secularem 18.
contra clericos, debet esse talis, videlicet, quod per
literas suas requirat iudicem ecclesiasticum, vt cleri-
cos suæ diœcesis arma portantes moneat, vt à talibus
abstineant.

Quantum verò attinet ad amissionem armorum
per clericos delatorum, concedit Ignatius Lopez vbi
supra ministros iustitiæ † secularis posse clericos hu- 19
iusmodi armis spoliare, quia hoc facti est, quod re-
spicit nudum ministerium sine cognitione iurisdi-
ctionis, sicut permittitur creditori debitorem fugien-
tem apprehendere, *l. ait prætor, §. si debitorem. ff. quæ*
in fraud. credit. & adulterum in fragranti crimine de-
prehensum occidere, *l. marito. ff. de adulter.* non tamen
iurisdictionem exercendo.

Ego autem huius opinionem admitto in eo solo
casu, vbi nudum † ministerium sine facti aliqua co- 20
gnitione versatur, puta si clericus cum armis vellet
committere maleficium, quia ad obuiandum delicto
committendo possent ministri laicæ iurisdictionis
apprehendere clericum, ipsumque statim ducere ad
suum episcopum, ex traditis per glos. *in c. 2. de hæretic.*
& per Dec. *in c. cum non ab homine, n. 10. de iudic.* quos
sequitur Nauarr. *in d. consil. 44. v. quinto quod præf. sti*
apparitores. sub tit. de sent. excom. Sed vbi nulla † delicti 21
forma, vel præsumptio in fragranti deprehenditur,
spoliare clericum armis, cognitionis est, cum enim in
multis casib. possit arma portare, de quibus per An-
ton. de Butr. *in d. c. clerici, de vita & honest. cleric.* & per
Socin. *in d. reg. 30. vers. sexto fallit*, cognoscere an ille
sit de casibus, non est nudum facti ministerium, ideo
est casus sub bulla comprehensus.

CASVS VIII.

Edicta de non pascendis animalibus in pascuis vniuersitatis nisi soluta certa pecunia, sub pœna, an comprehendant animalia clericorum.

SVMMARIA.

1 *Edicta de non pascendis animalibus in pascuis vni-*
uersitatis, nisi soluta certa pecunia non ligant cle-
ricos.
2 *Pascua quid sint.*
3 *Barones in regno Neapolis habent iura pascuorum &*
herbagiorum.
4 *Ecclesiastici quando debeant soluere mercedem pro*
pastura animalium.
5 *Edicta vniuersitatum de soluendo aliquid ad se sub-*
leuandum non comprehendunt ecclesiasticos.
6 *Pascua sunt communia omnibus ciuibus, vt singu-*
lis.
7 *Vniuersitatis maior pars quando non possit obligare*
minorem.
8 *Baro dicitur primus ciuis.*
9 *Baronum concessiones semper intelliguntur saluo iu-*
re alterius.

10 Custo-

16 *Custodes animalium ecclesiæ, & clericorum teneantur pro damnis datis.*
11 *Statutum grauans custodes animalium pro factis clericorum, non valet.*
12 *Pœnam damni dati non licet exigere de paruo damno.*
13 *Clerici & eorum animalia non tenentur ad pœnam damni dati.*
14 *Custodes animalium clericorum teneri aliquando ad pœnam damni dati.*

1 DIuersimodè edicta † huiusmodi per vniuersitates fieri solent super pascuis, (sunt autem pascua
2 locus † vbi bestiæ pascuntur, *l. diuortio. §. planè. ff. solut. matrim. l. sylua. & l. fin. ff. de verb. signific. & C. de pascuis publicis per totum, lib.* 11. Ripa *responso* 18. *num.* 19. *sub tit. de interdictis. parte* 2.) puta de non pascendis animalibus ciuium in dictis pascuis, nisi soluta certa quantitate pecuniæ, quam fidam vocant. Ideò sæpe sæpius vidi in controuersiam iudicialem deduci, vtrum sub dictis edictis ecclesiasticorum animalia comprehendantur. Et fortior exstitit ista dubitatio in Regno Nea-
3 polis, vbi Barones † ex forma priuilegiorum habent ex antiqua consuetudine iura pascuorum, & herbagiorum, vt per Capyc. *in sua inuestitura, in ver. plenis pascuis.* licet huiusmodi sint iura regalia, Luc. de Penn. *in l. quicunque, C. de fund. limit. lib.* 11. & per Andr. *in constitut. regni, incip. Si quando.*

Ias. *in l. placet. in* 1. *& in* 2. *lect. C. de sacrosf. eccl.* fir-
4 mat, quod si † vniuersitas habet loca pasturæ, ad quæ nullus posset animalia sua ad pascendum mittere, nisi soluta mercede, Ecclesia, & † clerici non possent propria mittere, nisi eadem soluta sicut per laicos soluitur, & ita consuluit Abb. *in consil.* 6. *incip. Casus super quo petita sunt allegationes, vol.* 1. Io. Anto. de Nigris *in repetit. extrauagant. vnica, de vita & honest. cleric. n.* 118. *in fine*, quia nullo iure, nulloque priuilegio reperitur concessum quod clerici possint vti rebus, & pascuis alienis, inuito domino, & Lucas de Penn. *in l. iubemus*, *col.* 1. *ver. hæc faciunt ad quæstionem, C. de nauibus non excus. lib.* 11. dicit hac ratione Principem secularem posse statuere, quod animalia clericorum, & ecclesiarum à suis pascuis arceantur, vel etiam à pascuis priuatorum, ne sumant illa dominis inuitis.

In resolutione huius casus, arbitror duos articulos
5 constitui posse. Primus est, quando vniuersitas ex † aliqua iusta caussa ad se subleuandum, huiusmodi edicta statuit in suos ciues, quo casu neque ecclesias, neque clericos, neque eorum animalia aliquo casu modo affici certissimi iuris est, tum ex latissimè dictis in resolutione primi casus huiusce partis, tum etiam quia
6 pascua † ista sunt communia omnibus ciuibus vt singulis, non autem vt vniuersis, prout fuit bis decisum in prætorio Neapolis, Capyc. *decis.* 152. Franch. *decis.*
7 197. quo casu maior † pars non potest obligare minorem ex regula *§. in commun. autē locum. Instit. de rerum diuis.* & latè per Dyn. *in regul. quod omnes, de regul. iur. lib.* 6. ex cuius regula dum quædam vniuersitas volebat vendere pascua, contradicente Barone, qui & ipsius vniuersitatis ciuis est, non potuit tota vniuersitas præiudicare vni soli ciui contradicenti, vt per Franch. *in d. decis.* 197. quia omnes ciues sunt domini iure singulari, & proprio, Zabarell. *in c. cum omnes, colum.* 5. *versic. quod autem dicetur, de constitutionib.* Et in his terminis in simili casu respondit Ryp. *responso* 12. *sub tit. de interdict.* Sed clerici sunt ciues vniuersitatis, vt

scripsi in *d. 1. casu.* & si Baro, † dicitur primus ciuis ip- 8
sius, quia est pater ciuium, vt per Franc. *de subfeudis, in* 18. *auctoritate.* multo fortius ipse episcopus est primus ciuis, quia est pater omnium ciuium, & si vnus ciuis ratione sui singularis dominij potest contradicere venditioni pascuorum, & non astringi dispositione maioris partis, multo fortius id facere possunt clerici, qui non sunt sub dicta iurisdictione. Ex quibus rationibus idem intelligendum est esse verum, si huiusmodi edicta à Rege, vel à Baronibus, quia Rex non posset expresse edicta facere contra clericos: ergo tacitè non præsumitur velle, ex notatis *in c. causam quæ. de rescript.* & per Alexand. de Neuo *in consi.* 49. *nu.* 5. & con-
cessiones Baronum † semper intelliguntur factæ salvo iure alterius, vt in his propriis terminis pascuorum dicit fuisse decisum Afflict. *in constitutione regni, incip. Cum per partes Apuliæ, num.* 6. *in fine.* 9

Secundus articulus est, quando huiusmodi statuta constituuntur pro damnis datis in alienis territoriis,
& tunc solet dubitari an laici custodes † animalium 10
ecclesiæ, & clericorum teneātur pro huiusmodi damnis datis. Pro resolutione distinguenda sunt duo capita: Alterum est, quando edicta specialem mentionem fecerint de huiusmodi custodibus, & edicta non valent, quia prohibitum est secularibus grauare custodes clericorum, sic enim clerici grauarentur saltem per indirectum, vt dicit Bart. *in l. hi pen. C. de agric. &*
censitis, lib. 11. quod non valet statutum † grauans hu- 11
iusmodi homines pro factis clericorum, & latius de hoc per Felyn. *in c. ecclesia sancta Mariæ in* 13. *quæst. de constitut.* vbi quod saltem indirectè esset contra libertatem ecclesiasticam, & obstaret *auth. cassa. de sacros. eccles. & c. nouerint. de sent. excom.*

Alterum est, cum nullam de clericis, nec de eorum animalium custodibus mentionem faciunt, & tunc
aut eorum animalia † in alienis pascuis fecerunt par- 12
uum damnum, puta quia per vnam diem, vel vnam noctem pascua sumpserunt, & tunc non licet exigere pœnam: quia pro vna vel duabus vicibus animalia vicini admittuntur sine fida, fit tamen requisitio, vt emendet, ideo recurrendum ad remedia iuris, argum. *l. quidam Hiberus, ff. de seruit. vrb. præd.* ita dicit Andr. de Isern. *in princip. d. constit. Cum per partes Apuliæ.* & sequitur Bartholom. de Capua *ibid. in princ.* & Afflict. *num.* 5. Aut fecerunt magnum damnum, & tunc neque
clerici, neque † eorum animalia tenentur ad pœnam, 13
sed custodes laici, ita firmarunt gloss. Abb. Antiquus, Ioan. Andr. & Anton. de Butr. *in cap. grauem. colum.* 2. *de sent. excomm.* Lucas de Penn. *in d. l. iubemus nullam, col.* 3. *C. de nauib. non excu. lib.* 11. qui non respondet veris rationibus pro hac parte, licet conetur sustinere contrarium: Felyn. *in cap.* 2. *colum.* 2. *vers. de rusticis, de foro compet.* Ego autem intelligo huiusmodi opinionem procedere sine contradictione, quando domi-
nus † pascuorum, antequam intrassent animalia cle- 14
ricorum, expresse prohibuisset custodes, quo casu intrantes post prohibitionem in specie, tenerentur per tex. *in c. diuus. ff. de serui. rustic. præd. in vers. nec est rationabile nolentibus dominis, in alienis agris aucupari, & in §. plane, Instit. de rer. diuis.* Sed si prohibuisset in genere, puta per banni emissionem, argum. *l. si pupillus. c. proscribere. ff. de instit. cum simil.* tunc an huiusmodi edicta afficiant custodes animalium, vel conductores laicos bonorum clericorum, inferius scribam, *casu* 13. Et hæc est veritas, quicquid scripserit Octa-
uian.

Digitized by Google

nian. Vulpell. *in li. de libertate ecclesiastica, part. 3. n. 15.* qui casus, vt alij quàm plurimi per ipsum scripti non conueniunt titulo dicti libri, quia potius sunt contra libertatem ecclesiasticam.

CASVS IX.

Clerici an teneantur contribuere pro rata cum laicis ad constructionem, & reparationem viarum, & murorum ciuitatis statuto disponente.

SVMMARIA.

1 *Clericos teneri contribuere ad reparationem viarum, & pontium qui teneant. & n. 3.*
2 *Ecclesia an subeat onera extraordinaria.*
4 *Ecclesiasticos condemnari in Hispania & Gallia ad contributionem pro reparatione viarum, & pontium.*
5 *Fratres mendicantes nullo modo teneri contribuere ad prædicta.*
6 *Ecclesiasticos nullo modo teneri ad prædicta esse veriorem opinionem.*
7 *Teneri in subsidium, vbi laicorum bona non sufficiũt.*
8 *Sunt immunes à tallijs, collectis, & alijs exactionibus.*
9 *Clerici non possunt consentire exactionibus collectarum & similium.*
10 *Excommunicati sunt omnes imponentes collectas, & similia clericis, itẽ auxilium, & consilium dantes.*
11 *Iura ciuilia quæ eximant ecclesias, & clericos à solutione impositionum.*
12 *Ecclesiasticos non teneri ad refectionem viarum, & pontium, qui defendant.*
13 *Laici subeũt onera à quibus sũt immunes ecclesiastici, sed isti subeunt onera à quibus sunt immunes laici.*
14 *Ecclesia, & ecclesiastici quot onera subeant.*
15 *Statuto de superiudicto nullo modo ligari ecclesias, nec clericos.*
16 *Etiam si ex necessitate factum sit.*
17 *Principes tenentur de suo reparare vias, pontes, & manu tenere securitatem.*
18 *Ecclesiasticos teneri aliquando ad onera laicorum in subsidium.*
19 *Laici quando teneantur contribuere ad reparationem ecclesiarum dirutarum.*
20 *Necessitas in clericis respectu laicorũ, quãdo dicatur.*
21 *Ecclesiastici per quem iudicem sint cogendi in casu necessitatis ad contribuendum.*
22 *Episcopus an sit suspectus in causa cõtributionis clericorum.*
23 *Principes seculares an per indirectum possint cogere clericos ad contribuendum.*
24 *Episcopus & clerus soli sufficiunt ad arbitrandũ subsidia laicorum propter vrgentem necessitatem.*
25 *Ecclesiastici, sunt cæteri quando teneantur pro modo prædiorum.*
26 *Onera imposita pro modo prædiorum, debent solui secundum eorum redditum.*

1 PArtem affirmatiuam esse † communiter receptam inter Ciuilistas, testantur Natta *in cons. 280. in fine.* & Rimin. iun. *in cons. 2. n. 10. vol. 1.* Ad quam allegant gl. *in c. non minus, in ver. non releuandas, de immun. eccles.* quæ expresse dicit, clericos teneri ad refectionẽ pontium, viarum, &c. Inno. *in d. c. non minus,* vbi dicit hæc verba, & ab his superindictis intelligo immunes clericos, & vxores, & liberos, *c. generaliter, §. nouarum, 16. q. 1.* nisi sit necessitas, *c. peruenit. supr. eod.* Deinde paulo
2 post subijcit, extraordinaria † autem, quæ respiciunt pietatem subit ecclesia, Archidia. *in d. §. nouarum,* vbi relatis prius opinionib. quorundam, referendo vltimo loco opinionem Inno. sic formaliter dicit: Vnde dicebat Inn. quod ecclesia subit onera extraordinaria, quæ respiciunt pietatem, quamuis non sit cogenda per iudicem secularem, Anch. *in d. c. non minus.*

Hanc opinionem † firmarunt Ciuilistę, Azo *in summa, in tit. de operib. publicis,* quem Bal. allegat, & sequitur *in l. contractus, C. de fide instr.* Iacob. de Rauen. & Iac. de Aret. per Cyn. relati *in l. ad instructiones, C. de sacros. ecclesi.* Dyn. & Oldrad. relati per Albert. *ibid.* Petr. de Bellapertica relatus per Cynum *ibid.* Fulgos. *ibid.* dicit communiter ita Doctores tenere, Salyc. *in l. placet, n. 5. C. de sacros. eccle.* Ang. *in l. omnes, C. de oper. publ.* vbi dicit: Omnes debent cõferre ad refectionem murorum pro viribus facultatum suarum sterilibus non computatis, pro quibus nihil est soluendum, & debet imponi onus, prout qualitas facti exposcit. Deinde subijcit; & satis concordat supr. *de sacro. eccl. l. ad instructiones,* & sic sentit illam legem non esse correctam, & extendi ad refectionem murorum, Florian. d. S. Petro *in l. pendẽtes, §. si quid cloacarum, in fi. ff. de vsufruct.* vbi reprehendit illam gl. *in d. §. nouarum, 16. q. 1.* quæ dicit *d. legem; ad instructiones,* esse correctam. Ripa in *l. si so non obtulit. n. 31. ff. de re iudic.* Andreas *in c. 1. §. illicitas, de pace iuram. firmand.* Bald. *in c. 1. §. 1. n. 15. de pace Constantiæ,* dicens quod ecclesia tenetur ad expensas, quæ fiunt propter publicam necessitatem, vt est refectio viarum, & pontium, murorum, & huiusmodi, & etiam ad onus, seu gabellam plaustrorum, quod imponitur pro refectione viarum, vt ibi per eum. Luc. de Pen. *in l. fi. in fin. C. de exact. tribut. & in l. 2. & 3. C. de quib. mune. vel præstat.* vbi respondet singulis contrarijs Canonistarum. 3

Pro hac opinione consuluit Collegium Taurinense, vt *in cons. 3. inter consilia feudalia diuersorum.* Item Vniuersitas Lipsensis, vt *in cons. 37. n. 38. in 1. tomo consiliorũ diuersorum Germaniæ.* Alex. *in cons. 67. col. 5. vol. 2.* Rimin. iun. *in d. consi. 2. & in cons. 4. vol. 1. & 574. n. 4. vol. 5.* Natta *in cons. 183. col. fi. & cons. 215. in prin. & in d. cons. 280. col. fi.* Nicol. Balb. *in suo consilio posito post decis. 181. Caccherani.* Deci. *respons. 14. n. 20. vol. 1.* Menoc. *in cons. 800. n. 14.* Bertrand. *in cons. 126. col. 2. vol. 1. in nouissim.* latè Barbat. *in cons. 1. col. 13. vol. 3.* Alios etiam ad hoc congerit Syntagma comm. opinion. *tom. 1. loc. 1. c. 16. vers. clerici tenentur ad instructionem.*

Et ita sæpissimè iudicatum est, Alberic. *in d. l. ad instructiones,* dicit, quod ita semper vidit seruari de facto, Guid. Pap. *decis. 78.* Octauian. Caccher. *in d. decis. 181.* Viuius *in suis commun. opin. in ver. clericus in bonis,* vbi recitatis opinionib. contrarijs, subdit, quod esset difficile, imo impossibile contra eam in actu practico obtinere, Franch. March. *decis. Delphinalis 101. part. 2. & decis. 457. n. 21. & decis. 224. n. 2. part. 2.* Lancell. Conrad. *in pract. seu tract. de decurionib. lib. 1. c. 9. de peatore, §. 1. n. 27. & seq.* vbi ostendit istam esse magis communem opinionem, & obseruari Mediolani & Papiæ.

Et ita dispositum † in Hispania de iure Regio, *l. 54. tit. 6. partita 1. & l. 20. tit. 32. partit. 3.* & vbiq; Greg. Lopez, Didacus Perez Salmantinus *in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordina. veteris.* latè Auiles *in c. 23. peator, in glos. Den Orden. per totam,* Guttierez *allegat. 10. n. 2.* 4

Ita etiam pronunciatũ est sæpissime in senatu Parisiensi, vt refert Papus *lib. 5. rapsodiæ arrestorum, tit. 11. arrest. 16. 17. 18. & 19.* de quib. arrestis latius per Addẽtes ad Syntagma com. opinion. *in tom. 1. loc. 1. c. 16. col. 2,*

in additione quæ incipit;Guido Papaus.decis.79. &c.
Declarãt tamen hunc casum,vt nõ procedat in or-
5 dinib.† mendicantium,qui nullo modo contribuere
tenentur , vt consuluit Burs. *in cons. 25. col.2.* alios ad
hoc congerit Petr. de Vbal. *in tract. de collectis, n.38.*
latissime Barb.*in c.officy,col.36.per tres col.seq.de testã.*

Contraria opinio verior est in iure,& magis tuta in
6 conscientia,vt † sine auctoritate Sum.Pontif.nihil ab
ecclesiis,& ecclesiasticis personis exigi possit,& solum
in casu necessitatis,quãdo bona laicorũ non sufficiũt
nec statuta huiusmodi aliquam habere firmitatem,tã-
quam facta à non habentib.iurisdictionẽ.Quę proba-
7 tur in primis ex Concil.Lateran.sub † Alex. III.*in c.*
non minus,de immun.eccl. vbi conqueritur Concilium
quod potestates seculares,&ciuitates tôt onera impo-
nerent ecclesiis, & bonis, & personis earum,angarias,
& parãgarias pro purgãdis fossatis, pro expeditionib.
& aliis, vt sub eis deterioris cõditionis factũ videatur
sacerdotiũ Christianũ, quàm sub Pharaone, qui legis
notitiam non habebat (nempe qui sacerdotũ suorum
terras,& personas à tributis exemit,Gen.*c.*47.)Quo-
circa sub anathematis districtione talia fieri prohibẽ-
tur : Nisi episcopus,& clerus tantã necessitatẽ,aut vti-
litatem aspexerint,vt absque nulla exactione ad rele-
uandas communes necessitates, vel vtilitates,vbi lai-
corum non suppetunt facultates,subsidia per ecclesias
existiment conferenda:sin autem consules, aut alij de
cætero ista commisissent, & commoniti desistere no-
luerint,tam ipsi, quàm facultates eorum subiiciuntur
excommunicationi, vt nec communioni reddantur,
donec satisfactionem fecerint competentem.

Item *in c.aduersus.de immun.eccles.*idem Concilium
Lateranense sub Leone X.confirmãs prædicta sobdit,
vt non sufficiat consensus ecclesiasticarum personatũ
ad subsidia hęc,laicis potestatib.petentibus soluenda,
vt propter imprudẽtiam quorundam,& ideo Roma-
nus prius consulatur Pontifex, cuius interest communi-
nib.vtilitatibus prouidere.Subdit,vt constitutiones&
sententiæ,quæ à talibus,nempe consulib. & rectorib.
ciuitatum,vel aliis,qui ecclesias,&ecclesiasticos viros,
talliis seu collectis, seu exactionib.aliis aggrauare ni-
tuntur,vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ,
inanes , & irritæ habeantur, nullo vnquam tempore
valituræ , & vt anathema , quo innodantur, liget eos,
quamdiu gesserint consulatum, & potestatem, & po-
stea, eave depositis,& successores eorum, si satisface-
re recusent infra mensem.

Alex.Papa VI.*in c.1.de immun.eccl.lib.6.*statuit,non
licere etiam in Regno Franciæ Scabinis seu consulib.
communiis & aliis dominis temporalib.aut aliis, qui
8 in † eis iurisdictionem temporalem obtinent,tallias,
vel collectas,seu exactiones quascunque ecclesiis , vel
personis ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdẽ
pro domib.prædiis,vel quibuscunque possessionib.ab
eisdẽ ecclesiis, vel personis ecclesiasticis legitimè ha-
ctenus acquisitis,vel in posterum acquirendis,etiam si
ipsæ ecclesiæ vel personæ,vel res huiusmodi sint infra
illorum districtum , vel territorium constitutæ , &c.
Eandem constitutionẽ innouauit Bonifac.VIII.*in c.*
quanquam,de immun.eccl.lib. 6.& addit, non obstanti-
bus constitutionibus quas improbat vt corruptelas.
Deinceps idem Bonifacius *in c.clericis , eod.tit.* statuit
9 seuerius in ipsos clericos † consentientes huiusmodi
exactionib.aut præbentes collectas,tallias, decimam,
vigesimam, centesimã suorum & ecclesiasticorũ pro-
uentuum,vel bonorum,laicis,quocunque nomine vel
auxilij,adiutorij,mutui,subuẽtionis, subsidij,doni,vel
alio titulo,modo & quæsito colore,absque autoritate
sedis Apostolicę,&in ipsos† Imperatores,Reges,Du- 10
ces,Potestates,Comites,& alios talia imponentes exi-
gẽtes,recipientes,auxilium,consilium,fauorẽ publicè
vel priuatim dãtes,vel talia fieri iubentes,atq; omnes
vult ipso facto excommunicatione innodari , à quo
non possint,nisi à sede Apostolica,excepto mortis ar-
ticulo,absolui,non obstantib.priuilegiis,& consuetu-
dinibus,Principibus,Regibus,& aliis concessis.

Præterea adducuntur pro hac opin.iura ciuilia,† *l.* 11
*placet,C.de sacr. eccl. & l.2. C.de episc. & cler.*quæ iura
eximunt ecclesias,& ipsarũ bona ab omnib. collectis,
gabellis,exactionibus,& similib.Item *auth.Item nulla*
*cõmunitas,C.de episc.& cler.*vbi generaliter prohibetur
ne quis audeat ab ecclesiis exigere collectas , exactio-
nes,angarias,& parangarias, per quem tex.esse corre-
ctam *d.l.ad instructiones*,latè scripsi supra *in 1.c.su.*

Et hanc opinionem† firmat Accurs.*in d.l.ad instru-* 12
ctiones , qui determinat ecclesias non teneri ad refe-
ctionem vel constructionem murorum ciuitatis , &
sequitur Bart.*ibid.*Item gloss. *in c.generaliter,§.noua-*
*rum 16.q.1.*dicens non tenere legem disponentem cle-
ricos teneri ad constructionem murorum , quam se-
quitur Laurent. vt ibi refert Archidiac. Io. Monach.
relatus per Alberic. *in d.l.ad instructiones*.Guglhel.dè
Cun.ibi relatus per Bald.Io.Andr.*in d.c.non minus*,v-
bi Abb.qui idem latius dixit *in cons.3.vol.1.* Hostiens.
in summa tit.de immun.eccl.§. in quib.ver.ad extraordi-
*naria.*Ias. *in l. placet, n.14.C. de s. cros.eccles.* Natta in
*cons.*203.*col.2*, latissimè Remigius de Gonis *in tracta-*
tu de charitatiuo subsidio, q.62.

Bald.*in cons.146.vol.3.*dicebat,quod antiqua quere-
la laicorum est,ecclesiæ enim de die in diem ditantur,
& laici ab oneribus strangulantur , quod valde exag-
gerat Barbat.*in d.cons.1.vol.3.*

Sed certè nõ est inuidendũ ecclesiæ,& personis ec-
clesiast. si laicis, † tributis, & superindictis ad reipub. 13
munera oneratis,ecclesiasticæ res & personæ sua im-
munitate,& libertate potiãtur, quanquã & ipsi in ea-
dem republica sint,& quamuis ex priuilegiis, & vtili-
tatibus publicis de contributionibus participent, &
commoditate fruantur,quæ per superindicta,& tribu-
ta eueniat. Quia sicut personæ laicorũ immunes sunt
ab oneribus,militia,laboribus,& muneribus ecclesia-
sticis, & tamen principes sunt cultus diuini , orationũ
& ministeriorum earum , ita ecclesia , & ecclesiasticæ
personæ immunes sunt ab onerib. laicorum, & parti-
cipant nihilominus de cõmodis,& vtilitatib.illorum.
Vnde dicit D.Paul.*1.ad Corinth.c.9.vers. 1.& 12.& ad*
Roman.c.12. vers. Si nos vobis spiritualia seminamus,ma-
gnum non est,si nos carnalia vestra metamus, & si alij po-
testatis vestræ participes sunt,quare non potius nos?

Item res ecclesiæ † habent sua onera,à quibus laici 14
liberantur,ergo non mirum si ecclesia ab onerib. lai-
cis imminentib.liberanda est, debet.n.alere clericos,
fabricas,& ædificia ecclesiarum curare, suũ propositũ
nutrire , & prædicatores verbi Dei honorariis dona-
re,pauperes nutrire,*c.quatuor. c.de redditibus,c.Vulte-*
rana, 12. *q.* 2. cultum diuinum suis sumptibus facere,
quod pertinet etiam ad luminaria,& alia,*cap.nemo, de*
*consecrat.dist.1.c.conquerente,de officio ordinar.*Item res
ecclesiæ satis sunt oneratæ censibus, & subsidiis auxi-
liariis, quæ præstant suis prælatis, & summo Pontifi-
ci, *d.c. conquerente, & cap. cum apostolis, §.prohibemus,*
de censibus. & in procurationibus ratione visitatio-
num

num & onerũ, *c. quando, c. procurationes, c. venerabili, c. cum instantia, de censib. c. 2. §. deinde, & c. 2. eod. tit. li. 6.* I-
tem in quarta decimarum, vel media, vel decima iuxta
morem Ecclesiarum, *c. antiquos, 10. qu. 1. c. constituram,
10. q. 3. c. de quarta. de prascript. c. nimolim, de censib. c. cer-
tificari, de sepultur.* & in aliis iuribus episcopalibus, vt
notant Dd. *in d. c. conquerente.* Suot & annatæ, quæ pre-
stantur summo Pontifici à beneficiorum possessorib.
& vacantiarum redditus vel annui, vel alterius æstima-
tionis: Hec onera, si Baldus considerasset, antiquæ illi
laicorum querelæ fortè respondisset, vt corpus reipu-
blicæ in vtrisque vitæ modis compensetur, per tem-
poralia corporalibus necessatiis, per spiritualia vero
verbo in animis. Quare cessante querela satis constat
15 Ecclesias, & † clericos ad huiusmodi superindicta nul-
lo modo teneri, tanto minus si per statuta populi, vel
Principis ordinata fuerint, cùm & si quantumcunque
publicam & vtilitatem, & necessitatem vrgentissimam
contineant, nullo tamen modo Ecclesias, Ecclesiasti-
cosque ex defectu iurisdictionis comprehendere, satis
apertè supra *in d. 1. casu*, docuimus.

Neque est approbanda eorum distinctio, qui do-
cent, Ecclesiasticos non teneri ad huiusmodi superin-
dicta ordinata ad ornatum, & pulchritudinem ciuita-
16 tis, secus si ex necessitate; puta † imminentis belli, vel
publici commercij, muri & mœnia ciuitatis munien-
da, aut construenda essent, aut viæ publicæ, & flumina,
atque fossæ repurganda, vt videntur sentire Cyn. Ia-
cob. Butr. Bald. & Salyc. *in d. l. ad instructiones*, idem
Bald. *in tit. de pace Constantia, in ver. munitione, n. 15.* &
concludit Carol. de Grassalis *in lib. 2. reg. Franciæ iure
6. fol. 255. vers. cogi.* & hanc distinctionem esse commu-
niter receptam, testatur Bertrand. *in cons. 53. n. 9. vol. 1.
in nouissimis.* & latius per Nat. *in cons. 311. n. 4.* Vasquius
de succe. creat. li. 3. §. 21. n. 182. Quia hæc communis deie-
ctum habet illud fundamentum, vbicunque tractatur
de vtilitate & necessitate communi laicorum & cleri-
corum; tunc quia clerici tenentur etiam contribuere,
saltem naturali ratione, ideo statuta laicorum genera-
liter facta super huiusmodi obligant clericos, & ad
hoc redit Rim. iun. *in d. cons. 2. n. 9 & 10. vol. 1.* sed hoc
fundamentum dirutum est, vt dixi *in d. 1. casu.* Addo,
quod si iure loqui volumus, non solum ecclesiæ, & ec-
clesiasticæ personæ sunt immunes à reparationibus
murorum, viarum, pontium, & securitatum eorũ, sed
17 etiam laici, quia hoc onus † pertinet ad ipsum Princi-
pem, cui propterea vectigalia concessa fuere, vt dice-
bat Petra *in tract. de potestate Principis*, (qui tractatus
hodie est ab ecclesia reprobatus) *cap. 5. n. 21. & 22.* An-
dreas *in tit. de statut. & consuetudin. contra libertatem
ecclesiasticam. §. nauigia. & in constit. regni incip. Pœnam
eorum, in fi. & in constit. incip. Iustitiarij non per Calen-
das, in fi. & in constit. regni, incip. Si damna.*

18 Et quod ecclesiastici ad † huiusmodi ordinata nul-
lo modo teneantur, nisi stante maxima necessitate, &
quod bona laicorum ad hoc non sufficiant iuxta dis-
positionem præfatorum canonum, firmant Ægidius
Bellamera *in cons. 45. inci. Consules* Riccat. *in suis quoli-
betis, qualibeto 2. qu. 30. art. 4.* Astesa *in summa lib. 6. tit.
30. art. 4. col. 3. vers. si verò.* & Summistæ omnes, vt san-
ctus Raymundus (hoc anno canonizatus S. D. N. Cle-
mente VIII.) in sua summa Pisana, Archiepisc. Flo-
rentin. & Syluestrina *in ver. immunitas.* Guttieres *in d.
19 alleg. 10.* concludit, quod laici † non tenentur contri-
buere ad refectionem ecclesiarum dirutarum nisi in
solo casu, quando clericorum bona non sufficiunt, si-
cut clerici non tenentur contribuere ad reparationem
murorum, & alia prædicta, nisi quando laicorum bo-
na non sufficiunt, & in subsidium, argumento desum-
pto *ex d. c. non minus, de immun. eccles.* & ita sunt intel-
ligenda tradita per Canonistas supra in principio al-
legatos pro parte affirmatiua, volentes ecclesiasticos
teneri, omnes enim exprimunt in solo casu necessita-
tis, ac etiam intelligenda sunt scripta per Otaloram *in
tract. de nobilitate, in 2. part. c. 1. nu. 35.* post Francisc. Lu-
can. *in tract. de fisco, in 3. parte, nu. 35.* Chassan. *in consue-
tud. Burgund. §. 4. gl. 2. n. 17.* Idque vbi necessitas postu-
lat receptum est, Gulielm. de Benedict. *in c. Raynutius,
in ver. & vxorem, decis. 5. nu. 469. & seq.* Rebuff. *in 1. to-
mo constit. regiarum. in tractat. de sentent. prouision. lib.
art. 3. glo. 6. nu. 4.* Necessitas † autem esse nullo modo 20
potest, nisi vbi laicorum facultates non sufficiunt, vt
ipse idem Riminald. iun. concludit *in d. consi. 2. nu. 27.
vol. 1.* quod pro parte laicorum inducitur. Non igitur
quicquam mouere debent decisiones in contrarium
allegatæ: Pro quorum auctorum animabus dicenda est
vna Aue Maria, cum humano fauore ducti consulue-
rint pro illa parte, incidentes in excommunicationem
fulminatam per Bonifacium VIII. *in d. cap. clericis, de
immun. eccles. li. 6. in vers. & ad id consilium & fauorem
publicè, vel priuatim dantes*, & rogandi sunt cæteri scri-
ptores deinceps vt potius veritati, quàm publico fa-
uori consulant.

Per quem autem iudicem cogi possint ecclesiastici
ad † hoc subsidium dixi in resolutione primi casus in 21
fin. Addunt aliqui, quod si necessitas est repentina, &
episcopus † propter suum interesse, quia est in eadem 22
causa contribuendi, est suspectus iudex laicus est in
hoc competens: Idem dicunt esse, si episcopus non ha-
beret interesse, & requisitus cogere viros ecclesiasti-
cos recusaret, aut plus debito differret: tunc enim cle-
rici per secularem potestatem cogerentur, Benedict.
*in d. c. Raynutius. ver. & vxorem. decis. 5. nu. 470. vsque ad
n. 476.* cũ excuset in talibus vrgens necessitas, & facilè
summi numinis speretur venia, *l. prouinciarũ præsides.
C. de feriis.* Quo casu dicunt saltem per indirectum se-
culares † posse astringere clericos, vt per Bald. *in c. po-* 23
stremo, in 3. circa fin. de appellat. dicentem quod Princi-
pes seculares possunt compellere ecclesiasticos ad ali-
quid causatiuè, scilicet subtrahendo eis redditus, & o-
bedientiam, non autem imbursando sibi, & in eis ter-
minis est decisio Baldi *in auth. sed periculũ. col. fin. vers.
etsi dicatur, C. sine censu, vel reliq.* post Inno. *in c. postu-
lasti, de foro compet.* Ita secundum istos officiales ciuita-
tis poterunt capere fructus, & mobilia profana eccle-
siasticorum, eáque retinere, donec contribuerint in o-
neribus prædictis, & ad hoc tendit d. Consilium Ni-
colai Balbi post decisiones Caccherani impressum.

Ego autem non video, quomodo exequentes secun-
dum hanc opinionem, non incidant in excommunica-
tionem. Ordinauit sum. Pontifex quis sit modus adhi-
bendus, Romanaque Curia consulenda, prouout etiã
casum, vbi necessitas maxima adesset, vt tunc episco-
pus, & † clerus arbitrentur subsidia conferenda esse, 24
hic episcopus non est iudex cleri, sed concurrit cum
eo, vterque simul debent arbitrari; ergo cessat, an epi-
scopus in causa propria iudex, quia vtrisq; hæc facul-
tas est concessa. casus exceptus firmat regulam in reli-
quis, ergo non possent laici hanc opinionem exequen-
tes vitare excommunicationem, prout ipsi fatentur e-
tiam sub spe veniæ, & quod nullo casu possent ad hæc
cogi per iudicem laicum, vide Caprã *reg. 96. n. 79.* vbi

de cõmuni. Tanto magis, quia si necessitas est euidẽs,
id est, notoriè bona laicorum non sunt soluendo, nullum occurrit iudicium, vt dixi *in d.1.casu, in fin.* & iure determinatũ est, quanisi debeat hoc subsidiũ conferri.

Hoc enim casu omnes ecclesiastici tenerentur conferre sicut alij possessores, glos. *in d.c.non minus, in ver.*
25 *reuelandam*, sed alij possessores tenentur † pro modo
prædiorum vniuscuiusque, *l.rescripto.§.fin.l.munerum.§.patrimonij.ff.de mun.& hon.l.omnes.l.2.C.de mun.publ.l.fin.C.de immun.nemin.conceden.cum simil.* Guid. Pap. *in cons.7.n.3.* ergo pariter pro modo prædiorum tenerentur ecclesiastici, vt æquiparatorum eadem sit dispositio, & ita tenet Anchar. *in d.c.t.de immun.eccles.li.6.* Pari. *in cons.25.n.74.vol.1.* Et ad hoc est tex. Esdræ *li.1.c.2.in fi.* vbi ioxta vires suas dederunt impensas operi. Hæc onera imponuntur ratione prædiorũ: ergo eorum debet haberi ratio, Luc. *in l.2.C.de quib.muner.nemin.lic.se excus.col.2.in princ.* Ripa *responso 20.n.2.li.2.* Bart. *in l.2.C.de immun.nemini concedend.li.10.* Natta *in cons.183.col.fin.* & latius *in cons.215.col.2.* tamen non
26 secundum valorem † rerum, sed secundum earũ redditum soluenda est, *l.2.C.de prad.& reb.nauicular.lib.11.* Martin.Lauden. *in tract.de fisco.q.75.* Immol. *in l.apud Iulianum, §.heres.ff.de legat.1.* & habetur *in cons.1.nu.5.impresso post tractatum de collectis Petri de Vbaldis.*

CASVS X.

Ecclesia an teneatur contribuere, quando Princeps inuaditur.

SVMMARIA.

1 *Immunitas ab oneribus non extenditur ad casum belli, & pestis.*
2 *Clericos teneri ad contribuendum ad onera bellica, qui teneant.*
3 *Principes an possint capere bona ecclesiæ tempore necessitatis.*
4 *Et huius rei exempla.*
5 *Ecclesiam teneri subuenire necessitatibus laicorum.*
6 *Ecclesia an teneatur contribuere in expeditionibus, & vt prædones arceantur.*
7 *Ecclesiastici non tenentur contribuere quando ciuitas inuaditur à latronibus & piratis.*
8 *Principes non custodientes iustitiam an teneantur ad restitutionem redditunm statu.*
9 *Catalani & Hispani faciunt guerram dominis, quando non habent iustitiam.*
10 *Clerici non tenentur contribuere quando ciuitas inuaditur ab hostibus ex causa ciuium.*
11 *Rex non potest imponere extraordinaria subsidia, quãdo istud iurauit.*
12 *Collecta imposita ratione feudorum, debet etiam solui ab ecclesiasticis feudatariis.*
13 *Collecta pro feudis non debet solui, quando præstatur adoha.*
14 *Feuda de quibus non soluitur adoha, dicuntur excadentialia, & rustica.*
15 *Clerici & ecclesiasticæ personæ sunt immunes, neque tenentur contribuere cum laicis, & n.17.*
16 *Clerici sunt immunes etiam in bonis patrimonialibus.*
18 *Ecclesiastici quando tenentur contribuere quando sit consulendus Papa, & quando sufficiat episcopus.*
19 *Clerus quando simul cum populo debeat conuenire, & concordare super contributione.*
20 *Papa quando consulitur super contributione clericorũ, tunc copiosim euenisse multa exempla adducuntur.*
21 *Principes qui propria authoritate ecclesiasticos redditus violarunt, occisi sunt, & multa exempla adducũtur.*
22 *Immunitas concessa verbis vniuersalibus, & geminatis includit etiam casum belli & pestis.*
23 *Immunitatem concessam fuisse ecclesiasticis verbis vniuersalibus.*

IMmunitas concessa ab oneribus † ordinariis, & ex- 1
traordinariis, non extenditur ad onera quæ imponuntur ratione belli diuini, puta pestis, aut belli humani: vt firmarunt Cyn. Dyn. Alberic. Socin. Ias. & Ripa *in l.si ex toto.ff.de legat.1.* Vbi Ripa *n.17.* dicit esse communem opinionem, & Ias. *num.12.* dicit magis commun. Idem Rip. *in tract.de peste, in tit.de remed.ad conseruandam vbertatem, n.231.* Paipal. *in l.placet, col.fi.C.de sacr.eccl.* Fely. *in c.causam quæ, n.17.de rescrip.* Bal. & alij *in l.iubemus nullam, C.de sacrosi.eccles.* Alexand. *in cons.215.nec arguendi.n.21.vol.2.* Paris. *cons.68 n.14.vol.1.* alios ad hoc congerunt Viuius *in suis communibus, in ver.immunitas concessa alicui.* & Petr.Duen. *in reg.100.limitat.12.*

Ideo clericos † non gaudere immunitate sibi con- 2
cessa, quando Princeps inuaditur, sed teneri cõtribuere ad onera bellica, firmarunt Innoc. *in c.non minus, n.5.de immun.eccles.* quem sequitur Abb. *in c.peruenit, n.3.eod.tit.* Anch. *in cons.96.* relati per Caccheran. *in decis.Pedemont.181.* vbi latè tractat hunc casum, & post illam decis. Nicolaus Balbus in suo consilio, Dec. *in cõs.14.n.20.vol.1.& cons.5.nu.40.vol.3.* Natta *in cons.280.n.6.vers.secundus casus, in fi.* Rim.iun. *in cons.2.n.13.vol.1.* Ruin. *in cons.219.nu.12.vol.1.* Nicol.Festas. *in tract.de æstimo, & collectis part.4.c.1.nu.25.& plur.seq.* Iacob.de Agello *in tract.de iure adoha.nu.46.* Francis.Arrias *in tract.de bello, & eius iustitia, n.185.* Grego.Lopez *in l.3.gloss.10.partita 2.* Octauian.Vulpell. *de libert.ecclesiast.part.2.num.30.* Remig.de Gonis *in tract.de charitatiuo subsidio, q.57.* Octauian.Vulpell. *in tract.de libert.ecclesiast.part.2.num.48.* qui aliquos alios recenset, Chass. *in consuet.Burgund.rubr.1.§.4.n.26.* Bened. *in c.Raynutius, in ver.& vxorem.decis.5.* vbi tractat de successione ab intestato, *n.473.& seq.* vbi probat Regem Franciæ esse in hoc priuilegio donatũ à sede Apostolica, fuisseque priuilegium illud concessum Regno ob benemerita à Bonifac.Papa VIII. indueitque verba illius priuilegij.

Pro qua opinione inducitur, quod in casu † necessi- 3
tatis vrgentis dicunt Regem posse bona ecclesiæ capere, quemadmodum fecit Ioas Rex Israel, *li.4.Reg.c.14.vers.14.& 16.vers. tulitque omne aurum & argentũ, & vniuersa vasa, quæ inuenta sunt in domo Domini, & in thesauris Regis, & obsides, & reuersus est in Samariam.* Item exemplum est Ezechiæ Regis Iuda, qui metu Sẽnacherib Regis Assyriorum, pacem & subiectionẽ offerens, vtque solueret eidem indicta per ipsum tributi nomine trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri, dedit omne argentum, quod repertũ est in domo Domini, & in thesauris Regis, *li.4.Reg.c.18.vers.14.& seq.* Quorum exemplo † Ludouicus II. Rex Siciliæ 4
propter bellum sibi illatum à nepote Carolo Duratio qui ius in regno Neapolitano prętendebat, coegit imponere ecclesiæ iure auxilij, & subsidij, etiam contributiones, non obstante constitutione Federici Imperatoris, *in auth.item nulla communitas, C.de episc.& cleric.* Eodem modo cùm inuaderetur Christianiss. Rex Franciæ Francis.I. sub anno 1522. vndique ab inimicis, nempe in Italia, in Ducatu Mediolani, in Campania, in Aquitania, compulsus necessitate petiit auxilium ab ecclesiis Galliæ, vt refert idem Chass. *in d.§.4.n.27.*

Item

Item inducitur text. *in c.2. de immunit. eccles.* vbi De-
cian. *in d. conf.* 14. *nu.* 20. dicit esse casum de hoc, & facit
text. *in c. aurum ecclesia habet*, 12. *qu.* 2. vbi dicitur eccle-
5 siam † habere aurũ, non vt seruet, sed vt eroget, & sub-
ueniat in necessitatib. & *in c. seq. in prin.* scribitur, glo-
ria episcopi est pauperum necessitatibus prouidere, &
ignominia sacerdotis est proprijs studere diuitijs. Et
quod ecclesia pro bonis suis teneatur ad onera belli-
ca, dicunt fuisse decisum in Concilio Germaciensi, de
quo *in c. sancitum, vers. de his*, 13. *q. vltima.*

Rectè autem probatur de iure ciuili, *l. nullus penitus*,
6 *C. de cursu publico, li.* 12. vbi quod ecclesia † in expedi-
tionibus tenetur contribuere, & per illum tex. dicit ibi
Bart. quod quando imminet aliquod periculum præ-
donum, quod possunt clerici cogi ad contributionem
collectarum, vt ipsi prædones arceantur, cùm ex hoc
etiam clerici commodum sentiant. Itẽ *l. fi. §. patrimo-
niorum. ff. de mun. & hon. & l. iubemus nullam, & l. nemi-
nem ab angarijs, C. de sacros. eccles. & l. de his, C. de epis. &
cleric. & in auth. de ecclesiasticis titulis §. adhæc.*

Pro resolutione huius casus, constituendi sunt tres
articuli. Primus articulus est, quando inuaditur ciuitas
7 à latronibus & piratis, & tunc Ecclesiastici † nõ tenen-
tur, hoc est enim munus Principis, quia stipẽdiis Re-
gum sunt latrones & malefici extirpãdi, propterea ha-
bent tributa & redditus, Andr. *in constit. regni, in* 1. *In-
consutilem, in prin. & in tit. de statutis, & consuetudinib.
contra libert. eccles. §. nauigia*, & latè de hoc scribit Al-
bert. Bran. *in conf.* 127. *col.* 6. Vnde D. Thom. *in* 2. 2. *qu.*
62. *art.* 7. dicit hæc verba: Quinto tenetur ille qui non
8 obstat, cùm obstare teneatur, sicut Principes † qui te-
nentur custodire iustitiam in terra, si per eorum defe-
ctum latrones increscunt, ad restitutionem tenentur,
quia redditus, quos habent, sunt quasi stipendia ad hoc
instituta, vt iustitiam conseruent in terra, &c. Idem
Andr. *in constit. regni, incip. Pœnam eorum, in fi. & in cõ-
stit. incip. Iustitiarij non per C. lendas in fi. & in constit.
incip. Si damna. & in c.* 1. *col.* 7. *de milite vasallo qui con-*
9 *tum.* dicit, quod Catalani † & Hispani faciunt guerram
dominis. quando non habent iustitiam ab eis, & huc
spectant dicta Peris. de Pur. *in tract. de Syndi. in prin. De
quibus syndicentur Reges.* & vide Luc. de Penn. *in l.* 1.
col. 7. *C. ne rusticani ad vllum obsequium, li.* 11.

Secundus articulus est, quando inuaditur ab hostib.
10 & tunc † aliqui distinguunt, si bellum superuenit ex
causa ciuium, & clerici non tenentur, Raphael Cum. *in
l. si ex toto. ff. de leg.* 1. quia si ciuitas ipsa causam dedit,
non est licitum ex facto illicito grauari habentes im-
munitatem, & pro hac opinione facit text. in sui ratio-
ne *in l. si merces, §. culpa, ff. locat.* quæ opinio videtur
multum colorata, sed eam recitant Alex. & Hercul. *in
d. l. si ex toto*, & non sequuntur, ex quorum dictis infer-
tur, quod vasallus, qui promisit domino seruitium mi-
litare, non potest refricare domino quæstionem iustæ
militiæ, vel quod ex culpa sua proueniat.

Tertius articulus est, quando inuaditur nulla præce-
11 dente culpa Principis, aut ciuium, & † tunc si Rex iura-
uit non imponere extraordinaria subsidia, prout facit
rex Neapolis, nullo modo potest illa imponere, vt per
Affli. *in tit. quæ sint regalia, in ver. extraordinaria, n.* 46.
Quod intelligitur, nisi de consensu eorundem subdi-
torum propter magnam necessitatem, qui possunt re-
mittere iuramentum. Aut non iurauit, & tunc aut col-
12 lecta † imponitur à Principe ratione feudorum, & tunc
ecclesiæ & clerici tenentur soluere pro feudis, quæ te-
nent à Principe, Host. *in sum. de immun. eccles. §. à quib.*
col. 6. *vers. item hæc vera.* Astes. *in summa lib.* 6. *tit.* 30. *de
immunitate, & aliorum pertinentium ad ecclesiam, in* 4.
art. col. pen. vers. hæc autem, quia quando ecclesia acci-
pit feudum, tenetur seruare quæ seruant alij feudata-
rij, Bald. *in l. fi. in fi. C. sine cens. vel reliq.* & ratione feu-
di efficitur de iure domini.

Declaratur tamẽ hoc non procedere, † quando pro 13
feudalibus præstatur militare seruitium, seu adoha, vt
tunc non debeat solui collecta, ne duplici onere gra-
uetur feudatarius, And. *in tit. quæ sint regal. in ver. &
plaustrorum, col.* 2. Luc. de Pen. *in l. agros, col.* 2. *vers. ter-
tio quærit, C. de fund. limit. li.* 11. *& in l.* 1. *col.* 8. *in fin. &
seq. C. de imponend. lucrat. descripr.* Affli. *in constit. regni,
incip. Constitutionem diuæ memoriæ*, in pluribus locis, &
hæc procedunt in omnibus alijs bonis feudalibus ipsi
feudo adhærentibus, de quibus soluitur illud militare
seruitium, And. *in d. ver. & plaustrorum, col. pen.* Luc.
in d. l. si quando, col. 2. *& in d. l. agros, col.* 1. Collecta igi-
tur imponi poterit super feudis, de quibus nõ soluitur
militare seruitium, quæ dicuntur † excadentialia, siue 14
feuda rustica, plana, minima, & de tabula, siue etiam a-
thenasiæ, quæ propriè non censentur iure feudi, ideo
collecta super eis imposita solui debet, Luc. *in d. l.* 1.
col. 8 *& seq. C. de impon. lucrat. descrip. & in d. l. agros.* &
Affl. *in d. constit. regni constitutionem diuæ memoriæ.*

Aut præter rationem feudorum simpliciter impo-
nitur, & tunc regulariter clerici † & Ecclesiasticæ per- 15
sonæ sunt immunes, neque tenentur contribuere cum
laicis, vt dixi in præcedenti casu, Spec. *in tit. de cleric.
coniugat. vers. secundo, & ibi* Bald. *in addit.* Bertachin. *in
tract. de gabell. in* 7. *parte prin. col.* 5. *vers. quæritur etiam.*
Io. Ant. de Nigr. *in repetit. extrauag. vnic. de vita & ho-
nest. cleric. n.* 151. *in fi.* qui etiam *n.* 152. dicit hoc procede-
re † in bonis patrimonialibus clericorum, & testatur 16
hanc esse communem opinionem, pro qua multos ci-
tat. Et quod clerici non teneantur † ad huiusmodi o- 17
nera bellica subeunda, idem Io. Anton. de Nigris ibi-
dem *n.* 281. probat esse communẽ opinionem, Remig.
de Gonis *in tract. de charitatiuo subsidio q.* 62.

Nisi esset magna necessitas, id est quando notoriè
laici, quorum onus proprium est, vt dixi, nõ sunt sol-
uendo, vt in his terminis probat Mandell. de Alba *in
conf.* 8. *n.* 21. Natta *in d. conf.* 280. *n.* 6. *vers. secundus casus,
in fi.* tunc enim debet † cõsuli summus Pontifex, vt di- 18
xi in præcedentib. Nisi esset magna necessitas, quæ in-
staret; quia tunc episcopus & clerus debẽt determina-
re contributionem pro rata cum ipsis laicis, & si hoc
etiam casu non concordarent † cum laicis, tunc opor- 19
teret quod clerus & populus principaliter conuenirẽt
& deliberarent, quia quod omnes tangit, ab omnibus
debet approbari, *clem.* 1. *&* 2. *de censib. c. ad hoc, de offic.
archidiac.* Verum si clerus nollet sine legitima causa
consentire, posset implorare auxilium immediate su-
perioris Ecclesiastici, vt eosdem compellet, secundũ
Inno. Ioan. And. & Abb. *in d. c. ad minus.* quos recenset
Niger *in d. extrauag. vnic. n.* 283. & dicit Astes. *in summa
lib.* 6. *titul.* 20. *in* 4. *artic. col. antep.* quod si ille superior
nollet eos cogere, posset haberi recursus ad Papam.

Experientia semper docuit, promptius, & † copio- 20
sius successisse, cùm recursus fuerit habitus ad summũ
Pontificem. Anno 1500. cùm Cæsar Maximilianus I.
cum Turcis bellũ agebat, decretum fuit Augustę, mit-
tendam esse legationem ad sum. Pontif. Alexand. VI.
vt rem publicã ope, consilioq; iuuaret, & hac de causa
prouentus annatarum concessos esse, vt recenset Slei-
dan. *li.* 4. Dauidi Brusio Scotorũ Regi magna vi suis

Digitized by Google

redempto à suis,& in Scotiā reuerso, summi Pōtificia consensu ecclesiasticorum reddituum decima pars donata est,Hector Boethius *lib.*15. Cùm Veneti bellum gerebant contra Baiazetem regem Turcarum , Alexander VI.Pontif.Max.omnium prouentuum,quibus sacerdotes io Imperio reipublicæ souerentur,tertiam partem Venetis concessit,Cardinallum sacerdotiis exceptis,Bemb.*lib.*5.*hist.Veneta*. Idem Pontifex io vsum belli Gallici omnem pecuniam sedis Apostolicæ anctoritate in Hispania belli sacri nomine,quàm cruciatum appellaruot;coactam,Neapolitano Regi concessit,vt tradit Guicciardinus *li.*1. Item permisit Francisco I.Regi Franciæ Leo X.vt in Gallia citeriore & vlteriorn sacerdotiorum redditus binis decimationibua decimaret,vt scribit Sabellic.*li.*6. Paulus III.Pontifex in bello Germanico cootra Protestantes anno 1546. permisit Carolo V.Imperatori dimidiam partem bonorum ecclesiæ sumere per Hispaniam , & ex anouis prouentibus monasteriorum Hispaniç dinendere,donec ad aureorum millia quingenta conficeret,ea tamē lege , vt de suis bonis tantundem illis inuicem oppignoraret,Sleidanus *li.*17.quarum historiarū suot propria verba inducta , exempla oostri temporis prætereo,quia vnicuique suppetunt.

21 Et qui propria auctoritate † ecclesiasticoa redditus violarunt, pœnam capitia in eodē exercitu passi sunt, Ioas malè periit,necatus à seruis,*lib.*4.*Reg.c.*14. Ezechias præsumitur reddidisse quæ acceperat à templo Domini , quia postquam liberatus est ab obsidione Sennacherib,fertur valde ditatus,& thesauros cōgregasse, & quia ipse de cultu Dei, & alimentis Leuitarū erat valde sollicitus,*li.*2.*Paralip.c.*31.& 32. Ludouicus in eodem exercitu Neapolitano occisus,& Franciscus I.in eodem bello captiuus factus est.

Ideo non obstaot contraria. Ad primum,quod immuoitas concessa non comprehendit casum belli , re-
22 spondetur † hanc opin.non procedere,vbi ipsa immunitas verbis vniuersalibus & geminatis fuerit cōcessa, Alex.*in conf.*30.*vol.*5.Paris.*in conf.*25.*nu.*113.& *conf.*68.*n.*17.& 29.*vol.*1.Natt.*in conf.*525.*nu.*10. Sed quomodo
23 ecclesiasticis † fuerit prædicta immunitas cōcessa verbis vniuersalibus,probant Fran.de Plat.*in tract.de excommun.§.*36. & Nauar.*in summ.c.*17.*n.*203.vbi recensent verba *Bullæ Cœnæ Domini*. Neque obstat tex.*in c.*2.*de immun.eccles.* Quo mouebatur Decian.quia vt latissimè dixi supra *in* 1.*casu*,ille tex.non loquitur de clericis.Nec aurum ecclesiæ est consumendum io oneribus propriis laicorum; quia ecclesiastici habent sua onera propria,vt dixi supra in casu præcedenti,de quorum necessitatibua sunt intelligenda contraria: Cætera omnia aut sunt abrogata, aut nullam habent firmitatem,tanquam à Iurisdictione carentibus condita.

CASVS XI.

Ecclesiam nullo modo teneri soluere tributum , etiam de illis bonis , quæ antea tributaria erant , & postea in ecclesiam sunt translata.

SVMMARIA.

1 *Tributum vnde dictum sit,& de eius origine.*
2 *Numerationem capitum quis primus instituit.*
3 *Tributa quando soluebantur Romanis.*
4 *Lustrum & indictio quando dicantur,& vnde originem habuerunt.*
5 *Census capitis à quo institutus, & quantus erat.*
6 *Tributum in sale,& aliis, quando solutum fuit.*
7 *Tributorum quot sint genera, & nu.*11.
8 *Tributum capitis quantum erat.*
9 *Tributum pro agris quantum erat.*
10 *Est munus ordinarium.*
12 *Tributa ex rebus dabantur Regibus.*
13 *Tributa personalia quæ sint,& quib.vocib.appellentur.*
14 *Christus dominus noster cur iusserit tributum dari Cæsari.& n.*18.
15 *Christi actio est nostra institutio.*
16 *Ecclesia an cōgatur soluere tributum de iure Canonico, & n.*20.
17 *Tributum non esse soluendum ab ecclesiasticis,probati ex textu Matthæi c.*17.
19 *Veritas iuris positiui potest omitti propter scandalum euitandum.*
21 *Ecclesiastici sunt immunes à quibuscunque tallis, collectis,tributis, & similibus.*
22 *Item sunt immunes ab oneribus realibus , personalibus & mixtis.*
23 *Et ita obseruatur in Hispania.*
24 *Statutum quod clerici qui non soluerunt munera pro patrimonialibus non audiantur, non valet.*
25 *Clerici sunt immunes tam pro rebus , quas tenent ab ecclesia,quàm pro patrimonialibus.*
26 *Clerici vendentes victualia nata in suis fundis non teneri soluere gabellas.*
27 *Clericos non teneri soluere gabellam pro contractu.*
28 *Ecclesiam non teneri soluere tributum de bonis ad ipsam peruentis, quæ antea erant tributaria.*
29 *Persona mutata,mutatur conditio rei.*
30 *Prædium quando præsumatur esse ecclesiæ.*
31 *Et quando debet deleri de æstimo communis.*
32 *Bona quæ sunt in æstimo rurali , ex mutatione personæ debent poni in æstimo ciuitatis.*
33 *Clerici pro bonis patrimonialibus sunt immunes.*
34 *Prædia tributaria in ecclesiam translata non debent amplius soluere tributum.*
35 *Liber decretorum facit fidem.*
36 *Bona affecta oneribus an possint in aliū transferri sine oneribus.*
37 *Onus soluendi tributum non inhæret rei , ratione rei, sed personæ.*
38 *Bona mutant naturam ex mutatione personæ.*
39 *Persona si est priuilegiata , ex ipso priuilegio augetur ius in eam translatum.*
40 L.cùm quidam,§.si debitores, ff.de vsuris, *intelligentia.*
41 *Regula,* nemo plus iuris,*quomodo fallat.*
42 *Fiscus & ecclesia à iure æquiparantur.*
43 *Bona per fiscum alienata in priuatum , statim fiunt tributaria.*
44 *Prohibitio temporalis non operatur in perpetuum.*
45 *Bona in titulum patrimonij data filio sacerdoti , statim fiunt libera ab oneribus tributi.*
46 *Locus suppositus tributo soluendo,ecclesiæ traditus, fit immunis ab eo.*
47 *Ratio quando haberi debet pro expressa.*
48 *Fiscus & ecclesia non sunt in omnibus æquiparati.*
49 *Et æquiparatio procedit solum in iis quæ iurisdictioni temporali sunt subiecta.*
50 *Ecclesia semper est præferenda fisco.*
51 *Hypotheca non inducitur per annotationem in æstimo communis.*
52 *Descripti in æstimo sunt obligati personaliter , etiam bonis in alium translatis.*
53 *Remedium* l.2.C.de rescind.vend. *datur contra tertium possessorem in subsidium.*

54 Actio

54 *Actio subsidiaria quare exerceri non possit contra ecclesiasticos.*
55 *Bona translata in ecclesiam siue titulo spirituali, siue prophano, sunt semper immunia à tributo.*
56 *Consuetudo collectā di bona ecclesiæ, nulla & irrita est.*
57 *Statutum, vt omnia prædia ciuium sint tributaria, non afficit ecclesiasticos, in quos postea transferantur.*
58 *Statutom huiusmodi habet causam de præterito, & formam de præsenti.*
59 *Ecclesiæ bona vt sint tributaria, nulla forma excogitari potest.*

DE tributis ab origine scribentes, primo aduerti-
1 mus, Tributum † à tribus gentibus dictum esse,
ex quibus Romanus populus compositus erat, videlicet à Romulo, & eius sequacibus; cùm conuicini Romanorum matrimonia recusarent, Romulus eosdem ad spectaculum ludorum Circensium inuitauit, ipsis autem venientibus anno quarto ab vrbe condita, Romani illorum virgines rapuerunt, quas cum Sabini repeterent, Romanis recusantibus, bello mouêre, cúmque diu partes æquo Marte bellassent, denique Sabini vicêre; sed triginta ex raptis Sabinis iam pepererant, ita ad vtramque partem dilectionis affectum habentes, originis, & fœtus ratione, compositionis causam inuenere, înito fœdere cum Sabinis, Romulus Tacium eorum Regem cum suis, regni socium ferre compulsus est, Ianique templum fecisse perhibetur in fœderis istius confirmati signum, Ianique simulachrum duas habens facies, duorumque Regum significans vnionem, & propterea Romani duo nomina assumpsere, etiam à Sabinis frequentata: ex tribus igitur gentibus populo Romano composito; census qui soluebatur, tributum vocatum est, id est, tribus gentibus datum, inde etiam tribuni dicti, quorum singuli singulis ipsarum gentium iura reddebant, prout latius in libro, qui dicitur inuentarium vniuersi orbis, describitur, *in 2. lib. part. 5. rubr. 1.*

Mox Seruius Tullius Romanorum sextus Rex, pri-
2 mus capitum † numerationem instituit, & censita sunt
capita à populo Romano, octoginta millia: vt Liuius *l. 1.* Eutropius autem octoginta quatuor millia, Sed Pomponius Lætus octoginta quatuor millia, & septingentum, de quo Seruij instituto latè per Pannumium *lib. 2. commentariorum reipublicæ Romanæ*, & per Carolum Sigonium *in chronologia Regum, Consulum, & aliorum magistratuum*: Cùm autē Romani monarchiam quasi totius mundi obtinuissent, atque totum orbem pacificè dominarentur, statuerunt, vt singulis annis sibi tributa † persoluerentur, mox cognoscentes
3 difficultatem in adeundo Romam singulis annis, ordinatum est, vt saltem de quinquennio in quinquennium tributa persoluantur, quod tempus vocabatur
4 lustrum, † & durabat ad quindecim vsque annos, quæ
dicebatur indictio: In primo quinquennio soluebatur ferrum pro armis fabricandis, in secundo argentū ad stipendium pro militibus erogandum, in tertio verò soluebatur aurum ærario deputandum, vt necessitatis tempore pro reipublicæ defensione erogaretur, Specul. *de instru. editione, §. post annos.* Io. And. *in c. inter dilectos, de fi. instr. in §. quibus, vers. curauerunt.*

Item Octouianus Augustus statuit, vt mundus describeretur vniuersus, vt sciret quot ciuitates, quot castra, quot villæ, quot homines essent in toto mundo, & quilibet ad locum, vnde traxit originem, perge-
5 ret, ac censum † capitis solueret, vnusquisque enim
argenteum soluebat præsidi prouinciæ, qui valebat decem nummos vsuales, ipsumque soluendo, profitebatur se subditum Romano Imperio; nam idem argenteus habebat imaginem Cæsaris, & super scriptionem nominis, vt scribitur *in scholastica historia fol. 136.* & quia valebat decem nummos vsuales, denarius appellabatur, vt dicit D. Hieronym. super Matthæi *capit. 32.*

Item sciendum est, quod dum monarchia mundi fuit apud Græcos, & Ægyptios, solutum fuit tributum
† in sale totum pretium, in seminibus tertia pars, in 6
lignis remissa est dimidia, similiter & in pecoribus, in animalibus igitur, & pecoribus quintum animal, seu quintum pecus solutum est. Et hoc tributum ortum habuit à Iosepho filio Israël in Ægypto, quando fames totam terram per septennium oppresserat, & homines cogebantur vendere res, bona, possessiones, pecora, & seipsos in seruitutem regiam, ne fame perirēt, quibus in sexto anno dabātur semina de publicis horreis, vt agros sererēt, & quintam partem Regi darent, similiter & pecora, vt quintum animal, siue pecus Regi darent, vt patet Gen. *c. 47.*

Tributorum autem † duplex est genus, alterum 7
capitis, alterum agrorum: de primo habetur *in l. fin. ff. de censib.* & dicitur capitatio, *l. immunitates, & l. cū antea, C. de agric. & censit. li. 11. & in auth. vt indi. sine quoquo suffragio, §. hac omnia, & l. sacrosancta, Cod. de sacros. eccles.* & not. *in l. quærebatur. ff. de re indic. &* in *l. 2. C. de imponend. lucrat. descrip.* De tributo agrorum habetur *in l. cum possessor. ff. de censibus. in l. 1. C. de annon. & tribut. lib. 10. & in auth. de collatoribus, §. eos.*

Tributum † capitis solebat esse integer aureus, vt 8
dicit glo. *in ver. tributa, in d. l. fin. C. de annon. & tribut. & rubric. Cod. eod. tit.* secundùm opinionem Placentini glossatoris, quod sequitur Io. Hugo *in tract. de officio quatuor prælatorum eccl. in cap. quid sit tributum secundùm leges, n. 2.* Et licet *d. l. fin.* mediam quantitatem pro tributo exsoluendam statuat, non iccirco mediū aureum, vt Pyl. intellexit, sed medietatem eius quod antea soluebat intelliges. Vel in Græcis hoc duntaxat procedere, prout ibi communiter sequuntur, & dicit gl. *in l. agens, §. 1. ff. de verb. signif.* & Bal. *in l. ex hoc iure.* quod olim rustici non soluebāt Imperatori, nisi modicum æs, scilicet viginti sex denarios pro quolibet capite, seu fumante, quia, vt dicit ipse, Principes non indigebant, sed hodie pelles pullorum excoriant, & vix spiritum precarium relinquunt.

Pro agris autem † præstabatur quantitas frumenti, 9
quæ dicitur quinquagesima, hordei verò quadragesima, sed vini, & lardi vigesima in partibus non remotis: in remotis verò frumenti, & hordei quadragesima, vini, & lardi decima quinta pars dari præcipitur, *l. modios, C. de suscept. præpos. & in d. rubric. C. de annon. & tribut.* & hoc tributum dicitur indictio, *l. indictiones, C. de annon. & tribut.* & est † munus ordinarium, 10
quia per leges datur, & quantitas certa statuitur, Petr. de Antibold. in *tract. de muner. §. 3. nu. 9. & plur. seq.* & dicitur etiam munus canonicum, *l. omnis omnino, C. de indiction. lib. 10.* & insequitur quoscunque possessores bonorum, *l. rescripto, §. fin. & ibi Bartol. & cæteri, ff. de muner. & honor.*

Altera diuisio tributorum est, quia † alia sunt rea- 11
lia, alia personalia, alia mixta, sicut munera de quibus in *l. munerum, ff. de muner. & honor.* & colligitur etiam ex iam dictis, quia alia tribuuntur ob res, alia ob personas. Et de hac distinctione habetur per Bald. in

con.402.col.2.vol.5.& 430.n.60.eod.vol. Ias.*in l.placet.*
12 *col.1.C.de sacros.eccl.* Bellon.*in consi.*11.*n.*8. tributa † ex
rebus debentur Regi, vel reipublicæ, quæ populus à
principio destinauit ad regiam sustentationem. Itam
illa quæ debantur Regibus ex rebus immobilibus eis
quæsitis per contractus, & vltimas voluntates, sicut a-
liis priuatis quæruntur, de quibus *in l.1.& 2.& per tot.
tit.C.de fund.patrimon.lib.*10. Item illa quæ debentur
ex bonis regiis, vel publicis, quæ auctoritate Regis,
vel reipublicæ fuerunt concessa in amphyteusim, vel
feudum, quod genus tributorum solet appellari: vt
per Nauarr. *in tractatu de lege pœnali. col. fi. impresso*
13 *post sua consilia.* Personalia † vero val mixta sunt, quæ
debentur ob personas tantum, vel ob personas, & res
simul, qualia sunt, quę postea Reges superindicunt ipsi
populo, quæ capitationes, sensus, superindictiones, an-
gariæ, & perangariæ, & vectigalia vocantur, *l.1.C.de
capitat.ciuib.eximend.lib.10.l.3.ff.de censib. l. indicts.* C.
de annon.& tribus.lib. 10.l.1. C. de superindictionib. &
vulgo dicuntur talliæ, collectæ, gabellæ, guidagia, pe-
dagia, duanæ, & ab Hispanis alcaualæ, quarteres, & si-
milibus nominibus.

14 Modo videamus quomodo Christus † Dominus
noster iusserit tributum dari Cæsari, Matthæi, *cap.*17.
quia ex eo infertur, etiam ecclesias, ecclesiasticasque
15 personas ad id teneri, quia Christi † actio nostra est
institutio *c.exemplum*, 12.*q.*1. Ipse autem dixit, reddita
quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, Mat-
thæi *c.*22. propterea iure canonico sancitum est, vt tri-
16 butum ecclesia † soluere cogatur, vt bsbetur *in c.si tri-
butum* 1.*q.*1.*& c.tributum* 23.*q* 8.& habetur pet gloss.
in c.principes seculi, in vers.item cum tributum 23.*q.*5.
17 Imò hic textus † Matthæi inducitur ad probandum,
quod non liceat soluere tributum, siquidem ibi quæ-
rit Dominus, à quibus Reges terræ recipiunt tributū,
vel censum, à filiis suis, vel alienis? & dum respondis-
sent discipuli ab alienis: dixit ipse, ergo liberi sunt fi-
lij. D.Hieronym. ibi in glossa dicit: ergo liberi sunt fi-
lij Regis, sub quo sunt omnia regna, ex quo colligi-
tur quod sacerdotes non sunt obnoxij: nec potest ex
effectu argui aliam fuisse Christi voluntatem, quia
18 vt communiter dicunt, ad euitãdum scandalum, † tri-
butum dari iussit, *c. iam nunc. vbi* Archidiacon.28.*q.*1.
propter quod scandalum euitandum, licet non pos-
sit omitti veritas iustitiæ naturalis, quæ in lege diuina
19 continetur, tamen potest omitti † veritas iuris po-
sitiui, pro quo est tex. *in l.filio.§.hi autem. ff.de iniusto,
rup.& irrit.testam.* Ita dicit Immo. *in c.1.n.5.de immun.
eccles.lib.*6.& Doct. *in c.2.de præscription.*
20 Ita intelligitur tex. Ambrosij *in d.c.si tributum* † 11.
*q.*1. Nam in sequenti capite, quod est eiusdem, dicit
Ambros. id debere fieri exemplo Christi, qui tribu-
tum non negauit, & licèt soluerit, non tamen teneba-
tur, imo in primis se non teneri declarauit: & ita et-
iam intelligitur tex. *in d.c.tributum* 23.*q.*8. vt ibi tribu-
tum à clericis soluatur de facto ad euitandum scanda-
lum, sed non iure obligationis, quod comprobatur
ex verbis eiusdem tex. vbi allato exemplo Pharaonis
traditum est, Domino ita dicente, sacerdotes in omni
genere liberos esse oportere: ergo nullo subiectionis
iure cogendi. Quod autem hæc iura sic communiter
rectè intellecta sint, inducitur, quia sancta nostra ma-
ter ecclesia sic determinauit *in cap.1.de immunit.eccle.
lib.6.*

Vbi statuitur, non licere, etiam in Regno Franciæ,
Scabinis seu Consulibus, communiis, & aliis dominia
temporalibus, aut aliis, qui in eis iurisdictionem tem-
poralem habant, tallias, † vel collectas, seu exactio- 21
nes quascunque ecclesiis, vel personis ecclesiasticis
imponere, vel exigere ab eisdem pro domibus, præ-
diis, vel quibuscũque possessionibus ab eisdẽ ecclesiis,
vel personis ecclesiasticis legitimè hactenus acquisi-
tis, val in posterum acquirendis, etiam si ipsæ eccle-
siæ, vel personæ, vel res huiusmodi sint infra illorum
districtum, vel territorium constitutæ: nec etiam li-
cere illis ipsas ecclesias, vel personas, ad distrahen-
dum, val alienandum, aut extra manum suam ponen-
dum acquisita iam, vel quæ deinceps acquirent ali-
quatenus coarctare.

Quam constitutionem Bonifacius Papa VIII. *in-*
nouauit *in c.quicunquam.eod.tit.*& adiecit, vt obtineret
non obstantibus contrariis constitutionibus quas
improbat, vel corruptelas, imponitque in eos, qui tal-
lias, pedagia, guidagia personis ecclesiasticis, & rebus
eorum delatis, non negationis causa, si singulares
sint, pœnam excommunicationis, si collegium, vni-
uersitas, castrum, ciuitas, vel locus, interdicti, ipso fa-
cto incurrendas, & à quibus non prius absoluantur,
quàm satisfecerint. Item *in c.clericis.eod.tit.* statuitur
seuerius in ipsos clericos consentientes huiusmodi
exactionibus.

Denique Clemens Papa V. in concilio Viennen-
si, vt habetur *in clem.fin. de censib.* statuit, vt locorum
ordinarij, seu diœcesani publicent, vel à suis faciant
publicari sententias excommunicationis, & interdi-
cti à iure prolatas contra eos, qui ab ecclesiis, vel per-
sonis ecclesiasticis, pro illarum rebus propriis, quas
non negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt,
vel transmittunt, pedagia, vel guidagia suo, vel alieno
nomine exigunt, vel extorquent, postquam de ipsis
illis constiterit, idque tandiu, donec illi exacta resti-
tuerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint
competenter.

Et quod ecclesiæ, † & personæ ecclesiasticæ sint 22
immunes ab oneribus realibus, personalibus, & mix-
tis, & ab extraordinariis etiam pro eorum bonis, pro-
batur per *auth.item nulla communitas*, C. *de sacros.eccl.*
& ita concludit Bart. *in consil.*180.*incip. si aliqua posses-
sia æstimata.post princip.parte* 1.Bald. *in consil.*246.*anti-
qua quæstio, in princip.vol.*3. Bursat. *in consil.*42. *n.*3. vbi
testatur esse receptissimam sententiam, Alba. *in con-
sil.*68.*in* 7.*fundamento.* qui cæteros allegant, & latius
Remig.de Gonis *in tract.de charitatiuo subsidio.quæst.*
61 *&* 62.

Et ita in Hispania † dispositum est *in l.1.tit.3.lib.1.* 23
*ordinat. ibi, exemptos deuen ser los sacerdotes e ministros
de la iglesia de todo tributo.*

Ex quo infertur primo errare eos, qui dicunt, va-
lare statutum, † quod clerici qui non soluerunt mu- 24
nera pro patrimonialibus, pro quibus loco tributo-
rum debentur collectæ, non audiantur, quia est fa-
ctum propter bonum publicum, & est laudabile, vt
affirmat Boer. *in decis.*69. *n.*12. quem citat, & sequitur
Ægidius Thomatus *in tractatu de collectis, in princ. n.*
13. Quia clerici † tam pro rebus, quas tenent ab eccle- 25
sia quàm pro patrimonialibus sunt immunes à colle-
ctis, gabellis, & cæteris huiusmodi, & non tenentur
soluere cum laicis, vt not. *in c.fi.& ibi* Abb. *de vita, &
honestate cleric.* Archidiacon.& alij *in c.1.de immun.ec-
cles.lib.6.* Barto. *in l.vnic.C.de mun.& in quo loco. li.10.*
Bald. *in l.placet*, C.*de sacros.eccles.* Affl. *in constitutione
regni.incip.hac edictali, col.*1. Gemin. *in c.1. §.in cæteris.
de cle-*

de cleric.coniugat.lib.6. & in c.quamquam.de censib.eod.
*lib.*Anton.de Butr.*in c.1.de consuet.in vers.quid sit con-*
suetudo. & ibi Immol. Alex.*in consil.68.incip.& viso,in*
*princip.vol.2.*Felyn.& Dec.*in c.ecclesia sanctæ Mariæ,de*
constit. vbi latè disputant articulum hunc de bonis pa-
trimonialibus clericorum.Franc.*in c.1.de immunit.ec-*
cles.lib.6. vbi ponit aliquas limitationes, dixi etiam
in præcedenti casu, & de communi etiam testatur
Vasquius, qui aliquos alios refert, *de successionum crea-*
tione.lib.1.§.10.n.659.super repetitione legis, quoniam in
prioribus.

26 Secundò infertur errare dicens, clericos † venden-
tes victualia nata in fundis ecclesiæ, siue sui patrimo-
nij, teneri soluere vectigalia & gabellas, prout latius
scripsi supra *in casu 3.* & vide Lupum *in tractatu de li-*
bertate ecclesiastica,parte 1.quest.2.& seq.

27 Tertiò infertur errare dicentes, clericos † ligati ex
statuto imponente gabellam pro contractu, puta
emptionis,& venditionis, ex regula *l.debet,in fine.ff.de*
ædilit.edicto. vt per Socin.*in consi.247.in princip.vol.2.*
Iulius Ferrett. *in tractatu de gabellis & vectigal.n.504.*
quia ex supra dictis contrarium est verius, & in his
terminis ita firmat Baldus *in l.1.in vltim.quæst.Codic.*
de contrahend.emption.& Remigius de Gonis *in tract.*
de charitatiuo subsid.quæst.62.n.51.& latius cæteris Dec.
*in dict.c.ecclesia sanctæ Mariæ, numer.*269. qui alios al-
legat.

28 Alter articulus occurrit, vtrum ecclesia † teneatur
soluere tributum de bonis, quæ antea erant tributa-
ria, & postea aliquo iusto titulo fuerunt in ecclesiam,
translata, & decisiuè scribendo; Negatiua opinio est
verior, & tutior in conscientia. Ita, & taliter, quod
quamprimum bona transeunt ad ecclesiam, vel ec-
clesiasticam personam, ipso iure eximantur, quia mu-
29 tata persona, † mutatur & conditio rei, Bartol.*in con-*
*sil.180.parte 1.*Bald.*in l.placet, C.de sac.eccles. & in con-*
*si.280.præmisso,vol.2.*Ruyn.*in consil.117.per totū,vol.4.*
Felyn.*in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ, n.76.* dicens hanc o-
pinionem esse veriorem,& sustentabiliorem. Sylua-
nus *in consil.32.n.1.& 14.*Marcambrun.*in consi.40.n.5.*
*& seq.*qui probat esse communem opinionem, Bello-
nus *in consi 40.* & hanc opinionem latissimè defendit
Cardinalis Albanus *in tractatu de immunitate ecclesia-*
*stica per totum.*Specul.*in tit.de cleric.coniuga.col.2.& 3.*
*vers.ad huius antem,& ibi Bald in additionib.*Archidia-
con. Io.Andr. Gemin. & Immol. & Franch. *in c.1.de*
*immun.eccl.lib.6.*Abb.*in c.fin.col.fin.de vit.& hon.cle-*
ric.& Io.Anton.de Nigr.*in d.extrauag.vnic.de vita &*
honest.clericor.à n.154 per dictos numeros sequētes, vbi
disputat quæstionem ad partes, & firmat cum distin-
ctione, & secundùm hanc opinionem est casus deci-
sus in pluribus tribunalibus, Tessaur.*in decis.Pedemon-*
*tana 234.*Guido Pap.*in decis. Delphinalis 387.* qui dicit
se mutasse opinionē eius,quod dixerat *in decis.78.* Vn-
de quando in æstimo Communis reperitur descri-
30 ptum † prædium non æstimatum, siue pro quo non
reperiatur soluta collecta, nec onera executa, præsu-
mitur esse ecclesiæ, Natta *in consil.520.num.4.*& quod
31 statim debeat auferri † de dicto æstimo Communis,
Nicolaus Festasius *in tractatu de collectis parte 4.capit.*
2.numer.14.& in cap.1.ad finem.& ibi *in quæstion.2.*ad-
dit pœnam esse impositam contra facientibus, &
probat etiam Riminaldus iunior *in consil.25.num.16.*
volumin.1. & Syluanus *in dict.consil,32. num.19.*& Bru-
nus *in consil.91.columm.2.inter consilia feudalia diuerso-*
rum. & idem addit, esse in subdito iurisdictioni tem-
porali alicuius domini, si conuersus efficiatur alicu-
ius monasterij, qua ratione, si pater sit Comitatensis,
& filij sint ciues, mortuo patre, bona, † quæ erant in 32
æstimo rurali, transferri debent ad æstimum ciuitatis
propter mutationem personæ non priuilegiatæ in
priuilegiatam, vt respondit Castrens.*in consi.8.volum.*
1. & quod pro bonis † patrimonialibus sint immu- 33
nes, Ripa *responso 4.numer.7.sub titulo de iure gentium,*
Et pro hac opinione est textus *in c.sancitum. in fine 23.*
quæstion.8. vbi habetur, tributa, quę exigi solebant, exi-
genda non esse, postquam prædia illa tributaria † in 34
ecclesiam fuerint translata, nisi Papæ licentia acce-
dente. Qui textus cauillari non potest, nec dubitari,
quin Decretorum † liber fidem faciat ex his quæ di- 35
cit Felyn.*in c.2. de rescriptis,* & latius scripsi supra in
prima parte.

Et licet contrariam opinionem teneant multi re-
lati per Barbatiam *in cōsilio primo, volumine tertio.* qui
latissimè conatur defendere hanc partem, & per Ri-
minaldum iuniorem *in consil.25. numer.13.volum.1.*&
per Tessaur.*in dict.decision.234.nume.3.* & per Vulpel.
de libertate ecclesiastica. parte 2.numer.1. & seque. quo-
rum Doctorum maior pars certe non allegaturi in
puncto, nec illorum verba refero, ne sic impleam vo-
lumina, & sat est aduertisse, vt quisque videat, qui
huic nostræ veritati non crederet: tamen omnes, qui
verè contrariam partem firmare conantur, eò præci-
puè mouentur fundamento, neminem posse † plus 36
iuris in alium transferre, quam ipse habeat, *l.lex vecti-*
gali.ff.de pignor. l.traditio.ff.de acquir.rerum do.c.nemo
plus iuris,de reg.iur.lib.6.cum similibus, præsertim ne iu-
ri alterius derogetur, contra regulam *leg.id quod no-*
strum,ff.de regu.iur. Vnde cum ista bona iam sint affe-
cta,& huic oneri obligata tempore quo erant sub do-
minio laicorum, nullo modo poterunt transferri in
alterum sine prædicto onere, *c.ex literis,de pignoribus*
c.si quis laicus 16.q.1.

Hoc tamen fundamentum multipliciter diluitur,
primo, vt dicit Bartol.*in dict.consi.180.* quod hoc onus
soluendi † tributum non inhæret rei ratione rei, sed 37
ratione personæ, *l.rescripto, §.final.ff.de muner.& hon.*
ergo quando res non est talis personæ, quæ teneatur
ad collectam, minimè ipsa res tenebitur, *l.1.Codic.sine*
censu vel reliq. quia quando aliquid statuitur ratione
personæ, separata persona, cessat statutum, *l.1.§.per-*
mittitur, ff.de aqua quotidian.& æstiu. Secundò quod
non est inconueniens, vt bona † penes vnum posses- 38
sorem habeant vnam naturam, & diuersam penes al-
terum, quia mutatione personæ priuilegia mutan-
tur, *l.Paulus, §.1.ff.de acquir.hered.* vbi Bart.Doct.*in l.*
filius famil. ff.ad l. Falcid. l.sed si restituatur,§.1.de iud.
*l.final.Cod.de inofficios.testament.*Bald.*in l.1.quæst.7.C.*
de seruit.& aqua. Ideò si laicus confert ius patronatus
alicui ecclesiæ, licet laicus habeat quadrimestre tem-
pus ad præsentandum, tamen ecclesia habebit seme-
stre, quia non censetur vti iure laici, sed ecclesiasticæ
personæ, vt ibi in textu, ergo etiam in proposito,
quando bona laici perueniunt ad ecclesiam, ipsa non
censetur amplius vti iure laici, sed ecclesiæ, & ratio
est, quia quando † persona, in quam transferuntur 39
iura, est priuilegiata, tunc ab ipso priuilegio augetur
ius translatum, & hoc ius auctum non habetur à
transferente, sed à proprio priuilegio, & ad hoc est
textus *in leg. cùm quidam. §. † si debitores, ff. de vsu-* 40
ris. vbi debitores, quorum bona ad soluendas v-
suras minores semissibus erant obnoxia, & ad hoc
solùm

Digitized by Google

ſolum onus; & non aliud tenebantur, cogi poſſunt
pro tempore quo fiſcus ſucceſsit ad ſoluendas vſuras
ſemiſſes: quia hoc eſt ſpeciale fiſci priuilegium, vt ſe-
miſſes pro vſuris à debitoribus ſuis exigat: ergo ſi ve-
41 ra eſſet regula † in omnibus, rem cum ſuo onere tranſ-
ferri, & ſucceſſorem plus iuris adipiſci non poſſe,
quam ſuus auctor habebat, tunc fiſcus vſuras minores
ſemiſsibus exigere potuiſſet, verior tamen eſt diuerſa
ſententia, cum ibi Iuriſconſultus priuilegium ſucceſ-
ſoris, non ius auctoris intuens, contrarium diſpoſue-
rit, licet debitores id nunquam cogitarunt, & ex hoc
ſentiant maximum præiudicium, & per iſtum textum
ita docuit Bal. *in auth. quas actiones, C. de ſacroſ. eccleſ.*
42 Sed in hac re fiſcus, † & Eccleſia à Doctoribus æqui-
parantur, Bartol. & Immol. *in l. ſi eum hominem, ff. de
fideiuſſor.* ergo, &c. & ideo regula illa procedit, niſi ſuc-
ceſſor illuſtri alicui priuilegio innitatur, per prędicta,
adde gloſſ. *in cap. renouantes, diſt.* 22. vbi quod fauore
ſacerdotij, ſeu religionis non eſt inconueniens, quod
Iuri alicuius derogetur. Et quod mutatione perſonæ
mutetur priuilegium, inducitur econtra, quia ſi bona
43 dum ſunt penes fiſcum libera, † alienata fuerint in pri-
uatum, ſtatim ſunt ſolutioni prædictæ obnoxia, vt latè
probat Peregrin. *de iure fiſci lib. 6. tit. 4. nu. 45. & 46.*
44 quia prohibitio † temporalis, donec res eſt penes do-
minum, non videtur operari in perpetuum, *l. impera-
tor. ff. de pactis. l. ſtatuliberum. §. 1. ff. de legat.* 2. & ceſſan-
te cauſa priuilegij, ceſſat priuilegium, *l. Titia Seio, §. v-
ſuras. vbi Bart. ff. de legat.* 2. ergo nec debet eſſe incon-
ueniens, quod ſi bona transferantur in Eccleſiam, mu-
tetur qualitas fauore religionis, glo. *in d. c. renouantes.*
& ius bonorum augeatur ex priuilegio perſonæ in
45 quam transferuntur. Vnde ſi pater † fundum aut do-
mum dederit filio pro conſequendo ſacerdotio, in ti-
tulum patrimonij, ſtatim bona tranſlata libera effi-
ciuntur ab tributo præſtando, arg. *l. cum facultates. C.
de his qui nu. liber. ſe excuſant, lib.* 10. ita tenet Alex. de
Aleſ. *in 3. ſenten.* quem citant, & ſequuntur Cardin. &
Præpoſ. *in d. c. ſi tributum* 11. *q.* 1. & gl. *in c. ſecundum* 23.
q. 8. Gemin. *in conſi.* 113. Niger *in d. extrau. vnic. de vita,
& hon. cleric. nu.* 242. Vaſquius *de ſucceſ. creatione, §.* 10.
n. 953. *& ſeq.* ſuper *l. quoniam in prioribus, C. de inof. teſt.*
46 Item ſi locus † ſuppoſitus tributo ſoluendo fuerit Ec-
cleſiæ traditus, vt ſuper eo Eccleſia ædificetur, ſtatim
eximitur à tributo, gloſſ. *in d. c. ſecundum.* gloſſ. *in d. c. ſi
tributum.* & ibi Cardinal. & Præpoſit. notant gloſſ. In-
noc. Io. Andr. & Abb. *in d. c. non minus, de immunit. ec-
cleſ.* ergo idem debet eſſe in aliis bonis, & prædiis in
Eccleſiam tranſlatis, quia non eſt maior ratio de vno,
quam de altero: non enim alia ratio adduci poteſt, niſi
quia ille locus traditus pro Eccleſia ædificanda, ſit
Deo conſecratus, ex reg. *c. ſemel Deo dicatum, de regul.*
47 *iur. lib.* 6. *& c. nulli liceat* 12. *q.* 2. & cum nulla alia ratio †
tam certa adduci poſſet; hæc habetur tanquam expreſ-
ſa, gl. communiter approbata *in l. quamuis, C. de fidei-
commiſſ.* Sed hæc ratio militat etiam in aliis prædiis in
Eccleſiam tranſlatis, quia ſunt omnia hæc bona Deo
dicata, & ad vſum miniſtrorum, & miniſtrantium de-
ſtinata: nec plus & minus, vbi militat eadem ratio,
differre ſolent, *l. qui ſcit & ibi glo. notat, ff. de vſur. l. qua
de tota, ff. de rei vẽdic.* Iaſ. *in l. ſerui electione, §. cum fun-
dus, de lega.* 1. ergo ſi illa, regula: Bona tranſeunt cum o-
nere vera eſſet etiam in bonis in Eccleſiam tranſlatis,
aut verificarentur etiam in bonis, ſuper quibus Eccle-
ſia ædificaretur, & in eis, quæ in titulum patrimonij
pro ſacerdotio conſequendo, ne bona Eccleſiæ tradi-
ta diuerſo Iure cenſeantur, aut ſi reſpectu iſtorum o-
nera non tranſeunt; ergo & reſpectu omnium. Et
hæc ratio deſumitur ex tex. *in d. c. ſecundum canoni.
& c. ſanctum* 23. *q.* 8.

Nec obſtat quod hoc caſu fiſcus excluderetur à
tributo, cuius contrarium videtur verius, quia fiſcus
& eccleſia æquiparantur, *l. fin. C. de ſacroſ. eccl.* & vnus
priuilegiatus contra alterum ſuo priuilegio non vti-
tur, *l. ſed & milites, §. ex æqualitate. ff. de excuſat. tut.* Quia 48
prædicta † regula æquiparationis non eſt vera in o-
mnibus, vt latè docet Curt. ſen. *in conſil.* 10. *n.* 3. Addo
quia in dubio iudicatur contra fiſcum, *l. non dubium, ff.
de iure fiſc.* ſed in dubio iudicatur pro eccleſia, *leg. ſunt
perſonæ, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Item quia † æquipa- 49
ratio ſolum poteſt procedere in iis, quæ iuriſdictioni
temporali ſunt ſubiecta, in quibus Imperator potuit
diſponere, & æquiparationem facere; ſecus eſt ſuper
rebus eccleſiæ, ex reg. *d. c. eccleſia ſancta Mariæ.* & quod
eccleſia † ſit ſemper præferenda fiſco, latè docuit Ol-
dendorpius *in tract. de iure, & æquitate, cap.* 10. Item
ex eo ſolo, quod bona reperiantur † in æſtimo deſcri- 50
pta, verior eſt ſententia, vt nulla hypotheca induca-
tur, Bartol. *in d. conſ.* 180. *n.* 4. *parte* 1. Alciat. *in l. placet,* 51
in ver. extraordinarium. C. de ſacroſ. eccl. qui ad hoc ci-
tat Baldum, & Aretinum, & omnes citat, & ſequitur
Octau. Vulpel. *in tractatu de libert. eccleſiaſtica, parte*
2. *n.* 1. ergo deſcripti in æſtimo remanẽt † obligati ſo- 52
lum in actione perſonali ad contribuendum; ergo fi-
ſcus nihil damni patitur, dictis bonis in eccleſiam
tranſlatis, ſuper quibus directam actionem exercere
non poteſt: is qui alienauit in eccleſiam, vel perſo-
nam eccleſiaſticam, ſemper remanet obligatus, quia
reperitur in æſtimo deſcriptus, *auth. ſed & periculo, C.
ſine cenſu, vel reliq.* & præciſè Caſtrenſ. *in l.* 2. *n.* 3. *C. eod.
tit.* dicit enim, eſt in electione exactoris, vel alienan-
tem in æſtimo deſcriptum exigere, vel acquirentem,
ſi ſit de facili conueniendus, eccleſiaſticos autem non
poſſet conuenire coram iudice laico, *c.* 2. *de foro com-
pet.* ſed proprius iudex iudicabit ſecundum ius cano-
nicum, & ita inſpecta diſpoſitione præfatorum Con-
ciliorum, & Decretalium. Et quatenus iure ciuili
poſſet agi in ſubſidium contra poſſeſſorem bonorum
in quem ſunt tranſlata per obligatum alteri in actio-
ne perſonali, ſicut dicimus de remedio † *legis* 2. *C. de* 53
reſcind. vendit. dari cõtra tertium poſſeſſorem in ſub-
ſidium, ex reg. *l. in cauſa, §. interdum, ff. de minor. & l.
planè, §. qui rogatus, de legat.* 1. Couar. *li.* 2. *var. reſol. cap.*
3. *n.* 10. *verſ. tertia concluſio.* tamen hæc actio † ſubſidia- 54
ria non poteſt exerceri contra eccleſiaſticos, quia per
talem diſpoſitionem impediretur libertas eccleſiaſti-
ca, contra iura expreſſa.

Quare cum hæc ſecunda opinio nullo innitatur
certo fundamento, remanet prima opinio abſolutè
vera de iure, & qui contra eam auderet, meminerit
Bullæ; in cœna Domini. etiam contra conſulentes pu-
blicè, vel priuatim editæ.

Ex quo infertur primo errare dicentes, dictam
primam opinionem procedere ſolum in bonis, quæ
transferuntur † in eccleſiam titulo ſpirituali; puta 55
propter primitias, & decimas, & huiuſmodi, vel pro-
pter ſacerdotium adipiſcendum ad titulum patrimo-
nij, vel propter eccleſiam ædificatam; ſecus in reli-
quis, Niger *in d. extrauaganti vnica, n.* 241. *& plur. ſeq.*
Quia, vt ſupra docuimus, non eſt maior nec diuerſa
ratio vnius ab altero; ergo idem eſt ius dicendum.

Secundo infertur errare dicentes, quod vbi extat
conſue-

56 consuetudo † collectandi bona ecclesiæ, ipsa seruanda est, vt in consuetudine generali, quod bona emphyteotica ecclesiarum collectentur, respondit Alex. *in consi.* 101.*n.*11.*vol.*1.& per Syluan. *in consi.*9.*n.*9.*in* 7. *fundamento*. Io. de Amicis *in consi.*8.*n.*9.& *plur.seq.* & ita seruatur Perusij, secundum Bart. quem refert, & sequitur Ruyn. *in consi.*111. *n.*10.*vers.est in hoc casu verũ, vol.*5.& ita tenet quoad bona postea acquisita per clericos, Mercam brun. *in consi.*40.*n.*120.& *seq.*& *n.*157. latè Natta de consuetudine antiquissima *in consi.* 501. & *consi.seq.* Quoniam nulla consuetudo, vel statutum valet contra ecclesiam, & ecclesiasticas personas, *auth. item nulla communitas, C.de episc.*& *cler.* & contra huiusmodi consuetudinem respondet Ruyn. *in consi.*117. *in fine vol.* 4. etiam in bonis patrimonialibus laicorum, latè Thobias Nonna *in consi.* 102. & Riminald. iun. *in consi.*25.*n.*25. & *seq. vol.*1.

Tertio infertur errare dicentes, quod stante statu-
57 to, † vt omnia prædia ciuium sint tributaria, & sic affecta hoc onere, tunc transibunt in ecclesiasticos etiã cum prædicto onere, prout de consilio ponit Bart. *in d.l.rescripto,* §.*fin.ff.de muner.*& *honor.* quod consilium acceptarunt, & exequuti sunt Perusini, & opinionem Bartoli seruari in practica, dicit Bald. *in consil.*280.*vol.*2.& eius opinionem esse communem, testatur Socin. *in consi.*12. *vol.*4. cum aliis ad hoc relatis per Tessaur. *in d.decis.*234.*n.*5. Quia Bartoli opinio, & consilium est magis communiter reprobatum, vt testatur Ruyn. *in d.consi.*117.*num.*8.*vol.*4. quia tale statutum diceretur factum in fraudem, & indirectè contra libertatem ecclesiasticam, vt probat Felyn. *in d.c.ecclesia sanctæ Mariæ, n.*76. & contra Bart. tenet Bald. *in l. neminem, C.de sacrosanct.eccles.* idem Bald. & Castren. *in d.l.placet.* Archidiacon. Io. Andreas, & Geminiam. *in c.*1.*de vita & honest. cleri.* Ias. *in l.placet, in* 1.*lect.col.pen.*& *in* 2.*lect.col.fin.* cum aliis relatis ad hoc per Tessaur. *in d.*
58 *decis.*234.*n.*5.*prope finem.* quia licet huiusmodi † tributa habeant causam de præterito ex forma statuti, tamen formam habent postquam res est facta ecclesiæ, quo tempore non potest formari obligatio, quia reperitur persona quæ non potest affici, & res mutauit statum, *l.seruus Stichus mens, ff. de manumiss.test.*

Quarto infertur errare dicentes, quod ad hoc vt
59 prædia translata † in ecclesiam, & ecclesiasticos fiant tributaria, poterit quilibet ciuis, & Comitatensis donare Communitati omnes possessiones, quas habent, nominatim distinguendo per confines, & illas possessiones postea capiebant ab eadem Communitate sub tributo, & censu, sicut fecerunt Eugubini, vt dicit Bartol. *in dict.l.rescripto,* §.*fi.* & videtur sequi Niger *in dict.extrauag.vnica, n.*191.*de vita & honest.cler.* quia istum casum non improbat. Sed est omnino falsus, quia etsi fierent mille statuta huiusmodi, quæ valida sint ab initio, statim quod bona transeunt de persona subdita statuentibus ad priuilegiatam iure diuino, sicut sunt ecclesiæ, & ecclesiastici, bona ipsa mutant statum, & eorum iura augentur ex priuilegio personę in quam transferuntur, vt latè scripsi nuper in superiori casu.

CASVS XII.

Clericum habentem bona communia cum fratre non teneri soluere collectas, & alia munera laicorum, pro parte sua.

SVMMARIA.

1 *Clericus habens bona communia cum fratre, tenetur ad munera pro ea parte.*
2 *Clericorum priuilegio non debet vtilitas publica vacillare.*
3 *Clericorum fratres tenentur ad onera ciuitatis pro parte sua.*
4 *Fallit si materia est indiuidua.*

CLericus † habens bona communia cum fratre, vel cum alio pro indiuiso, pro parte fratris, vel alterius tenetur soluere collectas, & alia munera, Specul. *de cler.cõingat.* §. *vnic. n.* 13.& iudex ex officio suo diuidet, *l.*1.& 2.*C.quando, & quibus quarta pars deb.ex bonis decur.lib.*10. quia propter priuilegium † clerico- 2
rum non debet publica vtilitas vacillare, arg. *l.*2.*in fine. C.de priuileg.scholar.lib.* 12. & hanc opinionẽ tenet Luc. de Penn. *in l.si.in fi. C.de annon. & tribut. lib.* 10. Felyn. *in c.*1.*col.*5. *de præscript.* Dec. *in l.si emancipati, col.*4.*C.de collat.*& *in auth.cassa.col.*2.*C.de sacros.eccle.* Vbi quod fratres † clerici tenentur ad onera ciui- 3
tatis, licet clerici pro parte sua non tenerentur, quando materia est diuidua, secus † si esset indiuidua, *l.si* 4
communem.& ibi Angel. *ff.quemadmodum seruit.amit.l. loci corpus,* §.*si fundus ff.si seruit.vindic.c. pen. de concess. præbend. l.*1. & 2. *C.si vnus ex plurib.* gloss. *in c.vnic.in ver. ecclesiasticus de iure patronat. lib.*6. cum concordantibus per Dec. *in d.auth.cassa.* Niger *in extrauag. vnic.de vita & honest.cleri.n.*263.

CASVS XIII.

Statutum, quod emphyteutæ & coloni ecclesiarum teneantur ad tributa, & collectas non valet.

SVMMARIA.

1 *Emphyteuta ecclesiæ tenentur ad collectas & tributa.*
2 *Dominium vtile, quod habent emphyteuta ecclesiæ, est merè laicum & prophanum.*
3 *Statuta generalia laicorum comprehendunt emphyteutas ecclesiæ.*
4 *Emphyteuta ecclesiæ non gaudet præscriptione illius.*
5 *Ius retractus an habeat locum in emphyteusi ecclesiæ.*
6 *Emphyteuta ecclesiæ an debeat grauari duplici onere.*
7 *Onus duplex aliquando in rebus imponitur.*
8 *Collecta soluuntur ab emphyteuta ecclesiæ, habitâ ratione eius quod soluitur directo domino.*
9 *Collecta soluuntur ratione fructuum.*
10 *Ecclesia habens emphyteusim à laico, non tenetur ad collectas.*
11 *In collectis exigendis attenditur actus exactionis, non potentia.*
12 *Charitatiuum subsidium, quod imponitur ab ecclesiastico, cedit suo emphyteuta.*
13 *Coloni ecclesiarum tenentur ad collectas, & onera pro rata fructuum ad se spectantium.*
14 *Statutum de collectis & oneribus specialem mentionem faciens de emphyteutis & colonis ecclesiæ non valet.*
15 *Ecclesia dicitur grauari per indirectum in suis colonis & emphyteutis.*
16 *Statutum dicitur contra libertatem ecclesiæ, quando propter ipsum ecclesia minus vendit.*

17 Sta-

17 *Statutum faciens præiudicium bonis ecclesiæ per indirectum non valet.*

18 *Emphyteotica bona ecclesiæ subiacent statutis laicorum solum respectu successionis.*

19 *Princeps non potest disponere specialiter super vtili dominio bonorum ecclesiæ.*

20 *Ecclesia neque secundario, & per indirectum à laicis potest pati damnum.*

21 *Ecclesia primario dicitur lædi, quando laici retraherentur à contrahendo secum.*

22 *Coloni ecclesiarum non ligantur statutis, & edictis laicorum.*

23 *Coloni ecclesiarum non semper tenentur ad onera.*

24 *Colonos ecclesiarum teneri ad onera, in subsidium tantum sunt ecclesiasticos, qui defendant.*

1 Licet emphyteutæ † ecclesiæ teneantur ad collectas, & tributa, vt firmarunt grauiorea viri, Andr.
in tit. quæ sint regalia, in ver. & planstrorũ, n.57. Luc. de
Pen. *in l.1. col.2. verſ. vnde ſi res, C. de imponend. lucr. de-*
ſcriptio. lib.10. Felyn. *in c. eccleſia ſancta Maria, n.99. in*
princip. de constit. post Federic. de Sen. *in conſi.11. quæſt.*
talis eſt. quem ſequitur Albert. Brun. *in tract. de ſtatu-*
to excluſiuo fœminarum propter maſcul. quæ. 22. n. 110. cũ
aliia multis congeſtis ad hoc per Octauian. Vulpel. *in*
tract. de libert. eccleſiaſtic. parte 3. n.22. & per Valaſc. la-
tiſſimè *de iure emphyt. q.17. n.11. & plur. ſeq.* Quia do-
2 minium † vtile, quod habent emphyteutæ eccleſiæ,
3 eſt merè laicum, & profanum, ideo ſubiectum † legi-
bus Principum ſecularium, generaliter loquentibua,
Anca. *in conſi.443. incip. iſta domina. n.3. verſ. non obſtat.*
Barbat. *in cõſil.14. ſcribit propheta. n.5. vol.1.* quia plura
ad hoc cumulat Caſtrenſ. *in conſi.194. viſo. col. fin. vol.1.*
Cuman. *in conſil.14. quia cauſa, col.1.* Alex. *in conſi.9. põ-*
deratis. col.2. vol.5. Feſtaſ. *in tract. de collect. part. c.4. n.*
14. & in parte 4. cap.2. n.43. conſiderat, quod perſona,
à qua ſumit originem collecta, repetitur ſubiecta, i-
tem quia ipſe in æſtimo deſcriptua, vel deſcribendus
eſt, propterea tenetur ad onus. Nec regulatur † à
4 iuribua & priuilegiia quibus gaudet eccleſia: nam
contra ipſos ratione iſtiua vtilis dominij currit præ-
ſcriptio temporia, quod contra alios priuatos, Barto.
in l. ſi publicanus. §. in vectigalibus. ff. de publi. Balbus *in*
tract. de præſcription. prima parte quintæ princip. in prin-
cip. n.19 & 20. Item ius † retractus habet locum in
5 emphyteuſi eccleſiæ ſuper vtili dominio, Tiraquell.
de retractu libr.1. §.1. gloſſ.3. numer.3. & latiua *in §.1. glo.*
13. num.8. & 9. cum aliis per Valaſ. *in dict. quæſtion.17.*
num.14.

Nec obſtant allegata per Bartol. *in l. priuata, C. de*
excuſat. muner. lib.10. quem ſequuntur Eugen. *in conſi.*
96. & conſilium 2. incerti auctoris poſt *tractatum de col*
lectis Petri de Vbaldis. & per Andream Fachinæum
in ſuis controuerſiis iuris. c.91. libri primi. Quia hæc opi-
nio Bartoli eſt cõmuniter reprobata, vt teſtantur Va-
laſc. *in d. c.17. n.15. verſ. quibus accedit. in fi.* & nouiſſi-
mi addentea ad Bartol. *in d. l. priuatæ,* & ita in practica
obſeruatur, vt per eundem Valaſc. *in d. n.15. prope finẽ.*
Et per Nigr. *in extrauag. vnic. de vita & honeſt. cleric. n.*
306. in fine. vbi de communi contra Bartol. & de con-
ſuetudine approbata teſtatur. Et illa allegata, ne em-
phyteuta † eccleſiæ grauetur duplici onere, iure non
6 ſubſiſtunt. Primo, quia aliquando duplex onua † eiſ-
7 dem rebus imponitur, vt in bonis curialis decedentis
abſque filio, vel herede curiali; præſtatur enim ex his
quarta curiæ, & onus deſcriptionia quatuor ſiliqua-
rum, *l.1. & 2. C. quando & quibus quarta pars deb. lib.10.*
glo. *in rubric. & in l.1. Cod. de imponend. lucrat. deſcript.*
lib.10. cum aliis ſimilibus per Luc. de Penn. *in l. litibus,*
in fine, C. de agric. & cenſit. lib.11. Itẽ quia in caſibus in
quibus pro bonia emphyteoticarua eccleſię ſoluerен-
tur † collectæ, & huiuſmodi, ne grauarentur duplici 8
onere, eſſet habenda ratio eiua quod ſoluitur directo
domino, vt per eundem Luc. de Penn. *in d. l. litibus, in*
fine, & per Nigr. *in dict. extrauagant. vnic. nu.309. ver-*
ſicul. in caſibus tamen. & per Boſſ. *in titul. de princip.*
numer.123. & numer.120. verſicul. intellige deductis one-
ribus. Nec valet quod res eccleſiæ eſt immunis à col- 9
lectis, ergo & eiua poſſeſſores, quia ipſæ † ſoluuntur
ratione fructuum, & vtilia dominij, vt dixi, quod reſi-
det penes ſubditum. Vnde ſi eccleſia habet emphy-
teuſim † à laico, etſi habeat vtile dominium, tamen 10
quia non eſt ſubdita, non poteſt collectari: vt dixi in
præcedenti caſu. Nec valet ratio incerti auctoris *in d.*
conſil.2. nu.4. poſt *tractatũ de collectis Petri de Vbaldis,*
quod emphyteuta eccleſiæ poteſt collectari ab eccle-
ſiaſtico: ergo non à laico. Quia in collectis † exigen- 11
dis attenditur actua exactionis, non autem potentiæ.
Vnde ſi fuit exactus ab eccleſiaſtico, habebitur ratio
illiua exactionia, ad ratam quæ contingit dictis em-
phyteutis pro oneribua laicorum. Sed quia illud cha-
ritatiuum † ſubſidium, quod imponitur ab eccleſia- 12
ſtico, cedit emphyteutæ, Remig. de Gonis *in tract. de*
charitatiuo ſubſidio quæſt.55. Ideo ſi in actu non ſoluit,
poterit cogi ab exactoribus laicis. Item licet † coloni 13
eccleſiarum teneantur ad collectaa, & onera prædicta
pro rata fructuum ad ſe ſpectantium, Geminian. &
Franch. *in c. quamquam, de cenſib. lib.6.* Io. Vincent. de
Anna. *in ſingulari 99.* qui multos alios cõgerit, Io. An-
tõ. de Nigr. *in d. extrauag. vnic. n.306 de vita & honeſt.*
cleric. poſt Federic. de Sen. *in d. conſ.11. incip. Quæſtio*
talis eſt. & alios quos citat, & hanc eſſe communẽ opi-
nionem teſtatur Vincent. Carroc. *in tract. de locat. &*
conducto. in tit. de collectis, à n.20. infra cum multis ſuis
ampliationib. & declarationibus. & ita eſt caſus deciſus,
vt per Theſaur. *in deciſ. Pedemon.116.* & vide etiam ad
hoc *Neapol.107. Vincent. de Franch.*

Nihilominua ſtatutum, † expreſſam mentionem 14
faciena de emphyteutis, & colonis eccleſiarum, vt te-
nerentur ad tributa, & collectas, nullo modo valet:
hoc enim caſu omnea fatentur, quod quando em-
phyteutæ & coloni prædicti nimium grauarentur,
tunc eccleſia † per indirectum afficeretur, Federic. de 15
Sen. *in d. conſi.11. col.5. in fine, ver. item quæritur.* dicit,
quod ſi dominus temporalis videns non poſſe eccle-
ſiam directo grauari, nec expreſſe, nimium grauaret
ruſticoa eccleſiæ, & ſic indirectè contra libertatem
eccleſiaſticam, ita quod eccleſia non inueniret qui
vellet laborare ſuas poſſeſſionea, hoc caſu Epiſcopus
non debet tolerare, quia eſt per indirectum contra li-
bertatem eccleſiaſticam, & ſequitur Felyn. *in dict. cap.*
eccleſia ſancta Maria, numero nonageſimo nono. Sed ſi
fierent ſtatuta expreſſam mentionem facientia de hu-
iuſmodi emphyteutis, & colonia, tunc ipſi retrahe-
rentur à conducendis bonia eccleſiæ, vel ſatis viliori
pretio contraherent, & ſic eccleſia læderetur, quo cẽ-
ſu omnea concludunt, in ſimilibus terminis ſtatuta
non valere, Baldus *in conſilio trigeſimo primo, ſtatuto*
ciuitatis, volumine primo. vbi conſiderat, ſtatutum † 16
eſſe contra libertatem eccleſiæ, quando vigore ipſius
eccleſia nimia vendit, pluria enim venditur res
libera, quam onerata natura, lege, vel pacto,

pro

pro quo dicit esse casum *in l. si venditor. ff. de seruis exportand.* & hanc rationem in materia locationis considerauit Franch. *in d. decis.* 107. *n.* 8. post Dec. quem allegat *in d. cons.* 48. *nu.* 5. Ancharan *in cons.* 13. *super dub.*
17 10. quod non valet statutum † mandans soluti debere duodecimam pro blado ad molendinum portato per portam pistoriensem, quia per indirectum affert præiudicium molendino Ecclesiæ, extra illam portam existenti: Addit etiam, quod non ligat laicos bladum ad illud molendinum ferentes, & licet verba dirigantur in personas subditas, tamen effectus lædit Ecclesiæ libertatem, & damnum affert Ecclesiæ: & in casu proposito plurimum læderetur Ecclesia, cùm statutum laicorum expressè de colonis & emphyteutis Ecclesiæ loqueretur, vnde Riminal. Iun. *in cons.* 447. *vol.* 4. *dum in nu.* 20. sequens consilium Ancharani 125. *visis, & di-*
18 *ligenter, col. fin.* quod bona † emphyteutica Ecclesiæ subiaceant statutis laicorum quantum ad ordinẽ succedendi, vt quo ordine succedunt masculi, & fœminæ, In aliis bonis, eodem ordine succedant in dictis bonis emphyteuticis, quia tractatur de succedendo illi vtili dominio, quod laicum est, subdit ibi Riminald. *num.* 14. quod hoc procedit, quando statutum generaliter loquitur, & nullam mentionem expressam faciat de Ecclesia, vel eius bonis, & personis, qua ratione Riminald. dicit, quod cùm spurius non potest in bonis Ecclesiæ institui, intelligitur specialiter, instituendo eum in bonis emphyteuticis Ecclesiæ, sed bene spurius poterit institui heres generaliter in omnibus bonis; & ita succedet etiam ad dicta bona emphyteutica.

19 Ex quo infertur errare eos, qui dicunt † Principem posse disponere super vtili dominio bonorum Ecclesiæ in amphyteusim concessorum, cùm dominium sit laicale, & Princeps potest super eo statuere, & ordinare quamdiu durat apud laicum, vt respondit Anchar. *in cons.* 124. *in fi. & in cons.* 433. *n.* 2. & sequitur Natta *in cons.* 114. *per tot. & in cons.* 312. *& in cons* 880. *n.* 3. Bursat. *in cons.* 140. *nu.* 25. *vol.* 2. quia ex qualibet dispositione speciali laicorum Ecclesia pateretur interesse, quo casu laici nihil quicquam directè vel indirectè statuere queunt, *auth. cassa, C. de sacrosanct. Eccles. & cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitu.* plura ad hoc cumulat Syluan.
20 *in d. cons.* 9. *n.* 12. Nec valet responsio † dicentiũ, quod in huiusmodi statutis Ecclesia secundario læderetur: Nec esse hoc attendendum, quia quæ secundario eueniunt, non sunt in consideratione, *l.* 1. *ff. de auctorit. tut.* cum aliis per Ias. *in l. quoties, col. fin. C. de iudic.* nec dicitur detrimentum eius, qui secundario læditur, Felyn. *in c. cum M. col.* 13. *de const.* & ita in his terminis cõsiderat Balb. *in tract. de præscript. in* 1. *par.* 5. *principalis, in prin. nu.* 20. quia quomodolibet lædatur Ecclesia siue in maximo, siue in minimo, siue directè, siue indirectè, siue primario, siue secundario, nullo casu statutum laicorum sustinetur, *c. quanquam, de priuileg. cap. statutum, de haret. li.* 6. siue id fiat verbis expressis, siue verbis velatis, semper idem est, *c. clericis, §. fin. & §. nos igitur, de immun. Eccles. lib.* 6. Nec est verum quod in his terminis coloni, & emphyteutæ Ecclesiarum primario læderentur, Ecclesiæ verò secundario: Quia imò
21 Ecclesiarum † primario interesset: laici enim retraherentur à conducendis bonis ipsius, aut viliori pretio contrahere vellent, quo casu considerarunt Dd. Ecclesiam satis lędi si vigore ordinationis laicorum, non ita facilè inueniret laicos secum contrahere volentes, Ioan. de Amic. *in cons.* 18. *nu.* 5. Bursat. *in cons.* 42. *nu.* 19. *vol.* 1. Ias. *in l.* 2. *col. fin. C. de indict. vidnit. coll.* Costa in *suis memor. in ver. colonus*, Ioan. Vincent. de Ann. *in d. sing.* 99. & latius alis in terminis colonorum † Ecclesiæ, quod non ligentur statutis & edictis laicorum, siue generaliter facta sint, siue specialem & expressam de iis mentionem fecerint, Surdus *in cons.* 301. *à nu.* 74. *ad fin. vol.* 3. qui respondet omnibus contrariis. 22

Neque obstat, quod cùm coloni, & emphyteutæ prædicti teneantur ad præfata onera, vt dixi in principio, ergo super eisdem possunt statuta fieri: Quia † ipsi non semper sunt ad eadem onera obligati. Non enim tenentur extra casus à iure permissos, Bursat. *in consil.* 29. *per tot. vol.* 1. Item non tenentur quando ista onera essent imposita respectu bonorum, & non fructuum, Dec. *in cons.* 51. *n.* 14. *vol.* 5. Anguisola *in cons.* 52. *n.* 100. *vol.* 3. Riminal. Iun. *in cons.* 353. *num.* 178. *vol.* 4. & ita est communis opinio, vt testatur Carroc. *in d. tract. de locat. tit. de collect. n.* 40. Nec desunt † etiam, qui intelligunt supradictam primam opinionem, vt scilicet emphyteutæ, & coloni Ecclesiarum solum teneantur cõtribuere in subsidium, sicut tenentur etiam ipsæ Ecclesiæ, scilicet tribus concurrentibus, quod bona laicorum non sufficerent; Item causa esset valde necessaria, & miserabilis; Item interueniret licentia Summi Põtificis, prout ad hoc congerit multos idem Carroc. *in d. tit. de collect. n.* 37. & si tenerentur ex statuto prædicto, essent obligati emphyteutæ, & coloni prædicti in omni casu, & ita iura Ecclesiæ directò efficerentur deteriora: Ideo concludendum est statutum istud nullo modo valere. 23 24

CASVS XIV.

Statutum quod pro relictis soluatur gabella, non habet locum in relictis ad pias causas. Et quid in legatis sub conditione.

SVMMARIA.

1 *Statutum quod relictis soluatur gabella, non habet locum in relictis ad pias causas.*
2 *Etiam si verbis generalibus sit factum.*
3 *Statutũ laicorum non potest limitare expensas funerũ.*
4 *Argumentum de lege ad pactum an valeat, & n.* 7.
5 *Pactum potest fieri, vt bona, quæ transferuntur in Ecclesiam, teneantur ad gabellam.*
6 *Ecclesia tenetur soluere collectas de legato sibi facto hac conditione.*

HOc statutum † nullatenus valere, firmauit Bald. *in tract. de statutis, in ver. gabella, n.* 10. *& in consil.* 132. *casus quidam vocatus, vol.* 3. Cardi. *in cons.* 66. *in dubio præmisso, circa fi.* vbi quod non valet statutũ diminuens legata ad pias causas, Dec. *in c. Ecclesia sancta Maria, n.* 193. *de constit.* & ibi Felyn. *nu.* 94. latissimè disputat statutũ non valere, quod de legatis ad pias causas soluatur gabella, & licet eius disputatio respiciat casum, quando expressè diminuitur per statutũ de legato prędicto: tamen idem est si tacitè sub generalib. † verbis, per rationes sæpius inductas in præcedentibus, quod non potest expressè fieri, nec tacitè intelligitur factũ, confert etiam ratio Romani pro hac opinione *in sing.* 358 *incip. reuerendissimus*, vbi quod laici nõ possunt per statutũ † diminuere expensas funerũ, quia hoc esset resecare res pias, quod non conuenit eorũ iurisdictioni; quicquid dixerit in hoc casu Octauian. Vulpel. *in tract. de liber. Eccles. part.* 1. *n.* 8. de quo inferius scribã *cas.* 54. 1 2 3

Sunt tamen qui contrariam sequuntur sententiam, 4 ea moti ratione, qua lex, † & pactum æquiparantur, & omne id, quod pacto fieri conceditur, à lege etiam & Principe, qui est lex animata in terris, fieri non prohi- 5 betur, *c. quæ contra mores, dist.* 8. sed per pactum † potest fieri, vt Ecclesia in quam transferuntur bona, teneatur ad gabellam, *l. si quis ita, C. de pact. inter empt. & vendit. c. vtrum, de condit. appos. c. cùm dilectus, de donationib.* & scribit Socin. *in cons.* 12. *vol.* 4. ergo idem potest fieri per statutum. Ideo dicunt, quod quando te- 6 stator † legat feudum Ecclesiæ, seu clerico, & disponit, quod pro dicto fundo Ecclesia teneatur soluere collectas, tunc Ecclesia, & Ecclesiastici tenentur soluere, vt tenet Pet. de Anchar. *in cons.* 217. *incip. dubium facit in prædicta quæstione*, & post Felyn. & alios sequitur Ioan. Ant. de Nigr. *in extrauag. vnic. de vita, & honest. cleric. n.* 253. in tantum, vt si Ecclesia, cui sunt relicta onera sub prædicta condiri one, non subeat onera, licitum sit laico propria auctoritate capere, Host. *in c. dilectus, de donat.* Host. & Io. And. *in c. verum, de foro compet.* & Nigr. post Anchar. & Felyn. vbi supra.

7 Ego autem admitto limitationem, & fateor † Ecclesiam teneri soluere gabellas de sibi relictis sub hac conditione soluendi, Felyn. *in d. c. Ecclesia sancta Maria, n.* 77. *& in cons.* 45. Afflict. *in tit. quæ sint regal. §. & plaustrorum, n.* 42. *& in §. extraordinaria, n* 38. *& seq.* sed nego ex ea conditione, & pacto posse inferri ad validitatem statuti. Quia vbi dominus paciscens perpetuũ imponit onus super rebus suis, licet Ecclesia cum illo onere res adipiscatur, tamen non potest dici læsa clericorum immunitas, neque Ecclesiæ libertas coarctata, quæ non est immunis à contractibus, sed quando bona Ecclesiarum à statutis & legibus laicorum Principum ad huiusmodi cogerentur, secus esset dicendum, & Ecclesiæ libertas restringeretur; ergo de vno ad aliud non est arguendum, & ita respondet Abb. *in cons.* 26. *vol.* 1. quem sequitur in his terminis Cardinal. Alban *in tract. de immunit. Eccl. nu.* 85. & quomodo argumentum non valeat de pacto ad statutum, dixi supra *cas.* 6. & vide ad hoc Surd. *in cons.* 2. *n.* 28. *& seq. vol.* 1.

CASVS XV.

Abolitionem delictorum generaliter factam per Principem laicum, in nullo casu comprehendere clericos.

SVMMARIA.

1 *Iudex secularis an possit clericos criminum reos absoluere.*
2 *Abolitio criminum generaliter solet concedi per Principem ob publicam lætitiam.*
3 *Princeps an possit concedere abolitionem generaliter clericis delinquentibus.*
4 *Delictum semel per abolitionem dispensatum, habet vim absolutoriæ.*
5 *Clerici delinquentis bona publicanda, an sint applicanda fisco seculari, vel Ecclesiæ. & n.* 22.
6 *Abolitio generalis Principis, an absoluat clericos reos à publicatione bonorum.*
7 *Clericorum delinquentium bona publicantur per Regem in regno Franciæ.*
8 *Clerici assassini puniuntur per iudicem laicum sine degradatione.*
9 *Abolitio generalis propter publicam lætitiam extenditur etiam ad reos existentes in carceribus.*
10 *Et quando non habet effectum extinguendi delictum saltem deseruit pro saluo conductu.*
11 *Abolitio quomodo differat ab indulgentia.*
12 *Indulgentia Principis omnino extinguit delictum.*
13 *Glossa* in authent. clericus, in ver. & si reus, C. de Episcop. & cler. *est communiter reprobata.*
14 *Delicti gratia, siue indulgentia à non suo iudice lata, non valet.*
15 *Principes laici, cur non possint indulgere clericis delinquentibus.*
16 *Delictorum gratia, indulgentia, siue abolitio non valent extra territorium.*
17 *Iurisdictionem si duo habent mixtim, potior est conditio prohibentis.*
18 *Consuetudo Franciæ de publicandis bonis clericorum per laicos est contra libertatem Ecclesiæ.*
19 *Ecclesia habet fiscum.*
20 *Clerici bona publicanda, sunt applicanda Ecclesiæ.*
21 *Ecclesia super bonis clerici semper præfertur fisco Imperij.*
22 *Ecclesia præfertur fisco seculari in bonis confiscatis pro crimine hæresis.*
23 *Episcopus in clericos delinquentes habet merum imperium.*
24 *Bellugæ opinio reprobatur de confiscatione bonorum clerici per fiscum laicum.*
25 *Abolitio generalis non comprehendit reos criminis assassinij.*
26 *Secus indulgentia.*
27 *Clerici assassini non puniuntur per laicum, nisi præcedat sententia iudicis Ecclesiastici.*

GLossa *in auth. clericus, in ver. etsi reus. C. de Episcop. & cleric.* affirmat iudicem † secularem posse cleri- 1 cos criminum reos absoluere, licet non possit cõdemnare, & cùm aliquando soleant Principes ob aliquam publicam lætitiam, abolitionem † concedere, & re- 2 mittere pœnam delinquentibus, *l. generalis, C. de sent. pass.* Ang. *de malefi. in ver. nec non ad querelam, num.* 75. *vers. quæro an abolitio,* Carr. *in pract. crim. in tract. de homicid. §.* 29. *nu.* 8. *& nu.* 13. Clar. *in pract. crim. q* 59. *vers. scias autem.* Ideo dubitatum est per Clarissimos Dominos scribentes vltra montes, vtrum illa ipsa abolitio comprehenderet † clericos delinquentes, ita quod 3 stante ipsa generali gratia, iudex Ecclesiasticus, cui specialis est cura puniendi clericos delinquentes, non possit vlterius super delictis ipsorum procedere. Nã delictum † semel per abolitionem dispensatum, vim 4 habet absolutoriæ, nec vlterius de eo quæri potest, vt probant Addentes ad Steph. Aufrer. *in repet. clem.* 1. *de offic. ordin. super q.* 2. *in fi.* allegantes Franciſ. Marc. *in decis. Delphin.* 700. *n.* 7.

Et partem huius casus affirmatiuam defendit idem Franc. Marc. pro qua dicit esse decisum in Parlamento Delphinali, vt *dec.* 514. *part.* 1. allegat *decis. Gui. Pap.* 552. & hanc partem tenet idem Aufrer. *in tract. de potestate seculari in Ecclesiasticos, reg.* 4. *fallent.* 2. licet contrarium sentiat *in repet. d. clem.* 1. *de offic. ordin. in d. q.* 2. *nu.* 135. *& plur. seq.*

Pro confirmatione huius opinionis possunt cumulari plures articuli similes. Primus articulus est, quando clericus † cõmitteret delictum propter quod 5 eius bona publicanda essent, tunc pertinebunt ad fiscum Principis secularis, vt per Peregr. *de iure fisci, li.* 1. *tit.* 2. *nu.* 109. *& seq.* quia vt ipse prius scripserat, Ecclesia nõ habet fiscum; ergo prædicta abolitio † generalis 6 saltem

saltem absoluet clericos à publicatione bonorum pro
ipso delicto facienda, & pro hoc facit *c. si qua causa. §.*
bu itaque, 11. qu. 1. ibi, clerici ex officio suo Episcopo
suppositi, ex possessionibus autem prædiorum sunt
Imperatori obnoxij, & *c. si de morte, 23. q. 8.* ibi, tempo-
ralia penitus abiiciunt, ne eorum occasione legibus
Imperatorum obnoxij teneantur, & text. in *c. si Episco-
pus. 18. dist. & c. de rebus, 12. q. 2.*

Et quod in regno Franciæ Rex ipse de generali, &
antiqua consuetudine in casibus publicet bona im-
7 mobilia † clericorum delinquentium, testantur Ioan.
Andr. *in add. ad Spec. in tit. de feud. §. pen. vers. 41.* Old.
in cons. 17. Petrus de Anchar. *in reg. ea quæ, de reg. iur. li.
6. in 22. quæst.* Stephan. Aufrer. *in d. q. 2. vers. secundo vi-
detur*, Benedict. *in c. Raynutius, in ver. & vxorem.* vbi
tractat materiam successionis ab intestato, *num. 246.*
Francisc. Marc. *in decis. Delphin. 234. & decis. 514. part. 1.*
Cappell. Tholos. *in decis. 150.* & ibi Aufrer. *in addition.*
Boer. *in decis. 26. nu. 9.* propter quam rationem præfati
Dd. firmant cõclusionem, Regem posse abolitionem
criminum in hoc casu, etiam clericis concedere.

Secundus articulus est, quia si clerici commisetint
8 assassinium, possunt puniri per iudicem † laicum, etiam
sine degradatione, per *c. 1. de homic. li. 6.* vbi quod ipso
iure sunt degradati, & ibi Lapus & Gemin. *in fi.* Mar-
sil. *in l. vnic. num. 107. C. de raptor. virgin.* Gramm. *voto
8. & voto 11.* Capyc. *decis. 155. num. 26.* Boer. *dec. 60. nu-
mer. 18.* cum aliis per Bernardum Diaz relatis *in sua
practica canonica, cap. 96. num. 4.* & ibi Ignatius Lopez
in addit. alios congerit; ergo saltem in hoc casu aboli-
tio clericos huius generis delinquentes comprehen-
det, qui immediatè sub laicorum protectione exi-
stunt.

Confirmari etiam potest hæc opinio, quia abolitio
9 generalis † ob publicam lætitiam tantæ est efficaciæ,
& virtutis, vt extendatur etiam ad delinquentes in
carceres detrusos, Io. Andr. *in addit. ad Spec. in rub. de
solutionib.* Bald. *in cons. 255. vol. 3.* A ex. *in l. de pupillo, §.*
10 *si pluribus. ff. de noui oper. nunt.* Et quando abolitio †
generalis non posset habere effectum extinguendi
delictum, saltem habebit effectum guidatici, & salui
conductus perpetui, ex his quæ congerit Lud. à Pegue-
ra *in decis. crimin. c. 39. n. 10.*

Ego credo (salua reuerentia tantorum Patrum) in
resolutione horum articulorum prius aduertendam
11 esse differentiam inter abolitionem, † & indulgen-
tiam, siquidem abolitio nõ extinguit crimen, sed tan-
tùm instantiam iudicij, ita dicunt August. *in addit. ad
Angel. de malefic. in d. ver. nec non ad querelam, num. 79.*
Carter. *in pract. crimin. in tract. de homic. vers. 29. excusa-
tur. n. 9. & seq.* quos, & alios refert, & sequitur Fari. *in
sua praxi crimin. tit. de inquisit. q. 6. n. 61.* vnde quia abo-
litio conceditur ob publicam lætitiam transacta læti-
tia infra triginta dies, potest accusator de nouo accu-
12 sare, *l. si interueniente. ff. ad Turp.* sed indulgentia † Prin-
cipis omnino extinguit delictum, Couar. *lib. 2. var. re-
sol. 1. 10* Cæphal. *in cons. 34. n. 14.* Abb. *in c. tua. de procu-
rator.* gloss. *in c. de his, de accusat.* vbi inquit, diuina cle-
mentia non patitur peccata dimissa iterum venire in
vltionem, Matth. Boyl. *in addit. ad Stephan. Aufrer. in
d. clem. 1. de offic. ordin. super d. quæst. 2. post fin. in 1. addi-
tione.*

Quærere igitur an Princeps secularis possit conce-
dere abolitionem clericis delinquẽtibus, ad effectum
ne vlterius possit cognosci de delictis, inutiliter fit,
cùm etiamsi posset abolitionem concedere, alia vlte-
rior criminalis instantia debeat inchoari. Videamus
igitur eosdem articulos sub titulo indulgentiæ.

Et quidem negatiua pars verior est de iure, & cer-
tior in conscientia. Primo Bald. *in d. auth. clericus. C. de
Episcop. & cleric.* dicit illam glossam † esse falsam, quia 13
illa absolutio non valet ex defectu iurisdictionis, &
comprobatur per *c. nullus 11. q. 1. & c. nullus. de foro com-
pet.* vbi gratia † non valet ex defectu iurisdictionis, 14
& *c. qu. d autem. de pœnitent. & remiss.* vbi indulgẽtia in
foro pœnitentiali, à non suo iudice, non tenet, & ibi
notat Abb. quod forus pœnitentialis regulatur secun-
dum ordinem fori contentiosi, sed non tenet senten-
tia condemnatoria à non suo iudice, *cap. ad nostram, de
consuetud. c. at si clerici. de iudic. c. olim. de iniuriu.* ergo
nec absolutio, *c. venerabili. §. vbi autem. de sent. ex. om.
li. 6.* nec purgatio ab eo indicta, *c. dilectu, de purgat. ca-
nonica.* Item si Principes seculares nullo modo pos-
sunt clericos condemnare, ergo nec absoluere, quia æ-
qualis est soluendi, & ligandi potestas, & si negatur
cognitio, multo fortius dispensatio, arg. *l. 2. C. de his
qui ven. ætat. impetr.* Nec possunt Principes † indulgere 15
clericis per statutum, & legem particularem, quia nul-
lo modo licet dare legem clericis, *c. bene quidem, dist.
96.* & contrarium facientes, tanquam sacrilegi sunt
puniendi, *c. si quis Principum, 16. qu. 7.* ergo si genera-
lem abolitionem, gratiam, vel indulgentiam conces-
serint, nullo modo possunt clerici comprehendi, ex
conclusione ab omnibus approbata, *in c. Ecclesia sancta
Maria, de const.* præsertim cùm statutum non liget, nisi
subditos statuentis, *l. fin. ff. de iurisdict. om. iudi. c. à no-
bis, de sent. excomm. c. nonit. de offi. delegat. c. fin. de con-
stit. li. 6.*

Et quod gratia, † abolitio, & indulgentia non valeat 16
extra territorium delicti commissi, ab eo qui potesta-
tem non habebat in reos, Chassan. *in consuetud. Bur-
gund. §. 5. des iustices, in ver. du Prins. num. 16.* Bossius *in
pract. crim. in tit. de remed. ex clementia Principis, nu. 51.*
Iacob. *in tract. de feudis, in ver. sed an Princeps*, Clarus
*in pract. crimin. q. 57. vers. habet etiam locum hæc conclu-
sio.* Viuius *in suis communib. opinionib. in ver. index, opin.
177. n. 4. & 5.* Bonifacius de Vitalin. *in tit. de inquisitio-
nib. n. 61.* Vasq. *illustr. controuers. 1. 7.*

Sed posito, quod esset vnum ex delictis mixti fori,
de quibus scripsi supra in secunda parte, & ita iurisdi-
ctio esset communis, imò esset præuenta à iudice lai-
co, cuius Princeps hanc vellet facere indulgentiam,
quæ, vt nunc dixi, extenditur etiam ad carceratos, ne-
que hoc casu afficeret iurisdictionem Ecclesiasticam;
quia in re communi potior est conditio prohibentis,
l. Sabinus, ff. communi diuid. & ita in materia iurisdictio-
nis, † si vnus ex habentibus eam, prohiberet, ne fieret 17
indulgentia, est casus decisus, de quo per Franc. Marc.
in decis. Delphin. 232. part. 1.

Et aduersus illam consuetudinem † Franciæ respon- 18
det idem Steph. Aufrer. Tholosan. *in d. clem. 1. de offic.
ordin. in q. 2. vers. octauo non videtur non obstare, quia est
contra libertatem Eccles. c. 1. & c. nostram, & c. cùm inter,
de consuetud. d. c. Ecclesia sancta Maria, de constit. cum a-
liis per eum inductis.*

Nec est vera illa opinio, quod vbi bona clerici de-
linquentis veniunt publicanda, tunc applicanda sunt
fisco Principis secularis. Quia Doctores plurimi hoc
asserentes, mouentur ea ratione, putantes Ecclesiam
non habere fiscum. Quæ opinio est falsa, nam Eccle-
sia † & Episcopus habent fiscum, sicut habet Rex, glos. 19
in capit. quia diuersitatem, de concess. prebend. dicens,

vbicunque ex delicto clerici fieret confiscatio, tunc
20 veniet applicanda † Cameræ Diœcesani, non autem
ad Cameram fiscalem laicorum, quam gloss. repotat
singularem Cardinal. *in clem.2.§.1.de hæretic.* & hanc
opinionem esse communem & veriorem, & vsu rece-
ptam testatur Couarr. *in li.2.var.resol.c.9.n.11.* adden-
di sunt alij citati pro hac opinione, quã sequitur Fol-
ler. *in pract.crimin.canonic.part.2.c.5.n.14. & plur.sequ.*
& ego pro hac opinione scripsi supra *part.2.c.9.* & dis-
currendo super ea de iure, apparet esse verissima, quia
21 habemus, quod † Ecclesia super bonis clerici semper
præfertur fisco imperij. *l.si quis presbyter. C.de Episcop.
& cleric.§.interdicimus, in authent. de Ecclesiast. tit.§.si
verò filij, in auth.vt cùm de appellat.cognoscit.* Item per
22 *auth.item de Nestorianis, C.de hæretic.* vbi Ecclesia † præ-
fertur fisco seculari in bonis confiscatis in crimine hæ-
resis, idem dicit gloss. *in clem.volentes, in verb.etiam
Ecclesia, de hæretic.* Item confiscatio debet fieri per iu-
dicem delinquentis habentem merum imperium, vt
23 est Episcopus, † in clericos delinquentes, *vt l.vnic.C.
ne sine iussu Principis certis iudicib.liceat confisc.* & nota-
tur *in cap.Archiepiscopatus, de raptorib.* & habetur *in §.si
quis autem Episcopus, in auth.de Ecclesiasticis titulis.* Item
in authent.vt clerici apud proprios Episcopos. vbi mulcta
clerici applicatur Episcopo. Ex quibus iuribus appa-
ret certius posse fundari opinionem supradictam, li-
cet Abb. qui hanc etiam sequutus est *in c.2.de succes-
sion.ab intest.* postea *in c.tua, de pœn.* dixerit hanc opi-
nionem iure non probari. Neque valet consideratio
24 Bellugæ † contrarium sentientis *in speculo Princip.rubr.
14.vers.nũc videamus, n.29.vers.sed dic contra,* vbi quod
hæc bona temporalia clericorum semper fuerunt af-
fecta, & subdita Regi, & Principi seculari; ergo in ca-
su publicationis eius fisco applicãda sunt. Quia, vt latè
scripsi supra *cas.11.* cùm peruenerunt ad Ecclesiasti-
cos, ex mutatione personæ mutarunt qualitatem, &
hodie sequuntur conditionem personæ clericorum, *l.
1.C.de imponen.lucrat.descript.l.10.§.ad hæc, in auth.de
Ecclesiasticis titulis, c.si l. sciss, de iurepatronatus, c.1.eod.
tit. lib.6.* & bona patrimonialia clericorum gaudent
eisdem priuilegiis, quibus gaudet Ecclesia, vt dixi ibi.

Ex hac igitur resolutione constat nullo modo in-
ferri posse ad casum propositum, & neque abolitio-
nem, neque indulgentiam generalem per Principem
laicum concessam includere clericos in ipso casu con-
fiscationis bonorum, quæ ad fiscum secularem non
pertinet. Imò vt doctè aduertit Berardinus Diaz *in
sua pract.canon.c.135.n.3.* cùm tractatur de publicatio-
ne bonorum indicta per leges Principum secularium,
clericos nullo modo comprehendi, ex regula *d.c.Ec-
clesia sancta Maria,* & quando tractaretur de similibus
casibus coram iudice Ecclesiastico supplicanda esset
decisio, & declaratio à Summo Pontifice.

25 Item falsa est illa opinio, quod rei criminis † assassi-
nij comprehenduntur sub abolitione generali, ex his
quæ cumulat Farinac. *in d.tit.de inquisit.qu.6.nu.52.&
seq.* & quatenus de iure hic casus comprehenderetur
26 sub indulgentia † Principis, prout docet Alexan. *in l.de
pupillo, §.si pluribus, ff.de noui oper.nuntiat.* quem sequi-
27 tur Carrer. *in d.§.29.num.11.* tamen requiritur, † quod
præcedat à suo iudice sententia declaratoria, de tali
crimine notatum esse, Archidiac. Io. Andr. & Anchar.
in d.cap.1.de homicid.lib.9. latè Card. Alban. *in consil.13.*
probans clericum pro diffidato non haberi, nisi decla-
ratoria præcedat, cum aliis congestis per Lopez *in ad-
dit.ad pract.* Diaz *in c.96.additione, incip.notabis tamen,*
& dicam latius infra *in 2.centur.* ergo interim non est
subditus iurisdictioni laicorum, neque comprehendi-
tur sub indulgentia generali, etiamsi per hanc opinio-
nem comprehenderetur. Sed quid si clericus delin-
quens esset feudatarius Principis secularis, an com-
prehenderetur sub abolitione generali, dicam in se-
quenti casu.

CASVS XVI.

Libro feudorum ligari Ecclesias, & alios Ecclesiasticos feudatarios Principum secularium: Nouis autem constitutionibus eorundem, in quibus casibus prædicti Ecclesiastici feudatarij non ligentur.

SVMMARIA.

1 *Liber feudorum an liget Ecclesiasticos feudatarios.*
2 *Consuetudines feudorum an sint introducta de consensu clericorum, & laicorum simul.*
3 *Consuetudinem laicorum & clericorum mixtim ligare Ecclesias, qui teneant.*
4 *Clerici nullo modo possunt se submittere iurisdictioni laicorum.*
5 *Consuetudines nullas posse dici mixtas laicorum, & clericorum.*
6 *Consuetudines feudorum non sunt generales, sed locales, & multum varia.*
7 *Consuetudo generalis quomodo probetur.*
8 *Consuetudo generalis totius orbis non probatur ex vsu particularium prouinciarum.*
9 *Ecclesiastici feudatarij præstant iuramentum fidelitatis directo domino.*
10 *Iuramentum non extendit obligationem descendentem ex contractu.*
11 *Stipulatio non extẽdit obligationem vltra contractũ.*
12 *Iuramenti feudatarij ratio extenditur solum ad casum fidelitatis, non autem ad feloniam, & alia.*
13 *Iudex feudorum non iudicat contra clericum feudatarium ad amissionem feudi.*
14 *Liber feudorum an liget Ecclesiasticos feudatarios ex natura feudorum.*
15 *Causa natura trahit secum personam.*
16 *Bona etiam patrimonialia clericorum gaudent priuilegio fori.*
17 *Feudi natura est mobilis, & accidit natura verborum.*
18 *Pacta possunt immutare naturam & originem negotij.*
19 *Feudi substantiale est ipsa fidelitas.*
20 *Clerici feudatarij tenentur comparere coram directo domino ex substantia ipsius fidelitatis.*
21 *Iuramentum assertorium non confirmat actum nullum.*
22 *Feudum est species seruitutis.*
23 *Ecclesia & Imperator habentes feudum ab altero sunt inferiores ratione feudi.*
24 *Liber feudorum continet tria diuersa genera iuris.*
25 *Consuetudines feudales compilatæ per Obertum hodie sunt generales.*
26 *Approbatio generalis non præiudicat Ecclesiasticis.*
27 *Liber feudorum ligat Ecclesiasticos feudatarios in casibus approbatis à Papa.*
28 *Et qui sint isti casus.*
29 *Leges factæ à directis dominis feudorum, non ligant clericos feudatarios.*

30 Feu-

30 *Feudatarius ſi promittat litigare coram domino in omni caſu, intelligitur de permiſſo à iure commun.*

31 *Clerici feudatarij non ligantur conſtitutionib. vel edictis directi domini, niſi in caſibus à iure permiſſis.*

32 *Clerici feudatarij non includuntur ſub abolitione generali conceſſa per directum dominum feudi.*

33 *Lex Principis ſecularis*; Ne bona feudalia alienentur in Eccleſiam, *non valet.*

34 *Feudũ an poſsit in Eccleſiam dedicari, vel conſecrari.*

35 *Et an pro anima poſsit relinqui Eccleſiæ.*

36 *Eccleſia nunquàm moritur.*

37 *Prælati feudatarij delictum non nocet Eccleſiæ, & feudum applicatur domino, durante vita Prælati.*

38 *Feudum ſi legetur Eccleſiæ, an dominus teneatur illam inueſtire.*

39 *Statutum prohibens alienationem rei feudalis fieri in Eccleſiam eſt contra libertatem ipſius.*

40 *Clerici an poſsint per ſubſtitutum in feudo ſeruire.*

41 *Comes factus Epiſcopus, non perdit Comitatum.*

42 *Eccleſia ſuccedit ad feudum francum.*

1 CONſuetudines † feudorum, ex quibus eſt compoſitus earum liber, clericos, & quoſlibet Eccleſiaſticos ligare, qui tenent feuda à Principibus laicis opinio eſt receptiſſima inter ſcribentes, prout de cũmuni teſtantur quàmplurimi, Clarus *in §. feudum, q. 3. verſic. ſed nũquid.* Curt. iun. *in tract. de feud. part. 1. q. 2. in prin. & in conſ. 177. n. 10.* Canetus *in extrauag. Regni Siciliæ, incip. volentes. §. ad quid, n. 8.* Michael Graſſ. *in li. 2. com. opin. in ver. feudum, qu. 2* Matth. eſil. *in tract. com. opin. in v. feudũ, n. 4.* Intrigliol. *in tract. de feudis, q. 14.* Schrad. *in tract. de feudis, part. 1. q. 2.* qui omnes teſtantur hanc eſſe communiſſimam, & receptiſſimam ſententiam, & alios referunt.

Sed qua ratione moueantur Doctores ad id firmandum, indagare licet, vt inde alij etiam caſus reſoluantur.

2 Aliqui putant rationem eſſe, quia † conſuetudines feudales fuerunt introductæ totius populi conſenſu tacito, & ſic laicorum, & clericorum ſimul, Curt. iun. *in tract. de feud. part. 1. q. 2. col. 2. verſi. eſt etiam aduertendum, & in q. 1. in fi. & part. 4. q. penult. verſi. ſed ibi refertur,* vbi ait, hanc eſſe veram concluſionem. Addit rationem huius dicti Intrigliolus *in d. c. 14. num. 10.* quia
3 conſuetudo † mixta laicorum, & clericorum ſimul, ligat etiam Eccleſiam & clericos, Abb. *in c. cùm veniſſent, n. 2. de eo qui mittit. in poſſeſſ. cauſa rei ſeruand. & in c. cum cauſa, n. 4. de ſentent. & re iudic.* Felyn. *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, n. 81. verſi. ſecundus caſus, de conſtit.* Bald. *in c. 1. num. 4. de controuerſ. feud. apud pares terminand.*

4 Sed iſta ratio non poteſt ſubſiſtere, quia † clerici nõ poſſunt ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius, etenim cũ hoc priuilegium toti ordini Eccleſiaſtico ſit conceſſum, renuntiatio, vel prorogatio expreſſa, vel tacita in præiudicium ordinis facta nullius eſt momenti, *cap. ſi diligenti, §. fi. & ibi gl. in verb. manifeſtè, de foro compet.* Abb. *ibid. nu. 1. in fi.* textus *in c. placuit, 11. q. 1.* & dixi latius ſupra *in 2. part. c. 38.* ergo iſtæ conſuetudines † non
5
poſſunt dici mixtæ laicorum, & clericorum. Nec ſunt
6 conſuetudines † generales, ſed locales, & multum variæ, vt habetur *in c. 1. in fi. de his qui feud. dare poſſ. verſi. licet aliter in curia Mediolanenſi obſeruetur. & in cap. 1. in prin. de alienat. feud. verſi. Mediolanenſes verò irrationabiliter conſiderantes, &c. & in c. 1. §. fi. verſi. ſecundum enim morem Mediolanenſium, ſi de inueſtit. inter dominum & vaſallum lis oriatur, & in cap. 2. de feud. dato in vic. legis commiſſor. in verſi. Mediolanenſ. & Cremonenſ. & in c. vnic. in princ. de feudi cognitione, in verſic. vſum tamen feudi, qui in noſtris partibus obtinet. & in cap. 1. in prin. quæ fuit prima cauſa beneſi. amittend. verſi. ſed in noſtra curia Mediolanenſi non obtinet.* & quod iſtæ conſuetudines feudales ſint locales, non autem generales, firmant Hoſtien. *in ſumma de immunit. Eccleſ. §. in quantum, verſi. ſi verò paternum.* Oldrad. *in conſ. 59. ex præſenti, in 2. dub.* Alberic. *in rubr. C. de donationib.* Aretin. *in c. quia V. in 1. lect. col. 2. de iudic.* & latius Petrus Iacob. *in ſua pract. in tit. de ſucceſſ. feudi per totum*, & cõ-
ſuetudo generalis † probatur ſtatim ac conſtat de 7
conſuetudine vrbis Romæ, ex his quæ ſcribit Ioannes Andr. *in rubric. de conſuetudine, in fi. in Nouell.* & Curt. *in tract. de feud. part. 1. qu. 1. num. 16.* cum alijs per Maſcard. *in tract. de probationibus, concluſ. 428. per totam.*
Non igitur ex vſu † particularium prouinciarum po- 8
teſt inferri ad generalem conſuetudinem totius orbis, præcipuè mixtam laicorum, & clericorum, qui in præiudicium ordinis clericalis alteri foro conſentire non poſſunt, vt dixi; ergo nec conſuetudinem inducere. & ſi hac ratione clerici & Eccleſiaſtici ligarentur libro feudorum, eueniret, quod in Gallia, vbi non ſeruatur, ex traditis per ſcribentes *ad conſuetudines Pariſ. uſes, tit. 1. per multos numeros*; ipſi clerici feudatarij eſſent deterioris conditionis laicis, cum vtriſque conſuetudinibus ligarentur, laici autem ſolum Pariſienſibus.

Aliqui verò putant hoc prouenire ratione iuramẽ-
ti fidelitatis, quod præſtant vaſalli † feudatarij ipſi do- 9
mino directo, de quo eſt caſus *in cap. vnic. §. verum, de ſtatu regul. lib. 6.* vbi Abbatiſſa pro feudo, quod tenet monaſterium à Principe ſeculari, præſtat iuramentum perſonaliter, ſi non poteſt per procuratorem, propter quod debet coram eodem domino, vel paribus curiæ litem facere, ex his quæ latiſſimè ſcribit Schrader. *in tract. de feudis, part. 10. ſect. 3. per totam*, & ego dicam inferius in ſpeciali caſu de hoc; ergo feudorum legib. in Eccleſiaſticos iudicandum eſt, & in hanc opinionẽ videtur inclinare Felyn. *in c. cæterum, nu. 5. verſ. ſecunda deciſ. de iudic.*

Nec iſta ratio concludit, quia iuramentum ſolùm dat robur actui ſuper quo interponitur, & in his terminis loquuntur Dd. *in l. ſi quis maior. C. de tranſact.* ſe-
cus quo † ad extendendam obligationem deſcendentẽ 10
ex contractu, quia quoad hunc finem iuramentum nihil addit actui, vel contractui ſuper quo interpoſitũ eſt, neque obligationem ex contractu deſcendentem auget, vel extendit, Bald. *in l. ſi procurator, col. 3. verſi. & prædicta ſunt vera. ff. d. condict. indebit.* Dec. *in c. 1. in 1. lect. nu. 23. verſ. tertio & vltimo reſponderi poteſt. de iudic.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, in præfat. num. 165. C. de reuocand. donat.* Dec. *in conſ. 345. num. 2.* Pariſ. *conſi. 12. n. 76. & conſi. 34. num. 17. & conſi. 20. num. 118. & conſi. 54. num. 49. vol. 1.* Oldrad. *in conſ. 328.* Curt. ſen. *in conſi. 77. column. 6.* Crauett. *conſi. 102. col. fi. verſi. quinto reſpondeo.* Roland. *in conſi. 78. num. 22. vol. 1. & conſil. 25. num. 27. vol. 2.* ſicut in ſimili dicunt Doctores, quod ſtipulatio
† interpoſita ſuper contractu licet aliquid addat, vt 11
l. ſine apud acta, C. de tranſact. & per Iaſ. *in rubr. in numer. 16. vſque ad 20. ff. de verborum obligat.* vbi ego etiam ſcripſi, tamen hoc intelligitur de robore, & firmitate obligationis, non autem, vt obligatio ex contractu deſcendens, extendatur ad aliquid aliud, quod ſub ipſa obligatione non comprehenderetur, Alexand.

Castrens. & Imm. *in l. miles. §. decem, ff. de re iudic.* Alexan. *in l. stipulationes nō diuiduntur. col. 10. ff. de ver. obligat.* & scripsi latius in rubrica eiusdem tituli. Dec. *in d. c. 1. in 1. lect. nu. 24. vers. tertio, & vltimo responderi potest.*
12 Ergo ratio iuramenti † restringitur solum ad casum fidelitatis, puta si ageretur ad præstandam fidem,
ad priuationem feudi ratione feloniæ, secus in aliis,
Socin. *in consil. 12. nu. 22. vol. 1.* & quod in casu fidelitatis non extendatur ad districtionem personalem ipsius clerici vasalli, tenet Innoc. *in c. verum, de for. com-*
13 *pet.* vbi quod si agatur contra † clericum vassallum ad
amissionem feudi criminaliter, vel ciuiliter propter crimen, remittenda est cognitio ad Prælatum suum, etiamsi feudum sit paternum, non enim dominus in clericum vassallum habet districtionem personalem, Ioa. Andr. & Abb. *in d. c. verum.* Ioa. Andr. & Gemini. *in c. vni. de cleric. coniugat. lib. 6.* Dd. *in c. 1. de offic. ordinar. & in clem. pastoralis, de re iudic.*

Communior opinio est eorum, qui dicunt huius
14 articuli rationem esse ex natura † feudorum, quam
sumauit Bald. *in c. 1. n. 4. de controuers. feudi apud pares termin.* Guerin. Pison. *in prælu. feud. in §. an cōsuetudines feudales ligent clericos, col. 2. vers. huic argumento.* Gail. *pract. obseruat. lib. 1. c. 37. nu. 4.* Schrad. *in tract. de feud. part. 1. quæst. 2. n. 5.* cuius dicti rationem posuit
15 Baldus ibid. quia natura causæ † trahit secum perso-
nam, & Pisonus addebat rationem, quia in materia feudali causa trahit personam, quia causa principaliter arguitur, ex regula *l. si quis nec causam, ff. si cert. petat.* vnde quando de persona principaliter agitur, ipsa trahit causam, sicut in casu *auth. ingressi, C. de sacros. Eccl.* cum igitur liber feudorum informet naturam feudi, & ea quæ sunt de natura contractus tacitè acta, & conuenta præsumuntur, *l. cum quid, ff. si cert. pet.* sequitur clericos feudatarios pacto, & promissione ad obseruantiam iuris feudorum obligasse, & ita licet ex constitutione imperiali non tenerentur, tamen ex pacto, & promissione sua ad id obligati, tenentur, Ias. *in l. placet, nu. 22. C. de sacros. Eccles.*

Nec ista opinio potest subsistere: Primo, quia bo-
16 na clericorum † gaudent eisdem priuilegiis, quibus
gaudent personæ, vt notant omnes *in c. Ecclesia sancta Mariæ, de const.* & dixi latius supra *casu 11.* hoc procedere in bonis patrimonialibus ipsorum, ideo non consideratur principale, & secundarium inter bona ipsorum, & personas respectu priuilegij fori; ergo nō est verum, quod causa trahat personam, & restat quod ratio *d. auth. ingressi*, satis stringit, vbi est specialis dis-
17 positio de hoc. Item natura † feudi est mobilis, & ac-
cidentalis, & pacta etiam naturam propriam mutant, *l. 1. §. si conuenerit*, & natura feudi accidit naturæ verborum. & regulatur ab ea, *c. 1. de eo qui sibi, & heredibus masc. & fœmin.* ergo non intelliguntur clerici & ceteri feudatarij, se submittere naturæ feudorum, nisi per naturam feudi intelligerent eius substantiam, sed
18 hæc esset impropria locutio, quia pacta † possunt im-
mutare naturam, & originē negotij, *l. naturalis, §. quod si facio. ff. de præscri. verb. l. Lucius, in 2. respons. ff. deposit. l. diē sponsalium, ff. deposit.* sed contra substantiam non valet, *l. cū precario, in 1. ff. de precar. l. pacisci. ff. de pact. l. pacta conuent. ff. de contr. empt. l. vbi ita donatur. ff. de*
19 *donat. causa mort.* & substantiale † feudi est ipsa fideli-
tas, Andreas *in ca. 1. ex quibus causis feudum amittatur, & in cap. 1. §. similiter, de capitaneo qui cur. vendi.* Ideo si est concessum feudum francum, non intelligitur à fidelitate, licet intelligatur à seruitiis, Caccheran. *de-*
cis. Pedemont. 163. fidelitas igitur non venit à natura, sed à substantia negotij feudalis, quam feudatarij iurare tenentur, latè Riminald. iun. *in consi. 6. vol. 1.* clerici
feudatarij etiam iurarunt, ergo ex substantia † fideli- 20
tatis coguntur coram directo domino comparere in concernentibus fidelitatem, vel feloniam tantùm, nō in cæteris, vt dictum est. Item hæc ratio non valet, quia si lex ciuilis hoc disponeret, vt quilibet feudatarij tenerentur feudorum legibus, & ita etiam clerici. vasalli, lex ista esset nulla ipso iure, ex dispositis *in d. cap. Ecclesia sancta Mariæ, cum vulgarib.* & clerici etiam tacitè consentiendo dispositioni feudorum, imò etiam super hoc iurando, non dicuntur ad hoc esse a-
stricti, quia promissio † & iuramentum assertorium 21
non confirmat actum nullum, prout est magis communis opinio, de qua testatur Gabr. *in consi. 146. num.*
2. vol. 1. Item feudum † est species seruitutis, & appel- 22
latur feudum quædam seruitus, Baldus *in l. quoties, col. 1. C. de suis & legitimis, & in c. 2. si de feudo fuerit controuersia, & in c. quæ in Ecclesiarum, de constitut. & in c. 1. de iudic.* Ioan. Andr. ad Speculat. *in tit. de feud. in rubric.* Ideo Bald. *in l. adoptiuum, §. si liberta,* aliàs *l. sed si hac. §. si liberta, ff. de in ius vocand.* dicit, quod si Ecclesia Romana habet feudum ab Imperatore, licet alias Ec-
clesia † sit supra Imperatorem, tamen respectu feudi 23
erit inferior, quia feudum est species seruitutis, Curt. senior *in consil. 49. num. 74.* ergo Ecclesiastici nō possunt feudum recipiendo inducere omnem seruitutem, nisi eam, quæ est ex substantia feudi, videlicet fidelitatis, non in cæteris, contra *d. c. si d. ligenti, §. fin. de foro compet.*

Præterea in libro † feudorum tria iuris diuersa ge- 24
nera inserta sont, aliquæ enim sunt constitutiones Cooradi Primi, Henrici Secundi, Lotharij Tertij, Federici Primi & Secundi, & Henrici Quinti Imperatorū. Et istas leges non astringere clericos habetur *in d. cap. Ecclesia sancta Mariæ, cum similibus*, nisi prout tractant de substantia feudi, quæ est fidelitas. Item desunt consuetudines Mediolanensium, Cremonensium, Placentinorum, regni, & diuersorum aliorum locorum: Item adsunt aliqua responsa sapientum Dd. videlicet Oberti, Gerardi Capagistæ, & Philiberti Episcopi. Et licet dictæ consuetudines locales sint, vt dixi supra: Tamen hoc procedebat ante compilatio-
nem Oberti, sed post eam, † successu temporis, & 25
communi vsu effectæ sunt, & habitæ generales, ita vt omnes ligent, vt latius, & melius cætera docet Ioannes Baptista Caccialup. *in repetit. cap. 1. in fin. de feudi*
cognit. Tamen ista generalis approbatio † succedens 26
non potuit obligare Ecclesiasticos feudatarios, nisi in iis, quæ sunt de substantia contractus, cùm natura mutabilis sit, nec ipsi recipiendo pro seipsis, vel pro Ecclesia, potuerunt toti clericorum ordini præiudicare, vt dictum est.

Propterea verior mihi videtur ea opinio, quæ ha-
bet librum † feudorum ligare Ecclesias, & alios Ec- 27
clesiasticos feudatarios, solum in casibus, in quibus Papa approbauit, & hanc tenet Curtius *in tract. de feudis, part. 1. quæst. 2. num. 3.* quia ius Canonicum potest hoc facere, vt probatur *in c. Romana, §. debet, de appel-*
lat. li. 6. & in cap. solitæ. de maior. & obedient. Casus † au- 28
tem in quibus Summus Pontifex approbauit, sunt *in cap. nouit, in cap. cæterum, de iudic. in cap. ex transmissa, de foro compet. cap. quæ in Ecclesiarum. de constitut. cap. ad audientiam, c. si diligenti. de præscriptionib. c. excommunicatus, de hæretic. c. fin. de iureiurand. cap. per tuas, de*

dona-

Digitized by Google

donationib. c. in quibusdam, c. ad aures, de pœnis, c. grauem, de sentent. excommunicat. cap. vnic. §. verum, de statu regular. lib. 6. cum aliis quæ diligentior me poterit cumulare, quæ memoria mihi in scribendo non subministrat.

Ex his infertur, non bene sentire eos, qui asserunt clericos feudatarios non solùm ligari libro feudo-
29 rum, sed etiam aliis constitutionibus, † & pragmaticis factis à directis dominis feudorum, prout clericos feudatarios nullo modo ligari, tenet Curt. *de feud. in d. part. 1. q. 2.* & licet nouissimè Schraderus *de feudis, in d. part. 1. quæst. 2. num. 5.* teneat contrarium, tamen mouetur ad hoc per rationem à natura feudali, quam nuper reprobauimus: Imò confirmo opinionem Curtij ex eodem Schradero, qui *part. 10. sect. 3 quæst. 2.* ha-
30 bet pro absoluto, quod imò si feudatarius † promitteret in omni casu litigare coram domino feudi, etiam cum iuramento, id non intelligitur, nisi prout casus valet de iure communi, ex cuius doctrina con-
31 cluditur, quod etiamsi clerici † feudatarij hoc expressè promiserint, non subiiciuntur legibus & constitutionibus directorum dominorum feudi, nisi in casu de iure valido, videlicet ratione fidelitatis, & in aliis casibus approbatis per Summum Pontificem.

32 Secundo infertur valde errare eos, qui † firmant clericos feudatarios reos criminis includi sub abolitione, & indulgentia generali concessa per Principem secularem directum dominum feudi, de quo etiam scripsi in casu præcedenti in fine.

Tertio infertur non esse veram opinionem eorum,
33 qui dicunt, constitutionem vel pragmaticam; *Ne † bona feudalia alienentur in Ecclesiam*; valere: quia regulariter feudum non transit in Ecclesiam sine consensu Principis, *l. fin. ff. vt in possess. legat. & ibi gloss. in verb. permissu*, quam Bart. dicit singularem ad hoc: Nec
34 potest † in Ecclesiam dedicari, vel consecrari, *l. sacra, §. sciendum. ff. de rer. diuis.* neque aliquo modo ad Ecclesiam transfundi pro quibuscunque vsibus, *d. l. fi.* etiamsi esset in fauorem illius, ad quem feudum pertinet post mortem vasalli, tanto minus si esset in fauorem alterius, *c. vnico, de feud. succ.* vbi Bal. Nec etiam
35 pro † anima, vel alia quacunque pia causa posset vasallus feudum ad Ecclesiam transferre, *c. 1. §. donare, qualiter feud. alie. pot. & in c. imperialem, de prohibi. feu. alienat. per Federic.* quia non est facienda eleemosyna cum iactura aliena: hoc enim esset victimare filium in conspectu patris; Et si feudum legaretur Ecclesiæ pro anima, esset magnum præiudicium domini; quia
36 Ecclesia † nunquam moritur, *c. liberti, 12. qu. 2. c. si gratiosè, de rescript. li. 6.* & ita nunquam, vel rarò reuerteretur ad dominum. Item quia nunquam desinit habere bona, quæ alienari non possunt, *tot. titul. de rebus Ecclesiæ non alienand.* ergo dominus priuaretur vasalli seruitio, quo iuuari debet ab illo. Item confiscatio & applicatio quæ fit directis dominis propter feloniam, aut seruitia non facta, nunquam fieret, quia Ec-
37 clesia non delinquit, & solius Prælati † delictum non posset nocere Ecclesiæ, vt feudum domino applicaretur in perpetuum, licet solum noceat Prælato quamdiu viuit, & Ecclesiam illam tenebit, *c. delictum personæ, de reg. iur. lib. 6.* & est casus in *c. 1. §. similiter, de lege Corradi.* Benedict. *in c. Raynutius, verb. & vxorem, decis.*
38 *3. num. 10. in fi.* Ita si feudum † legaretur Ecclesiæ, non teneretur dominus inuestire, quia est de personis prohibitis, Immol. *in c. quæ in Ecclesiarum, de constit.* & per hæc concludi videtur valere constitutionem de non alienando feudum in Ecclesiam.

Hæc enim opinio est reprobata per ea, quæ diximus supra *in cas. 6.* vbi quod si statutum † prohiberet 39
expressè fieri alienationem in Ecclesiam, non valeret, esseque contra libertatem Ecclesiasticam, & ideo statuentes inciderent in excommunicationem: Nec est maior ratio de statuto prohibente simpliciter, quam de constitutione prohibente feuda alienari in Ecclesiam: Nam respectu interesse ipsius Principis, directi domini, distinguendum est de feudo: Aut e-
nim requirit † seruitium, quod per clericum fieri non 40
potest, & poterit fieri per substitutum, & ita erit capax feudi, ita dicit Innoc. *in c. præsentia, de probationib.* & Hostiens. *in summa, tit. de immunit. Eccl. §. quantum, versi. sed nec illa immunitas*, Bart. *in repetit. auth. ingressi, versic. quaro extra gl. C. de sacros. Eccl.* Bal. *in c. 1. de benefic. fœmina, & in c. inter dilectos, de fide instru.* vbi di-
cit, quod ideo Episcopus † non perdit Comitatum, 41
etiamsi habeat illum in feudum ab Imperatore, quia licet sit factus miles Dei, non desinit esse miles seculi, non enim videtur, quod causa iuris sit mutata, licet sit honor auctus, *l. falsa, §. 1. de condit. & demonstrat.* secus dicit esse, si esset factus Monachus, per *cap. 1. de milite vasal. qui arma bell. depos.* Aut nullum requirit seruitium, quia est francum, & tunc cessat ratio interesse directi domini, & non verificatur præfata opinio. Vnde Bal. *in auth. nisi rogati. Cod. ad Treb.* dicit, quæstionem
fuisse in facto, vtrum in feudo posset † succedere Papa, 42
qui est idem quod Ecclesia animata, & refert quosdam dicere, quod si feudum est francum, id est, liberum ex pacto, vel ex consuetudine, quod in tali feudo succedit Ecclesia saluo iure domini, *d. c. inter dilectos, de fide instru.* nam & ius testandi competit in eo, cum sit liberum, argum. *l. si quando, C. de inoffic. testam.* & ad reprobationem dictæ opinionis conferunt scripta per Tiraquellum *de priuilegiis piæ causæ, priuil. 104.* vbi concludit, quod licet dicta opinio sit vera de iure feudorum, est tamen reprobata per Canonistas, & de iure Canonico, sed quia iura infringentia libertatem Ecclesiæ sunt nulla, ideo remanet veritas secundum decisionem iuris Canonici.

CASVS. XVII.

Ecclesia feudataria Regis an teneatur soluere releuium indictum per constitutiones regni, & consuetudines Parisienses.

SVMMARIA.

1 Releuium *quid sit, & vnde dicatur, & n. 6.*
2 *Verbum* releuare, *significat soluere, & liberare.*
3 *Releuium est solutio medietatis fructuum vnius anni.*
4 *Soluitur tempore præstationis homagij.*
5 *Non soluitur à vasallo, qui petit renouationem inuestituræ ab herede directi domini mortui.*
7 *Non soluitur simul cum adoba in vno anno.*
8 *Quomodo soluatur de consuetudine Franciæ.*
9 *Prælatus successor in feudo, non tenetur in renouatione inuestituræ soluere releuium.*
10 *Ecclesia nunquam moritur.*
11 *Prælatus successor in feudo, dicitur succedere tanquam procurator Ecclesiæ.*
12 *Ecclesia & pupillus non dicuntur deierare.*
13 *Ecclesia non potest perdere feudum propter feloniam delicti, sed propter feloniam contractus.*

 14 *Releuium*

14 *Releuium soluitur propter nouam vtilis dominij translationem.*
15 *Fidelitas cur iuretur à Prælato, non ab Ecclesia.*
16 *Releuium præstatur de consuetudine contra iuris dispositionem.*
17 *Releuij solutio est odiosa, & restringenda.*
18 *Ecclesiæ feudum concessum intelligitur sine præstatione seruitij.*
19 *Releuium soluitur aliquando domino mediato, & per actionem personalem.*
20 *Prælatus non præiudicat Ecclesiæ in solutione releuij, & n.22.*
21 *Etiamsi esset decursa præscriptio quadraginta annorum.*
23 *Ecclesia feudataria non transfert vtile dominium in alterum sine consensu directi domini.*
24 *Releuium aliquando dicitur laudemium.*
25 *Laudemij quantitas est quinquagesima pars.*
26 *Ecclesia tenetur soluere laudemium.*
27 *Dominium vtile feudale Ecclesiæ, non potest alienari sine solemnitate Apostolica.*
28 *Ecclesia an per cessationem biennij, in solutione canonis perdat emphyteusim, & n.30.*
29 *Prælati dictum in omittendo, an præiudicet Ecclesiæ.*
31 *Prælato amittente emphyteusim propter non solutionem canonis, mortuo, emphyteusis reuertitur ad Ecclesiam.*
32 *Regis delictum in committendo, vel omittendo præiudicat Regiæ dignitati in feudis.*
33 *Ecclesia non tenetur soluere laudemium taxatum à statuto.*

1 R*Eleuium* † non est nomen iuris, sed ab vsu, & forma loquendi, quæ dat vocabula, formatum est, Andr. *in constit. regni incip. post mortem.* quasi releuet, & adiuuet dominũ. Vel secundum glossatorem *cõsuet. Parisien. §.33. gl. 1. n. 1.* dicitur potius releuamentũ, à releuando, siue soluendo, prout habetur *in l. vbi fideicom-*
2 *for. ff. de solut.* verbum † *releuare*, pro verbo soluere, & liberare. & *in l. forma, §. si verò. ff. de censib.* quod magis videtur pertinere ad feudatarium, qui tenetur ex forma fidelitatis adiuuare dominum in bonis feudi, *c. 1. de*
3 *noua forma fidelit.* & in † regno solutio medietatis fructuum illius anni, Andr. *in d. constit. post mortem*, Iacob. de Aiel. *in tract. de iure adohæ, n. 77* quæ medietas soluitur quotiescunque heres vasalli mortui petit renouationem inuestituræ, Afflict. *in c. 1, in 1. not. versic. item est sciendum, quo tempore miles, & in c. 1. nu. 3. quæ sit pri-*
4 *ma causa benefic. amit.* & soluitur † tempore præstationis homagij, Afflict. *in cap. 1. § similiter, num. 14. de cap.*
5 *Corradi.* si verò vasallus † peteret renouationem inuestituræ ab herede directi domini iam mortui, hoc releuium non præstatur, vt docet Afflict. *in d. vers. item est sciendum. & in d. c. 1. nu. 3. quæ sit prima caus. benef. amit.*
6 Est igitur species † solutionis feudi in medietate consistens, cuiusmodi etiam est adoha, illud militare seruitium, quod domino feudi præstatur à vasallo tē-
7 pore belli. Vnde si quando contingeret in † vno anno vtrumque præstari, scilicet adoham indictam Baronibus à Rege propter bellum regni, & releuium propter mortem feudatarij ab eius herede, vnica medietas præstatur, vt feudatarius habeat vnde viuere possit, Iacob. de Aiello *in d. tract. de iure adohæ, nu. 77.* Quo casu fiscus habet electionem quid petat, vt docet Afflict. *in d. § similiter, n. 14. de capitul. Corradi.*

De consuetudine Franciæ soluitur † releuium, quandocunque feudum mutat manum quocunque titulo, siue inter viuos, siue in vltima voluntate, dummodo non fiat in proximè successurum de iure, vt habetur inter *consuetud. Parisiens. in §. 22.* & Glossator interpretatur hoc *§. 33.* 8

Cum igitur tractatur generaliter vtrum Ecclesia teneatur soluere releuium, constituendi sunt duo articuli.

Primus articulus est, quando Ecclesia est feudataria Regis in regno Neapol. & moritur Prælatus, an successor Prælatus, † ex quo tenetur petere renoua- 9
tionem inuestituræ à Rege, teneatur soluere releuium, & decisiuè loquendo, dico Prælatum non teneri, quam opinionem tenet Andr. primus Feudista *in d. constit. regni, incip. post mortem, & in c. 1. nu. 15. de cap. Corradi*, & Afflict. *in d. c. 1. §. similiter, n. 17. & plur. seq. eod. tit.*

Ratio est, quia Ecclesia † nunquam moritur, *c. liberti, 12 qu. 2.* & nunquam possessio rerum Ecclesiæ dici- 10
tur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipsa possidet, secundum Bald. & alios *in l. fin. C. de edicto Diui Adriani tollend. & in l. vnica, in prin. C. de caducis tollend.* Paril. *in consi. 24. n 7. vol. 1.* & ita vtile dominium semper remansit penes Ecclesiam. Vnde Prælatus † suc- 11
cessor, non succedit tanquam dominus vtilis, *sed* tanquam procurator Ecclesiæ *c. 2. de donationib.* Ideo Ecclesia nõ tenetur fidelitatem facere, Intrigliol. *de feudu, quæst. 56. num. 222.* quia Ecclesia † deierare non po- 12
test, sicut pupillus, Bald. *in prælud. feud. num. 57.* & ideo fidelitas præstanda erit nomine Prælati, Bald. ibidem quem sequitur Bertachi. *in suo repertorio, in ver. Ecclesia, n. 206.* quia Ecclesia † non potest perdere feudum 13
propter feloniam delicti, sed propter feloniam contractus, propter pacta non obseruata, vt ibidem Baldus, Prælatus potest committere feloniam delicti, vt notant omnes *in d. §. similiter, de cap. Corradi*, sed propter hoc delictum Ecclesia non perdit proprietatem feudi, sicut si vasallus deliquisset, Andr. *in c. 1. num. 21. de cap. Corradi*, Afflict. *in §. & iterum, eodem tit.* Ex his concludo; Releuium † soluitur propter inuestituræ 14
renouationem, & nouam vtilis dominij translationem, atque fidelitatem de nouo factam, sed in Ecclesiam feudatariam statim est translatum dominium, penes quam semper est, *l. iubemus, §. scientes, & §. si quando, C. de sacrosanct. Eccles.* ergo non indiget noua translatione, neque iurat fidelitatem, & fidelitas † iu- 15
ratur à Prælato, vt si delinquat, ipse perdat, non Ecclesia, Afflict. *in d. §. & iterum*, gl. *in consuet. Parisien. tit. 1. §. 30. q. 14.* ergo releuium hoc casu solui non debet. Ne si fortè soluto releuio moreretur Prælatus, Ecclesia grauata, Prælatum successorem habere non posset, & ita Ecclesia plurimum læderetur.

Item releuium † præstatur de consuetudine, & con- 16
tra iuris communis dispositionem, Andr. *in c. 1. §. sed & res, nu. 7. per quos fiat inuestit.* Bald. *in c. qua in ... deforum, de constit.* Alexand. *in consi. 5. num. 2. & 3. vol. 5.* Iacobi. de Sancto Georgio *in sua inuest. in ver. qui quidem inuestiti, num. 58.* Alber. Brun. *in cons. 34. num. 9. & plur. seq.* Frecc. *de subfeud. lib. 3. in 3. auctorit. nu. 1.* ideo est solutio † odiosa, & debet restringi, non ampliari ad 17
Ecclesiam, vt dicit Andr. & Afflict. *in d. c. 1. §. similiter, de cap. Corradi.* Nec videtur extendēda ad Ecclesiam,
† cui quando Rex concedit feudum intelligitur con- 18
cedere sine præstatione seruitij militaris, Pet. Greg. *in tract. de concess. feud. part. 8. q. 2. vers. tertio limito.* quod

sequitur

Digitized by Google

sequitur Intrigliol. *de feud. qu.20. num.24.* ex qua con-
suetudine personalis † actio oritur, res ipsa non est af-
fecta, Frecc. *in d.3. auctorit.* Nec semper soluitur do-
mino directo, sed multoties etiam mediato domino,
Frecc. *lib.2. de subfeud. quæst.34.* sed actio personalis ex
consuetudine non potest dari contra Ecclesiam, quia
ad validandam consuetudinem laicorum contra Ec-
clesias requiritur approbatio, vel consensus Papæ, *cap.*
20 *bene quidem, distinct.96.* Et si Prælatus semel † soluis-
set, intulisset præiudicium Ecclesiæ; quod facere non
potuisset, Præposit. *in cap. verum, num.12. de conditio-
nib. apposit.* Abb. *in cap. verum, num.28. vbi* Felin. *n.6. &*
8. de foro compet. Gallia. *in consil.2. num.31.* vbi plures
adducit Ripa *in consi.12. num.20. & nu.33. sub tit. de di-
uersis rescriptis.*

Ex quo infertur, non esse veram opinionem Affli-
cti in *d. cap.1. §. similiter, n.22. & plur. seq. de ca. Corradi,*
volentis, hanc opinionem non procedere, quando es-
21 set præscripta † contra Ecclesiam, puta quia Prælatus
soluerit releuium, quo casu postea transacti sunt qua-
draginta anni, tunc Prælatus successor tam in petito-
rio, quàm in possessorio teneretur; si verò hoc tem-
pus non esset decursum, tunc fiscus posset in possesso-
rio obtinere contra Prælatum successorem, prout ad
has limitationes multa congerit Afflictus, ibid. Non
enim istæ limitationes procedere possunt, quia Præ-
22 latus † etiam in feudalibus non potest præiudicium
inferre Ecclesiæ, And. *in c.1. §. & iterum si clericus, de ca-
pit. Corradi,* quem refert, & sequitur Anna *singul.398.*
gl. Parisi. cons. tit.1. §.30. nu.57. ergo si vnus soluerit rele-
uium, fortè gratificando Principi, vt hodie solent Præ-
lati obsequia facientia laicis, propter miseriam no-
strorum temporum, non potuit successori, & Ecclesiæ
suæ præiudicium facere.

23 Secundus articulus est, quando Ecclesia † iam ac-
quisiuit vtile dominium rei feudalis, & vult illud do-
minium in aliquem alterum transferre, tunc ipsius a-
lienatio transferri non potest sine consensu directi
domini ipsius feudi, *l. fi. C. de iure emphyteut.* vbi Ias. &
24 cæteri notant, quo casu releuium, † quod præstatur in
quibusdam partibus, rectius dici potest laudemium, à
laudando dominum qui præstat consensum, & appro-
bat illam dominij translationem, vt habetur in gl. *in
c. imperialem, §. præterea, de probib. feud. alienat. per Fe-
der.* An igitur Ecclesia ad id teneatur, distinguo:

25 Aut loquimur de quantitate laudemij, † quæ præ-
statur de iure communi, & est quinquagesima, *d. l. fin.*
25 *C. de iure emphyteut.* & dico Ecclesiam teneri, † prout
firmant Amedeus de Ponte *in quæstionib. laudemialib.*
qu.51. Hostiensl. *in summa de locato & conduct. seu de iu-
re emphyteutico, §. quid sit natura huius contractus, versic.
& dominus nouum emphyteutam.* Specula. *in tit. de iure
emphyteut. num.14.* quam opinionem multi ex præci-
tatis arbitrantur veram ex tacita approbatione Sum-
mi Pontificis ex illa regula generali, quod vbi leges
generales Imperatorum Canonibus non contradi-
cunt, tunc etiam in foro Ecclesiastico obseruandæ
sunt, *c. si in adiutorium, & c. quoniam, distinct.10.* & ha-
betur *in c.1. & ibi per* Io. And. *& cæteros, de noui operis*
27 *nuntiat.* Ego autem dicerem hoc dominium † vtile
feudale Ecclesiæ non posse alienari sine sollemnitati-
bus Apostolicis, de quibus *in extrauag. ambitiosæ, de
rebus Ecclesiæ non alienandis,* inter quas constare debet
alienationem prædictam fieri in vtilitatem Ecclesiæ,
& tunc quia per Summum Pontificem alienatio ap-
probatur, dicerem ipsum laudemium solui potius ap-
probante Pontifice, quàm ex promissione legum Im-
perialium.

Ex qua ratione potest inferri, quod illa opinio, quæ
habet, Prælato Ecclesiæ † emphyteuticariæ non sol- 28
uente canonem infra biennium, vel triennium, iuxta
d. l. fi. C. de iure emphyteut. Ecclesiam perdere illud v-
tile dominium emphyteuticum sicut quilibet priua-
tus amitteret, secundum gl. *in auth. qui rem, in verb. ra-
pelli potest, C. de sacrosanct. Eccles. & ibi* Ias. & Dec. &
Dd. Specul. *in tit. de locato, §. nunc aliqua, nu.25. & 26.*
gl. Antonius de Butr. & Doctores *in c. potuit, de loca-
to,* Antonius de Butrio *in c. constitutus, & ibi* Abb. *nu.
18. de constitut.* Bald. & Fulgos. *in l. placet, C. de sacros.
Eccles. & ibi* Ias. *in 1. lect. num.15. & in 2. nu.18.* Ias. *in l.2.
num.48. C. de iure emphyteu.* quia delictum † Prælati in 29
omittendo regulariter nocet Ecclesiæ, *l. iubemus, in
prima, & ibi* Bart. *C. de sacros. Eccles.* Doctores *in c. di-
lectum, de reg. iur. lib.6.* Dd. *in c.1. de dolo & contumac.*
Dd. *in c. dilectus, de ordine cognit.* Roman. *sing.270.*

Quod dicta opinio non sit vera, † quia cum bona 30
Ecclesiæ non possint alienari sine sollemnitatibus, de
quibus *in d. extrauag. ambitiosæ, & in c. sine exceptione,
12. q.2.* ergo per non solutionem Prælati non potest a-
lienare illud vtile dominium Ecclesiæ, & hæc est ratio
Ioan. Andr. *in c. constitutus, de religios. domib.* & sequitur
Paris. *de reintegratione feudorum, in c.218. quod incipit;
an si Ecclesia teneat rem redditiuam feudi, nu.5.*

Et contra dictam opinionem, & glossam *in d. au-
thent. qui rem,* tenet glo. Ioan. *in l. placet,* quæ est cano-
nizata *in c. si tributa 16. qu.1.* & quando in aliquibus lo-
cis obseruaretur dicta opinio reprobata, non posset
obseruari nisi durante via ipsius Prælati omittentis
solutionem canonis. Vnde mortuo † Prælato negli- 31
gente, emphyteusis ad Ecclesiam deuoluitur, Io. And.
in d. cap. constitutus, de religiosis domib. Abb. *in capit.1.
nummer.18. de dolo & contumac.* Roman. *in dict. singul.
270.* Ripa *in repetit. l. fi. num.175. C. de reuocand. donat.*
Sicut in simili propter delictum Regis † in omitten- 32
do, vel committendo præiudicatur Regiæ dignitati in
feudis concessis ipsi dignitati, quoad viuit ipse Rex
delinquens tantum, & non vltra, Bald. *in l. executo-
rem, col. fi. C. de execut. rei iud.* quem refert, & sequitur
Præposit. *in c.1. §. fin. de cap. Corradi.* Ego verò credo
hoc casu, veriorem esse illam opinionē, vt post mor-
tem huiusmodi Prælati delinquentis, non statim, & i-
pso iure emphyteusis deuoluta, reuertatur ad domi-
num, sed restituendum esse, sicut quilibet minor, cum
minor, Ecclesia, & Respublica æquiparentur, *c.1. de re-
stitut. in integr.* & hanc probat Paris. *in d. c. an si Eccle-
sia teneat, nu.3.*

Aut loquimur de quantitate laudemij, quæ præstan-
da est vigore statutorum, vt in casu Fulgosij *in consil.
6.* & tunc habeo pro absoluto, quod † Ecclesia non 33
teneatur vigore dictorum statutorum, quia non pos-
sunt comprehendere tacitè de quibus non possunt
expressè, cum aliis multis de quibus scripsi supra *in
casu 1. & casu 6.* Neque regula *d. c.1. de noui operis nun-
tiat.* intelligitur de statutis particularium locorum,
sed de generalibus Imperatorum legibus, contra quas
quælibet statuta, respectu Ecclesiæ, essent contra Ec-
clesiasticam libertatem, & nulla ipso iure, *d. c. Ecclesia
sancta Maria, de constitutionibus.*

CASVS

CASVS. XVIII.

Episcopi feudatarij Regis, an in aliquibus casibus prius debeant parere Regi, quàm eorum superiori.

SVMMARIA.

1 *Episcopi feudatarij Regis, an in aliquibus casibus prius debeant parere Regi, quam eorum superiori.*
2 *Episcopum prius debere parere Regi, quam Archiepiscopo, qui teneant.*
3 *Etiamsi Rex vocaret Episcopum post vocationem factam ab Archiepiscopo.*
4 *Iudici feudi prius obediendum est, quam iudici ordinario.*
5 *Episcopus prius debet parere Regi, quam Archiepiscopo ex qualitate negotij, & prioritate vocationis.*
6 *Seruitium dicitur praeoccupari per interpellationem priorem.*
7 *Seruitiorum praestandorum à vasallo proxima causa est interpellatio domini directi.*
8 *Vasallus duorum debet praestare seruitium domino prius interpellanti.*
9 *Vasallus duorum, data paritate, debet obedire prius habenti ius potentius.*
10 *Episcopus obediens prius Principi laico, quam Archiepiscopo est eiiciendus ab Ecclesia.*
11 *Episcopus non debet adire curiam Regis, vel Imperatoris sine licentia Archiepiscopi.*
12 *Rex non potest praeuenire seruitium Episcopi feudatarij.*
13 *Episcopus feudatarius maiorem obedientiam debet Archiepiscopo, quam Regi.*
14 *Iuramentum semper intelligitur excipere auctoritatem superioris.*
15 *A iuramento fidelitatis semper excipitur persona antiquioris domini.*
16 *Episcopus prius est subditus Metropolitano, quam directo domino feudi.*
17 *Archiepiscopus est dux Episcoporum sua prouincia.*
18 *Feudatarius prius debet obedire antiquiori domino.*
19 *Argumentum de seruis ad vasallos, cur non valeat.*
20 *Vasallus plurium tenetur vtrique seruire, alias priuatur.*
21 §. illud, de prohib. feudi alienat. per Feder. *loquitur de vasallo vasalli.*
22 *Papae prius obediendum est, quam Regi, etiamsi postea mandet.*
23 *Etiam à Principe laico.*
24 *Regem posse praecipere Episcopis, & Abbatibus vt tant ad bellum, qui teneant.*
25 *Praelati non debent interesse in Principum curiis.*
26 *Feudum concessum Ecclesiae, intelligitur sine onere seruitij.*
27 *Bona patrimonialia clericorum non subsunt iurisdictioni Imperatoris.*

1 SÆpissimè solent Reges vocare Episcopos † suos feudatarios, vt eis impendant consilium, vel auxilium pro conseruatione Reipublicæ, maximè instante magna regni turbatione, ideo super hoc mandato, occurrunt duo articuli.

Primus articulus est; quando Episcopus vocatur à Rege, & à Metropolitano, cui prius parere debeat?
2 Videtur imprimis † parendum esse Regi, quam Metropolitano, & ad hoc est textus *in cap. si Episcopus. distinct. 18. in versic. excepta graui infirmitate corporis, aut praeceptione Regia, &c.* & ibi gloss. *in verb. praeceptione,* gloss. *in verb. orationibus, in c. reprehensibile, 28. quaest. 8.* gloss. *in verb. legatione, in c. cum parati, per illum texe. de appellationib.* Benedict. *in cap. Raynutius, in verb. & vxorem, decis. 2. num. 50.* etiamsi Rex † vocaret Episco- 3
pum post vocationem factam ab Archiepiscopo, Innocent. *in d. c. cum parati,* quod sequitur Præposit. *ibi. n. 15. versic. Innocent. hic tenet,* idem Innocent. *in c. iamdudum, de praebend.* glo. *in c. 1. de inuestit. in maritum facta,* dum dicit, quod si iudex † feudi citat aliquem su- 4
per re feudali, & ordinarius citabit eundem super alia re, præponet dominum feudi in obediendo ei potius, quam ordinario, quam glossam Baldus dicit ibi, non repetiri alibi, & idem dicit Cardinalis *in c. super literis. de rescript.* hoc etiam probat textus *in c. pastoralis, §. cum autem, de offic. delegat. in versic. à Rege, vel à Metropolitano euocati,* arguendo ab ordine literæ, vt argumentatur ibi glo. *in ver. à Rege.*

Canonistæ *in d. c. cum parati,* sequuntur Innoc. ibi, distinguentes, an prius vocauerit Rex, quam Metropolitanus. Iterio an negotium pro quo vocatur à Rege sit maius eo, pro quo accersitur à Metropolitano,
atque concludunt Episcopum † prius teneri ire ad 5
Regem citius vocantem, præsertim si de re maiori, quam ad Archiepiscopum, qui de negotio non ita importante Episcopum suffraganeum interpellauerit, Butr. *num. 6.* Abb. *num. 8. & 9.* Ancaran. *num. 3.* Dec.
num. 16. Collectarius *num. 1.* Addo quod per † inter- 6
pellationem priorem, is qui prius hanc interpellationem fecit, præoccupasse dicitur ius seruitij exigendi, exclusis aliis dominis, *l. si pluribus. & ibi* Bart. Alex. & Ias. *ff. de legat. 1. l. si quis à multis. ff. de noxal. actionib. l. 2. §. aduersis, & ibi gl. ff. ne quid in loco public.* Bart. *in l. naturalem, §. 1. ff. de acquiren. rerum domin. & in l. quominus, nu. 10. & ibi* Ias. *n. 57. ff. de fluminib.* Item Bart. *in d. l. si pluribus, nu. 1.* concludit, quod ad hoc vt vnus ex illis, qui aliquod lucrum simul insolidum, respectu alicuius negotij consequi poterant, ratione præoccupationis alij præferatur, sufficiat, quod is hoc negotium, vel inceperit, vel ad id peruenerit, quod est causa proxima illius negotij, sed causa proxima seruitio-
rum præstandorum † à vasallo domino est interpel- 7
latio siue requisitio domini feudi, *c. 1. in princip. & ibi* Andr. *num. 5.* Bald. Aluarot. & Præposit. *num. 2.* Affl. *num. 26. de noua form. fidelit. c. 1. §. licet, & ibi* Afflict. *si de feudo defuncti contentio sit. c. 1. §. si. an ille qui interfecerit fratrem domini sui.* ergo dominus feudi, qui prius Interpellauit seruitium, debet aliis quibuscunque præ-
ferri. Et quod primo domino † interpellanti vasallus 8
debeat præstare seruitia, videndus Afflict. *in cap. 1. in prin. num. 57. quibus modis feudum amittat.* Iacobin. de Sancto Georgio *in sua inuestitura, verb. & promiserunt, num. 11.* And. *in c. 1. §. omnes filij, num. 5. si de feudo defuncti contentio sit, &c.* gl. *in l. ciues, in verb. incolae. C. de incol. lib. 10.* disputat de subiecto pluribus ciuitati-
bus, si eodem tempore vocatur † ab illis ad munera 9
realia, vel personalia, cui parendum sit, decidit parendum esse habenti ius potentius, ratione preuentionis, pro quo videndus Roman. *in consi. 47. visis necessariis,* qui adducit multa similia ad hoc, etiam de eo, qui erat ligius duorum.

Ego autem in hoc casu arbitror imprimis aduertenda esse verba concilij Antiocheni *c. 11.* relata *in cap.*
si quis Episcopus, 23. quaest. 8. Si quis Episcopus † aut pres- 10
byter, aut omnis omnino, qui est sub Ecclesiastica regula constitutus,

*conſtitutus, præter conſilium, vel literas eorum Epiſ. opo-
rum, qui ſunt intra prouinciam: & maxime Metropolita-
ni, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari, & eius non
ſolùm de communione debere, ſed etiam propria dignita-
te priuari, &c.*

Quem textum gloſſ. *ibi in verb. perrexit.* inducit ad
probandum contra eum Epiſcopum, qui neglecto ſuo
ſuperiore, & ſine literis ſui ſuperioris, it ad Imperato-
rem & Principem laicum. Sic etiam inducit Rebuff.
ſuper *concordat. in Gallia, in tit. de collationibus, §.1. verſ.*
11 *& nullus Epiſcopus* † *curiam Regis, vel Imperatoris abſ-
que facultate, aut licentia Archiepiſcopi adire debet*, &
ibi reprehenduntur Gallicani Epiſcopi, qui non ſer-
nant illam conſtitutionem: Ex cuius textus litera &
inductione præſata, poteſt facillime reſponderi *ad d.
c. ſi Epiſcopus, diſt.*18. cum ſimilibus, & ad omnes gloſ-
ſas, & Dd. illam opinionem abſque hac diſtinctione
affirmantes, vt procedat, quotieſcunque Epiſcopus
feudatarius vocatus à Rege, & à Metropolitano it ad
Regem de licentia Metropolitani, vt iura iuribus cō-
cordentur, & hoc probatur per text. *in d.c. cùm parati,
de appellat.* ibi enim Epiſcopus, qui erat in legatione
Regis, vocatus à legato Papæ, venire contempſit, pro-
pterea in contumaciam fuit ab eodem legato excom-
municatus, appellauit Epiſcopus ad ſedem Apoſtoli-
cam, Summus Pontifex mandat, vt ſe iuſtificet per nū-
tium, nec cogit ad veniendum Romam, tacitè igitur
permittit adeſſe in ſeruitio Regis.

Ex quo licet neceſſariò inferre non eſſe veram illā
12 rationem, quod ratione præuentionis † Regis, debeat
prius Regi, quàm Metropolitano obedire, quia in ca-
ſu *d.c. cùm parati*, erat iam in ſeruitio, & fuit vocatus à
legato Papæ, & non obediens, excommunicatus eſt.
Item concludendum eſt, magis tenere obedire ſuo
13 Metropolitano, † quàm Regi, etiam directo domino
feudi, quia maiorem obedientiam debet Archiepiſco-
po. & maius vinculum eſt ſpirituale, quàm temporale,
c. ſolita, de maiorit. & obed. & propter iſtam rationem
Hostienſ. indiſtinctè firmat hanc opinionem, relatus
à Buttio *in d.c. cùm parati, numer.6. verſ. per hoc conclu-
dendum.*

14 Neque obſtat iuramentum † fidelitatis factum dire-
cto domino, quia ſemper intelligitur excepta aucto-
ritas ſui ſuperioris, *c. veniens, & ibi* Abb. *de iureiur. l. fi.
in princ. & ibi* Bartol. *ff. ad municipal.* facit, quod notat
Io. Andr. *in c. in malis, de reg. iuris, li.6.* de filio, qui iu-
rauit non recedere à ſtudio, niſi ſolutis creditoribus,
& tamen ſi accerſitus à patre, receſſerit, cui obedire te-
nebatur, non incidit in periurium, & latius per Dec.
15 *in d.c. cùm parati, n.17. de appellat.* Imò in omni † iura-
mento fidelitatis tacitè excipitur perſona antiquioris
domini, *c.1.§. contra omnes, hic finitur lex Corradi, c.1.§.
ſatis bene. & ibi* Aluarot. Præpoſit. & Afflict. *de probib.
feudi alienat. per Lotharium, gl.1. & ibi* Aluar. Præpo-
ſit. & Afflict. *de noua forma fidelit.* & negari non po-
16 teſt, quin Epiſcopus † prius ſit ſubditus Metropolita-
no, quàm Principi directo domino feudi, & Archiepi-
ſcopo etiam debentur eadem obſequia, & ſeruitia,
17 quæ directo domino feudi, quia ipſe eſt Dux † Epiſco-
porum ſuæ prouinciæ, vt latius ſcripſi ſupra *in 2. part.
c.50.*

Quo caſu habet locum receptiſſima illa opinio in
18 feudalibus, vt prius ſit obediendum † antiquiori, quā
nouo domino, *cap. fin. hic finitur lex, deinde conſuetud.
incip. & §. illud, de prohibit. alienat. feud. per Federic. in
verſicul. niſi pro ſeruitio alterius domini ſui hoc fecerit,
quem ſine fraude ante habuerit, &c.* Iacobin. de Sancto
Georgio *in tract. de feudis, in verb. & promiſerunt, n.11.*
Afflict. *in c.1. in prin. num.56. quibus modis feudum amit-
tatur*, Bald. *in l. in operis. in 29. argumento illius textus,
ff. locati*, Alexand. *in l. ſi filiofamilias, §. fin. numer.16. ff.
ſolut. matrimonio.* Tiraquell. *in tract. de primog. in præ-
fat. nu.196. & ſeq.*

Neque obſtat tex. *in l. ſi quis in graui, §. ſi cum omnes,
ff. ad Syllanian.* vbi ſi ſerui vxoris potius eligant ſub-
uenire domino quàm dominæ, excuſantur, quamuis
vxor ſit antiquior. Primo, quia non valet † argu- 19
mentum de ſeruis ad vaſallos, quia vaſalli ex fide ſunt
obligati, ſerui autem non, Andr. *in cap.1. quibus modis
feudum amittatur*, Cardinalis Alexand. *in §. ſi à morte,
de alienat. feud. paterni.* nullum enim maius vinculum
iuramento eſt. Secundo dico, quod ex *dict. §. ſi cum o-
mnes, in verſic. & magis eſt*, Iuriſconſultus vult, ſeruos
teneri tam domino, quàm dominæ opem ferre, ſi o-
mnibus poſſunt, corpore vni, alteri voce; vel vni cor-
pore, alteri ex bonis, aut alio modo ſuccurrere, alio-
quin non excuſatur, & quando valeret argumentum,
idem de vaſallo † plurium dici deberet, vt teneatur 20
vtrique ſuccurrere, alioquin feudo priuari poteſt, ſe-
cundum caſum *capit.1. quibus modis feudum amitta-
tur.* Neque liberabitur, ſi circa alterum domino-
rum dixerit ſe eſſe implicitum, qui vtrique faciliter
ſuccurrere poteſt, quod ſi non poſſet, rectius proce-
deret illa opinio, vt ſuccurreret antiquiori. Et firman-
do hanc opinionem pro veritate, non obſtaret text.
in *§.* † *illud. de probib. feud. aliena. per Fed.* quia loquitur 21
de vaſallo vaſalli, neque text. *in §. fin. hic finitur lex. &c.*
quia vaſallus à poſteriore domino requiſitus non
erat, cum antiquior dominus illum vocauit, vt auxi-
lio illi eſſet, ſed *dict. §. ſi cum omnes*, loquitur, quando
ſeruus duorum dominorum requiritur ab vtroque,
vt eos adiuuet, & liberet ab his, qui vim inferre vo-
lunt.

Ex prædictis infertur errare dicentes prius eſſe o-
bediendum, quàm Papæ, etiamſi Papa † poſtea vo- 22
cet, & mandet venire Epiſcopum feudatarium ad
ſedem Apoſtolicam, quia ſine cauſa non poſſent im-
pedire, vt Prælatus non teneatur obedire Principi ſe-
culari, *clem. paſtoralis, de re iudicata*, Innocent. *in c. cum
inter, de renunciat.* Abb. *in cap. cum parati, numero.9.*
& ita inſiſtebant quidam Prælati æſtimati doctiſsimi
defenſores iuriſdictionis temporalis. Sed non mirum,
quia legimus Diuum Petrum in atrio Principis Chri-
ſtum negaſſe. Eſt autem falſa opinio, quia vt dicit gl.
in dict. cap. cum parati, ſi concurrit mandatum Regis
cum mandato Papæ, relictis retibus obediendum eſt
Papæ, exemplo Petri, Lucæ *c.5.* & hanc etiam tenet In-
nocent. ibi, tum ratione iuriſdictionis, tum ratione
honoris, & ſequitur Ant. de Butr. *ibid. num.6. in fin.* &
cæteri omnes gloſſ. *in d.c. reprehenſibile, 23. qu.8.* per il-
lum tex. & *in c. qui reſiſtit, 11. qu.3.* gl. *in d.c. paſtoralis, §.
cum autem, & ibi latè* Felin. *n.26. & plur. ſeq. de offic. de-
legat.* & in dubio ſemper eſt obediendum Papæ, † e- 23
tiam à Principe ſeculari, vt probat latè Immola *in d.c.
cum parati*, & apoſtilla ad Felin. *in d.c. paſtoralis, §. cum
autem, de offi. delegat.*

Secundus articulus eſt, cum Rex † præcipit Epi- 24
ſcopis, & Abbatibus ſui regni, vt eant ad bellum, an
obedire debeant. Partem affirmatiuam expreſsè fir-
mauit Lancellot. Corradus *in ſuo templo iudicum. li.1.
cap.2. de Rege, §.3. num.9. in fin.* pro quo allegat Petr. de
Antibold. *in tract. de muner. & honor. part 3. nu.57.* ſed

illa

Ille non firmat eius opinionem, quia subdit posse E-
piscopos & Abbates feudatarios seruire per substitu-
tos. Mouetur etiam Corradus, quia Episcopi, & Ab-
bates in temporalibus subsunt Regi, & ei obedire te-
nentur. Addo ad hoc Cornelium Benincas. *in tract. de
paupertate, quæst.* 8. *nu.* 67. Petrus de Monte *in tract. de
potestate Pontific. in tit. de Imperatoria maiestatis origi-
ne, §. quarto quæro, n.* 2. Ioan. Ardiaon. *in tract. de nobili-
tate Hispaniæ, c.* 3. *nu.* 14.

25 Hæc opinio delenda esset, ne Prælatis † occasio da-
retur, qui in Principum curiis interesse malunt, quàm
in clero, contra quos textus *in c. Episcopus, dist.* 88. dicit,
*Episcopus, aut Sacerdos nequaquam seculi curas assumant,
sin aliter, deiiciantur*, Lucas de Penna *in l. militis, col.*
2. *C. de re militari, lib.* 12. & Gaguinus *in vita Caroli VI.
Regis Francorum*, ait nonnunquam in Francia compertum
esse, plus damni in Rempublicam inuehi, dum
Sacerdotis consilio res agitur, quàm cum prudens a-
liquis ex seculi nobilitate rebus agendis præficitur. Il-
le enim, nescio qua insatiabili ambitione, omnia sibi
vendicat, hic populi misertus, & eo immunitatis, detri-
mentum esse ratus Reipublicæ, vt potest, consulit.

Neque Episcopi, vel Abbates feudatarij sunt obli-
gati in bello seruire, vt scripsi supra *casu* 1. ad intelle-
ctum *c. peruenit, de immunit. Eccles.* & quando Rex con-
26 cedit feudum † Ecclesiæ, intelligitur concedere sine
onere seruitij militaris, & quando ex pacto teneren-
tur, Canonicè facto, possent per substitutum seruire,
vt latius obfirmauimus supra in casu præcedenti. Ne-
27 que bona etiam patrimonialia † clericorum subsunt
iurisdictioni Imperatoris, vel aliorum Principum se-
cularium, sed gaudent eisdem priuilegiis, quibus gau-
det Ecclesia, vt latè etiam scripsi supra in *casu* 6. secun-
dum communem opinionem.

CASVS XIX.

Leges Imperatorum, & aliorum Principum, an in aliquibus casibus, in quibus nihil est dispositum de iure Canonico, & Canonicis sanctionibus non obuiant, sint seruandæ in foro Ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Leges Imperatorum quando sint obseruandæ etiam in foro Ecclesiastico.*
2 *Leges Imperatorum esse obseruandas, quando sunt confirmatæ de iure Canonico.*
3 *Lex ciuilis videtur approbata, si non contradicat iuri Canonico.*
4 *Ius ciuile non est seruandũ in foro Ecclesiastico, quando obuiat principiis æquitatis, & iuris Canonici.*
5 L. quoties, C. de rei vendic. *non habet locum in venditione facta Ecclesiæ.*
6 *Dominium statim transfertur in Ecclesiam ex contractu, sine traditione.*
7 *Ius ciuile continens rigorem, non est seruandum in foro Ecclesiastico.*
8 *Etiamsi non reprobetur ab Ecclesia, neque contineat peccatum.*
9 *Clerici in foro Ecclesiastico non puniuntur pœnis legalibus.*
10 *Ob æquitatem seruandam receditur à regulis iuris communis.*
11 *Statuta laicorum nunquam sunt seruanda in foro Ecclesiastico.*
12 *Statutorũ obseruantia probatur, si fuerint vsu recepta.*
13 *Et vsus debet probari etiam ab eo, qui se fundat in statuto.*
14 *Statuta laicorum non possunt vsu recipi ab Ecclesiasticis.*
15 *Vsus, & consuetudo laicorum non potest præiudicium facere Ecclesiasticis, & num.* 20.
16 *Constitutiones Regum faciunt ius commune in eorum regno.*
17 *Lex non dicitur approbata, nisi fuerit vsu recepta.*
18 *Neque obligat, nisi fuerit vsu recepta.*
19 *Constitutiones quomodo differant à statutis, quantum ad vsum.*
21 *Ius commune Romanorum fuit specialiter approbatum à Papa.*
22 *Confirmatio generalis Papæ non trahitur ad leges contra libertatem Ecclesiæ.*
23 *Leges cæterorum Principum non comprehenduntur sub approbatione* c. 1. de operis nuntiatione.

LEges † Imperatorum etiam in foro Ecclesiastico 1
militant, si iuri Canonico non obuiant, neque Ca-
nonicis sanctionibus, per text. *in c.* 1. *&* 2. *distin.* 20. &
notat gl. in *ver. adiunantur.* per illum tex. *in c.* 1. *de noui
operis nuntiat.* & ibi omnes Canonistæ. Bal. *in consi.* 30.
vol. 1. *& cons.* 135. *articulus, in fi. & cons.* 397. *col.* 2. *vol.* 3.
Alexan. *in consi.* 122. *n.* 7. *vol.* 5. Rebuff. *in proœm. concor-
datorum Franciæ, gl.* 2. *vers. quarto limita, n.* 72. Maranta
disput. 1. 8. *nu.* 47. *vers. ad decimum*, Couat. *pract. qu. c.* 8.
nu. 5. *vers. nihilominus.*

Quæ opinio licet secundum Decium † in *c. Ecclesia 2
sancta Maria n.* 107. *de cõstitutionib.* intelligatur solum
de illis casibus decisis de iure ciuili, & confirmatis per
ius Canonicum, quia aliter semper deest potestas, &
iurisdictio, & etiamsi essent ad bonum publicum, &
commune clericorum, & laicorum, non valerent, vt
latè scripsi supra *in* 1. *casu.* Tamen, vt dicit Decius ibi-
dem, ne vniuersalis machina huius materiæ altere-
tur, concludendum est, quod lex † ciuilis Imperialis 3
approbata videatur, si non contradicat iuri Canoni-
co, & fauorabilis existat. Propterea hanc opinionem
esse intelligendam cum multis declarationibus, scri-
bunt Felin. *in d. c. Ecclesia sancta Maria, à n.* 38. *infra per
multas columnas*, & Capra *in suo tract. regular. reg.* 4. *&
reg.* 15.

Sed quantum pertinet ad materiam nostri tracta-
tus, arbitror posse constitui ad plures articulos.

Primus articulus est, quando leges † Imperatorum 4
non contradicunt iuri Canonico, neque eius princi-
piis, sed impugnant priuilegia concessa Ecclesiis de
iure ciuili, quo casu ipsum ius ciuile nullo modo est
seruãdum in foro Ecclesiastico, exemplum est in ma-
teria *legis*, † *quoties, C. de rei vendicat.* quæ non habet 5
locum in venditione facta Ecclesiæ, vt firmant Ho-
stiens. Io. Andr. & cæteri in *c. continebatur, de his quæ
fiunt à Prælatis sine consensu Capit.* Roman. *in authent.
similiter, in l.* 12. *speciali pia causa, C. ad legem Falcidiam,
& in consi.* 298. *col. fi.* & Alexand. *consi.* 83. *volum.* 7. So-
cin. *regula* 118. *fallent.* 8. Marsil. in *l. qui duobus, in* 2. *fal-
lent. ff. ad legem Corneliam de fals.* & ratio est, quia cũ
dominium † statim transferatur ex contractu in Ec- 6
clesiam, sine aliqua translatione possessionis, *l. vt in-
ter diuinum. C. de sacros. Eccles.* Aretin. *in §. per traditio-
nem, Instit. de rerum diuis.* dicta lex *quoties.* non potest
habere

habere locum in præiudicium huius priuilegij, quic-
quid dixerit Iason *in d. l. quoties, in 7. limitatione.* & Mar-
silius sibi contrarius *in singulari* 82. quorum opinio se-
cundùm aliquos posset procedere, quando Ecclesia
venderet duobus priuatis, & secundo daret possessio-
nem, de quo casu non loquimur, qui non infringit
priuilegium ecclesiæ, quod statim, & eo ipso quod ec-
clesiis concessum est de iure ciuili, ab eodem reuocari
non potest, vt est receptissima sententia omnium *in d.
c. ecclesia sanctæ Mariæ.* tanto minus potest præsumi ta-
citè reuocatum.

7 Secundus articulus est, quando leges † imperiales
non contradicunt expresse iuri canonico, sed tacitè,
puta quia continent summum rigorem, qui repugnat
æquitati canonicæ, quæ est principium & fundamen-
tum huius iuris, vt notant Doct. *in c. 1. de pactis.* tunc
in foro Ecclesiastico obseruandæ non sunt, ad hoc est
tex. *in c. filius, de testam.* vbi Abb. *n. 3.* dicit esse textum
mirabilem ad hoc, quod vbi ius ciuile expresè non
8 reprobatur † ab Ecclesia, neque continet peccatum in
se, si tamen continet summum rigorem, tunc non est
seruandum in foro ecclesiastico, licet expresè non
prohibeatur, quem sequitur Felyn. *in d. c. ecclesia san-*
9 *cta Maria n. 52.* Ideo † clerici in foro ecclesiastico non
puniuntur pœnis legalibus, *c. ad reprimendam. & ibi*
Innoc. *de offic. iudic. ordinar.* Steph. Aufret. *in clem. 1. de*
10 *offic. ordin. q. 5. n.* 107. & propter æquitatem † receditur
à iure cõmuni, *c. Scanolæ. ff. ad Trebell. l. si tibi. ff. si cert.
per. l. 2. §. item Varus. ff. de aqua pluu. arcend. l. si tibi, ff. de
donationib.* & tunc insequenda erit opinio Doctorum,
etiam si solus inueniretur, qui secundùm æquitatem
decidet casum, vt latiùs scripsi in mea methodo iudi-
candi & consulendi, titulo De constitutione legitima
super Doctorum opinionibus.

Tertius articulus est, quando loquimur de statutis,
11 † & tunc siue simus in primo, siue in secundo casu, nũ-
quam statuta sunt obseruanda in foro ecclesiastico: ne-
que de eis potest intelligi textus *in d. c. 1. de noui operis*
12 *nuntiat.* Quia ad statutorum † obseruantiam requiri-
tur; quod sint vsu recepta, & moribus viuentium ap-
probata secundùm magis communem opinionem, de
qua per Roland. *in cons. 99. nu. 5. & 6. vol. 1.* Auiles *in c.
17. prætor. in glossa proneer sobre ello.* Afflict. *in præludiis*
13 *Constitutionum regni, q. 3. nu. 3.* & vsus debet † probari
per eum, qui se fundat in statuto, vt per Auil. in loco
citato, & latius per Io. Guttier. *in tract. de contractibus
iuratis, c. 38. n. 9. &* 10. sed à clericis non possunt vsu re-
14 cipi, † cùm eorum forus sit de iure diuino, cui renun-
tiare non possunt, *c. si diligenti. §. fin. de foro compet.* &
15 sæpius dixi supra latius, & vsus † & consuetudo laico-
rum non potuit præiudicare clericis & ecclesiæ, *c. bene
quidem, dist. 96.* sed *d. c. 1. de noui oper. nuntiat.* loquitur
de legibus approbatis per Imperatores vsu receptis à
populis, & existentibus in viridi obseruantia.

Quartus articulus est, quando loquimur de consti-
16 tutionibus † Regum, quæ faciunt ius commune in eo-
rum regnis, vt per Andr. & Afflict. *in proœm. constit.
regni.* & per Couar. *in li. pract. q. c. 8. n. 5. vers. ergo lex re-
gia.* idem dicendum est, quod diximus in tertio casu,
17 per eandem rationem, quia nec lex † dicitur approba-
ta, nisi fuerit recepta, & licet semper dicantur in viri-
di obseruantia, *l. Arriani, C. de hæretic.* tamen tunc dicũ-
tur instituti, confirmari, & approbari, cum moribus v-
tentium comprobantur, vt ait tex. *in c. in istis, §. leges,*
18 *dist. 4.* ea enim intentione datur lex, vt non aliter † o-
bliget, nisi vsu recipiatur, prout est communis opinio,
de qua per Couar. *in li. 2. var. resol. c. 16. nu. 6. vers. quin-
to.* & latius per Dominic. Soto *de iustitia & iure, lib. 1.
q. 1. art. 4.* Cæpoll. *in cons. criminal. 13. per totum.* & licet
istæ constitutiones † differant à statutis, quia semper 19
præsumuntur in obseruantia, quando sunt receptæ, &
qui vult dicere contrarium, debet probare, sed statuta
debent probari esse recepta, & per vsum approbata, vt
latius per Guttier. *in d. c. 48. n. 10.*

Tamen quantum pertinet ad hunc casum, quando
recipiuntur † à populo, non potest fieri præiudicium 20
ecclesiæ, vt secundùm eas debeat iudicari in foro ec-
clesiastico, iuxta *d. c. 1.* Nec est eadem ratio de legibus
Imperialibus, quæ semper fuerunt receptæ, & vsu ap-
probatæ, etiam antequam in supradictis casibus ap-
probarentur per summum Pontificem, *in d. c. 1. de noui
oper. nuntiat.* Item quia ius † commune Romanorum 21
fuit specialius approbatum & confirmatum per sum-
mum Pontificem, siquidem statuto Romano disposi-
tum est, vt ius commune Romanorum obseruetur
Romæ inter ciues Romanos, dictáque statuta fuerunt
specialiter confirmata per Papam, (quo casu dicta cõ-
firmatio † non trahitur ad leges contra ecclesiasticam 22
libertatem, & iniustas, Felyn. *in c. ad nostram, n. 4. de pro-
bationib. & in c. cùm venisset, n. 2. de testib. & in c. ex par-
te, n. 38. de rescript.* Bald. *in cons. 336. vol. 3.* Roland. *in d.
cons. 29. n. 32. & seq. vsque ad nn. 36. vol. 1.* Socin. iun. *in
cons. 32. n. 43. vol. 3.*) ergo præsumitur summum Ponti-
ficem certam illarum legum Romanarum notitiam
habuisse, quæ ad obseruantiam in foro conscientiæ o-
bligabant, quas non dedignatur sequi in foro ecclesia-
stico, vt dicit *in d. c. 1. de noui oper. nuntiat.* Non † est sic 23
de cæteris per Reges, & alios Principes absolutos i-
psarum conditores, propterea venire non possunt sub
ea generali approbatione, *d. c. 1. de noui oper. nuntiat.*
Nec sufficit approbatio Prælati inferioris à Papa,
Abb. *in d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 5. in 2. lect. de constit.*

CASVS XX.

Statutum, quod finita linea non fiant inuestituræ stantibus heredibus defuncti, non comprehendit emphyteuses ecclesiæ Et de doctrina Bartoli *in l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æstiua.* an comprehendat ecclesias?

SVMMARIA.

1 *Inuestituræ reuocatio potest peti à descendentibus, vel transuersalibus, etiam finita linea.*
2 *Statutum vt finita linea non fiant inuestituræ, comprehendere feuda & emphyteuses ecclesiæ, qui teneant, & n. 6. Contrarium n. 7.*
3 *Inuestitura non facta agnatis finita linea, dicitur illis fieri iniuria, & possunt appellare.*
4 *Opinio fundata in æquitate, magis militat in ecclesia.*
5 *Dominium vtile emphyteusis ecclesiæ est sub iurisdictione secularium.*
8 *Statuta laicorum contra ius canonicum sunt nulla ipso iure.*
9 *Dictio* liberè *excludit omne impedimentum.*
10 *Heredes vltimi decidentis quando sunt inuestiendi.*
11 *Damnum non solum prouenit ex diminutione rerum, sed ex diminutione voluntatis.*

ille non firmat eius opinionem, quia subdit posse E-
piscopos & Abbates feudatarios seruire per substitu-
tos. Mouetur etiam Corradus, quia Episcopi, & Ab-
bates in temporalibus subsunt Regi, & ei obedire te-
nentur. Addo ad hoc Cornelium Beniocas. *in tract. de*
paupertate, quæst. 8. *nu.* 67. Petrus de Monte *in tract. de*
potestate Pontific. in tit. de Imperatoriæ maiestatis origi-
ne, §. quarto quæro, n. 2. Ioan. Ardizon. *in tract. de nobili-*
tate Hispania, c. 3. *nu.* 14.

25 Hæc opinio delenda esset, ne Prælatis † occasio da-
retur, qui in Principum curiis interesse malunt, quàm
in clero, contra quos textus in *c. Episcopus, dist.* 88. dicit,
Episcopus, aut Sacerdos nequaquam seculi curas assumant,
sin aliter, deiiciantur, Lucas de Penna in *l. militis, col.*
2. C. de re militari, lib. 12. & Gaguinus *in vita Caroli VI.*
Regis Francorum, ait nonnunquam in Francia compertum
esse, plus damni in Rempublicam inuehi, dum
Sacerdotis consilio res agitur, quàm cum prudens a-
liquis ex seculi nobilitate rebus agendis præficitur. Il-
le enim, nescio qua insatiabili ambitione, omnia sibi
vendicat, hic populi misertus, & co mmunitatis, detri-
mentum esse ratus Reipublicæ, vt potest, consulit.

Neque Episcopi, vel Abbates feudatarij sunt obli-
gati in bello seruire, vt scripsi supra *casu* 1. ad intelle-
ctum *c. peruenit, de immunit. Eccles.* & quando Rex con-
26 cedit feudum † Ecclesiæ, intelligitur concedere sine
onere seruitij militaris, & quando ex pacto tenereo-
tur, Canonicè facto, possent per substitutum seruire,
vt latius obfirmauimus supra in casu præcedenti. Ne-
27 que bona etiam patrimonialia † clericorum subsunt
iurisdictioni Imperatoris, vel aliorum Principum se-
cularium, sed gaudent eisdem priuilegiis, quibus gau-
det Ecclesia, vt latè etiam scripsi supra in *casu* 6. secun-
dum communem opinionem.

CASVS XIX.

Leges Imperatorum, & aliorum Principum, an in aliquibus casibus, in quibus nihil est dispositum de iure Canonico, & Canonicis sanctionibus non obuiant, sint seruandæ in foro Ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Leges Imperatorum quando sint obseruanda etiam in foro Ecclesiastico.*
2 *Leges Imperatorum esse obseruandas, quando sunt confirmatæ de iure Canonico.*
3 *Lex ciuilis videtur approbata, si non contradicat iuri Canonico.*
4 *Ius ciuile non est seruandũ in foro Ecclesiastico, quando obuiat principiis æquitatis, & iuris Canonici.*
5 L. quoties, C. de rei vendic. *non habet locum in venditione facta Ecclesiæ.*
6 *Dominium statim transfertur in Ecclesiam ex contractu, sine traditione.*
7 *Ius ciuile continens rigorem, non est seruandum in foro Ecclesiastico.*
8 *Etiamsi non reprobetur ab Ecclesia, neque contineat peccatum.*
9 *Clerici in foro Ecclesiastico non puniuntur pœnis legalibus.*
10 *Ob æquitatem seruandam receditur à regulis iuris communis.*
11 *Statuta laicorum nunquam sunt seruanda in foro Ecclesiastico.*
12 *Statutorũ obseruantia probatur, si fuerint vsu recepta.*
13 *Et vsus debet probari etiam ab eo, qui se fundat in statuto.*
14 *Statuta laicorum non possunt vsu recipi ab Ecclesiasticis.*
15 *Vsus, & consuetudo laicorum non potest præiudicium facere Ecclesiasticis, & num.* 20.
16 *Constitutiones Regum faciunt ius commune in eorum regnis.*
17 *Lex non dicitur approbata, nisi fuerit vsu recepta.*
18 *Neque obligat, nisi fuerit vsu recepta.*
19 *Constitutiones quomodo differant à statutis, quantum ad vsum.*
21 *Ius commune Romanorum fuit specialiter approbatum à Papa.*
22 *Confirmatio generalis Papæ non trahitur ad leges contra libertatem Ecclesiæ.*
23 *Leges cæterorum Principum non comprehenduntur sub approbatione* c. 1. de operis nuntiatione.

LEges † Imperatorum etiam in foro Ecclesiastico 1
militant, si iuri Canonico non obuiant, neque Ca-
nonicis sanctionibus, per text. *in c.* 1. *&* 2. *distin.* 10. &
notat gl. *in ver. adiuuantur.* per illum tex. *in c.* 1. *de noui*
operis nuntiat. & ibi omnes Canonistæ. Bal. *in consi.* 30.
vol. 1. *& cons.* 135. *articulus, in fi. & cons.* 397. *col.* 2. *vol.* 3.
Alexan. *in consi.* 122. *n.* 7. *vol.* 5. Rebuff. *in proœm. concor-*
datorum Franciæ, gl. 2. *vers. quarto limita, n.* 72. Maranta
disput. a. 8. *nu.* 47. *vers. ad decimum*, Couar. *pract. qu. c.* 8.
nu. 5. *vers. nihilominus.*

Quæ opinio licet secundum Decium † in *c. Ecclesia* 2
sancta Maria n. 107. *de cõstitutionib.* intelligatur solum
de illis casibus decisis de iure ciuili, & confirmatis per
ius Canonicum, quia aliter semper deest potestas, &
iurisdictio, & etiamsi essent ad bonum publicum, &
commune clericorum, & laicorum, non valerent, vt
latè scripsi supra *in* 1. *casu.* Tamen, vt dicit Decius ibi-
dem, ne vniuersalis machina huius materiæ alteretur,
tur, concludendum est, quod lex † ciuilis Imperialis 3
approbata videatur, si non contradicat iuri Canoni-
co, & fauorabilis existat. Propterea hanc opinionem
esse intelligendam cum multis declarationibus, scri-
bunt Felin. *in d. c. Ecclesia sancta Maria*, à *n.* 38. *infra per*
multas columnas, & Capra *in suo tract. regular. reg.* 4. &
reg. 15.

Sed quantum pertinet ad materiam nostri tracta-
tus, arbitror posse constitui ad plures articulos.

Primus articulus est, quando leges † Imperatorum 4
non contradicunt iuri Canonico, neque eius princi-
piis, sed impugnant priuilegia concessa Ecclesiis de
iure ciuili, quo casu ipsum ius ciuile nullo modo est
seruãdum in foro Ecclesiastico, exemplum est in ma-
teria *legis*, † *quoties, C. de rei vendicat.* quæ non habet 5
locum in venditione facta Ecclesiæ, vt firmant Ho-
stiens. Io. Andr. & cæteri *in c. continebatur, de his quæ*
fiunt à Prælatis sine consensu Capit. Roman. *in authent.*
similiter, in 12. *speciali pia causa, C. ad legem Falcidiam,*
& in consi. 298. *col. fi.* & Alexand. *consi.* 83. *volum.* 7. So-
cin. *regula* 118. *fallent.* 8. Marsil. *in l. qui duobus, in* 2. *fal-*
lent. ff. ad legem Corneliam de fals. & ratio est, quia cũ
dominium † statim transferatur ex contractu in Ec- 6
clesiam, sine aliqua translatione possessionis, *l. vt in-*
ter diuinum. C. de sacros. Eccles. Aretin. *in §. per traditio-*
nem, Instit. de rerum diuis. dicta lex *quoties*, non potest
habere

habere locum in præiudicium huius priuilegij, quic-
quid dixerit Ias. *in d. l. quoties, in 7. limitatione.* & Mar-
silius sibi contrarius *in singulari* 82. quorum opinio se-
cundùm aliquos posset procedere, quando Ecclesia
venderet duobus priuatis, & secundo daret possessio-
nem, de quo casu non loquimur, qui non infringit
priuilegium ecclesiæ, quod statim, & eo ipso quod ec-
clesiis concessum est de iure ciuili, ab eodem reuocari
non potest, vt est receptissima sententia omnium *in d.
c. ecclesia sanctæ Mariæ.* tanto minus potest præsumi ta-
citè reuocatum.

7 Secundus articulus est, quando leges † imperiales
non contradicunt expresse iuri canonico, sed tacitè,
puta quia continent summum rigorem, qui repugnat
æquitati canonicæ, quæ est principium & fundamen-
tum huius iuris, vt notant Doct. *in c. 1. de pactis.* tunc
in foro Ecclesiastico obseruandæ non sunt, ad hoc est
tex. *in c. filius, de testam.* vbi Abb. n. 3. dicit esse textum
mirabilem ad hoc, quod vbi ius ciuile expresse non
8 reprobatur † ab Ecclesia, neque continet peccatum in
se, si tamen continet summum rigorem, tunc non est
seruandum in foro ecclesiastico, licet expresse non
prohibeatur, quem sequitur Felyn. *in d. c. ecclesia san-
9 cta Mariæ n. 52.* Ideo † clerici in foro ecclesiastico non
puniuntur pœnis legalibus, *c. ad reprimendam. & ibi
Innoc. de offic. iudic. ordin. &* Steph. Aufrer. *in clem. 1. de
10 offic. ordin. q. 5. n. 107.* & propter æquitatem † receditur
à iure cõmuni, *c. Scæuola. ff. ad Trebell. l. si tibi. ff. si cert.
pet. l. 2. §. item Varus. ff. de aqua pluu. arcend. l. si tibi, ff. de
donationib.* & tunc insequenda erit opinio Doctorum,
etiam si solus inueniretur, qui secundùm æquitatem
decidet casum, vt latiùs scripsi in mea methodo iudi-
candi & consulendi, titulo De constitutione legitima
super Doctorum opinionibus.

Tertius articulus est, quando loquimur de statutis,
11 † & tunc siue simus in primo, siue in secundo casu, nũ-
quam statuta sunt obseruanda in foro ecclesiastico: ne-
que de eis potest intelligi textus *in d. c. 1. de noui operis
12 nuntiat.* Quia ad statutorum † obseruantiam requiri-
tur; quod sint vsu recepta, & moribus vtentium ap-
probata secundùm magis communem opinionem, de
quo per Roland. *in cons. 99. nu. 5. & 6. vol. 1.* Auiles *in c.
17. prætor. in gloss. proueer sobre ello.* Afflict. *in præludiis
13 Constitutionum regni, q. 3. nu. 3.* & vsus debet † probari
per eum, qui se fundat in statuto, vt per Auil. in loco
citato, & latius per Io. Guttier. *in tract. de contractibus
iuratis, c. 38. n. 9. & 10.* sed à clericis non possunt vsu re-
14 cipi, † cùm eorum forus sit de iure diuino, cui renun-
tiare non possunt, *c. si diligenti. §. fin. de foro compet.* &
15 sæpius dixi supra latius, & vsus † & consuetudo laico-
rum non potuit præiudicare clericis & ecclesiæ, *c. bene
quidem, dist. 96.* sed *d. c. 1. de noui oper. nuntiat.* loquitur
de legibus approbatis per Imperatores vsu receptis à
populis, & existentibus in viridi obseruantia.

Quartus articulus est, quando loquimur de consti-
16 tutionibus † Regum, quæ faciunt ius commune in eo-
rum regnis, vt per Andr. & Afflict. *in procem. constit.
regni.* & per Couar. *in li. pract. q. c. 8. n. 5. vers. ergo lex re-
gia.* idem dicendum est, quod diximus in tertio casu,
17 per eandem rationem, quia nec lex † dicitur approba-
ta, nisi fuerit recepta, & licet semper dicantur in viri-
di obseruantia, *l. Arriani, C. de hæretic.* tamen tunc dicũ-
tur institui, confirmari, & approbari, cum moribus v-
tentium comprobantur, vt ait tex. *in c. in istis, §. leges,
18 dist. 4.* ea enim intentione datur lex, vt non aliter † o-
bliget, nisi vsu recipiatur, prout est communis opinio,
de qua per Couar. *in li. 2. var. resol. c. 16. nu. 6. vers. quin-
to.* & latius per Dominic. Soto *de iustitia & iure, lib. 1.
q. 1. art. 4.* Cæpoll. *in cons. crimin. 13. per totum.* & licet
istæ constitutiones † differant à statutis, quia semper 19
præsumuntur in obseruantia, quando sunt receptæ, &
qui vult dicere contrarium, debet probare, sed statuta
debent probari esse recepta, & per vsum approbata, vt
latius per Guttier. *in d. c. 48. n. 10.*

Tamen quantum pertinet ad hunc casum, quando
recipiuntur † à populo, non potest fieri præiudicium 20
ecclesiæ, vt secundùm eas debeat iudicari in foro ec-
clesiastico, iuxta *d. c. 1.* Nec est eadem ratio de legibus
Imperialibus, quæ semper fuerunt receptæ, & vsu ap-
probatæ, etiam antequam in supradictis casibus ap-
probarentur per summum Pontificem, *in d. c. 1. de noui
oper. nuntiat.* Item quia ius † commune Romanorum 21
fuit specialius approbatum & confirmatum per sum-
mum Pontificem, siquidem statuto Romano disposi-
tum est, vt ius commune Romanorum obseruetur
Romæ inter ciues Romanos, dictáque statuta fuerunt
specialiter confirmata per Papam, (quo casu dicta cõ-
firmatio † non trahitur ad leges contra ecclesiasticam 22
libertatem, & iniustas, Felyn. *in c. ad nostram, n. 4. de pro-
bationib. & in c. cùm venisset, n. 2. de testib. & in c. ex par-
te, n. 38. de rescript.* Bald. *in consi. 356. vol. 3.* Roland. *in d.
consi. 29. n. 32. & seq. vsque ad nu. 36. vol. 1.* Socin. iun. *in
cons. 32. n. 43. vol. 3.*) ergo præsumitur summum Ponti-
ficem certam illarum legum Romanarum notitiam
habuisse, quæ ad obseruantiam in foro conscientiæ o-
bligabant, quas non dedignatur sequi in foro ecclesia-
stico, vt dicit *in d. c. 1. de noui oper. nuntiat.* Non † est sic 23
de cæteris per Reges, & alios Principes absolutos i-
psarum conditores, propterea venire non possunt sub
eo generali approbatione, *d. c. 1. de noui oper. nuntiat.*
Nec sufficit approbatio Prælati inferioris à Papa,
Abb. *in d. c. Ecclesia sancta Mariæ, n. 5. in 2. lect. de constit.*

CASVS XX.

**Statutum, quod finita linea non fiant inue-
stituræ stantibus heredibus defuncti,
non comprehendit emphyteuses eccle-
siæ Et de doctrina Bartoli *in l. 1. §. permit-
titur, ff. de aqua quotid & æstiua.* an compre-
hendat ecclesias?**

SVMMARIA.

1 *Inuestituræ reuocatio potest peti à descendentibus, vel transuersalibus, etiam finita linea.*
2 *Statutum vt finita linea non fiant inuestituræ, comprehendere feuda & emphyteuses ecclesiæ, qui teneant, & n. 6. Contrarium n. 7.*
3 *Inuestitura non facta agnatis finita linea, dicitur illis fieri iniuria, & possunt appellare.*
4 *Opinio fundata in æquitate, magis militat in ecclesia.*
5 *Dominium vtile emphyteusis ecclesiæ est sub iurisdictione secularium.*
8 *Statuta laicorum contra ius canonicum sunt nulla ipso iure.*
9 *Dictio liberè excludit omne impedimentum.*
10 *Hæredes vltimi decidentis quando sunt inuestiendi.*
11 *Damnum non solum prouenit ex diminutione rerum, sed ex diminutione voluntatis.*

nem voluntatis, vt docet An dr. *in c.1.§.præterea, de ca-*
pit. Corradi. & in d.c. imperialem, col.1. in fi. & col.2. & 3.
per textum quem allegat *in l.si.ff.de vsu, & habit.* vbi
est casus de hoc. Ius ciuile damnum solum considerat,
12 *l.diligenter, ff.mandati* Leges † feudorum considerant
etiam interesse voluntatis. Vnde textus *in c.1.de duob.*
fratrib. dicit, quod licet habeamus vtilitatem rei, non
ex ea causa debet dari feudum vasallo, quem dominus
non elegerit, ne forte sit suus inimicus, vel odiosus
domino, propterea non placeat sibi rem suam ad il-
lum peruenire, prout latius Cameratus *in d.c. impe-*
13 *rialem. fol.5* docet. Quamobrem † si statutum hoc ar-
ctaret Ecclesiam ad inuestiendum heredes defuncti
pro eodem pretio, posset pati prædicta incommoda,
& ita esset directo contra libertatem ecclesiasticam,
quia eius iura infringerentur.
14 Et opinio Bartoli *in d. §.* † *permittitur.* simpliciter
considerata, habet multos contradictores, Baldus *in*
rubri. de appellat. & l. Imperator. ff. de pact. & in rep. l.
quid ergo. §. pœna grauior. ff de. his qui not. infam. Rom,
in l. etiam, in princip. ff. solut. matrim. & in consi. 70. l ni-
gos. *in consi. 222. nobilis quidam.* Castren. *in cons. 32. vol.*
1. dicens, quod malè loquatur Bar. quos citat, & sequi-
tur Gozadin. *in consi. 39. nu. 17.* Afflict. *decis. 392.* & nos
induximus ad ostendendum, quod plerunque Do-
ctores faciunt sicut aues, seipsas insequentes, nec con-
siderantes præiudicium ecclesiæ, firmant hanc opi-
nionem non habere contradictorem, dicentes, quod
contrarium asserere, esset destruere totam iuris pru-
dentiam.
15 Neque potest † dicta opinio procedere in feudis,
& emphyteusi ecclesiæ. Primo, quia iura feudorum,
& emphyteusis ligant ecclesias, in quantum sunt ap-
probata de iure canonico, vt diximus supra *in casu* 16.
& iste casus non est approbatus, sed aliter decisus per
d.c.2. de feudis. Item regula *c.1. de noui operis nuntiat.*
neque potest applicari ex his quæ diximus supra in ca-
su præcedenti: nam quando iura ciuilia obuiant deci-
sionibus Imperialibus factis ad fauorem ecclesiæ non
recipiuntur de iure canonico, sed iure ciuili speciali-
16 ter sancitum est, vt emphyteusis † ecclesiæ non possit
concedi vltra tertiam generationem, *§. emphyteusim,*
& §. neque illud, in auth. de non alienand. de cuius tex-
tus intellectu, latè scribit Ludouic. Gozadi. *in cons. 39.*
num. 18. & seq. ergo non posset dicta opinio Bartoli, &
Ciuilistarum recipi contra ecclesiam, ex quo textu in-
ferre licet, quod si non valet pactum, per quod em-
phyteusis ecclesiæ conceditur vltra tertiam genera-
tionem, vt *in d. §. neque illud.* & ibi not. Angel. Im-
mol. *in l. quod dicitur, in fin. ff. de verb. oblig.* multo mi-
17 nus potest cogi Prælatus † ad renouandum, quia ne-
mo cogitur ad id, quod iure reprobatur. Quam ra-
tionem aduertit Ripa *in d.l.1. n.7. ff. de priuileg. cred.* &
tamen sequitur contrariam opinionem illi non re-
spondendo, quasi liceat sequi opinionem aliorum
contra ecclesiam sine fundamento. Neque illa æqui-
tas considerata à Bartolo militat in ecclesia, quia pri-
mus gradus æquitatis est pro ecclesia, *l. sunt personæ. ff.*
de religiosis. per quem textum ita probat Oldendor-
pius *in tract. de iure & æquitate, cap.7.* nec æquitas Bar-
18 toli † est in consideratione, stante iure scripto, vt dixi-
mus esse casum *in d.c.2. de feudis.* Neque statutum lai-
19 corum † valet super hoc vtili dominio, quamuis va-
leat in materia successionis, de qua loquuntur citati
Doctores, quia hoc fit ecclesia permittente, quæ à
principio cogitauit in genere de successoribus rei
concessæ, qui postea declarantur per ius ciuile, & ita
valet illud statutum, sed in casu de quo agitur esset sta-
tuere contra voluntatem ecclesiæ, vt inuestiretur vel
odiosus, vel non aliter vtilis, & ita contra ipsius liber-
tatem, vt probaui.

Quibus resolutis apparet, meliorem sententiam
obfirmasse eos, qui contrariam opinionem insectan-
tur, videlicet statutum † huiusmodi ecclesias, & ea- 20
rum bona nullo modo complecti, & hanc sequuntur
Io. Andr. *in c. continebatur, de his quæ fiunt à prælat. sine*
consensu Cap. Alex. *in l. si mihi, & Titio, n.19. vers. puta-*
rem in isto dubitabili passu ff. de verb. oblig. vbi hanc te-
nent Immol. & Aretin. & dicit Alex. ibi, quod in em-
phyteusi ecclesiastica † procedit opinio Immolæ, & a- 21
liorum contra Bart. contra quem latius probat Goza-
din. *in consi. 39. n.18. vers. tertio etsi vera esset, & in consi.*
71. n.5 Socin. iun. *in consi. 9 n.12. vol.5.* Roman. *in consi.*
70. visis thematæ, &c. n.3. vers. vel secundo aliter. Fulgo.
in cons. 222. nobilis quidam. & Soc. *in d. consi. 9. nu. 12. in*
fine. dicit, posito quod contraria opinio sit commu-
nior, quod ipse non audet affirmare, tamen hanc di-
cit esse de iure veriorem. Et Barbat. *in cap.1. col. penul-*
tim. de locato. dicit hanc esse de iure veriorem, idem
dicit *in cap.2. volum.2. versicul. pondera istum textum, de*
feudis.

Ex quo licet inferre, quod non bene Doctores no-
strates dicunt *in decis. Neapolit. 406. nu. 20.* textum *in l.*
congruit, † *C. de locat. præd. ciuil.* quem inducit Ripa *in* 22
d.l.1. n.7. pro hac materia, habere locum etiam contra
ecclesiam. Quia ibi loquitur de fisco, & regula quod
fiscus, & ecclesia à pari procedunt in priuilegiis, fallit
in multis, vt dixi superius. Item quia in dubio contra
fiscum, *l. non dubium. ff. de iure fisci.* sed in dubio pro
ecclesia, *d.l. sunt personæ. ff. de religiosis.* hoc omnia su-
pradicta, quæ contra hoc statutum dicta sunt, militant
etiam contra dispositionem *d.l. congruit.* quando con-
tra ecclesiam induceretur.

Secundus articulus est, quando loquimur de feudo,
vel emphyteusi hereditaria, transeunte ad heredes
quoscunque † vigore verborum inuestituræ, & tunc 23
si est institutus heres extraneus, qui vigore dictæ in-
uestituræ in verbis ad heredes quoscunque potuit in-
stitui, iuxta tradita per Alex. *in l. si patroni, numer. 15.*
ff. ad Trebellian. vbi dicit, quod illa dictio, *quibuscun-*
que, debet operari argumentum. Tiraquellus *de re-*
tract. consanguin. §.1. gloss. 7. numer. 21. vbi quod transit
ad extraneos heredes, & legatarios, † qui impropriè 24
sunt heredes propter generalitatem illius dictionis
quibuscunque, quæ etiam ad casus improprios trahitur;
sicut cùm dicitur de quibuscunque † contractibus, in- 25
telligitur etiam de abusiuis, Alex. *in l. etiam, in princip.*
num.5. versicul. in ea gloss. ff. solut. matrimon. Bald. *in c.*
1. §. donare, numer. 4. qualiter feud. olim alien. pot. Ias.
in l. cum filiofamilias, numer. 89. de legat. 1. & in l. quo-
cunque, num. 3. ff. de verborum obligat. & in l.2. num. 198.
C. de iure emphyt. & in consi. 9. inter consil. Alberti Bru-
ni, numero septimo. Dec. *in consi. 395. numer. 9. circa prin-*
cip. & cons. 529. n.2. circa medium, & cons. 599. nu. 2. Af-
flict. *in constitutione regni, incip. Comes & Baro, nu. 98. &*
decis. 386. n.5. Curtius iun. *in tract. de feudis, parte 3. quæ-*
stion. penult. vers. tamen secunda. vbi ait hanc esse com-
munem opinionem, & ibi addentes dicunt, quod vi-
gore dictionis † *quibuscunque*, transit etiam ad eccle- 26
siam, Roland. *in consil. 96. num. 35 & sequent. volumin.*
1. Socin. iun. *in consi. 163. num. 28. volumine secundo.* vbi
dicit hanc esse communem opinionem. Thomas de

Digitized by Google

Matinis *in tract. de generibus & qualitate feudorum, rubrica de feudo omnino hereditario, nu.5. &* 8. Canetius *in extrauagant. Volentes, §. sed occurrit, n.6.* vbi quod propter verbum *quibuscunque* posset fieri dispositio in naturales, quamuis incapaces; Villalob. *in tractatu comm. opinion. litera F. nu.21.* vbi quod potest transire ad fœminas, & testatur esse communem, Emanuel Suarez *in tract. comm. opinion. litera F. conclus.34.* vbi testatur 27 communem, & ampliat † transire ad descendentes ex fœminis, Beto. *consi.65.n.64.vol.1.* Laurent. Kirchou. *centur.2. comm. opinion. litera F. conclus.49.n.22.* vbi testatur hanc esse magis communem opinion. Clar. *in §. feudum, qu.9. vers. hoc præmisso.* dicit esse communissimam, & in practica obseruatam, Capyc. *in inuestitura, in rubric. feudorum clausula, col.2. vers. & fin.* Brun. *consi.24. nu.4.* Rimimald. iun. *consi.63.n.20. in fin. vol.1.* Bursat. *in consi.138.n.27. & seq. vol.2. & cons.224. nu.4. eod. vol.2. & consi.76.n.7. vol.1.* Natta *in consi.582.n.26.* 28 *& 28.* vbi quod propterea † veniunt personæ feudi incapaces, *& consi.670.n.6. & consi.682.n.23.* Corn. *consil. 239.n.21. & seq. vol.1.* Pancitol. *consi.92.n.21. vol.1.* Beccius *consi.18.nu.2. & 3. & 13.* vbi concludit quod admittuntur fœminæ agnatæ, licet non admitterentur, si haberent duas proprietates, puta si esset vxor, vel alia fœmina extranea, Paris. *cons.23.n.169 & seq. vol.1.* vbi subdit idem ius esse, si per æquipollentia verba concipiatur inuestitura.

29 Quo casu statutum † prædictum in cæteris nullum haberet effectum, quia esset conforme iuri communi, & videtur superfluo conditum, licet Isf. *in l. si donatu-* 30 *rus, nu.2. ff. de condict. ob caus.* probet statutum † continens idem quod ius commune producere solum ius agendi, scilicet condictionem ex statuto, & in hoc casu poterit heres de iure communi inuestiri.

Sed an effectus substantialis huius statuti, saltem in hoc casu, verificabitur in emphyteusi ecclesiastica, 31 quæ regulariter non est transitoria † ad heredes extraneos, secundum gloss. Bart. & alios *in l. etiam, ff. solut. matrim.* Alex. *in consi.23. col.2. vol.1. & consi.9. visis. col.4. vol.2. & consi.89. vtrum emphyteusis, in princ. vol. 4. & consi.129. perspectis his, vol.5.* Dec. *in c. in præsentia, n.44. de probationib. vers. sit ergo conclusio, & in cons.171. in prin.* in quibus locis Alex. & Dec. fatentur hanc esse magis communem opinionem, sequitur Paris. *in cons. 98.n.8. vol.2.* Francisc. Turzanus *in suis comm. opinio. c. 73.* Emanuel Suarez *in thesauro receptarum opinio. litera E.n.65. & 74.* latissimè Roland. *in cons.96. col.1. vol. 1.* vbi pariter testatur communiorem, vt possit dici, quod inuestitura concessa ab ecclesia, stante statuto prædicto, permittat emphyteusim ecclesiæ transire ad heredes extraneos, qui si sint instituti, debeant ipsi, & non alij inuestiri.

Decisiuè loquendo, dico negatiuam partem esse ve- 32 riorem, quia heredis † appellatione in feudis intelligitur de herede sanguinis, non bonorum, Caccberan. *decis.161.* Thessaur. *decis.99.n.25.* & consideratur propriè secundum naturam successionis, item consideratur natura, & sanguis, non autem propria & vera successio, Bald. *in c.1. de eo qui sibi & heredib. suis.* Corn. *in cons.199. vol.2.* Paris. *in cons.23.n.135. & seq. vol.1.* Ideo a- 33 liquando heredis † appellatione in feudis intelligitur de descendente masculo, *§. & si clientulus, de alienat. feudi paterni.* & tex. *in §. profecto, de lege Corradi.* dicit, quod si quis habeat feudum pro se & heredibus suis, & intelligitur de heredibus masculis, quia hæc est natura feudorum de iure communi, Camerar. *in c. imperialem, fol.22. litera H. & seq. vers. & ex diuerso.* dicit, sicut de iure communi feudorum in feudo nouo, appellatione heredis venit descendens masculus; quia hæc est natura de iure communi: ita de iure regni veniunt † fratres; quia hæc est natura feudorum in regno, per 34 *constitutionem regni, incip. vt de successionibus.* vt in feudo nouo succedant fratres, quod intelligitur, quando inuestitura est facta absque illis verbis, *ex corpore descendentibus.* Quæ à me inducuntur ad probandum, quod dum statutum hoc simpliciter loquitur de heredibus, intelligendo secundum naturam rei feudalis, & emphyteusis ecclesiæ, non possunt venire heredes extranei.

Et hoc firmatunt omnes Doctores communiter, dicentes, vbi clausula: *Heredibus quibuscunque:* † fuerit 35 dicta à statuto, constitutione, vel lege, nunquam venire heredes extraneos, prout concordando opiniones, scribit Curtius iunior *in tractat. de feud. parte tertia, quæstion. penultim. versic. & ideo pro concordia.* latissimè tractant, & communem dicunt Albert. Brun. *in consil. feudali 10.* & Ripa *in l. ex facto, §. si quis ita, numer.16. ff. ad Trebellian.* plurimos ad hoc congerit dominus Regens Franciscus de Ponte *in consil.25. numer. 13.*

Sicut dicimus de emphyteusi ecclesiastica, † vt ver- 36 ba inuestituræ prolata à lege intelligantur secundum naturam propriam emphyteusis ecclesiæ, & ita nunquam veniant heredes extranei: nam concessio ipsius in perpetuum, de qua *in §. licentiam, in auth. de alienat. & emphyteusi.* intelligitur vsque ad tertiam generationem, iuxta *§. emphyteusim, in authent. de non alienand. reb. eccle.* quia illa dictio † *in perpetuum* intelligi- 37 tur quoad tempus, non quoad qualitatem heredum, quia solum per descendentes ad generationem, non autem per extraneos peruenitur, Bald. *in d. l. etiam, ff. sol. matrim.* & ita illa iura declarat Anchar. *in cons.134.* & ita fuit consultum per excellentissimum collegium Papiense, vt per Francisc. Cremens. *singulari.125.* & facit mentionem Dec. *in consil. 171. col.1.* ergo verbum *heredibus* prolatum ab hoc statuto, non potest intelligi de heredibus extraneis in emphyteusi ecclesiæ, & pro confirmatione huius opinionis, satis stringunt rationes per me inductæ in præcedenti casu huius statuti.

An autem emphyteusis † ecclesiæ concessa *pro se, &* 38 *suis heredibus, & successoribus quibuscunque,* cum solemnitate apostolica, transeat ad heredes extraneos, consule Couar. *lib.2. variar. resol. cap.17. nu.5.* vbi pro parte affirmatiua dicit esse communem opinionem, Afflict. *decis.100. & decis.386. nu.7.* vbi heres extraneus excludebat ecclesiam, & vtrobique cumulantur Doctores per Vrsillum, Franch. *decis.235.* Clarus *in §. emphyteusis, quæst.28. col. fin. prope finem.* quam opinionem dico veram, si cum solemnitatibus, de quibus per gloss. *in summa 12.q.2.* concessio facta fuerit, stante necessitate & vtilitate ecclesiæ, quia si eo casu potest in totum alienari, multo magis in emphyteusi dari cum hac qualitate, vt transeat ad heredes extraneos, prout concludunt Anton. de Butr. Abb. Felyn. & Dec. *in d. cap. in præsentia.* & Sucin. dicit magis communem *in cons. 266.n.33. vol.2.*

Tertius articulus est, quando loquimur de feudo, vel † emphyteusi ex pacto, & prouidentia, siue anti- 39 quo, siue nouo, & tunc dico, quod siue loquamur de rebus ecclesiæ, siue laicorum, nūquam intelligitur per statutū, vocatis factum esse præiudicium. Qua inuesti-

turæ

40 turæ † antiquæ forma in alterius præiudicium mutari
non poteſt, Bald. *in l. 1. col. penul. verſ. ſed ſi dominus. C.
quando non pet. part. & in c. 1. col. 2. de eo, qui ſibi, & here-
dib. ſuis, & in c. 1. colum. 2. verſ. & nota quod in feudis, de
grad. ſucceſſ. in feud.* Dec. *in conſi. 193. col. 2. & conſi. 445.
n. 23.* Aluarot. *inter conſilia Brunt conſ. 57. n. 1.* Cæphal.
conſ. 155. n. 10. & conſ. 197. n. 10. Soc. iun. *in conſ 11. nu. 10.
& ſeq. vol. 3. & conſ. 35. n. 18. vol. 4.* Iacobus Omphalius
*conſ. 30. n. 6. in primo tomo conſiliorum diuerſorū Germa-
niæ.* Et hoc procedit, etiam ſi eccleſia conſentiret, Bar.
*in l. iuriſiurandi, §. ſi liberi. ff. de oper. libert. & in l. 1. ff. de
interdict. & relegat.* Curt. *in conſ. 49.* cum ſimilibus per
41 Gozadin. *in conſ. 43. nu. 18.* Ideo dominus † non poteſt
inueſtire aliquem de feudo, ad quem non pertinet
ſucceſſio in præiudicium debentis ſuccedere, & ſi fa-
cta ſit inueſtitura, non præiudicat illi ſuccedere debē-
ti, Afflict. *in c. 1. in 4. not. de alienat. feudi pat.* Iaſ. *in conſ.
8. n. 4. inter conſilia Brun.* Alex. *in conſ. 15. col. pen. vol. 5.*
Dec. *in conſ. 445. n. 22.* Ruyn. *conſ. 7. col. 6. circa fin. vol. 1.*
Neuzan. *in conſ. 12. col. 16. inter conſilia Brun.* Cæpha.
conſ. 23. nu. 47. Et præſumendum eſt ſtatutum prædi-
ctum noluiſſe alteri præiudicare, afferendo præiudi-
cium, *l. 2. §. merito, & §. ſi quis à principe, ff. ne quid in lo-
co publ. cum vulg.*

CASVS XXI.

Statutum de continuando poſſeſſionem defuncti in heredem, etiam in feudalibus & emphyteoticariis, an habeat locum in bonis eccleſiæ?

SVMMARIA.

1 *Statutum de continuanda poſſeſſione in heredem eſt contra ius commune, & in quibus locis obſeruetur.*
2 *Statutum prædictum non comprehendere bona feudalia, qui teneant.*
3 *Poſſeſſio feudi non acquiritur ſucceſſori niſi apprehenſa de iure feudorum.*
4 *Feudatarius ante apprehenſam corporalem poſſeſſionem non agit interdicto Vti poßidetis.*
5 *Statuta correctoria iuris communis non habent locum in feudis, niſi de eis faciant expreſſam mentionem.*
6 *Statuta expreſſè loquentia de feudalibus non comprehendunt feuda eccleſiæ.*
7 *Vaſallorum intereſt non mutare dominum, nec econtra.*
8 *Dominus non debet habere emphyteutam contra propriam voluntatum.*
9 *Statutum de continuanda poſſeſſione feudalium in heredem comprehendit etiam feuda eccleſiæ.*
10 Heredis *appellatio intelligitur de vero, iuſto, capaci, & habili.*
11 *Statutum de continuando poſſeßionem in heredem nō intelligitur de ficto herede.*
12 *Diſpoſitio qualibet generalis intelligitur de habili, & idoneo.*
13 *Inueſtitura iudicium eſt ſummariißimum, vt non ſit petitorium, neque poſſeſſorium.*
14 *Et quando fallit.*
15 *Inueſtituræ renouationem petens, debet probare ſe eſſe heredem.*
16 *Agnatus petens inueſtituram, debet probare ſe eſſe talem.*
17 L. finalis, C. de edicto diui Adriani toll. *quando habeat locum in feudis.*
18 *Inueſtitura iudicium ſit petitorium, domino opponente exceptionem dominij.*
19 *Statutum de continuando poſſeßionem in heredem, quomodo intelligatur.*
20 *Et intelligitur de poſſeßione, quæ erat penes defunctū, tranſitoria ad heredem.*

EXtat ſtatutum in multis ciuitatibus, quod poſſeſ-
ſio † bonorum defuncti, adita hereditate, imme- 1
diatè continuetur in heredem, corrigendo *l. cùm here-
des. ff. de acquir. poſſeſſ.* prout de decreto Mediolani te-
ſtatur Cotta *in ſuis memor. in verb. decreto Mediolanē.*
& de ſtatuto Patauino teſtatur Menoch. *in tract. de a-
dipiſcend. poſſeßion. in 4. remed. quæſtion. 9. & 10.* & de
conſtitutione Galliæ teſtatur, & tractat totam illam
materiam Tiraquellus *in tractatu le mort ſaiſit le viſ.*
& Bolognet. *in lege prima, numer. 241. ff. de acquirenda
poſſeßion.* qui etiam teſtatur de conſtitutione regni Si-
ciliæ.

Super quo ſtatuto multoties dubitatum eſt, † an 2
comprehendantur bona feudalia, & Iaſ. *in conſil. 152.
vera, & iuridica, volumin. 4.* atque Dec. *in conſil. 467.*
ſcripſerunt pro negatiua, Pariſ. *in conſi. 1. numer. 159. vo-
lum. 1.* Rubeus *in conſi. 121.* in pluribus locis, cum aliis
inductis per Tiraquellum *in dicto tractatu le mort ſai-
ſit le viſ, parte quarta, declaration. 5.* vbi diſputat quæ-
ſtionem ad partes, & concludit hanc eſſe veriorem o-
pinionem, & eam ſequor vltra dicta per Iaſon. *in dicto
conſil. 152.* Quia de iure feudi poſſeſſio † ſucceſſori non 3
acquiritur, niſi ab ipſo apprehenſa fuerit, Afflict. *in c.
1. §. 1. de feudi cognit.* Zaſ. *in tractat. de feud. in 7. parte,
numer. 41. & plur. ſequent.* Iacobin. de ſancto Georgio
in inueſtitura, in verſic. Ita quod ipſi inueſtiti, numer. 13.
Gail. *practicar. obſeruation. lib. 2. obſeruation. 152.* & ideo
feudatarius † antè apprehenſam poſſeſſionem non 4
poteſt experiri interdicto, Vti poſſidetis, neque inter-
dicto Recuperandæ, Bald. *in authent. defuncto, C. ad
Tertull. & in l. 1. ad fin. C. de appellation.* Alex. *in l. cùm
heredes, in prin. ff. de acquirend. poſſeſſion.* Zaſ. *in tract. de
feud. in 7. parte, num. 34.* Propterea hoc ſtatutum † vti 5
correctorium iuris communis, non obtinet in feudis,
niſi de eis ſpecialem mentionem faciat. Et ideo An-
dreas auriga Feudiſtarum dixit tex. *in d. l. cùm heredes,
ff. de acquir. poſſeſſ.* habere locum in feudis, *in c. ſanctimus,
quo tempore miles. & in c. 2. de feudi cognition. & in c. im-
perialem, §. inſuper ſi filius, in fine, de prohib. feud. alienat.
per Feder.*

Quamobrem ſtatuentes huiuſmodi ſtatuta, addide-
runt, vt continuetur poſſeſſio in heredem etiam in
feudalibus, vt in ſpecie explicat conſtitutio regni Sici-
liæ, & ſtatutum ſuper quo conſuluit Riminald. iun. *in
conſ. 91. vol. 1.*

Videtur igitur hoc ſtatutum † de feudalibus etiam 6
exprimens, & emphyteoticariis non habere locum in
bonis eccleſiæ, ne per indirectum cogeretur epiſco-
pus habere vaſallos, vel emphyteutas, quos non vel-
let, quod reputatur maximum præiudicium, *l. fin. ff. de
vſu. & habi. l. ſi mādato meo, §. fin. ff. mandati.* Campeg.
inter conſilia Bruni conſi. 2. colum. 7. in fine. & dixi ſupra
caſu 20. Vnde dicebat Innoc. *in c. audiitis, col. 1. prope fi-
nem, de præſcriptionib.* quod ſicut ſubditorum † inter- 7
eſt non mutare dominum, ita econuerſo domino-
rum intereſt non mutare vaſallos, quem ſequitur
Abb. *in c. expoſuit. col. 8. de dilationib.* Felyn. *in c. 1. col. 4.
de probationib.* Curt. iun. *in conſ. 174. col. 4.* Idem firmat
Andr. *in c. 1. de benef. fratris. & ibi* Aff. *col. 2. verſ. nec do-*

Google

minum debet habere alium vasallum. Idem Affli. *in cap.1. qualit.feud.olim pot.alien.col.2. vers.ne dominus contra*
8 *suam voluntatem* † *alium haberet in emphyteutā, quod esse non debet.* quem sequitur Iacobus de Leonard. *in cons.114.n.56.inter consilia Bruni.* Zas. *in tract.de feudis, c.54.* & ita ecclesia illum haberet vasallum, vel emphyteutam, heredem scriptum, vel ab intestato vniuersalem, qui fortè vel ex natura feudi aut emphyteusis, vel ex dispositione suorum prædecessorum, non esset successibilis in feudo, vel emphyteusi prædictis, prout firmat Petrus Gregorius *in tractat. de inducijs causarum feudalium, c.18.* dicens, quod vigore huius statuti possessio continuatur in eum, in quem continuatur dominium, etiam in feudalibus.

Contraria tamen opinio est verior, vt hoc statutū
9 †comprehendat etiam feuda, & emphyteuses ecclesię. Quia, vt dicit Baldus *in rubrica de causa possessionis, & proprietatis,* hoc statutum intelligitur de vero, & iusto
10 herede, quod propriè significat nomen *heres,* † & propterea de herede capaci, & habili, vt tradit ibi Bald. & *in cons.141.& cons.330.vol.1.* quem sequitur Berous *in cons.121.in secunda q.vol.3.* & Menoch. *in tract.de adipiscend.possession.in 4.remedio,nu.859.* Cotta *in memor.in vers.decreto Mediolanensi,col.2. vers.nunquid liceat appellare.* Sebastian. Medic. *in tract.de acquir.conseruand. & amittendo rerum domin.possessione, & iure, gl.3.vers.*
11 *in minuendo, n.227.* declarat statutum † prædictum non procedere, nisi in vero, legitimo & habili herede, non autem in ficto & incapaci, allegat Bal. *in consil.181.vol.1.* Alexan. *in consi.82.vol.2.* Ruyn. *in cons.27.vol.5.* Item quod non habeat locum nisi in herede habili & capaci, secus est de inhabili & incapaci, Alex. *consi.40.vol.3.* Idem *de medic.in verb.possessionem, gl.1.parte 2.n.32.& 33.* Molin. *de primogenit.Hispanorum li.3.c.13.n.24.* post alios per eum allegatos, & Gabriel. *in comm.conclus.titul.de acq.possess.conclus.9.n.8.* Achill. Personal. *in tractat.de adipiscenda possess.& interdict. quorum bonorum, n.540.& 545.& seq.* Plotus *in l.si quando, n.849.* & latè etiam per Riminaldum iuniorem *in cons.545.n.27.&*
12 *plur.seq.vol.5.* quia omnis dispositio † quantumcunque generalis semper recipit limitationem de habili & idoneo *l.vt gradatim, ff.de muner.& honorib.* gl. *in l.1.C. de sacros.eccles.* vbi Ias. multa allegat. Alex. Socio. & Ias. *in l.2.§.præter, ff.qui satisd.cog.* ergo ecclesia non eum heredem habet in feudis vasallum, quem habere nollet.

13 Quia licet inuestituræ † iudicium sit summariissimū, & nō sit petitorium, neque possessorium, imò verius, neque iudicium, cùm fiat sine libello, sed per simplicē petitionem, ad euadendum caducitatem, ex his quæ scripsit D. Francisc. de Ponte *in cons.62.col.1.& 2.* post Baldum *in cap.imperialem, §.insuper si filius, de prohibit. feud.alien.per Federic.* & sic videatur inuestiendus absque aliqua cōtradictione, tamen vbi adest aliqua pro-
14 babilis dubitatio, † an quis sit heres, an sit de comprehensis in inuestitura antiqua, & an veniat ex tacita voluntate defuncti, ex regula *l.conficiuntur,* quia sit proximior, vt docet Bald. *in d.rubrica de causa possessionis & proprietatis,* tunc necesse est ingredi iudicium petitorium, atque probare se talem heredem, cuius qualitas requiritur, Menoch. *in dicto remedio quarto adipiscend.num.860.* Frecc. *in secundo libro, in 3.auctoritate,*
15 *num.10.* dicit, petentem † renouationem inuestiturę in feudo hereditario, debere probare se esse heredem, quia aliàs, antequam adeat, non dicitur verè feudatarius, neque dominus feudi: ex quo non est purificata qualitas adiecta in concessione pro se & heredibus, & nisi probauerit, repelleretur à feudo, & ab his, quæ à feudo dependent, Affli. *in c.1.nu.10.si de feud.fuer.controuers.* dicit, agnatum † petentem inuestituram debe- 16
re probare se talem, vt possit admitti ad successionē, & nisi probauerit se habilem, denegabitur inuestitura, etiamsi fuerit heres institutus, quia edictum † diui 17
Adriani non habet locum in feudis, nisi quando persona ab intestato posset legitimè ad feudum succedere, idem Afflict. *in decis.119.* & ibi latè Vrsill. Hoc ergo casu † si dominus opponat exceptionem dominij 18
iudicium petitorium euadit, idem Francis. de Ponte *in d.cons.62.n.29.& plur.seq.* & latius scripsi *in l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.possess.* quare illum vasallum; vel emphyteutam ecclesia habebit, ad quem de iure feudi vel emphyteusis successio pertinet.

Et in hoc ecclesia à pari procedit cum cæteris dominis secularibus, & ita hoc statutum † intelligitur pri- 19
mò, vt possessio defuncti duret post mortem, & transeat in hereditatem, in qua potest conseruari; *l.hereditas in multis, ff.de acq.rer.domin.l.cœptam, ff.de vsucap.* Bart. *in l.si is qui pro emptore.* dispensando contra text. *in l.1.§.Scæuola, ff.si quis in testam.lib.iuss.esse fuerit,* quę possessio duret vsque ad apprehensionem illius heredis, qui verè probauerit se talem, & habere omnes qualitates ad legitimam possessionem feudi & emphyteusis acquirendā. Item debet intelligi de possessione,
† quæ erat penes defunctum ex causa sui natura transi- 20
toria ad heredes, vt declarant Alex. *in cons.153.col.2.vol.6.* Chassan. *in cons.59.col.penul.versi.item etiam.* & Menoch. qui alios citat *in cons.139.n.18.* Vnde feudum & emphyteusis ecclesię ad heredes non transibit, si transire non potest.

CASVS XXII.

Statutum, vel consuetudo, præferens primogenitos in successione feudorum, comprehendit etiam clericos primogenitos, qui possunt succedere ad omne feudum.

SVMMARIA.

1 *Primogenitus in quibus regnis succedat in feudo.*
2 *Consuetudo præferens primogenitos in successione, est valida.*
3 *Consuetudo succedendi potest induci in vna familia.*
4 *Primogenitus præfertur in successione fratru, in regno Siciliæ.*
5 *Primogenitura non habet locum in linea transuersali.*
6 *Consuetudo admittens primogenitum ad successionem feudalium comprehendit clericum.*
7 *Et hoc procedit in regno Franciæ.*
8 *Et in regnis Hispaniæ, etiam in habentibus iurisdictionem.*
9 *Consuetudines feudales secundum aliquos ligant clericos.*
10 *Clericos non succedere in feudalibus, qui teneant.*
11 C.1. de beneficio fœminæ, *quomodo procedat.*
12 *Clerici & prælati succedunt vt laici de iure communi Romanorum.*
13 *Clericos in multis casibus posse succedere in feudalibus, qui teneant.*
14 *Clerici possunt per substitutum directo domino feudi seruire, & n.20.& 21.*

15 *Vai*

15 *Vasallus non cogitur præ. ipse seruire domino personaliter.*
16 *Sed tenetur dimidiam partem fructuum illius anni domino dimittere.*
17 *Debitor alternatiuè obligatus, habet electionem soluendi.*
18 *Vasallus in quibus casibus possit seruire per substitutum.*
19 *Vasallus seruit per substitutum, quando seruiendo personaliter læderetur eius dignitas.*
22 *Priuilegia succedendi concessa laicis, sunt etiam concessa clericis.*
23 *Suitas non tollitur per ecclesiasticam dignitatem.*
24 *In primogenitis inuicitur vinculum successionis ante clericatum.*
25 *Primogenitura est dignitas, cui debetur plus honoris. num.26.*
26 *Primogenitura habet qualitatē successionis à natura.*
28 *Primogenitura trāsmittitur ad primogenitum, & numero 30.*
29 *Nepos excludit patruum in successione feudi.*
31 *Consuetudo de primogenitis cōprehendit clericos, sed de secundogenitis non comprehendit clericos, & quæ sit differentia ratio.*
32 C. quam periculosum. 7. q. 1. *intelligentia.*
33 *Renuntiatio potest fieri iuris de futuro, & sub spe quærendi.*
34 *Renunciatio iuris quærendi non rescinditur per enormissimam læsionem.*
35 *Primogenituræ renunciatio sine facta sit ex permissione Dei.*
36 *Renunciatio hereditatis viuentis non valet sine eius consensu.*
37 *Clericus etiam Græcus gaudet priuilegio successionis per primogenituram.*
38 *Primogenitus in quibus casibus excludat secundogenitum à toto feudo.*
39 *Fructus dignitatis primogeniti, quare non debeant diuidi cum secundogenito.*
40 *Primogenitus quando teneatur aliis fratribus dare alimenta.*
41 *Primogenitus succedens ad feudum nouum, tenetur præstare partem pretij secundogenito.*
42 *Et debet præstari pars pretij quo valet tēpore mortis.*

1 IN regnis Franciæ, Siciliæ, & Angliæ seruatur, vt primogenitus † succedat in feudo, vt notat Iacob. de Bellouis. *in præludiis feudorum, decis.* 10. Iacobin. *in inuestitura, in ver. in feudum, dist.* 12. Tiraque. *in tract. de iure primogenitorum, in priu.* post Io. Lecirier. *in eod. tract. lib.* 2. q. 4. & latè etiam per Thom. de Marin. *in tract. de generibus, & qualitate feudorum. tit.* 13.

2 Et quod talis consuetudo † præferens primogenitos cæteris sit valida, licet dura, tamen obseruanda, dicunt Bald. & Aluaro. *in cap. mulier, si de feudo defuncti fuer. controu.* ex quo infert idem Marin. *in d. tit.* 13. *num.* 9. quod potest vna familia talem † sibi consue- 3
tudinem inducere, Speculat. *de instrumen. editione, §. compendiose. ver. sed nunquid.* quem sequitur Angel. & Imol. *in l.* 3. *ff. de testamen.* Ias. *in l. omnes populi. numero* 42. *ff. de instit. & iur.* Curt. *in tractat. de feud. part.* 3. *num.* 11.

4 Imo de iure regni † Siciliæ habet locum non solum quando succeditur patri, sed etiam quando succeditur fratri, ex capitulo regni Regis Caroli secūdi, quod incipit; *Considerantes.* vbi dicitur quod frater, vel soror fratris, fratri; vel sorori succedit, primogenitura, ac sexus prærogatiua seruata, de quo etiam per Afflict. *in constitutione regni, incipiente: Vt de successionib. num.* 22. *in fin. & n.* 23. sicut regulariter non habeat locum primogenitura † in linea transuersali, vt per 5
Anton. de Butr. *in cons.* 48.

Ideo quæro casum, an hæc consuetudo † admit- 6
tens primogenitum ad successionem feudalium, comprehendat etiam clericum primogenitum, quam quæstionem tractarunt diffuse Io. Lecirier. *in tract. de primogenit. lib.* 1. *q.* 24. & Tiraquell. *in eod. tract. q.* 44. sed quia multa omissa sunt, ideo explicabimus alios casus diuerso modo. Communis igitur opinio est, quod clericus primogenitus comprehenditur sub dicta consuetudine, de qua testatur Lecirier. *in d. q.* 24. *n.* 20. quam firmarunt Abb. *in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in* 1. *lect. nu.* 25. *& ibi Addentes in ver. primogenitus, & in* 2. *lect. nu.* 34. *&* 36. *de constit. & in c. quod clericus, de foro compet.* Felyn. *in d. c. ecclesia, num.* 101. eandem sequuntur Tiraquell. *in d. quæst.* 44. *num.* 6. *ad finem.* & Lecirier. *in d. quæst.* 24. Martin. Laudens. *in tractat. de primogenit. q.* 30. Ruyn. *in consil.* 195. *num.* 3. *volum.* 2. Gomesius *in ll. Tauri, lege* 40. *num.* 66. Gregor. Lopez *in l.* 2. *tit.* 15. *in gloss.* 19. *ante quæstionem primam, partita* 2. & hoc procedere † de plano in regno Franciæ consue- 7
tudine regni admittente clericos primogenitos, scribit Benedictus *in c. Raynutius, ver. & vxorem.* vbi tractat de successionibus ab intestato *num.* 257. *& seq.* & de obseruantia † in regnis Hispaniæ in maioratibus, 8
& aliis dignitatibus, etiam habentibus annexam iurisdictionem, vt clerici primogeniti succedant, testatur Molina *de Hispania primogenitis, lib.* 1. *cap.* 13. *nu.* 97. post alios quos citat. Et hæc opinio est vera, sed videamus fundamenta ad exclusionem aliorum casuum.

Aliqui dicunt rationem huius casus esse, quia consuetudines † feudales ligant clericos, vt post Hostien. 9
Butr. & Abb. *in c. quod clerici, de foro compet.* firmat Lecirier. *in d. q.* 24. *nu.* 39. *in fin.* & ius primogenituræ, vt ipse dicit, vt plurimum consistat in feudalibus. Sed ista ratio est reiecta supra *in casu* 16. vbi probauimus librum feudorum non ligare clericos, etiam feudatarios, nisi in casibus à Papa approbatis tacitè, vel expresse, & ideo neque consuetudines, neque constitutiones nouas aliquomodo clericos feudatarios comprehendere, nisi fuerint à Papa approbatæ.

Et ex hoc fundamento licet inferre ad resolutionē alterius casus, videlicet, non esse veram rationem eorum qui contrariū supradictæ communi obfirmarūt, ex eo quia clerici † non succedunt in feudalibus per 10
tex. *in c.* 1. *de beneficio fœmina,* vbi efficitur clericus, vel conuersus, aut aliquo modo habitum religionis assumit, in feudum paternum non succedit, & si illud habebat, perdit, & *in c. qui clericus, si de feud. fuer. controu.* vbi eo ipso, quod quis efficitur clericus, vel votum religionis assumit, est priuatus feudo, *& in c.* 1. *de mil. vasall. qui arma bell. depos.* vbi miles assumens habitum religionis, priuatur feudo, Andr. *in c.* 1. *qui inuestir. fec. & in d. c.* 1. *in fine de beneficio fœmina, & in d. cap. si clericus, si de feud. fuer. controuers. & in c.* 1. *& ibi* Bald. & Afflict. *de mil. vassall. qui arma bell. depos.* Bartol. *in l.* 1. *num.* 5. *C. de legib. & in l. finita, §. si de vectigalib. colum.* 1. *ff. de damn. infect.* cum aliis multis ad hoc cumulatis per Clarum *in §. feudum. quæstion.* 78. & Chassan. *super consuetud. Burgund. rubr. c.* 3. *§.* 5. *verbo excepte les religieux,* & latius per Caccheran. *in decis. Pedemontana*

tana 27.*n*.4.& ita decisum, vt per Afflict.*decis*.320.Ca-
pyc.*decis*.10.*n*.4.*&* *decis*.31.*n*.2.
11 Quia † *d.c.1.de benef.fœm.* procedit iuxta opinionem
Oberti,& Gerardi,& *d.§.qui clericus*, loquitur consue-
tudine: vt *in §.moribus, eod.tit.& in §.fi. in vers.quid ob-
tinere debeat consuetudine.* Sic etiam *in d.c.1. de vasall.
qui arma bell.depos.* & ista, & similia, quæ allegari pos-
sent, non sunt de approbatis per summum Pontifi-
cem, vt dixi ibid. Neque sunt leges ab Imperatoribus
conditæ, sed localiter factæ, & postea generaliter pe-
detentim receptæ, quod fieri non potuit in præiudi-
cium clericorum.
Imò cùm de iure communi Imperatorum speciali-
12 ter sit decisum, vt clerici † & prælati succedant vt laici,
vt *l.Deo nobis, & auth.presbyteros, C.de episc.& cler.* ista
iura feudorum auferrent priuilegia competentia cle-
ricis de iure communi, & ita, & si iuri canonico non
obuiarent, tamen essent contra libertatem ecclesiæ, vt
dixi supra *cas.*19.
13 Et quod clerici † in multis casibus possint succede-
re in feudalibus, Chassan.*in d.§.fin.in fin.* congerit de-
cem limitationes in decem casibus, alios probat Moli-
na *de primogen.Hispan.d.cap.*13.*nu*.76.alios Cacch.*in d.
decis*.27.*num*.5.*ad fi.* alios etiam Intrigliolus *in tract.de
feudis, q.*30.*per totam.*
14 Ego autem indistinctè teneo † clericos feudatarios
posse directo domino suo per substitutū seruire, quia
hoc generaliter disponitur per Imperatorem *in c.im-
perialem, §.firmiter, de prohib.feu.alien.per Fed.* vbi ho-
15 betur, quod vasallus † non cogitur domino præcisè
seruire personaliter, sed ipsi seruiendo per substitu-
tum liberatur, quam opinionem firmarunt ibi Bald.&
Aluarott.& Præposit.*n.*0.gloss *in c.1.§.fi.de allodiis, &
ibi* Afflict.*n*.55. Aluar.*in c.1.§.si quis decesserit.fi de feu-
do defuncti contentio fit.* Bald.*in l.quisquis.C.de episc.&
cler.*& vt hæc opinio clarius innotescat, verba *d.§.fir-
miter*, induco.

*Firmiter etiam statuimus, tam in Italia, quàm in Ale-
mania, vt quicunque indicta publica expeditione vocatus
à domino suo, in eadem expeditione spatio competenti, te-
merè venire supersederit, vel alium pro se domino accce-
ptabilem mittere contempserit, vel dimidiū redditus feu-
di vnius anni domino non subministrauerit, feudum, quod
ab episcopo, vel alio domino habuit, amittat, &c.*

Vnde Doct.per illum *versic. vel dimidium redditus,
&c.* concludunt, quod vasallus non cogitur domino
feudi seruitia exhibere, si ipse domino feudi dimi-
16 diam † partem redditutum illius anni, in quo dominus
ab ipso seruitia petit, soluere paratus sit, Aluarott. *ibi
num*.3.Præposit.*num*.2.*c.1.§.fin.& ibi gl.de allodiis, vbi*
Bald.*num*.21.Aluarot.*nu*.3.*c.1.§.similiter.& ibi* Afflict.
n.5.*de capit.Corradi.* Iacubin.*in ver.& promiserūt, n.*26.
17 quo casu est in arbitrio debitoris † quid velit præsta-
re an seruitium personale, an medietatem fructuum,
ex regula *l.plerumque.§.fin.ff.de iure dot.*& licet Affli.
*in d.§.firmiter, n.*14.videatur dissentire, tamen *ibi.n.*15.
postea concludit hæc verba. Hoc præsupposito dico,
quod si dominus diceret vasallo, qui esset inhabilis ad
bellandum, & ad præstandum seruitium personali-
ter, ego volo, vt seruias personaliter, & vasallus dice-
ret, non possum, quia nescio bellare, nec sum versatus
in armis, vel sum claudus, vel alleget aliud impedi-
mentum probabile, propterea dicet, volo dare substi-
tutum, vel volo seruire in pecunia, certè audietur, &c.
ex quo colligitur, quod etiam dando electionem cre-
ditori contra *d.l.plerumque.* adhuc habet locum dis-
positio *d.§.firmiter*, vt possit inde probari regula, lice-
re vel per substitutum seruire, vel soluere medieta-
tem reddituum.
Verùm si regula allegata inde non colligitur, ex ca-
sibus, quos ibidem congerunt Doct.in nostro propo-
sito argumentari licet, vasallus † propter infirmita- 18
tem, vel aliquam aliam causam indistinctè per substi-
tutum seruire potest, Andr. Aluarott.& Præposit.*in
d.§.firmiter, & ibi* Afflict.*num*.22. Andr.Aluarott.&
Præposit.*in d.§.si quis decesserit, si de feudo defuncti con-
ten.& ibi* Afflict.*n*.15.Bal.*in c.1.§.mutus, episcopum, vel
Abbatem, & ibi* Aluarott.*nu*.8. Dd.*in c.1. an mutus, vel
aliter imperfect.* Afflict.*in c.1.de benef.fœm.* Item vasal-
lus propter minorem ætatem, vel senio confectum
potest seruire per substitutum, *d.§.si quis decesserit, &
ibi Doct.* Iacobi.*in sua inuestitura, in ver.& promiserūt,
nu*.31.ergo licitum debet esse clerico seruire per sub-
stitutum, probatur consequentia, quia clericus etiam
est impeditus propter seruitium Dei, & in his termi-
nis clericus, & fœmina æquiparantur de iure, *cap.1.de
feudo fœminæ*, Natt.*consi*.507.*nu*.13.Menoch.*consi*.443.
n.31.*&* 66.*vol*.5.
Et in specie, quod si vasallus † illæsa sua dignitate 19
seruire non potest, per substitutum seruire possit, vt-
puta si sit fœmina, Afflict.*in d.c.1.§.si quis decesserit, si
de feud.defuncti content.* Speculat.*in §.quoniam, nu*.10.
*de feud.*Alexand.*consil*.10.*volum*.5. Paris.*consil*.16.*nu*.
8.*volum*.1.ergo idem in clerico, quem dedecet milita-
re, & Doct. concludunt posse per substitutum seruire
quocunque modo contingat, vt illæsa sua dignitate
seruitia personalia præstare non possit, Andr.Præpo-
sit.& Afflict.*in dict.§.si quis decesserit.* Afflict.*in d.cap.
1.de feudo fœmina.* Itē probatur ex *d.§.firmiter, in vers.
quod ab episcopo, vel alio domino habuit, &c.* vnde sicut
laicus vasallus potest vel regulariter per illum text.
prout nos intelligimus, vel in casibus, vt aliqui, serui-
re episcopo, vel alio directo domino per substitu-
tum, eodem modo † & clericus feudatarius laici po- 20
test hoc facere, & si in casibus, quia in clerico viget
maior ratio impedimenti, & honestatis seruandæ in
ecclesiis, & vt seruetur æqualitas, alias propter inæ-
qualitatem retraheretur à suscipiendo religionem cō-
tra *§.sed & hoc præsenti.in auth.de sanctiss.episc.*
Sed hodie hic articulus resolutus est in clericis, quia
communi opinione receptū est, vt † clericus per sub-
stitutum seruiat, & feudum capiat, vt dicit Præposit.
in cap.1.qui feud.dar.poss.& ita est decisum de iure Ca-
nonico, *c.ex transmissa, de foro compet.cum concor-
dan.*& de communi etiam testatur Zas. *de feud.par.*5.
n.53.Ioan.Blanc.*in summa feud.rubr.de vasall.& eorum
different.vers.possunt etiam, & in rubr.de sacramento fi-
delitatis.*
Altera ratio inducitur pro clerico primogenito,
quoad successionem feudalium excluso secundoge-
nito, quia priuilegia † concessa laicis censentur etiam 21
concessa clericis, *c.dilecti, de foro compet.* qua ratione
monetur Io.Lecirier.*in d.q.*04.*n*.3.*in fi.& nu*.16.*in fi.
& n*.18.*&* 21.*& seq*.28.*& seq.*& addi potest ad hoc A-
lex.*in consi*.211.*nu*.0.*vol*.0. & confirmari, quia propter
ecclesiasticam † dignitatem non tollitur suitas, Bald. 22
in l.apud hostes, C.de suis, & legit.& monachus post fa-
ctam professionē retinet ius prioritatis in gradu, atq;
omnia iura agnationis, Bal.*in auth.si qua mulier, n*.10.
C.de sacros.eccles. Neque perdit iura sanguinis, Bald.*in
c.cum magistrum, n*.3.*de elect.*Abb.*in c.quia nos, num*.2.
de testa. Tiraquel.*de nobilitat.c.*26.*n*.8. & succedit in
hereditate,

Digitized by Google

hereditate, quæ iure sanguinis defertur, cap. vno, 18. q. 1.
Tiraquel. vbi supra proximè.

Ego sequur hanc opinionem alia ratione, quia in
14 primogenitis iniicitur † vinculum ante clericatum,
quo casu consuetudo, vel statutum inficit clericos
postea factos, ex his quæ dixi in d. 4. casu, in fin.
quod autem iniecerit vinculum, sic probatur: Duo
15 sunt in primogenitura, † dignitas, & qualitas succes-
sionis, de primo est gloss. in c. quam periculosum, 6. q. 1.
quam sequitur Tiraquel. de iure primogen. q. 34. n. 37. &
quod primogenitura sit dignitas, Bald. in l. cum anti-
quiorib. n. 11. C. de iure delib. sæpius repetit, quod proce-
dit etiam in Hispania, vt per Couar. lib. 1. var. resol. c. 15.
num. 14. in fin. & Anton. Gomes. in l. 40. Tauri, num. 1.
& post multos alios, quos allegat Molin. de primogen.
16 cap. 13. n. 1. & 2. cui dignitati duo insunt, vt is sit plus †
cæteris honorandus, Tiraquell. in eod. tract. in præfa-
tione, num. 39. & vt debeat sedere ad dexteram, vt la-
tius per eundem in d. præfat. num. 13. & seq. quæ negari
non potest quin insint à natura, & sic ante clericatum
adeptum: ergo in his consuetudo vinculum iniiciens
ab initio comprehendit.

17 Adest etiam in primogenitura † quædam qualitas
à natura, vt illa mediante possit succedere exclusis a-
liis, de qua per Soci. in cons. 252. col. 6. vol. 2. sicut est in
fratre vtrinque coniuncto, qui statim ac natus est, po-
test excludere fratres ex vno tantum latere coniun-
ctos, auth. post fratres, & auth. cessante, C. de legit. here-
dib. & §. si igitur defunctus, in auth. de hered. ab intest.
venient. Sic primogenitus, statim ac natus est, potest
excludere secundogenitum, mediante dicta qualitate,
& licet in vita patris non possit exercere hoc ius suc-
cessionis, tamen est adeo certum & eradicatum in per
18 sona ipsius † primogeniti, vt si is moriatur, ad eius
primogenitum transmittat, ita firmat Oldrad. in con-
sil. 224. num. 27. & seq. Alberi. in proœm. ff. in §. discipuli,
num. 22. Abb. in cons. 85. num. 2. vol. 2. Soc. in d. cons. 252.
num. 15. vol. 2. Tiraq. de primogen. qu. 21. num. 7. & q. 43.
num. 14. & 20. & qu. 40. num. 66. & 93. & 196. Pet. de
Monte forte in quodam suo consil. posito inter lecturas
feudales Afflicti in tit. de natura successionis feudi, à nu.
20. per multas columnas. & licet Io. Lecirier. in d. tract.
de primogen. lib. 1. qu. 25. in fine. post recitatas omnes ra-
tiones (quas etiam recitat Afflict. pro vtraque parte,
in titul. de successione feudi, in 3. no.) dicat quod iste ar-
ticulus indigeret decisione Cæsarea: Nihilominus,
19 quia pro nepote † fuit decisum in Rota vrbis, Bel-
lamera decis. 717. num. 6. & decis. 723. num. 17. in fin. Et
specialiter fuit inductum Parisius, vnde ius Franco-
rum, & primogenituræ originem habet, cuius dispo-
sitio reperitur in tit. de successionib. in §. fin. de qua per
Glossatores dictarum consuetudinum in titul. 1. §. 8.
gloss. 3. numer. 5. & 6. & vti nos æstimamus hanc opi-
nionem esse veriorem, ita speramus apparituram esse
authenticam decisionem in Digestis nouissimis. Ex
quo infertur, quod cum primogenituræ ius, viuente
patre, transmittatur in nepotem, sit prius eradicatum
in persona ipsius primogeniti, quantumuis post su-
sceptos filios factus fuerit clericus, & quod possit
30 transmitti, † secundum vera iuris principia, post
multos alios, quos allegat, probat Molina de primoge-
niis Hispaniæ, libr. 3. capit. 6. num. 38. & seq. ergo statu-
tum, vel consuetudo, de qua agitur, iniecisse dicitur
vinculum in primogenito, & sic eum, licet clericum,
comprehendere.

Ex qua ratione infertur ad resolutionem diuersi-
tatis ab eis quæ resoluta sunt supra in d. casu 4. videli-
cet, cur est, quod † statutum hoc siue consuetudo 31
comprehendat primogenitum clericum, sed nõ com-
prehendat secundogenitum clericum, vt ibi. Quia
vt aduertit Io. Lecirier. in d. tract. lib. 2. quæst. 11. in prin-
cip. satis differunt inter se istæ quæstiones, & ipse pu-
tat differre tanquam causam fauorabilem ab odiosa.
Nos autem putamus rationem esse, quia primogeni-
tus quilibet, statim ac nascitur secundogenitus, habet
effectum dignitatis & transmissionis. Sed esse diffe-
rentiam, quia si ipse fit clericus, semper poterit agere
contra laicum pro dictis iurib. sed si secundogenitus
fit clericus, tunc primogenitus laicus non potest vlte-
rius agere contra eum, vigore statuti; cuius effectus
est perpetuo impeditus per clericatum. Sed ad co-
gnoscendum an statutum iniecerit vinculum recur-
rendum est ad actionem, quæ potest intentari, vt dixi
in d. 4. cas. in fi. Ergo in primogenito dicitur iniecisse
vinculum, in secundogenito nequaquam. Et quod
clericus, qui recipit statutum pro se non tenetur reci-
pere contra se, consule quæ scripsi supra in casu 5.

Neque obstat tex. in c. † quam periculosum, 7. q. 1. alle- 32
gatus per Tiraq. in tract. de iur. primog. q. 43. nu. 14. per
quem vult probare quod etiam primogenito laico e-
rat quæsitum ius primogenituræ ab initio contra se-
cundogenitum clericum, quia vt in illo tex. potuit illi
iuri renunciare; & ita hæc consuetudo locum etiam
habebit pro primogenito laico, contra secundogeni-
tum clericum.

Primo, quia per illum text. non probatur statutum
iniecisse vinculum respectu secundogeniti illum ex-
cludendo. Nam etiam iuri † quærendo, & sub spe, & 33
de futuro competenti renunciari potest, vt comm.
per Scribentes in l. fi. C. de pact. Imo renunciatio † iuris 34
quærendi nullo modo rescinditur per enormissimam
læsionem, Rub. Alexandrin. in consil. 12. in 1. dub. Go-
zad. cons. 9. n. 11. Pari. cons. 26. num. 77. ad fi. vol. 3. vbi di-
stinguit tres casus, & nu. 81. concludit, quod si renun-
ciat hereditati paternæ, sibi nondum delatæ, dote re-
cepta, nullum habet remedium, cum aliis per Crauet.
in consi. 114. num. 13. & seq. & consil. 552. num. 21. & consi.
593. num. 2. & consi. 964. num. 40. & cons. 661. num. 9. &
10. & cons. 938. num. 5.

Secundo dicta renunciatio † fuit facta ex permissio- 35
ne Dei, vt populus maior seruiret minori, vt habetur
in dict. cap. 25. Genesis, cum aliis congestis per Afflic.
in responsione ad illud in c. 1. num. 38. & sequent. de na-
tur. success. feud. sed in succedendo de iure non valuit,
quia renunciatio † hereditatis viuentis non valet sine 36
eius consensu, de cuius hereditate agitur, l. final. C. de
pact. etiam si renunciaretur hereditati illius, qui non
potest consentire, puta pupilli, pro quo tutor debet
præstare consensum, Alciat. in d. l. fi. n. 19. in fi. & Io. de
Imol. in consilio. 1. volum. 1. & de hoc scripsi in quo-
dam consilio Pisanæ hereditatis, vnde Afflict. in dict.
cap. 1. num. 39. probat, quod Iacob non habuit succes-
sionem hereditatis paternæ vigore renunciationis E-
sau, sed ea beneficio paternæ benedictionis sibi colla-
tæ, ergo quantum pertinet ad inducendam contradi-
ctionem inter hos duos casus, ille textus nullo modo
allegari potest.

Quare resolutio dicti casus apparet vera, quod clericus
primogenitus admittatur ad successionem feudalium
vigore

vigore consuetudinis prædictæ, excluso secundogeni-
37 to, & hæc sunt vera, & procedunt, siue clericus † fue-
rit Latinus, siue Græcus, qui inter Latinos legitimus
reputatur, licet susceptus ex sacerdote Græco, ex his
quæ scribit Dec. *in cons. 207. incip. Pulchrum, num. 6.* &
Francisc. Niconitius *allegatione 2. n. 114.*

Primo declaratur, nam si feudum, in quo succedit
38 primogenitus, † habet annexam dignitatem, puta Co-
mitatus vel Marchionatus; vel in eo viuatur iure Frā-
corum, quæ parificantur secundum Innoc. & alios *in
c. licet, de voto*, siue totum feudum sit legitima primo-
geniti, vt per Innoc. Hostiens. & Abbat. *in d. c. licet*, &
Abb. *in consi. 3. vol. 2.* Andr. *in constitutione regni incip.
Dignum*, siue ratione dignitatis, quæ feudo ipsi annexa
est, & est indiuidua, siue à natura, & qualitate feudi in
quo viuitur iure Francorum, semper secundogenitus
excluditur à toto, etiam à legitima, vt notarunt prædi-
cti *in d. c. licet.* Oldrad. *in consi. 94.* Abb. *in d. cons. 3. vol.
2. & in consi. 12. vol. 1.* qui dicit esse communiorem sen-
tentiam, quam sequitur, & multis modis probat Ca-
merar. *in c. imperialem, in §. præterea ducatus, fol. 102. in
magnis, per tres columnas.* Afflict. *ibi, num. 32.* nouissimè
Schraderus qui alios congerit *in tract. de feudis parte
39 8. c. 2. nu. 45.* Et quatenus fructus † dignitatis pateren-
tur diuisionem, tamen non debent diuidi in hoc casu,
quia omne diuisibile quod adiungitur indiuiduo, ra-
tione connexitatis efficitur indiuisibile, vt latius scri-
psi *in l. 4. §. Cato, de verb. obl.* & in lectur. in terminis
scribi. Camer. *in d. §. præterea ducatus.* & Schrader. *in
40 d. c. 2. n. 44.* Ipse tamen † tenetur aliis fratribus secun-
dum qualitatem, & dignitatem suam tantum suppedi-
tare, vnde ipsi viuere possint, Afflict. *in d. §. præterea
ducatus, n. 51.* & dicam latius in sequenti casu.

Secundo declaratur: nam quando feudum est no-
41 uiter emptum, in quo succedit primogenitus, † tunc
ipse tenetur præstare partem pretij secundogenito,
ita ex dictis Andreæ *in d. §. præterea ducatus, in fine ad-
dit.* firmant omnes periti nostri regni, non tamen de
hoc habemus casum legis, sed ex verbis Andreæ sic
interpretatis per præfatos peritos, inducta est consue-
tudo sic iudicandi in regno prædicto, vt testatur Do-
min. Fabius de Anna consiliarius sacri nostri consilij
Neapolitani *in cons. 26. nu. 10. ver. secundo hac materia.*
42 quo casu communis opinio est, vt debeatur † pars pre-
tij quo valet tempore mortis, vt testatur Liparal. *in
additionibus ad* Andr. *ibid. in verb. consuetudo.* Tamen
contrarium fuit decisum, vt attendatur valor tempo-
re quo feudum emptum est, nam quod emptum fuit
abest ab hereditate, de qua decisione vide per Io. Vin-
cent. de Anna *in singular. 200.* & Minad *in repet. con-
stitutionum regni, incip. in aliquibus, in rubric. in ver. succes-
sione, num. 32.*

CASVS XXIII.

Appannagium, siue vita militia, in quibus casibus debeatur à primogenito successore feudi ipsis clericis, vel monachis secundogenitis, etiam in linea transuersali.

SVMMARIA.

1 *Primogenitus de iure diuino succedebat ad omnia.*
2 *Successio in feudis quomodo fiat.*
3 *Primogenitus cur succedat in feudis titulatis.*
4 *Primogenitus succedit propter vtilitatem domini concedentis feudum.*
5 *Primogenitus succedens semper debet dare alimenta secundogenito.*
6 *Feuda concessa secundogenitis in appannagium sunt de demanio regni.*
7 *Primogenitus in regno Neapolis debet dare secundogenito vitam militiam.*
8 *Et quomodo taxetur.*
9 *Vita militia extinguitur cum morte secundogeniti.*
10 *Vita militia quomodo differat à legitima, & ab alimentis.*
11 *Et quid sit.*
12 *Vita militia debetur monacho religionem ingresso, capaci in commune.*
13 *Debetur Cardinali secundogenito.*
14 *Monachus succedit in maioratu.*
15 *Primogenitus renunciationis pœnitentia nō admittitur.*
16 *Primogenitus excludens se à successione, non excluditur à vita militia.*
17 *Monachus ingrediens religionem an possit renunciare hereditati sibi deferendæ, & sub qua forma.*
18 *Monacho defertur hereditas, non autem monasterio.*
19. *Monasterio acquiritur hereditas ex persona monachi etiam in feudalibus.*
20 *Vita militia in omnibus casibus, in quibus debetur clericis, & religiosis, debetur etiā in linea transuersali.*
21 *Vitam militiam deberi in linea transuersali esse decisum per Imperatorem.*
22 *Vitam militiam non deberi in linea transuersali, qui teneant.*
23 *Cur non sit loco legitima.*
24 *Feudum nouum relictum secundogenito non debet imputari in vitam militiam debitam à primogenito super alio feudo.*
25 *Feudum potest legari secundogenito in præiudicium primogeniti.*
26 *Vita militia soluitur de fructibus feudi.*
27 *An debeatur quando sunt venditi fructus propter debita testatoris.*
28 *Secundogenitus non tenetur ad solutionem adohæ impositæ per Regem tempore belli.*
29 *Vita militia an minuatur per solutionem adohæ.*
30 *Legitima non detracta transmittitur ad filios.*
31 *Vita militia est loco legitimæ, & est onus feudi, & illius portio.*
32 *Legitima non debetur de feudo secundogenito.*
33 *Feudum paternum non est legitima primogeniti.*
34 *Vita militia semel præstita ratione vnius feudi, debet iterum præstari ratione alterius feudi.*
35 *Vita militia debet præstari de vno feudo, etiam si transiret de primogenito ad secundogenitum.*
36 *Vita militia debetur renunciani successioni feudalium.*

DE iure diuino primogenitus † succedebat ad o- 1
mnia, vt patet Genes. *cap. 25. & c. 27.* & ad Hebr.
c. 12. & c. quā periculosum, 7. q. 1. Dd. *in c. licet, de voto.* &
is tenebatur præstare alimenta secundogenito, vt di-
cunt Io. Andr. Ancharan. & ceteri Canonistæ *in d. cap.
licet.* Sed quia postea † de iure communi feudorum, 2
moribus receptum fuit, vt omnes filij æqualiter suc-
cederēt in feudo, *c. 1. de succ. feud. c. omnes filij si de feudo
fuer. controuer.* Et vltra montes semper viguit, & viget
consuetudo, vt primogenitus succedat in feudo, de
qua consuetudine testatur Federic. Imperator *in con-
stitutione regni, incip. Vt de successioni.* & Alber. *in §. di-
scipuli. in proœmio ff.* Ideo idem Imperator Federic. di-
sposuit de iure communi feudorum, vt in feudis ti-
tulatis

3 tulatis † semper succederet primogenitus, ne induce-
retur diuisio illorum, & ita feuda corrumperentur, &
diuisa per capita diuersarum linearum vnius familiæ
ad nihilum redigerentur, sicut accidit ex lege Longo-
bardorum, & obseruatur in partibus Lombardiæ, vbi
omnes æqualiter succedunt, & vnius Comitatus sunt
mille Comites sine comitatu. Item de iure regni duæ
constitutiones promulgatæ sunt, quibus cautum est,
vt inter viuentes iure Francorum masculus primo-
genitus excluderet sexum fœmininum, & omnes fra-
tres natu minores, vt habetur *in d. constitut. Vt de suc-
cessionibus & in constitut. incip. In aliquibus.* Imo ex ra-
tione iuris communis feudorum, considerata *in d. §.
præterea ducatus.* Principes directi domini, inuestien-
tes aliquem de feudo, solent apponere pactum, vt suc-
cedat solus primogenitus, neque secundogenitus de
hoc conqueri potest, quia quilibet potest legem dice-
re rei suæ, *l. perfecta donatio, C. de don. quæ sub modo, cum
4 vulgar.* & hoc pactum apponitur propter vtilitatem†
principis concedentis, vt feuda remaneant integra ad
seruitium ipsius concedentis, vt dicit gl. *in d. c. licet, de
vot.* & sequuntur ibi communiter Canonistæ. Quo
casu semper remansit illa prima dispositio iuris diui-
5 ni, vt primogenitus † succedens teneatur dare ali-
menta secundogenito, Camerar. *in d. c. Imperialem. §.
præterea ducatus, fol. 10a. col. 2. litera K.*

Quod obseruatur etiam in Regno Franciæ, præter
quam in secundogenitis Regum, & supremorum
Principum, quibus solent concedi quædam ciuitates,
6 & † loca in appannagium, quæ adhuc remanent pars
demanij Regis, cõcessi per modum prouisionis, ideo
finita linea masculina eorum, ipso iure finitur, & re-
soluitur appannagium, & dictæ terræ ipso facto con-
solidantur, & reuniuntur demanio, absque aliqua alia
incorporatione, vt declarat Glossator *consuet. Pari-
siens. in §. 43. gl. 1. in ver. qui deme le fief, num. 185.*

De iure autem regni specialiter fuit sancitum, vt
7 primogenitus † teneatur dare secundogenito vitam
militiam, vt habetur *in constitutione regni, incip. Comi-
tibus, in §. fin.* Et dicitur vita militia, id est, vita militi
condigna, & concedens, vt post alios declarat Fab.
Ann. *in consil. 4. num. 47.* Quam aliqui dixerunt suc-
8 cessisse in locum legitimæ, † quia iuxta eius rationem
taxatur, vt idem D. Fab. Ann. *in cons. 6.* probat septem
argumentis, & credit hanc opinionem esse veram. A-
9 liqui dixerunt hanc vitam militiam† esse speciem ali-
mentorum, quia cum morte secundogeniti extingui-
tur, vt Pet. Gregor. *in tract. de vita militia. in prin.* quẽ
refert & sequitur Intrig. *de feud. c. 57. nu. 9. & plur. seq.*
Nos autem putamus veram opinionem esse Doct. an-
10 tiquiorum, vt hæc vita militia† nõ sit legitima de iure
naturæ, neq; eius loco subrogata, neque etiam sint ali-
mẽta subrogata loco legitimæ, sed satis differat à præ-
11 dictis, & sit quædam portio debita † partis heredita-
riæ, vel rei feudalis, in qua fratres secundogeniti de
iure Longobardorum, debebant succedere æqualiter
cum primogenitis, & per ius Francorum sunt exclusi,
& loco illius portionis à qua excluduntur, sit subro-
gata vita militia. Vt latius declarat Io. Thom. Mina-
dous *in cons. 1. num. 67. v. & ex his.* inducens hęc verba
Andr. *in d. constit. Comitib. in 1. lect.* dicentis, quod vita
militia est loco partis hereditariæ, à qua excluditur
minor, per primogenitum maiorem.

De hac igitur vita militia debita secũdogenitis per-
tractantes, quantum pertinet ad comprehensionẽ vel
exclusionem ecclesiasticorum, constituo duos articu.

Primus articulus est: Vita † militia debetur mona- 12
cho religionem ingresso capacem in communi, qui
seruata forma Concilij Tridentini *sess. 25. cap. 16.* re-
nuntiauit successioni feudalium sibi deferendę, etiam
iuris primogenituræ. Quam opinionem expressè te-
net Intrighol. *in tr. de feud. in d. c. 57. n. 22. & 23.* Franc.
facit *decis. 20.* de vita militia † debita Cardinali secun- 13
dogenito, cuius decisionis rationes tantum applica-
mus ad hunc casum monachi, quia in cæteris firma-
uimus contrarium supra *in casu* 22. hanc eandem opi-
nionem de monacho † successore maioratus firmat 14
Molina *de primogen. Hispania, li. 1. c. 13. nu. 71. & 93.* post
alios, quos allegat. Et rationes huius casus sunt, quia
illa primogenito, qui renuntiauit iuri primogeniturę,
vel in fauorem omnium fratrum, vel solius secundo-
geniti, postquam fratres sui illam renuntiationem ac-
ceptauere, & sic renuntiatio† effectum sortita est, pœ- 15
nitere, & voluntatem suam mutare non permittitur,
Andr. *in constit. regni, incip. In aliquib. col. 5. & ibi* Affli.
col. 9. ver. tertio quaritur. Tiraq. *in trac. de primog. q. 28.*
Quo casu licet iste primogenitus exclusit se à succes-
sione feudi, & primogenitura, † non tamen exclusit se 16
à vita militia, vt dicit Franc. *in d. decis. 20. num. 5. vers.
non obstat.* & hoc ne clerici, qui non habentes vnde vi-
uant, retrahantur à monachatu, quę ratio consideratur
fauore religionis, *c. in præsentia, de probationib.* & in
dubio est tenenda fauore alimentorum, vt ibi dicit *n.
10. in fi.* Addit, quod si vita militia debetur per primo-
genitum secundogenito etiam clerico, vt semper est
iudicatum, multo fortius debetur per secundogeni-
tum laicũ huic primogenito monacho, ex cuius per-
sona maius commodum ipse secundogenitus laicus
consequutus est.

Et quod monachus † ingrediens religionem pos- 17
sit renunciare hereditati sibi deferendæ, seruata for-
ma d. Concilij, meminit Guttieres *in c. quamuis, ver.
cum nuptui tradebatur, num. 1. vers. & tandem inquit, de
pactis.* Menoc. *de arbitrar. casu* 436. Gratian. *regul. 456.
num. 7.* quo casu cum hereditas deuoluitur, monaste-
rium excluditur, quia licitè potuit iuri quærendo rè-
nunciare, Minadous *in constitution. regni, incip. In ali-
quibus, in 8. not. à num. 23. ad finem.* vbi per multas ra-
tiones concludit Couar. *in c. quamuis, parte 3. §. 2. num.
3. vers. erit tamen ad effugiendas.* Quicquid dixerit So-
cin. *in consil. 183. volum. 2.* & Corn. *in consil. 272. volum.
3.* quorum opinionem sequitur Dom. Franc. de Pon-
te *in consil. 40. num. 2.* Quia hanc opinionem repro-
barunt Dec. *in consil. 31.* Couarru. vbi supra, & Mina-
dous *in d. 8. not. num. 26. & seq.* Purpurat. *in l. fin. num.
190. & seq. C. de pact. & ibi* Cagnol. *numer. 205. & seq.*
Vasq. *de success. creat. l. 2. §. 18. requisito 29. num. 93.* An-
tonius Sala *in constitution. Pedemontan. titu. de alienat.
bonorum minorum, gloss. 2. numer. 24.* & licet in contra-
rium sit communis opinio Canonistarum *in c. in præ-
sentia, de probat.* de qua per D. de Ponte *in d. conf. 40.
n. 3.* videlicet quod renuntiatio facta per ingressurum
religionem de hereditate deuoluenda, non obstet
monasterio, quia hereditas defertur monasterio non
autem monacho: Tamen opinio Legistarum est
magis communis, videlicet quod monacho † defe- 18
ratur hereditas, non monasterio, Aretin. *in l. si po-
test, colum. 5. ff. de acquirend. heredit.* dicens, quod opi-
nio Canonistarum non est vera. Cagnol. *in dict. l. fin.
numer. 206. C. de pact.* dicens, quod opinio Canonista-
rum est contra tex. *in l. Deo nobis, C. de episc. & cleric.*
& hanc opinionem esse sequendam in foro Cæsaris
testatur

testatur Clar. *in §. testamentum. q. 30. in fi.* vbi de huius-
modi uegotio iudicandum est.
19 Et quod ista acquisitio quæ fit monasterio † ex per-
sooa monachi procedat etiam in feudalibus, late scri-
bit Minadous *in repetitione d. constitutionis, In aliqui-
bus, in 3. notab. nu. 70. & plurimis seq.* quia hic transitua
de persona monachi ad monasterium, & acquisitio,
& permutatio fit ex legis dispositione, *auth. ingressi, C.
de sacros. eccles. & c. in præsentia, de probat.* in qua non
habet locum dispositio *constitutionis regni, incip. Con-
stitutionem diuæ memoriæ*, vt per Andr. *in c. 1. §. quid er-
go, de inuestit. de re alien. fact.* Bartol. *in l. si constante, ff.
solut. matrim. & in l. conditionib. ff. de condit. & demon-
strat. in vers. non enim obligat minorem si lex.* & de le-
gali dispositione translatiua bonorum, & alienatione
tradit Alberic. *in d. auth. ingressi*, & Speculat. *in tit. de
statu monachorum. §. 1.* Imò quia per leges feudorum
non reperitur prohibita ista acquisitio, & commuta-
tio ex persona monachi in monasterium, standum est
iuri ciuili & canonico, vt not. *in c. 1. qui feud. dare poss.
& in c. 1. de feudi cognit.* pręsertim cessante ratione ser-
uitij, ad quod non obligatur monasterium, vt diai su-
pra *casu* 22.
20 Secundus articulus est, vita militia † in omnibus ca-
sibus, in quibus debetur clericis, & religiosis, debetur
etiam in linea transuersali, puta si tractaretur de suc-
cessione feudi auunculi, ad quod possent succedere
duo nepotes, & secundogenitus monachus renunciaſ-
set successioni feudalium. Et hic casus habet duas par-
21 tes; primam, an secundogenito debeatur vita militia †
in linea vniuersali; secundam, an vita militia debeatur
renuntianti successioni feudalium.
Circa primam dico super hoc esse factam decisio-
nem Impetialem. Nam vt refert Capyc. *in decis. 211.
colum. 1.* dum dubitabatur de hoc casu, fuit supplica-
tum sacræ Cæsareæ Maiestati pro resolutione, & illa
Cæsarea Maiestas mandauit sacro consilio Neapoli-
tano, vt deciderent hunc casum, & Domini Consilia-
rij illius prætorij firmarunt hanc opinionem affirma-
tiuam esse veram, & sic fuisse iudicatum testatur etiam
Minadous *in d. consilio 1. in fin.* ipso consultore, & hanc
etiam opinionem sequitur Loffred. *in §. firmiter, de
probib. alien. per Federic.* Petr. Grego. *in tract. de dote de
paragio, q. 32.*
22 Et licet contrariam † opinionem teneat Cumias *in
capitulo regni Siciliæ, incip. Si aliquem. sub titulo de suc-
cessione feudi, in ver. maritata. num. 451.* dicens quod *d.
constitutio; Comitibus*, habet locum io feudo à commu-
ni parente perueniente, sed oon à collateralibus, & se-
quitur Cauetius *in d. c. si aliquem, in §. at pulchra*, & no-
dosa quæstio est, vbi disputat quæstionem, & *nn. 55. &
seq.* concludit nō deberi vitam militiam in successio-
ne fratris, vel sororis, quia regulariter non debetur
legitima cuius loco successit, & nouissimè hanc opi-
nionem firmat D. Fab. de Anna *in consil. 6. à num. 1. ad
19.* Ea mori omnes ratione, quia vita militia habetur
loco legitimæ. ad quod allegant Camerar. *in d. §. præ-
terea ducatus, fol. 102. col. 3. litera L. & M.* Tiraq. *de iu-
re primogen. quæst. 75. num. 8.* Gugliel. de Petno *in consi.
11. num. 11.* Paria de Puteo *in tractatu de reintegrat. feu.*
vbi agit de finibus feudorum, *in c. quod incepit; Nūc vi-
dendū dubium quotidianū, n. 25. ver. vt det vitā militiā
fratrib. minorib. loco legitimæ portionis, &c.* est sub *fo. 176*
& Franc. *decis. 20. n. 9.* & ad hoc inducitur And. *in d. cō-
stit. Comitib. in princ.* ponderantes eius verba, vita mi-
litia est loco partis hereditariæ, à qua excluditur per
primogenitum maiorem, & paulo inferius dicit, vi-
tam militiam esse loco partis sibi debitæ, à qua exclu-
ditur, per quæ verba volunt Andream etiam esse hu-
ius opinionis.
Nihilominus prima opinio est verior, videlicet vi-
tam militiam deberi etiam in linea transuersali; pri-
mo quia pro ea habet decisionem Imperialem, vt di-
xi, ex illa regula: omnia nostra facimus, quibus aucto-
ritatem nostrā impertimur. Item quia numerus Do-
ctorum illam quæstionem disputantium, atque deci-
dentium in sacro Consilio, atque aliorum citatorum,
fecerunt illam opinionem esse communiorem, ideo
in iudiciis est obseruanda. Et quod sit opinio verior
de iure, probo multipliciter.
Primo, si vita militia esset † loco legitimæ, tunc o- 23
mne relictum à patre secūdogenito deberet in ipsam
legitimam computari, ex regula *l. si quando, §. genera-
liter. & ibi* Ias. *C. de inoffic. testam.* cum alijs cumulatis
per Dd. *in l. in quartam. ff. ad l. Falcid.* latius per Pic. *in
repetit. num. 60.* Sed si pater habens feudum paternum
relinquat alterum feudum † nouum secundogenito, 24
tale relictum non debet imputare lo vitam militiam,
sed adhuc debet illam habere à primogenito, qui suc-
cessit ad illud feudum paternum, vt est casus decisus
per Afflict. *dec. 138. sub n. 4. & seq.* ergo vita militia non
est loco legitimæ, ita etiam esse decisum in regno Si-
ciliæ dicit Intrigliol. *in tract. de feud. c. 57. nu. 55.* & dicit
Afflict. *ib. n. 5.* quod legatum feudi erat factum secun-
dogenito à patre, qui non tenebatur ad vitam mili-
tiam, & potuit legare † in præiudicium primogeniti, 25
quia potuisset vendere, quicquid dicat ibi Vrsill. *num.
5.* qui loquitur, quando in omnibus feudis patris viue-
retur iure Francorum, & tandem relinquit cogitan-
dum. Item, quia vita † militia soluitur de fructibus 26
feudi, Afflict. *in §. præterea ducatus, n. 66.* Francis. de A-
micis *in tit. de his qui feud. dare pos. §. sed hic pulchrum e-
rit n. 7. fol. 11.* si igitur esset loco legitimæ, tunc in casu
quo fructus non extarent, quia venditi propter sol-
uenda debita, ipsa vita militia † non deberetur, cuius 27
contrarium consuluit idem Fab. Ann. *in cons. 4. in 2.
dub.* & ita concludit *num. 60.* quia vita militia licet de-
beatur ex fructibus, tamen fructus non sunt in obli-
gatione, sed pecunia, vt ibi per eum, allegat duas deci-
siones, sc. Minadoum *in decis. 10.* & Franch. *in decis. 121.
n. 11.* probatur consequentia, quia legitima debetur de-
ducto ære alieno, vt oot. *auth. nouissima. & in c. Raynu-
tius*, ergo vita militia non est loco legitimæ. Confir-
matur, quia vt pluries decisum est, secundogenitus † 28
non tenetur ad solutionem adohæ impositæ per Re-
gem tempore belli, sed solus primogenitus tenetur,
vt per Afflict. *decis. 152. nu. 5.* & ibi Grammati. in addi-
tionibus dicit, sic etiam fuisse decisum per Regiam
Cameram Neap. Franch. *d. decis. 20. nu. 11.* Vnde dubi-
tat Affli. *in d. decis. 152. nu. 6. in fin. & seq.* an solutio † a- 29
dohæ, quæ est onus feudi, minuat vitam militiam, quę
præstatur ex fructibus dicti feudi, & concludit, quod
non, cuius contrarium fuisset decidendum, si esset lo-
co legitimæ, quæ soluitur deductis oneribus, vt dixi.
Item quia legitima † transmittitur, & si non fuerit de- 30
tracta, potest detrahi per heredem filij, vt per Chas-
san. *in consi. 67. num. 78.* ea ratione, quia debetur, vt æs
alienum, Natta *consil. 528. num. 29.* Menoch. *consil. 77.
num. 16.* & quod filius dicatur creditor in legitima, &
non possit ab eo auferri, etiam Deo dante, Curt. sen.
in cons. 23. n. 25. sed vita militia finitur morte ipsius se-
cundogeniti, vt habetur *in d. Constit. Comitibus.* & de-
clarat

clarat Cameræ.*in d.§.præterea ducatus, fol.102.col.3.litera O.& P.* ita aeguit Minad.*in dict.consil.1.num.61.& sequent.*

Quare sequendo opinionem nostroeum antiquiorum fundatam in tot decisionibus facei consilij, arbi-
31 tror vitam militiam † non esse verè loco legitimæ, quæ debetur secundogenito, sed esse onus feudi, & portionem ipsius.

Et hanc opinionem tenere Andream, dicit idem Fab.Ann.*in d.consi.4.num.49.* vbi allegat Andr. *in d.constit.Comitibus, in primus verbu, in vers.& est onus feudi.* Item Franc. de Amicia, qui tenet hanc opinionem *in tit.de his qui feud. dare poss. §.& quidem, nu.2.fol.27.* dicit eiusdem opinionia fuisse Andr.*in d.constit.Comitibus.* Item gloss. Parisiens.*in tit.1.§.18.nu.10.* sequitur hanc opinionem, & dicit eusdem fuisse Andream *in d.constit.Comitib.* Idem sequitur, & dicit Minadoua *in d.consi.1. in pluribus locis.* & Loffred. *in d.§.firmiter.* & Afflict.*in decis.43.& decis.138. numer.2.* & cæteri quot sequuntue hanc opinionem, citant Andream, neque opus est vlterius dubitaee, an Andreas fuerit huiua opinionis, eandem sequitur Paris.de Put.*in d.§.nunc videndum, nu.25.versi.ideo maior est prælatus in feudo, vt det vitam militiam fratribus minoribus lo.o legitima portionis, quæ eu contingit.* Surd.*in tractat.de alimentis, tit.5.quæst.15.num.26.* vbi quod vita militia succedit loco portionia, quam habiturus fuisset secundogenitua in feudo.

Qui verò allegantur in contrarium, omnes dicunt esse onus feudi; item esse portionem feudi, & cum his peincipüa quærũt quæstiones multas, sine quibua quærendæ non essent, interdum autem solent appellace legitimam portionẽ non ex eo quod sit subrogata loco
32 legitimæ, quia verè de feudo non debetue † legitima secundogenito, vt per Capic. *decis.X.* sed quia ipsa vita militia taxanda est secundum legitimam, iuxta numerum liberorum, vt per Andr.*in d.constit.Comitib.& ibi* Afflict.*in 2.q.* cum aliia per D. Regentem de Ponte *in cons.79.col.1.& 2.* Sicut dicimus, quod feudum † pater-
33 num non est legitima primogeniti, secundum veriorem opinionem, quia legitima debita de iure naturæ nunquam fuit considerata in feudis, sed dicimus esse legitimam successionem ex more & consuetudine iuria Francorum, quod primogenitum tantum admittit, vt post gl. Paris. quem allegat, sequitur Frecc.*in lib.3.de subfeud. in 19. different. inter feud. heredit. ex pact.* & ita non est verum, quod super legitima imponitur onus vitæ militiæ: Nec quod vita militia sit legitima, & ita para sapiet naturam totius.

Quare cum vita militia non sit legitima, sed tantum portio feudi, quæ debetur ratione exclusionis secundogeniti à feudo, cui succedit primogenitus, concludendum est cum sapientissimis viris, & decisione Imperiali, quod ipsa debeatue in linea transuersali.

34 Ex quo infertur, quod si semel † est præstita super feudo primogeniti succedente eodem ad alterum feudum, debeturde secundo feudo, nisi enim adesset primogenitus, ipse secundogenitua succederet ad tale feudum, ergo ex quo per anterioritatem, & primogenituram, priuatue noua successione, debet dari vita militia, etiam habito respectu ad secundum feudum, vt pee Minadoum *in d.cons.1.* Verum si primogenito
35 decedente, † succederet secundogenitua, tunc alij secundogeniti, quibus à peimo decedente dabatur vita militia, non debent habere alteram vitam militiam ab hoc secundogenito transeundo ad primatũ, ne feudũ duplici onere grauaeetur, & ita fuit decisum in Prætorio Neapolis iunctis duabua aulia, eeferente Domino Horatio Macchesio sub die 14. Nouembris, 1592.

Circa secundam, an vita militia † debeatur renunciãti successioni feudalium, dico deberi, & rationem dixi 36
nuper, quia licet per eenunciationem quis se excludat à successione feudi, non tamen se excludit à vita militia, Franch. *d.decis.*20. Imo cum vita militia debeatur in fructibus, & assimiletur alimentis, religiosi sunt capacea alimentorum, & non censentue venire ea, quæ in specie concessurua non esset, *c.cum generalis, de regul.iur.lib.6.l.1. C.quæ res pignor. oblig. poss.* latè Schradee. tractat hanc renunciationem successionia feudalium *in tractat.de feud.parte 7.c.2.n.72.vsque ad 77.*

CASVS XXIV.

Ecclesiasticos non posse facere maioratum, aut commendam inter viuos, vel vltima voluntate absque licentia Papæ, & an Regis licentia opus sit.

SVMMARIA.

1 *Maioratum qui possint facere, & an requiratur licentia Regis in Hispania.*
2 *Episcopi & clerici possunt facere maioratum solum de bonis patrimonialibus.*
3 *Episcopi possunt disponere de bonis patrimonialibus.*
4 *Idem de bonis ex eorum industria, & artificio acquisitis.*
5 *Episcopus si fuerit monachus an habeat supradictam facultatem.*
6 *Prælatus monachus non potest disponere de bonis patrimonialibus, aut intuitu ecclesiæ acquisitis.*
7 *Prælati non possunt disponere de bonis ecclesiæ, neque de stipendijs, & fructibus officiorum secularium.*
8 *Prælatis donata res à principibus, acquiritur ecclesiæ.*
9 *Secus est quando seruiunt Principibus de licentia Papæ.*
10 *Bona prælatorum quando præsumantur acquisita de bonis, & intuitu ecclesiæ.*
11 *Prælati non possunt disponere de bonis præsumptiuè acquisitis intuitu ecclesiæ.*
12 *Maioratus non potest fieri de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis sine licentia Papæ.*
13 *Papa an possit concedere licentiam faciendi maioratum de bonis ecclesiæ.*
14 *Prælatus potest disponere de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis, ad pias causas.*
15 *Maioratus institutio non potest intelligi ad pias causas, qui transit ad laicos.*
16 *Prælatus potest erigere commendam de licentia Regis magni magistri religionis.*
17 *Commenda erectio dicitur ad pias causas fieri.*
18 *Commenda erigenda per prælatum, quot requiruntur.*
19 *Commenda non potest transferri per viam legati sine licentia magni magistri.*
20 *Maioratum non fundari ab ecclesiasticis in illis locis, vbi adest consuetudo, vt ipsi disponant de bonis ecclesiæ.*
21 *Clerici in Hispania disponunt de bonis ecclesiæ ex consuetudine.*
22 *Consuetudo disponendi de bonis ecclesiæ est nulla ipso iure, & nu.24.*

13 *Papa non dispensat circa alienationem bonorum ecclesiæ, nisi ad pias causas.*

25 *Consuetudo contra ius canonicum non facit aliquem tutum in foro conscientiæ.*

26 *Prælati possunt disponere in vita de fructibus bonorum ecclesiæ, & ipsius intuitu acquisiten.*

27 *Episcopis non licet suos consanguineos diuites facere.*

28 *Episcopus sordidus magnum scandalum affert populo.*

29 *Maioratus factus ab ecclesiasticis de licentia Papæ, non requirit licentiam regis, & n.31.*

30 *Capella construenda à clerico, non requirit licentiam Regis.*

32 *Regis licentia quando requiritur in fundatione maioratus.*

33 *Maioratu erecto per ecclesiasticos de licentia Papæ, an possit fieri mutatio de vna linea in alteram cum licentia regis.*

34 *Commendam erigere est constituere iuspatronatus.*

35 *Iurispatronatus fundator potest disponere cum licentia in præiudicium vocatorum. & nu.37.*

36 *Primus acquirens ex titulo oneroso, potest aliis præiudicare.*

38 *Rex & magnus magister religionis, extra suam ditionem consideratur solum vt magnus magister.*

39 *Rex Franciæ in Comitatu Tholosæ consideratur vt Comes.*

40 *Rex & magnus magister præsumitur actum facere vt magnus magister.*

41 *Tutor in re pertinente ad pupillum præsumitur contrahere tutorio nomine.*

REgulariter qui possunt disponere de bonis suis
inter viuos, & in vltima voluntate, hi possunt
1 maioratum † facere, vt probat Molin. *li.2. de Hispaniæ*
primogenitu.c.9.in prin. Sed quia in Hispania cautum est
per leges speciales, vt quis habens filios non possit
disponere vltra quintam, & tertiam partem bonorum
suorum, videlicet quintā partem pro anima ad sui libitum in quoslibet, tertiam verò partem solum inter
ipsos filios, gratificando potius vni, quàm alteri, vt latius declarat Anton. Gomez. *in l.17. Tauri, n.1. & 2.* Ideo introductum est circa institutionem maioratuum,
qui fiunt pro conseruanda familiarum dignitate, vt
scribit Melchior Palaez *in tract. maioratuum, q.1.n.13.*
vt impetretur licentia Regis, per quam derogetur legibus antiquis, & ita fiat in toto patrimonio fundatoris, atque primogenitus potest succedere vltra quintā
& tertiam partem bonorum, & qui alij sint effectus
maioratus instituti cum licentia Regis, docet etiam
Anton. Gomez. *in l.40. Tauri, n.55.*

Circa institutionem igitur maioratuum per ecclesiasticos faciendam, declarantur infrascripti articuli.

2 Primus articulus est, episcopos † & clericos posse
solum de bonis patrimonialibus facere maioratum,
non autem de bonis ecclesiæ: Neque de bonis sibi donatis à Principe laico propter seruitia illi facta, neque
de illis bonis quæ præsumuntur acquisita contemplatione ecclesiæ, & prouenientia ab aliis bonis ipsius.
3 Quod autem possit de bonis † patrimonialibus est
casus *in c. sint manifesta, 12. q.1.* sub his verbis:

Sint manifesta res propria episcopi (si tamen habet proprias) & manifesta Dominicæ vt potestatem habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere, nec sub occasione ecclesiasticarum rerum, ea quæ episcopi esse probantur, intercidant, &c. Idem habetur *in c. quia nos, de testam. & in c. fixum, 12. qu.5. & in auth. licentiam, C. de episc. & cler.* & est receptissima opinio inter Dd. vt testatur Clarus *in §. testamentum, q. 27. vers. circa bona, & seq.* super qua communi latè scripserunt alios congerendo Couar. *in c.1. n.3. & nu.11. de testam.* Molin. *in tract. de primogen. Hispania, li.2. c.10. à n.26. vsque ad 59.* Nauarr. *in repetit. c. fi. 16. qu.1. in prima*
quæstione principali, n.7. & seqq. Et intelligunt † omnes 4
præcitati Doctores hanc facultatem habere eosdem
ecclesiasticos de bonis ex industria, & eorum artificio
honesto acquisitis, quod procedit, nisi dimisso munere
ecclesiæ, alia negotia aggrediatur. Neque credo veram
opinionem Ias. *in auth. ingressi, n.7. C. de sacros. eccles.* vt
hoc procedit etiam si episcopus † fuerit monachus, 5
quem sequitur Melchior Palaez *in d. tract. maioratuū,*
q.1.n.14. Quia Prælatus † monachus neque potest dis- 6
ponere de rebus intuitu ecclesiæ acquisitis, neque de
suis patrimonialibus absque licentia Papæ, prout est
communis opinio, de qua testatur Molina *in d.c.10. n.28.*

Quod autem † non possit disponere de rebus ec- 7
clesiæ, neque de quæsitis eius intuitu, est textus *in c.1. & in c. cùm in officiis, de testament.* & ibi latè per omnes
Canonistas. Idem intelligo de stipendiis, & fructibus officiorum secularium, quos à principibus secularibus acceperunt, cùm enim eo munere quod principibus impenditur, ecclesia propria fraudata videa-
tur, consequens est, vt omne donatum † ecclesiæ ac- 8
quiratur, ex regula *l. sed & si quis, §. interdum. ff. de vsufruct. & l.1. §. si seruus, & §. fructuarius. ff. de stipulat. seru.* vbi seruus fructuario ex opera ei debita acquirit, sed
domino vero extra operam, neque potest hoc ius
mutare, alteri operam exhibendo, per quam rationem
ita firmat Francisc. Sarmienta *in tractat. de redditibus ecclesiasticis, parte 3. cap.5. numer.8.* quicquid dicat
Nauarr. *in d.c. fin. 16. qu.1. num.78.* & Molina *in d.c.10.*
num.51. Quorum † opinio potest procedere, quando 9
episcopi seruiunt Principibus secularibus de licentia
Papæ.

Et in quibus casibus bona † præsumuntur quæsita 10
de bonis, & intuitu Ecclesiæ, scribit Menoch. *de præsumptionib. lib.3. præsumpt.53. & de arbitrar. iudic. cas. 195.* vbi omnes cumulat. Et ratio, cur non possit de
præsumptiuè † acquisitis intuitu ecclesiæ disponere, 11
est; nam cùm Prælatus tempore adeptæ dignitatis teneatur conficere inuentarium earum rerum, quas ex
suo patrimonio, aliόve titulo habet, *c. manifesta, & cap. sint manifesta, 12. q.1. & c. Syracusana, distin.28.* Abb. *in disputat.3. dubio 4.* Menoch. *d. præsumpt.53. num.11.* præsumptio fraudis non cessat, quin fuerint acquisita de
bonis ecclesiæ, & dispositio quælibet censeretur in
fraudem facta.

Ergo vt possit facere maioratum † de bonis acquisi- 12
tis intuitu ecclesiæ, requiritur licentia summi Pontificis, vt concludit Melchior Palaez *in d. qu.1. numer.14.*
& licet Abb. *in c. cùm esses, in 2. lect. num.30. de testam.*
concludat, summum † Pontificem non posse hanc di- 13
sponendi licentiam concedere, quia dominium rerum ecclesiæ est penes Deum, *c. cùm ex eo, de elect. lib. 6. in vers. de Christi patrimonio sublimatis.* quā sequitur
Geminian. *in cap. vnic. col.3. vers. quæro quare ecclesia, de summa Trinit.* & Felyn. *in cap. quæ in ecclesiarum, de constitut.* Ego credo summum Pontificem facilius dispensare posse circa dispositionem alicuius partis bonorum acquisitorum intuitu ecclesiæ per ipsum
præ-

prælatum, quam in illis ipsis rebus ante eius prælatu-
ram ecclesiæ adeptis.

Hæc autem licentia disponendi simpliciter de ali-
qua bonorum, intuitu ecclesiæ acquisitorum, parte,
trahi non potest ad institutionem maioratus, quia cũ
14 prælatus † in vita habebat facultatem disponendi de
eisdem ad pias causas, licentia prædicta ampliat facul-
tatem ad mortem; ergo intelligi debet eodem mo-
do, prout habebat in vita, & sic ad pias causas, vti fir-
mant Nauarr. *in manuali, c.25.n.129. & in d.c.fi.16.q.1.*
15 *n.17.* & sequitur Molin. *in d.c.10.nu.30.* Sed institutio †
maioratus non potest intelligi ad pias causas, qui tran-
sit ad laicos, imò aliquando diuites pro maiori digni-
tate familiæ, vt dixi.

16 Posset Prælatus † vigore prædictæ licentiæ erigere
commendam de licentia Regia magni Magistri reli-
gionis, quia commendæ sunt beneficia ecclesiastica,
& milites religionum dicuntur personæ ecclesiasticæ,
Lamberti. *de iurepatronat. parte 1. lib. 2. q. 7. art. 5. & ibi
dem q. 5. princip. art.* 10, Geminian. *in c. laici, de reb. eccles.
non alien. lib.* 6. post alios, quos allegat, latè Nauarr. *in
sua apologia de redditib. ecclesiastic. q. 1. monit. 55. & plur.
seqq.* vbi plura adducit, & ideo in erectione commen-
17 dæ † diceretur disponere ad pias causas, tanto magis,
quia spes est ecclesiæ, vt finitis lineis ad religionem re-
18 uertatur. Sed quia in erectione † commendæ duo in-
teruenient, donatio bonorum pro ipsius erectione, &
ad hanc sufficeret licentia Papæ sic simpliciter conces-
sa; Item inuestitura pro lineis, quam facit Rex magnus
19 Magister, vnde etiam per viam † legati non potest
transferri sine consensu magni Magistri, Ioan. Andr.
Calderin. & Abb. *in c. cùm seculum, circa fin. de iurepa-
tronat.* quos refert, & sequitur Lambertin. *in d. tract. de
iurepatronat. in 2. artic. prima quæst. principal. in 2. parte
li. 1. n. 5.* & de hac licentia sine consensu magni Magi-
stri latè per Riminald. iun. *in cons. 239. n. 15. & seq. & n.
74. vol. 3.*

Ergo ad hoc vt licentia Papæ extendatur ad erectio-
nem maioratus, debet in specie id exprimere.

20 Secundus articulus est, Maioratus † nullo modo
potest fundari ab ecclesiasticis de bonis ecclesiæ in il-
lis locis, vbi adest consuetudo, vt clerici disponant de
rebus ecclesiæ. Quam esse consuetudinem Hispaniæ
21 † testantur Melchior Palaez *in d. qu. 1. n. 15.* vt ipsis cle-
ricis liceat de bonis ecclesiæ disponere siue ex testa-
mento, siue ab intestato, dictamque consuetudinem
fuisse postea approbatam per leges particulares ipsius
regni testatur ibidem Palaez, & Molin. *de primogen.
Hispan. dict. cap. 10. num. 54.* & latius probatur per Co-
uar. *in d. c. cùm in officiis, nu. 9. de testam.* mouetur, quia
prohibitio testandi iure humano introducta fuit; er-
go & pariter consuetudo in contrarium potuit intro-
duci, præsertim sciente, & tolerante ipso summo Pon-
tifice.

22 Sed quod dicta consuetudo † sit nulla ipso iure, pro-
batur, quia est contra dispositionem *d. cap. 1. & d. cap.
cùm in officiis, de testament.* ergo contra libertatem ec-
clesiæ ex notatis *in c. ecclesia sancta Maria, de constitu-
tionib.* & sæpius dixi supra. Item si nec summo Ponti-
23 fici † permittitur dispensare circa dispositionem alie-
nationum bonorum ecclesiæ, nisi ad pias causas, ex re-
gula *cap. relatum, in 2. de testam.* secundùm opinionem
Abb. *in d. c. cùm esses, eod. titul.* vt dixi nuper, tanto mi-
nus potuit consuetudine introduci. Et quod hæc con-
24 suetudo † sit nulla, irrationabilis, & contra liberta-
tem ecclesiæ, concludunt magis communiter scriben-
tes Canonistæ *in d. c. relatum, & in c. final. de pecul. cle-
ric.* Franch. *in rubric. de testam. lib. 6.* Archidiac. *in sum-
ma 12. q. 5.* Crotus *in l. omnes populi, num. 51.* Mantica *de
coniect. lib. 2. titul. 9. num. 2.* cum aliis multis relatis in
summa Syluestrina *in ver. clericus, in 4. qu. 2.* & in sum-
ma Angelica *in ver. clericus, in 2. §. 13.* & ibi lata apostil-
la multos alios citat. Quo casu licet † securi videantur 25
in foro exteriori, vbi secundum hanc consuetudinem
ius dicitur, non tamen sunt tuti in foro interiori con-
scientiæ, vt latè docet Couar. *de sponsalib. parte 1. c. 7. §.
9. n. 8.* & ad episcopum pertinet corrigere ratione pec-
cati, etiam ipsos Principes, ex regul. *c. nouit. de iudic. &
c. si peccauerit. 2. q. 1.* aliàs omnes inciderent in excom-
municationem.

Et intelligo hunc casum procedere, etiam si eccle-
siastici fundauerint maioratum in vita, quia & si lici-
tum sit Prælatis † disponere in vita de fructibus suæ 26
ecclesiæ, & de acquisitis intuitu ipsius etiam in con-
sanguineos, ex latè congestis per Molin. *in dict. cap.
10. numer. 32. & plur. seq.* Tamen ex dispositione sacro-
sancti Concilij Tridentini fuit prohibitum *sess. 25.
cap. 1. de reformatione*, non licere episcopis † consan- 27
guineos, aut familiares suos ex redditibus ecclesiæ di-
uites efficere, nec aliter bona ecclesiastica in profa-
nos vsus consumere. Imò quod ecclesiasticus vltra
congruam sustentationem superest ex redditibus suæ
dignitatis, si in profanos vsus consumpserit, morta-
liter peccat, vt multa ad hoc refert Couar. *in d. c. cùm
in officiis, nu. 3.* D. Thom. *in 2. 2. quæst. 185. art. 7.* Nauar.
in c. fin. 16. quæst. 1. in prima quæstion. princip. nu. 9. & seq.
Quod intelligo verum, etiam si prælatus ea donaue-
rit consanguineis, quæ suum genium fraudando par-
simonia magna acquisiuerit: Siquidem euitari non
potest, quin sordidus † prælatus magnum scandalum 28
afferat populo, & ita grauius peccet, quicquid alij sen-
serint.

Tertius articulus est; Cùm licet ecclesiasticis face-
re † maioratum de bonis patrimonialibus, aut de pro- 29
uenientibus intuitu ecclesiæ cum licentia Papæ, non
esse opus licentia Regia. Quia statuta & constitu-
tiones laicorum circa dispositiones bonorum in vl-
tima voluntate, non comprehendunt ecclesiasticos, ex
his quæ latissimè scripsi supra *in 5. casu*, etiamsi si post
mortem ipsorum lis oriretur coram iudice laico, vt
ibidem.

Ex quibus apparet error manifestus Antonij Gamę
in decis. Lusitania 341. volentis, in constituenda capel-
la † à clerico, cuius immobilia illi annexa relinquun- 30
tur, clericusque in perpetuum administrator relinqui-
tur, Regiam auctoritatem requiri.

Et quod in fundatione maioratus † per ecclesiasti- 31
cos in casibus prædictis facienda non requiratur li-
centia Regia, scribit Palaez *in d. cap. 1. num. 15.* & Suarez
*in l. quoniam in prioribus, limitatione 2. num. 17. C. de in-
offic. testam.* vbi dicit quod imperiti credunt maiora-
tum fieri non posse sine Regia † facultate, quia licen- 32
tia solum est necessaria, vbicunque quis vult facere
maioratum, & disponere vltra tertiam, & quintam
partem in præiudicium vocatorum ex lege Regia, vt
dixi in principio huius casus, sed illæ leges non ha-
bent locum in dispositione bonorum ecclesiastico-
rum, vt latius *in d. casu 5.* & quod licentia Regis non
sit necessaria, videndus Molina *de primog. Hispan. lib. 4.
c. 3. n. 7. & 11.*

Quartus articulus est, cùm ecclesiastici habuerunt

licentiam à summo Pontifice simpliciter dispunen-
di de certa portione bonorum intuitu ecclesiæ acqui-
siturum, quo casu putuerunt erigere commendam, vt
dixi, quam si erexerint cum licentia Regis, magni Ma-
gistri religionis pro vna linea, an possint, etiam cum
licentia Regis mutare in aliam lineam. Quo casu di-
33 stinguendum † puto: Aut commenda erigitur in bo-
nis existentibus in territorio sub ditione, & dominio
Regis magni Magistri, & tunc posse fieri mutationem
34 lineæ de licentia Regis. Quia erigere commendam †
nihil aliud est, quàm constituere iuspatronatus, vt di-
xi, ad fauorem vocatorum in prima inuestitura, Lam-
bertin. *de iurepatronat. lib. 1. parte 2. quæst. 1. princip. ar-*
35 *tic. 2. num. 5. fol.* 131. Sed in iurepatronatus † communis
est resolutio, quod primus fundator in præiudicium
comprehensorum possit disponere cum auctoritate
superioris, Calderin. *in consil.* 19. *de iurepatronat.* Ale-
xand. *in consil.* 13. *num.* 10. *& in consil.* 18. *numer.* 6. *vol.* 5.
Gozadin. *in consi.* 75. *num.* 13. Lambertio. *lib.* 1. *part.* 2. *in*
2. *quæst. princip. art.* 6. *in princip. fol.* 133. Et quod primus
36 † acquirens ex titulo oneroso possit aliis præiudica-
re, est magis communis opinio, Crauet. *in consil.* 135.
num. 8. Pinell. *in l.* 1. *parte* 3. *numer.* 98. C. *de bon. matern.*
Valasceus *de iure emphyteutic. quæstion.* 49. *numero se-*
ptimo.

Et in specie quod licitum sit primo fundatori va-
37 tiare † lineas, & personas cum licentia magni Magi-
stri, consuluit Riminald. iun. *in consi.* 239. *volum.* 3. *& in*
consi. 308. *n.* 9. *&* 10. *&* 25. *vol.* 3. & Alexand. Raudensis
in consi. 40. *n.* 17. *vol.* 1. & ita sæpissimè in pluribus casi-
bus legi fuisse obseruatum in bonis in commendatis,
existentibus super ditione illius Principis, qui & ma-
gnus Magister religionis est.

Aut commenda erigitur super bonis existentibus
extra territorium ditionis Regis magni Magistri il-
lius religionis. Quo casu dico, quod licet ipse Rex
duas sustineat personas, videlicet, vt magnus Magi-
38 ster, & vt Rex, † quæ duas dignitates in sua ditione,
vnitæ considerari possunt, tamen extra suam ditionem
vnitæ considerari non possunt; nam Rex Franciæ
39 † in Comitatu Tholosæ consideratur vt Comes, Bar-
tol. *in l. si conuenerit, §. si nuda, in fin. ff. de pignorat. act.*
Angel. *in consil.* 247. *punctus.* Bald. *in consi.* 354. *D. Papa,*
volum. 4. Ripa *responso* 3. *num.* 59. *&* 60. *in titulo de iu-*
re naturali, gentium, ciuil. Dec. *in consi.* 486. *numer.* 9. I-
tem ex quo agitur de commendis, & successiuè de
40 pertinentibus ad religionem, Rex † præsumitur a-
ctum gessisse tanquam magnum Magistrum, ex nota-
tis per Bart. *in l.* 1. *§. nunciatio, n.* 15. *ff. de operis noui nun-*
ciat. Socin. iun. *in consi.* 154. *num.* 11. *vol.* 2. Surd. *consil.* 19.
num. 33. *vol.* 1. vnde Prælatus in re ecclesiæ intelligitur
contrahere administratorio nomine, siue exprimat
nomen proprium siue appellatiuum, Surd. *in consi.* 103.
num. 41. Menoch. *lib* 3. *præsumpt.* 49. *num.* 5. Vbi tutor
41 in re † pertinente ad pupillum præsumitur contrahe-
re tutorio nomine, quod tanto magis dicendum est
de magno Magistro in bonis existentibus extra suam
ditionem, vt non possit considerari, vt Rex, sed ma-
gnus Magister, non potest præiudicium facere reli-
gioni, & si faceret, restituitur ex regula *c.* 1. *de re-*
stitut. in integr. præsertim si in regu-
lis, siue capitulis religionis hoc
disponatur.

CASVS XXV.

Statuta excludentia clericos, & religiosos à successione non valent, quorum multi casus recensentur, ex quibus resolutio similium facillimè deprehendi potest.

SVMMARIA.

1 *Statuta laicorum expressam mentionem facientia de clericis, non valent.*
2 *Statutum excludens ecclesiasticos ab aliqua successione est contra libertatem ecclesiæ.*
3 *Statutum quot modis dicatur contra libertatem ecclesiæ.*
4 *Ecclesiastici si non possent succedere, efficerentur timidiores.*
5 *Statuta facere est iurisdictionis.*
6 *Statutum excludens ingredientem monasterium à successione, est contra libertatem ecclesiæ.*
7 *Statutum minuens laico voluntatem ingrediendi monasterium est contra libertatem ecclesiæ.*
8 *Statutum non potest disponere de ingresso, neque de ingrediente monasterium.*
9 *Statutum loquens de futuro, confert effectum ad tempus futurum.*
10 *Statutum quod fratri decedenti ab intestato succedant solum laici, non valet.*
11 *Statuentes non possunt excludere ecclesiasticos à successione, neque ex tacita, neque ex expressa voluntate.*

STatuta laicorum † mentionem facientia de clericis 1
non valent ex defectu potestatis, *cap. ecclesia sancta*
Maria, de constit. vbi Dec. *nu.* 174. multos congerit, &
dixi latius supra *casu* 1. super qua regula pluries con-
tingit dubitari super statutis, tacitè vel expressè lo-
quentibus de successione clericorum, quod vt clarius
fiat, constituo multos articulos.

Primus articulus est; Statutum excludens † clericos, 2
vel monachos à successione parentum, agnatorum,
seu cognatorum, non valet, quia est contra libertatem
ecclesiasticam, Dec. *in d. c. ecclesia sancta Maria, nu.* 188.
& in c. in præsentia, de probat. Rodoan. *in tract. de spolio*
ecclesiastico, qu. 8. *tit. de successione clerici secularis ab inte-*
stato, n. 4. & de hoc est casus *in auth. cassa & irrita, C. de*
sacro. eccl. & in l. 1. *C. de summa trinit. & in c. grauem, &*
c. nouerint, de sent. excomm. & per Bal. *in l. Deo nobis, C.*
de episc. & cleric. Et dicitur contra libertatem ecclesia-
sticam, tum quia aufert clericis † beneficium succeden- 3
di de iure communi, tum quia clerici per ipsum effi-
cerentur timidiores, ex not. per Bart. *in d. auth. cassa, &*
in l. 1. *§. quæ oneranda, ff. quarum rerum actio non detur.*
quorum timiditas patet, quia videntes † non posse suc- 4
cedere retraherentur à clericatu, religione, arg. *text. §.*
sed hoc præsenti, in authent. de ecclesiastic. titul. & not. *in*
d. c. in præsentia, & in authent. ingressi, C. de sacros. eccles.
Et quia † statuta facere iurisdictionis est, *l.* 1. *ff. de iurisd.* 5
om. iudic. l. necessarium, in fi. princ. & ibi gloss. in ver. sta-
tuenti, ff. de orig. iur. Ideo statutum non extendit vires
suas ad clericos, super quibus statuentes iurisdictione
carent, *l. cunctos populos, in vers. regit Imperium, C. de sa-*
cros. eccles.

Secundus articulus est, quando statutum excludit à
successione † alicuius ingredientem monasterium, tunc 6
ipsum

ipsum statutum non valet,& est contra libertatem ecclesiæ, & hanc esse communem opinionem, testatur Alex.*in conf.139. incip. Viso themate suprascripto,col.fin. vol.x.* quem refert, & sequitur Ias. post multos alios per eum citatos *in l.fi.n.25.C.de pact.* vbi etiam Angel. dicit de hoc esse casum *in d.l. Deo nobis*, vbi antequam quis ingrediatur monasterium, sed habeat solam vo-
7 luntatem † ingrediendi, non potest inhabilitari à potentia succedendi, aliàs retraheret volentem monachari à proposito religionis, & banc opinionem firmat Io.Campeg. *in tract.de statutis, qu.12.* & Laur.de Palat.*in tract.de statuto excludente fœminas propter masculos,nu.91.vers.in contrarium.* & scripsi etiam de hoc *in casu 5.*

Ex quo infertur falsam esse distinctionem Barto.*in*
8 *d.l.fin.nu.6.C.de pact.* quod aut statutum † disponit de ingrediente,per hæc verba,ingrediens monasterium, vel si quis intraret monasterium sit priuatus iure succedendi,vel non succedat,& tunc valet statutum,quasi non disponat circa clericum,sed circa laicum,quia laicus est ille qui fit clericus, vel religiosus, vnde hic lucrum aufertur,neque grauatur monasterium in quæsitis. Aut statutum disponit de iam ingresso, puta si diceret, si quis ingressus fuerit monasterium, & tunc non valet,quia non posset clericis auferre ius suum,& idem tenent Bald.& Iacob.de Butr.*in l.Deo nobis,C.de episc.& cleric.* Idem Bald.*in tract.de statutis,in ver. successio.nu.6.*

Hæc enim distinctio est communiter reprobata, vt per Ias.*in d.l.fi.n.25 in fi.C.de pact.* & per Dec. *in d.c.in præsentia,* post alios,quos referunt, & certè si esset vera,pater posset exheredare filium,si ingrederetur monasterium, quod est contra *d.l.Deo nobis,in vers.omnimodo.* Nec est verum quod statutum loquens de ingrediente per verbum præsentis temporis, comprehendat tantùm laicos, quia babet intentionem etiam ad clericos; nam cùm dicat, ingrediens monasterium
9 non succedat,& † sic loquitur de verbo futuri temporis,confertur effectus in tempus, quo defertur successio, cùm exclusus per statutum reperitur clericus vel monachus, quo tempore propriè fit exclusio, & non prius, vt etiam dixi *in d.casu 5.* ergo tale statutum debet esse nullum, quia retraherentur bomines à religione, *d.§.sed hoc præsenti.* & retraherentur ab ingrediendo,*d.auth.cassa.& d.c.nouerint.* & essent deterioris conditionis, quàm laici contra *d.l.Deo nobis*, vnde apparet quod distinctio Bartoli est magis verbalia, quàm realis,& sicut non valet de ingresso, vt ipse fatetur, multo minus valere debet de ingrediente.

Tertius articulus est; quando statutum iubet,fratri
10 † ab intestato decedenti succedere tantùm laicos,tunc respectu fratris clerici statutum non valet, quin ipse ad portionem, quæ sibi iure communi competebat, admittatur, & hanc tenet Octauian. Vulpell. *in tract. de libert.ecclef. parte 3. nu.4.* cuius opinionem sequor,
21 sed per diuersam rationem. Nam si statuentes † non possent specialiter excludere clericos à successione alicuius, vt dixi in principio, multo minus possunt excludere ex tacita dispositione, argum. *l.si pater.ff.quæ in fraud.credit. & l.quanquam,ff de ritu nupt. & l.Lucius, §.pen.ff.ad municip.& l.1.§.huius eti,ff.de offic.eius cui mandata est iurisdict.& quod ibi not.in gloss.incip.argument.reiplex,& not. in l.solent,ff.de iurisdict.omn.iudic.* & quod notat Io.And. *in c.1.de immunit.eccles.lib. 6.* Item quia per indirectum afficeret clericos: nam admittendo laicos tantùm ad successionem, clerici essent exclusi, & indirectè affecti.

CASVS XXVI.

Testamenta clericorum non subiacere dispositioni iuris communis in causa præteritionis,aut exheredationis filij ingrati,actiuè, vel passiuè, neq; in causa vsusfructus patri quærēdo in bonis filiifam.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiastici quot genera bonorum habere possint.*
2 *Peculium castrense,vel quasi in ecclesiasticis, quale sit.*
3 *Testamentum ab ecclesiasticis,de quibus fieri possit.*
4 *Testamenta clericorum non subiacent dispositioni iuris ciuilis, sed gentium.*
5 *Priuilegium Imperatoris concessum clericis, quando sit seruandum.*
6 *Priuilegium testandi concessum militibus intelligitur concessum clericis.*
7 L.cùm oportet, C.de bon.quæ liber. *non babet locum in filiofamilias clerico.*
8 *Etiam in bonis quæsitis ante clericatum.*
9 *Verbum*, liberè, *in concessionibus positum, quid denotet.*
10 *Clerici effecti statim sunt liberati à patria potestate.*
11 *Aduerbium* quomodolibet *includit omnem modum.*
12 *Et ostendit plenam,& exuberantem voluntatem disponentis.*
13 *Pater non babet vsumfructum in feudo filiifamilias.*
14 *Nec est legitimus administrator in bonis feudalibus.*
15 *Habet tamen aliquam commoditatem fructuum de aquitato.*
16 *Seruitus etiam vsusfructus non potest constitui in bonis clericorum.*
17 *Testamentum clerici non rescinditur ex causa præteritionis,vel est nullum ex causa exheredationis.*
18 *Filiusfamilias clericus non potest per patrem exheredari ob aliquam causam ingratitudinis.*
19 *Ingrediens religionem dicitur nasci de nouo.*

ECclesiastici † variis modis extra bona ecclesiæ acquirunt artificio, vel industria, item paterna, vel 1
materna successione,aut cognationis intuitu,siue consanguineorum dono,vel amicorum, dummodo ipsorum, non ecclesiæ intuitu donetur & huiusmodi illorum peculium † castrense, vel quasi appellatur, quod 2
in laicis aduentitium,vt per gloss.*in c.quia nos,de testament.* quam communiter sequuntur ibi,Couar.*in principio.* Rodoanus *in tractat.de spolio eccl.si.st. quæst.9. §.sit ergo,numer.2.* Et de hoc peculio † ipsos posse te- 3
stamenta facere,dispositum est per *cap.1. & cap.cùm in offi.in.de testam.* vbi Abb.*num.2. & c.sint manifesta, 12. quæst.1.authent.presbyteros,C.de episcop.& cleric.* & hæc procedunt ex regula *l.fin.C.de inoffic.testam.* Et in quibus aliis bonis possint testamenta facere, congerit multos Mantic.*de coniectur.lib.2.tit.9.nu.2.* Quorum testamenta videntur etiam de iure approbata, quia ipsis succedi potest ab intestato per descendentes, vel ascendentes,aut collaterales gradu proximiores, *c.fin. 12.q.vlt.c.quicunque.& ibi gl.in verb.vendicabit, 12.q.5. & c.3.de success.ab intest. & ibi gl.in ver.tradantur.*
Sed testamenta † eorum non subiacent disposi- 4

tioni

tioni iuris ciuilis, sed duntaxat iuris gentium, Bald. *in*
consi.448. quaritur in primis, col.2. vltra medium, vol.1.
Io. Dilect. *de arte testandi, tit.1. de his qui habent testam.*
fact. cant.1. in fin. omnes Canonistæ *in cap. quia nos, de*
testament. & post alios multos quos allegat ad hoc, &
probat esse communem opiniunem Simon de Prætis
de interpret. vltim. volunt. lib.2. in primo dubio, solut.4.
nu.68. & nu.76. vsque ad 87. De quo est casus *in d. au-*
thent. presbyteros, quæ disponit de omnibus bonis cle-
ricorum, & respectu dominij omnium rerum suarum,
& facultatis de eis disponendi, testandi, & alienandi;
ergo debet seruari vt lex Imperatoris merè priuile-
5 giatiua † clericorum, vt *c. nouit. de iudic.* & firmant o-
mnes Canonistæ *in c. ecclesia sancta Maria, de constitut.*
quia non procedit impetando, vetando, vel permit-
tendo, aut auctorizando, vel puniendo, iuxta ea quæ
traduntur *in l. legis virtus, ff. de legib. & c. omnis lex, dist.*
4. ergo non est fauorabilis per modum superiorita-
tis, sed solum concedendo priuilegium, ideo vt priui-
legium Imperiale obseruandum est, quicquid senserit
Dec. *in l. senium, nu.15. C. qui testam. facere poss.* cuius di-
ctis in contrarium respondet Simon de Prætis vbi su-
pra, qui quæstionem disputat, & aliorum etiam opi-
niones refert.
6 Et confirmari potest, quia priuilegium † militibus
armatæ militiæ concessum testandi ad eorum libitum
contra principia iuris ciuilis, puta substituendi directo
post pubertatem, de quo *in l. centurio, ff. de vulgar. &*
pupill. intelligitur etiam concessum clericis, qui sunt
milites cœlestis militiæ, & in militis versati, *c. repre-*
hensibile, 32. q.8. & c. episcopus, de prabend. & notant om-
nes *in l. miles. ff. de re iudic.* & ita est communis opi-
nio, de qua testatur Alexand. *in d. l. centurio, nu.15.* Ga-
liaul. *nu.* 51. quam opinionem tenuit primo loco Ac-
curs. *in d. l. miles, in ver. facere. & ibi* Ias. *n.11.* Zas. *n.9.* A-
lex. *n.3.* Brun. *in tract. de cessione bonorum, nu.11. & plur.*
seq. Abb. *in c.1. nu.5. de clerico agrotante.* Euerard. latè *in*
sua centuria argumentand. in loco à milite armata mili-
tia ad militem cœlestis militia. & dixi latius *in repetit.*
d. l. centurio, in 4. quast.
Quare ecclesiastici prætermissis regulis iuris ciui-
lis, possunt condere testamenta, attenta dispositione
iurisgentium, ad quod videtur se reducere ius Cano-
nicum, *cap. relatum, de testament.* & hoc fundamen-
tum deseruit pro resolutione infrascriptorum articu-
lorum.
7 Primus articulus est, dispositio † *l. cùm oportet, C. de*
bonis qua liberis, non habet locum in filiofamilias cle-
rico, ideo bonorum aduentitiorum ipsius pater non
habet vsumfructum, Innoc. & Host. *in d. cap. quia nos.*
Bart. *in cons.61. filiusfamilias presbyter, n.3. part.1.* & in-
8 telligo tam de bonis † quæsitis ante clericatum, quàm
post, per text. *in d. c. quia nos.* vbi dicitur quod filius li-
berè potest disponere de bonis, quæ sibi obuenerunt
ex successione patris, vel matris, vel consanguineo-
rum, vel ex contractu, vel ex artificio suo, & ibi com-
muniter notant hoc omnes Doct. Hostiens. *in summa*
de pecul. cleric. vers. quot sunt eius species. Cardinal. &
Immol. *in rubric. eiusdem tituli, in fine.* Abb. *in c. in pra-*
sentia, n.56. & ibi cateri Canonista, de probationib. gloss.
in c. quia ingredientibus, 16. quast. vltim. Castrens. *in l. sa-*
crosancta, C. de episcop. & cleric. vbi hoc putat notabile.
Iason vbi hoc reputat singulare *in l. filia licet, n.5. C. de*
collat. Suarez *in sua repetit. l. quoniam in prioribus, fol.*
penult. colum.4. vers. considera tamen vtiliter, & singu-
lar. vbi hoc tenet saltem in bonis habitis post clerica-
tum, idem tenet Pinell. *in l.1. part.1. num.45. C. de bonis*
maternis, sed hoc esset restringere textum *in d. c. quia*
nos, in ver. liberè. quia generaliter loquitur, & stringe-
retur in obuenientibus post clericatum. Verbum e-
nim *liberè* † in concessionibus positum, denotat absq; 9
alicuius contradictione, consensum, aut licentiam, *c. ex*
offic. de prascript. c. attendentes, de ordine cognit. Archi-
diac. *in c. cum episcopis, de offi. ordin. lib.6. & in cap.1. de*
suppl. neglig. pralat. lib.6. Alberic. *in dictionario, in ver.*
liberè. Abb. *in c. de multa, in 4. not. de prabend. in c. cum*
cessante, n.7. de appellat. in c. in nostra, n.2. de pœn. & re-
miss. Dec. *in cons.197. colum. fin. prope finem.* Ergo si *d. c.*
quia nos. procederet in quæsitis post clericatum, non
daretur libera dispositio disponendi de obuenienti-
bus ex parte patris, matris, & aliorum, quia requirere-
tur consensus patris. Et hoc intelligitur etiam in cleri-
co primæ tonsuræ, argumento tex. iuncta gloss. *in cap.*
cùm contingat, de atate & qualit. & c. clericum, dist.22. &
ibi gloss. in summa.
Neque obstat ratio Antonij Gomesij, qui contra-
rium sentit *in l.48. Tauri, numer.7. vers. sed his non ob-*
stantibus, quia clerici † non liberantur à patria pote- 10
state, & ita pater habebit vsumfructum in bonis cle-
rici ratione patriæ potestatis, intelligendo *d. c. quia*
nos. vt procedat eius dispositio mortuo patre. Quia
vt infra dicam filiusfamilias per clericatum exit de
patria potestate, & ideo *d. c. quia nos.* non potest intel-
ligi mortuo patre, quia multo magis restringeretur,
quod non est faciendum. Nam *d. authent. presbyteros.*
generaliter, ac indefinitè determinat omnes clericos,
etiam existentes in patria potestate, res quolibet mo-
do venientes ad eorum dominium, habere sub sua
potestate, & in his posse testari: Nec distinguit quan-
do venerint ad eorum dominium, ante, vel post cle-
ricatum, sufficit quod habeant in eorum dominio,
quando volunt testari. Aduerbium, † *quomodolibet*, 11
includit omnem modum, vt sæpius notatum est in
Rota, vt dicit Francisc. Pauin. *in tract. de officio & pote-*
state Capituli s. de vacante. in 7. praelud. num.19. & notat
Archidiac. *in c. indemnitatibus, de elect. & in c.1. §. pra-*
senti, de clerico agrot. & quod sit aduerbium vniuersa-
le, gloss. *in 2. clem.2. de sent. excomm.* gloss. *in clem.1. de*
re iudic. & quod includat quemcunque modum qui
comprehendi potest, Socin. *in cons.15. col.12. volum.1.*
& ostendit † plenam, & exuberantem voluntatem di- 12
sponentis, Dec. *in consil.137. col.1. vers. illa enim dictio.* I-
deo apposita in vnionibus includit omnem modum
vacandi, vt sæpius determinatum est in Rota, vt testa-
tur Archidiacon. *in d. c. indemnitatib.* & si *d. auth. pres-*
byteros, in verb. quomodolibet, non esset generalis ad o-
mnes casus, sed restringeretur in casu patriæ potesta-
tis, non esset merè priuilegiatiua, sed procederet san-
ciendo iuxta dispositionem *d. l. cùm oportet.* cuius con-
trarium est communiter approbatum, vt dixi; ergo ex
generalitate *d. auth. presbyteros.* interpretamur indefi-
nitam dispositionem *d. c. quia nos. in ver. liberè.* vt pro-
cedat tam in acquisitis ante, quàm post clerica-
tum.
Sed præsupposita etiam hac patria potestate, adhuc
illorum opinio non procedit, quia pater † non habet 13
vsumfructum in feudo filiifamilias, Andr. *in c.1. num.*
13. de his, qui feud. dar. poss. Boer. *decis.199.* cum aliis cu-
mulatis per Io. Vincent. de Ann. *singular.* 377. Quo
casu non fuit legitimus † administrator in bonis præ- 14
dictis, & si filiusfamilias fuerit minor, prouidebitur
de curatore, iuxta tex. *in auth. vt matri & auia, in pr.*
gloss.

glo.& Doct. *in auth. excipitur.* C.*de bonis qua lib.* Bartol. communiter Doct. *in l.fin.§.pupillus,ff.de verb. obligat.* Et loquor de vſufructu formali, de quo loquitur
15 tex. *in d.l.cum oportet.* licet habeat † aliquam commoditatem fructuum de æquitate, vt per Bald. & Iacob. de Bellouiſ. *in c.de fratrib. de nouo beneſi. inueſtit.* Loffred. *in conſi.*10. D.Franc. de Ponte *in conſi.*19.*n.*27.*& ſeq.* D.Fab. Ann. *in conſi.*51.*n.*8. D.Vincent. de Franch. *in deciſ.*10.*n.*9.

Vnde qua ratione dicimus, quod in feudo non poteſt conſtitui vſusfructus, quia eſt ſpecies ſeruitutis, vt dicunt præcitati Doct. quæ non poteſt induci ſine voluntate domini directi, eadem ratione, quia non
16 poteſt induci ſeruitus † in bonis clericorum, propter Pontificium & Imperiale priuilegium, quando eſſet vera opinio, quod remaneret patria poteſtas, adhuc ipſe pater non eſſet legitimus adminiſtrator bonorum clerici, licet poſſet habere aliquam commoditatem fructuum.

17 Secundus articulus eſt: Teſtamentum † clerici non poteſt reſcindi ea cauſa præteritionis, neque nullum cenſeri ex cauſa exheredationis, iuxta diſpoſitionem legum *ff.& C.de inoffic.teſtam.* Hanc tenet Ab. *in d.c. quia nos.de teſtam.n.*4. quam ſequuntur Iacob. Butr. & Bald. *in d.auth.presbyteros.* Idem Bald. *in l.ſacroſancta, C.de epiſcop.& cleric.* Ang. *in auth.ex cauſa.& ibi* Corn. *n.*33.*& n.*46. dicit eſſe communem opinionem, quam ſequitur etiam Couar. *in d.c. quia nos, in fine.* licet videatur recedere ab ipſa reſpectu clericorum primæ tonſuræ, ſed non eſt minor ratio de iſtis, quam de aliis, vt dixi nuper.

Idem videtur dicendum paſſiuè caſu contrario,
18 quando ſcilicet filius familias † patris laici aliquam commiſerit ingratitudinem, de quibus *in §.aliud quoque capitulum, in auth.vt cum de appel. cognoſc.* qui poteſt exheredari ſeruata forma illius tex. Nam ſi ingreditur religionem, non poteſt vlterius exheredari, glo. *in auth. de monachis, in princi.* gloſſ. *in c.2.de apoſtat.* & eſt tex. *in c.non liceat.* 18. *quæſt. vltima.* & notat Salyc. *in l.Deo nobis, in princip.C.de epiſcop.& cleric.* quem ſequitur Laurus de Palatiis *in tractatu de ſtatuto excluſiuo*
19 *fæminar. n.* 108. & rationem dant, † quia per ingreſſum religionis dicitur naſci de nouo, & omnia peccata ſua intelliguntur ſibi remiſſa, *c.menſuras, §.rationes quoque, de pœnit. diſt.*1.

CASVS XXVII.

Eccleſiaſticos factos non ligari amplius patria poteſtate.

SVMMARIA.

1 *Filiifamilias facti eccleſiaſtici non ſunt amplius ſub patria poteſtate.*
2 *Tranſeunt ſub poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris prælati.*
3 *Pater ingrediens religionem, amittit patriam poteſtatem.*
4 *Epiſcopus factus ſtatim exit de patria poteſtate.*
5 *Sacerdos factus ſtatim exit de patria poteſtate.*
6 *Sacerdotali dignitate non datur maior.*
7 *Epiſcopus antiquitus non differebat à ſacerdote.*
8 *Epiſcopi noſtris temporibus ſunt declarati ſuperiores ſacerdotibus.*
9 *Clericus quilibet per conſtitutionem ſacrorum ordinum ſtatim eximitur à patria poteſtate.*
10 *Patria poteſtas non retinetur quoad ſpiritualia.*
11 *Actio in beneficialibus non exercetur de conſenſu patris.*
12 *Religionis fauore quis poteſt priuari iure ſuo.*
13 *Qualitas ſuperueniens perſonæ attendenda eſt in iudiciis.*
14 *Patria poteſtas finitur per ſuſceptionem cuiuscunque ordinis clericalis.*
15 *Filius factus clericus conuenitur à patre coram epiſcopo ſuper iuribus patriæ poteſtatis.*
16 *Prima tonſura eſt ordo eccleſiaſticus.*
17 *Clericus prima tonſura liberatur à patria poteſtate.*
18 *Primam tonſuram non eſſe ordinem tenent Theologi.*
19 *Contrarium per Canoniſtas.*
20 *Ordines eccleſiaſtici ſunt nouem ſecundum Canoniſtas.*
21 *Patria poteſtas eſt indiuiſibilis, nec aliquis poteſt conſiderari duplici ſtatu.*
22 *Emancipari non poteſt quis ad vnum actum ſolum.*
23 *Clericus quilibet beneficiatus, eſt habilitatus à Papa, vt poſſit agere ſine conſenſu patris.*

CONſequens eſt vt videamus an eccleſiaſtici † filij remaneant ſub poteſtate patris, de qua *Inſtit. de patria poteſt.* tractatur, & eſt caſus *in l.patre furioſo, ff.de his qui ſunt ſui, vel al.iur.* quem articulum expedio per tres articulos. 1

Primus articulus eſt: Ingreſſus religionis eximit à patria poteſtate, actiuè & paſſiuè. Filius enim † ingrediens tranſit in poteſtatem Abbatis, vel alterius ſuperioris, *in c.indecorũ, de ætate & qualit.* gl. *in ver. cũ ſtatum mutat, in l.ſi ex cauſa, §.pen.ff.de minor.* Bart. *in d.l. patre furioſo, n.*4.*& ibi* Bal. & Iaſ. *n.*47. Bald. *in l.ſacroſancta.n.*1.*& in l.Deo nobis, §. hoc etiam, n.*4. *C. de epiſc. & cler.* Iaſ. *in l.*2.*n.*22.*ff de vulgar.* Abb. *in c.officij, num.*22.*de electione.* Boer. *deciſ.*121.*in fine.* cum aliis per Aſcanium Cle. *in tract. de patria poteſtate, c.finali. n.*67. 2
vbi probat eſſe communem opinionem. Pater † autem ingrediens amittit patriam poteſtatem, ex regula tex. *in leg.ſic euenier, ff.de adulter.* vbi qui eſt in alterius poteſtate, alterum in ſua poteſtate habere non poteſt, ita etiam tenet Bar. *in d.l.patre furioſo, cum aliis in d.tract.de patria poteſt. in d.cap.fin.n.*68.*&* 69. & per Gomeſ. *in l.*48.*Tauri.n.* 8. & iſte caſus non habet difficultatem. 3

Secundus articulus eſt: Epiſcopus † factus ſtatim exit de patria poteſtate, *§.illud, in auth. conſtitutio quæ de dignit. auth.ſed epiſcopalis dignitas, C.de epiſc.& cler.* Bart. Bald. & alij *in d. l.patre furioſo.* vbi Iaſ. *n.*42.*& in l.qui ſe patris, n.*18.*C.vnde lib.* Bal. *in d.leg.ſacroſancta, n.*1. Abb. *in c.cum voluntate, num.*8.*de ſent. excomm.& in c.conſtitutus, n.* 2. *de reſtit. in integrum.* & eſt communis opinio, vt teſtatur Viuius *li.*2. *communium opinionum, opin.*120. 4

Tertius articulus eſt: Sacerdos † factus ſtatim eſt exemptus à patria poteſtate, gl. *in c.cum volunt. in ver. liberati. de ſent. excomm.* glo. *in c.indecorum, de ætate & qualit.* Bartol. *in d.l.patre furioſo. in fine.* Bald. *in l.apud hoſtes, n.*6.*ff.de ſuis & legit.* Iaſ. *in l.qui ſe patris, n.*18.*C. vnde liber.* Guido Pap. *deciſ.*382.*n.*2. 5

Et licet Aſcanius Clementinus *in tract. de patria poteſtate, in dict.cap.fin.nu.*63. probet in contrarium eſſe communem opinionem, quam ipſe ſequitur: nihilominus omnes pro dicta communi ea mouentur ratione, putantes ſpecialem eſſe in epiſcopali dignitate, propter ſublimem eius dignitatem, *c. per venerabilem, qui filij ſint legitimi & authent. ſed epiſcopalis di-*

gnitas,C.de episcop.& cleri. ergo in contrarium est ius
commune.

Sed ista ratio retorquetur, quia non est maior di-
6 gnitas † sacerdotali,& *d.c.per venerabilem.* loquitur
de sacerdotibus Leuitici generis, inter quos non erat
gradu superior: nec olim erat alius episcopus, quàm
7 sacerdoa †,imo & ipsi presbyteri episcopi appellabā-
tur, vnde D.Paulus *ad Philipp.cap.1.*& habetur *in c. le-*
gimus,dist.93.Omnibus,ait,sanctis,qui sunt Philippis cum
episcopis,id est presbyteris. &c. Et textus *in c.olim, dist.*
*95.*ait: *Sicut ergo presbyteri sciunt, se ex ecclesiæ consue-*
tudine ei,qui sibi præpositus fuerit,esse subiectos,ita episco-
pi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis
dominicæ veritate presbyteris esse maiores,& in commune
debere ecclesiam regere. Pro quo videndus Roman. *in*
sermone post sua consilia n.8.& seq. Ergo non mirum si
glossa, quæ firmauit hanc opinionem de sacerdoti-
bus, induxerit iura loquentia de episcopis. Et licet
8 hodie per sanctam Romanam ecclesiam † episcopi
sint declarati superiores, tamen inspecto tempore,
quo leges ciuiles compilatæ fuerunt, non erat maior
ratio de vno, quam de altero, qua ratione, etiam se-
cundum Ciuilistas,hanc videmur posse sustinere sen-
tentiam.

9 Quartus articulus: Clericus † quilibet per consti-
tutionem sacrorum ordinum statim eximitur à pa-
tria potestate. Quam opinionem Doctores sequun-
tur cum hac distinctione: Aut loquimur quoad spiri-
10 tualia, † & respectu ipsorum non retinetur patria po-
testas, & hæc est communis opinio, de qua testantur
omnes.Ias.*in d.l.patre furioso, col.fi.& ibi* Io.Orosc.*n.*
11.& Guttieres *in repetit.§.sui,n.9.Instit.de hered. qua-*
li.& diff. rene. & Ascanius Clementius *in d. tractat.*
patr.pot.st.c.fin.n.63. in fine, & ratio est,quia cum pa-
tria potestas sit de iure ciuili, ea in spiritualibus non
attenditur,*c.fi.de iudic.in 6.*Abb.*in d.c.cum voluntate,*
*n.8.de sent.excom.*Ias.*in d.l.patre furioso,n.80.* Menoc.
11 *in tract.de recuperan.poss.§.remed.15.num.320.* vt si † fi-
lius familias vellet agere super beneficialibus, non
requiritur consensus patria, *d.c.finali, de iud.lib.6.*se-
cus dicunt esse in temporalibus, quia tunc retinetur
sub patria potestate, & hanc dicunt esse communem
opinionem Ascan.Clement.*vbi sup.*& Guttieres *in d.*
*§.sui.n.7.*post Couar.*in dict.c. quia nos. n. 5. de testam.*
volentes omnes retineri patriam potestatem in filio-
familias clerico sacrorum ordinum, per *l.sacrosancta,*
C.de episco.& cleric.

Sed certè quantum pertinet ad illam legem, con-
trarium fuit dispositum de iure authentic. per *auth.*
presbyteros C.eod.tit. quam induximus in præcedenti
casu,vt merito possumus dicere illam legem esse cor-
rectam: quod si non esset, neque etiam posset allegari
pro hac opinione, tanquam à non habente iurisdi-
ctionem in clericos facta.

Vnde gloss.*in c.renouantes,dist.22.* dicit quod licet
12 alias quis † non debet priuari iure suo, tamen fallit
fauore religionis; item fauore ordinis secundum iu-
ra, quæ allegat, & quod ex mutatione qualitatis per-
sonæ mutari debeant iura, & attendatur qualitas su-
13 perueniens † personæ,tēpore quo tractatur de illa,scri-
bit Albert.Brun.*in consil. 91. column. 1. inter feudalia.*
ergo dicit, si laicus tenebatur ad aliquid, factus cleri-
cus, non potest vlterius ad illud conueniri propter
qualitatem superuenientem, & notant omnes *in leg.*
heres absens.ff. de iudic. & dicam latius in casu specia-
li infra.

Et quod de iure canonico non attendantur iura
patriæ † potestatis, ita vt quicunque ordo liberet à 14
patria potestate, congerit multos pro hac opinione,
quam sequitur Simon de Præt. *de interpret.vltim.vo-*
lunt.lit.2.dub.1.fol.4.n.76.vers.& Ias.*in l.filia,C.de col-*
lat. vbi testatur,etiam sic esse decisum in Rota Roma-
na,quę opinio semper videtur obseruanda,postquam
factus † clericus, si conueniretur à patre pro iuribus 15
patriæ potestatis, coram ecclesiastico conueniendus
esset,*c.2.de foro compet.cum simil.* & ita secundum ius
canonicum & obseruantiam Canonistarum deciden-
dum esset.

Secundùm quam opinionem infertur, quod cum
prima † tonsura sit ordo, *c. cum contingat, de ætate &* 16
qualitate, &c. ergo ex prædictis etiam tonsuratus iste
liberabitur à patria † potestate,quia per primam ton- 17
suram gaudet etiam priuilegio fori, vt per Gramma-
tic.*voto 33.* & dixi latius supra *parte 2.* Et licet D.
Thom.*in 3.parte summæ,quæst.36.art.2.& qu. 40.art.*
2. teneat quod prima † tonsura non sit ordo, & sic 18
concludant communiter omnes Theologi, prout
disputando hanc quæstionem ita firmauit Io. Lupus
in tractatu de libertate ecclesiastica,parte secunda. capite
quinto. Tamen secundum † Canonistas contrarium 19
est decisum, *vt d.c.cum contingat.* & ista est communis
opinio Canonistarum, vt per summam Syluestri. *in*
ver.ordo ecclesiasticus,in 1.quæst. quia Canonistæ tenent,
quod nomen † sunt ordines, Summa Angelica *in ver-* 20
bo,ordo.n.1. Et Theologi cogitarunt primam tonsu-
ram non habere officium spirituale, sicut habent cæ-
teri ordines, vt dicit Innoc.*in dict.c.cum contingat,pro-*
pe finem. Cuius contrarium est verius, quia recipit of-
ficium cantandi, Anton.de Butr.*ibi numer.6.* Abb.*nu-*
mer.1.versicul.quaro an psalmistatus. Io.Andr.*n.12.* vbi
quod est ordo,& habet omnia priuilegia iuris. Anca-
ran.*in fine,*& fuit opinio originalis Hostiens.quem o-
mnes citant. Cardinal. *in clement. dudum, in 8.not.de*
sepultur.

Et retenta hac opinione pro vera, infertur non es-
se veram illam duplicem communem opinionem,
quæ distinguit, patriam potestatem posse considerari
respectu spiritualium,& temporalium, vt primo mo-
do sit liberatus, secundo vero nequaquam: nam cum
patria † potestas sit indiuisibilis, nec potest aliquis es- 21
se in duplici statu, Doctores communiter affirmarunt
alteram opinionem, quod non potest quis emanci-
pari † ad vnum actum solum, Bald. *in leg. fenium,in fi.* 22
C.qui testament.facer.poss. notant omnes *in l. prima §.*
hoc autem.ff.ad Trebellian. vbi etiam Alex.*num.8.*& de
communi D. Hierony. Gabriel. præceptor meus *in*
consil.17.num.35. vol. 1. Sed est habilitatus quilibet cle-
ricus † beneficiatus à summo Pontifice, vt possit age- 23
re sine consensu patris, *d. c.final. de iudi. libro 6.* ergo
intelligi debet generaliter liberatus quoad omnia.

CASVS XXVIII.

Statuta & constitutiones circa solemnitates testamentorum non comprehendunt testamenta clericorum.

SVMMARIA.

1 *Testamenta clericorum valent sine solemnitate.*
2 *Solemnitas iuris ciuilis in testando non requiritur de iure canonico.*
3 *Extensio quando fiat etiam in correctoriis.*

4 .Ra-

4 *Ratio legis generalis non restringitur per legem particularem.*

5 *Testamenta clericorum debent regulari de iure canonico.*

6 *Statuta de solemnitatibus testamentorum non habent locum in testamentis clericorum.*

7 *Laici non possunt derogare iuri canonico.*

8 *Statutum de insinuatione testamenti, non comprehendit testamenta clericorum heredum institutorum.*

9 *Etiamsi præter piam causam fuerit institutus.*

10 *Donatio laici facta clerico debet insinuari coram iudice laico.*

11 *Statutum de insinuandis testamentis per heredes, non comprehendat clericos heredes.*

12 *Statutum, quod nullus possit testari absque præsentia presbyteri parrochialis, non comprehendit clericos.*

13 *Laici non habent potestatem in clericos, etiam in consequentiam.*

14 *Paria sunt esse specificata, & verbis generalibus expressa in prohibitis.*

15 *Statuta etiam contra ius commune quomodo recipiat interpretationem de iure communi.*

16 *Testamentum clerici factum per manus Notarij Apostolici in regno valet, & n.20.*

17 *Instrumenta facta per manus Notarij Apostolici in regno Neapolis non valere.*

18 *In contrarium est communis opinio.*

19 *Vtile per inutile quando vitiatur.*

21 *Statuta laicorum non possunt afficere hereditates clericorum, etiamsi ad laicos perueniant.*

22 *Notarius Apostolicus in regno Neapolis potest conficere instrumentum de bonis ecclesiasticis.*

23 *Iudex laicus quando non debeat iudicare secundum leges ciuiles.*

1 TEstamenta † clericorum sine solemnitate valent,
ad similitudinem testamenti militis armatæ mi-
litiæ, ita firmat Abb. *in c. quia nos, de testament.* Dec. *in
c. in præsentia. num. sexagesimo, de probat.* latè per Vas-
quium *de su cession. creatione, lib. 3. §. 12. limitatione de-
cimaseptima, numero trigesimo septimo*, vbi testatur de
2 communi. Et ratio est, quia de iure canonico † nulla
solemnitas iuris ciuilis in testando requiritur ex ra-
tione *c. relatum, in 1. de testament.* vbi est ratio expressa,
quia in ore duorum, vel trium stat omne verum: &
quando ratio est expressa in lege, fit extensio etiam
3 † in correctoriis; quam opinionem tenet gl. *in authent.
de heredit. ab intestat. venient. §. final. in verbo, ordine.*
quam Baldus *in l. finali, ff. de hered. instit.* dicit esse sin-
gularem, & de communi testatur Ias. *in authen. quas
actiones, numero vigesimo secundo, C. de sacrosanct. eccles.*
4 Cuius legis ratio † generalis non restringitur per le-
gem particularem, vt de communi testatur Tiraquel-
lus *in tractatu cessante causa, parte prima, numer.* 152.
quia ratio legis generalis omnes casus comprehendit,
non ex vi intensiua, sed ex vi comprehensiua, sicut ge-
nus comprehendit omnes suas species, vt per Tira-
quellum *in dicta parte prima, numero centesimo trigesi-
mo septimo*, ergo cum *in dict. c. relatum.* sit expressa ra-
tio, quia in ore duorum, vel trium stat omne verum,
sequitur, vt illa solemnitas, quæ sufficit in actibus in-
ter viuos, illa eadem sufficiat in vltimis voluntati-
5 bus de iure canonico: & cum testamenta † clerico-
rum regulari debeant de iure canonico, cui subii-
ciuntur, sequitur clarissimè, quod ipsi possunt testari
sine solemnitatibus iuris ciuilis. Quæ opinio clarior
fiet in practica in declaratione infra scriptorum arti-
culorum.

Primus articulus est: Statuta † & constitutiones 6
requirentes certam solemnitatem in testamentis,
non habent locum in testamentis clerici. Quia aut
disponerent idem quod ius commune, & expeditum
est ex dictis, aut contra ius commune, & maiorem sol-
lemnitatem introducendo, & idem dicendum est quia
non possunt tacitè comprehendere in genere, de qui-
bus non possent in specie. Item talia statuta & consti-
tutiones respectu clericorum essent contra ius cano-
nicum, contra quod laici † non possunt derogare, 7
Bald. *in tractat. de statutis, in ver. decretum.* imo essent
contra libertatem ecclesiasticam, vt communiter per
Doct. *in c. ecclesia sancta Maria, de constit.*

Ex quo infertur, statutum, † dictans, quod instru- 8
menta testamenti non insinuata per heredem supra
sex menses non valeant, non comprehendere illud te-
stamentum, in quo clericus est heres institutus, ita pro-
bat Paris de Puteo *in tractatu de reassumptione instru-
mentorum, rubrica 9. numer. 4. & sequent.* & hanc tenet
expressè Abb. *in c. ecclesia sancta Maria, in 2. lectur. nu.
39.* sequendo Baldum *in auth. cassa. Cod. de sacrosanctis
ecclesiis.* & latius firmat Iacob. de Canibus *in tract. de
repressaliis parte 2. num. 7. & sequent.* qui respondet
contrariis.

Neque obstat distinctio Felyn. *in d. c. ecclesia sanctæ
Mariæ, n. 83.* vbi quod hæc procedunt, si ad pias † cau- 9
sas sit facta heredis institutio, secus si ipse clericus fue-
rit heres institutus, cum ipse ligetur statuto de insi-
nuandis testamentis. Quia Felyn. mouetur ad tenen-
dum hanc opinionem, (quam Bartolus primo firma-
uit *in l. cunctos populos.*) inferendo à † donatione laici 10
facta clerico, quæ debet insinuari coram iudice laico,
ex allegatis per eum *ibid. n. 82.* ergo ipse infert, idem
est in testamento, in quo clericus est institutus. Sed
hæc ratio non militat circa insinuationem testamen-
ti, si quidem in donatione auctoritas insinuationis in-
terponitur in agente actum, vt di ait Rota, per Bella-
mer. *decis. 6. de foro compet.* quem citat, & sequitur Ro-
ta *decis. 7. n. 5. de indiciis in nouis.* sed in testamento, in
casu proposito, laicus poterat instituere clericum abs-
que insinuatione, ideo sunt termini differentes, & sta- 11
tutum, † vt instrumenta testamenti insinuentur in-
fra sex menses, habet respectum ad heredem reci-
pientem, quo casu non potest comprehendere reci-
pientem non subditum, vnde si heres non insinuans,
amittit, ergo per statutum punitur heres de delicto
suo, & ita vires statuti non extenduntur ad clericum,
qui iam adiuit hereditatem, & ipsius acquisiuit domi-
nium, *l. cum heredes, ff. de acqui. possess.* Item mouetur
Felyn. allegando Abb. *in ca. quod clericis, de foro comp.
& in c. relatum, in 1. de testam.* sed vtrobique potest vi-
deri Abb. qui tenet contrarium in sequendo Bald. *in
d. auth. cassa.* & clarius dicit hoc idem Abb. *in d. c. ec-
clesia sancta Maria, in 2. lect. n. 39.* ex quib. locis magis
innotescit resolutio huius casus. Et de hac distinctio-
ne, in alio proposito, locutus sum supra *in casu 5. vers.
in hoc articulo.* qui satis differt ab hoc.

Item infertur, quod statutum † dictans, neminem 12
posse testari absque præsentia presbyteri parrochia-
lis, alias testamentum non valeat, non includit cleri-
cos ipsos testantes, propter rationes supra dictas, &
hanc quæstionem disputat ad partes, & ita firmat Sa-
lycet. *in dict. auth. cassa. numero decimo tertio.* & sequi-
tur Io. Lecirier. *in tractat. de primogenit. libr. 1. question.*
24 n.

24.n.8.& hanc etiam ſequitur Roch.de Curte *in tract.*
de conſuetudine, ſectione 8. *n.*77. motus, quia alias po-
13 teſtas laicorum † eſſet in clericos ſaltem in conſe-
quentiam, quod non eſt permiſſum, imo reproba-
tum ſub pœna, vt ipſe probat *ibid.n.*60. Et huius ge-
neris ſtatutorum illationes poſſent plurimæ alle-
gari, in quibus datur regula, aut ſpecialem de clericis
faciunt mentionem, & non valent ex defectu poteſta-
tis, *d. c. eccleſia ſancta Maria.* aut generaliter poſſunt
comprehendere clericos, & idem dicendum eſt, quia
14 ſpecificata, & † verbis generalibus expreſſa parifican-
tur, *l. Lucius, ff. de vulgar. & pupill. l. precibus, in fine, C.*
de impub. ſubſtit. Aut dubitatur, & recipiunt interpre-
tationem ex ſimilibus caſibus de iure communi, quia
15 etiamſi ſtatuta † ſint contra ius commune, ſecundum
illud, quantum fieri poteſt debent interpretari, Alex.
in l. inter cætera. numer. 5 *ff. de liber. & poſthum.* Roland.
in conſil. 72. *numer.* 33. late Zanch. *in conſil.* 169. *nu.* 8. *in-*
ter conſil. vltimar. voluntat. volum. 1. Curtius iun. qui
de communi teſtatur *in conſil.* 7. *n.* 8. quorum caſuum
multa exempla congerit Vaſquius *de ſucceſſ. creatione*
libro 3. §. 22. *limitatione* 17. *numer.* 85. *vſque ad numer.* 91.
fol. 554.

16 Secundus articulus eſt; Teſtamentum † clerici † fa-
ctum per manus Notarij Apoſtolici in regno valet,
etiamſi ſit inſtitutus heres laicus, ac poſtea ſuper eo-
dem teſtamento lis oriatur coram iudice laico. Quia
Conſtitutio Regni, quæ incipit; Inſtrumentorum robur.
diſponens contractus omnes debere fieri per Nota-
rium regia auctoritate creatum, interueniente iudice
ad contractus, & teſtibus ſe ſubſcribentibus, atque an-
nullans inſtrumenta aliter facta, intelligitur etiam de
inſtrumentis teſtamenti, vt per Afflict. *decis.* 166. Quo
caſu licet ſecundùm opinionem Andreæ ibi inſtru-
17 menta † facta per manus Notarij Apoſtolici in regno
non valeant, ſecundùm quam opinionem fuit deci-
ſum, vt per Afflict. *in decis.* 345. *& in d. conſtitutione;*
Inſtrumentorum robur, n. 21. & in ſpecie de teſtamento
facto per manum Notarij Apoſtolici in regno quod
non valeat, Capyc. *decis.* 201.

18 Tamen communior eſt opinio † dicentium, in-
ſtrumenta facta in regno per Notarium Apoſtoli-
cum eſſe valida, quam affirmat Luc. de Penn. *in leg. fi-*
nal. columna. penultim. verſicul. ex his infertur ad quæſtio-
nem, C. de locatione prad. ciu. libr. 11. qui reſpondet om-
nibus rationibus Andreæ in contrarium ſentientis,
idem Luc. *duumuirum, columna.* 2. *prope finem, C. de de-*
curion. lib. 10. eandem opinionem tenet Palatius Ru-
beus *in repetitione rubrica de donatio. inter virum & v-*
xorem, n. 20. & Bonifacius de Vitalin. *in clem. dudum, §.*
ad honorem, n. 73. *& plur. ſeq. de ſepulturis.* quos ſequi-
tur Boer. *in decis.* 241. quæ opinio videtur verior per
rationes per dictos Doctores allegatas, quibus ſatis
conferunt omnia ſcripta à nobis in prima parte hu-
ius operis. Et poſſet addi ratio, quia *dicta conſtitutio;*
Inſtrumentorum robur. ſpecialiter diſponit de clericis,
per hæc verba; clerici cuiuſcunque ſint ordinis, in iu-
dices, & Notarios, nullatenus ſtatuantur. Quo caſu ha-
bet locum diſpoſitio *d. c. eccleſia ſancta Maria, de conſti-*
tutionibus. quam ſæpius confirmauimus ſupra: & ha-
19 bebit locum in omnibus diſpoſitis, quia † vtile per
inutile vitiatur ex regula *c.* 1. §. *profectò, de lege Corra-*
di. vbi Andr. tenendo ſecundam opinionem, quam ſe-
quitur Præpoſit. & Aluarot. Loffred. *in conſilio tertio.*
Camerar. *in cap. imperialem. folio trigeſimo ſecundo, li-*
tera N. folio 33. *tota columna prima, in magnis,* & dicitur
indiuiduum etiam ratione voluntatis, vt per Barto-
lum *in leg. Græcè, §. illud verſicul. & dicitur. ff. de fideiuſ.*

Sed loquendo ſecundùm ea, quæ ſeruantur de fa-
cto, probo teſtamentum † clerici factum per manus 20
Notarij Apoſtolici valere in regno, quia poſt mor-
tem ipſius dominium bonorum non eſt omnino ab-
olitum, ſed repræſentatur in eius hereditate † tan- 21
quam clerici, prout firmant Iacob de Aren. Bald. &
Immola *in l. illa inſtitutio. ff. de here. inſt.* ex regula *l. he-*
reditas, ff. de acquir. rerum dom. propter quam alias ra-
tiones concluſi ſupra *in caſu* 5. *verſ. ſed hodie.* quod ſta-
tuta laicorum non poſſunt afficere huiuſmodi here-
ditates poſt eius mortem, & ibi multa allegaui; ergo
non poteſt per d. conſtitutionem auferri poteſtas à
Notario Apoſtolico ſuper diſpoſitione bonorum
clerici, quæ ſua ſunt tempore diſpoſitionis, & ſua vo-
cantur in alium tranſlato titulo vniuerſali, quouſque
dicta diſpoſitio habuerit effectum. Et propterea deci-
ſum eſt etiam Neapoli, Notarium † Apoſtolicum in 22
regno poſſe conficere inſtrumentum de bonis eccle-
ſiaſticis, quam deciſionem allegat Vrſill. cum aliis *in*
additionibus n. 1. *ad Afflict. ſuper decis.* 345.

Neque obſtat, quod iudex † laicus, vt in caſu Ca- 23
pycij *decis.* 201. debet iudicare ſecundùm leges ciuiles,
quia contrarium probaui in his propriis terminis *in*
d. caſu 5. vbi vide, ne repetam.

CASVS XXIX.

Statutum vrbis, quod filij poſiti in conditione cenſeantur vocati, comprehendit clericos ciues Romanos.

SVMMARIA.

1 *Filij poſiti in conditione non ſunt vocati ſecundum veriorem opinionem.*
2 *Secundum aliquas coniecturas cenſentur vocati.*
3 *Coniectura ſunt arbitraria.*
4 *Statutum vrbis, quod filij poſiti in conditione cenſeantur vocati, comprehendit clericos.*
5 *Clerici poſſunt vti ſtatutis fauorabilibus laicorum.*
6 *Statutum excludens fœminas propter maſculos comprehendit clericos.*
7 *Statutum quod agnati excludant matrem comprehendit clericos.*
8 *Statutum fauorabile clericis, eos non comprehendit ex defectu iuriſdictionis.*
9 *Priuilegiũ non poteſt concedi clericis per modũ legis.*
10 *Clerici qui volunt gaudere beneficio alicuius ſtatuti laicorum, illo non ligantur.*
11 *Titulus, quod quiſque iuris in alium ſtatuit, non habet locum in clericis.*
12 *Declaratio nihil facit de nouo.*
13 *Statutum contra communem opinionem dicitur correctorium, non autem declaratorium.*
14 *Statuta vrbis quare ligent clericos.*
15 *Statuta confirmata per Papam, dicuntur Papalia.*
16 *Statuta contra libertatem eccleſiaſticam non cenſentur approbata generali confirmatione.*
17 *Statuta vrbis confirmata per Papam ligant clericos ſolum ciues Romanos.*

Filij † poſiti in conditione non ſunt vocati ſecun- 1
dum veriorem & magis communem opinionem,
pro qua Ruſtic. *in tractatu, An & quãdo poſiti in condi.*
cenſ. voc. in part. 1. *c.* 2. per ſexdecim columnas cõgerit

Doct.

Doct.ad hoc, quæ opinio est etiam vera in contracti-
bus, vt per Peregrin. *de fideicommiss. articul.* 28. *numer.*
29. *& sequen.* & Rustic. *in d. tractat. an & quando, parte*
1 *1. capit. 3. numer.* 7. Sed quia secundum aliquas † conie-
cturas censentur vocati, iuxta communem opinio-
nem, de qua per Menoch. qui etiam recenset multas
coniecturas *lib. 4. præsumpt.* 76. & per Rimin. iun. *in*
consi. 21. vol. 1. & D.Fab.Ann. *in consi. 9.* & coniecturæ,
3 quæ sunt † species probationis, sunt arbitrariæ, ex re-
gula *l. quinquagiuta. ff. de probat.* Ad euadendas diffi-
cultates in vbe Roma fuit statutum, vt filij positi in
conditione censeantur vocati, vt habetur *in lib. 5. sta-
tutorum vrbis, c. 25.*

4 An igitur hoc statutum † comprehendat filios cle-
ricos, non videtur opus disputare, postquam sic fuit
decisum per dominos meos de Rota vrbis, vt habe-
tur *in decis. 379. n. 3. parte 1. in nouissimis*, quam decisio-
nem facere ius Romæ latè scripsi *in tractatu de aucto-
ritate tribunalium vrbis, & eorum præuentionibus*, quem
composui in adolescentia mea, dum incipiebam Ad-
uocatum facere, sed quia Rota *in d. decisione* 379. non
disputat articulum, videamus quæ sit vera ratio illius
decisionis.

5 Aliqui putant comprehendere, quia hoc respicit
fauorem clericorum, † qui possunt vti statutis fauora-
bilibus laicorum, Dec. *in c. ecclesia sancta Maria, num.*
225. *de constit.* latè Surd. *in cons. 2. n. 35. & seq. vol. 1.* Alex.
in consi. 211. n. 2. vol. 2. Io. Lecirier. *in tractat. de primo-
genit. li. 1. q. 24. n. 3. in fi. & n. 16. in fine, & num. 18. & nu.*
6 *21. vsque ad numer.* 28. Qua ratione dicunt, quod statu-
tum † excludens fœminas propter masculos, com-
prehendit clericos, vt est communis opinio Doct. de
qua testantur Addentes ad Roman. *in singular.* 446.
incip. habeo casum. Mynsinger. *centur. 3. obseruation.* 26.
7 Lauens *de statuto exclusiuo fœminarum propter mascu-
los, num.* 106. Item statutum † quod agnati excludant
matrem, comprehendit clericos, quia est eis fauora-
bile, vt ad hoc multa scribit Benedict. *in c. Raynutius, in
versicul. & vxorem nomine Adelasiam, num.* 37.

Sed ista ratio non est vera, quia dicere, statutum fa-
8 uorabile † clericos comprehendere, esset dare iuris-
dictionem laicis, quam non habent in clericos, & ita
respondet Afflict. *in c. 1. n. 19. de pace tenenda.* Nisi con-
9 cederetur merum † priuilegium clericis non impe-
rando, nec permittendo, nec vetando, nec puniendo,
Alex. *in d. consi. 211. nu. 2. vol. 2.* & notant omnes *in c. di-
lecti, de foro compet. & in c. cum venissent, de eo qui mitt.
in possess.* & ex his supra *in casu 5. in princip.* conclusi,
statutum exclusiuum fœminarum non comprehende-
re clericos, ipsosque debere succedere vna cum fœ-
minis, & ex eisdem rationibus dico, quod statutum
exclusiuum matris propter agnatos, non comprehen-
dit clericos. Et licet Surdus *in decis. 20. numer. 9. dicat.*
10 quod clerici † possunt se iuuare beneficio statutorum,
& cum actu vtuntur, actu ligantur: tamen clerici non
possunt hoc facere in præiudicium ordinis clericalis,
cap. si diligenti. de foro compet. & quomodo regula, *quod*
11 † *quisque iuris in alium statuit, &c.* non habet locum
in clericis, idem Surdus probat *in dict. consil. 2. numer.*
35. & seq.

Alia ratio videtur posse assignari, quod hoc non
proueniat vigore statuti vrbis, sed vigore legis com-
munis. Nam cum magna fuerit altercatio inter Do-
ctores antiquos & modernos, an filij positi in condi-
tione censeantur vocati, ad euadendum difficulta-
tem, vtra opinio sit verior de iure, statutum vrbis vo-
luit declarare esse comprehensos, sed qui declarat, ni-
hil † de nouo facit, *l. heredes palam §. sed etsi notam. ff.* 12
de testam. l. adeo. §. cum si quis. ff. de acquir. rer. dom. Bald.
in l. pecus, n. 5. C. de pact. Alex. *in consil. 52. n. 26. vol. 4.*
Dec. *in consil. 423. num. 20. in fine.* ergo clerici compre-
henduntur non ex vi declarationis dicti statuti, sed
ex vi legis communis Romanorum, sic declaratæ.

Nec ista ratio potest subsistere: Nam cum dixerim
magis communem opinionem esse, positos sub con-
ditione non esse vocatos, statutum † hoc contra com- 13
munem dicitur correctorium, non autem declarato-
rium, vt per Felyn. *in c. fi. in §. falleutia, n. 12. ver. nec ob-
stat. de constit.* & sequitur Rustic. *in d. tract. an & quan-
do, c. 8. n. 11.*

Rota *in d. decis. 379. n. 3.* arbitratur, ideo hoc statu-
tum de filiis positis in conditione ligare clericos, quia
statuta † vrbis ligant clericos, vt fuit resolutum co- 14
ram Rip. d. Robusterio in vna plani vlmi 1576. quam
decisionem iterum amplexa est Rota, vt habetur *in
decis. 452. parte 1. in nouissimis.*

Sed ista ratio videtur habere difficultatem, quia
cum regulariter statuta laicorum non ligent clericos,
non potest assignari altera ratio, cur statuta vrbis li-
gent ipsos, nisi quia fuerunt approbata & confirmata
per summum Pontificem, quo casu dicuntur † statu- 15
ta Papalia, vt per Baldum, *in lege ex placito, numer. sex-
to. vers. an illa statuta. C. de rer. permutat.* Fely. *in ca. cum
venissent. nu. 2. de testib.* Sed contra hanc rationem pos-
set replicari, quia inter statuta vrbis adest vnum, vt in-
ter ciues Romanos seruetur ius commune Romano-
rum in casibus non decisis per statutum, ergo totum
ius Romanorum ligaret clericos. Verum tenendo ra-
tionem esse veram respondetur, quod per approba-
tionem generalem non censentur approbata † statu- 16
ta contra libertatem ecclesiasticam, Felyn. *in dict. c. ec-
clesia S. Mariæ, n. 4. & in c. ex parte, nu. 38. de rescript. &
in c. ad nostram, num. 4. de probationib.* Baldus *in consil.*
339. vol. 3. Neque censentur † approbata quoad om- 17
nes clericos, sed solum quoad clericos ciues Romanos
litigantes in foro Capitolino, & ideo dicit Rota *in
d. decis. 379. n. 3.* quod hoc statutum operabitur suum
effectum in clericis ciuibus Romanis, saltem quoad
bona existentia in districtum, & ita intelligenda sunt
hæc duo statuta vrbis.

CASVS XXX.

Ius protomiseos, siue ius retractus non habere locum in clericos, neque ipsos volentes vendere, teneri requirere consanguineos vigore statuti, neque ecclesiam posse cogi ad vendendum iusto pretio.

SVMMARIA.

1 *Statuta & constitutiones de iure congrui siue consanguinitatis & retractus, vbi vigent.*
2 *Statuta de iure congrui sunt exorbitantia à iure communi.*
3 *Vendere nullus cogendus est in certam personam.*
4 *Statuta correctoria non ligant, nisi fuerint publicata, & vsu recepta.*
5 *Nisi habuerint clausulam irritantem.*
6 *Statuta quando ligent etiam ignorantes.*
7 *Statuta de iure congrui an ligent ecclesiasticos.*

8 Cle-

8 *Clerico emente à laico, nullus potest ab eodem retrahere.*
9 *Statutum, ne immobilia alienentur in extraneos, non comprehendit clericos.*
10 *Statuta de rebus, non afficiunt illas quæ transeunt in ecclesiasticos.*
11 *Statuta preceptiua, seu arctatiua personarum non ligant clericos.*
12 *Et in patrimonialibus.*
13 *Voluntatis defectus præsumitur ex defectu potestatis.*
14 *Laicus vendens clericis contra statutum de iure congrui, an teneatur ad interesse.*
15 *Clericus quando vendit laico, non tenetur denuntiare vicinis vigore iuris congrui.*
16 *Statuta laicorum non afficiunt res, & bona clericorum.*
17 *Lex prohibitiua personarum non afficit personam non subditam.*
18 *Laicus emptor à clerico tenetur reuendere vigore iuris congrui. & n.22.*
19 *Statutum reale dirigit effectum suum ad actum consummatum.*
20 *Statutum de insinuandis testamentis per heredem, afficit laicos heredes clericorum.*
21 *Ius congrui non habet locum in emphyteusi ecclesiæ.*
23 *Statutum arctans emptorem ad vendendum vicino iusto pretio taxato ab aliquo, non comprehendit emptorem ab ecclesiastico.*
24 *Clericus potest retrahere vigore iuris congrui, quando laicus vendit laico.*
25 *Sacri Consilij Neapolitani auctoritas recensetur.*
26 *Æqualitas non est seruanda inter clericos & laicos.*
27 *Nec est seruanda inter minorem & maiorem.*
28 *Clerici agunt, sed non conueniuntur iure congrui.*
29 *Consuetudines censentur approbatæ, dummodo non sint contra libertatem.*

IN quamplurimis partibus Europæ adsunt Consti-
1 tutiones, ✝ aut statuta, vel consuetudines de iure
prothomiseos, siue retractus, aut de iure congrui, quæ
pro eodem in effectu ponuntur, per quas cogitur
venditor denuntiare consanguineis, vel vicinis, vt in-
fra certum tempus retrahant iusto pretio: an liceat
consanguineis vel vicinis retrahere à manibus em-
ptoris, soluto iusto pretio, vel sub aliis formis, prout
visum fuerit expediens. In Hispania est *lex 6. & seq. ti. 5. partita 5.* In regno Franciæ de consuetudine obser-
uari, testatur Tiraquell. post multos, quos allegat *in præfatione tractatus de retractu lign. n.1.* In regno Sici-
liæ est *constitutio Federici Imperatoris, sub titulo de iure prothomiseos.* In ciuitate Neapolis est *consuetudo in scriptis redacta sub titulo de iure congrui.* Alia statuta alio-
rum locorum Italiæ singulariter recensentur à Tira-
2 quell. *in d. præfatione, in prima & seq. column.*
Et istæ constitutiones, consuetudines ✝ & statuta
exorbitantia sunt à iure communi, quia ipsius corre-
ctoria: restringunt enim facultatem disponendi de re
sua ad libitum, contra *l. in re mandata, C. mandat. & l.*
3 *nullus, C. de indic.* Item quia nullus de iure communi
cogitur potius vni, quàm alteri vendere, ✝ aut con-
sortem, vel consanguineum requirere, *l. dudum, C. de contrah. empt.* & firmant Corn. *in cons. 151. n. 1. & seq. vol. 3.* & Paris. *in cons. 81. n. 1.* & *cons. 82. n. 1. & seq. vol. 3.* Pro-
4 pterea ✝ non ligant, nisi fuerint publicata, & vsu re-
cepta. Nec sufficit probari fuisse vsu recepta per pau-
cas vices, nisi generaliter de consensu populi, & qui
fundat se in eo, debet illud probare, Caputaque. *deci-
sione 303. parte tertia*, nisi habuerit ✝ clausulam irritan- 5
tem, quo casu ligat etiam ✝ ignorantes, quia inferio- 6
res non potuerunt per non vsum tollere legem Prin-
cipis, nisi de eius consensu expresso, vel præsumatur
spatio decem annorum, Caputaquens. *decisione 204. parte tertia.* Et si habuerit clausulam irritantem; affi-
cit ignorantes quoad nullitatem actus, secus quoad
pœnam, nisi fuerit publicatum, Put. *decisione 281. parte prima.*

Frequens est igitur quæstio in criminalibus, an hu-
iusmodi statuta, ✝ & consuetudines ligent ecclesiam, 7
& ecclesiasticos, quam tractarunt diffuse Afflict. *in tractatu de iure prothomiseos, in principio, num. 8. & plurib. sequent. & in § 9. numer. 14. & plur. seq.* Maranta in *tota disputatione octaua.* & Tiraquell. *in tractat. de retract. lignag. §. 1. gloss. 13. numer. 2. & plurib. sequentibus.*
Sed vt clarior appareat, ipsam expedio per tres arti-
culos.

Primus articulus est: Quando clericus vendit clerico
✝ & tunc nullus poterit à clerico retrahere, neque vi- 8
gore iuris prothomiseos, aut congrui, neque consue-
tudinis aut statuti; & hanc opinionem firmarunt Abb.
& Immol. *in c. constitutus, de restit. in integrum.* Afflict. *in tractatu de iure prothom. in princip. n. 8.* qui hoc ad-
mittit in ecclesia, non autem in clerico, & postea *in eo. tract. in §. 9. n. 17.* dicit veriorem opinionem esse, vt
procedat etiam in clerico, Ias. *in consil. 158. col. fin. vol. 4.* Socin. iun. *in consi. 1. n. 8. vers. his nonobstantibus, vol. 2.*
Hondedeus *in consi. 3. vol. 1.* & ibi *nu. 28.* dicit esse com-
munem opinionem.

Er pro hac communi facit, quia statutum, ✝ ne im- 9
mobilia alienentur in extraneos, non comprehendit
clericos nec ecclesiasticos secundum magis commu-
nem opinionem, quam probauimus supra *in casu sexto.* Imo ille casus non differt ab hoc, nisi in verbis. I-
tem facit quod licet huiusmodi constitutiones, & sta-
tuta ✝ essent realia, & afficerent res ipsas immobi- 10
les vendendas: tamen non potest dici, quod transeant
in clericos cum eadem affectione, & ita, vt pos-
sint retrahi, quia ex mutatione personæ mutatur
ius, & statim liberari ab illa qualitate statuti, cum
primum translata fuerint in ecclesiasticos, plenè
scripsi supra *in casu vndecimo* secundum veriorem o-
pinionem.

Sed huiusmodi constitutiones & statuta non pos-
sunt dici realia, quia sunt directa in emptorem, &
venditorem, quo casu statuta laicorum ✝ præceptiua 11
seu arctatiua personarum non ligant clericos, prout
probat Maranta *in d. disput. 8.* in pluribus locis, quem
refert Honded. *in d. consil. 3. n. 10. in fine. & seq.* Neque
possunt clericos obligare respectu personæ, neque
respectu bonorum ✝ etiam patrimonialium, Immol. 12
in d. c. cōstitutus, n. 6. Riminald. iun. *in consil. 449. nu. 35. vol. 4.* Ripa *responso 4. n. 7. in ti. de iure gent. vel ciui.* er-
go nō præsumitur clericos voluisse huiusmodi statuta
obligare, de quibus in specie disponere non possunt,
Alex. *in consi. 220. numer. 1. volum. 2.* Abb. *in c. à nobis in 1. num. 4. & seq. de sentent. excomm.* Alba. *in cons. 8. n. 10.*
Et defectus potestatis ✝ in verbis generalibus facit 13
præsumi defectum voluntatis, Riminald. iun. *in d. consil. 449. num. 32.* Io. Andr. *in c. fin. de immunit. eccle. li. 6.*
Socin. sen. *in consil. 46. num. 9. vol. 4.* Nec obstat quod
res alteri hypothecata potest à clerico euinci, vt per

Marant.

Marant. *in d. dispur. 8. num. 36. in fin.* Quia hoc proce-
dit, quando per pactum facta est hypotheca, secus si
per viam legis, vt hic, quorum differentiam latè scripsi
supra *casu 14.*

Declaratur tamen hic casus, vt licet venditio à laico
clerico facta teneat, nec possit res vendita retrahi, ta-
14 men negari non potest, quin laicus † vendens contra
formam constitutionis, cuius vigore tenebatur denon
tiare consanguineis, vel vicinis, teneatur condictione
ex ipsa lege ad interesse, si qua fortè occurrere pos-
sunt, sicut in casu contrario, dicemus infra in declara-
tione sequentis casus.

15 Secundus articulus est, quando clericus † vendit lai-
co, & tunc clericus non tenetur denuntiare vicinis,
vel consanguineis vigore constitutionis, aut statuti;
quia si verba legis directa sint in venditorem, clericus
non afficitur, sed potest liberè alienare non seruata
forma statuti, Ruyn. *in consi. 39. n. 16. vol. 1.* quem sequi-
tur Cephal. *in consil. 53. nu. 37. vol. 1.* Honded. *in d. consi.*
3. num. 28. Boer. *decis. 231. num. 1. & 2.* Si vero verba dire-
cta sint in res alienandas, puta quod res non possit a-
lienari, nec ad aliquem peruenire, vt in simili dixit
Barr. *in l. 1. num. 42. C. de sacros. Eccles.* & Dec. *in d. c. Ec-*
clesia sancta Mariæ, num. 167. Ruyn. *in consi. 195. num. 4.*
16 *vol. 1. & consi. 49. nu. 3. vol. 3.* Neque afficit † res, & bona
clericorum, quia extra iurisdictionem statuentium ex
17 reg. *l. fi. ff. de iurisd. omn. iud.* & si lex prohibitiua † per-
sonæ tum minimè afficit personam non subditam ra-
tione bonorum, Inn. *in c. pastoralis, de foro compet.* Ang.
in l. hæres absens, in §. 1. col. pen. in fi. ff. de iudic. Tiraq. *de*
legib. connubialib. gl. 8. q. 27. num. 225. tanto magis si est
arctatiua bonorum, non potest bona extra territo-
rium afficere.

Declaratur etiam hic articulus per Marant. *in d. di-*
sput. 8. n. 51. vt procedat respectu clerici venditoris, sed
18 respectu laici † emptoris, dicit, quod tenetur reuende-
re: & ad hunc modum possent procedere allegata per
Socin. Sen. *in consil. 45. vol. 3.* & per Ioan. de Amicis *in*
consi. 14. atque per Tiraq. *de retract. lign. g. §. 1. gl. 13. nu.*
10. cuius declarationis affertur ratio, quia quando sta-
19 tutum est reale, † dirigit effectum suum ad actum con-
summatum, & tunc si bona peruenerunt ad subditum
iurisdictionis statuentium, ipse remanet obligatus vi-
gore statuti, & res retrahi potest; secus est, si est cleri-
cus, qui non est subditus: Sicut in simili dicimus de sta-
20 tuto † de insinuandis testamentis per heredem. Nam
si hæres clerici est laicus, debet illud insinuare, alias
perdit, vt per Bald. *in auth. cassa, C. de sacrosanct. Eccles.*
secus est, si hæres laici sit clericus, vt dixi supra *in casu*
27. Neque obstat replicatio Hondedei *in d. consi. 3. nu.*
32. quod sic clerici per indirectum afficerentur statu-
tis laicorum. Quia hoc negatur, clericus enim vendi-
dit laico iusto pretio, & quando esset læsus, habet re-
21 media iuris: Nisi essemus in emphyteusi † Ecclesiæ, in
qua, Prælato recusante emere habet locũ ius congredi
iuxta tradita per Afflict. *in d. tract. in principio legu, nu.*
7. quo casu clericus, vel Ecclesia per indirectum affice-
retur, quia cum cogerentur habere emphyteutam, qui
fortè vel odiosus, vel non vtilis Ecclesiæ foret, vt scri-
22 psi supra *casu 10.* Cessat etiam illa ratio, † quam consi-
deraui supra *in casu 13.* videlicet, quia clerici non inue-
nirent personas, qui secum contrahere vellent iusto
pretio, & ita efficerentur timidiores; quia ibi volebãt
solum locare, hic autem vendere, vicinus, vel consan-
guineus volentes retrahere à clerici emptore, debent
sub eodem iusto pretio; nullum igitur est detrimentũ
clericorum, etiam per indirectum: Nisi statutum † ar- 23
ctaret emptorem ad vendendum, pretio facto ab æsti-
matoribus, prout est dicta consuetudo Neapolis, quo
casu Ecclesiastici possent lædi, qui extranei forte plu-
ris emerent, nisi dubitarent euinci minori pretio æsti-
mato, ab ipsis vicinis, quo casu Ecclesiastici per indire-
ctum læderentur, & in hoc etiam casu puto declara-
tionem non procedere.

Tertius articulus est, quando laicus † vendit laico, & 24
tunc verius est, vt dicamus, clericum consanguineum,
vel vicinum posse retrahere, & ad hoc est text. *in c. con-*
stitutus, de in integr. restit. vbi omnes Canonistæ hoc
notant, & post alios scribit Octauian. Vulpell *in tract.*
de libert. Eccles. part. 3 nu. 9.

Sola difficultas remanet in decisione sacri † consilij 25
Neapolitani, de qua per Franch. *decis. 285.* cuius audi-
torij decisiones licet priscam, germanamque iuris-
consultorum auctoritatem; & grauitatem præ se fe-
rant, ac iuris maximum decus, & ornamentum: Tamen
quia quælibet iuris dogmata sæpius agitata, magis ve-
ritatem ostendunt; dicam liberè dictam decisionem
non obstare. Nam ratio, qua mouetur æqualitatis ser-
uandæ, de qua *in l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* procedit
in subditis † iurisdictioni statuentium, vt latius respon- 26
det Cardinal. Alban. *in tract. de immunit. Ecclesiar. n. 58.*
in fin. & plur. seq. & cum iurisdictioni laicorum clerici
non subsint, attendere dictam æqualitatem, esset de-
struere omnia priuilegia clericorum, vt ibi per Car-
dinal. Imo in subditis eiusdem iurisdictioni fallit ista
æqualitas † in casu nostro, quod sic deducitur. Nam qui 27
cum minore contrahit obligatur, ipse autem non ob-
ligatur, sine auctoritate tutoris, etiamsi pecuniam re-
ceperit, *§. 1. Inst. de auctor. tut. & C. de auct. præst. per tot.*
sed Ecclesia gaudet priuilegiis minorum, *c. 1. de rest. in*
integr. & in materia statutorum, quod non procedat
ratio æqualitatis seruandæ cum Ecclesiasticis, latius
scripsi supra *casu 5. in fi.* ibi vide, ne repetam, Et quod
clerici † agant iure congrui, sed non conueniantur eo- 28
dem, dicunt Abb. & Immo. *in d. c. constitutus,* propter-
ea Afflict. *in d. tract. in d. §. nu. 17.* dicit hanc esse verio-
rem, & communiorem opinionem, licet addat non
seruari de facto, ipsi autem viderint, qui non seruant,
idem dicit Cumias *super ritib. magnæ curiæ Regni Sici-*
liæ, c. 40. n. 287. Neque debet mouere altera ratio re-
probationis dictæ consuetudinis à foro Archiepisco-
pali Neapolis. Quia quando esset vera, de qua dubita-
tur etiam *in dict. decis.* reprobatio procederet de iure,
quia vt dictum, clerici possent agere *d. c. constitutum,* sed
non conueniri iure congrui: Et † approbatio cætera- 29
rum, debet intelligi, dummodo non sint contra liber-
tatem Ecclesiasticam, Felin. *in d. c. Ecclesia sanctæ Ma-*
riæ, nn. 4. & dixi supra latius, & infra *casu 99.* & quan-
do ratio esset vera.

CASVS XXXI.

Statuta circa ordinationem litis comprehendunt clericos litigantes coram iudice seculari, quando non concernunt iura ipsorum.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiastici in quibus casibus litigent in foro seculari.*
2 *Statuta circa litis ordinatoria comprehendunt clericos in foro seculari.*

3 *Acta ordinaria debent fieri secundum statuta laicorum etiam ab Ecclesiasticis in foro secularium.*

4 *Ecclesiastici litigantes in foro secularium poterunt appellare, nisi in casibus permissis de iure ciuili.*

5 *Laicus litigans in foro Ecclesiastico poterit appellare etiam ante diffinitiuam.*

6 *Feriæ iudicis sunt attendendæ, non partium.*

7 *Testes examinandi sunt secundum consuetudinem loci iudicis.*

8 *Iudex alterius ditionis debet examinare testes secundum consuetudinem propriam.*

9 *Statutum prohibens in fauorabilibus comprehendit actum extra territorium factum, & n.11.*

10 *Testes cur debent recipi cum interrogatoriis.*

12 *Lex pœnalis quando extenditur.*

13 *Statutum prohibens mulierem contrahere habet locum extra territorium.*

14 *Iudex quando debeat recipere testes secundum modum iudicis committentis.*

15 *Statutum de litis ordinatoriis non habet locum in clericis, quando minuuntur eorum iura, & n.17. & 23.*

16 *Exceptio non numeratæ pecuniæ habet locum in mutuo infra biennium, in cæteris infra triginta dies.*

18 *Leges contra ius Canonicum, & eius principia, & æquitatem auferentia iura clericorum, non valent.*

19 *Præscriptio nunquam procedit cum mala fide de iure Canonico.*

20 *Ecclesiastici litigantes in foro laicorum possunt opponere contra leges & statuta laicorum.*

21 *Statutum limitans, tempus de iure communi in præiudicium clericorum, est contra libertatem Ecclesiæ.*

22 *Statuta non possunt excludere nullitatem, quæ opponitur excipiendo.*

1 SVnt multi casus, in quibus Ecclesiastici † litigant in
foro seculari, puta sequendo forum rei. Item in
causa reconuentionis, & in aliis, vt dicemus infra, su-
2 per his sæpissimè occurrit disserere, an statuta † circa
ordinatoria litis comprehendant omnes litigantes in
eodem foro, etiamsi sint Ecclesiastici, quam quæstio-
nem examinant ad partes Ancharan. *in c. ea quæ, in 26. q. de reg. iur. lib. 6.* & Stephan. Aufrer. *in tract. de potest. secul. in Ecclesiasti. in reg. 2. post nu. 39.* io particulari quæstione, quam facit de hoc. Pro cuius resolutione, ego constituo duos articulos.

Primus articulus est, quando tractatur quomodo a-
3 cta † fieri debeant, nulla habita ratione iuris compe-
tentis actori, vel reo, & tunc siue clericus sit actor, siue reus, communis opinio est, vt statuta circa huiusmodi ordinationem litis comprehendant Ecclesiasticos litigantes in illo foro, vbi illa statuta vigent; de qua cõmuni testatur Ancharan. *in d. regula, ea quæ, col. penult. in fin. vers. vera tamen,* & communis opinio est, & Æneas de Falco *in additionib. ad Abb. in c. clerici, litera L. de iudic.* & de magis communi testantur Corn. *in consi. 114. nu. 4. vol. 2.* & Riminald. iun. *in consi. 479. n. 12. vol. 5.* & esse communem inter Canonistas, testatur Abb. *in c. quod clericis, nu. 10 de foro compet* & ibi Sebastian. Sapia *in addit. litera B.* alios refert Butr. *in d. cap. quod clericis, nu. 10.* Dd. *in l. 3. §. fi. ff. de testib.* glo. *in l. 1. in ver. controuersi. C. quæ sit longa consuet.* Alex. *in l. 1. num. 19. ff. de legat. 2. & in cons. 164. circa dubitationem, colum. 2. vol. 2.* Dec. *in c. Ecclesia sancta Maria, num. 43. & sequ. de constitut. & ibi* Felyn. *num. 81. versi. tertius casus,* Dec. *in consi. 47. & consi. 48.* Cæphal. *in cons. 263. nu. 39.* Cumias *super ritibus magnæ curiæ Siciliæ, c. 40. num. 281.* Rochus de Curte *in tract. de consuetud. sect. 8. num. 59. & 67. & 69.* Asinius *in tract. de execut. §. 1. c. 78. num. 11. & plur. seq.* Octau. Vulpell. *in tract. de libert. ecclesiast. par. 2. nu. 48.* Borgnin. *decis. 10. num. 10. sub tit. de delictis part. 4.* Capyc. *decis. 66. nu. 2.* Ioseph. Ludouic. *in decis. Lucensi 39. n. 2.*

Præcipua ratio est, quia ius Canonicum consentiens
in certis casibus causas Ecclesiasticorum agitari co-
ram iudice seculari, tacitè videtur permittere, quod a-
gitentur secundum modum illius iudicij, ita dicit glo.
in d. c. quod clericis, de foro compet. Ideo Ecclesiastici † 4
litigantes in foro seculari non poterunt appellare, nisi
in casibus à iure ciuili permissis, vt *in auth. de appellat.*
& intra quæ tempora, sed laicus † litigans in foro Ec- 5
clesiastico poterit appellare etiam ante diffinitiuam,
c. super eo, de appellationib. prout notant omnes Cano-
nistæ *in d. c. quod clericis,* & Ancharan. *in d. quæst. 26.* &
Stephan. Aufrer. *in d. p. secul. quæst.* Innocent. *in c. fi. de*
feriis, † dicit, quod in assignatione termini, non sunt 6
attendendæ feriæ partium, sed iudicis coram quo cau-
sa agitatur. Item † in vocatione testium standum est 7
consuetudini loci, in quo iudex iudicat, *l. 3. in fin. ff. de*
testib. Item si actor teneatur dare fideiussorem, etiam
clericus tenetur coram iudice seculari, casus est *in l.*
cum clericis, in 2. respons. C. de Episcop. & cleric. & ibi no-
tant omnes Dd. etiam de libelli oblatione, & appel-
latione, & de causa compromittenda & similibus, de
quibus dicemus infra.

Ex qua ratione ego consului, dum viuo Pisis pur-
gando peccata mea, quod cùm in Tuscia in examinan-
dis testibus dentur interrogatoria, si examen commit-
teretur in regno Neapolis, vbi ex ritibus examinan-
tur absque interrogatoriis, legitimè dicebantur ex-
aminati absque illis, quia dum est commissum examen
simpliciter, † & togatus iudex alterius iurisdictionis, vt 8
examinaret testes, tacitè videtur commissum, vt reci-
peret secundum modum sui iudicij.

Neque obstabat ratio illius Doctoris de reperto-
riis, quod quando statutum † concernit prohibitio- 9
nem, & actum fauorabilem, tunc comprehendit a-
ctum licet factum extra territorium, Bartol. *in l. 1. in*
6. quæst. C. de summa Trinit. vbi Signor. *nu. 17.* sequitur
Dec. plures allegans *in l. fi. num. 13. ff. de iurisdict. omn.*
iudic. sed leges Tusciæ prohibentes testes † recipi cum 10
interrogatoriis sunt fauorabiles ad euitandum falsi-
tates, & vt inueniatur ipsa veritas etiam ex depositio-
nibus testium alterius ex collitigantibus; ergo, &c.
Nam ego dicebam, quod doctrina Bartoli non fuit
bene scripta in suo repertorio: Bartolus enim loqui-
tur, quando statutum est prohibitiuum in personam,
& † continet prohibitionem fauorabilem, tunc con- 11
tinet etiam ciuem illius ciuitatis, vbique existentem,
& exempla Bartoli sunt, vt minor non possit facere
testamentum. Item quod maritus non possit vxori
legare, neque econtra. Nam istæ prohibitiones ha-
bent locum in eisdem personis sibi subditis extra ter-
ritorium existentibus: & ratio potest dari, quia vbi-
cunque dispositio legis posset † reddi elusoria, tunc 12
etiam in materia pœnali licita est extensio, vt alter
casus comprehendatur, qui ex verbis comprehendi
non posset, Ias. *in l. talis scriptura, num. 21. de legat. 1.* &
scripsi latius in mea Methodo consulendi, & iudi-
candi in quarto statu legitimæ constitutionis. Vnde
Baldus *in consil. 60. volum. 5.* loquens de statuto † assi- 13
sij, dicit, quod habet locum in eadem muliere pro-
hibita contrahere, etiamsi contrahat in alieno ter-
rito-

ritorio, ne ſtatutum fiat ludibrium, idem Ruyn. *in cōſ.*
60.col.2.vol.4. Riminald. ſen. *in conſ.* 598. Paci. *in conſi.*
99.col.fi.vol.1. Aliter ergo conſuluiſſem, ſi apparuiſſet
non fuiſſe habilitatum iudicem remiſſorio examinis
14 ad recipiendum teſtes ſecundum modum ſui † iudicij,
puta quia fuiſſet commiſſum, vt reciperentur teſtes e-
tiam ſuper interrogatoriis, qui tunc iudice acceptante
debebant recipi etiam ſuper illis, ex reg. *l. fi. C. de con-*
trah. empt. & ibi not. gloſſ. & Dd.

Et hæc conferunt ad dictum caſum primum. Nam ſi
iudex ſecularis in ciuitate Neapolis, coram quo litem
habet clericus, remiſerit ſimpliciter examen ad iudi-
ces Eccleſiaſticos, coram quibus in toto regno reci-
piuntur cum interrogatoriis, poſſent interrogatoria
produci coram iudice Eccleſiaſtico, & ſuper illis reci-
pi teſtes, ex quo tacitè videtur habilitatus ad recipien-
dum illos ſecundum formam ſui iudicij: Niſi in ſpe-
cie fuiſſet dictum, vt reciperentur ſecundum modum
iudicij committentis.

Secundus articulus eſt, quando tractatur de eiſdem
15 actis, habendo reſpectum ad ius † competens actori,
vel reo, & tunc dico, quod ſi clericus coram iudice ſe-
culari reconueniatur à laico, non habent locum leges,
neque ſtatuta, quæ penitus extinguerent iura ipſius
Eccleſiaſtici reconuenti. Puta lex diſponit, quod ex-
16 ceptio † non numeratæ pecuniæ poſſit opponi ſolum
infra biennium in tractatu mutui, in aliis verò contra-
ctibus non poteſt opponi, niſi infra triginta dies, vt
eſt text. & ibi Bald. *in l. in contractib. C. de non numer.*
pecun. gloſſ. *Inſtit. de literar. oblig. in ver. extendatur, &*
in l. pecuniæ, C. de ſol. Affl. *deciſ. 105. nu. 2.* An elapſo illo
termino poſſit opponi per clericos. Item ſtatutum di-
ſponit, quod de nullitate ſententię non poſſit dici poſt
annum à die ſententiæ numeratum: An ſi clericus re-
conueniatur ſuper executione ſententiæ alterius iudi-
cij poſſit dicere de nullitate, ſi lapſus eſt annus. Ego
17 credo, † quod licet iſta iura reſpiciant ordinatoria iu-
dicij, tamen quia concernunt ſubſtantiam iuris com-
petentis clericis, ideo ipſos non afficit, & quando alle-
garentur, eſſet contra libertatem Eccleſiaſticam, ex il-
18 la regula. quia † leges contra ius Canonicum, & eius
principia, & æquitatem, atque auferentia, quæ compe-
tunt clericis, de iure communi ſunt contra libertatem
Eccleſiæ, vt ſæpius dixi ſupra. Quod autem Eccleſiaſti-
ci poſſint in perpetuum excipere de non numerata
19 pecunia de iure Canonico: Ratio eſt, quia hoc † iure
nullus præſcribit cum mala fide, *c. poſſeſſor. de reg. iuris,*
li. 6. & hanc opinionem firmarunt Dyn. *in reg. locuple-*
tari, in fin. li. 6. Innoc. *in c. quia plerique. de immunit. Ec-*
cleſ. Bal. & Cyn. *in authen. hoc ius porrectum, C. de ſacroſ.*
Eccleſ. Roman. *in repet. authen. ſimiliter, C. ad leg. Fal-*
cid. Angel. *in conſ. 156. videtur prima fronte, nu. 1. in fin.*
Rom. *in conſ. 45.* Abb. & Canoniſt. *in c. fin. de ſolut.* Ca-
20 pella Tholoſan. *deciſ. 408.* & quod Eccleſiaſtici † liti-
gantes in foro laicorum poſſint opponere contra le-
ges, & ſtatuta laicorum, ponit Bald. *in tract. de ſtatutis*
in regulis generalibus circa iudicia, & circa exceptiones, in
verſi. ſexto qui incipit, ſtatutum an clericus conueniens
laicum in foro ſeculari, &c.

Item quod nullitate poſſit dici in perpetuum. Bald.
in l. data opera, n. 59. C. qui accuſ. non poſſ. Saly. *in l. ſi præ-*
ſes, n. 6. in fin. verſi. in contrarium, C. quomodo, & quando
iud. Vant. *in tract. de null. in tit. nul. quoties. & intra quod*
21 *tempus, n. 8.* ergo ſtatutum † limitans tempus, ſi com-
prehenderet clericos, eſſet contra libertatem Eccleſ.
quia tolleret ea, quæ competunt de iure communi:
Imò quæ competunt de iure naturæ, quia nullitas eſt
ſpecies defenſionis naturalis, præſertim ſi perueniat
ex defectu citationis, *clem. paſtoralis, de re iudi.* cui ſta-
tutum derogare non poteſt, *§. ſed naturalia, Inſti. de iu-*
re natur. gent. & ciuil. & l. 2. ff. de vſu & habit. quo caſu
ſemper dici poteſt de nullitate, vt per Franc. *in c. dile-*
cto, n. 126. & ſeq. de appell. & quod ſtatuta non † poſſint 22
excludere nullitatem, quæ opponitur excipiendo, la-
tiſſimè ſcribit idem Franch. *in d. c. dilecto, nu. 151.* quia
nullitas in excipiendo eſt ſpecies defenſionis natura-
lis, Bal. *in l. 1. in princ. C. de iur. & facti ignor. & in l. ſcire*
oportet, §. ſi. ff. de excuſ. tut. & ſtatuta quæ tollunt com-
petentia clericis de iure naturæ ſunt contra libertatē
Eccleſiæ. Ex quibus concludo, quod quando ſtatuta † 23
circa ordinatoria litis concernunt ius, vel perſonam
clerici, tunc non obſeruabuntur in foro clericorum
contra clericos, & ita in ſpecie firmat Steph. Aufrer. *in*
d. quæſt. alleg. in fi. cuius exemplum affert, ſi ſtatutū di-
cat, quod ſolutio debiti non poſſit probari per teſtes,
clericus illo ſtatuto non afficitur ſecundum receptio-
rem ſententiam, de qua infra ſpeciali caſu tractabimus,
& tamen probationes reſpiciunt ordinem iudicij, quia
verſatur circa extinctionem iuris ipſius clerici.

CASVS XXXII.

Tempus inſtantiæ non eſſe idem de iure ciuili, & Canonico, & clerico litigante in foro ſeculari eſſe obſeruandam inſtantiam de iure Canonico.

SVMMARIA.

1 *Inſtantia cauſæ eſt de ordinatoriis iudicij.*
2 *Inſtantia iuris ciuilis ligat clericos, & n. 7.*
3 *Inſtantia perempta profertur ſententia ab obſeruatione iudicij.*
4 *Et quando profertur ſententia diffinitiua.*
5 *Iudicium malè fundatum non interrumpit præſcriptionem.*
6 *Inſtantia perempta ſi reus fiat clericus, non poteſt ſuſcitari per laicum.*
8 L. properandum, *non comprehendit Eccleſias.*
9 *Inſtantia cauſæ dotis non expirat triennio.*
10 *Inſtantia cauſarum ciuilium an ſit eadem de iure ciuili, & Canonica.*
11 *Inſtantia de iure Canonico non expirat triennio ſecundum communem opinionem.*

INſtantiam † cauſæ ponunt inter ordinatoria iudicij 1
Ancharan. *in reg. ea quæ, in 26. q. de reg. iur. li. 6.* & Au-
frer. *de poteſtat. ſecul. in reg. 2. poſt nu. 39.* & multi ex præ-
citatis Dd. in præcedenti caſu, dum volunt inſtantiam
† iuris ciuilis ligare etiam clericos in foro ciuili: Pro 2
cuius reſolutione videamus, an inſtantia perempta,
pereant iura clerici: & certè opinio affirmatiua eſt ve-
rior; Primo, quia perempta inſtantia † perit ius acto- 3
rum, ideo iudex profert ſententiam ab obſeruatione
iudicij, vt dicit Iaſ. *in l. properandum. §. & ſiquidem, nu.*
15. & ſeq. C. de iudic. Salyc. *ibid. n. 36.* & de communi te-
ſtatur Mynſing. *in lib. obſeru. centur. 3. obſeru. 50.* Item
perempta inſtantia, ſi fuerit datus terminus ad pro-
bandum, & nihil probatum, iudex profert ſenten-
tiam † diffinitiuam, vt probat Iaſ. *in d. §. & ſiquidem* 4
num. 16. & eſt communis, vt ibi per Dd. & Petrus de
Bellapertica *in l. fin. C. vt intra certum temp. q. termin.*

dicit, quod si ante lapsum instantiæ non sunt producti
testes per actorem, tunc debet absolui ab obseruatio-
ne iudicij, sed quando sunt producti testes, tunc debet
absolui diffinitiuè, & ita non poterit vlterius agi. Hoc
autem procedere iam in causa criminali, quàm ciuili,
probat ibi Petrus, & sequitur Ioan. de Amicis *in consi.*
139. & Grammat. *in voto crim.* 31. *n.* 15. Mangrella *in ad-*
ditionib. ad Bar. in d. l. fi. C. vt intra certum tempus. Item
Bald. *in l.* 2. *nu.* 5. *C. de formul. & impetr. act. sublat. & in*
5 2. *C. de fruct. & lit. expens.* habet, quod iudicium † malè
fundatum non interrumpit præscriptionem, textus *in*
authent. offeratur, in fi. C. de litis contestation. & ibi glo.
in verb. pro nihilo, & ibi Bal. *n.* 17. *& seq.* dicit, quod per
actum nullum præscriptio non interrumpitur, Petrus
Rauen. *singul.* 346. & quod ius actoris pereat omnimo-
do, probatur ex ea receptiori sententia, quod si per-
6 empta † instantia reus fiat clericus, & actor per viam
restitutionis in integrum, siue per insufflationem spi-
ritus vitæ, vt dicit glo. *in verb. rescissa, in §. rursus ex di-*
uerso, Insti. de actionib. solutis expensis, velit iterum a-
gere, si interim reus factus est clericus, non poterit vl-
terius conueniri coram eodem iudice seculari, ita post
multos quos allegat, probat Ioan. Vincent. de Anna
in singul. 129. & dicit hanc esse veram opinionem.

Sed in fine præcedentis casus conclusum est, omnia
statuta etiam respiciẽtia ordinatoria litis, si quid iuris
auferant, & extinguant ipsis clericis, illos non compre-
hendere, de quibus in specie disponere non potuis-
sent, essequε contra libertatem Ecclesiasticam; ergo
7 concludendum est clericos † litigantes in foro secu-
lari non ligari instantia, per *l. properandum, C. de iudi.*
8 Quod autem instantia † *d. l. properandum,* non inclu-
dat Ecclesias, probatur, nam *d. l. properandum,* excipit
causas fiscales, & ita hoc datur fisco in priuilegium;
ergo debet eodem modo competere Ecclesiis, quia à
pari procedunt, *l. fi. C. de sacros. Eccles. c.* 1. *de in integr. re-*
stit. & propter rationem *l.* 2. *C. de priuile. fisc.* idem fir-
9 maui *in scholiis de dote,* vt causa † dotis non expiret
triennio, vt scripsi *in l.* 1. *q.* 3. *art.* 4. *ff. solut. matr.* quam
rationem licet Abb. *in c. venerabilis, nu.* 12. *de iudicijs,* se-
quatur in Ecclesiis, non autem in clericis litigantibus
super eorum patrimonialibus, tamen quia dispositio
c. Ecclesia sancta Maria, de constitut. habet locum etiam
in patrimonialibus clericorum, vt ex communi opi-
nione Dd. sæpius firmauimus supra, ideo etiam ex a-
liis supradictis rationibus erit verum in clericis respe-
ctu eorum patrimonij.

10 Neque obstat, quod eadem sit instantia † causarum
ciuilium per ius ciuile, & per ius Canonicum disposi-
ta, vt per Ant. Franc. *in additione ad Abb. in d. c. venera-*
bilis, in princ. in addit. qua incip. circa hoc, cum aliis per
Mynsinger. *centur.* 3. *obseruat.* 44. Quia in contrarium
est communis opinio, vt instantia causarum de iure
11 Canonico † non expiret triennio, de qua testatur Ias.
d. l. properandum, in princ. nu. 27. & Syntagma commu-
nium opinionum *part.* 4. *loc.* 11. *tit.* 9. *c. vnic. in fin.* & ad
hoc est textus *in §. anteriorum, §. ad hæc. & ibi* Archi-
diac. 2. *q.* 6. & Abb. allegat textum *in c. cùm olim, §. indi-*
ces, de priuileg. vbi fuit facta condemnatio expensarũ
factarum per quadriennium, cum aliis allegatis, & re-
solutis per Abb. *in d. c. venerabilis, n.* 5. & latius per Fe-
lyn. Specul. *de iuramen. calum. §. sequitur, versi. quid si in-*
stantia, Alex. *cons.* 23. *vol.* 3. *& cons.* 64. *col.* 2. *vol.* 4. Bar-
bat. *in cap. de causis, col.* 2. *de offic. deleg.* Prosdocimus *de*
Comitib. in tract. de differentiis iuris ciuilis & Canonici,
n. 46. *& seq.* & quæ sit ratio differentiæ, ponit Bald. *in*
c. fin. de dolo & contumac. ergo ne pereat ius clerici liti-
gantis coram iudice seculari, debemus attendere ius
Canonicum, quod fauet clericis, & in cuius deroga-
tionem ius ciuile nihil potuit etiam in ordinatoriis li-
tis contra clericos disponere.

CASVS XXXIII.

Clericum succedentem laico non ligari instantia sui auctoris, quæcunque causa sit, etiam executiua, de intellectu *legis, heres absens, ff. de iudiciis.*

SVMMARIA.

1 *Heres debet litem inceptam prosequi coram eodem iudice.*
2 *Qui teneant idem esse de clerico herede.*
3 *Clericus successor laici conueniendus est in foro suo.*
4 *Contraria sententia quando procedit.*
5 *Clericus successor laici nullo modo conuenitur coram iudice laico, siue lite cœpta, siue non cœpta.*
6 *Instantia contra laicum inchoata non transit in monasterium.*
7 *Clericus succedens laico obligato per instrumentũ executiuum conueniendus est coram iudice Ecclesiastico.*
8 *Clericus heres mercatoris non est conueniendus coram consulibus, ob causam mercaturæ.*
9 *Opinio quæ habet regulam pro se, est magis tuta.*
10 L. heres absens, ff. de iudiciis, *qui sit verus intellectus.*
11 *Instantia defuncti non transfertur in heredem ipso iure, & quæ sit practica transferendi illam.*
12 *Instantia transit in heredem per sententiam.*
13 *Persona quando est priuilegiata augetur ius translatũ ex priuilegio personæ.*
14 *Laicus factus clericus post iudiciũ inchoatum coram iudice laico, non tenetur vlterius comparere coram eo.*
15 *Clericatu assumpto in fraudem, an teneatur clericus comparere coram iudice laico.*
16 *Clericus qui in vniuersali iure succedit laico, non censetur esse in fraude.*
17 *Clericus potest continuare iudicium seculare in fauorabilibus, si cœptum sit per defunctum.*

COmmuniter scribentes firmant ex *l. heres absens, ff. de indic.* probari heredem † debere litem ince- 1
ptam prosequi coram eodem iudice, idque intelligũt
etiamsi sit clericus † heres laici, qui litem inceperit 2
coram iudice laico, Couarru. *pract. quæst. cap.* 8. *num.* 2.
propter præuentionem litis factam coram iudice lai-
co, quo casu dicetur fieri continuationem instantiæ
cum defuncto inchoatæ, cuius ipse clericus vniuersa-
lis successor repræsentat vnam, & eandem personam,
quam opinionem firmarunt Imol. *in l. si eum homi-*
nem, ff. de fideiussor. Roman. *in l. si constante, §. fi. num.* 14.
ff. soluto matrimon. & ibi Castrens. dicit esse commu-
nem opinionem, Ang. *in d. l. heres absens, in princ. circa*
med. & ibi Castrens. sequitur Ias. *in authent. quas actio-*
nes, num. 39. *C. de sacrosanct. Eccles.* Alex. *in d. l. si constan-*
te, §. fin. vbi allegat Baldum, & Cuman. *ibid.* Idem Ale-
xand. *in addit. ad Bartol. in authent. & consequenter,*
num. 19. *C. de sentent.* Barbatia *in c. quia V. n.* 45. *& sequ.*
de iudic. & ibi Aretin. eam sequitur, & respondet con-
trariis, & ibi Dec. *col. fi.* Milis *in suo repert. in ver. miles.*
Stepha. Aufre. *in tract. de potestate secul. reg.* 2. *fallen.* 6.

Viuius ait communem in *lib.2.comm.opin.48.in verb.*
clericum, Vasq. *de success.creat.li.3.§.22.limit.17.num.72.*
Marant. *in sua spec.part.4.n.79.dist.11.* Carauit. *super ri-*
tib.magna curia vicar.in ritu 234. Andr.Gail. *lib.1.ob-*
seru.37.nu.9. Surd. *in decis.*110. qui dicit, hanc opinionẽ
sæpius fuisse approbatam in Senatu, & ipsam sequitur
ea sola ratione, cui putar neminem potuisse responde-
re ex loco Baldi *in l.si quis posteaquam.ff.de iudic.* vbi si
inchoato iudicio reus fiat clericus, cogitur coram eo-
dem iudice seculari comparere; ergo eodem modo,
ait, quando clericus succedit laico litiganti.

Propterea multi declarant, quod si lis non fuerit ad-
huc cœpta contra laicum defunctum, clericum succes-
3 sorem † laici fore conueniendum coram suo iudice
Ecclesiastico, gl. *in c.is qui, de reg.iur.li.6.* Dd. *in c.cleri-*
cus nullum, 11.q.1. Couarr. *in d.c.8.conclus.3.* & hanc di-
cunt esse communem opinionem Villalob. *in ver.cle-*
ricus, n.70. & de magis communi Mynsing. *in li.obser-*
uat.centur.3.obseruat.45. & sequitur Gregor. Lopez *in*
part.1.tit.6.l.57.gl.5.

4 Et licet non desint, qui contrariam † sententiam se-
ctentur, etiam lite non adhuc cœpta, Guid.Pap. *decis.*
139. Francisc.Marc. *decis.61.part.2.* Stephan.Aufrer. *de*
potest.sec.secul.reg.2.num.5. Benedict. *in cap.Raynutius,*
in verb.& vxorem, in 2.num.322. Boer. *in decis.69.num.*
20. Nihilominus prædictorum auctoritates proce-
dunt de consuetudine locali, vt ipsi testantur, quę non
extenditur ad alias regiones, vt probat Couar. *in lib.*
practic.quæst. c.31.num.5.vers.2. ex præmissa resolutione,
& declarat Menoch. *de retinenda poss.ff. in 3.remed.nu.*
351.

Ego credo contrariam opinionem esse veriorem, vt
5 clericus † successor laici nullo modo conueniri possit
coram iudice laico, siue lite non adhuc cœpta, siue in-
cepta fuerit contra laicum & contestata. Quam firma-
runt Ant.de But. *in d.c.quia V.n.12.in fin.de iudic.& ibi*
Abb. & Felyn. *n.3.versi.limita secundo.* Dec. *in fin.post*
Immol. *ibi sibi contra dicentes,* Bald. *in l.1.C.si pendente*
appell.iu.mors interuenerit.& in c.si in præsentia, num.9.de
6 *probat.* vbi dicit, quod instantia † cõtra laicum inchoa-
ta non transit ad monasterium, Angel. sibi contrarius
in l.eam ex contractib.ff.de iudic. Lancellot. Dec. *in d.l.*
heres absens, in princ. vbi Iacobin. *nu.7.* qui dicit, secun-
dum hanc opinionem fuisse iudicatum, sequitur Curt.
iun. *ibid.* & hanc opinionem esse magis communem,
& habere rationes efficaciores, dicit Maranta *de ordine*
iudic.part.5.in prin.num.12.& seq. quem refert Surd. *in*
consi.222.n.4.vol.2. & Aretin. *in d.c.quia V.* dicit, quod
hæc opinio præualet in practica, Borgnin. *decis.8.n.11.*
in fin. & ita fuit decisum in Rota vrbis, vt *in decis.5.de*
foro compet.in antiqu. vbi laicus erat obligatus obliga-
tione contra quam nulla poterat opponi exceptio, &
erat præuentus in iudicio, & tamen clericus illi succe-
dens non tenebatur stare illi iudicio, quia licet fuisset
præuenta persona laici, non tamen erat præuenta per-
sona clerici, & ideo debebat conueniri coram iudice
Ecclesiastico.

7 Et quod clericus † succedens laico obligato per in-
strumentum executiuum debeat conueniri coram iu-
dice Ecclesiastico, probat Anton.de Canario *in tract.*
de execut.instrumentorum, q.57. Item, quod clericus he-
8 res † mercatoris non debeat conueniri coram consu-
libus ex negotio mercaturæ per defunctum laicum
gestæ, sed coram iudice Ecclesiastico, probat Beneue-
nut. Straccha *in tract.quomodo in caus.mercatorum pro-*
cedendum sit, in 1.partic.vlt.part.prin.n.45.

Ego credo hanc secundam opinionem esse verio-
rem, eámque in practica, & in omni foro esse ample-
ctendam: nam licet vtraque allegetur communis, &
hæc secunda magis communis etiam appelletur, ta-
men hæc secunda † habet regulam pro se, vt clericus 9
non conueniatur coram iudice laico, *auth.statuimus*
C.de Episcop.& cleric.c.si diligenti, de foro compet. & al-
legare limitationem regulæ quando clericus est heres
laici conuenti coram iudice laico, hæc limitatio iure
non probatur, ideo erubescamus illam sequi ex regula
l.illam.C.de collationib. Nec valet responsio Surdi *in d.*
decis.110.n.4. hoc esse dispositum *in d.l.* † *heres absens,* 10
vbi instantia transit in heredem coram eodem iudice.
Quia, vt dicit Archidiacon. post Ioan.de Fan. quos re-
fert & sequitur Gregor. Lopez *in partit.1.tit.6.l.57.gl.*
5.versi.respondent Doctores, illa lex loquitur de priuile-
gio loci, per quod vellet eximi à loco, non de priuile-
gio personæ, vt *in versi.vbi defunctus debuit, & in versi.*
si ibi inueniatur. Vnde dicit D.Francis.de Ponte *in cons.*
18.n.9. quod illa lex locum habet in foro respectu lo-
ci, non in foro respectu personæ iudicis post Fulgos.
in eadem l.n.1. & alios quos citat. Inde concludit, quod
dispositio *d.l.* non meretur allegari, sed standum sit
regulæ.

Præterea secundum vera principia iuris, instantia
defuncti † non transfertur in heredem ipso iure, ad- 11
eo quod sententia lata contra defunctum possit exe-
qui cõtra heredem, per tex. *in l.Paulus, in 2. ff.quæ sent.*
sine appell.rescind.& l.cu summa, §.fin.ff.de re iudi. & ibi
dicunt Paul.de Castr. & Alexand. ad hoc, vt instantia
transferatur in eum, opus esse, vt citetur per text. *in l.*
edictum, ff.de iudic.& l.oratione, ff.de fer. & tunc intel-
ligitur instantia translata ex eisdem actis, & instantia
iudicari poterit contra ipsum, per *l. fin.ff.ad exhibend.*
& l.Lucius, §.rogatus, cum his quæ ibi not. Bart. *ff.ad Tre-*
bell. Bald. *in l.si eos, C.de fideiuss.* Angel. & Immol. *in l.*
pœnales, in princ.ff.ad leg.Falcid. & ideo vidi obseruari
in practica, quod mortuo reo, citantur ij qui præten-
duntur heredes ad declarandum, si sunt heredes, & pro
quota parte, & ad videndum translationem iudicij in
ipso faciendam, qua citatione facta iudex postea inter-
ponit decretum in ipsos transferendo iudicium, & ad
vlteriora procedit vsque ad sententiam, neque am-
plius nominatur defunctus, sed hæc præuia causæ co-
gnitio non potest fieri per iudicem secularem in cle-
ricos, vt notat Rota *in d.decis.5.in fin. de foro compet.in*
antiq.

Ex his eliditur ratio Surdi *in d.cons.222.n.10.* quia li-
cèt instantia † transeat in heredem, non fit transitus 12
ipso iure, sed per sententiam, præuia causę cognitione,
quam iudex laicus non exercet in clericum. Neque
militant omnes aliæ eiusdem rationes vsque ad finem
dicti consilij, videlicet quod vbi cœptum est iudiciũ,
ibi finiri debet. Item quod heres est vna, & eadẽ perso-
na cum defuncto. Item quod heres clerici teneatur ex
quasi contractu laici, sicut ex contractu, & ita teneatur
prosequi instantiam, quæ est ex quasi contractu. Item
quod obligatio non varietur, & ius formatum in per-
sona defuncti actiuè & passiuè transit in heredẽ. Quia
iustæ, & omnes aliæ similes regulæ non procedunt,
quando persona † in quam transferantur iura est pri- 13
uilegiata, quia tunc ab ipso priuilegio augetur ius trãs-
latum, & hoc ius auctum non habetur à transferẽnte,
sed à proprio priuilegio, & de hoc est casus *in l.cùm*
quidam, §.debitores, ff.de vsuris, & scripsi latius de hoc
supra *in cas.11. vers. hoc fundamentum.* & inde colligas

responsionem ad hæc.

Nec obstat ratio Surdi, qua monebatur Senatus in
14 *d.decis.*110.*n.*3.quod laicus † factus clericus post incæptum iudicium coram iudice seculari, debeat coram eodem iudice comparere. Quia hæc opinio communiter reprobatur, videlicet quando absque fraude suscepit ordinem Ecclesiasticum, liberatur, & eximitur prorsus à iurisdictione iudicis laici, & remitti debeat ad iudicem Ecclesiasticum, vt de communi cestatur Plaza *in li.*1.*epit.delict.c.*33.*num.*1.qui licet loquatur in criminalibus, tamen Stephan. Aufrer.*de potestate secul. in Ecclesiasti.regul.*1.*in* 11.*fallent. versic.communiter tamen*, loquitur tam in ciuili, quàm criminali causa. Nisi
15 clericatum † assumpsisset in fraudem, vt se eximeret à iurisdictione iudicis laici, quia tunc non liberatur, sed poterit iudex laicus etiam procedere, vt de communi cestatur Immo. *in consil.*119.*n.*1. Couar.*lib.practicar.q.c.*32.*n.*4.*vers.secunda conclusio*, sed hoc casu neque potecit cogi personaliter, nisi mulctari in bonis, & ita non erit subditus ratione personæ, super quo casu Franch. facit plures decisiones, & multa scribit, *in decis.*109.*& decis.*184 *& decis.*195.& nos inferius in particulari ca-
16 su tractabimus. Sed quando clericus † vniuersali iure succedit laico, nulla fraus potest considerari ad euadendum iurisdictionem iudicis laici; ergo non potest procedere argumentum illius Senatus. Nec obstant multa argumenta Barbat. pro prima opinione, quia vt prudenter aduerterunt Addentes ad Felyn.*in d.c.quia V.ante nu.*4.*de iudic.* in omnibus casibus adductis per
17 Barbat. clericus † potuit continuare iudicium cœptum per defunctum, quia erat sibi fauorabile, sed hic est sibi damnosum. Vnde restat secundam opinionem esse & magis communem, & magis tutam.

CASVS XXXIV.

Ecclesiastici venditores denuntiati à laico in iudicio euictionis, coram quo iudice debeant, & possint comparere, atque causam defendere, & quid si ipsi fuerint emptores, & non denuntiauerint.

SVMMARIA.

1 *Euictio non habet locum, nisi lite prius denuntiata venditori.*
2 *Etiamsi venditor aliunde habeat notitiam.*
3 *Citatio in causa euictionis est iudicialis, & arctissima.*
4 *Clericus denuntiatus à laico coram iudice laico an teneatur suscipere defensionem.*
5 *Clerico venditori debet fieri denuntiatio coram iudice Ecclesiastico.*
6 *Denuntiatio facta clerico est nulla, nisi coram iudice Ecclesiastico.*
7 *Ecclesiastici emptores possunt agere de euictione, licet non denuntiauerint litem venditori.*
8 *Clericus venditor denuntiatus coram Ecclesiastico, poterit defendere emptorem coram laico, habita licentia Episcopi.*
9 *Clerici non possunt ferre testimonium sine licentia Episcopi.*
10 *Clericum debere defendere emptorem coram iudice laico, intelligitur, si velit, & de licētia Episcopi, n.*12.
11 *Clericus venditor denuntiatus coram laico, non potest trahere causam ad iudicem Ecclesiasticum.*
13 *Et quomodo fuerit seruatum in iudiciis, in diuersis locis, n.*14.
15 *Fiscus venditor laudatus in auctorem per priuatum, non potest declinare forum priuatorum.*
16 *Contrarium est verius.*
17 *Dispositio in vno de æquiparatis per legem antiquam procedit in altero.*
18 *Fiscus habet priuilegium auocandi causam ad suum forum.*
19 *Et an in hoc sit communis opinio.*
20 *Emptor à fisco conuentus à priuato potest petere se remitti ad iudices Cameræ.*
21 *Ecclesiastici venditores laudati in auctorem possunt petere se remitti ad iudicem competentem in iudicio euictionis.*
22 *Quod est verum quoad se, secus quoad priuatos.*
23 L.nulli prorsus, C.de iudic.*non procedit in iudicibus diuersæ iurisdictionis.*

CVm emptor † pulsatus ab aliquo super re empta, 1
vt possit postea agere de euictione ex *l.habere licet.ff.de euict.* teneatur denuntiare venditori litē sibi motam, vt veniat ad defendendum. Nec sufficit venditorem † aliunde habere notitiam, vel ex tertio, quia ci- 2
tatio & denuntiatio est de forma *l.emptor, C.de euict.c.si.de empt.& vend.*& citatio hoc casu non fit ad certiorandum, sed ad incitandum, † & ideo requiritur iudi- 3
cialis arctissima, Couar.*lib.*3.*var.resol.c.*17.*illat.*1. Vitius *opin.com.*434. latè per Gaspar.Caballin. *in tract. de euictionibus in* §.3.*per tot.* & ipse venditor denuntiatus teneatur vigore pacti emptorem illum defendere, litémque in se suscipere, aliàs, abdicata re, tenetur de euictione. Hinc dubitarunt Dd. quid iuris est, si clericus venditor † denuntiaretur à laico emptore pulsato 4
coram iudice laico, an is clericus debeat *ex l.venditor, ff.de iudi.* suscipere in se iudicium coram iudice laico, vel debeat per eius instantiam remitti ad iudicem Ecclesiasticum propter suum interesse, & necessariam defensionem ad quam tenetur, pro cuius resolutione constituo quatuor articulos.

Primus articulus est: Denuntiatio, quæ fit clerico venditori † à laico pulsato super iudicio euictionis, 5
debet fieri coram iudice Ecclesiastico, quia cùm, vt dixi, dicta denuntiatio non fit ad incitandum tantùm; sed iudicialiter & strictissimè facienda, necessariò fieri debet coram iudice Ecclesiastico, vnde Cagnol. *in l. venditor, col.*2.*ff.de iudi.* & Cardinal.Zabarell. *in clem. causam,* §.*si.de elect.* dicunt, huius negotij hanc esse veram practicam, vt emptores venditoribus, & auctoribus suis litem intiment, contra eos motam super re vendita, requirendo & interpellando, vt veniant ad defendendum, exhibendo copiam libelli contra eos dati, & protestando de omnibus damnis, expensis, & interesse, & de agendo contra eos de euictione, & vt magis securè hæc faciant, auctoritate sui iudicis hæc omnia intimare procurent, ita etiam dicit Caballin. *in d.tract.de euict.c.*3.*num.*34. & ideo dicit Cardinal.Zabarel. *in d.*§.*final.* quod arctari debet venditor sub forma *d.clem.causam.* Quare si denuntiatio † ista 6
non fieret coram iudice Ecclesiastico, esset nulla ipso iure, ex notatis per Bar. *in l.*3.*ff.de testib.* & de citatione nulla ex defectu iurisdictionis est textus *in cap.cùm causam, & ibi per* Abb.*n.*3. *& c.prudentiam, n.*6.*de offic. delegat.* de quo etiam per Speculat.*in tit.de citatione,* §.*iam de citatione, col.*5.*versi.hoc autem nota,* Vantius *de nullit.in tit.de nullitate ex defectu citationis, num.*27.*& seq.*

seq.& ideo sperni poterit, Innocent. *in ca. praeterea. de dilationib.* cum aliis per Vantium *ibid.* quo casu habebit locum dispositio *d. cap. fin. de empt. & vend.* in primo casu, vt emptor pulsatus in iudicio euictionis, non possit post rei abdicationem, de euictione agere contra clericum venditorem, quia illi non denuntiauit iuxta dictam formam requisitam.

7 Secundus articulus est: Ecclesiasticos † cum nomine Ecclesiae emerint, posse agere de euictione, licet litem antea non motam, in qua succubuerint, venditori laico non denuntiauerint, ex latè deductis per Couar. *in lib. 3. variarum resolut. c. 17. illat. 4.* & Steph. Aufret. *in additionib. ad Capell. Tolosan. decis.* 408. *nu. 3.* Tiraquell. *de priuileg. pia causa. priuileg.* 141. *& seq.* cum aliis ad hoc congestis per Caballin. *in d. §. 3. n.* 102. vbi probat esse communem opinionem, de qua etiam testatur Couarru. *loco citato*, & licet contrarium teneant Anton. de Burgos *in d. cap. fin. de empt. & vendit. n.* 9. & Caballin. *in d. § 3. num.* 108. *& plur. seq.* moti per *cap. breui. de iureiuran.* & per *c. potuit. de locat.* Tamen dictis iuribus respondit Couar. *in d. loco*, & Andr. Facchin. *in suis controuers. lib.* 2. *c.* 37. *col.* 1.

8 Tertius articulus est, Clericus † venditor denuntiatus canonicè coram iudice Ecclesiastico poterit defendere laicum emptorem si vult, & habuerit licentiam à suo Episcopo coram iudice laico, de licentia habes gloss. *in c. clericum nullus, 11. quaest. 1. in verb. secularem, versic. licet ei praestet auctoritatem*, & Archidiacon. *ibi col.* 1. *in fin.* & Cardinal. Turrecrem. *in princ.* dicit, duo requiri, vt clericus velit, & vt habeat licen-
9 tiam à suo Episcopo, sicut in ferendo † testimonio coram iudice laico sine licentia Episcopi comparere non possunt, glo. *in c. quanquam*, 14. *quaest.* 2. cum aliis multis ad hoc per Farinac. *in tract. de testib. quaest.* 61. *num.* 83.

10 Quod autem omnes Dd. qui citantur ad hoc, loquantur quando clericus vult † comparere coram iudice laico, sic specialiter inducuntur, Bald. *in d. l. venditor, nu.* 2. dicit haec verba: Quid de clerico, qui vult in se suscipere iudicium rei, quam vendidit laico, & litigare coram iudice seculari. Et patum infra dicit: Tu dic: quod merus defensor potest comparere pro emptore, Angel. *in l. non solum. §. quod vulgo ff. de vsuc.* dicit, quod clericus venditor pro suo interesse comparebat ad defendendum reum, & sic volens comparebat, Abb. *in c. quoniam frequenter, §. in aliis, n.* 28. *vt lite non contest.* dicit: aut clericus venit nominatus in iudicio seculari, & tunc dandus est contra eum libellus, & debet remitti ad iudicem suum: Aut venit voluntariè ad defendendum, non nominatus praedicto modo, vel ad defendendum emptorem suum, & tenetur ibi defendere. Idem dicit *in c. fin. nu.* 8. *de empt. & ven.* Hoc idem dicit Anton. de Burgos, sequens doctrinam Abb. *ibi num.* 16. & clarius *nu.* 18. *versic. at post iudicium inceptum clericus cōparuit per se*, Ancaran. *in c. ea quae, in* 17. *quaest. de reg. iur. lib.* 6. *versi. in contrarium*, paulo infra dicit: Ad istud iudiciū nō trahitur clericus, tunc enim haberent locum canones, qui hoc vetant, quod trahatur, sed quia se vltro offert, videtur in hoc casu reus voluntarius, de quo aliter, quàm de reo necessario iudicādum est, ociSn. *in consil.* 91. *numer.* 10. *& seq. vol.* 3. licet multa alleget, tamen *num.* 13. *in fi.* allegat Specul. vbi habet, quod clericus nominatus venit ad iudicium voluntariè, & ipse dicit, quod illa quaestio similis est huic de qua agimus & tandem concludit, quod voluntariè venit, non ex necessitate, Ripa *in c. a. num.* 24 *de iudic.* citans Anton. de Butr. *in d. cap. fin. de empt. & vendit.* dicit: Aut clericus directè, & sua sponte venit ad defensionem, & procedit textus *in d. l. venditor.*

Ex quibus apparet, quod omnes praecipui Doctores, vnde formata est ista asserta communis, de qua per Caballin. *in d. §. 3. numer.* 119. & per Andream Facchin. *in d. c.* 37. *versic. communis est, & vera sententia*, videlicet, clericum venditorem † non posse trahere 11
causam ad forum Ecclesiasticum, loquuntur, quando clericus sponte venit ad dictum iudicium, si quidem dubitationem probat facere apud Doct. ex quo clericus etiam volens non potest comparere in iudicio seculari, *ca. si diligenti, de foro compet. cum similib.* Ideo firmarunt Doctores posse comparere clericum voluntariè, & defendere reum emptorem, contra quem iudicium intentatum est, sententiaque pro vel contra illum ferenda. Nos autem † firmauimus doctrinas 12
praefatorum Doctorum procedere, quando de consensu Episcopi, ipse clericus compareret, & ita cessaret illa dubitatio, & fortior redderetur ista communis opinio ad alium sensum allegata.

Quartus articulus est: quando clericus venditor formaliter denuntiaretur in iudicio seculari, & ita diceretur defensor necessarius, an tunc possit trahere causam ad iudicem Ecclesiasticum. Aliqui dicunt negatiuam † partem esse veram, sed teneri *ex d. l. vendi-* 13
tor, clericum defendere suum emptorem, Mynsing. *in lib. obseruat. centur.* 1. *obseruat.* 22. *num.* 7. qui testatur sic fuisse iudicatum in illa Camera, Andreas Gail. *in lib.* 1. *practicar. obseruat. obseru.* 37. *num.* 9. qui omnes citant Boer. *decis.* 69. *num.* 7. Stephan. Aufrer. *de potestate seculari in Eccles. ost. reg.* 2. *fallent.* 5. *n.* 23. vbi dicit, quod ita de consuetudine † obseruatur in regno Franciae. 14
Bene dict. *in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, decis.* 2. *n.* 125. qui etiam testatur de consuetudine regni, & quod ita seruetur Tolosae in curiis secularibus, testatur Aufret. ad Capel. Tolosan. *decis.* 360. *n.* 2. *versic. hoc tamen fi*a. sed quia isti testantur de consuetudine locorum, quae an sit valida aliàs disputanimus: nos autem loquimur de mero iure, ideo eorum dicta non sunt ad exemplum trahenda. Couar. etiam sequitur hanc opinionē *in lib. pract q. c.* 8. *nu.* 3. mouetur *ex d. l. venditor*, ex qua dicit idem fuisse particulari lege sancitum in Hispania, *l.* 57. *tit.* 6. *partit.* 1. quam esse cōtra libertatem Ecclesiasticam, non est dubitandum, postquam venit in derogationem *d. cap. si diligēti, de foro compet.* eandem opinionem sequitur Caballin. *in d. §. 3. numer.* 119. qui cum Couarru. in dicto loco, mutant sibi Doctores ad inuicem quos allegant. Sed eorum verba nos induximus in praecedenti casu, vt ostenderemus omnes Doctores citra montes loqui solum in casu, quo clericus volens comparet coram iudice seculari? ergo pro ista opinione restant soli Dd. Vltramontani, & isti Ingolstadienses, qui eorum doctrina imbuti sunt.

Conantur etiam defendere hanc opinionem, ex eo quod fiscus & Ecclesia à pari procedant, *l. fin. C. de sacrosanct. Eccles.* & notatur per glos. *in l. si procurator. §. 1. ff. de iure fisci*, sed fiscus † venditor laudatus in au- 15
ctorem per priuatum emptorem non potest declinare forum, sed tenetur necessario emptorem defendere in iudicio priuatorum, vt disputando concludit Caballin. *in d. §. 3. num.* 124. qui ad fundandum hanc esse communem opinionem, citat Couarru. *in d. cap.* 8. *nu.* 3. & hanc opinionem primo loco tenuit Baldus *in l. 3. C. de iure fisci*, & eam sequitur Aretinus *Institut. de exce-*

de exceptionibus,in rubrica,nu.17.Socinus in conf.91.vol.
3.Antonius de Burgos in d.c.fi.n.18.de emption.& vendit.Andreas Fachin.in d.c.37.col.fin.& Thesaur.in decis.213.& hi sunt omnes Doctores qui allegantur pro hac opinione.

Sed hoc argumentum verè potest retorqueri: Fi-
16 scus † habet priuilegium auocandi caussam à Præside
prouinciarum; coram quo iudicium cœptum est in-
ter priuatos, ergo & Ecclesia, quæ vendidit,si laudata
est in auctorem: probatur consequentia, quia cum in
hac materia non habeamus legem expressam, vt di-
cit Thesaurus in dict.decis.213.in princip. & solum aga-
17 mus ex communibus opinionibus Doctorum † dis-
positio eorum in vno de æquiparatis per legem vete-
rem, censetur inducta etiam in altero, ex regula l.si
quis seruo,C.de furt.& l.quid vero,& ibi gloss.ff.de legi-
bus,cap.quamquam,c.quamuis,cap.quam sit, de electione,
cap.qui contra certam,de electione, li.6.Roman.in cons.
221.num.3.

18 Modo probatur antecedens, quod fiscus † habeat
facultatem auocandi causam ad suum forum, & in
primis aduertendum est, malè Caballin. allegat Co-
uarru.tanquam testetur de communi, ipse enim hoc
non dicit, vt si oculis apertis legatur, apparere potest,
dicit autem communem, dum loquitur de clerico,
hoc etiam aduertit Borgnin.in decis.8.num. 13. part.1.
& ideo ipse Borgnin.testatur magis communem opi-
19 nionem esse pro fisco. Age numeremus † Doctores,
videamusque an ista verè sit magis communis, Bar-
tol.in l.cum vero,C.de sentent. testatur, quod quando
quæstio est inter priuatos,& dependent à causa fiscali,
procurator Cæsaris est iudex,idem dicit in l.3.C.de iu-
re fisci, vbi quod speciale est in fisco, vt in eo non ha-
beat locum d.l.venditor,hanc eandem tenent glossam
in d.l.3.& Alexand.ad Bart.ibid.& Angel. in repetit.
l.1.C.de fide instru.& iure hast.fisc.lib.10. Anton.de A-
lex.in l.2.C.si aduersus fiscum,Castren.in l.edicto,C.eod.
20 tit.vbi dicit,quod emptor † à fisco conuentus à priua-
to potest petere se remitti ad iudices Cameræ, Saly-
cet.in l.cum vendente,in 3.q.C.vbi causa fisc. dicit cog-
noscere debere procuratorem Cæsaris inter duos pri-
uatos in consequentiam,& accessoriè ad causam fisca-
lem. Idem firmat Francisc. de Platea in tract.de priui-
leg.fisc.priuileg.24.& priuileg.31. Socinus in consil.46.
volum.4.Cagnol.in l.venditor,num.16.ff.de iudic.& ibi
Iacobin.Ancar.in d.reg.ea quæ,in 17.quæst.Dec.in con-
sil.vlt.nu.8.Peregrin.de iure fisci.lib.7.tit.1.num.9.Ca-
pyc.decis.197.Borgnin.in d.decis.8.numer.13. qui dicit
magis communem parte 1.prout re vera ex relatis ap-
paret.

Ergo resolutis contrariis apparet, veram esse eo-
21 rum opinionem, qui asserunt Ecclesiasticos † vendi-
tores laudatos in auctores, & defensores necessarios
in casu d.l.venditor,iure debere remitti ad suum iudi-
cem competentem. Neapoli autem obseruatur in
practica, vt iudex laicus retineat causam inter ipsos
priuatos, & remittat Ecclesiasticum ad suum iudi-
22 cem, † prout sæpissime fuisse sic iudicatum, testatur
Maranta in suo speculo,part.3.distinct.11.nu.78.& Affli-
ctus in constitutione regni,incip.si quis in posterum testa-
tur de consuetudine,Capyc.in dict.decis.197.numer.7.&
Grammatic.in decis.21. Quorum opinio ideo videtur
23 in omnibus amplectanda, quia regula l. nullis † pror-
sus, C.de iudic. non procedit in causis quorum pars
spectat ad iurisdictionem secularem, & partim ad
Ecclesiasticam, sed vnusquisque procedit in cau-
sa sua, prout latius, & sæpius scripsi supra in parte se-
cunda.

CASVS XXXV.

Vitium litigiosi an liget Ecclesiasticos etiam quo ad pœnas ciuiles.

SVMMARIA.

1 Alienans rem lite pendente, quam pœnam patiatur, & num.4.
2 Executio potest fieri contra tertium ementem lite pendente.
3 Etiam absque nouo iudicio.
5 Vitium litigiosi an procedat alienatione facta in Ecclesiasticos lite pendente.
6 Ecclesia Romana non ligatur vitio litigiosi.
7 Litigiosi vitio,quilibet iudex potest dispensare.
8 Papa contrahendo censetur derogare omni vitio quod impediebat.
9 Ecclesiastici ligantur vitio litigiosi ex dispositione iuris Canonici.
10 Litigiosa res est, etiamsi intentetur actio personalis ad rem.
11 Actio personalis ad quantitatem non facit rem litigiosam,secus si ad rem.
12 L.2.C.de litigios. loquitur tam de actione, quàm de re.
13 Ecclesiastici nullo modo possunt trahi ad iudicium secularium.
14 Sententia contra reum dolosè alienantem, non exequitur contra tertium non citatum.
15 Siue fiat executio in reali,siue in personali.
16 Secus si idem tertius fuerit condemnatus.
17 Ecclesiastici non ligantur vitio litigiosi quò ad pœnas ciuiles.
18 Cap.Ecclesia,in 2.vt lite pend.declaratio.
19 Ius Canonicum seruatur in terris Ecclesiæ.
20 Alienatione facta in Ecclesiam siue ex titulo lucratiuo,siue oneroso non habent locum leges ciuiles super vitio litigiosi.
21 Ius ciuile non potest afficere bona, quæ liberè transeant in Ecclesiam.
22 Titulus;ne liceat potentioribus,&c. non habet locum in cessione,quæ fit Ecclesiæ.
23 Titulus,C.de litigiosis, non habet locum in Ecclesia.
24 Ecclesia cur non teneatur iurare fidelitatem.
25 Reus qui alienauit lite pendente, potest condemnari in iudicio vendicationis.
26 Et contra eum iuratur in litem.
27 Ius canonicum semper seruatur in iudiciis piæ causæ.
28 Alienans lite pendente tenetur alteram rem loco alienatæ subrogare.
29 Lex ciuilis quando præualet canonicæ,& econtra.

ALienans rem, † lite pendente super ea, punitur 1
in pretio ipsius rei,fisco applicando,l. fin.C. de
litigiosis, ipsaque res debet restitui à possessore, ac si
alienata non fuisset, Andreas de Iseruia in titul. quæ
sint regalia,in verb.condemnatorum,num. 49.& execu-
tio † potest fieri etiam contra ipsum tertium empto- 2
rem,sicuti ipse reus possideret,Ias.in l.à D.Pio. §.si su-
per rebus,nu.10.ff.de re iudic.Alexand. in additionib. ad
Bartolum in l.si quis missum, § fin.ff.de damno infecto,
& ita semper fuit decisum in tribunalibus, in Ro-
ta Romana,Mohedan. decisione 12. in eadem sub titulo
de execut.

3 de execu.rei indic.vbi quod potest exequi contra † ter-
tium, etiam absque nouo iudicio, Afflict. decis.39.&
dec.331. Guido Pap.decis.81. col.2. vers.& corroboratur,
& ibi latè addentes,Caccher.in decis.38.n.7.in fi.& de-
cis.65.nu.4. Anton.Gom.in decis.Lusitaniæ.56.Caualc.
decis.16.n.8.part.1.& decis.23.n.115.parte 2.& decis.5.n.
15.sub tit.de vltimis voluntatib.part.4. cum alijs conge-
stis per eum.

4 Multoties per statuta † repetiuntur pœnæ alteratæ,
vt de pœna statuti vrbis Romæ,testatur Summus Pō-
tifex in c.Ecclesia,in 1.vt lite pend.& in regno Neapol.
adest c.regni, sub tit. de conuentu qui alienant possessio-
nes, de quo per Afflict.in constitut.regni, incip. eorum
fraudibus,& alia similia statuta,quæ omitto.

Quæro igitur, an si lite pendente in clericum alie-
5 natio † facta sit,aut etiam in Ecclesiam, procedat hoc
vitium litigiosæ rei,vel actionis, etiam quoad pœnas,
à iure ciuili,vel à statutis indictas. Pro cuius materiæ
explicatione constituo quatuor articulos.

6 Primus articulus est:Ecclesia †Romana non ligatur
vitio litigiosi. Potest enim Princeps dispensare huic
vitio, vt dicit Afflict.in constit.regni. incip.eorum frau-
dib.n.16.vers.sed quid si litigat feudum, quem sequitur
D.Francisc.de Ponte in cons.55.nu.19.Imò quilibet iu-
7 dex † potest dispensare ex iusta & rationabili causa,vt
docet Angel.in l.diuus,ff.de petit.heredit.quem sequi-
tur Afflict. ibid. Tanto magis Summus Pontifex, ad
qoem,vt dicit tex.in clem.1.in fin.vt lit.pend. omnium
Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque
beneficiorum Ecclesiasticorum,plena & libera dispo-
sitio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.
8 Vnde qui cum Papa † contrahit, non indiget aliqua
expressa derogatione, quia præsumitur derogare om-
ni vitio,quod redderet actum nullum,ex reg.l.penul.
C.de don.inter vir.& vxor. & dicit Francisc.de Ponte in
d.cons.55.nu.20. ergo hoc vitium non ligat Ecclesiam
Romanam.

9 Secundus articulus est:Ecclesiasticos †omnes ligari
omni vitio litigiosi ex dispositione iuris Canonici,de
hoc est casos in c.Ecclesia, in primo & in secundo,vt lite
pendent. & ibi Io.Andr.Ant.de Bur. Ab.& cæteri.

Primo declaratur hic casus,vt dicatur res affecta vi-
10 tio litigiosi,† etiamsi actio personalis fuisset intentata
ad rem, glo.in l.quanquam, & ibi Bart.Alber.Inimol.
Raphael, Barbat.ad Bar.& Salyc. ff.de aqua pluuia ar-
cend.gloss.in l.2.& ibi Ang.& Salyc.C.de litigiosis,An-
gel.in auth.litigiosa.C.eod.tit.Bart.in l.pen.& ibi Ale-
xand.in additionib.ff.eod.tit. Felyn. in c.cùm dilecte,in
fi.de exceptionib.& ibi Imm.& in d.c.Ecclesia,in 1.col.2.
vt lit.pen.& in c.cùm M.Ferrariensis.n.35.de constit.&
in l.si quis missum,§.iudex. ff.de dam.infe.vbi Alexand.
Ant.de Butr.in c.fi.vt lit.pend. Ioa.de Ana.in d.c.cùm
M.& ibi Dec.n.140. Ripa nu.193. Paul.Rosell.in addi-
tionib.ad Innoc.in d.c.cum M.Ias.in consi.43.vol.1.Petr.
Iacobus in sua pract.in tit.de litigiosis. Couar.pract.
quæst.c.15.Caccher.in decis.64.num.13. Guido Pap.de-
cis.337.Tiraq.in tract.de retract.in fi.n.122 Napodanus
in consuet.Neapolis,incip.si quis emit. in gloss in ver.pos-
sidet.versic.sed quid si possessor, Lancellot.in tract.de at-
tentatis,c.4.nu.482.Pellegrin.de iure fisci,li.4.tit.de li-
tigiosis,n.9.Belluga in speculo Princip.rubrica 41.§.leges
regni,num.45. vbi dicit,hanc esse communem opinio-
nem.

11 Et licet aliqui Doctores dicant, quod hoc casu † a-
ctio tantùm, & non res efficitur litigiosa, tamen erit
vera ista opinio in actione mere personali ad quanti-
tatem, non in actione personali ad rem consequen-
dam, vt declarat Ripa in d.c.cum M.sed in actione per-
sonali ad rem, non est tenenda ista opinio, vt dicit A-
lexand.ad Bart.in d.l.penult.imo est falsa,vt dicit Im-
mol. in d.c.cum M. nec à prima opinione est receden-
dum,vt dicunt Ias. Couar. & alij allegati, & Ias. in d.
consil.43.dicit,qood temerarium est à prima opinione
recedere,& qui hanc tenent,nullam rationem allegat
super qua fundari possit.

Item conclusio prima iam firmata, etiam ratione
suadetur. Nam textus in d. l. 2. † non potest pati hunc 12
intellectum, quod sola actio,& non res efficiatur liti-
giosa, cum expresse loquatur tam de actione, quàm
de re,& dicit Ripa vbi supra: quod actor, & reus non
debent ad imparia judicari: Nec debet reo licere rem
alienare lite contestata, cum actori non liceat cedere
actionem,pro qua opinione facit authent. de litigiosis
versi.hoc autem litigiosi vocabulo,vbi actionibus inten-
tatis, quæ operantur litigiosi vitium, excipitor actio
hypothecaria, & sic in reliquis firma remanet regula.
Nec est verum, quod dixit Roman. consil. 370. hanc
secundam opinionem esse communem.: Quia Tira-
quel.de retract.conuen.in fin.num.171.& Bertachin.siue
addentes ad ipsum,in verb.litigiosi vitium, qui retule-
runt Doctores pro vtraque opinione, non ausi fue-
runt affirmare, quænam sit commuoior, solus Bellu-
ga,vbi supra dixit primam esse communiorem, quam
amplectandam esse, non est vlterius dubitandum ex
rationibus inductis.

Secundo declaratur, vt contra Ecclesiasticos † de- 13
beat ptocedi coram iodice Ecclesiastico, de hoc est
casus in d.c.Ecclesia,in 1.vt lite pend.vbi Summus Pon-
tifex auocat ad se causam à Senatore vrbis, & hanc o-
pinionem tenet Socin. in consil. 13. incip.insignis Doctor
in causa presbyteri,volum.4.quia siue iudicium sit sum-
marium siue ordinarium, siue agatur reali,siue perso-
nali, siue petitorio, siue possessorio, clericus ad iudi-
cium seculare trahi non potest,vt declarat Io.Aodr.in
c.qualiter,per illum textuin: & in c.fin. de iudic. quod
sic plenius deducitur, siquidem data sententia † con- 14
tra reum dolose alienantem, non potest exequi con-
tra tertium possessorem,nisi ipsius citatio interueniat,
l.1.C.de iuris & facti ignorant.in versi.cœperis ex senten-
tia conuenire,l.meminerint,C.vnde vi.& ibi Bart. Idem
firmant Bartol.Alex.Ias.& cæteri in l.à Diuo Pio, §.in
venditione,ff.de re indi.Abb.in c.pastoralis.§.quia vero,
num.7.de offic.delegat. Ripa in l.qui pro tribunali.n.10.
ff.de re iudic.cum alijs per Asinum in sua pract.§.31.c.4.
in princip. vbi quod hoc procedit † siue fiat executio 15
in reali,siue in personali actiooe. & licet aliqui dicant
non requiri citationem, quando fit executio pro ea-
dem re, super qua fuit lata sententia, Afflictus decis.
157.in fin. tamen hoc procedit, quando idem † reus 16
condeninatus in sententia possidet, & ista est com-
munis opinio, obseruata in practica, de qua per Io-
seph.Lud.in decis.Perus.6.n.2.par.1. sed si executio fa-
cienda esset contra aliam personam in sententia non
nominatam, tunc citatio requiritor,vt declarat Felin.
in c.quia V.nu.4.vers.tu vero,de iudi.& in terminis no-
stris ita firmat Bald. in l.1.n.9.in fi. C.de alien.iud.mut.
caus.fact.Inno.in d.cap.quia V. quem ibi sequuntur A-
retin.Ægid.& Felin.in d.nu.4.Capyc.decis.128.& pro-
cedit,etiamsi post latam sententiam alienatio facta es-
set,Rota decis.3.vt lite pendente,in nouis,& latius decla-
rat Octauian. Vestr.in sua practica Romana,lib.8.in tit.
de execution.rei iudicata. numero 4. vbi quod propter
personæ

personæ mutationem, contra quàm esset exequen-
dum in realibus, esset quasi noui iudicij inchoatio.
Sed quia huc iudicium qualecunque sit, coram iudice
laico fieri non potest, propterea concludo Ecclesia-
sticos ligatos vitio litigiosi de iure Canonico, non
posse cognosci à iudicibus secularibus, sed solum ab
Ecclesiastico.

17 Tertius articulus est: Ecclesiasticos † non ligari
vitio litigiosi quo ad pœnas ciuiles, & hanc tenet gl.
in d.c. Ecclesia, in 2. in gloss. fin. vt lit. pend. & sequun-
18 tur communiter Canonistę. Nec obstat, quod *in d.* † *c.
Ecclesia*, Summus Pontifex approbauerit pœnas à sta-
tuto vrbis dispositas, vt dicit Ant. de But. *in d.c. Eccle-
sia, in 1. in fi.* Quia hoc negatur, nam *in d.c. Ecclesia. in o.*
declarauit irritum, & inane, quicquid fuit per iudices
laicos factum, post ad se causam euocatam, ibi gloss.
in ver. irritum, dicit, tanquam à non suo iudice factum.
Imo idem Ant. de Butr. *in d.c. Ecclesia, in 1. num. 2.* dicit
hoc esse, quia dum tractabatur causa coram iudice
seculari, non erat decidenda secundum statutum, sed
secundum ius Canonicum, & ibi sequuntur commu-
niter omnes. Et pro hoc facit altera communis, quod
19 in terris Ecclesiæ seruatur ius † Canonicum, Felin. *in
c. in causis. nu. 1. in fin. de testib.* & ad hoc multos conge-
rit Carot. *in lib. 2. commun. opin. tit. 9. nu. 55. & seq.* Imo
statuta vrbis propter approbationem Papę ligant Ec-
clesiasticos, vt sæpius decisum est, & scripsi supr. *ca.* 29.

20 Quartus articulus est, si alienatio † rei litigiosæ fa-
cta est à laico in Ecclesiam, siue ex titulo lucratiuo, si-
ue oneroso, disposita per ius ciuile, nullo modo pro-
cedunt respectu Ecclesiæ. Primo, quia ius ciuile non
21 potest taliter afficere † bona, quin transeant libera in
dominium Ecclesiarum, vt latè dixi supra *casu* 6. de
statuto prohibente alienationem fieri in extraneos,
quod non comprehendit alienationem, quæ fit in Ec-
clesiam. Item dixi *in casu* 11. de statuto tributorum,
quod non comprehendat ea bona, quæ antea erant
tributaria, & postea in Ecclesiam sunt translata. Vn-
22 de † *tit. C. ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus
præstare, vel actiones in se transferre*, non habet locum
in ea cessione, quę fit in Ecclesiasticos, & licet gl. 1. *in c.
1. de alien. iud. mut. caus. fact.* dicat contrarium, tamē il-
la glossa est communiter reprobata, vt per Abb. *ib. nu-
mer.* 2. & eam reprobat etiam Gomes. *in reg. de subro-
gandis collitigantibus, quæst. 1. versic. dicitur etiam*, & de
prædicta communi reprobatione testatur Iacobin. *in
l. 1. nu. 13. C. eod. tit.* Potest tamen intelligi dicta glossa
de iis Ecclesiasticis, qui habent iurisdictionem secu-
23 larem super laicos. Et quod *tit.* † *de litigiosis*, non com-
prehendat alienationem, quæ fit in Ecclesiam, firmat
Socin. c. 14. *vol.* 4. Secundo, quia ius ciuile disposuit su-
per rebus litigiosis propter duo, videlicet ad euitan-
das fraudes, vt meminit Imperator *in d. l. fin. C. de liti-
gios.* & propter præiudicium tertij, vt per Paris. *in con-
sil.* 138. *num.* 28. *vol.* 4. Cephal. *in consil.* 64. *num.* 19. Burs.
24 *in consil.* 100. *n.* 22. *vol.* 1. Sed in Ecclesia † non præsumi-
tur fraus, ideo non tenetur iurare fidelitatem, sicut nec
in pupillo, vt dicit Bald. *in præsud. feud. nu.* 57. quia ipsa
est matrix iustitiæ in se, & in alio. Et respectu alienan-
tis, ipsum ius ciuile dedit multa alia remedia. Nam
25 ipse reus, † qui dolo, vel culpa alienauit lite penden-
te, condemnatur in actione rei vendicationis, quia
habetur pro possessione iuris interpretatione, sicut
considerat Cyn. *in l. 1. in 7. & 8. quæst. C. de aliena iudi.
26 mut. caus. fact.* Item contra dictum † reum iuratur in
litem propter dictam alienationem factam, vt latè
per Platum *in tract. de in litem iurando, §. 4. nu. 74. &
sequ.* quem citat & sequitur Mynsinger. *in lib. obseruat.
centur. 1. obser. 55. n. 6.* ergo ille, in cuius præiudicium est
facta alienatio, nullum potest pati interesse.

Et licet Lancellott. *in tract. de attentatis, part. 4. nu.*
453. firmet, rei litigiosæ alienationem, nec impiā cau-
sam fieri posse, quia specialiter dispositum non repe-
ritur: Tamen, vt diximus, hoc casu contra Ecclesiam
agendum esset ex dispositione iuris Canonici coram
Ecclesiastico, & in iudiciis piæ causæ semper † ius Ca- 27
nonicum seruandum est, vt latè per Felyn. *in c. Ecclesia
sanctæ Mariæ, n. 94. de constitutionib.* Ideo hoc casu pro-
uideri posset ei, in cuius præiudicium facta est aliena-
tio, † vt altera res loco alienatæ subrogaretur, iuxta di- 28
spositionem *d.c. Ecclesia, vt lite pendente*, & tunc alie-
natio non inficiatur de iure ciuili, & de iure Canonico
rectè prouisum est. Et pro hac decisione satis confert
illa communis, quod vbi lex ciuilis, † & Canonica sunt 29
diuersę circa materiam non concernentem peccatum,
illa præualet, quæ benignior est, ad euitationem pœ-
næ, de qua per Felyn. *in d.c. Ecclesia sanctæ Mariæ, nu.* 53.
de constit.

CASVS XXXVI.

Statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Ecclesiastici, nullo modo valere.

SVMMARIA.

1 *Exceptio declinatoria fori debet opponi ante litem contestatam.*
2 *Et ante alias dilatorias.*
3 *Exceptiones declinatorias opponens debet semper protestari de iudice.*
4 *Citatio clerici coram iudice laico est nulla ipso iure.*
5 *Clericus citatus coram laico, qui teneaut debere comparere solum in habitu, nihil allegando.*
6 *Citati habentes priuilegiū fori, debent illud ostēdere.*
7 *Clericatus probatio vbi fiat ad simplicem instructionē iudicis.*
8 *Statutum quod qui declinauerit iurisdictionem potestatis sit extra protectionem communis, an valeat.*
9 *Non comprehendit clericos.*
10 *Couarruuiæ error ostenditur de clerico prima tonsura declinante iurisdictionem laicam.*
11 *Edictum etiam contra clericos prima tonsura, non valere.*
12 *Statuta per indirectum afficientia clericos sunt contra libertatem Ecclesiæ.*
13 *Statuta generaliter disponentia non includūt clericos.*
14 *Statutum non potest negare suum beneficium Ecclesiasticis.*
15 *Dispositio laicorum nulla valet, per quam Ecclesiastici redduntur timidiores.*

EXceptio † declinatoria fori opponi debet ante li-
tis contestationem, non autem post, *l. fin. C. de ex- 1
cept. l. peremptorias. cum ibi not. C. sent. rescindi non poss.*
Imo debet opponi † ante omnes alios dilatorios, quia 2
si altera prius obiiciatur, per eam inducitur consensus
in iudicem, vt amplius declinari non possit, *l. sed & si
susceperit, in princ. ff. de iudi. & d. l. fin.* Bart. *in l. quidam
consulebat. ff. de re iudic. & in l. si conuenerit, ff. de iurisd.
om. iudi.* Canonistæ *in c. inter monasterium, de re iudi.* &
quòd opponēs exceptiones † declinatorias fori semper
debet protestari se non consentire in eum, tanquā in 3
iudi-

iudicem competentem: Nisi si, & quatenos est iudex,
aliter si non apponeret dicta verba, iudex procederet
contra eum, tanquam contumacem, Aretin. *in l.si ita*
scriptum, *& ibi* Alexand. *de leg.* 1. Idem Alexand. *in*
l.non solum, §.morte, ff. de noui operis nunciatione, Im-
mol. *in d.l. quidam consulebat*, Baldus *in l.* 2. C. *vbi de*
cur. vel cohortal.

Sed si clericus citatur coram iudice laico, sunt di-
4 uersæ opiniones. Prima est, quod ipsa citatio † est nul-
la, *c. significasti, & ibi communiter* Doctores *de foro com-*
petent. Vantius *in tit. de nullitate ex defectu citation. n.*
12. *& seq. & numer.* 31. Purpurat. *in consil.* 402. *numer.* 2.
volum. 4. & ideo non debeat comparere coram iudi-
ce laico, Ancaran. *in c. ea quæ, in* 25. *quæstione principali.*
in princip. de regulis iuris, lib. 6. Altera opinio est Bal-
di, quem refert Ancaran. ibidem, quod clericus cita-
tus simpliciter, non autem vt clericus, nihil debet di-
5 cere coram iudice laico, sed comparere patienter † in
habitu, & tonsura, tunc enim ipse nihil excipit, sed ha-
bitus illum clericum manifestat, *c. si iudex laicus. de*
sentent. excommunicat. lib. 6. per quem textum dici po-
test, ipsum clericum ad euitandum illud periculum
6 nihil debere dicere. Tertia opinio est, quod citati † ha-
bentes priuilegium declinandi forum iudicis citan-
tis, tenentur comparere, & eius priuilegium allegare,
ex regula *l. si quis ex alienis, ff. de iudic. c. si duobus, & cap.*
cum parati. de appellationibus, gl. notab. *in c. si Episcopus,*
3. *q.* 2. de quo plenè per Carauit. *super rit. magna curiæ*
Vicariæ Neapolis, in ritu 235. & ibi quod probatio cleri-
7 catus † fit summariè ad instructionem iudicis, & ad
effectum declinandi forum, de qua probatione cleri-
catus, quomodo, & coram quo iudice fieri debeat, la-
tè scripsi supra *in part.* 2. *c.* 37.

Ad euitandum igitur istas fori declinatorias exce-
8 ptiones, facta sunt aliqua statuta. Puta, † quicunque
declinauerit iurisdictionem potestatis, sit extra pro-
tectionem communis: Nec potestas habeat iurisdi-
ctionem cognoscendi de iniuriis, vel offensa talibus
irrogata, de quo statuto per Ancaran. *in d. quæst.* 25.
Baldus *in tract. de statutis, in verb. clericus. nu.* 5. narrat
statutum sub alia forma. Si clericus coram potestate
conuentus declinet forum, sit extra protectionem
communis, & non reddatur ei ius, Stephanus de Fe-
dericis *in tract. de interpretat. iuris*, *n.* 128. disputat de
simili statuto sub diuersa forma. Quod omnis decli-
nans iurisdictionem potestatis, possit impune offen-
di, Beneuenutus Straccha *in tract. de mercat. in tit. quo-*
modo in causis mercatorum procedendum sit, disputat de
statuto Senensi, quo cauetur trahentem aliquem ci-
uem Senensem coram alia curia, quam temporali Se-
nensi, in pœnam quingentorum aureorum incidisse
intelligatur. An igitur huiusmodi statuta sint va-
lida?

Decisiuè loquendo, dico receptissimam esse sen-
tentiam statuta prædicta, & alia similia non valere, si-
ue expressam mentionem fecerint de clericis, siue
non, sed generaliter tantum disposuerint. Primo casu
9 non valent, † quia dum exprimunt clericos, directò
sunt contra *authent. statuimus, & cap. ecclesia sancta*
Maria, & alia huiusmodi, vt latius per omnes Canoni-
stas *in d. c. Ecclesia sancta Maria*, & Ancaran. *in d. quæst.*
25. *in princ.*

10 Ex quo infertur non bene Couarr. † posse defen-
dere pragmaticam illam constitutionem Ioannis Re-
gis II. qua disponitur, clericum primæ tonsuræ iu-
risdictionem iudicis secularis declinantem ipso iure
priuatum esse omnibus, & quibuscunque stipendiis,
muneribus, & officiis publicis, quæ ab ipso Rege ob-
tinuit, de qua per ipsum *in lib. practicar. quæstion. c.* 33.
num. 6. *versic. hinc etiam.* Nec posse defendere *ibidem,*
numer. 7. illud edictum Caroli Cæsaris Hispaniarum
Regis, quo statutum † est, clericos primæ tonsuræ, 11
qui semel iurisdictionem secularem fori exceptione
declinauerint, & fuerint ab eorum punitione libera-
ti, non posse arma ferre, nec etiam armis vti, illis vi-
delicet, quæ sunt Regia lege laicis communiter per-
missa, ac ideo posse per iudices seculares hisce armis
hos primæ tonsuræ clericos licitè expoliari. Nam
cum de clericis expressam mentionem faciant, & dis-
ponant contra eorum iurisdictionem, sunt directò
contra libertatem Ecclesiasticam. Imo etiam † si per 12
indirectum id facerent non valerent: Puta, si statu-
tum prohiberet clericis, ne forum declinent secula-
re, non expresse, sed tacitè videlicet clerico declinan-
te forum eius consanguineos teneri soluere pœnam,
vt dicit Baldus in *l.* 1. *C. de indicta viduit. tollend.* quem
refert, & sequitur Abb. *in d. c. Ecclesia sancta Maria. in*
2. *lect. nu.* 29. *de constitut. & ibi* Dec. *nu.* 189. & latius per
Fulgos. *in d. auth. cassa.*

Secundo casu nequaquam clericos includere,
quando videlicet generaliter † disponendo de eis 13
nullam mentionem fecerint, dicit Ab. *in d. cap. Eccle-*
sia sancta Maria num. 28. sed dici prædictum statutum
contra libertatem Ecclesiasticam ex eo solo, quod
clerici efficiuntur timidiores ad allegandum declina-
toriam fori, sequitur Felin. *ibi num.* 70. vbi latius per
eum, & Iacob. de Canibus *in trac. de repressaliis. par.* 2.
nu. 9. & Stephanus de Federicis *in tract. de interpreta-*
tione iuris, num. 128. & Straccha *in d. t. quomodo in cau-*
sis mercatorum procedendum sit. num. 27.

Nec obstat, quod dicebat Baldus *in tract. de statut.*
in verb. clericus. num. 5. vtroque casu statutum valere,
quia non tollit priuilegium Ecclesiasticis concessum,
sed negat beneficium † suum, quod potest facere, 14
quia potestas secularis potest concedere laicis priui-
legium ad sui libitum, & potest illud non concedere
clericis. Quia aut denegat clericis expresse, & dispo-
sitio laicorum non valet, aut tacitè concedendo tan-
tum laicis, & licet valeat respectu laicorum, tamen ex
quo per indirectum offenditur libertas Ecclesiastica,
cum illi applicatur, incipit non valere, puta laicis
tantum conferuntur patrocinij communis benefi-
cia, si hæc dispositio applicetur clericis, per indire-
ctum offenduntur, quia priuantur beneficio oppo-
nendi declinatoriam sibi de iure communi compe-
tentem. Item ex alio, quia redduntur timidiores † in 15
opponendo illam exceptionem, & laici actores red-
duntur audaciores, quo casu dispositionem non va-
lere concluserunt omnes *in d. c. Ecclesia sancta Maria.*
Bartol. *in l.* 1. *§. qua oneranda, ff. quarum rer. actio nõ de-*
tur. Ex quo apparet, opinionem Baldi esse nimis cap-
tiosam, vnde dicit Felin. *in d. c. Ecclesia S. Maria. n.* 70.
quod licet statuentes hoc modo non incidant in ex-
communicationem, ex quo non sumus in casu *c. no-*
uerint, de senten. excommunicat. tamen ex quo clerici
efficiuntur timidiores, potest Episcopus cogere sta-
tuentes ad declarandum huiusmodi statuta non
comprehendere clericos: & quis modus sit tenen-
dus in huiusmodi declaratione latius
scripsi supra *in part.* 2.
cap. 41.

CASVS

CASVS XXXVIII.

Edicta monentia quemcunque ad comparendum coram iudice laico, si sua putauerit interesse, non ligare clericos, nec Ecclesiasticos, & sententiam, quæ contra ipsos profertur, tanquam contumaces, & eos qui iura sua non probarunt, non valere.

SVMMARIA.

1 *Citatio quando est nulla ex defectu iurisdictionis, totus processus corruit.*
2 *Iudex laicus non potest pœnam contumaciæ in clericum infringere.*
3 *Clerici non possunt prorogare iurisdictionem iudicis laici, & n.15. & n.21.*
4 *Edicta generalia laicorum, etiam citando, non afficiunt Ecclesiasticos.*
5 *Clerici non coguntur ad comparendum vigore edicti generalis, si sua putauerint interesse.*
6 *Et comparentes dicuntur rei voluntarij.*
7 *Iudex laicus an citet clericum per edictum in casibus in quibus est competens.*
8 *Clerici nullo modo afficiuntur per citationem per edictum si sua putauerint interesse.*
9 *Citationes per edictum sunt à iure exorbitantes.*
10 *Citatus per edictum, tanquam grauatus potest appellare.*
11 *Citatio extra territorium citantis fieri non potest.*
12 *Citatio territorium citantis, an possit fieri per nuntium, vel per edictum, vel per iudicem loci.*
13 *Citatio generalis non sufficit, quando sumus incerti de persona.*
14 *Citatio extra territorium quomodo fiat.*
16 *Clericus citatus per edictum fit reus necessarius secundum veriorem opinionem.*
17 *Conditio ex sui natura trahitur retro ad suum principium.*
18 *Citatio per edictum non differt à personali, quando purificatur conditio.*
19 *Clausula alias procedetur in contumaciam, quis sit effectus.*
20 *Reus necessarius dicitur citatus cum clausula, alias procedetur in contumaciam.*
22 *Clerici quomodolibet citati coram iudice laico, debent opponere declinatoriam fori.*
23 *Alias est puniendus.*
24 *Clericus citatus per edictum, opponens declinatoriam est remittendus.*
25 *Iurisdictio laici non censetur prorogata per clericum comparentem post citationem generalem.*
26 *Exceptio declinatoria fori potest opponi à clerico etiam post sententiam iudicis laici.*

QVia clerici nullo modo possunt citari per iudicem laicum, *c. si iudex laicus, de sent. excomm. li. 6.*
1 & quando citatio † ruit ex defectu iurisdictionis, to-
tus processus est nullus, Bar. & alij *in l. 2. ff. si quis in ius*
vocatus non ierit, & not. *in l. fi. ff. de iurisdict. omn. iudic.*
& latè scribit Dec. *in conf. 241. scripsi alias. per tot.* & id-
2 eo iudex † laicus non potest pœnam contumaciæ in
clericum infringere, *c. 1. de cleric. contogat. li. 6.* cum a-
lijs per Grammatic. *in consil. nu. 36. & seq.* quod consi-
lium editur post suas decisiones, & per Afflict. *in de-*
cis. 366. num. 15. ad fin. Ideo clerici † nullo modo te- 3
nentur comparere coram iudice laico, quia non est
possibilis illius iurisdictionis prorogatio, *c. si diligen-*
ti. de foro compet. c. nullus iudicum, 11. q. 1.

Hinc putarunt Doctores quandam nouam for-
mam citandi clericos † per edicta generalia monen- 4
tia quoscunque ad comparendum, si sua putauerint
interesse, de quo per Bald. *in testamenta, num. 4. C. de*
testament. & ibi Castr. *num. 7.* Ias. *col. 2. vers. vltimo per-*
petuo teneas, Salyc. *in l. consulta diualia, n. 2. C. de testa-*
ment. cum alijs plurimis ad hunc allegatis per Afflict.
in decis. 2. & dec. 24. & vtrobique multos congerit Vr-
sill. & per Surdum *decis. 26. num. 2. & 3.* atque Roland.
in consil. 29. vol. 1. arbitrantes hunc esse modum valde
singularem pro limitatione *d. c. si diligenti, & d. c. cleri-*
cum nullus, & authent. statuimus, C. de Episcop. & cler. In
quibus disponitur, nullo modo posse trahi clericos
coram iudice seculari. Nam per hanc formam non
læditur Ecclesiastica libertas, quia clerici † non co- 5
guntur ad comparendum, vt dicunt gloss. & Dd. *in l.*
ea quidem, C. si mancip. ita fuerit alienat. & ita non er-
guitur aliqua superioritas, in citante gloss. *in c. cum cau-*
sa. de offic. deleg. & ipsi clerici comparentes † æstima- 6
buntur rei voluntarij, & quasi actores, vt post alios
latè per Dec. *in c. cum inter. num. 36 & plur. seq. de excep-*
tio. Felin. *in c. intelleximus, de iudic.* Doct. *in l. fin. C. de*
edi. Diui Adriani tollend. ex quibus dicunt, hoc modo
clericos posse comparere coram iudice seculari, &
comparentes nullo modo posse opponere declinato-
riam fori.

Quorum opinionem Surdus *in d. decis. 26. n. 11. &*
seq. arbitratur esse veram saltem in illis casibus, in qui-
bus iudex † laicus est competens etiam respectu cle- 7
ricorum, puta in confectione inuentarij, feudorum
redintegratione, insinuatione donationis, & simili-
bus.

Vt igitur clericorum causæ cum magna considera-
tione decidantur, explicemus totam hanc materiam
per tres articulos.

Primus articulus est: clericos † nullo modo affici 8
citatione generaliter per edictum facta, cum clausula
si sua putauerit interesse: Quia istæ citationes edicta-
les sunt à Iure communi exorbitantes, † *clem. causam.* 9
de elect. & l. diri, §. prætor ait, ff. de damno infecto, hinc
est, quod non possunt fieri in principio causæ, vt latè
probat Vantius *in tit. de nullitat. ex defectu citatio-*
nis, num. 123. & si fierent, grauaretur citatus, & posset 10
appellare, Bart. *in extrau. ad reprimendum, in verb. per*
edictum, num. 2. Maranta *in speculo, part. 6. tit. de citatio-*
ne, num. 8. Ideo non possunt comprehendere clericos,
sed strictè in suis casibus sunt intelligendæ, prout dicit
Summus Pontifex *in clem. 1. de iudic.* & dixit Rota *in*
decis. vnic. nu. 3. de feriis, in nouis. Et qui sint isti casus,
satis doctè recensetur à Gail. *in lib. 1. obseruat. 157. per*
totam.

Item Doctores nostri communiter concluserunt
citationem † extra territorium citantis fieri non pos- 11
se, Barto. *in d. extrauag. ad reprimendum, n. 9. & in l. o-*
mnes, §. verum si apparitor, num. 2. C. de Episcop. & cle. &
in l. 1. §. 1. ff. de requir. reis. Soc. *in c. sane si Episcopi, nu. 12.*
& seq. de foro compet. & in c. dilecti filij, n. 24. & seq. eod.
tit. Anton. de Butr. *in c. fi. nu. 19. & ibi latè Felin. n. 1.*
& seq. eod. tit. Angel. & Ias. *in l. fi. ff. de iurisdict. omn. iu-*
dic. Oldrad. *in consil. 88. incip. tertio quæritur.* Maranta
part. 6. tit. de citationibus, nu. 40. glo. *in clem. pastoralis,*
in ver. præsupponendum, de re iud. & ibi cōmuniter omnes
Canonistæ.

12 *Canonistæ.* Et licet concluserint † li.ri posse vel per
nantium, vel per edictum, vel per iudicem loci, vt per
addentes ad Bart. *in dict. l. 1. §. 1. ff. de requir. reis.* tamen
primus modus iure non probatur, quia textus, quem
allegant *in d. l. omnes, in d. §. verum si apparitor.* cùm lo-
quatur de clericis, vt ibi per gloss. non potest allegari,
tanquam factus à non habente potestatem, vt com-
muniter per Doct. *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de const.* &
scripsi supra sæpius.

Nec secundus est sufficiens, quia hoc est illud quod
quærimus, an citatio per edictum, quæ citationis spe-
cies est, possit fieri extra territorium. Et quod non
possit fieri extra territorium, ratio certissima allega-
13 tur, quia quando sumus † certi de persona, non sufficit
citatio generalis per edictum, sed persona ipsa est citã-
da nominatim, vt dicit Bart. *in d. extrauag. ad reprimẽ-
dum, nu. 16.* & notat Io. Andr. *in c. si de elect. lib. 6. & ibi*
Geminian. *circa finem, &* Ancha. Ang. *in consil. 194. pro
decisione quæstionum, col. fi.* Fulgo. *in consi. 190. visis, col.
3.* & post alios, quos allegat, firmat Dec. *in c. gratum, n.
11. de offi. deleg.* & Simon de Prætis *lib. 2. de interpret.
vltim. volunt. dub. 2. solut. 3. n. 5.* Solus tertius modus iu-
14 re probatur, † vt videlicet literæ mittantur ad iudicem
alterius territorij, vbi citandus domicilium habet, qui-
bus illi futuram litem denunciet, atque admoneat, vt
veniat responsurus super libello actoris, de quo ha-
betur *in l. 1. §. 1. ff. de requir. reis, in vers. sed & si literas
ad magistratum vbi consistunt mittere, &c.* sed clericus e-
15 tiam † volens non potest coram iudice laico conueni-
ri, nec in illum consentire, aut illius iurisdictionẽ pro-
rogare, etiam cum episcopi consensu, *ca. si diligenti, de
foro compet.* gl. Abb. & alij *in c. significasti, eod. tit. auth.
statuimus, C. de episc. & cleric.* & dixi supra *casu 34.* ergo
citatio per edictum generaliter facta nullo modo po-
test afficere clericos.

Secundus articulus est: Clericos nullo modo posse
citari generaliter cum alijs mediante ista clausula: *Si
sua putauerit interesse.* Siquidem omnes Doct. conclu-
16 dunt, quod quando clericus † per dictam citationem
efficeretur reus necessarius, citatio ipsa non valeret, vt
per Dec. *in d. c. cùm inter, n. 38. de exceptionib.* & Roland.
in d. cons. 29. n. 18. vol. 2. Sed datur casus, vt per istã clau-
sulam reus necessarius fit aliquando, puta in casu Af-
flict. *in d. decis. 2. & d. decis. 24.* de quibus infra dicã, pu-
ta quando clericus possideret, ergo clericus, quando
vigore dictæ citationis compareret, efficeretur reus
17 necessarius. Hæc probantur ex eo, quia conditio † ex
sui natura trahitur retro ad suum principium, Bolo-
gnet. *in l. si is qui pro emptore, n. 305. ff. de vsucap.* & quod
quando purificatur trahatur ad suum principium, tan
quam si non esset apposita, firmant Angel. *in l. fi. §. 1. &
ibi latè Alex. ff. de vulg. & pupill.* Dec. *in l. si pecuniam,
in 2. not. ff. si cert. pet.* Tiraq. *de retract. consanguinit. § 1.
gloss. 2. n. 17.* Peregr. *de fidei. omni. art. 43. n. 17.* Et in ter-
18 minis quod citatio † facta sub dicta conditione, ipsa
purificata per comparitionem clerici, non differat à
citatione, quæ purè facta fuerit, post multos alios
quos refert, firmat idem Roland. *in d. cõs. 29. n. 18. vers.
tertia conclusio. vol. 2.* & Dec. *in d. c. cùm inter. n. 37.* Præ-
sertim, quia in huiusmodi citationibus post clausulã:
19 *Si sua putauerit interesse,* semper apponitur, † alias pro-
cedetur in eius contumaciam, per quam clausulam, &
si non constituatur ius in persona, vt pœna pecunia-
ria, vel banni citato in contumaciam irrogari queat,
tamen constituitur ius in ipsa re, adeo vt super ipsa re
iudex in contumaciam non comparentis, iurisdictio-
nem suam exercere possit, Bar. *in d. l. 1. §. 1. ff. de requi-
rend. reis.* Soc. *in d. c. si mè si episcopi, nu. 12. de foro compet.*
Et quod si apposita † fuerit dicta clausula, non dicatur 20
amplius reus voluntarius, sed necessarius, firmat Soci.
in tract. de citationib. in 2. artic. in quæst. 14. quem refert,
& sequitur Capyc. *in decis. 8. n. 4.* Nec valet considera-
tio Decij *in d. c. cùm inter, nu. 38.* Quod clausula, *Si sua
putauerit interesse,* ponit conditionem ad voluntatem
citati, & sic in effectu citatus videtur si voluerit; ergo
dato quod probet de interesse, voluntarius dicitur,
quia conditio non refertur ad veritatem interesse, sed
ad voluntatem citati, & ad illud quod putauerit cita-
tus. Quia etsi hæc videantur procedere, vbi clericus
non possidet, & ita in illis casibus, in quibus volunta-
rius actor diceretur: tamen etiam in istis est speciali-
ter † dispositum, vt etiam volens non possit se submit- 21
tere iudici laico, & coram illo comparere, gloss. *in d. c.
significasti, de foro compet.* Alex. *in consi. 8. col. 1. vol. 1.* Ro-
land. *in cons. 4. n. 10. vol. 1.* Alberic. *in 3 parte statut. nu.
42.*

Tertius articulus est: Clerici † citati coram iudice 22
seculari, siue generaliter per edictum, siue cum clausu-
la, Si sua putauerit interesse, semper debent apponere
declinatoriam fori, & remitti ad suum iudicem com-
petentem, & ad hoc est *decis. 61.* Grammatici, vbi mul-
ta allegat. Vnde Bald. *in l. 1. C. de indict. viduit. tollend.*
dicit, quod si clericus non opponat declinatoriam fo-
ri, tanquam transgressor † canonum est puniendus, 23
cuius dictum sequitur Phanut. *in tractat. de inuentario,
parte 3. n. 25.* & Surdus *in d. decis. 26. n. 5.*

Quod autem facta citatione per edictum, † & cleri- 24
co voluntariè comparente, & opponente declinato-
riam, sit ipse remittendus ad suum iudicem, firmarunt
Dec. *in cons. 700.* Roland. *in d. cons. 29* Capyc. *decis. 8.* &
Roland *in d. 3. parte. nu. 24.* vbi testatur sic fuisse deci-
sum in Rota Senensi.

Ex quo infertur, errare eos, qui arbitrantur, per vo-
luntariam comparitionem ipsius clerici non posse vl-
terius opponere declinatoriam, nec illi amplius dari
locum. Quia cùm † non possit nec expressè, nec tacitè 25
in secularem iudicem cõsentire, nec illius iurisdictio-
nem aliquo modo prorogare, vnusquisque actus con-
siderabitur de per se, & ita solus actus comparitionis
erit voluntarius, per quem non potest præsumi vo-
luntas in cæteris, reluctante lege, & ipso clerico oppo-
nente declinatoriam, vnde dicit Felyn. *in d. c. cùm inter,
de exceptionib. col. 7. vers. limita 2.* quod propterea in
Rota fuit annullatus processus. Imò in casu fortiori, in
quo † non fuit opposita declinatoria, nisi post senten 26
tiam, quæ tamen non potuit exequi, & acta facta con-
tra clericum fuerunt nulla, vt per Franch. *decis. 400.*
Quomodo autem debeant citari in casibus, in quibus
iudex secularis est competens, dicam infra in scriben-
do de ipsis casibus specialibus.

CASVS XXXVIII.

Statutum, quod clericus spoliator laici cognoscatur per iudices seculares, non valere.

SVMMARIA.

1 *Statutum, quod clericus spoliator laici cognoscatur per iudices laicos, non valere.*

2 *Iudex laicus an cognoscat de quolibet possessorio clericorum.*
3 *Et in quibus partibus ita obseruetur.*
4 *Iudicem laicum posse cognoscere super spolio clericorum, qui teneant.*
5 *Contrariam partem qui teneant.*
6 *Iudex laicus an cognoscat in clericos per modum extraordinariæ cognitionis.*
7 *Citatio per edictum non sufficit, quando sumus certi de persona.*
8 *Citatio per edictum nullo modo afficit clericos.*
9 *Citatio per edictum non sufficit in quolibet possessorio.*
10 *Clerici non possunt priuari iure suo ex citatione per edictum.*
11 *Iudicem secularem non posse cognoscere de possessorio bonorum ecclesiasticorum, esse veriorem opinionem.*
12 *Iurisdictio ecclesiastica est de iure diuino; & an possit derogari per Papam.*
13 *Clerici debent conueniri etiam in realibus coram iudice ecclesiastico.*
14 *Causa de possessorio beneficialium dicitur ecclesiastica.*
15 *Iudex secularis est competens super possessorio bonorum ecclesiæ, quando clericus conuenit laicum.*
16 *Statutum specialem mentionem faciens de clericis non valere.*
17 *Litis contestatio requiritur etiam in causis spoliorum.*
18 *Remissio clerici ad ecclesiasticum est facienda in iudicio spolij.*
19 *Iudex procedens extraordinariè censetur vt priuatus.*
20 *Rex potest per modum charitatis impertiri suum auxilium clerici.*

EX resolutione præcedentis casus infertur, labi in
maximum errorem iuris & conscientiæ eos, qui
1 arbitrantur, hoc statutum † valere, ea mori ratione,
2 quia quasi omnes Doctores firmant, iudicem † laicum
cognoscere de quolibet possessorio clericorum, vt
post Io. Andr. *in c. fi. de iudic.* esse communem opinionem affirmat Ripa *in rubrica eiusdem tituli, num. 90.*
Guido Pap. *decis. 1. & decis. 71. & decis. 85.* & Francisc.
Marc. in *decis. 1060. parte 1. & decis. 119. parte 2.* qui te-
3 stantur, sic obseruari in toto † Delphinatu, Igneus *in
repetition. l. necessarios, §. non alias, num. 487. & pluribus
sequentib.* vbi probat ex pluribus, hanc opinionem
procedere, in quocunque interdicto, recuperandæ, retinendæ, & adipiscendæ, & ita obseruari in tota Francia dicit Rebuff. quem citat Menoch. *in tract. de recuperand. remedio* 14. *numer.* 211. Eandem opinionem obseruari in tota Hispania ex pluribus ordinationibus regiis, quas refert, testatur Aluarus Valascus *in tomo primo consultationum, consultation. 93.* Et ita fuisse iudicatum in Camera Imperij testatur Mynsinger. *in lib. obseruation. centur. 2. obseruation. 67. in princip.* Ita etiam seruari in excellentissimo Mediolanensium senatu affirmat Alciat. *responso 24. num. 1.* & Menoch. *in d. num. 211.* Ita pluries fuisse iudicatum, & semper obseruari in senatu Pedemontano, per Caccheran. *decis. 116.* & Thessaor. *decis. 82.* in quolibet possessorio siue retinendæ, siue recuperandæ, siue adipiscendæ, & de obseruantia Neapolis testatur Afflict. *decision. 2. & decision. 24.* qui citat Capitula regni: firmantes, clericos in huiusmodi possessoriis posse citari per edictum, vt dixi in præcedenti casu, & ita cum natura causæ sit de iurisdictione iudicis secularis, quia hæc possessoria sunt temporalia, & ipsi clerici non arctentur personaliter, sed ipsi per hanc citationem edictalem sponte veniant ad iudicium; nihil est impedimento, quin iudex laicus hanc cognitionem exercere possit.

Et quod in spolio † bonorum clericorum aut ec- 4
clesiasticorum iudex laicus possit cognoscere, scripserunt Crauett. *in consilio* 258. cum infinitis aliis ad hoc citatis per Roland. *in consilio 23. volumin. 2.* & per Menoch. *de retinenda, in dicto remedio 15. numer. 218. & sequent.* & per Borgnin. Caualcan. *in decision. 45. num. 75. parte 1.*

Doctores nostrates † circa spolia clericorum magis 5
modestè scripserunt, videlicet non aliter licere iudicibus secularibus se intromittere circa huiusmodi spolia, ordinarie procedendo, quia nullam in clericos possunt exercere iurisdictionem, & ideo dum casus euenisset, fuit annullatus processus aliter factus, vt per Af-
flict. *in decis. 85. in 1. dub.* Sed posse eosdem iudices † 6
per modum extraordinariæ cognitionis, & prouidere per modum charitatis notoriè, & euidenter oppresso & spoliato, quod sibi fiat restitutio, & in hunc modum procedunt dictæ decisiones Afflicti, *decis. 2. & decis. 24.*

Quod autem labantur in errorem, sic deducitur, certum est, illa citatione edictali non affici clericos, vt probatum est in antecedenti casu; ergo deficit fundamentum, quo sustinent, iudicem laicum posse de possessorio clericorum cognoscere. Probatur etiam hic,
quia si constat † quisnam possideat, is nominatim ci- 7
tandus est, non autem per edictum siue proclama, *l. 1. §. penult. ff. de ventre inspicien.* Bart. *in extrauagant. ad reprimendum, in verb. prædictum, numero decimo sexto.* Felyn. *in c. 2. num. 8. de constit.* Alex. *in cons. 107. numer. 1. volumin. 5.* Paris. *consil. 31. num. 29. volumin. 4.* Roym. *in consil. 62. num. 20. in fine, volum. 5.* Et quod dicta cita-
tio † per edictum nullo modo afficiat clericos, indu- 8
citur *decisio Grammatici* 61. in qua sacrum consilium, nemine discrepante, vt ipse dicit in fine, reuocauit totum processum & sententiam executam, restituendo omnia, tanquam facta à seculari iudice incompetente, & non valente citare clericos per edictum, cum clausula: *Si sua putauerit interesse.* Imò, vt etiam inibi dixi, clerico citato per edictum, comparente & opponente declinatoriam, debet remitti, vt per Capyc. *decis. 8.*

Et generaliter loquendo in quolibet † possessorio 9
non sufficit citatio per edictum, quia spoliatus maxima vti debet diligentia ad inquirendum quisnam possessor sit, vt eum nominatim citari faciat, ita dicit Anc. *in c. si. per illum tex. de elect.* quem sequitur Alex. *in cons. 5 n. 1. & seq. vol. 2.* & vtrumque refert & sequitur Menoch. *de retinenda in d. remed. 15. nu. 233.* qui re-
sponder contrariis. Et quod clerici † iure suo non 10
possint priuari ex sola citatione per edictum, Abb. *in cap. fi. de vita & honest. cleric.* & Specul. *in tit. de compet. iudic. adit. in princip. in ver. & breuiter sciast* dicit, clericum trahentem clericum coram iudice seculari, causam, id est, rem petitam perdere per sententiam, & dandam esse conuento, atque priuari communione sacramentorum & fidelium, nisi super hoc satisfacere velit, per tex. *in c. si diligenti, de foro compet. cum similibus.*

Propterea certiorem tutantur sententiam affir-
mantes, iudicem † secularem non posse de possesso- 11
rio bonorum ecclesiasticorum cognoscere, Anton. de Butr. *in c. fi. de iudic. & ibi* Immola *n. 9.* Abb. *in c. literas, nu. 8. de iuram. calum.* Io. de Lign. *in clem. dispendiosam, de iudi.* Bero. *in rub. de iudi. n. 55.* Guid. Pap. *in cons.*

149.

149. Gulielm. de Benedict. *in c. Raynutius, in ver. & vxorem, n. 331.* Couar. *variarum q. c. 35. n. 1. vers. secunda cõclusio.* Menoch. *de recuperand. in d. remed. 15. a num. 211. per multos sequentes.* vbi respondet omnibus rationibus in contrarium, Afflict. *in Constitutione regni, incip. de Burgensaticis, n. 9. vers. nota primo.* Roland. *in d. consi. 23. volum. 2.* qui validissimis rationibus eam probat, & hanc esse communem opinionem, testatur Stephan. Aufrer. *in addition. ad Capell. Tholosan. in decis. 470.* quam etiam attestatur Valasc. *in d. consultatione 93. n. 3.* cum aliis per Borgnin. *in d. decis. 45. n. 7. vers. tamen contrarium.*

Pro qua opinione sunt omnes regulæ, quod laicus non possit conuenire clericum in foro seculari, quia tenetur sequi forum rei, *c. cùm non ab homine, de iudic.*
12 *c. 2. de foro compet.* Item quod priuilegium † clericis cõcessum est de iure diuino, nec posset derogari etiam per Papam, Abb. *in c. at si clerici, de iudic.* & dixi latius
13 supra *in parte 2. c. 38.* Item quod clerici † debeant conueniri coram ecclesiastico iudice etiam in realibus, Rota *decis. 5. n. 1. de foro compet. in antiquis.* & dixi latius supra in hac parte in pluribus casibus. Item quando
14 sumus in possessorio † beneficialium, quæstio est ecclesiastica, *clem. vni. de caus. poss. & propriet.* de qua laicus cognoscere non potest, quia vt fiat restitutio spolij, debet ostendi titulus saltem coloratus, gloss. *in d. clem. vnic.* & per Cassador. *decis. 1. nu. 9. de caus. possess. & propr.* Couar. *practic. q. c. 25. nu. 4.* Menoch. *de recuperand. remed. 15. n. 458* & dixi latius supra *parte 2. c. 4.*
15 Quare ex regulis prædictis prima opinio † potest intelligi, vt habeat locum suum, vbi clericus conuenit laicum, prout ita declarat Roland. *in d. cons. 23. n. 16. & seq.* Menoch. *in d. remed. 15. n. 212.* & ita de iure communi hæc opinio non procedit.
16 Tanto minus statutum † huiusmodi potest esse validum, cùm specialem de clericis faciat mentionẽ, vt verissima sit conclusio, quam supra in plurimis casibus exarauimus. Et Lucas de Pen. *in l. si colon, col. fi. in prin. C. de agric. & censit. lib. 11.* loquens de simili statuto, dicit hæc verba, (sed vt cum ipsorum illustrium reuerẽtia loquar) fortè non fuit oportunum super hoc nouas edere formas, quin etiam melius de iure videtur esse prouisum.

Nec potest opitulari statuto extraordinaria illa cognitio: quia aut volumus hanc cognitionem esse iudicialem, ita quod iudex extra ordinem cognoscat, quasi non seruatis omnibus substantialibus iudicij, & tunc
17 in causis † spolij etiam requiritur litis contestatio secundum communẽ opinionem, de qua testatur Alex. *in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 96. ff. de acq. poss.* cũ aliis per Menoc. *in tract. de recuperãda poss. in d. remed. 15. n. 253.* sed iudex laicus nullo modo per viam iudicij cognoscit in clericũ, quin incidat in pœnam *d. c. alle-*
18 *cum nullus 11. q. 1. cum simil.* Imò si clericus cõuentus † in iudicio spolij allegaret suum titulum, in ipsa contestatione litis, iudex laicus non posset vlterius procedere, sed debet remittere ad ecclesiasticum, vt probat Affli. *in d. constit. de Burgensaticis, in 5. q.* Aut extraordi-
19 nariè † procedit, tanquam priuatus, quod videntur velle ipsa Capitula regni allegata ab Afflicto *in d. decis. 2. & 24.* Quia iudex extraordinariè procedens aliquando dicitur priuatus, vt per Menoch. *in d. tract. de retinend. remed. 9. num. 141* & tunc, cùm vti priuatus agit, resisti potest, *l. prohibitum, C. de iure fisc. li. 10.* Dec. *in l. vt vim, nu. 24. ff. de inst. & iure.* cum aliis allegatis per Menoch. *in d. tract. de retinend. remed. 8. nu. 9.* quo casu iudex ecclesiasticus posset illum, vt priuatum, excommunicare, ex his quæ latius scripsi supra *in 3. parte, c...*

Neque possunt iuuare hoc statutum *c. petimus 12. q. 1. & c. quidam monachi 16. q. 1. & c. omnis 7. q. 1.* qui textus Afflicto probant *in d. decis. 24. n. 10.* Regem † posse per 20
modum charitatis clericis oppressis impertiri suum auxilium, & eos à spolio passo restituere: per quæ iura dixit Luc. de Pen. *in d. l. si coloni, col. fi.* melius esse prouisum de iure, quam per illa ipsa capitula regni. Quia, vt legenti patet, per d. iura probatur, Rectorem prouinciæ in subsidium debere impertiri suum brachium, & ad inuocationem iudicis ecclesiastici, detentore ipso conuento, & damnato: quod nec etiam nos negamus, & latius scripsi supra de hoc *in parte 1. c. fi.* de imploratione brachij secularis.

CASVS XXXIX.

Rectorem Vniuersitatis scholarium semper eligendum esse clericum, & ideo laicum electum non posse exercere iurisdictionem in scholares ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Scholares quot iudices habeant.*
2 *Iudices scholarium habent iurisdictionem in solidum.*
3 *Scholares rei habent electionem coram quo iudice malint comparere.*
4 *Clerici scholares an habeant electionem iudicis.*
5 *Scholaris etiam episcopus debet conueniri coram Rectore.*
6 *Clericus scholaris cum licentia videtur habilitatus ad omnia pertinentia ad scholares.*
7 *Rector scholarium semper est eligendus clericus.*
8 *Etiam data minori parte scholarium clericorum.*
9 *Rector potest interdicere scholas alicui scholari.*
10 *Rector animaduertens in scholarem clericum, incidit in pœnas canonicas.*
11 *Scholaris clericus non tenetur obedire rectori laico.*
12 *Scholaris si turbat scholas potest inde expelli per Rectorem.*
13 *Rector quando non possit eligi, etiam vno scholare repugnante.*
14 *Rector laicus non potest causam clerici scholaris alicui committere.*
15 *Episcopus non potest vniuersitatem scholarium clericorum submittere rectori laico.*
16 *Rector laicus nullo modo potest exercere iurisdictionem in scholares ecclesiasticos.*
17 *Clerici scholares sunt conueniendi coram episcopo loci ipsius studij.*

CVm scholares † tres habeant Iudices, Episcopum, Doctorem, & Potestatem, vt est tex. *in §. penul. in proœm. ff. & ibi gl. in ver. professores. & in auth. habita, C. ne fil. pro patr. gl. in l. si quis in conscribendo, in ver. licere, C. de pact.* Imò verius quatuor, cõputato etiã Rectore, vt per Bart. *in d. auth. habita, n. 5.* Bald. *n. 26. & n. 32.* Stepha. Aufret. *in addit. ad Capell. Tholos. in decis. 169.* Rebuff. *de priuileg. scholar. priuileg. 152.* Horatius Lutius *de priuileg. scholar. priuile. 45.* & quilibet dictorũ † quatuor habet iurisdictionẽ in solidum, gl. *in c. vt officium, in ver. separatim, de haret. li. 6.* idque ratione muneris fauoris, Bald. *in l. 1. in fi. ff. si quis in ius voc. non ier.* 1 2

3 Et sit in potestate † scholarium, etiam si sint Rei, eligere coram quo malint conueniri, vt est tex. *in d. auth. habita*. approbata quoad studentes Romæ per Bonifacium VIII. & Leonem X. idque speciali fauore, vt notat Saly. *in d. auth. habita, n.* 20. gl. *in d. ver. professores, in proœmio. ff.* Spec. *in tit. de reo, n.* 7.

4 Videtur quod hoc etiam competat clericis † scholaribus, vt possint quem malint ex prædictis eligere, glossa magna circa med. *in c. insolita*, 11. *q.* 1. & dicit Bar-
5 bat. *in proœm. Clementin. n.* 30. quod, etiamsi † episcopus est in studio, debet conueniri coram Rectore, quia *d. auth. habita*. generaliter loquitur. Hoc etiam videtur probari ex dispositione sacrosancti Concilij Tridentini *sess.* 25. *c.* 6. *de reformatione*. vbi decernit, vt clerici in causis ecclesiasticis coram episcopis conueniantur, salua tamen in omnibus priuilegiis, quæ vniuersitatibus studiurum generalium seu earum personis sunt
6 concessa. Nam qui concedit clerico † licentiam, vt ad scholas accedat, videtur illum habilitare ad omnia quæ scholares faciunt.

Sed hæc procedunt, quando Rector scholarium clericus eligeretur, prout est dispositum in statutis Bononiæ. Aliter clericos non habere hanc electionem iudicis, firmarunt Petrus de Bella Pertic. *in d. auth. habita, in prin.* Cyn. *n.* 6. Angel. *n.* 9. Salyc. *n.* 24. Specul. *in tit. de reo, nu.* 9. *& in tit. de executione sententia, §. nunc dicendum, n.* 12. Bart. *in l. sodales, n.* 13. *ff. de collegiis illicitis*. quia clerici non possunt in iudicem non suum consentire, *c. si diligenti, de foro compet. auth. statuimus, C. de episc. & cleric.*

7 Et propterea Rectorem † scholarium semper esse eligendum clericum, firmarunt Bald. *in d. auth. habita, n.* 83. Saly. *n.* 38. Bolognin. *n.* 114. Bart. *in l. cùm senatus, n.* 4. *in fi. ff. de reb. dubiis, & in d. l. sodales, n.* 13. Abb. *in c. ex rescripto, n.* 12. *de locato*. Bal. *in proœm. ff. §. discipuli, n.* 8. Marsi. *in rubr. ff. de fideiussor. n.* 131. Et licet hęc opinio videatur procedere, quando maior pars scholarium esset clericorum, vt erat olim, prout affirmat gl. *in c.* 1. *de locato, in ver. sub excommunicatione*. & Hostien. *in summa eiusdem tituli, in §. propter sterilitatem, in fine*. Vel quando essent paris numeri, quia tunc magis dignum trahit ad se minus dignum, *l. qua religiosis. ff. de rei vēd.* Bart. *in d. l. sodales, nu.* 15. Abb. *in d. c.* 1. *n.* 12. *de locato, &*
8 *ibi* Immola *n.* 13. Nihilominus † etiam data minori parte scholarium clericorum, arbitror Rectorem clericum esse eligendum. Siquidem, vt quies in scholis habeatur, introductum est, eligendum esse Rectorem, qui cæteris præsit, cui si scholaris obedire recusat, po-
9 terit Rector † interdicere scholas, vt notat Abb. *in c. cùm ab ecclesiarum, col.* 1. *in med. de offic. ordin.* sed cleri-
10 cus scholaris non † est de iurisdictione Rectoris, neq; in illum potest animaduertere, quin incidat in censuras canonum. Imò etiam *Bulla*; *Cœna Domini*. Nec
11 tenetur scholaris clericus † Rectori laico iurare obedientiam, Alex. *in additionib. ad Bar. in d. l. sodales, n.* 13. *in addit. qua incip. non potest*. Zuccard. *in addit. ad Abb. in d. c.* 1. *n.* 1*n. de locata, in addit. qua incip. & hoc facit*, Apostill. fin. ad Bart. *in d. l. cùm senatus*. Anchar. *in reg. ea*
12 *qua, in* 16. *q. de regul. iur. lib.* 6. Item scholaris † si turbat scholas, potest expelli per Rectorem, Geminian. *in c. Doctores, in prin. ne clerici vel monachi, lib.* 6. & ibi Addentes dicunt, quod scholaris ridens & turbans vniuersitatem scholarium potest expelli, allegat Roman. *sing.* 12. clerici autem turbantes alios, expelli non possent, & interest publici quierè legi in scholis. Imò da-
13 tur casus, in quo non posset eligi Rector † sine consensu ipsius clerici, puta quando Rector fuisset vno anno, & vellet confirmari pro alio, tunc enim non sufficit maior pars, sed debet fieri nemine discrepante, Angel. *in l. maiorem, ff. de pact.* quem refert, & sequitur Barb. *in c. fin. in vltimo nat. de iudic.* sed clerici non possent consentire in iudicem laicum, *d. cap. si diligenti, de foro compet.* Quare vt in scholis iura obseruentur, quæ profitentur, opus est dicere, Rectorem semper clericum esse eligendum.

Nec posset Rector † laicus alicui ecclesiastico scho- 14
laris clerici causam delegare, etiam si ipse clericus id vellet, Bald. *in d. §. discipuli, n.* 8. *& in proœm. decretal. n.* 19. Nam qui mandatam iurisdictionem suscepit, proprium nihil habet, *l.* 1. *§. qui mandatam, ff. de offic. eius.* Nec posset episcopus † vniuersitatem scholarium cle- 15
ricorum submittere Rectori laico, vt latius dixi supra *in parte* 2. *c.* 38. Ideo quando de consuetudine Rector scholarium approbaretur ab episcopo, neque posset exercere iurisdictionem in scholares clericos. Hinc semper miratus sum, quomodo clerici, & quilibet alij ecclesiastici, qui fiunt Doctores Pisis, in præsentia Episcopi iurent obedientiam Rectori, & fidelitatem Principi.

Sed quia vsus nostrorum temporum est, vt Rector laicus † eligatur: concludo ex prædictis, nullo modo 16
posse in scholares ecclesiasticos iurisdictionem exercere, ipsosque clericos † scholares non habere fori ele- 17
ctionem, sed coram episcopo loci studij conueniendos esse, prout affirmarunt Canonistæ omnes *in d. c. si diligenti*. Spec. *in d. tit. de rea n.* 9. Luc. de Penn. *in l.* 2. *in prin. C. de incolis, li.* 10. & latè de hoc per Horatium Lutium *in d. tract. de priuileg. scholarium, priuileg.* 45. *limit.* 1. *prope finem.*

CASVS XL.

Statutum de compromissis faciendis inter coniunctos, nullo modo ligare clericos, etiam in minoribus ordinibus constitutos.

SVMMARIA.

1 *Statutum de compromissis inter coniunctos, intelligitur si fuerit petitum.*
2 *Statuta de compromissis dicuntur fauorabilia.*
3 *Et qua ratione fuit inductum.*
4 *Clerici litigantes in foro laicorum an possint cogi ad compromittendum vigore statuti.*
5 *Clericus valens potest compromittere in laicum causam sui patrimonij.*
6 *Arbiter & arbitrator non habent iurisdictionem.*
7 *Compromissum à clerico in laicum an debeat fieri de consensu episcopi.*
8 *Statutum de compromittendo inter coniunctos, non semper respicit decisoria causa.*
9 *Statutum hoc fit ad dirimendas lites.*
10 *Compromissum est transactio ad litis determinationem ordinata.*
11 *Statutũ de cõpromissis principaliter respicit decisoria.*
12 *In articulo iuris nullus ordo iudicij seruatur.*
13 *Arbitri quando non sunt astricti seruare iura positiua.*
14 *Clericus actor in iudicio laicorum non potest cogi ad compromittendum vigore statuti.*
15 *Statutum circa decisoria non seruatur in foro laicorum contra clericos.*

19 *Sta-*

16 *Statuta & consuetudines litigantium seruantur in decisoriis.*
17 *Statuta circa ordinatoria iudicij, quando non habent locum contra clericos.*
18 *Statuto de compromisso quomodo clerici dicuntur grauari.*
19 *Compromisso expirato, quando debeat fieri renouatio per duas vices.*
20 *Statuto de compromisso grauantur litigantes.*
21 *Statutum prohibens appellationem dicitur odiosum.*
22 *Statutum de compromisso respectu clericorum quomodo dicatur contra libertatem ecclesiasticam.*
23 *Statutum generaliter loquens non extenditur ad ecclesiasticos.*
24 *Dispositio generalis non comprehendit ea, de quibus in specie non potest disponi.*
25 *Statutum de compromisso non dicitur inijcere vinculum arte clericatum.*
26 *Fauor qui consideratur respectu laicorum, est odium respectu clericorum.*

AD pacificum statum ciuitatis pertinet dirimere
lites, propterea in pluribus locis statutum est, vt
1 causæ inter coniunctos † compromittantur, quod in-
telligitur, si ab aliqua ex partibus petitum sit, Ant. de
Butr. *in c. cùm venerabilis, de iudic.* cum aliis per Caro-
lum de Grassis *in tract. de exceptionib. exceptione 32. nu.*
110. Ideo statuto Genuæ dispositum est, vt magistra-
tus ad partis petitionem, teneatur causam committe-
re bonis viris cognoscendam, & terminandam, de quo
per Dec. *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, n. 166. de constit.* Hu-
2 iusmodi autem statuta † dici fauorabilia, tanquam in-
ducta odio litium dirimendarum, affirmarunt Bald.
Alex. Castrens. Roman. Salyc. Ias. & Dec. *in l. qui se pa-
tris, C. vnde lib.* Angel. & Salyc. *in l. non idcirco minus, C. de
hered. instit.* Alex. *in l. 1. §. lex Falcidia ff. ad l. Falc.* Dec.
in l. pen. col. fi. C. de pact. Ias. *in l. de quibus, nu. 17. ff. de le-
gib.* Bald. *in l. affinitatis, C. communia, de successionib.* Ro-
land. & Salyc. *in l. 1. C. vnde vir & vxor.* Alex. *in consil.
207. vol. 6. & cons. 225. col. fin. vol. 7.* Anchar. *in cons. 159.
rationes. & cons. 187. apud me quæstio ista,* Fulgos. *in cons.
152. supposito statuto,* Natta *in cons. 622. num. 7.* vbi dicit,
3 quod † tale statutum fuit inductum ratione fauorabili,
vt inter personas sanguine coniunctas euitetur rigo-
rosus strepitus iudiciorum, Blancus. qui alios citat *in
tract. de compromiss. qu. 1. col. 3.* vbi concludit, hanc esse
magis communem opinionem: ideo dubitarunt plu-
4 rimi, an hoc statuto possint arctari clerici litigantes †
coram iudice seculari ad compromittendum cum suo
reo coniuncto.

Et licet pro parte affirmatiua consuluerit Corn. *in
cons. 114. vol. 2.* & pro negatiua Socin. *in cons. 71. vol. 4.*
& vtriusque rationes reassumens, tractauit quæstio-
nem ad partes Blancus *in d. tract. de compromiss. q. 3. de
personis, n. 32. per multas columnas.* Ergo in hac materia
constituo tres articulos pertinentes ad ipsam iurisdi-
ctionem.

5 Primus articulus est: Clericum † volentem posse
compromittere in laicos causam vertentem super e-
ius patrimonio, & pro hoc est tex. *in c. exposita, de ar-
bitr.* vbi electus Feltrēsis in causa, quam habebat cum
ciuibus Taruisinis, compromisit in Ducem Veneto-
rum, & ad hoc est gloss. 2. & ibi Aretin. & Barbat. *in c.
2. de iudic.* Hanc opinionem tenet Bald. *in cons. 5. incip.
nunquid clericus, vol. 2.* vbi dicit, quod si litigat de pro-
prio patrimonio, tunc potest compromittere si vult,
Io. de Anan. *in cons. 83. visis his, in princip.* Abb. *in consil.
83. quia quinque dubia, in princip. vol. 2.* vbi quod duo
clerici compromiserunt in quatuor mercatores, &
quod possunt compromittere de rebus temporalibus
ad eorum patrimonium spectantibus, per *d. c. exposita.*
cum aliis ad hoc allegatis per Io. Baptist. *in tract. de ar-
bitr. parte 4. q. 15. n. 1. in fi. & n. seq.* & latius per Blanc. *in
d. tract. de arbitr. q. 2. n. 63.* & omnium ratio est, quia ar-
biter † & arbitrator non habent iurisdictionem, sed 6
quandam notionem, *l. si prætor. ff. de re iudic.* ergo per
compromissum non se subiiciunt iurisdictioni laico-
rum, quod est prohibitum. An autem compromissum
† à clerico in laicum debeat fieri cum consensu Epi- 7
scopi, Blancus *in d. n. 63.* dicit quod non, Io. Baptista *in
d. qu. 15.* dicit affirmatiuam esse veram, per *d. c. exposita.*
quod ego credo verius, & est optimum consilium pro
laico collitigatore, vt laudum postea possit exequi co-
ram iudice ordinario clerici, si ipsum contigerit con-
demnari.

Secundus articulus est: Statutum † de compromit- 8
tendo inter coniunctos, siue deposuerit de iure, & de
facto, siue non: Item siue negauerit peti reductionem
ad arbitrium boni viri, sed quod statim habeat execu-
tionem paratam, siue non, semper respicere decisionē
causæ, à qua denominandum est, licet etiam dicatur
disponere circa ordinatoria iudicij, vt latè probat
Corn. *in d. cons. 114. n. 4.* & Blanch. *in d. tract. de compro-
miss. q. 3. n. 32. col. 1. & 2.* Tamen negari non potest, quin
statutum, de quo agitur, dicatur disponere tā de modo
procedendi, quàm de terminatione litis: nam, vt dixi
in principio, ad hunc finem principaliter est condi-
tum, vt litium sit finis, præsertim inter coniunctos, i-
taque simul & semel de vtroque disponit, alias si so-
lùm de modo procedendi disponeret, ad iudicem or-
dinarium remittenda esset. Quare opus est conclude-
re hoc statutum disponere tam de ordinatoriis, quàm
de decisoriis; & hanc opinionem firmat Bal. *in c. fin.
de foro compet.* & sequitur Benedict. Capr. *in c. quod cle-
ricus, circa fin. eod. tit.* quoa refert, & sequitur Soc. *in d.
cons. 71. nu. 12. vol. 4.* Sed, vt dixi, finis statuentium fuit
dirimere † lites, quæ magis dirimuntur per decisio- 9
nes, quàm per ordinem iudicij; ergo statutum huius-
modi ex mente statuentium principaliter respicit tam
decisoria, quàm ordinatoria, vt dicit Bald. *in l. 1. in fin.
C. quæ sit longa consuet.*

Confirmatur, quia principaliter tendit ad litis deci-
sionem: nam compromissum dicitur † quædam trans- 10
actio, *§. si verò contigerit, in auth. vt different. iudic.* &
latè per Innoc. *in c. Quintauallis, de iureiur.* & transactio
est litis finitæ, & ad litis determinationem ordinata, *l.
fratris, C. de transact.* & dicitur transactio perfecta, et-
iam ante laudum, vt not. *in l. fin. C. de contrah. empt.* Et
quod respiciat † principaliter decisoria, sic probo: Po- 11
ne, quod alter ex litigantibus instet compromissum
fieri, alter neget, stante prædicto statuto, iudex non
interloquetur, sed hic etiam articulus compromit-
tendus est *l. pen. & ibi Bart. & alij, C. de pact.* Pisanellus
super pragmatica Regni edita Thori, n. 43. ita etiam tenet
Castren. *in l. si quis in conscribendo, nu. 15. C. de pact.* vbi
Ias. *nu. 21.* Dec. *n. 33.* qui alios allegat, licet Bartol. inibi
nolit determinare, & ad hoc sunt duæ glossæ. pen. *in
d. l. si quis in conscribendo.* & gloss. *fin. in fin. in l. cùm propo-
nas, C. de reb. cred.* quo casu nullus ordo † iudicij re-
quiritur, cùm sit articulus iuris, sed tantùm ipsius de-
cisio expectatur; ergo principaliter de decisoriis dis-
ponere dicitur, & de ordinatoriis, prout ad ipsam

decisionem conferunt.
Hæc tanto magis procedunt, si statutum adderet, &
quod arbitri valeant procedere de iure, & de facto: nec
possit peti reductio ad arbitrium boni viri, sed eorum
13 † laudum paratam habeat executionem; tunc enim
arbitri non sunt astricti in iudicando seruare iura po-
sitiua, vt latè per Bart. *in extrauag. ad reprimendum, in*
ver. signra, & in ver. videbitur, & in *l. filiusfamilias, ff.*
de donationib. vbi scripsi latissimè in *l. s. ff. de milit. te-*
stam. nam cùm per dictas clausulas tollantur remedia
iuris, statutum ipsum respicere decisionem causæ fir-
mauit Dec. *in d. c. ecclesia sancta Maria, n. 169. de constit.*
Capyc. *decis. 66.*
14 Tartius articulus est: Clericus † si egerit contra lai-
cum coram iudice laico, & ille opposuerit de statuto
prædicto, non potest cogi vigore ipsius ad compro-
mittendum causam. Hanc opinionem firmat Dec. *in*
d. c. ecclesia sancta Maria, n. 20. & seq. vbi quod neque li-
gat clericos primæ tonsuræ, & *n. 211. & seq.* Soc. *in dict.*
cons. 71. Bald. *in d. cons. 5. vol. 2.* Alex. *in cons. 210. & 211.*
vol. 2. Octauian. Vulpel. *de libert. ecclesiastic. parte 3. n. 11.*
Rochus *in tract. de consuetudine, sectione* 8. n. 68. Cotta
in memor. in ver. clerici ligantur, vers. ex quo infert. Lan-
franc. *in tract. de arbitr. in 7. diuis. n. 96.* Io. Baptista *in d.*
tract. de arbitris, li. 2. c. 19. n. 6.
Præcipua omnium ratio est, qoia cùm hoc statutum
15 † disponat de decisorlis, non est seruandum in foro
laicorum contra clericum, sed seruabitur ius loci con-
tractus, si nascitur ex contractu, *l. si fundus, ff. de euict. l.*
1. C. de vsur. & c. constitutus, de in integ. restit. & cap. cùm
venissent, de eo qui mitt. in possess. Affli. *in decis. 226. n. 4.*
si verò respiciat rem de qua litigatur, tunc seruanda
sunt iura loci, vbi res sita est, *c. Raynutius, de testam. l. an*
16 *in totum, C. de ædific. priuat.* & quod in decisoriis † at-
tendantur statuta, & consuetudines litigantium, dicit
Inno. *in rubri. de consuetud.* Host. in *c. 1. eo. tit.* Ancha. *in*
regula; ea quæ, in 26. quæst. li. 6. Steph. Aufrer. *de potest.*
secul. in ecclesiastic. regula 2. post n. 39. in particulari quę-
stione quam facit de hoc. Imò admissa illa opinione,
quod hoc statutum disponat tam de ordinatoriis, quã
decisoriis, affirmandum est, neque etiam includi cleri-
17 cos, ex eo quia ista † ordinatoria ad compromittendũ
sunt extinctiua iurium ipsius clerici, vt infra probabo,
quia ratione conclusi supra *casu* 31. quod statuta dispo-
nonentia de ordinatoriis litis, quibus regulariter li-
gaotur clerici litigantes contra laicos in foro laico-
rum, non habent locum contra ipsos, quando illa or-
dinatoria sunt extinctiua, siue diminutiua iurium cle-
ricorum, vt ibi dixi latè.
18 Quod autem per huiusmodi statutum † clericorum
iura vel extinguerentur, vel diminuerentur, probatur,
primo quia dictum statutum grauat actorem, vt inui-
tus debeat facere compromissum, vbi de iure cõmu-
ni non tenebatur, vt considerat Afflict. *in decis. 46. n. 3.*
19 propter quam rationem conclusit, quod expirato † cõ-
promisso non tenebatur renouare, nisi per duas vices.
20 Item cõgitur litigare † coram iudice non suo, quod
est grauamen irreparabile, vt not. *in auth. habita, C. ne*
fil. pro patre. & per Bart. *in l. a. ff. de appellat. recip.* Item
quia cogerentur ire ad arbitros, vel arbitratores, qui
de iure vnius sæpe adimunt, & adimere possunt, vt no-
tant Bart. & communiter omnes *in l. societatem, §. ar-*
bitrorum, ff. pro soc. Et possent lædere in aliqua summa,
pro qua non possent petere reductionem ad arbitriũ
boni viri, vt not. *in d. §. arbitrorum.* & à sententia iudicis
potest appellari prætextu omnis iniquitatis, non est

sic de reductione ad arbitrium boni viri. Et dicit Soc.
in d. cons. 71. n. 18. quod ex quo per statutum † hoc pro- 21
hibetur appellatio, & omnis reclamatio, dicitur odio-
sum odio irrationabili, nec est extendendum ad cleri-
cos, allegat Io. de Immol. *in d. c. quod clericis, de foro cõ-*
pet. Hoc igitur statutum inferendo clericis † præiudi- 22
cium in prædictis, diceretur contra libertatem eccle-
siasticam, quia tollit clericis sibi competentia de iure
communi, vt notat Innoc. *in c. nouerint, de sent. excom.*
Bart. & alij *in auth. cassa, C. de sacros. eccles. & in l. cunctos*
populos. Canonistæ in *d. c. ecclesia sancta Maria.* tex. *in c. 2.*
eos, de immun. eccles. & dixi latius supra *casu* 19. Vnde
cùm hoc † statutum generaliter loquatur, ad ecclesia- 23
sticos non potest extendi, tum ex defectu potestatis,
d. c. ecclesia sancta Maria, & c. bene quidem. dist. 96. tum
ex defectu voluntatis, quia intentio statuentium à po-
testate regulatur; & ideo generalis dispositio † statu- 24
ti non trahitur ad illud, quod in specie fieri nõ potest,
vt ait Bart. inferens ad propositum de clericis, *in l. si*
qum sub conditione, ff. de condit. instit. Bald. *in l. fi. §. in cõ-*
putatione, C. de iure delib. Io. Monach. *in c. 1. de constit. li.*
6. Ant. de But. *in d. c. ecclesia sancta Maria, circa fin.* cum
similibus à Decio cumulatis *ibid. n. 65.* Idem Dec. *in c.*
1. in a. lect. in gloss. in omnibus, de constit. & in cons. 54.
col. 1. Cranett. *in cons. 106. n. 6.*
Nec valet ratio Blanci in *d. n. 32. vers. in hac quæstionẽ*
sequotus opinionem Cornei, ex eo quia hoc statutum
† iniecit vinculum ante clericatum, ante quem susce- 25
ptum, isti erant consanguinei, qnia, vt latè scripsi su-
pra *casu* 22. non dicitur statutum iniecisse vinculum,
nisi tempore, quo agi potest vigore dicti statuti, sed
cùm agitur iste est clericus, ergo vana est hæc ratio.
Neque posset dici hunc casum non procedere, quã-
do statutum simpliciter disponit de compromisso fa-
ciendo, non aliter prohibendo appellationem. Quia
etsi contra hoc noo militent rationes odij, & damni
irreparabilis, militant tamen aliæ, quia in decisoriis &
ordinatoriis diminuentibus iura clericorum non at-
tenduntur; ergo fauor † qui consideratur respectu a- 26
liorum, est odium respectu clericorum, ex not. per
gloss. communiter receptam *in l. venia, C. de in ius voc.*
& propterea nullo modo potest comprehendere cle-
ricos inuitos ad compromittendum.

CASVS XLI.

Repressalias nunquam concedendas esse contra clericos, neque per iudices laicos, neque per ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Repressalia contra clericos exerceri non possunt.*
2 *Repressaliæ quomodo differant à bello. & n. 9.*
3 *Pignoratio quid sit, alio vocabulo Repressaliæ dicta.*
4 *Repressaliæ quid sint.*
5 *Bellum publicum quid sit.*
6 C. dominus noster, 23. q. 3. *loquitur de bello publico, & n. 17.*
7 *Bellum non pertinet ad priuatos.*
8 *Bellum inter priuatos quando sit licitum.*
10 *Bona capta per repressalias quare debeant in inuentario describi.*
11 *Duellum est species belli illiciti.*
12 *Repressaliæ omni iure sunt prohibita.*
13 C. 1. de iniuriis, li. 6. *intelligentia.*

14 Inc-

Digitized by Google

14 *Indefinita æquiparatur vniuersali orationi.*

16 *Repress·lias esse iure ciuili prohibitas, quomodo probetur, & n.20.*

17 *Repress·lias esse prohibitas iure diuino.*

18 *Repressalias non esse permissas de iure gentium, nec fuisse cognitas.*

19 *Repressalia vnde habuerunt originem.*

21 *Ordinem iuris in iudicio esse attendendum.*

22 *Repressaliae an sint permissæ ob negligentiam iudicis, vel si eius copia haberi non potest.*

23 *Repressalias esse prohibitas de iure canonico.*

24 *Iudex ecclesiasticus exercet iustitiam deficiente iustitia secularium.*

25 *Vniuersitas submittitur interdicto propter delictum administratorum.*

26 *Repressalias nullo modo esse concedendas à laico, contra clericos.*

27 *Eas exercentes contra clericos incidunt in excommunicationem* Bullæ; Cœnæ domini.

28 *Repressalia concessa Bononiensibus contra Parmenses, non comprehendunt Bononiensem, qui per longum incolatum erat effectus Parmensis.*

29 *Concessa contra ciues ciuitatum Tusciæ non comprehendunt natos in castris Tusciæ.*

30 *Non possunt concedi contra eum, qui non potest in ius vocari.*

31 *Repressalia contra clericos nullo modo sunt concedenda ab ecclesiasticis.*

32 *Repressalia conceduntur solum in casu neglectæ, vel denegatæ iustitiæ.*

LIcet specialiter sit decisum *in c.1. de iniuriis, lib.6.*
1 repressalias † contra clericos exerceri non posse,
quia tamen Doct. volentes contra ipsos exerceri posse, variis modis respondent *ad d.c.1.* Guid.Pap.*decis.*
34.Francisc.Marc.*decis.359.parte 2.* & tota resolutio istius materiæ dependet à cognoscendo, quæ sint istæ repressaliæ, sic vulgariter appellatæ, vt iurisdictionis species in ipsis etiam innotescat, explico per quatuor articulos.

2 Primus articulus est. Repressalias † satis differre à
bello, siquidem repressaliæ exercentur inter priuatos, quando vnus pro alio, vel res vnius pro re alterius apprehenditur, vt dicit tex.*in d.c.1.* & dicit tex.*in l.vn C. vt nullus ex vicaneis lib.11.* quem Lucas de Penn.interpretatur de repressaliis. Bart.*in tract.de repressal.q.1.u.2.* dicit, licet repressaliæ multum latè accipiantur, tamen hic intendo tractare solum quando conceditur licentia capiendi personam, vel res alterius pro altero, & istæ sunt, quæ vocantur repressaliæ. Iacob. à Canib.
3 *in tract.de repressal.par.1.num.1.* dicit: Pignoratio † est,
quando vnus pro alio grauatur, quæ vulgari nomine dicitur repressaliæ, & sunt quando apprehenditur vnus pro alio, vel res vnius pro re alterius, Alberic.*in tract.de statutis, part.1.q.53.sub tit.de repressaliis, n.1.* di-
4 cit, repressaliæ † appellantur, quando ciuis alicuius ciuitatis derobatur; vel damnificatur in territorio alterius, & illa ciuitas non facit sibi fieri restitutionem, tunc ciuitas sua concedit sibi licentiam capiendi personas, & bona illius ciuitatis, in qua derubatus, vel damnificatus est, præmissis quibusdam solemnitatibus, vt ibi per eum. Et quod repressaliæ sint duntaxat quando pignoratur alter pro altero siue in persona, siue in bonis, firmant Andr.Gail.*in lib.singul.de pignoration. obser.2.in princ.* Mynsing.*centuria 6.obseruat.1.in princ.* Afflict.*in constit.regni, incip. Pacis cultum, nu.35.*

Sed bellum est quod † indicitur per Imperatorem, 5
vel Regem, siue alterum recognoscentem superiorem, qui propriè hostes appellantur, inter quos bona, & serui efficiuntur capientium, dummodo iustum fuerit bellum, vt declarat Bart.*in l.hostes, num.14.ff.de captiuis.* & Summa Syluestrin.& Angelic.*in ver.bellū,* & de hoc bello publico intelligitur tex.*in c.dominus noster,* † 23.q.3.probatur *in vers.id est insidiantes bellatores ad insidiandum hostibus, &c.* non enim hostes dici 6
possunt, quando bellum inter priuatos, vel ex priuata causa exercetur, vt per Bart.*in d.l.hostes.* Item in *vers. In quo bello ductor exercitus, vel ipse populus, non tam auctor belli quam minister iudicandus est.* Ex quo apparuit illum tex.loqui de bello publico. Itē de hoc bello publico loquitur D.Thom.*in 2.2.q.40.art.2.* in quo disputat, vtrum bellum sit licitum? Et respondendo dicit non posse hoc pertinere ad priuatos, ad † quos nō spe- 7
ctat conuocare multitudinem, & cum cura reipubl. commissa sit Principibus ad eos pertinet rempubl.ciuitatis, vel regni, seu prouinciæ sibi subditæ tueri, &c. Ex quibus verbis satis constat ipsū loqui de bello publico. Et licet parum infra asserat bella iusta diffiniri, quæ vlciscuntur iniurias, si gens, vel ciuitas plectenda est, quæ vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, vel reddere quod per iniuriam ablatum est, tamen hæc ad priuatorum bella applicanda non sunt, cùm semper de publico in certis locutus sit.

Et licet inter priuatos † etiam bellū indici potest, vt 8
per Bart.*in d.l.hostes, n.9.* puta pro exercitio suæ iurisdictionis, Io.de Plat.*in l.vnic. C. vt armorum vsus l.11.* Item pro defensione, siue recuperatione rei suæ, vt latè *in l.vt vim.ff.de iust.& iur.* tamen, vt dicit Syluestr. *in ver.bellum, in 1.nu.1.* bellum propriè non est; idem dicit Angel. *in ver.bellum, num.1.& 2.*& Archidiacon. *in c.iustum.33.quæst.2.* ponit septem genera bellorum, & tamen proprium appellat publicum, in quo dicuntur hostes: Vnde Martin. Laudens. *in tractat.de repressaliis, num.8.* dicit, quod repressaliæ sunt quædam species belli iusti, ne pereat iustitia: & dicit Innocent. *in c.olim causa, in primo.num.8.de restitut.spoliat.* quod hoc propriè bellum non est, sed quædam species defensionis, etiam si tractetur de recuperando rem perditam cum auctoritate sui superioris, quæ aliter recuperari non posset. Item differunt, quia † repres- 9
salias ratione personarum concedit solus magistratus, qui habet merum imperium, *l.si quid erit.ff.de offic.proconsul.& leg.& l.magistratibus, de iurisdiction. om.iudic.* sed ratione capturæ rerum, sufficit habere solùm mixtum imperium, *l.iubere.ff.eod.tit.* Bald.*in authent.sed omnino, num.13. C.ne vxor pro marito.* Sed bellum propriè non indicitur nisi auctoritate Imperatoris, Bartol.*in dict.l.hostes.* Item quia bona † capta 10
per repressalias debent in inuentario describi, eáque teneri loco pignoris, aliàs iuratur in litem, nisi iudici præsententur, vt dicit Bald. *in d.auth.sed omnino.nu.8.* & ideò Andr.Gail. *in d.obseruat.2.numer.2.* dicit, quod repressaliæ sunt species arrestorum, ex quib. apparet, repressalias, quæ exercentur inter priuatos, vel ex causa priuata, satis differre à bello iusto è publico, de quo loquitur D.Thom. *in d.quæst.40.artic.1.* & D.Augustin. *in d.c.dominus noster.* Alias oportet fateri, quod cum duellum † sit etiam species belli, vt concludit Io. 11
de Lignano, & Iacob.de Castillo, & Iul.Ferret.*in tract.de duello.* omnes in principio. & Andr. Alciat. *in tractat. de singulari certamine, in princip.* posse, duellum comprehendi sub dispositione *d.cap. dominus noster.*
quod

quod est omnino falsum, quia duellum iure canonico reprobatum est, *cap. si non licet, 23. q. 5.* & per Io. de Cignan. *in d. tract. §. circa tertium, n. 5. & toto §. circa quartum.* & Anton. Mass. *in tractat. contra vsum duelli.*

12 Secundus articulus est: Repressalias † omni iure esse prohibitas, hoc probat text. *in d. c. 1. de iniur. lib. 6. in vers. tanquam graues legibus, & æquitati naturali contraria, ciuili sunt constitutione prohibita. Vt tamen earum prohibitio, &c.*. Nec valet responsio Iacob. à Canib. *in d. tract. repressaliar. parte 1. n. 19.* illum tex. procedere in casibus specialibus, sed regulariter ipsas repressalias 13 esse permissas. Quia † ille text. generaliter prohibet repressalias in clericos: ergo generaliter debet intelligi illa indefinita prohibitio, ex qua fit dispositio iuris Canonici, probatur consequentia, quia aliter in eisdem casibus in quibus sunt prohibitæ de iure naturæ, & ciuili, in eisdem prohiberentur in clericos, non enim ex particulari oratione potest inferri ad v- 14 niuersalem, ergo quando ex indefinita, quæ † solet æquiparari vniuersali, Couarr. *in lib. 2. var. resolut. cap. 13. numer. 9.* inferimus vniuersalem orationem, necessariò opus est dicere illam indefinitam orationem fuisse per legislatorem vniuersaliter intellectam, & ita 15 cùm dicat summus Pontifex repressalias † esse ciuili iure prohibitas, & propterea vniuersaliter eas prohibeat in clericos, voluit intelligere vniuersaliter esse ciuili iure prohibitas, & hanc opin. tenet Bald. *in d. auth. sed omnino, in princ.* & Andr. Gail. *in d. lib. de pignorat. obseruat. 2. n. 2. vers. sed illam communem regulam limitat.*

Age probemus hanc vniuersalem prohibitionem 16 omni iure: Sunt quidem prohibitæ † iure diuino, nam habetur *in cap. 18.* Ezechielis: Anima quæ peccauerit ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatem patris, vt est tex. *in c. inde, 2. q. 4.* Neque obstant loca iuris diuini inducta per Iacob. à Canib. *in d. tract. repressal. part. 1. num. 14.* quia omnia loquuntur quando aliquis propter peccatum, & delictum proprium punitur in bonis propriis. Nam text. Matth. *cap. 21.* de quo habetur *in cap. 2. 27. qu. 3.* auferetur regnum delinquenti, & dabitur genti facienti fructum eius, expressè dicit, propter delictum proprium impositam esse pœnam, sed nos loquimur, quando vna persona innocens punitur propter alteram nocentem; quod permittitur propter incertitudinem personæ delinquentis, alias non, vt dicit Bald. *in d. auth. sed omnino, numer. 6.* & ita procedunt alia iura per ipsum allegata, quæ non transcribo.

Nec obstat text. communiter inductus *in d. c. domi-* 17 *nus † noster, 23. qu. 3.* & D. Thom. *in 2. 2. quæst. 40. art. 1.* vbi dicunt probari repressalias esse iure diuino permissas. Quia vt dixi nuper in præcedenti casu, ille tex. & D. Thom. loquuntur de bello publico. Ex quo infertur errare Iacob. à Canib. *in d. part. 1. num. 15.* vbi vo- 18 lens probare repressalias † esse permissas de iure gentium, allegat text. *in l. omnes populi, & in §. quod verò. Instit. de iure nat. gent. & ciuil.* Quia nos non loquimur de bello publico, in quo fiunt captiui, sed de repressaliis, quæ inter priuatos tantùm exercentur, & quarum vigore alter punitur, & arrestatur, vel in persona, vel in bonis. Ergo restat quod iure gentium dictæ repressaliæ inter homines priuatos non fuerunt cognitæ. Pro quo facit doctrina Bartol. *in tract. de repressal. in princ.* vbi dicit: Cùm Imperium prostratum 19 † iaceret per tempora multa, & Reges, & Principes, ac etiam ciuitates, maximè in Italia, saltem dominum in temporalibus non agnoscerent, propter quod de iustitiis ad superiorem non potest haberi regressus, cœperunt repressaliæ frequentari; & sic effecta est frequens, & quotidiana materia, quicquid dixerit Zas. *in l. 2. §. & ita leges quasdam, ff. de orig. iuris.*

Item iure ciuili sunt prohibitæ, & ad hoc est *auth. vt non fiant pignorat. & auth. sed omnino, C. ne vxor pro marito, & totus tit. C. ne filius pro patre, & l. 1. C. vt nulli ex vicaris, lib. 11. & l. vnic. Cod. de prohib. sequestr. pec.* 20 Et pro hoc cōferunt multæ regulæ: Nam dispositum est, vt seruetur ordo iuris, † & adeatur iudex compe- 21 tens, *l. prolatam, C. de sent. & interloc. §. inordinatum, in auth. de hered. & Falcid. l. si quis ex aliena. ff. de iud. l. fin. ff. de iurisdict. omn. iud. & toto tit. C. de execut. iudic.* Et si iudex non facit iustitiam, adeatur superior, *l. 1. ff. de appell. l. maiorib. C. eo. tit.* vel supplicetur principi, vt toto *tit. C. libellum principi datum, & auth. quæ supplicatio, C. de precib. imper. offer.* & si iudex malè iudicat, agitur contra ipsum, quia fecit litem suam, *l. fin. ff. de var. & extraordinar. cognit.* Imò si repressaliæ essent permissæ, liceret vnicuique sine iudice se vindicare, *contra tit. Vt nemini liceat.* & caperentur liberi homines contra formam iuris, *l. qui filios, Cod. quæ res pigno. obl. poss. l. obæs, C. de action. & oblig.* Item confunderetur ordo iuris, quia non adiretur iudex debitoris, & rei conuenti, sed iudex actoris, quod est iniquissimum, *l. iuris ordinem, C. de iurisdict. omn. iudic.* Neque obstant † inducta 22 per Bart. *in d. tract. repressal. q. 1. num. 3.* Vbi quod sunt permissæ de iure ciuili, quando gens, & populus requisiti negligunt facere iustitiam: Neque inducta per Iacob. à Canib. *in d. part. 1. n. 16.* vbi copia iudicis haberi non potest, licet nobis ipsis ius dicere, *l. ait prætor, §. debitorem, ff. quæ in fraud. credit. l. creditores, C. de pign.* Quia isti sunt casus particulares, in quibus repressaliæ permissæ sunt, vt probat Mynsing. *in d. obser. 2.* Imò ex casibus specialibus arguimus regulam in contrarium, & dicit Andr. Gail. *in d. obser. 2. num. 2. in fin.* qui allegat repressalias esse licitas, casum exceptum probare debet, alias statur regulæ prohibitiuæ, quia qui regulam habet pro se, ius firmum habere dicitur, donec exceptio probetur, *l. ab ea parte, ff. de probat.* Ias. *in l. 2. nu. 33. ff. si quis cautionib.*

Denique quod sint prohibitæ † iure canonico, fa- 23 cit, quia omnes supradictæ regulæ procedunt etiam de iure canonico, siquidem disponitur hominem liberum capi non posse pro debito, *c. 2. de solut.* & iudex male iudicans facit sibi litem, *c. cum æterni, de re iudic. lib. 6.* & mandantur leges seruari, vbi deficiunt canones, *c. 1. de noui oper. nunciat.* Imò deficiente iustitia secularium, recurritur † ad ecclesiasticum, *c. qualiter, &* 24 *quando, in fin. de iudic.* Et quod Papa ratione supremæ potestatis exerceat iustitiā inter laicos, satis latè scripsi sup. in prima parte *in relect. extran. vnam sanctam, c. 16.* Neque obstat consideratio Iacobi de Canib. *in d. part. 1. n. 16. in fi.* quod propter derelictum administratorum † aliquando tota vniuersitas submittitur inter- 25 dicto, etiam qui non deliquerunt. Quia, vt dixi supra *parte 2. 1. 41.* hoc permittitur solùm in subsidium, vt vel cogant delinquentes ad satisfaciendum, vel illos deiiciant. Quare restat d. repressalias esse omni iure prohibitas, & ideò dicit Francisc. Marc. *in decis. 767. num. 5. parte 1.* cùm hoc remedium sit odiosum, ad euitandum scandalum, non semper debet relaxari, nisi in defectum iustitiæ.

Tertius articulus est: Repressalias † nullo modo esse

by Google

esse concedendas à iudice laico contra clericos. Hæc
probatur in *d.c.1.de immr.lib.6.* & hanc tenet Bart. *in*
tract.de repressal.in 7.quæst.princip.numer.6. Mart.Lu-
dens. *in d.tract. num.43.* Iacob. à Camb. *in d.tract. in 2.*
parte.in princip. Io.Lignan. *in tractat. de bello, cap.153.*
17 & quod concedentes, & exercentes repressalias † con-
tra clericos incidant in excommunicationem *Bullæ*
Cœnæ domini, probat Stephan. Aufre. *in tract.de potest.*
ecclesiastica in seculares, num.86. & scripsi latius de hoc
supra *in parte 2.cap.15.* Et Guid. Pap. *in d.decis.34.* ne-
scit respondere ad *d.cap.1.* & tandem dicit, non habere
locum in clerico debitore fugitiuo, sed hoc non est
respondere ad illum textum, & de eius dicto dicam
paulò inferius. Neque valet respōsio Francisci Marci
in d.decis.359. num.1. parte 2. dicens, quod loquitur de
debito alieno, secus de debito proprio, quia hoc est
violare illius literam, quæ generaliter loquitur. Imò
ex defectu iurisdictionis non possunt laici, & quia re-
gulariter sunt prohibitæ, & odiosissimæ, ideò non de-
bent extendi ad clericos. Qua ratione Alberic. *in tra-*
ctat.de statuen, in d.quæst.53.num.8. dicit, quod in gene-
18 rali concessione † repressaliarum pro Bononiensibus
contra Parmenses, non venit ille ciuis Bononiensis,
qui per longum incolatum effectus erat Parmensis,
quia repressaliæ sunt restringendæ, & Iulius Ferrettus
in tractat.de gabellis, numer.235. dicit, quod si sunt con-
19 cessæ repressaliæ contra † ciues ciuitatum Tusciæ, vir-
tute ipsarum non poterunt capi illi, qui nati sunt in
castris Tusciæ, cùm illi non ciues Tusciæ orti de ali-
qua ciuitate, ita tenet Baldus singulariter *in l.si aliquã,*
ff.de offi. proconsul. & leg. & de odio statutorum con-
cedentium repressalias, vide per Dec. *in consil.49. in*
30 *princip.* Et pro hoc casu facit, quia qui † non potest in
ius vocari, contra eum non possunt concedi repressa-
liæ, Bartol. *in d. tractat. in 7.quæst. principali, numer.17.*
qui loquitur de furioso, & infante, & sequitur Martin.
Laudens. *in d.tract.num.45.* sed clerici nullo modo pos-
sunt in ius vocari per laicum, *authentic. statuimus, C.de*
episc. & cler. c.2.de for.compet. c.1.de cleric.coniugat.lib.6.
cum aliis quæ diximus supra; ergo.

31 Quartus articulus est: Repressalias † contra cleri-
cos nullo modo esse concedendas à iudicibus eccle-
siasticis, & ad hoc videtur dispositio *d.cap.1.de immun.*
lib.6. Laici enim nihil iurisdictionis poterant in cle-
ricos exercere, *d.authent. statuimus. & c.ecclesia sanctæ*
Mariæ, de constit. ergo in illis non poterat esse ratio du-
bitandi, in foro clericorum dubitatio procedebat; er-
go illius dispositio in foro ecclesiastico obseruanda
est, & hanc firmat Iacob. à Canibus contra Bartol. *in*
dict. tractat. repressal. parte 2. in princip. vbi Iacob. dicit
hanc opinionem tenere communiter Canonistas *in*
dict.c.1. Adde alteram rationem. Nam cùm repressa-
32 liæ † concedantur solùm in casum neglectæ, vel dene-
gatæ iustitiæ per superiorem iudicem ipsius Rei, vt
censuit Bartol. *in dict. tract. repressal. quæst.2.* & Martin.
Laudens. *in eius tractat. num.7.* & Francis. Marc. *in dict.*
decis.767. numer.5. parte 1. Vel si fieret maxima, & no-
toria iustitia, Paris de Put. *in tractat. de Syndicatu, in*
ver.quid.in. & Iacob. de Canibus *in d.tractat.repressal.*
nu.20. Non desunt superiores ecclesiastici, qui omni-
bus petentibus possunt facere iustitiam, & iniusti-
tiam quamlibet reuocare: supra episcopum sunt Ar-
chiepiscopus, Patriarcha, & summus Pontifex, qui
culmen iustitiæ est, & iudex ordinarius totius orbis,
vt dixi latius *in part.1.cap.6.* & propterea dispositum
est *in dict.c.qualiter, & quando, de iudiciis.* quod in casu
denegatæ vel neglectæ iustitiæ per iudicem ecclesia-
sticum, non est recurrendum ad laicos, sed ad sum-
mum Pontificem, à quo speratur culmen ipsius iusti-
tiæ, & notatur *in c.placuit, 11.quæst.1. & c. nullus, de iure*
patronatus, & authent. vt differentes iudices, in princip.
& quæ sint alia remedia, ponit Andr.Gall. *in l.1.obser-*
uat.38. numero tertio.

CASVS XLII.

Clericos non posse prehendi per laicos, etiam in fragranti crimine repertos: Neque si fuerint debitores fugitiui laicorum.

SVMMARIA.

1 *Clericus pro delictis commissis capi non potest à ministris laicis, & num.4.*
2 *Excommunicatio latæ sententiæ lata est in ministros laicos capientes clericos.*
3 *Reuocatis omnibus priuilegiis à sede Apostolica concessis.*
5 *Debitor suspectus de fuga potest arrestari per creditorem.*
6 *Clericum suspectum de fuga, qui dicant posse capi per laicos, & remitti ad ecclesiasticum.*
7 *Laici possunt capere clericos delinquentes de licentia prælati ecclesiæ, nu.14.*
8 *Abbas* in c.cum non ab homine, num.12. de iudiciis *declaratur.*
9 *Innocentius* in c.si verò, de sententia excommun. *declaratur.*
10 *Felyn.* in c.cum non ab homine, num.3. de iudiciis *reprobatur.*
11 *Clericus nullo modo potest capi à laicis, etiam si sit suspectus de fuga.*
12 *Clericum capiens etiam suspectum de fuga incidit in excommunicationem.*
13 *Clericus criminosus si aufugiat, delictum non remanet impunitum.*
15 *Prælatus valens verberare clericum non potest committere executionem ministro laico.*
16 *Licentia generalis concessa præsupponit aliquam cognitionem, secus est de speciali.*
17 *Clericus in fragranti crimine repertus non potest prehendi per iudicem laicum.*
18 *Fallit respectu defensionis priuatæ.*
19 *Clericus debitor laici, suspectus de fuga, potest capi per ministros laicos.*
20 *Clericus impotens ad satisfaciendum non potest carcerari, neque excommunicari.*
21 *Clericus non potest renuntiare beneficio* c.Odoardus *de solutionibus.*
22 *Clericus non potest in compedibus detineri.*
23 *Debitor suspectus de fuga, vt capi possit, quot requirantur.*
24 *Suspicio debitoris fugæ debet esse de recenti causata, antiqua non sufficit ad arrestandum illum.*
25 *Debitor, qui tempore contracti debiti erat pauperrimus, non potest arrestari.*
26 *Debitor captus vt suspectus de fuga non potest allegare iudicis incompetentiam.*
27 *Captura existente nulla, potest debitor in carceribus refirmari.*

28 *Carce-*

28 *Carceratus nulliter quando vigore aliarum literarum debeat refirmari.*

29 *Captura nulla ex defectu iurisdictionis non potest confirmari.*

30 L. ait prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraudem credit. *declaratur.* & *num.* 32.

31 *Clerici pro debitis carcerari non possunt à priuatis.*

33 *Iuramentum in litem datur contra capientem clericum cum propria pecunia.*

CONsequens est, vt videamus an clerici posint prehendi (quod vulgariter dicitur arrestari, & est species repressaliarum, vt dicit Andr. Gail. *in lib. singulari de pignorationib. obseruat.* 2.) vel pro delicto commisso, aut committendo, vel pro debito in casu suspicionis fugæ, & hic articulus expedietur per tres articulos.

1 Primus articulus est: Clericus † pro delicto commissu capi non potest à ministria iudicis laici, neque à priuatis laicis, quorum interfit. Hic casus decisus est *in Bulla; Cœna domini*, cuius verba describit Cardinal. Toler. *in sua summa, titul. de casibus, in Bulla; Cœna domini.* & sunt huiusmodi:

2 [Vndecima excommunicatio † est addita nunc de nouo ad maiorem, expresioremq; declarationem Romani Pontificis, contra duodecim genera personarum, quę in aliquam ex quatuor actionibus se intromittunt. Hæ sunt personæ, Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, Iudices quocunque nomine nuncupati, Cancellarij, Vicecancellarij, Notarij, Scribæ, Exequutores, Subexequutores, omnes quomodolibet se intromittentes in quatuor actionibus excommunicantur. Actiones autem sunt quatuor, in causa criminali contra personas ecclesiasticas, Capere, Processare, sententiam ferre, vel exequi.
3 Et reuocantur † omnia priuilegia, etiam à sede Apostolica concessa Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchis, Ciuitatib. alijsque potentatibus, quouis nomine nominentur. Hæc sunt verba clara, vtinam Principes Christiani aperiant oculos ad videndum, & aures ad audiendum: non enim iam excusationem, vel subterfugium habere possunt. Hucusque Cardinalis.]

4 Age videamus an idem sit de iure † communi, quod credo verissimum, per tex. *in c. si verò, in* 1. *de sen. excommun. in ver. cœperit.* & hanc esse communē opinionem, probat Boss. *in tit. de foro compet. nu.* 150. *& in tit. de captura. num.* 35. & Farinac. *in tit. de inquisitione q.* 8. *n.* 115. *& in tit. de carcerib. & carceratis. quæst.* 32. *nu.* 72. cum alijs per eos allegatis.

Difficultas autem stat in hoc, quia dum Ciuilistæ *in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. cred.* & alibi, vt infra allegabo, dicunt debitorem † suspectum
5 de fuga posse capi per creditorem, & volunt illius dispositionem extendi etiam ad clericum debitorem aufugientem, commiscentes terminos, dicunt text. *in d. c. si verò. de sentent. excomm.* non procedere quan-
6 do clericus † est de fuga suspectus, tunc enim potest capi per iudicem laicum, seu eius familiam ad effectū remittendi illum, & trahendi ad iudicem ecclesiasticum, quam intelligentiam firmatunt omnes Moderni, Boss. *in tit. de foro compet. num.* 150. Farinac. *in ti. de inquisitione quæst.* 8. *nu.* 116. Menoch. *casu* 180. *nu.* 23. Villalob. *in commun. opinion. ver. clericus, num.* 78. Clarus *in § fin. quæstion.* 28. *vers. si verò loquimur.* Stephan. Aufrer. *in repet. clemen.* 1. *de offic. ordinar. in* 2. *quæstion.* Ignatius Lopez *in additionib. ad practic. crimin.* Diaz *super cap.* 123. *in additione qua incip. Per lausum.* Mexia *pragmatica taxa pann, folio* 83.

Sed quia omnes prędicti, & alij Moderni fundant hanc eorum opinionem super doctrina antiquorum Canonistarum, ideò operæpretium esse arbitror, illorum verba inducere, vt cognoscatur in iurisdictionia controuersia, an illi verè hanc opinionem affirmarint.

Imprimis allegant gloss. pro hac opinione, † *in d.* 7
c. cum non ab homine. de iudic. ver. deprehensus, quę dicit, sed etiam per laicos potest comprehendi clericus in ipso facinore, vt ita notorium fiat crimen, & detinere absque nota excommunicationis, dum tamē hoc faciat de prælatorum suorum auctoritate, *t. vt famæ, de sentent. excommun.* Hæc sunt verba glossæ, ex quibus nullo modo colligi potest, laicos propria auctoritate id facere posse, cum gloss. asserat de prælatorum auctoritate fieri oportere, quod non negamus.

Item pro hac opinione allegatur Abb. † *in d. cap.* 8
cùm non ab homine. qui verè illam firmat sub *num.* 12. *vers. Sed potest intelligi illud dictum, quando nō tenetur de fuga*, & ad hoc allegat Innocent. *in d. c. si verò*, qui secundùm Abb. dicit, quòd si clericus ab inferenda iniuria etiam tertio non potest aliter compesci, potest capi, & ligari, sine metu excommunicationis, & sine peccato, imò talis meretur. Quod autem opinio Abbatis sit fundata super doctrina Innocent. probatur per alia verba eiusdem Abb. paulò infra, *in vers. tamen in veritate puto, quod licita sit captura, & meritoria, si timetur verisimiliter de fuga, &c.* Ex quibus video Abbatem velle illud meritum, de quo per Innocent. trahi posse ad capientem clericum suspectum de
fuga. Sed re vera Innocent. † non loquitur in istis ter- 9
minis, ideò doctrina Abbatis euanescit. Nam dum dicit text. *in d. c. si verò.* nulli laico tanta datur auctoritas (scilicet iniectionis manuum) in clericos, nisi *turbam arcendo* irruentem, non ex deliberatione, sed fortuito casu clericum lædat, Innocen. in glossa sua de liberatione dicit, quia etiam sine dolo, *sciens tamen* in bello, vel insultu, percuteret clericum, bene esset excommunicatus, sed non mittetur ad sedem Apostolicam: sed nec excommunicationem incurreret officialis, si compesceret eum, vi ligaret eum, si aliter non posset compesci ab iniuria alterius, nec esset ibi prælatus suus, qui hoc faceret; nam ex hoc non credimus, quod officialis, vel quiuis alius, excommunicationem, vel peccatum incurrat, imò meretur. Ex his verbis Innoc. apparet malè allegari, qui non loquitur in casu quo esset de fuga suspectus, sed in casu quo in bello, vbi prælatus suus esse non potest, clericus irruens in alterum, ab iniuria inferenda compesci non posset.

Opinionem Abbatis sequutus est Felin. † *in dict. c.* 10
cum non ab homine, num. 3. motus ratione, quia *c. si quis suadente diabolo.* 17. *q.* 4. est correctū per *l. capite quinto, ff. de adulter.* & ideò capiens clericum criminosum, suspectū de fuga, non incidet in excommunicationē: Cuius ratio in materia iurisdictionis ridicula est, postquam ex dictis per eundem *in c. ecclesia sanctæ Mariæ de constitut.* nulla est potestas secularium in Ecclesiastico, præsertim in legibus condendis, tanto minus in corrigendis. Eandem sequitur Ancharan *in regul. ea quæ. in* 20. *quæ. de regul. iur. lib.* 6. Sed ipse imprimis citat Innocent. ex cuius auctoritate mouetur. Quare Abb. Felyn. & Anchar. cùm neglexerint videre Innocent.

cent, non videtur esse fundamentum huius opinionis Modernorum se subsequentium admuicem sicur aues, hanc etiam tenet Io. Andr. *in d.c.cum non ab homine.*

Ideò veriorem arbitor esse opinionem, clericum
11 criminosum † nō posse capi aliquo modo à ministris laicæ iurisdictionis, neq; etiam à priuatis laicis quorū intersit, etiam si de fuga suspectus fuerit. Quam opinionem affirmarunt Hostiens. *in summa, in tit. de sent. excomm. §. si quis debet, verf. fallit.* vbi dicit hæc verba: Fallit quod quis in causa sua ius nō sibi dicat, vbi quis non habet copiā Magistratus, *C. de Iudæ. l. nullus, arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. post originē*, quod intelligas quo ad hoc, vt si fortè aduersarius meus fugiat, liceat ipsum mihi detinere, & etiā manus iniicere, ad hoc vt ipsum ducam coram iudice competente, *ff. quæ in frau. cred. l. ait prætor, §. si debitorē. & C. de decurio. l. generali, lib. 10.* Et est argumentū, quòd si clericus delinquat & fugiat, possit sine metu canonis coram episcopu duci, & quousq; sibi redditus fuerit detineri, sicut & vtitur ecclesia Gallicana, non tamen definio, vtrum excommunicatio euitetur, quia hoc expressum non est de iure canonico, nisi in casibus, *de sent. excommunicat. c. 3. §. nec illo. & c. perpendimus.* Ergo ex his verbis Hostiens. constat capientem † clericum incurrere in excommu-
12 nicationem, etiam in casu suspicionis fugæ. Hanc opinionem sequuntur Io. de Lignan. & Dom. Cardin. *in d. c. cū non ab homine*, & Collectar. *n. 1.* dicit hæc verba, & credo, quod nec vbi timeretur de fuga, nisi sua specialiter interesset. Non enim reperitur expressum per canones, quod laicus in clericum hoc casu habeat potestatem, nisi ratione proprij interesse, & parum infra dicit; credo tamen tutius esse dicendum, tales esse excommunicatos. Eādem opinionem sequitur Archidiac. *in c. presbyter. dist. 81.* Milis *in repertor. in verf. laicus capiens clericum, fol. 133.* Bonifacius de Rofeggio *in clem. 1. de offic. ordinar.* postquam retulit verba Hostiens. *in c. nuper, de sent. excomm.* dicentis, se non fateri, quod vbi leges capturam permittunt, possit illo casu capi clericus, nisi detur in canonicum expressum: Subdit, non obstare contrarias opiniones, quæ ideò sunt reprobandæ, quia in legib. ciuilibus sunt fundatæ, & contra priuilegium clericale, nihil possunt, vel debent operari, Bertrand. *in c. 1. de confuet.* sequitur opinionem Hostiens. sub dit, consuetudinem in contrarium non valere per illum text. idem dicit Henric. *in c. at si clerici, de iudic.* Aretin. *in d. c. cum non ab homine*, dicit communem opinionem esse contra Hostiens. sed ipse eam non sequitur, & miratur de omnib. Doctoribus illam sequentib. postquam est contra casum *in d. c. si verò*, cui nullo modo responderi potest, hanc eandem sequuntur Addentes ad Felyn. *in d. c. cum non ab homine, sub nu. 2.* & Alex. ad Bart. *in l. si quis in seruitute, ff. de furt. in additione quæ incip. Iuxta hoc quæro.* moti ea ratione, quia *d. c. si verò* pro regula ponit, laicos prehēdentes clericos, incidere in excōmunicationem, & ille intellectus dummodo criminosi in fuga non fuerint, nimis restringit literam, quæ dum de criminosis loquitur, opus est præsumere eos esse in fuga, cū sola accusatione præsumatur aliquē fugere velle, vt notar Bart. *in l. 1. ff. de bonis eorum, qui sibi mortē conscinerunt*, cùm igitur *d. cap. si verò*, regulam faciat, in capiētem clericum criminosum incidere in excommunicationē, intelligi debet de criminoso, qui verisimiliter aufugeret, regula enim aptatur ad ea, quæ vt plurimum accidunt, *l. nam ad ea, ff. de legib.* Nec est verum quòd si clericus † fugiat, delictum remaneat 13
impunitum, quia, vt Alex. ibi dicit, contra illum, licet absētem, poterit procedi multipliciter, vt not. *in c. veritatis, de dolo, & contumac. & in clem. pastor alis, de re iudic.* vel si alibi constituat domicilium, poterit ibi accusari, vt not. *in l. 1. C. vbi de crim. agi oportet.* ego cessat ratio publici interesse, & ratio interesse priuati debebit regulari à ratione publici, & vterque debet cauere ab excommunicatione. Ex his constat opinionem contrariam, quam communem asserunt, non fundari inter Canonistas, & hanc firmat Dec. *in d. c. cum non ab homine, num. 45.* dicens, finaliter concludo, in puncto iuris veriorem esse opinionem contra Abbat. & respondet suis rationibus, & latè eam sequitur Barbar. ibid. neque posse Ciuilistas per leges ciuiles corrigere ipsum ius canonicum. Imò neutros Doctores posse declarare aliquem non incidisse in excōmunicationem contra regulam: Neq; ratio ciuilium legum de debitore fugitiuo loquentium, ipsis clericis conuenire potest, vt dicam infra.

Declaratur hęc opinio vera, vt non procedat quotiescunque laicus † de licentia sui Prælati, ad quem 14
correctio pertinet, clericum caperet fugitiuum, vt dicit glo. *in d. c. cum non ab homine.* & ibi Anton. de Butr. *n. 31.* dicit, regulariter si laicus capiet clericum sine auctoritate sui superioris, incurrit in excōmunicationē, & parum infra dicit: Sis ergo cautus si vis absq; scrupulo licitas facere tales prehensiones, quod officiales laici in hoc deputentur executores, & captores à prælatis suis, idem dicit *in c. vt famæ, n. 7. de sent. excom. & ibi Felyn. n. 3.* & addentes ad ipsum a ios citant, Dec. *in d. c. cum non ab homine, nu. 46. in fin.* Bernardin. Diaz *in sua pract. cap. 123.* Angel. *in tract. de malefic. in ver. quod fama publica, num. 63. in princip.*

Et licet aliqui arbitrentur, neq; de licentia prælati posse laicū capere clericos malefactores, per text. *in c. vniuersitatis, de sent. excom.* Vbi Prælatus † valens ver- 15
berare clericum, non potest committere executionem laico, etiam quando crimen aliter non potest puniri, tanto minus videtur laicō permittendum esse capere clericum. Tamen Dec. *in d. c. cum non ab homine, n. 45.* per multa probat non valere argumentum de verberibus ad capturam. Et Anchar. *in d. c. ea, quæ, in 20. q. de reg. iur. lib. 6.* rectè dicit, quod licētia † nō potest dari in generali, sed potest in speciali, quia sic nullā habet cognitionem de crimine, sed merā executionem facti, sed in † generali negari non potest, quin sit sibi 16
commissa aliqua cognitio super crimine per quod ad capturam procedere vult.

Secundus articulus est: clericus † in fragranti cri- 17
mine repertus nō potest prehendi per iudicem laicū, etiam cum animo illum ducendi ad iudicem competentem. Hic casus patet ex resolutione eorum quę diximus in præcedenti, quia nulla est potestas laicorū in clericos, nisi tanquam meri executores de licentia proprij prælati: Nec potest limitari, vbi deest Prælatus, quia est contra text. *in c. qualiter, & quando, de iud.* vbi in defectum ecclesiastici, non recurritur ad laicū iudicem pro iustitia ministrāda inter clericos, sed ad alterum ecclesiasticum. Et illa † communis opin. quę 18
habet clericum in fragranti crimine repertum, posse per laicū apprehendi, & duci ad suum episcopum, de qua per Clar. *in §. fin. q. 77. verf. sed quæro.* cum aliis per eum, & latius per Syntagma com. opinion. *tom. 1. loc. 1. cap. 5. col. 1.* vbi citat Suarez. Bonacoss. & alios restantes de communi, debet intelligi respectu defensionis priuatæ.

priuatæ. Nam omnes Dd. allegant Inno. *in d. c. si vero.*
qui vt dixi loquitur in defensione priuati hominis, *in*
vers. si concupisceret eum, & ligares, quia aliter compesci
non poterat ab iniuria priuati hominis. Et Clarus *in d.*
vers. Sed hic quaero. disputat de clerico, qui vult aliquod
delictum committere contra personam, vel res alte-
rius, & respondet, quod potest illum impune capere,
& ligare, si aliter eum à maleficio prohibere non po-
test, hæc igitur procedunt in laico priuato, respectu
defensionis personæ suæ, vel suorum, aut etiam bono-
rum, vt per Innocen. ibi, non autem in publico, consi-
derato vt publica persona, quia regula est in contra-
rium, & non potest allegari iurisdictio laicorum su-
per clericos criminosos, (si qui forte reperiuntur) nisi
ius canonicum expressum alligetur, quod reperiri
non potest. Imò contrarium per *Bullam; Cœna domini.*
vt dixi in principio.

19 Tertius articulus est: Clericus † debitor laici, suspe-
ctus de fuga, non potest capi per ministros laicos. Pri-
mo per text. *in c. si clericos, de sent. excomm. lib. 6.* vbi à
contrario sensu, clericus pro debito ciuili non potest
capi, nec carceribus mancipari, & hanc firmant ibi Io.
Andr. Geminian. & Franch. Item Inno. *in c. vt famae.*
de sent. excommun. Cardinal. *in clemen. 1. de offic. ordin.*
Franch. *in c. dilectus, de appellat.* Marsil. *in sua pract. cri-*
min. §. attingam, n. 7. Lapus *allegatione 98. incip. Quari-*
tur non leniter, & in rub. de foro compet. col. 1. in fin. Ber-
tach. *in suo repertorio in ver. clericus conuenitur, vers. cle-*
ricus pro debito. Io. Andr. *in c. nullus, de priuileg.* Hostiē.
in c. 2. de deposito, & ibi Abb. *colum. 2.* vbi dicit, si cleri-
20 cus † est impotens ad satisfaciendum, non potest car-
cerari, nec excommunicari, nec potest cogi ad ceden-
dum bonis, quia non tenetur vltra quàm facere po-
test, *d. c. Odoardus, de solutionib.* Et hæc procedunt et-
iam in clericis in minoribus ordinibus constitutis, vt
dicit Mathesil. *singul. 60. inci. Nota quod clerici,* quia *d.*
c. si clericos. generaliter loquitur, vt notat Franch. *ibi in*
21 *1. not.* Et ideò priuilegio † *d. c. Odoardus.* non potest
per clericos renunciari, etiam cum iuramento, cùm sit
inductum ob reuerentiam personæ, & ordinis cleri-
calis: Vnde dicit Bald. *in consi. 80. incip. Clericus, volu. 2.*
quod clericus non potest se obligare ad personalem
districtionem iudicis secularis, sed per episcopum
posset personaliter distringi, si coram eo hoc actum
esset: Sed hoc intelligitur dummodo teneatur in curia
ecclesiastica, non autem in seculari, nec in compedi-
22 bus, propter † metum excommunicationis, vt firmant
Io. Andr. *in c. ex rescripto, in fin. de iureiur.* & ibi cæteri
sequuntur, Hostiens. *in c. 1. depositi.* & ibi Io. Andr. vbi
licet arguat clericum posse in vinculis detineri, qui
gessit administrationem laici, donec rationem reddat,
tamen subdit, quòd hoc non auderet facere sine li-
centia Papæ, vt ibi factum fuit, nec quandiu paratus
est obedire.

23 Secundò probatur, siquidem ad capiendum † debi-
torem suspectum de fuga multa requiruntur, quæ là-
tius aliis ponit Lanfranc. de Orian. *in c. quoniam con-*
tra, de probationib. n. 118. & seq. videlicet quod constet
de debito, & sit liquidum, alias non fiet carceratio, *l. 1.*
C. de præd. curia. li. 11. Bal. *in l. apertissimi, in fin. C. de iud.*
& latè probat Dec. *in consil. 75. colum. 2. vers. quinto*
suadetur. qui etiam respondet contrariis. Item illa su-
spicio debet probari per duos testes summariè, Bal. *in*
auth. ei qui, C. de bonis auctorit. iudic. possidend. Aretin.
Instit. de actionib. in princ. ait, quod cùm agatur de gra-
ui præiudicio, propter verecundiam, debet probari
suspicio fugæ per duos testes, Alex. *in l. si fideiussor. ff.*
qui satisd. cogant. Caccialup. *in tract. de debit. suspect. &*
fugitiuo, q. 6. principal. nu. 13. vel per instrumentum li-
quidum, vt per Dec. *in d. consil. 75. col. 2.* Item quod ista
suspicio † sit causata de nouo; nam si inerat tempore 24
contracti debiti, nihil fieri potest, testes igitur debent
dicere quod tempore contracti debiti erat diues, &
nunc effectus est pauper, alias secus, vt notat Ang. *in l.*
si ab arbitro, ff. qui satisd. cogant. qui dicit propterea se
fecisse destrui mille capturas debitorum, Imol. *in l. 1. in*
princip. ff. solut. matr. Alexan. *in consi. 19. viso processu ca-*
pturæ, vol. 3. Aretin. *Instit. de actionib. in princ.* latè Dec.
in d. consil. 75. col. 1. Vnde debitor, † qui tempore con- 25
tracti debiti erat pauperrimus, non potest capi per
text. *in d. l. si ab arbitro, §. qui ex causa, ff. qui satisdar.*
cogant. quę si non fuerint obseruata, captura ipsa est
nulla, vt notant omnes pręcitati Doctores, Roman.
etiam *in cōsi. 251. spectabiles domini,* cum aliis per Dec.
in toto d. consil. 75. sed hæc omnia iudicialia sunt: ego
contra clericum coram iudice laico expediri non pos-
sunt, *c. si diligenti.* quia iurisdictiones sunt distinctæ, *c.*
bene quidem, distinct. 96.

Nec valet dicere quod si hæc omnia facta fuerint
per iudicem laicum, possint postea confirmari per ec-
clesiasticum, quia captus, † vt suspectus de fuga non 26
potest allegare iudicis incompetentiam, vt consuluit
Ancharan. *in consi. 192. in auxilium veritatis, colum. 2.* I-
tem captura † existente nulla potest resumari, *l. fin. §.* 27
fin. ff. de eo quod met. caus. vbi Bartol. & communiter
Doct. sic intelligunt, Marsil. *in practica criminal. § se-*
cunda, num. 38. vbi in materia capturæ dicit, quod quā-
do constat de veritate, non curantur sollemnitates,
nec iuris ordo, idem *in l. patre, vel matre, numer. 58. &*
seq. ff. de quaestion. quem sequuntur Addentes *ad singu-*
lar. 93. Cremens. quod incipit; Tenuta, idem dicit Dec.
in consil. 449. num. 19. quod si captura fuit nulla ex de-
fectu citationis, vel alio modo, & in rei veritate con-
stat de debito, non debet relaxari, sed confirmari, per
d. l. fin. in §. fin. Crauett. *in cons. 46. n. 7.* vbi carceratus † 28
nulliter, quando vigore aliarum literarum deberet
carcerari non debet relaxari, sed confirmari, allegat
doctrinam Angeli communiter receptam *in l. si fini-*
ta, ff. de damn. infect. Crauet. *in cons. 172. nu. 7.* qui alios
refert, & ita fuit sæpius decisum. Franc. *decis. 415. nu. 3.*
Francisc. Marc. *decis. Delphinal. 1061. part. 1.* Rota *decis.*
151. n. 5. part. 2. in nouiss. Ioseph. Ludouic. *decis. 40. Peru-*
sina in 1. parte.

Quia hęc omnia non procedunt in captura † nulla 29
ex defectu iurisdictionis, vt latè probat Dec. *in d. cons.*
75. respondens omnibus contrariis, sed procedunt in
captura nulla ex defectu citationis, vel alterius solem-
nitatis requisitæ coram illo iudice capiente, hac enim
captura committitur delictum, quia iudex decernens,
& eius ministri laici incidunt in excommunicationem
Bullæ; Cœna domini, & iudex ecclesiasticus non potest
absoluere & confirmare, nisi priùs pareant, & sic car-
ceratus in pristinum redùcatur.

Neque obstat illa recepta Dd. sentētia, creditorem
posse capere debitorem suū fugientem cum pecunia,
ex regula *d. l. aut † prætor, §. si debitorem, ff. quæ in fraud.* 30
credit. & ita inferunt si potest fieri à priuato, multò
magis auctoritate iudicis laici in clericum, vt firma-
ront Ias. *in §. 1. numer. 72. & seq. Instit. de actionib.* Andr.
Gail. *in lib. 2. obseruat. 44.* Mynsing. *centur. 2. obseru. 65.*
Caccialup. *in tractat. de debitore suspecto, & fugitiuo,*
quaest. 5. princip. nu. 19. Cornel. Benincas. *in tract. de pau-*
pertate

pertate,in 8.*speciali,n*.17.cum aliis per eos citatis,&per Dd.allegatos nuper *in* 1.*casu*. Primo,quia illorum opinio est fundata super legibus ciuilibus,quæ non obseruantur in clericos, vt per Compostellan. Io.Andr. & Ant.de Butr.*in rubric.de consuetudine*, dicētes,quod coram iudice ecclesiastico non attenduntur leges laicorum, sed ius canonicum, *c.quod clericus, de foro com-*
31 *pet*. Item quia clerici † pro debito ciuili in carceres mancipari non possunt per ecclesiasticos,tanto minus per laicos & priuatos, & quatenus posset in clericum fieri aliqua detentio, ipse debet iudicari secundum ius canonicum,& ita,vt euitetur carcer, quod est cleric-
32 rum priuilegium,*d.c.si clericos*. Nec regula *d.§.† si debitorem*. quo mouentur Dd. quicquam facit pro hoc negotio. Quia ille text.procedit,quando creditor caperet debitorem fugientem cum propria pecunia, vt dicit Marian.Socin.*in tract.de dilationib.artic*.20.*q*.17. quem refert, & sequitur Caccialup. *in d.qu*.5.*num*.20. ita creditor hanc capturam faciet pro defensione rerum suarum, & habebunt locum quæ dixi nuper in proximo præcedenti articulo,ex doctrina Innoc. *in d.*
33 *c.si verò*. Et si id fieret contra † clericum fugientem cum propria pecunia, illa debet statim præsentari iudici ecclesiastico, alias iurabitur in litem contra eum, vt dixit Bald.in materia repressaliarum *in auth.sed omnino,C.ne vxor pro marito*, & dixi latius supra *in cas*.41.

CASVS XLIII.

Ecclesiasticos non teneri ad præstandum homagium Principibus secularibus, neque etiam Prælatis ratione spiritualium: Neque temporalium in ecclesiam translatorum, nisi ratione feudi.

SVMMARIA.

1 *Homagium,& fidelitas quid sint.*
2 *Et quomodo differant.*
3 *Contractus fidelitatis potius capit vires de consuetudine,quàm de iure.*
4 *Homagium ligium est quod fit Imperatori,& Regi.*
5 *Iuramentum fidelitatis præstitum contra Imperatorem non valet.*
6 *Homagium aliquando præstatur iurisdictionis.*
7 *Iuramentum fidelitatis si interueniat cum præstatione homagij, facit præsumi concessionem in feudum, & n.20.*
8 *Ecclesiastici non tenentur præstare homagium superioribus ecclesiasticis ratione spiritualium.*
9 *Homagium dicitur species seruitutis temporalis.*
10 *Simonia est præstare homagium pro rebus spiritualibus.*
11 *Clerici pro beneficiis quæ obtinent ab episcopo tenentur iurare fidelitatem.*
12 *Iuramentum fidelitatis præstatur potius dignitati, quàm personæ.*
13 *Prælati ecclesiarum non tenentur facere homagium Regi.*
14 *Principes laici ratione feudorum quomodo faciunt homagium.*
15 *Ecclesiastici non tenentur facere homagium principibus laicis,ratione bonorum temporalium.*
16 *Nec tenentur præstare iuramentum ratione originis, aut familiaritatis.*
17 *Ecclesiastici tenentur præstare iuramentum fidelitatis ratione feudi,quod tenent à Principibus.*
18 *Tenentur obseruare omnia alia,quæ cæteri vasalli.*
19 *Feudo concesso,intelliguntur concurrere omnia requisita.*
21 *Iuramentum fidelitatis potest remitti per pactum.*
22 *Et potest præscriptione acquiri.*
23 *Præscribi possunt prohibita alienari.*
24 *Feudalia præscribi possunt.*
25 *Fidelitas nullo tempore potest præscribi à feudatario.*
26 *Fidelitas non potest remitti per pactum.*
27 *Nec potest præscriptione quæri.*

HOmagium † aliquando ponitur pro fidelitate, 1
Aluarott. *in prælud.feud. quæst*.7. *vers. aliqui appellant*. Est autem fidelitas iusiurandum quod à vasallis præstatur domino, *cap*.1. *§.fidelitatem, quid præced. deb.inuestit.vel fidelit.vbi* Andr.*nu*.1. Ego puto quod satis differunt, quia homagium est, quando quis facit promissionem † alteri genibus flexis,& positis mani- 2
bus intra manus illius, ita quod efficitur homo illius, & talis homo dicitur homo ligius, ita dicit Abbas *in c.ex diligenti,de simon*. Anton.Corsett.*in repet. cap.grandi.de suppl.negligen.prælat.numer*.150.& latius per Specul.*in tit.de feudis,§.quoniam,col*.1. vbi subdit, quod iste contractus † potius capit vires de consue- 3
tudine,quàm de iure,& de diuersis moribus præstandi homagium inter Reges, & alios, scripsi supra *parte* 1.*cap*.7.*& cap*.8. Speculat.autem *in dict.§.quoniam. colum*.1. *ver.& nota*. distinguit: Aut fit Imperatori, vel † Regi,& dicitur propriè homagium,quia ligium 4
est, & hanc esse veriorem opinionem testatur Mozz. *in tract.de feud.rubric.de substitut.feud.numer*.24. Aut alteri, & non est propriè ligium, quia semper iuratur salua auctoritate Imperatoris,vel Regis, *cap.imperialem.§.fin.de prohib.alienat.feud. per Federic*. Aluarott. *in cap*.1.*§.nulla,colum*.4.*vers.ex qua collige: per quos fiat inuestit*. Bald.*in d.§.fin.num*.23. vbi subdit, quod iuramentum † fidelitatis, vel homagij præstitum contra 5
Imperatorem non valet, quia est contra legem, & contra bonos mores, Afflict.*in d.§.fin.numer*.3.*& seq*. vbi etiam, quod in dicto iuramento semper excepta est auctoritas Papæ, Sonsbecc.*in tractat.de feud.part*. 11.*n*.4.

Præstatur autem homagium, † aliquando ratione 6
iurisdictionis, puta cùm subditus loci inferioris, ratione loci iuret homagium loco superioris,Oldrad.*in cons*.159.& latè per Roland.*in cons*.50.*num*.53. *& sequ. vol*.3. & tunc dicitur præstitum tanquam à subdito, ratione bonorum temporalium, sed si cum iuramento † homagij interueniat promissio seruitij persona- 7
lis,tunc illa bona,pro quibus hæc præstantur,dicuntur esse concessa in feudum, Afflict.*in decis*.119.*numer*.2. Grammatic. *in decision.sepenagesima septima, numer*.1. Caccheran.*decis*.27.*numer*.8. Idem Afflict.*in constitutione regni,incip.Constitutionem diuæ memoriæ,num*.65. Albertus Brun.*in cons*.41.*num*.4.*part*.1.Cæphal.*in consil*.1.*num*.25. *& sequ.volum*.1. & tunc homagium dicitur præstitum tanquam à subdito,& vasallo simul. Ideo videndum est, vtrum ecclesiastici teneantur præstare homagium vel Principibus laicis,ratione bonorum,& feudi, aut etiam ecclesiasticis superioribus, etiam pro spiritualibus,qui casus expedietur per tres articulos.

Primus articulus est; Ecclesiastici † non tenentur

præstare homagium superioribus ecclesiasticis ratio-
ne spiritualium : Nam cùm iuramentum fidelitatis
sit species seruitutis, Andr. in cap. 1. de noua forma fidel.
Luc. de Penn. in l. coloni, colum. 1. C. in quibus cauf. coloni.
9 lib. 11. Afflict. decis. 304. nu. 2. tanto magis homagium †
dicitur species seruitutis, & res temporalis, Anton.
Corsett. in d. c. grandi, n. 150. Ant. de Butr. in c. veniens,
num. 3. de accusat. Ideo non præstatur pro rebus spiri-
tualibus, quia præstare homagium pro rebus spiri-
tualibus est quid simoniacum, gloss. in c. 2. §. verum, de
statu regular. lib. 6. Ideo dicit text. in c. fin. de regul. iur.
quod indignum est, & à Romanæ ecclesiæ consuetu-
dine alienum, vt pro spiritualibus facere quis homa-
gium compellatur, tum quia hæc præstatio seruitutis
speciem habet, Felyn. in c. meminimus, nu. 7. de accusat.
& ecclesia libera est, & mater libertatis; ergo & eius
filij ministri, & hanc opinionem firmant Doct. in d. c.
veniens. Anton. Corsett. in d. c. grandi. num. 150. in fine.
vbi respondet contrariis, Philip. Probus in tract. de iu-
re regal. quæst. 1. nu. 4. Abb. in c. ex diligenti. de simonia.
10 per illum text. vbi probatur † hanc esse simoniam,
qua ratione idem tenet Arnolphus Ruzeus in tract. de
iure regal. priuileg. 43. num. 13. Speculat. de feud. §. quo-
niam, in princip. Aluserott. in prælud. feud. qu. 7. vers. v-
trum autem.
11 Et licet clerici † pro beneficiis, quæ obtinent ab e-
piscopo, teneantur iurare fidelitatem, l. cùm clerum, de
verb. signific. c. quanquam, dist. 23. c. ego N. de iureiur. & c.
graue, de excess. prælat. vbi præstant iura fidelitatis, &
homagij: Tamen tex. in d. cap. graue, debet intelligi de
homagio largo modo, vt comprehendat tantùm fide-
litatem, vt ibi notant omnes cum hac ratione, quia
homagium continet temporale commodum illius,
cui præstatur: nam efficitur eius subditus, & vasallus,
& obligatur ad certa seruitia, quæ pro spiritualibus
beneficiis præstari non possunt, vt notat gloss. in d. c.
12 ex diligenti, de simonia. Sed iuramento † fidelitatis iu-
ratur sola ipsa fidelitas, & præstatur potius dignitati,
quàm personæ, c. venerabilis, de elect. quæ fidelitas a-
liquando iuratur etiam ratione administrationis. Pro-
pterea infero non bene aduertisse excellentissimos il-
los Doctores, qui scribentes de iuribus Regalium
Christianiss. Regis Francorum, circa facultatem no-
minandi episcopos aliosque prælatos ad multas eccle-
siasticas dignitates, vt ex indultis summ. Pontif. obti-
nuerunt, de quibus scribo supra in part. 2. c. 14. dicen-
tes, dictos episcopos, cæterosque prælatos teneri face-
re homagium ipsi Christianissimo Regi, quia fideli-
tas, quæ præstatur Regi, dicitur homagium, ergo de-
bet præstari cum ea omni solemnitate, cuius consue-
13 tudo est in loco præstandi homagij. Siquidem † hæc
non procedunt in Prælatis. Vnde Io. Ferrald. in tract.
de iurib. & priuileg. regni Francorum, n. 25. dicit, episcopi
& Prælati aliter se habeant iurãdo, quã seculares Prin-
14 cipes, & † laici. Nam ipsi solent iurare stola ad collum
posita, & manu ad pectus, non autem iurant inter ma-
nus Regis, aut dignissimi Cancellarij, aut quæstoris, &
laici iungunt manus inter manus, & Arnulph. Ruzeus
in d. tract. de iure regal. n. 14. dicit idem, addens hanc fi-
delitatem non fieri ratione episcopatuum, qui sunt
spirituales: Nec ratione temporalium in ecclesiam
translatorum, sed solum ratione feudi, quod obtinent
à Rege, & ita firmauit etiam Innoc. in c. solita, de ma-
ior. & obedient.
15 Secundus articulus est: Ecclesiastici † non tenentur
præstare homagium Principibus laicis ratione bono-
rum temporalium: nam cùm ea bona sint in ecclesiã
translata, & sic Deo dicata, §. sacra. Instit. de rer. diuis. &
ibi Aret. latissimè, non possunt vlterius in vsus huma-
nos referri, c. nouerint, 10. qu. 1. c. semel Deo dicatum, de
reg. iur. li. 6. & hanc opinionem firmant Inn. in c. solet e,
de maior. & obed. Abb. in c. veniens, n. 4. de accusat. Ant.
Corsett. in d. c. grandi, n. 150. in princ. Arnulph. Ruz. in
d. priuileg. 43. nu. 13. pro istis igitur bonis nullum præ-
statur iuramentum, neque homagij, vt dictum, neque
iuramentum securationis illi Principi, sub cuius iu-
risdictione habitant, de quo in c. 1. §. 1. qualit. vasal. iura
deb. fidel. & per Paris. de Put. in tract. de reinteg. feud. c.
546. quod incip. Nunc videndũ est, n. 4. Neq; iuramentũ
† quod præstatur ratione originis, puta quando aliquis 16
succedit ad bona, neque iuramentum quod præstatur
ratione familiaritatis, domesticitatis, habitationis, vel
longæ habitationis, in sua terra, istæ enim iuramento-
rum species omnes sapiunt naturam seruitutis, vt dixi,
à qua libera sunt bona Deo consecrata.
Tertius articulus est; Ecclesiastici † tenentur præsta- 17
re iuramentum fidelitatis ratione feudi, quod tenent à
Principibus secularibus, ad hoc est tex. in c. vnic. §. ve-
rum, de statu regul. li. 6. vbi Abbatissa pro feudo, quod
tenet monasterium à Principe seculari, præstat iura-
mentum cum aliis iuribus superadductis, & hanc fir-
mant Innoc. in d. c. solit. Abb. in d. c. veniens, nu. 4. Ias. in
prælud. feud. n. 5. Curt. iun. in tract. feud. part. 2. q. 4. Al-
uarot. in c. 1. col. pen. vers. si verò clerici, qualit. vasall. iur.
deb. fidelit. & in c. 1. §. qui clericum, col. fi. vers. verum autem,
si de feud. fuer. controuer. & omnia alia † obseruare de- 18
bent, ad quæ alij vasalli obstricti sunt, Bald. in l. fi. in fi.
C. sine censu, vel reliq. Afflict. in c. 1. §. item si clericus, de
capit. Corr. Ias. in l. placet, nu. 21. C. de sacros. eccles. Curt.
part. 1. in 5. quæst. principali.
Et ratio est, quia dum conceditur in feudum, opus
est † vt concurrant omnia requisita, Afflict. decis. 80. 19
n. 8. substantia feudi est fidelitatis, Andr. in c. 1. ex quib.
caus. feud. amit. & in c. 1. §. similiter, de capit. qui cur. ven-
dider. Affli. decis. 320. n. 4. Ideo iuramentum fidelitatis
arguit † rem esse feudalem, Curt. iun. de feud. part. 1. q. 20
6. princ. Abb. in conf. 82. n. 6. part. 1. Ruyn. consi. 42. nu. 1.
vol. 1. Ias. in prælud. feud. nu. 28. cum aliis per Menoch.
lib. 3. præsumpt. 91. num. 46. Et licet iuramentum † fide- 21
litatis possit remitti per pactũ, c. 1. §. nulla, per quos fiat
inuestit. c. 1. in fi. qualit. domin. propriet. priu. 1. c. §. 1. & ibi
Aluarot. Præposi. & Affli. qua fuit prima caus. benefic. a-
mitt. c. 1. in princ. de capit. Corrad. ergò potest præscri-
ptione † acquiri, quia præscriptio æquiparatur inue- 22
stituræ, c. 1. quib. mod. feud. consti. potest, c. 1. in princip. de
consuet. recti feud. cap. 1. §. si quis per triginta annos, si de
feud. defuncti contentio sit. Et quod præscribi † possint 23
prohibita alienari spatio 30. vel 40. ann. Castr. in l. fin.
§. pen. C. comm. de legat. Alex. in consil. 59. num. 11. col. 3.
Corn. in conf. 404. vol. 1. Curt. iun. in auth. res quæ, n. 7.
C. comm. de leg. Ias. in conf. 57. vol. 1. & in §. diui, n. 156. Et
in specie quod feudalia † præscribi possint, est casus in 24
d. §. si quis per triginta annos. Ias. in l. imperium, nu. 22. ff.
de iurisd. om. iudi. & latè per Schradec. de feud. part. 5. 1.
4. per totum. Tamen nunquam præscribitur ipsa fide-
litas, & † ipsi feudatarij omni tempore sunt obligati 25
ad omnia quæ in iuramento fidelitatis continentur,
Alexand. in consil. 30. num. 19. vol. 1. Aluserott. in c. 1. §. 1.
num. 6. & ibi Præposit. nu. 1. qua fuit prima caus. benefic.
amitt. Zas. in tractat. de feud. parte vltima, nu. 34. Curt.
in tractat. de feud. parte 1. in 7. quæstio. Iason in prælud.
feud. num. 114. Vnde retorqueri potest argumentum,
domi-

16 dominus cum vasallo † conueniri non potest, ne vasallus sit ipsi obligatus ad fidelitatem, Aluarot. *in prælud. feud. in 2. diuis. & ibi* Præpos. *n.* 34. Curt. *in tract. de*
17 *feud. 1. part. q. 7. n. 3.* Ergo ipsa fidelitas † præscriptione acquiri non potest; & sic semper clerici, vt obseruent substantialia contractus, tenentur iurare fidelitatem, vel eam obseruare directo domino feudi.

CASVS XLIV.

Statutum, puniens concubinas clericorum, non valere, & illarum animaduersionem esse solius iuris canonici.

SVMMARIA.

1 *Christus Dominus noster cum Publicanis conuersatus est.*
2 *Delicta latentia non habent vindictam publicam, & publica dant scandalum.*
3 *Statutum de puniendis concubinis clericorum intelligitur de publicis.*
4 *Imperator Constantinus quando videbat ecclesiasticos peccantes, sua chlamyde cooperiebat.*
5 *Concubinæ clericorum etiam respectu concubinatus sunt de foro ecclesiastico.*
6 *Concubinatus prohibitio ab ecclesia habuit originem.*
7 *Concubina clerici, ratione adiuncti efficitur de foro ecclesiæ.*
8 *Delinquens simul cum clerico est remittendus ad ecclesiasticum.*
9 *Concubinæ clericorum dicuntur de familia ipsorum, & de eorum foro.*
10 *Concubinatus clericorum cognitio pertinet ad solos iudices ecclesiasticos ex declaratione Papæ.*
11 *Statutum de puniendis concubinis clericorum, nullo modo valet.*
12 *Publicum dicitur aliquando etiam per solam suspicionem.*
13 *Statutum contra ecclesiæ iurisdictionem non valet.*
14 *Statutum publicans crimina clericorum non valet.*
15 *Iudices seculares nullo modo animaduertunt in concubinas clericorum, nisi in subsidium implorati ab ecclesiastico.*
16 *Nec possunt punire concubinas clericorum ob negligentiam iudicis ecclesiastici.*
17 *Prælati possunt habere ministros executionis.*

1 OPortet in hoc mundo cum fornicatoribus, & peccatoribus viuere, sicut Christus † Dominus noster cum Publicanis, & peccatoribus conuersatus est, & sciens Iudam furem, tolerauit, nec perdidit, vt not. *in c. mulier, & c. si peccauerit, & c. Deus omnipotens, 2.*
2 *q. 1.* quia latentia † delicta non habent vindictam publicam, *c. Christiana religio, 22. q. 7.* sed quando sunt publica, præsertim in clericis concubinariis, magnum afferunt scandalum, propterea, quia reipublic. Christianæ interest huiusmodi mala exempla arceri vehementius, etiam per seculares solent fieri statuta de punien-
3 dis † concubinis clericorum, quæ intelliguntur de publicis, non autem de occultis; quia peccata occulta in hoc seculo non habent punitionem *d. c. Christiana*, & ecclesia non iudicat de occultis, sed talia iudicio diuino relinquuntur, *c. erubescant impij 32. distin. in vers. de manifestis quidem loquimur, quia secretorum Deus cognitor est, & index,* & habetur *in cap. in scripturis, distin. 96.*
4 quod Constantinus † Imperator, quando videbat sacerdotes peccantes, illos sua chlamyde cooperiebat, ne ab aliis viderentur. Propterea dubito de validitate istorum statutorum, pro cuius resolutione explico tres articulos.

Primus articulus est, concubinas † clericorum esse 5
de foro ecclesiastico, & nullo modo illarum animaduersionem respectu dicti cõcubinatus pertinere ad iudices laicos. Nam cùm criminis concubinatus prohibitio † ab ecclesia habuerit originem, *c. nemo sibi blan-* 6
diatur, 32. q. 4. & de iure ciuili permittebatur, *l. in concubinatu, ff. de concubin.* Ideo ponitur crimen merè ecclesiasticum, Abb. *in c. cùm sit generale, de foro compet.* qui refert Gottfredum Doctorem antiquum hoc tenuisse, omnes Canonistæ *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.* quos refert Bermõd. *in tract. de concubin. in ver. penitus arcere, nu. 2.* & ideo per iudicem ecclesiasticum punitio fieri debet, Io. Andr. *in reg. sine culpa, li. 6.*

Quod tanto magis procedit in casu nostro, concubinatu † patrato per clericum, quia ratione adiuncti ef- 7
ficitur de foro ecclesiæ, & ad ecclesiasticum iudicem est remittenda, vt docuit Anton. de Prato veter. *in l. 1. ff. quæ sent. sine appell. rescind.* Soc. *in cap. 2. col. 15. vers. secundo fallit, de mutui petit. & cons. 12. col. 6. vol. 1.* Marsil. *sing. 18.* Ferrar. *caut. 10.* Vbertinus de Carrigio *in l. posthumo, nu. 36. C. de bonorum possess. contra tab.* Socin. *in l. cùm Senatus, in fi. ff. de reb. dub.* qui testatur ita vidisse in practica obseruatum in quolibet delinquente † cum cle- 8
rico, vt ad iudicem ecclesiasticũ remittẽdus sit, Steph. Aufrer. *in clem. 1. de foro comp. in Addit. reg. 2. fall. 15.* Socin. iun. *in cons. 34. col. 1. vol. 1.* Parisi. *in cons. 154. col. 1. vol. 4.* Bart. *in l. præcipimus, in fi. C. de appell.* Alciat. *in l. 2. in prin. ff. de verb. oblig.* Andr. Sic. *in c. quanto, in prin. de iudic.* Rimin. sen. *in cons. 399. in fi.* Bossius *in tit. de foro cõpet. nu. 147.* Foller. *in practica crimin. in parte 1. 2. partis, ver. audiant accusatores, n. 79.* Io. de Arnono *Soliloquio 57.* & isti tres testantur sic fuisse iudicatum, Menoc. *de arbitrar. iud. casu 371. nu. 12.* Sapia *in l. imperium, ff. de iurisdict. omn. iud. & ibi* Rim. iun. *n. 83.* Et licet aliquando fuerit decisum in foro laicorum, vt clericus remittatur ad iudicem ecclesiasticum, & laicus socius delicti retineatur, vt infra dicam in particulari casu, tamẽ hæc diuisio non potest procedere in illis personis, quæ per coniunctionem effectæ sunt de foro ecclesiastico ex propria natura, sicut sunt concubinæ † clericorũ, quia 9
dicuntur de eorum familia, & idem priuilegium habet familia, quod dominus, *cap. ad deliberandum, de Iudæis,* gl. *in c. clericum nullus, 11. q. 1.* & dicitur per naturam de foro ecclesiæ, quia non iure ciuili, sed iure canonico dicitur ancilla ecclesiæ, vt etiam per Bermond. *in d. ver. penitus arcere, n. 1.*

Et hoc in specie declarauit Leo Papa X. *in sua Bulla concordatorum Franciæ, in tit. de publicis concubin.* quod cognitio † istius criminis clericorum & eorum concu- 10
binarum pertineat ad solos ecclesiæ Prælatos. Nec obstat opinio Rebuffi *in d. titul. de public. concubin. §. cos, vers. contrarium teneo.* vbi quod si dicta cõcordata fuerunt facta inter Papam & Regẽ, ergo lex est cõmunis vtriusque, & ita Rex Franciæ etiam Legislator, & eius officiales possunt cognoscere de concubinis clericorum. Quia hæc opinio etsi iure reprobata sit, vt dictũ, tamen quantum pertinet ad cõcordata, Pontifex Leo prohibuit secularib. ne se intromittant circa huiusmodi animaduersionem, per hæc verba: *Præterea omnibus secularibus viris, etiam si regali præfulgeant dignitate, nullum qualecunque inferant impedimentũ, quocunq; quæsito colore, Prælatis, qui ratione officij sui, aduersus subdi-*

tos suos pro huiusmodi concubinatu, & aliis causis, sibi à
iure permissis procedunt, &c. Nulla igitur voluntas Chri-
stianissimi Regis præsumi potest in ferendo legem
super concordaturum obseruantia, in animaduertendis
dis clericorum concubinis, quod tum iure canonico,
tum specialiter per ipsum Beatissimum Pontificem
inhibitum fuerat.

11 Secundus articulus est; Statutum † de puniendis con-
cubinis clericorum, nullo modo valere. Nam licet in-
telligatur de publicis, vt dixi, tamen Leo Pontifex *in*
d. Bulla concordatorum, in d. tit. de publicis concubin. de-
12 clarauit, non solum dici publicos, si † per sententiam
aut confessionem in iure factam, seu per rei euidentiã,
quæ nulla possit tergiuersatione celari, sed etiam qui
mulierem de incontinentia suspectam & diffamatam
tenent, qoo casu posset procedi. Sed quod non valeat,
quia est contra libertatem ecclesiæ, probatur ex dua-
bus rationibus. Prima, quia cùm hæc cognitio perti-
neat ad ecclesiam, vt firmatum est in præcedenti arti-
13 culo, hoc statutum † esset de directo contra ecclesiæ
iurisdictionem, & ita libertatem illius infringeret, ita
in terminis huius statuti probat Felyn. *in c. ecclesia san-*
cta Mariæ, n. 102. de constit. Secunda ratio est valde no-
tabilis Petri de Ancharan. *in cons. 196. incip. Magnifice*
& illustris domine, n. 4. Quia per hoc statutum detege-
14 rentur † crimina clericorum, & infamarentur saltem
de facto, & in mentibus fidelium scandalum genera-
retur, *c. presbyter, 2. qu. 5. & c. si mala fama, ibid.* Ias. *in l.*
cùm quadam puella. col. fi. ff. de iurisdict. omn. iudi. Felyn.
in d. c. ecclesia sancta Mariæ, nu. 102. vers. putarem tamen.
Rebuff. *in d. tit. de publicis concubin. §. ipsas, vers. & hoc*
intelligi debet. Io. de Anan. *in rubr. de adulter. col. fin.* &
alios ad hoc congerit Bertach. *in tract. de gabell. in 7.*
parte principali, num. 15. Ex quibus Felyn. ibi concludit,
quod consuetudo, vel statutum emanans ad oppro-
brium cleri, non tenet.

15 Tertius articulus est, Iudices † seculares nullo modo
posse animaduertere in concubinas clericorum, nisi in
subsidium, implorati pro brachio ab ecclesiasticis.
Quod disponitur *in d. Bulla, in vers. Ipsas autem concu-*
binas, aut suspectas Prælati omnibus modis curent à suis
subditis per auxilium, & brachij secularis inuocationem, si
opus fuerit, penitus arcere, &c. & ideo ipsi laici sunt meri
executores, *c. pastoralis, §. quia verò, vers. nihilominus e-*
xequi tenebitur eandem, de offi. deleg. Canonistæ *in c. 2. de*
maledicn. Dd. *in l. si quis latrones, C. de his qui latro. oc-*
cultan. & not. *in l. executorẽ, C. de execut. rei iudi.* Neq;
possunt huius clausulæ vigore animaduertere in ipsos
ante prædictam implorationem, vt credebat Rebuff.
16 *in d. §. ipsas, in fi.* videlicet † in casu negligentiæ iudicis
ecclesiastici, quia hoc non est iure dispositum, & re-
gula incurrendæ excommunicationis est in contrariũ,
ideo nisi detur ius canonicũ expressum pro hoc, sem-
per censetur excommunicatus: tanto magis, quia ipsũ
brachium seculare imploratur in subsidium; si Præla-
tus per suos ministros non poterit executionem face-
re, vt scribit Bermond. *de publicis concubin. in ver. si opus*
17 *fuerit.* & quòd Prælati suos † possint habere ministros
exequendi etiam contra laicos latè scripsi *supra part.*
2. c. 35. quomodo autem brachium imploratum imper-
tiendum sit, latius dixi supra *part. 1. c. fi.*

CASVS XLV.

Statutum imponens pœnam cõsanguineis clericorum, intuitu eorum, non valere.

SVMMARIA.

1 *Statutum grauans consanguineos clericorum propter ipsos est contra libertatem ecclesiæ.*
2 *Metus illatus consanguineis clericorum, censetur illatus clericis.*
3 *Statutum imponens pœnam coniunctis clericorum declinantium iurisdictionem, non valet.*
4 *Statuentes non possunt per indirectum grauare ecclesiasticos.*
5 *Donatio, vel legatum factum filio Titij, censetur factum Titio.*
6 *Statuta quibus modis censeantur inferre grauamen ecclesiasticis.*
7 *Donatum infanti à compatre leuante ipsum de sacro fonte, censetur datum contemplatione patris.*
8 *Renunciatio ob liberationem fratris à carceribus, dicitur esse meticulosa.*
9 *Iniuria facta domestico meo, censetur facta mihi.*

STatutum † grauans cõsanguineos clericorum, pro- 1
pter ipsos clericos est contra libertatem ecclesiæ,
quia clerici efficiuntur timidiores, ad hoc est tex. *in c.*
sciant cuncti, de elect. lib. 6. in vers. vel consanguineos co-
rum. vbi metus † illatus consanguineis clerici, censetur 2
illatus ipsi clerico, quoad reddendũ eum timidiorem,
& hanc opinionem firmat Bald. *in l. 1. C. de indict. vid.*
tol. nu. 4. vbi quod statutum † imponens pœnam con- 3
iunctis clericorum declinantium iurisdictionem iudi-
cis laici, non valet, neque etiam quoad pœnam ipso-
rum coniunctorum, Bart. *in l. 1. in fin. ff. de his qui a pœna*
nomin. Bald. & Angel. *in l. 1. ff. in ius voc. vt eant.* & ibi
Alex. & Io. de Imnol. *in l. heres meus, §. fi. ff. de cond. &*
demonstr. Federic. de Sen. *in consi. 111. quæstio talis est, in*
diœcesinus, col. pen. vbi loquitur de colonis & fictuarius
ecclesiæ, Anchar. *in repet. c. 1. de constit. lib. 6.* Abb. *in c.*
ecclesia sancta Mariæ, in 2. lect. nu. 29. & Fely. *ibid. n. 99.*
& Dec. *n. 180.* Barb. *in cons. 29. vol. 4.* Syluest. Aldobrãd.
in addit. ad Dec. in d. nn. 80. qui dicit se ita consuluisse,
& allegat *consilium 48. li. 4. Antonij Vespucij,* Bertach.
in tract. de Gabellis, parte 7. nu. 15. Baldus Perusinus *in*
tract. de statutis, in ver. ecclesia, nu. 1. & 2. Lapus *allega-*
tione 30.

Nam cùm non possint † derogare directo libertati 4
ecclesiæ, dicũtur illam offendere per indirectum, gra-
uando eorum consanguineos, quando ipsi ecclesiastici
sunt causa finalis ipsius grauaminis per statutũ indu-
cti, de quo *in auth. cassa, & in auth statuimus.* & per Bal.
in l. cunctos populos. Sic in simili dicimus, quod † dona- 5
tio, vel legatum factum filio Titij, censeatur factum
contemplatione Titij patris, ita vt illi acquiratur ex
regul. *l. profectitia, §. 1. ff. de iur. dot. & l. sed si plures. §. in*
arrogato. ff. de vulg. & pup. & l. traditio, §. 1. ff. de acq. he-
red. cum simil. & quot modis id cõtingere possit ex di-
uersis modis nominandi patrẽ, vide per Menoch. *in li.*
3. præsum. 28. quia eisdem modis possumus præsumere,
quando statuta † huiusmodi dicãtur inferre grauamen 6
huic generi hominum contemplatione ecclesiastico-
rum. Addo alterum modum præsumendi, quando
nulla est alia causa statuendi præter clericos, quia tunc
ea causa censetur expressã, Ias. *in auth. quas actiones, nu.*
22. & seq. Ceuer. *de antiquit. parte 4. nu. 48. & sequ. &*
nu. 83. Gambara *in tractat. de extensionib. nu. 118. & seq.*
Propterea diebus præteritis consului in casu nouo,
qood donatum † infanti à compatre ipsum leuante de 7
sacro fonte, censetur donatum cõtemplatione patris,
ex di-

ex dictis per Surd. *in decis. 322. n. 52. in fin. & nu. 53.* quia
solus pater fuit causa finalis dictæ donationis, qui il-
lum vocauit in compatrem, & hodie fiunt donatiua
reciproca inter ipsos compatres, vt habetur inter mea
consilia.

Rota *decis. 7. de renuntiationib. in nouis.* dicit, quod re-
9 nunciatio † facta in manibus ordinarij propter libe-
rationem fratris renunciantis de carceribus, dicitur fa-
cta per metum, & non valet, quia metus consangui-
neorum est iustus metus. Sic etiam si facta est propter
timorem amissionis patrimonij, venit rescindenda,
Cardinal. *in clem. 1. in princip. not. 13. de excess. Prælato-*
10 *rum*; dicit, quod iniuria † facta domestico meo, con-
templatione mea, dicitur facta mihi, qua ratione iniu-
ria facta clericorum consanguineis propter ipsos cle-
ricos, dicitur facta eisdem clericis, & est excommuni-
catus, ac si propriè in clericos intulisset iniuriam, vt
dicit Felyn. *in d. c. ecclesia S. M. n. 99. vers. sed ad istud de*
vulnerante.

CASVS XLVI.

Constitutiones, & statuta laicorum circa possessiones beneficiorum ecclesiasticorum acquirendas, etiam sub prætextu quietis publicæ, ad euadendum scandalum facta, esse nulla & inualida, prætterquam de beneficiis, quorum collatio, ex indultu summi Pontificis pertinet ad Reges.

SVMMARIA.

1 *Dispositio nulla laicorum valet super possessionibus beneficiorum ecclesiasticorum.*
2 *Principes laici non possunt se intromittere circa beneficia ecclesiastica.*
3 *Iurisdictio ecclesiæ non est vsurpanda.*
4 *Princeps non potest facere edictum, ne quis accedat Romam ad impetrandum beneficium.*
5 *Statutum pro bono publico, & quiete ciuitatis non potest fieri super rebus ecclesiasticis.*
6 C. filijs, vel nepotibus, 16. q. 7. *quomodo procedat.*
7 *Principes possunt disponere super possessorio beneficiorum, de quibus possunt disponere ex indultu Papæ.*
8 *Vicereges an possint disponere de possessorio beneficiorum, de quibus poterant Reges.*
9 *Causæ spirituales non possunt aliis committi, vel delegari.*
10 C. cùm inter vniuersas, de electione, *declaratio.*
11 *Papa potest confirmare actum, cuius confirmatio spectabat ad Regem.*
12 *Rex si confert beneficia ex priuilegio Papæ, nihil spiritualitatis confert ex se.*
13 *Rex quando confert beneficia dicitur subrogatus loco episcopi.*
14 *Principes ex indultu Pontificis possunt disponere super possessorio beneficiorum respectu exterorum.*
15 *Aduenæ in quibus locis non possunt obtinere beneficia.*
16 *Principes seculares nullo modo possunt auocare ad se possessionem beneficiorum vacantium.*
17 *Oeconomi deputatio est ius spirituale.*
18 *Oeconomus quomodo differat à vicedomino.*
19 *Oeconomus debet esse de gremio Ecclesiæ.*
20 *Beneficiorum fructus sunt temporales.*
21 *Fructuum collector dicitur Oeconomus*
22 *Principes satagunt possessionem beneficiorum in diminutionem iurisdictionis ecclesiasticæ.*
23 *Principes se intromittunt super possessorio beneficialium ex priuilegio Papæ.*

SOlent plurimæ nasci discordiæ circa possessiones
acquirendas, vt not. *in l. aquissimum, ff. de vsufruct.*
etiam circa beneficia ecclesiasticorum. Propterea su-
periores laici, ex regula d. legis ciuilis sub prætextu e-
uitandi scandali, & quietis publicæ ipsius ciuitatis, sa-
tagunt variis modis de beneficiorum possessionibus
disponere, quos reducendo ad tria capita generalia,
decisiuè describo per duos articulos:

Primus articulus est: Nullam dispositionem † laico- 1
rum, etiam Principum, esse validam disponentem cle-
ricos beneficiis institutos, non posse eorum accipere
possessionem absque licentia laicorum. Nam cùm be-
neficia ecclesiastica sint spiritualia, *c. fi. de rescript. li. 6,*
cum aliis per Io. de Selua *in tract. de beneficiis part. 1. q.*
1. & q. 7. num. 38. & plur. seq. & per Alphons. Hoieda *in*
tract. de beneficiorum incompatibilitate in præfat. n. 2. So-
la ecclesia † administrat, *c. si Imperator, dist. 96. cap. fi. de* 2
reb. eccles. non alien. Neque possunt Principes, aut iudi-
ces laici se intromittere, *c. nam, de ordine cognit. c. lator, qui fil. sint legit.* Abb. *in c. literas, de iuram. calumn.*
col. 3. vers. merè spiritualis: & ius statuendi de rebus, &
iuribus spiritualib. ad solam ecclesiam pertinet; *c. denique. & c. cùm ad verum, dist. 96.* & contrarium facien-
tes excommunicatur. *c. generali, & c. quia sæpe, de elect.*
vnde Papa *in clem. pastoralis, circa §. de re iudic.* dicit nō
esse vsurpandam iurisdictionem † ad alterū pertinen- 3
tem, & *c. venerabilis, in princ.* falcē in alienam messem
imponit, qui alterius officium vsurpat, & ideo huius-
modi statuta laicorum dicuntur potius destitutio, quā
constitutio, vt *in d. c. fin. de reb. eccles. non alien.*

Hanc opinionem firmat Abb. *in cons. 83. præsens dubium, part. 1.* ex tribus rationibus, quibus repetitis per
Felyn. *in c. ecclesia sancta Maria, n. 96. de const.* sequitur
eandem opinionem, atque Dec. *ibid. n. 185.* Similis ca-
sus est, de quo per Boss. *in tit. de Principe, nu. 218.* Vbi,
quod Princeps † non potest facere edicta, ne quis ac- 4
cedat Romam ad impetrandum beneficia, vel capiat
possessionem illorū sine beneplacito principis, & ne
quis citet alium ad Romanam curiam, qui propterea
damnat talia edicta facta per Ducem Mediolani, tan-
quam à non habente potestatem, & tam condentes,
quàm seruantes incidunt in pœnam *c. nouerint, & cap. graue. de sent. excomm.* Abb. *in d. cons. 83. versi. quinimo statuentes.*

Ex quibus infertur errare Angel. *in cons. 23. incip. Nulla persona de ciuitate.* & Socin. *in cons. 20.* inter consilia
Curt. sen. relatus per Thesaur. *in decis. 131. n. 6.* atq; Syl-
uest. Aldobrandin. *in addit. ad Dec. in d. c. ecclesia sancta Maria, n. 185. in additione, incip. Vide quæ scripsi in cōmento d. statuti Florentini.* vbi tenui quod valet d. statutū.
Moti, quia huiusmodi statutum † pro bono, & quiete 5
publica ciuitatis potuit per statuentes fieri: hæc enim
opinio latius est reprobata à nobis supra *in cas. 1.* Vbi
quod non valet ex causa boni publici, etiam si nullam
de clericis faceret mentionem, à fortiori ergo non va-
let hoc, de quo loquimur, expressam de clericis, & eo-
rum beneficiis nominationem faciens. Neque huic
statuto posset opitulari regula *c. filiis, † vel nepotib. 16.* 6
q. 7. vbi habetur recursus ad Regem; quia vt latius dixi
in 2. part. ille est casus particularis propter distantiam
loci à Romana curia, & videtur tolerari, seruatis prius

ſeruandis; videlicet prius compaeitione facta coram epiſcopo, & eo negligente coram Archiepiſcopo, & tandem quia eccleſia iuriſpatronatus minabatur ruinam, nec poterat expectari tempus propter diſtantiam ab vrbe, in ſubſidium aditur Rex. Nam de regula eſt, vt propter negligentiam iudicis eccleſiaſtici, ipſi laici non ſe intromittant, de quo *in c. qualiter & quando, in fi. de iudic.* Nō enim debent apponere manum in meſſem alienam, aliter ſunt excommunicati. Nec obſtat ſi diceretur, quod valet ſtatutum, quia de poſſeſſorio beneficiorum, etiam laici cognoſcere poſſunt, quia hæc opinio procedit tantùm, vbi clericus ageret contra laicum, ſecus eſt, quando tractatur de acquirendo poſſeſſionem contra alterum clericum, vt latè ſcripſi ſupra *caſu* 38.

Primo declaratur hic articulus, vt non procedat ſu-
7 per poſſeſſione † illorum beneficiorum, quorum collatio & inſtitutio ex indultu ſumm. Pontiſ. pertinet ad Reges, vt de Rege Apuliæ eſt gloſſ. *in ver. eccleſias, in ſumma, 16. q. 7.* & de aliis Regibus habentibus hanc facultatem ſcripſi ſupra in *part. 2. c. 14.* Nam ſi ſunt habilitati ad conferendum, & inſtituendum clericos de certis particularibus beneficiis, cenſentur etiam habilitati ad diſponendum circa poſſeſſionem ipſorum.

Hanc declarationem aliqui intelligunt procedere non ſolùm in Regibus habentibus hanc facultatem,
8 ſed etiam in eorum Viceregib. † Igneus *in repet. l. 5. §. non alias, n. 331 ff. ad Syllanian.* de quo ego valde dubito; quia poteſtas conferendi regulariter eſt laicis interdicta, *c. ap. dilectus, de præbend. c. fi. de conceſſ. præben. & not. q. 7. in fi. ſumma, cum alio per* Pariſ. *in conſ. 40. n. 12.*
9 *& 29. volum. 4.* Neque poſſunt cauſæ † ſpirituales aliis committi, vel delegari, vt de legato de latere Papę dicit Petr. Andr. Gambarus *in tract. de auctoritate legati de latere li. 8. num. 72.* & ibi notat in hoc eſſe maiorem poteſtatem epiſcopi, quàm legati de latere, cuius perſona cùm ſit electa circa ipſa ſpiritualia, non poteſt aliis committere, tanto minus Rex poteſt committere
10 laicis. Nec obſtat † *c. cùm inter vniuerſas, in fin. de elect.* quo mouetur Igneus, vbi Papa vice regia approbat illam electionem. Quia illa confirmatio imprimis pertinebat ad Regem, non tamen erat penitus abdicata à perſona Papæ, quia & ipſe denuò debebat confirmare. Vnde notat ibi gloſſ. & communiter omnes Ca-
11 noniſtæ, quod Papa † confirmans pro Rege, debet iterum confirmare vt Papa, ergo canonicè potuit fieri illa confirmatio vice regia, quia Pontifex erat capax illius iuriſdictionis, vt in altero ſimili iuriſdictionis dicit Bald. *in proœm. ff. nu. 51.* Neque eſt verum, quod ius conferendi non ſit merè ſpirituale, ſed ratione vnionis, & ideo facilè tranſit in laicum, vt innitentur ad conſtructionem & fundationem eccleſiarum, Archidiac. *in c. pia mentis, 17. q. 6.* Abb. *in c. 1. de præbend.* Quia hoc procedit in præſentatione patronatuum; ſed in collatione beneficiorum præſertim curatorum ſecus eſt, quorum collatio ſpiritualis eſt, ideo pertinet ad ſolum Papam, & epiſcopum priuatiuè, & ad legatum de latere, *c. 1. de offi. legat. li. 6.* non autem ad laicum propter commiſſionem exercitij curæ animarum, quam laicus, prout nec alius Prælatus à prædictis tribus cōmittit. Nam hierarchia huiuſmodi curæ ſolum in Papa & Epiſcopo, ac ſubſidiariè in Curato exiſtit, vt dicunt Anchar. Ant. de But. & Immol. *in c. cùm non ignores, de præbend.* qui ſubdunt, non eſſe abſurdum pluribus in ſolidum curam populi competere, ſicut pluribus tutoribus, *l. 1. ff. de adminiſt. tut.* Et dicit Io. de Li-
gnan. *in c. dilectus, in 3. in fin. de præbend.* quod ſi Rex † 12
confert beneficia ex priuilegio Papæ, nihil ſpiritualitatis dat ex ſe, ſed à Papa & per ipſum Regem tranſit ſpiritualitas ſicut aqua per canale lapideum, vt not. *in c. ſi iuſtus fuerit, 1. q. 1. in verſ. in canali lapideo nihil generatur.* Et quando † Rex confert, dicitur ſubrogatus lo- 13
co epiſcopi, vt ait Probus in *tract. de iure regaliæ, q. 12. nu. 5.* Sed laicus non poteſt eſſe vicarius Prælati eccleſiaſtici in ſpiritualibus, & ſpiritualibus annexis, vt probant Io. Andr. Gemi. & Fran. *in c. vnic. de cleric. coniug. lib. 6.* Abb. *in c. ſanè, in 1. not. de offi. vicar.* Collectar. *in c. decernimus, de iudic. & ibi* Abb. *nu. 12.* Rebuff. *in pract. benefi. tit. de form. vicar. epiſcop. n. 35. & ſeq.* ergo nec poteſt eſſe Vicarius Regis laici ad conferendum beneficia eccleſiaſtica.

Secundo declaratur vt non procedat † in poſſeſſione 14
illorum beneficiorum, quæ ſita ſunt in regnis, & ciuitatibus, quarum Regibus ſummi Pontifices conceſſerunt gratiam, vt nullus exterus poſſet obtinere beneficia ſine licentia ipſorum, & huiuſmodi priuilegio obtinuit Rex Catholicus Hiſpaniarum, vt nullus exterus † in Regnis Hiſpaniarum abſque ipſius conſen- 15
ſu poſſit obtinere beneficium, præſertim dignitates electiuas Pontificales, & Cathedrales, annullando gratias, & expectatiuas in contrarium obtentas, vt teſtatur glo. *in regula Cancell. 19.* & refert Benedict. *in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, n. 482. de teſtament.* & propterea condita eſt *lex Regia, li. 1. partitarum, tit. 3. l. 16.* Idem priuilegium conceſſum fuit Chriſtianiſſimo Regi Franciæ, vt ait Benedict. *ibid.* & Rebuff. *de liter. naturalib. glo. 2. n. 2. & in pract. beneficial. in tit. de reſcript. mixtis, gloſſ. 1. & in tract. de pacific. poſſeſſor. numer. 219.* Boer. *deciſ. 31. n. 18.* Propterea idem fuit diſpoſitum de ſtylo Parlamenti, vt cautum eſt *ſub rubric. de præbend. ordinat. 3.* Quo caſu ipſi Reges volunt eſſe certi quis poſſideat beneficia, ne exteri ſecreta regni in maximā eius perniciem reuelent, & ſuper hac declaratione latè ſcribit Diaz *in pract. canonica, c. 54.*

Secundus articulus eſt, Principes † ſeculares nullo 16
modo poſſe auocare ad ſe poſſeſſionem beneficiorum vacantium, conſtituendo Oeconomum, donec de beneficio fuerit per Pontificem prouiſum. Nam vt concluſum eſt ſupra *in 1. artic. in princip.* laici nullo modo poſſunt ſe intromittere circa ſpiritualia, ſed deputa-
tio † Oeconomi eſt ius ſpirituale, vt probat Ioan. de 17
Selua *in tract. de benefic. part. 1. q. 7. n. 44.* quia habet ipſe aliquid iuriſdictionis ſpiritualis, & ideo debet cōſtitui auctoritate epiſcopi, vel Prælati, *c. cum ſimili. 9. q. 3. l. omnes, §. nihilominus, C. de epiſcop. & cleric. Imperatorem, in fin. de iuram. calumn. c. quia in quibuſdam, diſt. 89. c. cum nobis, de offic. ordinar.* Aliquando autem appel-
latur Vicedominus, † *c. volumus, diſt. 89.* tamen Oeco- 18
nomus propriè eſt in rebus canonicorum, & eccleſiæ, Vicedominus autem in epiſcopalibus, de quo per Spec. *in tit. de his qui alieno nomin. §. 1. ver. Oeconomus,* & debet eſſe clericus, *l. decernimus, C. de epiſc. aud. c. nona. 27. q. 7. arg. c. edoleri, de reſcript. & c. vnic. de ſyndic.* I-
tem debet † eſſe de gremio illius eccleſiæ, à qua eſt 19
Oeconomus conſtitutus, aliàs nō valet, *c. quia, diſt. 89. c. quoniam. 16. qu. fin.* Ergo non poſſunt Principes laici circa conſtitutionem Oeconomi aliquo modo ſe intromittere.

Neque obſtant conſiderationes Theſauri *in dict. deciſ. 131. num. 5. ad fin.* qui contrarium determinauit, ex
eo quia fructus † beneficiorum ſunt temporales, cùm 20
vendi

vendi possint, ex not. etiam per Caccher. *decis. 31. nu. 5.*
Quia aliud est vendere, & locare fructus ad modicum
tempus, quod est temporale, secus si ad longum tem-
pus, quia tunc ratione administrationis, dicitur quid
spirituale, vt per Io. de Selua *de benefic. parte 1. q. 7. n. 2.*
21 Aliud est deputare † collectorem fructuum, qui Oe-
conomus appellatur, & hic ratione iuris spiritualis,
quod habet, vt dixi, non potest à Principe laico depu-
tari. Et quamuis ista reductio fructuum beneficij va-
cantis ad manus Principis esset vtilis Ecclesiæ, tamen
dicitur nimis damnosa Ecclesiæ vniuersali, quia Prin-
22 cipes † hoc satagunt ad diminutionem iurium eccle-
siasticorum, & potest Oeconomus à Capitulo, vel a-
lio ecclesiastico superiore in Ecclesia vacante deputa-
ri; nec debent laici apponere falcem in messem alie-
nam, vt dicit Pont. *in d. clem. pastoralis, in fine.* aliàs ex-
communicantur, *d. c. generali, & d. c. quia sæpe, de elect.*
Nec est vera illa opinio, quod iudex secularis se in-
tromittat de possessorio spirituali, vt dixi supra *casu*
23 38. Non tamen nego posse † hoc facere illos Reges &
Principes, quibus ex priuilegio summi Pontificis id
indultum est, de quibus loquuntur Doctores allegati
per Thessaur. *in d. decis. 131. nu. 9.* & dicta priuilegia fir-
mant regulam in contrarium in cæteris.

CASVS XLVII.

Nulla consuetudine, etiam immemorabili, introduci posse, vt Principes laici cõuocari debeant ad eligendum Prælatum Ecclesiæ, neque aliquo modo posse Prælatum electum non admittere, nisi canonica existente causa.

SVMMARIA.

1 *Principes laici possunt episcopos electos sibi suspectos non admittere.*
2 *Principes laici non possunt interuenire in electionibus prælatorum.*
3 *Neque consuetudine id introduci potest.*
4 *Laici non se intromittunt super spiritualibus, vel illi annexis, nisi de licentia Papæ.*
5 *Laicus possidens spiritualia semper præsumitur esse in mala fide.*
6 *Præscriptione nulla acquiruntur spiritualia.*
7 *Consuetudo, vt mortuo prælato denuntietur Principi laico futura electio, an sit valida.*
8 *Principis munus est ecclesias restaurare.*
9 *Princeps potest opponere contra canonicam electionem causas suspicionis.*
10 *Exceptiones in facto consistentes potest quis cogi ad opponendum.*
11 *Consuetudine potest introduci, vt Princeps requiratur ad opponendum exceptiones in facto contra electum prælatum, & n. 14.*
12 *Consuetudo requirendi Principem nõ est ad essentiam electionis.*
13 *Electio facta non requisito Principe seculari est valida, etiam stante consuetudine in contrarium.*
15 *Electio contra priuilegium est nulla.*
16 *Princeps irritat electionem solum quando timet de coniuratione, proditione patriæ, & reuelatione suorum secretorum.*
17 *Princeps ex consuetudine posset restringere electionem ad certum genus personarum.*
18 *Electio restricta per Principem ad certum genus personarum, non dicitur per impressionem facta.*

QVia Principes † laici possunt Episcopos electos 1
sibi suspectos non admittere, & causis suspicio-
nis probatis electionem retractari facere, vt per In-
noc. *in c. super his, col. fi. de accusat.* quod Abb. *in col. 3.*
reputat dictum singulare, & *in c. 1. de elect.* & Felyn. *in*
d. c. super his. Geminian. *in c. 1. in nono, dist. 21.* extollit, &
sequitur dictum Innoc. pro quo multos allegat Pe-
trus à Biasio *in suo directorio electionum, parte 1. c. 6. nu-*
mer. 2. Ideò paulatim creuerunt multi abusus in Ec-
clesia Dei, vt dicit idem Petrus in principio *dicti dire-*
ctorij, qui tanquam contra canones sunt penitus ex-
tirpandi, eósque reduco ad duos articulos princi-
pales.

Primus articulus est: Cùm principes † laici regu- 2
lariter non posint interuenire in electionibus Præ-
latorum ecclesiæ, *c. sacrosancta, & c. Messana, de elec.* li-
cet posint ex priuilegio summi Pontificis, tamen
nullo modo posse consuetudine † introduci, vt in- 3
teruenire debeant. Hanc opinionem firmarunt Abb.
in c. quiquis, n. 3. de elect. post Io. Andr. *in c. 2. de praben.*
lib. 6. in nouell. vnde hic potius dicitur abusus, & con-
suetudo corruptela, vt *in d. c. Messana, in fin. & ibi gloss.*
1. in vers. vt laicus princeps, vel potestas. Idem Abb. *in c.*
sacrosancta, n. 2. de elec. & in d. c. Messana, n. 4. & in c. cau-
sam, nu. 3. & plur. seq. de præscr. & in sua disputatione incip.
Angerio. Spe. *in tit. de instrum. editione. §. 7. vers. quid er-*
go. Dec. *in c. decernimus, n. 198. & plur. seq. de iudicijs.* A-
lex. *in cons. 57. viso puncto, vol. 4.* Francisc. Marc. *in deci.*
Delphinal. 1024. n. 5. parte 1. Laicus † enim nõ se intro- 4
mittit de spiritualibus, vel illi annexis, nisi de licentia
Papæ, *c. cum contingat, de arbitr. d. c. causam, de præscrip.*
& c. princeps 26. q. 3. & habetur *in c. Adrianus. distinct. 3.*
& per Gemin. *in d. c. 2. de praben. lib. 6.* nisi à casib. à iu-
re expressis, gl. singul. *in c. fin. 23. q. 1.* ergo firmatur re-
gula in contrarium in cæteris. Vnde dixit Innoc. *in c.*
constitutus, de elect. quod laicus † possidens spiritualia 5
semper præsumitur esse in mala fide, idem dicit Bald.
in l. super longi, col. 4. C. de præscr. longi temp. & in l. malè
agitur, C. de præscript. 30. ann. dicit, quod possidens spi-
ritualia cogitur ostendere titulum; ergo nulla tem-
poris præscriptio, † etiam immemorabilis potest iu- 6
uare laicũ in istis spiritualibus, *d. c. causam, & ibi* Abb.
nu. 3. dicit, non valere argumentum de priuilegio ad
præscriptionem, quando persona non est habilis ad
possidendum, tunc enim per priuilegium Papæ fit ha-
bilis, gl. *in §. verum, dist. 32. & in c. bene quidem, dist. 96.*
& in dict. c. Adrianus. vbi Papa concessit Imperatori, &
multis Regibus facultatem conferendi beneficia: si-
ne priuilegio non sunt capaces, vt dixi: ergo non pos-
sunt præscriptione acquirere, ex reg. *c. sine possessione,*
de reg. iur. lib. 6. & quomodo hoc argumentum non
procedat data incapacitate tituli, scripsi latius supra *in*
parte. cap. 10.

Secundus articulus est: Consuetudo, † vt mortuo 7
prælato denuntietur Principi laico futura electio, vt
habeatur eius consensus in eligendo, est valida. Hanc
opinionem firmauit primus Innoc. *in c. quod sicut, n. 1.*
in fine, de elec. & ibi Abb. *n. 7.* Idẽ Ab. *in c. 1. n. 9. & in c.*
cũ inter vniuersas, n. 4. de elec. & in c. 1. in fine, de consue-
tudin. Roman. *singular. 290. incip. cap. cum terra, de ele-*
ctione. Io. Lup. *in proœmio repetit. de donat. inter virũ &*
uxor. col. 6. vers. hinc est. Restaur. Castald. *in trac. de Im-*
perat. qua. 100. n. 21. Corset. *de potestate regia, parte 1. n.*
12. Io. de Selua *in tractat. de benefic. parte 2. qua. 23. n. 25.*
Petrus de Biasio *in d. directorio electionum. cap. 6. n. 3.*
parte 1. Card. Alex. *in dict. c. 1. de elec.* Felyn. *in c. dilecto.*

*in princip. de testib. & in c. apostolicam, de regul. & in c.
apostolicæ, col. 4. vers. cæterum limitabis. de except.* Bertachin. *in tract. de episcop. parte 1. princip. quæst.*

Primo declaratur validitas huius consuetudinis, vt
8 Princeps, † cuius munus est ecclesias contritas restaurare, *c. boni principis, dist. 96. & ibi* Archidiac. & Geminian. admoneat Capitulum ad eligendum aliquem
bonum, & fidelem sibi, vt defendat ecclesiam ab oppressionibus aliorum, & ne quid prauitatis in electione intercedat, ita dicit Francisc. Marc. *in d. decis. 1024.
nu. 9. parte 1.* Super alio etiam potest esse fundata dicta
9 consuetudo: nam cùm Princeps † post electionem factam, possit opponere canonicas causas electionem
irritandi, vt dixi in principio huius casus, potuit per
consuetudinem similis casus introduci, vt denuntietur ei electio futura, ad finem, vt proponat exceptio-
10 nes suas si quas habet: & quod habens † exceptiones
in facto consistentes, possit cogi per iudicem ad eas
opponendum, siue sine scriptis, vt tenet Bartol. *in l. 1.
§. 1. ff. de except.* & Cyn. & Bald. *in auth. querelam, C. de
non num. pec.* prout est communis opinio, de qua per
Dec. *in c. quoniam contra, n. 101. de probationibus.* siue in
scriptis, vt probat Lanfranc. de Orian. *in d. c. quoniam
contra, num. 13.* quam opinionem contra communem
ego sequor, instante parte, vt probat Barbat. *in additionib. ad Abb. in c. pastoralis, super nu. 4. de iudic. in additione incip. quod fic.* per tex. *in d. c. pastoralis, in vers. nisi
indiscretè per alios.* & ita vidi iudicari Neapol. in sacro
consilio, vt habens exceptiones in facto consistentes,
teneatur, instante parte, illas in scriptis proponere, &
facit altera *decisio Franchi 263. in fine.* Ergo si hoc est
11 verum de iure, potuit consuetudine † introduci, vt ipse Princeps requiratur ad opponendum, alias præcludatur via vlterius ipsam electionem irritandi, ita
dicit Abb. *in c. cum terra. n. 2. de elect. in vers. sed requiritur consensus, vt audiantur exceptiones legitimæ, si quas
habet, vt in posterum non possit opponere.* Et erit intellectus huius consuetudinis: cùm enim Princeps debeat consentire, saltem tacitè, non opponendo causas
legitimas contra electionem iam factam, potest consuetudine introduci, vt ipsius consensus requiratur, ne
postea electio impediatur, ita dicit Corsett. *de potestate regia, parte secunda, numero duodecimo, in fine, & numer. 13.*

12 Secundo declaratur, vt requisitio Principis, † vigore prædictæ consuetudinis non fiat ad essentiam electionis, quia sic esset contra libertatem ecclesiasticam,
c. 1. de consuetud. d. cap. cum terra, de elect. sed tantùm de
honestate, vt dicit Francis. Marc. *in d. decis. 1024. nu. 6.
parte 1.* & de vrbanitate vt per Abb. *in d. c. cum terra.* I-
13 deo electio † facta non requisito Principe seculari, est
valida, nec potest irritari, ratione prædicti consensus
omissi, ita firmat Abb. *in d. c. cum terra. in tota col. 1. &
in d. c. quod sicut. §. super eo. n. 7. in fi. de elect.* Io. de Selua,
de benefic. parte 2. q. 23. nu. 27. Corsett. *de potestate regia,
parte 2. num. 13.* post alios per eum citatos, & Francisc.
Marc. *in tota decis. 1024.* Et hoc mihi videtur voluisse
14 † Innoc. *in d. cap. quod sicut.* si rectè perpendantur eius
verba, dum dicit in princip. quod aduersus electũ potest opponi aliquod crimen, mox in glossa sua (nominatio) dicit, quod laici possunt interesse, si hoc habent
de iurisdictione sua, *c. nobis, de iurepatronat.* id est, ex
priuilegio Papæ, statim subdit; Mors autem Prælati
potest nuntiari Principi, & eius consensus requiri, si
de consuetudine, vel priuilegio hoc habet Princeps:
sed quia dixerat de consuetudine, vel priuilegio, statim
declarat, de priuilegio, quia electio † contra priuile- 15
gium est nulla; electio autem contra istam consuetudinem nuntiandi nõ est nulla, quia, vt dicit ipse, iura
spiritualia non cadunt in personas non spirituales, &
non consecratas, & ita ex ipso Innocentio, qui est auctor huius opinionis, quam sequuti sunt, appatet electionem factam contra hanc consuetudinem nuntiandi esse validam.

Electione autem facta, duo tantùm possent opponi per Principem ad irritandum illam, videlicet
quod Princeps † timet de coniuratione, seu proditio- 16
ne patriæ, seu reuelatione secretorum suorum, & hoc
ratione patriæ, vnde electus est oriundus, vel propter
parentes suos, qui sibi fuerunt infesti, in quo est audiendus, vt dicit Inno. *in d. super iis*, & præfati Doct.
in princip. huius casus, Io. de Selu. *in d. quæst. 23. nu. 27.*
Ex quo notant Doct. quod Princeps † requisitus pro 17
consensu, vigore dictæ consuetudinis, posset restringere electionem faciendam ad certum genus personarum, nec tunc diceretur impediri libertas, quæ est
substãtia electionis, vt dicit Abb. *in d. c. cum terra, n. 2.
propè finem.* per tex. *in c. abbate, de verb. signif. & in c. cum
dilectus, de consuet. & in c. 2. de in integr. restit.* & declarat Petr. de Biasio *in d. c. 6. n. 9.* vbi etiam quod talis electio † non diceretur per impressionem facta. 18

CASVS XLVIII.

Neque iura disponentia de præscriptione mobilium, vel immobilium, aut actionũ, vt breuiori quadraginta annorũ temporẽ præscribantur, comprehẽdere ecclesias, & ecclesiasticos, neque statuta laicorum contra ius commune restringentia præscriptionẽ: & si de ecclesia aut ecclesiasticis mentionem faciant, non valere.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio quadraginta annorum currit contra quamlibet ecclesiam, præter Romanam, tam de iure ciuili, quàm canonico.*
2 *Et incipit à morte prælati alienantis.*
3 *Ecclesia Romana patitur solum præscriptionem centum annorum.*
4 *Ecclesia restituitur aduersus præscriptionem, stante læsione.*
5 *Ecclesia præscribit contra ecclesiam spatio quadraginta annorum.*
6 *Priuilegium eius qui tractat de damno præualet ei, qui tractat de lucro.*
7 *Præscriptionum tempora quot sint assignata in iure.*
8 *Vsucapio triennij non habet locum in bonis mobilibus ecclesiæ.*
9 *Iuris canonici generalitas non potest limitari per ius ciuile.*
10 *Lex ciuilis in dubio præsumitur correcta de iure canonico.*
11 *Ecclesia non admittit minorem præscriptionem quadraginta annorum, etiam in mobilibus.*
12 *Bona mobilia ecclesiæ alienari non possunt, sicut immobilia.*
13 *Vsucapio triennij non habet locum in bonis mobilibus fisci.*
14 *Ecclesia qualibet habet fiscum.*
15 *Statutum in vno de æquiparatis censetur in altero.*

16 *Vsu-*

16 *Vsucapione transfertur dominium in possessorem.*
17 *Vsucapio regulariter est fauorabilis, fallit respectu ecclesia.*
18 *Statutum correctorium disponens in vno censetur disponere in altero, quod sublata significatione comprehenditur sub disposito.*
19 *Vsucapionis & prescriptionis eadem ratio assignatur.*
20 Aut.quas actiones,C.de sactosanct. ecclesiis. *qua ratione liget ecclesias.*
21 *Ecclesia circa prascriptionem non vtitur alio iure, quàm canonico.*
22 *Vsucapionem triennij qui dicunt currere contra ecclesiam, firmant etiam ipsam restitui aduersus vsucapionem.*
23 *Prascriptiones minori tempore quadraginta annorum de iure ciuili, non currunt contra ecclesiam.*
24 *Prascriptio quadriennij* l.bene à Zenone.*non habet locum contra ecclesiam.*
25 *Ecclesia donataria Imperatoris potest vti prascriptione* l.bene à Zenone.
26 *Ecclesia si non sit vsa rescripto infra annum, non prascribitur im eius.*
27 *Prascriptio vnius anni actionum de dolo non comprehendit ecclesiam.*
28 *Statutum, quod contra ecclesiam prascriptio currat minori tempore quadraginta annorum, non valet.*
29 *Statutum, quod ecclesia nunquam prascribat, non valet.*
30 *Statutum non potest praiudicare ecclesia, etiam in quarendis.*
31 *Statuentes laici non possunt derogare iuri canonico.*
32 *Statutum de prascriptione crediti nullo modo afficit ecclesiasticos.*
33 *Nec afficit laicos quia est nutritiuum peccati.*
34 *Negligentia non petentis non prapōderat peccato prascribentis in realibus, secus in personalibus.*
35 C.finale,de præscript. *loquitur tam de realibus, quā personalibus actionibus.*
36 *Obligatio maior est in actione personali, quam reali.*
37 *Constitutio correctoria ampliatur, quando tractatur de euitando peccato.*
38 *Ius canonicum eneruat omnem prascriptionem ratione peccati euitandi.*
39 *Statutum inducens prascriptionem vsurarum est validum.*
40 *Statuta laicorum valida, non includunt ecclesiasticos.*
41 *Statutum de prascriptionib. non nocet ecclesia heredi creditoris, contra quem erat incepta prascriptio.*

1 OMnis ecclesia † præter Romanam patitur præscriptionem quadraginta annorum, tam de iure ciuili, *auth.quas actiones,C.de sacrosanctis ecclesiis.* quàm de iure canonico, *c.de quarta,c.ad aures,c.illud,de prascription.* vnde laicus possidendo rem ecclesiæ bona fide, spatio quadraginta annorum præscribit contra ecclesiam, gloss.final.*in c.final. de prascription.lib.6.& in c.facultates, in versicul.triginta annorum 14. quastione secunda.* cum aliis ad hoc allegatis per Francisc. Balbum in *tractat. de prasumptionibus in prima quastione quinta partis principalis.*
2 Hoc autem tempus † quadraginta annorum non incipit in vita Prelati alienantis, sed ab eius morte capit procedendi principium, *c.sacerdos 16.quast.3.* & per Innocen. *in c.cum ex literis.in princip.de restitution.in integrum.*Bald.*in l.1.C.de bonis matern.*

Ecclesia autem † Romana solam centum annorum 3
præscriptionem patitur, *dict.auth.quas actiones,& c.ad audientiam,& c.cum nobis, & c.si diligenti, de prascriptionib.& in auth.vt ecclesia Romana,in rubro & nigro.* & quot modis dicatur ecclesia Romana, declarat Balbus *in d.auth.quas actiones,col.pen.& final.*

Et finito tempore † præscriptionis ecclesiæ com- 4
petit restitutio aduersus præscriptionem completam stante læsione, secundùm magis communem opinionem, de qua per Ias.*in d.auth.quas actiones,n.43.& seq.* per tex.*in clem.1.& ibi gl.in ver.admittenda.*& Cardinal.Zabarell.*n.3.& 4.& 7.& 9.& alij Doct.de restit.in integrum.*Decius *in cōsi.36.vers.tertio & vltimo quaritur.& in consil 281.viso puncto,& cons.367.*Bellonus *in consil.46.vers.ad vltimū an possit peti restitutio.*Abb.*in consil.32.parte* 1.Roman.*in consil.166.vers.pramissis tamen & in cons.369.col.4.vers.quoad quartū.* Et sicut ec-
clesia † præscribit contra ecclesiam spatio quadragin- 5
ta annorum, Ias.*in d.auth.quas actiones, vers.sum in secunda parte.* quia quandocunque sunt duo priuilegiati, quorum vnus tractat de lucro, alter de damno, tunc
† conquassantur priuilegia, & tractans de damno vitā- 6
do gaudet, *l.verum,§.fin.de minoribus.* ita vna ecclesia restituitur in integrum aduersus aliam, & sic priuilegiatus contra priuilegiatum, Abb.*in c.auditis.col.a.de restit.in integr.*Roman.*in consil.166.in fine.*

Sed quia de iure communi Romanorum in multis casibus satis minori tempore præscribitur, puta
res mobiles † præscribuntur triennio, *Instit. de vsuc.* 7
in princip. & ista vsucapio currit etiam contra ignorantem, Bal.*in l.cum longi,col.2.vers.adde quod sicut vsucapio,C.de longi tempor.prascript.* Item actio de dolo præscribitur per spatium vnius anni, vel biennij, quibus elapsis amplius in iudicium deduci non potest, Bartol.& Doct.*in l.itaque,§.at si res, ff.de dolo.* Bart. Bald.Salyc.Castrens.Alex.& alij *in l.fin. C.de dolo.* affirmantes, quod tempus prædictum sit continuum, & ideo currit etiam contra ignorantem. Item præscriptio quadriennij, ad fauorem fisci, de qua *in l.bene à Zenone,C.de quadrien.prascript.* Item per statuta laicorum solet limitari præscriptio in multis casibus, aliquando etiam contra ecclesiam, ideo circa materiam iurisdictionis respectu præscriptionis in hoc casu decidendi sunt sex articuli.

Primus articulus est, Vsucapio † triennij, quæ de 8
iure ciuili procedit respectu mobilium, non habet locum in bonis mobilibus ecclesiæ, vel ecclesiasticarum personarum, quæ non possunt vsucapi minori tempore quadraginta annorum. Hanc opinionem tenent glos.*in c.fin.§.quas actiones 16. qu.3.* gloss.*in c.1.de restit.in integr.* & ibi Host. quem refert ibidem, Abb. *nu.11.& num.13.*in fine dicit, quod est æquior opinio, quia est in fauorem ecclesiæ.

Et ad hoc est tex.*in c.illud. de prascri.* quod generaliter loquitur, aduersus ecclesias canones non approbare, nisi præscriptionem quadragenariam, nec ponitur differentia inter mobilia & immobilia: neque po-
test generalitas † iuris canonici limitari per ius ciuile 9
quia hoc non permittitur, vt dicit Innoc. *in fin.de rebus eccl.non alie.*Dyn.*in regula,possessor,n.18.& seq.de regul.iur.lib.6.* Nec est verum quod dicit Ias.*in auth.quas actiones,n.43.in fine.*& Fely.*in c.de quarta, in fine.*
legem ciuilem † in dubio non præsumi correctam 10
per ius canonicum, quia quando constat de correctione non debemus exquirere falsas solutiones, vt in his terminis dicit Io.Andr.*in c.qui ad agendum,nu.3.in fine,*

fine,de regul.iur.lib.6. Quod autem constet de corre-
ctione, patet *in d.c.illud.* vbi Papa dicit, licet quidam
canones comprobent tricennalem præscriptionem:
11 tamen Romana ecclesia non admittit † minorem
præscriptionem, quam quadraginta annorum, & ita
illud capitulum conditum est ad correctionem iuris
antiqui, & licet Abb.*in d.c.1.n.13.in fine de restit.in in-
tegrum.*dicat,corrigere ius antiquum respectu immo-
bilium; tamen quia generaliter corrigit, intelligen-
dum est corrigere, etiam respectu mobilium, in qui-
bus militat eadem ratio. Siquidem ratio præscriptio-
nis quadragenariæ fuit, quia cùm immobilia ecclesiæ
prohibita sint alienari, quæ regulariter non possunt
præscribi,*l.2.C.de vsucap.pro empt.*quia in tali præscri-
ptione requiritur titulus, *l.nullo,C.de rei vindic.l.diu-
tina.C.de præscrip.longi tempo.*& talis titulus alienatio-
nis est nullus, *l.filiusfamilias,§.diui,de leg.1.l.pater fil.
§.Iulius Agrippa,de leg.3.l.cùm pater,§.libertu,de leg.2.*
& est communis opinio,vt dicit Ripa *in d.§.diui,n.113.*
nisi in præscriptione triginta vel quadraginta anno-
rum, Castrens. in *l.fin.§.pen.C.comm.de legat.*Alex.*in
consi.59.n.11.vol.3.*Corn.*in consi.404.vol.1.*Curt.iun.*in
auth.res quæ.n.7.C.comm.de legat.*Ias.*in consil.57.vol.1.
& in d.§.diui,nu.156.* Socin.*in consi.251.vol.2.*Balbus *in
tract.de præscriptionib. parte 4.principali.q.5.* Ideò fuit
specialiter dispositū per Imperatorem, vt res ecclesiæ
præscribi non possint, nisi spatio quadraginta anno-
rum, & præscriptio huius temporis fuit admissa per
ecclesiam,*d.c.illud.*Sed hęc ratio militat etiam in mo-
12 bilibus † ecclesię, quæ alienari non possunt, *l. famo-
sus.C.de sacrosf.eccles.* ergo stante identitate rationis
dicendum est, dispositionem *d.c.illud.* generaliter lo-
quentem, verificari,& comprehendere etiam pręscri-
ptionem in rebus mobilibus, & ita cessat Dyni ratio
in d.c.possessor, nu.20.de reg.iur.lib.6. dicentis,indefini-
tam non æquipollere vniuersali in terminis *d.c.illud.*
quando non militat eadem ratio. Addo quod Salyc.*in
l.1.n.4.C.de vsucap.transform.* tenet, res mobiles Ro-
13 manæ ecclesiæ non posse † vsucapi triennio,ea ratione
quia Ecclesia Romana habet fiscum, sicut Imperator,
& in rebus mobilibus ipsius fisci non currit vsucapio,
§.res fisci,Instit.de vsucap.& hanc opinionem tenet et-
iam Abb.*in c.cum dilecta,n.12.in fine.de confirmat.vtili
vel inut.* & Balbus *in tract. de præscription.parte 5.prin-
14 cip.quæst.1.num.23.*sed quælibet ecclesia † habet fiscum,
sicut Rex,glo.*in c.quia diuersitatem,de concess.prabend.*
quæ reputatur singularis à Cardinali *in clem.2.§.1.de
hæretic.*Anania & Felyn.*in c.excommunicamus,in 1.col.
rit.*Barbatia *in c.1.n.61.de probationib.Repertoriū inqui-
sitorum,in ver.confiscatio.*Anton.de Butr.& Immol.*in
d.c.quia diuersitatem.col.4.* Paul.de Castr.*in l.fi.n.5. in
fine,C.de sacrosf.eccles.& ibi Bald.*& hæc est verior opi-
nio,& moribus recepta, vt per Couar.*in lib.2.var.re-
sol.cap.9.nu.11.*Item testatur Bernard.Diaz *in practic.
crim.canonic.cap.134 & c. 124.* cum aliis per Peregrin.
*de iure fisci,li.7.tit.de præscript.fiscalibus,n.42.*ergo cu-
iuslibet ecclesiæ, res mobiles vsucapi non debent tri-
ennio, sed quadraginta annorum spatio, iuxta *d.c.il-
lud.* Vnde fieri potest ratio generalis,ecclesia & fiscus
æquiparantur, *l.fin.C. de sacrosf.eccles.*sed disponitur in
fisco, vt eius mobilia triennio non vsucapiantur, *d.§.
res fisci.* Ergo idem debet esse in ecclesia,quia statutū
15 in † vno de æquiparatis, censetur dispositum in alte-
ro,*l.si quis seruo,C.de furt. l.quod verò & ibi gl.ff.de le-
gib.c.quamquam, c.quamuis, & c.quam sit,de elect.c.qui
contra certam,de elect.lib.6.* Roman.*consi.221.n.3.*

Et quod hæc opinio sit vera, confirmatur, quia 16
cum vsucapione † transferatur dominium in posses-
sorem, *§.1.& ibi gloss.final.* quæ dicit,hoc non habere
contradictorem, *& ibi omnes Doctor.Instit.de vsucap.*
Non potuit lex ciuilis sola transferre dominium rei
ecclesię in alterum,quæ ratio mouit Hostiens.*in c.1.
de restitution.in integrum.*ad sequendam hanc opinio-
nem, subdens, hanc legem vsucapionis, tanquam da-
mnosam ecclesiis esse valdè odiosā: vnde illa regula,
quod vsucapio † est fauorabilis, præscriptio verò o- 17
diosa,de qua per gloss. *Instit.de vsucap.in princ.in ver-
sicul.per triennium. & ibi Io.Fab.column.2. & Aret.col.
penultim.*& Dyn.*in dict.regula, possessor.*& Bart.*in l.2.
§.final.ff.pro emptore. & in leg.fin.l.in princ.ff.de eo per
quem fact.erit,& in leg.naturaliter,§.1.ff.de vsucapi.&
in l.sicut,Cod.de præscript.30.vel 40.annor.*non militat
in vsucapione contra ecclesiam, ex doctrina glossæ
communiter recepta in *leg.venia, Cod.de in ius vocan.*
cuius respectu dicitur valde odiosa.Et ita respectu ec-
clesiæ valebit illa receptissima opinio, quod statutum
correctorium † disponens in vno censeatur dispone- 18
re in altero, quid ex lata significatione comprehendi
poterat sub expresso,de qua per gloss.*in clem.1.in ver.
eligatur,cum ibi not.de elect.*& glo.*in ver.ad iurat tanē,
in authent.vt hi,qui oblig.se hab.perhib. res minor.& in
authent.minores, Cod.qui tut.dari poss.*per quas glossas
ita firmat Alex.*in l.2.col.1.ff.de legat.1. & in consil.97.&
consil.216. nec argnendi sumus, col.pen.colat.* præsertim
quando est eadem ratio vtriusque, vt per Iason.*in d.
authent.quas actiones,numer.22.* Sed,vt dixi,vsucapio-
nis & † præscriptionis eadem ratio est, videlicet odij 19
causati ex translatione & acquisitione rei ecclesiasti-
cæ, ego dispositio *dict.c.illud.* quatenus eius generali-
tas esset tantùm respectu immobilium, quod non ad-
mitto, adhuc extenderetur, imò ex identitate ra-
tionis vsucapionem comprehenderet rerum mobi-
lium,& sic tanto magis cessaret ratio Dyni *in d. regu-
la,possessor.* si de hac diuersitate rationis voluit intel-
ligere.

Neque obstat ratio Abb.*in d.c.1.n.13.de in integr. re-
stit.* per quam dixit quod contraria opinio est verior
de subtilitate iuris.Nam si ecclesia recipit, *d.aut.quas
actiones*, † pro se respectu temporis quadraginta an- 20
norum in immobilibus; ergo debet recipere pro se,
respectu triennij vsucapionis mobilium. Quia ego
nego assumptum,nam *d.auth.quas actiones.* si nō esset
recepta de iure canonico *in d.c.illud.*nō ligaret eccle-
siam, & ecclesia † circa præscriptionem non vtitur a- 21
lio iure,quam canonico,tex.cum gloss. *in c.quicunque
militum.12.q.2.* Item d.rationi respondet Ioan. Andr.
quem ipse Abbas potuisset videre *in c.qui ad agēdum,
de re.iur.lib.6.*vbi per plures rationes firmat,quod ec-
clesia contra priuatum præscribit spatio decennij, vel
viginti annorum, & tamen priuatus contra ecclesiam
solo quadraginta annorum tempore præscribit. Ne-
que titulus quod quisque iuris locum habet in eccle-
sia, quia motu proprio Imperiali fuit conditus, non
autem ad petitionem ecclesiæ, de quo etiam scripsi
supra *casu 5.*

Et licet Innoc.*in d.c.de restit.in integr.* & ibi Doct.
dicant, vsucapionem † triennij currere in rebus mo- 22
bilibus ecclesiæ,Dyn.*in d.reg.poss.scdal.in d.auth.quas
actiones,col.fin.*Felyn.*in d.c.de quarta,col.fin.* Tamen
Innoc.& cæteri fatentur etiam,post finitam vsucapio-
nem ecclesiæ dari restitutionem in integrum, Specul.
de restit.in integr.§.2.vers.vt autem. Cardin.*in clemen.*

l.in 12.q.10.ti. Sed glossa in d.c.finali, in ver. vsucapione
16.q.3.dicit, cum ecclesia restituatur iure minoris, me-
lius est intacta eius iura seruari, quam post causam vul
neratam remedium quærere, l.fi.C.in quibus caus.restit.
in integr.non est necess.
23 Secundus articulus est: Præscriptiones † minoris
temporis quadraginta annorum de iure ciuili non
comprehendere ecclesias. Qui licet ex præcedenti sa-
tis liqueat, tamen placuit aliquos casus subnectere.
24 Præscriptio quadriennij, † de qua in l.bene à Zenone,
C.de quadrien.præscript. non procedit de iure canoni-
co, quod debet seruari in ecclesia, c.quicunque militum
11.q.1.& ibi gloss. in ver.consensu. gloss. & Doctor. in c.
25 2.de rebus ecclesi.non alien.in. Sed an ecclesia † donata-
ria Imperatoris possit ea se iuuare, Balbus in tract.de
præscriptionibus, in quinta parte principal.quæst.1. nu.11.
tenet quod non: ego autem contrarium firmo per ra-
tiones Io.Andr. in d.c. qui ad agendum. quem ad hoc
26 citaui in præcedenti articulo. Item si ecclesia † non
sit vsa rescripto infra annum, non præscribitur ius e-
ius, Io.Andr. in c.plerunque, columu.1.de rescript. Colle-
ctar. in c.1.nu.5. de in integrum restitution. Abb. in con-
27 silio 31.parte prima. Item præscriptio † vnius anni a-
ctionum de dolo, de iure ciuili, vt dixi in principio
huius casus, non comprehendit ecclesiam, in qua non
admittitur præscriptio cum mala fide, & iudex eccle-
siasticus cogit laicum ad obseruantiam iuris canonici,
stante mala fide præscribentis. c.licet, de iureiur.lib.6.
& c.decernimus, de sent. excomm. eod.lib.6. & not. in c.
cùm sit generale, de foro comp. & dixi latius supra part.2.
cap.46.
28 Tertius articulus est: Statutum, † quod contra ec-
clesiam præscriptio currat minori tempore quadra-
ginta annorum, non valet. Hic articulus non habet
difficultatem, postquam tendit in derogationem iu-
rium ecclesiæ, & sic statuentes incidant in pœnam c.
nouerit, de sent.excomm. & ex defectu potestatis nomi-
nando expresse ecclesiam, vel ecclesiasticos, non va-
let, ex notatis per omnes in c.ecclesia sancta Maria, de
constitutionibus. Et quod statutum non valeat, firma-
runt Bald. in consil.450.vol.3. Ancar. in cons.258. supra-
dictum statutum. Tiraq. in tract.de præscriptionib. glossa
10.§.1. Io.Andr. in c.1. de iure patro.lib.6.in nouell. Bo-
nius in tract. de statutaria vrbn præscriptione, glossa 19.
nume.106.
29 Quartus articulus: Statutum † non valere, quod ec-
clesia nunquam præscribat, Bal. in rubrica de constitu-
tionib. Octauian. Vulpell. in tract.de libertate ecclesia-
stic. parte 2.n.2. Nec valet ratio Natæ in consi.647.vi-
so themate suprascripto, n.11. vbi quod valet huiusmodi
30 statutum, † ex eo quia respicit quærenda ecclesiæ, in
quibus per laicos potest fieri præiudicium. Quia ne-
que etiam in quærendis potest inferri præiudiciũ ec-
clesiæ, per text. in l.magis puto, § fundum.ff.de reb.eorũ.
& diffuse probat Villagut. decis.1.nu.52.& plur.seq. Et
cum præscriptio sit etiam inducta de iure canonico
31 in ecclesiasticis, non possunt statuentes † expresse illi
derogare, vt per Bald. Perusinum in tract.de statutis, in
ver.decretum, n.1. & derogantes iuri ecclesiæ incidunt
in pœnam d.c.nouerit. de quo per Abb. in d.c.ecclesia
sancta Maria, in 2.lect.n.27.
32 Quintus articulus est: Statutum † de præscriptione
crediti nullo modo afficere ecclesiasticos, quia hoc
statutum non valere dixerunt Bartol. in l.omnes populi
Io.Andr. in c.2. de except. lib.6. & ibi Ancar. Immol. &
Gemminian. Idem Ancar in regul.possessor. in 9.quæst.de
reg.iur.li.6. Et licet Bart. in l.sequitur, §.si viam 9.de v-
sucap. dixerit contrarium, quem sequuti sunt Bald. in
c.1.§.si quis per triginta annos, col.3.tit.3.si de feud.fuer.
controuers. Abb. in cap.fin.col.2. & seq.de præscript. & a-
lij multi, quos recenset Gabriel. in communib.con.lus.
tit.de præscriptionibus, conclus.4. Tamen relatis ibi per
eum omnibus Doctoribus, probat primã opinionem
esse magis communem. Et quod ne dum clericos, sed
nec etiam laicos † liget hoc statutum, tanquam nul- 33
lum & inualidum, præcipua ratio ab omnibus assi-
gnatur, quia est nutritiuum peccati, cùm inducat præ-
scriptionem ad fauorem debitoris cum mala fide, &
ad hoc est tex. in c.fin.de præscrip.vers. cũ generaliter sit
omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ
absque peccato mortali non potest conseruari.
Et licet Hostiens. in summa, in tit.de præsumption.re-
rum corporalium, §.res quæ præscribi possunt. dicat d.c.fi.
loqui de præscriptione rerum realium, in quibus ius
canonicum corrigit ius ciuile, quia cùm talis præscri-
ptio requirat possessionem præscribentis, meritò si a-
pud eum est mala fides, & sic est in peccato, tali casu
negligentia † non petentis, non præponderat pecca- 34
to ipsius præscribentis, & in hoc ius canonicum cor-
rigit ius ciuile circa præscriptionẽ, de qua in l.1.C.de
annali excep. & l.2.C.de constit.pec. & l.omnes, & l.fi.ut.
C.de præscript.30.annor. & Instit.de perpet. & temporal.
actionib. in princip. Secus dicit esse in actionibus perso-
nalibus, in quibus debitor obligatus nihil possidet a-
lienum, l.2.§.appellata, ff.si cert.pet. & ideò non dicitur
debitor peccare si non soluit, nisi interpellatus, & in-
uitus, propterea potest præscribere ius liberationis
contra negligentiam creditoris non petentis.
Tamen verior est opinio, quod d.c.fin. † loquatur 35
de præscriptione tam in actione personali, quam rea-
li, Io.And. in c.2.de exceptionib.lib.6. expresse dicit, dis-
putatum fuisse, tale statutum non iuuare debitorem,
nec valere, & in c.per tuas, de donationib. loquens de a-
ctione personali, quæ de iure ciuili præscribitur spa-
tio triginta annorum, ait, deficiente bona conscien-
tia ex parte debitoris, ratione peccati, agi poterit de
iure canonico, etiam post illud tempus per d.c.fin.de
præscriptionib. Mox declarat illum peccare, qui se tue-
tur iniquo præscriptionis præsidio, eo quod habuit
malã fidem, vt dicit esse casum in auth.vt ecclesia Rom.
gaudeat spatio 100.annor.col.2. Item tenet in t.t.de iud.
quod contra Bartol. est text. in d.c.fin. qui videtur ha-
bere locum in quolibet mala fide præscribente, et-
iam in actione personali, quia alias d.c.finale diceret
illud idem, quod dicitur in c.vigilanti, eo.tit. Item di-
cit Ancar. in d.c.2. de except.lib.6. & in regula, possessor
ma.le fidei, eod.libro. Et hanc opinionem sequuntur
Anton.de Butr. in c.2.de præscript. & Florian. in d.c.vi-
gilanti. & esse communiter receptam inter Moder-
nos testatur Immol. in d.c.fin. pro qua dicit se alias
consuluisse.
Et ad hoc ponderatur d.c.fin.in ver.vt nulla valeat
absque bona fide præscriptio tam canonica, quam ciuilis,
&c. loquitur per vniuersale negatiuũ, quod compre-
hendit etiam personale. Imò potius est quis obliga-
tus † actione personali, quam reali, quia propriè ob- 36
ligatus non dicitur, qui tenetur reali actione, §.1.In-
stit.de action. l.Aurelius, §. Mauia, ff. de liberat. legat. &
quando tractatur de euitando peccato, † constitutio 37
etiam correctoria ampliatur, vt notat Bartolus in au-
thentic. sacramenta puberum, C.si aduer. vendi. & in du-
bio tenenda est illa opinio, per quam euitatur pecca-
tum,

Google

tum, c.iuuenis, de sponsalib. item. exini de paradiso, de verb.signific. & not.gl.in c.vnic.de scrutinio. Item ponderatur vers.final.d.c.fi. Vnde oportet, vt qui præscribit, in nulla temporis parte, rei habeat conscientiam alienæ. Sed præscribens aduersus actionem personalem habet scientiam rei alienæ, quia certus est contra quem præscribit, & præscribendo actionem dicitur præscribere rem, cuius appellatione veniunt actiones & iura, l. Quintus.ff. de auro & argent.legat. Bartol.in l.rei appellat.ff.de verb.signific. & in l.1.ff. si certum petatur. Item quia dicitur res aliena, quæ est alteri debita, l. si me & Titium. ff.si certum petatur, cap.quid dicant 13.quæst.3. Item debitor in larga significatione dicitur possidere debitum, l.etiam,§.final.ff.de petit.hæredita. Immol.in d.l.sequitur.§.si viam,ff.de vsucapionib.

Neque obstat quod ius ciuile introducens præscriptionem cum multa fide considerauit finem publicæ vtilitatis, videlicet, vt esset litium finis, l.fin.ff.pro suo. & ne dominia rerum essent in incerto, l.1.ff.eod. Quia
38 ius canonicum † eneruat omnem præscriptionem ratione peccati euitandi, in quo esset præscribens debitor, cum eius peccatum non tollatur negligentia non petentis, & quia tractatur de peccato vitando, ideò ius canonicum præfertur iure ciuili, gloss.in d.cap.malæ fidei. & not.in c.1. de noui oper.nuntiat. & in l.priuilegia, C.de sacros.eccles.

Sed si cessaret ratio peccati, puta quia debitor ignorasset se debitorem, vel fuisset obligatus ex facto procuratoris, tunc præscriptio procedit, vt per Innoc. in c.quia plerique, de immunit.eccles. Capy.decis.4. Item
39 si statutum † induceret præscriptionem crediti odiosi, puta quod infra quinquennium præscribatur creditum fœneratorum, quod esset validum, vt firmant Anton. de Butr. & Immol. in d.c.fin.de præscriptionib. & Anchar.in dict.regula,possessor. Quod ego credo verum, quia præsumitur, fœneratorem infra quinquennium tantùm exegisse de vsuris, quod verisimiliter confundat totam sortem, & ita debitor non sit in peccato, sed statutum sit inductum in solum odium fœ-
40 neratorum. His casibus statutum † validum non includeret ecclesiasticos, ex defectu potestatis, vt d.c.ecclesia sancta Maria. & quia tenderet in diminutionem iurium ipsorum, vt d.c.nouerit, de sent. excomm. & ad hoc videnda est decisio 86. Rotæ Auenionensis, quam post hæc scripta vidi, loquens de statuto Auenionen. quo mercatores non possunt petere credita post trea annos.

41 Sextus articulus est: Statutum † de præscriptionibus non nocet ecclesiæ hæredi creditoris, contra quem erat incepta præscriptio. Hanc opinionem firmauit Bald. in d.auth.quas actiones, n.9. Dec.in c.ecclesia sancta Mariæ, nu.207. & ibi Felyn.nu.2. & post Anton.de Butr.in sua disputatione incip.stante statuto municipali, in fi.2.dub. consuluit Cuman.in consil.139. Milus in repertorio.in ver.præscriptio inchoata contra priuatũ. Vnde si sumus in realibus, & contra priuatum cucurrisset præscriptio per octo annos, pro complemento præscriptionis contra ecclesiam illius hæredem requiruntur alij triginta duo. Secus dicunt esse in actionibus personalibus, quia sufficit tempus triginta annorum, & minus secundùm qualitatem actionis. Corset. in singular.præscriptionum, n.2. Capic.decis.4.nu.11. Milus in repertor.in dict.ver. præscriptio contra priuatum. Quorum opinionem non admitterem, quia Romana ecclesia nullam aliam præter quadraginta annorum præscriptionem admisit contra ecclesiam, vt dixi supra eod.art. 1. ergo si volumus contra d.ecclesiam hæredem præscribi, ex suo priuilegio non requiritur minus temporis.

CASVS XLIX.

Priuilegia ecclesiis cõcessa competere etiam ecclesiasticis in eorum patrimoniis, & an limitetur in aliquibus casibus.

SVMMARIA.

1 Clerici in bonis patrimonialibus gaudent omnibus priuilegiis concessis ecclesia.
2 Ecclesiastici an gaudeant priuilegiis ecclesia in non expressis, sed per similitudinem expressorum.
3 Ecclesiastici gaudent priuilegiis in patrimonialibus, qua accessoriè veniunt ad personam.
4 Bona clericorum non habentia onus annexum sequuntur personam.
5 Clerici in patrimonialibus, in quorum titulum susceperunt ordines gaudent priuilegiis ecclesia.
6 Patrimonium clerici destinatum ad alimenta an possit alienari.
7 Non potest imputari filio in legitimam.
8 Decima an debeat solui de patrimonio clerici, propterea quod suscepit ordines.
9 Collecta non potest imponi in bonis patrimonialibus clericorum.
10 Bona patrimonialia clericorum an gaudeant priuilegiis ecclesia, quando persona eorum accessoriè consideratur.
11 Clerici in patrimonialibus non gaudent præscriptione ecclesia.
12 Restitutio in integrum non conceditur ecclesiasticis in patrimonialibus.
13 Compromissum potest fieri à clericis in patrimonialibus.
14 Ecclesiastici actores possunt gaudere beneficio agendi ex l.vnica, C.quando Imper.inter pupillos & viduas.
15 Ecclesia æquiparatur pupillo.
16 Clerici sunt personæ miserabiles in foro laicorum.
17 Ritus magnæ curiæ vicariæ Neapolis specialiter mentionem facientes de ecclesiasticis sunt nulli ipso iure.

Clerici † in bonis patrimonialibus etiam gaudent omnibus priuilegiis, quibus gaudent ecclesiæ, 1
c.fin. & ibi gloss.fin. de vita & honest. cleric. Doctores tamen intelligunt hoc non procedere, nisi tantùm in casibus à iure expressis. Hanc dicit communem opinionem Decius in c.episcopus, nu.10.de præb. Abb.in c.ecclesia sancta Maria. nu.3.& 26.de constitut.& in c.1.de consue.& in c.si diligenti. n.36.de præscript.& in c.ex literis, n.12.de pignorib. Abb.& Immol.in c.fin.de vita & honest.cleric. Felyn.in d.c.ecclesia sancta Maria.n.8.vers.sed nihilominus.& ibi Dec.n.63. Anton.de Butr.in d.c.si diligenti. Felyn. in c.2.in fine, de præscript. Philip.Fran. in c.1.col.2.in fine, de præscript.lib.6. Sal.in auth.quas actiones, in fine, & ibi Ias.in fine, C.de sacrosanct.eccl. Balbus in tract.de præsumptionib. quæst.5. princip.in quinta quæst. Couar. in lib.1. variarum resolut.c.4.n.3. Tiraqu. in tract. de præsumption.§.1.glossa 10.vers. sed an etiam. Vasquius in trac. de successsion.creatione lib.3.§.22.limitatione 17.nu.42.

Sed quia Doctores multotiés concluserant, ecclesiasti-

2 fiasticos † gaudere priuilegiis in certis calibus etiam
qui non sunt de iure expressi, sed per similitudinem
expressorum, ex regula *l.non possunt,ff.de legib.* Ideo
videamus, an isti casus possint reduci sub certa metho-
do doctrinæ, Dec.*in d.c.Ecclesia sancta Maria,n.3.versi.*
sed in ista communi resolutione animus non acquiescit.
arbitratur omnes prędictos casus posse reduci ad duos
articulos, qui plurimum placent.

Primus articulus est; In omni actu, in quo persona
principaliter consideratur, & bona accessoriè veniunt
3 ad personam, ipsi Ecclesiastici † in eorum patrimo-
nialibus, gaudent priuilegiis Ecclesiarum. Nam quo-
ad forum persona principaliter consideratur, *c.si dili-*
genti,de foro compet.& notat Oldrad.*in conf.83.an Epi-*
*scopus,*ideo gaudent priuilegio fori, *c.decernimus,de in-*
*dic.*Dec.*in d.c.ecclesia sancta Maria,n.67.& ibi* Abb.*in*
2.lect.n.3.in fi.& dicit Cardinalis *in clem.præsenti,in 2.*
4 *notab.de censib.*quod bona † clericorum non habentia
onus annexum, sequuntur personam tanquam acces-
soria, ideo gaudent priuilegio fori Ecclesiastici, de quo
etiam par Abb. *in c.cùm sit generale, col.2. de foro com-*
per.& hæc omnia procedere, etiamsi ageretur actione
reali contra clericos, decisum est per Dominus meos
de Rota vrbis *decis.5.de foro compet.in antiqu.*& scripsi
sæpius de hoc supra. Adde Roland.*in conf.17.in fi.vol.*
4.qui respondet contrariis, & *in conf.11.nu.62.eod.vol.*
Alban *in conf.480.n.17.& seq.*

5 Item clerici † in patrimonialibus, in quorum titu-
lum susceperunt ordines, gaudēt omnibus priuilegiis
Ecclesię, glossa fin.*in c.Episcopus,de præbend.& ibi* Dec.
*n.20.*Idem Dec.*in d.c.Ecclesia sancta Maria,n.70.versi.*
prædicta,& ibi Felyn.*n.10.* Bald.*in tit.de pace Constan-*
tiæ,col.5. & licet Couar. *in lib.1.var.resol.c.4.nu.4.* dis-
sentiat, quem refert, & sequitur Vasquius *de success.*
creatione,li.3.§.22.limit.17.nu.43.vers.sed contrarium,
propter gloss.fi.*in c.cùm,de præbend.*quam sequitur ibi
Abb.& Imm.& Couar.*in d.n.4.vers.deinde glossa Ber-*
*nardi,*dicit, non videri sibi veram dictam opinionem,
6 quia patrimonium † clerici non fuit expressè destina-
tum in titulum alimentorum clerici, sed solum ex iu-
ris dispositione, eo videlicet casu, quo clericus habens
patrimonium fuit promotus per Episcopum. Tamen
hæc ratio Couarr. cessat hodie ex dispositione sacro-
sancti Concilij Tridentini *sess.21.c.2.in versi.patrimo-*
nium illud vel pensionem verò ab eo obtinens,talesque es-
se,quæ ad eius vitam sustentandam satis sint,atque illa de-
inceps sine licentia Episcopi alienari,aut extingui, vel re-
mitti nullatenus possint, &c. & sic cessat ratio Couarr.
postquam ex præfata dispositione in titulum alimen-
torum ipsum patrimonium prohibitum alienari assi-
gnandum est. Ex quo infertur, quod cùm ipsum patri-
monium sub cuius titulo ordinatus est clericus hodie
7 vendi non possit, ideo nec † posset imputari filio in
legitimam, quam opinionem tenet Ioannes Fab.*in §.*
fi.Institut.de inoff.testam. & sequitur Aymo Sabyllin.
in conf.136.& stante dispositione præfati Concilij, ces-
sat ratio Vasquij *in d.limit.17. nu.44.* qui contrarium
sentiebat. Nec mouere debet glossa fin.*in d.c.cùm,*vbi
quod etiam de hoc patrimonio, in cuius titulum est
8 ordinatus, debet solui decima, † ergo dicunt, non gau-
det priuilegiis Ecclesiæ. Quia illa glossa loquitur de
decima prędiali, qua erat prius affectum dictum patri-
monium ipsi Ecclesiæ, à qua neque Prælati Ecclesiæ,
neque Canonici, neque Sacerdotes aliquo modo ex-
cusantur, vt latè per Rebuff. *q.5.in tract.de decimis.* I-
tem glossa non dicit, quod soluitur decima de patri-
monio, in cuius titulum est ordinatus, sed quod solui-
tur illa decima, in qua dictum patrimonium prius e-
rat affectum; ergo opus est, vt deducta decima, & aliis
oneribus, iudicetur sufficiens, & sic in eius titulum or-
dinetur.

Alterum exemplum est, quia sicut non possunt col-
lectari res † Ecclesiæ, ita nec bona patrimonialia cleri- 9
corum, cum persona principaliter consideretur, & col-
lectæ imponuntur personæ pro rebus, Bart.*in l.rescri-*
pto,§.sciendum,ff.de muner.& honor. cum aliis per Dec.
in d.c.Ecclesia sancta Maria,nu.69. Addo, quod ista est
communis opinio, de qua testatur Ioan. Ant. de Ni-
gris *in repet.extrauag.vnic.de vita,& honest.cleri.num.*
152.& ita not.per Abb.& alios *in c.si.de vita,& honest.*
cleri. Archidiacon.& alij *in c.1.de immunit.Eccles.li.6.*
Bart.*in l.vnic.C.de mulierib.& in quo loco,lib.10.*Bald.
in l.placet,C.de sacros.Eccles. Afflict.*in constit.regni, in-*
cip.hac edictali,col.1. Geminian.*in c.1.§.cæteris,de cleri.*
*coniugat.lib.6.*Anto.de Butr.*in c.non minus,in 3.not.de*
immunit.Eccles.

Secundus articulus est: In omni actu, in quo bona
clericorum † principaliter considerantur, & persona 10
venit accessoriè, non gaudent priuilegiis Ecclesiarum:
Cuius multa exempla adducuntur. Primum de præ-
scriptione, in qua principaliter considerantur bona, i-
deo in ipsis patrimonialibus clerici † non gaudent pri- 11
uilegiis Ecclesiæ, nec currit præscriptio quadragena-
ria, sed solum præscriptio, quæ inter priuatos, glo.*in c.*
*possessiones,16.qu.3.*quam Abb.sequitur, & æstimat sin-
gularem *in d.c.Ecclesia sancta Maria,in 2.lect.nu.3.* cum
aliis per eum ad hoc citatis. Idem Abb.*in d.c.1.nu.3.de*
*consuet.& in c.si diligenti,n.36.de præscrip.*Ias.& Saly.*in*
d. [illegible]*b.quas actiones,in fi.* Tiraq.*in d.gloss.10.* Bald.*in d.*
q.5.partis quintæ principalis,num.1. Item restitutio † in 12
integrum conceditur ratione bonorum, & non perso-
næ, *c.1.de restitut.in integr.* ideo Ecclesiastici in patri-
monialibus non restituuntur in integrum, gl.*in clem.*
1.in verb.Ecclesia,de restitut. in integrum, & ibi Cardin.
*n.14.*Felyn.*in d.c.Ecclesia sancta Maria,n.9. & ibi* Dec.
*n.69.*Afflict.*decis.390.*& ibi Vrsil.qui alios refert, cum
aliis per Odd.*de restit.in integrum,part.1.q.6.art.8.* vbi
*num.55.*putat id extendi etiam ad bona clerici, ad quo-
rum titulum sacros ordines suscepit, quæ opinio fuit
reprobata supra *in 1.artic.* Item, † quia in patrimonia- 13
libus potest compromittere in laicum, *cap.exposita,de*
arbitris, de quo diffusè scripsi supra *casu 40. art.1.* vbi
vide.

Ex prædictis infero, non bene sentire excellentissi-
mos illos Dd.qui asserunt Ecclesiasticos † actores cir- 14
ca concernentia res Ecclesiæ tãtum posse gaudere pri-
uilegio *l.vnica, C.quando Imp.inter pupillos, & viduas,*
quia Ecclesia † æquiparatur pupillo, gloss.& ibi notat 15
Bart.& alij *in l.respublica, C.ex quibus caus.maior.* *c.au-*
ditis,in fin.& ibi gl.in ver.minoris, de restitut.in integr.
& ibi per Canonistas, quæ glossa dicit, quod æquipara-
tur minori viginti quinque annis, sed quod æquipare-
tur pupillo, est glossa *in l.liberos, in verb.administraue-*
rint,C.de excus.tut. de quo etiam per Carauit. *super ri-*
tu magnæ curiæ vicar.Neapol.233. & hic est casus deci-
sus per Afflict.*decis.257.*Quod dicunt non esse verum,
quando agerent clerici circa concernentia patrimo-
nium, quia tunc de loco subdito non habent electionē
agendi coram Imperatore, & laicum ciuem Campa-
num conuenire Romæ. Nam, vt dixi supra *in art.1.in*
*prin.*quoad forum persona principaliter consideratur,
& bona accessoriè veniunt: ergo hic casus comprehen-

KK ditur

ditur sub *d.art.1.* & priuilegium hoc competens Ec-
clesiis, debet competere clericis agẽtibus circa eorum
patrimonia. Nec obstat, quod clerici non æquiparan-
16 tur pupillis, sicut Ecclesia. Quia † negari non potest i-
psos esse personas miserabiles in foro laicorum, ex illa
regula, quia semper sunt infesti laicis, *cap. laicos*, 2.q.7.
præsertim propter libertatẽ Ecclesiæ, de quo per Dec.
*in d.c. Ecclesia sancta Mariæ, nu.*4. & licet Neapoli sem-
per contrarium decidatur, vigore *constitutionis regni,
incip. statuimus, vt magna curia*. Tamen illæ decisiones
non possunt procedere de iure communi, sed ex qua-
17 dam declaratione *rit.* † 219. eiusdem curiæ, quo dispo-
nitur, quod si clerici de rebus Ecclesiasticis, cum iura-
mento dixerint, quod perhorrescunt, trahunt ad ma-
gnam curiam, non autem de rebus eorum, cuius dis-
positio, cùm specialiter nominet clericos, & res Ec-
clesiæ, est nulla ipso iure: sed dicunt fuisse prædictos
ritus approbatos per Summum Pontificem, ipsi vide-
rint, quos obtestor, vt timeant censuras.

CASVS L.

Statuta laicorum non esse seruanda in curia Episcopi.

SVMMARIA.

1 *Causæ clericorum sunt decidendæ de iure Canonico.*
2 *Ritus magnæ curiæ vicariæ Neapolis non habent locum in foro Episcopi.*
3 *Leges laicorum non ligant Ecclesiasticos, nisi fuerint expressò approbatæ per Papam.*
4 *Statutum pœnale non extenditur contra non subditum.*
5 *Ius Canonicum seruatur etiam in foro laicorum in causis spiritualibus.*
6 *Seruatur inter subiectos iurisdictioni Pontificiæ.*
7 *Statuta laicorum non seruantur, cùm tractatur de rebus Ecclesiasticis.*
8 *Statuta laicorum an sint seruanda, quando sunt condita in patrocinium clericorum.*

1 CAusæ † clericorum de iure Canonico decidendæ
sunt, *1. quod clericis, de foro compet.* & ideo statuta
laicorum non esse seruanda in foro ecclesiastico, fir-
marunt Io. Andr. Compostellan. & Ant. de Butr. *in ru-
brica de consuetudine*, Ant. de Butr. *in d.c. quod clericis,
& ibi* Abb. *col. fi.* Alex. *in cons.*183. *viso processu, col.*1. *vol.*
2. Vnde Affli. *in constitutione regni, incip. si quis in poste-*
2 *rum, n.*17. dicit, quod ritus † magnæ curiæ vicariç Nea-
polis non habent locum in curia Episcopi, & sequitur
Ioan. Ant. de Nigr. *in extrauag. vnic. de vita, & honest.*
3 *cleri. n.*350. *& seq.* & ratio est, quia leges † laicorũ non
ligant Ecclesiasticos, nisi fuerint expressè approbatæ
per Papam, vel tacitè receptæ, ex regula *c.1. de noui ope-
ris nunciat. cum similibus.* quod intelligas, vt dixi supra
4 *casu* 19. Ideo statutum generale † pœnale non exten-
ditur contra non subditum, vt *c. à nobis, in 1. de sent. ex-
comm. c. vt animarum, de constit. li.*6. *& c. cùm esses, de te-
stam.* vbi statuta laicorum imponentia pœnam super
insinuatione non facta non seruantur in foro Eccle-
siastico, & hanc opinionem firmant Abb. & cæteri
Canonistæ *in 1. ecclesia sancta Maria, de constit.*

5 Nam si sumus in foro Canonico, & tractatur † ma-
teria spiritualis, vel peccatum concernens, sicut est v-
surarum, iuramenti, & similes, tunc non solum in foro
Episcopi, sed etiam in foro seculari, causæ decidendæ
sunt secundum ius Canonicum, Soc. *in cons.*77. *nu.*20.
*vol.*1. & de hoc habetur *in 1. fin. de prescript.* Marant. *de
ordine iudi. in 3. part. nu.*73. cum aliis latè per Felyn. *in
c. cum causis, n.*1. *de testib.* & per Afflict. *in decis.*322. & i-
bi Vrsill. Item si sumus † inter subiectos iurisdictioni 6
Pontificiæ debet seruari ius Canonicum, & non statu-
ta ciuilia, vt est communis opinio, de qua per Foller.
*in sua pract. censual. in verb. sui. mod. vigorem, n.*21. post
Inno. Fulgo. & alios, quos allegat, Marant. *in d. nu.*73.
Corn. *in cons.*169. *in hac consultatione, n.*4. *versi. his non
obstantibus, vol.*3. omnes Canonistæ *in d.c. Ecclesia san-
cta Maria.* Item si ageretur de rebus † Ecclesiasticis, 7
non seruarentur statuta laicorum, sed ius Canonicum,
Abb. & cæteri *in 1.1. de constit.* Dec. latè *in 2. lect. nu.*3.
Marant. *in d.3. part. n.*76. Nec possunt dicere consuetu-
dinem esse ius ciuile, *l. de quibus*, ipsamque factam esse
etiam per clericos de populo, & ideo aliquando iudi-
candum esse iure ciuili laicorũ in foro Ecclesiæ. Quia
hoc negatur, non enim populus Ecclesiæ potest facere
consuetudinem, vel statutum, vt post Hostiens. dicit
Bald. *in c. cùm omnes, in fi. de constit.* & sequitur Barbat.
in additionib. ad Abb. *in d.1. quod clericis, de foro compet.
sub nu.*45. *in addit. quæ incipit; non valerent.*

Hanc autem conclusionem non procedere, quando
statuta † laicorum essent condita in patrocinium cle- 8
ricorum, per textum *in c. si in adiutorium, dist.*10. firma-
runt Bald. post Bart. & Oldrad. *in l. cunctos populos, C.
de summa Trinit.* quos refert & sequitur Bald. Perusin.
*in tract. de statutis, in verb. statuere statutary, n.*10. & e-
go sequor, dummodo illa statuta non sint condita per
modum legis, de quo *in l. legis virtus ff. de legib.* vt dixi
supra, & notant communiter in *d.1. Ecclesia sancta Ma-
ria.*

CASVS LI.

Statutum obligans filium ad debita patris cedentis, non comprehendere filios clericos, etiam in minoribus ordinibus constitutos.

SVMMARIA.

1 *Statutum obligans filios, & vxorem ad debita patris esse validum.*
2 *Etiamsi non sint heredes patris.*
3 *Statutum quod pater teneatur pro delicto filij est validum.*
4 *Statutum quod dominus teneatur pro familia est validum.*
5 *Consuetudo quod villa teneatur pro facientibus furta est valida.*
6 *Statuta possunt obligare aliquos ex sola causa sine culpa.*
7 *Statutum obligans filios ad debita patris cessantis nõ comprehendit Ecclesiasticos, etiam in minoribus ordinibus constitutos.*
8 *Statutum prædictum ex quibus probetur odiosum.*
9 *Statutum quod pater sit obligatus pro debito filij, non comprehendit contractum factum extra territorium.*
10 *Clerici dicuntur extra territorium statuentium laicorum.*
11 *Statutum quando dicatur inijcere vinculũ in ligatos.*

Barto-

Digitized by Google

BArtolus *in tract. repressaliarum, q. 1. n. 8.* dicit statu-
1 tum † Florentinum, quo disponitur pro mercato-
re fugiente teneri vxorem & liberos, esse validum, &
sequitur Bald. *in l. dotu, n. 4. C. de iure dot.* vbi quod te-
2 neantur † filij, etiamsi non probentur heredes, vel con-
stet, quod expressè repudiauerint hereditatem, Dec. *in
cons. 359.* Alex. *in l. sæpe, nu. 14. ff. de re iudic.* Straccha *in
tract. de decoctorib. part. 4. n. 14. & 15.* Bald. *in l. 1. n. 8. C.
ne fil. pro patre,* Anchar. *in c. canonum statuta, col. 2. versi.
quæro vlterius, scriptum est, de constit.* Roman. *in l. si fi-
lio, in 2 ff. solut. matrim.* cum multis aliis cumulatis per
Farinac. *in tit. de delictis, & pœnis, q. 24. n. 159. & seq.* Nã
3 valet † statutum, quod pater teneatur pro delictu filij,
Bald. *in l. receptitia, C. de constit. pec. & in l. si §. 1. col. fin.
C. de vsur. rei iudic.* & de hoc est casus *in c. 2. in versi. se-
cundum consuetudines, de delictu puerorum, & ibi per*
Ant. de Butr. de quo latè per Alex. *in d. l. sæpe, num. 11.*
4 Item valet † statutum, quod dominus teneatur pro
familia, Bart. *in l. 1. §. familia, ff. de publican.* Item valet
statutum, quod illi de domo teneantur pro consorte,
Bald. *in l. sancimus, C. de pœnis,* Ias. *in l. si quis suo, §. legis
5 autem, ff. de inoff. testam.* Item valet † consuetudo, quod
villa teneatur pro facientibus furta, Bald. *in l. de qui-
bus, ff. de legib.*

Declaratur autem validitas prædictorũ statutorum
iusta existente causa, aliàs sine ipsa non valent, vt per
Alex. *in d. l. sæpe, n. 13.* Nam, vt vxor & liberi teneantur
pro mercatore fallito, videtur dispositum ad obuian-
dum fraudibus, quæ possunt fieri in fallimentis, in oc-
cupandis bonis deficientium, quod facilius potest fie-
ri per vxorem, & filios. Item, vt prudentius agant, &
6 magis absterreantur à delictis, & sufficit sola † causa,
licet non interueniat culpa eius, qui tenetur ex statu-
to, *c. fine culpa, de reg. iur. li. 6. c. quoniam, §. si verò, vt lite
non contestatum alias per* Alex. *ibi.*

7 Hoc autem † statutum non comprehendere cleri-
cos, etiam in minoribus ordinibus constitutos, fir ma-
runt Socin. *in cons. 57. n. 12. vol. 3.* post Alex. quem citat
in cons. 210. & cons. seq. vol. 2. Straccha *in d. tract. de de-
coctorib. part. 4. nu. 15.* Negari enim non potest, huius-
8 modi † statutum esse odiosum, quia contra ius diui-
num, quod disponitur, filius non portabit iniquitatem
patris, Item contra naturalem æquitatem, *c. 1. in prin. de
iniur. li. 6.* Item contra ius ciuile, vt *C. ne filius pro patre,
& C. ne vxor pro marito.* Sed statutũ odiosum restrin-
gitur, & non extenditur vltra territorium statuentiũ,
*c. cùm dilectus, de consuetud. c. ex literis, de constit. c. vt a-
nimarum, §. 1. de constit. lib. 6. c. à nobis, de sent. ex. omn. l.
fi. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Anchar. *in cons. 91. pro specifi-
ca. n. 1.* Alex. *in cons. 41. visis quæ subtiliter, n. 3. vol 5.* pro-
pter quam rationem Immo. *in cons. 80.* in casu præmis-
9 so consuluit, statutum, † quod pater sit obligatus pro
filiofamilias non existente soluendo, quando ei pecu-
lium non apparet, non comprehendere contractus, &
debita facta extra territorium statuentium, idem dixit
Socin. *in l. Modestinus, ff. de exception.* propter quorum
aoctoritatem Dec. *in d. cons. 359.* consuluit, quod filij o-
bligati vigore dicti statuti, non teneantur ad debita
patris facta extra territorium statuentium, sed clerici
10 † sunt extra territorium statuentium, ideo nõ possunt
eos ligare, tanquam non subditos, *l. fi. ff. de tutor. & cu-
rator. datis ab his, &c.* & in his terminis dicit Alex. *in d.
consi. 211. n. 1.* & sicut expressè non possunt statuentes li-
gare clericos, ita nec tacitè, ex reg. *l. cùm quid, ff. si cert.
pet. & l. triticum, ff. de verb. oblig.* & Ita tenent Salyc. &
Fulgos. *in auth. cassa, C. de sacros. Eccles.* Alex. *in d. consil.
210. n. 8. vol. 2.* & dixi latè supra *in casu 11.* Neq; possunt
creditores decocti iuuari contra filios clericos ex illa
sententia, quod statutum † iniecit vinculum in filios 11
ante clericatum. Quia hoc negatur, tunc enim vincu-
lum iniecisse dicitur, quando incipit agi posse, vt diffu-
sè scripsi supra *casu 22.* sed ante decoctionem agi non
poterat contra filios; ergo vinculum tunc temporis
iniecisse non dicitur, cùm autem decoctus est, filij fa-
cti sunt clerici; ergo eos nullo modo comprehendit.

CASVS LII.

Statutum quod laici sint æquales clericis, etiam in iudiciis, esse contra libertatem Ecclesiæ. Item priuilegia Ecclesiis concessa reuocari non posse.

SVMMARIA.

1 *Statutum quod clerici sint æquales laicis, & econtra, quomodo intelligatur.*
2 *Statutum quod clericis reddatur idem ius in foro laicorum, quod redditur laicis in foro Canonico, an sit validum.*
3 *Legis natura est, vt poßit ad libitum legislatoris reuocari.*
4 *Princeps reuocando priuilegium nemini facit iniuriam.*
5 *Priuilegium sponte concessum, potest ad libitum reuocari.*
6 *Priuilegia concessa Ecclesiis per leges laicorum, an possint per nouas leges reuocari.*
7 *Priuilegiorum reuocatione quando nulla fiat iniuria.*
8 *Statuta laicorum, expressam mentionem facientia de clericis, etiam si priuilegia concederent, non esse valida.*
9 *Statuendi potestas à iurisdictione regulatur.*
10 *Priuilegium potest concedi clericis à laicis, non per modum legis.*
11 *Statuta fauorabilia clericis non valent, nisi approbata per Papam.*
12 *Statuta fauorabilia clericis in dubio præsumuntur approbata.*
13 *Statutum Florentinum de seruanda æqualitate inter clericos & laicos, non valere.*
14 *Statutum reuocans eleemosynam faciendam Ecclesiæ non esse validum.*
15 *Priuilegium concessum Ecclesiæ reuocari non posse.*
16 L. si quis curialis, C. de Episcop. & cleric. *quomodo procedat.*
17 *Priuilegia Principum æquiparantur vltimis voluntatibus.*
18 *Sine causa reuocari non possunt.*
19 *Neque per eius successorem possunt reuocari.*
20 *Priuilegium concessum non subdito, reuocari non potest.*
21 *Statuta non posse reuocare alia statuta in præiudicium Ecclesiæ.*

STatutum † quod laici sint æquales clericis, & econ- 1
tra, intelligitur de omni æqualitate, & priuilegiis,
quæ cadere possunt in personis eorum, vt declarat Al-
beric. in statuto Pergami *in tract. de statut. qu. 164.* &
ideo potest intelligi de ea æqualitate, quæ in iudiciis
seruatur, de qua in *l. fin. C. de fruct. & lit. expens.* Vnde

Abb. *in c.Ecclesia sancta Maria*, num.24. *in 1.lect.de con-*
2 *stit.& ibi* Dec.*nu*.183. dicunt, statutum † validum, quo
cauetur, clericis reddendum esse idem ius in foro se-
culari, quod redditur laicis in foro ecclesiastico, quia
in effectu nullum ipsis infertur præiudicium, sed be-
neficia duntaxat statutorum laicorum denegantur cle-
ricis, quibus propterea nulla fit iniuria, & hanc opi-
nionem affirmarunt Bald. *in auth.cessa*, num.3. *C.de sa-*
crosf.Eccles.& ibi Salyc. *numer*.8. qui loquitur de statuto
Florentino, quod est huiusmodi, & ibi Fulgos. & Ca-
strens. Idem Bald. *in l.si quis curialis, in fin.versic.deinde*
noto, C.de Episcop.& cleric. Ancharan. *in repet.cap.cano-*
num statuta, in 11.q.de constit. & ratio potest assignari,
3 quia de natura legis † est, vt possit ad libitum conce-
dentis, vel legislatoris reuocari, etiam sine causa, *c.con-*
questus, 9.q.3. *c.frater*, 16.*qu*.1. & ita procedit totus titu-
lus de priuilegiis, & ad hoc facit textus *in c.1.de consti-*
tut.lib.6. quem retentis his terminis, allegat pro ratio-
ne Castrens. *in cons*.287. *vol*.1. Vnde dicit Bald. *in cons.*
226. *Rex Romanorum, num*.6. *volum*.1. quod Imperator
non potest sibi legem imponere, quo minus ad suum
libitum, possit concessa reuocare, per textum *in §.in-*
terim, in authent.de defens.ciuit. & sicut statuentes
fuerunt causa concessionis, eodem modo ipsi possunt
reuocare & sibimet sunt causa, Angel. *in l.Antio.ben-*
sium, ff.de priuileg. creditor. & in l.2.C.de quadrienny
4 *præscript*. Ideo Princeps † non tenetur priuilegium ob-
seruare, & illud reuocando nemini facit iniuriam,
Bald. *in l.qui se patris, C.vnde liberi*, & sequitur Ias. *in*
5 *cons.1.col.7.vol.1.* & quod priuilegium † sponte con-
cessum possit ad libitum reuocari, affirmarunt Felyn.
in c.quæ in Ecclesiarum, num.48. *de constitut.* Bellon. *in*
consil.28. *numer*.9. & hanc sententiam dicit notabilem
Curtius iunior *in cons*.57. *num*.18. *& consi*.174. *num*.13.
& consil.138. *num*.5. & quia statuentes sunt causa illius
iuris ciuilis, pari ratione possunt illud ius sine causa,
medio alterius iuris ciuilis auferre, etiamsi agatur de
graui præiudicio, vt est communis opinio, quam te-
net Curtius iunior *in cons*.1. *num*.18. *& seq.vol*.1. Ideo
dixit Fulgosius *in l.si quis curialis, C.de Episcop.& cleri.*
6 quod priuilegia † collata Ecclesiis per Principes, &
generales constitutiones, possunt per eosdem conce-
dentes contrariis constitutionibus reuocari, quia non
possunt sibi legem imponere, à qua recedere non va-
leant, *l.si quis in principio testamenti, ff.de legat*.3. & di-
cit Abb. *in d.cap.Ecclesia sancta Maria*. in 1.*lect.nu*.24. *in*
fi. quod per reuocationem primi statuti priuilegium
inducentis, non fit iniuria clericis. Adde rationem;
7 nam quando per † reuocationem illius quod prius
concessum erat, reducitur ad ius, quod prius compete-
bat antiquitus, non potest conqueri, is qui damnum
sentit ex tali reuocatione, Bald. *in c.canonum statuta, n.*
22. *de constitut.* gloss. *in l.si vnus, §.pactus ne peteret, in*
ver.quod in specie, ff.de pact. quam refert, & sequitur in
his terminis Curtius iunior *in d.cons.1.nu*.22. & ratio
finalis est, quia quando per aliquam dispositionem re-
uertimur ad ius commune, illa dispositio est fauora-
bilis iudicanda, Gozadin. *in cons*.9. *num*.32. *& consil*.26.
n.54.

Ego autem considero receptissimam esse senten-
8 tiam, statuta † laicorum, vbi de clericis expressam no-
minationem faciunt, etiamsi priuilegia concesserint,
non esse valida, hoc probat textus *in c.bene quidem, di-*
stinct.96. vbi expressè disponitur, quod laici, licet reli-
giosi sint, & potentes de facultatibus ecclesiasticis ali-
quid detrahere quomodolibet prohibentur, nam po-
testas statuendi † à iurisdictione regulatur. Ita benè 9
distinguit Anton. de Butr. *in cap.quod clericis, de foro*
compet.& ibi Abb. Imm. *& alij*, Dec. *in d.c.Ecclesia san-*
cta Maria, nu.89. *& in c.quæ in Ecclesiarum, nu*.38. *eodem*
tit. Neuizan. *in consi*.39. *num*.10. Alexand. *in consil*.211.
num.1. *in fi.vol*.2. Surd. *in consi*.2. *nu*.14. *vol*.1. Nam cùm
statuere sit iurisdictionis, Bartol. *in l.omnes populi, nu-*
mer.3. *ff.de iustitia & iure*, Roman. *in consi*.218. *nu*.2. &
laici nullam habeant iurisdictionem in clericos, *l.de-*
cernimus, C.de Episcop.& cleri.c.2. vbi gl.de foro compet.
Oldead. *in consil*.83. *c.si Imperator, distinct*.96. non pos-
sunt expressè etiam priuilegia concedendo clericis de
illis disponere per modum legis, ex regula *l.legis vir-*
tus, ff.de legib. vt dicit Alex. *in d.consi*.211. *num*.1. quia li-
cet esset vtile clericis illud priuilegium, tamen est ma-
gis damnosum ratione iurisdictionis statuentium,
quam sibi appropriant super clericis, in quibus non
possunt.

Ergo in casu nostro, si primum statutum generali-
ter loquens est vtile clericis, & de eis mentionem non
faciat, est validum. Idem est, si † de clericis mentionem 10
faciat, puta concedendo illis priuilegium, sed non per
modum legis, vt dixi. Cùm verò per secundum statu-
tum, de quo tractamus, fiat de clericis specialis men-
tio, iubendo, vt sint æquales laicis, hoc statutum non
valet, quia licet possint statutum illud reuocare, vt di-
xi, tamen non valet ex defectu potestatis, quia carent
in nominando clericos. Addo, quod statuta, † etiam 11
fauorabilia clericis non valent, nisi sint approbata per
Papam, Mathesilan *singul*.112. cum aliis per Surdum *in*
d.consi.2. *num*.15. *vol*.1. *& consil*.301. *num*.14. *& seq.vo-*
lum.3. sed in dubio semper censetur approbata, † quan- 12
do est fauorabilis, nisi expressè reprobetur, vel con-
tradicat alicui canoni; ergo primum statutum erit va-
lidum, secundum verò ex eo quia continet odium cle-
ricorum, non præsumitur à Papa approbatum, & non
valebit.

Effectus huius resolutionis erit, nam dum *Salycet.*
in d.auth.cessa, num.8. vult exemplum adducere pro
validitate dicti statuti, dicit, stante statuto † *Florenti-* 13
no, quod si clericus litiget in foro seculari, id conse-
quatur contra laicum, quod consequeretur laicus
contra clericum in foro Ecclesiastico. Pone, quod a-
lio statuto cauetur, vt inuentus portare vuas de alte-
rius vinea, domino inuito, vel ignorante, teneatur pro
quolibet racemo soluere domino solidos decem,
clericus non potest cogi ad solutionem dictæ pœnæ
in foro Ecclesiastico, si inuentus fuerit portare vuas
de vinea alicuius laici, vigore statutorum; ergo dicit
Salycet. idem debet esse, si laicus inuentus fuerit por-
tare vuas de vinea clerici, & ad hoc conueniretur in
foro seculari, quia laicus conuentus posset excipere
de primo statuto seruandæ æqualitatis: Nos au-
tem dicamus, quod cùm dictum statutum sit inua-
lidum, dicta exceptio opposita contra clericos, nul-
lo modo est admittenda: Nec opus est adduce-
re illam regulam, *quod quisque iuris, &c.* quia, vt sæ-
pius scripsi, non procedit contra clericos, & vide ad
hoc Ioann. Andr. *in cap.quoad agendum, de regulis iur.*
lib.6.

Secundus effectus est, quia laici non possunt reuo-
care † per statutum eleemosynam singulis annis fa- 14
ciendam Ecclesiæ per alterum prius statutum dispo-
sitam, ita firmat Bartulus *in l.priuilegia, in fin.C.de sa-*
crosanct. Eccles. & sequitur Geminian. *in cap.quæ in Ec-*
clesiarum, colum.7. *versi.venio ad tertium, de constitutio-*
nibus,

nibus, Roman. *in auth. similiter, vers. nono, &c. C. ad leg.*
Falcid. & in singul. 438. pone quod populus, Io. Andr. *in*
additionib. ad Specul. *in tit. de instrument. editione, §. nūc*
verò aliquā, in fi. Fely. *in d. c. Ecclesia sancta Maria, n. 97.*
& in c. ad Apostolicam, n. 2. d. simon. qui respondet con-
trariis, & Tiraquell. *de priuileg. pia causa, priuileg. 159.*
vbi multos allegat pro vtraque parte. & nihil conclu-
dit. Tamen hæc opinio est verissima, quam tenet De-
cius *in d. c. Ecclesia sancta Maria, n. 232. & 238.*
15 Et quod priuilegium † concessum Ecclesiæ renoca-
ri non possit, firmat Luc. de Penn. *in l. fi. nu. 64. C. de lo-*
cat. præd. ciuil. lib. 11. vbi quod Princeps debet imitari
Deum, qui nunquam reuocat beneficia collata in ali-
quem, sed magis cumulat liberalitatis fasciculum, *cap.*
quanto astibet, in fi. 23. qu. 3. & Princeps imitando Deum,
non debet, nec potest priuilegium suum semel con-
cessum, præsertim Ecclesiæ, reuocare, prout loquun-
tur in Ecclesia iura per eum allegata, eandem firmat
Innocent. *in d. c. nonnt. de iudic.* pro quo Fely. *in d. c. ad*
Apostolicam, n. 1. de simonia, dicit esse ibi casum in hoc,
Ias. *in l. non amplius, §. si certum, n. 14. ff. de legat. 1.* dicit,
quod ista opinio in consulendo, & iudicando est tenē-
16 da. Nec obstat *d. l. † si quis curiales, C. de Episcop. & cle-*
ric. quia, vt dicit Felyn. *in d. c. Ecclesia sancta Maria, num.*
97. in fi. ibi Imperator reuocauit de facto. Nos autem
dicamus, quod dictæ leges Codicis, in quantum sunt
præiudiciales Ecclesiis, non censentur approbatæ per
Summum Pontificem, & tanquam factæ à non haben-
te potestatem, non valent, neque sunt allegandæ in de-
cisionibus causarum, Dec. *in d. c. Ecclesia sancta Maria,*
nu...
17 Et confirmatur, quia etsi priuilegia † Principum æ-
quiparantur dispositionibus vltimarum voluntatum,
c. quia cunctis, de concess. præbend. c. si pluribus, de præbend.
lib. 6. Gigas *in tract. de pensionib. q. 27. nu. 5.* Tamen sine
18 causa † reuocari non possunt, Bald. *in l. 1. nu. 5. not. C. de*
legib. inferens ad concessionem castri factam alicui
bene merito, quod sit ei defendenda, neque auferen-
da, & impetratio in contrarium facta sit nulla ipso iu-
re, per gl. *in l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei do-*
minica, lib. 11. quem sequitur Curt. iun. *in l. heres absens,*
in princ. n. 29. de iudic. post Castr. *in d. l. 1.* qui dicit, Bald.
sæpe facere mentionem de hac conclusione, quia sibi
contigit in facto proprio. Idem dicit Bald. *in cap. 1. in*
princ. de feudo sine culpa non amitt. & ad hoc est text. *in*
auth. de referend. in princ. vbi proprium Principis est
concessa per eum non auferre, Affl. *in c. 1. §. similiter, n.*
64. de cap. qui cur. vend. & ibi Andreas, *n. 24. in fi.* qui re-
probat aduocatos fiscales contrarium sentientes, & la-
tius Bald. *in cons. 326. Rex Romanorum, nu. 6. vers. sed ego*
non credo, volum. 1. tenet, quod priuilegia non possunt
19 per Principem, neque per eius successorem † sine cau-
sa reuocari, quia Princeps quicquid agit sine ratione
non valet, & ad hoc est gloss. fin. *in c. penult. 22. dist.* ne-
minem posse amittere priuilegium suum sine causa,
sed nullam causam potuit Ecclesia dare, propter quam
esset priuanda solita eleemosyna sibi per priuilegium
concessa.
20 Item confirmatur, quia priuilegium † concessum
non subdito reuocari non potest, vt voluit singulari-
ter Innocen. *in d. c. nonit.* quem sequitur Bar. *in l. qui se*
patris. C. vnde lib. & in l. si cùm mihi. ff. de dolo. Cardi. *in*
repetit. c. perpendimus, in princ. de sent. excommun. Archi-
diac. *in c. quicunque, 11. q. 1.* Castren. *in cons. 317. viso & e-*
xaminato puncto, col. 3. vers. constat autem, vol. 1. vbi lo-
quitur in priuilegio immunitatis, Dec. *in cons. 286. n. 6.*
Ias. *in cons. 56. n. 2. vol. 1.* Castr. *in l. digna vox, circa med.*
vers. nota pro terris Ecclesia, C. de legib.
Neque obstant allegata per Boss. *in tit. de Principe,*
nu. 176. vbi dicit communem opinionem esse, priuile-
gium concessum Ecclesiæ per Principem posse reuo-
cari per eundem, etiam ex interuallo, post acquisitio-
nem. Quia nullus ex citatis per eum, loquitur in reuo-
catione priuilegij, sed tantùm in † reuocatione statuti: 21
Quo casu intrat supradicta resolutio, quando priuile-
gium concessum est per statutum, non per modum le-
gis, quia tunc censetur approbatum per Papam, si re-
uocatur per statutum subsequens, specialiter mentio-
nem faciens de clericis, non valet, tum ex defectu po-
testatis statuentium, tum etiam quia dicitur inductum
in diminutionem iurium Ecclesiæ acquisitorum, & sic
contra eius libertatem.

CASVS LIII.

Statutum quod maritus lucretur dotem, exclusis filiis primi matrimonij, nō comprehendere filios Ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Statuto Florentino maritus lucratur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij.*
2 *Statutum Florentinum de lucro dotis an comprehendat filios Ecclesiasticos.*
3 *Statutum non extenditur extra territorium statuentium.*
4 *Statutum afficiens personas non comprehendit non subditos.*
5 *Statutum de lucro dotis dici fauorabile qui teneant.*
6 *In contrarium quod sit odiosum secundum veram opinionem.*
7 *Statutum mandans ne quis declinet iurisdictionem potestatis, non includit clericos.*
8 *Statuti generalis dispositio non trahitur ad ea, de quibus in specie non poterat disponi.*
9 *Voluntas arguitur ex defectu potestatis.*
10 *Filij Ecclesiastici possūt succedere ad bona extra territoriū, non obstante statuto Florentino de lucro dotis.*
11 *Ex statutorum diuersitate causatur diuersum ius testandi & succedendi.*
12 *Filij primi matrimonij capiunt bona extra territoriū non obstante statuto Florentino.*
13 *Etiamsi filij sint subditi iurisdictioni statuentium.*
14 *Etiamsi statutum esset fauorabile.*
15 *Statutum excludens à successione, dicitur excludere à legitima.*
16 *Statutum non potest excludere filios à legitima respectu bonorum extra territorium.*
17 *Statuta ad bonum publicum facta non ligant clericos postea factos.*

STatuto † Florentino maritus lucratur dotem post 1
mortem vxoris, non obstantibus filiis dictæ vxo-
ris ex primo marito, quod est sub *rubr. 129. lib. 2.* &
semper fuisse obseruatum, etiam in præiudicium fi-
liorum primi matrimonij, testatur Dec. *in consi. 19. &*
consi. 283. Socin. *in cons. 52. vol. 3.* Paris. *in cons. 91. vol. 3.*
Roland. *de lucro dotis, quæst. 24. & seq. & quæstion. 31. &*
seqq. concludentes per hoc statutum correctam esse
dispositionem *l. hac edictali, C. de secundis nupt.* Me-
noch. *consi. 4. nu. 41.* Berous *quæst. 119. col. 5.* vbi de com-
muni opinione testatur Cæphal. *consi. 299. nu. 8. vol. 2.*

& de hoc statuto Florentino meminit Castr. in l.1.n.
4.C.de inoffic.dot.& hanc opinionem per plura firma-
uit Rota Florentina decis.209.lib.17. part.2. & ita ego
consului in casu occurrenti Florentiæ, dum eram Pisis
legendo ordinariè ius ciuile, defero ad purgandum
peccata mea Anno 1598.

2 Sed dubitationis est, an hoc statutum † excludat fi-
lios primi matrimonij Ecclesiasticos, non subiectos
iurisdictioni statuentium, Paris.in consi.91.vol.3. affir-
mat comprehendere, sed re vera ipse non dispungit
articulum respectu qualitatis Ecclesiasticæ, tantum di-
sputat de statuto disponente maritum lucrari dotem,
& donationem propter nuptias, si filios non habuerit
ex illo matrimonio, & concludit comprehendere fi-
liam monialem, cuius allegationes duntaxat respi-
ciunt, an comprehendat filios primi matrimonij sim-
pliciter loquendo. Nos igitur hanc Ecclesiasticam
qualitatem considerantes, dicimus statutum huius-
modi nullo modo excludere filios Ecclesiasticos pri-
mi matrimonij à successione matris secundo nuben-
tis.

3 Est enim opinio receptissima, vt statutum † non
extendatur extra territorium statuentium, Bart.in l.1.
n.32.in fi.C.de summa Trinit.l.fi.ff.de iurisdict.om.iudic.
& ibi Dec.n.3.Cagnol.n.21. Dec.cons.276.n.4.& consi.
314.in 2.dub.& consi.457.nu.4. Crauett.cons.30.num.3.
Rub.consi.45.col.1.& cons.17.in fi.Gozadin.cons.55.n.9.
& cons.49.n.6.& seq.Tiraqu.de retract.consang.in.§.1.
gloss.1. & in tract.de iure primogenit.qu.46. Brunus in
tract.de statuto exclusiuo fœminarum, artic.8.q.25.& qu.
26. & ista est communis opinio, de qua per Viuium
inter communes, in verb. statutum excludens fœminas,
& ita fuit pluries decisum, Caccher.decis.Pedemontana
100.in fin. Puteus in decis.Romana 351.part.1.Item quia
4 hoc statutum † afficit personas, intendit enim præiu-
dicare filiis, quod fieri non potest aduersus non subdi-
tos, Bar.in d.l.1.n.42.C.de summa Trinit. Alex.in cons.
44.videtur prima facie, vol.4 Anchar.in cons.169.visis
puncto, & statuta, prope fin.versi. & maximè hoc verum,
Brun.in d.tract.de statuto exclusiuo fœminarum, artic.6.
in 1.q.col.2.vers sin autem verba concipiantur in perso-
nam, Dec.in d.cons.276.col.fi.vers.secunda ad dictum sta-
tutum, Immol.in c.quod clericus, de foro compet.conclu-
dit statutum non comprehendere forensem non sub-
ditum, quando respicit personam.

5 Et licet hoc statutum † dicatur fauorabile, vt per
Roland.de lucro dotis, q.24.n.7. quia inductum fauore
matrimonij, vt viduæ facilius viros reperire possent,
quod respicit publicam vtilitatem, vt per Bald.in cons.
495.n.4.versi.item quia, & in fi.vol.5. vbi dicit, non ob-
stare, si dicatur hoc statutum continere quandam ini-
quitatem, quia excludit filios primi matrimonij, quia
ipse respondit, concedendo hoc statutum non esse æ-
quum, sed esse bonum secundum situm generatiuæ, id
est, appetitiuæ regionis: Tamen hæc vtilitas non est
publica primario, sed secundario, Bart.in l.1.§.huius stu-
dij, in 2.apposit. ff.de iustitia & iur. & in l.1.in 4.apposit.
versic.exemplum, ff.soluto matrim.& in l.ambitiosa, col.
6.versi.sed pone quæro.ff.de decret.ab ordine faciend.& in
6 l.2.ff.ad municipal. Ergo cùm principaliter † sit odio-
sum, auferens filiis successionem maternam contra l.
maximum vitium, C.de liberis prater. & contra disposi-
tionem l.hac edictali, C.de secundis nuptiis, quæ funda-
ta est in iure naturæ, vt scripsi consulendo, & iuris cō-
munis correctorium, strictè est interpretandum, Pa-
ris.cons.56.n.6.vol.2. vt non comprehendat, nisi casus
expressos, l.præcipimus, C.de appellat.l.sancimus, C.de te-
stam.c.cupientes, §.quod si per viginti, & ibi gloss.& Dd.
de elect. Bart.& alij in l.si verè, §.de viro. ff.sol.matrim.
nec comprehendat eos filios, de quibus in specie dis-
ponere non poterant, Bart.in l.si quis sub conditione, in
fin.ff.de condit.instit. dicit, quod statutum † mandans, 7
nequis declinet iurisdictionem potestatis, non inclu-
dit clericos, idem dixit Io.Monachus in c.2.de constit.
li.6. generalia enim statuti † dispositio non trahitur 8
ad ea, quæ fieri non possunt in specie, Dec.in c.Ecclesia
sancta Maria, n.50.de constit. Crot.in §.diui, n.80.de le-
gat.1. & generalis dispositio non comprehendit ea,
quæ specialiter non venirent, l.obligatione generali, ff.
de pignorib.& ex defectu † potestatis, arguimus nolun- 9
tatem, l.Lucius, §.penult.ff.ad municip.c.à nobis, de sent.
excomm.nemo enim videtur apponere manum ad sibi
illicita, & impossibilia, l.miles, §.eam, vbi Angel.ff.de a-
dulter. Anchar.in repet.c.1.nu.29.de constitut.Strictè i-
gitur intelligendo statutum odiosum, non possunt
comprehendi filij Ecclesiastici, de quibus in specie sta-
tuentes disponere non poterant.

Sed vt iste casus diffusius explicetur, describamus
duos articulos.

Primus articulus est, quando mulier secundo nu-
bens † habet bona dotalia existentia extra territo- 10
rium statuentium, tunc filij primi matrimonij, etiamsi
non sint Ecclesiastici, possunt succedere ad dicta bona,
non obstante prædicto statuto, Bald.in l.si arrogator,
n.27. vers.& facit ad plures quæstiones, ff.de adoptionib.
vbi loquens de bonis dispositis per statutum, dicit,
seruari ex diuersitate patriæ, diuersitatem statutorum,
& quodlibet in suo territorio præualet, & ibi diffusè
Ias.num.42.& 48.& 50. Idem Bald.in consi.19.factum,
prope fin.versi.soluenda igitur propositam, & consil.439.
super primo, circa finem, versic. tamen consideratis omni-
bus, vol.3. Corn.in cons.85.prima dubia, nu.9.vol.3. dicit
ex diuersitate statutorum † causari diuersum ius te- 11
standi, & successionis, quæ dicitur anomala, in qua non
habet locum regula: Neminem posse decedere pro
parte testatum, & pro parte intestatum, & in consi.202.
circa præsentem, col.4.vers.nihilominus.vol.2. Alex.cons.
41.n.7.vers.nisi, vol.5.& cons.19.circa primum, n.7. vers.
& ista.vol.6. & cons.155 viso titulo, n.4. vers.& saltem,
vol.7. vbi addentes testantur de tali obseruantia, latè
Gozadin.in cons.49. Brun.in d.tract.de statuto exclusi-
uo fœmin.artic.8.q.25.nu.119.& n.130. vers quicquid au-
tem sit, quem sequitur Phanucc. in tract.de lucro dotis,
gloss 9.n.36.

Cùm ergo bona diuersorum locorum habeant di-
uersa iura successionis, sequitur vt filij † primi matri- 12
monij capiant bona extra territorium statuentium, &
maritus cætera existentia in eorum territorio: & hæc
conclusio procedit, etiamsi statuentes expressè dispo-
suerint de dictis bonis extra eorum ditionem existen-
tibus, & ille, qui vellet succedere, † esset subditus di- 13
ctis statuentibus, quia nihilominus statutum non cō-
prehendit dicta bona, vt concludit Rubeus in consi.71.
in fin.& post Alexand.Socin.& alios quos refert, testa-
tur esse communem opinionem Paris.consi.84.numer.
42.& seq.volum.1.& consil.98.num.8. volum.2. vbi lo-
quitur, non obstante, quod † statutum esset fauorabi- 14
le pro familia, & Ruyn.in consil.48. volum. 3. qui re-
spondet rationi Calderini in consil.34. numer.2.& 3.de
testamen.quicquid dixerit Puteus in consil.vnic.nu.212.
post consilia Oddi Perusini, tanto magis, si ille, qui vult
succedere, non esset subditus ditioni statuentium, puta
quia

Digitized by Google

quia esset Ecclesiasticus, de quo per Cæphol. *in consil.* 161. *n.* 11. *vol.* 2.

15 Nam cùm statutum † excludens à successione dicatur excludere à legitima, Dec. *in cons.* 525. Alexand. *in cons.* 41. *vol.* 1. quia legitima debetur respectu successionis ab intestato, *auth. nouissima, C. de inoffic. testam.* Alex. *cons.* 65. *vol.* 4. Cumanu. *in cons.* 188. vbi dicit, quod contraria opinio Salycet. communiter reprobatur, & post plurimus quos allegat Bott. *in cons.* 9. *num.* 9. testatur de magis communi, & late per Turret. *in cons.* 5. *per tot.* non videtur conueniens filios primi matrimo-
16 nij esse exclusos per statutum à legitima, † etiam respectu bonorum alibi sitorum, cùm statuto sint taliter restringenda, vt quanto minus lædant ius commune, Caccialup. *in l. omnes populi, nu.* 103. Laurus de Palatio *in tract. de success. mascul. exclus. fœmin. super § cæterum, Instit. de hæredit. quæ ab intestato deferunt. in* 2. *part. nu.* 44. Dec. *in cons.* 484. *n.* 9. Soci. *in cons.* 252. *in fi. versic. secundo respondeo, vol.* 2. Ruyn. *in cons.* 28. *nu.* 5. *vol.* 3. Brunus *in d. tract. de statuto exclusiuo fœminarum, art.* 13. *q.* 4. *col.* 1. *versi. & ideo bene dixit,* Parisius *consi.* 59. *volumine* 3.

Secundus articulus est, filij Ecclesiastici primi matrimonij, non excluduntur per dictum statutum à successione matris, per illius secundum maritum, & hic patet, tum ex generalibus dictis in principio huius ca-
17 sus, tum etiam quia statuto † ad bonum publicum facto, non ligant clericos postea factos, Aretin. *in cap. quod clericus, in fin. de foro compet.* Salyc. *in authen. cassa, num.* 14. *C. de sacrosanct. Eccles.* qui dicit, ita fuisse determinatum per valentissimos viros, & hæc opinio fuit recepta in tribunalibus, vt per Capyc. *decis.* 98. & Franchus *decis.* 411. qui deciduot in casu consuetudinis Neapolitanæ prohibentis testari de bonis antiquis ante clericatum, vt non comprehendat clericos, Sued. *decis.* 20. & scripsi latè de hoc supra *in cas.* 4. Tunc enim filij Ecclesiastici dicuntur excludi, quando venit casus successionis, & non ante, vt ibi dixi per *l. si cognatis, ff. de rebus dubiis*, sed eo tempore non sunt subditi ditioni laicorum; ergo, &c. propter quam rationem concludi in *casu* 5. quod statutum excludens fœminas, propter masculos, non comprehendat moniales, ex quorum casuum resolutionibus, appatebit resolutio præsentis articuli.

CASVS LIV.

Statutum laicorum, quo funebris pompa Ecclesiæ imminuatur, atque clericorum, vel cereorum numerus restringitur, non valere.

SVMMARIA.

1 *Statutum laicorum disponens de mortuariis est contra iurisdictionem Ecclesiæ.*
2 *Statutum disponens de impensis quæ fiunt in mortuariis ad solatium animæ defunctorum non valere.*
3 *Prælati successor tenetur soluere expensas pro mortuario prædecessoris.*
4 *Sumptus funerum olim fecisse Ecclesiam Constantinopolitanam.*
5 *Expensæ funerum ad pompam viuorum possunt taxari per statutum laicorum.*
6 L. & si quis, §. equitu, ff. de relig. & sumpt. funer. *quomodo intelligatur.*
7 *Sumptus funerum ad solatium viuorum, non debent solui à Prælato Ecclesiæ.*
8 *Dispositio testatoris quod eius cadauer sepeliatur cum cantu & alacritate, an valeat.*

STatutum † laicorum disponens de mortuariis esse cōtra iurisdictionem Ecclesiæ, dicit text. in *c. fin. de rebus Ecclesiæ non alienand. in versic. sed etiam de mortuariis, nec non de aliis, quæ iuri spirituali annexa sunt;* 1
propterea huiusmodi statutum non valere, concludit Decius *in cap. Ecclesia sancta Maria, num.* 196. *de constit.* Roman. *singul.* 358. *reuerendissimus dominus,* & quod sit ius spirituale, super quo committitur simonia, probat Ægidius Bellomero *in tract. de permutatione beneficiorum. part.* 2. *q.* 3. *n.* 3. Ideo laici non possunt se intromittere: vt autem hic casus clarius innotescat, explico per duos articulos.

Primus articulus est, statutum prædictum si disponat † de impensis, quæ fiunt in remedium, siue sola- 2
tium animæ defuncti, vt sunt impensæ, quæ fiunt circa clericos confluentes ad associandum cadauer, & orandum pro eius anima in officio sepulturæ, vel circa cereos, & cruces, & similia, & tunc statutum non valet, ita dicit Abb. *in d. c. fin. nu.* 5. *de rebus Ecclesiæ non alienandis, & in consi.* 06. *quidam officiales, & in cons.* 63. *part.* 1. *& in qu.* 3. *incip. Sempronius Clericus, volum.* 2. & sic intelliguntur omnes præcitati Dd. & ipse text. *in d. cap. fin.*

Hinc est, quod Prælato † Ecclesiæ defuncto, suc- 3
cessor tenetur ad huiusmodi impensas, quia concernunt spiritualia, à quibus nullus Prælatus excusatur, Rodoanus *in tract. de rebus Ecclesiæ nō alienandis, quæstione* 5. *in §. & Prælatus successor, nu.* 5. Abbas *in d. quæstione* 3. *in* 1. *dubio*, Benedictus Canofilua *in repetitione extrauag. ambitiosæ, in tit. de rebus Ecclesiæ non alienandis, in* 2. *suo tract. in tit. de sepulturis*, & ita est casus decisus vt per Capyc. *decis.* 84. Idē Abbas *in c. vt præterita, colum. penult. versic. & ex prædictis, de electione*, & Decius *in consil.* 157. *num.* 1. scribens in funere Cardinalis Triuultij, &c. Ioannes Baptista Asinius *in l. funeris impensam, nu.* 4. *ff. de religiosis, & sumpt. funerum*, & pro hoc facit, olim in ciuitate Constantinopolitana huiusmodi funerum sumptus † fecisse Ecclesiam, cui 4
ob id onera Constantinum, & Anastasium Imperatores mille, & centum officinas donasse, vt ex eorum reddit funerum sumptus faceret, & feretra suppeditaret, vespillonibus & lecticariis mercedes solueret, iis nempe qui mortuos efferunt, & sepeliunt, vt habetur *in Nouel.* 43. *de officio Eccles. Constantinopolitan.* & 59. vbi Iacobus Cuiacius *de sumpt. funer.* explicat.

Secundus articulus est, † impensæ funerum, quæ 5
fiunt ad pompam viuorum, vt sunt apparatus, constructio sepulturæ, pretiosa exequiarum pompa, videlicet quod multi induantur vestibus luctuosis, & similibus, vel quod fiant illæ ampliæ culcitrices sericæ, vel aureæ, quæ fiunt Neapoli in funere cuiuslibet defuncti nobilis, & postea deseruiunt pro ornamentis capellarum, seu sepulchrorum ipsius defuncti, bene possunt taxari, & restringi per statutum: hanc opinionem firmat Abbas *in d. cap. fin. num.* 6. *de rebus Ecclesiæ nō alienādis, & in d. quæ.* 3. *in* 1. *dub.* Ioannes Fran-

ciſcus Panin. *in tract. de officio & poteſtate Capituli ſede vacante, in 2. part. princip. q. 8. an. 28.* Petrus de Vbaldis *in tract. de canonica Epiſcopali, & parrochiali, c. 13. canonica parrochialis*, & ratio eſt, quia huiuſmodi pompæ, magis ſunt viuorum ſolatia, quàm mortuorum ſuffragia, vt habetur in Diuo Auguſtino *in lib. de cura pro mortuis, c. 2. & c. 18.* & per Diuum Thomam *in 4. libro ſentent. diſt. 45. q. 2.* Summa Tabien. *in tit. de excommunicatione, caſu 20.*

Et quod huiuſmodi impenſæ funerum factæ ad ſolatium viuorum, & ſic temporaliter poſſint taxari per ſtatuta laicorum, inducitur. Nam, vt ait Cicerò *in 2. li. de legib.* ex lege Solonis ab initio fuerunt taxatæ iſtæ funerum impenſæ: Poſtea lege duodecim tabularum idem diſpoſitum eſt: *Ne facito rogum, aſcia ne polito, mulieres genas ne radunto, neve leſſum funeris ergo habento.* Nec enim laudabilia ſunt, & locupletibus ferè cum plebe communia, & à natura procedit, vt in morte tollatur diſcrimen fortunæ. Poſt legem duodecim tabularum iterum ad eaſdem immenſas effuſiones res redacta eſt, & iure ciuili diſpoſitum eſt, maiorem eſſe debere funeris impenſam in nobili viro, quàm in i-
6 gnobili, propter ætatia dignitatem, *l. & ſi quis,* † *§. equi- tu. ff. de religioſ. & ſumptibus funer.* quem textum intelligit Alex. *in l. ex facto. §. ſi quis rogatus, ff. ad Trebellian.* & Bonus de Curtili *in tract. de nobilitate, part. 5. nu. 82.* quo fit, vt per diuerſa ſtatuta funerum ſumptus, in diuerſis ciuitatibus fuerunt reſtricti, ne videlicet fierent tot apparatus equorum, ſignorum veſtiumque diuerſarum, aut etiam conuiuarum, de quibus habetur per Aſinium *in l. ſi quis ſepulchrum, §. ſumptus funeris, in pluribus numeris, ff. de religioſis, & ſumptib. funer.* Et hanc limitationem fieri poſſe non eſt dubitandum, cùm de temporali tractetur negotio, atque reducendo funera ad ſtatum naturæ, vt in morte tollatur omne diſcrimen fortunæ.

7 Confirmari poteſt, quia huiuſmodi † ſumptus cùm ſint temporaliter facti ad ſolatium viuorum, vt dixi, non debent ſolui à Prælato ſucceſſore in Eccleſia, ſed ab herede defuncti, vt eſt deciſum per Capyc. *in d. deciſ. 84.* & ſcribunt Rodoanus *in dicta quæſtione 5. §. & Prælatus, nu. 5.* Ioannes Franciſcus Pauin. *in d. quæſtione 8. num. 2.* Cardinal. qui ita pluries conſuluit per textum *in c. bona, in 2. de elect.* Calderinus *in conſi. 1. & conſ. 2. in tit. de ſolutionibus*, & ad hanc confirmationem fa-
8 cit diſpoſitio † illius, qui ordinauit eius cadauer tumulari debere cum cantu, & alacritate, rubeis veſtimentis, ex quo fuit iudicatum illum fuiſſe dementem, de quo per Alex. *in l. 1. in princ. n. 19. ff. de verborum obligationib.* & Caſtrenſis *in l. non oportet, num. 2. C. de his quibus vt indign.* Tamen Mantic. *de coniectur. lib. 2. titul. 5. numer. 9.* dicit, non poſſe præſumi illum fuiſſe dementem, ex quo erat Doctor: & à nobis adducuntur ad firmandum, quod diſpoſitio ſuper huiuſmodi impenſis funerum temporalis eſt, propterea per laicos iure poſſent moderari.

CASVS LV.

Statutum negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fideiuſſionem, non comprehendit Eccleſiaſticos actores coram iudice ſeculari.

SVMMARIA.

1 *Eccleſiaſtici, ſtrictiùs dicuntur non ſubditi, quàm forenſes.*
2 *Statutum Lucæ negans audientiam non ſubdito, niſi præſtiterit fideiuſſionem, comprehendere clericos, qui teneant, & num. 16.*
3 *Contrarium eſt verum.*
4 *Statuta facere pertinet ad iuriſdictionem.*
5 *Paria ſunt ligari ſtatuto, & ad forum trahere.*
6 *Statutum deteriorem faciens conditionem clericorum, quàm ſit de iure communi, eſt contra libertatem Eccleſiæ, & num. 8.*
7 *Statutum auferens priuilegium, quod eſt commune omnibus, non valere.*
9 *Statuentes quod non poſſunt expreſſè contra clericos, nec poſſunt tacitè.*
10 *Statutum laicorum non poteſt priuilegium auferre, quod competit clericis ex eodem ſtatuto.*
11 *Statuti reuocatio non valet in præiudicium clericorum, ſine approbatione Papæ.*
12 *Proceſſus factus ab Eccleſiaſtico coram laico, etiam non præſtita fideiuſſione ordinata à ſtatuto, valet.*
13 *Statutum recipit interpretationem de iure communi.*
14 *Etiam ſi corrigat ius commune, & quomodo.*
15 *Fideiuſſionem præſtare obligatus, non tenetur, niſi fuerit ipſa petita.*
17 *Statutum, quod bannitus non audiatur, facit proceſſum nullum, etiamſi non fuerit oppoſita exceptio ſtatuti.*
18 *Proceſſus factus contra formam legis, eſt nullus.*
19 *Conditio licet debeat impleri quamprimum poteſt, tamen debet peti implementum.*
20 *Statutum negans audientiam forenſi, niſi præſtita fideiuſſione, intelligitur ſi petita fuerit.*
21 *Acta facta abſque fideiuſſione ab eo, qui ſatiſdare debebat, valent, niſi petita fuerit.*
22 *Exceptio dilatoria, debet à principio opponi.*
23 *Bannitus auditur, non obſtante ſtatuto, niſi fuerit oppoſitum.*
24 *Vel exceptio banni ſit notoria.*
25 *Exceptio fideiuſſionis præſtanda cenſetur reiecta per proceſſum ad vlteriora.*
26 *Exceptiones peremptoriæ debent ſtatim terminari.*
27 *Aliàs cenſetur reiecta per proceſſum ad vlteriora.*
28 *Iudex dicitur cognoſcere ſuper exceptione, quando ſuper ea auditis partibus ad vlteriora procedit.*
29 *Etiamſi eadem die interloquatur.*

STatutum Lucæ *libro 1. capite 145.* denegat audientiam non ſubdito: Niſi præſtiterit fideiuſſionem; & cum Eccleſiaſtici † ſtrictius dicantur non ſubditi, 1
quàm ipſi laici forenſes, vt dixit Signorol. *in conſ. 21. ſtatuta ciuitatis*, quia ipſi etiamſi volunt, non poſſunt conſentire in laicum, *cap. ſi diligenti, de foro competenti.* Ideo Decius *in ca. Eccleſia ſancta Maria, nu. 223. & ſeq. de conſtitutionibus*, dixit, dictum ſtatutum comprehendere clericos, & *in conſil. 275.* in cauſa Lucæ † con- 2
ſuluit idem, & ita reperio fuiſſe deciſum per Rotam Lucenſem inter deciſiones nouiſſimas Camilli Lepidi, & aliorum, *deciſione 43.* Ego autem in reſolutione iſtius caſus eccleſiaſtici conſtituo tres articulos.

Primus articulus eſt: Statutum † huiuſmodi nul- 3
lo modo comprehendere clericos. Quia ſi ſtatutum denegaret audientiam clericis, expreſsè non valeret,

ita

Digitized by Google

ita dicit Decius *in consil.275. num.2. vers.& si licet ab-*
solutè nō valeret statutū per quod audiētia clericis dene-
gatur,&c. Item ex alia causa, quia expresse de clericis
faceret mentionem, Decius *in d.c. ecclesia sancta Ma-*
riæ,nu.197.& distinct.96. in summis,&c. bene quidem.
4 Nam cum, vt sæpius dixi, statuere † sit iurisdictionis,
Bartolus *in l.omnes populi,nu.3. ff. de iustitia & iure,*&
laici nullam habet in clericos iurisdictionem, *l. decer-*
nimus, C. de Episcop.& cleric.2. & ibi gloss.de foro comp.
Innocent.*in c.significātibus,de off. deleg.* vbi quod cle-
rici sunt exempti à Iurisdictione Imperatoris,& dicit
textus *in c.si Imperator,distin. 96.* & sicut Princeps se-
cularis non potest iudicare clericos,*c.at si clerici.de iu-*
5 *dic.* ita non potest statuto astringere, quia à pari pro-
cedunt ligare aliquem statuto, & ad forum trahere,
Innocent.*in rubr.de consuetud.* Archidiac.*in c.quo iure,*
distinct.9. Dec.*in d.c.ecclesia sancta Maria,num.6.* Item
quia auferet competentia clericis de iure communi.
6 Quo casu statutum † faciens deteriorem conditio-
nem clericorum, quàm sit de iure communi, dicitur
esse contra libertatem ecclesiasticam, *auth.cassa.& ir-*
rita,C.de sacros.Eccles. vbi dicitur esse contra ecclesia-
sticam libertatem, quod sit contra canonicas,& tem-
porales sanctiones, & Innoc.*in c.nouerit, de sent. ex-*
7 *commun.* dicit, non valere statutum † auferens priui-
legium,quod est commune omnibus, Alexan.*in con-*
sil.110.num.11.vol.2.versi.roborantur, dicit nō solū lę-
di Ecclesiasticam libertatem,quando tollitur priuile-
gium competens clericis, sed etiam quando id dene-
gatur, quod à iure communi conceditur, & subdit,&
si non possit dici contra libertatem ecclesiæ, quo ad
incurrendam pœnam *d.c.nouerit*, tamen negari non
potest, quod nullo modo sunt seruanda contra cleri-
cos, contra quos statuentes nullam habent iurisdi-
ctionem, & statuta non ligant extra territorium sta-
tuentium,*c.vt animarum,de const.lib.6. l.fin.ff.de iuris-*
dict.om. iudic. & difficilius tollitur, quod comperit de
8 iure communi,† quam quod de iure speciali,*l.eius mi-*
litis.§.militia missus.ff.de milit.test. Feli.*in d.c.Ecclesia*
sancta Maria,nu 42.& ibi Dec.*num.3.* post Anton. de
Butr. dicit, magis dici contra libertatem Ecclesiasti-
cam,si tollantur, quæ iuris communis beneficio com-
petunt, quàm si competant ex priuilegio.
9 Ergo si statuentes † non possent expressè hoc sta-
tutum facere contra clericos, neque dicuntur posse
tacitè,quia in dubio nemo videtur in sua dispositione
voluisse comprehendere eos, de quibus expressè dis-
ponere non potest,*c.à nobis.de sent.excomm.l.Lu.ius,§.*
penult.ff.ad municip. & statutum recipit semper inter-
pretationem à potestate statuentis, Bart.*in l.si quis sub*
conditione,in fi.ff.de condit.& demon. Ioan. Monach.*in*
c.2.de const.li.6. Dec.*in d.c.Ecclesia sancta Mariæ.nu.50.*
Crot.*in l.filiusfamilias,§.diui,n.80.de lega.1.*& genera-
lis dispositio non comprehendit ea, quæ specialiter
non venirent, *l.obligatione generali.ff.de pign.cū simil.*
Nec valet,quod dicit Dec.*in d.cons.275.n.2. ver.ideo*
10 *debet valere quantū † ad denegandū audientiā in bene-*
ficio statuti,de quo agitur,&c. Primo,quia conclusimus
supra *in casu* 51. statutum laicorum non posse auferre
beneficium competens clericis etiam ex eodem sta-
tuto,quia aut expressè de eis faceret mentionem, & nō
valet,aut generaliter aufert certo generi personarum,
& ex defectu potestatis, nec comprehenduntur, nec
intelliguntur tacitè comprehensi. Item quia si illud
beneficium clericis fuisset concessum expressè,& non
per modum legis,vt dicit Alex.*in d.consi.211.n.2.vol.2.*
valeret, & in dubio censeretur approbatum à Papa,
quatenus non ostenderetur reprobatum, Abb.*in d.c.*
ecclesia sancta. Maria,nu.9. sed reuocatio † dictiua bene- 11
ficij fieri non posset sine approbatione Papæ,quia sta-
tuta laicorum non ligant clericos sine dicta approba-
tione, Matthesil.*sing.112.* Denique quia Dec. *in d.n.2.*
expressè sibi contradicit. Primum dicit statutum de-
negans audientiam clericis non valere, deinde dicit
valere in hoc, vt denegetur audientia quo ad benefi-
cium dicti statuti, sed beneficium dicti statuti consi-
stit in hoc, vt actores possint audiri coram iudice se-
culari, nec de alio loquitur;ergo expressa videtur con-
tradictio,& propterea sibi non credendum, Alexand.
in cons.185.nu.12.versi.non obstat,volum.7. Ias.*in consil.*
89.colum.penult.vol.3.
Secundus articulus est: processum † factum per 12
Ecclesiasticos actores coram iudice seculari, vbi vi-
get tale statutum, esse validum etiamsi fideiussio præ-
stita non fuit, neque opposita per laicum conuentum
fideiussionis exceptio. Quia statutum † recipit inter- 13
pretationem de iure cōmuni, *l. serui.vestri. Cod.de no-*
xal.& ibi Bar. gloss.fin.*in l.fi. §.in cōputatione,C.de iu-*
re delib. vbi Bald. & ceteri *c.ad audientiam,de cler.non*
resid. gloss.*in c.cum teneamur,de reg.iur. l.6.* glo.*in l.vete-*
rib.ff.de pact. Barto l.*in l.omnes populi,in 6.quæst.* Fel. *in*
cap.ex literis,num.4.& ibi Abb.*nu.5.de constitutionibus,*
etiam † si est contra ius commune, tamen in quan- 14
tum fieri potest, secundum illud debet interpretari,
Alexand.*in l.inter cætera,num.5.de liber.& posth.* Ro-
land.*in consil.72.nu.33.volum.3.* Zanch.latè *in cons.169.*
nu.8.inter consil.vlt.volunt.vol.1. Cur.iun.qui testatur
de communi *in consil.7. num.8.* quod intelligo solum
excepto eo,in quo expressè corrigit, *c.dilectus,de fide*
instrument. glossa,& Doctores *in d.l.si serui vestri,* Go-
zadin.*in consil.19.numer.16.* Ruyn.*in consil.29.num.5.&*
consil.32.num.11.& consil.38.nu.6.volum.3. & ideo re-
cipit omnes declarationes datas de iure communi
ipsi iuri communi in illa materia, Antonius de Bu-
trio *in consilio 9. viso, in 3.dubio*, Decius *in consi-*
lio 484.
Sed de iure communi specialiter dispositum est in
materia præstandæ fideiussionis, † vt qui ad illam te- 15
netur,cogi non possit,nisi petatur, *l.peto, §.fratre,de*
leg.2.in versic.si cautio non fuerit postulata,& l.2.§ quod
ait prætor,ff.quorum legatorum,in versic. non ergo offerre
debet satisdationem,sed petenti moram non facere,& l.1.
§.non exigit,ff.vt in possess.legat.in versic.quare si nō fue-
rit,qui interpellet. Item glos.fin.*in l.vniuersa,C.de pre-*
cibus Imperat.offerend. dum dicit textus, impetrans re-
scriptum vti non potest, nisi præstet fideiussionem,
exponit, tenetur ad hoc, si postuletur, aliter actus fa-
cti valent. Plura similia huius generis, actus videlicet
factus præter illud quod fieri debebat ab agente va-
lere, quando interpellatus non fuerit, congerunt Fe-
lyn.*in cap.si autem,de rescript.* Marsil. *in l. vnius, §. co-*
gniturum,colum.2.& 3. ff. de quæstionibus. & Ias. *in di-*
cta l.vniuersa, qui etiam iuris Canonici similia con-
gerit.
Sed quia ex resolutione contrariorum veritas ma-
gis elucescit, ideo videamus per quas rationes motus
fuerit Decius † ad consulendum contrarium *in d.con-* 16
sil.275.in 2.dub. & cur Rota Lucensis *in d.decis.43.* se-
quuta fuerit Decium, qui *in consil.275.numer.2. versic.*
& Immola,*in l.1.§.sublata,ff.ad Trebellia.& ibi Alex.*
dicit,istam esse magis communem opinionem. Vn-
de postea Dec. concludit, & cum ista sit communis,
ab ea

ab ea non est recedendum. Sed rogo, aduertite Iudi-
ces rem tam magni præiudicij in ecclesiasticos, lega-
tis obsecro Alexan. *in d. §. sublata, in versic. vt quia sta-*
17 *tutum dicat, bannitus* † *non audiatur, seu ius non redda-*
tur, nam tunc ipso iure, absque quòd opponatur exce-
ptio aliqua, processus erit nullus, & ad hoc allegat Io.
Andr. *in addition. ad Speculat. tit. de sententia, §. iuxta,*
num. 5. in additione, quæ incip. est sciendum, vbi quæ-
rit de statuto, quod bannitus non audiatur, vel ei ius
non reddatur, & concludit, quod etiamsi non fue-
rit opposita exceptio, processus factus est nullus, quia
18 † contra formam legis, & hanc dicit esse magis com-
munẽ opinionem. Sed hic non est casus noster, quia
statutum Lucæ dicit, forensem non audiri, nisi præsti-
ta fideiussione, vnde aliud est tollere actionem, & im-
pedire, ne nascatur, & hæc est illa magis communis,
quæ procedit in bannito: aliud est impedire exerci-
tium actionis iam natæ, & hoc facit statutum Lucæ,
dum dicit, non audiatur, nisi præstiterit fideiussio-
nem, non ergo impedit natiuitatem ipsius, quam præ-
supponit esse productam, per dictionem *Nisi*, ex re-
gula, quod priuatio præsupponit habitum, *l. decem,*
ff. de verborum obligationibus, sed vult impediri eius
exercitium, quousque fuerit fideiussio præstita, quo
casu non loquitur dicta communis, & succedit regu-
la, difficilius tolluntur nata, quàm nascenda, vt in
his terminis dicit Cumanus *in dict. l. 1. §. sublata*, per
regulam *l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni*
iuris. Nec obstat, quod dicit Ripa *in d. §. sublata, nu-*
mer. 4. versic. item dicebam, vbi quod hic *versi. nisi præ-*
stiterit fideiußionem, est de forma, quia inducit condi-
tionem, quo casu debet offerri, etiamsi non peta-
tur. Quia Aretinus *in consi. 94. consideratis, colum. 4.*
19 *versic. tertio si. ut*, dicit, licet conditio † debeat imple-
ri quam primum potest; tamen debet procedere in-
terpellatio partis, cui mora prodesset, & plura ad hæc
allegat, & sequitur Marsilius *in dicto §. cognitum, nu-*
mero 11.

Pro confirmatione istius resolutionis allego ver-
ba Doctorum circa hunc articulum dicentium sta-
20 tutum huiusmodi. † forensem non esse audiendum,
nisi præstita fideiussione, intelligendum esse, si peti-
ta fuerit ipsa fideiussio, aliàs acta valent. Ex quo lice-
bit intelligere, quantum differat hoc statutum ab al-
tero simpliciter loquente de bannito non audiendo.
Paulus de Castro *in l. vniuersa, nu. 6. C. de precibus Im-*
21 *perator. offer.* quærit de statuto, quando forensis † agit
contra ciuem, teneatur præstare fideiussionem, aliàs
processus non valet, & concludit processum valere,
nisi fuerit petita fideiussio, Ias. *in d. l. vniuersa, numer. 2.*
dicit, quando lex, vel statutum requirit, quod præste-
tur fideiussio, alias actus non valeat, debet intelligi,
si petatur à parte, prout ipse declarat de statuto Pata-
uino, quod dicit esse huiusmodi, & refert hanc opinio-
nem tenere Alexand. *in consi. 210. volumin. 2.* & Are-
tin. *in consi. 137.* vbi etiam dicit, istam esse exceptio-
sa nem † dilatoriam, quæ si à principio non fuit oppo-
sita, non potest vlterius opponi. Eandem tenent
Marsil. *in dicto §. cognitorum*, & Felyn. *in d. ca. si autem,*
& pro hac confirmatione faciunt doctrinæ grauissi-
morum virorum, dicentium hanc opinionem proce-
23 dere etiam in statuto loquente de bannito, † vt non
audiatur, qui tamen potest audiri, nisi opponatur, Bar-
tol. *in l. eleganter, §. si quis post, ff. de condict. indeb.* Ange.
in l. venditioni, numero 2. C. de vsucapion. pro emptor. &
hanc eandem tenet Io. Andr. *in c. statutum, de rescript.*
li. 6. in glossa in ver. nec audiatur, prout refert, & sequi-
tur Angelus ibi. Sed possunt intelligi, quando exce-
ptio † banni non est notoria iudici, vt tunc debeat 24
opponi, alias processus factus valet, ita declarat Bal-
dus *in l. non dubium, num. 30. versic. & ideo dico, aut quis*
non debet audiri, & hoc liquet iudici, C. de legibus, eodem
modo declarat Ioannes Andr. *in additionib. ad Specu-*
lat. in d. addit. est sciendum, in versi. aut quia exceptionẽ
non habuit pro probata, & ita illa magis communis, in
qua se fundarunt Decius & Rota Lucensis, procedunt
solum de statuto non audiendi bannitum, quando
notoriè constat, illum esse bannitum, ergo si ad exclu-
dendum bannitum non notorium debet opponi ex-
ceptio, multo magis in casu statuti, de quo tractamus,
alias processus factus tenet.

Tertius articulus est: Si clericus egerit contra
laicum in foro Lucensi, & sibi per laicum opposita
fuerit exceptio † fideiussionis præstandæ per proces- 25
sum ad vlteriora censeri reiectam. Nec iste articu-
lus contradicit superiori proximè præcedenti: Ini-
bi enim tractauimus processum aliter factum esse va-
lidum, ea ratione, quia peti debebat, Doctores autem
allegati loquuntur simpliciter de forensi, nec aliquis
ex eis loquitur de clericis: sed isti dicto statuto non
ligantur, vt conclusimus *in primo articulo*. Ergo
quando dicta fideiussio à clerico actore peteretur,
per processum ad vlteriora, reiecta censenda est.
Hæc enim exceptio impedit litis ingressum, ideo si-
cut cæteræ debent † statim terminari, ne sequatur lis,
Afflict. *decis. 63.* Nec est reseruanda ad merita, sed in
primis discutienda, Puteus *decis. 243. num. 2. part. 3.* er-
go si ea non obstante, iudex ad vlteriora † processe- 26
rit, dicitur cognita, & tacitè aduersus opponentem in-
terlocutum, *l. 1. C. de ordine iudic. l. à procedente, vbi*
Bart. C. de dilationibus. & hæc interlocutoria facit ius, 27
c. cum dilecti, de electione. & Bartol. sequuntur cæteri, vt
dicit Felynus *in cap. suborta, column. 4 versic. limita ta-*
men prædicta. de re iudic. Addu Barbatiam *in consil. 45.*
colum. penult. in fin. volum. 2. Signorol. *in consil. 241. nu-*
mer. 12. Aretin. *in consil. 73. column. 2. versi. aliquando iu-*
dex, & consil. 107. numer. 2. versi. ul. secundus casus, Ruyn.
in consil. 61. num. 36. volum. 5. Dec. *in consil. 276. num. 4.*
Iason *in consi. 125. numer. 2. & consil. 199. in fin. volum. 1.*
Tiraquell. latè *de legibus connubialibus, glossa 5. num. 50.*
Vantius *in tract. de nullitat. in tit. quibus modis sententia*
nulla possit reparari. num. 9. Socinus *in consi. 99. colu. pe-*
nult. volum. 3. Paris. *consil. 98. num. 15. volum. 3.* Chassan.
in consil. 68. num. 41. Alciatus *responso 409. nu. 3.* & An-
caranus *in consil. 192. num. 4. versic. confirmat hoc*, dixit,
contradictionem sine appellatione esse leuis mo-
menti, & Aretinus *in l. naturaliter. §. nihil commune,*
nu. 10. in princip. ff. de acquirend. possess. dicit hoc proce-
dere, quando reipsa iudex cognouisset de ipsa excep-
tione, † quod satis mihi videtur cognitum, quando op- 28
posita exceptione, & auditis partibus super ea, iudex
non interloquitur super ea, sed procedit ad vlteriora,
puta dando dilationes iuris in causa principali. Et li-
cet Felyn. *in d. cap. suborta, column. 4. versi. limita tamen*
prædicta. putet hoc procedere, quando ex interuallo
iudex ad vlteriora procedit, & sequitur Ruyn. *in consi.*
117. num. 18. volum. 5. Tamen idem est, si eadem † die, 29
dummodo partes super dicta exceptione audiuerit,
quia satis dicitur cognouisse, & in omni casu
debere appellari, dicunt omnes
præfati Doctores.

***

CASVS

CASVS LVI.

Statutum,vt non posit haberi recursus ad Papam,esse contra libertatem Ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Papa est iudex ordinarius omnium hominum totius mundi.*
2 *Ecclesia Romana est refugium omnium oppressorum.*
3 *Appellatio ab omnibus oppressis permittitur ad Ecclesiam.*
4 *Appellatio à iudicibus laicis regulariter non permittitur ad Papam.*
5 *Nisi quando iniustitia laicorum esset notoria.*
6 *Papa habet iurisdictionem temporalem in omnibus.*
7 *Recursus est species naturalis defensionis, qui non potest impediri.*
8 *Statutum nullo modo potest prohibere,ne habeatur recursus ad Papam.*
9 *Statuentes contra iurisdictionem Ecclesiæ incidunt in* Bullam,Cœnæ Domini.

1 SVmmus † Pontifex est iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrit cum quolibet alio iudice ordinario, Baldus *in cap.1. in princ.qui feud.dare possunt,c.cuncta per mundum,9.quæst.3.* etiam quo ad collationem beneficiorum, *capit. si à sede, de prebend.lib.6.* Nam Ecclesia † Romana est refugium omnium oppressorum fidelium Christianorum, instar Dauid,ad quem erat oppressorum recursus, *1.lib. Regum, cap.* 22. omnis quis opprimebatur à Saule, recurrebat ad Dauid. Et habetur *in cap. ad Romanam,in 2.*
3 *secunda,quæst.6.* Ad Romanam † Ecclesiam ab omnibus, maximè tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum, quasi ad matrem, vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur, quia non debet mater obliuisci filium suum. Est etiam alter textus *in c.omnis oppressus, eadem caussa,& quæstione.*

4 Et licet regulariter à iudicibus laicis † non appelletur ad Papam, qui non sunt de eius iurisdictione temporali, Abbas *in rubric.de appellationibus, nu.9.& ibi* Franch.*nu.13.* Idem Abbas *in cap.si duobus,§.denique,num.5.per illum textum,eodem titu.& ibi Franc.nu-*
5 *mer. 11.& omnes Canonistæ.* Nisi quando † iniustitia Imperatoris, vel Regis, aut aliorum Principum non recognoscentium superiorem esset notoria, essetque in casibus arduis, tunc enim posset ad Papam appellari, secundum gloss.*in cap.ex transmissa,de foro compet.* & latè per Innocent.*in cap.licet ex suscepto,eodem titu.* & per Afflict.*in proœmio constitutionum regni,quæst.21. num.7.ad finem,*Dec.*in d.cap.si duobus, nu.10.& plur. sequen.* Non solum ratione peccati commissi propter notoriam iniustitiam, vel quia eius causa posset tur-
6 bari pax vniuersalis, Sed etiam ratione † propriæ temporalis iurisdictionis, quam Summus Pontifex habet in vniuerso, vt diffuse scripsi supra *part.1. in relectione extrauagant. vnam sanctam, cap.18.* vbi etiam quod facilius admitti debet appellatio ad Summum Pontificem ab illis regnis, & statibus, qui sunt sub recognitione dominij sedis Apostolicæ, vt per eam infeudati, quos singulariter recensui *in d.part.1. cap.8.* & probat Lucas de Penna *in l.fin. colum.fin.versi.quinto ex his quæritur an à Rege Siciliæ, C.de locat. prædior. ciuil.lib.11.*

Tamen non posset impediri recursus, † qui est spe- 7
cies defensionis naturalis, Minadous *decis.27. num.2.* Hinc est, quod prohibita appellatione non censetur prohibitus recursus, Minadous *in d. dec. Neapolitana 27.& in decis.42.* Abbas *in cap.1.de rescript.*& latè per Lancellot.*de attentatis,tit.de attentatis pendente recursu,cap.19.*vbi *num.21.*post alios testatur hanc esse magis communem opinionem, & per Menoch.etiam *de arbitr.iud.lib.1.quæst.70.*

Ideo cum viderim *decis.196. primæ partis Francisci*
Marci Delphinalis, in qua disputatur, an per statutum 8
posit † prohiberi, ne habeatur recursus ad Papam, non potui non indignari tantæ temeritatis vitium, quærentes auferre iurisdictionem ab eo, qui est fons, & origo totius iurisdictionis spiritualis, & temporalis, vt scripsi supra *in d.cap.6.prima partis.* Item si statutum specialem mentionem faciens de clericis est contra libertatem Ecclesiæ, etiamsi priuilegium eiusdem concederet per modum legis, ex regula *l. legis virtus, ff.de legibus,artic.1.* quanto magis, quando de ipso Summo Pontifice mentionem facit, qui omnes iudicaturus à nemine iudicari potest, *can. cuncta per mun-*
dum,9.quæst.3. Denique rogo, † vt aduertant iudices, 9
& consiliarij Principum, ad quos huiusmodi cura sanciendæ legis pertinet, singulis annis in cœna Domini Romæ per ipsum beatissimum Pontificem excommunicari sic statuentes, consulentes, & impedientes eos oppressos, qui ad Summum Pontificem, & Ecclesiam Romanam recursum habere satagunt, de quo *in Bulla cœnæ prædicta, excommunic.7. vbi Cardinalis Toletus num.1.& excommunicat.9.vbi idem Cardi.num.7. impressa post eius summam.*

CASVS LVI.

Statutum prohibens venationes & piscationes,nõ cõprehendere Ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Clerici de iure Canonico prohibentur venari.*
2 *Statutum prohibens venationes comprehendere Ecclesiasticos,qui teneant.*
3 *Feudatarij non possunt prohibere venationem, aut piscationem suis vasallis.*
4 *Venationes concessæ Baronibus, non intelliguntur concessæ cum iure prohibendi.*
5 *Gratia Principis semper debet intelligi saluo iure alterius.*
6 *Iurisdictionis possessio probatur per bannimenta.*
7 *Baudum non intelligitur vsu receptum,stante contradictione.*
8 *Barones non possunt statuere contra regulas iuris communis.*
9 *Neque prohibere piscationes.*
10 *Princeps non potest prohibere venationem, aut piscationem.*
11 *Nisi ex causa.*
12 *Et antiqua consuetudo non dicitur iusta causa.*
13 *Princeps prohibens venationẽ,& piscationem peccat.*
14 *Venationis prohibitionis iusta causa quæ sit.*
15 *Piscationes,& venationes à iure æquiparantur.*
16 Cap.1. in ver.piscationibus,quæ sint regalia,*declaratur.*
17 *Clerici de iure Canonico non sunt regulariter prohibiti venari.*

18 Clerici

18 *Clerici in quibus partibus viuant de venationibus ex consuetudine.*
19 *Clerici habentes redditus sufficientes ad alimenta possunt aliquando venari.*
20 *Venatio in dubio præsumitur facta causa recreationis.*
21 *Et quando præsumitur facta ad viuendum.*
22 *Clerici nullo modo sunt prohibiti piscari.*
23 *Clerici ferentes arma prohibita, non tenentur vigore statuti prohibentis.*
24 *Venationis prohibitio potest fieri à priuatis dominis locorum.*
25 *Clerici possunt prohiberi venari, & piscari in re alterius priuati ab eodem domino.*

1 CVm clerici † de iure Canonico prohibeantur venari, vt toto titulo de clerico venatore: ideò putarunt aliqui statutum, siue edictum Principis secula-
2 ris prohibens † venationes, comprehendere dictos Ecclesiasticos, sicut in simili statutum prohibens exportationem armorum, comprehendit clericos, qui de iure Canonico ferre arma prohibentur, vt de magis communi opinione testatur Clarus *in §.fin.quæstione 36.versicul.vlterius quæro.* & scripsi de hoc supra *casu 7.* Vt igitur hic casus innotescat, explico per tres articulos.
3 Primus articulus est: Vtiles dominos, † Feudatarios, siue Barones, vel Domicellos appellatos non posse aliquo modo venerationẽ, aut piscationẽ subditis vasallis prohibere: Hanc opinionem firmauit Hostiens. *in c.non est, de decim.* vbi dicit, quod si dominus prohibeat subditis, ne venentur, seu aucupentur, dicitur eis facere violentiam, quem secuti sunt Iacobin. *in sua inuestitura feudali, in verb.& cum venationibus, n.1.in fin.* Capy. *in sua inuestitura feudali, in ver.& cum venationib.* Ioã.Fab. *in §.flumina, Institut. de rerum diuis.* Bossius *in sua practica criminali, in tit.de regalis, num.42.* Gramsmatic. *in decis.67.num.9.* Guid.Pap. *decis.514.* & omnes isti loquuntur in inferiori à Principe, vtili domino, & feudatario ipsius. Et ratio est, quia licet ve-
4 nationes † sint concessæ Baroni, non tamen sunt concessæ cum iure prohibendi, vt declarat Natta *in consil. 435.nu.6.& seq.* & in simili, quod nec habeat ius prohibendi respectu furni vel molendi, declarat Bossius, *ibid.tit.de regalib.n.41.* Iacobin. *in d.inuestitura in ver.& cum molendinis.nu.3.* Ias. *in l.quo minus, ff.de fluminib.& ibi* Ripa *nu.132.& seq.* Cepol. *in tract.de seruitutibus vrban.prædior.c.50.de furno, n.2.* Abb. *in c.significante, de appellationib. & in c. Abbate sancti Syluani.de*
5 *verborum significat.* & gratia † Principis semper debet intelligi sine præiudicio alterius, Alciatus *regula 3.præsumpt.11.n.3.* Marsilius *singul.483.post princip.* Afflict. *decis.354.n.3.* ergo dicta concessio & cum venationib. non potest intelligi, & cum iure prohibendi, quicquid dixerit Andr.Fachin. *in suis controuersiis.lib.1.c.1. colu.3. versic.secunda est causa,* & quia Barones faciunt
6 bannimenta, per quæ probant possessionem † iurisdictionis, etiam quod non probentur postea fuisse vsu recepta, Innocent. *in c.dilectus, n.3.de capell.Monachor.* Ripa *in cap.cum Ecclesia, num.62.& seq.de caussa possess. & propriet.& in l.arboribus. §.nam & si agrum, num.2. ff.de vsufruct.* Rolandus *in consil.22.num.27.volum.2.* Ideò cautela est ad euitandam possessionem huiusmo-
7 di iurisdictionis Baronum, † vt ipsi subditi statim contradicant, nec acquiescant, ita dicit Hostiens. *in d. cap.non est de decimis*, & sequitur Ioan.Andr. & Anton. de Butr.ibidem, ex quo sequitur ipsos feudatarios non posse prohibere venationem suis subditis
vasallis. Adde aliam rationem, † quia non potest sta- 8
tuere contra regulas iuris communis, Rolandus *in d.consil.22.num.6.* Socinus *in consil.227.num.5.versicul. quam principaliter, vol.2.* ergo in hoc articulo non debemus tractare, an comprehendat clericos, quia non
entis nullæ sunt qualitates. Et quod † neque possint 9
prohibere piscationes, scribit Iacobin. *in d.inuestit.in ver.& cum piscationibus, nu.2.* vbi, quod ita obseruatur in Francia.

Secundus articulus est: Licet iure communi Prin-
ceps † non possit prohibere venationem per textum 10
in l.1.& 2.& 3.ff.de acquir.rerũ domin.& §.fere, Instit. de rerum diuis. vbi Imperator determinat, quod venatio, & aucupatio sint de iure gentium, cuilibet licet venari, & aucupari, non duns in suo, sed etiam in alieno: ergo Princeps non potest contrarium iubere, cuius potestas subest iuri naturali primæuo, & gentium, vt declarat Bartol. *in l.fin.C.si contra ius, vel vtilit.public.* Dec. *in consi.397. in 1.fundam.* Grammat. *in d.decis.67. nu.9.& nu.12.* & Natta *in consil.375.*

Nihilominus quia hæc conclusio non seruatur de facto, cum indies fiant edicta venationum prohibitoria ab ipsis supremis Principibus, Doctores se inuicem insequentes firmarunt vnam communem opi-
nionem concludentes, supremos Principes † ex cau- 11
sa posse venationem prohibere, de qua testatur Coua. *in relectione c.peccatum, de reg.iur.lib.6.in 2.part.§.8.n. 1.* & Sebastianus Medic. *in tract. de venatione, q.5.nu.1.* & Andr.Fachin. *in d.c.1.col.2.versicul.quibus tamen non obstantibus*, & isti cognouerunt omnes Dd. qui hanc sequuntur sententiam.

Neque existimo iustam causam prohibendi, quando
ex antiqua † consuetudine solis Principibus venatio 12
competit, quia si illi quorum interest, prohibitioni acquieuerunt, dicitur fieri de eorum consensu, & con-
tra facientes † peccant, vt dicit Hostien. *in d.c.non est,* 13
de decim.col.1. versic. si verò hoc faciunt de consensu illorum, quorum interest, & sequitur Anton.de Butr. *ibid. col.1.versicu.hæc vera, nisi interueniat consensus illorum, quorum interest*, vnde consensus non potest esse iusta causa prohibitionis, quia prohibitio non fit illi.

Ideò omissis multis † arbitror iustam causam pro- 14
hibitionis esse, quotiescunque publica vtilitas suadet, prohibendum esse, puta si prohiberetur certis tantùm mensibus, in quibus animalia syluestria solent esse prægnantia: nam cùm hoc tendat ad vtilitatem publicam, licita est talis prohibitio, vt dicit Antonius de Padilla *in l.per agrum, n.8.C.de seruit.& aqua.* Item quando venatio esset multum excessiua, circa quoddam genus animaliom, quæ omnino extinguerentur: nam tunc licet prohibere, vt post alios, quos allegat, firmat Grammaticus *in d.decisione 67.numer.11.* Aut si prohiberetur ad conseruandam pacem, ne quis ingrederetur ad aucupandum in alienum fundum: nam si dominus fundi potest probibere, ne ingrediatur venator, *§.fera.versic.planè, Instit.de rer.diuis.* multò magis per Principem superiorem, ad conseruandum pacem, id fieri potest, & ita textus *in §.nemo retiã, de pace petenda*, super quo fundata est dicta communis opinio, & qui habet plurimos intellectus, quos congesserunt ibi Andreas de Barulo, & Afflict. & Iacobin. *in d.ver. & cum venationibus, col.1.* & propterea non videbatur super eo posse fieri fundamentum, ex regula *l.in ambiguo, ff.de rebus dubiis, cum vulgaribus*, videtur saltem posse intelligi propter publi-

cam

cam vtilitatem ad conseruandam pacem, propter au-
ctoritatem dictæ communis opinionis.

15 Et quia piscationes † & venationes in iure æquipa
rantur, *§. flumina, Inst. de rerũ diuis.* & latè probat Dec.
hanc æquiparationem, *in cons.* 197. *col.* 2. propterea quę
dicta sunt de venationibus, procedunt in piscationi-
16 bus. Nec obstat *c.* 1. † *in ver. piscationib. quæ sint regal.*
quia, vt dicit Dec. *in d. cons.* 197. loquitur de datiis su-
per piscationibus, & ita affirmat ibi Doct. & Iacob. *in*
inuestitura, in ver. & cum piscationibus. Bello. *in cõs.* 49.
n. 9. ergo nulla existente causa publicæ vtilitatis pisca-
tiones prohiberi non possunt. Nec loquimur de ea
præscriptione, quæ permissa est de iure, de qua *in l. si*
quisquam, ff. de diuers. præscriptionib. & per Dec. *in d.*
cons. 197. *in* 4. *fundamento.* sed de prohibitione gene-
raliter facta per Principem super flumine publico,
quam, nisi iusta existente causa publicæ vtilitatis, fieri
non posse, ex superioribus liquet.

17 Tertius articulus est: Clericos † de iure canonico
non esse regulariter prohibitos venari, sed tantum si
ad voluptatem venati fuerint, & sæpius in ipsa volu-
ptate deteti fuerint, ita dicit tex. *in c.* 1. *de clerico vena-*
tore, in vers. quod si quispiam talium personarum in hac
voluptate sæpius detentus fuerit. & ita cõcludit Abb. *in*
d. c. 1. *prope finem.* & Collectarius. Tanto magis, quia in
18 quibusdam partibus clerici † non habentes redditus
viuunt de venationibus, vt in Francia testatur idem
Abb. *in d. c.* 1. *vers. sicut in Francia licet eis, quia non fa-*
ciunt ad voluptatem. & hoc voluit etiam Hostiẽs. *in c.*
2. *de clerico venat.* & testatur Guglielm. de Benedict. *in*
c. Raynutius, in ver. & vxorem nomine Adelasiam, n. 313.
Sebastian. Medic. *in tract. de venationib. quæst.* 8. *n.* 17. I-
19 tem quia in aliis partibus † habentes redditus possunt
aliquando venari recreationis causa, puta vt excitarẽt
appetitum, propter infirmitatem præcedentem, vt di-
cit tex. *in c. dilectus, de homicid.* & Abb. *in d. c.* 1. *prope fi-*
20 *nem.* Propterea in dubio præsumitur venari † causa re-
creationis, vt tenet Archidiacon. *in c. qui venatoribus,*
dist. 86. Alex. *in consil.* 82. *inspecto diligenter processu vol.*
21 1. Item præsumitur venari, † vt ex venationibus faciat
retractum ad viuendum, vt dicit Collectar. *in d. cap.* 1.
quod intelligo, si in loco venetur, vbi non habet red-
ditus, & de consuetudine clerici viuunt ex venationi-
bus. Ex quibus licet intelligere, hãc ferarum venatio-
nem, de qua loquimur de iure canonico nõ esse cleri-
cis simpliciter prohibitam.

22 Piscationes † autem clericis non sunt aliquo modo
prohibitæ, sed permissæ, *c. Esau. dist.* 86. *c. nunquam, de*
consecratione, dist. 5. Afflict. *in c.* 1. *§. nemo tetia, n.* 4. *de*
pace tenenda. Et quare clerici regulariter non prohi-
beantur piscari, & aliquando prohibeatur venari, Se-
bastian. Medic. *in d. tractatu de venationibus, q.* 8. ponit
vndecim causas.

Non igitur militat illa ratio, clerici de iure canoni-
co prohibeotur venari; ergo statutum Principis ve-
nationem interdicens comprehendit clericos. Quia
nec clerici prohibentur simpliciter venari, vt dictum
est, & quando simpliciter prohiberentur, ratio non
concluderet; supra enim *in casu* 7. *vers. & quod clericum.*
23 conclusimus, ipsos ferentes † arma prohibita non
comprehendi sub statuto prohibitionis laicorum: ne-
que per proprium Episcopum pœna dicti statuti esse
puniẽdum, sed ad ipsius arbitrium. Nec supremi Prin-
cipes hanc habent prohibendarum venationum facul-
tatem, nisi ex causa: sed nulla publicæ vtilitatis causa
potest iurisdictionem dare principibus, & generaliter
statuendo possint comprehendere ecclesiasticos, pro-
ut diffuse *in casu* 1. exarauimus. Ex defectu igitur po-
testatis præsumitur eos noluisse comprehendere, de
quibus in specie disponere non poterant, vt sæpius
diximus, præsertim *casu* 55.

Declaratur iste articulus, vt non procedat in ea pro-
hibitione, † quam domini locorum propriorum pos- 24
sunt facere aliis, ne ingrediantur ad venandum, de qua
in d. §. fera, vers. plane. Instit. de rerum diuis. & per Fran-
cisc. Marc. *decis. Delphinal.* 529. *n.* 16. *parte* 1. & Sebastiã.
Medi. *in d. tract. de venationibus c.* 5. *n.* 4. Item nec pro-
cedat in ea prohibitione iuris piscandi, quam possunt
facere domini locorum priuatorum cuilibet, puta sta-
gnorum, & similium, de quo per Dec. *in d. cons.* 197. *in*
4. *fundamento.* Rolan. *in consi.* 5. *n.* 68. *vol.* 1. vbi quod
quamuis in mari & flumine publico quis possit pisca-
ri, nec per alium possit prohiberi, tamen si alii iussit
præscriptum in aliqua parte ex consuetudine vel pri-
uilegio, aliter dicendum est, Iacobin. *in d. ver. & cum*
piscationibus, n. 3. His enim casibus, etiam clericis † per 25
priuatos potest fieri huiusmodi prohibitio. Nam ob
defensionem rerum suarum licitum est clericis resi-
stere, Innoc. *in c. olim. de restitut. spoliat.* & scribunt
communiter Ciuilistæ *in l. vt vim, ff. de inst. & iur.* & si
contra prohibitionem attentauerint, quia dicuntur
facere iniuriam, Aretin. *in d. § fera. Instit. de rerum di-*
uis. possunt coram proprio Episcopo conueniri.

CASVS LVIII.

Statutum, vt si in foro seculari non opponatur exceptio excommunicationis, non valere. Neque statutum de probanda excommunicatione per instrumenta tantum.

SVMMARIA.

1 *Exceptio excommunicationis rarissimè solet admitti in Curia Romana.*
2 *Iudex secularis an possit cognoscere de exceptione excommunicationis coram ipso opposita.*
3 *Statutum, quod non opponatur exceptio excommunicationis, vel non possit probari per testes, non valere.*
4 *Et esse contra libertatem Ecclesiæ.*
5 *Excommunicatus nullatenus potest interuenire in iudiciis.*
6 *Excommunicatio est actus merè ecclesiasticus.*
8 *Ius canonicum vbilibet est seruandum in materia excommunicationis.*
9 *Laici non possunt corrigere ius canonicum.*
10 *Statutum inferioris valet contra ius commune de iure ciuili, secus est de iure canonico.*
11 *Excommunicatio probanda est per certissima argumenta.*
12 *Et qui sunt modi probanda excommunicationis.*
13 *Excommunicatum appellans, qui non est, tenetur ad interesse.*
14 *Excommunicatio non probatur per denunciationem.*
15 *Nisi præsumptinè.*

CVm exceptio † excommunicationis rarissimè 1
soleat admitti in Curia Romana, Rota *decis.* 8. *nu.*
2. *de senten. excommunicat. in nouis.* Francisc. Marc. *decis.*
Delphinali 983. *n.* 2. *parte* 1. Et si opponatur corã iudice
seculari † variæ sint opiniones, an ille possit de excom- 2
municatione cognoscere, vel de iure, vel de facto.
Ideo in multis partibus statuta fiunt circa huiusmo-
di censuratum exceptionem. Bononiæ † extat sta- 3

& Hostiens. *in summa titul. de iuriiur.* Sed communis
est in contrarium, vt dixi, & ab etymologia iuramenti
in litem apparet includi etiam hoc ioramentum veri-
tatis, cum litis nomine veniat quicquid in iudicium
deducitur, aut deducẽdum esset, *l. litis, l. actionn verbo,*
ff. de verb. signific. & declarat Bolognett. *in d. l. in actio-*
nib. An igitur disposita de huiusmodi iuramẽto in ca-
sibus, vbi præstandum est, de quibus apud Fbanucc. *in*
d. tractat. in 2. parte. locum habeant in ecclesiasticis,
constituo tres articulos, negatiuè conceptos.

5 Primus articulus est: Clerici † agẽtes in foro secula-
rium, non debent iurare in litem ex iuramento pro-
prio, & singulari affectu rei æstimationem efflagitan-
do, Zas. *in l. si tutor, ff. de in lit. iur.* dicit Christiana æ-
quitas non patitur, vt vltra verum rei pretium aliquid
soluatur, & ideo de iure canonico non reperitur hic
tit. de iureiurando in litem, & sequitur Phanuc. *in d.*
tract. part. 1. c. 3. n. 3. & Dec. *in cons.* 138. *n.* 7. consuluit, ec-
6 clesiam † non posse exigere pœnam, nisi quatenus dã-
num passa est. Et Afflict. *in decis.* 169. *n.* 7. dicit, ecclesia-
7 sticis † posse deferri iuramentum in litem veritatis, &
n. 9. post quam de hoc iuramento æstimationis affe-
ctionis non potest particularis Doctorum decisio in-
ueniri, illud Prætorium determinauit, esse deferẽdum
ad arbitrium sacri Consilij. Et pro hoc articulo facit,
8 quia prælati ecclesiarum † non possunt vendere bona
plus iusto pretio, etiam sponte offerenti, vt dicit gl. *in*
c. hoc ius porrectum, in vers. vt plus, 10. *q.* 2. Abb. *in c. ple-*
runque, n. 9. de immun. eccles. & in c. 1. de empt. & vendit.
Bald. *in l. causa, in 2. ff. de minorib.* Io. de Aenono. *sing.*
173. & scripsi de hoc supr. *in 3. part. cap. 1. & 2.* ergo non
possunt petere æstimationem rei, vltra verum ipsius
valorem, qui communis est, non affectionis, vt notant
Dd. *in l. 2. C. de rescind. vend.*

9 Secundus articulus est: disposita † de iureiurando in
litem non habent locum contra clericum conuentum
in foro ecclesiastico. Nam quantum pertinet ad iura-
mentum æstimationis ex affectu, non innititur princi-
piis iuris canonici, cum contra æquitatem, & summo
iuris ciuilis rigore procedat, ideo non obseruandum
in foro ecclesiastico, vt declaraui sup. *casu* 19. Fateor
tamen posse deferri iuramentum in litem veritatis, vt
per multa probat Soc. *in cons.* 213. *num. 3. & seq. vol. 2.*
quem sequitur Plot. *in tract. de in litem iuran. nu.* 200.
qui multa ad hoc coegerit, & ego sequor cum resolu-
tione præcedentis articuli.

10 Tertius articulus est: contra clericum † reconuen-
tum in foro seculari, non posse iurari in litem iuramẽ-
to æstimationis affectionis, quia hoc solum datur ob
dolum rei, *d. l. in actionib.* & ideo multoties irrogat in-
famiam quando casus esset huiusmodi, de quo casu si
leges ciuiles contra clericos obseruarentur, essent cõ-
tra libertatẽ ecclesiæ, vt plenissimè not. *in c. ecclesia S.*
M. de constitut. Item quia hoc iuramẽtum irrogat pœ-
11 nam † reo ex sola voluntate iurantis, gl. *in d. l. in actio-*
nib. in ver. non etiam ob culpam, vers. Item nec quantum.
Sed leges ciuiles pœnales non habent locum in cleri-
cis; ergo sufficere debet posse iurari iuramento verita-
tis, quanti verè interfuit.

CASVS LXVII.

Statutum quod banniti posint impune offendi, non comprehendit clericos.

SVMMARIA.

1 *Banniti possunt occidi vigore statuti permittentis of-*
fensionem.
2 *Clericus bannitus per episcopum, non potest impunè*
offendi vigore statuti laicorum.
3 *Statutum semper recipit interpretationem à potestate*
statuentium.
4 *Statuti quod banniti possint occidi, quando intelligi-*
gitur.
5 *Statuta de occidendis bannitis non valere de iure.*
6 *Non extenduntur in non subditos.*
7 *Statutum non ligat clericos ob causam publicæ vtili-*
tatis.
8 *Clericus bannitus non amittit ea quæ sunt ordinis.*
9 *Statutum de occidendis bannitis non comprehendit*
bannitum per episcopum.
10 *Statuentes quando habent intentionem comprehende-*
re clericos sunt excommunicati.
11 *Clerici non debent occidere bannitos vigore statuti*
laicorum.
12 *Clerici sunt prohibiti delicta perpetrare.*
13 *Filius quando possit occidere patrem bannitum.*
14 *Bannitus an possit occidi etiam in foro conscientiæ,*
stante statuto secularium de occidendis bannitis.
15 *Homicidium non excusatur in foro conscientiæ, quod*
permittitur à statuto ad vindictam.

EXtant statuta in Italia, vt banniti † possint impu- 1
nè offendi, quo casu posse etiam interfici, con-
cluserunt communiter, quia verbum *offendere*, con-
tinet homicidium, *c. fin. de homicid. lib. 6. & l. testamen-*
to centurio, ff. de manumiss. testam. Bartol. *in consil.* 188.
statuto castri plebis, parte 1. Ioan. Andr. *in additionibus*
ad Specula. in titulo de constitutionib. §. 1. Albeeic. *de sta-*
tutis, parte 4. quæst. 18. cum aliis per Menoch. *de arbi-*
trar. iudic. quæst. 90. num. 26. & per Peregrin. *in tracta.*
de iure fisci, lib. 3. tit. 7. num. 3. Dubitantes igitur an hu-
iusmodi statuta includant clericos, resoluamus per
duos articulos.

Primus articulus est: Clericus † bannitus per epi- 2
scopum, non potest impunè offendi vigore dicti sta-
tuti. Quia in dubio nemo videtur eos voluisse com-
prehendere in sua dispositione, de quibus expresse
disponere non potest, *c. à nobis de sentent. excommun. l.*
Lucius, §. fi. ff. ad municipal. vnde statutũ † semper re- 3
cipit interpretationem à potestate statuentium, Bart.
in l. si quis sub conditione. in fin. ff. de cond. & demonst. cũ
aliis quæ latiùs scripsi super hoc *in cas.* 55. Sed statuẽtes
non poterant expresse disponere, non solum quia in
clericos nullam habent iurisdictionem, *c. ecclesia san-*
cta Maria. de constitut. sed quia non potuerunt banni-
ri, vt occiderentur, cum ecclesia sanguinis pœnam
non imponat, *c. sententiam sanguinis, ne clerici vel mo-*
nachi, & illa opinio, bannitos † posse occidi vigore hu- 4
iusmodi statuti, temperatur, dummodo sit bannitus
pro delicto, pro quo veniebat imponenda pœna mor-
tis, Ang. & Castr. *in l. binas ædes. ff. de seruit. vrban. præ.*
Nellus *in tractat. de bannitis, in 2. parte secundi tempo-*
ris, num. 7. Et quantum ad aliam offensionem præter
occisionem, aduertendum est talia statuta † de iuris 5
subtilitate non valere, vt per Iacob. de Aren. *in tracta.*
de bannitis, num. 17. per textum *in l. 4. ff. de decretis ab*
ordine faciend. & in l. decernimus, C. de episcop. audient.
ideo vt odiosa & correctoria iuris non posse amplia-
ri † in non subditos, & de communi opinione te- 6
statur Iason *in authent. quas actiones, Cod. de sacro-*
sancta ecclesia. Et licet communiter dicant huius-
modi statuta valere propter publicam vtilita-
tem, vt homines à delinquendo terreantur,
scien-

scientes se posse impune offendi, & ne maleficia re-
manеant impunita, vt probat Nellus *in d. tract. de ban-*
nitis, in 1. parte secundi temporis, col. 1. tamen nullũ sta-
7 tutum, † quãtumcunq; ob publicam vtilitatem con-
ditum, potest ligare clericos ex defectu iurisdictio-
nis, vt latius probaui supra *in casu 1.* Et quantum ad
causam ne delicta remaneant impunita, non possunt
laici se intromittere, cum separatum sit negotium,
etiam ob negligentiam iudicis ecclesiastici, *c. qualiter*
8 *& quando. de iudic.* Item clericus † bannitus non a-
mittit ea quæ sunt ordinis, ideo non est casua exce-
ptus à regula, *c. si quis suadente diabolo, 17. qu. 4.* quos
casus recenset ibi Turrecremata, ideo offendens ban-
nitum clericum est excommunicatus, & probari po-
test: nam regula *l. Gracchus, C. de adulte.* non habet lo-
cum in offendente clericum, cum nullam potuerit
dare auctoritatem offensionis, quam leges ciuiles non
habent, *d. c. ecclesia sancta Maria.* Offendens igitur cle-
ricum bannitum dicitur delinquere; ergo in excom-
municationem incidit. Item quia hoc statutum non
9 includit laicum † bannitum per episcopum pro causa
spirituali, vel in aliis casibus in quibus habet iurisdi-
ctionem, vt *c. si. de foro compet. lib. 6. & c. decernimus, de*
iudic. & scripsi pluries supra *in 2. part.* & ita concludit
Nellus *in d. tract. de bannitis, in d. 2. parte secundi tem-*
ris, num. 37. ergo tanto minus comprehendit clericos
10 bannitos. Et quando statuentes † habuissent talem
intentionem, essent excommunicati, Francisc. Plot.
in tractat. de excommunicatione, §. 30. num. 1. Quare
concludo statutum prædictum nullo modo includere
clericos bannitos ab episcopo, quicquid dixerit Bald.
in l. 2. col. 2. C. si à compet. iudic. & ad Specul. *in tit. de*
citatione, colum. 1. ver. non valet citatio, post hæc scrip-
ta visus.

11 Secundus articulus est; Clerici † non debent vi-
gore dicti statuti occidere bannitos, illos autem occi-
dendo pœnam pati non debent temporalem, sed quia
incurrunt irregularitatem, sunt ab episcopo punien-
di. Primo, quantum ad pœnam temporalem: Nam
bannitus dicitur inimicus, & hostis patriæ, *l. 3. §. trans-*
fugas. ff. de sicar. l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de cap. dim.
& hanc opinionem tenet Marsi. *in cons. 11. circa hoc du-*
bium. Sed hoc procedit quantum ad iudicem banni-
entem, à iudice autem ordinario ipsius homicidæ po-
terit puniri, Ias. *in l. fin. nu. 22. ff. de iurisdict. om. iudic.*
Corn. *1. num. 20. C. de heredib. instit.* Afflict. *in c. 1. in 1.*
12 *not. Hic finit. lex Corradi.* tanto magis in † clerico, qui
specialiter prohibitus est similia perpetrare, *d. c. sen-*
tentiam sanguinis. Ne clerici, vel monachi. Item sunt
prohibiti arma portare, *c. clerici arma portantes, de vita*
& honest. cleric. Nec licet clerico committere homici-
dium absque incursu irregularitatis, præterquam pro
defensione sua, *clem. vnic. de homicid.* in aliis autem ca-
sibus semper incurrit irregularitatem, *c. suscepimus, c.*
de cætero, c. tua nos, cap. Ioannes, de homicid. Nec possunt
se excusare ex regula *d. l. Gracchus*, ex defectu iurisdi-
ctionis, vt dixi.

Neque obstant allegata per Marsil. *in d. cons. 11.* lici-
13 tum esse aliquando homicidium, & filio † etiam oc-
cidere patrem bannitum, quia eius doctrinæ proce-
dunt, quando tractatur de liberando patriam à pro-
ditione patris, quæ alia via liberari non posset, vt de-
clarat Franch. *in decis. 276. n. 16.* vnde decisum est in
Prætorio Neapolis, neq; filio, neq; vxori licitum esse
occidere, aut mandare occidi patrem, vel maritũ ban-
nitum, & aliter facientes, esse puniendos: Ita & multo
fortius debemus affirmare de clerico, quia specialiter
de iure canonico prohibitus est.

Vnde licet bannitus † possit occidi, etiam in fo- 14
ro conscientiæ, si statutum permittat illum occidi, vt
est communis opinio, de qua per Alexand. *in l. si pla-*
gii, in princip. ff. de verb. obligat. qui allegat Bald. *in l.*
Gracchus, C. de adulter. & in l. 1. col. 12. C. de confess. & in
l. 2. col. 3. C. si à non compet. iudic. & in l. 1. col. 9. C. de sum-
ma trinit. & in l. fi. C. si contra ius vel vtilit. public. Ang.
in l. de quibus ff. de legib. Anton. de Butr. *in c. quæ in ec-*
clesiarum, de constitut. Quod intelligitur, quando occi-
dens facit zelo reipublicæ, & animo exequendi statu-
tum, aliàs peccaret, si animo fundendi sanguinem hu-
manum, & ex odio particulari, vt per Bald. *in l. vt*
vim, ff. de iustit. & iur. Et ex hoc sequitur, quod vbi per
legem, vel statutum permittitur homicium † ad 15
vindictam, non excusatur occidens in foro conscien-
tiæ, gloss. *in c. inter. 33. q. 2.* quæ dixit patrem occiden-
tem adulterum filiæ, nõ accusari in foro conscientiæ,
quia lex id concedit ad vindictam, Ioan. de Anania *in*
c. interfecisti, de homicid. Abbas *in c. veniens, in 2. de spon-*
salib. & in c. cum esses, de testamen. Tamen hæc non
procedunt in clerico, qui specialiter est prohibitus, vt
dixi, eiusque arma debent esse lachrymæ, & orationes,
c. conuenior. 23. q. 6. c. porro, vbi glossa, 16. q. 4. gloss. *in c.*
ex multa, §. fin. de voto. ideo contra faciens, peccat
mortaliter & delinquit, estque puniendus pœna ho-
micidii, de qua per Bernadin. Diaz *in sua practica cri-*
minali canonica, cap. 94.

CASVS LXVIII.

Statuta non posse fieri per laicos super iure quærendo ecclesiæ, eiusq. præiudicium, & facta non valere, essetque contra libertatem ecclesiasticam.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiæ non potest fieri præiudicium etiam in quærendis.*
2 *Et qui teneant opinionem contrariam.*
3 *Statuto laicorum posse fieri præiudicium ecclesiæ in quærendis, qui teneant.*
4 *Prælatum posse præiudicium facere ecclesiæ in quærendis, qui teneant.*
5 *Prælatum posse non acceptando legatum præiudicare ecclesiæ.*
6 *Prælatus solus potest remittere caducitatem emphyteuta.*
7 *Ecclesia habet recursum contra prælatum, & eius bona, ratione præiudicij sibi facti.*
8 *Prælatus sine iusta causa non acquirens ecclesiæ, tenetur de suo satisfacere.*
9 *Prælatus patiens rem ecclesiæ præscribi, tenetur ad interesse.*
10 *Statuto laicorum non posse impediri dominium, quin transeat ad ecclesiam.*
11 *Statutum auferens ecclesiasticis competentia de iure communi, est contra libertatem ecclesiæ.*
12 *Statuentes laici non possunt expresse disponere de quærendis ecclesiæ.*
13 *Prælatos non posse præiudicare ecclesiis in quærendis, esse veriorem opinionem.*
14 *Dominium transit in ecclesiam recta via.*
15 *Ecclesia an æquiparetur pupillo, vel minori viginti quinque annis.*

12 *Et est contra legem diuinam.*
13 *Leges humanæ non possunt in totum corrigere legem diuinam.*
15 *Statutum imponens pœnam pecuniariam in occidente clericum est contra libertatem ecclesiæ.*
16 *Statutũ, quod laici vulnerantes clericos puniantur in quinque solidis, non valet.*
17 *Episcopus potest præcipere laicis, vt cassent statuta contra libertatem ecclesiæ de libro statutorum.*

IN qualibet bene instituta ciuitate & republica pœ-
1 næ † imponuntur delinquentibus pro medicina, vt illarum timore cæteri mali abstineant à criminibus committendis, cum in omnibus bene institutis communitatibus potissima pars publici magistratus in hoc versetur vt delicta iustis puniantur pœnis, alioqui libera daretur delinquẽdi licẽtia, nec tuta esset inter improbos innocentia, *c. facta sunt leges, dist.* 4. & post multa ex Eusebio tradit Io. Stobæus *sermone* 44.
2 Pœna † autem debet correspondere qualitati criminis, *c. non offeramus* 24. *quæst.* 1. *l. respiciendum, ff. de pœnis*, & facit *auth. omnes peregrini. C. communia, de success.* vbi dicitur, quod pœna esset commensuranda delicto, ad idem tex. *in l.* 1. *§. sed & qui, ff. de abigeis, & §. si quis autem per donationem. in auth. ne non alienãd. & c. felicis, §. cæterum. de pœnis, lib.* 6. *& c. quæsitum, de his quæ fiunt à maiori parte Cap.* & scribitur Deuterun. *c.* 25. iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus.

Ideo de iure communi in multis casibus † Impo-
3 nitur pœna mortis, vt in eum, qui lapidat Christianum odio nominis Christi, *l.* 1. *C. de Iudæis.* Item in raptorem virginis, *l.* 1. *C. de raptu virgin.* Item in sacrificantem idolis, *l.* 1. *C. de Saracenis.* Item in turbantem officia diuina, *l. si quis in hoc genus, C. de episcop. & cleri.* Item in luxuriantem contra naturam, *l. cum vir. C. de adult.* Item in eo qui sciente se rebaptizauit, *l.* 2. *C. ne sanctum bapt. reiteretur.* Itẽ in violante muros ciuitatis, *l. fi. C. de rerum diuis.* Item in proditore Principis, *l. quisquis. C. ad l. Iuliam. de adulter.* Item in parricida, *l.* 1. *C. de his qui parent. occider.* Item homicida, *l.* 3. *C. de episcop. audient.* Item in frangente pacẽ, *c.* 1. *§. si quis de pace iuram. firmand.* Item in seditioso, *l.* 1. *C. de seditios.* Item in seruo proditore domini, *l. capitalium, § signi. de pœnis.* Itẽ in seruo vitiante dominã, *l.* 1. *C. de mulier. quæ se propriis seru. supposuer.* Item in adultero, *l. quamuis, C. de adult.* Item in commentariense, qui reũ mortis emisit, *l. ad commentariensem, C. de cust. reorum.* Item in faciente priuatum carcerem, *l.* 1. *C. de priuat. carc.* Itẽ in sacrilego maiore, *l. sacrilegi. ff. ad l. Iul. peculat.* Item in falsario monetæ, *l. fin. C. de falsa moner.* Itẽ in latrone publico, *l. capitalium, §. grassatores, ff. de pœnis.* Item fure famoso, *d. l. capitalium, §. famosos.* & in multis aliis casibus solet imponi pœna mortis.

Et licet per statuta soleant minui pœnæ, quo casu
4 pœna † statuti, non autem iuris communis est imponenda, Marsil. *in practica criminal. in §. quæritur per totum, & n.* 6. *in principio*, citatis aliis, probat hanc esse
5 magis communem opinionem, & illa pœna † debet à statuto imponi, quæ magis timetur, glossa *in c. licet. de pœnis.* Hostiens. & Io. Adr. *in c.* 1. *de homic. lib.* 6. etiam si esset pecuniaria, † vt post alios, quos citat, firmat
6 Felyn. *in c. irrefragabili, num.* 5. *prope princip. de offic. ordinar.* tanto magis, quia pœna † pecuniaria quis potest
7 puniri etiam post mortem, Caccheran. *decis. Pedemontana* 149.

Ideo videtur valere statutum, † quod pro homicidio imponatur pœna pecuniaria; prout dicit esse communem opinionem Albericus *in tractatu de statutis, parte* 2. *quæ.* 120. & Decianus *in tractatu crimin. tomo* 2. *lib.* 9. *cap.* 20. de legibus circa homicidium latis *n.* 25. Et sic videtur esse validum statutum, quod pœna pecuniaria imponatur in occidente clericum, quia
pœna † minuitur ratione delicti commissi extra ter- 9
ritorium delinquentis, Carretius *in sua practica criminali fol.* 24. *num.* 65. & ius canonicum † numquam pro 10
quocunque delicto etiam grauissimo imponit pœnam mortis, glo. *in c. prænaricator* 2. *quæst.* 3. Innocen. *in c. cum oporteat, & in c. qualiter & quando. de accusationib.* vbi Felyn. *in §. ad corrigendos, & in c. criminis. vbi Abbas, de collus. deteg.* Castr. Alex. & Ias. *in l. transigere, C. de transactionib.* Cæpolla *in consil.* 73. Socin. *in c. sententiam sanguinis, ne clerici vel monachi.* Abb. *in c. at si clerici, de iudic.* dicit, non reperire de iure canonico pœnam mortis.

Sed certè, si nolumus attendere veritatem, statu-
tum, † quod pro homicidio imponatur pœna pecu- 11
niaria, non valet. Primo quia est nutritiuum peccati, cum præbeat audaciam delinquendi, sicut dicimus, quod pactum huiusmodi non valeat, *l. conuenire, ff. de pactis dotalib. c. quemadmodum, de iureiu.* per quam rationem ita firmarunt Hostiens. & Io. Andr. *in c. fin. de consuetud.* Aretin. *in consil.* 59. *col.* 8. *circa medium.* qui simpliciter sequitur opinionem Hostien. & Decius *in c. cognoscentes, n.* 4. *de constitutionib.* qui dicit hanc esse communem opinionem. Hanc rationem expressit textus *in c. pauper.* 11. *quæst.* 3. per hęc verba: Cito violatur auro iustitia, nullamque reus pertimescit culpam, quam redimere nummis existimat. Propterea Couar. post multos alios, quos refert *in lib.* 2. *variarum resol. cap.* 9. *n.* 2. *vers. deinde quod pœna pecuniaria.* sequendo hanc opinionem dicit: Crescit enim multitudo peccantium, cùm redimendi peccati spes datur, & facilè itur ad culpas, vbi venalis est ignoscentium gratia. I-
tem quia hoc statutum aduersatur † legi diuinæ & e- 12
uangelicæ, per quas homicida debet mori, Genes. *cap.* 9. *Quicunque effuderit humanum sanguinem, effundetur sanguis illius.* Et Leuitici *c.* 24. *Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.* Et Numer. *cap.* 5. *Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidij & ipse morietur.* Et Matthæi *c.* 26. *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Sed leges
humanę † non possunt in totum corrigere legem di- 13
uinam, præsertim peccandi occasionem prębentes.
Et pro confirmatione † istius verę opinionis video- 14
dus est Clarus *in §. homicidium, vers. sed nunquid valet statutum.* vbi citatis multis probat; quod hęc est verè magis communis, & secundum eam testatur fuisse iudicatum, eamq; obseruari nostris temporibus, quicquid Albericus de obseruantia scripserit *in d. quæ.* 120. quod fortè procedebat suis temporibus. Et quia hęc opinio est vera, rogo de ea dubitantes, vt perlegant Doctores citatos in contrarium à Deciano *in d. cap.* 20. *n.* 15. & à Marsil. *in singular.* 665. & à Romano *in singular.* 714. *& Addent. ad eum.* & Augusti. de Arimi. *in additionib. ad Ang. de malefi. in ver. & ex interuallo, n.* 7. Quia nullus ex dictis Doctoribus simpliciter loquitur, vt nos allegauimus, ideo aliqui dixerunt statutum esse validum, quando pœna pecuniaria non est contemptibilis, quod si sic esset, statutum esset tela aranearum, ligans pauperes, & non diuites, quia valentes soluere pœnam, inuitarentur ad delinquendum.

Digitized by Google

Ergo statutum † imponēs pœnam pecuniariam in
15 occidente clericū hac ratione non valet, imo est cōtra
libertatem ecclesiæ, vt firmat Felyn. *in c. ecclesia sancta*
Maria, n. 102. in fine, de constitut. Octauianus Volpellus
in tractatu de libertate ecclesiastica, parte 1. n. 6. Summa
Tabiena *in ver. excommunicatio, casu 20. n. 1. & seq.* vbi
quod sic statuentes incidunt in excommunicationem:
16 tanto minus erit validum † statutum Venetorum, quo
cauetur, vt laici vulnerātes clericos puniātur in quinque
solidis, quod recēset Felyn. *in d. n. 102. in fine.* sunt
enim huiusmodi statuta contra libertatem ecclesiasticam,
ex quo clerici efficiuntur timidiores, vt per eundem
Felyn. *in d. c. ecclesia, n. 70. & ibi cæteri Canonistæ.*
& scripsi super hoc puncto supra *casu 36. vers. secundo*
17 *casu.* Et quod tunc poterit Episcopus † præcipere laicis,
vt cassent huiusmodi statutum de libro statutorū,
alias submittere locum interdicto, latè scripsi supra *in*
secunda parte, capite 44.

CASVS LXI.

Statutum de executione instrumenti, etiā secundum formam guarentigiæ, non habere locum contra clericos, etiam in foro ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Obligatio iuxta formam guarentigiæ frequens est in Italia.*
2 *Statuta de executione instrumentorum iuxta formam guarentigiæ comprehendunt clericos.*
3 *Clericus creditor laici vigore instrumenti guarentigiæ, petit executionem illius coram iudice laica.*
4 *Statuta generalia, fauorabilia clericis, ad eos extenduntur.*
5 *Guarentigia quid sit.*
6 *Notarius dicitur iudex chartularius, & habet iurisdictionem in habitu.*
7 *Statutum excitat iurisdictionem Notarij solum contra debitorem.*
8 *Statuta guarentigiæ sub qua forma fieri debeant.*
9 *Iudicium executionis instrumenti est criminale.*
10 *Reconuentio in criminalibus fieri debet solum coram iudice ordinario rei.*
11 *Reconuentio non habet locum in executiuis.*
12 *Reconuentio non fit, ubi non est iudicium.*
13 *Executio instrumenti guarentigiæ non potest peti contra clericum debitorem.*
14 *Statutum de instrumento guarentigiæ non est seruandum in curia Episcopi contra clericos.*
15 *Causæ in foro ecclesiastico non sunt iudicandæ secundum leges laicorum.*
16 *Statutum de executione instrumenti respicit ordinatoria iudicij.*
17 *Ius canonicum attenditur in executione contra clericum in vtroque foro.*
18 *Executio de iure canonico non fit, nisi prius facta discussione bonorum.*
19 *Clericus debitor nullo modo potest carcerib. mancipari.*
20 C. 1. de noui operis nunciat. *non habet locū in constitutionibus Regum derogantibus iuribus clericorum.*

1 FRequentissima est hæc obligandi † conditio in omnibus
Italiæ partibus, vt debitores & contrahētes obligentur
in forma guarentigiæ per statuta locorum, sub diuersis
formis inductæ: ideo apud plurimos
2 dubitatum fuit, an statuta † inducentia executionem
dictæ obligationis & instrumenti comprehendant
clericos. De qua quæstione tractarunt Benedict. de
Barz. *in tractatu de guarentigiis, parte 1. quæst. 4. per totam.*
Freccia *in tractat. de præsentatione instrumen. parte 13. quæst. 1.*
Carauita *super ritu 166. magnæ Curiæ Vicariæ Neapolis, à num. 34. vsque ad 41.*
Anton. de Canar. *in tractatu de executione instrument. quæst. 51.*
Sed vt casus magis innotescat, explicemus ipsum per duos articulos.

Primus articulus est: Clericus † creditor laici vigo- 3
re instrumenti guarentigiæ petit executionem illius
coram iudice laico, Benedict. de Barz. *in dict. quæst. 5. in*
princ. Anton. de Canar. *in tract. de execut. instrument. q.*
22. n. 51. Carauita *super d. ritu 166. n. 37.* qui multos allegat,
Couar. *in lib. pract. quæst. cap. 8. num. 5.* Berardinus
Pandus *in tractatu de executione instrument. parte 2. de-*
claratione 14. Omnes mouentur ea ratione, quia statu-
ta † generalia, fauorabilia clericis, ad eos extendūtur, 4
c. dilecti, de foro compet. c. si in adiutorium, distinct. 10. E-
go autem moueor alia ratione. Cum enim guarenti-
gia † nihil aliud sit, quàm confessio voluntariè facta 5
coram iudice chartulario, vt docuit Cyn. *in l. 2. Cod. de*
confess. & sequitur Bartol. *in l. non fatetur, ff. eo. tit. & in*
l. 1. ff. de edendo. & in l. possessio, §. si possessio, ff. de acquir.
possess. Angel. *in l. ait prætor, §. 1. ff. de re iudic.* sequitur,
quod Notarius, † apud quem facta est dicta confes- 6
sio, & qui dicitur iudex chartularius, gloss. *in l. 1. ff. de*
iudic. & in l. rem non nouam, Cod. eod. tit. dicitur habere
iurisdictionem in habitu pro exercendo præcepto
guarentigiæ, vt dicit Barto. *in l. fi. C. vbi & apud quem.*
ideo non potest vti iurisdictione in faciendo præce-
ptum, nisi ex speciali concessione sibi facta à lege &
statuto, Bartol. *in l. à diuo Pio, §. si index, ff. de re iudi.*
Sed cum statutum † excitet iurisdictionem dicti No- 7
tarij iudicis chartularij, habentis illam in habitu, &
reducit ad actum, dicitur excitare solum respectu i-
psius debitoris, in quem facit præceptum, & ideo Bar-
zius *in d. quæst. 1. in princip.* dicit, guarentigiam esse i-
psum præceptum, & in fine d. quæstionis dicit, com-
muniter omnia huiusmodi statuta † fieri sub hac for- 8
ma: Quod præceptum factum à Notario habeat exe-
cutionem paratam. Non igitur debet tractari an sta-
tutum comprehendat clericos creditores quia effectus
statuti est solum respectu præcepti exequendi in de-
bitorem, & propterea iure poterit exerceri per cleri-
cum creditorem contra laicum coram suo iudice se-
culari.

Nec obstant quæ dicit Frecc. *in d. tract. de præsenta-*
tion. instrument. parte 13. quæst. 1. vbi conclusit, clericum
non posse exercere guarentigiam contra laicum in
foro seculari, quia si laicus vellet reconuenire cle-
ricum debitorem in eodem foro, petendo executio-
nem alterius instrumenti, non posset: quia hoc iudi-
cium † executionis instrumenti est criminale, vt in 9
casu suo scribit Frecc. ibi, sed iudex laicus non est
competens contra clericum in iudicio criminali, *c. at*
si clerici, de indic. c. si diligenti, de foro compet. cum vul-
garibus, ergo concludit, statutum prædictū nullo mo-
do includere clericos, neque actiuè, neq. passiuè. Quia
respondeo, quod etsi in criminalibus non detur † re- 10
conuentio nisi coram iudice ordinario ipsius recon-
uenti, *l. 2. §. sed si agant, ff. de iudi.* cum aliis per Marant.
de ordin. iudi. parte 4. dist. 6. n. 60. Tamē in causis † exe- 11
cutiuis, de quibus tractamus, non habet locum recon-
uentio, Bald. *in auth. & consequenter, col. 3. in fine, vers.*
quæro nunquid, C. de sent. & interloc. vbi in terminis de-

LL 3

cit, quod si petatur executio instrumenti cõfessionati,
non habet locum reconuentio, Speculat. *in tit. de reconuention. §. nunc dicamus, vers. sed quid si agebam.* Ma-
ranta *in d. dist. 6. n. 39.* Et hanc opinionem sequor, quia
12 reconuentio † propriè non fit, vbi non est iudicium,
Cyn. *in l. fi. C. qui admitti.* Bal. *in c. 1. col. fi. de controuers. apud par. termin.* Barbat. *in repet. rubric. de mutuis petitionib. n. 6. vers. & vnũ pondera.* Circa hanc executionẽ
tractatur solum de præcepto faciendo vigore confes-
sionis liquidæ, & veræ, non fictæ, quæ fit coram iudi-
ce chartulario; ergo propriè iudicium non est, & re-
conuentio non admittitur: non igitur valet ratio, non
admittitur reconuentio eiusdem generis; ergo cleri-
cus non potest petere executionem instrumenti. Nec
loquor de aliis pœnis ritus 166. prædicti, propter quas
arguebat Frecc. ibi in contrarium. Quia illæ aliæ pœ-
næ recesserunt ab aula.

Secundus articulus est: Executio instrumenti iuxta
13 † formam guarentigię non potest peti contra clericũ
debitorem, sic obligatum, coram suo proprio Episco-
po. Hanc opinionem firmarunt Bened. de Barz. *in d. tract. guarentig. q. 4. col. pen. & fi.* vbi probat, huius opi-
nionis fuisse Azonem *in summa, tit. de consue. §. ver. tante, vers. sed pone quod statutũ vult, &c.* & Bal. *in l. omni innouatione, C. de sacros. eccles.* vbi concludit, hoc statu-
14 tum † non esse seruandum in curia episcopali in præ-
iudicium clericorum, & Petr. de Ancar. *in quadam disputatione, quæ incipit; Ea quæ fiunt à iudice malefactorũ, &c.* Et licet allegetur doctrina Bart. in contrarium *in l. 1. n. 29. C. de sum. Trinit.* tamen Bal. *ibi n. 55.* respondet
eius rationi, & ideo Barzius ibi concludit, Baldum esse
huius opinionis, quam etiam sequuntur Aret. *in d. l. 1. C. de sum. Trin. col. 5.* & Caccial. *ibid. col. 50.* Affli. *in constitutione regni, incip. Si quis in posterum, n. 16.* Fr. Marc. *decis. Delphi. 61. n. 6. part. 2.* Bernardinus Pãdus *in tract. de execut. instrum. part. 2. declaration. 14. n. 2.* Felyn. *in c. ecclesia sancta Maria, n. 81. in princ. de constitu.* qui plu-
rimos refert Canonistas esse huius opinionis.

Et satis mihi videtur hæc opinio esse veritati conso-
15 na, non solum quia causæ † in foro ecclesiastico non
sunt iudicandæ secundũ leges laicorum, *c. ecclesia sancta Maria, de constitutionib.* & scripsi supra *casu 50.* sed
etiam quia tenentes contrariam opinionẽ dicunt, hu-
16 iusmodi statutum † respicere ordinatoria iudicij, quo
casu clerici ligãtur huiusmodi legibus, vt scripsi supra
casu 31. Sed, retento hoc principio, dico, quando hoc
statutũ concerneret modum procedendi, tunc in Cu-
ria Episcopi non esset seruãdum, quia circa ordinato-
ria prædicta seruantur leges eiusdem fori, ex reg. *l. 2. C. quemadm. testam. aper. & l. 2. C. de emancip. liber.* Ad-
do quod cũ hoc statutum nullam admittat exceptio-
nem contra instrumentum, ideo respicit meram exe-
cutionem, & non præparatoria iudiciorum, vt dicunt
17 Doct. *in d. l. 1. C. de summa Triu.* Sed in † executiuis &
decisiuis attenditur ius canonicum, & nõ ciuile, etiam
in foro ciuili, vt dixit gl. *in c. quod clericis, de foro compet.* Bald. *in l. ex ea, ff. de postulan. & in d. l. 1.* Imo de iu-
18 re canonico pro debito ciuili non fit executio, † nisi
prius facta discussione bonorum; ergo attenta dispositione iuris canonici non potest fieri executio dicti in-
strumenti vigore dicti statuti. Item quia statuta gua-
rentigiæ disponunt, debitorem posse in carceribus
19 mãcipari, sed de iure canonico clericus † debitor nul-
lo modo potest in carceres mitti, *c. si clericos, de sent. excom. lib. 6.* & scripsi supra *casu 42. art. 3.* ergo statutũ
prædictum, tanquam procedens contra dispositionem
iuris canonici, non est seruandum in Curia Episcopi.

Ex quibus apparet, non esse vera allegata per Conar. *in lib. pract. q. c. 8. n. 5.* hæc procedere in statutis inferiorum à Principe, non autem in constitutionibus Regum habentium iura Imperatoris, quorum dispositiones, si iuri canonico non sint contrariæ, militant etiam in foro ecclesiæ, & hanc sequitur Caranita *super d. ritu 166. n. 38.* quia regula † *c. 1. de noui operis nunc.* nõ
habet locum in constitutionibus Regum deroganti- 20
bus aliquo modo iuribus clericorum, vt scripsi supra *casu 19.* Sed huiusmodi constitutiones expressè derogarent iuri canonico, & eius principiis, vt dixi; ergo neque in curia secularium, neque in foro ecclesiastico afficiunt clericos.

CASVS LXII.

Solemnitates contractuum celebrandorum, ordinatæ per statuta laicorum, in quibus casibus debeant obseruari etiam per clericos.

SVMMARIA.

1 *Statutum laicorum, de sollennitatibus contractuum debet seruari etiam à clericis, qui volunt sibi obligari laicos.*
2 *Contractus est nullus, nisi adhibeantur sollennitates statuti.*
3 *Clericus si vult sibi obligari laicũ, debet seruare omnes sollennitates requisitas pro obligatione laici.*
4 *Statuti qualitates debẽt seruare etiã forenses in loco.*
5 *Laicus subditus non potest contrahere cum non subdito, spreta lege sui superioris.*
6 *Statutum:* Ne minor, vel mulier possit contrahere sine consensu propinquorum: *an comprehendat ecclesiasticos.*
7 *Statutum:* Ne mulier possit testari sine consensu propinquorum: *non comprehendit testamentum, quod fit ad pias causas.*
8 *Statutum introducens nouam sollennitatem cõtra ius cõmune, non obseruatur in præiudicium clericorum.*
9 *Statuta dicuntur contra libertatem ecclesiæ, si auferunt competentia clericis de iure communi, aut ex priuilegio.*
10 *Siue directè siue indirectè id fiat.*
11 *Etiam si tacitè, principaliter disponendo de laicis.*
12 *Statutum:* Quod filij non nubant sine consensu patris: *non valere.*
13 *Statutum:* Quod cessio actionis non possit fieri in nobilem contra plebeium: *non potest comprehendere ecclesiasticos.*
14 *Statutum:* Ne inuestitura fiat alteri, non vocato possessore: *non comprehendit inuestituram, quæ fieret per clericum.*
15 *Statutum semper debet aliquid operari vltra ius commune.*
16 *Statutum disponens idem quod ius commune saltem operatur monitionem.*
17 *Sollemnitas introducta per statutũ laicorum seruatur à clericis quando nullum sibi paratur præiudicium.*
18 *Sollemnitates nouiter inducta per statuta impossibiles, aut difficiles obseruatu, non habent locum in contractibus, qui fiunt cum ecclesiasticis.*
19 *Principis cõsensus an & quãdo reputetur impossibilis.*
20 *Princeps in quib. casib. teneatur necessario consentire.*

21 *Sta-*

21 *Statutum de consensu Principis habendo, an liget ecclesiasticos.*
22 *Statutum prohibens laicos contrahere cum clericis non valere.*
23 *Et si statuentes incidunt in excommunicationem.*

Ad euitandum dolos, qui solent interuenire in contractibus celebrandis, sæpissimè dispositum est in pluribus ciuitatibus: vt, nisi adhibitis certis sollemnitatibus, vel interuentu coniunctorum, aut decreto iudicis & similibus, contractus fint ipso iure nulli, quorum occasione, dubitare contingit, an prædictæ sollemnitates statutariæ seruari debeant, etiam si cum clericis contrahendum sit. Ad cuius decisionem explicemus tres articulos.

1 Primus articulus est: Statutum † de sollemnitatibus contractus conditum per laicos, debet obseruari etiam per clericum, qui vult sibi obligari laicũ, Abb. *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, in 2. lec. n. 43. vers. sed hoc casu distinguo.* Felin. *n. 81. vers. quartus casus.* Dec. *nu. 257. & plur. seq.* vbi referens Abbatem, dicit, quando statu-
2 tum † concernit sollemniatem adhibendam tempore contractus, si omissa tali sollemniate contractus fiat, erit nullus, prout statutum disponit, & hoc etiam habet locum si contrahatur cum clericis, non quia
3 statutum liget † clericos, sed quia si clericus velit laicũ obligare, debet obseruare omnia, sine quibus ille obligari non potest, idem dicit Rochus de Curte *in tractat. de consuetudine, sectione 8. num. 75.* multos ad hoc congerit Decian. *in tomo 1. tractat. crimin. lib. 2. cap. 35. num. 11.* Propterea Domini de Rota vrbis sæpiùs con-
4 cluserunt, quod statuti † qualitates tenentur obseruare etiam forenses contrahentes in loco statuti, alias contractus redderetur nullus, Coram R. P. D. Robusterio illa Vrbeuetana heredit. 7. Nouembr. 1578. *ex consilio Signorol. 166. & Cuman. consil. 72.* & est *decisio Capnt aquens. 195. & decis. 206. lib. 3.* Adeo vt non sufficiat in ipso contractu exprimere sollemnitates statuti in genere, sed speciatim, & singulariter exprimi debet, ne ipse contractus corruat, Caccheran. *decis. Pedemont. 172. à numer. 10. ad finem.*

Omnes ea mouentur ratione, quia non potest lai-
5 cus † subditus contrahere cum non subdito, spreta lege sui superioris, vel consuetudine ciuitatis suæ, imo peccat, *c. 2. de maior. & obed.* & quod trãsgressor consuetudinis puniatur sicut transgressor legis, est tex. *in c. in his, dist. 11.* ergo ex parte laici nulla cõtraheretur obligatio, nisi seruata sollemnitate data à lege particulari qui obligationi resistit, *l. cũ lex, & ibi notatur, ff. de fid.*

Difficultas est modo in videndo de qua sollemnitate possit huius conclusionis reddi exemplum. Phi- lip. Francus *in disputatione pastoris, §. fin. n. 22.* putat
6 posse dari exemplũ, vt si statutũ † disponeret: *Ne minor, vel mulier possit cõtrahere, vel alienare, sine consensu propinquorum:* cum fragile & debile sit consilium mulieris, *c. forus, in fin. de verb. signif.* quo in casu dicit in tali prohibitione comprehendi ecclesiam, ideo nõ poterit minor, vel mulier alienare etiam ad pias causas, vel in ecclesiam sine sollemnitate statuti. Sed huius cõtrariũ tenet Bal. *in l. in generali, C. de sacros. eccl.* vbi
7 concludit, statutum: *Ne † mulier possit testari sine cõsensu propinquorum*, non includere casum, quando testamentũ fieret ad pias causas, quia valebit sine tali sollemnitate, ex quo ecclesia est priuilegiata à principio in vltimis voluntatibus, & ibi sequitur Fulgos. cum aliis etiam per Abbatem *in c. relatum, in 1. de testam.*

Ideo pro resolutione distinguo: Aut † sollemnitas statutaria venit in derogationem, vel diminutionem sollemnitatis introductæ de iure communi, & tunc si ex sollemnitate iuris communis ecclesia, vel ecclesiastici sentiunt aliquod commodum, quod per statuti sollemnitatem perderent, statutum non valet respectu contractus, & dispositionis quæ fieret in ecclesiasticos, & hoc probatur ex dictis per Anchar. *in consil. 155. col. 2. & 3.* Et ex alia ratione, quia illa statuta dicun-
tur † contra libertatem ecclesiasticam, per quæ im- 9
pediuntur personæ ecclesiasticæ facere, quæ sibi competunt, aut priuilegio, aut iure communi, aut alio modo, vel redderentur timidiores, ad id faciẽdum vigore statuti, Fely. *in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. n. 61. & in c. nouerint, de sent. excommun.* Socin. *in consil. 241. circa primam, col. 3.* & probatur ex dictis Bart. & aliorum *in auth. cassa, C. de sacrosa. eccles.* & Batt. *in l. 1. §. qua onerãda, §. quarum rerum actio non detur.* & dicuntur cõ-
tra libertatem ecclesiæ, siue † directè, siue indirectè id 10
fiat, *c. statutum de hæretic. lib. 6.* siue expressè, siue tacitè, *c. clericis, § fin. & nos igitur, de immun. eccles. lib. 6.* etiam si non loquantur de personis ecclesiasticis, sed solum de subditis statuentium, *c. quanto. de priuileg. c. fin. de immunit. eccles. lib. 6.* Alba *consil. 8. colum. 2. vol. 1.* Sed ecclesia est priuilegiata à principio in ipsis vltimis voluntatibus, per *l. 1. C. de sacrosa. eccles.* vnde dicit Bald. *in l. cunctos populos, C. de summa trinit.* cum ecclesia, & pia causa sit ab ipso principio priuilegiata, si per statuta laicorum impediretur, fieret contra libertatem ecclesiæ. Neque obstat quod dicit Francus *in d. §. fin. num. 23.* quod hoc non fit contra ecclesiasticos principaliter, sed in suos subditos, disponitur, quo casu ipse putat valere dispositionem. Quia, vt dixi, etiamsi tacitè,
& † per indirectum fieret contra ecclesiasticos, non 11
valeret, dicit tex. *in dict. capit. quanto. de priuileg.* quod pœna quæ personis ecclesiasticis per laicos imponi non potest, neque etiam imponi potest subditis statuentium, cum aliis ad hoc allegatis per Alban. *in d. consil. octauo column. quinta num. 18.*

Quare concluditur hoc exemplum de sollemnitate testamentorum per statutum introducta, non esse verum pro confirmatione, & declaratione præsentis articuli, & de hoc scripsi supra *casu 18.* & ex
hoc infertur non valere † statutum de sollemnitate 12
matrimonij, puta quod filij non nubant sine consensu patris, vt latè per Dec. *in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, n. 128.* hæc enim sollemnitas est in derogationem iuris canonici, quo matrimonia debent esse libera, vt dicam latius infra particulari casu. Item infertur exem-
plum statuti: † *quod testis actionis non possit fieri in no-* 13
bilem contra plebeium, non posse applicari huic articulo, de quo tractamus, prout scribunt Felyn. *in d. c. ecclesia S. M. n. 81. vers. quartus casus.* & Deci. *n. 261. & seq.* quia concernit substantiam dispositionis, & nos loquimur de modo, quo ipsa dispositio sollemniter facienda est. Et ex alio dictum statutum non valere, quia est exorbitans, & correctorium iuris communis, auferens liberam disponendi facultatem, contra tex. *in l. in re mandata, nu vulgarib.* ideo non potest tacitè comprehendere ecclesiasticos sub generali sermone, de quibus in specie non posuissent statuentes disponere, vt pluries scripsi in superioribus, quicquid dixerit Federic. de Senis *in consil. 85. statuto ciuitatis Perusinæ.* Item infertur statutum: † *Ne inuestitura fiat alteri,* 14
non vocato possessore, non comprehẽdere inuestituram quæ fit per clericũ alteri laico, non vocato possessore, prout cõsulebat Ale. *in consil. 93. vol. 2.* & seq. Fel. *in d. v.*

Digitized by Google

quartus casus, quia impedit hæc solemnitas libertatem ecclesiæ.& venit in præiudicium notabile ipsius, vt latè scripsi supra *casu* 20.

Aut statutum disponit de sollemnitate iuxta formã iuris communis, & tunc quia debet † aliquid aliud operari vltra ius commune, ne videatur frustra factũ, vt probat Marsil. *in repetit. rubrica, ff. de fideiussorib. n.* 356. *in prædicta crimuali, §. opportune, n.* 41. *& plur. seq.*
16 Dico, quod † producet effectum monitionis, sicut statutum de residentia episcoporum, ad hoc vt aliquid disponat vltra Ius commune, Felin. *in c. si autem, nu. 3. vers. primo si statutum, de rescript.* & huius membri distinctionis potest esse exemplum, puta si statutum disponeret insinuandis donationibus coram tali iudice, quod cum procedat iuxta dispositionem iuris communis, *l. sancimus, C. de donat.* comprehendet donationem, quæ fit in ecclesiasticos, quia per insinuationem auctoritas impertitur agenti actum, non recipienti, Ægid. Bellam. *decis. 6. de foro compet.* quem citat, & sequitur Rota *deci. 7. n. 5. de iudicio, in nouis.* ergo si clericus vult gaudere donatione debet prædicta sollemnitas obseruari.

17 Aut sollemnitas non erat prius per ius† commune introducta, sed de nouo inducitur per dispositionem statuti, propter occasionem euitandæ fraudis vel doli, & tũc dico procedere etiam supradictum articulum, dummodo nihil præiudicii ecclesiasticis inferatur.

18 Secundus articulus est: quando † sollemnitates nouiter inductę sunt impossibiles obseruatu, tunc non habent locum in contractibus, qui fiunt cum personia ecclesiasticis. Cuius exemplum potest esse, si statuto disponeretur, quod nõ possit fieri contractua sine cõ-
19 sensu Pricipis, qui † reputatur impossibilis, ex regula *l. continuus, §. cum quis, ff. de verb. oblig.* & probat Ias. *in l. apud Iulianum, §. constat. n. 16. de legat.* 1. per illum tex. Sed pro declaratione distingue: Aut cõsẽsus Principis de facili solet impetrari, & sibi imputet qui non impetrauit, ex reg. *l. sed & per prætorẽ, vers. sed nec eos, ff. ex quib. caus. maior. l. 3. §. quid ergo, ff. de contrario iudicio tutel. l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quoti. & æstiu.* melior text. in *l. qui cum maior. vers. si minor, ff. de bon. libert. & in l. 2, §. tentari, vers. vel imputetur matri, ff. ad Tertull.* Ideo si ecclesiasticus, qui vult acquirere obligationem laici, sibi imputet, qui non obtinuit consẽsum Principis: Aut sumus in casibus, in quibus Prin-
20 cepa † tenetur de necessiate consentire, qui recensentur ab Afflict. *in consti. regni, insp. si quis in posterum, n. 22. & seq.* quo casu, si dignaretur per Principem, fieret iniuria, vt ibi per eũ, & probatur in postulatione, quæ est gratia, & si non admittitur, fit iniuria, *c. bona. in 1. de postulat. prælat.* quo casu consensus iste dicitur debitus, vt post Abb. *in d. c. bona*, dicit Afflict. ibi, & ita si Princeps non consentit, nec denegat, iudex poterit interponere decretum, quod facilius est, & sufficit, vt per Afflict. *ibid. n. 23.* Aut consensus iste est difficilis
21 impetratu, quia Princeps†non solet consentire in beneficium clericorum, & tunc aut tractatur de contractu oneroso, & ecclesiasticus poterit modestè abstinere, & super alio negotio contrahere; aut lucratiuo, & hic punctua, &c. Ego credo quod cum hoc statutum procedat in diminutionem rerum ecclesiæ, cui neque in quærendis potest fieri præiudicium, Villagut. *deci. 1. n. 51. & plur. seq.* & dixi sæpius, nullo modo erit obseruandum, & patet etiam ex allegatis in præcedenti articulo.

Tertius articulus est: quando statutum † prohibet omnino laicos contrahere cum clericis, & tunc dico statutum non valere, esseque contra libertatem ecclesiæ, *c. fin. de immun. eccles. lib. 6.* Bart. & Salyc. *in d. auth. cassa.* Octauian. Vulpell. *de libertate eccles. part. 1. nu. 7.* Quo casu statuentes † incidunt in excommunicationem, vt probat Francisc. Plot. *in tract. de excommunicatione, §. 30. nu. 5.* Abb. *in d. c. ecclesia sancta Maria. in 2. lect. nu. 27.* Et huc pertinet, quod non possunt statuẽtes laici de ecclesiasticis specialem mentionem facere, quod deseruit pro inualiditate statuti, vt per Surd. *in consi. 301. col. 2. vol. 3.* & Alban. *in d. cons. 8. col. 3. vol. 1.*

CASVS LXIII.

Consuetudinibus laicorum nullo modo affici clericos.

SVMMARIA.

1 *Consuetudinis virtus, & potestas quæ sit.*
2 *Et quomodo differat à legibus.*
3 *Consuetudo potentius operatur, quàm statutum.*
4 *Consuetudo trahitur ad casus similes.*
5 *Argumẽtum à contrario sensu non habet locum in statutis, secus in consuetudinibus.*
6 *Priuilegium concessum terræ, vel patriæ comprehendit clericos.*
7 *Clerici non possunt facere consuetudinem.*
8 *Consuetudinem introducere est iurisdictionis.*
9 *Consuetudinem quando possit inducere vna familia.*
10 *Consuetudo non potest induci ex tacito consensu clericorum.*
11 *Consuetudo potest recipere validitatem per præscriptionem quadraginta annorum.*
12 *Præscriptio iurisdictionis ecclesiasticæ non introducitur consensu Papæ.*
13 *Clerici non ligantur consuetudinibus laicorum.*
14 *Consuetudo mixta clericorum, & laicorum simul, dari non potest.*
15 *Lege correcta, censentur correcta omnia, quæ eius occasione facta sunt.*
16 *Statutis reuocatis censentur reuocatæ omnes reformationes statutorum.*
17 *Lege correcta non censetur correcta eius ratio.*
18 *Ratio quæ nunquã in lege scripta fuit, potest allegari.*
19 *Ratio legis quando censeatur correcta, ipsa lege correcta.*
20 *Consuetudo mixta laicorum & clericorum simul, nullo iure canonico probatur.*
21 *Consuetudo iudicij dicitur obseruantia actorum causæ.*
22 *Clerici ligantur consuetudine iudiciorum laicorum, si ibi litigant.*
23 *Nisi consuetudo sit contra ius.*
24 *Consuetudines laicorum in diminutionem iurium ecclesiæ, non esse validas.*
25 *Stylus, & obseruantia tribunalium contra ius, non valet.*
26 *Stylus debet probari, & cur sit difficillima probationis.*

COnsuetudo, vt † inquit Connanua *in Commentariis iuris ciuilis, lib. 1. cap. 10.* pars est iuris ciuilis, 1
in iis rebus posita, quæ prius quàm venissent in consuetudinem poterant sine scelere, vel prætermitti, vel violari, postquam autem longo omnium vsu comprobatæ sunt, parem legib. habent potestatem. Imo sanctiora videntur esse ea, quæ moribus afferuntur, quàm

quam quæ impetrantur legibus,propterea † quod le-
ges dantur,vt plurimum inuitis, & recuſantibus, ab
eo, qui plus poteſt, & icciroo ingratiores ſunt, quia
coactæ. At quod in conſuetudine eſt, ſuaue per ſe in-
fluit in mores hominum, ſic, vt vel à natura putetur
eſſe, aut ab antiquis, bono publico inſtitutum,& li-
3 cet conſuetudo † non differat à ſtatuto, niſi tanquam
tacitum ab expreſſo,Dec.*in conſil.694.nnmer.*7.Andr.
in proœmio conſtitutionum regni. Tamen quantum ad
effectum potentius operatur conſuetudo,quàm ſtatu-
tum,Felyn.*in c.1.num.4.& ſeq. de ſponſalibus.* Primo,
4 quia trahitur † ad caſus ſimiles, quod nõ eſt in ſtatu-
to,Angel.*in conſil.*52.Alexand.*in conſil.*119.*n.*14.*vol.*6.
& multa de præſtantia conſuetudinis ponit Cardin.
Alban.*in additionib.ad Bart.in repetition.l.de quibus.ff.
de legibus.* Item quia conſuetudines dicuntur pacta ci-
uium, & ſic quodammodo contractus,vnde in ſtatu-
5 tia non habet locum argumentum † à contrario ſen-
ſu circa ea quæ ſunt prouiſa de iure communi, Bart.
in l.omnes populi,in 6.q.princ.ff.de inſt.& iur. & tamen
in contractibus non ita diſtinguitur, *l.pecuniam,ff.ſi
cert.pet.* etiam ſi ſint ſtricti iuris, Roman. *conſil.*339.
Capyc.*deciſ.*21.*num.*5. Sed clerici nõ deſinunt eſſe ci-
ues illius ciuitatis,Bartol. *in l.1.col.3.verſ.iuxta prædi-
cta,ff.ad municip.*Bald.*in c.1.colum.fin.verſ. an ſacerdos,
de milit.vaſall.qui arma bellic.depoſ.* Oldrad.*in conſ.*22.
Natta *in conſil.*157.*num.*8.Et ideo priuilegium conceſ-
6 ſum † terræ, vel patriæ non ſolùm laicos, ſed etiam
clericos comprehendit, Roman.*in conſil.* 180.*num.*2.
Felyn.*in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, num.* 76. *de conſtit.* &
Oldrad. *in conſil.*32. dixit, clericos eſſe de vniuerſitate
perſonarum; ergo videtur quod conſuetudine ciuita-
tis ligentur clerici, etiam ciues ipſius, cum eorum cõ-
tractus cum laicis facti,ſint etiam obſeruandi. Pro cu-
ius caſus reſolutione,explicemus tres articulos.

7 Primus articulus eſt: Cõſuetudine † laicorum non
ligantur clerici: Quia clerici non poſſunt conſuetudi-
nem facere, Bald.*in c.cùm omnes,in fi.de conſtitut.*poſt
Hoſtienſ. quem refert ibi, cum non poſſint in laicos
tacitè,vel expreſsè conſentire, *c.ſignificaſti,de for.com-
pet.*Franciſc.Marc.*deciſ.Delphinal.*157.*par.*1. Itẽ quia
8 introducere conſuetudinem † eſt iuriſdictionis, quia
ipſa eſt lex,vt dixit Alex.*in conſi.*173.*nu.*12.*vol.*6. ergo
ille populus poteſt introducere conſuetudinem, qui
poteſt facere ſtatutum, Bald. poſt gloſſ. *in l.2. in 1.&
3.oppoſit.C.quæ ſit longa cõſuetud.*Vnde dicit Innoc. *in
c.cum acceſſiſſent,de conſtitut.* Qui habent iuriſdictio-
nem,poſſunt facere ſtatuta ſuper omnibus, quæ ad iu-
riſdictionem ſuam pertinent, ſicut & conſuetudinem
inducere poſſunt. Ideo vna familia non poteſt indu-
9 cere † conſuetudinem, niſi habeat imperium, & ſic
ius ſtatuendi,vt probat Alex.*in l.ſi non ſpeciali,col.*2.*C.
de teſtament.*poſt plures Doct. quos refert. Sed laici
non poſſunt ſtatuere aliquo modo, vt includant cle-
ricos, vt ſcripſi latius ſupra *caſu* 1. ergo nullo modo
poſſunt inducere conſuetudinem, quæ ipſos liget: &
licet ſint ciues,& de populo,vt dixi,tamen poſtquam
facti ſunt clerici non poſſunt vlterius in laicos con-
ſentire, *c.ſi diligenti,de foro compet.* ergo ſi conſuetudo
10 induceretur † ex tacito eorum conſenſu, eſſet contra
ius,& ſic non valeret,nec debet attendi, Dec. *in conſ.*
31.*& conſ.*49.*col.*1.*& conſil.*677.*in fi.*Alex. *conſ.*36. *vol.*
2.Socin.iun.*conſil.*2.*num.*7. *volum.* 2. Natta *conſil.*252.
*num.*6.*& conſi.*575.*num.*32.*& ſeq.* Borgnin. *deciſion.*11.
*num.*47.*parte* 1. Caccheranus *deciſ. Pedemont.*22.*num.*
3.*& ſeq.*Afflict.*deciſ.*315.*num.*11. Quo caſu, licet poſ-
ſet recipere validitatem † per præſcriptionem qua- 11
draginta annorum, vt per Aretin.*in conſil.* 25. *col.* 4.
*verſ.ſed quando vniuerſitas,& conſil.*115. & Crauett. *de
antiquit.parte 4.in pri.in 4.& 5.different.*& poſt alios
Borguin.*in d.deciſ.*11.*nu.*48. Tamen hæc præſcriptio
iuriſdictionis † eccleſiaſticæ non poſſet procedere ſi- 12
ne conſenſu Papæ, conſenſus epiſcopi non ſufficeret
niſi ad præſcriptionem eccleſiaſtici, *d.c.ſignificaſti, de
foro compet.* Papa ſicut non poteſt expreſſe conſenti-
re,vt clerici ſint de foro laicorum, vt dixi ſupra *caſu*...
Ita nec tacitè, ergo neque præſcripta conſuetudo va-
lere poſſet.

Quare nec clerici faciunt conſuetudinem, nec
populus poteſt eam inducere in clericos cum aliis,nec
clerici poſſunt dici præſtare conſenſum circa ipſam
introducendam, nec poteſt ipſa conſuetudo præſcri-
bi in præiudicium clericorum.Propterea affirmarunt
Dd.conſuetudinibus † laicorum clericos non ligari, 13
Cyn.*in l.2.in fin.C.quæ ſit long.conſuetud.*Ant.de Butr.
*in rubric. de conſuetudin.n.*3.*&* 12. Hoſtienſ.*in ſumma
tit.de conſuetud.*Inno.*in rubr.de conſuetud.*Abb.*in d.c.
eccleſia S. Mariæ, n...* Geminian, *in c.1.de iureiur.lib.*6.
cum aliis per Petr. Duen. *regul.* 135. & ita fuit ſæpius
deciſum in practica,Capella Tholoſ.*deciſ.*153.Franch.
*deciſ.*285.*& deciſ.*411.Capyc.*deciſ.*98.

Secundus articulus eſt: Non poſſe dari conſuetu-
dinem † mixtam clericorum, & laicorum ſimul, quia 14
clerici non poſſunt conſentire ſuper conſuetudine
introducenda, vt dixi nuper in primo articulo, quic-
quid dixerint Abb.*in c.cũ cauſa,n.*4.*verſ.erat ergo con-
ſuetudo mixta,ſcil.clericorũ & laicorũ,de ſent.& re iud.
& in c.cũ veniſſẽt,n.3. de eo qui mit. in poſſ.cauſa rei ſer-
uandæ,verſ.& poteſt intelligi,quãdo cõſuetudo eſt cõmu-
nis clericis & laicis,*& Inno.*in c.ad noſtrã,de probat.* quis
vult illum textum loqui de dicta conſuetudine mix-
ta.Quia textus *in d.c.cum cauſa,* in quo ſe fundat Abb.
in c.ad noſtram. in quo ſe fundat Immol. fuerunt per
ſummũ Pontificẽ reprobati,& correcti,& lege † cor- 15
recta, cenſentur correcta etiam omnia, quæ eius oc-
caſione facta ſunt,vt dicit Cyn.*in l.tranſigere.circa fin.
verſ. pro hoc optime C. de tranſact.* per text. *in lege fin.
C.de edict.diui Adrian.tollen.* & ibi Bald. & Caſtrenſ.
& ad hoc facit *c.translato.de conſtitut.*vbi Bald. in prin-
cip.dicit, abolito titulo, intelligitur abolita lex ſua,
idem Bald.*in l.prima in princip. C. de Latin.libert. tol-
lend.* quod reuocatis ſtatutis, † cenſentur reuocatæ 16
omnes reformationes ſtatutorum, quia ſublato
principali, tolluntur omnia, quæ ipſum ſequuntur,
c. fraternitatis, de heretic. vbi damnato auctore,
cenſentur damnata omnia eius ſcripta, niſi ſpeciali-
ter ſint approbata,*c.* 2.*§.fin.de ſumma Trinit.* & ideo
dicit Abb.*in d.c.cum cauſa,num.*3.*in fine.* Sed certè per
iſtum textum non poteſt fieri aliquod bonum fun-
damentum: Primo, quia Papa ſimpliciter conſuetu-
dinem reprobauit,&c.& ita dici poteſt *ad dict. cap. ad
noſtram.* Neque obſtat quod correcta lege, † non 17
cenſeatur correcta eius ratio, *l.has obligationes, ff. de
capit.diminut.cap.auctoritate,de conceſſ.præbend.*vbi eſt
caſus de hoc, quia ratio legis eſt æterna, & immuta-
bilis,vt notat Abbas *in cap. non debet. de conſanguinit.
& affinit.* ideo correcta lege, non eſſe correctam ra-
tionem, dixerunt Antonius de Butr.& Imol.*in c.pri-
mo, de conſtitut.* Ioan Andreas & Geminian. *in cap.
2.§.illum autem,de reſtitut.ſpoliat.*per *dict.l.has obliga-
tiones.* Vnde ſicut ratio quæ † nunquam in lege ſcri- 18
pta fuit, poſſet allegari, *cap. ratio nulla, & ibi Doct.de*

præbend.

Digitized by Google

praben. l. scire oportet, §. sufficit, ff. de excusat. tut. ita poterit allegari ea quæ remanet, & semel à iure probata est. Quia hæc omnia non procedunt ex defectu iurisdictionis, & in resolutione huius articuli incidentis, datur ista distinctio. Aut ratio legis non innitebatur
19 rationi † naturali, & æquitati, sed solum Legislator cogitauit illam esse bonam, & tunc correcta lege, est etiam correcta eius ratio, nec vlterius potest allegari: Aut est fundata super æquitate naturali, & communis est opinio, vt correcta lege, & eius ratio possit allegari. Sed nulla ratio legis, vel consuetudinis secularium est sufficiens ad obligandum clericos, & quilibet est contra naturalem rationem ad inducendum illorum ligamen; ergo correcta & reprobata lege, vel consuetudine, censentur etiam reprobatæ eius rationes, saltem respectu obligationis clericorum inducendæ. Ex
20 quibus † concludo, non posse aliquo modo tractari *d. c. cum causa, & d. c. ad nostram*, intelligi debere de prædicta consuetudine mixta.

Neque obstat *d. c. constitutus*, quia ibi clericus agebat contra laicum, eratque laicus de temporali iurisdictione ecclesiæ, vt notat ibi Abb. in princip. & quia respectu rei, erant seruandæ leges, & consuetudines laicorum, ideo legatus commisit causam iudicandam secundum ius & consuetudinem laicorum: Non igitur tractatur ibi an consuetudo liget clericos. Et dum Pontifex dicit, si consuetudinem, quam allegat, laudabilem esse constiterit, &c. Animaduertendum est, quod loquitur de consuetudine procedendi in iudicio, probatur per *vers. qui cum secundum ius tantum vellent procedere, &c.* verbum enim *procedere* significat ordinem iudicij, vnde Petrus ille reus appellauit, & sic etiam fecit actum de ordine processus, *c. quoniam contra, de probat.* sed consuetudo iudiciorum ligat clericos litigantes in foro laicorum, vt mox subiiciam; ergo, &c.

21 Tertius articulus est: Consuetudo † iudicij, quæ aptiori vocabulo dicitur obseruantia actorum curiæ & tribunalis, vt per Roch. de Curt. *in tract. de consuet. n. 23. & 27.* siue stylus Curiæ, Fely *in c. ex parte n. 17. de*
22 *rescript.* debet obseruari, etiam † si clerici litigent in foro seculari contra laicum, ex regula *l. actor, C. vbi in rem act. & c. si clericus. & c. cum sit generale, de foro compet.*

Hanc opinionem probat Felyn. *in d. c. ad nostram, nu. 3. vers. ex eodem textu, de probationib.* pro quo dicit esse casum *in c. quod clericis, de foro compet.* & ego credo esse casum *in d. c. constitutus*, secundum inductionẽ, quã fecimus in præcedenti articulo. Ex quo notandũ est, Doctorum sententiam, concludentium clericos ligari consuetudine laudabili clericorum, intelligendam esse consuetudinem iudiciorum, quia laudabilis
23 dicitur, † dummodo non sit contra ius, aliter diceretur irrationabilis, vt per Aret. *in cons. 44. col. 2.* Idem si esset contraria æquitati naturali, vt per Aretin. *in consi. 92. col. 3. vers. tertio confirmatur. & cons. 145. col. 2.* vel quando à lege, aut statuto reprobaretur, Alex. *in cons. 196. col. 3. vol. 2.* Crauet. *in cons. 96. n. 3.* & probatur per *d. c. constitutus*, vbi loquitur de hac consuetudine laudabili iudiciorum, vt dixi.

¶ Et quod clerici ligentur statutis & consuetudinib. circa ordinem iudicij, latè scripsi supra *casu 31.* & inibi declaraui, non procedere, quando statuta & consue-
24 tudines † iudiciorum extinguerent iura clericorum, tunc enim obseruandæ nõ essent cõtra clericos, quia procedentes in diminutionem iurium ipsorum, essent contra libertatem ecclesiasticam, & ita non laudabiles. Vnde stylus, † & obseruantia tribunalis con- 25
tra ius non valet, nec debet attendi, Dec. *in cons. 11. & cons. 49. col. 1. & cons. 677. in fin.* Alex. *in cons. 36. col. fin. vol. 2.* Soc. iun. *in cons. 2. n. 7. vol. 2.* Albert. Brun. *in consi. 8. n. 10.* Nisi essent præscripti, vt dixi *in 1. art.* quo casu
debet probari † stylus, & est difficillimæ probationis, 26
quia variabilis, vt probat Paris. *in cons. 31. vol. 1* & præscriptio nõ obesset ecclesiasticis, quia si statutum circa ordinatoria litis non attenditur in curia respectu clerici, si tendit in diminutionem iurium ipsius, multo minus cõsuetudo, obseruantia, aut stylus præscriptus, cum non plus possit consensus tacitus, quàm expressus: Neque possit consensus tacitus operari sine scientia Papæ, vt dixi *in d. art. 1.*

CASVS LXIV.

Consuetudine nullo modo posse induci, quod Principes laici habeant iurisdictionem in clericos: Nisi ex dispensatione Papæ, quam potest facere contra ius diuinum ex causa.

SVMMARIA.

1 *Priuilegium fori clericorum est de iure diuino.*
2 *Clerici sunt exempti à Deo de iurisdictione Imperatoris.*
3 *Opinio communis nunquam est amplectenda contra ecclesiasticos, & piam causam.*
4 *Papa non potest submittere omnes causas clericorum iurisdictioni laicarum.*
5 *Iurisdictio clericorum nulla præscriptione quæri potest.*
6 *Consuetudo quod rex habeat iurisdictionem in clericos, non valet.*
7 *Consuetudo vt inferior habeat iurisdictionem in superiorem non valet.*
8 *Clerici sunt maiores laicis, etiam principibus.*
9 *Principes respectu iurisdictionis clericorum, reputantur vt priuati.*
10 *Consuetudo non potest dare iurisdictionem priuato.*
11 *Consuetudo potest dare iurisdictionem fœminæ in dignitate existenti.*
12 *Consuetudo potest inducere iurisdictionem in alieno territorio.*
13 *Priuilegio quæsibilia possunt quæri præscriptione.*
14 *Papa potest dispensare in omnibus, etiam contra ius diuinum, præterquam in articulis fidei.*
15 *Papa potest dispensare super matrimonio contracto à simpliciter vouente.*
16 *Pontifices pro tempore, in quibus matrimonium dispensarunt contra ius diuinum.*
17 *Papam non posse dispensare in voto tenent Theologi, contrarium obseruatur, vt per Canonistas.*
18 *Papa potest committere aliquas causas clericorum laicis.*
19 *Laici sunt infesti, & odiosi clericis.*

PRiuilegium † fori clericorum est de iure diuino 1
introductum, vt habetur Numer. *c. 3. Ego tuli Leuitas à filiis Israel, eruntque Leuitæ mei, meum est enim primogenitum.* Idem habetur *c. 18.* & Iosuæ *c. 17. in fine. Tribui Leui non dedi possessionem, quoniam Deus Israel ipse est possessio eius.* Et alibi: *Nolite tãgere Christos meos. Psalm. 104.* hanc opinionem tenet gl. *in c. si Imperator, dist. 96.* gloss. *in ver. degenerari, in auth. de non alienan. reb.*

reb.eccles.& Beatus Gregntius *in c.sacerdotibus, 11.q.1.* dicit Imperatorem Constantinum retulisse, cum episcoporum accusatio eidem proposita fuisset: *Ite,& inter vos causas vestras disponite, quia dignum non est, vt nos iudicemus deos, id est clericos.* Item Constantinus in sancta Nicæna Synodo præsidens, cum querelam clericorum quorundam ad se ferendam conspiceret, ait: *Vos à nemine diiudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium seruamini, c.satis, distinct.96.c.continua,11. quæst.1. & c.certum, distinct.10. Cum de causis Dei agitur, studeatis subdere regiam voluntatem sacerdotibus Christi.*

Hanc opinionem satis probat Cardinalis *in repetit. c.perpendimus.de sentent.excõmunicat.in 7.opposit.* Abb. *in c.at si clerici. num.23. de iudic. & in c. ecclesia sancta Maria,in princ.de constit.*& *in c.solita,in 6.not.de maior. & obedient. & in c.diligenti, de foro compet.* gloss.*in c. quanquam.de censib.lib.6.* quam communiter sequuntur Canonistæ, latè Felyn. *in c. 2.colum. 1.& 2.de maior.& obedient.* qui multos ad hoc congerit, Dec. *in c. clerici, num 61.& seq. de iudic.* Oldrad.*in consil.83.col. penult.* Rom.*singular.419. incip. Sed an Papa, & in l.si vero,§.de viro,in 7.fallent.ff.solut.matrim.* Alexand.*in consil.8.videtur,volu.1.& in consil.149. in causa,vol. 6.* Grammatic.*decis.29.& decis.61.& consil.1.num.29.edito post suas decisiones.* Stephanus Aufrerius, *in repetit. clemen.1.de officio ordinat.in 3.quæst. nu.8.* & cum aliis ad hoc cumulatis per Addentes ad Felyn.*in d. c. 2.* & per Addẽtes ad Alexand.*in d.singular.419.* Ex quibus apparet hanc esse receptissimam omnium Doctorum sententiam, eamque tenet Innocent. *in d.c. de maior.*
2 *& obedient.* Vbi quærit, quis † exemit clericos de iure Imperatoris, dicit Papam consentiente Imperatore, statim subdit.: Sed hic plenè non eximunt, vnde dicimus, quod exempti sunt à Deo, allegat *d.c.si Imperator, dist.96.* Ex quo infertur malè Couar. *in lib.practic. quæst.cap.31.nu.2.vers.contraria opinio.* allegare Innocentium pro contraria parte. Nec illa contraria sententia est amplectenda, cum neque iure subsistat, neque plurimorum Doctorum auctoritate fulcita sit, &
3 licet aliqoando dubitari possit, an opinio † contra communem sit amplectenda, quæ melioribus rationibus fulcita sit: tamen ipsam nunquam sequi debemus contra ecclesiam, ex regula *leg.sunt persona, ff. de religios.& sumpt. funer.* & de hoc scripsi intra *in cap.* 164.ibi vide.

Ex huius articuli resolutione inferunt præcitati
4 Doctores, Papam † non posse submittere omnes causas clericorum iurisdictioni laicorum, Abb. Felyn. & Roman. in præallegatis locis, & latè scripsi de hoc
5 supra *parte 2. cap. 6.* ergo non potest iurisdictio † in clericis aliquo tempore, etiam immemorabili, etiam mille annorum præscriptione acquiri, gloss. *in c.clerici,ver.consuetudine, de iudic.* Rolan.*consil.23.n.9.vol.1.* Alex.*consil.8. vol.1.* propter quam rationem ita decisum est pluties in Rota Romana, vt *decis.2.de consuetudine in antiquiorib.& decis.10.eod.tit.in antiquis.* vbi
6 consuetudo † Anglicana, quod Rex habeat iurisdictionem cognoscendi in clericos, non valet, & hanc opinionem tenet Innoc.*in c.postulasti, de foro compet.* Archidiac.*in c.1.n.2.gloss.eod.tit.li.6.* Rochus de Curte *in tract.de consuetudine,section.5.nu.31.* Rebuffus *super concordatis Franciæ, in tit. de protectione concordatorum col.fin.vers.Tertio infertur.* Stephan Aufrer. *in addition.ad Capell. Thol. decis.126.* & licet Doctores non loquantur de consuetudine immemorabili: Tamen gloss.*in d.c.clerici, ver. consuetudinem immemorabilem importare videtur,* per illa verba, quantocunque tempore obtenta esset, & quia semper est contra libertatem ecclesiæ, ideo nullis metis temporum præscribitur, & quanto est longior, tanto est periculosior, & aduersus hanc consuetudinem immemorabilem scribit Decian. *in lib.4. cap.9. num.14. tract. criminal.* & processus *Bullæ Cœnæ Domini,* qui legitur singulis annis in fine, aufert quascumque consuetudines etiam immemorabiles.

Item consuetudo, vt † inferior habeat iurisdi- 7
ctionem in superiorem, nõ valet, *c.inferior,& ibi Præposit.dist.21.* quia esset contra rationem naturalem, vt inferior iudicaret superiorem, vt habetur *in c.cum inferior,& c.solita, de maior.& obe.*& naturaliter inferior exhibet honorem superiori, *l.1.§.sicut,& ibi* gloss.*ff.de aqua pluu.arcend.* gloss.*in summa, distin.93.* Sed cleri-
ci sunt † maiores laicis, etiam Principibus, *c.1. in fine* 8
dist.17.& c.quis dubitet, distinct.96.& c.duo sunt,12.quæ. 1. ergo non possunt Principes vigore consuetudinis acquirere iurisdictionem in clericos. Item quia re-
putantur † priuari respectu iurisdictionis clericorum, 9
cum nullã in eis exercere possunt, *c.at si clerici,& c.clerici,& c.qualiter.de iud.c.2.& c.diligenti, de for.comp.& d.c.continua, 11.quæst.1.* Boer.*dec.96.* cum aliis per Couarru.*in d.cap.31.num.3. vers. hac autem exemptio clericorum.*& per Diaz *in cap. 62.sua practicæ,colum.1.* Sed
consuetudo, quæ alias dat iurisdictionem, *l. 1.C.de e-* 10
mancip.lib. etiam contentiosam & necessariam, *l. vires,C.de diuers.offic.lib.11.* cum aliis per Io. Mariam de Riminald, *in cons.726.num.8.vol.4,* non habet locum in priuato, vt dicit Decian.*in tom.1.trac.criminal. li.4. c.27.n.2.ver. & cætera iura qua adducuntur, nõ loquũtur in priuato.* Et licet Dec. *in l.fœmina.col.2.ff.de reg. iur.* firmet quod consuetudo potest dare iurisdictionem etiam fœminæ priuatæ, tamen eius opinionem per multas rationes reprobat Marcus Anton. Blancus *in tract.de compromissis.q.2.in ver. Mulier.* vbi post Abb. *in c.dilecti,num.3.de arbitr.* probat consuetudinem tri-
buere † non posse fœminæ iurisdictionem, nisi in di- 11
gnitate existẽti, ex quo fuit habilitata ab initio, & Doctores omnes, qui ad hoc allegantur, non loquuntur in inducenda iurisdictione noua, sed ampliando antiquam, Ias.*in l.fin.num.18.de iurisdictione omn. iud.* di-
cit consuetudinem posse † inducere, vt quis in alie- 12
no territorio valeat iurisdictionem suam exercere, Alex. *cons. 240. vol.6.* probat ex quamplurimis consuetudinem ampliare iurisdictionem.

Non ergo possunt Principes præscriptione prætendere se posse exercere iurisdictionem in causis profanis clericorum, quia huiusce iurisdictionis sunt incapaces, & ideo regula, *quæ sunt quasibilia † priuilegio, pos-*
sunt etiam præscriptione acquiri; de qua *in c. super qui-* 13
busdam,§.præterea, de verb.significat. non procedit data incapacitate possidentis, vel quasi, Felyn.*in c.causam,col.1.& in c.accedentes,n.6.vers.fallit tertio,de præscript.*& dicit Andr.Barbat.*in consil.35.sapienter scribitur,colum.7. in princip.vol.2.* si possidens non esset capax, licet per mille millia dierum possideret, non præscriberet, nec acquireret ius in ea re, cuius incapax existit. Nisi per priuilegium Apostolicum essent habilitati ad hoc in certo causarum genere clericorum, quo casu sufficeret immemorabilis cum fama priuilegij, vt per Felyn. *in d.3.fallentia,* & fuit decisum per Dominos de Rota *decis. 1027.parte 3.lib.3.* & quæ requirantur ad probandum consuetudinem immemorabilem, ponit gloss.*in c.1.ver.memoria, de præscrip. lib.6.*

rabatur de calumnia, *c. 2. eod. tit.* sed solum de veritate
dicenda, vt *c. dudum, de elect ion. & c. ex literis, de iure-*
iur. tamē hoc est hodie correctū, & in huiusmodi cau-
sis etiam iuratur de calumnia *in c. 1. de iuram. calu. lib. 6.*
Abb. *in d. c. dudum, in 2. num. 3. & in c. in literis, num. 19.*
de restitut. spoliat. licet Socyn. *in c. fin. eod. t. in antiquis,*
num. 46. dicat in causis spiritualibus, vel annexis, iu-
rari solum de calumnia in illis casibus, in quibus vera
confessio noceret, non autem in aliis. Adeo quod
5 consuetudo † contraria non posset tollere hoc iura-
mentum calumniæ, quo minus præstaretur à partib.
nam cum sit inductum ad eliciendum veritatem, frau-
désque vitandas, consuetudo in contrarium esset irra-
tionabilis, & non valeret, Abb. *in d. c. cæterum, n. 3.* & i-
bi Addentes alios congerunt. Et dicit Andr. *in c. 1. de*
6 *controuers. inuestitur.* non valere statutum, † quod pro-
curatores fiscales non teneantur iurare de calumnia,
Io. Andr. *in additionib. ad Specul. in tit. de iuram. cal. §.*
sequitur, vers. & not. vbi quod licet non possit in totū
tolli per statutum, vel consuetudinem, potest tamen
postergari, & differri vsque ad sententiam, & sequitur
Anton. de Butr. & Abb. *in d. c. cæterum*, & licet rescri-
pto principis possit remitti, gloss. communiter appro-
bata *in d. §. sed quia veremur, in ver. remitti.* Tamē hoc
casu diuersa est ratio à statuto, quia hoc respicit gene-
raliter omnes causas, sed princeps rescribendo potuit
moueri ex aliqua iusta causa, vt dicit Franc. Curt.
in tractatu de iureiurando propter calumn. §. cum & in-
duces, num. 12.

7 Declaratur hic casus, vt clerici † iurare debeant
de calumnia in alterius foro siue episcopi non pro-
prij, siue secularium cum licentia sui proprij episcopi,
per text. *in c. 1. §. penult. & ibi gloss. fin. eod. tit. in antiq.*
& ratio est, quia iuramentū calumniæ defertur aucto-
re prætore, *l. de pupillo, §. qui opus. ff. de noui oper. nunt.*
& ibi gloss. in ver. prætor. Socin. *in c. 1. num. 11. de iuram.*
cal. etiam in præsentia iudicis, *d. l. 2. §. 1. C. eod. tit. ul.* sed
clericus non potest consentire in non suum iudicem,
c. si diligenti, de foro comp. & hanc opinionem affirma-
8 tūt, Socin. *in d. c. fin. n. 17.* vbi quod debet esse verbis †
expressa, nec sufficit tacita, vt probāt Addētes ad Abb.
in d. c. 1. eo. tit. in antiq. sub n. 20. in ver. licētia litigandi,
quia si esset tacita, diceretur potius voluntas, quam li-
centia. Addentes ad Abbat. *in c. significasti, in princip.*
in ver. episcopi licentia, de for. compet. & magna aduer-
tentia est, vt concedatur licentia specialiter ad iuran-
dum super tali causa, sicut in aliis similibus diximus
supra *casu* 34.

9 Secundus articulus est, stante statuto † quod quæ-
libet pars teneatur respondere positionibus cum iu-
ramento calumniæ, an hoc statutum includat cleri-
cos litigantes in foro seculari, & in illis casibus, in
quibus tenentur iurare de calumnia: Cum clerici li-
gentur statutis laicorum circa litis ordinatoria, quæ
non sunt in extinctionem, siue diminutionem iurium
ipsorum clericorum, vt conclusum est supra *casu* 31.
& casu 64. & hoc statutum noluit comprehendere
clericos ab initio, sed ipsi clerici se submiserunt legi-
bus illius fori rei, contra quem agere satagebant, di-
cendum est hoc statutum seruandum esse, etiam inter
clericos.

Declaratur tamen hic articulus, vt non procedat,
10 quoties ex positionibus aduersarij † collitigantis, iura
clericorum efficerentur deteriora, saltem quo ad fa-
mam, vel honorem, quia tunc statutum ex post facto
esset contra libertatem ecclesiæ, puta si positiones es-
sent criminosæ, quia tunc non teneretur respondere,
Innoc. *in c. dudum. de electione.* Specul. *in tit. de position.*
§. septimo videndum, num. 40. Bald. *in l. 2. §. quod obser-*
uari. num. 23. C. de iuram. calum. Item non tenetur † re- 11
spondere, quando positiones essent captiosæ, & multi-
plices, seu non simplices, secundum gl. *in c. 2. de confess.*
lib. 6. Specul. *in d. §. septimo videndum, num. 21.* Item
non teneretur respondere, quando positiones essent
duplicatæ, vt solent multoties facere litigantes, ad fi-
nem potius inuoluendi principalem, quàm veritatem
habendi, & Specul. *in d. §. septimo videndū, num. 1.* Bal.
in d. §. quod obseruari. num. 20. gloss. *in c. 2. ver. absque ra-*
tionabili. de confess. lib. 6. alioa casus ponit Specu. *in d. §.*
septimo videndum. & Batt. *in l. manifesta, ff. de iureiur.*

CASVS LXVI.

Leges imperiales de iureiurando in litem non habere locum in ecclesiasticis.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum in litem quotuplex sit.*
2 *Iuramentum in litem veritatis quale sit.*
3 *Iuramentum veritatis defertur in vim difficilis probationis.*
4 *Iuramentum in litem affectionis, quale sit.*
5 *Clerici agentes in foro secularium non debent præstare iuramentum in litem affectionis.*
6 *Ecclesia non potest exigere pœnam, nisi quatenus damnum passa est.*
7 *Ecclesiasticus potest deferri iuramentum in litem veritatis.*
8 *Prælati ecclesiarum non possunt vendere bona plus iusto pretio.*
9 *Dispositio de iureiurando in litem non habet locum contra clericum conuentum in foro ecclesiastico.*
10 *Iuramentum in litem affectionis non habet locum contra clericum reconuentum in foro secularium.*
11 *Iuramentum in litem irrogat pœnam reo ex sola voluntate iurantis.*

CVm duplex sit iuramentum † in litem secun- 1
dum communiorem sententiam, de qua per Ias.
in l. in actionibus. nu. 12. ff. de in litem iurand. & ibi Bar-
tol. Bald. & Alexand. gloss. *in l. 2. §. interdum, ff. eod. tit.*
Abb. *in c. finali, de his, quæ vi, metusve causa fiunt.* Quo-
rum alterum iuramentum in litem † veritatis appel- 2
lant, vt cum prosequimur illud solum quod nobis
debetur absque dolo aduersarij, & nihil aliud, quod
ex affectione pluris æstimaremus, *d. l. in actionibus, §.*
plane, & l. si quando, C. vnde vi, & d. l. nummis, & l. fi. C.
de iur. dom. impetr. & d. c. fi. de his quæ vi metusve cauf.
fiunt, & defertur hoc iuramentum † solum in defe- 3
ctum difficilia probationis, vt consuluit Abb. *in consi.*
109. in fin. vol. 2. & declarat etiam Phanuccius *in tra-*
ctatu de in litē iurando, casu 2. parte 1. vbi etiam ponit
multas alias huius iuramenti in litem veritatis species.
Alterum iuramentum † in litem affectionis dicitur, 4
quando vltra communem rei existimationem, ex pro-
prio, & singulari affectu, aliquid efflagitando iura-
mus, de quo habetur *in l. si tutor, & l. videamus, ff. de in*
lit. iur. & l. qui restituere. ff. de rei vindicat. licet gl. *in d.*
l. in actionibus. §. plane. velit quod hoc propriè sit iura-
mentum in litem, in quo de affectu in rem iuratur,
quam sequitur Bald. & Dec. *ibi n. 23. vers. hoc efficaciter.*

MM & Ho-

Digitized by Google

& Hostiens. *in summa titul. de iureiur.* Sed communis est in contrarium, vt dixi, & ab etymologia iuramenti in litem apparet includi etiam hoc iuramentum veritatis, cum litis nomine veniat quicquid in iudicium deducitur, aut deducēdum esset, *l. litis, l. actionis verbo, ff. de verb. signific.* & declarat Bolognett. *in d. l. in actionib.* An igitur disposita de huiusmodi iuramēto in casibus, vbi præstandum est, de quibus apud Phanucc. *in d. tractat. in 2. parte.* locum habeant in ecclesiasticis, constituo tres articulos, negatiuè conceptos.

5 Primus articulus est: Clerici † agētes in foro seculariorum, non debent iurare in litem ex iuramento proprio, & singulari affectu rei æstimationem efflagitando, Zas. *in l. si tutor, ff. de in lit. iur.* dicit Christiana æquitas non patitur, vt vltra verum rei pretium aliquid soluatur, & ideo de iure canonico non reperitur hic tit. de iureiurando in litem, & sequitur Phanuc. *in d. tract. part. 1. c. 3. n. 3.* & Dec. *in cons. 138. n. 7.* consuluit, ec-
6 clesiam † non posse exigere pœnam, nisi quatenus dānum passa est. Et Afflict. *in decis. 169. n. 7.* dicit, ecclesia-
7 sticis † posse deferri iuramentum in litem veritatis, & *n. 9.* post quam de hoc iuramento æstimationis affectionis non potest particularis Doctorum decisio inueniri, illud Prætorium determinauit, esse deferēdum ad arbitrium sacri Consilij. Et pro hoc articulo facit,
8 quia prælati ecclesiarum † non possunt vendere bona plus iusto pretio, etiam sponte offerenti, vt dicit gl. *in c. hoc ius porrectum, in vers. vt plus, 10. q. 2.* Abb. *in c. plerunque, n. 9. de immun. eccles. & in c. 1. de empt. & vendit.* Bald. *in l. causa, in 2. ff. de minorib.* Io. de Arnono. *sing. 173.* & scripsi de hoc supr. *in 3. part. cap. 1. & 2.* ergo nun possunt petere æstimationem rei, vltra verum ipsius valorem, qui communis est, non affectionis, vt notant Dd. *in l. 2. C. de rescind. vend.*

9 Secundus articulus est: disposita † de iureiurando in litem non habent locum contra clericum conuentum in foro ecclesiastico. Nam quantum pertinet ad iuramentum æstimationis ex affectu, non innititur principiis iuris canonici, cum contra æquitatem, & summo iuris ciuilis rigore procedat, ideo non obseruandum in foro ecclesiastico, vt declaraui sup. *casu* 19. Fateor tamen posse deferri iuramentum in litem veritatis, vt per multa probat Soc. *in cons. 213. num. 3. & seq. vol. 2.* quem sequitur Plot. *in tract. de in litem iuran. nu. 200.* qui multa ad hoc congerit, & ego sequor cum resolutione præcedentis articuli.

10 Tertius articulus est: contra clericum † reconuentum in foro seculari, non posse iurari in litem iuramēto æstimationis affectionis, quia hoc solum datur ob dolum rei, *d. l. in actionib.* & ideo multoties irrogat infamiam quando casus esset huiusmodi, de quo casu si leges ciuiles contra clericos obseruarentur, essent cōtra libertatē ecclesiæ, vt plenissimè not. *in c. ecclesia S. M. de constitut.* Item quia hoc iuramētum irrogat pœ-
11 nam † reo ex sola voluntate iurantis, gl. *in d. l. in actionib. in ver. non etiam ob culpam, vers. Item nec quantum.* Sed leges ciuiles pœnales non habent locum in clericis; ergo sufficere debet posse iurari iuramento veritatis, quanti verè interfuit.

CASVS LXVII.

Statutum quod banniti possint impune offendi, non comprehendit clericos.

SVMMARIA.

1 *Banniti possunt occidi vigore statuti permittentis offensionem.*
2 *Clericus bannitus per episcopum, non potest impunè offendi vigore statuti laicorum.*
3 *Statutum semper recipit interpretationem à potestate statuentium.*
4 *Statuti quod banniti possint occidi, quando intelligitur.*
5 *Statuta de occidendis bannitis non valere de iure.*
6 *Non extenduntur in non subditos.*
7 *Statutum non ligat clericos ob causam publica vtilitatis.*
8 *Clericus bannitus non amittit ea quæ sunt ordinis.*
9 *Statutum de occidendis bannitis non comprehendit bannitum per episcopum.*
10 *Statuentes quando habent intentionem comprehendere clericos sunt excommunicati.*
11 *Clerici non debent occidere bannitos vigore statuti laicorum.*
12 *Clerici sunt prohibiti delicta perpetrare.*
13 *Filius quando possit occidere patrem bannitum.*
14 *Bannitus an possit occidi etiam in foro conscientiæ, stante statuto secularium de occidendis bannitis.*
15 *Homicidium non excusatur in foro conscientiæ, quod permittitur à statuto ad vindictam.*

EXtant statuta in Italia, vt banniti † possint impu- 1
nè offendi, quo casu posse etiam interfici, concluserunt communiter, quia verbum *offendere*, continet homicidium, *c. fin. de homicid. lib. 6. & l. testamento centurio, ff. de manumiss. testam.* Bartol. in *consil. 188. statuto castri plebis, parte 1.* Ioan. Andr. *in additionibus ad Specula. in titulo de constitutionib. §. 1.* Alberic. *de statutis, parte 4. quæst. 18.* cum aliis per Menoch. *de arbitrar. iudic. quæst. 90. num. 26.* & per Peregrin. *in tractat. de iure fisci, lib. 3. tit. 7. num. 3.* Dubitantes igitur an huiusmodi statuta includant clericos, resoluamus per duos articulos.

Primus articulus est: Clericus † bannitus per epi- 2
scopum, non potest impunè offendi vigore dicti statuti. Quia in dubio nemo videtur eos voluisse comprehendere in sua dispositione, de quibus expressè disponere non potest, *c. à nobis de sentent. excommun. l. Lucius, §. fi. ff. ad municipal.* vnde statutū † semper re- 3
cipit interpretationem à potestate statuentium, Bart. *in l. si quis sub conditione. in fin. ff. de cond. & demonst.* cū aliis quæ latiùs scripsi super hoc *in cas. 55.* Sed statuētes non poterant expressè disponere, non solum quia in clericos nullam habent iurisdictionem, *c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut.* sed quia non potuerunt banniri, vt occiderentur, cum ecclesia sanguinis pœnam non imponat, *c. sententiam sanguinis, ne clerici vel monachi*, & illa opinio, bannitos † posse occidi vigore hu- 4
iusmodi statuti, temperatur, dummodo sit bannitus pro delicto, pro quo veniebat imponenda pœna mortis, Ang. & Castr. *in l. binas ædes. ff. de seruit. vrban. præ.* Nellus *in tractat. de bannitis, in 2. parte secundi temporis, num. 7.* Et quantum ad aliam offensionem præter occisionem, aduertendum est talia statuta † de iuris 5
subtilitate non valere, vt per Iacob. de Aren. *in tracta. de bannitis, num. 17.* per textum *in l. 4. ff. de decretis ab ordine faciend. & in l. decernimus, C. de episcop. audient.* ideo vt odiosa & correctoria iuris non posse amplia-
ri † in non subditos, & de communi opinione te- 6
statur Iason *in authent. quas actiones, Cod. de sacrosancta ecclesia.* Et licet communiter dicant huiusmodi statuta valere propter publicam vtilitatem, vt homines à delinquendo terreantur, scien-

scientes se posse impune offendi, & ne maleficia remaneant impunita, vt probat Nellus *in d. tract. de bannitis, in 1. parte secundi temporis, col.* 1. tamen nullũ sta-
7 tutum, † quãtumcunq; ob publicam vtilitatem conditum, potest ligare clericos ex defectu iurisdictionis, vt latius probaui supra *in casu* 1. Et quantum ad causam ne delicta remaneant impunita, non possunt laici se intromittere, cum separatum sit negotium, etiam ob negligentiam iudicis ecclesiastici, *c. qualiter*
8 *& quando. de iudic.* Item clericus † bannitus non amittit ea quæ sunt ordinis, ideo non est casus exceptus à regula, *c. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4.* quos casus recenset ibi Turrecremata, ideo offendens bannitum clericum est excommunicatus, & probari potest: nam regula *l. Gracchus, C. de adult.* non habet locum in offendente clericum, cum nullam potuerit dare auctoritatem offensionis, quam leges ciuiles non habent, *d. c. ecclesia sanctæ Mariæ.* Offendens igitur clericum bannitum dicitur delinquere; ergo in excommunicationem incidit. Item quia hoc statutum non
9 includit laicum † bannitum per episcopum pro causa spirituali, vel in aliis casibus in quibus habet iurisdictionem, vt *c. fi. de foro compet. lib. 6. & c. decernimus, de iudic.* & scripsi plures supra *in 2. part.* & ita concludit Nellus *in d. tract. de bannitis, in d. 2. parte secundi temporis, num. 37.* ergo tanto minus comprehendit clericos
10 bannitos. Et quando statuentes † habuissent talem intentionem, essent excommunicati, Francisc. Plot. *in tractat. de excommunicatione, §. 30. num. 1.* Quare concludo statutum prædictum nullo modo includere clericos bannitos ab episcopo, quicquid dixerit Bald. *in l. 1. col. 2. C. si à compet. iudic.* & ad Specul. *in tit. de citatione, colum. 1. ver. non valet citatio*, post hæc scripta visus.

11 Secundus articulus est; Clerici † non debent vigore dicti statuti occidere bannitos, illos autem occidendo pœnam pati non debent temporalem, sed quia incurrunt irregularitatem, sunt ab episcopo puniendi. Primo, quantum ad pœnam temporalem: Nam bannitus dicitur inimicus, & hostis patriæ, *l. 3. §. transfugas. ff. de sicar. l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de cap. dim.* & hanc opinionem tenet Marsi. *in cons. 31. circa hoc dubium.* Sed hoc procedit quantum ad iudicem bannientem, à iudice autem ordinario ipsius homicidæ poterit puniri, Ias. *in l. fin. nu. 22. ff. de iurisdict. om. iudic.* Corn. 1. *num.* 20. *C. de heredib. instit.* Afflict. *in c. 1. in 1.*
12 *not. Hic finit. lex Corradi.* tanto magis in † clerico, qui specialiter prohibitus est similia perpetrare, *d. c. sententiam sanguinis. Ne clerici, vel monachi.* Item sunt prohibiti arma portare, *c. clerici arma portantes, de vita & honest. cleric.* Nec licet clerico committere homicidium absque incursu irregularitatis, præterquam pro defensione sua, *clem. vnic. de homicid.* in aliis autem casibus semper incurrit irregularitatem, *c. suscepimus, c. de cætero, c. tua nos, cap. Ioannes, de homicid.* Nec possunt se excusare ex regula *d. l. Gracchus*, ex defectu iurisdictionis, vt dixi.

Neque obstant allegata per Marsil. *in d. cons. 31.* lici-
13 tum esse aliquando homicidium, & filio † etiam occidere patrem bannitum, quia eius doctrinæ procedunt, quando tractatur de liberando patriam à proditione patris, quæ alia via liberari non posset, vt declarat Franch. *in decis. 176. n. 16.* vnde decisum est in Prætorio Neapolis, neq; filio, neq; vxori licitum esse occidere, aut mandare occidi patrem, vel maritũ bannitum, & aliter facientes, esse puniendos: Ita & multo fortius debemus affirmare de clerico, quia specialiter de iure canonico prohibitus est.

Vnde licet bannitus † possit occidi, etiam in fo- 14
ro conscientiæ, si statutum permittat illum occidi, vt est communis opinio, de qua per Alexand. *in l. si plagii, in princip. ff. de verb. obligat.* qui allegat Bald. *in l. Gracchus, C. de adulter. & in l. 1. col. 12. C. de confess. & in l. 1. col. 3. C. si à non compet. iudic. & in l. 1. col. 9. C. de summa trinit. & in l. fi. C. si contra ius vel vtilit. public.* Ang. *in l. de quibus ff. de legib.* Anton. de Butr. *in c. quæ in ecclesiarum, de constitut.* Quod intelligitur, quando occidens facit zelo reipublicæ, & animo exequendi statutum, aliàs peccaret, si animo fundendi sanguinem humanum, & ex odio particulari, vt per Bald. *in l. vt vim, ff. de iust. & iur.* Et ex hoc sequitur, quod vbi per
legem, vel statutum permittitur homicidium † ad 15
vindictam, non excusatur occidens in foro conscientiæ, gloss. *in c. inter.* 33. q. 2. quæ dixit patrem occidentem adulterum filiæ, nõ accusari in foro conscientiæ, quia lex id concedit ad vindictam, Ioan. de Anania *in c. interfecisti, de homicid.* Abbas *in c. veniens, in 2. de sponsalib. & in c. cum esses, de testamen.* Tamen hæc non procedunt in clerico, qui specialiter est prohibitus, vt dixi, eiusque arma debent esse lachrymæ, & orationes, *c. conuenior. 23. q. 6. c. porro, vbi glossa, 16. q. 4.* gloss. *in c. ex multa, §. fin. de voto.* ideo contra faciens, peccat mortaliter & delinquit, estque puniendus pœna homicidii, de qua per Bernadin. Diaz *in sua practica criminali canonica, cap. 94.*

CASVS LXVIII.

Statuta non posse fieri per laicos super iure quærendo ecclesiæ, eiusq. præiudicium, & facta non valere, esseque contra libertatem ecclesiasticam.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiæ non potest fieri præiudicium etiam in quærendis.*
2 *Et qui teneant opinionem contrariam.*
3 *Statuto laicorum posse fieri præiudicium ecclesiæ in quærendis, qui teneant.*
4 *Prælatum posse præiudicium facere ecclesiæ in quærendis, qui teneant.*
5 *Prælatum posse non acceptando legatum præiudicare ecclesiæ.*
6 *Prælatus solus potest remittere caducitatem emphyteutæ.*
7 *Ecclesia habet recursum contra prælatum, & eius bona, ratione præiudicii sibi facti.*
8 *Prælatus sine iusta causa non acquirens ecclesiæ, tenetur de suo satisfacere.*
9 *Prælatus patiens rem ecclesiæ præscribi, tenetur ad interesse.*
10 *Statuto laicorum non posse impediri dominium, quin transeat ad ecclesiam.*
11 *Statutum auferens ecclesiasticis competentia de iure communi, est contra libertatem ecclesiæ.*
12 *Statuentes laici non possunt expresse disponere de quærendis ecclesiæ.*
13 *Prælatos non posse præiudicare ecclesiis in quærendis, esse veriorem opinionem.*
14 *Dominium transit in ecclesiam recta via.*
15 *Ecclesia an æquiparetur pupillo, vel minori viginti quinque annis.*

Digitized by Google

magn. puto, §. fundum. Ruyn. *in cons. 123. col. 1. in fi. versic.*
& sunt videmus. vol. 3. qui dixit hanc esse communem
opinionem, Alex. *in d. l. legatum, n. 2. in fi.* dixit hāc es-
se magis communem opinionem, Roman. *in l. si n qui*
heres, §. neque filius, ff. de acq. hered. Et potissima ratio
14 huius veræ opinionis est secundum me, quia cum † in
ecclesiam transeat dominium recta via, *d. l. fi. C. de sa-*
cros. eccles. cum aliis per Tiraq. *de privileg. pia causa, c.*
507. semper prælatus diceretur præiudicare in quæsi-
tis, nec habet locum titulus distinctionis in quærendis.
Et licet Abbas Alphonsus Villagut *in decis. 15.* vbi latè
disputat de hoc articulo, sub *n. 24.* dicat prædium pu-
15 pillo † debitum iure pignoris posse vendi, neq; esse ca-
sum Senatusconsulti prohibentis alienationem, per *l.*
1. C. de prædijs mino. & sic arguit de pupillo ad ecclesiā,
vt vult glossa iuris ciuilis *in §. ex maleficijs. Inst. de actio-*
nib. & ibi per Aret. & Ias. Tamen glossa iuris canonici,
in *c. auditis, in ver. minoris, de in integ. resti.* dicit ecclesiā
æquiparari minori viginti quinq; annis, & non pupil-
lo, per text. *in t. i. eo. tit.* Et si æquipararetur pupillo se-
cundum Ciuilistas, hic procedit quantum ad prohibi-
tionem alienationis, vt per Euerardum *in loco à pupil-*
lo ad ecclesiam, nu. 6. sed non procedit quantum ad pri-
uilegium acquirendi dominium sine traditione, quod
habet ecclesia, vt dixi, & caret pupillus. Neq; *in d. l. 1.*
16 † *C. de præd. minor.* tractatur de quærendis pupillo, imò
de distrahendo iure luendi, competente pupillo, ex
causa necessaria, vigore pacti præcedentis, saltem taci-
ti, ex tradita per Dd. *in l. ordo. C. de execut. rei iudi.*

Cum igitur dominium sit incorporatum ecclesiæ
statim absque traditione Doctores firmātes prælatum
posse præiudicare in quærendis, voluerunt intelligere,
vt illud dominiū possit per possidentē præscriptio-
17 ne † acquiri, ob negligentiā prælati, quod licet potuis-
set fieri de iure communi, quo sufficiebat præsumptus
consensus, qui præscriptione poterat præsumi, sed ho-
die stante dispositione *extrauagantis, Ambitiosæ, de reb.*
eccles. non alien. qua certa sollemnitatis forma, cū con-
sensu Papæ in alienationib. huiusmodi interuenire de-
bet, consensus præsumptus non sufficit, & ita nec præ-
scriptio, Frecc. *in 2. lib. de subfeuda, qu. 58. assensus.* vbi
quod propter constitutionem regni prohibētem alie-
nationem feudorum, non sufficit consensus tacitus per
præscriptionem inductus, & dicit Gōdissaluus de Vil-
ladiego *in tract. de leg. q. 11.* quod hodie in casib. à iure
18 expressis, & permissis, non licet alienare † res cuiuscū-
que ecclesiæ inconsulto Romano Pontifice, quia hoc
est inductum pro forma, & ideo consensus legati non
sufficit, & sequitur Rodoan. *in tract. de reb. ecclesiæ non*
alien. casu 6. n. 6. Huc etiam pertinent quæ decisa sunt
per Caccher. *decis. Pedemontana 165.* vbi quando per
19 nouam legem prohibentem alienationem † est indu-
cta noua forma, sollemnitas alienationis non potest
præscribi, quia defectus formæ constituit in mala fide,
cum qua non potest stare præscriptio.

20 Deniq; prædicta opinio, quod prælatus † possit præ-
iudicium facere ecclesiæ in quærendis, recipit varias
declarationes per Dd. Bald. *in l. pupillorum. nu. 2. C. de*
repud. vel abstinend. heredit. dicit: prælatus, perquisi-
to, quod hereditas delata ecclesiæ sit damnosa, vel ni-
mis subiecta vexationibus, potest eam efficaciter re-
pudiare; tamen si est ecclesia collegiata, requiritur cō-
sensus Capituli. Idem Bald. *in l. cautera iuris, §. si curator,*
ff. de pact. dicit: iste text. est argumentum, quod lega-
21 tum † relictum ecclesiæ, Rector ecclesiæ non possit
repudiare, sicut non poterit pacisci de non petendo, &
si Federicus tenuerit contrariū, credo, (inquit) si istud
legatum esset vtile ecclesiæ, quod non posset repudia-
re, secus si contineret onus. Nam etiam in acquiren-
dis, cum repudiatur, versatur damnum, *l. liberta octo-*
ginta, ff. de bonis libert. Idem dixit in *l. magn. puto, §. fun-*
dum, ff. de reb. eorum. & in l. fi. C. de acquir. & retinend.
possess. in sua additione, in fi. Fely. *in d. c. cum ingit. n. 5.* dat
alias declarationes, alias etiam ponit Villagut *in d. de-*
cis. 15. n. 27. ex quibus iura ecclesiæ respectu istius arti-
culi conseruantur illæsa.

Quare concludendum est: Neque hoc fundamen-
tum huius statuti esse certum, neque statutum ipsum,
prætermisso eodem fundamento posse subsistere, &
laicos non posse præiudicium inferre iuribus eccle-
siasticis, in quærendis, vt aiunt.

CASVS LXIX.

Statutum quod solutio debiti non possit probari per testes, non afficit clericos litigantes in foro laicorum.

SVMMARIA.

1 *Probatio in quibus casibus de iure non potest fieri per testes.*
2 *Statuto potest disponi, vt in omnibus casibus probatio debeat fieri per instrumenta.*
3 *Statutum quod solutio debiti non possit probari per testes, non comprehendit ecclesiasticos.*
4 *Statutum laicorum circa litis ordinatoria in diminutionem iurium clericorum non afficit ipsos.*
5 *Statutum de probationibus non faciendis per testes, quare non afficiat clericos, & piam causam.*
6 *Statutum quando dicatur inducere vinculum ante, vel post clericatum.*

DE iure communi in multis casibus dispositū est,
quod probatio † non possit fieri per testes, sed 1
requiratur scriptura, *l. ne tui, C. de locato, l. generaliter.*
C. de non num. pecun. auth. sed nouo iure, Cod. si cert. per.
auth. hoc ius porrectum, C. de sacros. eccles. l. testium, C. de
testib. l. 3. C. si minor se maiorem dix. cap. 1. de censib. lib. 6.
cum aliis ad hoc cumulatis per gl. *ibi in ver. in scriptis,*
Propterea potest per statutum † disponi, vt in omni- 2
bus casibus, probatio debeat fieri per instrumentum,
non autem per testes, prout extat statutum Bononiæ,
& in multis aliis ciuitatibus Italiæ, quod in omni ne-
gotio excedente summam centum aureorum, vel cē-
tum librarum, probatio nō possit fieri per testes, sed
debeat fieri per instrumentum. De cuius statuti vali-
ditate disputat Marsi. *in rubr. C. de probat. n. 43. & plur.*
seq. & tandem *n. 47.* concludit pro validitate dicti sta-
tuti, reprobata glossa communiter per omnes *in rubr.*
C. de decretis decur. de quo etiam per Fely. *in c. sicut con-*
suetudo. n. 12. & plur. seq. de probat.

An autem hoc statutum † liget clericos litigātes in 3
foro secularium, communis opinio, & vera resolutio
est pro parte negatiua, quam firmarunt Io. Calderin.
in *sua disputat. incip. Statuto ciuitatū, in fi.* Fely. *in d. c.*
sicut consuetudo, n. 15. post Io. Andr. Ancharan. & Io. de
Imol. quos allegat, Marsi. *in d. rubr. de probation. nu. 56.*
post Petr. de Perusio fratrem Baldi, quem allegat in
sua subscriptione facta *ad consilium Baldi 107. dictae*
statutum, vol. 6. Idem Marsil. *in repetit. rubrica, ff. de fi-*
deiussorib. n. 141. & in suo singulari 29. inci. Statuta laico-

MM 3 *rum,*

rum. Abbas *in c. ecclesia sancta Maria, nu. 46. de constit.* post Archidiacon. & Cyn. quos allegat Dec. *in d. c. ecclesia, num. 206.* post Raphael. Cumon. *in consi. 139. col. 2.* quem allegat Alexan. *in consi. 211. visa facti narratione, nu. 4. volum. 2.*

4 Nam statutum † laicorum si est circa litis ordinatoria, atque in diminutionem iurium clericorum, nõ seruatur in clerico litigante in foro seculari, vt dixi supra *casu* 31. Sed hoc statutum † propriè respicit perso-
5 nam, quæ probationis onus subire debet, vt dicit Ale. *in d. nu. 4. vers. quia probatio propriè respicit personã, quæ secundum dispositionem iuris communis potest probare per testes*, ergo in quibus limitaretur isto probandi facultas, corrigeretur ius commune, & adferrentur clericis sibi competentia de iure communi, & sic cõtra libertatem ecclesiæ. Imo fortius, quia tollerentur sibi competentia de iure canonico, quo admittitur probatio per testes, *c. in omni negotio. de testib. c. cum esses, & c. relatum, de testam.* & propterea statutum prædictum nõ habere locum in causis piis, probat Marsil. *in d. rubric. de probationib. nu. 63.* Nec habere locum in dote, ibidẽ probat *n. 75.* sed dos non habet plura priuilegia clericis, ex quibus apparet certa conclusio, non habere locum in ipsis.

Nec obstat illa distinctio, quod si debitum fuit factũ ante clericatum, liget clericos postea factos, quia statutum iniecit vinculum ante clericatum, vt dicit Alex. referendo Io. Calder. *in d. consi. 211. nu. 4. in princ.*
6 *vol. 2.* Quia tunc statutum † dicitur iniicere vinculũ, quando actio exerceri potest, vt dixi supra *casu* 22. ergo licet debitum sit factum ante clericatum, quia tamen probatio contingit fieri post clericatum, non possumus dicere quod statutum iniecerit vinculum ante clericatum, vt etiam dicit Decius *in d. c. ecclesia sancta Maria, num. 206.*

CASVS LXX.

Statutum prohibens contrahi matrimonium sine consensu patris, nõ valere, secus si disposuerit super consilio, aut sollemnitate non substantiali, & in casu inualiditatis statuti, pœnam non deberi.

SVMMARIA.

1 *Statuta super matrimoniis contrahendis sæpissimè fiunt in Italia.*
2 *Statuta laicorum disponentia circa substantiam matrimonij contra ius canonicum quomodolibet, non valent.*
3 *Leges ciuiles circa matrimonia recipiunt correctionem de iure canonico.*
4 *Matrimonium est de foro ecclesiastico.*
5 *Statutum quod filij non possint nubere sine consensu patris est nullius efficaciæ.*
6 *Leges ciuiles requirentes consensum patris in matrimonio esse correctas.*
7 *Consensus patris in matrimonio filij requiritur de honestate, non necessitate.*
8 *Matrimonij omnis qualitas impeditiua reiicitur.*
9 *Conditio de non mouendo reiicitur.*
10 *Statutum etiam rationabile non valet dato defectu potestatis in statuentibus.*
11 *Statutum requirens consensum patris in matrimonio filij de consilio, an sit validum.*
12 *Testator potest disponere, vt eius filia nubat de consilio talis.*
13 *Conditio nubendi de consilio talis, potest apponi in institutionibus.*
14 *Et talis conditio non reiicitur à lege.*
15 *Ad matrimonium potest quis inuitari præmiorum exhortatione.*
16 *Filia instituta heres sub conditione nubendi de consilio talis, non habet hereditatem, nisi nubat.*
17 *Conditio perpetuæ viduitatis an sit seruanda.*
18 L. cum tale, §. rescriptum. ff. de condit. & demonst. *declaratur.*
19 *Conditio quando ponatur ad impediendum principiũ acquisitionis, & quando ad resoluendum ipsam acquisitionem.*
20 *Conditio nubendi, quando censeatur apposita à testatore, fauore mulieris.*
21 *Statutum quod pater possit exheredare filiam nubentem sine eius voluntate, non valet.*
22 *Statutum quod matrimonium non possit contrahi cum puella ante 25. annum sine consensu agnatorum, non valet.*
23 *Statuta imponentia pœnam contrahentibus matrimonia sine certa forma, non valent.*
24 *Pœna imposita nubentibus infra tempus luctus, sunt sublata.*
25 *Statutum impediens matrimonium nullo modo valet, etiam quo ad pœnam.*
26 *Pœna quæ imponitur secundo nubentibus fauore filiorum, non est sublata per canones.*
27 *Statutum quod mulier secundo nubens non succedat filio, est validum.*
28 *Statutum tollens lucrum à seipso, vel à lege datum, est validum.*
29 *Statuta laicorum circa accidentia matrimonij, sunt valida.*

NImia creuit vsurpandæ iurisdictionis ecclesiasticæ desiderium in Italia, vbi quasi in singulis ciuitatib. statuta † sunt cõdita super matrimonijs contra- 1
hendis, vt testatur Io. Andr. *in cap. statuimus, in 1. n. 1. de hæretic. lib. 9. in nouella.* quę cum pertineant ad forum ecclesiasticum, *c. tua. cum ibi not. de ordine cognit. l. Titia, & ibi not. Bart. ff. solut. matri.* tanquam res spirituales, nullius valoris existunt, super quorum nullitate, discurramus per aliquos articulos.

Primus articulus est: Statuta laicorum † disponẽtia 2
circa substantiam matrimonij contra ius canonicum, vel directè, vel indirectè, aut contra eius principia, nullius sunt valoris, nec efficacię, de hoc est casus *in c. 1. de sponsal.* vbi sic disponitur.

[De Francia quidam nobilẽ mulierem de Saxonia, lege Saxonũ duxit in vxorem, verum quia nõ eisdem vtuntur legibus Saxones, & Francigenæ, causatus est, quod eam non sua, id est non Francorũ lege desponsauerit, dimissaque illa, aliam superduxit, diffiniuit super hoc sancta Synodus, vt ille transgressor euangelicæ legis subiiciatur pœnitentiæ, & à secunda coniuge separetur, & ad priorem redire cogatur.]

Per quem textum ita firmant hunc articulum ibi Anto. de Butr. & Abb quos refert & sequitur Felyn. *ibid. n. 10. in prin.* Item Hostien. & Io. Andr. *in nouell. in c. fi. de secund. nupt.* firmarunt, quod omnes leges ciuiles † circa matrimonia, recipiunt correctionem à lege 3
canonica, quia lex secularium nõ potest disponere de matrimoniis, & sequuntur Butr. Abb. & cęteri. Feder. de Sen. *in cons. 340.* generaliter dicit, quod statuta laicorum circa matrimonium, nullius sunt roboris, vel momen-

4 momenti, cùm matrimonium † sit de foro ecclesiasti-
co, iuxta notata in d.c.sua.de ord. cognit. & per Bart. in
d.l.Titia.& per Io.Andr. in d.c.fin.de secun.nupt. idem
tenet Abb.in consil.12.parte 1.Io.Brunellus in tractatu
de sponsalibus conclus.19.in princip.
5 Secundus articulus est, statutum, † quod filij non
possint nubere sine consensu patris, est nullius robo-
ris & efficaciæ, cuius resolutio licet verificetur ex præ-
cedenti articulo, tamen in propriis terminis huius
statuti ita affirmarunt Io.Andr.in d.c.statutum, in no-
uel. de heretic.lib.6.quem sequuntur ibi Ancaran.Ge-
minian.& Franc.item Ab.& cæteri in d.c. 1.de sponsa-
lib.Ab.in d. cons. 12. parte 1. Decius in c. ecclesia sanctæ
Mariæ.n. 30. de constit. post Ab. ibi. quem refert An-
6 tonius de Butr.in consi.40.visa forma.dicit, leges † re-
quirentes in matrimonia consensum patris esse cor-
rectas, c.primo 27.quæst. 2. & c. vnico 30.quæst. 2. Brunell.
in d.conclus.19.n.5. vers.sed his non obstantibus. Anc.in
consil.20.n.3.dicit quod l. in coniunctione, C. de secund.
nupt.& aliæ leges ciuiles loquentes de huiusmodi con-
sensu patris sunt correctæ de iure canonico, per d.c.1.
de sponsalib.& c.honorantur 32.quæst.2.vbi quod requi-
7 ritur consensus † patris, procedit de honestate, non
necessitate: & ideo concludit, quod postquam canones
dant liberam nubendi potestatem, non potest per sta-
tuta coarctari, hanc etiam tenent Barbatia in tractatu
de præstantia Cardinalium, in 2. quæstione basilica prima
partis, num.13.& Bal.in l.omnem, n.15. C.ad Tert. & ibi
latè apostilla.
Et ratio est, quia matrimonia debent esse libera, c.
8 gemma.de spons.& omnis qualitas † impeditiua matri-
monij à qualibet dispositione reiicitur, tanquam à iure
reprobata, l. cum tale, §. rescriptum, de condition. & de-
monstration. vbi probatur, quod non solum conditio
9 † de non nubendo reiicitur, sed etiam omnis illa, quæ
inducit nuptiis impedimentum, c. cum locum. & c.ve-
niens, de sponsal.l.vnic.C. de his quæ pœna nomine. & ita
scripserunt Bal.& Alber. in d.l.cũ tale.& Immol. latè
in fine. & consuluit Aretin. in cons.142. Et licet hoc
statutum videatur rationabile, vt probat Dec. in d.c.
10 ecclesia sanctæ Mariæ, n. 28. tamen dato defectu † pote-
statis in statuente, nihil potest operari rationabilitas,
vel aperta iustitia statuti, ita respondet Felyn. in d.c.1.
n.13.prope finem.vers.& dato defectu.de sponsalib.& Bru-
nell.in d.conclus.19.n.5.in fine.
Declaratur hic articulus, vt procedat solum quan-
11 do requirit consensum de necessitate, † secus si de
cõsilio, vt dicit Dec. in d. c. ecclesia sancta Maria, n. 30.
post Bal.in d.c.per statutũ, de hæretic. lib.6.& dicit Fel.
in d.c.1.n.14.de sponsal.vers.& ad istud facit cõformitat.
12 vbi probat testatorem † posse disponere, vt eius filia
nubat de consilio talis; ergo idem potest per statutum
induci, propter informationem quæ est in hoc casu à
testamento ad statutum. Quod probatur, quia si te-
stator instituit heredem Titiam, vt nubat de consilio
talis, dicitur inuitari ad futuras nuptias sub spe lucri,
quod est permissum de iure, l. Titia centũ, §.1.ff.de con-
dition.& demonstrat.l.vter ex fratrib.ff. de condit.insti-
tut.l.2.C.de institut.& substitut. Et quod talis conditio
13 possit apponi institutioni scribunt Cyn. in l.cum ta-
le, §.arbitratu, ff.de condit.& demonstrat. Castrens. An-
gel.de Periglis, & Alex.in l.turpia, §. 1.de legat.1.& ibi
Ias.n.4. Anca.in c.nemo potest.colũ.3.de regul.iur.lib.6.
Felyn.in c.ex parte, col.2. de constitu. Dec.in d.c.ecclesia
sanctæ Mariæ, n.132.& in c.si pro debilitate, n.9.de of.dele-
gat.& in l.2.n.10.C.de institut.& substi.Io.Lup.in c.per
vestras, §.52.n.8.de donat.inter vir.& vxor.Benedict.in
c.Raynutius, in ver. qui cum alia matrimonium contra-
hens, n.88.& in ver.cuidam Petro, n.8.de testam. Et pro
hac opinione consuluerunt Ruyn. in consi.126. n.6.&
7.vol.2.Io.de Anania in consi.15.& Bolognin. in consil.
seq.Menoc.in consi.69.n.29.vol. 1. Hieron. Gabriel. in
consi.131.n.10.& seq.vol.1.Hippolyt.Riminald.in cons.
215.n.183.vol. 2. citans ad hoc Connanum in suis com-
mentariis, lib.8.c.2.col.5.vbi latè de hoc.
Quod autem talis conditio † non reiiciatur à lege 14
scribit Bal.in l.1.in fine, C.de nupt.per text.in l.Theopõ-
pus, ff.de dote prælegat.& per l.si pater pactum, C.de spõ-
salib.ergo nisi Titia nuberet de consilio talis, sub qua
conditione fuit instituta, caderet ab hereditate prædi-
cta, prout consuluerunt Oldrad. in consil.16. Paul. de
Castr.in consil.300.videtur dicendum, vol.1.Crauett. in
consil.1.per totum, & consil.80. n.11. & Io.de Anania in
d.consi.15. Nec est nouum † quod quis præmiorum 15
exhortatione inuitetur ad bonum, l.1.ff.de iust.& iur.
Fely.in d.c. 1.n.14. de sponsalib.& in d.c.fin.de secund.
nupt.quẽ sequitur Benedict.in d.c. Raynutius.in 2.part.
in ver.cuidam Petro, n.10.Dec.in d.c.ecclesia sancta Ma-
ria, n.32. Potestque certa conditio apponi rei, quæ da-
tur, l.ob res, §.1.ff.de pact.dotal.l.1.ff de solutionib.quum
si Titia heres instituta † non adimplet, non potest lu- 16
crari hereditatẽ, vt consuluerunt Oldrad.Castren. &
Crauett. in locis præfatis, & deficiente conditione,
sub qua dos relicta est, debet deficere etiam relictum,
l.pecuniam quam, ff. si cert. pet.l.hac venditia, ff.de con-
trahen.empt.cum similibus per Crauett. in consil.93.n.
3.vnde Castren.in l.fin.n.2.& seq. C. de indict. vidiut.
tollend. dicit: Si maritus leget vxori sub ista conditio-
ne, † si non nupserit, vel si remanebit vidua, quæ con- 17
ditio inducit viduitatem perpetuam, & perpetuo de-
bet seruari, & vxor aliquo tempore vidua, si postea se-
cundo nupserit, tenetur restituere rem cum fructibus
perceptis, ac si legatum nunquam fuisset factum, per
tex.in auth.cui relictum, C.de indicta vid.toll.quod di-
ctum sequitur ibi Corn.n.1. dicens esse de mente om-
nium Doct.Ias.col.fin.Paris.consi.95.n.52.& seq. vol.2.
quo loci subdit omnes ita tenere in d. auth. cui reli-
ctum.Natta in consi.459.n. 15.& 17. Angel. in consi.34.
Constantinus, n.10.Fely. in c. Rodulphus, n. 7. de rescript.
Agitur enim in prædictis de auferendo lucrum, non
autem de pœna imponenda, quod perditur, nisi parea-
tur voluntati testatoris imponentis conditionem de
consilio respectu matrimonij contrahendi, vt est ca-
sus in l.cum pater, §.libertis, de legat.2.
Neque obstat tex.in d.l. † cum tale, in §.rescriptum, 18
ff.de condit. & demonst. quia loquitur, quando in sub-
stantia matrimonij apponitur dicta conditio, hoc est,
committitur in mera voluntate alicuius, vtrum ma-
trimonium fiat, vel non, secus si conditio apponatur
circa qualitatem tantum, Io.de Ann.in d.cons.15.n. 4.
Castren.in d.cons.300. vbi n.1. vers.item ibi.dicit, in d.
§.rescriptum.conditio tenebat † ad impediendũ prin- 19
cipiũ acquisitionis legati; secus est quando cõditio ap-
ponitur de consilio, quia tunc censetur apposita ad re-
soluendum acquisitionẽ ipsius, iam factam, si voluntas
ipsius testatoris non impleretur. Quã differentiam nõ
aduertũt aliqui Dd.dicẽtes esse potius verbalẽ, quàm
realem, nisi ad hoc allegantes; imo debebant aduerte-
re, in suo casu substantiam matrimonij esse collatam
in arbitrium tertij, vt ipsi in principio suæ decisionis
figurant, dicentes, testatorem illum ordinasse, vt pri-
mogenitus teneatur, & debeat accipere in vxorem, &

pro vxore illam puellam, quam ipsa Maria voluerit
& ordinauerit, &c. quæ verba sic præcisa & geminata
vnicuique demonstant, substantiam matrimonij esse
collatam in alterius volnntatem. Et dicit Bologni. *in*
additionib. ad d. cons. 15. Io. de Ana. *sub n. 9. in fine* quod
in d. §. rescriptum. est fauor mulieris, vt reiiciatur illa
20 conditio, † sed quando est apposita consilio est fa-
nor mnlieris, vt seruetur, vt valeat acquirere heredi-
tatem. Ergo sic probata conformitate inter testamen-
tum, & statutum, remanet verificata declaratio, vt sta-
tutum sit validum, quando non imponit necessitatem,
sed solum disponit de consilio. Nec desunt qui te-
nent, semper hoc statutum intelligi de consilio, &
nunquam de præcepto, quia emanat fauore personæ,
vt latè de hoc per Guttieres *in repet. auth. sacramenta*
puberum, n. 38. C. si aduers. vendit.

Ex resolutione huius articuli infertur: Non valere
21 statutum, † quod parer possit exhæredare filiam, quæ
nuberer absque voluntate ipsius, contra quod con-
suluit Ancaran. *in d. consil.* 2u. *in 2. dubio.* Item non va-
lere statutum Ferrariæ imponens pœnam librarum
trium millium mulieri nubenti forensi, non sustinen-
ti onera in ciuitate, contra quod consuluit Curt. sen.
in d. consil. 27. *in* 1. *dubio.* Item nec valere statutum dis-
22 ponens † contrahentem matrimonium cum puella
ante 25. annum sine consensu agnatorum incidere in
certam pœnam, vt tenebat Calderin. *in c. 2. de clande-*
stin. despons. contra quem concludit Curt. sen. *in d. con-*
sil. 27. *n.* 3. & probat Abb. *in d. consil.* 12. *n.* 4. *parte* 1. non
valere statutum, per quod libertas matrimonij impe-
ditur ad tempus, alia statuta huius generia omitto
breuitatis causa, de quibus per Brunell. *in d. conclus.* 19.
n. 3. *&* 4. *& seq.*

23 Tertius articulus est: Statuta † huiusmodi inualida
quoad contractum matrimonij non tenere, etiam
quoad pœnam, Inno. *in c. fin. de secund. nupt.* dicit: quia
24 pœnæ † impositæ nubentibus intra tempus luctus
sunt meræ pœnæ, & ideo omnes pœnas à legibus pro-
pter hoc inflictas tolli credimus, sicut infamiam, &c.
& sequitur Bald. *in d. l. omnẽ, n.* 13. *C. ad Tertull.* vbi et-
iam quod episcopus posset inhibere iudici laico, ne
huiusmodi pœnæ exigantur, & hanc esse magis com-
munem doctrinam, testatur Curt. *in d. consil.* 27. *n.* 3.
vers. ex quorum contractibns. videlicet, sicut non valet
25 statutum † impediens matrimonium, odio contra-
hentium, ita non valeat quoad pœnam, vbi *n.* 2. *& n.* 3.
in fine, plurimos Doctores congerit ad hoc.

Declaratur iste articulus, vt procedat, quando pœ-
26 na † est imposita odio contractus matrimonij, quod
secus est, si fuerit imposita fauore filiorum, Innoc. *in*
d. c. fin. de secund. nupt. dicit, sed pœna, quæ imponitur
secundo nubentibus, non est mera pœna, sed fauor
filiorum, ideo non tollitur hæc pœna per canones, &
hanc opinionem sequuntur Balbus, Antonius de
Butrio, & Felyn. *in d. c. de spõsalibus*, & quasi cæteri Ca-
nonistæ, præter Abbatem ibi, cuius rationibus re-
spondet Io. Brunell. *in d. tractatu de sponsalib. conclu-*
sione 19. *n.* 6. Ideo Bald. *in cons.* 215. *incip. quæritur vtrum,*
27 *vol.* 3. dicit, valere statutum, † mulierem transeuntem
ad secundas nuptias non succedere filio, & loquitur
in terminis statuti Masij & in terminis statuti Asten-
sis Signorol. de Homodeis in *consil.* 37. *salinm sic, ver.*
venio ad tertium. hoc est, ad secundam dispositionem
& in *cons.* 69. *incip. in quæstione Blãdixia*, præsertim *col.*
final. Raymundus de Forliuio *in consil.* 68. *incip. quædã*
mulier. ver. in tertia parte, inter cõsilia Signoroli. Alex. *in*
consil. 68. *circa præmissam consultationem, in fine, vol.* 4.
& latè de hoc per Albert. Brun. *in tractatu de statuto*
exclusiuo fœminarum, art. 1. *quæst.* 2. Et pro confirma-
tione facit, quia, vt dixi in declaratione secũdi articu-
li huius casus statutum † imponens pœnam lucri ces- 28
santis, videlicet tollens lucrum à seipso, vel à lege da-
tum, est validum, quem articulum latius probat Bru-
nell. *in d. conclus.* 19. *limitatione* 2. *n.* 7. & dicit Bald. *in*
rubric. de constitutionib. in fine. valere omnia statuta
† laicorum circa accidentia matrimonij, vt sunt dotes 29
& successiones, & solemnitates extrinsecæ, quæ non
tangunt substantiam matrimonij.

CASVS LXXI.

Statutum prohibens fieri matrimonia clandestina, atque imponens pœnam aliter facienti, est nullius roboris & efficaciæ, etiam quoad pœnam.

SVMMARIA.

1 *Matrimonia clandestina sunt prohibita de iure canonico.*
2 *Et propter quas causas.*
3 *Statutum prohibens matrimonia clandestina an sit validum, & n.* 6.
4 *Pater salua conscientia potest impedire filium ne contrahat matrimonium cum indigna.*
5 *Matrimonia quare debent fieri præcedentibus publicis denuntiationibus.*
6 *Matrimonij clandestini triplex est species.*
7 *Matrimonium dicitur clandestinum si fiat in præsentia testiũ & alterius sacerdotis, quã proprij parochi.*
8 *Matrimonium sine denuntiationibus est clandestinum, sed est validum.*
9 *Denuntiationes non probant matrimonium contractum, sed contrahendum.*
10 *Matrimonium non dicitur clandestinum sine denuntiationibus si non solent fieri de consuetudine.*
11 *Matrimonium sine denuntiationibus est validum.*
12 *Denuntiationes quare nõ sint de essentia matrimonij.*
13 *Episcopi possunt ex causa remittere denuntiationes matrimonij.*
14 *Denuntiationes quæ non fiunt ex causa ante contractum matrimonium, debent fieri postea.*
15 *Denuntiationes post contractum matrimonium, quare fieri debeant aliquando.*
16 *Statutum laicorum non potest prohibere matrimonium derogando iuri canonico.*
17 *Matrimonia clandestina valent in se, quoad forum conscientiæ.*
18 *Menoch. in* consil. 69. *reprobatur.*
19 *Matrimonium non impedit disparitas coniugum.*
20 *Matrimoniũ nõ præsumitur ex disparitate coniugum.*
21 *Filius debet ducere vxorem de consilio patris.*
22 *Matrimonij libertas nullo modo debet impediri ex dispositione sacri Consilij Tridentini.*
23 *Pœna statuti non debetur, quando statutum est inualidum.*

CLandestina † matrimonia prohibita sunt de iu- 1
re canonico, *c. cum inhibitio, de clandestin. despons.*
Primo propter peccatum, ne fiant inter personas
prohibitas, vt dicit Innoc. *in d. c. cum inhibitio, col.* 1. I-
tem ne tantum sacramentum sit in incerto. Anton.
de Butr. *ibid. in* 3. *not.* Addunt etiam Ciuilistæ, ne iuue-
nes † contrahendo matrimonium decipiantur, re- 2
spectu

Digitized by Google

ſpectu ſanguinis, ætatis, diuitiarum, & morum:pro-
pter quam cauſam arbitrantur poſſe multas oriri diſ-
cordias in ciuitatibus inter patrem & filium. Item in-
ter patrem filij,& patrem filiæ, vt poſt alios dicit Me-
noch.*in conſil.69.n.44.vol.1.* Ad quas euitandas,pro
bono publico,iuſtè videtur poſſe fieri ſtatutum, clan-
3 deſtina † prohibena matrimonia, prout fuit diſpoſi-
tum Mediolani, *ſub rubrica de pœnis, in §.matrimonia,*
vbi cauetur, quod matrimonia clandeſtina eſſe non
debent, & vt occurratur morbo, ne ipſa clandeſtinè
celebrentur, præcipitur fieri debere cum licentia pa-
tria vel matris, & in ſubſidium duorum ex proximio-
ribus agnatis,& ſi aliter fiat,imponitur pœna, de qua
in ipſo decreto. Pro cuius decreti validitate ſcribit
Plotus *in tractatu de in litem iurãdo,n.329.& plur.ſeq.*
poſt Gratum in *conſil. 42. viſis.* Et ad hoc facit quod
4 pater † ſalua conſcientia poteſt impedire, ne filius
cum indigna contrahat, vt Geneſ. *cap.24.* vbi Abra-
ham ſeniorem ſeruum ſuum adiurat, ne de filiabus
Chananæorum filio ſuo Iſaac vxorem accipiat,ſed ex
terra,& cognatione ſua. Item Geneſ.*cap.28.* vbi Iſaac
ita præcepit filio ſuo Iacob: Noli accipere coniugem
de genere Chanaan, ſed vade,& proficiſcere in Me-
ſopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patrem ma-
tris tuæ, accipe tibi in vxorem de filiabus Laban a-
uunculi tui. Et hæc videtur fuiſſe intentio ſacroſan-
cti Concilii Tridentini,vt dicit Cephal.*in conſ.712.n.*
*7.& ſeq.vol.5.*vbi *ſeſſ.24.cap.1.de reformatione*,habetur
5 matrimonia † fieri debere præcedentibus denuntia-
tionibus,&c.dicit Cepha. vt pateſiant ſi qua ſunt im-
pedimenta, propterea arbitratur ex intentione d.
Concilij,*in tractatu matrimonij*,poſſe interuenire cõ-
iunctas perſonas, quæ melius cæteris poſſunt habere
nota nuptiarum impedimenta, ac debere conſilium
illarum interuenire, ne iuuenes nubentes decipian-
tur,idémque dixit *in conſi.421.n.68.vol.3.*poſt Crauet.
in conſil.190.n.2.verſ.ea propter.
6 Veritas tamen huius articuli eſt,ſtatutum † huiuſ-
modi eſſe nullum & inualidum. Pro cuius reſolutio-
ne eſt præmittendum ex eodem ſacroſancto Conci-
7 lio,*in d.cap.1.de reformat.ſub ſeſſ.24.*haberi †triplicem
ſpeciem matrimonij clandeſtini. Primo, quando de-
ficiunt teſtes: Secundo, quando præſentia parochi:
Tertio, quando non fiunt tres denuntiationes in ec-
cleſia;ideo circa primum caſum diſponitur, quod ſi
contrahatur ſine teſtibus, licet cum præſentia paro-
chi, dicatur matrimonium clandeſtinum,irritum, &
8 nullum: circa ſecundum, ſi cum teſtibus, verum ſine
præſentia parochi, licet cum præſentia alterius ſacer-
dotis, non tamen de licentia parochi,vel ordinarij,eſt
clãdeſtinum,vt habetur in *d.cap.1.verſ.qui aliter.*& ad
hoc fuit facta declaratio 68. ſacræ congregationis
Concilij Illuſtriſſ. & Reuerendiſſimorum Cardina-
lium, ordinans huiuſmodi matrimonium debere de-
clarari irritum & nullum; circa tertium, cum defi-
9 ciunt † denuntiationes, etſi dicatur clandeſtinum, vt
docet Rebuff.*in practic.benefic.in regul.de diſpe. in gra.*
prohibit.glo.5.n.54. non tamen eſt irritum & nullum,
ſed matrimonium eſt validum, ſiue denuntiationes o-
miſſæ fuerint cum licentia ordinarij, ſicut habet ar-
bitrium ab eodem Conſilio, quicquid dixerint Me-
noch.*in d.conſil.69.*& Cephal.*in d.conſil.421.*ſiue fue-
rint omiſſæ abſque licentia ordinarij, ita dicit Nauar.
*in manuali cap.22.n.70.*Couar.*de ſponſalib.parte 2.c.6.*
10 *n.10.* Et ratio diuerſitatis eſt, quia per † denuntiatio-
nes non probatur matrimonium contractum, ſed
contrahendum, ideo ſi poſt factas denuntiationes
quis clam, & ſine teſtium, vel parochi præſentia nu-
beret mulieri denuntiatæ, poſſet nihilominus cum a-
lia palam contrahere, neque ſufficerent præcedentes
denuntiationes ad probandum matrimonium fuiſſe
contractum cum denuntiata, & ita non eſſet ſuccur-
ſum malo,cui ſancta Synodus prouidere ſatagebat, *in*
d.c.1.ver.cui malo, Et licet Ceph.*in d.conſ.421.n.59.*
verſ.neque ſextum. dicat, per denuntiationes etiam
probari legitimum impedimentum reſponſio ſua a-
ptatur ad impedimentum matrimonij primi,non au-
tem ad probandum, an ſit canonicè contractum ad
impedimentum ſecundum.
Et licet Oldrad.*in conſil.256.n.3.*arbitretur matri-
monium † non dici clandeſtinum ob omiſſionem 11
denuntiationum, tamen hoc procedit, vbi denuntia-
tiones fieri non conſueuerunt, ſed vbi ſolitæ ſunt fie-
ri procedit hæc declaratio,vt reſpondet Abb. *in c.fin.*
n.9.de clandeſtina deſponſat. & Geminian. *in conſ.27.*
*in fi.*cum aliis per Menoch.*in d.conſ.69.n.70.& ſeq.*
Quod autem matrimonium † abſque denuntia- 12
tionibus ſit validum, licet partes grauiter peccent, &
puniri poſſunt,ſi omittantur, Nauarr.*in d.c.22.nu.69.*
& 70. cum aliis multis ad hoc allegatis per Plot.*in d.*
tract.de in lit.iur.n.431.verſ.ſcias quod. & fuit ſæpius
iudicatum, vt teſtatur Borgninus Caualc.*in deciſ.29.*
n.18.parte 1.& ego etiam ſic vidi bis iudicari, Romæ,
& Neapoli,& probatur per ſimile *in c.ſicut, ne clerici*
*vel monachi.*vbi Hoſt. & Io. And.clerici prohibiti ta-
bellionatus officium exercere,ſi exerceant,contractus
valent,ſed ipſi debent puniri, Dec.*conſil.57.n.2.& ſeq.*
& conſil.494.n.11.
Et ratio eſt, quia denuntiationes † non ſunt de 13
ſubſtantia matrimonij, cum poſſint præcedere, & ſe-
qui,vt habetur *in d.c.1.de reformatione.* vbi cum detur
facultas epiſcopis † remittendi denuntiationes præ- 14
dictas ea cauſis, de quibus per Nauarr. poſt alios *in d.*
c.22.n.70. in fine. ſi abſque illis fieret matrimoniũ,de-
clarauit † dicta ſacra congregatio ſub declaratione 3. 15
antequam deueniatur ad conſummationem ipſius,
ſemel vel bis eſſe faciendas denuntiationes prædictas,
& ſic fuiſſe reſponſum ab eadem congregatione epi-
ſcopo Lucenſi, probat epiſcopus Minorenſis *in ſua*
praxi epiſcopali, parte 1.verbo,matrimonium, verſ.9. &
eſt valida conſequentia, quia quæ ſunt de ſubſtantia
actus, debent in ipſo actu interuenire,gloſſ.& Doct.
in l.vniuerſa,C.de precib.Imper.offerend. Bart. *in l.filio*
præterito,ad finem,ff.de iniuſto teſtam. Geminia.*in c.vt*
circa,§.1.in fine,de electione li.6. Nec ſine magna ratio-
ne fuerunt ordinatæ denuntiationes † faciendæ poſt 16
contractum matrimonium de licentia epiſcopi ſine
prædictis, quia ſi poſtea oriretur aliquod impedimen-
tum impediens & dirimens, filij nati eſſent illegiti-
mi, etiamſi illud impedimentum ignorauerint, ante-
quam contraxerint,Soto *in 2.lib.ſenten.diſt.28.q.1.art.*
*2.*Couar.*in 2.parte de ſponſalib.c.6.n.12.verſ.* Summa
Syluestrina *in ver.filij.§.9.*
Cum igitur matrimonium clandeſtinum abſque
denuntiationibus valet de iure canonico, non po-
teſt ſtatutum † laicorum prohibere huiuſmodi ma- 17
trimonium, derogando iuri canonico, & apponendo
manus in meſſem alienam, ex his quæ ſcripſi in præ-
cedenti caſu. Item quia † matrimonia clandeſtina 18
valent in ſe quoad Deum,& forum conſciẽtiæ,vt no-
tatur in *ſumma 35.q.5.*& per Dd.*in rubr. de clandeſt.de-*
ſponſ. Berous q.107.in fi. Cephal. *conſ.276 n.16.vol.2.*

Nec

19 Nec eſt vera ratio Menochii † *in d.conſ.69.*propter
diſparitatem ſanguinis poſſe patrem impedire ne ma-
trimonium fiat,quia ſecundum magis cõmunem opi-
20 nionem diſparitas † non impedit matrimonium , de
qua teſtatur Cephal.*in conſ.540.n.18.vol.4.*per text.*in*
c.inter opera charitatis,de ſponſalib.& probat idem Me-
noch.*in conſi.18.nu.12.* licet ipſa diſparitas ſit ſufficiens
21 cauſa,† vt non præſumatur matrimonium,Cephal.*in*
d.conſ.540.n.23.& conſi.82.n.63.vol.1.

22 Quamuis etiam filius † debeat ducere vxorem de
conſilio patris,Soto *in 4.lib.ſent.diſt.28.q.1.art.1.*& a-
liter faciens abſque rationabili cauſa peccet , *c. hono-
rantur 32.q.2.* Nauarr.*in manuali,c.14.n.15.* Decanus
Louarienſis *in tractatu de impedimentis matrimonij.*
Alphonſus à vera cruce *in ſpeculo côiugum, parte 3. art.
20.concluſ.3.* Burgos de Paz.*in conſi.20.n.7.*Nihilomi-
nus ſacroſanctum Concilium Tridentinum *in d.ſeſſ.
24.c.9.*maximè nefarium eſſe dicit, matrimonij liber-
23 tatem † violare,& ab eis iniuriam naſci, à quibus iura
expectantur, vnde præcipitur ſub anathematis pœna,
ne quouis modo,directè , vel indirectè , ſubditos ſuos
vel alios quoſcunque cogant,quo minus matrimoniũ
contrahant. Quem textum intelligi etiam de parenti-
bus & aliis quibuſcunque impedientibus matrimo-
nium,probat Albernoz.*lib.4.dell'arte delos cõtractos,
titulo 1.del ſancto Concilio Tridentino fol.157.in verſ.el,
cap.8.* quicquid dixerit Io. Guttieres *in ſuis quæſtioni-
bus canonicis,cap.20.*

24 De pœna autem † non loquor, quia dixi in præce-
denti caſu,quando ſtatutum eſt inualidum , neque et-
iam deberi pœnam.

CASVS LXXII.

Statuta laicorum non poſſe irritare contractus iuratos, neque ſuper iuramentis etiam per indirectum diſponere,& ideo ſimpliciter loquentia non comprehendere contractus iuratos.

SVMMARIA.

1 *Statuentes laici nullo modo poſſunt diſponere ſuper iuramento.*
2 *Iuramenti religio eſt res ſpiritualis.*
3 *Iuramentum eſſe de iure naturæ,qui teneant.*
4 *Statutum laicorum ſuper ſpiritualibus non tenet.*
5 *Statutum annullans contractum minoris iuratum,ſine interuentu conſanguineorum,non valet.*
6 *Statuta infirmãtia iuramenta nõ valere,qui tentant.*
7 *Ius canonicum non poteſt diſponere , vt iuramentum non obſeruetur in caſu licito.*
8 *Contractus minoris prohibitus per ſtatutum firmatur iuramento.*
9 *Iuramentum eſt ſeruandum , etiamſi perſona quæ iurauit ſit prohibita contrahere per ſtatutum.*
10 *Iuramentum mariti alienantis fundum dotalem contra prohibitionem legis Iuliæ eſt ſeruandum.*
11 *Iuramentum mulieris eſt ſeruãdum, nõ obſtante ſtatuto prohibente ipſam contrahere ſine conſenſu propinquorum.*
12 *Iuramenti relaxationem ad effectum agendi non poſſe fieri à iudicibus laicis.*
13 *Seculares non poſſunt aliquid diſponere ſuper iuramento præſtando.*
14 *Principes ſeculares non poſſunt prohibere Notariis, ne opponant iuramentum in contractibus , de quibus rogantur.*
15 *Principes ſeculares non poſſunt diſponere , quod Notarij loco iuramenti apponant in contractibus aliquam clauſulam executiuam.*
16 *Principes laicos poſſe aliquid diſponere ſuper iuramento præſtando qui teneant.*
17 *Lex ciuilis an poſſit remittere iuramentũ præſtandũ.*
18 *Iuramentum eſſe de iure diuino quomodo probetur.*
19 *Statuta laicorum non valere quomodocunque ſpiritualia nominauerint.*
20 *Seculares etiam ſuper ſpiritualibus non adhuc in eſſe productis carent iuriſdictione.*
21 *Statuere ut iuramenta producantur in eſſe, eſt ſtatuere,ſuper ſpiritualibus.*
22 *Statutum prohibens matrimonium contrahendum inter perſonas prohibitas de iure canonico eſt contra libertatem eccleſiæ.*
23 *Statutum laicorum quomodolibet mentionem faciat de iuramento non valet , ſecundum communem opinionem.*
24 *Iuramenti remiſſio poteſt fieri à quolibet creditore.*
25 *Statutum diſponens principaliter de contractu, & in conſequentiam de iuramento,non valet.*
26 *Statutum inducens præſumptionem fraudis in contractu,etiam iurato.non valet.*
27 *Statutum an poßit præſumere iuramentum eſſe dolo extortum.*
28 *Iuramentum appoſitum ſuper contractu à lege prohibito non obligat.*
29 *Statuentium aſſertioni an ſit ſtandum ſuper veritate cauſæ expreßionis.*
30 *Diſpoſitio qualiber ſimpliciter loquens non comprehendit contractum iuratum.*
31 *Statutum de compromiſſis non habet locum ſuper contractibus iuratis.*
32 *Saluum conductum conceſſum per Principem non extenditur ad contractum iuratos.*

CVm in ſecunda parte huius operis cap.12. tracta-
uerimus cognoſcere de iuramenti viribus atque
cauſis eſſe mixtis fori:nunc videamus , verum ſecula-
res poſſint directè vel indirectè ſuper iuramentis ſta-
tuta condere:&equidem negatiuè reſpondendum eſt
in omni caſu. Vt autem deciſio huius caſus clarior
fiat,explico per quinque articulos.

Primus articulus eſt : Seculares † nullo modo poſ- 1
ſunt directè ſtatuere ſuper iuramento iam præſtito.
Quia iuramentum procedit de iure diuino , iurate &
reddite vota veſtra , *c.& ſi Chriſtus, c.debitores.de iure-
iu.*& not.gl.*in c.quanto.eo.tit.& in c.cum ſit gener.ale,de
foro compet.* Ergo iuramenti religio † pertinet ad re- 2
uerentiam,& fidem Deo præſtandam,& tanquam res
ſpirituales ad laicos ſpectare non poteſt, *c.venerabilis,
de electione.c.nouit.de iudic.c.cum contingat,& d, c.debi-
tores,de iureiur.*Et tenendo quod etiam ſit iuramentũ
de † iure naturæ,vt voluit Archidiaco. *in c. auctorita-* 3
tem 15.q.6.& Ancaran.*in conſ.382.recẽto themate.*quos
ſequuntur addentes ad Bellug. *in ſpeculo Principum,
rubric.12. §. quadam, in additione, quæ incipit diuinum,*
per legem humanam non poteſt naturalis obligatio
impediri,*§.naturalis,Inſti.de iure nat.gẽt.& ciuil.*& ſta-
tutum laicorum † in ſpiritualibus non tenet,cum de- 4
ficiat auctoritas ſtatuentium,*c. decernimus , de iudic.c.
eccleſia ſancta Maria,de conſtitut.c. contingit.de arbit.c.
ſi.de reb.eccleſ.non alie.* etiamſi in fauorem eccleſiæ ſit
conditum , quia ſeculares non debent apponere ma-
num in meſſem alienam,*c.ſi Imperator,diſt.96.*Barbat.
in con-

Digitized by Google

in consil.25. clementissime, col.4. circa medium. volum.4. Alex. *consil.59.n.4.& consil.115.n.6.vol.1.* Grammatic. *decis.29.n.8.& consil.1.for.indic.n.28.*

5 Vnde statutum annullans † contractum minoris, etiam iuratum, si vltra iuramentum non interuenerit certa solemnitas, puta interuentus consanguineorum, vel vicinorum, non valet, vt de hoc statuto Sarzanæ, ex multis probat Socin. *in cons.* 279. *n.2.vol.2.* qui testatur hanc esse magis communem opinionem, an ita potest dici de statutis Parmæ, Paduæ & Papiæ, annullantibus iuramenta & derogantibus, *auth. sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* de quibus Fortun. Garzias, *in tract. de vltimo fine vtriusque iuris, n.374.*

6 Et quod huiusmodi statuta † non valeant, firmauerunt Hostiens. *in c. suam, super glossa, de ordine cognit.* Abb. *in c. tua, de decimis, & in d. c. cum contingat, de iureiur.* & latius *in sua disputatione, incip. statuta ciuitatis Senarum.* Immolo & Geminian. *in c. quamuis, de pactis, lib.6.* Couar. *de pactis, li.6. parte 1.§.3.n.7.* Steph. Aufr. *in tractatu de potestate seculari super ecclesiasticis, regula 4. vers. sed videtur salua correctione.* Bart. *in l. omnes populi, in 8. quæst. prim. ff. de iust. & iur.* Cuma. *in l. si quis pro eo, ff. de fideiussor.* dicit hanc opinionem Bartoli esse veriorem, Bald. *in auth. sacramenta puberum.* & ibi Castrens. *n.11.* dicit opinionem contrariam esse falsam, Alex. *in consil.59. vol.1.* Francisc. Marcus *in decis. Delphinali 84. parte 2.* Ferrarius *cautela 16.* Ias. *in l. fin. ff. qui satisd. cog.* qui respondet omnibus contrariis.

Et pro confirmatione facit illa opinio, quod neque
7 ius † canonicum potest disponere, vt iuramentum non obseruetur in casu licito, vt tenet Innoc. *in c. cum inter, de renuntiat.* & Archidiacon. *in d. c. auctoritatem 15. quæst. 6.* vbi gloss. dubitat. Specul. *in tit. de legato §. nunc ostendendum, vers. 24.* gl. *in c. quanto de iureiur. & ibi* Abb. *col.3.* & probatur *in c. si vero. de iureiur.* vbi dicit summus pontifex, se nolle esse auctorem periurij, licet iusta causa absoluatur à iuramento, vt *d. c. si vero.* putas quia vi, vel metu iuratum est, & habetur etiam *in d. c. auctoritatem.*

Neque valet illa distinctio longam faciens diffe-
8 rentiam, an per statutum sit prohibitus † contractus minoris, an vero persona ipsius sit prohibita contrahere; nam primo casu dicunt, non obstante statuto, iuramento firmari; secundo vero nequaquam, Bartol. *in d. auth. sacramenta puberum, n.15. & in l. si quis pro eo, n.11. ff. de fideiussor. & in l. non dubium, in fine, ver. C. de legib. & in l. decernimus, n.1. C. de arbit. in l. 2. in fine, C. ne fideiuss. dot. dentur.* Et hanc opinionem Bartoli sequuntur Baldus & Angelus relati per Curtium Iun. *in d. auth. sacramenta puberum, n.* 109. qui dicit se legendo & consulendo tenuisse hanc opinionem, & de communi per Couar. *de pact. lib.6. in 2. part. §.2. in prin.* & fuit recepta in prætorio Neap. vt per Grammatic. *decis.12.*

9 Quia quod in vtroque casu † iuramentum sit seruandum, probant Castrens. *in d. auth. sacramenta, n.11. in fine,* dicens se ita pluries consuluisse, & vidisse alios consulentes, Salyc. *n.27.* dicens, differentiam Bartoli esse potius verbalem, quàm realem, & adducit rationes, & contra Bartol. consuluit Alex. per decem rationes *in consilio 27. viso libello producto, vol.1.* vbi dicit, quod fere omnes Doctores, Legistæ & Canonistæ, tenent hanc opinionem contra Bartol. Idem Alex. *in consil.38. n.10. & seq. vol.3.* & hanc opinionem contra Bartol. esse magis communem, testatur Ias. *in d. auth. sacramenta pub. n.51. & seq.* vbi plures allegat. Coua. vbi *sup. n.7. vers. primum falsam esse opinionem* Bart. & Alciat. *in c. cum contingat, n.* 96. *de iureiur.* Belluga *in d. §. quadam, n.* 30. dicens, quia prohibitio legis Iuliæ de fundo dotali est facta in personæ viri ne alienet, & tamen si interuenit iuramentum, † tenetur ad illius 10 obseruantiam, *d. c. cum contingat.* & tali iuramento non potest fieri relaxatio, vt ibi per eum, & *n.* 37. respondet omnibus contrariis allegatis per Bartol. Ita etiam consuluit Alex. *in consil.29. n.11. vol.7.* vbi quod est communis opinio, vt stante statuto, quod mulier non possit contrahere sine præsentia consanguineorum, iuramentum tamen † mulieris confirmet con- 11 tractum per ipsum celebratum, absque prædicta solemnitate, & sequitur Castrens. *in d. l. fin. n.4. ff. qui satisd. cog.* Ex quibus satis clarè liquet, siue prohibitio fiat de contractu, siue in personam, nunquam statutum posse infringere iuramentum, in vtroque vel altero casu opposito.

Quas rationes vtinam bene considerarent Illi Excellentissimi de Camera Imperiali, qui relaxant iuramentum † ad effectum agendi, quam opinionem co- 12 nentur probare validam, Andr. Geil. *lib.1. obseruation. 22. & obseruat.25.* Mynsinger. *in lib. obseruat. centur. 3. obseru.99.* quia leges, quas allegant, non probant eorum intentionem, vt in eorum terminis respondet Stephan. Aufrer. *in d. tractat. de potestat. secul. super eccles. regula 4. n. 4. vers. sed videtur salua correctione.* & Matthæus Boys ibi in additionibus post multa dicit, eorum opinionem esse correctam de iure canonico, cui in materiis spiritualibus standum est, & latius per Ias. *in d. l. fin. qui satisd. cog.*

Secundus articulus est: Seculares † non possunt aliquid statuere super iuramento præstando, puta si 13 prohiberent ipsum interponi, vel recipi in actibus subditorum, & hic probatur rationibus inductis in præcedenti articulo. Hanc etiam opinionem latè probat Alex. *in consil.59. col.2. volum.1.* vbi dicit etiam esse magis communem opinionem, à qua in iudicando non est recedendum, eamque sequitur *in consil.125. col.3. vol.1. & cons.53. vol.3. & cons.25. col. pen. in fine, vol. 1.* Dec. *in cons.639. col. final. & consil.351. col. final. & cons. 516.* Ruyn. *in consil.132. n.6. vol.4.* Socin. *inn. in consi.3. n. 24. vol.2. & consi.125. vol.3.* Ias. *in consil.156. in 3. quæstio. vol.4.* Et hanc opinionem latissimè defendit Rolandus *in consil.99. vol.3.*

Et ideo non possunt Principes † seculares prohi- 14 bere Notariis, ne iuramentum apponant in contractibus, vt latè distinguendo probat Ægidius Bellamera *in c. cum laicus, n.19. & seq. de foro compet.* quam lecturam ponit post eius consilia Benedict. *in c. Raynutius, in 1. parte, verb. duas habens filias, n.247. vers. nec potest iudex secularis, aut Princ. prohibere Notariis, de testam.* loquens in materia renuntiationis & finium quos faciunt mulieres, de qua *in c. quamuis, de pact. lib. 6.* & subdit, quod ita fuit iudicatum in arresto pacis, & super hoc articulo consuluit Barbatia contra statutum Parmæ *in consil.15. vol.3.*

Et licet plurimi ex Doctoribus teneant † laicos 15 posse disponere super iuramento præstando: sicut Parmæ per constitutionem Ducalem fuit dispositum de anno 1595. ne per Notarios iuramenta formalia exigantur, sed loco iuramenti apponatur clausula, *Sub vinculo sinceræ & immaculatæ fidei*; quam constitutionem latè credebat posse defendere Petr. Anton. à Petra *in tractat. de potestate Principum, c.20.* & fuit eius liber ab ecclesia reprobatus & interdictus.

Et

16 Et quod princeps † possit super iuramento præ-
stando aliquid disponere, allegantur isti Doctores,
Baldus *in l.omnes populi,n.39.ff.de iust. & iure vers.an-
tequam incidat in periurium potest populus ei remittere.*
Idem Bald. *in l.pactum,n.10.C.de collat.* vbi quod per
statutum ciuitatis potest prouideri, ne valeat iuramé-
tum, idem dicit ibi Dec. *n.11.* Ias. *in auth.sacramenta*
17 *puberum,n.* 82. dicit legem † ciuilem posse remittere
iuramentum præstandum. Alex. *in consil.* 151. *n.4. vol.*
7. Couar. *de pact.lib.6.parte 1.§.3.n.7. vers.primum pos-
se legislatorem.* Afflict. *in c.1.§.item sacramenta, n.58.de
pace iuram.firmand.* Marsil. *singula.194.in fine.* Belluga
in speculo Princip.§.quadam.rubric.12.n.77.& seq. An-
ton. Sala *in constitut. Sabaudia in tit. de alienat. minor.
gloss.5.n.2.vers.sed quantum.* Carpanus super statuto
Mediolan. *parte 1. cap. 463.n. 101. & 106.* & hanc esse
communem opinionem probat Viuina *opinion. 194.*
dicens post Mynsinger. ita fuisse iudicatum in Came-
ra Imperiali, Iaffred. *decision.320.* Asinius *de executio-
nibus §.9.cap.378.num.3.*

Nihilominus ista opinio est falsa. Negari enim
18 non potest iuramentum † esse de iure diuino, *d.c.etsi
Christus*, vel de iure naturæ, cui ius diuinum cöopera-
tur, vt ait Bald. *in cons.147.n.1.vol.1.* & Soc. *in c.1.n.80.
& seq.de crim.fals.* Bertazol. *in cons.99.n.12.& plur.seq.
in ciuilib.* & ideo iudicium, tanquam rei spiritualis,
pertineat ad ecclesiam, *d.c.venerabilem, de elec. & d.c.
etsi Christus.de iureiur.& c.fin.de foro compet. lib. 9.* Et
propterea non valere, quomodocunque ipsa spiri-
19 tualia † nominauerint, etiamsi ad bonum finem, vt
est receptissima inter Canonistas *in c. ecclesia sancta
Maria, de constitut.* Ab. *in 2.lect.n.26.& 36.* Dec. *n.197.*
& dixi millies in præcedentib. & ex defectu potestatis
non possunt virtutem iuramenti impugnare, prout
est communis opinio, de qua per Beroum *in consi. 37.
n.22.vol.1.* cum aliis ad hoc congestis per Roland. *in d.
consil.99.n.14.vol.1.*

20 Nec valet dicere, hoc casu seculares † non impu-
gnare iuramentum, quod non est adhuc in esse pro-
ductum, & ipso non producto non adesse qualitatem
tribuentem iurisdictionem ecclesiasticis, vt volebat
Petra *in d.c.20.n.7.* quia Doctores, quos allegat non
dicunt hoc, & certè ipse decipitur, si quidem super
spiritualibus in habitu, ecclesiastici habent iurisdi-
ctionem, saltem in habitu, & impedire, ne res spiri-
tualis producatur in esse, directe sit contra libertatem
21 ecclesiæ. Item statuere † ne iuramenta producantur
in esse, est statuere super re spirituali in habitu, quod
non licet laicis, ergo quantum ad potestatem statuen-
di, non facienda differentia de iuramento præstito,
& præstando, & ita disponitur in multis similibus,
22 statutum † prohibens matrimonium contrahendum
inter personas non prohibitas de iure canonico est
contra libertatem ecclesiæ, vt est receptissima opinio
de qua per Fely. *in d.c.ecclesia sancta Mariæ, n.62.* Item
statuta disponentia de acquirendis ecclesiæ non va-
lent, cum aliis multis, quæ scripsi supra *casu 46.& casu
68.* Et ipse idem Petra *in d.tractatu cap. 19. n.25.* dice-
bat, quomodolibet statutum † mentionem faciat de
23 iuramento, non valet, atque probabat esse commu-
nem opinionem ex Bartolo *in d.l.omnes populi, n. 25.*
sed disponere ne iuramenta recipiantur, non solum
expresse disponitur sed etiam impeditur ecclesiastica
libertas.

Neque debet mouere numerus Doctorum, qui
allegantur per Petram pro contraria parte, quos re-
censui nuper *in vers. & quod Princeps*, quia si rectè le-
gantur, vel non loquuntur in terminis, vel friuolis, &
reprobatis rationibus mouentur. Bal. *in d.l.omnes po-
puli.* loquitur de remissione iuramenti, † quod potest 24
fieri à quolibet creditore, & *in d.l.pactum.* loquitur de
iuramento præstito, qui casus est reprobatus supra in
artic.1. Dec. *ibid.n.11.* dicit expresse statutum potest
prohibere iuramentum præstari, sed allegat Bald. *in
dict.l.pactum.* qui loquitur de iuramento præstito, vt
dixi, Ias. *in d.auth.sacramenta puber.* allegat pro se Ge-
minian. qui *in c.quantumuis, col. fin. vers.sed quæritur,
de pactis, lib.6.* post allegatam *l.quæ sub conditione, ff. de
condit.& demonstrat.* dicit esse cogitandum, quia pas-
sus est periculosus, Alex. *in d.consil.151.n.4.* loquitur de
iuramento præstito. Couar. *in d. vers. primum posse,*
mouetur per *d.l.quæ sub conditione.* & per *l. 2. C.de in-
dic.vidui.toll.* sed est quod disputamus, an leges ciui-
les possint prohibere iuramenta de futuro, ideo non
est opus ad firmandam opinionem propriam allega-
re leges ciuiles. Afflict. *in d. §. sacramenta.* loquitur,
quando statutum prohibet minorem contrahere, e-
tiam cum iuramento, quem casum probauimus su-
pra *articul.1.vers.neque valet illa distinctio.* Mars. *singu-
la.194.* mouetur, quia laici possunt præiudicare eccle-
siæ in quærendis, quem articulum reprobauimus su-
pra in *d.casu.68.* cæteros Doctores omitto, quia alter
alterum allegat, & ex passione statutorum suæ patriæ
scribunt.

Tertius articulus est: Statutum † non disponens 25
principaliter, & directo super re spirituali, sed princi-
paliter super actu, vel contractu temporali, puta an-
nullando, vel impugnando contractum, etiam si iu-
ratus fuerit, non valet. Hanc tenet Bartol. *in d.l.omnes
populi, numer.25.* Alex. *in d.consil.59. numer.4.volum.1.*
Barbat. *in d.consil.15.vol.3.* cum aliis per eos relatis, &
patet ex dictis in primo articulo, & ex dicendis in se-
quenti.

Quartus articulus est: Quotiescunque † statutum 26
præcipit, ne minores & mulieres possint contrahere,
non seruata certa solemnitate, & contractus aliter
factus sit nullus, præsumptus & simulatus, atque præ-
sumendum esse minores dolo inductos ad contra-
hendum, etiam si iurauerint, non valet. Quia disponit
de iuramento per indirectum, vt dicunt Doct. ex re-
gula *c.cum quid vna via, de reg.iur. lib.6.* Ego dico
quia disponit directo de iuramento, propter illam
clausulam, etiam si iurauerint. Et hanc opinionem
firmarunt Abbas *in quæst.2.stante statuto, n.5.& seq.&
in cap.cum contingat.& ibi* Immol. *de iureiur.* Alberic.
in d.l.omnes populi. Castrens. *in d.l.quæ sub conditione,
n.6.ff.de condit.instit.* Paris. *in consi.16.n.90.vol.2.* Ang.
in l.1.ff.de constitut. Roman. *in consil.12.* Ruyn. *in consil.
51.n.22.& seq.vol.1.* vbi probat hanc esse magis com-
munem opinionem, & Iasonem *in d. auth.sacramenta
puberum.* dicentem opinionem contrariam esse com-
munem, dicere falsitatem, & post multos relatos,
concludit hanc opinionem, vti magis communem
Roland. *in d.cons.99.n.15. vsque ad n.19.vol.3.* Pro qua
facit etiam illa receptissima opinio, quod statutum
laicorum non potest præsumere contractum esse vsu-
rarium, de qua per Abbatem *in d.c. ecclesia sancta Ma-
ria, n.22.&* Fel. *n. 94.in fine, versic.octaua & vltima de-
claratio.&* Dec. *num.144.*

Et licet Bartolus *in d.l.omnes populi.n.25.* obfirmet
statutum huiusmodi † esse validũ, fingẽdo contractũ 27
simulatum, & propterea iuramentũ super eo appositũ
esse

esse dolo extortum, cuius opinionem sequuti sunt, vl-
tra plurimos Ciuilistas, relatos per Ias. *in d. authent. sacramenta puberum*, & per Lamberteng. *super statuta Mediolani, de contract. mulier. gloss.* 8. *nu.* 93. & de communi testatur Neuizan. *in consil.* 21. *num.* 24. & firmarunt etiam Canonistæ, Abb. *in d. c. Ecclesia sancta Mariæ, num.* 12. *versic. septimus casus*, quem sequitur Felyn. *ibi n.* 65. & dicit esse notabile Dec. *n.* 145.

Tamen ista opinio posset sustineri concurrentibus duobus. Primo, quando statutum nihil expresse diceret de iuramento, sed solum de temporali actu loqueretur, vt quia annullat contractum factum cum minore, vel muliere sine certa sollemnitate, qua omissa, præsumit illum contractum per dolum, vel me-
28 tum extortum, quia tunc iuramentum † super eo appositum non obligat, vti per dolum præsumptum præstitum, *d. c. quamuis, de pact. lib.* 6. *& d. c. cum contingat, & d. authen. sacramenta puberum, & vbique per Doctores.* quia fictio statuti idẽ operatur quod veritas in casu vero, & pro hac declaratione multa cõgerit idem Roland. *in d. consil.* 99. *num.* 19. Secundo, quod statuentes moti fuerint ex aliqua iusta, & rationabili causa ad id disponendum, vt quia in loco frequenter mulieres, vel minores decipiebantur, vt declarant Anto. de Butr. & Abb. *in d. c. cum contingat.* & Abb. *in d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ, num.* 52. & latius per Roland. *in d. con.* 99. *n.* 20. *vol.* 3. vbi relatis multis, probat esse communem opinionem, & ibi etiam quod illa iusta, & rationabilis causa debet esse expressa in statuto: De cuius causæ veritate, multi dicunt, non esse standum as-
29 sertioni † statuentium, sed volentem sustinere validitatem actus, debere probare causam, frequentiam, & consuetudinem decipiendi, nisi statutum fingeret dolum, vel metum, vt per Alciat. *in d. c. cum contingat, n.* 150 *in* 3. *difficult.* Communis tamen opinio est, sufficere talem causam esse in statuto expressam, vt per Lamberteng. vbi supra *n.* 96.

30 Quintus articulus est: Quælibet dispositio † simpliciter loquens, non comprehendit contractum iuratum, glo. fin. *in c. cum non deceat, de elect.* & ibi communiter omnes notant, Alba *consil.* 4. *num.* 21. & de communi Paris. *consi.* 92. *num.* 2. *vol.* 1. Cephal. *cons.* 170. *nu.* 34. *vol.* 2. Bursat. *consi.* 183. *vol.* 2. cum multis aliis relatis per Lamberteng. vbi supra *num.* 10. *& seq.* Vnde si
31 statuto † cauetur, quod inter coniunctos ad instantiam rei debeat fieri compromissum, non habeat locum, quando actor fundaret suam intentionem ex instrumento promissionis iuratæ per ipsum reum, qui petendo compromissum fieri veniret contra iuramentum. Nec est verisimile statuentes de hoc casu cogitasse, quia aperuissent viam periuriis, & statutum non debet extendi ad casum illicitum, Alexand. *in consil.* 37. *volum.* 2. dicens ita fuisse iudicatum, quem sequitur Marcus Antonius Bauerius *in tract. de virtute, & viribus iuramenti, nu.* 37. Item saluus condu-
32 ctus † concessus debitori per Principem, non extenditur ad debita iurata, Alexand. *consil.* 137. *nu.* 4. *vol.* 6. Afflict. *decis.* 5. *& decis.* 101. & pro hoc videndi sunt Ias. *in l. quoties, in princ. C. de precib. Imperat. offeren. & in l. fi. ff. qui satisdare cogunt.* Felyn. *in cap. constitutus, col.* 2. *versic. statuta iurata, num.* 3. *de rescript.* & Addentes ad Afflict. *in dicta decis.* 5. *& decis.* 66. *& decis.* 111. Puteus *decis.* 512. *num.* 4. *parte secunda.*

***

CASVS LXXIII.

Principem supremum non posse impedire Presbyterum à ministerio Sacramentorum tempore pestis, sed ministrantes infectis potest prohibere à commercio sanorum.

SVMMARIA.

1 *Pestis est omnium ægritudinum regina.*
2 *Est diuina vltio.*
3 *Principes seculares tenentur adhibere humana remedia contra pestem.*
4 *Principes seculares tempore pestis, quæ prohibere possint.*
5 *Principes seculares an possint prohibere Sacerdotes ne ministrent Sacramenta, tempore pestis.*
6 *Causa beneficij publici non tribuit laicis iurisdictionem super clericis.*
7 *Pestilentia immissa est à Deo propter peccata Regis.*
8 *Religio noua posset institui ad obsequium infectorum.*
9 *Sacerdotes non debent impediri tempore pestis ab obsequio infectorum.*
10 *Princeps tempore pestis potest prohibere Sacerdotes & alios ministrantes infectis à sanorum commercio.*
11 *Leprosis propter scandalum sanorum interdicitur ingressus Ecclesiæ.*
12 *Filij leprosorum separantur à parentibus, & debent manere cum sanis.*
13 *Coniux sana non debet manere in eadem domo cum leproso viro.*
14 *Rector Ecclesiæ leprosus factus remouetur ab administratione.*
15 *Rectori Ecclesiæ suspecto de infectione datur coadiutor ab Episcopo, non à Principe laico.*

CVm pestilentia † omnium ægritudinum sit regi- 1
na, *c. sicut. de simonia.* & plaga Dei, eiusque virga,
& manus nuncupetur, Exod. *cap.* 9. Leuit. *cap.* 26. Deu-
teron. *cap.* 28. *& lib.* 2. *Reg. cap.* 24. & 1. Paralip. *cap.* 21. &
Ezechiel. *cap.* 6. *cap.* 14. *& cap.* 33. & ideo tanquam † di- 2
uinam vltionem immitti, cui humanæ vires resistere
non possunt, Bartol. & Doctores *in l. naturaliter, ff. de
vsucap.* Anton. de Butr. Abb. & Fely. *in c. ex transmissa,
de præscript.* Putauerunt Summi Pontifices aprecibus,
& orationibus rogare Omnipotentem Deum, vt li-
beret populum suum ab huiusmodi vltione, etiam in-
dulgentias concedendo iis, qui tempore pestis infectis
ministrant, vt Clemens VI. Gregorius XIII. & alij.
Atque Principes † seculares alia remedia inuenire, & 3
summa cura, & diligentia procurare, vt humana reme-
dia adhibeantur; & inprimis, qui Deum tentare cona-
tur, qui in loco contagioso contendit habitare, vt dicit
Abb. *in c. dilecti, de dolo, & contu.* Propterea † prohi- 4
betur, ne quis cum infectia commercium habeat, imo
eos ipsos infectos, seu suspectos de suis domibus eiici
mandant; eorumque bona mobilia contaminata cõ-
buri, vt fuit iudicatum in Regio criminali Consilio
Cataloniæ die 24. Maij, 1583. de quo Ludouic. à Pegue-
ra facit decisionem *cap.* 8. Ideo dubitari potest, an su-
premus Princeps † ad auferendum contagium quan- 5
tum potest, valeat ordinare, ne Presbyteri ministrent
Sacramenta tempore pestis, quem casum expedio per
duos articulos.

Primus articulus est: Principes non posse impedire Sacerdotes ministrare Sacramenta tempore pe-

 stis:

2 Primus articulus est: destinata † inter viuos, vel in
vltima voluntate ad vsum pium, non posse alterari,
aut commutari, præterquam per Summum Pontifi-
cem, *d. clem. quia plerique,* & notatur *in c. quod transf-
latione, de offi. legat.* Sed quia non decet alterare volun-
tatem defuncti, *c. non licet, 12. q. 2. & c. non est, de voto.*
Ideo dicunt, Summum Pontificem volentem id face-
re, debere moneri ex iusta causa, priusquam exe-
3 quatur Episcopus, † tanquam delegatus sedis Apo-
stolicæ, summariè, & extraordinariè debet cognosce-
re, nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsi-
tate fuisse narratum, vt cauetur hodie per sacrosan-
ctum Concilium Tridentium *sess. 22. cap. 6. de reforma-
tione.*

Et hanc opinionem tenet Staphileus *de literis gra-
tiæ, n. 15* dicẽs, hoc esse de casibus reseruatis Papæ, Co-
uar. *in c. cum, nu. 17. de testam.* dicens, id non posse fieri,
4 præterquam à Summo Pontifice, † Guido Pap. *decis.*
556. dicens, id nõ posse Episcopum, Capella Tholosa-
na *decis. 26.* Ioan. Guttierez *in repetit. l. nemo potest, de
legat. 1. n. 83.* Alex. *in consi. 94. prope fi. vol. 1.* qui se re-
mittit ad dicta per eum *in consi. 2. eadem vol. 1.* quem se-
quitur Petrus Anton. de Petra *in tract. de fideicommis-
sis, q. 11. concl. 22. versi. & hanc opinionem, fol.* 155. & om-
nes Canonistæ *in d. clem. quia plerique,* præsertim Car-
dinalis *n. 12. in 5. q.* vbi quod pertinet ad solum Papam
5 † derogare iuri patronatus contra voluntatem funda-
toris, posset autem legatus Apostolicus id facere ad
tempus, & cum consensu heredis, & quod eodem mo-
do posset facere Episcopus, scribit Fely. *in c. cum accès-
sissent. nu. 19. de constit.*

6 Verum si Summus Pontifex † vellet, posset de ple-
nitudine potestatis, etiam sine causa, voluntatem de-
functi commutare, quia ipse tanquam Dominus rerũ
Ecclesiæ, posset remittere quicquid donatum est Ec-
7 clesiæ, atque donare † res Ecclesiæ ad nutum suæ volũ-
tatis, vt *c. oportebat. distinct. 9. & ibi Archidia. & in c. 2. de
prebend. lib. 6.* Imo etiam laicis donare posset, *§. his ita,
35. q. 1.* Item si in remissionem peccatorum, vel in aliã
causam piam relictum sit, etiam potest per Summum
8 Pontificem remitti, cum enim id proficiat ad † pur-
gatorij pœnas, vt notatur *in c. quod et, de pœnitent. &
9 remiss.* ipse Summus Pontifex † potest etiam super il-
lis disponere ex potestate clauium, vt notatur *in d. c.
quod et, & in clem. 2. de pœnit. & remis. & in c. 1. de pœ-
nis, lib. 6.* & per Ancar. *in reg. peccati, de reg. iuris, lib. 6.*
& latius per Felyn. *in tract. de indulgentiis.*

Declaratur hic articulus, vt non procedat in lega-
10 to † pecuniæ facto ad certum vsum pium, non ita ne-
cessarium Ecclesiæ, eo enim casu posset Episcopus
dispensare vt in illum vsum pium magis necessarium
illa pecunia expandatur, cui necessitati aliunde subue-
niri nequiret absque maxima necessitate: Couarr. *in d.
c. sua. num. 7. de testam.* Ioan. de Selua *in tract. de benefi.
parte 1. quæst. 6. num. 12. vers. 5.* Summa Syluestrina *in
ver. legatum. in 4. num. 12.* Summa Tabiena *in verb. le-
11 gatum, in 2. num. 2.* exemplum est, si legetur † pecunia
pro calice Ecclesiæ, quo Ecclesia non indigeat, vti e-
get planeta, quam propter tenuitatem redditũum Ec-
clesia facere non posset, eo casu, Episcopus posset pe-
cuniam legati calicis conuertere in faciendo plane-
tam, & licèt Gomesius in regula de triennali posses-
sore *quæst. 92.* requirat ad hoc consensum heredis, ta-
men Ioan. de Selua in loco citato id intelligit, quando
non posset adimpleri Episcopi voluntas de iure, &
de facto.

Secundus articulus est: Supremum † Principem se- 12
cularem non posse alterare voluntates morientium,
derogando testamentis, aut fideicommissis, aut legiti-
mando spurios, vt succederent contra voluntates mo-
rientium, per textum expressum *in l. si testamentum, C.
de testament.* & hanc opinionem affirmarunt, Martin.
Laudens. *in tract. de Principibus, § 22.* Archidiacon. *in c.
Episcopus, distinct. 88.* Roman. Fulgos. & Corn. *in d. l. si
testamentum,* qui testatur esse communem opinio-
nem, Socin. iun. *in consi. 65. per tot. vol. 2. & consi. 110. nu.
26. vol. 3.* & de communi Pancirola *in consi. 59. n. 63 &
seq.* Alciat. *in consi. 201.* Menoch. *in consi. 20. n. 27. & plur.
sequ.* Dec. *in consi. 357. nummer. 5. & consi. 403. num. 14. &
consi. 519. num. 5. & consi. 557. num. 5.* Crauet. *in consi. 296.*
Petr. Antonius de Petra *in tract. de fideicommiss. quæst.
12. conclus. 22. versicul. hic autem dubitari potest, fol. 154.*
Thesaur. *decis. 270. num. 6.* vbi quod institutio heredis
sub conditione deferendi arma testatoris, & mutandi
cognomen heredis, non potest alterari, neque mutari
per Principem.

Et licet Couarr. *in lib. 3. variar. resolut. c. 6. in prin.* te-
neat, posse † Regem derogare maioratui, qui de licen- 13
tia Regis erectus est, in persona primogeniti, & in
præiudicium legitimæ cæterorum filiorum, tamen
Vasquius *in tract. de success. creat. lib. 1. § 1. de testantium
potentia, n. 32.* satis † doctè probat contrariũ, non enim 14
potest Princeps ius alterius de potestate ordinaria, &
citra vrgentem, & legitimam causam aliqua ex parte
minuere, ideo cum non potuerit ab initio erigi ma-
ioratus in persona primogeniti in præiudicum legiti-
mæ cæterorum filiorum, sine iustæ & legitimæ causæ
cognitione, ita nec potest postea per Principem fieri
præiudicium illi primogenito absque eadem veræ, &
legitimæ causæ cognitione.

Propterea in hoc articulo dixerunt communem
esse resolutionem, posse supremum Principem † de- 15
rogare vltimis morientium voluntatibus cum iusta,
& legitima causa, & plurimis Doctoribus relatis, hanc
communem probarunt Couar. *in d. c. 6. n. 7. vers. sexto
hanc sententiam,* & Vasquius *in d. § 1. nu. 29.* & Pere-
grin. *in tract. de fideicommiss. arti. 24. n. 44.*

Primo declaratur iste articulus, vt hæc causa, † pro- 16
pter quã debent alterari morientium voluntates, de-
beat esse publica, Bart. *in l. fi. C. si contra ius, vel vtilit.
public.* Abb. & cæteri *in c. quæ in Ecclesiarum, de constit.*
Alex. *in consi. 26. nec redarguendi, col. 4. versi. proba quia,
vol. 2.* cum aliis per Crauet. *in consi. 5. nu. 4. & consi. 135.
n. 21. & cons. 241. n. 13.* vbi multas considerat causas, ex
quibus permissum sit ius quæsitum tolli per Princi-
pem & ideo licet in Principe † semper præsumatur 17
causa, etiamsi non expresserit, vt communiter per scri-
bentes, de quibus per Ias. *in d. l. si testamentum, num. 3.
C. de testam.* & ad iustificandum placitum Principis so-
la voluntas dicitur esse iusta causa, glo. fi. *in l. relegati,
quam sequitur Bart. & cæteri. ff. de pœnis.* Tamen hoc
procedit in eis, quę sunt de iure ciuili, secus si vellet
derogare contra ius gentium, sicut est testamentum,
quia tunc non pręsumitur iusta causa in Principe: † 18
Neque sufficit sola voluntas, sed debet exprimere
causam, & probari iusta, aliàs dispositio non valet, vt
latè per Ias. *in d. l. si testamentum,* cum aliis per Socin.
Iun. *in d. consi. 65. vol. 2.* Bald. *in d. l. si testamentum,* di-
cit, per temeritatem autem nullus rationabiliter po-
test, cum adita hęreditate sit nata naturalis obligatio
ad obseruationem testamenti, quę per temeritatem
rescripti non tollitur. Hęc Baldus.

Secundo declaratur, vt de potestate absoluta possit
19 Princeps† corrigere,& mutare vltimas volũtates,quia
dicta potestas nullis regulis est submissa,& hoc modo
posset etiã sine causa,sed ita faciens, tenetur ipse Prin-
ceps soluere pretium ei,cui ius ablatum est, Decius *in*
*d.consi.357.col.4.versi.postremo,*Soci.*in cons.120.memini,*
col.7.vers.sed hoc non obstante, vol.3. Archidia.*in c.si.9.*
*q.si.*Restaur. *in tract.de Imperatore, q. 98.n.8.*Pinellus
in rubr.de rescind.vendit.pare.11.cap.12.n.14. Berous *in*
*cons.76.n.24.vol.1.*Roland.*in cons.69.n.23.& seq.vo.2.*

CASVS LXXV.

Ecclesiasticos heredes institutos,non conficientes inuentarium,non teneri insolidum,sed duntaxat de eo, quod est in hereditate.

SVMMARIA.

1 *Heres simpliciter adiens hereditatem tenetur omnibus creditoribus.*
2 *Sed conficiendo inuentarium qua commoda habeat.*
3 *Ecclesia,vel monasterium heredes instituti, non conficientes inuentarium,non tenentur insolidum.*
4 *Ecclesiæ non potest donari res damnosa.*
5 *Clerici heredes instituti,non conficientes inuentarium, non tenentur vltra vires hæreditarias.*
6 *Heres non conficiens inuentarium an teneatur vltra vires hereditarias in foro conscientiæ.*
7 *Heres in terris Ecclesiæ non conficiens inuentarium,non tenetur vltra vires hereditarias.*
8 *Clericus adeundo hereditatem quare non teneatur, nisi de eo,quod ad ipsum peruenit.*
9 *Clerici per non confectionem inuentarij non tenentur amplius,quàm facere possint.*
10 *Heres in foro conscientiæ non tenetur,nisi de eo, quod ad ipsum peruenit.*
11 *Lex ciuilis obligat in foro conscientiæ,si prohibeat,secus est,si consulat.*
12 *Heres non conficiens inuentarium præsumitur esse fur, siue dolosus.*
13 *Lex ciuilis præsumens fraudem,siue delictum in clericis,nullo modo valet.*
14 *Iuramentum in litem datur contra heredem non conficientem inuentarium.*
15 *Iuramentum in litem non datur contra clericos.*

1 HEres† simpliciter adiens hereditatem,tenetur in-
solidum omnibus creditoribus hereditariis, *l.si*
*ce bonis,l.fi.§.cum igitur,*C. *de iure delib.l.more, ff.de ac-*
qui.hered.l.quæ dotis ff.sol.mat.l.quia poterat, ff. ad Tre-
2 *bell.* sed per† confectionem inuentarij præseruatur
sine damno,*l.fi.§.& si præfatam, & §. hæc quidem,& §.*
*sin autem hoc,*C.*de iure delib.*ob quod ne ad minimum
quidem tenetur de suo creditoribus, nec legatariis,
imo lucratur Falcidiam,& liberatur ab omni molestia
iuris,& facti, *d.§. & si præfatam.* cum aliis per Monti-
cul.*in tract.de inuentar.c.1.n.76.* Ideo dubitari potest,
an hæc habeant locum in Ecclesiasticis hæredibus in-
stitutis,& quidem duo articuli considerandi sunt.
Primus articulus est;Cum Ecclesia,† vel monaste-
3 rium instituitur heres, si inuentarium non fecerit,
non tenetur insolidum, nec vltra vires hæreditatis.
Hanc opinionem tenet Bartol. *in l.1.C.de sacrosan. Ec-*
4 *cles.* quia quilibet prohibetur† Ecclesiæ donare rem
damnosam,*auth.sicut,*C.*de sacros. Eccles.* Bald. *in l.fin.*
C.*de iure deliber.*vbi quod fiscus hæres,si inuentarium
non fecerit, non tenetur vltra vires hæreditatis, *l.1.§.*
*1.ff.de iure fisci,*ergo neque Ecclesia, qui fiscus est spi-
ritualis, quo argumento vtitur Abb. ad hoc proban-
dum *in c.Ecclesia sancta Maria,in 2. lect.num. 13.de con-*
*stit.*Idem Abb.*in c.1.num.4.de testam. & in c.p. 1.n.13.*
de restit. in integr. & ibi Addentes alios allegant,
Cardinal.*in c.1.de solutionib.* Monticulus *in d. tract.de*
inuentario, c. 6. num. 11. Felyn.*in c.de quarta, num.7.*
versi. decimo, de præscript. qui dicit, hanc esse commu-
nem opinionem.
Secundus articulus est; Clerici† & cæteri Ecclesia- 5
stici heredes instituti, non conficientes inuentarium,
non tenentur vltra vires hæreditatis in solidum, sed
solum de eo,quod verè in hæreditate reperitur. Hanc
opinionem firmat Ioan.Andr. *in c. quamquam, num.9.*
*de vsur.lib.6.*vidi dubitari,an in foro conscientiæ, hæ-
res,qui† nõ confecit inuentarium, teneatur vsuras re- 6
stituere vltra vires hæreditatis, Hostien. tenet quod
non,& ipse,& Ber.*in c.in literis, de raptor.* intelligunt
de foro iudiciali, & constat, quia sæpè hi duo fori di-
scordant, Ange.*in d.l.fi.§.si vero,* C. *de iure delib. nu.2.*
*vers.in tex.ibi insolidum teneatur,*dicit hæc verba: Hoc
fallit de æquitate canonica in terris Ecclesiæ, in quib.
hæres† licet inuentarium non conficiat, non tenetur 7
vltra vires hęreditatis,vt notat Hostiens.*in summa ti.*
*de testam.*Bald.*in rubr.ff.de acq.hæred.*dicit, bene tamẽ
fateor, quod de iure Canonico, non tenetur vltra vi-
res hęreditatis, & istud & de benignitate iuris Cano-
nici,sed de rigore iuris, quia adeundo quasi contrahit
cum creditoribus hęreditariis,secus est. Et licet indu-
catur etiam pro contraria parte, *in l.fi.in prin.n. 12.*C.
*de iure delib.*tamen si aduertatur,nõ est sibi cõtrarius,
quia hic loquitur de rigore iuris, quod ad obligatio-
nem inducendam, quam neque negauit in dicta ru-
brica, sed dixit, de benignitate canonica non teneri,
Bart.*in l.gerit.num.7.ff.de acquir.hæred.* dicit,cum adi-
tio fiat nuda voluntate,non potest clericus† adeundo 8
obligare se alteri,nisi quatenus ad eum peruenit.Item
quia clerici tenentur solum in quantum facere pos-
sunt, Abb.*in c.cum esses,nu. 28.de testam.& in c.Odoar-*
dus,vbi cæteri canonistæ,de solutionib. cui priuilegio re-
nuntiare non possunt, Mathesi.*in sing.61.* Nota, quod
clerici,& ibi Addentes alios allegant, ergo† per non 9
confectionem inuentarij non possunt teneri vltra,
quam facere possunt, & licet hoc sit in executione, ta-
men quando idem esset in obligatione, adhuc inanis
esset actio, quę executionem habere non posset, *d.c.*
Odoardus, & hęc omnia procedunt de ęquitate iuris
Canonici, quę attendenda est in clericis in foro Ec-
clesiastico. Pro qua facit illa receptissima sententia de
quolibet hęrede† inuentarium non conficiente,vt nõ 10
teneatur vltra vires hęreditatis, in foro conscientiæ,
Bart.*in rubr.in.3.ff. de acquir.hæredit.*qui ait, ita teneri
per Theologos,glo.*in c.parrochiano, de sepultur.* Bald.
*in l.fi.in prin.num.6.*C.*de iure delib.*Ioan.And.ad Spe-
cul.*in tit.de instrumen.edit.§.nunc verò aliqua in addit.*
*qua incip.an in foro conscientia,*Immo.*in l.1.§.hæc stipu-*
*latio,ff.si cui plusquam per legem Falc.*Anton.de But.*in*
c.quia plerique,de immunit.Eccles.& in d.c.in literis, de
*raptorib.*Abb.*in c.tua nos,de vsuris,* Ias. *in rub. ff.de ac-*
quir.hæred. col.2. & licet aliqui teneant contrariũ, quia
lex† obligat in foro conscientiæ, Bart.& cæteri *in l.si* 11
quis pro eo,ff.de fideiussor. Nauarr. *in manuali, cap.22.*
num.88. tamen hoc procedit in lege prohibente,secus
in consulente. Nam & hęres per inuentarium consu-
litur

litur à lege, vt non habeat damnum, cum itaque ſit heredis electio, non obligatur ad obſeruantiam.

Et hanc opinionem vii veriſſimam ſequor. Nam
12 cum heres † non conficiēs inuentarium, præſumatur
fur, ſiue doloſus, *§. ſancimus, §. ſi verò non fuerit, in authen. de heredib. & falc.* Montic. *de inuent. c. 4. n. 6.* Roland. *in tract. de inuentor. quaſt. 38.* Magon. *deciſ. Lucenſi 47. num. 2.* & ſcribit latè Alexan. qui tenet opinionem
contrariam *in d. rubr. ff. de acquirend. heredit.* Lex au-
13 tem † ciuilis præſumens delictum vel fraudem in clericis nullo modo valet, ex defectu poteſtatis, vt eſt
communis opinio, de qua per Abbat. & cæteros *in d. ca. Eccleſia ſancta Maria*, & ſtante huiuſmodi præſum-
14 ptione † aduerſus heredem non conficientem inuentarium, iuratur in litem, *d. l. fin. §. ſi quis autem temerario. C. de iure deliberan.* & probat Phanucc. *de inuentario, parte 2. cap. 2. n. 23.* ſed hoc iuramentum † non dari
15 contra clericos, diffusè probatur ſupra *caſ. 66.* quam
rationem ſi conſideraſſent Abb. & Alexan. fortè non
firmaſſent contrarium.

CASVS LXXVI.

Statuta, quod bona non perueniant ad Eccleſiam ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate, ſine licentia Principis, quam amortizationem appellant, & ſoluto certo iure amortizationis, eſſe contra libertatem Eccleſiæ.

SVMMARIA.

1 *Amortizatio quid ſit.*
2 *Homines manus mortuæ, qui appellentur.*
3 *Poſſeſſio Eccleſiæ numquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato.*
4 *Eccleſia, ciuitas, & collegium nunquam moriuntur.*
5 *Amortizatio dicitur, quando nunquam res ad dominum peruenit.*
6 *Amortizationes in quibus regnis obſeruentur in præiudicium Eccleſiaſticæ libertatis.*
7 *Amortizationem eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam qui Doctores Galli firmarunt.*
8 *Eccleſia prohibita poßideri immobilia in regno, ſatis dicuntur grauari.*
9 *Fori, & ordinationes prohibentes amortizationem fieri in Eccleſiam, nullo modo valent.*
10 *Statutum, quod homo manus mortuæ poßit alienare hereditagium hominib. illius conditionis, etiamſi eſſet fauorabile Eccleſiis, illas non comprehendit.*
11 *Eccleſiæ libertas impeditur propter onera impoſita rebus.*
12 *Fori, & ordinationes, ne Eccleſiis aliqua acquirantur, dicuntur eſſe nulli, & inualidi.*
13 *Statutum prohibens ingredientem monaſterium poſſe ſuccedere, eſt contra libertatem Eccleſiæ.*

1 AMortizatio † eſt in manum mortuam tranſlatio, iuſſu principis facta, vt communiter eſt intellectus hic terminus in regno Franciæ, de quo per
Ægidium *in tract. de amortizationib. in princi.* atque in
regno Valentię, vt per Petrū Bellugā *in ſpeculo Prin-*
2 *cipum, rubr. 14. §. veniamus, num. 2.* Homines † autem
manus mortuæ appellantur Eccleſiæ, Capitula, Collegia & Vniuerſitates, ita dictæ, quod nunquam moriantur, de Eccleſia quidem eſt text, *in c. liberti, 12. quaſt. 2.* Andr. & cæteri *in cap. 1. de alienat. feud.* Afflict. *in conſtitut. regni, in princip. huc edict. li. in 3. notab.* Paril. *in conſil. 101. num. 134. vol. 1.* & numquam poſſeſſio † Ec- 3
cleſiæ dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipſa poſſidet, ſecundum Bald. & alios *in l. fi. C. de edict. Diui Adrian. tollend.* Pariſ. *in conſil. 24. nu. 7. volum. 1.* Burſat. *in conſil. 30. num. 46. vol. 1.* Riminald. iun. *in conſil. 447. num. 29. volum. 4.* eodem modo ſunt ciuitas,
† vniuerſitas, & collegium, quæ nunquam moriuntur, 4
priuantúrque domini ſpe iuris ſibi competentis, quia
corpora nunquam moriuntur, quamuis perſonæ, ex
quibus exiſtunt, moriantur & deficiant, *l. proponebatur. ff. de iudic. l. ſicut, §. in decurionibus, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomin. l. grege, de legat. 1. l. inter ſtipulantem, §. ſacramentum. ff. de verborum obligationib. l. qui res, §. aream, ff. de ſolutionibus*, & ideo melius videtur poſſe dici a-
mortizatio, quia res mori dicitur, cum † nunquam 5
ad dominum redeat, vt ſcribit Ioannes Beſſiati *in conſuetudine Aruernia, cap. 27. della ordination de man morte, per totum.*

In prædictis igitur locis prohibita eſt † amortiza- 6
tio non ſolùm generaliter, ſed in multis caſibus particularibus, vt de iure fororum regni Valentiæ, quod bona de realenco non poſſint venire per ſucceſſionē ex teſtamento, vel ab inteſtato in monachum, vel monaſterium, & quod dominium in Eccleſiam tranſire non poſſit ſine licentia Regis, de quo per Bellugā *in d. rubr. 14. §. nunc veniamus n. 36.* & quod quando conceditur licentia amortizationis, ſolui debeat certa pecunia iure amortizationis, vt per eundem Bellug. *in d. rubr. 14. §. nunc videamus, n. 3.*

Super eiſdem amortizationibus in regno Franciæ factæ ſunt plurimæ ordinationes in præiudicium Eccleſiæ, tam generaliter, quam ſpecialiter, & plura areſta expedita ab anno Domini 277. hucuſque, quæ recenſet Ægidius *in d. tract. de amortizationibus per totum*, ac etiam Ioannes Beſſiati *in d. conſuetud. Aruerniæ, cap. 27.*

Sed nemini dubium fore arbitror huiuſmodi amortizationes in præiudicium Eccleſiæ eſſe contra
libertatem Eccleſiaſticam. Inprimis autem ſcire o-
portet hanc † opinionem tanquam veram etiam Do- 7
ctores Gallos amplexos eſſe, Petrus Iacob. de Aureliaco *in ſuo libello, in tit. de cauſis, ex quibus vaſallus debeat amittere feudum, col. 26. verſic. quidam verò ſpretis iuribus*, dicit. Et pro certo practici Galliæ in hoc grauauerunt Eccleſias regni, in quãtum inuenerunt hoc,
quod Eccleſiæ † non poſſint habere res immobiles in 8
regno ſine amortizatione, quod dictum refert, & ſequitur Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr. 9. §. 9. n. 37.* Mox probemus hanc veram opinionem rationibus,
atque veris principiis iuriſdictionis. Certum eſt hu-
iuſmodi foros, † atque ordinationes ſpecialiter pro- 9
hibentia amortizationem fieri in Eccleſiam non valere, *cap. Eccleſia ſancta Maria*, vbi Abb. *nu. 37.* Dec. *nu. 187.* & latè per Caccialupum, *in l. 1. nu. 159. C. de ſumma Trinit.* Abhorrent enim canones, vt laici, qui inferiores ſunt, *cap. ſolita, de maior. & obedient.* condendo legem ſuper Eccleſiaſticis, etiam in eorum fauorem,
vſurpent hanc iuriſdictionem. Qua ratione ſtatu-
tum, † quod homo manus mortuæ poſſit alienare he- 10
reditagium hominibus illius conditionis, etiamſi eſſet fauorabile Eccleſiis, illas comprehendere non poteſt, in quas nullam habent laici facultatem legis condendæ, etiam priuilegium concedendo, Alexand. *in conſil. 211. num. 2. volum. 2.* Item quod ſior con-

Digitized by Google

11 tra libertatem Ecclesiæ,onera enim Ecclesię † impo-
ni non possunt,per quę libertas ipsius tollatur,aut im-
minuatur, c.1.& c.fi.de immunit.Eccles.lib.6. latè Fely.
post Abb.in d.c.Ecclesia sancta Maria, & in c.noverint.
de sentent.excommun. Capyc.decis.161.n.6.& latius di-
12 xi supra casu 14.& dicuntur huiusmodi fori,†& ordi-
naitones contra libertatem Ecclesiæ, tanquam factæ
contra charitatem,ne Ecclesiis,& locis piis aliquid ac-
quiratur,vt diffusè conclusi suprà casu 68.& quod sta-
13 tutum † prohibens ingredientem monasterium posse
succedere, sit contra libertatem Ecclesiæ, reiecta di-
stinctione Bart.in l.fin.C.de pactis, qui est in hoc com-
muniter reprobatus,firmarunt Ang.Fulg.Ias.& Dec.
in d.l.fi. Alex.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de ver-
borum obligationib. & in consil.139. vol.2. Immola in c.
quamuis, de pact.lib.6. Brunus in tract.de statuto exclu-
dente fœminas propter masculos, in 1.memb.2. qu.art.6.
Socio. in consil.81. in præsenti consultatione. col.penult.
vers.sed restat,vol.1. & in consil.241.circa primam,vol.2.

CASVS LXXVII.

Statutum,quod mandata siue ad lites, siue ad negotia, quando non est adiectum tempus, durent solo quinquennio non comprehendunt mandata facta ab Ecclesiasticis.

SVMMARIA.

1 *Exceptio procuratoris pertinet ad litis decisionem.*
2 *Statutum, vt mandata durent quinquennio, non comprehendit mandata facta per Ecclesiasticos.*
3 *Clerici non semper ligantur legibus,& stylo fori,vbi litem habent.*
4 *Clerici non ligantur statutis de mandatis conficiendis.*
5 *Statuta de mandatis conficiendis non ligant forenses extra territorium.*

COgnoscere de mandatis ad lites, & an procura-
1 tor † constitutus debeat admitti, vel non,iste ar-
ticulus pertinet ad litis decisionem, imò potius ad ip-
sius causæ expeditionem, vt ex multis probat Caccia-
lup.in l.2.C.de summa Trinit.n.153.versi.non obstant al-
legata in contrarium. Ex quo vero principio infertur,
2 quod statutum, † mandata sine certo tempore facta
durent quinquennio, non possunt comprehendere
mandata facta per Ecclesiasticos, qui licet ligentur
laicorum legibus in ordinatoriis iudicij illius fori, v-
bi caussam agunt, tamen secus est in causæ decisione,
vt dixi supra casu 31. Vnde licet Rota Lucensis rectè
diffinierit, hoc statutum Lucæ non comprehendere
prædicta Ecclesiasticorum mandata,vt per Ioseph.Lu-
douic. in decis.39. tamen quod ipsa pertineant ad litis
ordinationem, auctor decisionis admittere non de-
bebat.

3 Nec est semper vera illa opinio,clericos † actores in
foro laicorum ligari legibus, & stylo illius fori, fallit
enim quando in eodem foro clericorum iura saltem
in parte diminuerentur, vt dixi in d.casu 31.quod esset
in casu prædicto.

4 Quod autem mandata † ipsorum prædicto statu-
to non ligentur, etiam in foro laicorum,ex multis ra-
tionibus concludit Caççialup. in d.l.2. nu.152.versi.sed
quid si dicerem,& plur.seq.vbi disputans de statuto Se-
narum disponente de mandatis, in quibus certum tẽ-
pus appositum non erat, vt durent anno, & non vltra
concludit post multos Dd.relatos, non comprehen-
dere † mandata facta per forenses extra territorium 5
Senarum, licet ciuem Senensem procuratorem con-
stituerit,& sequitur Riminald.iunior in consil.11.n.13.
vol.1. ergo eadem ratione non comprehendit Eccle-
siasticos, qui non sunt de iurisdictione statuentium.

CASVS LXXVIII.

Stãte statuto, quod legata peti nõ possint, nisi fuerint insinuata corã vicario potestatis, si clericus est heres institutus, non potest per legatarios citari coram illo vicario, sed debet coram Episcopo citari super dicta insinuatione facienda.

SVMMARIA.

1 *Statutum de insinuandis legatis coram iudice laico,an habeat locum in legato facto clericis.*
2 *Iudicem laicum posse citare clericum super insinuatione legati facienda,qui teneant.*
3 *Iudicem laicum posse citare clericum super confectione inuentarij,qui teneant.*
4 *Insinuationis sollemnitas requiritur respectu illius, qui facit actum.*
5 *Iudex clerici debet insinuare donationem à clerico factam laico.*
6 *Legatarius laicus potest petere legatum à clerico coram iudice Ecclesiastico, absque insinuatione statuti.*
7 *Actorẽ in casu* l. diffamari, *quẽ iudicem adire oportet.*
8 *Insinuatione nulliter facta coram iudice laico, non potest iterum fieri coram Ecclesiastico.*
9 *Exceptione nullitatis opposita, acquiritur ius opponẽti.*
10 *Insinuatio nulliter fit cum citatione per edictum.*

SVpra casu 28. ostendimus statuta de insinuationi-
bus, & aliis sollemnitatibus testamentorum, non
comprehendere testamenta, neque hereditates cle-
ricorum. Modò videamus, quid sit de statuto † in- 1
sinuandorum legatorum coram iudice laico,aliàs nul-
lius sint roboris,& efficaciæ,sicut extat Perusij de quo
per Bald.in l.testamenta, n.6.C.de testam.ordin.& cle-
rico instituto herede, laico sit aliquid legatum,id de-
beat coram dicto iudice laico, vel coram Ecclesiasti-
co vero iudice ipsius clerici prędictam insinuationem
facere,Bald.in d.l.testamenta, putat coram iudice lai-
co, ipsúmque iudicem † posse clericum citare super 2
illa ipsa insinuatione facienda, quem sequuti sunt
plurimi Dd.Castrens.in d.l.testamenta,nu.Alexan. n.
7. Item Alex.in consil.4.nu.9.vol.3.Dec.in consil.700.
nu.2.Aretin.in consil.36.col.penult.circa fin. & pro hac
opinione facere videtur doctrina Angeli in l.a.§.hac
stipulatio,col.8. in repetit.versic.solùm restat videre,ff.si
cui plusquam per leg. Falcid. vbi quod in inuentario †
conficiendo, citari debent omnes legatarij, & si cleri- 3
cus reperitur legatarius, poterit etiam coram seculari
iudice citari, quia talis requisitio fit ad eius commo-
dum. Item Ancaran. in reg.ea quæ,in qua.17.ver.occur-
rit dubium de reg.iur. lib.6. concludit, quod si minor
velit restitui aduersus aditionem hereditatis, omnes
creditores debent citari, authent.omnes, C.si vt se ab
heredit.abstin. & si vnus reperitur clericus, poterit et-
iam coram iudice laico citari; ergo citatio in hoc casu
debet etiam tolerari ex necessitate, aliter numquam
valuissent legata.

Certè

Certè contraria opinio est verior: Nam cum sollem-
4 nitas † insinuationis requiratur *respectu* illius, qui fa-
cit actum, & in casu proposito legatarius laicus de-
beat capere de manu hæredis, *l. 1. ff. quorũ legator.* insi-
nuationis auctoritas præstanda est à iudice ipsius he-
redis, ita dixit Rota *decis. 7. n. 5. de iudic. in nouis, versi.*
5 *& econuerso, si clericus † vellet laico sic donare, alienare,*
vel se obligare, quod iudex ipsius clerici super insinuatio-
ne, vel auctoritate debebit adiri. Hoc statutum Perusij
noluit comprehendere casum, in quo clericus sit insti-
tutus hæres, quia ex defectu potestatis arguitur volun-
tas, & millies supra probauimus: ergo vel dicendum
6 est laicum legatarium † posse petere legatum à cleri-
co coram iudice Ecclesiastico absque illa insinuatio-
ne, de qua statutum non potuit intelligere, vel si ad
omnem finem meliorem, insinuationem fieri deside-
raretur, posset coram iudice Ecclesiastico illum citare
super insinuatione facienda, auctoritate videlicet præ-
standa ad effectum consequendi legatum.
7 Et pro hac opinione sit altera, quod actor † in casu
l. diffamari, non debet adire iudicem ipsius auctoris,
qui postea futurus est reus, sed iudicem ipsius rei in ca-
su *d. l. diffamari*, qui verè futurus est actor, vt per Af-
flict. *in decis.* 268. vbi testatur per omnes Dominos sic
fuisse votatum, licet contrarium dixerit Capyc. *in dec.*
18. qui tandem in fine ipsius se remittit ad Afflict. *in d.*
dec. 268. & hanc sequutus sum infra *in casu* 185. vnde si
clericus hæres iactaret de insinuatione legati non fa-
cta, ipseque laicus legatarius contra clericum vellet
remedio *d. l. diffamari*, procedere, iudicem Ecclesiasti-
cum adire deberet, oporteret enim diffamationem
probari per testes, atque alia acta iudicialia fieri, de
quibus per Couar. *in lib. 1. variar. resol. c.* 18. *nu.* 4. quæ
non sunt excepta à regula totius tituli de foro compe-
8 tenti. Quo casu si insinuatio † coram iudice laico, non
citato clerico herede, & sic nulliter facta esset, non
posset amplius ab validandum legatum ipsius insinua-
tionem fieri petere coram iudice Ecclesiastico, ita te-
net Angel. in terminis donationis *in consil. 179. visis*
prædictis instrumentis. col. pen. versi. si tamen donatio, &
sequitur Alex. *in cõsi. 237. in fi. vol. 6.* Bal. *in l. 1. §. fin an-*
tem ad deficientis, in fin. C. de cadu. tollend. & probat
Corn. *in consi. 99. col. 3. versi. his tamen non obstantibus.*
vol. 4. & in consi. 221. col. pen. ad fin. versi. & id quod ipse,
9 *vol.* 1. pro quo facit, quia per oppositionem † de nulli-
tate, post cœptum iudicium, est acquisitum ius oppo-
nenti, quod non potest tolli, vt per prædictos firmat
Crauetta *in consi. 216. col. pen. & consi. 192. n. 16. & 245.*
10 *col. fin. versi. tertio mora*, neque valeret insinuatio † si
per edictum clericus hæres citaretur coram iudice lai-
co, quia, vt supra *casu* 37. probauimus, huiusmodi cita-
tiones per edicta non afficiunt clericos. Et quod illa
doctrina Angeli de inuentario non obstet, apparebit
ex infra dicendis *in casu*... cum specialiter de inuenta-
rij confectione tractabo.

CASVS LXXIX.

Principem supremum non posse legitimare clericos, nisi de patris consensu quod ad eius successionem tantum, secus in cæteris: Summum verò Pontificem posse legitimare quemlibet, vbilibet, etiam in terris Imperij.

SVMMARIA.

1 *Legitimatio naturum est actus iurisdictionis.*
2 *Et quando sit voluntaria, & quando contentiosa.*
3 *Princeps secularis non legitimat clericum.*
4 *Clerici etiam in minoribus constituti non subsunt iurisdictioni, facultati, siue officio laicorum.*
5 *Non possunt se submittere iurisdictioni voluntariæ laicorum.*
6 L. fin. ff. de iurisdict. omn. iudic. *habet locum etiam in voluntaria iurisdictione.*
7 *Princeps secularis non potest legitimare clericum filium clerici.*
8 *Clerici illegitimi nullo modo possunt succedere ex constitutione Pij V.*
9 *Clerici legitimati non possunt succedere ex constitutione Pij V.*
10 *Imperator potest legitimare clericum filium laici.*
11 *Imperator de consensu patris potest legitimare in terris Ecclesiæ.*
12 *Imperator legitimans in terris Ecclesiæ, quando non faciat præiudicium iurisdictioni Ecclesiasticæ.*
13 *Imperator non legitimat in terris Ecclesiæ, respectu bonorum ibi sitorum.*
14 *Imperator iurat Papa nullam iurisdictionem exercere in sua ditione.*
15 *Legitimatio facta ab Imperatore in terris aliorum Principum valet quoad bona ibi sita.*
16 *Præscriptio contra Imperium quomodo procedat.*
17 *Subditi aliorum Principum possunt prorogare iurisdictionem Imperatoris.*
18 *Legitimatio facta ab Imperatore sortitur effectum quoad bona, & personas ditionis Venetiarum.*
19 *Princeps vnus nõ potest legitimare subditum alterius.*
20 *Legitimatio facta per Imperatorem vigore iurisdictionis prorogatæ in quibus valeat.*
21 *Legitimati ab Imperatore non possunt fieri clerici.*
22 *Laicus natus ex monacha legitimatus ab Imperatore potest succedere.*
23 *Emancipatio facta generaliter ad vnum actum est valida.*
24 *Legitimatus ab Imperatore non succedit ad ius patronatus.*
25 *Ius Patronatus non transit per actum specialem.*
26 *Ius patronatus non transit in confiscatione bonorum.*
27 *Papa legitimat subditos Imperatoris, & aliorum Principum, etiam in temporalibus.*
28 *Papa tenet Monarchiam mundi, & habet vtrumque gladium.*
29 *Argumentum de potestate Imperatoris ad Papam non valet.*
30 *Papa legitimans aliquem in spiritualibus in consequentiam dicitur illum legitimare in temporalibus.*
31 *Quod est verum, quando legitimat super radice matrimonij.*
32 *Papa quando dicatur dispensare super radice matrimonij.*
33 *Potest dispensare in omnibus, præterquam in articulis fidei.*
34 *Papa dispensat in voto continentiæ, & super iure diuino.*
35 *Papa dispensat cum monacho filio Regis vnico, vt vxorem ducat.*
36 *Papa semper potest dispensare super radice matrimonij etiam contra ius diuinum.*
37 *Papa legitimat etiam non subditum quo ad spiritualia.*
38 *Papa legitimat omnes, etiam non subditos in temporalibus, dispensando super radice matrimonij.*

39 *Papa legitimat generaliter omnes in terris aliorum exercendo iurisdictionem contentiosam.*
40 *Imperium,& quæ regna recognoscantur ab Ecclesia.*
41 *Papa habet vniuersalem iurisdictionem,& dominium in vniuersali in omnibus.*
42 *Iurisdictio contentiosa potest prorogari de persona ad personam.*

1 QVia legitimatio † natorum est actus iurisdictio-
nis,*cap.per venerabilem,versi.iurisdictionis nostræ,*
& versic.rationibus,& c. qui filij sint legitimi,& ibi Abb.
*num.*11.Martinus Laudens.*in tract. de legitimationibus,*
*num.*4.Anton.de Rosell.*in tract.de legitimationib.li.*2.
2 *numer.*9. siue sit voluntariæ, † quæ exercetur in sub-
ditum,*l.2.de offic.proconsul.*& potest semper & vbique
prorogari, siue contentiosæ, cũ per eam præiudicium
fetatur ab intestato venientibus, vt per Bartolum,
& Ias.*in l.Gallus,§. & quid tantum,ff. de liberis & post-*
hum. Propterea dubitant Doctores, an possit exerce-
ri in non subditos in temporalibus per Imperato-
rem, vel Summum Pontificem. Vt autem decisio
præsentis casus clara appareat, distinguo per duos ar-
ticulos.

3 Primus articulus est: Supremus Princeps † secu-
laris non legitimat clericum, siue dicamus, quod le-
gitimatio sit actus facultatis, vt voluit Calderinus in
cons.3.circa fin.sub ti.qui filij sint legit. siue quod sit vo-
luntariæ iurisdictionis, vt tenent communiter Do-
ctores *in d.cap.per venerabilem,* Signorol.*consi.*221.per
textum *in §.generaliter,in authent.quibus modis nat.ef.*
4 *sui,* in clericos exercere non potest, qui etiam † si in
minoribus sint constituti, laicorum iurisdictioni, &
facultati, seu officio non subiiciuntur, *c.clericum nul-*
*lus,*21. *quæst.* 1. *& c.2.de foro compet. & cum non ab ho-*
5 *mine,de iudic.* Nec etiam iurisdictioni † voluntariæ
laicorum se submittere possunt, Geminian. *in capite*
*si annuum.§.si vero,col.fin.de iudic.lib.*6.Ancaran.*in con-*
*si.*321.*primum dubium est nouum,* vbi quod regula *l.fin.*
6 † *ff.de iurisdict.om.iudic.* habet locum etiam in volun-
taria iurisdictione per textum *in cle.ne Romani,§.porro,*
*de elect.*Alexand.*in consil.* 57. *colum.*3.*vol.*1. Item quia
actus voluntariæ iurisdictionis debet fieri coram
competenti iudice,*l.1.§.fori,C.de emancipat.liber.*ergo
Princeps secularis clericum legitimare non potest, &
pro hac opinione plenissimè consuluit Dec. *in consil.*
150.*per totum*, & hanc opinionem firmarunt Benedi-
ctus de Plumbins *in disputat. incip.statuto Pisano,*Bal-
dus *in l.1. C.de naturalibus liberis,* Alexand. *in consil.*8.
*volum.*2.Socinus *in consil.*65. *colum.final. & consil.*47.
*num.*20.*volum.*2.Socinus iunior *in consil.*58. *column.*3.
*volum.*2.

Tanto magis procedit hæc vera opinio, si clericus
7 legitimandus † est filius clerici. Primo,quia in casi-
bus à iure permissis, debet aditi iudex patris, & sic
clerici,Geminian.*in d. cap.si vero,* Paris. *in consil.*2.*nu.*
24.*volum.*2.Item quia nouissimè fuit dispositum per
constitutionem Pij Papæ V. contra illegitimos edi-
tã,per quam sunt sublatæ omnes legitimationes, ha-
8 bilitationes, & facultates concessæ illegitimis † suc-
cedendi quibuscunque etiam extraneis, etiam in bo-
nis propriis illorum,in quibus de iure communi ille-
gitimi non poterant illis succedere, & fuit resolutum
in Rota, vt testatur eadem Rota in casu simili, *in dec.*
9 505.*num.*2.*part.*1.*in nouissimis,* dictaque cõstitutio † in-
habilitat in totum legitimatos, addens,quod non ob-
stante legitimatione non possint quoquo modo suc-
cedere,&c. Cui constitutioni Pontificiæ circa cleri-
cos,non potest per Imperatorem derogari,vt latè per
Abb.& cæteros *in c.Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut.*
Et licet decisio huius articuli non procedit in le- 10
gitimatione † clerici primogeniti à laico patre,huius
enim consensus potest prorogare iurisdictionem vo-
luntariam Imperatoris, in qua non consideratur ter-
ritorium,*d.l.2.de offi.proconsul.*& ita firmatunt com-
muniter omnes,*in d.c.per venerabilem.* Io.And. *col.*2.
*versi.Iacobus de Belloui.*Ancaran.*n.*26. Cardinal. *n.* 12.
& 14.Anton.de Butr.*col.*2. *venio ad secundum,* Calde-
rin. *in d. consil.*3. *eiusdem tit.* & de communi testatur
Præposit. ibid. quam vt communem opinionem am-
plexa est Rota Romana,vt per Caputaque. *decis.* 146.
*part.*2.& ibi latissimè probat Imperatorem † de patris 11
consensu posse legitimare in terris Ecclesiæ, & *in de-*
*cis.seq.*147.cum aliis per Coua.*de sponsalib. part.* 2.*c.*8.
*nu.*19.& potissima ratio est, quia legitimare clericum
de patris laici consensu, non est submittere illum iu-
risdictioni laicorum,sed submittere patrem,per cuius
iurisdictionem prorogatam Imperator † potest face- 12
re hoc beneficium clerico, quod non procedit in di-
minutionem priuilegij clericalis, dummodo hoc non
sanciat Imperator per modum legis, vt probat Alex.
*in consi.*211.*n.*2.*vol.*2.& sæpe dixi supra.

Tamen declaratur hæc limitatio. Primo, † vt non 13
procedat,quoad bona sita in terris Ecclesiæ, prout est
magis communis opinio,de qua testatur Alex. *in cons.*
67.*n.*19.*vol.*1.idem testatur Dec.*in consil.*55.*n.*3.Ruyn.
*in consi.*178.*n.*12.*vol* 2.*& cons.*86.*n.*10.*vol.*3.*& cons.* 77.
*n.*3.*vol.*3.Crauet.*consi.*277. *col.*2.*in princ.*Cephal.*consil.*
23.*n.*76.*& seq.* Couar. *in d.c.*8. *n.*14.qui plurimos ad
hoc allegant.

Sed hæc declaratio procedit solum propter aucto-
ritatem iurisdictionis Summi Pontificis, cui Impera-
tor † iurat nullam iurisdictionem exercere in sua di- 14
tione,*clem.Romani,ver.in eis,de iureiur.*& si contra fa-
ceret esset periurus, & forte actus non valeret, vt per
Anto.de Rosell.*in dict.tract.de legitimat.li.*2.*in tit.de*
*legitimatn Principum clementia,numer.*28. Sed respe-
ctu iurisdictionis aliorum Principum, non est dubi-
tandum,quin in puncto iuris,verior sit opinio, legiti-
mationem † factam per Imperatorem, prorogata eius 15
iurisdictione, valere etiam quo ad bona sita in ditio-
nibus aliorum Principum, & loquor de successioni-
bus ab intestato, quia in testamento posset in omni-
bus bonis institui, vt declarat Gregor. Lopez *super*
*gloss.*6.*l.*4.*partit.*4. Nã cũ Imperator habeat vniuer-
salẽ illam iurisdictionẽ,& directum dominium in vni-
uersali, de qua latissimè scripsi supra *part.*1.*cap.*20. &
contra Imperium † præscribi non potuit, nisi cum 16
priuilegio, vel concurrente fama priuilegij, vt diffusè
etiam probaui *in d.part.*1.*cap.*9.Non intelligitur con-
cessisse illam vniuersalissimam iurisdictionem dicti
vniuersalis domini, cuius ratione adhuc remanet do-
minus vassallorum,vt notant Doctores,præcipuè Fe-
lyn.*in cap.solitæ,de maior. & obed.* & notatur *in c.*Ro-
mana,§.debet. de appell.in 6. & per Gabriel. *in cons.*
21.*n.*25.*vol.*1. Quo casu non sequor opinionem Abb.
in c. per venerabilem num. 26. *de elect.* volentis solum
ipsum superiorem legitimare posse, quem sequitur
Anton.de Rosell.*in tract.in tit.de legitimatione per re-*
scriptum,num. 35. & Ludouic.de Sardis *in eodem tract.*
*quæst.*8. sed dico per eosdem subditos † iurisdictio-
nem Imperatoris prorogari posse, vt legitimatio per
ipsum facta, valeat, quo ad bona sita in aliorũ ditioni-
bus,

bus,& hæc est vera opinio,tenendo,quod omnes ditiones habeant dependentiam ab imperio, vt probatur *in d.p.cr.1.* in dictis capitibus.

18 Et quod legitimatio † facta ab Imperatore sortiatur effectum quoad personas, & bona ditionis Venetorum,firmarunt *in consi.1.n.5.& 12.& seq.& consi.10. nu.118 & seq.& consi.14.nu.33.& seq.vol.2.*& subdit,ita fuisse iudicatum.Item Alciat.*in consi.17.nu.4.lib.4.*dicens, Venetos, quo ad hæc reseruata Imperatori non se impedire,*& in cons.73.n.13.lib.9.*Idem de Florentinis scribit Socin.*in consi.47.nu.37.vol.4.*& latè de hoc per Decian.*in consi.3.n.107. & seq.vol.1.* vnde quæ dicuntur de legitimatione inualida, quo ad bona sita in alterius territorio, intelligenda sunt,respectu aliorum

19 Principum, puta quod Serenissimus † Dux Sabaudiæ non possit legitimare Florentinum ad successionem bonorum alterius Florentini extra suam ditionem,de quo scribit Bald. *in consil.146.nu.1.versic.vnde non possit, vol.1.* ex quo infertur, illam communem opinionem, quod legitimatus excludat substitutum, de qua per Cardinal.Mantic. *de coni. vlt. volu.lib.11. tit.10. nu.42.* intelligi, si ipse legitimatus, & is de cuius successione tractatur, fuerint subiecti iurisdictioni ipsius legitimantis, alioquin non excludit, cum legitimatio non possit valere,nisi vigore prorogatæ iurisdictionis, vt ibi per eum.

Secundò declaratur dicta limitatio, vt ipsa legiti-

20 matio † facta per Imperatorē virtute iurisdictionis prorogatæ procedat solùm quo ad successionem bonorum, secus est, quo ad alios effectus iurisdictionis Ecclesiasticæ, gloss. *in c.lege, distin.10.& in c.officia,distinct.59.* quam esse communiter receptam, dicit Couar.*in d.c.8.nu.18.in prin.* (Non enim possunt ab Im-

21 peratore legitimati † clericali tonsura, aut aliis ordinibus insigniri,*c.1.de filiis presby.c.t. & c.2.distin.56.*& scribit latè Præposit. *in d.c.1.*& Diaz *in pract.crim.canonic.c.14.*, & hanc opinionem tenent Cyn. & Bartol. *in authent. ex complexu, C.de incest.nupt.*vbi quod lai-

22 cus † natus ex monacha, legitimatus ab Imperatore, est successibilis quo ad bona tanquam legitimus, sed quo ad alios effectus pertinet ad Papam, & sequitur Benedictus de Barhiis *in tract.de filiis non legitimè natis,nu.50.*

Nec obstat, quod legimatio est actus indiuiduus, qui videretur monstrum, si pro parte valeret, & pro

23 parte non valeret,quia etiam emancipatio † est actua indiuiduus, & tamen facta generaliter causa testandi valet, secus si esset facta specialiter quo ad vnum actum, scilicet ad condendum testamentum, vt consuluit Gabriel.*in consil.16.à num.35.infra vol.1.* Item tutor potest dari ad vnum actum,vt dicit Bart.in *l.hereditas, ff.de testam.tut. & in l.cum in vna, §.1.de appellationib.*

24 Ex quo infertur hunc legitimatum † ab Imperatore non succedere ad ius patronatus, pro quo multa allegat Roch. de Curte *in tract. de iure patronatus, in ver.competēs,n.8.* sed hoc intelligo si specialiter vellet succedere ad ius patronatus, quia per pactum speciale

25 † ius patronatus non transit, vt per Innocent. *in c.ex his, nu.3. de iure patronat.*Bald. *in l.fin.nu.48 versic.dicit Innocen. C.de edict.D.Adrian.tollen.* secus est si cum vniuersitate bonorum, vt idem Roch.firmat *ibid.n.9.* cum aliis per Couar.*in d.c.8.nu.18.in fin.* & potest esse ratio,quia quæ aliàs sunt prohibita,si fiant cum vniuersitate, sunt permissa, *l.modius,ff.de contrah.empt.l.quædā,ff.de acquir.rerum domin.cum similib.* sed de hac opinione valde dubito, quia ius patronatus † non 26 transit in confiscatione bonorum per laicum iudicem facienda, gloss. *in clem. pastoralis, §.rursus,ver.subiectas,& ibi* Anton.de Butr.& Ioan.de Immola,Oldrad. *in consil.17.col.2.versic.nec obstat,*Felyn.*in c.quanto,nu.3.de iudic.*quicquid dixerit Abb.*in c.cum laicis, n.3. de iure patronat.*

Secundus articulus est: Summus Pontifex † legi- 27 timat subditos Imperatoris, & aliorum Principum, etiam in temporalibus. Hanc opinionem firmarunt grauissimi Doctores,Hostien.*in d.c. per venerabilem, qui filij sint legit.*vbi dixit, Papam posse legitimare in terris imperij, vbilibet, quia hodie tenet † Monar- 28 chiam mundi, & habet vtrumque gladium, Iacob.de Bellouis.*in auth.quib. mod. nat.effi.sui,*per sex rationes probat hanc opinionem, quas omnes colligit *cap. per venerabilem,*Ioa.& Gaspar Calderinus relati per Anton.de Rosell.*in tract.de legitimat.lib.2.in tit.de legitimatu Principum clementia,n.6.* Martinus Laudens.*in tract.de legitimatione, nu.2.* vbi quod omnium maxima est potestas Papæ circa legitimationem,nec est arguendum de Imperatore † ad Papam,cum penes Sum- 29 mum Pontificem sit vterque gladius, vt ibi per eum, & certè si consideretur *d.c.per venerabilem*, ex eo probatur hæc opinio, ibi enim supplicans non erat suppositus Papæ, qui arguit id posse facere, & probatur *in c.ex tenore,& c.cum inter,& c.quod nobis, eod.tit.*vbi Papa facit legitimum, qui non est, etiam quoad hereditates,& habet locum vbilibet, & hoc facit per vism legis,multo magis si per priuilegium.

Innocent.*in d.c.per venerabilem.*tenet,quod † Papa 30 legitimum faciens aliquem ad spiritualia, in consequentiam ille sit legitimus quo ad temporalia, Ioan. Andr. ibidem dicit, quod aut Papa legitimando disponit super matrimonio, & radice † matrimonij, & 31 ista legitimatio extenditur vbique,& in omni foro,& quo ad omnem effectum,& hanc opinionem sequuntur omnes Canonistæ ibidem, Anton.de Butr. Abb. Anton.de Rosell.*in d.tit.de legitimatu Principum clementia,col.3. & 4.*& Martin. Laudens.*in d.tract.de legitimationi,num.87.*quorum opiniones à nobis adducuntur, vt appareat grauiores viros descendere in hanc sententiam,licet per diuersa principia.

Neque diminuit auctoritatem Pontificiam illa distinctio Ioa.Andr.*in d.c.per venerabilem,*dicentis, vbi impedimentum matrimonij est de iure positiuo,posse Papam † dispensare super radice matrimonij,secus 32 si impedimentum esset de iure diuino, puta quod patruus ducat neptem in vxorem, vel quod proles suscepta per clericum in sacris constitutum, aut monachum professum sit legitima. Nam de hoc fuit sæpissimè disputatum in curia Romana,& conclusum Summum Pontificem † posse dispensare in omnibus præ- 33 terquam in iis, quæ sunt contra articulos fidei, aut vniuersalem statum Ecclesiæ, *c.literas, & ibi gl.in ver. nō potest,de rest.spol.*gl.*in c.proposuit,in ver.dispēsare,de cōcess.præb.* & quod Papa dispenset in voto † continen- 34 tiæ,probat Hostien.*in c.rursus,circa fi.qui clerici vel vouētes,*vbi quod sicut Papa potuit facere constitutionē, vt teneat matrimonium contractum à simpliciter vouente, sic etiam à solemniter vouente, Martinus Papa V. dispensauit, vt frater duceret in vxorem germanam suam,Archiepiscopus Florentinus *in summa, part.3.tit.1.cap.11.* Item quod filius fratris duceret in vxorem relictam patrui sui, super quo consuluit Ancharanus *in consilio 373.* & fuit in Rege Angliæ, vt per

vt per Fely. *in c. qua in ecclesiarum, num. 26. de constit.* & notatur *in c. fin. de diuort.* Item Iulius Papa II. dispen-
sauit, vt rex Angliæ posset in vxorem ducere relictam
fratris sui sine sobole. Item Celestinus Papa III. di-
spensauit, vt Henricus Imperator duceret in vxorem
Constantiam monacham Regis Siciliæ filiam, super
quo vide Roma. *in singul. 596. an subdiaconum.* Et quod
35 possit dispensari † cum monacho filio Regis vnico,
vt vxorem ducat, ne regium nomen pereat, scribit Io.
Andr. *in c. actus legitimi, & in c. semel Deo, de regul. iur. lib. 6.* Item Alexander Papa III. dispensauit cum mo-
nacho pro recuperanda familia Iustiniana. Et pro-
pterea concluditur posse Summum Pontificem ex
magna causa in huiusmodi dispensare, quam opinio-
nem tenuit D. Thom. *in 4. lib. sent. dist. 28. q. 1. artic. 4.*
licet contrarium dixerit *in 2. 2. qu. 88. art. fin.* sed illam
primã opinionem amplexi sunt Canonistæ, & vt cõ-
munẽ secuti sunt plurimi DD. quos refert Felyn. *in c. si quando, col. 4. & seq. de rescrip.* & in terminis nostræ de-
cisionis dicit Abb. *in d. c. per venerabilem, n. 21. in fi. ver. sed puto talem dispensationem fieri non posse, nisi ex maxima, & vrgenti causa.* Ex quibus concluditur quan-
tum pertinet ad opinionem Ioan. Andr. Summum
36 Pontificem super † radice matrimonij semper posse
dispensare, dummodo si contra ius diuinum faciat, ex
maxima, & rationabili causa, & in Potentatibus mo-
ueatur; Nec potest considerari rationabilis differen-
tia, an Papa disponat super radice matrimonij ex nũc,
an prout ex tunc, hæc enim distinctio dicta est in di-
minutionem huius potestatis, quod non licet sine ra-
tione.

Sed vt decisio huius articuli clarior appareat, dis-
curramus etiam per capita. Primum caput, de volun-
taria iurisdictione, non debet habere difficultatem
respectu subditi proprij, ex his quæ diximus in præ-
cedenti articulo, *versi. & licet decisio.* Secundum caput
de contentiosa iurisdictione, & respectu non subditi,
37 distinguendum est, quia aut † Papa legitimat quo ad
actum spiritualem, puta quod illegitimus, etiam spu-
rius possit fieri clericus, & religiosus, & tũc verissima
est opinio, quod efficitur legitimus in totum, & vbi-
que, etiam quod ad alia cõcernentia temporalitatem,
vt probat Anton. de Butr. Abb. & cæteri *in d. c. per venerabilem,* atque Anton. de Rosell. *in d. tract. de legitimat. in tit. de legitimat. Principum clementia, n. 16. ver. primo casu aut facit illum clericum.*
38 Aut Papa † legitimat quo ad actum temporalem,
& tunc aut legitimat super radice matrimonij, & est
expeditum, & ad hoc vide quæ congeruntur per Car-
dinal. Mantic. *de coniect. lib. 11. tit. 12. n. 8.* aut nulla con-
siderata causa spiritualium, neque radicis matrimo-
nij, sed solum legitimat tanquam Summus Pontifex
ratione iurisdictionis Pontificiæ, & tunc dico abso-
39 lutè, quod potest legitimare † etiam in terris laico-
rum, etiam exercendo contentiosam iurisdictionem,
& non ratione peccati, ex his, quæ latissimè scripsi su-
pra *part. 1. c. 6. in relect. extrau. Vnam sanctam, in 2. part.*
Addo, hanc opinionem negari non posse respectu
40 imperij, quod † recognoscitur ab Ecclesia Dei. Item
respectu illorum regnorum, quæ sunt feuda Ecclesiæ,
& aliis Regibus concessa, etiamsi sit translata omni-
moda iurisdictio, atque directum dominium in cor-
41 poribus singularibus, quia cum penes ipsum Sum-
mum † Pontificem concedentem remanserit illa v-
niuersalis iurisdictio, atque directũ dominium in vni-
uersali, potest eius contentiosa iurisdictio per subdi-
tos illius loci prorogari. Nam si regulariter iurisdi-
ctio † contentiosa potest prorogari de persona in per- 42
sonam, *l. 1. C. de iurisd. omn. iudic. l. 1. & l. 2. ff. de iudiciis, c. de causis, & c. penult. & c. fi. de offic. leg.* multo magis
in Papa, qui retinet radicem dominij, & iurisdictionis
translatæ in personam Imperatoris, vel Regis feuda-
tarij, & super hac potestate exercendi iurisdictionem
contentiosam vbilibet, vide quæ scripsi *in d. extrauag. Vnam sanctam.*

CASVS LXXX.

Testatorem non posse monasterium, vel Ecclesiam ab hereditate excludere, si heres institutus factus fuerit monachus.

SVMMARIA.

1 *Statutum quod ingrediens monasterium non succedat est contra libertatem Ecclesiæ.*
2 *Testator non potest monasterium, vel Ecclesiam ab hereditate excludere si heres factus fuerit monachus.*
3 *Conditio seu grauamen à testatore appositum contra professionem religionis, reiicitur.*
4 *Testator non potest vti clausula, nõ obstante tali lege.*
5 *Funeris impensam debere fieri secundum facultatem testatoris, nec ipsum testatorem posse prohibere.*
6 *Testator non potest grauare heredem clericum, vt conueniatur coram iudice laico.*
7 *Menoc.* lib. 4. præsumpt. 83. *reprobatur.*
8 §. sed & hoc præsenti, authent. de sanctissim. Episcop. *declaratur.*
9 L. Deo nobis, C. de episcop. & cleric. *est correcta per Imperatorem.*
10 *Consuetudine nulla induci potest, vt testator expresse monasterium, vel Ecclesiam excluderet.*
11 *Consuetudinem inducere est iurisdictionis.*
12 *Laici non possunt statuta facere, quæ tangant competentia clericis de iure communi.*
13 *Consuetudo mixta clericorum, & laicorũ non datur.*
14 *Testator neque de rigore iuris, neque de consuetudine potest inducere cõditionẽ in præiudiciũ religionis.*

CVm argumentum à statutis ad testantium dispo-
sitionẽ procedat, vt scribit Euerard. *in loco ab vltima voluntate ad statutum, legem, vel consuetudinem,* 1
& statutum † quod ingrediens monasterium non suc-
cedat, sit contra libertatem Ecclesiasticam, vt probant
Canonistæ *in c. in præsentia, de probat.* Fel. *n. 35.* Dec. *n.*
53. & scripsi supra *cas. 76.* Ideo videndum est, an paris
vel simili, aut certa ratione idem dicendum sit, cum
testator priuat suum heredem hereditate, si religio-
nem ingressus fuerit. Et videtur respondendum esse
negatiuè per text. *in l. Deo nobis, C. de Epis. & cleric.* vbi
patri permittitur, ne quid amplius filio relinquat vl-
tra legitimam, si religionem professus fuerit. Sed pro
resolutione, distinguo per duos articulos.

Primus articulus est in puncto iuris: Testatorem 2
non † posse monasterium, vel Ecclesiam ab heredita-
te excludere, si heres institutus factus fuerit mona-
chus. Hanc opinionem tenẽt Canonistæ *in c. in præsentia, de probat.* Ant. de Butr. *n. 27.* Aretin. *n. 76.* Fel. *n. 67.*
Bald. *n. 18.* Ab. *in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 55. versic. ex hoc infertur, de constit.* eandem amplexi fuerunt anti-
quiores, & grauiores iuris ciuilis interpretes, primus
omnium Thom. de Formaginis, quam disputando cũ
Riccardo de Malumbris, sic conclusit, vt eorum dispu-
tationem referens Io. Andr. sequitur hãc opinionem

in ad-

in additionib. ad Speculat. in tit. de statu Monach. circa med. versi. disputata fuit hæc quæstio, Alberic. de Rosate refert eandem & sequitur *in d. l. Deo nobis, n. 7. & 8. & in tract. de statut. part. 2. q. 104.* Bart. *in l. 3. n. 1. ff. de his quæ pœna nomint.* Romanus *in l. stipulatio hoc modo concepta, n. 17. ff. de verborum obligat.* Immola *in l. Lucius, in 2. circa fi. ff. de heredib. instit.* Socio. sen. *in d. l. 2. n. 1. ff. de his quæ pœna nomint*, Ias. *in auth. si qua mulier, n. 11. in fi. C. de sacros. Eccles.* dicens, hanc opinionem in puncto iuris esse veriorem. Et pro hac opinione consuluerunt infra scripti, Bart. *in consil. 1. Parmensis, parte 1.* Angel. *in consil. 80. hac quæstio, col. 2.* Alexan. *in consi. 121. num. 11. vol. 2. & in consi. 35. num. 7. vol. 3.* Socin. *in consil. 269. in princ. vol. 2.* qui dicit in consulendo, & iudicando ab hac opinione non esse recedēdum, & esse magis communem pro ea, testatur *in consil. 241. num. 3. in fin. eod. vol. 3.* De eadem testimoniũ fert Dec. *in cons. 674. nu. 2. & seq.* addens in indicando non esse ab ea recedendum, latissimè Roland. *in consi. 35. vol. 3.* qui plurimos refert, atque se ita respondisse excellentissimo Principi, & diligentissimè perscrutando iura, & scribentium auctoritates in hac materia cognouit omnem iustitiam esse pro hac opinione, & *ibid. num. 16.* dicit hanc opinionem melioribus rationibus, & auctoritatibus esse fundatam, Alexand. *in additionib. ad Bart. in d. l. 2. ff. de his quæ pœna nom.* dicit ita fuisse iudicatum Bononiæ. pro hac opinione idem testatur Imola *in d. l. Lucius*, Matthesil. *in sing. 52. incip. nota quod si testator*, dicit se mirari, quod monasteria monialium hoc iure non vtantur.

Habet hæc opinio textum pro se, qui inficiari non
potest *in §. sed & hoc præsenti, in auth. de sanctissimis E-*
3 *piscop.* vbi conditio † seu grauamen à testatore appo-
situm contra professionem religionis reiicitur, & pro
nullo, & pro non scripto habetur: ergo monasterium
semper succedit, licet testatoris contraria sit expressa
voluntas. Sed testator contra legem expressam dispo-
nere non potest, *l. nemo potest, de legat. 1. l. quidam decedens. ff. de administr. tut. l. testandi. C. de testament. l. si quando, C. de inoffic. testam. c. tua nos, & c. requisisti, de testam.* cum aliis per Vasq. *de success. creat. §. 2. n. 5. in fi.*
4 *& §. 3. num. 5.* vnde testator † vti non potest clausula
non obstante tali lege, quæ solis Principibus concessa
est, *l. codicillis. §. fin. de legat. 3. & d. l. testandi*, per quæ
iura ita firmat Angel. *in d. l. nemo potest*, cuius opinionem esse communem, testatur Vasq. *de success. creat. §. 6. num. 2.* & Ioan. Guttierez *in repetit. d. l. nemo potest, num. 157.* sic in simili, cum de iure disponatur impen-
5 sam funeris debere † fieri attenta ratione facultatum
testatoris, *l. 1. §. fin. ff. ad legem Falcid.* non poterit testator facere, ne hæc lex in suo testamento locum habeat, *l. at si quis, §. hæc actio, ff. de relig. & sumpt. funer.* per quā legem ita concludit Ioann. Guttierez *in d. l. nemo potest*
6 *n. 90.* Item non posset testator † instituto suo herede
clerico, ei præcipere, vt pareatur se conueniri coram
iudice laico, Bal. *in l. 2. n. 4. C. vt in poss. ff. legat.* Ripa *in d. l. nemo potest, n. 18.* quia contra *authen. statuimus, C. de Episc. & cler. & c. 2. de iudic. cum vulgaribus*, propterea omnes istæ conditiones, & grauamina in præiudicium religionis, reiiciuntur, & contra leges posita, pro non scriptis habenda sunt.

7 Neque potest procedere responsio Dd. citatorū à
Menochio, † qui contrariā sectantur sententiā *in lib. 4. præsump. 83. n. 16. ver. primo, fatetur*, vbi quod procedit ex præsumpta voluntate testatoris, non exprimentis expresse conditionem, de qua tractamus, tunc enim illa conditio reiicitur fauore religionis, & præsumitur ita voluisse testatorem. Sed quando testator verbis expressis id iussit, monasterium excluditur, vt idem Menoch. probat *ibi. n. 2. ac plur. seq.* cum aliis ad hoc citatis per Franch. *decis. 29. per tot.* Quia *in d. §.*
† sed & hoc præsenti, expresse testator monasterium 8
excludit, probatur. Nam heres erat purè institutus, deinde grauatus restituere sub conditione si liberos non procreauerit, vel si absque liberis decesserit, & monasterium ingrediatur, quo casu Imperator substitutionem sub ea conditione factam, inualidam esse, & pro non scripta haberi, disposuit: ergo monasterium per dictum text. succedit contra expressam voluntatem testatoris. Imo si voluntas testatoris in casu *d. §. sed & hoc præsenti*, non appareret manifesta, idem respondendum esset, cum non possit assignari ratio diuersitatis, & in vtroque casu semper fauor religionis militet. Et per hunc text. opus est fateri hanc esse veram opinionem in puncto iuris, quicquid cæteri in hoc garriant, & per hunc text. dicunt communiter
corrigi text. *in d. l. † Deo nobis*, qui etiam partim facit, 9
tanquam præiudicialem religioni, & à non habente potestatem conditum, ex notatis *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ*, & diximus sæpius.

Secundus articulus est: Nulla † consuetudine, etiam 10
immemorabili posse induci, vt testator expresse possit monasterium, vel Ecclesiam excludere, si heres institutus ingrediatur religionem. Quia introducere con-
suetudinem † est iurisdictionis, ipsa enim est lex, Ale- 11
xand. *in consil. 173. num. 12. vol. 6.* ergo ille populus potest introducere consuetudinem, qui potest facere statutum, Bald. post gloss. *in l. 2. in 1. & 2. opposit. C. quæ sit longa consuet.* Innocent. *in c. cum accessissent. de constit.* Alexan. post alios quos refert *in l. si non speciali, col. 2.*
C. de testam. sed laici † non possunt statuta facere, quæ 12
tangant competentia clericis de iure communi, sine ex priuilegio, vt est receptissima omnium Dd. sententia *in c. Ecclesia sanctæ Mariæ*, & scribit Surdus *in consi. 2. vol. 1. & consi. 301. vol. 3.* Honded. *in consi. 3. vol. 1.* etiā si ob publicam vtilitatem, nulla facta mentione ipsorum, & in re communi cum clericis, vt diffuse scripsi supra *casu 1.* ergo neque possunt inducere consuetudinem in præiudicium religionis. Nec est recurren-
dum ad illam consuetudinem † mixtam clericorum, 13
& laicorum, quia hæc non datur, vt scripsi supra *casu 63.* Imo clerici non possunt facere consuetudinem, vt post Hostiens. probat Bald. *in c. cum omnes, in fin. de constit.*

Ex quo infertur non bene sentire dicentes, non
posse testatorem † huiusmodi expressam prohibitio- 14
nem facere de rigore iuris, ipsam tamen factam sustineri vigore generalis consuetudinis, vt per Bald. *in d. l. Deo nobis, in princ. n. 1.* cum aliis per Cardinal. Mantic. *de coniectur. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. numer. 29. vers. sed contrariam opinionem, vsque ad numer. 31.* & per Franc. *in dict. decis. 29. numero 4.* vbi quod opinio, de qua in præcedenti articulo, est verior, & communior, sed hæc contraria est vsu recepta, & debet præferri. Nam cum consuetudo prædicta induci non possit in præiudicium religionis illa communis opinio, fundata in expressa dispositione iuris obseruanda est, etiam iubente Episcopo, per ea quæ scripsi supra *in part. 2. cap. 41.* vide pro hoe articulo quæ scripsi infra *in casu 95.*

CASVS

CASVS LXXXI.

Legatum factum vxori donec castè vixerit,& lectum vidualem seruauerit,debetur eidem, etiamsi monasterium ingrediatur: Non obstante, quod communis vsus loquendi contrarium intelligeret.

SVMMARIA.

1 *Legatum factum vxori donec castè vixerit, an debeatur si ingrediatur monasterium.*
2 *Statuentes non censentur cogitasse de casu quem non possunt.*
3 *Vidua ingredienti monasterium debetur legatum cum clausula,*donec castè vixerit.
4 Vidua *qua propriè dicatur.*
5 *Ingressus religionis comprehenditur sub conditione viduitatis seruanda.*
6 *Vsusfructus non extinguitur per ingressum religionis.*
7 *Testatoris mens interpretatur, vt non trahatur ad odiosa.*
8 *Mariti mortui memoria offenditur per secundas nuptias relictæ.*
9 *Mariti memoria honoratur, si eius relicta ingreditur monasterium.*
10 *Testator præsumitur se conformare cũ iure communi.*
11 *Communis vsus loquendi non attenditur contra propriam verborum significationem.*
12 *Nec attenditur in præiudicium religionis.*

SImilitudo magna est in interpretando statuto disponente viduam fore vsufructuariam bonorum
mariti prædefuncti, atque legato eiusdem vsusfru-
1 ctus † facto vxori, si in vtroque adsit clausula; *donec*
castè vixerit,& lectum vidualem seruauerit; An eidem
viduæ debeatur, si monasterium ingrediatur, & loquor de interpretatione huius clausulæ, non de potestate disponentis, quia diuersa sunt principia vtri-
2 usque negotij,cum statuentes † non possint expressè,
& tacitè non censentur cogitasse de casu, quem non poterant, vt sæpissimè hoc fundamẽtum exarauimus in præcedentibus, & testator disponendo ad sui libitum, non arrogat sibi iurisdictionem super Ecclesiasticis,vt dicitur *in c.fin.de rebus Eccles.non alienan.* sed quia huiusmodi legatorum frequentissimus est vsus, propterea fauore religionis de huiusmodi legato quæro, & decisiuè respondeo, viduæ ingredienti mo-
3 nasterium, † deberi legatum sub hac clausula factum,
quam opinionem affirmauit primo Bald. *in l.Deo nobis,num.11.C.de Episcop. & cleric.* & secuti sunt Alex. *in l.mulier,§.cum proponeretur,ff.ad Trebell.* Ias.*in l.fin.n.33.C.de indicta viduit.tollend.* Paulus de Montepico *in l.Titia,§.Titia cum nuberet, n.146.de legat.2.* Alciat. *in consil.62.num.11.lib.2.* Cremens.*sing.142.* Cardinalis Mantica *in tract.de coniecturis, li.11.tit.19.n.27.& seq.* Io.de Arnono *in soliloq.33.* Chassan.*in consue. Burg. rubr.4.in §.femme mariée,in ver.pour en iouir sa vie durant,nu.5.* Gabr.Sarayna *in addit.ad Mathesil.in d.sing.142.* ex quibus patet esse receptissimam sententiam.
Ego etiã hanc opinionem libenter amplector.Pri-
4 mo ex interpretatione verbi *vidua*: † nam licet vidua
dicatur,quæ maritum adhuc non habuit, *l.mãnum,§.viduam,ff.de verbor.signifi.* tamen ex communi vsu loquendi illa propriè dicitur vidua,cuius maritus mortuus est,*c.vidua,distinct.34.*& permanet separata à marito,vt ibi dicit Arch.*c.ex tenore,c.ex parte, vbi expresse hoc dicit.*Abb.*de foro comp.* & sequitur Fely. *in proœ. decret.col.2.* Rebuff.*in d.l.malũ,§.viduã, col.3.vers.primo limitatur*,dicit, vsus obtinuit, vt illa tantum dicatur vidua, cuius maritus mortuus est, & Bald. *in l.decreto,n.1.C.ex quibus caus. infam. irrogat.* dicit,propriè viduitas stat in continentia,Riminald. iun.*in cons.112.num.94.vol.2.*post Bald.*in consil.267.n.4.vol.5.* quem refert, dicunt, ista verba, ipsa stante in habitu viduali, ac honorem & lectum seruante, intelligenda esse, id est, si ipsa non nupserit. Sed nullo meliori, & honestiori modo dicitur ipsa relicta continentiam seruare,atque non nubere,quàm si religionem profiteatur, ergo species hæc non nubendi carnaliter, de quo secundum communem vsum loquendi testator intel-
lexit, videlicet per ingressum † religionis, compre- 5
henditur sub genere viduitatis seruandæ, & multo
magis dicere debemus fauore religionis, cũ per eius
ingressum non extinguatur vsusfructus, † sed donec 6
relicta vsufructuaria vixerit, monasterio acquiritur, vt post gloss.tradit Bart.*in auth.ingressi,in 1.lect.in fin.& in repetit.num.52.& seq.C. de sacros.Eccles.* Bal. *n.12.* Ias.*n.48.* Alexand.*consil.10.num.14.vol.5.* Abb.*in c.fin.num.2. de pignorib.* & esse communem sententiam testatur Couarr.*in c.2.nu.8.de testam.* Item ex alio, quia mens testatoris, quæ in hoc negotio spectanda est, magis colligitur ea ratione, quàm ea verbis, Bald. *in consil.131.à capite.col.3.sed hic est aduertẽdum.vol.3.*per
teat.*in l.iuris gentium,§.pactorum.ff.de pact.*sed ea mẽs 7
testatoris † fuisse creditur, ne ad ea dispositio sua trahatur, quæ odiosa sunt, *l. Lucius. in 2.de legat. 2.l.testamento centurio,ff.de manumiss.testament.cap. 2. de filiis presbyteror.lib. 6.* Decius *in consil.361. col. 3. in fin.* Crauet.*consil.256. colum. penultim.versicul. quinto adduco*, & maxime odiosum esset, si bona peruenirent ad eum,à quo iniuriam accepit,gloss.*in l.athleta.§.1.ff. de excus.tut.*dico ad secundum maritum, propter cu-
ius repetitum matrimonium, animo testatoris † of- 8
fenderetur,*§.sin autem tutelam, §. quia nunc vero,vers. nos igitur, & §. soluto, in auth. de nupt.* mariti enim prioris memoria negligitur,vt ibi probatur,quam esse grauissimam iniuriam,probat Aretin. *in consil.154.periculosum, n. 7. versic. sed posito sine præiudicio*, ex his constat mentem testatoris in hoc casu fuisse, ne bona legata peruenirent ad secundum maritum,à quo testatoris memoria offenderetur: sed si dicta eius relicta
fieret † monialis, satis honoraretur defuncti testato- 9
ris memoria, vnde verisimiliter potest præsumi hic casus cogitatus,& comprehensus, vt in similibus terminis conditionis viduitatis seruandæ dicit Laurentius de Pinu *in consil.30.n.6.*licet non expressisset,quia militat ratio finalis suæ dispositionis, ne bona perueniant ad eum, à quo molestiam,& iniuriam eius memoria penes posteros pateretur.
Solum Reynaldum Corsum inueniri hucusque,dissentientem ab hac opinione, qui *in lib.2. indagationũ*
iuris,c.23. mouetur, ex eo quia testator † præsumitur 10
conformare eum communi vsu loquendi,qui in vltimis voluntatibus interpretandis primum locum obtinet,ex latè congestis per Cardinal.Mantic. *lib.3.cap.8. de coniecturis*, & secundum ipsum, viduæ intelligantur,quæ manent in hereditaria domo mariti, atque honestum matris familias nomen custodiunt. Neque vitæ monasticæ competere nomen viduæ ait, quinimo ipsam desponsari Deo, atque mutare nomen,& habitum,fierique nouam creaturam.

Sed

11 Sed certè communis † vsus loquendi non attēditur
contra propriam verborum significationem, & naturam, quia iura sapientum deturpari nō debent per ora rusticorum, & idiotarum, secundùm Bald. *in l.2.C. de successor. edict. & in c.1. de feud.* in quibus, seu in eorum sensu non cadit veritas, aut differentia vocabulorum, vt testatur glo. *in l. quid si nepotes, ff. de testament. tut.* tales enim locutiones imperitarum personarum non sunt propriæ, sed abusiuæ, *l. item prætor, §.1. ff. de*
12 *suis & legit.* Quod multò fortius † procedit in præiudicium religionis, cui non potest per laicorum consuetudines & imperitiam loquendi fieri aliquo modo præiudicium: imò in hoc casu, relicta ingrediens monasterium vidua dicitur, quia stat in continētia, & sine viro est, vt dixi, & licet monasticam vitam professa fuerit, tamen semper aget, atque in iudicio comparebit vt vidua relicta sui mariti prędefuncti, imò in foro dicti sui viri, Io. Andr. *in additionibus ad Spec. in tit. de competentis iudicis aditione, §.1. vers.44.* professio non repugnat viduitati, quę per religionem caret illa dualitate, matrimonium spirituale fit cum anima; ergo nihil obstātiæ cognoscere possum, cur fauore religionis legatum consequi non mereatur, vide pro hoc articulo quæ scripsi *in casu 95.*

CASVS LXXXII.

Clerici iuuātur statutis disponentibus stādum esse iuramento damnum passi, licet eisdem non iuuentur forenses.

SVMMARIA.

1 *Statuta, quod stetur iuramento damnum passi, non gaudent forenses.*
2 *Statutum quando liget forenses.*
3 *Clerici possunt gaudere beneficio statuti, quod stetur iuramento damnum passi.*
4 *Clerici non desinunt esse ciues ciuitatis.*
5 *Clerici originales & alienigenæ sunt de districtu.*
6 *Dicuntur ciues priuilegiati.*
7 *Sustinent onera spiritualia, non temporalia.*

1 Licet forenses † non possint vti beneficiis statutorum, disponentium, quod ad probandum damnū stetur iuramento damnum passi, vt probat Castr. *in l. omnes populi, in fi. ff. de iust. & iur.* citans ad hoc Bart. *in tractatu repressaliarum.* Idem Castr. in *cons.156. statutū supra relatum, vol.1. &* in *cons.424. in fi. vol.2.* Albet. *in 2. parte statutorum, quæst.9.* Soci. *in cons.120. vol.1.* Rom. *in cons.224. ista captura, nu.6.* qui testatur esse communem opinionē, Alex. *in l. inter claras, in verb. exberts, C. de summa Trinit. &* in *cons.41. nu.3. & cons.111. vol.7.* Marsi. *cons.253.* cum plurimis aliis ad hoc allegatis per Mandos. *in additio. ad Rom. in d. cons.224.* & per Plotum *de in litem iurando, nu.854.* & latè per Parisium *in consi.12. n.26. vol.3.* Cuius beneficij exclusionis rationē
2 putat Plotus, quia forensis † non subit onera. Ego autem omissis multis, quæ ad hoc propositum non pertinent, veram rationem arbitror, quia hoc statutū disponit de personis, & iuribus personalibus, vnde secus esset si de rebus & iuribus realibus disponeret, quia concernit territorium, & sicut statutum excludit, ita includit forenses pro rebus sibi subiectis, vt prudentius consuluit Alex. *in cons.44. vol.5.*
3 Tamen huiusmodi statuti beneficio † gaudere possunt clerici, vt conclusum est communiter per scribētes, Cast. *in d. l. omnes populi, n.8. vers. item an clerici.* Alex. *in d. consi.41. n.4. & seq. & in d. cons.111. vol.7.* Dec. *in cons.114. in 1. dubio. & in cons.275. in 1. dubio.* cum aliis ad hoc cumulatis per Plotum *in d. tract. de in litem iurando, n.854. vers. clerici tamen.* qui post alios testatur esse communem opinionem.

Et ratio est, quia clerici † vt pluries firmauimus, nū- 4
desinunt esse ciues illius ciuitatis, Bart. *in l.1. n.21. ff. ad municip.* Bald. *in c.1. de vasall. qui arma bellica depos.* vbi dicit, ecclesiasticos esse de corpore ciuitatis, Oldra. *in cons.32. & cons.74.* Natta *in tractatu de statuto exclusiua fœminarum, in 3. q. principali, n.85.* Marsi. *in tract. de bannitis, in ver. ciuitate, n.216.* Castr. *in cons.52. vol.1.* Fel. *in c. Rodulphus, de rescript.* Bert. *in cons.92. visum est, lib.3.* & diffusè scribit de hoc Chass. *in consuetud. Burgund. rubric.13. §.9. n.2.* vbi post Oldrad. Io. Andr. Roman. &
Abbatem probat, clericos esse † ciues districtuales. Et 5
hoc procedit non solum in clericis originariis, sed etiam in alienigenis, dummodo in loco habitent, vel habeant beneficia, quia habentur pro ciuibus, dum moram ibi trahunt, Bar. *in l. ciues, C. de incol. lib.10.* Andreas Barbat. *in c. Rodulphus, n.137. de rescript.* Fel. *in c. dilectus, in 2. n.2. de rescript.* Boer. *decis.260. n.20.* Et li-
cet dicantur † ciues priuilegiati, vt dicit Alex. *in d. cons.* 6
41. n.4. vol.7. tamen debent gaudere beneficiis statutorum: ne concessa in priuilegium, resultent in odium, contra regulam *l. quod fauore, C. de legib. & l. nullam, ff.*
eod. tit. Et licet † non sustineant onera temporalia, ta- 7
men sufficit eos sustinere spiritualia, vt orationes & vigilias in loco statuti, vt dixi supra *in casu 9.* & etiam per modum priuilegij, & libertatis ecclesiasticæ dictorum statutorum beneficiis vti possunt.

CASVS LXXXIII.

Statutū disponens super publicatione bonorum tractorum extra territorium, nō habet locum in fructibus bonorū ecclesiasticorū. Et quid si clerici clam extrahant bona alterius, an illa sint publicāda.

SVMMARIA.

1 *Statuto vetante extractionem bladorum non ligantur ecclesiastici.*
2 *Etiam in bonis patrimonialibus.*
3 *Clericus deferens res alterius dicens esse suas, facit illas incidere in commissum.*
4 *Mulio, qui defert res alterius, non soluens gabellam, facit eas incidere in commissum.*
5 *Dominus mercium commissarum per gabellam, quando restituitur in integrum.*
6 *Gabella publicat merces interceptas, nulla admissa excusatione mulieris.*
7 *Clerici iuramento statur contra gabellarios, dicentis res esse suas.*
8 *Iudex ecclesiasticus est competens in cognoscendo de bonis clerici, exemptis à gabellis.*

STatuto † decreto extractionis bladorum extra ter- 1
ritorium, non ligantur ecclesiastici pro fructibus recollectis de bonis ecclesiasticis, vt probat Ripa *in tit. de remediis præseruatiuis ad conseruandum vbertatem, n.122. in tract. de pest.* & post alios relatos sequitur Plotus *in tract. de in litem iurando, n.289. vers. ex ipso tamen decreto,* quod habere locum, etiam si ex bonis
† patrimonialibus clericorum recollecti fuerint, satis 2
probari potest ex dictis supra *casu..*
Sed difficultas est, quid si clericus † deferat res al- 3
terius

Digitized by Google

terius non exempti, dicens esse suas. Certè faciat illas
incidere in commissum, Bart. per illum tex. *in l. fi. C. de*
annonn & tribut. lib. 10. quem citat Bertach. *in tract. de*
gabellis, parte 7. *q.* 20. *nu.* 42. addens simile esse in colle-
ctis, quo casu res illis suppositæ, assertæq; clericorum,
debent confiscari, Bart. *in l.* 1. *C. de naub. non excus. lib.*
10. Neque releuet, quod nõ de sciẽtia domini fuerunt
4 datæ clerico, prout dicimus de mulione, † qui portaue-
rat merces alterius, & non soluerit gabellam, vt non
sint ex eius culpa publicatæ merces: & si per statutum
esset dispositum, quod merces publicentur, cuiuscun-
que sint, ex sola culpa, vel dolo deferentis, quod statu-
tum valet, vt probat Paul. de Castro, & Roman. *in l.*
cotem. §. dominus, ff. de publicã. & vectigal. eo casu ipse
mulio teneretur domino mercium: & si non esset sol-
5 uendo, datur de iure domino mercium † restitutio in
integrum ex clausula generali, argumento eorũ, quæ
notat Innoc. *in rubric. de consuetud. col. fin.* & ita dicunt
Immola, & Rom. *in d. l. cotem, §. dominum.* ex notatis per
Bart. ibidẽ, & sequitur Alex. in additionibus. Sed istis
non obstantibus contrarium fuit decisum Neapoli in
tribunali Regiæ Cameræ, vt scribit Regens Reuerte-
rius *in suis votis*, quæ ego habeo manuscripta: & for-
tius hoc procedit, si fuissent facta banna, quod qui nõ
soluit iura doganarum, & alia vectigala, amittat mer-
ces interceptas, & non possit se excusare ob culpam
6 mulionis, vel † alterius commissi, seu factoris, vel mi-
nistri, aliàs nunquam merces extractæ contra deue-
tum, inciderent in commissum ob dirictus non solu-
tos, quia nunquam, vel rarò vehuntur per dominos
mercium.

Declaratur resolutio istius difficultatis. Nam si ga-
7 bellarij dicerent res esse alienas, clerici † autem pro-
prias, stabitur iuramento nedum clericorũ, sed etiam
nontiorum, nisi repugnaret qualitas personarum,
Card. *in clem. præsenti, de censib.* Doct. communiter *in*
l. cætera. §. sed si quis, de legat. 1. Francisc. Marc. *decis.* 41.
parte 1. *& decis.* 268. *parte* 2. cum aliis per Roland. *in*
consi. 71. *n.* 24. *vol.* 4. & si opus esset determinatio iudi-
8 cis, ad ecclesiasticum † recurrendum est, vt in his ter-
minis probat idem Card. *in d. clem. præsenti, in* 9. *q. per*
textum ibi, in vers. locorum diœcesani. cum aliis per Ro-
land. *in d. consi.* 71. *nu.* 25. *vol.* 4.

CASVS LXXXIV.

Stante statuto, quod libri mercatorum faciant plenam fidem, non possunt facere fidem contra clericos, præsertim extra actum.

SVMMARIA.

1 *Statutum vel consuetudo dictans dari fidem libris mercatorum, non valent.*
2 *Libri mercatorum an faciant fidem contra ecclesiasticos, vigore statuti.*
3 *Statutum de adhibendo fidem libris mercatorum intelligitur de pertinentibus ad mercaturam.*
4 *Libri mercatorum non faciunt fidem de fideiussione, etiam stante statuto.*
5 *Priores artium habentes iurisdictionem in hominibus illius artis, intelliguntur de pertinentibus ad illam artem.*

1 CONclusum est inter Doctores, statutum, † vel
consuetudinem de adhibendo plenam fidem li-
bris mercatorum, non valere, quia inducit facilita-
tem delinquendi, & peccandi, Felyn. *in c.* 1. *de fide in-*
strument. & in c. sicut, de probationib. Bald. *in l. vnic. C. de*
confess. Abb. *in c. bonæ, in* 2. *de postulat. prælat.* Barto. *in l.*
nuda ratio. ff. de donat. & in l. quædam, ff. de edendo. & ibi
Angel. *in §. nummularios.* & in specie de libris mer-
catorum Florentiæ, quod non probent, non obstante
statuto Florentino, propter eandem rationem, con-
clusum fuit in Rota Vrbis, vt *in nouissimis decis.* 951.
lib. 3. *fol.* 232.

Sed quia in tota prouincia Etruriæ condita sunt
huiusmodi statuta, super quorum validitate inuete-
rata est consuetudo iudicandi: dubitatum est, an alia
ratione posset dici, libros prædictos † nullam fidem 2
facere contra ecclesiasticos: & licet veri termini iuris-
dictionis sint, ex defectu potestatis non præsumi sta-
tuentes velle clericos comprehendere, de quibus in
specie disponere non poterant. Item quod statuta lai-
corum non sint obseruanda in Curia Episcopi, vt sæ-
pius probauimus supra: tamen omissis his terminis,
qui etiam iudicibus mercatoribus persuaderi non pos-
sunt, dicendum est, etiam clericos absoluendos esse.
Quia regulariter hoc statutum † debet intelligi de 3
pertinentibus ad mercaturam, non autem extra actum
mercaturæ, Fel. *in c. cæterum, num.* 8. *in fine, de iudic. &*
in c. post miserabilem, col. 2. *in fine de probat.* Aretinus *in*
consi. 33. *incip. consultatio præmissa, col.* 1. Roman. *in consi.*
205. *in puncto proposito, col.* 1. *& ibi Addentes.* & hanc esse
communem opinionem probat Roland. *in consil.* 92.
n. 7. *& seq. vol.* 3. Alba. *in consi.* 95. *n.* 12. *& consi.* 577. *n.* 9.
& cons. 719. *n.* 7. Crauetta *de antiquit. tempor. parte* 1. *n.*
267. *vers. rursus talis, & n.* 256. *vers. quinto intellige.*
Dec. *in c.* 2. *n.* 18. *de fide instrumen. & in c.* 1. *n.* 30. *de proba.*
Viuius *in suis communib. opin. in ver. statutum iubens li-*
bris, vers. dictumque statutum.

Et ad hoc est textus *in l. si quis ex argentarijs, §. in ra-*
tione, ff. de edendo. qui ait, si argentarius in libro suo
scripsit pignus, non censetur esse actus pertinens ad
eius negotiationem, & ibi Ias. notat hoc, idem Ias. *in*
consil. 103. *vol.* 1. consuluit non esse adhibendam † fi- 4
dem libris mercatorum, in quibus erat scriptum, Ti-
tium fideiussisse, quia fideiussio non erat de pertinen-
tibus ad eorum mercaturam, & sequitur Alba *in d.*
consil. 577. *n.* 12. Idem Alb. *in consi.* 576. scripsit non esse
credendum libris mercatorum, vbi erat descriptum,
presbyterum Simonem post mortem Antonij pro-
misisse soluere ipsis mercatoribus quod debebat An-
tonius, & ita loquitur in terminis huius articuli.

Pro quo etiam facit, quod voluit Guglielm. de Cun.
in l. nulli, C. quorum appell. non recip. quod licet priores
† artium habeant iurisdictionem ministrandi iusti- 5
tiam inter homines suæ societatis illius artis, tamen
intelligitur tantum circa res pertinentes ad illam ar-
tem, & non circa alia. Item alia similia pro comproba-
tione huius articuli congerunt Barbatia *in cap. cum or-*
dinem, col. fin. de rescript. & Marsil. *in repetitione rubricæ*
ff. de fideiussorib. num. 209. *vsque ad* 213. *& in l. fin. n.* 168.
& plur. seq. ff. de iurisd. omn. iudic. & Roland. *in d. consi.*
92. *vol.* 3. vbi vide.

CASVS LXXXV.

Statutum, quod occisor non succedat occiso, non comprehendit clericos perpetrantes homicidium, etiam cum qualitate: nec potuit inferre præiudicium fisco ecclesiæ.

Digitized by Google

SUMMARIA.

1 *Statutum, quod occidens non succedat occiso, est validum.*

2 *Statutum, quod occisor nihil possit habere inter viuos, vel vltima voluntate, quomodolibet de bonis occisi est validum.*

3 *Fiscus aufert bona ab occidente, qui poterat esse hares occisi.*

4 *Statutum, quod occidens non succedat occiso, habet locum in homicidio qualificato.*

5 *Statuta auferentia successionem ab occisore proximiore occisi, non comprehendunt ecclesiasticos occisores.*

6 *Occidens aliquem, qui est proximior, succedit de iure communi, sed fiscus aufert tanquam ab indigno.*

7 *Frater si fratrem occidit, priuatur feudo, quod vadit ad agnatos, secus si feudum non sit paternum.*

8 *Statutum auferens successionem occisi ab occisore est correctorium iuris communis.*

9 *Statutum interpretatur, vt minus corrigat ius commune quàm sit possibile.*

10 *Dispositio correctoria & odiosa extenditur ex rationis identitate pro euitando peccato.*

11 C.1. de homicid. lib. 6. *extenditur ad personas maximi gradus.*

12 *Et comprehendit Cardinales.*

13 *Pralati Ecclesia debent plus aliis à fraude esse alieni.*

14 *Statutum correctorium pro euitando peccato ex defectu potestatis non comprehendit ecclesiasticos.*

15 *Statutum generale nunquam extenditur ad personas non subditas.*

16 *Statutorum dispositio commensuratur à potestate.*

17 *Iurisdictio non confertur à publica vtilitate, nec à causa euitandi peccati.*

18 *Statuta auferentia successionem occisi ab occisore intelliguntur etiam si ad defensionem factum fuerit.*

19 *Dictio,* penitus, *est pracisa, nec recipit modificationem.*

20 *Aduerbium* omnino *est affirmatiuum, & intelligitur etiam ex leui causa.*

21 *Aduerbiū* nunquam *potentius operatur in omni casu.*

22 *Clericus occidens aliquem ad sui defensionem non priuatur eius successione de iure communi.*

23 *Clericus occidens ad sui defensionem non incurrit irregularitatem.*

24 *Item si occideret occupatorem rerum ecclesia.*

25 *Statuta non recipiunt interpretationem à iure communi, quod corrigunt.*

26 *Donatio perditur à donatario occidente donantem.*

27 *Fiscus non aufert à donante occidente donatarium, cui nihil erat quasitum.*

28 *Statutum idem disponens, quod ius commune, debet aliquid operari.*

29 *Expensa litium debentur victori, stante statuto, etiam si victus habuit iustam causam litigandi.*

30 *Statutum vt aliquid operetur, debet interpretari vltra ius commune.*

31 *Statuta excludentia fiscum à publicatione bonorum homicida, dicuntur contra libertatem ecclesia.*

32 *Ecclesiam habere fiscum secundum communem sententiam.*

33 *Statuta contingunt iura ecclesia, etiam per indirectum, sunt contra eius libertatem.*

STatuto Perusij disponitur *in rubrica de homicidijs,* Si quis alterum interfecerit, cui ex testamento, vel ab intestato ipse, vel descendentes ex eo succederent, eo casu à successione prædicto, tanquam indigni, tam ipsi, quàm descendentes ex eo, penitus sint exclusi, atque successio deferatur ei, qui post dictos expulsos de iure admitteretur, ita quod non deferatur in fiscum. De cuius statuti † validitate, & quod dicatur priuare 1
filios delinquentis etiam legitime, atque penitus excludere fiscum, latè consuluit Decius *in consil.* 525.

Simile statutum est Brixiæ, quod occisor † nunquā 2
possit habere de bonis personæ occisæ per modum successionis ex testamento, vel ab intestato, nec per modum alicuius acquisitionis, nec contractus cuiuslibet, vel aliquo alio modo. Qui modi, per quos de ipsis bonis personæ occisæ talis personæ homicida acquisiuisset, ipso iure & facto nullius sint momenti. Per quod statutum, ipsum occisorem fieri incapacem successionis prædictæ: neque ei aliquo modo quæri posse, à quo tanquam ab indigno † fiscus auferre posset, & 3
data occisoris incapacitate fiscum nihil prætendere posse, diffusè scripsit Andreas Barbatia *in consil.* 8. *in* 2. *dubio, vol.* 3. & Peregrin. *in consil.* 91. & multo magis dictum statutum † habere locum in homicidio qualifi- 4
cato, puta parricidio, vel assassinio, consuluit idem Barbat. *in d. consi.* 8. *in* 3. *dubio.* & Surdus *in consil.* 16.

Sed quia Peregrinus *in d. consi.* 91. infectatus fuit illā opinionem, etiam in casu, quo clericus diabolico spiritu ductus similia delicta perpetraret, concluditque habere locum in ipso, vt veritas huius casus appareat, declaro per tres articulos.

Primus articulus est: Statuta † prædicta auferentia 5
successionem ab occisore proximiore illi occiso, nullo modo posse comprehendere ecclesiasticos. Pro cuius veritate firmandum est, opinionem verissimam atque certam, Occisorem † proximiorem occiso, suc- 6
cedere illi de iure communi, à quo fiscum, tanquam ab indigno auferre. Quam firmarunt Baldus *in l. eam quam, n.* 10. *C. de fideicommiss.* post Dynum, quem refert & sequitur *in l. sequens quæstio, ff. ad Syllani.* Idem Bal. post Cynum *in l. hareditas, C. de his quib. vt indign.* vbi subdit, quod Bart. qui tenet contrarium opinionē *in l. cum ratio, §. fin. ff. de bon. damnat.* dixit contra casum *l. his consequenter, §.* 1. *ff. famil. hercisc.* idem dixit Flori. contra Bart. *in d. l. his consequenter, §.* 1. Idem Bal. *in c.* 1. *§. similiter in primo, quibus modis feud. amitt.* ait, si frater occidit † fratrem, priuatur feudo, & vadit ad ag- 7
natos proximos, si est paternum, & non applicatur fisco; secus si non est paternum, quem refert, & sequitur Ioannes de Amicia *in consi.* 10. *n.* 9. eandem opinionem tenet Angel. *in l. fin. ff. si quis aliquem test. prohib.* & Sal. *in l. hareditas.* Bened. *in c. Raynutius, in ver. condit. in secundo, n.* 10. Andr. Barbat. *in d. cons.* 8. *in* 1. *dubio.* cum aliis per Boer. *decis.* 25. & hanc esse magis communem opinionem probat Peregrin. *in d. consi.* 91. *n.* 3. pro qua est casus *in l. Lucius, ff. de iure fisci.*

Ergo statutum † auferens successionem occisi ab 8
occisore, dicitur correctorium iuris communis, sed non potest intelligi corrigere respectu ecclesiasticorum. Primo, quia sufficit statutum in suo actu aliquid operari, & sic respectu laicorum, & postea, † vt minus 9
corrigat, quam sit possibile, *c. cum dilectus, de consuet.* Alex. *in l. inter cætera, n.* 5. *ff. de liber. & posthu. & in l.* 3. *§. prator ait, ff. de damn. infect.* Cur. iun. *in consi.* 7. *n.* 8. *& consi.* 105. *col.* 1. Paris. *consi.* 46. *n.* 68. *vol.* 1. *& cons.* 100. *n.* 6. *vol.* 3. Rolan. *cons.* 72. *n.* 27. *& seq. vo.* 3. Ias. in *l. omnes populi.* probat esse communem, Suedus *decis.* 56. *n.* 3. qui alios referunt.

Et licet quando † agitur de salute animarum, & e- 10
uitando peccato, dispositio correctoria & odiosa de

tali materia loquens , extenditur ex rationis identita-
te, Io. Andr. *in c. ex tenore, qui fil. sint legit*. quem sequi-
tur ibi Ant. de But. & Abbas. Idem Abb. *in c. quæsiuit,*
de diuort. per Bar. *in aut. sacramenta puberum, vers. qua-*
ro verum ista, C. si aduers. vend. Sicut dicimus, quod dis-
11 positio † *.1. de homicid. lib. 6.* respicit fauorem anima-
rum, & ideo Io. Andr. ibi extendit ad personas etiam
maximi gradus , & ideo cum loquatur etiam de Prin-
cipe , ipse extendit etiam ad personas supra Princi-
pem , ex quo constitutio illa respicit fauorem anima-
rum , & Reipublicæ secũdum eum, & Capyc. *decis. 155.*
12 *n. 23.* & ideo comprehendere etiam Cardinales, † pro-
bat Fel. *in c. ad aures, n. 31. de rescript.* & Cassador. *decis.*
38. n. 5. de regul. Cancellar. Et sicut dicimus , quod *in d.*
c. 1. non fuerunt nominati Cardinales propter hone-
statem religionis , & ne Christianis detur scandalum,
quod Episcopi & Cardinales possunt huiusmodi de-
13 licta facere. Nam cum maiori † dignitate fint prædi-
ti oportet eos plus aliis à fraude esse alienos , vt nota-
tur *in c. cum quidam, de iureiur. & l. presbyteri. C. de e-*
pisc. & cleric. & facit tex. *in clem. 1. de renuntiat.* & ideo
Sarnens. *super regula de infirmis resignantibus* , alios ci-
tans, concludit *in dispositione d. c. 1.* comprehendi etiam
Cardinales , & per prædicta concluserunt grauissimi
viri , comprehendi etiam Archiepiscopum Pisanum,
qui fuit furcis suspensus à populo Florentino propter
coniurationem in Laurentium Medices , Socin. *in*
cons. 20. quæstio. 4. in fine, inter consilia Francisc. 1. Curty.
Idem Curt. *consi. 21.* & cæteri illius temporis consulto-
res. Ita cum per hoc statutum correctorium agatur de
salute animarum, & euitando peccato , videtur etiam
14 comprehendere ecclesiasticos , † de quibus , propter
honestatem , & ad euitandum scandalum , ne similia
perpetrare videantur soliti, nullam mentionem facere
opus erat.

Tamen hoc non procedit ex defectu potestatis;
qua carent statuentes laici in clericos, & ideo non præ-
sumuntur velle quod non est in eorum potestate , *c. à*
nobis, in primo, de sent. excomm. cum aliis per Albam *in*
15 *cons. 375.* vnde statutum † quantumcumque generale
non extenditur ad personas exemptas, neque subditas
iurisdictioni statuentium, Bal. *in l. omnes populi.* Socin.
in cons. 74. n. 11. vol. 1. Gozad. *in cons. 76. n. 12.* Ias. *in §.*
diui, in prima lectura n. 83. Abb. *in c. constitutus , n. 4.*
vers. secus, de restit. in integr. Ideo verba generalia sta-
tuti non possunt intelligi de personis exemptis, Syl-
uan. *in cons. 73. n. 4.* Rimin. sen. *in cons. 313. n. 13. vol. 2.*
Bursat. *in cons. 189. n. 33. lib. 2.* quia dispositio statuen-
16 tium † commensuratur ab eorum potestate , neque
creditur personas exemptas in sua generali dispositio-
ne voluisse comprehendere, Abb. *in d. c. nobis, n. 4. & 5.*
de sentent. excomm. Alex. *in con. 220. vol. 2.* Crot. *in cons.*
75. n. 13. Alba *in cõs. 8.* & ibi quod ecclesiastici, qui non
subduntur statuentibus, sub statuto nullo modo inclu-
duntur, & quod in materia iurisdictionis valeat argu-
mentum , si non possunt expressè , non præsumuntur
tacitè voluisse. sæpius probaui supra. Nec illa publica
17 vtilitas, quam † considerauit Peregrin. *in d. cons. 91. nu.*
11. neque ratio euitandi peccati potuit dare iurisdictio-
nem laicis super ecclesiasticos , quæ peccati euitandi
ratio propriè consideratur per ius canonicum , ideo
dispositio *d. c. 1. de homicid. lib. 6.* potuit comprehende-
re Cardinales, qui subsunt Pontificiæ potestati , quod
secus est de clericis respectu laicorum.

18 Item hæc statuta † comprehendunt homicidium
quomodocunq; factum fuerit , etiam si ad defensio-
nem. Nam statutum Perusij priuat penitus occiso-
rem, & descendentes eius à successione , & qui occidit
ad defensionem homicidium perpetrat. Item quia di-
ctio *penitus* † præcisa est, nec recipit limitationẽ, aut 19
modificationem, Ange. *in cõs. 31. viso laudo, col. 3.* Alex.
in l. qui vsumfructum, ff. de verb. oblig. Dec. *in auth. qui*
rem. col. fi. C. de sacros. eccl. & in cons. 157. col. 1. & in cons.
401. col. 2. Tiraq. *in l. si vnquã, in ver. reuertatur. n. 87. C.*
de renoc. donat. Et dictio *penitus* importat idem quod
omnino, Albert. Brun. *in tract. de præpositionibus, n. 81.* &
dictio *omnino* † est aduerbiũ affirmandi , quod verifi- 20
catur etiam ex leui causa , vt dicit idẽ Albert. per tex.
in c. etsi Christus, de iureiur. Multo magis hæc procedũt
in statuto Brixiæ, quod dicit occisorem nunquam pos-
se habere de bonis occisi; ergo comprehendit homi-
cidium ad defensionem, quia aduerbium *nunquam* † est 21
vniuersale negatiuum, quod potentius operatur , &
in omni casu, *l. hoc iure, ff. de condit. & demonstrat.* & ibi
Castrens. Immol. Cuman. & alii. Signorol. *consil. 68.*
quædam mulier, col. 2. Riminal. iunior *in consi. 586. n. 45.*
& consi. 529. n. 9. ergo non potest limitari in homici-
dio ad defensionem. Sed de iure communi clericus si
aliquem † ad sui defensionem interficeret, non priua- 22
retur successione occisi , vt dixi , & fiscus non posset
auferre ab eo , tanquam ab indigno , quia neque hoc
casu peccaret, neque irregularitatem † incurrit, *clem. 1.* 23
de homicid. Iacobus de Grassis *in decisionibus casuum*
conscientiæ, cap. 64. n. 6. & seq. lib. 2. Simon Maiolus e-
piscopus Vulturariensis *in tractatu de irregularitatibus*
& alijs canonicis impedimentis. de homicidio, c. 48. n. 6. &
seq. Idem si occideret † occupatorem rerum ecclesiæ, 24
non esset irregularis, Innocent. *in c. olim, de restit. spo-*
liat. Archidiacon. *in c. generali, de electione lib. 6.* Cardi.
in clem. 2. in 5. notabili, de relig. do. ergo si prædicta sta-
tuta comprehenderent clericos, auferrent eis compe-
tentia de iure communi , & sic essent contra libertatẽ
ecclesiasticam , & non valerent , vt communiter per
scribentes *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.* & scripsi
sæpius supra. Neque possunt prædicta statuta † reci- 25
pere hanc interpretationem de iure communi , quod
corrigunt, Bal. *in l. maximum vitium. col. 5. vers. vlterius*
quæritur, n. 14. C. de liber. præterit. Alex. *consi. 227. ponde-*
ratis, col. 1. vol. 6. Socin. *in con. 89. circa præmissum. num.*
30. vol. 4. Dec. *in l. 1. in secunda lect. n. 14. C. qui admitti.*
& esse communem opinionem testatur Cotta *in suis*
memor. in verb. statutum. Næuizan *in consil. 95. n. 18.* Go-
zadin. *in consil. 19. n. 19. & consil. 59. n. 20.* Soc. iun. *in cons.*
93. in fine, vol. 3. Menoc. *in consi. 65. n. 57. & in consil. 88.*
n. 3. vol. 1. qui dicit esse magis communem opinio-
nem. Et licet aliqui velint recipere interpretationem
de iure communi in eo , in quo non corrigunt illud,
vt per addentes ad Bartolum *in leg. 3. §. hæc verba, ff. de*
negotijs gest. Tamen prædicta statuta , vt dictum est,
corrigunt in omni casu homicidij respectu dictæ suc-
cessionis.

Secundus articulus est , cum tractatur de bonis,
quæ debentur ex mera liberalitate donantis, tunc per
homicidium † perpetratum à donatario contra do- 26
nantem, ipso iure perditur lucrum illorum, Bald. *in l.*
si tibi, C. de donat. ante nupt. Guglielm. de Benedict. *in*
d. ver. condidit, n. 10. vers. & ita fuit alias arresto. vbi te-
statur sic fuisse iudicatum ; ergo fiscus † non auferet à 27
donatario, cui nil fuit quæsitum, & huc conferont scri-
pta per Barbatiam *in d. consil 8. in 2. dub.* Quo casu si i-
dem disponeretur per statutum , neq; comprehende-
ret clericos. Nam cum statutum † disponens idẽ quod 28
ius

Digitized by Google

ius commune debeat aliquid operari vltra ius com-
mune,ne videatur fruſtra factum, gloſſ.*in auth.in ex-
hibendis reu,§.quia vero.* & ibi Angel.illam commen-
dat. Vnde licet victus oon debeat condemnari in ex-
29 penſis, † quando habuit iuſtam cauſam litigandi, vt
habetur *in l.qui ſolidum,§.etiam,de legat.2.& in l.eum
quem temerè,ff.de iudic.& in l.properandum, §.ſin autē
Cod.eod.titul.& c.finem litibus,de dolo & contumat.* Si
tamen per ſtatutum diſponetur, quod victus victori
condemnetur in expenſis, tunc etiam ſi habuerit iu-
ſtam cauſam litigandi coodemnabitur, vt ſtatutū ali-
quid operetur vltra iuscommune,vt tenet idem Ang.
in l.non ſolùm,ff.de rei vendic.& ſequitur Alex.*in conſ.
257.viſo proceſſu,in fine, & conſi.183.viſo puncto,in fine,
volum.5. & in additionibus ad Bartol.in l.1.Cod.de the-
ſaur.lib.10.* Et quod ſtatutum huiuſmodi debeat ali-
quid operari vltra ius commune, probat Marſ.*in pra-
ctica criminal.§.opportunè, n.41.& ſequent.& in repetit.*
30 *rubricæ,ff.de fideiuſſo.n.356.* Imò vt † aliquid operetur,
debet interpretari vltra ius commune, vt probat idē
Marſil.*in l.patre vel marito, num.19.ff.de quæſtionibus.*
Saltem operabitur admonitionem vltra ius commu-
ne,puta ſi diſponeret ſuper reſidētia epiſcoporum, vt
aliquid operetur vltra ius commune, Fel.*in c.ſi autem,
n.3.verſi.primo niſi ſtatutum,de reſcript.*Quo caſu illud
plus effectus, quod producturum eſſet ſtatutum, non
poſſet habere locum contra clericos ex defectu pote-
ſtatis,*dict.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.* neque potuiſſent ſta-
tuentes de ipſis iotelligere, vt dixi in præcedenti ar-
ticulo, etiam ſi produceret ſolam mentionem, quia
nullo modo pertinet ad laicos in clericos diſponere,
etiam admonendo.

31 Tertius articulus eſt:Statuto † prædicta excluden-
tia fiſcum à publicatiooe bonorum clerici homicidæ
dicuntur contra libertatē eccleſiæ. Nam cùm proba-
tum ſit in primo articulo, homicidam non excludi de
iure communi à ſucceſsione occiſi,& ab ipſo interfe-
ctore auferre fiſcum,tanquam ab indigno; hāc igitur
bonorum publicationem faciet fiſcus delinquentis,&
ſic fiſcus eccleſiæ, vt probat Antooius de Butrio poſt
gloſſam *in c.quia diuerſitatem, de conceſſ.preb.*cum aliis
ad hoc adductis per Diaz *in ſua practica canon. c.135.
n.3.& ſeq.& ibi Addentes.*& de hoc ſcribam infra *in 2.*
32 *centuria,caſ.*137.Et quod eccleſia † habeat fiſcū,dicunt
gloſ.& Ant.de But. *in d.c.quia diuerſitatem.*Cardin.*in
clem.2.§.1.de hæret.* Abb.*in c.2.de ſucce.ab inteſt.*Fel.la-
tè *in c.irrefragabili, §.caterū.verſ.quarta concl.de offi.or-
di.*Steph.Aufr.*ſuper Capell.Toloſ.deciſ.*074. Et hanc o-
pinionem vti magis cōmunem,& vſu comprobatam,
probat Cooar. *in lib.2.variarum reſolut.c.9.nu.11.*& ſe-
quitur Franci.Marc.*deciſ.*339.*n.12.pars.1.* & latè ſcribit
33 Foller.*in practic.criminal.canonic.fol.*68.*n.14.*Sed † ſta-
tuta cùm tangunt iura eccleſiaſticorum, etiam ſi per
indirectum ipſa minuerent, dicuntur contra libertatē
eccleſiæ, vt probant Gaſpar Calderin.*in conſi.12.inter
conſilia Ancaran.* & Collegium Bononienſe *in conſil.
ſeq.* & idem Aocaran. *in conſil.* 155. & ſic fuiſſe iudica-
tum, refert idem Ancaran.*in conſil.*298. *nu* 3.quos re-
fert,& ſequitur idem Peregrin.*in d.conſil.91.numer.13.*
Quicquid ſuper huiuſmodi confiſcatione dixerit Ro-
mao. *in ſingul.*579.*incip.hæres indignus.* cui
reſpondebo diffuſius in congruentio-
ri loco iofra *in 2.centu-
ria caſu.* ...

CASVS LXXXVI.

Eccleſiaſticos non teneri recipere hoſpi-
tes, neq; milites in eorum domibus, aut
monaſteriis, vigore ordinum laicorum,
ſiue tempore neceſsitatis belli, ſiue ad-
uētus Principis, & conſuetudinem con-
trariam non valere.

SVMMARIA.

1 *Prælatus debet eſſe hoſpitator pauperum.*
2 *Clerici ſeculares quomodo tenentur ad hoſpitalitatem.*
3 *Laici non poſſunt cogere clericos ad hoſpitalitatem.*
4 *Executores priuatorum non debent habitare in domi-
bus eccleſiarum.*
5 *Principes ſeculares non poſſunt ponere milites, vel a-
lios laicos in hoſpitiis eccleſiaſticis.*
6 *Laico nulli licet rumpere domos eccleſiæ ratione iuris
ſibi debiti.*
7 *Conſuetudo nulla hoſpitandi poteſt grauare clericos,&
alios eccleſiaſticos.*
8 *Clerici non poſſunt cogi ad hoſpitandum, etiam ſtante
maxima neceſsitate.*
9 *Etiam de iure ciuili.*
10 *Leges Codicis dum inferunt præiudicium eccleſiis, non
ſunt approbata per Papam.*

PRælatus † debet eſſe hoſpitator pauperum, & ne- 1
ceſſaria eis miniſtrare, atq; eleemoſynas maximè
mendicantibus verecundis erogare,*1.ad Timoth.c.3.*&
habetur *in ſumma diſt.42.* Item alij clerici † ſeculares 2
tenentur ad hoſpitalitatem,text.cum gloſſ.*in c.de mo-
nachis,de præb.& ibi* Abb.*nu.3.& 4.poſt Inno.*iotelligit
ad ſolitam,& iuxta vires facultatum:non enim tenen-
tur omnes recipere, & poſtea mendicare, ſed primo
ſubueniendum eſt ſeruitoribus, *c.de his,de eccleſ.ædifi-
can.*item reparanda eſt prius eccleſia,*c.paſtoralis,de his
quæ fiunt à prælatis, in princ.*ex aliis redditibus poteſt
teneri hoſpitalitas, & intelligit Abb.*in d.cap.de mona-
chis,nu.4.* Niſi eſſet tanta proximorū neceſsitas,quod
fame morerentur,quia tunc eiſdem ſubueniēdum eſt,
quia etiam eccleſia tenetur vendere bona,etiamſi ſint
vaſa eccleſiæ,*c.aurum 11.quæſt.2.*

Propterea laici † abutentes opera charitatis,aliquā- 3
do ſolent cogere eccleſiaſticos ad huiuſmodi hoſpi-
talitatem præſtaodam,contra quos ſummus Pootifex
in c.1,de immunit.eccleſ. ſtatuit per hæc verba: [Vt in
domibus eccleſiarum,neq; miſſus,neq; comes,vel iu-
dex publicus, vel miniſter,quaſi pro cōſuetudine pla-
citum, vel hoſpitium vendicent, ſed in publicis locis
domos conſtituant, io quibus placitum teneant,& et-
iam hoſpitentur.]

Per quem textum dicit Anton.de Butr. *in 1.not.*
Nota quod executores † priuatorum non debeot ha- 4
bitare in domibus eccleſiarum, ſicut iſti coneſtabi-
les, & gentes armorum, & prouiſionati non debeot
poni io eccleſiis, neq; in domibus eccleſiarum, quan-
quam contrarium de facto ſeruetur, & malè hic in
Florentia. Neque comes intelligitur de comite, qui
ducit ſecum magnam comitiuam, quod notat contra
Bononienſes, qui ponunt domioos ciuitatum, & ty-
rānos peſsimos in eccleſiis, & quod peius eſt in men-
dicantium choris, in quibus fiunt omnes diſſolutio-
oes,&c. Abbas *ibid.num.3.*dicit: Ea hac opinione oota
contra Principes † ſeculares, qui ponunt Legatos 5
Principis, ſeu alicuius Domini, ſeu Comitis, vel Ca-
pitaneos gentium armorum ad hoſpitandum in ec-
cleſiis, monaſteriis, pro eorum domibus, quod fieri

n debet, vt hic, tum propter immunitatem ecclenoarum, vt hic, tum propter dissolutiones, & lasciuias, siquę per tales ibi fiunt. Idem firmat ibi Inn. *nu. 2. vers. Sed nobis videtur quod nulli laico, † imò etiã clerico licet*
6 *violenter rũpere domos ecclesiæ ratione alicuius iuris sibi debiti, cum omnia bona ecclesiarũ sint sancta sanctorum, & domino consecrata, & in eis sacrilegiũ committatur, & nulli liceat, 12. quæst. 2. &c.* Ex quo patet, nullam con-
7 suetudinẽ † hospitandi posse grauare ecclesiasticos ad hoc; imò talis consuetudo esset contra libertatẽ ecclesiæ, & nõ valeret, vt post Inn. probant Io. Aod. & Ancar. ibid. vterque *n. 2.* & Abb. *n. 4.* Neq; ad hoc possũt
8 cogi † etiam stante maxima & grauissima necessitate, prout scripsit Octauia. Vulpell. *in tract. de libertate eccles. lib. 2. n. 47. & seq.* quia imò hic casus, sicut plurimi per ipsum congesti, sunt cõtra libertatem ecclesiasticã, & non conueniuot illi egregio titulo: & latè scripsi sup. in primo casu, stãte maxima oecessitate belli, & vbi bona laicorum nõ sufficerent, oec teneri ecclesiasticos vigore alicuius ordinis laicorũ, oisi per summum Põtificem declararetur val in certis casibus per Episcopum, vt ibi diffusius dixi. Sed ipse Deus omnipoteoa liberet ecclesias atque ecclesiasticos à tam imminenti necessitate, & quando accideret, auertat animos Prælatorum ecclesiæ io dispensando, ne ecclesiæ atque cæteræ res sacræ tam prauiter deturpentur.

9 Idem etiam est dispositum † de iure ciuili, *l. 1. C. de episcop. & cleri. vers. neque hospites suscipietis.* quam legẽ licet Saly. ibi limitet io aduentu Principis per tex. *in l. neminem, C. de sacrosf. eccles.* & Gregor. Lopez *in l. 51. tit. 6. partita* 1. in gl. finali dicat esse rationẽ, quia bona & possessiones prædictæ, aotequam peruenirẽt ad ecclesiasticos, erant obligatæ ad hoc munus persooale, seu militare, puta exercitus, vel hospitiũ, (quod est patrimoniale) vel aliud simile, ergo dicuntur peruenire ad ecclesiasticos cum hoc onere: tamen hãc non esse do-
10 ctrinam bonam constat, quia leges Codicis † dũ inferunt præiudicium ecclesiis non censentur approbatæ per summum Pontificem, & factæ à noo habente potestatẽ, nullius sunt efficaciæ respectu ecclesiasticorũ, vt dicunt communiter *in d. ca. ecclesia sancta Maria.* Itẽ quod bona & possessiones, quæ erãt subiectæ ooeribus laicorũ, si peruenerint ad manus ecclesiasticorũ, non amplius subiaceãt prædictis oneribus, sed sint liberæ & immunes, satis supérque scripsi supra *cas. 11.*

CASVS LXXXVII.

Statutũ, quod Notarius non matriculatus in collegio non possit instrumenta conficere, & si contra fecerit, incidat in pœnam, ipsáque instrumenta nullius sint efficaciæ, non comprehendit clericos, neque Notarios Pontificia aut Imperiali auctoritate creatos.

SVMMARIA.

1 *Statutum, quod Notarius non matriculatus in loco, nõ conficiat instrumenta sub pœna, an sit validum.*
2 *Statutum de prohibitione Notariorum sub pœna non comprehendit clericos.*
3 *Clerici regulariter non possunt esse Notarij.*
4 *Clerici possunt esse Notarij in concernentibus iura ecclesiarum.*
5 *Statuta specialem mentionem facientia de clericis non valent.*
6 *Statuta laicorum prohibentia Notarios forenses exercere in loco, non comprehendunt Notarios Pontificia & Imperiali auctoritate creatos.*
7 *Notarius creatus ab Imperatore potest facere instrumenta in Francia, Anglia & Hispania.*
8 *Statutum factum ab inferiori Principe, nihil potest in præiudicium superioris.*
9 *Notarius non descriptus in loco inferiori potest conficere instrumenta, si descriptus est in loco superiori.*
10 *Collegium artis quas ordinationes facere possit, non autem leges.*
11 *Statuta à collegiis Notariorum condita quando appellentur monopolia.*
12 *Notarij creati à Principibus inferioribus Papa & Imperatore, non possunt exercere in loco non subdito.*
13 *Notarius creatus ab vno Principe non potest rogari de instrumentis inter subditos alterius Principis.*
14 *Sec' inter subiectos sui Principis etiã extra territoriũ.*
15 *Notarius Pergami potest conficere instrumentum Mediolani inter Pergamenses.*
16 *Statutum loquens de personis non potest inhabilitare forenses.*
17 *Statutum inhabilitans Notarios an loquatur in personam, vel in rem.*
18 *Statutum mixtim loquens de persona, & de forma, non ligat forenses.*
19 *Instrumenta confecta per Notarium forensem in loco prohibito, valent inter subditos Principis creantis Notarium.*

SÆpè dispositum est de Notariis, siue ad conseruãdam iurisdictionem in loco, siue ad euitandum amissionem lucri, ne forensis † Notarius, io Notario- 1
rum matricula non descriptus, possit aut valeat instrumẽta conficere in loco sub pœna, ipsáque instrumenta per foiẽsem celebrata nullius sint roboris aut efficaciæ, prout de statuto ciuitatis Casalis scripsit Surdus *in consi. 257.* & de statuto ciuitatis Ferrarię per Cephal. *in cons. 167.* Ideò dubitatur, an huiusmodi statuta comprehẽdant clericos, & Notarios Pontificia vel Imperiali auctoritate creatos, pro cuius casus expeditione conuenit videre tres articulos.

Primus articulus est: Statuta † de prohibitione 2
Notariorum forensium noo comprehendere clericos: nam licet clerici, † regulariter probibeantur No- 3
tariorũ munos exercere, *c. sicut, ne clerici vel monachi. & ibi* Hostiens. Io. And. Abb. *& cæteri, l. vniuersos. & ibi* Bart. Ang. *& alij, C. de decur. lib.* 10. Milus *in repert. in ver. cleric. in sacris, fol.* 77. Rom. *cons.* 409. *nu.* 8. Diaz *in sua pract. c.* 58. *& ibi* Addentes. tamẽ fallit io pluribus casibus, qui vel concernunt † commodũ ecclesiastica- 4
rum rerum, & iudiciorum, vt in casu *c. vt offic. §. ad describendas, de hæret. lib.* 6. & in causa matrimoniali, vel alia de quibus per Addentes ad Diaz *in d. c.* 58. & per Ias. *in l. 1. § huius studij, n. 8. ff. de iust. & iur.* In quib. casibus statuta prędicta essent cõtra libertatem ecclesiasticam, quia aoferrent clericis competentia dẽ iure commuoi, vt per scribentes *in c. ecclesia sancta Mariæ. de const.* Fel. *n.* 70. Dec. *n.* 7. *& n.* 11. & dixi sæpius supra: Tanto magis huiusmodi statuta † non valereot, si spe- 5
cialiter de clericis mentionẽ facerent, ipsisque interdicerent huiusmodi negotiũ, etiam si prædicta statuta essent generaliter approbata per summom Pontificẽ, qui oõ censetur in generali cõfirmatione statutorum, voluisse intelligere illud quod est contra libertatem ecclesiæ, vt scribit Sfortia Odd. *in cõs. 44. in 1. dub.*

Secun-

6 Secundus articulus est: Statuta † prædicta non possunt comprehendere notarios Pontificia, vel Imperiali auctoritate creatos, quia possunt vbilibet, & inter omnes personas conficere instrumenta, vt communiter per Canonistas *in c. cum P. Tabellio, de fide instrument.* Speculat. *in tit. de instrument. edition. §. restat.*
7 *num. 22. & seq.* vbi probat quod notarius † creatus ab Imperatore, vel ab eo, cui Imperator concessit facultatem, potest vbique instrumenta conficere, in Francia, & Anglia, & Hispania, eandem opinionem tenet Bart. *in l. s. ff. de offic. procons.* vbi quod notarius creatus à Papa, vel a Principe, vel ab aliis comitibus qui Principis auctoritate notarios faciunt, possunt vbique locorum instrumenta conficere, & hanc opinionem amplexa est Rota Rom. *in dec. 5. de fide instrum. in nouis.* & est magis communis opinio, & magis vera de iure, vt probat Rolan. *in cons. 91. n. 18. vol. 3.* & Sur. *in d. cons. 257. n. 11.* & Ias. *in cons. 122. col. 3. vol. 4.* quicquid dixerit Boer. *in decis. 242.* quæ procedunt potius de facto, quàm de iure.

Probatur consequentia, quia aut hoc statutum est factum † ab inferiore Principe, & non potest in præ-
8 iudicium superioris videlicet Papæ, vel Imperatoris: nam vt ostendimus sup. *in 1. part. c. 8.* nullus est Rex, vel Princeps, quin de iure subsit Papæ vel Imperatori. Ex quo infertur quod stante statuto, quod notarius minimè descriptus † in matricula non valeat confice-
9 re instrumenta, poterit exercere non obstante dicto statuto, dummodo sit descriptus in matriculs loci superioris, Dec. *in cons. 17. col. final. vers. ex quib. omnib.* vbi quamuis ex dispositione terræ Castilionis, notarius non possit conficere instrumenta, nisi sit descriptus in matricula terræ Castilionis, tamen hoc statutum non comprehendit notarium descriptum in matricula Florentiæ, quę est ciuitas superior, vt ibi per eum, quem sequitur Ceph. *in d. cons. 167. n. 13.* Aut statutum est factum per collegium artis, & sumus in claris, quia licet illorum collegium † possit facere ordinationes
10 de administrando suo exercitio: Non tamen potest facere legem, quod nullus artem exerceat; pręter certas personas, ita respondet Ias. *in d. cons. 122. col. 2. vers. non obstat, vol. 4.* & probat quod talia statuta † à notariis
11 condita appellantur monopolia, & prohibita per *l. 1. C. de monop.* & per Bart. *in l. fin. n. 20. ff. de colleg. illic.* & quod vtroque modo huiusmodi statutum, non possit comprehendere notarios Pontificia, vel Imperiali auctoritate creatos, probat Ias. *in d. consil. 122.* quia inferior non potest derogare facto superioris, *c. venientes, de iureiur. c. cum inferior, de maior. & obed.*

Declaratur hic articulus, vt procedat in notariis creatis à Papa, vel Imperatoris, seu ab eis potestatem habentibus, non autem ab aliis Principibus, † quia isti
12 regulariter non possunt exercere in alieno territorio, Bart. *in l. cunctos populos, in 7. q. C. de sum. Trin. & in l. 1. ff. de offic. procons. & legat.* Io. Andr. *in addition. ad Spec. in tit. de instr. edit. §. restat. vers. quid de his.* An. de But. *in d. c. cum P. tabellio, de fide instrumen. & ibi* Ab. *col. fin.* dicit esse commun. opinion. Ruyn. *in cons. 69. col. 3. in prin. vol. 3.* Berous *in cons. 89. col. 1. vol. 3.* declarationem autem istam intelligo inter subditos iurisdictionibus illorum Principum, qui notarios creauerunt. Vnde
13 notarius † creatus ab vno Principe non posset rogari de instrumentis inter subditos alterius Principis, Bald. *in c. cum dilectus, de fide instru.* dicit, si rogatum est instrumentum extra territorium, illud non faciet fidem,
14 nisi inter † subiectos illius, qui creauit notarium, idem dicit *in d. l. cunctos populos.* Fel. *in d. c. cum P. tabellio, col. pen. vers. 14. de fide instru.* Ab. *in c. sunt. n. 24. ne clerici, vel monachi.* Paul. de Cast. *in l. fin. C. de tempor. in integ. restit.* qui se remittit ad suum *cons. 356. col. 5.* vbi vult quod statutum disponens, ne notarius possit recipere instrumenta, quin sit oridinarius Mediolani, atque descriptus in matricula notariorum Mediolani, non comprehendit notarium forensem, puta † Pergami, 15
quin possit conficere instrumentum inter Pergamenses, etiam si fuerit creatus ab inferiore Principe, quia penes diuersitatem locorum non subest diuersa ratio, sed penes personas & res.

Addit etiam Castrens. aliam rationem (quæ generalis potest esse ad omnes articulos istius casus) quia statutum hoc non potest † inhabilitare forenses, cum 16
loquatur in personam, prout est receptissima opinio, de qua testatur Roland. *in cons. 24. n. 17. & seq. vol. 3.* vbi multa congerit. Et licet idem Roland. *in d. c. 91. à n. 21. ad fi. vol. 3.* velit hoc statutum † inhabilitans no- 17
tarios ad conficiendum instrumẽta, nisi fuerint in matricula descripti, non dici propriè in personam, sed in rem, & ideo comprehendere etiam notarios forenses, cumulans multa similia, quę in seipsis vera sunt, tamen primum dictum Rolandi non procedit, quia verè hoc statutum loquitur in personam, quantuncũque postea superaddat formam, & loquatur de re, Bald. *in l. cunctos populos, n. 13.* dicit non valere statutum quod mixtim loquitur de forma † & persona, quia ea quo for- 18
ma est accessoris personæ, nihil operatur, & forensis non ligabitur, ex quo principaliter est dispositum de iure personæ, & sequuntur Corn. *in cons. 64. in fi. vol. 3.* & Ruyn. *in cons. 160. n. 5. vol. 4.* cum aliis multis ad hoc congestis per Surdum *in cons. 257. nu. 14. & plur. seq.*

Tertius articulus est: Instrumenta † confecta per 19
notarium forensem in loco dictorum statutorum, inter subditos illius qui creauit notarium, esse valida, ipsum notarium non incidisse in pœnam probatur, quia statuta non solum auferunt validitatem ab instrumentis, sed etiam imponunt pœnam; ergo intelligenda sunt, quando notarius scit, non autem quando 20
ignorat, sed forensis † præsumitur ignorare, Corn. *in d. cons. 64. in fi. vol. 3.* Marsil. *in l. fi. n. 76. ff. de iurisd. om. iud.* Et sicut in ignorante non habet locum pœna, Castr. *in l. de pupillo, §. nunciationem. vers. nunciare, ff. de noui oper. nunciat.* per text. *in l. fin. C. de decret. ab ordin. faciend.* ita ne actus annullatio, vt probat Dec. *in consil. 591. n. 3.* & Cephal. *in d. cons. 167. n. 11.* qui diffusè scribit super hoc articulo.

CASVS LXXXVIII.

Statutum quod maritus post mortem suam non possit relinquere vxori vltra centum aureos, non comprehendit casum, quando relinquit vxori multo maiorem quantitatem, pro eleemosyna distribuenda pauperibus per ipsam.

SVMMARIA.

1 *Statutũ quod vxor nil possit legare marito est validũ.*
2 *Statutum quod maritus non possit legare vxori, nisi certam quantitatem, est validum.*
3 *Et habet locum etiam si legetur tertio, qui det vxori.*
4 *Fraus non debet fieri legi de persona ad personam.*

5 *Statu-*

5 *Statutum prohibens alienari in certum genus personarum intelligitur, etiam per interpositam personam.*

6 *Vxori an possit fieri legatum distribuendum inter pauperes, prohibente statuto illi legari posse.*

7 *Maritus potest legare vxori extra ditionem statuti prohibentis.*

8 *Hæreditas testatoris, quando fingitur esse duplex.*

9 *Statutum quod non possit legari vxori, non extenditur ad bona alibi sita.*

10 *Siue loquatur in rem siue in personam.*

11 *Vxor legataria ad distribuendum pauperibus simul cum alio, potest facere, non obstante statuto.*

12 *Vxor legataria ad distribuendum ad pias causas, debet reddere rationem episcopo.*

13 *Legatorum ad pias causas cognitio pertinet ad forum ecclesiasticum.*

14 *Episcopus potest compellere heredem ad executionem legatorum ad pias causas.*

15 *Et an pertineat ad Episcopum originis testatoris, vel domicilij, vel ad vtrumque.*

16 *Statutum nullo modo potest derogare pia causa.*

17 *Statuto laicorum non censetur derogatum*, auth. præterea, C. vnde vir & vxor.

18 *Testator disponens pro anima non censetur velle facere fraudem legi.*

19 *Morti proximus non præsumitur immemor salutis æternæ.*

1 SIcut valet statutum, † vt vxor non possit aliquid le-
gare marito, vt dicit Bald. *in l. cũctos populos, nu. 38.*
vers. primo quæro, C. *de summa Trinit.* quia vxor posset
2 ad hoc cogi per virum: Ita valet statutum, † vt maritus
non possit relinquere vxori, nisi certam quãtitatem
per statuentes taxatam ad occurrendũ infestinationibus mulierum, & earum importunitatibus, blanditiis,
ac insidiis, & delinimentis, de quib. loquitur tex. *in l.*
non est consentiendum, ff. de inoffic. testam. quibus mariti
multoties inducuntur ad priuandum filios, atque cæteros proximiores omittendũ, propter quas rationes
concludit Socin. statutum valere, esseque factum odio
vxorum, *in cons. 74. difficultatem, col. 2. vers. & pro solutione, vol. 3.* & Practica Papiẽs. *in forma libelli, quo vxor*
agit ad dotem, §. dedit, & legauit, circa princ. dicit statutum esse factum odio vxoris, quæ marito infirmo non
seruiret, nisi idem, quicquid vellet, relinqueret: Sed in
hoc casu, statutum de marito non comprehendit vxorem, nec econtra, vt consuluit Rom. *in cons. 39.*

Vnde Dd. firmarunt certam sententiam, vigore
3 prædicti † statuti non posse legari alicui tertio amico,
qui postea reddat vxori, Ripa *in l. si ventri, §. eorũ ratio,*
n. 6. vers. tertio infertur, ff. de priuileg. credit. quia non
4 debet fraus † fieri legi de persona ad personam, *l. non*
dubium, vbi glo. Ias. *& cæteri,* Castrens. *in consi. 163. super*
isto puncto, col. 1. vers. his non obstantibus, vol. 2. tex. *in l.*
3. §. non cautum, ff. de donat. inter vir. & vx. & huic simi-
5 le est, quia si statutum † prohibeat alienari in certum
genus personarum, & quia alienet in personam permissam, quæ postea transferat possessionem in prohibitã, præsumitur factum in fraudẽ prohibitionis, Alex. *cons. 25. viso, n. 10. & seq. vol. 2.* Dec. in *cons. 182. col. fi.*
vers. secundo respondeo. Socin. *in consi. 129. tota difficultas, n. 12. vol. 4.* Castrens. *in dict. cons. 163. super isto puncto, col. 2. vers. item etiã, vol. 2.* Ripa in *d. §. eorum ratio.*
Ideo posset verisimiliter dubitari, an præsumeretur
6 fraus, si maritus † legaret vxori certam quantitatem,
distribuendam per ipsam inter pauperes Christi pro
eleemosyna pro anima ipsius testatoris, sed vt quæstio præsentis casus explanetur, duo articuli expediendi sunt.

Primus articulus est: Quando maritus habet bona
extra ditionem † statuentium, & illuc transtulerit do- 7
micilium, atque inibi testatus fuerit, tunc potuit legare vxori suæ de illis bonis ad eius arbitrium, nõ obstante dicto statuto, hanc opinion. firmarunt Salyc. *in*
l. 1. n. 11. vers. & hoc satis puto verum, C. *de sum. Trin.*
Alex. *in cons. 16. viso titulo, n. 2. & cons. 128. n. 7. vol. 1. &*
in cons. 41. n. 7. vers. nisi, vol. 5. & cons. 19. circa primum, n.
7. vers. & ista, vol. 6. & cons. 155. viso titulo, n. 4 vers. &
saltem, vol. 7. vbi Addentes Parisienses testantur ita obseruari, & post multos quos refert, latè probat Guid.
in cons. 49 n. 7. & 8. & 9. & 23. Albertus Brunus *in tractatu de statuto exclusiuo fœminarum, art. 8. q. 25. n. 119.*
& seq. Phanuccius *in tract. de lucro dotis, gloss. 9. num.*
36. Quo casu hereditas † dicti testatoris separanda e- 8
rit, quia fingitur duplex hereditas, ita in his terminis
dixit Soc. *in consi. 288. circa primum, col. 1. vol. 2.* allegans
Baldum *in l. si arrogator, colum. 4. vers. & facit ad plures*
quæstiones, ff. de adopt. quem sequitur Ias. *in consi. 86. col.*
pen. in fin. vol. 3. & Benedict. *in c. Raynutius, in ver. &*
vxorem. decis. 5. n. 215.

Et ratio est, quia statutum † est odiosum, factum 9
odio vxorum, vt dixi, ideo non extenditur ad bona alibi sita: Neque potest dici statutũ fauorabile, & propterea extendendum extra ditionem statuentium, vt
consuluit Roman. *in consi. 39. qui num. 2. vers. sed ratio,*
dicebat fauorabile, quia concernit fauorem mariti,
ne mutuo amore spolietur, quia hæc ratio non potest
considerari post mortem, *l. si cum vxori, in fine, ff. de*
donat. inter virum & vxor. vbi inter virum & vxorem
causa mortis donationes receptę sunt, & *in l. seq.* datur
ratio, quia in hoc tempus excurrit donationis euentus, quo vir & vxor esse desinunt; ergo non potest dici fauorabile propter rationem Roman. & in rei veritate, statutum odiosum dicitur. Sed præsupposito domicilio extra ditionem dicti statuti, quod non extendatur ad bona alibi sita, siue statutum † loquatur in 10
rem, siue in personam, etiam si fuisset factum ad fauorem agnationis, consuluit Rubeus *in consil. 71. in fi.*
& post multos quos refert, probat esse communem
opinionem Paris. *in cons. 84. num. 42. & seq. vol. 1. &*
consil. 68. num. 8. vol. 2. & Ruyn. *in cons. 48. vol. 3.* qui
respondet contrariis.

Secundus articulus est: Præsupposito quod maritus habeat solum bona in territorio statuentium, &
tunc si maritus legaret vxori † vltra quantitatem ta- 11
xatam à statuto, distribuendam pauperibus pro anima testatoris, an hic articulus comprehendatur sub
statuto, Doctores distinxerunt: Aut illam distributionem sola vxor facere debet, & legatum non valet,
quia censetur fieri fraus statuto: Aut distributio, &
eleemosyna facienda est per vxorem, simul cum aliqua alia persona, puta episcopo, vel coniuncto, & tunc
legatum valet. Ita dixit Io. Andr. *in additionibus ad*
Speculatorem in titulo de instrumentorum editione, §.
nunc vero aliqua super num. 62. in fin. in additione quæ
incip. Legatur ad istum finem. & sequuntur Ias. *in l. captatorias, n. 6. vers. aduerte,* C. *de testam. milit.* Alberic. de
Rosat. *in tract. de statutis, part. 2. q. 112. in fi.* Ale. *in cons.*
57. perspectis, n. 7. vol. 2. & in l. cogi, §. hi qui solidum, col.
fi. ff. ad Treb. Soc. *in l. qui heredi, ff. de reb. dub.* Ias. *in l.*
non dubium, n. 47. C. *de legib.* Alba *in consil. 437. n. 2.*

Ergo

Ego verò contrariam amplector sententiam. Nam
si legatum valet, quoties distributio est facienda cum
interuentu alterius, vt dixerunt præfati Doctores,
qui contrariam sequuntur opinionem, cum hoc le-
gatum sit ad pias causas, *l. ad id quod pauperibus, C. de e-
pisc. & cler.* Vel est distribuendum cum interuentu
episcopi, vt probat Roman. *in consil.* 250. & Stephan.
Aufrer. *in additionib. ad Capellam Tholosan. decis.* 112.
12 vel ipsa legataria † data executrix dicti legati, debet
reddere rationem de prædicta distributione ipsi epi-
scopo, quod enim teneatur reddere rationem, Specul.
*in tit. de instrum. editione, §. nunc reliqua, v. sed an sim-
plex executor.* Castrens. *in consil.* 332. *viso testamento Mi-
chaelis, vol.* 1. etiam ad petitionem cuiuscunq; interest,
Cyn. *in d. l. id quod pauperibus, C. de episcop. & cleri.* Sa-
licet. *in l. nulli, C. eod. tit.* Bald. *in l. penul. C. de donation.*
Quod autem teneatur reddere episcopo, probatur.
13 Nam cognitio legatorum † ad pias causas pertinet ad
forum ecclesiasticum, Hostien. *in c. licet suscepto, de fo-
ro compet.* Innoc. *in c. cum tibi, de testam.* Guido Pap. *de-
14 cis.* 576. Et quod episcopus † possit compellere hære-
dem, vel legatarium ad executionem legatorũ ad pias
causas, etiam si testator prohibuisset, ne episcopus se
intromitteret, quia illa clausula habetur pro non ad-
iecta, *c. tua, de testam. & ibi* Couar. *n.* 6. & 8. Gomes. *in
c.* 2. *§. statuto, nu.* 4. *de constit. lib.* 6. & fuit dispositum in
sacrosanct. Concil. Tridentino *sess.* 22. *cap.* 9. *de refor-
15 matione.* An autem hoc pertineat ad episcopum † ori-
ginis testatoris, vel domicilij, vel ad vtrumque, vide
per Summam Syluestrin. *in ver. testamentum, in* 2. *§.* 3.
vers. quintum. & per Stephan. Aufrer. *in d. decis.* 112. *Ca-
pella Tholosana.*

Item cum pia causa habeat quamplurima priuile-
gia iuris, de quibus per Tiraquell. *in speciali tractatu.*
16 Non possumus dicere hoc statutum † voluisse dero-
gare in hoc articulo, tum quia non potuit expresse, vt
communiter per omnes *in c. ecclesia S. Mariæ, de con-
stitut.* & ex imponentia arguitur volũtas, vt sæpè pro-
baui: Tum etiam vt quanto minus corrigat ius com-
mune, Alexand. *in consil.* 5. *colum.* 2. *volu.* 6. Dec. *in con-
sil.* 484. *nu.* 9. Socin. *in consil.* 252. *in fin.* Riminald. iun.
in consil. 125. *volum.* 1. Paris. *consi.* 59. *volum.* 3. qua ratio-
17 ne per huiusmodi statutum † non censetur deroga-
tum *authent. præterea, C. vnde vir & vxor.* ergo si ma-
ritus decedens est locuples, & vxor superstes inops,
non obstãte dicto statuto ipsa vxor habebit quartam
partem bonorum mariti, ne laboret inopia, maximè,
quia hæc est successio legalis data à iure, quæ per sta-
tutum non censetur sublata, Ripa *in l. filiusfamilias, §.
diui, num.* 96. *de legat.* 1. & maritus testando non pos-
set priuare vxorem ipsa quarta parte, Dec. *in d. authen.
præterea, num.* 9. *vers. sexto nota.* & tam *d. auth. præter-
ea.* quàm iura de piis causis loquentia, sunt iura limi-
tatoria, quæ non censentur sublata per leges, aut sta-
tuta noua, per quæcunque verba generalia facta, etiam
cum clausula non obstantiarum generali, *l. sciendum,
vbi gloss. in ver. non compelli. vers. secundo an sit hodie
correcta, ff. qui satisdare cogan. & ibi notant* Alexand.
& Ias. Roman. *in consil.* 49. *visis, & consil.* 322. *in casu, &
consil.* 399. *præsens, colum.* 3. & ideò omne legatum reli-
ctum vxori à marito, stante hoc statuto, imputabi-
tur eidem vxori in illam quartam, *d. authent. præterea,
in fine.*

Denique cùm testator in fine vitæ disposuerit, &
18 quidem pro anima, † non præsumitur voluisse facere
fraudem statuto, & ita incidere in peccatum, quia lex
ciuilis obligat etiam ad peccatum, quãdo non est nu-
tritiua peccati, vt per Ab. *in c.* 1. *col.* 3. *de const. & ibi cæ-
teri Canonistæ.* D. Thom. *in* 1. *secunda, quæst.* 96. *artic.* 4.
& latè per Abbatem *in c. quia plerique. de immun. eccle.*
& quod liget in foro animæ, Tiraquell. qui multos
citat *in tractat. de retract. in præfatione, n.* 73. *vers. verũ.*
& esse communem opinionem probat Villalobos *in
suis Communibus, in ver. lex ciuilis, n.* 95. Sed proximus
morti, vel † moribundus non præsumitur immemor 19
salutis æternæ, *l. fin. C. ad l. Iul. repetun. c. sancimus,* 2. *q.*
7. glossa *in l.* 1. *C. de falsa causa adiect.* cum aliis per
Grammatic. *in consil.* 61. *num.* 1. *& voto* 3. *nu.* 4. *& seq.
& decis.* 34. *num.* 37. *& decis.* 42. *nu.* 10. *& decis.* 46. *n.* 12.
& per Caccheran. *in decisione Pedemontan.* 79. *num.* 20.
Vnde ex parte testatoris non præsumitur fraus, ipsa
autem legataria, vel cum episcopo debet distribuere,
vel illi tenetur reddere rationem; ergo huiusmodi le-
gatum est validum, non obstante dicto statuto.

CASVS LXXXIX.

Directus dominus feudi qui super feudalibus est iudex competens si ciuiliter agatur in clericos feudatarios, vbi ob feloniam commissam criminaliter agendum esset, non posse ex rationabili causa illos feudo priuare, neque de possessione deiicere, nisi per ecclesiasticum iudicem fieret, atque ecclesiæ nullum inferretur præiudicium.

SVMMARIA.

1 *Rex est iudex competens super feudo, si habet litem cum feudatario.*
2 *Et ratione fidelitatis, est iudex in causa propria.*
3 *Dominus feudi etiamsi sit priuata persona est competens iudex cum feudatario.*
4 *Iudex in causa propria potest esse etiam priuata persona, si hoc habet in priuilegium ab Imperatore.*
5 *Clerici feudatarij debent litigare coram domino feudi etiam laico.*
6 *Etiamsi feudatarius sit Papa & Imperator.*
7 *Qui semper ratione feudi censentur inferiores domino.*
8 *Principes in contractibus vtuntur iure priuatorum.*
9 *Iurisdictio domini in feudatarios clericos, an habet locum, etiamsi tractetur de felonia per ipsos commissa.*
10 *Clericus feudatarius negans tenere feudum à Rege, an possit ab eo cognosci.*
11 *Ecclesia incidit in naturales pœnas feudorum, sicut cæteri feudatarij.*
12 *Ecclesia emphyteuta cessans soluere canonem potest priuari, sicut quilibet alter.*
13 *Vasallus committens feloniam, adhuc retinet feudum & dignitatem.*
14 *Felonia commissa, dicitur agi ad vindictam publicã.*
15 *Contrahentes semper censentur se conformare cum dispositione rei, de qua agitur.*
16 *Feudatarius statim dicitur se submittere iurisdictioni directi domini feudi simul cum ordinario, non se habet cumulatiuè, sed priuatiuè.*
18 *Iudex ecclesiasticus est competens solus, quando agitur contra clericũ feudatariũ ad priuationẽ feudi.*

19 Iudex

Digitized by Google

19 *Iudex ecclesiasticus solus procedit contra clericum criminaliter.*
20 *Princeps secularis nunquam extendit manus in clericum, nisi præcedente sententia ecclesiastici.*
21 *Causa feudalis quando propriè dicatur.*
22 *Iudex ecclesiasticus est competens in causa criminali etiam ciuiliter intentata contra clericum.*
23 *Iurisdictio directi domini in feudalibus non est vera in omni casu, priuatiuè.*
24 *Iudex ordinarius quando est competens in feudalibus.*
25 *Iurisdictio in dubio non præsumitur concessa priuatiuè, sed cumulatiuè.*
26 *Clerico feudatario, negante habere feudum à Rege, debet adiri iudex ecclesiasticus super tali negotio.*
27 *Rex non potest propria auctoritate clericum feudatarium expellere, etiam data sententia per ecclesiasticum.*
28 *Dominus directus feudi distringens clericum feudatarium incidit in excommunicationem.*
29 *Habet iurisdictionem in feudum, non in personam.*
30 *Rex non potest terrere clericos vi armorum, aut repellendo colonos; quin incidat in excommunicationem.*
31 *Clerico an possit vis fieri, sine excommunicatione.*
32 *Iudex ecclesiasticus cognoscit de compulsione clerici eiiciendi de possessione.*
33 *Possessorium executiuum est summarium.*
34 *Clerico feudatario condemnato per iudicem ecclesiasticum, cui sit feudum applicandum.*
35 *Feudum quando est hereditarium, & delictum est commissum in Regem, tunc applicatur Regi.*
36 *Feudum ex pacto, & prouidentia antiquum, applicatur Regi, & quando est commissum in Regem.*
37 *Feudum ex pacto & prouidentia antiquum, applicatur agnatis, quando est commissum delictum in Regem.*
38 *Feudi ex pacto, & prouidentia antiqui tot sunt contestiones, quot sunt personæ.*
39 *Vasallo delinquente in dominum, eius feudum applicatur domino vita durante vasalli, si est ex pacto, & prouidentia antiquum, & post eius mortem agnatis.*
40 *Clerico feudatario condemnato per iudicem ecclesiasticum, eius feudum quando applicetur Regi, vita durante.*
41 *Ecclesia quando recuperet feudum Regi applicatum propter delictum vasalli clerici.*
42 *Ecclesia an possit fieri perpetuum præiudicium propter delictum clerici in omittendo.*
43 *Regiæ dignitati non fit præiudicium post mortem Regis delinquentis.*
44 C.1.in fin.de capit.Conradi.*declaratur.*
45 *Prælatus delinquens non facit præiudicium mensæ capitulari.*

1 QVia super controuersia inter feudatarium, † & Regem de feudo ligio, ipse Rex est iudex competens, *c.final.§.penult.de prohib. feudi aliena.per Feder.c. caterũ, & ibi Innoc.& cæteri Canonista, de iud.c.ex transmissa, & c.verum, & vtrobiq;* Socin. & Dd.*de foro comp.* Curt.iun. *in trac.de feud.part.1.q.8.in 2.effect.& par.7. n.3.* Ias.*in prælud.feud.n.112. vers.quartus.*Francisc.Sonsbec.*in tract.de feud.part.4.n.23.* Petr. Greg.*in tract.de concess.feud.par.5.q.8.col.fin.* Zas.*in tract.de feud.par.11. n.4.*Schrader.*in tract.de feud.part.10.sect.1.per multas colũnas.*vbi plurimos allegant, quia cum illo domino
fuisset promissa fidelitas, nulla † alterius fidelitate ser- a
uata, habeaturq; supremus Princeps, iure optimo potest esse iudex in causa propria, Bartol.*in l.proxime, in princ.n.1.ff.de his, quæ in testam. del.* vbi idem dicit, in cæteris dominis, qui non recognoscunt superiorem, Bart.*in l.1.n.1.ff.ne quis in sua causa, & in l. & hoc Tiberius, circa med.ff.de here.inst.& in l.est receptũ, n.1.ff. de iurisd. omn.iud.*Capi.*in inuest.feudali, verb.feudorũ genera, vers.liginm.concl.11.*Et procedit etiam si dominus feudi †sit priuata persona, nullam habens iurisdi-
ctionem, quia in controuersiis feudalib. adhuc est iu- 3
dex competens, vt probat Ægid. Bellamer. *in c.cæterum, n.26.de iudiciis, & ibi* Dec.*in 2.nota.n.3.* cum aliis ad hoc cumulatis per Schrad.*in d.sect.1.n.56.* Quod ego credo verum † si illa priuata persona haberet hoc
in priuilegium ab Imperatore, vt in causis feudalibus 4
futurus esset iudex in causa propria, vt declarat Surd. *in cons.193.n.2.vers.& quamuis.*

Et quod hæc conclusio procedat, etiamsi feudatarij sint † clerici, & dominus feudi sit laicus, Inno. *in*
*d.c.verum, n.1.de foro comp.*gloss.*in sum.11.q.1.* Archid. 5
in c.1.de cleric.coniugat.lib. 6. Andr.*in c.1.§.ite si clericus, col.2.de capit.Corrad.* Aluar. *in c.1.§.qui clericus, si de feudo def.contentio fuer.& in c.statuimus, de stat.cont. libert.ecclesiast.* Amed.de Pont.*in tract.quis sit iudex in causa feudi, col.5.in magnis.* cum aliis ad hoc cumulatis per Menoc.*in trac.de retinẽda posse.remed.3.n.396. vsq. ad n. 403.* & per Cla. *in tract.de feu.n.90.*Nã quilibet
ab altero feudum recognoscens, etiam si sum.† Pon- 6
tifex, Imperator, Rex, vel quilibet alter Princeps, super feudalib. controuersiis debet cognosci à directo domino feudi, Socin.*in d.c. ex transmissa, n. 36. de foro compet.*Bald.*in cons.275.col.final. vers.saluo semper iure domini Comitis Sabandiæ, vol. 3.* quia semper ratione feudi † cẽsentur esse inferiores directo domino, Bald.
in l.sed si hac, §.si liberta. arg. illius legis, ff. de in ius voc. 7
Zas.*in tract.de feudis, par.7.n.19.*quia Principes† in cõ-
tractibus vtuntur iure priuatorum, Bald.*in c.§.fina. n.* 8
*3 de noua forma fidel.*Fol.*in pract.censuali, vers & submissiones, n.6.& n.26.*Socin.iun.*in cons.65.n.6.vol.1.* & considerantur vt priuati, Foller.*ibid.n.24.* Loffred. *in consil.38.nu.28.* Albert.Brun. *in consil. 114. n.126.& in cons.117.n.99.*& de hoc scripsi etiam supra *casu* 16.

Sed vlterius in materia iurisdictionis potest dubitari, an iurisdictio † directi domini in feudatarios cle-
ricos procedat etiam si tractetur de felonia commissa 9
per ipsos & ita de priuatione feudi, vt igitur hic casus diffusius declaretur, explico per quinque articulos.

Primus articulus satis in controuersiam ponitur inter Doctor. ideo procedo disputando ad partes: An
cum clericus † feudatarius, qui non negat tenere feu- 10
dum à Rege, committit delictum, propter quod priuandus sit feudo, possit priuari per Regem. Et pro opinione affirmatiua, quod directus dominus laicus possit de ipsa felonia animaduertere in clericum feu-
datarium, quia ecclesia † incidit in naturales pœnas 11
feudorum, sicut cæteri vasalli, *cap.1.§.fin. de capit. Corradi.*Bald.*in c.quæ in ecclesiarum, colum. 2. circa med. de constitut.& in cap.1.colum.4.de alienat.feud.* vbi quæ-
rit de ecclesia, quæ habet † rem in emphyteusin, si 12
cessauerit biennio soluere canonem possit expelli, sicut cæteri emphyteutæ, & concludit affirmatiuam esse veram, idem Bald.*in cap.1. colum.2. de controuers. feud.apud pares termin.& in c.1. de controuers.inter vasallum & episcopum.*Ias.*in præludiis feudor. numer. 5.& plur.seq.*

Et pro

Digitized by Google

Et pro hac opinione conferunt scripta per Schra-
derum *de feudis, part.* 10.*sect.*1.*n.*117.*& plur. seqq.* vbi
13 quod vasallus † committens feloniam, adhuc retinet
feudum atque dignitatem, siue nobilitatem si feudum
fuerit nobile, & ante datam sententiam priuationis
illorum, adhuc est feudatarius, pro quo multa similia
congerit. Ergo concludit posse, & debere per ipsum
directum dominum in feloniam committentem a-
nimaduertere. Conferunt etiam scripta per Surdum
14 in his terminis *in d. consil.*19.*n.*3. quod felonia † com-
missa; agitur de vindicta publica, & non de interesse
domini, ideo posse dominum directum in feudatariũ
clericum felonia committentem animaduertere.

Denique pro hac opinione vrgere videtur, quod
feudatarius recipiens feudum à directo domino, dici-
15 tur cum illo contrahere, contrahentes † autem sem-
per censentur se conformare cum dispositione rei, de
qua agitur, *l. si vno, in princ. ff. de locati. l. si olei*, C. *eod.
tit. l. damni infecti quidam, & ibi* Ang. *ff. de damn. infect.
l. fi.* C. *de non nu. pec. l. cum quid, ff. si cert. pet. c. solita, &
ibi Canonistæ de maior. & obed.* Alc. *in conf.*26.*n.*6.*vol.*3.
16 & eo ipso, quod quis recipit feudum † ab aliquo, sta-
tim ratione feudi se subiicit iurisdictioni illius dire-
cti domini, Bald. *in c. quæ in ecclesiarum. num.*21. *de con-
stit. c. cæterum. & c. nonit. de iudic. c. verum, & c. ex trans-
missa. de foro compet.* ergo per ista iura constat iurisdi-
ctionem directi domini in feudatarios clericos fuisse
approbatam per summum Pontificem. Sed iurisdi-
17 ctio † directi domini respectu iudicis ordinarij non
se habet cumulatiuè, sed priuatiuè, ita quod cũ eueniet
casus cognoscendi in feudatario, solus dominus dire-
ctus id potest, cæteri iudices ordinarij nequaquam,
Abb. *in d. c. cæterũ, n.*3.*&* 7.*de iudiciis*, Fel. *n.*4. Dec. *nu.*
5. Felyn. *in c. pastoralis, n.*3.*de offi. ordinar.* Afflict. *in c.*1.
*§. præterea si inter, n.*25. *de probib. feudi alienat. per* Fed.
Freccia *in l.*2.*de subfeudis in decima auctoritate.* Alber.
Brun. *in conf.*47.*col.*2. Roland. *in conf.*48.*n.*25.*vol.*2. *&
in conf.*78.*n.*5.*eod. vol.*2. Grammatic. *decis.*30.

18 Sed istis non obstantib. in contrarium est veritas,
cum agitur criminaliter † contra clericum ad priua-
tionem feudi, iudex competens non est ipse Rex dire-
ctus dominus feudi, sed iudex ecclesiasticus, qui sit or-
dinarius ipsius clerici conuenti, Innoc. *in c. verum, n.*2.
& 3.*de foro compet. & ibi* Host. Ant. de Butr. & Abbas
*n.*17. Soc. *in conf.*12.*n.*22.*vol.*1. *& in d. c. ex transmiss. de
foro compet.* vbi probat generaliter procedere non so-
lum in causa criminali respectu feudorum, sed gene-
19 raliter in qualibet causa criminali † contra clericos,
debere solum iudicem ecclesiasticum animaduerte-
re, Andr. Sicul. *in c. qualiter, de iudi. in fin.* dicit quod si
possessio clerici caderet in commissum, non debet
20 Princeps † secularis extendere manum, nisi prius de-
claretur per iudicem ecclesiasticum, per text. *in c. cum
secum leges, de hæretic. lib.*6. Stephan. Aufrer. *in repe-
tit. clem.*1.*de offi. ordin. in* 3.*quæstione per totam*, probat,
feudo propter feloniam cõmissam à clerico, deuoluto
ad dominum, non posse ipsum animaduertere in cle-
ricum, sed id debere fieri per iudicem ecclesiasticum,
Paris de Puteo *in tract. de reintegratione feudorũ c.*198.
quod incip. An citatus super reintegratione feudi, n. 9. *&
21 seq.* dicit. tunc ergo dicetur causa † feudalis, cũ ageretur
de successione feudi, fidelitate, vel tributo, vel rei ven-
dicatione, vbi vero ageretur actione personali ex
empto, vel pignoratitia, vel iniuria facta in rebus feu-
dalibus, naturam feudi non tangentibus, vel fidelita-
tem; non erit causa fidelitatis, ideo cognosceret or-
dinarius clericus, Amedeus de Ponte *in tractat. qui
sit iudex in causa feudi, col.*5.*vers. Nisi in causa crimi-
nali,* † *etiam si ciuiliter intentetur contra clericũ, in* 10.*to-* 22
mo tractatuum parte 2.*fol.* 197. *col.* 1. Menoch. *in tra-
ctat. de retinend. possess. remed.* 3. *num.*402. *vers hæc do-
ctrina.* vbi allegat Milum *in suo repertorio, in ver. feudi
quæstioni, si est de iurisdictione.* Berous *in consil.*82.*num.*
81.*vol.*1. Surdus *in d. consil.* 193. præsertim *nu.* 15. ergo
prima opinio procedit secundùm regulam, quam in
tractatu iurisdictionis describere iussimus, hæc au-
tem secunda opinio etiam est vera, & procedit secun-
dum limitationem regulæ.

Nec est vera simpliciter illa opinio, quod iurisdi-
ctio † directi domini in feudalibus sit priuatiua respe- 23
ctu cæterorum iudicum ordinariorum, quia tunc pri-
naret in omni casu, sed multi sunt casus, in quibus ad-
eundus est iudex † ordinarius, puta si sit quæstio inter 24
vasallum, & alium tertium, quem constat non esse va-
sallum etiam si super feudalibus, tunc directus domi-
nus non est iudex, sed ordinarius, gloss. *in c. cæterum, de
iud.* quem sequuntur *ibid.* Abb. *n.*13. Felyn. *n.* 7. Dec.
*n.*9. Curt. *in tract. de feud. par.*7.*n.*8. Zas. *in tract. de feu.
par.*11.*n.*9. & latè per Soc. *in conf.* 273. *in causa dominæ
Lysa, vers. sexto ista conclusio probatur, vol.* 2. cum aliis
per Schrader. *in d. parte* 10.*sect.*2. Huc etiam pertinet
illa receptissima sententia, quod iurisdictio † in dubio 25
non præsumitur concessa priuatiuè, sed cumulatiuè,
de qua per Bart. *in l.*1.*de offic. præfect. vrb.* Abbas *in d.
c. cæterum. &* ibi Addentes *ad Deciũ sub n.*6.*vers. in du-
bio, de iudiciis.* Dec. *in l. in toto iure, num.* 16.*circa finem,
& ibi* Cagnol. *de regul. iuris.* latè per Rolandum *in consi.*
1.*num.* 135. *& decem sequentibus, & conf.* 80. *per totum
vol.*2. Albert. Brun. *consil.*47.*num.*3.*&* 4. Dec. *consil.*3.
*num.*3. Aretin. *consil.*102. Grammatic. *conf.*6.*in fine, &
voto* 28.*num.* 4. Afflict. *decis.* 41. & ibi Vrsil. aliquos
congerit.

Secundus articulus est: Quando clericus † habens 26
feudum, negat illud recognoscere à Rege, & tunc Rex
directus dominus debet adire iudicem ecclesiasticum
contra clericum, glossa, Innoc. & Abb. *in d. c. cæterum:
de iudic.* Franchus, & Geminian. *in c. Romanæ, §. debet,
de appell. li.*6. *& ibi* Io. And. *in nouella*, & est casus de-
cisus, vt per Franc. Marc. *in decis. Delphinali* 369.*part.*2.

Tertius articulus est, quando iudex ecclesiasticus
protulisset sententiam in clericum feudatarium, de-
clarando ipsum ob feloniam incidisse in amissionem
feudi, tunc Rex † non posset clericum possessorem 27
feudi propria auctoritate expellere de possessione, Io.
Andr. *in c. verum, & ibi* Abb. *n.*23. *de foro compet.* testã-
tur opinionem Innocentij ibidem, dicentis contra-
rium esse communiter reprobatum, & hanc opinio-
nem sequuntur, Siculus *in d. c. qualiter, in fin. de iudi.*
Zenaell. & Bonifac. *in d. c. verum.* Bert. de Clusell. ibi-
dem dicit, quod si dominus † feudi repellit iniuriam, 28
non incurrit excommunicationem, *c. olim. & c. si vero.
de sent. excom.* si vero capit clericum, distringit, vel à-
lias eidem violentiam infert personalem, remota de-
fensione, tunc esset excommunicatus, † quia in feu- 29
dum iurisdictionem habet, non in personam, & hoc
tenet etiam Stephan. Aufrer. *in d. q.*3.*in fin.*

Nec est sequenda opinio Anton. de Butr. *in d. c. ve-
rum,* videlicet posse Regem † id facere, non tangendo 30
personam clerici, sed illam compellendo terrore ar-
morum, aut repellendo colonos tenentes possessionẽ
pro clericis, quia faciendo executionẽ realem, nõ co-
gendo, vel tangendo personã, non incidit in canonem
si quis

si quis suadente diabolo, & hanc opinionem tenet Car-
dinal. in clem. 1. in 6. quæst. de pœnis. & sequitur Felinus
in c. nuper, col. final. & limita. de senten. excommunic.
31 Vbi dicit, quod clerico † non potest vis inferri sine
excommunicatione, secus si metus inferatur, etiam
si sit metus armorum. Quia vt optimè respondet Ab.
in d.c. verum, nu. 23. in fin. hæc omnia procedunt, quan-
do Rex vellet defendere suam possessionem, quam
clericus turbaret, sed in casu proposito ipse tractat de
acquirendo possessionem, quam retinet clericus: ergo
sicut cognitio causæ criminalis pertinet ad ecclesia-
32 sticum, ita compulsió † clerici deiiciendi de possessio-
ne pertinere debet ad iudicem ecclesiasticum, & hanc
etiam probat Stephan. Aufrer. in d. q. 3. prope finem. Est
33 enim hoc possessorium † summarium, & executiuum,
quod debet ab eodem iudice exequi, qui de causa prin-
cipali cognouit, l. nulli, C. de iudiciis, l. ordinarij, C. de rei
vendic. c. 1. de causa possess. & propriet.

Quartus articulus est: Quando clericus feudatarius
34 esset † condemnatus per iudicem ecclesiasticum, sed
haberet feudum familiare, cui sit applicandum, an fi-
sco Regia directi domini ipsius feudi, an verò agnatis.
Et distinguo, prout in cæteris laicis, per tria membra:
Primum membrum est, quando feudum est heredita-
35 rium, † & delictum est commissum in Regem, tunc
Regi applicatur exclusis omnib. heredibus, Andreas
in c. 1. col. 2. in fi. si vassall. feud. priu. Glossator consuetu-
dinum Parisiens. in tit. 1. §. 30. n. 133. q. 36. Alex. in cons. 1.
n. 42. vol. 5. Curt. sen. in consil. 49. n. 76. Curt. iun. in con-
sil. 130. numer. 23. Secundum membrum distinctionis
36 est, quando feudum † ex pacto & prouidentia no-
uum, & tunc Regi applicatur, per text. in c. 1. §. si vasal-
lus culpam, si de feudo defuncti mil. Aluarott. in c. 1. §.
denique, n. 8. vers. & prima conclusio, quæ sit prima causa
benefic. amitt. Curt. iun. in tract. de feudis, in 5. parte, con-
clus. 1. dicit quod in feudo nouo hæc conclusio est per
omnes approbata, & post alios Clarus de feudis, quæst.
66. vers. & hac quidem. Vltimum est, quando feudum
37 est † ex pacto, & prouidentia antiquum, & tunc veri-
tas est, quando pertineat ad agnatos, non autem ad Re-
gem, hanc opinioné firmarunt, gloss. in c. 1. §. hoc quoq;
in ver. parentum, de success. feudi, glossa in c. 1. §. denique, in
ver. proximos, quæ sit prima causa benefi. amitt. & in c. 1.
§ & quia, de his qui feudum dare possunt. Andr. in c. 1. §.
præterea, num. 10. in fine vers. melius, & æquius. & n. seq.
quæ sit prima causa benefic. amitt. & in c. 1. §. si vasallus
culpam, si de feud. fuer. contenc. inter domin. & agnat. Af-
flict. in d. c. 1. §. si vasallus culpam, num. 1. & in c. 1. num. 6.
si vasal. feudo priu. & in c. 1. in verb. & bona committen-
tium crimen læsæ maiestatis, n. 4. quæ sint regal. Tho. de
Marinis in tract. de feudis, in titulo de feudo ex pacto, &
prouidentia antiquo. num. 88. Glossator consuetudinum
Parisiensium in d. tit. 1. §. 30. quæst. 36. num. 33. vers. fin au-
tem sit feudum conuentionale. Camerarius in c. 1. an a-
gnatus, in 11. oppositione. & hanc opinionem vti veris-
simam amplexi fuerunt quàm plurimi consulentes
relati per Crauett. in consil. 859. quæstio duplex iudicio.
num. 12. vers. in quæstione hac. & per Rolan. in consil. 1. n.
31. vol. 3. & Ruyn. in cons. 7. n. 12. vol. 1. Cuius conclusio-
nis veriorem rationem puto, quam declarat Thomas
38 de Marinis, in d. tit. de feudo † ex pacto, & prouiden-
tia antiquo. quia in hoc quot sunt personæ; tot sunt
concessiones; nempè, vt vita durante vnus habeat, &
posteius mortem alter, And. in d. c. 1. n. 9. de succ. feu. &
in c. 1. §. præterea ducatus, de prohib. alien. feud. per Fed.
n. 38. in fi. Camerar. in repet. d. c. 1. an agnatus. q. 6. n. 2.

Et ex hac ratione declaratur hoc vltimum † mem- 39
brum distinctionis, vt procedat, post mortem illius
vasalli delinquentis: nam in eius vita dominus aufert,
qui hoc tempore præferetur agnatis, ita dixit Andreas
in d. c. 1. §. denique, num. 50. quæ sit prima causa benefic. a-
mitt. per text. in l. Statius Florus, §. Cornelio Felici. ff. de
iure fisci, & in d. c. 1. n. 4. vers. si directè, si vasallus feudo
priu. eus def. & hanc declarationem diffusè probant
Freccia in tractatu de subfeudis, in 29. auctoritate, num.
1. & Vrsillus in additionib. ad Afflict. super dec. 182. num.
20. & seq. qui alios referunt.

Quintus articulus est: Cum clericus † condemnatus 40
per iudicem ecclesiasticum possidebat feudum con-
cessum ecclesiæ, & tunc distinguendum est: Aut enim
hoc feudum erat de mensa ipsius prælati: Aut de men-
sa Capituli. Primo modo dico, quod ecclesiæ potest
auferri feudum, donec prælatus viuat, qui deliquerit,
sed illo mortuo, vel ab officio, seu dignitate ecclesia-
stica remoto, ecclesia † statim illud feudum recupe-
rat, c. 1. §. finali. de capit. Corradi. & ibi Andreas, Baldus, 41
Aluarottus, Afflictus, & cæteri, & declarat Glossator
consuetudinum Parisiensium in d. tit. primo, §. 30. quæst.
14. Ioan. Andreas in d. c. verum, num. 4. de foro compet.
Abbas ibid. num. 19. Stephan. Aufrer. in repetit. d. clem.
1. de offic. ordinar. in 3. quæst. in fine. Hanc eandem opi-
nionem tenent Ancharan. Cardinal. & Abbas in c. fi-
nal. de donationib. Ioan. Andreas, Ancharan. & Gemi-
nian. in c. vnic. column. penult. de relig. domib. li. 6. Abb.
in c. 1. num. 18. de dolo, & contumac. Ripa responso 28.
num. 20. & responso 30. colum. 1. titulo de rescriptis. &
licet aliqui distinguant de delicto vel in omittendo,
vel in committendo, vt secundo modo procedant
prædicta, sed quando delictum est in omittendo,
tunc † perpetuo præiudicatur ecclesiæ, Ias. in l. 2. num. 42
48. C. de iure emphyt. Tamen contraria opinio est ve-
rior, quia per delictum Regiæ, siue consistat in com-
mittendo siue in omittendo, præiudicatur Regiæ † di- 43
gnitati in feudis cócessis ipsi dignitati, donec ipse Rex
delinquens viuat, & regiam dignitatem obtineat, &
non vltra, Bald. in l. executorem. col. fin. C. de execut. rei
iudic. & sequitur Præposit. in d. † c. 1. §. final. de capit. 44
Corradi. & tanto magis procedit hæc opinio, quia te-
xtus in d. c. final. super quo se fundant Doctores, loqui-
tur solum de delicto, siue felonia commissa contra
dominum feudi, vt ibi omnes Doctores interpretan-
tur; ergo non extendendum ad illud delictum, quan-
tumcumque fuerit priuatione dignum, quod non
fuerit commissum contra personam domini, quia in
delictis non fit extensio, & delictum in omittendo
non potest inferre præiudicium contra personam
domini. Secundo autem modo, quando feudum per-
tinet ad mensam Capituli, & tunc hic articulus non
procedit, non enim in vita prælati † delinquentis po- 45
test inferri præiudicium toti ecclesiæ, Anton. de Butr.
in cap. 1. & ibi Abb. num. 18. de dolo, & contumac. Afflict.
in d. c. 1. §. final. num. 4. de capit. Corradi. Ripa in l. final.
num. 175. C. de reuocand. donat. Aufret. in d. clem. 1. in d.
3. quæstione, in fine.

CASVS XC.

Leges ciuiles, de potestate patris in filium, atque de iuribus domini in libertum loquentes, non habere locum, si filius vel libertus facti fuerint clerici.

SVM-

Google

SVMMARIA.

1 *Pater ob necessitatem famis potest vendere filium.*
2 *Item vt se redimat ab hostibus.*
3 *Filij clerici non possunt vendi, vel pignorari per patrem, & nu.5.*
4 *Filij tenentur alere patrem non ratione patriæ potestatis.*
6 *Pater vnde habuit potestatem vendendi, & pignorandi filios.*
7 *Filius factus clericus non potest in seruitutem redigi.*
8 *Filius Christianus tenetur patrem infidelem alere.*
9 *Secus si resultaret in damnum religionis.*
10 *Filius Christianus tenetur patrem alere in foro conscientiæ, non contentioso.*
11 *Libertus quando est ingratus reuocatur in seruitutem.*
12 *Et quæ sint causæ ingratitudinis.*
13 *Libertus clericus nullo modo reuocatur in seruitutem.*
14 *Libertus non promouetur ad ordines, nisi fuerit manumissus liberè, sine retentione obsequij.*
15 *Dominus non succedit in bonis liberti clerici.*

1 IVre ciuili dispositum est, vt pater, † ob necessita-
tem famis, possit vendere filium, vt seipsum alat, *l.*
2.C.de patribus qui fil.distrax. glo. *in c.si quis propter ne-*
cessitatem, de furtis, & in c.discipulos, de consecrat.dist.5.
Abbas *in c.nonne, col.fin. in princip. de præsumpt. & in*
c.ex literis, num.7.de diuort. Cyn. *in l.1.C.de alend.liber.*
Bart. *in l.qui filios. C.quæ res pignor.obliga.poss.* Bald. *in*
l.in suis, ff.de liber.posthum. cum aliis ad hoc cumula-
tis per Tiraquell. *in tractat. de retractu consanguinit.§.*
26.gloss.c.num.14. & per Couarru. *in lib.3.variarum re-*
solut.cap.14.nu.4. & per Surdum *in tractatu de alimen-*
2 *tis, priuileg.38.* Item potest vendere, vt † se redimat ab
hostibus, Doct. *in d.l.2.* & per Cagnol. *in l.non debet,*
ff.de regul.iur. Surd. *in tract. tu de aliment.tit.1.6.quæ.*
8.num.98.
Baldus *in d.l.2 num.1.C.de patribus qui fil.distr.* dixit
hoc esse dispositum propter patriam potestatem. Sed
quando hęc ratio esset vera, neque cōprehenderet cle-
3 ricos, quia † statim ac sunt effecti clerici liberati sunt
à patria potestate, vt plenè scripsi sup. *cas.27.* & quod a-
4 lendi necessitas † nō proueniat à patria potestate, pro-
batur, quia etiam filius emancipatus est ad prædicta
obligatus, *l.si à liberis, §.sed verũ, & ibi* Doct. *ff.de lib.*
agnoscen. & probatur *in l.legatum, ff.de capit.diminut.*
Cagnol. *in l.vnica, nu.25. C.quando non petentium par-*
tes, &c. Bar. *in tractatu alimentorũ, n.10. & in l.alimen-*
ta, §.imperatoris, nu.3.ff.de liber.agnoscend. Aretin. *in §.*
final.Instit.quib.mod.solu.ius patria potest.
5 Sed dispositio † ista non habet locum in filio cle-
rico, quem pater ob necessitatem famis vendere non
potest, vt se alat, ita firmarunt Hostiens. Io. Andr. &
Innoc. *in c.Iudæorum, de ætat.& qualit.* Cagnol. *in d.l.*
non debet, n.4 ff.de reg.iur. Couar. *in d.li.3.var.resolut.*
c.14 nu.4.vers.quarto quod in d.lege. Gregor.Lopez *in*
gloss.12.l.8.tit.17.partita quarta. Io.de Anan. *in d.c.si*
quis propter necessitatem. vers.tu adde, de furtis. Cornel.
Benincas. *in tract.de paupertate, in 8.quæst.speciali quin-*
to. Surd. *in d.tract.de alimentis, priuileg 38.nu.16.* qui a-
lios allegat.
Cuius opinionis potest esse ratio, quia potestas
6 vendendi, & † pignorandi filios, habet originem ab
antiquissima lege, qua licebat patri occidere filios, *d.*
l.in suis, ff.de suis & legit. & ita declarat Bal. *in d.l.2.C.*
de patrib. qui fil.distrax. sed cum filius † factus est cle- 7
ricus, non potest vlterius ab aliquo offendi, citra ex-
communicationem, nec in seruitutem redigi, quia fie-
ret in opprobrium totius ordinis clericalis, quia ratio-
ne dispositum est non licere clerico mendicare, *c.dia-*
conus, dist. 93. Sicut in simili dicimus, quod licet filius
Christianus † teneatur patrem infidelem alere, vt per 8
D.Thom. *in 2.2. quæst.21.* & esse communem opinio-
nem inter Canonistas, testatur Abb. *in c.si quis episco-*
pus, in 1.in d.tract. de alimentis, tit.1.quæst.19.n.5. tamē
hæc opinio non procedit, quando id resultaret † in 9
damnum fidei, & religionis Christianæ, Cardinal. *in c.*
non satis, distinct.86.& ibi Præposit. *n.20.* Sed Felyn. *in*
c.cum sit.de Iudæis, intelligit illam communem opinio- 10
nem procedere in foro conscientiæ, quia coram iudi-
ce ad id astringi non posset, & idem potest dici de
patre excommunicato.
Secundus articulus est, libertus, † quando est ingra- 11
tus, de iure ciuili reuocatur in seruitutem, *l.2.C.de li-*
bertis & eorum liberis. Ripa *in l. generaliter, col.1.C.de*
reuoc.don. quod intelligo † si patronus nō remisisset ius 12
patronatus, quia si remisisset, iniuriæ debent esse gra-
ues, vt possit reuocari in seruitutem, vt habetur *in*
auth.vt liber.de cætero non indig.§.1.& ibi gloss.in ver.
restituimus, quæ vult, quod tali casu requirantur illæ
causæ, ex quibus reuocatur donatio, seu aliqua earum,
& fuit opinio Azonis *in summa C. de libert. & eorum*
lib. & debet esse offensa in faciendo, quia si esset in o-
mittendo, & in obsequiis lib. non reuocaretur libertus
in seruitutem propter talem ingratitudinem, sed ali-
ter coerceretur, *l. solo. C. de liberali causa.* nisi esset in
non alienando patronum inopem, vt habetur *in l.ali-*
menta.§.final.ff.de lib.agnoscend.l. diuus, §.si.l. libertus
à patrono, ff.de iure patronat. Surd. *in tractat.de aliment.*
tit.1.q.51.nu.9. & dicit Bartol. *in d.l.alimenta.* hanc esse
obligationem causatiuam, non præcisam, vnde est in
electione liberti vel præstare alimenta patrono pau-
peri, vel redire in seruitutem.
Sed hæc omnia nullo modo procedunt in liberto
clerico, † vt probat Innoc. *in c.3.in fi.de seruis non ord.* 13
vbi quod nullo modo reuocatur in seruitutem pro-
pter ingratitudinem, & ratio est, quia † libertus non 14
promouetur ad ordines, nisi fuerit manumissus di-
rectè, & sine obsequio, quo casu in totum est eradica-
tum ipsum ius patronatus, & illæ reliquiæ istius iuris
quæ remanebant respectu maximarum causarum in-
gratitudinis, non possunt exerceri, obstante characte-
re clericali, & præiudicio totius ordinis. Et ideo Ang.
in l.1.C.de bon.libert. dixit, quod dominus † non suc- 15
cedit in bonis liberti clerici, & poterit disponere ad
sui libitum, quia non ligatur dispositione, *§.sed nostra.*
Institut. de success. libert. & allegat Innoc. tenere ean-
dem opinionem *in d.c.3.de seruis non ordi.* eandem o-
pinionem tenet Io.Fab. *in d.§.sed nostra,* & citat etiam
Innocent. & mouetur etiam per textum *in auth. pres-*
byteros diaconos.C.de episc.& cleric. & est opinio æqua,
& ita vidi seruari in practica.

CASVS XCI.

Edictum de alienatione iudicij mutandi causa facta, non habet locum si alienatio fiat in clericum vel ecclesiam, siue inter viuos, siue in vltima voluntate.

SVMMARIA.

1 *Cessio in potentiorem facta regulariter est nulla.*
2 *Et cedens qua pœna puniatur.*
3 *Cessio facta clerico contra laicum, non dicitur facta in potentiorem.*
4 *Cessio in potentiorem ob quam causam sit prohibita.*
5 *Alienatio emphyteusis quando dicatur fieri in potentiorem.*
6 *Cessio in potentiorem est prohibita ratione iurisdictionis.*
7 *Clericus non est potentior nisi habeat officium, & iurisdictionem.*
8 *Cessio in potentiorem procedit ex solo titulo lucratiuo.*
9 *Cessio in ecclesiam non dicitur facta in potentiorem.*
10 *Ecclesia nunquam censetur potentior laico, nisi habeat iurisdictionem.*
11 *Cessio litis potest fieri ecclesiasticis in vltima voluntate.*
12 *Vitium litigiosi non habet locum, quando alienatio fit in vltima voluntate.*
13 *Alienatione facta titulo vniuersali, res particulares veniunt in consequentiam.*

1 CEssio in † potentiorem facta, regulariter est nulla, vt *in rubric. ff. de alienat. iudic. mut. causa facta, & per totum titulum, & C. ne liceat potentioribus,* & qui 2 huiusmodi cessionem † facit, causam amittit, atque arbitraria pœna punitur, sed quia glossa *in cap. final. de alienat. iudicij.* dicit cessionem factam clerico comprehendi sub dicta prohibitione, & sequitur Collectarius ibidem, ad ostendendum veritatem, declaro casum per tres articulos.

Primus articulus est: Cessio † facta clerico contra 3 laicum, non dicitur facta in potentiorem, adcò vt militet pœna *d. leg. final.* Nisi clericus habeat potestatem de iure, & de facto, & hanc opinionem tenet Innocent. *d. c. fin. & ibi* Hostiens. & Abb. *col. 1. vers. sed hoc dictum non placet.* Et ratio est, quia dispositio dictorũ titulor. habet locum, quãdo cessio † siue alienatio bo- 4 norum, vel actionum fit dolo in potentiorẽ ratione officij, ita declarat glo. in *l. 1. ver. specialiter. vers. secundo siquidem, C. ne liceat potentiorib. &c.* Bart. Bald. Ang. Salic. Paul. de Castro. Alex. & Aret. in *d. l. fi. C. eod. tit.* Specul. *in tit. de cessione action. §. 1. col. 1. & col. 2. vers. cuius officij occasione terribilis aduersario esse potest. & in vers. ex proximè dictis.* Et hanc opinionẽ sequuti sunt Domini de Rota *in decis. 1. de alienat. iudicij, in nonis,* & Senatus Pedemontanus, vt per Cacche. *decis. 144. n. 12.* cum aliis per eum adductis, & ita debet intelligi Ias. *in l. fin. num. 90. & seq. C. de iure emphyt.* quando alie- 5 natio emphyteusis † dicatur fieri in potentiorem, & Menoch. *in consil. 38. numer. 47.* concludit, quod ad effectum prohibitæ alienationis in potentiorem, requiritur, quod is, in quem fit alienatio sit potentior de 6 iure, & de facto, & ratione iurisdictionis † possit perterrere eum, in quem fit alienatio, quod non contingit in clerico carente huiusmodi officio & iurisdictione. Nec obstat auctoritas d. glossæ primæ *in d. cap. final. de alienat. iudic.* quia est communiter reprobata, vt dicunt omnes Doctores ibi, præcipuè Abbas *numer. 2.* cum aliis ad hoc allegatis per Petrum Duenam *regul. 88. numer. 4.* Clericus igitur † non est po- 7 tentior, nisi effectu officium, & iurisdictionem habeat contra cessum, & quatenus absque prædictis esset æqualis laico cedenti, non diceretur comprehendi sub edicto prohibitionis, quia prohibitio in potentiorem procedit propter suspicionem inferendi terroris aduersario, quæ ratio non procedit vbi cessio fieret in æquè potentem, vel aduocaretur patrocinium æquè potentis, nihil enim potest dici in fraudem actum, cum non dicatur inferre terrorem, sed magis excludere, Natta *in consilio 491. in fine.*

Declaratur hic articulus, vt procedat tantum si cessio † facta fuerit clerico ex titulo lucratiuo, secus si ti- 8 tulo oneroso; quia clericis prohibita est negotiatio, quam facerent mercando litem alterius mediante pretio, prout diffusè hanc declarationem probat Roland. *in cons. 38. n. 27. vsque ad fi. vol. 2.*

Secundus articulus est: Cessio † non dicitur in po- 9 tentiorem facta, si in ecclesiam facta sit, hanc opinionem probat Roman. *in toto consil. 518. in casu proposito.* & esse communem opinionem probat Sarnensis *super regulis Cancell. in regula de non subrogand. colliganti. 6. qu. 1. n. 2.* Ias. in *l. vnic. vers. confirmo per illud, C. de his, qui potent. nomine.* & ratio est, quia ecclesia particularis nullo modo † potest considerari potentior laico, 10 nisi habeat iurisdictionem super eo, vt per Innoc. & Host. *in d. c. 2. de alienat. iudic.*

Tertius articulus est: Cessio litis † potest fieri ec- 11 clesiasticis in vltima voluntate, hanc opinionem tenet Bald. *in l. hæreditatis C. de hæredibus instituendis,* vbi dicit, quod in vltima voluntate non distinguitur, an quis cedat potentiori, nec ne. Item quia debet esse libera testamenti factio, neque debet restringi metu pœnarum, vel amissionis iuris, Alex. in *cons. 155. n. 2. vol. 2.* Item vitium † litigiosi non habet locum, quan- 12 do alienatio fit in vltima voluntate, *l. nomen, de leg. 3. l. final. §. exceptis. C. de litig.* cum distinctione de q a *in authen. nunc si hæres, C. de litig.* Et hic articulus multo magis procederet, & sine difficultate, si institutio esset vniuersalis, tum quia est fauorabilior, Dec. *in l. in testamentis, ff. de reg. iur.* Ias. *in l. si pluribus, col. 2. de legat. 1.* tum quia res alienatur † titulo vniuersali, hære- 13 ditario, res singulares veniunt in consequentiam, & principaliter attenditur sola successio ad vniuersum ius defuncti, *l. hæreditas, ff. de reg. iur.* & ideo vbi principaliter alienatio non valeret, debet valere accessoriè subsequens, ex regula *l. si quis causam, ff. si cert. pet.* & ita in his terminis probat Cephal. *in consil. 13. num. 20. & plur. seqq. & in consil. 94. num. decimo tertio. & nu. 15. vol. 1.*

CASVS XCII.

Dominos temporales nullo modo posse prohibere subditos, ne agant, vel conueniantur coram iudice ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictio Episcoporum potest prorogari per subditos laicos, etiam non obstante prohibitione dominorum.*
2 *Edicta & ordines laicorum specialem mentionem facientes de clericis non valere.*

3 *Iuris-*

3 *Iurisdictionem Papæ tentare impedire, temeritatis est.*
4 *Statuta subditorum*, Ne liceat appellare ad superiorem: *non valent.*
5 *Recursus potest haberi ad superiorem, etiam prohibente statuto.*
6 *Statuta impedientia iurisdictionem ecclesiæ sunt contra libertatem eius.*
7 *Recursus potest haberi ad ecclesiasticum propter iniustitiam laicorum.*
8 *Episcopus potest præcipere statuentibus, vt edicta, & statuta contra libertatem ecclesiæ cassent de libro.*

BEnedictus *in c. Raynutius, in ver. & vxorem, decis. 1. n. 53.* dicit officiales Regios posse prohibere laicos
suos subditos, ne in realibus, vel personalibus actioni-
1 bus valeant prorogare iurisdictionem† episcoporum,
& exteterorum ecclesiasticorum, cuius opinionem secu-
tus fuit Petrus Antonius de Petra *in tract. de potestate
principis, c. 4. n. 10.* concludens idem posse facere omnes
dominos temporales in suos subditos, & propterea *in
eodem tractatu, c. 8. num. 87.* conclusit, posse eosdem
dominos statuere, ne liceat eisdem subditis appellare
ad Papam.

Sed ista opinio est omnino falsa. Primo, vt scripsi
2 sæpius, statuta, †edicta, atque ordines laicorum specia-
liter mentionem facientia de ecclesiasticis, nullo mo-
do esse valida, *c. bene quidem dist. 96.* Anton. de Butr.
Abbas, & Imola *in c. quod clericis, de foro compet.* Dec.
in c. ecclesia sanctæ Mariæ, n. 89. & ibi omnes. Nam cum
statuere, & edicta facere sit iurisdictionis, qua laici ca-
rent in clericos, non possunt laici quicquam ordinare
specialiter nominando ecclesiasticos, & quicquid
contra fecerint, est nullum ipso iure, prout scripsi su-
pra *casu 52. vers. ego autem considero.* quod multo fortius
procedit si de episcopis, & summo Pontifice mentio-
nem fecerint. Item conclusum est supra *casu 56.* Statu-
tum ne possit appellari, nec haberi recursus ad Pa-
3 pam esse contra libertatem ecclesiæ, †atque temerita-
tis esse auferre iurisdictionem à summo Pontifice,
qui est fons & origo totius iurisdictionis, siue tempo-
ralis, siue spiritualis, vt diffusè probaui supra *in prima
parte in relectione extrauagantis; Vnam sanctam, cap. 6.*
4 Addo, quod statuta † subditorum non valent, dispo-
nentia; *non esse licitum appellare ad superiorem.*: vt con-
cludunt omnes Doct. *in l. fin. C. de sentent. ex tu. generali
per illum text.* Bald. *ibidem in fi.* Et quod ratione dire-
5 cti dominij possit haberi recursus† ad ipsum supremũ
superiorem, etiam si statuto contrarium dispositum
esset, consuluit Curtius iunior *in consi. 104. in fine.* lo-
quens de statuto ciuitatis Ferrariæ, & in casu regni
Neapolitani consuluit Ias. *in consil. 168. col. 6. vol. 4.* &
idem dicendum est de regno Siciliæ, quod est de pa-
trimonio Beati Petri, *c. ad Apostolicæ, de re iudic. lib. 6.*
& de aliis regnis & statibus subditis ecclesiæ Romanę
scripsi supra *part. 1. c. 8.*

Denique negari non potest, quin huiusmodi ordi-
6 nationes, edicta, atque statuta cuiuscunque † sint gene-
ris, siue directè, siue indirectè, auferentia ea quæ com-
petunt ecclesiasticis, sint contra libertatem ecclesiæ,
vt concludunt communiter *in c. ecclesia sancta Ma-
riæ, de constit.* & pluries scripsi supra, & ita contra *c. fi. de
rebus Eccles. non alien.* & contra *c. nouerint. de sent. ex-
communic.* Quod autem auferant iurisdictionem eccle-
siasticorum, probatur. Nam propter iniustitiam lai-
corum posse haberi recursum† ad ecclesiasticũ, dispo-
7 situm est *in c. qualiter. de iudic.* Idem si esset grauatus
à non recognoscente superiorem de facto, quia tunc
per denunciationem euangelicam potest haberi re-
cursus ad ecclesiam, vt communiter per Canonistas
in c. nouit. de iudic. vbi latè Nauarr. Curt. iun. *in d. consi.*
104. Franch. *in cap. si duobus, §. denique, num. 14. de ap-
pellat.* & quod quando propter aliquod impedimen-
tum facti, aut iuris quia non potest consequi quod sua
interest coram iudice laico, tunc de iure potest agere
coram ecclesiastico, diffusè scripsi supra *parte 3. cap. 3.*
ergo huiusmodi edicta essent de directo contra liber-
tatem ecclesiæ, & posset episcopus † præcipere statu- 8
entibus, atque ordinantibus vt illa reuocent, etiam
sub pœna excommunicationis, & in subsidium sub-
mittere locum interdicto, vt scripsi supra *parte 2. ca-
pite 44.*

CASVS XCIIII.

Principes laicos non posse statuere limitando, vel interpretando ius diuinum, sed hoc esse munus Apostolicum.

SVMMARIA.

1 *Principes laici an possint per statutum interpretari, vel limitare ius diuinum.*
2 *Aliqui tenent posse in temporalibus, secus in spiritualibus.*
3 *Papa potest declarare, limitare, & dispensare contra ius diuinum.*
4 *Deus an possit dispensare in omni casu super iure diuino.*
5 *Præceptum nullum Decalogi esse dispensabile etiam per omnipotentiam qui teneant.*
6 *Præcepta duo prima Decalogi esse indispensabilia, cætera verò dispensabilia.*
7 *Deus omnipotens quomodo possit dispensare in omnibus præceptis decalogi.*
8 *Malitia in actu humano quando consideratur contra rationem, & quando contra voluntatem Dei.*
9 *Diuina voluntas quomodo consideretur dupliciter in præceptis Decalogi.*
10 *Deus potest dispensare Decalogo, non obligando nos ad præceptum.*
11 *Deus dispensauit cum Abrahamo, vt posset filium occidere, & in quibus aliis.*
12 *Peccatum committitur quando contra fit illi, quod Deus vult nos velle.*
13 *Papa habet potestatem super voluntate hominis respectu peccati.*
14 *Papa potest dispensare super iure diuino, in quo intercedit humana voluntas, non diuina.*
15 *Papa potest dispensare in omnibus præterquàm in articulis fidei.*
16 *Papa solus interpretatur ius diuinum.*
17 *Imperator nullo modo potest disponere super matrimonio.*
18 *Dispensatio fieri non potest, quæ contineat in se intrinsecam rationem mali.*
19 *Dispensatio fieri non potest in ijs, quæ implicant contradictionem.*
20 *Dispensatio fieri non potest super mendacio.*
21 *Principes laici non possunt super iure diuino dispensare.*
22 *Princeps potest ciuilia iura tollere, dummodo non offendat legem Dei.*

23 *Inferior non habet iurisdictionem contra legem superioris.*
24 *Principis potestas est subiecta iuri diuino.*
25 *Principes laici an possint dispensare iure diuino de plenitudine potestatis.*
26 *Principes non possunt dispensare contra ius ciuile fundatum in naturali æquitate.*
27 *Lex fundata in naturali ratione æquiparatur iuri naturali.*
28 *Principes laici possunt constitutiones facere addendo ad ius diuinum.*
29 *Lex naturalis non dicitur mutari per additionem.*
30 *Principes possunt addere pœnam iuri diuino.*

DOctores *in c. quæ in ecclesiarum, de constitu.* dispu-
1 tantes quæstionem an Principes † laici possine
per statutum interpretari, vel limitare ius diuinum,
concludunt communiter, posse in illis casibus, in
quibus aliquando limitatum fuit, dummodo in tem-
2 poralibus, † in quibus habent iurisdictioné, in spiritua-
libus autem non posse, sed ad solum summum Ponti-
ficem pertinere, Abbas *n. 9. & seq.* Felyn. *nu. 2. & n. 16.
& seq.* Dec. *n. 43. & plur. seq.* Stephan. Aufre. *in tract. de
potest. secular. in ecclesiasticos, regul. 4. limitat.* 47. Sed vt
iste casus cum faciliori distinctione explanetur, con-
stituo tres articulos.

Primus articulus est; Sum. Pontificem † posse consti-
3 tuere declarã-do, limitando, atq; dispensãdo super iure
diuino. Pro cuius intelligentia, inuestigandum est cũ
Theologis an super iure diuino possit per Deũ omni-
potentem dispensari: nam ex eius resolutione appare-
bit vera ratio, cur licitum sit summo Pontifici super
iure diuino dispensare. Prima opinio fuit Guglielmi
Ocami qui simpliciter dixit, nihil esse adeo malum, &
iniquum, in quo Deus † dispensare non possit, ita vt
4 ex dispensatione fiat laudabile, etiam ipsius Dei odiũ,
quia nihil est impossibile apod Deum, & cum ideo a-
liquod est peccatum, quia lege prohibitum; ergo sub-
lata lege, quam Deus potest auferre, nullum erit pec-
catum; ergo secundum istam opinioné non solũ Deus
potest in aliquo præcepto dispensare, sed contrarium
præcipere. Secunda opinio est D. Thom. *in 1. 2. q. 99.
art. 5. & q. 100. arti. 8.* quæ est de directo contraria pri-
5 mæ, videlicet, nullum præceptum Decalogi esse † di-
spensabile per quamcũque potentiam, etiam per om-
nipotentiam, licet quædam alia, quæ sunt extra Deca-
logum, & pertinent ad legem naturæ dispensationem
admittant: & hanc opinionem sequuntur ibi Caieta-
nus, Soto, & omnes Thomistæ, atque etiã Altisiodo-
rensis, Riccardus, & nonnolli alij. Tertia opinio fuit
Scoti, *in 3. lib. sententiar. dist. 37. q. 5.* retinens medium
6 inter prædictas, videlicee duo prima † præcepta primæ
tabulæ esse indispensabilia, cætera omnia dispensatio-
nis per diuinam potentiam, esse capacia, & hanc sequi-
tur Gabriel. *lib. 3. tit. 7. q. 5.* dicunt enim dupliciter ali-
quid esse de iure naturæ, vel vt principium practicum
& conclusionem necessario subsequentem, & in istis
nullo modo potest esse dispensatio, in quo ordine sũt
duo prima præcepta; vel neque vt principium practi-
cum, neque necessariam conclusionem, & huius ordi-
nis sunt omnia præcepta Decalogi, quæ sunt dispensa-
bilia, quia non habent necessariam connexionem ad
consequutionem vltimi finis, & hanc opin. sequuntur
Petr. Tarantasis, D. Bonauentura, & cæteri Scotistæ.
Quarta est opin. Durandi *in lib. 1. sententiar. dist. 47. q.
4.* dicentis, in quarto præcepto de honorandis pa-
rentibus, & in quinto de non occidendo; posse fieri
dispensationem, in cęteris autem non posse dispen-
sari.

Sed ego credo Deum omnipotentem † posse dispẽ- 7
sare in pręceptis Decalogi, auferendo rationem culpę
in ordine ad se, non tamen auferendo malitiam in or-
dine ad rationem humanam, quam distinctionem sic
declaro. Duplex enim est malitia † in actu humano, v-
na quę est contra rationem, altera quę est contra vo-
luntatem Dei, & peccatum ex priori malitia non ha-
bet quid dicat culpam contra Deum, sicut peccatum
naturę vel artis non censetur habere rationem culpę,
licet sit contra naturę pręscriptum, & contra artem, sed
ex eo quod est contra voluntatem Dei. Item secundũ
quod diuina † volũtas est duplex, vna, quę vult aliquid 9
vt parentes honorari, altera, quæ vult nos idem velle,
id est, vt parentib. honorem exhibeamus, peccatum
autem non committitur contra priorem voluntatem,
sed cõtra posteriorem, quia aliquis posset nolle quod
Deus vult, nisi sciret Deum ipsum id velle. Tunc re-
sponderi potest, quod quamuis Deus pręceperit † non 10
esse occidendum, tamen sua potentia absoluta potest
non obligare nos ad id volendum, sicut ipse multa
vult, ad quæ nos nõ obligat, vt sunt ea, quę habent ra-
tionem consilij; & hoc modo posset dispensare in de-
calogo, si nollet nos obligare ad volendum idẽ quod
ipse pręcepit, & quia secus faciendo non fieret contra
voluntatem diuinam, ideo non posse peccatum.

Huius declarationis possunt multa S. Scripturę ex-
empla allegari, Deus omnipotens † dicitur dispensasse 11
cum Abrahamo, vt posset filium occidere, Genes. *c. 22.*
Item cum Samsone, vt se vnà cum alijs perimeret, ac
etiam cum Eleazaro, Iudith. *c. 16.* Item cum Iudęis in
furto, qui iussu Dei acceperunt vasa ab Ægyptiis, quę
non restituerunt, *1. lib. Machab. c. 6.* Item cum Osea, in
fornicatione, qui Deo imperante fornicariam cogno-
uit, & filios fornicationis habuit, Oseę *c. 1.* Item Ma-
chabęi sine peccato pugnarunt in sabbato *1. lib. Ma-
chab. c. 2.* cum tamen ex lege Decalogi, tali die ab omni
opere cessandum esset. Item de lege naturę est, ne quis
cognoscat sororem, & tamen filij Adę suas cognouere
sorores matrimonio legitimo. In quibus certiùs po-
test dici omnipotentem Deum exemisse prędictos ab
obligatione volendi id quod in diuinis pręceptis fue-
rat ordinatum.

Ex hac vera dispensationis diuinę ratione, potest
inferri ad veram rationem dispensationis humanę.
Nam cum, vt dictum est, diuina voluntas consistat,
vel in eo, quod ipse vult, vel in eo, quod vult nos
velle, † & peccatum committatur secundo modo, 12
non primo, & sic quando voluntas hominis requiri-
tur; ergo Papa potest dispensare, probatur, quia vo-
luntas † hominis est sub potestate Papę, & quicquid 13
summ. Pontifex per ecclesiasticas constitutiones facit,
ipse idem Deus omnipotens, cuius auctoritate prędi-
ctę constitutiones conduntur, facere dicitur, vt pro-
bat Anch. in his terminis *in consi. 373. reuocatur in du-
bium, nu. 7.* Theologi dicunt, quod esse de iure diuino
contingit duobus modis, vel cum res aliqua ex sola
Dei voluntate dependet, & quod baptismus fiat in
aqua, & quod sit necessaria materia, & forma, vel cum
intercedit humana voluntas, vt accidit in voto, &
iuramento, quę vbi facta sunt, obligant etiam ex
iure diuino, sed Deus non obligat ad vouendum
vel iurandum, ita in priore genere nulla potest
per summum † Pontificem fieri dispensatio, 14
vnde

vnde non posset ordinare, vt baptismus fieret in vino
& lacte, sed in posteriore casu, vbi interuenit homi-
nis voluntas, quæ sub potestate humana est, potest
fieri dispẽsatio: & ex hac ratione Theologorum com-
munis Canonistarum opinio confirmari potest, quæ
15 vult summum Pontificem † posse in omnibus dis-
pensare, præterquam in articulis fidei, & vbi turbare-
tur status vniuersalis ecclesiæ, *cap. literas, & ibi gloss. in
ver. non potest. de restit. spol.* glo. *in c. proposuit, in ver. dis-
pensare, de concess. prabend.* & latè scripsi de hoc supra
casu 79. *art.* 2. *vers. neque diminuit.* & scribit etiam Dec.
in d. c. quæ in ecclesiarum, n. 45. *vsque ad* 54. & potest in-
telligi eximendo hominem à volendo, id quod iure
16 diuino sancitũ est. Et quis solus Papa † habet auctori-
tatem in spiritualibus, ideò ipse solus interpretatur
ius diuinum, & non Principes laici, & ad hoc est text.
in c. venerabilem, qui fil. sint legit. & probant Abb. &
cæteri *in d. c. quæ in ecclesiarum.* quos allegaui supra in
principio huius casus, Archidiac. *in §. hinc colligitur.* 2.
q. 3. sed limitare circa voluntatem hominis, ne incidat
in peccatum, est de spiritualib. *c. vsuit. de iudicm, & ibi
notent omnes.* ergo nullo modo potest fieri per Prin-
cipes laicos. Vnde Dd. *in c. final. de nupt.* dicunt Impe-
17 ratorẽ † nõ potuisse disponere super matrimonio, et-
iam ex causa rationabili, vt non sit matrimonium,
quod est de iure diuino, ideò *titul.* C. *de interdicts ma-
trimonis inter pupill.* Item *titulus* C. *si rector prouincia.*
Item C. *de secund. nupt.* & similes non valent, quia con-
diti à non habente potestatem.

Declaratur hic articulus, vt procedat quoties dis-
18 pensatio † facienda per summum Pontificem conti-
neret in se intrinsecã rationem mali, & ita repugnan-
tiam, exemplum potest dari in primis duobus præce-
ptis decalogi, in quibus non potest dispensari, quia
quod implicat contradictionem per nullam poten-
19 tiam fieri potest, sed implicat contradictionem † esse
odium Dei, & esse secundùm voluntatem Dei, ergo
fieri non potest. Probatur, detur homo qui odio ha-
beat Deum, idque ex præcepto & voluntate diuina,
tunc sic arguo: Is odio habet Deum, propter ipsum
Deum, quia facit quod Deus vult; ergo amat Deum,
sed implicat amare & odisse. Idem dicendum est de
præcepto de non honorando Deum. Item ab acti-
bus, contrariis istis præceptis, non potest auferri ma-
litia, quia actus auertens ab vltimo fine est intrinsecè
malus, sed irreuerentia in Deum est actus auertens ab
vltimo fine; ergo est intrinsecè malus; ergo non est
capax dispensationis. Idem dicunt de octauo præce-
20 pto Decalogi, quoniam † mendacium est intrinsecè
malum, cum opponatur veritati; ergo non potest su-
per eo dispensari, & ita probat Pet. Roytius *in decis.
Lituanica* 5. *nu.* 248. Ias. *in l. cunctos populos, n.* 54. *& seq.
C. de summa Trinit.*

21 Secundus articulus est: Principes † laici non pos-
sunt super iure diuino dispensare, gloss. *in l. final. C. si
contra ius, vel vtilit. public. & ibi* Salic. *in princ.* glo. pri-
ma in fine *in l. quoties, C. de precib. imperat. offeren.* quã
omnes sequuntur, præsertim Castrens. *in l. rescripta, n.*
3. *C. eo. tit.* Ias. *in l. quominus, n.* 3. *& seq. ff. de fluminib.* Bal.
in l. 1. *in* 1. *lect. n.* 5. *ff. de const. Princip.* Archidiacon. *in c.
final. in princip.* 9. *quæ. vltima.* Felyn. *in c. quæ in ecclesia-
rum, n.* 26. *& seq. de constitut. & ibi* Immola, *n.* 2. *&* 3. &
Anchar. *n.* 7. Andr. *in c. naturales, n.* 1. *in fi. si de feudo de-
22 funct.* dicit, Princeps † potest ciuilia iura tollere quan-
do vult, dummodo nõ offendat legem Dei, vel natu-
ralem, Fulgos. *in cons.* 20. *in fin.* Ancharan. *in d. c. quæ in
ecclesiarum, n.* 7. dicit quod non valet rescriptum Prin-
cipis contra ius naturale, vel diuinum, quia inferior
non † potest contra legem superioris, *l. nam & magi-* 23
stratum, ff. de arbitr. & ita respondit Ias. *in consi.* 145. *nu.* 3.
vol. 2. & quod nulla sit maior auctoritas quàm lex æ-
terna, probant Bald. *in l.* 2. *num.* 4. *C. de seruit. & aqua,*
& Calcaneus *in consil.* 53. *nu.* 14. & ideò suprema, & ab-
soluta potestas Principis † subiecta est iuri diuino, *ca.* 24
sunt quidam, 25. *quæst.* 1. per quem textum ita concludit
Felyn. *in c. in causis, in princ. de re iudic.* Angel. *in l. ado-
ptis non iure facta. ff. de adopt.* & quod iuri diuino, &
præceptis sacræ Scripturæ potestas Principis sit obli-
gata, est textus *in c.* 1. 25. *q.* 1. per quem ita firmat Lucas
de Penn. *in l. fin. n.* 57. *C. de locat. præd. ciuil. lib.* 11. Curt.
iun. *in l. imperium, nu.* 53. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* & Ia-
son *in consil.* 105. *in fin. vol.* 1. ergo non potest contra i-
psum ius diuinum dispensare, quia inferior non po-
test: & licet plenitudo potestatis aliquando subeat lo-
cum causæ, secundùm quam posse Principes † laicos 25
dispensare & derogare iuri naturali, dicit Dec. *in d. c.
quæ in ecclesiarum, num.* 29. *vers. sed aduertendum est.* &
Capyc. *decis.* 106. *num.* 5. Tamen in dispensatione præ-
dicta requiritur auctoritas, & potestas, quam, vt dixi,
in præcedenti articulo, non habent Principes Laici,
sed solus summus Pontifex, qui condit constitutio-
nes auctoritate Dei, propter quam rationem conclu-
serunt Dd. quod nec possunt † disponere contra ius 26
ciuile, quando illud fundatum esset super naturali æ-
quitate, Abb. *in d. c. quæ in ecclesiarum, & in c. per tuas,
de arbitr.* cum aliis per Marsil. *in sua pract. criminal. §.
sequens, num.* 39. & potest esse ratio, quia lex † fundata 27
in naturali ratione æquiparatur iuri naturali, ita con-
cludit Curt. iun. *in l.* 1. *in princ. n.* 10. *ff. quod quisque iur.*
& communiter per omnes Doctores *in l. venia, C. de
in ius voc.*

Tertius articulus est: Principes † laicos posse con- 28
stitutiones condere, addendo ad ipsum ius diuinum.
Hic articulus satis patet ex his, quæ scripsimus supra
part. 3. *cap.* 9. vbi diffusè ostendimus nullam legem
condi posse, quę legis voluntatẽ habere dicatur, quin
deriuet à principiis diuinæ legis, atque declarauimus
quasi omnes leges ciuiles trahere originem à præce-
ptis decalogi. Nec dicitur lex naturalis † mutari per 29
additionem; Imò aliquando necessarium fuit addere:
quia cùm lex diuina fuisset obscurata per peccatum,
atque vitiata, ad occurrendum malitiæ humanæ, o-
pus fuit aliqua additione pro maiori obseruantia di-
uinæ legis, vt lex diuina statuit; in ore duorum, vel
trium stare veritatem; lex humana addidit in multis
casibus adhiberi plures testes, vt *c. præsul.* 2. *q.* 4. *& l.
consultissima, C. de testam.* sic in multis aliis, & validita-
tem habere dicuntur, quia trahant originem ab illa
diuina lege. Vnde Alphonsus de Castro *in tract. de le-
ge pœnali, c.* 10. considerant leges aliquas esse morales
tantùm, vt præcepta Decalogi, Exodi *cap.* 20. *& c. quid
in omnib.* 32. *q.* 7. aliquas esse solum pœnales, vt sunt 17.
canones, de quibus habetur *in* 30. *distin.* Alias vero es-
se mixtas, vt *in c. omnis, de pœnit. & remiss. & in extra-
uag. execrabilis.* & hanc dispositionẽ sequutus est Na-
uarr. quo ad pœnam expressam *in tract. de lege pœna-
li, n.* 27. *in fi.* Sed possunt † Principes ad occurrendum 30
humanæ malitiæ, pro defensione fidei, religionis, at-
que iuris diuini condere legem mixtam, vi-
delicet illi addendo pœnam, vt *Cod. de
summa Trinit. & fide Catholica,* &
in quam plurimis aliis.

PP 3 CASVS

CASVS XCIV.

Nullam præscriptionẽ currere contra Ecclesiam super bonis alienatis sine solẽnitate Apostolica, per *extrauagãtem, ambitiosæ*, Secus est de iure communi, quod non censetur correctum circa validitatem contractuum antea celebratorum.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio an possit præiudicare iuribus ecclesiæ.*
2 *Sollemnitas extrinseca an præsumatur ex diuturnitate temporis.*
3 *Possessores bonorum ecclesiasticorum sine sollemnitate Apostolica, an possint se tutari præscriptione.*
4 *Sollemnitas præsumitur in possessore in re parui præiudicij.*
5 *In beneficialibus non præsumitur quod toleretur malè institutus.*
6 *Sollemnitas ex temporis diuturnitate non præsumitur in rebus magni præiudicij.*
7 *Contrarium, quod præsumatur per spatium triginta annorum.*
8 *Præscriptio nulla iuris ciuilis currit contra ecclesiam nisi spatio quadraginta annorum.*
9 *Præscriptio non currit contra dotem.*
10 *Sollemnitas ex diuturnitate temporis non præsumitur in rebus magni præiudicij de iure canonico.*
11 *Nisi per spatium centum annorum.*
12 *Sollemnitas Apostolica requisita de iure nouissimo nullo vnquam tempore præsumitur.*
13 *Sollemnitas præsumpta, quando non sufficit.*
14 *Sollemnitas formæ substantialis numquam præsumitur.*
15 *Statutum disponens præter ius commune dicitur dare formam.*
16 *Forma quando præsumatur in dubio.*
17 *Actus dicitur ipso iure nullus, si omittatur quod est de forma.*
18 *Forma consistit in sui integritate.*
19 *Clausula annullatiua actus, inducit formam.*
20 *Præscriptio non inducitur cum defectu tituli.*
21 *Formæ defectus inducit malam fidem.*
12 *Contra præscriptionem centum annorum defectus opponitur malæ fidei.*
23 *Mala fides ab initio quando afficiat etiam singularem successorem.*
24 *Priuilegij fama requiritur probari in antiquissimis, in quibus res non potest obtineri sine titulo.*
25 *Præscribi possunt prohibita alienari.*
26 *Secus si non fuit seruata forma legis.*
27 *Sollemnitas præsumpta sufficit in rebus ecclesiæ, ante* extrauagantem; ambitiosæ.
28 *Leges nouæ non trahuntur ad præterita quæsita præscriptione.*
29 *Lex noua non præsumitur velle alicui facere præiudicium.*
30 *Princeps etiam de plenitudine potestatis non aufert ius quæsitum ex contractu.*
31 *Lex noua incipit ligare à tempore quo fuit vsu recepta.*
32 *Lex noua cum clausula* irritantes, *ligat etiam ignorantes.*
33 *Clausula* irritans *nunquam potest afficere contrahentes quo ad pœnam.*

MOdo videamus an iuribus ecclesiasticis possit
fieri præiudicium per præscriptionem † pro- 1
pter quam possit præsumi sollemnitas. In quo casu
magis communis opinio Doctorum est, propter an-
tiquitatem temporis præsumi sollemnitatem † ex- 2
trinsecam atque omnia requisita legitima in quocunque actu, *leg. si filius, & ibi* Bart. Bald. & Dd. *ff. de petit. hæred. l. qui alien. & ibi* Alexan. & Ias. *& cæteri Moderniores ff. de acquir. hæredit.* Ang. Alex. Rom. Ias. & cæteri *in l. sciendum, ff. de verb. oblig.* Ias. *in l. si certis annis, C. de pact.* Anton. de Bute. & Abb. *in c. peruenit, de emp. & vendit.* Felyn. *in c. sicut, de sentent. & re iudic.* & esse magis communem testantur Dec. *in l. 1. Cod. qui admitti.* Corn. *in consil. 284. vol. 4.* Hieronym. Gabriel. *in consil. 36. nu. 52. vol. 1.* Anton. Gabriel. *in suis communibus conclusionibus titul. de præsumptionib. conclus. 1.* Crauett. *in tractat. de antiquit. tempor. part. 5. §. venio ad tertium; & §. vidimus in genere.* Et procedit etiam si in actu, de quo tractatur, nulla solemnitatis mentio, nec enunciatiuè quidem facta sit, Felyn. *in d. cap. sicut, numer. 33. vers. septimo & vltimo, de sentent. & re iudic. & in c. Albertus, columnn. fin. de testibus*, vbi Hostien. primus dixit hoc, Ias. *in dict. leg. sciendum. colum. 7. vers. quid tenendum in tanta varietate.* Dec. *in consil. 381. columu. 9. & in consil. 558. columu. 2. circa finem.* Crauett. *in d. §. venio ad tertium, num. 11.* & hanc esse communem opinionem, attestatur Felyn. *in d. c. Albertus; colum. final.*

Ex quo infertur pro defensionibus possessorum
bonorum † ecclesiasticorum, quæ cùm prohibita sint
alienari, vt in pluribus titulis iuris canonici de rebus 3
ecclesiæ non alienandis, nisi adhibita certa solemnitate iuris communis, vt prælatus cum toto capitulo capitulariter congregato, *c. nullam, 19. q. 2.* Abbas *in c. quanto, de his quæ fiunt à Prælat.* Bald. *in authent. hoc ius porrectum, nu. 3. C. de sacrosf. eccles.* cum aliis per Menoch. *in consil. 73. num. 2. vol. 1.* Atque sollemnitate *extrauagantis; Ambitiosæ de rebus eccles. non alienand.* putant possessores prædicti se tutari posse antiquitate temporis, cùm clarè docere non possint de sollemnitatibus prædictis. Sed vt casus diffusius explicetur, declaro per quatuor articulos.

Primus articulus est, cùm tractamus de solemnitate iuris communis, recepta est opinio Iurisconsultorum, si sumus in casibus, in quibus tractatur de re-
bus parui præiudicij, concurrente possessione † vnius,
& patientia alterius, per spatium decem annorum 4
præsumi sollemnitatem interuenisse, & hic casus in *d. l. qui in aliena, ff. de acquir. hæredit. & in leg. si cum fideicommissa, §. Aristo. ff. qui & à quibus.* exemplum est in his, quæ principaliter fiunt ad acquisitionem, in quibus licet in consequentiam obligentur, qui patiuntur longo tempore, tamen inspicitur id solum, quod principaliter agitur, Angel. *in consil. 317.* & notant omnes Canonistæ *in cap. nosciтur, de his quæ fiunt à prælat. & in c. licet Hely. de simonia & in c. illud, de præsumpt.* vbi
agitur de beneficialibus, † in quibus non est verisimi-
le quod toleretur malè institutus, & vtrobique non 5
agitur principaliter ad exclusionem alicuius, sed solùm fit his præiudicium, quorum consensus requiritur circa concessionem alteri faciendam, nihil autem ipsis aufertur, & ita dicitur agi de rebus leuis præiudicij.

Sed si tractetur de rebus magni præiudicij, puta de exclusione alterius principaliter, & validitate alienationis in præiudicium domini, tunc secundùm vnam

vnam opinionem, ex temporis diuturnitate non
6 præsumitur † sollemnitas, Bartol. *in quæstione incip. mulier habens magnum patrimonium, col. fin. in princip.* quem refert, & sequitur Ale. *in cons. 12. n. 7. vol. 4. & in consil. 218. n. 5. & seq. vol. 6. & in consil. 94. n. 6. vol. 7.* vbi consuluit super instrumento venditionis vetustissimo, annis quinquaginta elapsis octo, & concludit, non præsumi sollemnitatem, & post multos alios hanc opinionem sequitur Caccheran. *in decis. Pedemontana 173. col. 1.*

Verior autem, communior, & certior opinio est,
7 vt in rebus † magni præiudicij, concurrente patientia vnius, & possessione alterius, per spatium triginta annorum præsumatur sollemnitas, glossa, Imola, & Barbat. *in c. peruenit, de emptione & vendit.* Fely. *in d. c. fin. n. 30. de re iudic. & in d. c. Albericus in fi. de testib. & in d. c. illud. col. penult. de præscript.* Albertus Brunus *in tractatu de sollemnitate, in articulo de probation. col. 9. in fine.* Baldus *in tractatu de præscript. in 3. parte, qu. 10. limitatione 2.* Et licet Crauetta *in tractatu de antiquitate tempor. parte 3. in secundo casu* teneat contrarium videlicet sufficere decem annos, tamen Gabriel. *in d. concl. 36. n. 51. vol. 1.* relatis quàm plurimis aliis Doctoribus pro hac opinione, ostendit Crauettam errasse, allegando Doctores pro eius opinione, qui dicunt contra eundem Crauett. & sic ex dictis Gabriel. *in d. num. 51. & num. 52.* apparet hanc esse veriorem, & communem opinionem.

Sed hæc omnia non procedunt contra ecclesiam, quia vt supra docuimus *casu* 48. nulla præscriptio iu-
8 tia † ciuilia currit aduersus ecclesiam siue respectu immobilium, sicut etiam mobilium, nisi spatio quadraginta annorum, & ex illis dictis concludo, qualiter, concurrente possessione vnius, & patientia ecclesiæ, quadraginta annorum spatio, insistendo in terminis iuris communis, de quibus loquor in hoc casu posset præsumi dicta sollemnitas.

Et aduerto, quod supradicta opinio vera est, sed non per *d. c. peruenit, de empt. & vendit.* vt volebat Gabriel. *in dicto consilio trigesimo sexto, numer. 49. & sequ. volumine primo,* quia illius dispositio non se fundat so-
9 lum in præscriptione, nam contra dotem, † de qua ibi non præscribitur, *l. in rebus, C. de iure do.* & aduertit Abb. *in dict. c. peruenit.* Item præsumptio de iure canonico non procedit cum mala fide, *c. final. de præscript.* & ibi illa mulier emptoris habebat scientiam donationis factæ vxori, quia in textu dicitur vxorem consensisse, propterea textus non se fundat in præscriptione, sed in aliis, puta, quia pretium cõuersum erat in vtilitatem vtriusque coniugis, & vterque consenserat, & quatenus etiam summus Pontifex ibi habuisset aliquam considerationem præscriptionis, etiam secundum vnam opinionem, tamen textus non facit contra hanc nostram determinationem, quia non loquitur de præscriptione contra ecclesiam, sed contra priuatum.

Secundus articulus est, cum tractamus de rebus
10 magni † præiudicij, adhuc in terminis iuris communis loquendo, non procedente possessione vnius, & patientia alterius, tunc nullo modo potest præsumi, sollemnitatem interuenisse, contra aliquem, nisi la-
11 pso spatio † centum annorum, hanc opinionem firmarunt Hostiens. Io. Andr. Immola, & Ancaran. *in d. c. Albericus, de testibus.* Alex. *in dicto consilio 218. volumine sexto.* Cor. *in consilio 181. numero vigesimo secundo, volum. 2.* & hanc esse communem opinionem testatur Gabriel. *in d. consil. 36. n. 52. vers. & alij multi, quos referre non oportet.*

Tertius articulus est: Cum tractamus de sollemnitate † iuris nouissimi, videlicet *dictæ extrauagantis, ambitiosæ, de reb. eccles. non alienand.* corrigentis ipsum ius 12
commune, tunc sollemnitas prædicta nullo vnquam tempore potest præsumi: Primo, quia *dicta extrauagans, ambitiosæ:* requirit sollemnitatem verã, & quod in effectu sit vtile ecclesiæ, sed per quamcumque temporis præfinitionem non posset altera esse sollemnitas, † quàm præsumpta, ideo non sufficit, ita in termi- 13
nis constitutionis regni Neapol. prohibentis alienationem feudorum in regno sine consensu Regis, probat Frecc. *in 2. li. de subfeudis, quæst. 31. assensus, n. 4.* vbi quod licet de iure communi feudorum prohibita esset alienatio feudi, *c. imperialem, de prohib. alien. feudi per Fed.* & poterat præscribi, *c. si quis per triginta annos, si de feud. defunct.* & ita sufficiebat consensus domini præsumptus, quia tamen per constitutionem regni fuit correctum ius commune, & ordinatum, vt interuenirent certæ sollemnitates, non sufficit interuenire præsumpta tacita, sed expressæ & veræ interuenire debent, & ibi latè probat Freccia. Item sollemnitas requisita per *dict. extrauagant. ambitiosæ.* est de forma substantiali, quæ respicit iustitiam tituli, ideo ex antiquitate temporis non potest præsumi, ita probat Alex. *in l. qui in aliena ff. de acq. heredit. & in cons. 179. n. 5. seq. vol. 6.* Gram. *in decis. 79. n. 14.* Crauet. *de antiquit. temp. parte 3. n. 22.* post alios quos refert Albert. Brun. *in tract. de forma & sollemnit. in art. de probat. & præsu. formæ, vers. vndecimo est aduertendum.* vbi dicit formã & sollemnitatem essentialem † nunquam præsumi, 14
quia sic esset præsumere ipsum factum, non autem sollemnitatem facti. Item de forma censetur illa sollemnitas, quæ ab initio actui non inerat, sed de nouo inducitur, Calcan. *in cons. 24. col. 6. post med.* Imm. *in l. omnium qui, circa finem ff. de acq. here.* vt quando statutum de nouo inducit certas modificationes, Dec. *in consil. 434. n. 1. & consil. 455. n. 7.* Ancaran. *in consil. 242. in fine.* Sicut etiam † de forma est, quando statutum aliquid 15
disponit præter iuris communis dispositionem, Socin. *in cons. 92. col. 3. vol. 4.* Marsi *in cons. 65. n. 14.* Crau. *in consil. 182. n. 10.* sed sollemnitas apostolica per *d. extrauag. ambitiosæ.* introducta est noua, præter dispositionem iuris communis, inest hodie si substantialiter ipsi actui alienationis; ergo est de forma. Et in dubio 16
illud dicitur † de forma, cuius omissio potest afferre graue præiudiciũ, Roy. *in rubric. ff. de noui oper. nũtiatio. col. 3. vers. sed quid si dubitetur.* & est de mente Bar. & aliorum, præsertim Aretin. & Ias. *in l. 2. §. prim. col. fin. vers. tertio casu. ff. de noui oper. nunciat.* Fely. *in c. cum dilecta, n. 24. vers. tertium signum. de rescript.* Sed omissio istius sollemnitatis apostolicæ posset afferre magnum præiudicium, quia posset sine ea fieri alienatio rei ecclesiæ in damnum ipsius, non autem in euidentem ecclesiæ vtilitatem, prout decet; ergo est de forma. Quod autem est de forma, † si omittatur, actus dici- 17
tur ipso iure nullus, *l. cum hi, §. prætor, ff. de transac. l. in conuentionalibus, in fine, ff. de verborum obligation.* Bart. *in l. nominatim, ff. de condit. & demonstration.* Bald. *in leg. si. C. de fidei & legit.* Ias. *in cons. 97. col. 4. vol. 1.* Dec. *in c. de appellationibus, n. 3. & 4. de appellat. & in consilio 77. in princip.* etiamsi in qualibet minima qualitate omittatur, actus est ipso iure nullus, Alciat. *in libro 5. paradoxor. cap. 16.* Dec. *in cons. 532.* quia forma † consistit 18
in sui integritate, Dec. *in l. hac consultissima, n. 12. C. qui*

testam.fac. poss. & in dubio forma censetur substantia-
lis & essentialis, ideo in dubio ipso iure vitiat, Bald. *in*
l. comparationes, n.5. C. de fid. instrum. Alex. *in cōs.50. n.*
5. vol.5. Dec. *in consi.10. n.2. & consi.455. n.7.* & latissimè
per Caccheran. *in decis. 165.* vbi quod non seruata for-
ma decreti ducalis actus omnino corruit, tanto ma-
19 gis, quando habet clausulam † annullatiuam actus,
prout adest *in d. c. extrauagant. ambitiosæ.* & ideo hæc
forma non posset remitti à partibus, vt probat idem
Caccherā. *in decis.166. n.7.* argument. notatorum *in l.*
fin. C. de vendit. rerum ciuil. li.11. & ex actu celebrato si-
ne forma, neque ciuilis, neque naturalis obligatio na-
scitur, *l.1. §. eum qui. ff. de constit. pec. l. 1. §. si quis, ff. de*
ver. oblig. Bartol. *in l. cum quis ius ignorans, col. 3. C. de*
iuris & fact. ignoran. Alciat. *in l.1. in prin. n.5. ff. de verb.*
obl. Alex. *in l.1. nu.7. ff. de condict. indeb.* & ex defectu ti-
20 tuli, etiam † qui potest rescindi, nō habetur iusta cau-
sa præscriptionis, vt probat Ruy. *in cōs. 170. n.34. vol.*
1. per text. *in l. in causa, §. interdū, & §. seq. ff. de minorib.*
21 post alios per eū citatos. Idem quia defectus † formæ
inducit malam fidem, *l.1. vbi glossa,* & Bart. *n.11. & com-*
muniter Doct. C. de fide instrum. & iure hasta fiscal. lib.
10. Næuizan. *in cons.85. n. 14.* & in terminis, quādo for-
ma statutorum non fuit obseruata, Paris. *in consil.100.*
n.67. & seq. vol.1. & post plurimos Doctores per eum
citatos probat Albert. Brunus *in d. tract. de forma &*
sollemnitate, in artic. de potentia & effectu formæ, col.11.
22 *vers.7. effectus.* Et contra præscriptionem † etiam cen-
tum annorum obstat defectus malæ fidei, vt de magis
communi opinione testatur Crauetta *de antiquitate*
parte 4. n.49. quē cum aliis citat, & sequitur Vrsill. *in*
addition. ad Afflic. super decis. 239. & super dec. 368. in
fine. Quod sic probatur, quia ipse emptor rei ecclesiæ,
propter non seruatam sollemnitatem dicitur esse in
dolo, & mala fide, vt dixi, ideo nulla currit præscri-
ptio dum ipse emptor viuit, *c. final. de præscri. c. posses-*
sor, de regul. iur. lib.6. Dec. *in consil.144. n. 4.* Baldus *in*
tractatu de præscriptionib. in 2. parte 3. partis principalis
vers.13. quæro, & in 4. parte princ. in 12. quæ. ver. sed du-
bitatur. loquens in præscriptione rei feudalis, Calcan.
consil.25. n.13. cum aliis per Port. *in suis communibus con-*
23 *clus. lib. 3. c. 44. & cap. 46.* Item † mala fides ab initio
afficit etiam singularem successorem vtentem acces-
sione sui auctoris, vt diffusè probat Paris. *in cons.29. n.*
24. & seq. & cons.101. n.98. & seq. vol.1. Balbus *in d. trac.*
de præscription. in d. 2. parte 3. partis princ. quæ.12. col.2.
per textum *in auth. malæ fidei, C. de præscri. longi temp.*
ergo aut quilibet successor vti vult contractu & ac-
cessione sui auctoris, & inficitur mala fide, vt dixi, aut
vult incipere præscriptionem à se, vel ab altero, &
non potest, quia in antiquissimis, vbi aliquid non po-
test obtineri sine titulo, debet saltem probari fama i-
24 psius † tituli & priuilegij, Mohedanus *decis. 340. circa*
finem. Put. *decis.365. parte 2.* Cassad. *decis. 2. de probatio-*
nib. Innoc. *in c. veniens, de verborum significat.* Doct. *in*
l. cum aliquis, C. de iure delib. Crauet. *de antiquit. temp.*
parte 1.

Ex quo infertur, quod licet sit vera opinio, quod
25 res prohibitæ † alienari præscribi possunt, de qua latè
per Pinell. *in auth. nisi tricennale, C. de bonis matern. n.*
24. in fine, vsque ad nu. 30. quam intelligo veram in
præscriptione triginta vel quadraginta annorum,
Castrēs. *in l. final. §. penultim. C. commun. de lega.* Alex.
in cons.59. numer.11. volumin.3. Corn. *in cons.404. volu-*
min.1. Curt. iun. *in authent. res quæ, n. 7. Cod. commun.*
de legat. Ias. *in consil.57. volumin.1. & in §. diui, n.156. de*
legat.1. Socin. *in consil.251. vol.2.* Balbus *de præscription.*
parte 4. quæst.5. Tamen non possunt † præscribi, quan- 26
do non fuit obseruata forma legis nouæ corrigentis,
ius commune, quia deficit titulus, deficit bona fides,
& continuatur in successorem, qui non potest obti-
nere, nisi probet saltem famam iusti & legitimi pri-
uilegij.

Quartus articulus est: Sollemnitas † præsumpta, de 27
qua dixi in primo articulo, sufficit in contractibus fa-
ctis ante *dictam extrauagantem, ambitiosæ,* quia regula-
riter leges nouæ disponunt de futuro, & nunquam
trahuntur ad præterita, *l. leges & constitutiones, C. de le-*
gib. l. iubemus, in fine, C. de testam. c.1. & c. fin. de constit.
& vbique per Doctor. & quod quando nouum ius in-
ducunt, licet conditæ essent ad declarationem iuris
antiqui, tamen in eo, in quo de nouo disponunt, non
trahuntur ad præterita, Alex. *in consil.7. visis, n.4. vers.*
tamen dico, vol.2. Paris. *in additioni. ad Bar. in d. l. leges*
& constitutiones, & in l. causas, in 1. lect. C. de transact.

Et tanto fortius hæc procedunt, si contractus esset
factus saltem decem annis ante conditam *d. extraua-*
gantem, ambitiosæ. quia leges nouæ non trahantur † ad 28
præterita quæsita per præscriptionem, vt probat Ra-
phael Cumanus *in toto consilio 159. in dubium vertitur.*
Nam cum per spacium decem annorum acquiratur
vtile dominium, vt in locatione ad longum tempus,
dicunt Canonistæ *in c.1. de rebus eccles. non alienād.* Fe-
lyn. *in consil.25.* Immol. *in cle.1. de rebus eccl. s. nō alien.*
& in cons. 68. col. fin. Ab. *in c. ex literis, col. final. de iure*
patronat. Rodoan. *in tractatu de rebus eccles. non alien.*
quæ.6. n.8. Couar. *in lib. var. resolut. c.16. n.2.* hoc domi-
nium longo tempore acquisitum non potest intel-
ligi ablatum per legem nouam, quæ non præsumitur
alicui voluisse inferre † præiudicium, ex regula *l. hoc* 29
iure, ff. de aqua quot. & æst. & l.2. §. si quis à Principe, ff.
ne quid in loco public. & Princeps non præsumitur au-
ferre ius tertij, Afflict. *decis.334. n.3.* Alcia. *regula 3. præ-*
sumpt.12. n.3. Marsil. *singular.483.* Et ad hoc facit, quod 30
Princeps † etiam de plenitudine potestatis non au-
fert ius quæsitum ex contractu, Abb. *in c. veniens, nu.*
4. de voto. Dec. *in consi.407. n.17.* Crauet. *in consil. 241.*
per totum. cum aliis per Gabriel. *in suis communib. con-*
clus. tit. de iure quæsito non tollend. conclus.1. n. 6. & seq.
Et quando posset id facere per viam legis, pro bono
publico, tenetur soluere pretium, vel reddere excam-
bium, Crauet. *consi.208. in Franchesia, col. 1. vers. breui-*
ter. Suarez *allegation.100.* Næuizan. *in consilio 106. nu-*
mer.40.

Et quatenus contra ecclesiam particularem præ-
scribitur solo spatio quadraginta annorum, *aut. quas*
actiones, C. de sacros. eccl. c. de quarta, c. illud, de præscript.
Aduertendum est, quod noua constitutio † incipit li- 31
gare à tempore quo fuit publicata, & vsu recepta in a-
liquo loco, & qui se fundat in hoc, debet probare, vt
fuit decisum in Rota, vt per Caputaquens. *decis. 203.*
parte 3. Et licet hæc constitutio propter clausulam, *ir-*
ritantes, † liget etiam ignorantes, quia inferiores 32
non potuerunt per non vsum tollere legem Princi-
pis, vt per eundem Caputaquens. *decis. 304. parte 3.*
Tamen clausula irritans non potest trahi ad contra-
ctus antea factos, ex quibus quæsitum erat ius, quod
non præsumitur sublatum, vt dixi. Item quia illi con-
tractus præbebant iustum titulum præscribendi, præ-
scriptio autem non impeditur, nisi cum mala fide,
quæ penes ignorantes existere non potest, & ideo
clausula † irritans nunquam potest afficere contra- 33
hentes

Digitized by Google

hentes quo ad pœnam, quæ non debet interrogantibus constitutionem, vt fuit resolutum in Rota, vt per Put. *decis.* 281. *parte* 1. ergo pręſcriptio bona fide, & iuſto titulo inchoata ante conditam *d. extrauag. ambitioſæ.* nō poteſt dici impedita per ipſam à die datæ ipſius, ſed à die quo verè fuit vſu recepta in populo, ad effectum conſtituendi malam fidem in poſſidente, & interim poterat currere præſcriptio. Niſi probetur, quod *dicta extrauagans, ambitioſæ.* fuit vſu recepta antequam compleƈteretur dicta præſcriptio quadraginta annorum: & interim pręſumo contrarium, propter regulas: *Ne lex noua trahatur ad præterita.* Item: *Ne lex noua faciat alteri præiudicium.*

CASVS XCV.

Teſtatorem non præiudicare ordini eccleſiaſtico per conditionem, *ſi ſine liberis deceſſerit*, quæ nō excludit eccleſiaſticos, nec monaſterium ante profeſſionem, etiam ſubſtituto altero filio.

SVMMARIA.

1 *Conditio,* ſi deceſſerit ſine liberis, *euaneſcit, quando inſtitutus vel legatarius religionem ingreditur.*
2 *Idem eſt, ſi conditio concepta ſit,* ſi ſine filiis legitimis & naturalibus deceſſerit, *& n.* 23.
3 *Conditio, quæ aduerſatur vitæ contemplatiuæ, reiicitur.*
4 *Conditio,* ſi deceſſerit ſine liberis, *pro non ſcripta habetur, ſi ingrediens religionem mortuus fuerit infra annum profeſſionis.*
5 *Ingreſſus religionis ſit purè, reſoluendus ſub conditione, ſi ſibi non placuerit.*
6 §. ſed & hoc præſenti, auth. de ſanctiſsim. epiſcop. *declaratio. & nu.* 22.
7 Auth. ingreſsi monaſterium, *declaratio.*
8 *Nouitio decedente infra annum profeſſionis, bona acquiruntur monaſterio.*
9 Auth. ſi qua mulier. *declaratio.*
10 *Conditio ex ſui natura trahitur retrò.*
11 *Conditio trahitur ad ſuum principium, tamquam ſi non eſſet appoſita.*
12 *Conditio reſolutiua purificatur in primo momento temporis.*
13 *Conditio ſuſpenſiua retrotrahitur quoad omnia, præterquam dominium.*
14 *Dominium quando non ſit tranſlatum irreuocabiliter.*
15 *Dominium ex defectu modi retrò transfertur ad ſua principia.*
16 *Dominium bonorum ingreſsi, ſtatim quæruntur monaſterio.*
17 *Nouitius infra annum poſt condere teſtamentum.*
18 *Sed debet eccleſiæ relinquere.*
— nditio, ſi ſine liberis deceſſerit, *dicitur defeciſſe per*
19 *Congreſſum monaſterij, etiamſi alter filius ſit ſubſtitutus.*
20 *Voluntas teſtatoris non eſt attendenda contra expreſſam diſpoſitionem iuris.*
21 *Monaſterium in quibus excludatur per filios.*
24 *Doctor non poteſt arreſtari de cōſuetudine totius orbis.*
25 *Conditio,* ſi deceſſerit ſine liberis, *reiicitur, etiamſi inſtitutus factus fuerit clericus.*

1 QVod iſta cōditio, † *ſi deceſſerit ſine liberis,* ſub qua concipetetur aliqua vltima voluntas, euaneſcat, & pro non ſcripta habeatur, quotieſcunque inſtitutus vel legatarius religionem ingreſſus fuerit, & fauore religionis ipſum monaſterium excludat ſubſtitutum, textus eſt *in §. ſed & hoc præſenti, in auth. de ſanctiſſim. epiſc. & in c. in præſentia. de probat.* & vtrobique Doctores inueſtigantes per quæ ſit vera ratio huius deciſionis, & de electione verioris rationis, latè per Cardin. Mantic. *in tract. de coniect. lib.* 11. *tit.* 7. *in prima columna,* quam quæſtionem diffuſius tractant Berous & Parilius *in d. c. in præſentia,* & Menochius *lib.* 4. *præſumptione* 83. pro quo faciunt quę ſcripſi ſupra *caſu* 80. *& caſu* 81. Idemque eſſet dicendum, ſi conditio † concepta fuerit, *ſi ſine filiis legitimis & naturalibus deceſſerit.* Aut ſit concepta, *ſi deceſſerit ſine liberis ex ſuo corpore procreatis,* quia iſti caſus multo magis aduerſantur vitæ † contemplatiuæ & profeſſioni religionis, quàm ſi ſimpliciter conditio concepta eſſet, & ideo reiiciendam, & pro non ſcripto haberi, dicit Barto. *in auth. ingreſſi, n.* 53. *C. de ſacroſ. eccl. & in l. ſi ita quis, §. is cui, de legat.* 2. cum aliis per Cardin. Mantic. *in d. titul.* 7. *nu.* 20. vbi quod hæc eſt magis communis opinio, fundata melioribus fundamentis, de qua atteſtatur Couar. *in lib.* 1. *variar. reſolution. cap.* 9. *numer.* 11. *verſicul. quam opinionem.* & eam tanquam veriorem probat & ſequitur Socin iun. *in conſ.* 63. *num.* 61. *vol.* 4. Sed quia circa hunc caſum de multis ſolet dubitari in præiudicium iuriſdictionis eccleſiaſticæ, ideo reaſſumo per tres articulos. 2 3

Primus articolus eſt: Conditio, † *ſi deceſſerit ſine liberis,* dicitur defeciſſe, & pro non ſcripto habetur, etiā ſi is, qui ingreditur religionem, mortuus ſit infra annum probationis, & ſic ante factam profeſſionem tacitam vel expreſſam. Quia ius ciuile loquens de ingredientibus religionem, recipit declarationem à iure canonico, quo diſponitur, vt ingreſſus † religionis ſit purè factus, reſoluendus ſub conditione, *ſi ſibi non placuerit infra annum,* pro quo Dec. *in auth. ingreſsi. n.* 4. *verſ. ſed poſtea.* poſt Ancaran. *in conſi.* 69. *contra donationem, n.* 8. *in fine.* allegat *c. ſuper eo. c. ſignificatum. c. ſtatuimus, de regularib. lib.* 6. quæ ibi denotant reſolutionem. Vnde dicit Dec. quod ſecundum iſtam declarationem debent intelligi alij effectus, qui ex ingreſſu religionis proueniunt; ergo ita debemus intelligere textum *in d. §.* † *ſed & hoc præſenti, in auth. de ſanctiſſim. epiſc. in verſ. tales conditiones inualidas, & pro non ſcriptis eſſe, &c.* vt ſtatim religionem ingreſſo habeantur pro non ſcriptis, & ſic primus ipſe ingreſſus purè fiat, reſoluendus ſub conditione, & ſi diceremus contrarium, obſtarent verba, *pro non ſcriptis eſſe,* quæ ſi intelligerentur ſub conditione haberentur pro ſcriptis, & contradicerent verbis Imperatoris. Ita etiam intelligenda eſt *d. auth. ingreſſi* † *monaſterium, ipſo ingreſſu ſe, ſuaque dedicant, &c.* ergo de primo ingreſſu, quia pronomen, *ipſo,* eſt ad oculos demonſtratiuum, Bal. *in conſ.* 304. *nobilis vir, vol.* 5. Iaſ. *in §. diui, in* 2 *lect. col. pen.* Loaz. *n.* 498. Ripa *n.* 111. *de legat.* 1. Riminald. iun. *conſi.* 509. *n.* 32. Menoc. *conſ.* 82. *n.* 158. & ſic de primo ingreſſu, non autem de eo, qui ſit poſt profeſſionem, qui demonſtrari non poteſt ab initio. 4 5 6 7

Ex quo infertur, quod ſi intra annum profeſſionis iſte † nouitius deceſſerit, eius bona acquiruntur monaſterio, excluſo ſubſtituto, vel venientibus ab inteſtato, & hanc opinionem firmarunt grauiores & antiquiores viri, Iacob. Rauenn. Petrus de Bellopert. Raynerius de Forliu. *in d. auth. ingreſſi. & ibi* Cyn. *in* 2. *qu.* Bart. *in auth. ſi qua mulier, in fine, C. de ſacroſ. eccl.* Dec. *in d. auth. ingreſſi. n.* 4. Ancaran. *in dict. conſil.* 69. *& in cap. cum cauſam, de elect. & in cap.* 2. *in* 1. *notab. de teſtament.* 8

ment.Barbatia *in clem.1. verſ. & ex iſtis,de elect*.Anto-
nins de Butr.*in c.præſentia, nu...verſ.quæro an ſi mona-
chus,de probation.& ibi etiam* Dec.Collectar.*in c.quan-
to,col.fin.verſ.ſed quid ſi monachus, de offic.ordin*.Et pro
9 hac opinione eſt text.*in d.auth.† ſi qua mulier,in verſ.
monaſteriū intrauerit, monaſterio quod intrauit, res eius
competere, &c.* Fit igitur purè ingreſſus, quia ſtatim
quæritur, & hic eſt effectus puræ diſpoſitionis ex do-
ctrina gloſſæ *l.2.ff. de in diem addict*.

Ergo quando moritur in religione infra annum,
illa conditio habetur pro non appoſita,quia conditio
10 ex † ſui natura trahitur retrò, Bolognet. *in l.ſi is qui
pro emptore,n.305.ff.de vſucap*.Vnde ſi principium fuit
purum,conditio ſubintellecta,*ſi ſibi placuerit infra an-
num*,euaneſcit,dum moritur in monaſterio,quia dici-
11 tur ſibi placere. Et quod trahatur † ad ſuum princi-
pium, tanquam ſi non eſſet appoſita, firmant Ange.*in
l.fin.§.1. & ibi latè* Alex.*ff.de vulg.& pupill*.Dec.*in l.
ſi pecuniam,in 2.notab.ff.ſi cert.pet*. Tiraq.*de retract.lō-
ſanguinis.§.1.glo.2.n.27*. Roland. *de lucro dot.q.51.n.4.
verſ.quarto confirmatur, & ibid.nu*.10.dum conſiderat
12 in primo momento † temporis purificari iſtam con-
ditionē reſolutiuam. Et licet Bart.*in l.ſi is qui pro em-
ptore,nu.47.ff.de vſucap*.dicat conditionem retrotrahi
13 † quoad omnia,præterquam quoad dominium,Iaſ.*n*.
312. Pariſ.*in conſil.11.nu.31.vol.1*. Tiraquell.*in d.l.ſi vn-
quam,ver.reuertatur,nu....* Tamen Bartol.loquitur in
conditione ſuſpenſiua,ſed nos ſumus in reſolutiua. I-
tem eius dicta procedunt, quando dominium eſſet
14 tranſlatum irreuocabiliter, ſed quando † dominium
poſſet annullari per conditionem reſolutiuam, tunc
non dicitur tranſlatum irreuocabiliter, ſed ſuſpenſi-
15 uè, ita quod ex defectu † modi illud dominium retrò
transferatur ad ſua principia attractiua, Bald.*in l.3.C.
de pact.inter em.& vend.& in l.ea lege,nu.13.C.de con-
dict.ob cauſ.* & declarat Franciſc.de Ponte *in conſil.81.
n.39*.Gabriel *in conſil.48.n.2.vol.1*.vbi quod dominiū
ſtatim retrò transfertur,& *in conſil.66.eod.vol*.probat
hanc eſſe æquiorem, & magis communem opinio-
nem, Roland.*in conſil.62.vol.2*.qui etiam atteſtatur de
communi.Quare ſi bona ingreſſi,ſtatim ac intrat mo-
naſterium,illi quæruntur,*d.auth.ſi qua mulier,in prin-
cip*.& hoc per canones intelligitur cum conditione,*ſi
ſibi placuerit infra annum*, iſta conditio dicitur reſo-
lutiua; ergo præſupponitur dominium bonorum in-
16 greſsi † eſſe quæſitum monaſterio,& ſic cùm ibi mo-
ritur abſque alia diſpoſitione,excludi ſubſtitutum, at-
que venientes ab inteſtato. Et licet aliqui velint
quando dominium transfertur pure, cum conditione
reſolutiua, tunc non dici verè dominium, ſed ius do-
minij, vt gloſſa *in conſtitutione regni Neapolitani, quæ
incipit,ſi donatio,fol.210.col.2.n.30*.quia ius dominij de
facili redit ad ſua principia ſine traditione, tamen hoc
non procedit in eccleſia, in qua dominium verè
transfertur, etiam ſine traditione, *l.fin.de C.de ſacro-
ſanct.eccleſ.*

Neque obſtant contra hanc opinionem Doctores
citati per Tiraquellum *in tractatu de retract.lignag.§.
1.gloſſ.8. numer.36*. quos dicit tenere contrarium: ſi-
quidem Ancaran. quem citat, pro ſibi contrario *in c.
beneficium,num.3.verſicul.iſta faciunt ad quæſtionem,de
regularib.lib.6*. quando conſuluit *in d.conſilio 69*. mu-
tauit opinionem,vt ibi ipſe dicit, & refert à ſe ſcripta
in d.c.beneficium.Item Franch. quem allegat *in d.c.be-
neficium, col.2.verſic. & pro declaratione materiæ*. nihil
certi firmat, ſed confusè in hoc articulo citat Docto-
res pro vtraque parte,ad quos ſe remittit.Item Abbas
in d.c. in præſentia, numero ſexageſimo octauo, non fir-
mat contrarium,vt Tiraquell.allegat,ſed cum diſtin-
ctione loquitur,concludens, quod vbi bona nec taci-
tè nec expreſsè tranſiuerint ad monaſterium, tunc
ipſe ingreſſus habet facultatem teſtandi, & hanc opi-
nionem ſequitur ſumma Angelica *in ve. Nouitius, §.
21*.& de hoc mox dicam. Item Barbat.in additionibus
ad Abbatem, quem Tiraquellus allegat, nihil certi
firmat, ſed more ſcribentium apoſtillas citat Docto-
res pro vtraque parte, & quando ipſe ſcripſit ex pro-
poſito, tenuit opinionem veram, pro qua ipſum alle-
gauimus. Item Fulgoſius,quem ſequitur Iaſ. *in auth.ſi
qua mulier, n.58. & ſeq.Cod.de ſacroſan.eccleſ.* tenet
contrarium, moti, quia iſte non eſt verè religioſus,
antequam profiteatur. Non igitur ex numero
Doctorum poteſt impugnari ſupradicta vera opi-
nio, ad fauorem religionis, procedens ex veris ter-
minis.

Neque obſtat ratio Abbatis, quod nouitius † in- 17
fra annum poteſt condere teſtamentum, quia v-
trumque ſtare poteſt, cum dominium non ſit tranſla-
tum irreuocabiliter, ſicut in donatione cauſa mortis,
quæ morte confirmatur;ergo ſi non teſtatur,ipſe non
reuocat,& ſic morte confirmatur. Imo ſi teſtatur,† de- 18
bet eccleſiæ relinquere,*d. auth. ſi qua mulier*,ergo ec-
cleſiæ erat quæſitum ius ſuper eo,& quando diſpone-
ret,deberet adhibere ſolemnitatem,de qua per ſacro-
ſanct.Concil. Tridentin.*ſeſſ.25.cap.16*. non facit; ergo
morte eſt confirmatum dominium. Nec obſtat ratio
Iaſonis, quod non ſit religioſus, quia ratio præſuppo-
nit acquiri monaſterio à tempore quo religionem
profeſſus eſt, ſed nos declarauimus nuper, acquiri à
tempore primi ingreſſus.

Secundus articulus eſt: Conditio, † *ſi deceſſerit ſine* 19
liberis, dicitur defeciſſe ſi inſtitutus ingreditur reli-
gionem, etiam ſi aliter filius teſtatoris ſit ſubſtitutus.
Quia teſtator non poteſt expreſſe monaſterium, vel
eccleſiam ab hereditate excludere, ſi heres inſtitutus
monaſterium ingreſſus fuerit, vt probaui ſupra *caſu
octuageſimo*; ergo non eſt præſumendum talem fuiſſe
teſtatoris voluntatem, vt potius voluiſſet excludere
monaſterium, & admitti ſubſtitutum, vt probant
Cardinal.Mantic. *in dicto libro 11. titulo ſeptimo, num.
decimo tertio*.& Menoch.*lib.4.præſumption.83*. Imo in
caſu noſtro non attenditur voluntas teſtatoris, quia
conditio iſta reiicitur tanquam turpis, & pro non
ſcripta habetur, *d.§.ſed & hoc præſenti*. & hoc fit con-
tra voluntatem teſtatoris. Et quando † ius diſponit 20
contra voluntatem teſtatoris, non eſſe attendendam
illius voluntatem, probant Dyn. & Bartol. *in l.ſi ita
quis,§.1.de legat.2*.Cyn.Ray. Barto.& Ang.*in auth.niſi
rogati.C.ad Trebellian*.Caſtrenſ.& Immol. *in leg.fidei-
commiſſum.ff.de condit.& demonſtrat*. per quam ratio-
nem Ruynus *in conſilio centeſimo quinquageſimo tertio,
in fine,volumin.3*. concludit in his terminis, mona-
ſterium excludere etiam filium ſubſtitutum. Nec eſt
vera ratio, qua mouentur Cardinal. Mantic.& Me-
noch. in locis citatis, leges & canones permittere fie-
ri interpretationem pro filiis contra † monaſterium, 21
quia, vt optimè, & diffusè reſpondet Dec. *in conſilio
426*.hoc procedit ſolum reſpectu legitimæ,ſed quan-
do filio relicta eſt legitima,tunc de iure magis fauen-
dum eſt eccleſiæ, & religioni, quàm filiis, pro quo
multa Decius ibi congerit, & concludit, monaſte-
rium excludere etiam filium ſubſtitutum: tanto ma

gis

22 gis quia dispositio *d. §.* † *sed & hoc præsenti.* generalis
est ad fauorem religionis; ergo comprehēdit omnem
casum, nec potest dari casus, qui religione maiorem
contioeat fauorem. Item excipit solum casum, quan-
do est substituta pia causa; ergo confirmat in cæteris,
& ita latissimè concludit ibi Dec. Et pro hac opinio-
ne facit altera magis communis, & verior, de qua dixi
23 in principio, quod monasterium † excludit substitu-
tum etiam si conditio concepta fuerit, *si sine liberis le-
gitimis & naturalibus institutus decesserit*, prout etiam
diffuse probat Alex. *in consi. 121. vol. 2. & in consi. 35. vol.*
3. quam opinionem magis communem esse io puncto
iuris veriorem, attestatur Gratus *in cons. 111. n. 56. vol.*
2. licet dicat, contrariam esse vsu receptam, & debere
præferri. Sed hæc ratio vsus est facti, & non potest
24 Doctor † attestari de consuetudine totius orbis, & si
quis esset vsus particularis alicuius loci, vel etiam vni-
uersalis, non posset præiudicium afferre religioni, vt
dixi supra *casu* 81.

25 Tertius articulus est: Hic fauor religionis † proce-
dit, etiam si institutus sub hac conditione factus fuerit
clericus secularis, & simpliciter sacerdos, hunc articu-
lum latè probat Felyn. *in d. c. in præsentia, n. 56. de pro-
bat.* quia non potest reddi ratio cur non idem fauor,
de quo in *d. §. sed & hoc præsenti.* qui debetur vitæ mo-
nachali, non debeatur etiam clericali, quando ipsa vi-
ta clericalis futura sit perpetua, & probant etiam Ruy.
in d. cons. 153. n. 1. & seq. vol. 3. & Dec. *in consi. 259. nu. 5. &
seq.* cum aliis per Cardin. Mantic. *in d. tit. 7. col. final.*

CASVS XCVI.

Quando vniuersitas grauatur per numerũ focularioru, vigore statuti de dãno dato, an clerici qui nõ comprehenduntur, computandi sint in numero ipsorum.

SVMMARIA.

1 *Statutum, quod vniuersitates teneantur de incendiis & damnis datis est validum.*
2 *Vniuersitas quando teneatur soluere pœnam, vigore statuti.*
3 *Clerici sunt ciues vniuersitatis, in qua habēt beneficiũ.*
4 *Faciunt numerum foculariorum ciuitatis vel villæ.*
5 *Clerici, qui non soluunt pœnam, an sint causa, vt cæteri soluant maiorem pœnam.*
6 *Statuentes de vniuersitatibus soluentibus pœnam non potuerunt intelligere de clericis.*
7 *Clerici nunquam possunt facere partem vel numerum in damnum aliorum.*
8 *Statuta, quod vniuersitates teneantur ad emendam damni, intelliguntur in subsidium.*
9 *Statutum de emenda damni dati, intelligitur de præsentibus & habilibus.*
10 *Pœna applicanda fisco iuxta numerum foculariorum, non intelligitur de clericis.*
11 *Exemptione facta alicui particulari ex priuilegio, non augetur onus aliis.*
12 *Ciuis, qui damnum passus est, tenetur contribuere, quando vniuersitas tenetur de damno dato.*

POena suos debet tenere auctores, *l. sancimus, C. de
pœnis, §. quoniam, in auth. vt nulli iudic.* vbi Ang. di-
cit, de iure communi villam non teneri emendare da-
mnum per alium illatum. Sed ad excitandum com-
munitates, vt curent, ne in loco versentur homines
malæ conditionis, vtque incitent vniuersitates ad cu-
stodiam & diligentiam, in multis locis condita sunt
statuta, quod vniuersitates † teneantur de incendiis 1
& damnis datis, super quo statuto consuluit Alba *in
consi. 275. & consil. seq.* Roma. *in consi. 7. visis necessariis.*
Calcaneus super statuto Brixiæ *in consi. 61. incip. ventu-
ra.* & in regno Neapol. adsunt plures constitutiones,
& Capitula regni contra communitates, super proui-
sione prædictorum damnorum. Solent autem præ-
dicta statuta condi sub comminatione pœnæ † sol- 2
uendæ per vniuersitatem secundum numerum focu-
lariorum, verbi gratia, à mille focularijs supra solua-
tur pœna fisco, scutorum centum, à quingentis vsque
ad mille soluatur pœna scutorum quinquaginta, vltra
solutionem damni dati, prout disponit *Capitulum re-
gni, quod incipit, Clandestina malefitia*, & dicta statuta
pœnalia non includunt clericos, vt pluries conclusi-
mus in præcedentibus casibus. Sed quia clerici † sunt 3
ciues illius vniuersitatis, in qua nati sunt, vel benefi-
cium habent, Bart. *in l. 1. n. 11. ff. ad municipal. & in l. ci-
ues. C. de incolis lib. 10.* & ideo faciunt numerum † focu- 4
lariorum ciuitatis, vel villæ: ideo dubito, an ipsi, qui
non soluunt. † sint causa, vt cæteri soluant maiorem 5
pœnam, verbi gratia, sunt mille focularia, inter quæ
sunt centum clericorum, vtrum debeat solui pœna
centum, vel quinquaginta, & ita centum focularia qui
non soluunt, faciant vt reliqui soluant integraliter
pro numero mille.

Negatiuè respondendum est, & ita in terminis re-
spõdet Bartholomæus de Capua, super *d. capit. Clan-
destinis, n. 5.* quia numerus foculariorum intelligitur
de soluentibus, † & subditis iurisdictioni laicorum, 6
sed clerici nec soluunt, nec subsunt dictæ iurisdictio-
ni; ergo de eis non potuerunt intelligere statuentes
laici, quia ex impotentia arguimus voluntatem. Et
certè ista opinio est satis æqua, quia cum clerici nullo
modo comprehendantur sub statutis laicorum, etiam
respectu bonorum patrimonialium, & sint immunes
à quibuscunque oneribus, respectu ipsorum habendi
sunt pro mortuis, & ita nunquam † possunt facere 7
partem neque numerum in damnum aliorum. Sicut
dicimus de filio ingrediente religionem fratrum mi-
norum, non capacem bonorum, qui in computatione
legitimæ filiorum nec facit partem, nec facit nume-
rum, Bald. *in l. vnic. in princip. nu. 11. C. de caduc. toll.* A-
lex. *in l. plane, §. si duobus, nu. 7. de legat. 1.* qui attestatur
esse communem opinionem, Aretin. *ibi col. 8. in fine,
versicul. & quia.* Immola *column. 2. circa finem.* Crotus
in leg. re coniuncti, n. 130. de legatis 3. Idem Alexand. *in
leg. si pater filium, nu. 143. ff. de inofficioso testament.* Fa-
bian. *in authent. nouissima, Cod. de inofficios. testament.
num. 211.*

Ex quo infertur, quod statuta † Mediolani, Papiæ,
Florentiæ, & similia disponentia, teneri communita- 8
tes ad emendam damni, quod intelligunt in subsidiũ,
Alberic. *de statutis parte 2. quæst. 84.* Hippolyt. Bona-
coss. *in quæstionibus criminalibus, rubric. de damno & in-
cendio.* non comprehendunt de iure communi mi-
nores, mulieres, clericos, senes, infirmos, absentes, Al-
beric. vbi supra *quæst. 68.* Bald. *in rubr. C. qui accus.
non poss. num. 15.* Plotus *in l. si quando, numer. 863. versic.
quinquagesimo sexto, C. vnde vi.* Roman. *in d. consi. 7. n.
1. & numer. 9.* Et ideo aut quærimus de emenda † da-
mni dati, & dico quod eorum bona non possunt gra- 9
uari, sed omne damnum debet emendari, & solui per
alios

alios de communitate, habiles, & præſentes tempore
delicti, & maleficij, atque obligatos ad cuſtodiam, &
capturam, Inooc. *in c. graui, de ſent. excomm.* Afflict. *in
conſtitutione regni incip. generalia iura. n. 3.* Alber. *de ſta-
tutis in 2. parte, quæſt. 71.* Thobias Nonius *in conſ. 46.*
& ideo augeri debet onus aliis nō exemptis, ſed com-
prehenſis a ſtatuto, Petrus de Vbaldis *in tractatu de*
10 *collectis, n. 31.* Aut quærimus de pœna † applicanda fi-
ſco propter dictum damnum datum, ex numero ſo-
culariorum, & dico ex eadem ratione, quod non fa-
ciunt numerum in computatione ipſorum, ex quo
ſtatuta huiuſmodi intelligi debent de obligatis ad ſo-
lutionem onerum, prout in ſimili, quando exemptio
21 eſt † facta alicui particulari ex priuilegio, non auge-
tur onus aliis, ſed priuilegium vertitur in damnum
concedentis, Bellon. *in conſil. 28.* & latè per Nicolaum
Feſtaſ. *in tract. de collectis, c. 2. n. 67. & ſeq.* multo magis
in priuilegiatis de iure communi. Credo tamen quod
in vtroque articulo comprehendatur is, qui damnum
12 paſſus † eſt, nam ſecundum veram opinionem tene-
tur contribuere partem ſuam pro modo facultatum
ſuarum, *l. 2. §. cum in eadem naue, ff. ad l. Rod. de iact.* Bal.
in l. ab omnibus, §. ſi Titio, de legat. 1. Alberi. *de ſtatutis in
2. parte, quæſt. 67. verſ. item quæritur.* quicquid in con-
trarium conſuluerit Bertrand. *in conſil. 227. nu. 8. parte
prima.*

CASVS XCVII.

Si Comes creatus fuerit Epiſcopus, non a-
mittit caſtrum, quod obtinuerat vigore
primogenituræ.

SVMMARIA.

2 *Conſuetudo præferens primogenitum ſecundogenito dicitur iniicere vinculum ante clericatum.*
2 *Comes qui ſucceſſit ad feudum vigore primogenituræ, factus Epiſcopus non amittit caſtrum.*
3 *Feudum an perdatur, feudatario facto clerico.*
4 *Iura feudorum prohibentia eccleſiaſticos ſuccedere in feudu, non comprehendunt Cardinales.*
5 *Cardinales poſſe ſuccedere ad feudum, cōtra Rnynum.*
6 *Epiſcopi nō cōprehenduntur ſub generali diſpoſitione.*
7 *Seruitium militare, quando poſſit fieri per ſubſtitutū.*
8 *Comes origine, factus Epiſcopus, non perdit Comitatū.*

1 Conſuetudo † præferens primogenitum ſecun-
dogenito, dicitur iniicere vinculum antequam
quis fiat clericus, vt ſupra *caſu* 22. ſatis ſuperque pro-
batum eſt, & ideo clericatus ſuperueniens non poteſt
auferre ius ſucceſſionis ad feudum, ex cuius caſus re-
ſolutione apparere poteſt reſolutio alterius. Quid ſi
2 Comes, † qui iam ſucceſſit ad feudum vigore primo-
genituræ factus fuerit Epiſcopus, an caſtrum amit-
tat, ſuper quo conſuluit Cephalus *in toto conſilio primo.*
Nam ſi clericus primogenitus poteſt acquirere feu-
dum, ergo multo magis retinere, & hæc eſt vera ratio
conſulendi ſuper hoc caſu. Neque obſtant quæ com-
muniter per ſcribentes allegantur, quod feudum per-
3 ditur, † ſtatim facto clerico, *c. qui clericus, ſi de feud. de-
func. c. 1. an mutus vel alias impeſec. c. 1. de vaſal. qui ar-
ma bellica depoſ. c. 1. in fine, de feu. fœm.* aliis per Cephal.
in d. conſil. 1. n. 1. allegatis. Quia ad iſta iura dedimus
veram reſponſionem & intelligentiam *in d. caſu* 22.
ibi conſule, ne bis repetamus. Addo conſiderationem
Iaſonis *in conſ. 17. n. 2. verſ. tertio principaliter, volum.*
4 4. vbi quod iura † feudorum prohibentia clericos &
religioſos ſuccedere in feudis, non procedunt in
Cardinalibus propter eorum excellentiam, & ideo
non veniunt in generalitate diſpoſitionis. Ex quo in-
fertur non bene conſulere Rnynum *in conſ. 42. vol. 1.*
n. 9. vbi concludit Cardinales † non ſuccedere poſſe 5
ad feudum. Nam & poſſunt militare ſeruitium per
ſubſtitutum præſtare, vt dixi, ſicut ceteri clerici, & non
comprehenduntur ſub generali diſpoſitione propter
eorum excellentiam, propter quam rationem, ne-
que comprehendi Epiſcopum † ſub generalitate di- 6
ſpoſitionis & de excellentia dignitatis epiſcopalis
multa ſcribit Cepha. *in d. conſi. 1. col. penult. per multos
numeros.* Et tanto magis hæc procedunt, ſi conceſſio
feudi facta fuerit pro ſe, atque filiis, & deſcendentibus,
quo caſu cum non cenſeatur electa induſtria perſonæ,
quæ ſeruitium † militare præſtare debet, ideo poterit 7
per ſubſtitutum fieri, Felyn. *in cap. in præſentia, n. 83. de
probation.* Iaſ. *in d. conſ. 117. col. 4. ver. 4. principaliter mo-
ueor.* cum aliis per Cephal. *in d. conſi. 1. n. 33.* Denique ad
reſolutionem ipſius caſus videndus Baldus *in c. inter
dilectos, de fide inſtrum.* vbi *col. 2. in fi.* dicit quod Co-
mes † origine, factus Epiſcopus, non deſinit eſſe Co- 8
mes, nec perdit Comitatum, etiam ſi habeat in feu-
dum ab Imperatore, quia licet ſit factus miles Dei,
non tamen deſinit eſſe miles ſeculi, & ad hoc propriè
eſt tex. *in d. c. inter dilectos.*

CASVS XCVIII.

Statutum, quod ſi locator vel conductor
noluerit continuare reconductionem,
teneatur alteri denuntiare per duos
menſes ante finem temporis contractus,
non comprehendit eccleſiaſticos, ne-
que ſucceſſores in prælatura.

SVMMARIA.

1 *Conſuetudo Neapolis, quod locator vel conductor nolentes cōtinuare contractū, teneātur denuntiare alteri non habet locum in inquilinatē urbanarū.*
2 *Statuta denuntiando, quod non intendens ſtare locationi vel conductiam, non comprehendunt eccleſiaſticos.*
3 *Statutum, quod conductores apothecarum non poſſint expelli, ſoluendo penſionem, non comprehendunt apothecas eccleſiaſticorum.*
4 *Statutum auferens beneficium iuris communis eſt magis contra libertatem eccleſiæ, quam ſi auferat clericis beneficium priuilegij.*
5 *Statuto impediente locationes, clerici dicuntur fieri timidiores.*
6 *Statuta loquentia in perſonam non comprehendunt eccleſiaſticos.*
7 *Conductor antiquus an poſſit expelli, ſi velit tantum ſoluere quantum offert nouus.*
8 *Prælatus ſucceſſor non tenetur ſtare locationi per prædeceſſorem.*
9 *Prælatus in vita dicitur vſufructuarius, & in morte vſuarius.*
10 *Prælatus ſucceſſor facit omnes fructus ſuos, etiam à ſolo non ſeparatos.*
11 *Fructus ſpectant ad emptorem prædij ſeminati.*
12 *Colonus partiarius habet actionem perſonalem contra locatorem quando expellitur.*
13 *Hypotheca poſteriorum creditorum reſoluitur, facta venditione ſub haſta.*
14 *Colonus expulſus per Prælatum nouum habet actionem contra heredes Prælati mortui.*

Lici-

Digitized by Google

LIcitum est vnicuique de iure communi, locatione
finita, bona sua alteri locare, *l. si cas*, *C. de locat.* sed
propter aliquas causas solent statuta corrigere ius cō-
mune, vt propter causam culturæ agrorum, a.lest *con-
suetudo Neapol. incip. sed & si feudum, sub tit. de locata,*
1 *& canducta*, vbi quod si conceditur † fundus ad pensio-
nem, debet dominus de mense Maij denunciare vel
prohibere, quod non vult prò sequenti anno dimitte-
re dictum fundum, sic etiam disponitur de colono, qui
de eodem mense debet denunciare domino quam cō-
suetudinem non habere locum in inquilino rerum
vrbanarum, facit *decis.* Afflict. 238. *& decis.* 365. & vtro-
bique latè scribit Vrsillus. Huiusmodi autem statuta
2 † non comprehendere ecclesiasticos, nec eorum bo-
na, scribunt Alex. *in cons.* 17. *viso instrumento. versic. nec
obstat, vol.* 4. Anchar. *in cons.* 25. Abb. *in cons.* 84. *part.* 1.
Bar. *in cons.* 13. *vol.* 1. Crot. *in repetit. l. filiusfamilias §. di-
ui, n.* 84. *vers. tertio elicitur, de legat.* 1. *& ibi* Ferdinand.
n. 159 Anchar. *in c.* 1. *de constitut. vers. quare etiā de quæ-
3 stio.* vbi loquitur in statuto † Senensi, disponēte, quod
conductores apothecarum non possint expelli sol-
uendo pensionem, & probat non comprehendere a-
pothecas clericorum, vel Ecclesiarum, & ad hoc pro-
bandum multa congerit Rochus *in tract. de consuetud.
sect.* 8. *n.* 55.

Et ratio potest dari, quia magis sunt contra Eccle-
4 siasticam libertatem, quæ tollunt beneficium † iuris
communis, quàm quæ auferunt competentia per pri-
uilegium, vt docet Dec. *in c. ecclesia sancta Maria, nu.* 3.
post Ant. de Butr. *de constitut.* Galiaula *in repetit. l. cen-
turio, num.* 157. *ff. de vulg. & pupill.* dicit, quod si ea sunt
contra ecclesiasticam libertatem, quæ tollunt priuile-
gium, multo magis, quæ sunt contra ius commune,
respicientia fauorem Ecclesiarum, & post plurimos
Dd. quos allegat, probat idem Calcan. *in cons.* 7. *nu.* 16.
Alba *in cons.* 8. *n.* 7. Rochus *in d. tract. de consuetudine.
sect.* 5. *n.* 20. *& seq.* Clar. *in §. fin. q.* 77. *n.* 28. & per huius-
modi statuta clerici prohiberentur locare quando, &
5 cui vellent, imò efficerentur † timidiores ad faciendū
id, quod cessante statuto, & iure communi inspecto
facerent liberè, ita Bart. & Angel. *in l.* 1. *§. qua oneran-
dæ, ff. quarum rerum actio non detur*, Bal. & Ang. *in l.* 1.
ff. de in ius voc. Abb. & Anchar. *in d. c. ecclesia sanctæ Ma-
riæ*, quos ibi sequitur Felyn. *nu.* 42. *vers. secunda fuit, &
n.* 69. *& ibi* Dec. *n.* 4. Opizo in *d. §. diui, nu.* 90. Alba in
d. cons. 8. *n.* 3. tanto magis, quia huiusmodi statuta diri-
6 guntur † in personam, & ideo non possunt compre-
hendere ecclesiasticos, de quibus in specie disponere
non poterant, vt sæpius diximus supra.

7 Nec obstat quod de iure communi † conductor an-
tiquus non potest expelli, si vult tantùm soluere, quan-
tum offert nouus. Calcan. *cons.* 8. *n.* 36. Cotta *in memor.
ver. locatar primus.* Boer. latè *decis.* 107. per tex. *in cap. ad
aures & ibi* Anto. de Butr. *de empt. & vend.* & hoc fal-
tem procedit de æquitate; per text. *in l.* 1. *§. permitti-
tur, ff. de aqua quotidiana & æstiua*, de cuius intellectu
Gozad. *in cons.* 39. *prima facie, nu.* 18. *& cons.* 71. *in causa,
n.* 4. *& cons.* 36. *videtur prima facie, nu.* 23. & quod non
possit vetus inquilinus expelli, quando tantundē vult
soluere, Grammat. *in cōs.* 4. *n.* 2. *in ciuil.* & vide Afflict.
in d. decis. 238. quia quando hæc opinio esset vera, pro-
cedit tantum in rusticis, non autem in vrbanis, Alex.
in cons. 80. *visis opportunè circa fin. num.* 18. *vol.* 1. Mantua
cons. 48. Item procedit, quando dominus nullam ha-
bet iustam causam expellendi antiquum, tunc ex æqui-
tate pro eodem pretio esset præferendus antiquus, A-
lex. *in cons.* 129. *puto quod de iure, vol.* 2. Ias. *in auth. qui
rem, C. de sacros. Eccles.* Curt. sen. *in cons.* 66. *sapienter, col.*
18. *vers. capio nunc aliam dubitationem*, sed statuta ge-
neraliter disponunt; ergo in casu quem corrigunt es-
sent contra libertatem Ecclesiæ, & quando dispone-
rent illud idem quod ius commune, ex defectu pote-
statis ecclesiasticos comprehendere non possunt, *d. c.
Ecclesia sanctæ Mariæ, & c. fi. de reb. eccles. non alien.*

Secundus articulus est in præsenti casu, † Prælatus 8
successor non tenetur stare locationi factæ per præ-
decessorem de re Ecclesiæ, gloss. & Innocen. *in c. fi. ne
Prælati vices suas*, probatur *in c.* 2. *de precar.* notant Dd.
*in l. emptor. C. de locat. & in l. si filiofamilias, §. si vir in
quinquennium, ff sol. matrim.* vbi latè Alexan. post Im-
mol. Ang. *in cons.* 245. *quia omne datum optimum*, & la-
tè per Albam, qui plurimos ad hoc refert *in cons.* 134.
vol. 1. & ratio est, quia Prælatus † dicitur in vita vsu- 9
fructuarius, & in morte vsurarius, Ias. *in cons.* 75. *vol.* 3.
Dd. *in c. cæterum, de donation. per illum text.* Host. *in c.
fi. de peculi. cleric.* Abb. *in c.* 1 *cum esses, n.* 25. *de testam.* Ro-
ta *decis.* 41. *nu.* 2. *de probat. in antiq.* & ideo non potest
præiudicium inferre successori, quia morte finitur v-
susfructus, *§. finitur, Instit. de vsufruct.* & Prælatus suc-
cessor non dependet à prædefuncto, vt facit heres,
Crot. *in cons.* 19. *nu.* 7. *& seq. vol.* 1. Probus *in addit. ad*
Io. Monach. *in c. nemo, n.* 25. *de elect.* Calca. *in cons.* 29. *n.*
16. latè Abb. *in c. quia V. nu.* 8. *& seq. de iudic.* sed succe-
dit Ecclesiæ, seu nomine Ecclesiæ, vt notat Abb. *in c.
quoniam, col.* 4. *in fi. de offic. deleg.* Et hodie est disposi-
tum Concilium Trident. *sess.* 25. *c.* 11. vbi sunt prohibi-
tæ locationes in præiudicium successorum in benefi-
ciis, etiam locationes ad longum tempus; ergo statu-
tum, in casu de quo loquimur, non posset corrigere,
& præiudicare Prælatis successuris, propter easdem
rationes supradictas.

Quo casu Prælatus † successor facit omnes fructus 10
suos à solo non separatos, etiamsi colonus conduxis-
set ad partem fructuum, & ipse de sua pecunia semi-
nasset, sicut dicimus de emptore † prædij iam seminati, 11
quod ad ipsum spectat, *l. fin. §. fructus, ff. quæ in fraudem
credit. l. Iulianus, §. si fructus, ff. de actio. empt.* præsertim
cùm fructus pendentes sint pars fundi, *l. fructus pendē-
tes, ff. de rei vendic.* Rom. *in cons.* 10. *& cons.* 309. & ibi
latè Maodos. *in addit.* Et sicut dicimus, quod † colono 12
partiario datur solum actio personalis contra suum
locatorem, Alex. *in cons.* 28. *n.* 2. *vol.* 1. *& cons.* 15. *n.* 3. *vol.*
2. Cuman. *in cons.* 20. Ias. & alij *in l. diuortio. ff. sol. matr.*
Alex. *in d. l. si filiusfamilias, §. fi. n.* 17. *ff. sol. matr.* Aretin.
in cons. 159. *nu.* 14. Corn. *in cons.* 150. *vol.* 4. Dec. *in cons.*
543. *n.* 20. Grat. *respons.* 18. *nu.* 8. *vol.* 1. Hipp. Marsil. *sing.*
311. Negusan. *de pignorib. in* 2. *memb.* 2. *part. not.* 6. & est
casus decisus per Franch. *decis.* 334. & potest confirma-
ri per *l.* 1. *C. si antiquior creditor.* vbi facta venditione
sub hasta, vrgentibus anterioribus, resoluitur hypo-
theca † posteriorum habentium ius in re; ergo multo 13
magis ius coloni, non habentis ius in re, & hæc mihi
videtur veritas, quicquid in contrarium dixerit Cac-
cheran. *decis.* 82. contra quem semper vidi practicari
dictam primam opinionem. Ita in hoc articulo dici-
mus, quod colono † dabitur actio personalis contra 14
heredes Prælati mortui, vt in his terminis dicunt Hie-
ronym. Gigas *in tract. de pensionib. qu.* 88. Marcus Man-
tua *singul.* 196. *inquilinus*, Ruyn. *in cons.* 60. *n.* 1. *vol.* 2. *&
cons.* 90. *vol.* 5. Laurent. de Pinu *in cons.* 101. quicquid in
contrarium dixerit Borgnin. Caual. in *decis.* 44. *nu.* 23.
& seq.

Digitized by Google

CASVS XCIX.

Statuta laicorum confirmata per Summum Pontificem, quando sint seruanda inter Ecclesiasticos.

SVMMARIA.

1 *Statuta laicorum confirmata per Papam sunt seruanda inter ecclesiasticos.*
2 *Statuta omnia generaliter confirmata per Papam, non dicuntur Papalia.*
3 *Statuta possunt reuocari per eundem populum, secus post confirmationem Papæ.*
4 *Actus confirmatus à Papa ex certa scientia, dicitur actus sedis Apostolicæ.*
5 *Confirmatio statutorum, etiam de plenitudine potestatis non valet, per obreptionem & subreptionem facta.*
6 *Papa generaliter confirmans statuta, non censetur confirmare, quæ sunt contra libertatem Ecclesiæ.*
7 *Confirmatio priuilegiorum, non prodest priuilegio iniusto.*
8 *Statuta laicorum generaliter confirmata per Papam non sunt seruanda in præiudicium Ecclesiæ.*

1 AN statuta † laicorum confirmatata per Summum Pontificem seruanda sint inter ecclesiasticos, Canonistæ tenent affirmatiuam, *in c. ad nostram, de probat.* Abb. & Felyn. *in c. ecclesia sancta Maria, de constitut.* quis confirmatio emanans ab eo qui non dedit, habet vim simplicis donationis, Bald. *in l. si donatio, C. de donat.* Iaf. *in l. more, n. 36. ff. de iurisdict. om. iudic.* Gabriel. *in conf. 129. n. 19. vol. 1.* Sed vt hic casus certius intelligatur, multipliciter declaro.
2 Primus articulus est: statuta † omnia si sunt confirmata generaliter à Papa, non dicuntur Papalia; sed populi statuentis, Bald. *in l. ex placito, n. 6. vers. an statuta, C. de rerum permut.* Felyn. *in c. cùm venisset, n. 2. de testi-*
3 *bus.* effectus huius articuli est, quia si sunt statuta † populi statuentis, ipse idem populus potest reuocare: sed si Papa confirmaret vtrum solum statutum illud diceretur Papale, argum. *c. si eum, & c. si Apostolica, de præ-*
4 *bend. li. 6.* vbi actus † confirmatus à Papa ex certa sciētia dicitur actus sedis Apostolicæ, & ita dicit Bald. *in d. l. ex placito*, quo casu non posset populus statuens reuocare. Et ideo in hoc articulo concludo, quod statuta laicorum specialis & particularia confirmata per Summum Pontificem, ex certa scientia, sunt seruanda inter ecclesiasticos.
Declaratur hic articulus, vt procedat, quando con-
5 firmatio vnius statuti facta ex certa † scientia, non fuisset obtenta per subreptionem, vel obreptionem, quia tunc etiam si de plenitudine potestatis facta fuisset, & cum clausula, *supplentes omnes defectus*, non valeret, vt notabiliter declarat Abb. *in c. inter dilectos, de fide instrum.* vbi dicit, quod priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel à Principe, si est subreptitium, puta quia fit confirmatorium alicuius instrumēti falsi, vel simulati, & de his nō fit facta mentio Principi confirmanti, talis confirmatio est nulla, etiamsi in confirmatione apponantur verba; *Confirmamus actum, si de se est validus, aliàs de nouo concedimus.* Imò dicit esse nullam, etiamsi adesset clausula, *supplens omnes defectus*, tam iuris, quàm facti, si qui sunt de plenitudine potestatis, & nihil operaretur propter vitium subreptionis.
Secundus articulus est: Papa † generaliter approbans 6
statuta laicorum, non censetur approbare statuta, quæ sunt contra libertatem Ecclesiæ, Fely. *in c. Ecclesia sancta Maria, n. 4. de const. & in c. ad nostram, n. 4. de probat.* Corn. *in conf. 9. n. 5. & conf. 25. nu. 20. & seq & conf. 36. in fin. vol. 3.* Paris. latè *in conf. 106. per tot. vol. 3.* Berous *in conf. 107. nu. 11. & conf. 180. nu. 25. vol. 1.* Honded. *in conf. 20. nu. 15. vol. 2.* & dicunt Cyn. & Bald. *in l. cùm oporteat, C. de bon. quæ liber.* quod confirmatio priuilegiorum † 7
non prodest priuilegio iniusto, idem dicit Bald. *in l. 1. §. si. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. & in c. 1. per illum tex. per quos fiat inuestit.* quod inuestitura non prodest rebus iniustè possessis, Rom. *in conf. 217. præsens casus;* & de ista materia, videlicet quod generalis confirmatio non comprehendat iniusta, vel contra libertatem Ecclesiæ, diffusè scribunt Anchar. *in c. ex parte, in 1. de rescript. & ibi* Fel. *n. 39. & seq.* Idem Fel. *in c. cùm venisset, nu. 2. de testib.* ergo statuta † laicorum generaliter 8
confirmata per Summum Pontificem, non sunt seruanda inter ecclesiasticos in præiudicium libertatis ecclesiasticæ, & iurisdictionis Ecclesiæ, cui non censetur Summus Pontifex voluisse derogare, Bald. *in conf. 336. vol. 3.*

CASVS C.

Sicut clerici non possunt renuntiare priuilegio fori, ita non possunt renuntiare priuilegio vt non subsint statutis, & ordinibus laicorum.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiastici non possunt renuntiare priuilegio, quod non subsint iurisdictioni laicorum.*
2 *Et nō possunt se submittere iudici laico, etiā in dubio.*
3 *Et non possunt per renuntiationem se submittere statutis laicorum.*
4 *Renuntiari non potest priuilegio, quod est concessum in fauorem sui, & alterius.*
5 *Renuntiari non potest* c. si diligenti, de foro compet.
6 *Priuilegium fori Ecclesiastici principaliter est concessum ordini clericorum.*
7 *Renuntiari non potest priuilegio nobilitatis.*
8 *Renuntiari non potest priuilegio* l. ad egregias, ff. de iureiurando.

HVcusque vidimus statuta laicorum non posse obligare Ecclesiasticos, neque eis facere præiudicium. Modò videamus an ipsi Ecclesiastici † possint 1
per pactum renuntiare huic priuilegio, vt non subsint statutis, & ordinibus clericorum, ex regula *l. si quis in conscribendo, C. de pact.* & ita per renuntiationem facere se subditos. Et negatiuè respondendum est, quia sicut non possunt se submittere iudici laico, † *c. significasti,* 2
& c. si diligenti, de foro comp. quod procedit etiam in dubio, quia si promittant respondere coram quocunque iudice, non intelligitur de iudice laico, sed de clerico, Capella Tholosana *decis. 126.* Gallef. *in tractat. forma Cameralis obligationis, part. 2. qu. 1. & 2.* Ita non possunt per renuntiationem † prædictam se submittere sta- 3
tutis, & ita in terminis huius renuntiationis consuluit Alba *in conf. 387. nu. 16. & seq.* quia in effectu idem est ligari statutis laicorum, & cognosci à iudice laico;
ergo

ergo vtrumque est prohibitum per *d.c.significasti*, & *d.c.si diligenti*.

Et contra hanc renuntiationem obstat regula, quæ
4 habet, tunc priuilegio non posse † renuntiari quando est concessum in fauorem sui, & alterius, *l.2.ff.de pactis dotal.* vbi in fauorem Reipublicæ est ibi, vt dos citius habeatur; ergo renuntiari non potest. Item fauore publico introductum est iuramentum calumniæ, *l.2.§.sed quia veremur semper, C.de iuram.calumn.* ergo renuntiari non potest. Alia exempla ad hoc citat Cyn. in *l.si quis in conscribendo.nu.7.C.de pact.* per quæ concludit regulam, renuntiationem priuilegij non procedere, quotiescunque esset concessum in fauorem proprium, & alterius, etiamsi ille alter esset priuatus, ne illi fiat præiudicium, *l.quos prohibet, & l.quisquam, C.de postul.* Sed vt dictum, priuilegium clericorum est inductum ad fauorem totius religionis; ergo, &c.
5 Confirmari potest, quia si in *d.* † *c.si diligenti*, agitur de leui præiudicio, videlicet mutatione fori, & non potest fieri etiam cum iuramento, quanto magis fieri non debet renuntiatio in casu, de quo agimus, per quam clerici vigore statutorum laicorum possent carceribus mancipari, & alia multa mala pati, & carceribus detenti, æquiparantur captis ab hostibus, *auth.res quæ, C.commun.de legat.* & si hæc renuntiatio est longe durior, & intolerabilior renuntiatione, de qua in *d.c.si diligenti*, concludendum est, fieri non posse. Item † hoc priuilegium non est primariè concessum cleri- 6
cis, sed ordini clericorum, & ideo statim quod quis fit clericus, quasi naturale fit sibi, & ab eius ossibus euelli non potest, arg. *l.eas causas.ff.de capit.dimin.* & *l.iura sanguinis*, vbi Dec. latè multa adducit, *ff.de reg.iur.* per quam rationem Vasq. concludit, priuilegio † nobili- 7
tatis renuntiari non posse, in *tract.de success.creat.li.3.§.22.limit.12.n.74.& seq.* Et licet qui contrarium sentiunt de nobilitate, dicant non posse renuntiare, sed per renuntiationem perdi nobilitatis effectus, hocque fieri posse per legem positiuam, ex reg. *l.nihil tam naturale, ff.de reg.iur.* tamen nulla lex positiua potest fieri, eximendo ecclesiasticos à iurisdictione ecclesiastica, & submittendo laicis. Nec etiam Summus Pontifex posset, vt pluries superius examinauimus: eadem
ratione concluserunt Dd. priuilegio † *l.ad egregias, ff.* 8
de iureiur. renuntiari non posse, Cyn. in *l.nec honorem, C.de Episcop.& cleric.* Albet. & Alex. in *d.l.ad egregias*, Roman. *sing.169.* Fely. in *c.si quis testium, de testib.* per *c.2.de iudi.li.6.* & ibi Gomez. *nu.45.* Quia, vt Vasq. ibidem considerauit *num.83.* negari non potest, quin ex parte illius, qui acceptauit talem renuntiationem, fit quædam irreuerentia, impuritas, inhonestas, & quasi turpitudo, quæ ex parte sua vitiosam faciat conuentionem. Quare dicta renuntiatio nullo modo valet.

D. MARTÆ

IVRISCONSVLTI NEAPOLITANI, ET IN ROMANA CVRIA ADVOCATI

Tractatus,

DE IVRISDICTIONE INTER IVDICEM Ecclesiasticum, & Laicum exercenda.

Pars Quarta.

CENTVRIA SECVNDA.

PROOEMIVM.

COGITAVI in corde meo abstrahere à vino carnem meam, vt animam meam transferrem ad sapientiam, donec viderem, quid esset vtile filiis hominum, Ecclesiastic. *cap.* 2. Neque aliud nos veritas Euangelica admonet, dum narrat Dominum peregrè profectum, varia talenta in seruos distribuisse, vni decem, vni quinque, vni duo, vni vnum, & redeuntem longè vberius, quàm lucratus fuisset, vnumquemque donasse: illum autem increpasse, qui talentum suum in terram effodisset, nisi, vt pro gratia nobis à Domino tradita, insudemus, atque nobis, & posteritati, ac proximo inseruiamus.

Aggredior igitur ad laudem Omnipotentis Dei in hac quartæ partis operis centuria secunda tractare de omnibus casibus iudiciorum ciuilium, & criminalium, in quibus dubitatur, an seculares iudices cognoscere valeant in Ecclesiasticos.

Et quidem scribimus ad vtilitatem humilium: superbi enim dimittendi sunt sibi, quia separatum est eorum conuiuium, Oseæ *capitul.* 4. dedignantur enim sedere ad communem mensam cum aliis, scripta communiter contemnentes, atque nihil scribentes, quod iudicari queat, de aliorum iudicant ingeniis: complosis in littore maris manibus sedenti, facilè erit ferre, quam velit de gubernatoris arte sententiam, quorum pectus, & facies nimis inflata, non sinit eos videre, quæ ab aliis dignoscuntur, Matthæi *cap.* 18. penitusque paucis contingit, quod Salustius difficillimum putat inter mortales, vt gloriâ inuidiam superarent, quod contra facillimum, vt gloriâ inuidiam irritarent.

CASVS CI.

Iudices laicos nullo modo posse sequestrare bona temporalia, & fructus Ecclesiasticorum, sub prætextu vsurpatæ iurisdictionis, etiam si extaret consuetudo.

SVMMARIA.

1 *Iudex laicus turbans iurisdictionem Ecclesiasticorum, efficitur de foro ecclesiæ, sed non econtra, nu.* 15.
2 *Iudicem laicum posse sequestrum facere in bonis temporalibus Ecclesiasticorum, qui Doctores affirment.*
3 *Iurisdictio consuetudine acquiritur.*
4 *Clerici in realibus nullo modo possunt conueniri coram iudice laico.*
5 *Clerici in patrimonialibus gaudent priuilegiis, & exemptionibus, quibus in Ecclesiasticis.*
6 *Sequestrum bonorum clerici semper fieri dicitur inuitu eius persona.*

7 *Iuris-*

7 *Iurisdictio in Ecclesiasticos, & eorum bona nulla consuetudine acquiritur.*

8 *Laici sunt omnino incapaces iurisdictionis Ecclesiasticæ.*

9 *Consuetudo acquirendi iurisdictionem Ecclesiæ abolétur per concilia &* bullam; Cœnæ Domini.

10 *Papæ tolerantia, & tacitus consensus non præsumitur, stante lege prohibitiua.*

11 *Consuetudinem non sufficit allegare, nisi probetur.*

12 *Doctores scribentes contra iurisdictionem Ecclesiæ sunt suspecti.*

13 *Consuetudo immemorabilis, & centenaria, quomodo differant.*

14 *Consuetudo immemorabilis quibus Principibus non prosit.*

16 *Iudices laici cur non possint conqueri de vsurpata iurisdictione contra clericos.*

17 *Iurisdictio non deuoluitur ad laicum ob negligentiam Ecclesiasticî.*

SCRIBENTES pro iurisdictione laicorum, arbitrati sunt,
1 quod sicut laicus † turbās Ecclesiasticorum iurisdictionē, efficitur de foro Ecclesiæ, *cap. olim, de iniur. & ibi gloss.* Ant. de Butr. *in 3. not.* & Abb. *in 1. not.* Inno. & Butr. *in c. cùm dilectus, de pæn.* ita æqua lance clerici laicorum iurisdictionem vsurpantes, efficiuntur de foro laicorum, ne ob imparia iudicentur, & cùm in clericos vlcisci non possint, excogitarunt remedium, imò potius venenum, vt contra eos procedant ad omnium bonorum tempo-
2 ralium, † & eorum fructuum sequestrationem, ad finem, vt tædio affecti Prælati, eorumque vicarij, ab assertis vsurpationibus desistant.

Hanc opinionem firmarunt Doctores Hispani, Couar. *in lib. pract. q. c. 35. n. 3. vers. aduersus verò clericos.* qui allegat Benedi. *in c. Raynutius, in ver. & vxorem, decis. 2. n. 140.* Carol. de Grass. *in lib. 2. regal. Franciæ, iure 7. col. penult.* Item Belluga *in speculo Prin. rubr. 28. §. denique, n. 6.* Alphons. Aluarez *in spec. Rom. Pontific. & Imperator. & Regum, c. 36.* Castillus Bouedillo *in lib. sua politica, c. 16. n. 90. & c. 19. n. 31. & seq.* vbi refert Hispaniæ ordinationes, & Cancellariæ stylum, & *in lc. 2. c. 18. n. 139. col. 3.* qui vltra citatos, allegat Gregor. Lopez *in l. 13. tit. 13. gloss. 4. vers. dubitari tamen, in partitar. part. 2. & ibi* Humada *in scholiis ad eam, gl. 4. num. 6.* allegat enim Petr. Cenedum *in collectanen ad decretum. c. 37. n. 15.*

Eandem firmarunt Doctores Galli, Stephan. Aufrer. *in tract. de potestate secul. super Eccles. reg. 1. fallent. 14. & 15. nu. 22. & seq.* Benedict. *vbi supra*, allegatus ab Hispanis, Chassan. *in consuet. Burgun. rubr. 1. §. 5. in text. s'il a grace, n. 85 & seq.* de quo iure dicit, Regem & eius officiarios esse in possessione, Igneus *in l. necessarios, §. non alias, n. 611.* Bernard. Laurentius *in tract. in quib. casib. iudex secularis, &c. nu. 14.* quos secutus est Menochi. *in tract. de retinenda possess. remed. 3. n. 354. & n. 356.* vbi allegat Nouar. *in reper. c. cùm contingat, fol. 152.* quem inuenire non potui.

Addunt in illis regnis & prouinciis, vbi hæc opinio fuit vsu recepta, præsertim cum scientia, & tolerantia Summi Pontificis, nullam posse habere controuersiā,
3 quia consuetudo † est sufficiens, atque potens ad acquirendam iurisdictionem præsertim antiqua, *c. irrefragabilis, §. excessus, de offic. ordin. c. dilecti, de arbitr. gl.* 4. *in c. cùm quidam, de except. lib. 6. c. Romana. ver. consuetudine, de appell. li. 6. c. Romana. ver. punire, de pœnis,* Bar. Immol. & Rom. *in l. 1. §. denique. ff. de aq. plu. arc.* Couar. *in reg. possessor. part. 2. §. 3.* Zal. *in l. extra territorium. ff. de iurisdict. omn. iud. n. 8. & ibi* Marsil. *n. 24.* Bonadil. *in li. 2. polit. c. 17. nu. 170.* qui plures cumulat, Dec. *in criminal. tom. 1. lib. 4. c. 27.* Belluga *in spec. Princip. rubr. 22. §. & quia, n. 52. & seq. vers. sed dubitatur.* Guido Pap. *sing. 84. & 426.*

Sed quicquid sit de Doctoribus Gallis, & Hispanis, qui supradictam opinionem fundarunt, ex quadam asserta consuetudine sine præscriptione, quam appellant: Veritas tamen est in contrarium. Nam certissimi iuris est, clericos † in realibus nullo modo posse con- 4 ueniri coram iudice laico, quam opinionem firmarunt Io. Andr. *in c. qualiter, de iudic. & ibi* Abb. *nu. 8. & Collect. nr.* Item Archidiac. *in c. 1. de cleric. coniugat. lib. 6.* Mainer. *in reg. aliud. §. refertur, nu. 96. & seq. fol. 287. de reg. iur.* Petr. Cenedus *in collect. ad decretum, c. 37. n. 14. fol. 54.* Azeueda *in l. 10. n. 30. tit. 1. li. 4.* Vant. *in tract. de nullit. ex defect. iurisdictionis, nu. 54. vers. qua procedunt.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 32. gl. 1. n. 80.* Bouadilla *in lib. 2. polit. c. 18. nu. 164.* & hanc esse communem opinionem, attestantur Alber. *in auth. statuimus, C. de Episc. & cleric.* Myosing. *in cent. 1. obser. 22.* Roland. *in cons. 12. nu. 37. & seq. vol. 2.* Stepha. Aufr. *de potestate secul. reg. 2. limit. 4. vers. & in summa ista est communis opinio*, de qua re scribam latissimè inferius *in casu* 125.

Item certius est, clericos † in patrimonialibus gau- 5 dere eisdem priuilegiis, & exemptionibus, quibus gaudent in Ecclesiasticis; vt scripsi superius *in casu 11. n. 25. & in casu 49. per tot.* Ergo sequestrum bonorum nullatenus fieri potest per iudices laicos; Nam quotiescunque bona ipsa veniunt accessoriè ad personam Ecclesiastici, semper Ecclesiarum priuilegiis, & immunitatibus gaudere debent, vt probaui *in d. casu 49. arti. 1.* sed vbi clericus laicorum iurisdictionis reus prætenditur, eius persona inprimis inspicitur, & sequestrum 6 † ipsius intuitu fieri dicitur, propterea neque persona, neque bona sequestrari permittitur.

Nec suffragantur, quæ de consuetudine afferuntur. Primo, quia nullus ex præcitatis Dd. loquitur de acquisitione iurisdictionis ecclesiasticæ per laicos facienda; quia illius sunt penitus incapaces. Item quia talis consuetudo esset contra libertatem Ecclesiasticam, & contra statutum Ecclesiæ, ideo iurisdictio † in 7 Ecclesiasticos, vel eorum bona nulla penitus consuetudine, quantumcunque immemorabili præscribi potest, glo. *in c. clerici, ver. consuetudine, de iudic.* Rota *decis. 10. de consuet. in antiq.* Alexand. *consi. 8. vol. 1.* Alex. de Neuo *in cons. 86. num. 1.* Roland. *in cons. 23. numer. 9. vol. 2.* Imò quanto longior asseritur consuetudo, tanto ostenditur periculosior, *c. fin. de consuet.* eandem opinionem probat Dec. *in tract. criminal. lib. 4. c. 9. nu. 14.* Neque temporis † cuiuscunque decursus potest laicos 8 facere huius iurisdictionis capaces, Felyn. *in c. causam, n. 6. vers. signa theoricam, de præscriptionib.* Stephan. Aufrer. *in clement. 1. n. 88. de offi. ordin.* Curt. iuo. *in cons. 158. nu. 18.* Hostiens. *in c. cum laicus, num. 11. de reb. Eccles. non alienan.*

Propterea sacris canonibus, atque conciliis omnis consuetudo † deletur, *c. aduersus, de immunitat. Eccles. versi. irrita habeantur, nullo vnquam tempore duratura.* Item Concilium Lateranense sub Leone X. *sess. 10.* vbi loquens de immunitate Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, dicit quæcunque contraria

Digitized by Google

consuetudine non obstante. Item processus Bullæ; *Cænæ Domini*, qui singulis annis recitatur publicè, *in fin. versic. non obstantibus*, dicit hæc verba: Nec non consuetudinibus etiam immemorabilibus, & præscriptionibus, & aliis quibuscunque obseruantiis scriptis & non scriptis, ex quibus apparet quamcunque consuetudinem penitus abolitam esse: Neque ex
10 scientia Summi Pontificis, † etiamsi non contradixerit, argui potest tolerantia, siue consensus tacitos, nam cùm lex prohibitiua semper loquatur, & semper prohibeat, *l. Arrianis, C. de hæretic.* semper Papa præsumitur contradicere, & ita omnis tacitus consensus excluditur.

11 Imò nec est bona consuetudinis † allegatio, nisi probetur, aut saltem præsumptiuè deducatur, quod cùm non fecerint supradicti scribentes, mirandum certè, cur ita prauè detrahant immunitati Ecclesiæ,
12 ex quo valdè suspectos † se reddunt, non esse de Ecclesiæ corpore, vt dicit Ioannes Lupus *in tract. de libertate Ecclesiastica, part. 1. quæst. 4. numer. 12.* atque concludit istos Doctores ab hæresi non multum distare: & quod peius allegando consuetudinem confunduntur, alij centenariam vocant, alij immemorabilem, vtrumque multis eorum dominis præiudiciale: Pri-
13 mò, quia magna est differentia † inter centenariam, & immemorabilem, Felyn. *in cap. si diligenti, num. 13. de præscriptionib. & in cap. nobis, num. 6. & in c. ad audientiam, nu. 27. eodem tit.* Couarr. *in regul. possessor, part. 2. §. 3. numer. 6.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 45.* Item de immemorabili nulla initij memoria extare debet, Natta *in consil. 636. numer. 105.* Felyn. *in consil. 2. num. 8.* Verall. *in decis. 343. nu. 1. part. 3.* Ideo neque per instrumenta, neque per scripturas probari potest, Doctores *in cap. 1. de præscriptionib. lib. 6.* Ioan. Andr. *num. 4.* Ancharan. *num. 9.* & ibi gloss. *in ver. memoria*, docet modum probationis immemorabilis. Denique non
14 potest immemorabilis † consuetudo illis prodesse Principibus, quæ continet tempus infinitum, Oldrad. *in cons. 254. nu. 8.* & difficilioris est probationis, vt per gloss. *in d. ver. memoria*, & si centum anni præscriptionis nõ sunt completi, non suffragatur centenaria, quia agitur de præscriptione valdè præiudiciali, quæ propterea non est extendenda, Achil. de Grass. *in decis. 3. sub tit. de decimis.*

15. Nec procedit supradictum argumentum † æqualitatis seruandæ, quia laicis maoet obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi, *cap. bene quidem, distin-*
16 *ction. 96. c. laicis, 16. quæst. vlt.* Nec possunt † conqueri de vsurpata iurisdictione contra clericos, quia ab initio omnis iurisdictionis exercitium erat penes Ecclesiasticos, *c. per venerabilem, qui filij sint legit.* & probaui diffusè in prima parte huius operis, & ideo res de facili redit ad sua principia, qua ratione si iudex Eccle-
17 siasticus † fuerit negligens, iurisdictio non deuoluitur ad laicum, sicut in casu econuerso, vt est textus *in cap. qualiter, & quando, de iudic.* & ibi omnes Canonistæ dant rationes, & scribam latissimè inferius *in cap. 146.* Neque laici sunt capaces iurisdictionis in Ecclesiasticos, & in eorum bona, propterea ratio seruandæ æqualitatis, (quæ sæpissimè in his quæstionibus solet allegari) non procedit data diuersitate ex parte laicorum, iurisdictionis Ecclesiasticæ incapacium.

CASVS CII.

Clericus citatus vt laicus coram iudice seculari non comparens coram eo ad opponendum fori declinatoriam, nullo modo potest condemnari in expensis, neque mulctari, etiam si coram Ecclesiastico iudice postea conueniretur.

SVMMARIA.

1 *Clericus coram iudice laico conueniri non potest.*
2 *Clerici sunt exempti à iurisdictione secularium.*
3 *Clericus citatus coram iudice seculari non tenetur comparere.*
4 *Citatus incompetenter non tenetur comparere.*
5. *Contumacia orta ob incompetentiam iudicis non meretur pœnam.*
6 *Iudex secularis nullo modo potest animaduertere in clericos.*
7 *Contumax quando non possit mulctari.*
8 *Contumacia est delictum.*
9 *Clericus non potest condemnari in expensis, si coram iudice laico non comparuerit.*
10 *Clericus non tenetur ad refectionem actorũ factorum coram iudice laico.*
11 *Processus iudicis secularis contra clericum nullo modo valet.*
12 *Bannum clerici factum sub nomine laici à iudice seculari non valet.*
13 *Clericus citatus tanquam laicus coram iudice laico non tenetur comparere.*
14 *Neque allegare suum priuilegium.*
15 Cap. exceptionem, de exceptionibus, *declaratio.*
16 *Iudex secularis est competens in clericos ratione feudi.*
17 *Clericus captus vt laicus à iudice seculari, debet opponere declinatoriam, & ostendere Bullas.*
18 *Clerici quando tenentur ad expensas, debent pro illis conueniri coram iudice Ecclesiastico.*
19 *Citatio quando continet vitium, cætera quæ sequuntur, non valent.*
20 *Actor præsumetur scire, reum conuentum esse clericum.*

CLericus † coram iudice laico regulariter conue- 1
niri non potest, *cap. 1. & c. 2. & c. si diligenti, §. fin. & cap. significasti, de foro compet. & cap. 2. & cap. si clerici, de iudic.* & ita fuit dispositum ex sacro Concilio Tridentino *sess. 24. c. 20. causæ omnes*, & ad hoc facit de iure ciuili, *l. si conuenerit, l. fin. ff. de iurisdict. iudic. l. in criminali, C. eodem tit.* & declarat Bald. *in l. magisterij, numer. 1. & seq. C. eod. tit.* quia clerici † sunt exempti à iu- 2
risdictione secularium, cùm se totos in corpore & anima adscripserunt in sortem Christi, *c. cui portio, 12. quæst. 1.* & notant Ioan. Andr. & Innoc. *in cap. 2. de maior. & obedien.* & iidem *in cap. significantibus, de offic. delegat.*

Ergo clericus † citatus coram iudice seculari non 3
tenetur comparere, nec reputatur contumax, si non comparet, Ioan. Andr. Anton. de Butr. & Abb. *in cap. si diligenti, de foro compet.* & regulariter citatus † per in- 4
competentem non tenetur comparere, gloss. *in cap. in causis, in ver. venire, de offic. delegat.* glo. *in ver. alter partes, in cap. statutum, §. in nullo, de rescript.* gloss. fin. *in cap. veniens, de accus.* & multa ad hoc congerit Ias. *in rubr. ff. de*

Digitized by Google

ff.de in ius voc. Affl.*decis.*366. Lucas de Penna *in l.ante
omnia,col.1.versi.vel vt hec omnia*, C.*de proxim.sacror.
form. lib.*12. dicit, quando citans non innititur alicui
iurisdictioni, tunc citatus non tenetur comparere, et-
iam allegaturus suum priuilegium, Bald.*in l.si quis ex
consensu,vers.deinde not.*4, C.*de Episc.aud.* dicit, citatus
per iudicem competentem, si non comparet, & sit
contumax, propter quod iudex ponat illum in ban-
no,ex hoc non debet timere,quia cùm acta sint nulla,
tanquam facta coram iudice incompetente, ex prædi-
5 cta contumacia † non potest oriri aliquis effectus
pœnæ,idem Bald.& Paul.de Castro *in l.si per errorem,
ff.de iurisdict.omn.iudic.* dicunt, citatum coram iudice
competente,si non opponit declinatoriam fori,nec a-
liquid faciat, quod actum est, nihil valebit per illam
legem,*in vers.nihil valebit,quod actum est*,& ideo con-
cludunt,quandocunque declinatoriam fori opponere
posse.

Imò nec est licita clerici comparatio coram iudice
seculari,neque possibilis illius iurisdictionis proroga-
tio,*d.c.si diligenti.*& omnia iura detestantur,quod iu-
6 dex † secularis animaduertat in clericum,*cap.clericum
nullus*,11.*q.*1.ergo non est contumax,propterea ob cō-
7 tumaciam † mulctari non potest,Specul.*in tit.de cita-
tione,*§.1.*vers.sed pone quod iudex,num.*20. Bald.*in l.ex
quacunque,n.*7.*ff.si quis in ius voc.non ier. & in l.genera-
liter,in 2.col.*3. C.*de Episc.& cler.* Bart.*in cons.*225.*incip.
clericus non sub nomine*, & ita fuit sæpius iudicatum,
Guido Pap.*decis.*450. Grammat. *voto* 18.*numer.*9.*&
seq.& voto* 27.*per tot.& decis.*29.*nu.*4. *& decis.*61.*n.*15.
*& in cons.*1. *de fori abdicatione, posito post suas decisiones
sub n.*27. cum aliis per Carauit.*super ritib.magnæ curiæ
Vicar.Neapol.in rit.*65.*n.*1.*& seq.*Ratio est,quia contu-
8 macia † est delictum,*l.contumacia,& ibi per omnes Dd.
de re iudic.*Cæphal.*in cons.*350.*nu.*19.*& seq vol.*3.Grat.
*consi.*100 *n.*12.*vol.*1.Corn.*consi.*45.*nu.*1.*vol.*3. Thesaur.
*decis.*265.*numer.*1. & ideo non potest iudex secularis
pœnam contumaciæ in clericum infringere,*c.*1.*de cle-
ric.coniugat.lib.*6. cum aliis per Grammat.*in d.consil.*4.
*nu.*36.

9 Minus poterit † condemnari in expensis, si coram
iudice laico non comparuerit, allegando suum priui-
legium,quia si non tenetur venire ad iudicem laicum,
vt dicit gloss.*in c.nullus Episcopus*, 11.*q.*1. & ideo acta fa-
10 cta † sint nulla, non poterit teneri ad refectionem a-
ctorum,quæ nulla sunt, & ita firmant Henric.Boych
*in sing.*38.*in c.i.citatus*, Vrsil.*super* 2.*decis.*Afflict.*in n.*5.
Guido Pap.*in decis.*450. & dicit Io. Andr.*in c.sciens,in
11 mercurialibus*, non tenere processum † iudicis secula-
ris contra clericum citatum per ipsum, & non com-
parentem ad allegandum priuilegium clericatus, & si
non valet in principali causa,neque valebit in pœnam
12 contumaciæ,& ideo non obstabit bannum,† licet sub
nomine laici omnia facta fuerint, idem dicit Bald. *in
l.*1.*ff.si quis in ius voc.non ier.* Alexand.*in cons.*65.*vol.*3.
& multa ad hoc congerit Felyn. *in c.veniens.num.*5.*de
13 accusat.*Et procedunt hęc omnia,etiamsi † clericus ci-
tatus fuerit tanquam laicus, quia si nunquam oppo-
suerit declinatoriam, & passus fuerit se condemnari,
nihilominus ad nihilum postea tenebitur,vt fuit iudi-
catum in prætorio Neapolis,de quo per Franch.*decis.*
400.

Et licet plurimi Dd. affirmauerint, clericum cita-
tum vt laicum coram iudice seculari,si distulerit alle-
14 gare † suum priuilegium, teneri actori in expensis,
Bellamera *decis.*226.*in causa mea*, Felyn.*in c.exceptio-
nem,in princ. de exceptionib.*Boer.*in consuetud. Bituri-
cen.de constitutionibus concernens*,§.21. Caldecin.*in consi* 12.*ti.
de iudi.* Dec.*in consil.*241.Steplian.Aufrer. *de potestate
secul.in ecclesiastic.reg.*2.*num.* 33. & ibi Mathęus Boys
in additionib. alios refert, Couar.*in lib.practic.qu.c.*33.
*nu.*2.*versic.clericus vero.*Alin.*in practic.*§.32.*in* 62.*am-
pliat.num.*1.

Nihilominus animaduertendum est: Primo om-
nes prædictos Dd. moneri per text. *in cap.* † *exceptio-* 15
nem,de excep. vbi reus,qui à principio noluit oppo-
nere exceptionem excommunicationis contra acto-
rem,si post multum progressum causæ opposuerit,te-
netur ad refectionem expensarum, sed ille text. non
facit ad propositum huius casus, quia ibi præsuppo-
nitur illum iudicem fuisse competentem vtriusque li-
tigatoris, sed hic secularis iudex nihil iurisdictionis
habet in clericos, nisi in causa † feudi,propterea Fe- 16
lyn.*in d.c. veniens, in fin.* intelligit hoc procedere solū
vbi in citatione expressisset causam feudi. Secundo
aduertendum est, Dd. prædictos incidere in hunc er-
rorem à citatione reali,ad verbalem. Sed non est ea-
dem ratio, quia cum clericus † captus est vt laicus per 17
iudicem secularem, tunc debet allegare declinato-
riam & ostendere Bullas, quia reperitur in fortiis lai-
ci,vt declarat Episcopus Minorensis *in sua praxi Epi-
scopali,part.*1.*verb.clericus,versi.ad septimum.* quod se-
cus est in verbali, quia clericus citatus, non tenetur
comparere, neque ad comparendum cogi potest; er-
go nec ad expensas ex caussa prætermissæ compari-
tionis.

Denique Dd. qui dixerunt, teneri ad expensarum
refectionem, † concluserunt etiam clericum prædi- 18
ctum conueniendum esse ad hoc coram iudice Eccle-
siastico,Dec.*in d.consil.*241.Couarrn. *in d.versi.clericus
vero*,Roland.*in consi.*12.*nu.*38.*vol.*2. Grammat.*voto* 18.
*n.*17.Diaz *in pract.crimin.canonica,c.*62. *quod nouè edi-
tum est,n.*6.Farinac.*in suis quæstionib.criminal.quæst.*8.
*num.*17.

Sed hoc est remedium Magistri Grilli, quia clericus
conuentus ad hoc coram Ecclesiastico,allegat se non
teneri,quia comparere non debebat,& vbi est vitium
in citatione,† nunquam valent cætera,quæ sequuntur, 19
Bald.per illum text.à contrario sensu *in auth.si omnes,
col.*2.*vers.deinde not.* C.*vt se ab hereditate absiin.* Neq;
ex ignorantia actoris potest fieri præiudicium clerico
non comparenti, vt teneatur ad expensas,quia ipse a-
ctor † præsumitur scire illum esse clericum, ex quo 20
tenebatur scire conditionem hominis, cum quo ne-
gotiabatur,ita probat de filiofamilias Grammat.*decis.*
12.*num.* 10.*& seq.* quem sic creditor præsumebatur
scire,quia ad id tenebatur, licet ille dixerit se patrem-
familias.

CASVS CIII.

Clericum litigantem coram iudice laico in casibus permissis, non teneri ad sportulas.

SVMMARIA.

1 *Clerici litigantes coram iudice laico,non tenentur sol-
uere sportulas.*
2 *Clerici litigantes quando non tenentur soluere spor-
tulas.neq; alij colitigantes tenentur ad easdem.*
3 *Priuilegiatus concurrens cum non priuilegiato, facit
illum gaudere suo priuilegio.*
4 *Præsertim quando tractat de damno vitando.*
5 *Priuilegium concessum vni litigatori,prodest alteri.*

6 *Clericus litigans coram quocunque iudice ecclesiastico, non tenetur soluere sportulas.*
7 *Iudex ecclesiasticus quando habet redditus sufficientes tenetur gratis ius reddere.*
8 *Et quando possit recipere sportulas.*
9 *Iudices non habentes salarium possunt recipere sportulas.*

SEd an teneatur soluere sportulas, quando coram iudice laico litigare permissum est? Respondeo per tres articulos.

1 Primus articulus est: Clerici † coram iudice seculari
litigantes, non tenentur soluere sportulas, *§. sportularum, in auth. de sanctissimis Episcopis, & auth. vt iudic. sine quoquo suffrag. in prin.* & *per tot.* tex. iuris Canonici *in c. cùm ab omni, de vita & honest. clericor.* & *ibi omnes Canonistæ*, glossa iuris ciuilis *in l. cum clericus, in fi. C. de Episc. & cleric.* gloss. iuris Canonici *in c. si quis cum clerico, 11. q. 1.* Bartholomæus de Capra *super capitulis regni Neapolit. in rubr. de trigesima, & salario officialium, n. 4.* post Innoc. Host. & alios, quos allegat Cardin. *in clem. 1. q. 17. de vita, & honest. cleric.*

2 Secundus articulus est: Quando clerici † non tenentur soluere sportulas, neque litigantes secum, tenētur easdem soluere, quia priuilegiatus concurrens cum nō
3 priuilegiato, † facit non priuilegiatum gaudere suo priuilegio, gloss. *in l. 4. C. de inoff. testam. l. si quis duos, ff. de liberat. legat.* Marsil. *singul. 501. Tertium, & singul.*
4 *617. memor*, præsertim quando priuilegiatus tractat †
de damno vitando, *l. fin. ff. quib. ex caus. maior. c. audiris, de restit. in integr.* Bald. *in auth. perpetua, C. de sacros. Eccles.* cum aliis per Dec. *in l. in re obscura, de reg. iur.* Vnde Dyn. *in r. in iudiciis, de regul. iur. lib. 6.* dicit, quando agitur de priuilegiis ad litis executionem pertinenti-
5 bus, tunc † priuilegium concessum vni litigatori prodest etiam alteri, ratione æqualitatis seruandæ, *l. in sacris, C. de proxim. sacrorum scrin. lib. 12.* & scribit Ias. *in l. non tantum, col. 1. ff. de re iudic.* & si hoc procedit in priuilegiis, in quibus stricta fit interpretatio, tanto magis in beneficiis, & aliis dispositionibus, quæ latè interpretantur, *l. fi. ff. de constitut. Princip. c. olim, de verbor. signific.* Grammat. *decis. 4. n 9.*

6 Tertius articulus est: Clericus † litigans coram iudice ecclesiastico, non tenetur soluere sportulas, siue sit iudex ordinarius, siue delegatus, Sūma Syluest. *in ver. clericus, in 1. vers. nonum*, Io. Andr. Abb. & communiter omnes *in d. c. cùm ab omni, de vit. & honest. cler.* & *in c. vnic. de plus pet.* per text. *in d. c. cùm ab omni, & in c. statutum, de rescript. lib. 6.* Idem de iudice delegato, Abb. *in d. c. cùm ab omni, col. pen.* Corset. *in sing. in ver. sportula*, Io. Fab. *in §. tripli, col. fin. Instit. de actionib.* Immol. *in l. Pomponius, ff. de re iudic.*

Declaratur hic articulus, vt procedat solum, quando
7 iudex † Ecclesiasticus siue ordinarius, siue delegatus habet redditus sufficientes ex beneficiis, quia tunc tenetur gratis litigantibus ius reddere, & non petere sportulas, vt per Abb. & cæteros *in d. c. cùm ab omni.* ergo si non habet beneficium sufficiens, neque reddi-
8 tus sufficientes, tunc potest † recipere sportulas, ex dictis per Salyc. *in l. iubemus, C. ad leg. Iul. reper.* vbi con-
9 cludit, licere iudicibus non habentibus salarium † accipere de publico munere pro præmio sui salarij, & non vltra, *auth. de mandatis Principum, §. illud, auth. de iudicibus, §. ne autem labor*, quod militat etiam de iure Canonico, secundum Ant. Corset. *in suis sing. in ver. sportula.*

CASVS CIV.

Clericū depositariū laicorū debere cogi à iudice Ecclesiastico ad restituendum depositum, vigore ordinis iudicis laici.

SVMMARIA.

1 *Depositum factum apud clericum, repetendum est coram iudice Ecclesiastico.*
2 *Depositarius conuentus potest aduersus deponentem aliquando excipere.*
3 *Depositum si est subrogatum loco alterius contractus, possunt opponi omnes exceptiones primi contractus.*
4 *Iudices laici non possunt cognoscere aduersus clericum depositarium.*
5 *Clerici, etiam in patrimonialibus sunt exempti à iurisdictione secularium.*
6 *Clerici in realibus coram Episcopo conueniendi sunt.*
7 *Clericus depositarius factus à laico non potuit se submittere iurisdictioni laicorum.*
8 *Index secularis, qui eligit clericum in depositarium ordinat depositum esse restituendum.*
9 *Index laicus declarat depositum esse restituendum, & iudex Ecclesiasticus cogit clericum depositarium ad restitutionem.*

DEposito per laicos apud clericum facto, cum tractetur de illius restitutione, & dubitatur, quis sit iudex competens, duo articuli explicandi sunt.

Primus articulus est, cum depositum † fit apud cle-
ricum, non iudicialiter, neque aliquo iodicis ordine 1
præcedente, & tunc iste casus non est exceptus à regula, Actor sequitur forum Rei, *cap. si clericus, & cum sit generale, de foro competente, l. actor, Cod. vbi in rem actio.* imo ex *ca. 1. de deposito*, apparet iudicem Ecclesiasticum esse super hoc competentem, *in versi. non debemus de iure contra Canonicos eiusdem Ecclesiæ intentare iustitiam instantiam, &c.* Probatur etiam ratione, siquidem quilibet depositarius † potest aduersus de-
ponentes aliquando excipere, pone, quod depositū sit 2
correspectiuum, tunc poterit opponi exceptio retentionis, vel similis, Socin. *in consi. 143. col. 2. in fin.* quia dispositio *l. si quis, Cod. de deposito*, est fundata in perfidia tollenda, vt ibi dicitur, *in versi. ad perfidiam reducatur*, qua cessante poterit omnia exceptio opponi, Caroccius *in tract. de deposito, part. 1. in tit. de causis, numero 47.* Item si depositum † est subrogatum loco alte-
rius contractus, tunc licitum est omnes exceptiones 3
opponere, quæ aduersus primum contractum opponi possent, vt per eundem Caroccium *in dict. tit. de causis, num. 42. & plur. seq.* Item si depositum deperditum sit, & tractetur de dolo, lata, vel leui culpa depositarij, aut quia depositarius vsus fuerit deposito, & sic commiserit furtum, *l. qui furtum, ff. de condict. furtiua, l. qui sacculum, ff. deposi. l. 3. C. eod. tit.* Capella Tholosan. *decis. 168.* Certè iudices † laici non possunt in
prædictis, & similibus in clericos depositarios iudi- 4
care, ac condemnare, *cap. 1. & 2. de foro compétent.* Alexan. *in consi. 149. num. 1. volum. 6.* Menoch. *de arbitrar. iudic. lib. 1. q. 43. num. 15.* sunt enim clerici † à iurisdi-
ctione laicorum exempti, secundum communem o- 5
pinionem Doctorum, de qua per Alciat. *in c. cum non ab homine, in prin. de iudic.* Vas. *de succ. creat. lib. 3. §. 22. limit. 17. nu. 58. & seq.* Bursatt. *cons. 42. num. 2. volum. 1.* Couar. *pract. quæst. c. 31.* non solum respectu personæ,
sed

sed etiam bonorum patrimonialium, Immola *in cap.*
constitutus, num. 6. de restitut. in integrum, Bursat. *in d.*
consil. 42. num. 3. & io omnibus causis, tam pro obliga-
6 tionibus † realibus, quàm personalibus corã Episco-
po conuenicodi sunt, *authent. statuimus, C. de Episc. &*
cleric. & c. statuimus, 11. quæst. 1. Menoch. *de arbitrar. iud.*
7 *casu 246. num. 5.* Neque potuit clericus † recipiendo
depositum penea se submittere iurisdictioni laico-
rum. Quia etiam ipso clerico volente, & consentien-
te, non potest eoram iudice laico conueniri, *cap. si dili-*
genti, c. si quis clericus, ubi gloss. & Dd. de foro comp. Affl.
decis. 85. num. 1. Gratus *consil. 87. n. 3. & seq. col. 1.* Port.
Immol. *in consil. 107. num. 4. & seq.* ergo nullo modo
clericus depositarius coram iodice laico cooueniendus est.
8 Secundus articulua est, quando iudex † secularis e-
ligit clericum depositarium laicorum, tunc idem iu-
dex ordinat depositum esse restitoendum, Bald. *in leg.*
acceptam, n. 6. C. de usur. & in l. si fideiussor, §. fin. in 1. lec.
ff. qui satisd. cogũt. per tex. *in l. fin. §. penul. C. de bon. au-*
ctorit. iudic. poss. Salic. *in d. l. acceptã. col. 1.* Ias. *in d. l. si fi-*
deiussor, in §. fin. col. 1. ff. qui satisd. cog. & in l. 1. in fin. nu.
7. ff. de offic. eius, Aufr. *in addi. ad Capel. Tolos. in dec. 168.*
& in tract. de potestate secul. reg. 2. fallent. 14. n. 14. & in
clem. 1. de offic. ordinar. Benedict. *in c. Raynutius. in ver.*
& uxorem, n. 419. Tiraquel. *in tract. de retract. titul. 2. §.*
4. gloss. 7. nu. 10. afferens id io Gallia obseruari, sed de
iure dicit se multum dubitare, Afflict. *decis. 24. nu. 3.* &
ibi Vesill. Maranta *de ordin. iudic. part. 4. distinct. 11. nu.*
92. Cumias *super ritib. magna curia regni Siciliæ, ca. 19.*
nu. 24. & seq. Caiocan *tract. de deposito, in tit. de causis,*
num. 40.
Sed hæc opinio non potest peocedere per mudum
9 coactionis † clerici, tum quia iudex laicua oon babet
iurisdictionem in ipsum, tum quia etiam ipse oolens
non potest se submittere iurisdictioni laicorũ, vt dixi
nuper: Ideo declaratur illoeum opinio, vt procedat
quo ad iudicem seculaeem declasantem deposiũ esse
restituendum, non autem respectu coactionis cleeici
depositarij ad eestituendum, fateor igitur iudicem se-
cularem imploraium iuxta doctrinam Baldi, declara-
re, atque clericum officio ex susceptu teneri resti-
tuere, vigore dictæ declarationis laicalis, veeum non
posse ad id cogi per iudicem seculaeem, sed duntaxat
per Ecclesiasticum, aliter desteueeentur omnes eegu-
læ iurisdictionis, tam per ciuile, quàm Canooicum di-
spositæ, de quibus in præcedeoti articulo.

CASVS CV.

Clericum fideiubentẽ pro laico nullo modo posse conueniri coram iudice seculari, sed debere coram Ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Clericus non debet fideiubere.*
2 *Clerici fideiubentes peccant in foro conscientia.*
3 *Clericus fideiussor contractus laici debet conueniri coram Ecclesiastico.*
4 *Fideiussor non est condemnatus, quando est condemnatus debitor principalis.*
5 *Obligationis qualitas quæ est in principali censetur repetita in fideiussore.*
6 *Principali se submittente foro mercatorum, censetur submissus fideiussor eius.*
7 *Obligationis qualitas non censetur repetita in fideiussore clerico.*
8 *Fideiussor potest opponere non exceptionem, etiam quam principalis non opponeret.*
9 *Potest opponere contractum esse vsurarium etiamsi principalis diceret esse verum.*
10 *Clericus fideiussor laici de iudicato soluẽdo coram iudice laico, non potest ab eodem cogi ad soluendum.*
11 *Clericus per fideiussionem non censetur se submittere iudici laico.*
12 *Executio contra clericum fideiussorem debet fieri à iudice Ecclesiastico.*
13 *Creditor recipiens fideiussorem non idoneum potest petere iterum sibi caueri.*
14 *Fallit si reciperetur per actuarium causa, vel esset clericus.*
15 *Laicus quando fideiubet de iudicio sisti, & postea fit clericus, ipsa fideiussio finitur.*
16 *Conueniri quando quis possit in loco contractus.*

CLericus † fideiussionibus inseruiens abiiciatur, 1
vt præcipit Summus Pontifex *in c. 1. de fideiussor.*
qui textus licet loquatur de assidua fideiussione peo-
pter verbum *inseruiens*, tamen simpliciter est prohi-
bita ipsorum fideiussio, *in c. te quidem, 11. quæst. 1.* & hãc
prohibitionem esse de regula, firmat gl. *in d. c. 1.* Quod
ego ceedo † verum in foro conscientiæ, quia fideiu- 2
beodo peccant, vt dicit Innoc. *in d. c. 1.* sed in foro cõ-
tentioso proprer fideiussionem factam obligantue ad
satisfaciendum, per *c. 2. de fideiussor.* vbi Pontifex præ-
cipit, clericos fideiussoees debere satisfaceee & ita ob-
seruat peactica, sed quia fideiussionem per eos contin-
git aliquando fieri etiam in vtroque foro, peo laicis:
Ideo per tees aeticulos expediamus, coeam quo iudi-
ce conueniei debeant.
Peimus aeticulus est, clericus † fideiussor contra- 3
ctus laici debet coram iodice Ecclesiastico conoeni-
ri, nam cum sit agendum contra eum ex obligatione
sua, *l. Græce, §. etiam, vers. & si cum defensore. ff. de pigno-*
rib. debet agi coram iudice ipsius fideiussoris rei con-
ueniendi. Ideo si principalis † debitor est condemna- 4
tus, ounquam eo ipso est condemnatus fideiussor, &
in eo habent locum regulæ vtriusque iuris, *Res inter*
alios act. & c. quamuis, &c. cum super, de re iudic. & c.
inter dilectos, de fide instrum. & hanc opinionem fir-
marunt glossa, Franchus, Ioannes Monachus, & An-
caranus *in cap. 1. de iniuriis, lib. 6.* & licet qualitas † obli- 5
gationis peincipalis ad voluotatem creditoris fit re-
petita in fideiussoee, *l. si proponitur, ff. de fideiussor. l. fi.*
§ fin. ff. de verborum obligationib. & notat Bart. & cæteri
in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, ff. eod. t. & in l. hi qui
accessionis, ff. de fideiussorib. vnde si peincipalis † se sub- 6
miserit foro mercatorum, ergo & eius fideiussor: ta-
men hoc non procedit lege reluctante, si quidem *cap.*
si diligenti, de foro comp. prohibet clericoa † se submit- 7
tere iurisdictioni laicorum, ergo illa qualitas fori non
potuit repesi tacitè io persooa clerici fideiussoris,
cum oon expresse fieri potuisset. Imo fideiussor po- 8
test opponere quamcunque exceptionem, etiamsi
priocipalis aliqua de causa opponere non posset, Bal-
dus *in l. cum mulier, col. 9. versi. quæro de vno. ff. sol. matr.*
Marsi. *in repetit. rubr. ff. de fideiussorib. n. 169.* vbi quod
fideiussor potest † opponere contractum esse vsura- 9
rium, etiam quod principalis fateretur illum esse ve-
eum, & non fœneratitiom, allegat Bald. *in l. tam man-*
datoris, C. de non numerat. pecun. Riminald. iun. *in consil.*
92. n. 33. & seq. vol. 1. Addentes ad Alexandr. *in consil.*
36. vol. 2.

Secundus

10 Secundus articulus est: Clericus † fideiossor laici de iudicato soluendo coram iudice seculari, non potest cogi per eundem iudicem od soluendum dictam fideiussionem; sed debet coram iudice Ecclesiastico conueniri, hanc opinionem firmarunt Bart. *in l.1.ff.si quis in ius voc. non ier.* Bald. ad Specul. *in tit. de comp. indic. aditione, ver. laicus*, Franc. *in c.1. de immur. lib.6. col.2. versic. eadem ratione videtur idem dicendum*, vbi clarè probat ex fideiussione clerici coram iudice laico, nō posse fieri executionem contra eum per Iudicem secularem, sed debere fieri per Ecclesiasticum, vt notatur *in c. dispendia, §. rem quoque, de rescrip. & in cap. pen. de for. comp. & in c. fin. de except. lib. 6.* Anca. *in d.c.1. de immun. li.6. n.26. versi. contrarium notat*, Cyn. probat, quod
11 per talem fideiussionem † non potest dici in iudicem laicum consensisse, & iudicium coram iudice laico cōtra principalem respectu ipsius clerici, dicitur iniu-
12 stum, vnde executio † contra clericum fideiussorem facienda esset coram iudice Ecclesiastico iuris auctoritate propter contractum à sua auctoritate causatū, non autem à sententia iudicis laici, eandem opinionem tenet Bertach. *in tract. de Episc. lib.4. par.1. n.3. & in lib.4. part.5. n.97.*

Vnde licet secundum veriorem opinionē, recipiens
13 fideiussorem † non idoneum, non possit petere iterū sibi caueri, sed sibi imputet, Angel. *in d.l.1. ff. si quis in ius voc. nō ier. & ibi* Castrens. Idem Castrens. *in l. satisdare. ff. de fideiussor.* & probat Alexan. *in consi.60. considerata, vol.5.* & latius per Marsil. *in rubr. ff. de fideiussorib. n.71.* Tamen fallit, quando ille fideiussor recipere-
14 tur per actuarium causæ, & esset clericus, † quo casu licitè posset petere sibi iterum fideiussionem præstari, & hoc modo posset procedere opinio gl. *in l. si quis stipulatus sit Stichum. § fin. ff. de verbor. obligat. & in l. inter causas, § absess. ff. mand.* vt iterum possit petere sibi præstare fideiussionem, & licet in subsidium habeat actionem contra magistratum, *toto tit. ff. de magistrat. conuen.* tamen per dictam instantiam tolleretur replicatio excussionis, quæ non posset fieri coram eodem iudice.

15 Tertius articulus est, quando laicus † fideiubet de iudicio sisti, & postea fiat clericus, fideiussio ipsa finitur, ita probat Cardin. *in clem.1. in qu.9. de censib.* vbi quòd per alterationem status mutauit forū, vt amodo per iudicem secularem astringi non possit, & dixit Iacob. Butr. *in l. quisquis, per illum text. C. de Episc. & cler.*
16 quod licet ratione contractus, quis possit † conueniri in loco contractus, etiamsi mutauit domicilium, tamē hoc fallit, quando cum mutatione fori concurreret etiam mutatio status personę, vt quia laicus post contractum efficeretur clericus, quia tūc non potest amplius coram iudice laico, sed coram Ecclesiastico cōueniri debet, & hanc opinionem tenet Cyn. & Bald. *in auth. causa quæ fit cum monacho, C. de Episc. & clericis.* Immola *in c. proposuisti, de foro compet.* Ias. *in l. an ea quadam puella, ff. de iurisd. omn. iudic.* & post multos alios hanc opinionem diffuse probat Marsil. *in repet. rubri. ff. de fideiussor. à n.132. vsque ad 138.*

CASVS CVI.

Laicum clerici fideiussorē nō semper conueniendum esse coram iudice seculari.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor laicus clerici non potest declinare forum seculare.*
2 *Exceptio declinatoria competens principali non competit fideiussori.*
3 *Fideiussor de præsentando aliquem, qui postea fuit clericus, non tenetur vlterius.*
4 *Clerici persona non potest tangi, vel molestari absque incursu excommunicationis.*
5 *Laicus fideiussor pro clerico, qui litigabat coram iudice laico non potest molestari ab eodem iudice.*
6 *Sententia nulla contra clericum, non potest executioni mandari contra eius fideiussorem laicum.*

SEd an laicus fideiussor clerici possit coram seculari iudice conueniri? Respondendum est per duos articulos.

Primus articulus est, laicum † fideiussorem clerici non posse declinare iurisdictionem iudicis laici, Specular. *in tit. de competent. iudic. aditione, §.1. n.26. versic. sed pone clericus*, quem refert, & sequitur Bald. *in l. fi. C. de priuil. dot.* Cagnol. *in l. venditor, n.10. ff. de iudic.* Io. de Arnono *singul.79.* Marsi. *in rubr. ff. de fideiussorib. q.42.* Roman. *singul.631. nunquid fideiussor clerici*, Guido Pap. *decis.562. nu.6.* pro quo est textus *in l. si reus, ff. iudic. solu.* vbi exceptio † declinatoria competens principali, non competit fideiussori, seu cessionario, & probatur *in l. sed & si restituatur, §.1. ff. de iudic.* & in quibus aliis casibus istæ, & similes exceptiones competentes principali non competant fideiussori, congerit Vrsillus *in additionibus ad Afflictum in decis.74. & decis.206. & decis.288.* cum aliis ad hoc per Octauianum Vulpellium *in tract. de libertate Ecclesiastica, part.3. nu.28. &* Boer. *in singular. in verb. cautio & fideiussio, nu.6.* Stephanus Aufrerius *in tractatu de potestate secular. in Ecclesiast. reg.4. fallen.22.* & ibi per Matthæum Boys *in addit.* 1 2

Secundus articulus est, laicus quando † fideiussit de præsentando aliquem reum, & ille postea efficiatur clericus, non potest vlterius fideiussor cogi ad illum reum præsentandum, hæc est doctrina glossæ, & Doctorum *in c. quæstioni, de appellationib.* Abbas *in consil.90. circa primum, part.1.* Immola *in clement.1. nu.11. de censibus*, Franciscus Marcus *in decis. Delphinal.1067. part.1.* Ioannes Botta *in consi.38. nu.2. & seq.* Marcambrun. *in consi.44. num.65.* Bertachin. *in suo repertorio, in verb. fideiussor de iudicio sisti, versic. fideiussor de præsentando laicum*, & quod hoc casu persona † clerici non possit tangi de iure, neque molestari sine incursu excommunicationis, est communis opinio omniū Doctorum *in c.1. de obligationibus ad ratiocinia*, vbi per Ioannem Andr. & Abbat. & latè per Lambertin. *in c.1. de hæretic. lib.6. quæst.13.* Placa *in epitom. delict. c.35. nu.3.* Couarru. *in lib. practicarum quæstionum, cap.32. nu.4. versi. tertia conclusio*, Socin. *in c. proposuisti, numer.46. & seq. versi. primum exemplum, de foro compet.* & pro hoc articulo satis conferunt dicta à nobis in casu præcedenti *art.3.* 3 4

Tertius articulus est, laicus † quando fideiussor de soluendo iudicatum pro clerico, qui tanquam laicus litigabat coram iudice seculari, & post sententiam contrariam ostendit se esse clericum, non potest vlterius conueniri coram iudice laico. Nam licet sententia lata contra principalem executioni mandetur contra fideiussorem iudicatum solui, *l.1. ff. iudic. solu.* tamen hoc procedit, quando sententia † est valida, alias si esset nulla non posset exequutioni demandari, *l.2. §. fin. ff. de pæ. & ibi gl. in ver. causa*, per tex. *in l.4. §. condemnatum. ff. de re iudic.* vbi neq; nomen sententiæ meretur, 5 6

tur,quæ nulla eſt,& ſententia lata per iudicem laicum
contra clericum nulla eſt ex defectu iuriſdictionis,qui
non poteſt tacitè, nec expreſsè in iudicem laicum cō-
ſentire,*c.ſi diligenti,cum vulgarib.de foro compet.*& re-
probata in hoc *deciſione* Affl.206. vbi concludit fide-
iuſſorem clerici obligati coram iudice ſeculari, poſſe
ab eodem iudice condemnari, contrarium fuit deci-
ſum ab eodem Prætorio Neapolis, vt per Franch. *in
deciſ.*400. quem conſule pro deciſione huius articuli.

CASVS CVII.

Clerici litigantes in foro laicorum, an & quando poſſint reconueniri à laico coram eodem iudice.

SVMMARIA.

1 *Clericus poteſt reconueniri coram iudice laico.*
2 *Contrarium qui teneant.*
3 *Papa deciſio deſideratur an clericus poſſit reconueniri coram iudice laico.*
4 *Clericum poſſe reconueniri vbi eſt conſuetudo, qui teneant.*
5 *Reconuentio debet fieri ante litem conteſtatam.*
6 *Reconuentio poſt litem conteſtatam parte contradicente non admittitur.*
7 *Reconuentio in quibus caſibus non procedat contra clericos.*
8 *Reconuentio laici contra clericum non admittitur, ſtante fraude.*
9 *Clericus agens criminaliter contra laicum, non poteſt reconueniri.*
10 *Reconuentio non procedit contra clericum coram iudice laico in cauſa ſpirituali.*
11 *Reconuentio non fit contra clericum coram iudice laico de crimine.*
12 *Etiamſi ageretur de crimine ciuiliter ad pœnam.*
13 *Reconuentio non admittitur contra clericum, quando manus laici eſſent apponenda in eius perſonam.*
14 *Clericus actor coram iudice laico non poteſt renunciare iudicio ad finem euadendi reconuentionem.*

1 Clericus † poteſt reconueniri corā iudice laico,
glo.*in c.1.verſi.ſuper ſuis,de mutun pet.& in c.at ſi
clerici,ver.non tenet,de iud.& in c.multi.ver.ſecularis,2.
quæſt.1.& in c.in ſumma,11. qu. & in c. denique,in gloſſ.
fin.diſtin.96.& in l.cum Papinianus,* C.*de ſent.& inter-
locut.omn.iudic.*Bart.*in authent.& conſequenter,col.fin.*
C.*eodem tit.*Spec.*in titul.de reconuentione,§.nunc dica-
mus,verſ.ſed pone clericus,*Bal.*in l.2.§.ſed ſi agant,ff. de
iudic.& in authē.clericus,*Cod.*de Epiſc.& cleri. & in d.
authen.& conſequenter.vbi etiam* Salicet. & Fulg.Item
Ancaran.*in regula,ea quæ,in 14.qu.de reg.iur.lib.*6.So-
cin.*in cap.1.de mutuis petit.* Archidiacon. *in d.ſumma,
11.quæſt. 1.& in c.non ita.2.q.6.* Menoc.*de arbitr.lib.1.
quæſt.44.*Aufrer. *in tract.de poteſtate ſecul.in Eccleſiaſt.
reg.1.fallent.3.n.4.*Lapus *allegat.118.quarti ut non leui-
ter,col.2.*Socin.*reg.56.in 4.fallent.*Duen.*reg.102.part.1.*
Maiant.*in ſuo ſpeculo.part.4.diſtinct.6.num.* 44. & eſſe
communem opinionem teſtatur Felyn.*in d.c.at ſi cle-
rici,n.8.& ibi latè per* Dec.*nu.155.& plur.ſequ.* Villa.*in
commun.opinio.ver.clericus.nu.* 72. & ita ſæpius vſu re-
ceptum fuit in tribunalibus,Boer.*deciſ.*69.Afflict. *de-
ciſ.*173.Franch.*deciſ.193.& deciſ.376.*
Alij tradunt tutiorem opinionem eſſe, vt coram
iudice laico clericus actor † reconueniri non poſſit, 2
Collector.*in cap.2.de foro compet.*Geminian. *in c.cuius
in agendo,3.quæſt.*8. qui dicit, de hoc eſſe caſum *in c.fi.
de iudic.*Idem dicit *in c.multi,2.qu.1.*Cardinal.*in clem.
ſtatutum,de elect.*Anton.Franciſc.*in additionib. ad Ab-
batem,in d.c.at ſi clerici,in addit.quæ incipit, An clericus
poſſit reconueniri,* qui probat pro hac opinione eſſe ca-
ſum *in cap.qualiter & quando,de iud.in verſ.omnino fie-
ri prohibemus,*&ita fuit deciſum in Capella Tholoſan.
*deciſ.*95.Et quod propter † varietatem opinionum in 3
hoc articulo deſideratur deciſio Summi Pontificis,di-
cit Andreas Sicul. *in d.cap.at ſi clerici.* quem ſequitur
Dec.*ibid.num.*155.
Cæteri concordant † primam opinionem proce- 4
dere in locis, vbi extat conſuetudo, Andreas Sicul. *in
d.cap.at ſi clerici,* Abb.*in c.1. de mutuis petitionib.& in
d.cap.at ſi clerici,vbi* Dec.*nu.*165.*in fin.& nu.ſeq.* pro-
bat valere talem conſuetudinem.
Et tenendo primam opinionem in tribunalibus,
vbi extat talis conſuetudo, quouſque aliud per Sum-
mum Pontificem fuerit diſpoſitum: Poteſt declarari,
vt procedat, quando reconuentio † facta fuerit ante 5
litem conteſtatam, nam poſtea reconuentioni non
eſt vlterius locus,gloſ.*in cle. ſæpe,§.verū, in ver. exor-
dio,de verborum ſignificatione.* adeo quod etiam quo ad
effectum iuriſdictionis prorogandæ non poteſt pro-
poni ex interuallo poſt conteſtatam litem,ſecundum
Ioannem Andr. *in d. c. 1. de mutuis petition.* vbi dicit,
quod ſine nouis literis non fit coram delegato & ſe-
quitur Calderin.*ibi.*Idem Ioannes Andr. *in additioni-
bus ad* Speculat.*in tit.de reconuentione,§.1.*Socin.*in d.c.
1.de mutuis petitionib.n.97.vſque ad finem*, vbi allegat
Aretinum,atque concludit, poſt litem † conteſtatam 6
ex interuallo non admitti parte contradicente, & ſe-
quitur Moraota *diſtinct.6.num.6.*
Item declaratur, vt contra clericos † reconuentio 7
non procedat in illis caſibus, in quibus contra cæte-
ros actores laicos proponi non poteſt. Non enim fit,
vbi non eſt propriè iudicium,Cyn.*in l.fin. Cod.qui ad-
mitti.*Bald.*in cap.1.colum.fin.de controuerſ. inueſt.apud
par.terminand.*Andreas Sicul.*in rubr.de mutuis petitio-
nib.n.6,verſic.& vnum pondera.* Item, non fit,quando
agitur remedio,quis ſit manu tenendus, Bartol.*in l.1.
C.vbi cauſa ſtat.& ibi* Salycet.Item non fit in cauſa ap-
pellationis, *l.1.& l.2.ff.qui & à quibus, l.1.§.ſi apud,&
ibi* Angel.*ff.quæ ſenten.ſine appellat.reſcind.* & latè per
Socin.*in c.1.q.21.de mutuis petit.*
Viſo igitur quod reconuentio non procedit contra
clericos in caſibus,in quibus contra laicos neque fieri
poteſt, videamus in quibus caſibus reconuentio lai-
corum contra clericos fieri non poteſt, inſpecta pro-
priè perſona, vel qualitate cauſæ, idque explicemus
per quatuor articulos.
Primus articulus eſt: Quando laicus † iniuriā face- 8
ret clerico, tūc ipſe cōuentus à clerico corā iudice ſe-
culari, nō poteſt clericū coram eodē iudice reconue-
nire,quia talis fraus ſibi prodeſſe nō debet, *l.2.§.ſed ſi
agant,ff.de iud.c.relatū.§.ad hoc,de iur. patr.* Ideo talis
reconuentio contra clericum non procederet,Specul.
*in d.tit.de reconuentione,§.1,verſic.quod ſi laicus,gloſſ.in
d.ca.ſi relatum.in ver.ſecuları*, quam ſequitur Ab.*in c.
dilectus.colum.3.ad fin.de arbitr.*cū aliis ad hoc per Fa-
rinac.*in tit.de inquiſitione,quæſt.8. num.*101. Imo & ſi
hoc non fieret, in fraudem tamen reconuentio fie-
ri non poteſt, Baldus *in d.cap.1. de controuer.apud par.
terminand.in verſic. item eſt iſta gloſſa in argumentum.*
Quod

Digitized by Google

9 Quod ſi clericus agat † de iniuria ſibi illata, vel furto, vel alio maleficio, quod nõ poſſit reconueniri coram iudice laico, ex eo quod nullus priuilegiatus agens de iniuria, vel furto, vel alio maleficio ſibi illato, poteſt reconueniri coram aliàs non ſuo iudice, per textum *in d.§. ſed ſi agam*, idem tenet Bald. *in d. auth. & conſequen-ter, colum. 3. verſic. quid ſi clericus, C. de ſentent. & inter-loc. omn. iudic.* & ad hoc multos congerit Matth. Boys *in addit. ad Aufrer. de poteſtate ſecul. in Eccleſi. in reg. 2. ſuper fallent. 3. in fin.*

10 Secundus articulus eſt: reconuentio † coram iudice laico non procedit contra clericum in cauſa ſpirituali, vel annexa ſpirituali, tunc enim remittenda eſt ad iudicem Eccleſiaſticum, *c. tuam, de ordine cogni. c. lator, qui filij ſint legitimi*, glo. *in d. c. cum in agendo, 3. quæſt. 8.* Innocent. & communiter Dd. *in d. c. 1. de mutuis petit.* Ab. *in d. c. at ſi clerici, n. 20.*

11 Tertius articulus eſt: reconuentio † non procedit contra clericum in foro ſecularium, ſi de crimine fieret, etiam ciuiliter, per text. *in cap. vnic. de cleric. coniug. lib. 6.* & ita firmat Ioan. Andr. & communiter Canoniſtæ *in d. c. 1. de mutuis petition.* Ab. *in d. c. at ſi clerici, nu. 20.* Dec. *nu. 25.* dicit iſtam eſſe communem opinionem, reprobatis gloſſis, quæ contrarium voluerunt,
12 quando † de crimine ageretur ciuiliter ad pœnam pecuniariam, *in c. multi, 2. q. 1. & in d. c. at ſi clerici, in prin.* cum aliis ad hoc allegatis per Stephan. Aufr. *in repetit. clem. 1. de offi. ordin. n. 84. verſic. quod ſecundum communem opinionem canoniſtarum.*

13 Quartus articulus eſt: quandocunque manus † iudicis ſecularis opponenda eſſet in perſonas clericorum, nullo vnquam modo reconuentio procedere poteſt in eius foro, Archidiacon. *in d. c. vnic. de cleric. coniugat. li. 6.* Stephan. Aufrer. in additionibus ad Capel. Tholoſ. *in d. deciſ. 95. & in d. reg. 2. fall. 3. verſ. ſexto niſi ageretur*, & hic articulus, vt generalis eſt, ita poteſt multos alios comprehendere, de quibus in limitationibus, quas ponit Socin. ad hoc *in d. c. 1. de mutuis petitionibus.*

14 Addo quintum articulum; videlicet clericum † actorem coram iudice laico non poſſe renuntiare liti per eum motæ ad finem euadendi reconuentionem, quia nihilominus in eodem iudicio procederetur in cauſa reconuentionis, ita dixit Speculat. *in tit. de reconuentione, in fin.* ex cuius doctrina fuit articulus deciſus in tribunalibus, Afflict. *deciſione 173.* qui alios allegat, Franch. *deciſ. 349.* & ſcribit Menoch. *de arbitrar. iudic. lib. 1. qu. 44.* Declaratur tamen hic articulus, vt procedat, quando clericus eſt reconuentus ante litis conteſtationem. Item quando poſt recõuentionem factam, ipſe vellet renuntiare liti, quod non poteſt facere in præiudicium litis motæ.

CASVS CVIII.

Emancipationem clerici filiifamilias poſſe fieri coram iudice laico atque Eccleſiaſtico.

SVMMARIA.

1 *Emancipatio filij clerici debet fieri coram iudice competenti.*
2 *Emancipatio filij clerici poteſt fieri coram iudice Eccleſiaſtico.*
3 *Argumentum de alienatione rei ad alienationem perſonæ valet.*

EMancipatio † filij clerici debet fieri coram iudice 1
competenti, *l. 1. C. de emanc. liber.* vbi loquitur de iure patris, quod habet in filium adimẽdo, & in ipſum filium premium conferendo, emancipatio enim vocatur præmium, ſiue donum, *l. 2. l. cum oportet Cod. de bon. quæ li.* quo caſu illius iudex eſt adeundus, qui confert premium, non qui recipit ſuper auctoritate præſtanda, & cum exemptio clericorum tendat ad libertatem eorum, huiuſmodi emancipatio non derogat illorum libertati, ſi coram iudice laico fiat.

Ego autem credo, quod ſi emancipatio † filij cle- 2
rici fieret coram iudice Eccleſiaſtico valeat. Nam ſi Prælatus vellet alienare bona ſui monaſterij ſita in aliena diœceſi, poterit adhibere auctoritatem vtriuſque iudicis, ita dicit Cyn. *in l. ſi prædium, C. de præd. minor.* & valet argumentum † de alienatione rerum ad
alienationem perſonæ, quæ quaſi in emancipatione 3
verſatur, vt in his propriis terminis probat Ancaran. *in regul. ea quæ. quæſt. 18. nu. 22. de regulis iuris, lib. 6.* & quod poſſit fieri coram vtroque iudice eſt caſus deciſus per multas rationes per Bellameram *deciſ. 732.* & pro deciſione huius caſus conferunt, quæ ſcripſimus ſupra *caſu 27.* Eccleſiaſticos factos non ligari amplius patria poteſtate; ergo quoties emancipatio prædicta ad aliquem finem facienda eſſet, ſufficit fieri coram Eccleſiaſtico.

CASVS CIX.

Inſinuationẽ donationis factæ clerico expediri poſſe coram quocunque iudice ordinario ſiue donantis, ſiue donatarij.

SVMMARIA.

1 *Donationes quando indigeant inſinuatione.*
2 *Inſinuatio debet fieri in donatione quæ fit clerico.*
3 *Et debet fieri coram iudice laico.*
4 *Inſinuatio donationis debet fieri coram Eccleſiaſtico, quæ fieret à clerico ipſi laico.*
5 *Donatio poteſt inſinuari coram quocunque iudice ſiue donatoris, ſiue donatarij.*
6 *Inſinuatio quare requiratur in donatione.*
7 *Inſinuatio eſt voluntariæ iuriſdictionis.*
8 *Iudex ſicut non poteſt prohibere donationem, ita nec poteſt inſinuationem.*
9 *Inſinuatio tollitur iuramento partium.*
10 *Inſinuatio habet effectum etiam in bonis extra ditionem iudicis ſitis.*
11 *Donatio poſſet inſinuari coram donatore, aut coram donatario, quãdo alter eorum eſſet iudex ordinarius.*

QVia regulariter in donationibus † excedentibus 1
ſummam quingentorum aureorum requiritur inſinuatio, *l. ſancimus, C. de donation.* quæ auctoritate iudicis competentis in ſcripturam redigitur, & publicatur, vt probat Ant. de Can. *in tract. de inſinuat. in princ.* Ideo Dd. quærẽtibus an hæc regula procedat, ſi
clerico † velit donare laicus vltra dictam ſummam 2
determinat Rota Romana pro affirmatiua, atque
ſubiunxit debere fieri à iudice ſeculari, † qui poteſt 3
donatoris laici perſonam habilitare, ſicut ſi minor vellet ſe ſollemniter obligare, eius proprius iudex adeundus eſt ſuper auctoritate præſtanda. Ita econuerſo
dixerunt, ſi laico † ſimilẽ ſummã vellet donare cleri- 4
cus, Eccleſiaſtici iudicis auctoritatem implorandam, atq. impertiendã eſſe, Ægid. Bella. *dec. 6. ſub tit. de for. competenti,*

competenti. quem citat & sequitur Papaaonus *in addi-
tionib.ad* Rotam Rom.*decis.7.nu.5.de iudicijs,in nouis,*
de qua distinctione locuti fuimus supra *casu* 28.
Sed certè vera principia iurisprudentiæ,donationem
5 ipsam ✝ coram quocunque iudice ordinario, siue do-
natoris, siue donatarij, & ita eius insinuationem cele-
brandam,fieri posse demonstrant,siquidem, quod in-
sinuatio donationis possit fieri coram quocunque iu-
dice, siue donatoris, siue donatarij, firmauit Bart.*in l.
Modestinm,n.3.ver.& hoc apparet,ff.de donationib.*& se-
quuntur Alex.*in cons.157.n.6.& plur.seq.vol.2.* Guido
Pap.*decis.325.potest fieri,in princip.& in singul.341.insi-
nuatio,nu.3.* post Specul. quem allegat *in tit.de instru-
ment.editione,§.porrò.* Anton.de Canar.*in tract.de in-
sinuationib.q.6. in fin.* post Io.Andr.*in additionibus ad*
Specul.*quem allegat,in d.§.porrò.vers.donec,& vers.vi-
so.*Mandell.de Alba *in cons.198.nu.23.vol.1.*Gomea.*in
§.item si qui in fraudem,nu.22.Instit.de actionib.* Ratio
6 enim, quare ✝ requiratur insinuatio, est, quia cùm de-
beat ipsa fieri aliquo tempore post donationem : hoc
tempore intermedio potest donans deliberare,an sibi
expediat donationem ipsam confirmare , & vt etiam
possit pœnitere si sibi visum fuerit.Item vt talis itera-
tio actus denotet constantiam mentis in donando.Itẽ
vt tollatur omnis suspicio fraudis , cùm sæpe malis ar-
tibus inducantur homines ad donandum , & dilapi-
dandum substantias suas, & sic ne fiant tales donatio-
nes clandestinæ introducta est solemnitas insinuatio-
nis, prout considerarunt Bart. *in d.l.Modestinm.* & Io.
Andr.ad Spec.*in d.§.porrò, vers.donatio.* Ex qua ratio-
7 ne apparet , insinuationem ✝ esse voluntariæ iurisdi-
ctionis,*l.in his,C.de donat.* & ideo illi iudex nõ potest
contradicere, vel prohibere, aut non admittere , *§.&
hoc peruenit, auth. vt nulli iudi.* Anto.de Canar.*in d.q.
6.nu.14.vers.ad hoc.* concludens per illum tex.quod si-
8 cut iudex ✝ non potest prohibere donationem,ita ne-
que insinuationem. Hinc est,quod facta donatione,si
cum iuramento fuerit renuntiatum insinuationi, do-
natio valet,quia quamuis insinuatio sit inducta ob pu-
blicam vtilitatem ad excludendum fraudes,tamen vo-
9 luntate partium saltem cum iuramento ✝ insinuatio
tollitur secundum magis communem opinionẽ,Dec.
*cõs.329.col.vers.praeterea in casu isto,& in cons.432.col.2.
in fi.* Soc.*in cõs.80.col.fi.vol.1.* Curt.iun.*in cons.141.col.
fi.*Ripa *li.3.responsorũ, in tit.de reuocand.donat.c.5.& c.
11.in fi.*Marsil.*in pract.crim. §.secunda quæstio,n.65.* Fe-
deric.de Sen.*in cons.281.*qui hoc intelligit,quando ex-
pressè fuerit renunciatum insinuationi, & hæc vera o-
pinio,& ita vidi sæpius iudicati, Hinc etiam est,quod
si facta fuerit donatio plurium bonorum existentium
in diuersis ditionibus , & vtrobique requiratur insi-
10 nuatio , atque ✝ donatio fuerit in vno loco insinuata,
habet validitatem extra ditionem iudicis insinuantis,
Bal.*in cons.167.nu.6.vol.5.*,Benedi,Capra *in cons.144.
punctus,quodã domina Gregoria.*vbi determinat , quod
statutum Castri disponens donationes debere publi-
cari coram potestate Castri , aliter non valeant , non
porriget vires ad infirmandam donationem in alio
loco celebratam , licet de bonis sitis in territorio Ca-
stri, Aret.*in cons.54.in causa,col.2.vers.tertia ratio,*vbi
decidit, donationem factam Senis à muliere Corto-
nense de bonis in territorio Cortonæ valere,licet nõ
obseruata solemnitate statuti Cortonensis.
Ergo cùm insinuatio ipsa sit voluntariæ iurisdictio-
nis, neque circumscribatur loco , quia omnis locus ei
patet, libera enim est,*l.emancipari.ff.de adoptionib.* po-
test coram quocunque iudice celebrari , siue sit dona-
toris, siue iudex sit ordinarius donatarij, ea qua ratio-
ne concludit Alex.*in d.cons.157.n.7.vol.2.* quod posset
dicta donatio ✝ insinuari coram eodem donatore,aut
etiam donatario,quando & ipsi iudices essent ordina- 11
rij,ita etiam dixit Io.de Imm.*in l.Aquilius Regulus,ff.de
donationib.*& vterque sequitur Bart.*in d.l.Modestinm.*

CASVS CX.

Iudicem laicum non posse dare tutorem aut curatorem clerico pupillo:aut ecclesiasticos dare tutores laicis,

SVMMARIA.

1 *Iudex laicus non potest dare clericum tutorem alicui pupillo laico.*
2 *Et dans tutorem eum, vel curatorẽ peccat mortaliter.*
3 *Clerici,si velint,possunt suscipere legitimam tutelam.*
4 L.sicut hereditas,C.de legit.tutor.*non habet locum in clericis.*
5 *Clerici debent suscipere tutelam de pauperioribus & miserabilibus personis.*
6 *Iudex laicus non dat tutorem pupillo clerico.*
7 *Et qui teneant contrarium.*
8 *Iudicem vtrumque dare tutorem pupillo clerico ; qui teneant.*
9 *Iudex ecclesiasticus nominat laicum tutorem pupillo clerico,sed iudex laicus illum cogit.*
10 *Tutor datus à iudice laico non habet potestatem in bonis ecclesiasticis pupilli clerici.*
11 *Curator pupilli clerici datur à iudice ecclesiastico.*
12 *Iudex laicus an det curatorem clerico pupillo coram se litem habente.*
13 *Et quando illum det iudex ecclesiasticus.*

SEd an iudex laicus se intromittat circa dationem
tutelæ vel curæ Ecclesiasticorum. Respondendum
est per tres articulos.
Primus articulus est:Iudex laicus ✝ non potest dare 1
clericum tutorem alicui pupillo laico,glo.*in c.Cypria-
nus,21.q.3.* Io.Andr.& Gemin.*in c.1.§.in cæteris,col.2.de
cleric.coniugat.li.6.* Abb.*in c.non minus,col.3.de immun.
eccles.*Io.Anto.de Nigr.*in extrauag.vnic.de vita & ho-
nest.cler.n.145. & seq.* Antoni.Piaggius *in tract.de tu-
tor.& curator.q.3.in princ.*Imò dans ✝ eum tutorem vel 2
curatorem peccat mortaliter , *d.c.Cyprianus,21.qu.3.* &
priuantur Ecclesiastica sepultura,*c.neque apud.dist.88.*
& tradit Host.*in summa de sepultur.vers.quibus interdi-
catur ecclesiastic.sepult.n.4.*
Declaratur primo,eos posse,si velint,legitimam tu-
telam ✝ recipere secundum gloss.*in c.fin.dist.86.* & hoc 3
est priuilegium clericum , quia licet possint succedere
ab intestato, nõ tamen coguntur suscipere legitimam
tutelam,& sic in eis non habet locum *l.sicut ✝ heredi-* 4
tas,C.de legit.tutor. & §.1.Inst.de legi.patr.tut. ita di-
cunt gloss.*in c.generaliter,16.q.1.* & gl.*in l.generaliter,
C.de episcop.& cleric.*Niger *in d.extrauag.vnic.nu.144.*
& ratio est , ne clerici occasione tutelæ distrahantur à
diuinis,*d.c.Cyprianum.* Multos Doctores ad hoc con-
gerit Borgnin.Caualc. *in tract.de tutore & curat.c.1.n.*
288.
Secundo declaratur , vt hæc procedant respectu tu-
telæ, & curæ onerosæ , declaratæ per Ius ciuile , secus
est de tutela & cura generaliter loquendo , quam de-
beot habere clerici ✝ de pauperioribus & miserabili- 5

bus perfonis,*c.monachi*,16.*q*.1. Imò fi ipfi nolunt,pof-
funt cogi per epifcopum ad talium curam fufcipiendā,
c.decreuit,dist.88. in quo laici nullam habent iurifdi-
ctionem,fed folum iudicis Ecclefiaftici munus eft.
6 Secundus articulus eft: Iudex laicus † non dat tuto-
rem pupillo clerico, quia tutela eft vis & poteftas in
capite libero,&c. *Instit.de tutel.in princ.& l.1.ff.eo.tit.*
& talem poteftatem laicus in clericum habere non
poteft,vt not.*in c.ecclesia sancta Maria*, *& in c.fi.de reb.
eccles.non alien.* Abb.*in c.at si clerici,de iudi.* & hanc o-
pinionem tenent gloff. *in c.fin.de iudi.li.6. in ver.eius-
dem.& ibi* Anchar.*in 6.not.*
7 Et licet plurimi Doctores teneant , quod † iudex
laicus poffit dare tutorem pupillo clerico , relati per
Stephan.Aufrer.*in tract.de potestate secular in ecclesia-
sticos,regul.2.fallent.*28.*& seq.* & per Borgnin.*in d.c.1.
n.288.vers.& quod à iudice laico.* Atque Bald.*in l.gene-*
8 *raliter,C.de episc.& cleric.* dicat, quod tam † Ecclefia-
fticus,quàm iudex laicus dabunt tutorem clerico: ta-
men hoc declarari poteft , quod iudex Ecclefiafticus
9 † nominet tutorem laicum pupillo clerico, fed iudex
laicus illum tutorem cogat ad fufcipiendam tutelam,
ad requifitionem iudicis ecclefiaftici,vt declarat Are-
tin.*in §.sed hoc iure,n.9.vers.& aduerte,Inst.de Attilia-
no tutore.* nifi in ditione dandi tutoris iudex ecclefia-
fticus etiam temporalem iurifdictionem exerceret, vt
not.*in c.si duobus,de appellat.* & vide ad hoc glo. & cō-
muniter Doct. *in cap.2.de iudiciis.* gl.*in c.bene quidem,
ver.præter,dist.*96.Archidiac.*in c.clericum nullus,11.qu.*
1. Feder.de Sen.*in cons.*115.*super eo*, per quæ concludit
Dec.*in cons.*159.*nu.7.vers.& sic.* quod hoc fundamen-
tum eft in iudice ecclefiaftico,& ratio omnium poteft
10 effe, quia etfi iudex † laicus daret clericum tutorem
pupillo clerico , non haberet ipfe tutor poteftatem in
bonis ecclefiafticis,neque in perfonam pupilli clerici,
vt dicit Anchar. *in d.c.fi.de iudic.li.6.* ergo non quali-
tas tutoris,fed qualitas fuperioris,qui dat tutorem,in-
fpicitur.
11 Tertius articulus eft: Curator † clerici minoris re-
gulariter datur à iudice ecclefiaftico propter eafdem
rationes.Idem eft de generali curatore ad lites,vt a fuo
proprio iudice dandus fit,vt diftinguit Oldrad.*in cons.*
59.*n.2.vers.quia aut.quærimus.* & Salyc.*in l.fin.§.1.C.de
administ.tut.& in l.1.prope fin. C.vbi pet.tut. vel cura-
tor.* Spec.*in tit.de curator.§.1.& ibi* Io.Andr.*in additio-
nib.* Sin autem loquimur de clerico pupillo litigante
coram iudice laico , hoc cafu dixerunt domini de Ro-
12 ta, quod iudex † laicus dabit illi curatorem in illa li-
te,vt *in decis.14.de iud.in antiq.*& fequitur Maranta *de
ordine iudi.parte 4.dist.*11.*n.*13.& ad hoc eft tex. *in l.fi.
§.1.C.de administr.tut.* vbi dicitur recurrendum effe ad
iudicem competentem , & competens eft is propriè,
coram quo lis vertitur,& ad hoc facit *c.fi.de iudi.li.6.*
vbi dicitur fpetiale effe in delegato Papæ , vt poffit
dare curatorem in caufa,quæ coram eo vertitur. Sed
quia d. decifio Rotæ fundatur ratione , quia curator
datur bonis; ergo loquitur in cafu , quo clericus liti-
garet coram laico fuper bonis temporalibus: vnde fe-
quitur quod fi lis fieret fuper fpeciali re ecclefiaftica,
13 iudex ecclefiafticus † curatorem dabit , & ad hoc eft
textus *in c.si annuum,de iudic.lib.7.* vbi quando agitur
de beneficio per minorem 14. ann. iudex ecclefiafti-
cus dabit curatorem ad litem,nō fecularis,& hoc pro-
cedit ratione beneficij rei fpiritualis , fuper qua iudex
laicus caret iurifdictione , *d.c. ecclesia sancta Mariæ , de
constit.& ibi latè.& d.c.fi. de reb.eccles.non alien.*

CASVS CXI.

Seruitores laicos epifcoporum gaudere
priuilegio fori ecclefiaftici.

SVMMARIA.

1 *Serui ecclesiarum & clericorū gaudent priuilegio fori.*
2 *Etiam immunitate soluendorum onerum.*
3 *Familia episcopi gaudet priuilegio fori.*
4 *Familia episcopi debet remitti ad iudicē ecclesiasticum.*
5 *Episcopos posse habere familiam armatam.*
6 *Seruitores clericorum temporales & conductitios gau-
dere priuilegio fori.*
7 *Priuilegium idem habet libertus quod dominus.*
8 *Causa seruorum & rusticorum ecclesia pertinent ad
forum ecclesiasticum.*
9 *Familiares clericorum non deferentes habitum aut
tonsuram,gaudent priuilegio fori.*
10 *Et qui teneant contrarium.*
11 *Et quomodo procedat contraria opinio.*
12 *Seruitores commensales qui dicantur.*
13 *Familiares necessarij militum gaudent eorum priui-
legiis.*
14 *Famuli scholarium gaudent eorum priuilegiis.*
15 *Iurisdictioni seculari non debet fieri fraus.*
16 *Famuli clericorum quando non dicantur esse de domo
eorum.*

Videamus an aliæ perfonæ præter clericos gau-
deant priuilegio fori ecclefiaftici, & inprimis de
familia & feruitoribus clericorum , quod , vt melius
explanetur,explico per tres articulos.
Primus articulus eft:Serui,† mancipia atque famuli 1
perpetui ecclefiarum,& clericorum gaudēt priuilegio
fori ecclefiaftici,ficut gaudent eorum domini,*c.eccle-
siarum seruos*,12.*q*.2.*& c.indicatum,dist.*89.*l.1. & l.2.C.
de episc.& cler.*gloffa, Archidiac. & Præpofit.*in c.cleri-
cum,in primo.*11.*q*.1.gl.*in c.nos,dist.*11. Hoft.*in summa,in
tit.de foro compet.§.quibus ex causis,col.6.vers.ex præmis-
sis*,Capyc.*decis.*11.*in causa Hirgonij*,Grammat.*voto cri-
min.*33.*in causa clerici.* Imò gl.*in d.c.ecclesiarum seruos.*
extendit hunc articulum etiam ad priuilegium immu-
nitatis foluendorum † onerum , & ibi Præpofit. & de 2
hoc dixi fupra , & hic articulus non habet difficulta-
tem penes Dd.
Secundus articulus eft : Familia † epifcopi gaudet 3
priuilegio fori, tam in ciuilibus , quàm in criminalib.
*c.fin.de offi.archidiac.& ibi communiter per omnes Cano-
nistas*,Abb.*in c.2.n.6.vers.in familia,de foro comp.& ibi*
Fely.Hoft.Io.Andr.& Abb.*in c.cùm non ab homine,col.
1.de iudi.*& pro familia epifcopi confuluit Io. de Mō-
te Sperello *in cons.71.incip.quia copiosè,posito inter con-
si.Laurentij Calcanei.* & Bened.de Baptizar.*in cons.*72.
incip.cùm in vtroque,posito inter eadem cōsilia Calcanei.
vbi quod fi quis de familia captus † effet per feculares, 4
poffet per ipfam curiam ecclefiafticam repeti, & ideo
Abbas antiquus *in d.c.fi.de offi.archidiac.*dicit,quod iu-
dex poteft repetere fubditum fuum ab alio iniuftè de-
tentum,& hoc effe fpeciale in familia epifcopi, dicunt
omnes *in d.c.fi.*& hanc effe receptiffimam fentētiam,
teftantur iidem Io. de Monte-Sperello , & Bened.de
Baptizar.*in dd.cons.71.& 72.* & quod epifcopi † pof- 5
fint habere familiam armatam pro executione iufti-
tiæ,probaui latiffimè fupra *part.2.c.35.*
Tertius articulus eft : Famulos & feruitores † cle- 6
ricorum non perpetuos , fed temporales & condu-
ctitios gaudere priuilegio fori ecclefiaftici , dum
funt

Digitized by Google

sunt in seruitio ipsorum, gloss. *in d.c. clericum, in princ.*
11.q.1.& in c. eos, dist.32. & in d.c. ecclesiarum seruos 12.q.
2. Andreas Barbatia *in additionib.* ad Abb. *in d.c.2. de*
foro compet. Soci. *in c.1. eod. tit.* Maranta *de ordine iudi.*
part.4. dist.11.nu.4 Summa Claaas. *verb. clericus, §.14.*
Cordub. *in clem.1. in q.17. de vita & honest. clericor.* quia
7 idem priuilegium † habet libertus, quod habet domi-
nus, *c. ad deliberandum, de Iudaeis.* & libertus sequitur
forum patroni, *l. assumptio. ff. ad municipal.* Bald. *in l.2.*
in 3. notab. C. de episc. & cleri. dicit, quod seruientes cle-
ricorum, & qui sunt in ministerio ipsorum, gaudeant
priuilegio dominorum non principaliter, & per se,
sed propter fauorem suorum dominorum, & ibi hoc
tenet etiam Iacob. Butr. & Host. *in d. tit. de foro com-*
8 *pet. in d. §. quib. ex causis.* vult, quod cmolae † seruorum &
rusticorum ecclesiae pertineant ad forum ecclesiasti-
cum, Soci. *in d.c.2. in 18. declaratione, de foro compet.* vbi
hoc tenet, etiam si familia esset mercenaria, dummo-
do non dietim seruiat, sed ad annum, vel ad longius
tempus, quia tunc omnino gaudet eisdem priuilegiis
fori, & firmat etiam Alber. de Rosat. *in l.1. C. de episc.*
& cler. & Grammat. *in d. voto 33. nu.20.* vbi quod fami-
9 liares † clericorum non deferentes habitum nec ton-
suram gaudent priuilegio fori ecclesiastici, & probat
Lauren. Calcan. *in cons.70.* Episcopus Minorensis *in*
sua praxi episcopali in verbo Episcopus, vers. decimo primo,
in part.1.
10 Et licet contrariam † opinionem in hoc articulo
amplectantur Archidiac. *in d.c. clericum.* Abb. *in d.c.2.*
de foro compet. Federic. de Sen. *in cons.111.* Steph. Aufr.
in tract. de potestate secularis in ecclesiasticos, regula 2. nu.
36. cum aliis per Octauian. Vulpell. *in tract. de liberta-*
te ecclesiastica, part.3. n.24. & per Io. Anton. de Nigris
in repetit. extrauag. vnica, de vita & honest. cler. n.91. &
per Clarum *in §. fi. q.35. vers. quarto nota quod familia-*
11 *res.* Tamen praedictorum contraria opinio † procedit
in iis seruitoribus, qui salario deputato dietim, vel per
hebdomadas seruiunt, non autem in iis qui ordinariè
seruiunt, & commensales dicuntur, quae commensali-
12 tas † corpore & dentibus fit, in propria domo ipsius
domini, vt dicit text. *in c. final. de verb. signif. lib.6. & ibi*
notant omnes. Vnde Bal. *in l.1. C. ne vxor. pro mar.* dicit,
13 quod scutifer & familiares militum † gaudent eodem
priuilegio, si sint familiares necessarij, & hoc etiam te-
net Cyn. ibi, & Iacob. de Butr. *in d.l.2. C. de episc. & cle-*
ri. firmat, priuilegia data scholaribus per *auth. habita,*
C. ne fil. pro patre. in declinatione fori, & in aliis ibi cō-
14 tentis, extenduntur ad famulos † scholarium, quandiu
sunt in seruitio dominorum, postea non quia non ha-
bent priuilegium per se, sed fauore dominorum. Et
quod famuli necessarij scholarium, & nuntij gaudeant
eorundem priuilegiis, probatur *in d. auth. habita, in*
vers. tam ipsi, quàm eorum nuntij. & notat hoc ibi Cyn.
in princip. Bal. & Salyc. *n.7.* Bologuin. *n.15.* cum aliis per
Petrum Duen. *in regula* 303. & aliis satis plurimis ad
hoc congestis per Horatium Lutium *in tract. de privi-*
legiis scholarium. in fine tractatus, nu.2. ergo seruitores
necessarij, & commensales clericorum, id est, sub eo-
dem tecto, corpore, & dentibus, non debent esse peio-
ris conditionis circa priuilegia dominorum, quàm
sint seruitores necessarij scholarium.

Declaratur igitur hic articulus, vt procedat solum
in seruitoribus ecclesiasticorum, qui non solum sunt
commensales, sed etiam in actu seruitutis concurrunt:
stricta enim interpretatio facienda est in diminutionē
15 iurisdictionis † secularis, & ne illi fiat fraus, prout in si-
mili, Regula cancellariae de impetrando beneficio va-
cante per obitum familiaris Cardinalium, intelligitur
de commensali, vt probat Gomez. *super d. regula q.13.*
Vnde famuli † clericorum conducti sub certa diurna 16
pensione, sicut conduci solent operarij, etiam cum pa-
cto, vt per annum non possint locare operas suas alte-
ri, quia constituunt suum proprium fumantem, non
dicuntur esse sub eadem domo clericorum, Bart. *in l.*
qui concubinam, §. vxori, de legat.3. Paul. Picus *in l. Titia,*
§. Titia, n.63. de legat.2. Imo non sufficit quod quis stet
sub eadem domo, & sub eadem claui, ad hoc vt coha-
bitare dicatur, prout declarat Ang. *in l. qui se fugiti-*
uum, ff. de adilit. edict. & hoc esse singulare notandū, &
menti tenendum, dicit Andr. Barbo. *in additionibus ad*
Bal. *in l. fi. C. de collationib.* & probat Surd. *in tract. de a-*
liment. tit.4. q.15. n.6.

CASVS CXII.

Colonos ecclesiarum, & clericorum, & cō-ductores bonorum suorum conuentos coram iudice laico, aliquando posse fori ecclesiastici declinatoriam opponere, & obtinere.

SVMMARIA.

1 *Coloni & conductores bonorum ecclesiae debent coram iudice laico conueniri.*
2 *Conductor aut emptor bonorum ecclesiae debet pati onera, sicut de caeteris bonis.*
3 *Ementes salinas ab ecclesiis debent soluere pedagium.*
4 *Ementes à fisco debent soluere onera.*
5 *Colonus quando teneatur ad collectas.*
6 *Collectarum onus respicit fructus.*
7 *Gabella an debeat solui à colonis partiariis.*
8 *Ecclesia quando dicatur grauari per suos colonos.*
9 *Coloni & conductores ecclesiae quando opponant declinatoriam fori.*
10 *Ecclesiastici comparentes in iudicio conductorum suorum, petunt remissionem causae ad ecclesiasticum.*
11 *Colonus vel conductor generalis administrator bonorum ecclesiae debet conueniri coram ecclesiastico.*
12 *Coloni ecclesiae obligati in forma Camerae debent conueniri coram iudice ecclesiastico.*
13 *Debitor principaliter obligat animam per obligationem in forma Camerae.*

COlonos † & conductores bonorum ecclesiae de- 1
bere coram iudice laico conueniri, nec posse op-
ponere exceptionem declinatoriam fori ecclesiastici,
affirmarunt Feder. de Sen. *in cons.13. nu.9.* Spec *in tit. de*
competent. iudi. additione, §.1. nu.27. vbi si conuenirentur
praedicti ex delicto, vel contractu ibi dicuntur forum
laicorum, Abb. Fely. & Spec. *in d. cap.2. de foro compet.*
Praepos. *in c. eos, dist.31.* Gemin. *in c.1. 11. q.1.* & de magis
communi opinione testatur Capyc. *in decis.12. n.6.* quā
sequuta est in decidendo Senatus Pedemontanus, vt
per Thesaur. *decis.22.* Natta *cons.576. n.3. & seq.* Clarus
in §. fi. q.35. vers. quaero nunquid, Dec. *in tract. criminal. li.*
4. c.9. n.58. cum aliis per Gabriel. *in cons.57. nu.4. vol.2.*
Contra istos igitur si clerici agere volunt, reorum fo-
rum sequi debent, quia non est casus exceptus à regula
c. cùm sit generale, de foro compet. nisi essent serui, man-
cipia, aut famuli perpetui, vt dixi in praecedenti casu,
art.1. aut coloni familiares commensales, prout dixi
in art.3. eiusdem casus.

Digitized by Google

Probatur etiam hic articulus, quia si clericus suam
ecclesiam locat, aut eiusdem fructus vendit, conductor
2 † & emptor non gaudent priuilegio ecclesiæ, pro-
pterea patietur onera sicut de bonis propriis, gloss. &
Immol. in clem. fi. col. 2. de censib. Gemin. in c. quanquam,
col. fi. eo tit. li. 6. Dyn. in l. lucrativis, §. mercatores, ff. de pu-
3 blican. & vectig. vbi ponit de ementibus † salinas ab
ecclesia, quod teneantur soluere pedagium, sequitur
Ias. in auth. quas actiones, col. 13. vers. per illum textum, C.
de sacros. eccles. allegans gloss. in c. præsenti, de censib. Ar-
chidiac. in d. c. quanquam. & ibi Io. Andr. & Franch. Fe-
deric. de Sen. in consil. 11. quæstio talis est, an diœcesanus, col.
6. Alex. in additionib. ad Bart. in d. l. lucratiis, §. mercato-
res. Io. Andr. in additionibus ad Spec. in tit. de immunit.
eccles. in fi. Sed Bart. in d. §. mercatores. intelligit id pro-
cedere in ordinariis vectigalibus, secus in extraordi-
nariis, vt ibi per eum, Salyc. in l. vniuersi, C. de publ. &
4 vectigal. dicit idem esse in ementibus à fisco, † Berta-
chi. in tract. de gabellis, in 7. parte princip. q. 13. vbi testa-
tur hanc esse communem opinionem, & propterea di-
cit Bart. in l. 1. & ibi gloss. in ver. fructus, C. de annonis &
5 tributis, li. 10. quod si quis locauit † fundum ad pensio-
nem percipiendam in pecunia, vt fructus omnes re-
maneant apud colonum, quod dominus ad tributa vel
collectas non tenetur, sed colonus, nisi aliter consue-
tudo se habetet, quod dicit esse menti tenendum, &
probatur in l. si sine herede, §. Lucius. ff. de administr. tut.
& probat Ias. in l. 1. col. 7. vers. item quod dictum est, C.
6 de iure emphyt. Onus collectarum † respicit fructus,
ergo ad illum spectat, ad quem fructus pertinent, l. si
pendentes. §. si quid cloacarij, ff. de vsufruct. de quo per
Roman. in l. inter quos, §. damna, ff. de damn. infect. Soc.
in consil. 217. circa hanc, col. 2. vol. 2. Ergo coloni partiarij
7 ecclesiarum tenentur soluere gabellas † de parte fru-
ctuum eis contingentium, & alia onera, quæ imponũ-
tur per Principes, quia pars eis contingens in nullo est
priuilegiata, Gemin. in d. c. quanquam, col. fi. de censib. li.
6. Syluestrina in summa, verbo excommunicatio, in nono
§. col. 28. vers. sexto nota. Feder. de Sen. in d. consil. 11. col. 5.
8 vers. item quæritur. Nisi ecclesia † per indirectum gra-
uaretur, quia fortè propter nimium grauamen non re-
periretur, qui vellet laborare possessiones ecclesiæ, de
quo scripsi supra casu 13. Sed hoc cessante coloni & cõ-
ductores bonorum ecclesiæ nullo eius priuilegio gau-
dent, ergo exceptionem fori ecclesiastici declinato-
riám opponere non possunt.

9 Sunt tamen aliqui articuli, in quibus coloni † & cõ-
ductores prædicti possent fori declinatoriã obtinere.

10 Primus articulus est, quando ecclesiastici † necessa-
rio comparere debent in iudicio moto contra colo-
nos vel conductores prædictos, ad eosdem defenden-
dum, quo casu remissionem esse faciendam ad eccle-
siasticum, dicit Ripa in c. decernimus, n. 2. & n. 4. de iudi.
& Præpos. in c. clericum, in 2. 11. qu. 1. quos refert, & se-
quitur Thessaur. in d. decis. 22. n. 7. vers. fallit septimo. &
pro isto articulo probando conferunt quæ late scripsi
supra casu 34. art. 4.

11 Secundus articulus est, quando colonus † vel con-
ductor efficitur generalis administrator bonorum ec-
clesiæ, quo casu debere conueniri coram ecclesiastico,
vt tenet gl. in c. iudicatum. dist. 89. Abb. in d. c. 2. num. 6.
vers. fallit in duobus, de foro compet. Thessaur. in d. nu. 7.
vers. fallit quarto. & ratio est, quia semper conuenire-
tur nomine ecclesiæ, & nunquam proprio; ergo & co-
ram ecclesiastico iudice debet.

12 Tertius articulus est, cùm coloni † ecclesiæ, & eius-
dem bonorum conductores se obligarunt in forma
Cameræ Apostolicæ, atque sic se submiserunt iurisdi-
ctioni ecclesiasticæ, quo casu debent conueniri coram
iudice ecclesiastico, vt dicit Couar. in lib. pract. quæst. c.
35. n. 2. vers. quinto iam video. Nam per hanc obligatio-
nem debitor † principaliter animam obligat, ita vt 13
possit excommunicari, & communione fidelium pri-
uari, vt infami illa publicatione notatus, curet satisfa-
cere, vt declarat Antonius Massa Gallesius in tract. de
formula Cameralis obligationis, q. 2. n. 10. quod non pos-
sunt exequi iudices laici, nisi ex speciali delegatione
Papæ, vt dixi supra parte 3. t. 2. ideo clerici creditores
huiusmodi obligationis adeunt eorum iudicem eccle-
siasticum contra prædictos.

CASVS CXIII.

Eremitæ, confraternitates laicorum, hospitalarij, equites religionum, atque similes personæ deferentes habitum religiosum, an sint de foro ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Eremitæ sunt de foro ecclesiæ.*
2 *Eremitæ non possunt in ius vocari, sed eorum prælatus.*
3 *Abbas* in c. 2. de foro compet. *reprobatur.*
4 *Eremitarum vita est approbata tanquam in statu pœnitentium.*
5 *Eremitæ sunt sub episcopo, & reputantur personæ ecclesiasticæ.*
6 *Eremitæ quem habeant in caput & prælatum.*
7 *Confraternitates laicorũ quãdo sunt sub foro episcopi.*
8 *Cõfraternitatib. relictũ, quãdo dicatur ad pias causas.*
9 *Confraternitates non habentes hospitalia non dicuntur loca pia.*
10 *Et possunt disponere de bonis suis. sicut cætera collegia.*
11 *Et debent conueniri coram iudice laico.*
12 *Quarta episcopalis an detrahatur de relictis confraternitatibus disciplinatorum sancti Dominici.*
13 *Collegia battutorum non sunt personæ ecclesiasticæ.*
14 *Præscriptio laicorũ cõtra quas cõfraternitates procedat.*
15 *Confraternitas quare non dicatur locus pius.*
16 *Priuilegium concessum confraternitati non dicitur concessum laico.*
17 *Confraternitas propter aliqua signa dicitur locus ecclesiasticus.*
18 *Confraternitates quomodo cognoscantur sub cuius iurisdictione sint.*
19 *Quarta episcopalis debetur de relictis confraternitatibus habentibus proprium templum.*
20 *Confraternitates laicorum semper sunt sub iurisdictione episcopi, quando tractatur articulus spiritualis.*
21 *Hospitalia laicorum de cuius iurisdictione sint.*
22 *Hospitalia quando possint redigi in vsus profanos.*
23 *Hospitalia quando non gaudent priuilegiis loci pij.*
24 *Pius locus vt constituatur quæ requirantur.*
25 *Hospitalia quãdo sint iudicanda sicut cætera ecclesiæ.*
26 *Et restituuntur in integrum, sicut cætera ecclesiæ.*
27 *Et eorum bona alienari nõ possunt, sicut bona ecclesiæ.*
28 *Hospitalarij hospitalium quando sint de foro ecclesiæ.*
29 *Hospitalia quando præsumantur esse ecclesiastica.*
30 *Hospitalia iurisdictione laicorum sunt etiam de iurisdictione episcoporum.*
31 *Episcopi possunt visitare hospitalia, etiam prohibente fundatore.*
32 *Equites Hierosolymitani sunt de foro ecclesiæ.*

33 Equi-

Digitized by Google

33 *Equites milites religionum non sunt propriè religiosi.*
34 *Equites religionis sancti Stephani possunt prorogare alterius iurisdictionem.*
35 *Exceptio dilatoria quando censetur renuntiata.*
36 *Beguinæ gaudent omnibus priuilegiis ecclesiæ.*
Et fratres tertij ordinis, sancti Dominici & sancti Francisci.
37 *Oblati religioni an & quando gaudeant priuilegiis ecclesiæ.*

SEd an prædictæ personæ de foro existant ecclesiastico, discutiamus per singulos articulos.

1 Primus articulus est de eremitis,† quos de foro ecclesiæ fateri necesse est, quia pertinent ad dispositionem ecclesiæ, *c. unico, in fi. de exceff. prælat. lib. 6. c. priuilegium, de verb. signif. li. 6. vers. cellæ ad monasterium spectantibus.* & hanc opinionem affirmarunt Felyn. *in c. 2. de foro compet. n. 5. & ibi* Ant. de Butr. Barbatia & Aretin. Inno. *in c. cùm ad monasterium, de elect.* Collectar. *c. ex parte, de conuerf. coniug. & in c. cùm Ioannes eremita, de fide instrument.* Cardinal. Turrecremata *in c. qui verè, in 2. q. 16. qu. 1.* D. Antoninus *in summa parte 3. titulo 16. capite 1. §. 4.* Imol. *in clem. per literas, col. 1. de præbend.* Gemin. *in cap. indemnitatibus, in §. supr. dicta, in 1. not. & ibi* Franch. *in 3. not. ab. de elect. lib. 6.* Stephanus Aufrer. *in additionibus ad* Capell. Tholosan. *in decis. 8.* Et hanc etiam tenet glossa, quam sequitur Bart. & An-
2 gel. *in l. 2. ff. de in ius vocand.* volentes eremitam † in ius vocari non posse, sed eius prælatum, qui respondere debet pro eodem, & gaudere priuilegio monachorum & clericorum, idem Angel. *in conf. 121. vers. quinimo etiam eremita.* Et hanc esse veram & communem opinionem testatur Boerius *in tract. de vita eremitica, n. 14. prope finem, vers. & ista est vera & communis opinio.*

Ex quo infertur primo, non esse verum dictum Ab-
3 batis † *in d. c. 2. de foro compet. n. 10.* volentis hanc opinionem procedere de æquitate, sed contrariam esse veriorem de iure, quia, vt probant præcitati Doctores, hæc est vera & communis opinio, quam amplexi sunt domini de Rota, vt *decis. 1. de regularibus, in antiquis.*

Item infertur, non esse veram illam opinionem, videlicet eremitas gaudere priuilegiis ecclesiæ, si sint sub obedientia alicuius superioris vel episcopi, prout Abb. *in c. ex parte, n. 10. de conuerf. coniugat.* Archidiac. *in d. c. qui verè, 16. q. 1.* Summa Syluestrina *in ver. eremita, in 2. §. 1. & in ver. ecclesia, in 1. §. 1.* Nauarr. *in manuali, c. 27. nu. 79.* Quia vt probat Ant. de Butr. *in conf. 19. vers. ad nonum.* quem sequitur Boer. *in d. tract. de vita eremiti-*
4 *ca, nu. 13.* Vita † eremitarum est approbata tanquam in statu pœnitentium, vt nunc sunt fratres Iesuitæ, qui statum pœnitentium, & vitam eremiticam ducunt, tales enim sunt, & esse debent sub obedientia episcopi, *c. aliud. 10. q. 1.* Nec sunt sicut locustæ sine capite, vt quidam nimis arrogãter enormuerunt, quia imò sunt sub
5 episcopo, & reputantur personæ Ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio clericorum. Nec aliud caput vel superiorem compelli possunt habere, quia Christum ha-
6 bent in caput, † & summum Pontificem, & Episcopum, siue eorum parrochianum, in cuius diœcesi & parrochia sunt, & si habent Abbatem, tunc quoad iurisdictionalia & forum pœnitentiæ sunt sub ipso Abbate, sicut erant sub Episcopo.

Secundus articulus est de confraternitatibus laicorum, quæ congregantur in vno loco religioso, & cùm quæritur, an sint fori Ecclesiastici, distinguendum est per tria membra. Aut confraternitates † laicorum ha- 7
bent hospitalia cum campanilibus, & campania, & ibi celebrantur Missæ, & dicuntur loca pia, quæ sunt subiecta Episcopo, ita concluserunt domini de Rota Vrbis, vt per Verallum *decis. 328. nu. 3. parte 1.* Et in hunc modum possunt intelligi adducta per Tiraquell. *in præfatione tractatus de priuilegiis piæ causæ*, volentẽ huiusmodi confraternitates † inter pia loca numerari, 8
atque piæ causæ fauorem obtinere, & propterea si quid relictum est eisdem, dici relictum ad pias causas, vt dicit etiam Petrus de Vbald. *in tract. de quarta canonica*, Abb. *in conf. 31. incip. ad claram decisionem omnium difficultatum, & in conf. 32. incip. circa duo dubia, parte 1.* Paul. de Castr. *in conf. incip. dicendum est, quod dicta fraternitas. vol. 2.* vbi quod dicitur relictum ad pias causas, ex eo quia dicitur habitus respectus potius ad hospitale, seu pauperes, qui debent commodum percipere, quàm ad personas dictorum hominum societatis, qui nullum commodum sunt pro se percepturi, Ioan. Andr. *in c. Ioannes, de testam.*

Aut dictæ confraternitates nulla habent hospitalia 9
modo prædicto, & tunc non sunt propriè pia loca, neque gaudent fauore piæ causæ, sed sunt collegia profana & secularia, & debent coram iudice laico conueniri, Bald. *in l. illud. col. 1. vers. quid de eo, C. de sacrosan. eccles. & in auth. hoc ius porrectum, vers. secunda quæro, C. eod. tit.* Abb. & Imol. *in c. officij, de testament.* Alex. *in conf. 102. super primo quæsito, vol. 7.* firmat, quod corpus fraternitatum potest res suas vendere, quia non est pium collegium, sed omnino profanum & seculare, & non priuilegiatum, vnde potest omnino disponere de † bo- 10
nis suis, sicut cætera collegia secularia, *per l. 1. §. quibus, ff. quod cuiusque vniuersit. nom.* Bart. *in l. cùm senatus. ff. de rebus dub. & in l. fi. ff. de colleg. illicit.* concludit quod huiusmodi fraternitates † debent conueniri coram 11
iudice seculari, idem dicit Bald. *in l. si quis ad declinandum, C. de episc. & cleric.* dum tractat, an de relicto facto fraternitati disciplinatorum sancti Dominici possit detrahi ab Episcopo quarta, † quæ non detrahitur 12
de relicto etiam pio loco, nisi & is sit religiosus, nec de legato facto hospitali priuato, secundum Alexan. *in conf. 130. vol. 1.* requiritur enim vt fiat pro anima, & opus sit pium, & pio loco relinquatur, *cap. final. de testament.* quod non videtur adesse fraternitatibus, Paul. de Castr. *in l. collegium, num. 3. C. de hered. instit.* dicit congregationes seu collegia † battutorum, vt sunt isti fra- 13
terni, non possunt dici personæ Ecclesiasticæ, cùm sint merè laici, & sic possunt conueniri coram iudice seculari; idem dicit *in d. l. cùm senatus, numer. 2. & 3. ff. de rebus dubiis, & ibi* Soc. *n. 10.* Corn. *conf. 307. vol. 4.* Paris. *conf. 50. n. 26. vol. 2.* & quod contra huiusmodi fraternitates † currat præscriptio, sicut contra priuatos, nec 14
habeat locum priuilegium loci pij, probat Corn. *in conf. 119. n. 27. vol. 2.* Balb. *in tract. de præscript. in 5. parte princip. parte 1. n. 6.* Et ratio huius articuli est, quia fraternitas † non potest dici locus pius, nam vicem per- 15
sonæ sustinet, ex regula *l. mortuo, ff. de fideiussor.* & quãuis fraternitas in loco congregetur, tamen personæ non sunt ita obligatæ, & insertæ illi loco, vt possit dici locum inesse collegio, & collegium loco, sed separatim optimè considerantur; ergo † priuilegium fra- 16
ternitati concessum nullo modo potest dici latum loco, neque loco & personis, sed omnino datum personis tantùm, vt patet ex dictis per Bald. *in dict. l. si quis ad declinandum, C. de episcop. & cleric. in §. omnibus, nu.*

19.Immol.*in c.officij,n.21.de testam.* Alex.*in rubric.ff.de noui operu nuntiat.num.25.* ergo confraternitas non est
pius locus,& priuilegium amittit,sicut quilibet priua-
17 tus,quamuis propter † signa possit dici locus Eccle-
siasticus. Nec refert quod huiusmodi fraternitates
sint erectæ ex auctoritate summi Pontificis, quia au-
ctoritas Pontificia non potest facere vt persona sit lo-
cus,facit autem vt collegium dicatur licitum,nec ere-
ctum contra prohibitionem, nec facit quod sit locus
pius.

Sed hic est aduertendum,prout dicit Alex.*in d.con-
si.102.nu.2.& seq.vol.7.* ad cognoscendum huiusmodi
18 fraternitates † sub cuius iurisdictione sint, num bona
illarum consueuerint,vel debeant distribui in pios v-
sus, & num fuerint institutæ propter pietatem ser-
uandam; & propter opera pietatis & charitatis exer-
cenda, de quibus constare poterit ex priuilegiis, &
concessionibus factis ab episcopo, per quas appareat
eas fraternitates habere loca erecta ad diuinos cultus,
& ad pietatem seruandam cum auctoritate episcopi;
19 his enim stantibus, si habeant proprium † templum,
de eorum relictis debetur quarta episcopo, vt dicit i-
bi Alex.nam debetur de relictis ecclesiæ,*cap.requisiui-
sti,de testament.* alioquin non debetur,& personis non
loco relictum videtur, Abb.& Immol. *in d.c.officij,de
testam.* licet ibi Barbat.teneat contrarium, & *in cons.1.
vol.4.* super hoc autem distinguit Petrus de Vbaldis
in tract.de canonica episcopali portione,lib.1.quæstion.14.
quia confraternitas non est de iurisdictione episcopi,
cùm episcopus non exerceat ibi iurisdictionem, nec
sint loca sacra, vel religiosa, vel Ecclesiastica, & ipsis
ecclesiæ non possunt accedere,vel alia iura spiritualia,
d.clem.per literas,de prabend. & de hoc scribit latè Re-
buffus *in tomo 2. commentariorum in constitutiones re-
gias, in tract.de confratriis, seu artificum conuentibus &
collegiis.*

20 Aut inter istas confraternitates † laicorum tracta-
tur articulus merè spiritualis, puta si oriatur contro-
uersia inter eas de præcedentia, & tunc ex dispositio-
ne sacri Concil. Tridentin.*sess.25.c.13.* & per constitu-
tionem Gregorij Papæ XIII. datur modus compo-
nendi huiusmodi controuersias per episcopum, & ni-
hil potest se intromittere iudex laicus, quicquid scri-
pserit Io.Vincent.Anno *in singulari* 90.

21 Tertius articulus est de hospitalibus, † de cuius iu-
risdictione existant,eodémque modo distinguendum
est: Aut hospitale est erectum sine auctoritate episco-
pi,& sine aliqua consecratione,quod potest fieri; nam
licitè potest quis ex deuotione sine alicuius auctorita-
te deputare partem domus suæ ad suscipiendos paupe-
res peregrinos, & ibi hospitalitatem retinere, secun-
dum gloss. *in clem.quia contingit, in §.final. in ver.al-
taria, de religios.domib.* & Hostiens.*in summa de regu-
larib.§.1.vers.quid de rusticis, & in tit.de ecclesiis ædifi-
cand.§.enim auctoritate,ver.quid si episcopus.* Inn.Host.
Io.Andr. & Ant.de Butr. *in c.adhæc.de religios.domib.*
Ant.de Butr.*in c.cùm dicat apostolus,de eccles.ædificand.*
Lapus *in repetitione capituli de xenodochiis, in 10.qu.de
relig.domib.* glo.*in c.vnicuique,de consecrat.dist.1.* Io.de
Selua *in tract.de benefi.parte 1.quæst.6.num.6.* Summa
Syluestrina *in verbo hospitale,§.2.n.3.* tex.*in §.si quis æ-
dificationem, ver.in omnibus, in auth.de ecclesiasticis tit.*
& tunc talis locus non est ecclesiasticus,vt dicunt præ-
22 citati Doct. & posset iterum ad prophanos † vsus re-
digi,vt dicit Inn.*in c.inter dilectos,circa medium, versi.
vel dic quod melius videtur.de sacrosan.eccles.* & Bald.*in
auth.hoc ius porrectum, C.de sacrosanct.eccles.* Spec.*in
tit.de statu monach.§.1.vers.36.* & sequitur Ancharan.
*in dict.clem.quia contingit, & in clem.per literas.de præ-
bend. & in cons.222. super prima dubio.* Et ideo hoc
hospitale, & eius ministri subsunt iurisdictioni Prin-
cipis secularis, vt post multos probauit Francisc. de
Ponte *in cons.decimo octauo,columna prima, & seq.* Ca-
millus Borellus *in additionibus ad Bellugam in speculo
Princip.super rubr.11.in §.videndum,super verb. hospita-
larij.* qui alios refert. Quamuis enim huiusmodi ho-
spitale sit locus pius,quia piæ operæ in eo exercentur,
& ad hunc finem factum est,tamen non gaudet † pri- 23
uilegiis loci pij,nisi sit approbatum vel factum aucto-
ritate superioris, Bald.*in d.auth.hoc ius porrectum,nu.
2.* Alex.*in cons.90.numer.7.vol.4.* Felyn.*in c.de quarta,
num.9.de præscript.* Balbus *in d.tractatu de præscriptio-
nibus,in d.quinta parte principali. in 1.eius parte.numer.6.*
Nam ad constituendum locum pium,qui gaudeat pri-
uilegiis, † tria copulatiuè requiruntur. Primo, vt sit 24
locus,cui personæ ita adiunctæ sint,vt nequeant sepa-
ratim considerari,Bald.*in d.l.si quis ad declinandam,C.
de episcop.& cleric.* Secundo,vt sit ordinatus ad pia lo-
ca & opera,& huiusmodi opera pia in eo exerceantur,
vt notatur *in d.cap.officij.* & per Felyn.*in d.c.de quarta.*
Tertio, vt sit approbatus, & ædificatus auctoritate
summi Pontificis, vel ordinarij, Abbas *in c.auctorita-
te, de censib.* ergo auctoritas, vel sola approbatio non
sufficeret, vt prædictis priuilegiis ecclesiæ gaudere
posset.

Aut in constructione hospitalis † concurrunt præ- 25
dicta, & tunc de eo idem iudicatur, quod de ecclesiis,
l.omnia priuilegia,C.de sacrosan.eccles. & hanc opinio-
nem firmant Federic.de Sen. *in cons.111. incip. quæstio
talis est,an diœcesanus,& in cons.130. inci.factum tale est,
quadam domus,* Abbas Siculus in *disputatione, quæ inci-
pit,Sempronius in 3.dubio, & in c.si.& in c.sopitæ,de cen-
sib.*& ad hoc est tex.*in clem.dispendiosam,de iudi. & ibi
gl.in ver.beneficiis.* Ideo restituitur † in integrũ eo mo- 26
do sicut ecclesiæ,Io.Andr.& Gemin.*in c.1.de restitut.
in integrum,li.6.* Ancho.*in c.1.eiusdem tituli & libri,&
in d.clem.per literas.* Item eius bona regulariter † alie- 27
nari non possunt,nisi cum solemnitate,qua alienantur
cætera bona ecclesiæ, Host. Io.Andr. & Ant.de Butr.
in c.nulli,de reb.eccles.non alienand. per tex.& ibi Bald.
in d.auth.hoc ius porrectum.& latius per Lapum *in repe-
titione d.c.de xenodochiis,in q.70.* ergo huiusmodi ho-
spitalia sunt de foro Ecclesiastico,sicut in cæteris gau-
dent priuilegiis ecclesiæ,vt probant præcitati Docto-
res, & idem dicendum esse de hospitalariis † huius- 28
modi hospitalium, probat Felyn. *in d.c.2.nu.8.de foro
compet.* pro quo probando conferunt quæ diximus su-
pra *casu* 84.

Aut non apparet, an requisita ad esse hospitale ec-
clesiasticum † interuenerint, & tunc ita præsumen- 29
dum est, quando ista concurrerent. Primo si esset in
forma ecclesiæ; item si Missæ celebrantur; item si sit
ibi altare; item si sit ibi campanile,siue campana, licet
solum in festiuitatibus magnis celebraretur, vt notat
Cardinal. *in dict.clem.final.de censib.* & Io.de Selua *in
tractat.de benefi. parte 1.quæst.6. numer.25.& seqn.* tex-
tus *in c.vnicuique,de consecrat.dist.1.& ibi glo.* Abbas *in
c.inter dilectos,n.8.& n.12.de donation.& ibi latè addit*
Zacchar.*& cæteri.* Archidiocon.*in c.nemo.de consecrat.
dist.1.* quem sequitur Anton.de Butr.*in d.c.final.de cen-
sib.*& Petrus de Vbaldis *in tractatu de quarta canonica,
in 13.quæst.principal. versi. demum quæritur si appareret,*

Lapus

Lapus *in repetitione d.c.de xenodochiis,in* 58.*q.* & Federic.de Sen. *in d.conf.*11. locus enim qui per talia figua
habet effigiem loci Ecclesiastici, talis præsumendus
est, & censendus. Sed hæc procedunt, quando oon
constat de fundatiooe, vt declarat Abb.*in d.c.super dilectos, num.* 12. & laté per Paris.*in conf.*34.*vol.*4.quos
refert, & sequitur Io.Francisc. de Ponte *in d.consil.*8.
*num.*7.

Sed primum membrum huius tertij articuli decla-
30 rari debet, quia licet hospitalia meré † laicorum sint
de iurisdictione secularium, id tamen non excludit
iurisdictionem episcoporum in aliquibus. Nam episcopi possunt huiusmodi hospitalia visitare post mortem fundatoris, & possunt priuare rectores eorundem deputatos per heredes, si inuenti fuerint malè
administrare, Summa Syluestrin.*in ver.hospitale,§.2.
num.*3.Angelicn *in versi.nl.hospitale,in princip.* Et hoe
procedit, etiam si testator, qui ædificauit, prohibuis-
31 set,ne episcopus † in tali negotio se intromitteret, vt
ex dispositione sacri Concil. Tridentini *sess.* 7.*c.fin.*
quia testator non potest facere quin leges in suo testamento locum habeant,vt dixi supra *in casu* 80. Item
possunt videre computa, & cognoscere de administratione rectorum, vt ex eod. Concilio, *d.sess.*7.*c.*9.
Nisi in fuodatione, ex indulgentia ecclesiæ esset ad
hoc dispensatum, vt episcopi nullam in hoc haberent
facultatem, vt fuit resolutum penes sacram congregationem Concilij, vt habetur inter eius *declaration.*
184.Et de his,& similibus casibus vide per episcopum
Minotensem *in sua praxi episcopali, parte* 1. *in verb.hospitale.*

Quartus articulus est; De equitibus religiooum.
32 Certè equites † Hierosolymitani sunt de ordioe clericali,& gaudent omnibus clericorum priuilegiis, quia
sunt separati à lege matrimonij, & obligati ad horas
dicendas, habentque certum & limitatum ordinem à
Pontificibus institutum,*clem.*1.*de religios.domib.*& cōputantur inter personas ecclesiasticas, *c.duo sunt genera,& ibi gloss.*12.*qu.*1.Bart.*in l.semper,§.quibusdam,ff.de
iure immunit.* Io.Maurit. *in repetit.l.vnica.C.quo loco
mulier munera subire deb.*glo.*in c.ex parte,in* 1.*de decim.*
Io.Francisc.de Ponte *in consf.*14.Petrus Duen.*in regula*
33 99.*n.*5.Equites † autem cæterarum religionum,vt sunt
milites Hispani, atque equites religionis sancti Stephani oon esse propriè religiosos, fuit conclosum io
Rota Vrbis io vna Lucana plebis die 22.Maij,1579.ergo non gaudeot priuilegiis ecclesiæ. Vnde licet disponatur inter capitula religionis sancti Stephani,nul-
34 lum † equitem posse conueniri, in tribunali eiusdem
religionis, siue in alio tribunali sine licentia Auditoris magni Magistri,si tamen citatus in alio quocunque
tribunali compareat, & compiletur processus, etiam
in ditione magni Magistri, noo potest postea dicere
35 de nullitate, quia ista exceptio est dilatoria, & † non
potest opponi post litem contestatam, & per processum ad vlteriora illi censetur renunciatum, Bart.*in l.
procedente,in fi.C.de dil tionib.* & in istis terminis fuit
decisum in Rota Floreotina, vt est in motiuis *fol.*68.
*li.*26.extra hanc ditionem,semper debent comparere,
si nolunt pati executionem.

36 Quintus articulus est de beguinis, † & fratribus
tertij ordinis sancti Dominici, & sancti Francisci, &
isti gaudent priuilegiis ecclesiæ, tam canonis, *si quis
suadente.* quàm fori, vt post multa probat Felyn. *in
c.*1.*num.*9.*de foro compet.* vbi ostendit etiam sic fuisse
dispositum per constitutiones extrauagantes summorum Pontificum, Nauar.*in summa, in d.c.*27.*n.*79.
vers.octaua declaratio. & ita fuit decisum in Rota Romana, *vt d. decis.*1.*de regularibus,in antiquis.* & propterea Bald.*in consi.*335.*incip.Quædam soror,vol.*4.consuluit, stante statuto, quod mulier non possit contrahere,nisi certa sollemoitate seruata, non comprehendi mulierem tertij ordinis.

Oblati † vero religioni non gaudent priuilegiis 37
ecclesiæ; nisi se, & sua bona obtulerint, vt perpetuo
stent,& seruiant in religione, Abb. *in c.tuarum,num.*
4.*de priuil.* & hanc opinionem amplexa est sacra congregatio Concilij super declaratione *c.* 11. *sess.* 24. *de
reformation.* die 26. Ianuarij 1606. licet Nauarr. *in
Manual.c.*27. *num.*79. addat,dummodo gregatim viuant, & alij distinguant de oblotis ecclesiæ regulari,
vel seculari,Sylue.*in summa ver.ecclesia in primo,nu.*6.
*vers.quintum.*Marian.Socin.*in tractat.de oblationibus.
lib.*8.*num.*59.

CASVS CXIV.

Donationem factam à clerico suæ concubinæ, posse repeti per Fiscum Ecclesiæ, non autem per heredes ipsius clerici.

SVMMARIA.

1 *Iudex ecclesiasticus animaduertit in concubinas clericorum.*
2 *Donatio potest fieri concubinis de iure ciuili.*
3 *Concubina militis nihil potest donari, vel relinqui.*
4 *Argumentum de milite armata militia ad militem cœlestin valet.& nn.*12.
5 *Clericus concubinarius multis pœnis punitur.*
6 *Et quando sunt etiam dignitatibus, & honoribus priuandi.*
7 *Clerici concubinarij hodie debent pati pœnam sacri Concilij Tridentini.*
8 *Lex correctoria in totum aufert legem priorem.*
9 *Donatio concubina facta à clerico, est applicanda fisco ecclesiæ.*
10 *Fiscus repetit quod turpiter datur.*
11 *Donatum à milite suæ concubinæ, per eundem militem repeti potest.*
13 *Clericos non posse donare suæ concubinæ ob benemerita.*
14 *Iudex secularis an possit animaduertere in concubinas clericorum.*
15 *Fiscus principis secularis aufert bona à secularibus.*
16 *Concubina clerici semper debet per episcopum iudicari,& quando debeat tradi seculari.*
17 *Concubinatus clericorum an sit mixti fori.*
18 *Index laicus procedit in concubinas notorias clericorum.*
19 *Concubina publica dicitur mulier de incontinentia suspecta,vel diffamata.*
20 *Iudices laici non possunt contra concubinam occultam clericorum procedere.*
21 *Ecclesia habet fiscum.*

SVpra *casu* 44.docuimus,solum iudicem † Ecclesia- 1
sticum animaduertere posse in concubinas clericorū, modo quæramus,an donatio illi facta à clerico
repeti debeat per fiscū Ecclesiæ,vel per donatoris clerici heredes.Licet igitur de iure ciuili cōcubinis † do- 2
nari possit,*l.affectionis,& ibi gl.ff.de dona,*Bar.& com.

Doct.*in l.donationes in concubinam.ff.eo.tit.l.qui concubinam.l.item legato,§.parni,de legat.3.§.1. in auth.quib.modis nat.eff.legit.* gloss.& Bart.Bald.& cæteri *in l.miles.§.mulier.ff.de milit.testa.* quia concubinatus de iure ciuili erat permissus, vt habetur in titulo de concubinis (quod secus est de iure canonico, & per sacrum Concil. Trident. *sess.24.c.8. de reformatione matrimonij*, datur certus modus procedendi contra concubinarios per episcopos;) Tamen dixerunt omnes hanc
3 regulam non procedere in concubina † militis, cui
neque per contractum, neque per vltimam voluntatẽ relinqui potest,*d.l.miles ita,§.mulier,& l.mulierem.ff.de his quib.vt indign. & l.2.C.de don.inter vir.& vxor.* quod dixerunt etiam procedere in concubina clerici,
4 arguendo † de milite armatæ militiæ, ad militem cœlestis,Bart.& communiter Dd.*in d.l.miles ita,in prin. & in d.l.mulierem,& in* d.§.*mulier,& in d.l.affectiann, & in d.l.2.C.de don.inter vir.& vxor.*Palat.Rubeus *in rub.de donat.inter vir. & vxor.*§.39.*in princ.* Felyn.*in c.cùm ex officij,col.1.de præscr.* Dec.*in cons.*132. Tiraquell. *in l.si vnquam,in ver.donatione largitus,nu.4.C.de reuo.donat.* Peregr.*de iure fisc.li.2.tit.9. de concubinis,col.2.* Et licet iure de canonico multæ fuerint statutæ pœnæ
5 aduersus clericum concubinarium † malorũ morum,
atque perniciosi exempli, de quibus per Rebuff.*super concord.Franciæ, in tit.de publicis concubin.* & per Bern. Diaz *in sua pract.canonica,c.79.de concubinis.* Tamen hodie per sacr.Concil.Trident.*sess.25.c.14.de reformatione*, specialiter dispositum est, quod si à superioribus moniti ab ipsis concubinis non abstinerent, tertia parte fructuum quarumcunque pensionum, & beneficiorum sint ipso iure priuati. Item si in eodem delicto cum eadem, vel alia fœmina perseuerantes, secundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnium beneficiorum amittant,vt supra, sed ordinarius,tanquam sedis Apostolicæ delegatus,pro vt arbitrabitur, ab administratione beneficiorum suspendat. Item si ita suspensi, cum eisdem conuersentur, vel easdem non expellant, priuentur perpetuo omnibus beneficiis,& pensionibus. Item si postquam eas semel dimiserint,earundem consortium intermissum repetere, vel alias huiusmodi mulieres scandalosas sibi adiungere ausi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis mucrone plectantur. I-
6 tem sint inhabiles, ac indigni † quibuscunque hono-
ribus,dignitatib. beneficiis, & officiis,donec,&c.clerici autem non beneficiati, iuxta qualitatem delicti, pœna carceris, suspensionis ab ordine, atque inhabilitate ad beneficia obtinenda, atque aliis modis iuxta sacros canones ab ipsis episcopis puniantur. Circa
7 quarum pœnas,† standum esse dispositioni huius iuris
nouissimi Concil.Tridentini,probat Gomes.*in cap.1. num.53. & plur.seqq.de constitut. lib.6.* & præcipua ra-
8 tio, quia lex posterior † correctoria in totum aufert
legem priorem,cuius vires potest tollere & diminuere eius effectus,pro quo videndi sunt Couar.*in c.alma mater,part.2.in initio.nu.2.& seq.* Dyn.*in reg.indultum lib.6.*Nauarr.*in c.penult.§.sacerdos,num.171. de pœnit. dist.6.*

Hoc præsupposito, responderi potest donationem
9 concubinæ † factam clerico,esse applicandam fisco ec-
clesiastico. Nam cùm concubinatus de iure canonico punibilis sit,intrat dispositio *l.mulierem,ff.de his quib. vt indig.* vbi Bar.& Ias.*in l.sed quod meretrici, nu.2.& seq.ff.de con.ob turp.caus.* vbi datũ ob delictũ, iniquum est repeti posse, nisi à fisco, quod enim turpiter datur,
solus fiscus † repetit. Et hæc opin. firmant Palat. Rub. 10
in d.rub.de do.int.vir.& vx.§.39.*n.6.ver. ex alia.* Ant. Gomez.*in l.50.Tauri,n.68.in fin.*Bermond.*in tract.de publicis concubinis,in verb.contra prædictas.* Castran *d.l.donationes,C.de donat.int.vir.& vx.*per not.*in text.in l.Lucius,ff.de iure fisc.& in d.l.mulierem,& in l.cum hic status,§.1.ff.de donat.inter vir.& vxor.*

Nec obstat quod donatũ † à milite suæ concubinæ 11
per eundem militem repeti potest,*l.2.C.de dona.inter vir.& vxor.* cuius argumento,Cyn.& Bart.& Alberi. ibid.credunt idem esse in clerico concubinario, quia
& si valeat argumentũ † ab vno ad aliud,quo ad pro- 12
hibitionem, vt dixi, non tamen valet quod ad repetitionem, stante diuersitate iurium,& suorum principiorum, concubinatus quidem iure ciuili est permissus,iure canonico prohibitus omnibus, in clericis autem valde punibilis, tanquam perniciosi exempli,datum est igitur ob turpem causam legibus inhibitam; ergo fisco applicandum,argum. *d.l.Lucius, & d.l.cum hic status,cum vulgarib.*

Neq; credo veram illam opinionem, clericos † vi- 13
delicet posse donare concubinæ suæ ob benemerita, de qua per Antonium Gamam *in decis. Lusitaniæ* 105. quia delictum nullum præsupponit meritum ex regula *l.mercalem,C.de condict.ob turp.caus.*ergo concubina clerici delinquens, non potest ex suo peccato commodum reportare.

Secundus articulus est; Cui fisco sit hæc donatio applicanda, & videtur quod fisco seculari, quia di-
cunt judicem † secularem posse animaduertere in 14
concubinas clericorum, quæ & ipsæ seculares existunt,& ab eisdem aufertur,vt ab indignis,Bald.*in l.si quis presbyter.col.1.C.de episc.& cleric.* dicit, pone quod sacerdos aliquis habebat filium spurium, & relinquat ille sacerdos fratri cum cautione secreta de restituendo tali spurio presbyteri, & sic non capaci, cùm enim hæc hereditas debeat auferri ab eo, cui debet applicari,an fisco Ecclesiæ, an fisco principis secularis, Bald.
ibi concludit, quod fisco † principis secularis, quia 15
bona auferũtur de manu heredis,qui est laicus, & cui erat ius quæsitũ,ideo applicantur fisco seculari: Chassanæus *in consuetud.Burgund.rubri.8.§.quinto,in princ. nu.* 4. sequitur hoc dictum Baldi per hanc rationem, quia tractatur de iure quærẽdo Ecclesiæ,de quo Princeps secularis potest disponere, & auferre pro se, Gregor.Lopez *super l.38.tit.9.part.1.super glos.3.in fine*, dicit specialiter per Regiam pragmaticam in regno Hispaniæ, fuisse prouisum, vt judices seculares animaduertant in concubinas clericorum,Boer.*in decis.72.in fin.* testatur idem fuisse vsu receptum in regno Franciæ,& sic pluries iudicatum.

Sed hæc opinio est falsa per textum *in c.eos, & ibi glossa in ver.indulgemus,distinct.*32.vbi quod concubi-
na clerici † debet per episcopum puniri, & si non va- 16
let illam punire,tradere debet iudici seculari,&ibi sequuntur illam Archidiacon. Geminian. & Cardinal. Alex.& Roman.*in singulari 662.incip.licet vxor.*quem citat & sequitur Zaccard.*in additio. ad Abbatem in c.2. num.7.de fors comp. in additione qua incip.Adde quod in concubina clerici.*Ant.de Butr. Abbas, Sicul.& Aretin. *in c.cum sit generale,de foro compet.* Abbas *in c.si concubina.de sent.exc.* Ias. *in l.cum quædam puella,col.2.vers. secundo limita.ff.de iurisdict. om.iudic.* Feder.de Sen.*in consi.167.mulier accusata 7.in fi.* Ancho. *in reg. ea quæ in 23.quæst.vers.in taurrarium,de regul.iur.lib.6.* Caccheran.*in decis.Pedemont.*203.*num.*3.

Nec

Nec puto valere opinionem dicentium hoc pro-
17 cedere in concubina † occulta, secus in notoria, cu-
ius animaduersio est mixti fori, & iudices seculares
possunt præueniendo punire, quam opinionem te-
nent Felyn. *in d. c. cum sit generale, n. 14. vers. considera.*
Socin. *ibid. nu. 23. ver. in vero latius.* Marquard. *in tract.*
de cælibatu sacerdotali non abrogando, cap. 1. num. 13. An-
chara. *in d. quæst. 23. vers. ego tunc distinxi quod concubi-*
nas notorias. Boer. *in d. decis. 72. num. 2.* & Caccher. *in d.*
decis. 103. & ego etiam scripsi supra *part. cap. 26.* Quia
18 tunc semper iudex laicus procederet † in concubinas
clericorum, cum per constitutionem Papæ Leonis X.
19 fuerit declaratum, concubinam † publicam respectu
clerici dici etiam mulierem, quæ de incontinentia su-
specta est, vel diffamata, vt allegaui & declaraui *in d.*
20 *cas. 44. art. 2.* Sed non possunt laici iudices † in concu-
binam occultam procedere, ne quid infamiæ iuris vel
facti in clericum imponant, vel ex eorum sententia
emergat, vt volunt omnes canones, & canonistæ, quos
citaui ibidem, & in concubina notoria militat eadem
ratio infamiæ clericorum non detegendæ per laicos,
vt considerat etiam Ancharan. *in d. quæst. 23. prope fi-*
nem, ergo nullo modo possunt iudices laici in illam
animaduertere. Et ita neque donationem illi factam
seculari fisco applicare, sed fisco Ecclesiastico appli-
21 canda est, quia & Ecclesia † habet fiscum, vt diffusè
scripsi supra *part. 2. cap. 9.* Neque in quærendis possunt
Ecclesiæ inferre præiudicium, vt scripsi supra *eadem*
parte casu 68.

CASVS CXV.

Clerici, qui aduocati munus in foro laicorũ exercere non possunt, nisi in certis casibus non prohibentur allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare.

SVMMARIA.

1 *Aduocati meliorem vitam ducunt, quàm fratres prædicatores.*
2 *Aduocati officium quot sancti exercuerunt.*
3 *Clerici an prohibeantur exercere officium aduocationis.*
4 *Aduocatorum tituli qui sint.*
5 *Imperatores ad gloriam referebant se trahere originem ab aduocatu.*
6 *Clerici tribunalia laicorum frequentare non possunt.*
7 *Et prohibentur patrocinia secularia exercere.*
8 *Clerici prohibentur generaliter, & specialiter patrocinia exercere.*
9 *Prohibitio est maioris efficaciæ, quàm permissio.*
10 *Iudex secularis debet excludere personas prohibitas à suo tribunali.*
11 *Clerici non prohibentur in foro Ecclesiastico secularia negotia patrocinari.*
12 *Clerici in quibus casibus coram iudice laico possint aduocationis munus exercere.*
13 *Clerici in Cameris possunt pro aliquo consulere.*
14 *Clerici non debent iudicem instruere contra suam Ecclesiam.*
15 *Vasallus quomodolibet accusationem adiuuans contra dominum, feudum amittit.*

1 ADuocati, qui † legibus vtuntur, meliorem vitam
gerunt, quàm fratres prædicatores, teste Ho-
stiens. *in proœmio suæ summæ,* quem citat Alberic. *in l. 1.*
prope finem. ff. de iust. & iur. Ripa *de privileg. contract. c.*
pen. n. 217. Et ipse Christus saluator noster, teste Augu-
stino, aduocati † officium non paucis impertitus est, vt 2
Magdalenæ. Item in mulieris de adulterio accusatio-
ne, & in discipulorum suorum variis criminationibus
factum in euangelio legimus, D. Ambrosius, vndecim
annis in curiis, & foro causas egit, Germanus, & Lipar-
dus D. Leonardi magni fratres, in numerum sanctorũ
relati sunt: Iuo etiam Aduocatus inter beatos connu-
meratur, prout de omnibus testificatur Sarnens. *in re-*
petit. c. si patet. de testam. lib. 6.

Propterea videtur clericos † aduocationis munus
exercere, non debere prohiberi, quia est officium no- 3
bilissimum, & in dignitate positum, *l. nemo. C. de di-*
gnitatib. lib. 12. Chassan. *in consuetud. Burgund. in rubri.*
des droicts, §. 19. gloss. 1. & §. 4. rubri. des enfans de plu-
sieurs, gl. 1. dicuntur enim aduocati † clarissima eloquē-
tiæ lumina, *l. restituendæ, C. de aduocat. diuersorum iudi.* 4
& facundissimi, ibidem & clarissimi, *l. 1. eod. titu.* etiam
deposito officio, vt ibidem patet, & spectabiles, *l. in*
sacris, in tertia, C. de prox. sacr. scrini. lib. 12. & in §. quia
vero competens, in auth. de iudicib. l. laudabile, C. de ad-
uocat. diuers. iudic. ideo spectabiles, id est, spectatione
digni, quasi admirabiles, vt probatur *in l. 1. num. 217. &*
seq. ff. de offic. cius. Item Comites, *l. 1. C. de aduoca. diuers.*
iudic. l. laudabile, ibidem. quamobrem æquiparantur
iurium comitibus, sed non in stipendiis. Ideo Suillius
Tiberio mandante, pretium linguæ prosequutus est.
Cuius exemplum Græci omnes, ac Latini postea se-
quuti sunt, longè magis fructuosam linguam, quàm
mercaturam experientes, & ob eam causam ad tan-
tum decus, & honorum culmen aduocatorum di-
gnitas est prouecta, vt Imperatores † ad gloriam no-
minis, & laudem referrent, ab Ordine Aduocato- 5
rum genus trahere, teste eodem Sarnense *in dict. c.*
si pater.

Sed magna ratio obsistit in contrarium, quia vide-
licet clerici † tribunalia secularia sine dedecore totius 6
ordinis clericalis, frequentare non possunt, & apud
ipsa litigare, propter quam causam regulariter fuere
prohibiti apud seculares huiusmodi patrocinia secu-
laria † exercere, *c. 1. Ne clerici vel monachi. & ibi* Abb. 7
n. 5. & c. clerici, & c. cum sacerdos. de postul. & ibi commu-
niter per omnes Canonistas. Ignatius Lopez *in additio-*
nibus ad practicam Bernhardi Diaz. super c. 63. Bolo-
gninus *authent. habita Cod. ne filius pro patre, num. 98.*
Riminald. iunior. *in consil. 386. numer. 4. volum. 4.* An-
dreas de Isernia *in repertorio constitutionum, & capitu-*
lorum regni. in verb. clerici non possunt esse aduocati. Af-
flict. *in constitutione regni incip. Aduocatos, numero 17.*
& sequ.

Nec placet quod dicit † Innoc. *in c. vnic. de obligat.* 8
ad ratiocin. hanc patrocinia præstandi prohibitionem
intelligi de generali, sed non prohiberi vnam vel al-
teram causam defendere, quia generalis est prohibi-
tio quæ comprehendit omnes suas species, *l. si quid ea-*
rum, §. interemptum, de legat. 3. l. 1. §. generaliter, ff. de le-
gat. præst. Imo prohibitio est † maioris efficaciæ, quā
permissio, quia etiam tacita prohibitio facit cessare 9
tacitam permissionem, Bartol. *in l. 2. ff. de suspect. tu-*
tor. Bald. *in l. si Russinus, C. de milit. testam.* Ias. *in l. si ar-*
rogator, num. 47. ff. de adoption. Ideo ad excludendum
clericũ ab hoc munere, sufficit, proponi exceptionem
c. 2. & ibi not. Abbas, *de postul. cap. dilecti, de arbitr.* & si
clericus replicat, debet fundare suam reipublicatam
intentio-

intentionem ex aliquo casu particulari, specialiter deciso, qui confirmabit regulam generalem in cæte-
10 tis. Imo ipse idem iudex secularis † deberet iudicare pro hac regula, ad excludendum personas à suo tribunali, quæ si nimis arroganter loquerentur, aut aliter quomodocunque in aduocationis munere delinquerent, non possent ab eodem iudice seculari carceribus mancipari, aut puniri, vt dicit Abb. *in rubri. de postulando, num.* 2. & hanc esse magis communem opinionem testatur Andreas Alciatus *in consil. 91. num.* 4. quos refert, & sequitur Ignatius *super d. cap. 63. in vers. illud verò notatu dignum est.*

Ideo ad contraria posset responderi, quod proce-
11 dunt in foro † Ecclesiastico, quia coram episcopo nō prohibentur etiam secularia negotia patrocinari, vt probat Io. Andr. *in c. 2. ne clerici vel monach.* tex. *in c. 2. de postul.* & *in c. in nostra, de procuratorib.* quod nō procedit in monacho, vt probat Ioan. Andr. *in cap. argumentum, de regul. iur. lib. 6.* quicquid dixerit Ignat. super *d. c. 63. vers. tertio pro Ecclesia.*

12 Et in quibus casibus † coram iudice seculari possint aduocationis munus exercere, ponit Bolognin. *in d. auth. habita, num.* 98. septem limitationes, Ignatius Lopez super *d. cap.* 63. congerit nouem limitationes, multas etiam Afflict. *in d. constitutione regni, Aduocatos, num.* 19. & Addentes ad Abbatem in supradictis locis.

Secundus articulus est, an clerici, qui regulariter
13 sunt prohibiti † aduocati officium exercere possint in Camera pro aliqua partium scribendo consulere, & partem affirmatiuam tenet Bart. *in l. 1. §. postulare, & ibi Angel. ff. de postul.* Idem Barto. *in l. 1. §. aduocatos, ff. de variis, & extraord. cognit.* Decius *in l. fæminas, num.* 10 *ff. de reg. iur.* Iason *in l. 1. in princip. colum. 3 ff. de verborum obligationibus.* Et licet Ioan. Andr. *in rubrica de monasterio, colum.* 3. teneat contrarium, quia eadem videtur ratio loqui, & scribere, vt etiam dicit in *l. 1. in princip. ff. de verborum obligatio. in illa quæstione, an prohibitus loqui cum monialibus sub pœna excommunicationis, incidat in eam mittendo literas.* Tamen diuersa est ratio in hoc articulo, quia solum prohibentur pustulare, ne compareat personaliter in foro secularium, ideo dicebat Menochius *in additionibus ad Bartolum, in dict. l. 1. §. postulare.* quod instruens iudicem per scripturam, non potest dici aduocatum gerere.

Declaratur tamen hic articulus, dummodo non
14 scribat, vel † iudicem instruat contra suam ecclesiam, quia sic, tanquam ingratos posset beneficio ecclesiastico priuari, *c. final. de postul.* Afflict. *in dict. constitutione regni, Aduocatos, numer.* 19. Bernhard. Diaz *in dicto capite* 63. Pro qua declaratione facit, quia va-
15 sallus † gerens aduocatum, vel quomodolibet adiuuans accusationem contra dominum suum, feudum amittit, gloss. *in c. 1. §. item qui delator. & ibi* Andr. *qua fuit prima causa benef. amittend. & ibi etiam* Nicolaus de Neapol. Aluarott. *Præposit. & Afflict.* Iacobin. de sancto Georgio *in sua inuestitura, in ver. qui quidem inuestitus, num.* 26. Curtius *in tractat. de feudis, parte 4. num.* 72. Zas. *in tractatu de feud. parte 10. num.* 49. Hieronym. Gabriel. *in consil. 5. num. 12. volum. 1.* gloss. *in d. cap. fin. in ver. contra ecclesiam, & ibi* Abb. *de postul.* Specul. *in §. 2. vers. item quod postulas, sub titulo de postulando.*

CASVS CXVI.

Clerici an & quando possint esse procuratores laicorum: Item Notarij, & scribere rogita instrumentorum, & circa gesta per eos cognoscantur à iudice seculari.

SVMMARIA.

1. *Clerici non possunt esse procuratores laicorum in criminalibus.*
2. *Clerici regulariter non possunt esse procuratores laicorum in ciuilibus.*
3. *Non possunt esse Oeconomi laicorum.*
4. *Clerici turpiter dicuntur versari in foro laicorum.*
5. *Processus compilatus in foro laicorum per clericum procuratorem, quando est validus.*
6. *Accusatio proposita à persona inhabili, quando valeat.*
7. *Clericus procurator laicorum, aliquid committens in foro secularium, non potest per iudicem laicum puniri.*
8. C. sacerdotibus, Ne clerici vel monachi, *declaratur.*
9. *Clerici non possunt pro ciuilibus negotiis carceribus mancipari.*
10. *Iudex ecclesiasticus non potest detinere clericum inuitum, etiam coniugatum.*
11. *Clericus administrator laici, an possit detineri in vinculis.*
12. *Clericus potest esse procurator laici in vna tantum causa.*
13. *Quod intelligitur de causa à iure expressa.*
14. *Clericus in quibus causis possit esse procurator laici.*
15. *Clerici non possunt esse Notarij.*
16. *Instrumenta confecta in clerico notario, valent.*
17. *Notarij, & tabelliones, an dicantur respublica.*
18. *Tabellionis officium est vilissimum.*
19. *Notarius potest esse libertus.*
20. *Clericus in minoribus suscipiens tabellionis officium censetur renuntiare ordinibus.*

MOdo videamus an possint procuratorum, atq; notatiorum munus exercere, idque explicemus per tres articulos.

Primus articulus est, clerici † non possunt esse pro- 1
curatores laicorum in criminalibus: dico in illis casibus, in quibus potest interuenire procurator, quos recenset Gabriel. *in commun. conclus. 11. de malef. concl.* 9. & hanc opinionem tenent Cardin. Zabarel. *in c. 1. in 3. q. de postul.* Spec. *in ti. de aduocato, §. 1. ver. in causa autem criminali.* quos sequitur Cæpoll. *in consil. ciuil. 21. an clericus, in princip.*

Secundus articulus est, clerici † in ciuilib. regulari- 2
ter nō possunt esse procuratores laicorum, ad hoc est text. *in c. sacerdotibus. ne clerici vel monachi.* & hoc expressè fuit specialius prohibitum in Concilio Toletano *c.* 18. per hæc verba:

[Qui in sortem Domini vocati sunt, & diuinarum rerum ministerio, ac spirituali addicti militiæ, meminerint se, iuxta D. Paulum Deo; cuius signis militare decreuerūt, placere non posse, si quid propter sui ducis militiam agant, & secularib. negotiis vacauerint, quæ à diuinis, ac spiritualibus distrahere frequentissimè
solent, prohibet igitur sancta Synodus † clericos in 3
sacris, & eos qui beneficium Ecclesiasticum obtinent

laicorum

laicorum esse œconomos, ac secularium rerum dispensatores, nec non in foro ciuili, procuratores, exceptis his negotiis, quibus iuxta canonicas sanctiones, pietatis causa, vacare iuste possint, alioqui ab ordinario, pœna suspensionis ab officio & beneficio per sex menses puniantur.

Est etiam prohibitum de iure ciuili, *l. plurimum, C. de episc. & cleric. & §. Deo amabiles. & §. aliū. in auth. de sanctißim. episc.* de episcopo est text. *in c. te quidem. & ibi gloss. 11. q. 1.* & generaliter de quolibet clerico notatur *in c. denique 17. qu. 5.* & scribunt de hoc Bertach. *in tract. de episcopu, lib. 4. part. 1. nu. 31.* Diaz *in sua prac. cap. 57.* Et hæc probatur per rationes dictas in præcedenti casu, imo illæ rationes magis militant in præsenti,
4 quia clerici satis † turpiter versarentur in secularium foro, exercendo officium procuratoris, quod est vilissimum, vt diffusè probat Tiraquel. *in tractatu de nobilitate, cap. 30.*

Declaratur primo hic articulus. Nam si clericus, vt procurator secularis interueniat in foro secularium, & non fuit oppositum contra illius personam, & sic
5 processus † compilatus, iudicium est validū, vt firmat Ab. *in d. c. sacerdotib. nu. 3.* & pro hac declaratione facit casus similis, quia valet processus factus per procuratorem in casu quo non potest interuenire, si nihil fuit oppositum, glos. *in c. 1. de iudic. in, li. 6.* glo. *in l. quamuis, C. de adulter.* gloss. *in l. vniuersi, C. de precib. Imper. offerend.* gl. *in §. siquis, vt. si rogatur, auth. quib. modis nat. effic. legit.* notat Anton. de Butr. *in c. in præsentia, de procurator. vers. opponitur extra.* Abb. *in c. veniens, de cogn. spirit. & in c. venitus, de accus.* vbi latissima additio de hoc, & facit doctrina Bart. *in l. 1. §. accusationem, ff. ad Turpill.* vbi quod si personæ prohibitæ accusare pro-
6 ponunt accusationem, & non fuerit eis oppositum, valebit iudicium, idem dicit Bart. *in l. hos occidere, §. lex Iulia, in fin. ff. de accusat.*

7 Secundo declaratur; nam si clericus † interueniens vt procurator laicorum in foro secularium aliquid commiserit dignum pœna, aut rationes nō reddiderit non potest puniri per iudicem secularem, coram quo illud commiserit, & hoc probatur per magis communem sententiam, quam citauimus in præcedenti casu, *vers. nec placet in fin.* & hanc opinionem in his terminis firmat Abb. *in d. c. sacerdotib. nu. 3.* & sequitur Diaz *sua practica, cap. 57. num. 2.*

8 Neq; obstat *d. c. sacerdotib.* † *Ne clerici vel monachi,* vbi quod clericis transgredientibus tale præceptum non subuenitur ab Ecclesia, quia, vt Abbas ibi post glossam in 2. interpretatione dicunt, per illa verba; *clerici non amittunt priuilegium fori;* quia illud perdere non possunt sine monitione. Ideo intelligunt, quod Ecclesia non subuenerit, dando auxilium, & fauorem.
9 Et ego intelligo, quia regulariter clerici † nō possunt pro ciuilibus negotiis, carceribus mācipari, *c. clericos, à contrario sensu, de sent. exc. lib. 6. & ibi* Io. Andr. Gemenian. & Franch. Innoc. *in c. vt famo, de sent. exc.* Io. Andre. *in c. vnllus, de pignor.* Cardin. *in clem. 1. de offic. ordinar.* Marsil. *in sua pract. crim. §. attingam, nu. 70.* Lapus *allegation. 98. vers. quaritur nō leuiter. & in rubr. de foro compet. col. 1. vers. nec obstat.* Vbi plus dicit, quod iudex
10 Ecclesiasticus † in causa pecuniaria, de quo cognouit, non posset inuitum detinere clericum, etiam coniugatum, incedentem in habitu, & tonsura, sine metu excōmunicationis. Sed hoc priuilegium amittūt clerici procuratores laicorum in foro secularium, quia contraueniunt præcepto Concilij, & sum. Pontificis, & in his terminis Ioan. Andr. *in c. 1. de deposito.* probat, quod clericus potest in vinculis detineri, qui gessit administrationem † laici, donec rationem reddiderit, & 11 sequitur Calderin. *in cons. incip. Appellatur sub tit. de appellat.* & ad hoc vide Corn. *in cons. vlt. vol. 4.*

Tertio declaratur per Doctores hic articulus, vt procedat in procuratore generali alicuius laici in foro secularium, quod secus esset si in vna † tantum 12 causa procurator constitutus esset, ita dixit primo Inno. *in c. 1. de obligat. ad ratiocin.* & sequitur Federic. de Sen. *in consil. 270. incip. quod clericus,* Roman. *in singulari 277. vos fratr.* latè Felyn. post Abbatem *in c. cum I. & A. de re iudic. in ver. est etiam clerico.* & Cardinal. post Abb. *in c. 2. de postul.* & Socin. *in c. constitutus. in 1. not. de appellatio.* cum aliis congestis ad hoc per Addentes ad Roman. *in d. singular. 277.* intelligentes omnes iura prohibentia procurationem prædictam de procuratore generali.

Ego autem, vt dixi in præcedenti casu nescio facere differētiam inter procuratorem generalem, & specialem, quantum ad causam comparendi in iudicio seculari, propter quam fuit facta dicta prohibitio. Et propterea hæc Doctorum declaratio non potest aliter intelligi, nisi in causis † particularibus à iure per- 13
missis, pura clericus † potest esse procurator ad cau- 14
sas promouendas, atque gratias impetrandas, *cap. per venerabilem, qui fil. sint legit. in princip.* Item in causa propria, item in causa suæ ecclesiæ; vel pro miserabilibus personis, cum aliis casibus, quos congerit Cæpola *in d. consil. 21. per totum,* dummodo hoc faciat de clienti sui proprij episcopi, vt sæpius dixi in præcedentibus.

Tertius articulus est, clerici non possunt esse no- 15
tarij, vt notant Hostiens. & Io. Andr. *in c. sicut, per illū text. ne clerici vel monachi. & ibi* Abb. *& cæteri Canonistæ.* Mil. *in suo repertorio, in ver. clericus in sacris, fol. 77.* Chassan. *in consuet. Burgun. rubr. 1. §. 6. nu. 31. vers. Additio de hac materia.* Roman. *in consil. 409. n. 8.* vbi quod prohibentur exercere officium tabellionatus, si tamē conficiunt instrumenta, † valent, pro qua multa alle- 16
gat ibi Mandos. in additionibus, & hanc opinionem probant Diaz *in sua practica, cap. 58.* & ibi Ignatius in additionibus.

Aliqui putant huius articuli rationem esse, quia notarij, † & tabelliones dicuntur serui reipublicę, per 17
l. non aliter, ff. de adoptionib. & l. 2. C. eod. tit & l. 2. ff. rē pupill. saluam fore. & ita intelligit Accursius ibidē dictas leges, & secundum istos terminos dicunt procedere *§. cum autem. Instit. de adoptionib.* Ego autem aduerto vbique in istis locis, seruos publicos intelligi seruos reipublicæ, per text. *in l. 1. C. de seruis reipublic. manumit.* nam quos seruos reipublicæ appellat illa rubrica, *d. l. 1.* appellat seruos publicos. Neque reperitur textus in iure, qui loquens de notariis, nuncupet eos seruos publicos, sed vel tabelliones, vel notarios, vel actuarios, aut aliter, nunquam autem seruos publicos. Meliorem rationem considerauit Abbas *in d. c. sicut,* quia vilissimum est tabellionis † officium, *l. vni-* 18
uersas, & ibi gloss. & doct. C. de decur. li. 16. quem textū dicit singularem ad hoc Bald. *in c. post cessionem, col. 2. de probat.* & ita voluit Crauett. *in consi. 163. n. 1.* Angel. *in consi. 284. præmitto.* & probatur, quia libertus potest esse † notarius, *l. fin. C. de seruis reipubl. manumiss.* qui 19
tamen non potest assequi aliquam dignitatem, *l. 1. C. ad leg. Iul. maiest.* & pro hac ratione videndus est Tiraquel. *in tractat. de nobilitate, in d. cap. 30.*

Sed

Digitized by Google

Sed cur gesta per clericum notarium firmitatem
20 habeant, potest esse ratio, quia si clericus † in minoribus suscipiat tabellionatus officium intelligitur renunciare clericatui, & beneficiis, vt post Abb. *in c.1. & c.diuersis, de clericis coniug.* per illa iura probat Alph. Villagut. *in decis.15.nu.52.& seq.*

CASVS CXVII.

Clericos cogi non posse ad ferendum testimonium contra laicos. Item seculares non posse facere testimonium contra clericos in causa criminali, & testimonium factum contra dictum clericorum priuilegium non esse attendẽdum.

SVMMARIA.

1 *Clerici an possint cogi ferre testimonium coram iudicibus laicis.*
2 *Non possunt cogi vbicunque tractatur de pœna imponenda.*
3 *Quare prohibentur à ferendo testimonio.*
4 *Clerici prohibentur facere testimonium aduersus laicum.*
5 *Prælatus quando non debet impartiri licentiam, vt fidem faciat clericus coram iudice laico.*
6 *Laici non possunt facere testimonium contra clericos in causa criminali.*
7 *Etiam contra clericum minoris ordinis.*
8 *Laici suspecti sunt clericis.*
9 *Clerici contra laicos possunt esse testes cum licentia Prælati.*
10 *Testimonium clericorum redditur inualidum sine licentia episcopi.*
11 *Iudex laicus an & quando possit cognoscere de exceptione criminis contra testem clericum.*

1 SÆpe dubitatum est inter Doctores, an clerici cogi possint † coram iudicibus secularibus ad perhibendum testimonium veritatis in causa criminali, *in c.dilectorum, de testibus, vbi* Cardinalis, Hostiẽs. quẽ sequitur Anchatan. Cardinal. Zabarell. & Abbas, putant clericos cogi posse ad ferendum huiusmodi testimoniũ, etiam si de pœna sanguinis agatur, & probatur, quia nisi sic diceretur, Deus offenditur, & Respublica; Item nocens absoluitur, & veritas occultatur.

Sed contraria opinio est lõngè verior, non solum
2 si tractatur de pœna † sanguinis, sed etiam de qualibet corporali, cuiusmodi est fustigatio, relegatio, & deportatio, & hanc opinionem amplectuntur Doctores ciuilistæ *in l.1.§.generaliter, & in l.absentem, & in l.capitalium, ff.de pœn.* & fundatur maxima, & æquissima ratione, ne ex testimonio facto clerici † inimici-
3 tias contrahant, atque à cultu diuino subtrahantur. Item ne in irregularitatem incidant, si de facili ex eo posset sequi mora, & hanc rationem excogitauit Iacobus de Amelia antiquus Doctor *in tractatu de testibus*, quem secuti sunt Ioan. Andreas, Ioan. Calderin. Anton. de Butr. & Io. de Imola *in d.c. dilectorum, omnes in fine commenti.*

Et pro huius veræ opinionis confirmatione indu-
4 citur text. *in c.testimonium, de testibus.* Testimonium clerici † aduersus laicum nemo recipiat, Abb. *in c.de cætero, in princip. & ibi* Fely. *in princip. de testib.* Crotus *in tract. de testib. nu.69. in prin.* Monticell. *in suo repertorio testium, in verb. testes in criminalib.* Farin. *in trac. de testib. q.61. in 12. opposit. n.57.* qui alios citant. Neque
prælatus † debet hanc licentiam impertiri, vt clericus 5
in huiusmodi negotio fidem faciat coram iudice laico, vt probat Thom. Triuisanus *in decis.30. lib.2.* Imo etiam cum licentia superioris non admittuntur clerici contra laicos in iudicio criminali, vt probat Carauita super *ritu 144. magna Curia vicaria, n.5.* & Grammat. *in consil.3.num.8.* Foller. *in pract. crimin. titulo de fragmentis, num.9.*

Secundus articulus est: Laicos † non posse testimo- 6
nium ferre contra clericos in causa criminali coram iudice Ecclesiastico, & ad hoc est text. *in c.de cætero, de testib.* vbi Põtifex dicit: *De cætero laicos in accusationem ad testimonium cõtra clericos in criminali causa nõ esse aliquatenus admittendos, cẽsura sacrorum canonum manifestius docet,* & ibi hoc notãt omnes Canonistæ, est etiam textus *in c.ipsi Apostoli, 3.q.7.* vbi Pontifex Fabrianus scribens literas ad episcopos Orientales, dicit nõ esse idoneum testem in criminali causa contra sacerdotem, eum qui clericus non sit, nec clericus esse possit, quod latè declarat Couar. *in lib. practic. quæstion. c.18. num.2.* & plures adducẽs testatur hanc esse communem opinion. Vasquius *in tract. de success. creatione, lib.3.§.22. limitat.12. num.73. & seq.* dicit clericos † etiam 7
minoris ordinis non solũm gaudere priuilegio fori, sed etiam, vt laicus contra ipsos testis esse non possit, & pro hac opinione receptissima infinitos Doctores congerunt scribentes tractatus de testibus, Stephan. Aufrer. *in tract. de reprobatione testium, n.61.* Nepos de Monte Albano *in tract. de testib. n.153.* Campeg. *in tractat. de testib. reg.98.* Bossius *in tit. de opposition. contra testes, n.91.* Monticell. *in repertorio testiũ, in d.verb. laicus contra clericum.* Farin. *in tract. de testib. quæst.61. in 13. opposit. nu.98.* & licet videatur apparens ratio, propter æqualitatem seruandam, cum neuter contra alterum testimonium ferre possit; tamen ego credo veram rationem esse propter suspicionem laicorum † in 8
clericos, de qua *in c.laici, & c.laicus, 2. qu.7.* vbi quod sunt infesti clericis, propter quam suspicionem eorum fides diminuta est, ideo solum iudicium faciunt, Abb. *in d.c.de cætero. de testib. n.5. & ibi* Felyn. *n.7.* qui respõdet contrariis, & post alios quos allegat, probat Farinac. *in d.tract. de testib. in d.13. opposit. num.109.*

Tertius articulus est, vbi clerici † contra laicos, 9
cum Prælati licentia possunt esse testes, vt dicunt Specul. *in tit. de teste, §.1. col.3. vers. item excipitur quod est monachus.* Aret. *in cõs.160. lõga est ista cõsultatio.* Calc. *in consil.9. in quæstione, col. pen.* sine qua † testimonium 10
redditur inualidum, vt probat Marsil. *in consil. 45. n.5.* Tunc si contra clericos testes obiiceretur crimen per quod à testimonio repellerentur, iudex laicus † non 11
potest de hac exceptione cognoscere, sed episcopo est illius cognitio remittenda, prout probat Bartholomeus de Capua super *capitulo regni Neapolis incipien. In pecuniariis, num.11.* quod est verum in plenaria cognitione, secus est in simplici informatione facti, quã posset iudex laicus adhibere, ad cognoscendum an sibi credendum sit, illi testi, de quo scripsi supra *in parte 2.* quo casu non cognoscit propriè de crimine obiecto in clericum, sed dicitur cognoscere cõtra laicum, qui illum produxit, quoniam ipse ex eius repulsione patitur pœnam, & non clericus, quando eius testimonio non esset credendum.

CASVS

Digitized by Google

CASVS CXVIII.

Clericus & laicus simul rei debẽdi debent coram iudice ecclesiastico conueniri.

SVMMARIA.

1 *Clericus & laicus simul rei debendi debent coram iudice ecclesiastico conueniri.*
2 *Iudex competens aliquando fit ratione adiuncti.*
3 *Priuilegio coniuncti gaudet alter coniunctus.*
4 *Socius gaudet immunitate socio concessa.*
5 *Præscriptio quanta debet esse contra laicum simul cum ecclesia.*
6 *Appellatio interponenda est ad ecclesiasticum, quando laicus & ecclesiasticus simul iudicarunt.*
7 *Alimenta petuntur coram ecclesiastico, quando heredes sunt clerici & laici simul.*
8 *Iudex ecclesiasticus est competens laicorum in indiuiduis causis cum clericis.*
9 *Restitutio concessa minori prodest maiori in indiuiduis.*
10 *Minor non potest renunciare beneficio restitutionis in præiudicium maioris.*
11 *Causa quando est diuidua retinentur laici, & remittuntur clerici.*
12 *In solutione potest contingere diuisio.*
13 *Sententia plures condemnati in solidum, possunt opponere beneficium diuisionis.*
14 *Obligationes indiuiduæ quæ sint necessariæ, naturales, & accidentales.*
15 *Obligatio indiuidua necessaria quæ sit.*
16 *Est indiuidua origine, statu, & resolutione.*
17 *Indiuiduitas naturalis, quæ sit.*
18 *Indiuiduitas accidentalis præsupponit rem sui natura diuisibilem.*
19 *Facta omnia sunt indiuidua.*
20 *Creditor obligationis indiuiduæ, quæ prohibeatur facere heredibus obligatis.*
21 *Laicus cohæres obligationis indiuiduæ, debet conueniri coram ecclesiastico etiam liberato clerico cohærede.*
22 *Creditor quando teneatur cedere actionem.*
23 *Exceptio cedendarum repellit creditorem à iudicio.*

HÆc quæstio ita contingit in ciuilibus, secus in
criminalibus, sed primò expediamus in ciuili-
bus. Communis & receptissima sententia est, quoties-
1 cunque clericus, † & laicus rei sunt debẽdi insolidum,
& vterque reus lite pulsandus est, coram iudice eccle-
siastico expedienda lis est, quia ad magis dignum con-
ueniẽs est minus dignum accedere, & ideo laicus cor-
reus debendi coram ecclesiastico conueniri debet, &
ipse idem posset ad illum petere se remitti. Hanc opi-
nionem firmarunt, Bartol. *in l. præcipimus, §. eodem ob-
seruando, C. de appellat. & ibi* Alex. idem Bar. *in l. iuris-
peritos, §. cum oriundus, ff. de excusat. tut.* Ias. *in l. impe-
rium, nu. 3. vers. sexto facit. ff. de iurisdict. om. iudic.* Socin.
in cons. 12. num. 17. vol. 1. Federic. Scot. *in consil. 6. numer.
3. li. 6. tom. 1.* Riminaldus senior *in cons. 399. nu. 9. vol. 2.*
Stephan. Aufrer. *in tract. de potestate ecclesiastica super
laicis, numer. 49.* Suedus *in tract. de alimentis quæst. 14.
num. 3. tit. 9.* & ad hoc est text. *in c. quam sit, de Iudæis, in
2 vers. cuisque socii.* Ex quo colligitur, qui iudex † com-
petens per se non est, ratione adiuncti fit compe-
tens, & quod propter communionem, & societatem
inhabiles gaudent beneficio habilium, *l. si communem,
ff. quemadm. seruit. amitt. l. si is qui duos. & ibi* Bart. *ff. de
liberat. legat.* Et quod coniunctus † gaudeat priuile- 3
gio coniuncti, quando aliàs priuilegium esset inutile,
& suum effectum non produceret, ponit glossa *in l. fi.
C. de muner. & onerib. lib. 10.* vbi † socius omnium bo- 4
norum gaudet immunitate socio concessa, vnde Inn.
in c. ad audientiam, de præscript. dicit, quod laicus rem
habeat communem cum ecclesia, non erit locus præ-
scriptioni † contra eum, nisi tantum temporis efflu- 5
xerit, quantum requiritur ad præscribendum contra
ecclesiam, Ias. *in l. si emancipati, nu. 17. C. de collationibus.*
Natta *in cons. 590. col. fi.* & ideo si iudex ecclesiasticus, &
laicus iudicarunt causam, appellatio † interponenda 6
est ad iudicem ecclesiasticum, non secularem, Bart. *in
l. 1. §. si quis in appellatione, in fin. ff. de appell.* Item si duo
sint relicti executores testamenti, alter clericus, alter
laicus, ambo compellentur, & quoad officium execu-
toris iudicabuntur à iudice ecclesiastico, non autem à
seculari, Card. Zabarel. *in c. cùm Ioannes. per illum sext.
de testam.* & probat Gaylius *in li. 1. de pace publica, c. 26.
n. 19.* Mathesilan. *sing. 143. & ibi* Sorain. *in additionibus.*
scribunt Doct. *in d. l. si cõmunem, ff. quemadmod. seruit.
amitt.* Ias. *in d. l. si emancipati, nu. 10. C. de collat.* Petrus
Costalius *ad l. 1. ff. de quib. reb. ad eund. iudic. eatur.* post
Bald. *in l. fi. col. 6. C. de edicto diui Adr. toll.* & dicit Bart.
*in l. solent, col. vltima, vers. sed ponamus. ff. de aliment. &
cibar. lega.* quod si heredes † alicuius sint laici, & cleri- 7
ci, & ab eis petantur alimenta, poterunt coram eccle-
siastico omnes etiam laici conueniri, & iudex laicus
coget laicum sibi subiectum ire coram episcopo, & e-
ius iurisdictionẽ prorogare, & prædicta optimè pro-
bantur per tex. *in c. per tuas. de arbitr.* & hoc dictum ex-
tollit Marian. Socin. *in c. 2. in 8. fallentia, de mutuis pe-
tit.* quem etiam refert Fel. *in c. 2. n. 11. de præscript.*

Primo declaratur resolutio huius casus, vt procedat
† in indiuiduis tantùm, in quibus causæ continentia 8
diuidi non debet, & ita proprie loquitur Bart. *in d. §.
eodem obseruando, & in d. §. cùm oriundus.* sic probari po-
test in multis. Nam appellatio per vnum ex litigatori-
bus interposita, prodest aliis, si causa sit indiuidua, *l. 1.
§. si vnus ex plurib. l. si quis separatim, §. fi. ff. de appell.* Itẽ
restitutio † concessa minori prodest etiam maiori, si 9
causa est indiuidua, Bart. *in l. 1. C. si in communi eademq;
causa,* post gloss. *ibi.* quem sequuntur Bal. Salyc. & Ca-
strens. ponentes rationem, quia cùm materia sit indi-
uidua, maiori non prodesset, nec etiam minori, Bart. *in
l. 3. §. sed verum, in fi. ff. de minor.* Dec. *in d. l. si emancipa-
ti. n. 5. & ibi* Cagnol. *nu. 103. C. de colla.* Aufr. *in decis. 55.
super Capella Tholosan.* & ideo minor † non posset re- 10
nuntiare beneficio restitutionis sibi concessæ, in præ-
iudicium maioris, cui erat communis, & sibi quæsitum
ius, ex regula *l. ampliorem, C. de appell.* & intelligo hoc
dictum siue re integra siue nõ integra, vt dicebat Ant.
de Alex. quia hoc beneficium restitutionis non com-
petit minori iure speciali, quia tunc potuisset renun-
tiare ex reg. *l. si iudex circumuento, ff. de min.* cum aliis
per Franch. *decis. 346.* sed competit iure communi; er-
go in indiuiduis non posset renuntiatio restitutionis
fieri in præiudicium maioris.

Secus dicendum est de diuiduis, in quibus resolutio
non procedit. Nam, vt dicit Capyc. *in decis. 173.* quan-
do causa † est diuidua, retinemus laicos, & remittimus 11
clericos, & alias personas priuilegiatas, & ita solet iu-
dicari in illo prætorio Neapolis. Vnde licet clericus
& laicus sint obligati insolidum, quia tamen diuisio
potest contingere in † solutione, *l. 1. C. si plures vna sen-* 12
tentia, l. qui separatim, §. quoties, ff. de appell. & habet lo-

Digitized by Google

cum etiam in debito per hypothecam contracto, Af-
flict. *decis.* 215. ideo secundum *decis. Capyc.* 173. poterit
laicus retineri; & clericus remitti. Et quod quando
13 plures sunt condemnati vna sententia, etiam † cum di-
ctione insolidum; quod nihilominus possit in execu-
tione opponi exceptio diuisionis, est doctrina Bartoli
in l. Paulus, in 2. ff. de rei vend. & est commu. opin. vt te-
statur Vrsill. *in additionib. ad* Afflict. *super d. decis.* 215.
& ita in specie est casus decisus, vt per Boer. *decis.* 69.
n. 8. vbi loquitur de sententia, in qua plures essent con-
demnati insolidum, & *in decis.* 320. *n.* 4. vbi loquitur de
sententia, in qua plures sunt condemnati simplici-
ter.

Secundo declaratur in indiuiduis obligationibus,
14 quæ † indiuiduæ sunt, necessariæ, vel naturales, vel ac-
cidentales. Item in obligationibus factorum, in qui-
bus non potest fieri diuisio neque ex parte creditoris,
neque eius heredum, neque ex parte debitoris, neque
eius heredum, & ideo indiuidualiter petendum est co-
15 ram iudice digniore. Est autem obligatio † indiuidua
necessaria, quæ tam origine, siue contractu, quàm sta-
tu, resolutione, & omni respectu, tam actiuè, quàm
passiuè, tam ex parte creditoris, quàm debitoris est in-
diuidua, quæ concernit tam obligationem, quàm exe-
cutionem, siue simul, siue seorsim. Nec aliud est, quàm
multiplicatio ipsius obligationis in quemcunque ob-
ligatorum in solidum, siue qualitas obligationi adhæ-
rens, & faciens indiuisibilem, singulos quos contingit
insolidum teneri, & hoc procedit ex natura rei debitę,
& de hac est tex. *in l. via. ff. de seruitutib. in l. 2. §. ex his,
ff. de verb. obl. & in l. fi. ff. de seruit. lega.* Et hæc obliga-
16 tio non solum est indiuidua † ab initio, antequam sit
in esse, vel in dispositionem deducta, nec solum sub i-
pso statu, & consistentia obligationis, sed etiam in re-
solutione ipsius, quia non potest, etiam pacto, accepti-
latione vel legato, aut alio respectu eiusdem debito-
ris, vel creditoris, seu stipulatoris pro parte tolli, &
pro parte non, sed tota tollitur in eadem persona, vel
tota remanet, *l. pro parte, in fin. ff. de seruitut.* Indiuidui-
17 tas † naturalis est, quæ ex natura & forma ipsius rei
promissæ, vel debitæ, statim sine alio pacto, & sine alia
conuentione oritur, quæ obligatio non solum non re-
cipit diuisionem ex parte creditoris, sed neq; ex parte
debitoris, neque ex parte heredum ipsius debitoris, si-
cut est obligatio ædificandi certam domum, vel effo-
diendi certam fossam, in quibus licet factum naturali-
ter recipiat partes, non solum successiuas, sed etiã in-
terpellatas; tamen quia habetur respectus ad formam
futuram, & effectum operis, qui non potest præstari
pro parte, non recipit resolutionem per partes, & ante
formam completam quicquid fit, non censetur pars
rei debitæ, quæ nondum est, sed futura est, ideo cense-
tur præparamentum quoddam. Et hæc indiuiduitas
concernit solum debitores qui facere debẽt, quia nul-
lus eorum per se facere potest, nisi totum faciat, vnde
singuli insolidum obligantur: Non concernit credito-
rem, siue plures creditores, quia ad singulos res pro
parte pertinere potest, imò non nisi pro parte compe-
tit obligatio, & actio, vt vnus necesse habeat pro parte
sua tantùm petere, & de hoc est tex. *in l. in stipulatio-*
18 *nib. §. operarum, ff. de verb. oblig.* Indiuiduitas † acciden-
talis est, quando obligatio de se, suique natura est
diuidua, sed non est simpliciter contracta, sed cũ certa
circunstantia indiuidua principaliter intenta, & in ob-
ligationem deducta, vt fundum tradi ad turrim erigẽ-
dam, quo casu, superstitibus quatuor heredibus debi-
toris, si alter conuentus offert quartam partem, videli-
cet hereditariam tradere, nihil agit, nec morã purgat,
quia præstatio partis hoc casu corrumpit stipulationẽ,
id est, non implet illam in aliquo; quia turris non po-
test fieri pro parte, neque fundamentum fodi pro par-
te, & hic est vetus intellectus *l. stipulationes non diui-
duntur. ff. de verb. oblig.* & dixi in lecturis. Item obliga-
tio generis est per naturam diuidua, *l. 2. §. & harum. ff.
de verb. oblig.* Sed ex accidenti indiuiduatur propter so-
lutionem, & liberationem; quæ dicitur indiuidua mix-
tè, siue indiuidua suppositítiè, id est, supposito hoc, vel
illo. Denique facta † omnia sunt indiuidua: Primo, 19
quia non sunt in rerum natura, ideo non possunt ha-
bere partes, quia partes sunt respectu totius, quod ad-
huc non est in rerum natura. Item quia partes facti
non possunt afferre vtilitatem, ex quo non adest to-
tum, quod dicitur adesse, quando eius forma introdu-
cta est, & ita perfectum est, *l. si is qui quadraginta, §. qua-
dam. ff. ad leg. Falcid.* denique quia non possumus ima-
ginari partes, etiam per intellectum illius rei, quę non
est adhuc in rerum natura, & ita communiter Dd.
concludunt omnia facta esse indiuidua, gl. *in l. 4. §. Ca-
to. in ver. diuisionem ff. de verb. oblig.* Ias. *n.* 2. Zas. *nu.* 14.
Bolognin. 51. & de istis indiuiduis procedit resolutio
præsentis casus.

Tertio declaratur. Nam cùm non impediatur cre-
ditor, † siue stipulator indiuiduæ obligationis alteri 20
ex heredibus promissoris, siue gratis, siue accepto pre-
tio referre, non animo tollendi totam obligationem,
neque animo liberandi alterum heredem, sed animo
liberandi hunc solum heredem pro parte sua, & re-
mittendi ius suum pro parte, & valebit remissio, vel
acceptilatio, *l. pro parte. ff. de seruitut. l. si communi, l. si
vnus ff. de seruit. rust. præd.* & per hanc liberationẽ non
liberatur iste in parte, sed in totum, scilicet quoad se,
& coheres remanet ipso iure etiam obligatus in totũ,
& in solidum. Pone quod heres liberatus † sit clericus, 21
& alter, qui ad solidam obligationem tenetur sit lai-
cus, hoc casu, licet simus in indiuiduis; tamen iudiciũ
fieri non debet coram ecclesiastico, quia persona quæ
trahebat ad ecclesiasticum est liberata. Imò, quia hic
laicus debitor habet exceptionem dimidiæ partis re-
missæ, quæ non respicit essentiam obligationis, sed
modificationem ipsius, parit hunc effectum, vt hic de-
bitor laicus non teneatur ad totum, quia stat per acto-
rem, qui coheredem & condebitorem liberauit. Item
quia creditor † agens contra vnum ex duobus reis, te- 22
netur cedere actionem, *l. Modestinus, ff. de solutionib. l. 1.
& ibi not. C. de duob. reis.* & non solum personalem, sed
etiam hypothecariam in bonis competentem. *l. 1. & l.
cùm alter. C. de fideiussor. l. 1. ff. de fideiussor.* quæ licet lo-
quantur in fideiussoribus: tamen iidem Dd. intelli-
gunt in duobus reis, qui adinuicem fideiubere viden-
tur, *l. vir vxori. cùm ibi not. ff. ad Vellei.* Soc. *in cons.* 160.
vol. 2. Vnde si creditor propter suam culpam non po-
test cedere, vt quia renunciauit, vel liberauit, tunc ob-
stat exceptio cedendarum, † & repellitur à iudicio, 23
Socin. *in d. cons.* 200. *vol.* 2. Neguf. *in tract. de pignor. in
3. memb. 5. parti, nu. 29. & seq.* ergo creditor laicus non
posset conuenire hunc laicum condebitorem indiui-
duæ obligationis, quia clerico liberato, modificata
est indiuiduitas, & sublata qualitas maioris
iurisdictionis, tanto magis, quia à
toto repellitur, cùm non pos-
sit cedere pro
parte.

CASVS

CASVS CXIX.

Clericus & laicus socij criminis debent à iudice ecclesiastico iudicari, & laicus non sufficienter punitus per ecclesiasticum, poterit per laicum iudicem iterum puniri.

SVMMARIA.

1 *Clericus & laicus simul delinquentes debent à iudice ecclesiastico conuenari.*
2 *Et qui teneat contrariam partem.*
3 L. si quis vxori, ff. de furtis, *declaratur.*
4 *Furtum quare non committatur ab vxore in bonis mariti.*
5 *Exceptio perplexitatis quando impedit processum iudicum, tunc recurrendum est ad digniorem.*
6 *Delictum mandantis, & mandatarij, dicitur esse idem numero.*
7 *Et debet cognosci ab vno iudice.*
8 *Mandans, & mandatarius in delicto, an singuli obligenter de per se.*
9 *Praeuentio iurisdictionis non fit à laico contra clericum.*
10 *Magis dignum trahit ad se minus dignum.*
11 *Delictum non sufficienter punitum à iudice ecclesiastico, potest puniri per iudicem laicum.*

IN criminalibus etiam receptissima est sententia,
1 quod clericus & † laicus simul delinquentes, debeant à iudice Ecclesiastico iudicari, primus auctor huius opinionis fuit Antonius de Prato veteri *in l. 1. §. si ff. quae sententiae sine appellat. rescind.* & sequuti sunt Socin. *in cons. 2. quoniam in praesenti. vrum, n. 17. vers. verum in terminis, vol. 1. & in c. 2. col. 4. vers. est no fallit, de mutuis petit.* Felyn. *in c. 1. col. 4. vers. considera tamen, de praescript.* Soc. iun. *in cons. 34. col. 4. vol. 1.* Parif. *consil. 154. col. 1. vol. 4.* Maranta *de ordine iudiciorum, parte 4. dist. 11. n. 22.* Alciat. *in l. 2. in princ. ff. de verb. oblig.* Andr. Barbat. *in cap. quanto, in prin. de iudic.* Riminald. iun. *in cons. 202. n. 12. & seq. vol. 2. & in cons. 551 n. 68. vol. 5.* Menoch. *de arbitr. iud. casu 371. nu 13.* qui dicit hanc esse veriorem opinionem, Farinac. *in quaest. criminal. tit. de inquisitione, q. 8. nu. 151.* qui plurimos alios recensent. Et secundum hanc opinionem fuit saepius iudicatum, vt testantur Socin. *in l. cum Senatus, in fi. ff. de rebus dubiis.* Idem testatur Boss. *in tit. de foro compet. nu. 147.* & Foller. *in practic. criminal. in 1. part. 2. partis, ver. andiant exconfitores, nu. 79.* idem testatur Io. de Arnono *soliloquio 57.* & receptum est in Rota Lucensi, Ioseph. Ludoui. *decis. 26. n. 18.* Eandem opinionem amplectuntur Doctores Galli, Chassan. *in consuet. Burgund. rubrica 1. §. 5. in gloss. filius grace, n. 70.* Boer. *decis. 300.* Aufre. *de potestat. ecclesiastica super laicos, n. 13.* Benedict. *in c. Raynutium, in ver. & vxorem nomine Adelasiam, n. 246.* Rebuff. *in sua arbore exceptionum colum. 8. sub litera q.* Igneus *in repetit. §. non alias, n. 441. ff. ad Syllan.* Etsi aliqui ex eis tanquam parum sibi constanter allegantur etiam pro contraria parte. Hanc opinion. esse magis communem & veriorem, testantur Boss. *in d. tit. de foro compet. n. 116. in fi.* Menoch. *in d. casu 371. n. 14. in fi.* Bonacoss. *in libro commun. opinion. ver. laicus si delinquit, fol. 45.*

2 Sed quia non desunt, qui contrariam † sectantur sententiam, Couarr. *in lib. pract. q. c. 34.* Crauet. *in cons. 232. vol. 2.* Clarus *in §. fi. q. 36.* Ant. Gomez. *in c. 10. delictorū, n. 6.* Igneus *in l. 1. si quis in villa, n. 27. ff. ad Syllan.* Io. de Neuizan. *in sua sylua nuptiali, li. 6. n. 38.* Rebuff. *in auth. habita, priuileg. 106. C. ne filius pro patre & in proemio constitutionum regiarum, gloss. 5. n. 117.* Ioan. Rupellanus *in lib. 3. forensium institutionum n. 11.* Boer. *in consuetud. Bituricens. tit. de iurisdict. om. iudic. §. 9.* & ita aliquando iudicatum, Franch. *decis. 426.* vbi quod clericus remittitur ad Ecclesiasticum, & laicus retinetur in foro secularium, Cacchet. *in decis. Pedemont. 103.* & vide Vrsill. *in addition. ad* Afflict. *super decis. 213. n. 7. & seq.*

Ideo examinemus quae opinio sit verior. Pro hac
contraria mouentur per tex. *in l. si quis † vxori, in prin.* 3
ff. de furtis, vbi subtrahens cum vxore res mariti, furti tenetur, vxor verò secus, sed actione rerum amotarum duntaxat tenetur, per quem textum clarè apparet socium criminis non gaudere priuilegio vxoris sociae eiusdem criminis; ergo nec laici socij criminis gaudere debent priuilegio clericorum. Sed ille textus mihi non videtur obstare, quia nos disputamus quando par est delictum vtriusque delinquentis, sed ibi secus est, quoad vxorem, quia per legem dispositum est, vt & i-
psa furtum † non committat in bonis mariti, *l. 1. ff. de* 4
act. rerum amot. quae & ipsa particeps est omnium bonorum viri, ita declarat Connanus *in comment. iur. ciuil. li. 1. c. 15. n. 5.* & ideo Caius *in l. 2. ff. eo. tit.* dicit, quod in honorem matrimonij turpis actio aduersus vxorem negatur.

Ego credo primam opinionem esse verissimam,
quando sumus in delictis, in quibus exceptio † perple- 5
xitatis impedit processum iudicū, vt notatur per Canonistas *in c. per hoc, de haeretic. lib. 6.* & per Bald. *in c. 1. n. 7. in fi. de controuers. feudi apud pares termin.* exemplū
potest dari in mandante, † atque mandatario delicti, 6
vt dicit Nat. *in cons. 135. n. 1. vers. tertio dicitur.* vbi quod licet diuersitas personarum, tamen est identitas negotij, & propterea debet ab vno iudice expediri. Addo, quod delictum mandantis, & mandatarij est vnum & idem specie, & numero, vt probat Cynus *in l. 1. C. si reus, vel accus. mortuus fuerit.* & ibi refert ita consuluisse Dynum, & sequitur Rayner. super Cyn. per tex. *in l. athletas ff. de falsis*, idem tenet Bart. *in l. hos accusare, §. lege Iulia, ff. de accus.* per leges à Cyno allegatas, & Iacob. Butr. *in l. hos obseruare, §. 1. ff. de offi. proconsul. & leg.*
& ideo debet terminari per vnum iudicem, † proba- 7
tur, quia posset vnus absoluere mandatarium, & alter condemnare mandantem, quae esset clara perplexitas, & contradictio, sed exceptio perplexitatis impedit processum iudicum, vt dixi. Ideo Dynus *in c. ratihabitionem, de reg. iur. li. 6.* dicit, quod si fuit pronuntiatum delictum non fuisse commissum, & ideo absolutus mandatarius, prodest mandanti, & hanc opinionem tenet Alberi. *in l. non ideo minus, col. 2. in fin. vers. an autem sententia absolutoria. C. de accusat. & in tract. de statutis, parte 3. q. 45. incip. An sententia absolutoria.* Grammat. *decis. 8 n. 9.* Dec. *in tract. crimin. lib. 9. c. 33. num. 7. vers. sed certè sanior mihi videtur opinio Dyni, & versic. ego sic distinguo.* & hanc opinionem tenet Bart. *in l. amissi, §. fi. ff. de fideiuss.* & latius probauit in *l. ex duobus, nu. 16. ff. de duob. reis.* licet parum sibi constans, contrarium dixerit *in l. adulter, §. si eo tempore. ff. de adulter.* ergo ad euitandum hanc perplexitatem, coram vno iudice negotium expediendum est. Itaque coram ecclesiastico, ex illa regula; quia magis dignum trahit ad se minus dignum.

Digitized by Google

Ex quo infertur non esse veram opinionem Baldi in d.l.non ideo minus,n.32. C.de accusat. vbi quod man-
8 datarius, † & mandans in delictis quilibet obligatur de per se, & ideo potest cognosci coram suo iudice, quam opin. secuti sunt multi relati per Dec. in tract. crimin.li.9.c.33.n.5. sed absque ratione, solum sequentes auctoritatem Baldi. Sed idem Bald. in d.c.1.nu.7.de controuers.feudi apud pares termin. dixit, hoc non procedere propter perplexitatem, quæ impedit processum iudicum, & licet subdat, hoc casu illum futurum iudicem, qui primò præuenerit causam, & iurisdictio-
9 nem, tamen hoc non procedit contra † clericos, toto titulo de foro competenti, contra quem iudex laicus præuenire non potest. Quare restat, quod si coram vno iudice hoc negotium, licet diuersorum personarũ, agendum sit, & non sit locus præuentioni, vt coram iudice Ecclesiastico terminari debeat, ex regula, quia
10 magis dignum † trahit ad se minus dignum, & hanc esse veram rationem huius opinionis, probabat Soci. in d.c.2.de mutuis petition.& in d.cons.12.vol.1. improbans rationem desumptam ex regula l.nulli prorsus, C. de iudicijs. quia sic iudex secularis de clerico deberet cognoscere, quod est falsum, & ego diffusè scripsi in 2. parte c...quod d.l.nulli, non habet locum inter iudices diuersarum ditionum.

Declaratur hic casus, quia si iudex Ecclesiasticus, qui
11 † cognouit de delicto laici, non sufficienter puniuerit ipsum, poterit iudex secularis illum iterum punire, vt scribunt Canonistæ in c.de his, de accusationib. & tradit Bald. in l.si.in 6.q.C.de edicto diui Adr.toll. & in l.1.C. de sacros.eccles. cum aliis in his terminis per Decian. in tract.crimin.lib.4.c.9.nu.45. & latius per Boer. in decis. 289.per totam.

CASVS CXX.

Compromissum posse fieri à laicis in clericum, & à clericis in laicum de bonis patrimonialibus: vbi autem factum est à laicis in clericum & laicum, reductio ad arbitrium boni viri petenda est coram iudice ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Clerici possunt esse arbitri laicorum.*
2 *Compromissum factum in laicum est validum, etiam si fiat clericus.*
3 *Clerici in bonis patrimonialibus possunt compromittere in laicum.*
4 *Iurisdictio laicorum non prorogatur à clericis per compromissum.*
5 *Reductio ad arbitrium boni viri, quando petenda est coram iudice ecclesiastico.*
6 *Dignius quod est, trahit ad se minus dignum.*
7 *Reductio ad arbitrium boni viri petenda est coram iudice ordinario ipsius rei.*
8 *Reductio ad arbitrium boni viri petenda est coram eo iudice, coram quo causa agitanda esset, compromisso cessante.*
9 *Laudum & compromissum sunt quadam transactio.*
10 *Arbitri si sunt discordes in proferendo laudo, debent eligere tertium.*
11 *Iudices ordinarij discordes in deliberanda futura sententia debent eligere tertium.*
12 *Clericus & laicus arbitri, discordes in eligendo tertium, quem superiorem debent adire.*
13 *Qualitas potentior est præferenda minus potenti.*
14 *Iudex ordinarius quando discordat à delegato, recurritur ad superiorem ipsius delegati.*
15 *Reductio ad arbitrium boni viri contra clericum quare non possit peti coram iudice laico.*
16 *Reductio petenda est coram ecclesiastico, etiam si clericus & laicus compromiserint vigore statuti.*
17 *Reductio ad arbitrium boni viri à statuti compromisso petenda est coram iudice ordinario ciuitatis statuentis.*
18 *Arbitri vigore statuti de compromissis dicuntur iudices ordinarij siue delegati iuris.*
19 *Statutum de compromissis non habet locum in ecclesiasticis.*

Plum, & sacerdotale munus est ancipites controuersias componere, vt inquit Io.Andr. in additionib. ad Specul. in tit.de arbitris, §.potest, in fine. Ideo iure ciuili dispositum est, clericos † posse esse arbitros, 1
vel arbitratores ex potestate sibi à partibus laicis tributa, l.non distinguemus, §.sacerdotali, ff.de arbitr. l.si qui ex consensu, & l.seq. C.de episcop.audient. & hoc est verum, etiam si compromissum † factum esset in lai- 2
cum, qui postea fieret clericus sacerdos, vt tenet Alberi. in dict.§.sacerdotali, qui dicit ita communiter teneri, idem dicit esse, si fieret monachus, dummodo vellet pronunciare de licentia sui Abbatis superioris, Gregorius Lopez in l.28.glossa 4.titulo 4. partita tertia.

Item clerici † de bonis patrimonialibus possunt cõ- 3
promissum facere in laicos, c.exposita, de arbit. Abb. in consi.85.in prin.vol.2. Barbat. in c.2.de iudiciis, quia vt dixi supra casu 40.artic.1. arbiter & arbitrator non habent iurisdictionem, sed quandam notionem, l.at prætor, ff.de re iud. ergo per compromissum nõ se subiiciunt iurisdictioni † laicorum, quod est prohibitum, 4
licet id fieri debeat de consensu episcopi, vt dixi in d. arti.1.in fin. & secundum Rolandum in cons.23.num.4. volum.2. hoc procedit etiam in causa possessoria beneficiali.

Sed dubium est, si factum sit compromissum in clericum & laicum, & dato laudo, contingat alteram partem prætendere se grauatam, coram quo peti debeat reductio ad arbitrium boni viri, an coram episcopo superiore ipsius clerici, an coram iudice superiore ipsius laici. In quo facio tres alios articulos.

Primus articulus est, quando compromissum factum est de re pertinente ad ecclesiam, vel super eo est appositum iuramentum, tunc reductio † petenda 5
est coram iudice ecclesiastico. c.exposita, & c.peruenit, de arbitr. Anton.de Butr. in c.Quintauallis, num.40.de iureiur. & ibi Abb. nu.39. Ancharan. in regula; ea quæ, de regul.iur.lib.6. in 17.q.vers.& iuxta prædicta: cum aliis ad hoc allegatis per Stephan. Aufrer. in tractatu de potestate secul. super ecclesiastic. regula 2. fallent. 17. & de potestate ecclesi. st. in secul. num.43.vers.centesimo tertio.

Et ratio est, quia si ius dicentes, siue arbitratores fuerint mixtæ personæ, scilicet alter clericus, & alter laicus, cùm clericatus sit dignior, † trahit ad se mi- 6
nus dignum, vt habetur in l.final.C.de petit.heredit. & in l.præcipimus, C.de appellat. & l.alicui, ff.de solut. c.super quæstionum, de offi.deleg. cap.quod in dubiis, de consecrat.eccles.vel altar. & ita reductio petenda est coram iudice

iudice ecclesiastico, ita probat Roman. *in consi.465. in casu proposito aduertendum est*; Maranta *de ordine iudic. parte 4. dist. 11. n. 18.* Marcus Antonius Blancus *in tract. de compromissu, q. 10. principali. n. 15. & seq.* Lanfrancus de Oriano *in tract. de arbitris, diuisione 7. q. 19 n. 45.* qui alios referunt, Felyn. *in c. 1. de praescript.*

Nec facienda est differentia in hoc casu inter petitionem reductionis, & appellationem. Quia & si ve-
7 rior sit opinio, quod reductio † petenda sit coram iudice ordinario ipsius rei, Bart. *in l. si societatem, §. arbitrorum, col. 3. vers. quis erit iudex. ff. pro socio*, Bart. & Bal. *in l. 2. C. vbi, & apud quem, &c.* cum aliis per Rol. *in cons. 24. vol. 4.* qui in fine testatur hanc esse magis communem opinionem, tamen ista opinio procedit ex illa regula, quod Actor sequatur forum Rei, sed in hoc articulo, causa respectu spiritualium, & caeterorum praesaturum agitanda est coram iudice ecclesiastico: ergo succedit altera verissima opinio, quod ista reductio petenda sit coram iudice Ecclesiastico, ex late congestis per Roland. *in d. cons. 24. n. 13. vol. 4.* vbi quod redu-
8 ctio † ad arbitrium boni viri petenda est coram eo iudice, coram quo causa agitanda esset, compromisso ces-
9 sante. Item quia laudum, † iuncto compromisso est quaedam transactio, gloss. *in auth. vt different. iudic. §. 1.* Bald. *in l. praeses, C. de transact.* vnde pro transactione adimplenda debet adiri locus rei, vel locus fori ipsius transactionis, hoc est, in quo facta est transactio, & cum in articulo praemisso loquamur de rebus ecclesiasticis, necessariò concludendum est, fuisse in eius foro factam; ergo & ibi petenda reductio.

Secundus articulus est, de re merè profana, nullo apposito iuramento, & tunc si laicus & clericus compromittant in laicum & clericum, reductio petenda erit coram iudice ecclesiastico, ex illa ratione, quia magis dignum, &c. & confirmatur, Nam si arbitri sunt
10 † discordes in proferendo laudo, debent eligere tertium *c. cum speciali, §. 1. de appellat.* Io. Baptist. *in tract. de arbit. li. 5. c. 4. & c. 8. in fi. & c. 17.* & probatur, quia et-
11 iam iudices ordinarij † discordes in deliberanda futura sententia, tenentur eligere tertium, per textum, & ibi Bart. *in l. in offerendu, C. de appellat. & ibi* Saly. Fel. *in l. fi. col. 2. vers. prima declaratio, de re iudic.* Bartholom. Bellencin. *in additionib. ad* Abb. *in d. c. fi.* Ias. *in l. si duo iudices, & in l. inter pares, ff. de re iudic.* Sed si laicus, &
12 clericus † essent arbitri & discordes, in electione tertij, attendendus est ille superior, qui sit dignior altero, Bar. *in l. si duo, ff. de re iudic.* quaerit, quid si vnus est ordinarius, & alter delegatus sibi à Principe datus, & concludit, quod recurrendum est ad superiorem delegati, & sic Principem, quia magis dignum trahit minus dignum, & iudex delegatus est dignior ordinario, *cap. sanè, de offic. deleg. c. pastoralis, §. 1. de offic. ordinar.* propter quam rationem concludit Geminian. *in c. à dua, de offic. deleg. li. 6.* quando duo permiscentur, quorum vnum est potentius altero, potentius attrahit ad se naturam minus potentis. Item quando concurrunt duae
13 qualitates, quarum altera est potentior, illa praeferenda est minus potenti, Abb. *in c. cùm non sit, in 3. not. de decim.* per illum tex. Idem Abb. *in cap. fin. col. 4. de re*
14 *iudic.* ait, quod si delegatus † concurrat cum ordinario, & proferant sententias diuersas, recurritur ad Papam, *c. per hoc, de praebend. lib. 6.* vbi tex. dicit, si ordinarius, puta episcopus, & Inquisitor discordant, recurritur ad superiorem Inquisitoris, & sic ad Papam, Felyn. *in d. c. fin. col. 2. vers. quarta declaratio.* Bart. *in d. l. si duo*, quem communiter omnes sequuntur, vt ibi per Ias. Idem Felyn. *in d. c. fi. de re iudic.* dicit, quando iudices sunt coniuncti, semper debet considerari ille, qui in dignitate praecellit, quod prius dixit Bald. *in d. c. fin.*

Denique pro confirmatione facit, quia aut laudum
est † datum ad fauorem clerici, & frustratoria esset 15
petitio reductionis coram superiore laico, quia laicus iudex non posset compellere clericum etiam volentem comparere coram eo, *c. si diligenti, de foro compet.* quam rationem considerat Bart. in terminis appellationis, *in l. 2. ff. de appellat.* & in terminis reductionis dicit Calcan. *in cons. 127. vers. secundo facit eadem ratio.* Aut laudum est datum contra clericum, & laicus non poterit petere executionem laudi contra clericum, quia forum eius, contra quem petitur executio, considerandum est, non autem forum iudicantis, seu laudum proferentis, ita docet Bal. *in l. cùm antea, C. de arbitr.* per illum text. cuius sententiam esse communiter receptam, testatur idem Calca. *in d. cons. 127. col. 2. vers. quinto pro hoc facit.* ergo concludendum est, nullo modo coram iudice laico, reductionem praedictam petendam esse.

Tertius articulus est, stante statuto de compromit-
tendo † inter coniunctos. si clericus & laicus compro- 16
miserint in clericum & laicum, adhuc reductio petenda est coram iudice ecclesiastico. Quia licet sit vera opinio, quod si compromittatur in aliquos ex forma statuti, quicunque sint arbitri, siue laici, siue clerici,
semper reductio † petenda est coram iudice ordina- 17
rio ciuitatis statuentis, quia dicti arbitri habent iurisdictionem à statuto prouenientem, Alex. *in l. ex facto, §. si quis rogatus, in secundo, col. 2. ff. ad Trebell.* ergo debet haberi recursus ad iudicem superiorem illius iurisdictionis statutariae. Imò dicit Bart. *in l. fi. C. de iud.*
quod dicti arbitri † vigore statuti de compromitten- 18
do, sunt ordinarij, siue delegati iuris, quia subintrant locum iudicis ordinarij, & hanc sequuntur Hostiens. & Io. Andr. *in c. suspicionis, de offi. deleg.* & propterea dicit Blanc. *in tract. de compromissu, q. 10. principali, nu. 15.* quod si duo Paduani compromitterent in vnum Veronensem ibi habitantem, prolato laudo, reductio petenda est coram iudice ordinario Paduae, & hanc opinionem esse veram, quando fit compromissum vigore statuti, probat ibidem Blancus, & *in 6. qu. principal. q. 1. in fi.* Abb. *in d. c. Quintauallis nu. 39. vers. sed ego limita, de iureiur.* Calcan. *in dict. cons. 127. in princip. & in*
col. 2. vers. Nec in hoc attendenda est. Tamē hoc † statu- 19
tum non habet locum in ecclesiasticis, vt plenè probaui supra *casu* 40. ergo respectu clericorum isti arbitri non dicuntur habere iurisdictionem à statuto, sed illam cognitionem habent de iure communi, & sic remanent quae dicta sunt in secundo articulo, etiam in hoc praesenti.

CASVS CXXI.

Laicum factum clericum, siue religiosum post contracta debita & obligationes, vel commissa delicta, nunquam respectu personae, posse citari, nec iudicari per iudices seculares, licet secus sit respectu bonorum, quando iurisdictio laicorum fuisset praeuenta, secus si fieret monachus.

SVMMARIA.

1 *Ordo superueniens tollit munus publicum.*
2 *Paganus accusatus de crimine, si fiat miles, non agitur coram primo iudice.*
3 *Clericum effectum post delictum commissum, qui teneant debere à iudice laico puniri.*
4 *Clericus delinquens, qui postea ducat vxorem, debet ad ecclesiasticum remitti.*
5 *Laicus effectus clericus pro contractibus & obligationibus factis ante clericatum debet coram iudice ecclesiastico conueniri.*
6 *Iudicium cœptum contra laicum in foro secularium, debet in eodem foro finiri, etiam si laicus fiat clericus.*
7 *Sententia contra clericum lata per iudicē secularem, quando sit exequenda per iudicem ecclesiasticum.*
8 *Laicus citatus à iudice laico, si fiat clericus, & nō compareat, non potest amplius mulctari.*
9 *Nec potest condemnari per iudicem laicum.*
10 *Clericus factus post delictum commissum, & accusationem, siue inquisitionem formatam per laicum, non potest amplius coram eodem procedi.*
11 *Prima tonsura est ordo ecclesiasticus.*
12 *Persona clerici effecti post delictum, non potest tangi per iudicem laicum.*
13 *Clericus factus post delictum non potest capi, aut in carceribus detineri per iudicem laicum absque excommunicatione.*
14 *Irregularis quis efficitur per homicidium.*
15 *Irregulariter quis impeditur suscipere sacros ordines.*
16 *Character imprimitur illegitimo suscipienti sacros ordines.*
17 *Character imprimitur laico suscipienti ordines, etiam homicida, existenti in carceribus.*
18 *Clericus nuliter factus, nullo modo potest detineri per iudicem laicum.*
19 *Clericatus etiam in fraudem susceptus mutat forum.*
20 *Fallit respectu condemnationis in bonis.*
21 *Laicus delinquens factus clericus post præuentam iurisdictionem iudicis laici poterit condemnari in bonis ab eodem iudice.*
22 *Monachus factus post delictum, & inquisitionem formatam debet iudicari per iudicem ecclesiasticum.*
23 *Irregularitas per ingressum religionis facilius dispensatur.*
24 *Nouitij sunt de foro ecclesiæ.*
25 *Monachus nunquam præsumitur factus in fraudem.*
26 *Ingressus religionis retrotrahitur ad votum.*
27 *Monasterio acquiruntur bona ingressi, etiam ante professionem.*
28 *Ingressus religionis retrotrahitur ad votum respectu iurisdictionis, & respectu bonorum.*
29 *Persona quando est priuilegiata, tunc augentur iura bonorum suorum.*

MAgna quæstio est de iurisdictione, an laicus factus clericus, mutet forum seculare, quoad cognitionem debitorum, vel delictorum commissorum tempore sui status laicalis. Et affirmatiuè videtur re-
1 spondendum, quia ordo † superueniens tollit munus publicum impositum, *l. prator, circa prin. ff. de excusat.*
2 *muner.* Item si paganus † accusetur de crimine, & fiat miles, non agitur sub primo iudice, sed sub secundo, *l. qui cum vno, § reus, ff. de re militari, l. hos accusare, § 1. ff. de accusat.* cum aliis ad hoc cumulatis per Anch. *in c. ea quæ, de reg. iur. li. 6. in 13. q. vers. secunda est opinio.* Pro contraria parte Bellamera *in cap. proposuisti, q. 2. de foro compet.* simpliciter tenet clericum † effectum post de- 3
lictum commissum debere à iudice seculari puniri, & sequitur Anton. Gomes. *in tit. quando reus gaudeat immunit. eccl. num. 5.* quia in delictis puniendis attenditur tempus delicti, non sententiæ, *l. 1. vbi Doct. ff. de pœn. l. iniuriarum æstimatio, ff. de iniuriis, l. doli. § fi. ff. de seruo corrupto, l. si quis decurio, in fin. C. ad l. Cornel. de fals.* &
propterea clericus † delinquens, qui postea ducat v- 4
xorem, & ita tacitè renunciet clericatui, non debet de illo delicto puniri per iudicem laicum, sed per ecclesiasticum, vt fuit decisum in prætorio Neapolis, vt testatur Franch. *decis.*.. Ad digerendum omnes difficultates tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, in præsenti casu explicabo quinque articulos.

Primus articulus est, laicus † effectus clericus debet 5
cognosci, & iudicari à iudice ecclesiastico pro contractibus & obligationibus factis ante clericatum, Iacob. Bute. *in l. quisquis, C. de episc. & cler.* quem refert, & sequitur Hippolyt. de Marsil. *in rubric. ff. de fideiussorib. n. 110.* Bald. post Cyn. *in auth. causa, quæ fit cum monacho, in fi. C. de episc. & cleric.* Alberic. *in l. nam Magistratus, n. 3. ff. de arbitr.* Cardinal. Alban. *in additionib. ad* Bart. *in l. si quis postea, ff. de iudic.* Alex. *in l. cùm quadam puella, n. 3. ff. de iurisd. om. iud.* Cardin. Zabarell. *in clem. 1. q. 9. de renunb. & in clem. in agro, § quia verò, in 7. q. de statu monach.* Felyn. *in c. ex tenore, n. 19. vers. fallit vndecimo, de rescript. & in c. fi. nu. 14. vers & facerent, de constitut.* Lapus *allegat. 118. n. 4. vers similit modo.* Federic. de Sen. *in cons. 97.* Gemin. *in c. nemo, 11. q. 1.* cum aliis per Franch. *in decis. Neapolitana* 400.

Secundus articulus est, iudicium † cœptum contra 6
laicum in foro secularium, si is postea fiat clericus, debet finiri coram eodem iudice seculari, quia in bonis patrimonialibus bona non mutarunt naturam, sed
sententia contraria † clerico debet exequi per iudi- 7
cem ecclesiasticum. Hanc opinionem firmarunt Io. Andr. *in c. vnic. de obligatis ad ratioc.* Specul. *in tit. de reo, § 1. vers. sed quid si est criminalis,* Ancharan. *in d. c. ea quæ, in 14. quæst. de regul. iur. lib. 6.* Doct. *in c. quis. de iudiciis.* Socin. *in c. proposuisti, num. 46. & seq. vers. prima opinio, de foro compet.* vbi refert multas opiniones ad hoc. Stephan. Aufrer. *in additionibus ad* Capell. Tholosan. *super decis.* 147. cum aliis multis pulchrè & doctè ad hoc cumulatis, per Borgnin. Caualcan. *in decisione 10. num. 32. parte 3. sub titulo de delictis. fol. 48. in marginis.*

Tertius articulus est, laicus citatus, † siue ciuiliter, 8
siue criminaliter coram iudice seculari ad comparendum infra certum tempus, si infra dictum terminum efficiatur clericus, neque comparuerit, non poterit ab eodem iudice mulctari, nec in pœnam pecuniariam condemnari, quia non posset plus operari contumacia, quàm consensus, sed ipse non posset postea in laicum consentire, *capit. si diligenti, cum vulgaribus.* Ergo contumacia non posset esse causa mulctandi, & hanc opinionem tenet Bartol. *in l. ex quacunque, ff. si quis in ius vocatus non ierit,* & post multa quæ allegat, ita concludit Guido Pap. *in decis.* 450. dicens, textum *in d. l. ex quacunque.* loqui in eo contumace, qui si comparuisset, potuisset consentire in iudicem, & licet loquantur in citatione facta clerico, tamen idem iuris est in citatione facta laico, qui

infra

infra terminum citationis efficiatur clericus, quia sta-
tim alterato statu personæ mutatur forum, adeo quod
nec principaliter, nec incidenter coram iudice secula-
ri distringi potest, vt post alios firmat Steph. Aufrer.
in additionib. ad Capell. Tholosan. in decis. 144. & sci-
psi de hoc in tract. de præuentionibus tribunalium vrbis,
cap. de præuentionib. in genere, n. 18. (quem composui in
prima mea iuuentute, cùm inceperam aduocatum ge-
rere in vrbe, quia illi excellentissimi seniores mussi-
tabant me ignorare practicam vrbis.) Quare si post
prædictam citationem infra terminum fiat clericus,
9 & non compareat, non est aliquo modo † condem-
nandus per iudicem secularem, & si quid contra illum
fiat, est nullum ipso iure, vt latè scribit Marcambru-
nus in cons. 44. in pluribus numeris. & post plurimos,
quos ad hoc allegat, ita testatur fuisse iudicatum
Borgninus Caualcan: in dicta decisione 10. num. 6. par-
te 5.
10 Quartus articulus est: Clericus † factus post deli-
ctum commissum, & inquisitionem siue accusatio-
nem formatam coram iudice seculari, non potest vl-
terius molestari per illum. Et ratio est, quia imprimi-
11 tur character in quolibet ordine, etiam primæ † ton-
suræ, qui est ordo per textum expressum in c. cùm con-
tingat, de ætat. & qualit. per quem characterem quis-
que sacer efficitur, atque eximitur ab imperiali iuris-
dictione, & ideo erit prius iudicandus per episcopum,
& si delictum meretur dispositionis & mortis pœ-
nam, facta depositione est, sicut in cæteris, seculari iu-
dici tradendus, & hanc opinionem firmarũt Gulielm.
de Cun. Iacob. Butricarius & Bart. in l. 1. ff. de pœn. Bal.
in l. 1. n. 2. C. an seruus ex facto suo, Dyn. in l. item Vlpia-
nus, ff. de accus. Ias. in l. cùm quædam puell. ff. de iurisdict.
omn. iudic. Ancharan. in d. c. ea quæ, in 13. quæst. de regul.
iur. lib. 6. Stephan. Aufrer. in cle. 1. de offic. ordinar. regu-
la 1. falle. 11. & si aliter iudices seculares faciant, eos
malè facere, probat Couar. in lib. practicarum quæstio. c.
32. n. 4. vers. tertia conclusio. post Bart. & alios per eum
12 citatos, & quod persona † clerici in casu huius articuli
non possit tangi neque molestari per iudices secula-
res, est communis opinio Doctorum in c. 1. de oblig. ad
ratia. de qua testatur etiam Borgn. Caualcan. in d. de-
cis. 10. n. 2. post Lambertin. in c. 1. in 13. quæst. de hæretic.
lib. 6. Marcambrun. in d. cons. 44. num. 65. Placa in epito-
mat. delict. cap. 25. numer. 3. Socin. in dict. cap. propasuisti.
numer. 46. & sequent. versicul. primum exemplum, de sa-
13 ro campet. Neque poterit capi aut detineri † per secu-
lares, quin incidant in pœnam, c. si quis suadente diabo-
lo, 17. q. 4. & committant sacrilegium, vt notant Lapus
allegatione 118. & Cardinal. Albanus in cons. 13. ergo
non potest detineri, donec fuerit per iudicem eccle-
siasticum declaratum, an ab ipso iudice seculari pu-
niendus sit, prout est communis opinio, de qua atte-
statur Lælius de Zanch. in tract. de priuilegiis ecclesiæ,
priuilegio 85. numer. 13. & scribit etiam in priuilegio 79.
n. 8.
14 Nec obstat quod per homicidium † quis efficitur
irregularis, D. Antonin. in tract. de irregularitate, ca. 2.
in princ. Felyn. in c. ad audientiam, nu. 2. & seq. de homic.
15 & per irregularitatem † impeditur quis accipere sa-
cros ordines, Nauar. in suo manuali c. 27. nu. 191. & sequ.
Cou. in clem. si furiosus, in initia prima partis, n. 1. de ho-
16 micid. Quia etiam illegitimo † suscipienti ordines sine
dispensatione imprimitur character, c. quoad transla-
tionem, de temporib. ordinat. c. fi. de temporib. ordin. li. 6. c.
vel non est, de ætat. & qualit. Syluestrina in summa de
ordine quantum ad suscipiendos. c. 2. nu. 21. licet ipso iure
sit suspensus ab executione ordinis, Geminian. &
Franc. in c. eos, de temporib. ordinat. lib. 6. Hostiens. &
Ab. in d. c. quoad translationem. Et quod laico † homi- 17
cidæ imprimatur character, si fiat clericus, etiam si
fieret in carceribus, & in fraude iurisdictionis secula-
ris, probat Franch. in decis. Neapol. 209 num. 4. vers. hæc
ratio procedit, & decis. 384. nu. 12. & decis. 189. nu. 4. Pro-
pterea Borgnin. in d. dec. 10. n. 27. parte 5. probat supra-
dictã opinionẽ procedere, etiam si Clericus † nulliter 18
fieret, & sine dispensatione, vt in bigamo, spurio &
homicida. Nã donec fiat declaratio per episcopum,
talem non potuisse fieri clericum, iudex laicus non
poterit illum detinere, vel punire, quia clericus est, &
character impressus est, ergo non sufficit sola declara-
tio, sed degradatione opus est, vt dixi.
Ex quo infertur non esse veram illam distinctio-
nem communiter à Doctoribus traditam, an iste fa-
ctus sit in fraudem † vel non, respectu personæ di- 19
stinguendæ per iudicem secularem, de qua distinctio-
ne latè per Io. Ant. de Nigris in extrauagante vnica, de
vita & honest. cleric. num. 511. & seq. Quia, vt dixi, imo
præsupposita fraude, impressus est character, adhuc
debet per iudicem ecclesiasticum cognosci, & secun-
dum ius canonicum puniri.
Licet possit prædicta distinctio fraudis defendi so-
lum respectu † condemnationis in bonis, Immola in 20
cons. 118. incip. in casu præmissa, & in cons. 119. inci. ad pri-
mum quæsitum. concludit, quod supradicta communis
opinio non potest procedere quoad pœnam perso-
nalem, sed solum quoad pœnam imponendam in re-
bus, & sic pecuniariam, Couar. in d. c. 32. nu. 4. vers. ter-
tia conclusio. dicit, quod præsupposita fraude, videlicet
clericatum † assumptum esse post delictum, & inqui- 21
sitionem, atque præuentam iurisdictionem laico-
rum, non poterit puniri in persona, sed tantum in bo-
nis, & rerum mulcta, Farinac. in titulo de inquisitione,
quæstion. 8. numer. 107. dicit quod etiam præsupposita
fraude, licet non possit amplius à seculari iudice pu-
niri, tamen poterit in pecunia, & in bonis, allegat Io.
Andr. in dict. c. 1. de obligat. ad ratiocin. Archidiac. in ca.
1. vndecima q. 1. Bart. in dicta lege prima, ff. de pœnn. &
hanc esse communem opinionem testantur Bossius
in titulo de pœnis, numer. 38. Stepha. Aufrer. in dicta re-
gula 1. fallent. 11. numer. 19. Couar. in dict. versicu. tertia
conclusio. Clarus in practica criminal. quæst. 36. versicul.
sæpe numero contingit. Borgnin. in dict. decision. 10. nu. 3.
parte 5.
Quintus articulus est: Monachus † factus post de- 22
lictum, & inquisitionem formatam, debet cognosci
& iudicari per iudicem Ecclesiasticum. Quia etsi non
possit suscipere sacros ordines sine dispensatione, po-
test tamen fieri monachus, vt dicit Ab. in c. in quibus-
dam, per illum text. num. 1. & num. 4. de pœnis. & ibi So-
cin. nu. 11. Simon de Maiolis in tractat. de irregularit.
lib. 2. nume. 6. imo facilius dispensatur super irregula-
ritate † descendente ex proprio delicto propter in- 23
gressum religionis. Sũma Syluestrina in ver. irregula-
ritas. quæstione vltima. Et quod nouitius † sit de foro 24
ecclesiæ, & non possit conueniri coram iudice secula-
ri, firmat Hostiens. in c. statuimus, colum. 2. in ver. posse,
de regular. Archidiacon. Ioan. Andr. Geminianus, &
Franchus in c. religiosa. de sent. excomm. lib. 6. Io. Andr.
Gemin. & Franch. in c. beneficium, de regular. lib. 6. cum
aliis per Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. glossa 8. num.
21. Ias. in authent. si qua mulier, num. 59. C. de sacr. eccles.

post Ang. *in l.1.ff.de pœnis.* per textum à simili *in l.statuliber. ff.de quæstionib.*

Et propterea in hoc articulo non procedit supradi-
cta distinctio, an fuerit factus monachus in fraudem,
vel non, quia respectu personæ non procedit, vt dictũ
est, respectu verò bonorum nequaquam. Primò, quia
nulla inquisitione formata, vel alias quandocunq; du-
bitaremus an deliquerit, non præsumitur in dubio fa-
25 ctus monachus † in fraudem, argum. *l.fi.§.1.ff.de bonis
eorum, qui sibi mortem consciue.* & ita tenet Alberic. *in
tract.de statutis, parte 3.q.41.in fin.* Dyn. *in l.item Vlpia-
nus, in fin.ff.de excusat.tut.* cum aliis per Io. Antonium
de Nigris *in extrauag.vni. de vita & honest.cler.n.512.*
& per Farinac. *in d.q.8.nu.110.* Item, quia præsupposita
inquisitione formata, & accusatione certa adhuc non
præsumitur factus in fraudem, quando post delictum
fieret religiosus ex voto satis ante delictum emanato,
26 qui ingressus religionis † trahitur retro ad votum vn-
de habet originem, & ideo non posset puniri per iudi-
cem secularem, Bal. *in l.1.C.an seruum ex facto suo.* quem
sequitur Ias. *in l.cùm quadam puella, n.11.ff.de iurisdict.
om.iud.* Marsil. *singul ar.534.* & ita fuisse iudicatum, at-
testatur D. Regens Brugnolus, nũc meritissimus præ-
sidens Senatus Mediolani *in decis.18. posita inter decisio-
nes Borgnini Caualcani, in 5. parte, vers. secundo principa-
liter, fol.51. in magnis.* qui respondet contrariis.

Denique quod dicta distinctio fraudis non proce-
dat respectu bonorum, apparet ex dictis à nobis supra
cas.95. vbi ostendimus statim in ipso ingressu religio-
27 nis † acquisitum esse eius monasterio super bonis i-
psius ingressi, vnde si infra annum professionis in mo-
nasterio moreretur, nullo condito testamento, ipsum
monasterium succederet, atque excluderet omnes ve-
nientes ab intestato, & probauimus hanc esse veram
28 opinionem, quicquid alij senserint, ergo sicut ingres-
sus religionis retrotrahitur ad votum, ad finem eua-
dendi iurisdictionem secularem, vt non dicatur in-
gressus in fraudem factus, sic etiam debet dici respe-
ctu bonorum, quod minus affert præiudicij. Cùm igi-
tur bona ingredientis in ipso ingressu translata fue-
rint in monasterium; ergo mutarunt naturam, quia
29 quando persona, † in quam transferuntur, est priuile-
giata, tunc ab ipso priuilegio augetur ius translatum,
& hoc ius auctum non habetur à transferente, sed à
proprio priuilegio, *l.cùm quidam, §.debitores, ff.de vsu-
ris.* cum aliis, quæ allegaui ad hoc probandum supra
casu 11. Sed priuilegium monasterij est, ne conuenia-
tur coram iudice seculari, ergo quantumcunque in-
quisitio & accusatio processerint ab initio, etiam re-
spectu bonorum, non potest vlterius iudex secularis
procedere. Imò etiam clericus succedens laico, con-
tra quem erat cœptum iudicium, non tenetur illud
idem prosequi, sed alia instantia incipienda est co-
ram iudice ecclesiastico, vt plenè probaui supra *ca-
su 33.*

CASVS CXXII.

Clericos non posse citari coram iudice laico super confectione inuentarij, licet habuerint interesse: nec inuentarium in bonis spolij clericorum posse fieri per iudicem laicum, nisi in casu quo clericus posset laicum habere heredem, vel essemus in feudalibus.

SVMMARIA.

1 *Ecclesiastici heredes vel legatarij an possint citari coram iudice laico super confectione inuentarij.*
2 *Creditores vbi agere debeant contra heredem.*
3 *Clericos posse citari per edictum super confectione inuentarij qui teneant.*
4 *Citatis cum clausula*, si sua putauerint interesse, *qualis sit.*
5 *Edicta secularium monentia quemcunque ad comparendum non afficiunt ecclesiasticos.*
6 *Clerici non possunt citari per laicum cum clausula*, si sua putauerint interesse.
7 *Citatio probat iurisdictionem.*
8 *Citatio per edictum non sufficit, quando sumus certi de persona.*
9 *Citatus super inuentario conficiendo, dicitur reus necessarius.*
10 *Inuentarium, vt valeat contra clericum, debet moneri coram iudice ecclesiastico.*
11 *Citatis solum fit præiudicium per actum voluntariæ & contentiosæ iurisdictionis.*
12 *Inuentarium valet respectu citatorum, secus non citatorum.*
13 *Iudex competens in inuentario dicitur respectu subditorum suæ iurisdictionis tantum.*
14 *Inuentarium in bonis ecclesiasticorum an sit faciendum per iudicem laicum.*
15 *Inuentarium in spolio clericorum debet fieri per iudicem ecclesiasticum.*
16 *Inuentarium in bonis ecclesiasticorum est faciendum per iudicem laicum, quando perueniunt ad manus laicorum.*
17 *Clericus feudatarius potest citari coram iudice laico super reintegratione alienum corporis feudi.*
18 *Iudex secularis cognoscit de feudo ciuiliter contra clericos.*
19 *Feudi qualitas si negetur per clericos, iurisdictio non spectat ad laicos.*

CVm heres vult hereditatem adire cum beneficio
legis & inuentarij, iuxta *l.fin.C.de iure lib.* & su-
per illius confectione citandi sint omnes creditores
& legatarij, sæpe dubitatum est an Ecclesiastici, si fue-
rint † huiusmodi, citari possint coram iudice seculari 1
illius loci, vbi bona hereditaria, vel dictorum bono-
rum maior pars, vel vbi heres habet domicilium: in
istis enim locis creditores † agere debent, cum volunt 2
consequi quod sibi debetur, *l.1.C.vbi de heredit. agi o-
porte. l.si fideicommissum, in princ. & in §.si æs alienum. ff.de
iudic.* Bal. *in l.quod legatur, eod.tit.* gl. *in l.cum res.de le-
ga.1.* vel vbi defunctus sortiebatur forum, videlicet si
heres ibi reperiatur, *l.heres absens, in princ.ff.de iudic.* &
electio pertinet ad ipsum actorem, glossa fi. *in l.fi.C.sed.
vbi in rem actio.* & ibi latè Castr. *col.2.* & latè per An-
charan. *in c. Romana, §.contrahentes, in 3. notab.de foro
comp.lib.6.* Cuius occasione expedio tres articulos in
materia iurisdictionis, respectu inuentarij.

Primus articulus est hic, qui præcipuè quæritur, an
clerici † vel cæteri Ecclesiastici possint citari super 3
confectione inuentarij coram iudice laico. In quo
Doctores concluserunt posse citari generaliter per
edictum, vel specialiter, vt compareant, si sua putaue-
rint interesse, Angel. *in l.1.§.hac stipulatio, col.6.ver.so-
lũ ergo restat videre an possint requiri sacerdotes, ff.si cui
plus quàm per legẽ Falcid.* vbi quod iudex laicus potest
citare legatarios & creditores, etiam si sint clerici &
præ-

prælati, vel existẽtes in magistratu,& dicit de hoc es-
se casum *in d.auth.de hered.& Falc.§.sancimus*,aliàs est
§.fine nobis, & ibi glossa in ver. dignitas, & sequitur ibi
Immola *col.4.vers.itẽ adde in quantum Ang.* atq; am-
pliat procedere etiam in similibus casibus. Hanc opi-
nionem firmarunt Doc.*in l.testamenta omnia.C.de te-
stament.vbi* Bald.Paulus de Castr.Alex.& Ias.Idẽ Bal.
*in l.final.in 5.qu.col.12. vers.sed hic quæritur,C.de edict.
diui Adr.toll.* Ale.*in l prouinciali,§.si in publico,in fine,
ff. de noui oper.nunciat.*Fely.*in c.cum inter priorem, nu.
12.de except.& in c.eccl.sia sanctæ Mariæ,nu. 68. de con-
stit.* Ancaran.*in regul.a,ea quæ,in 17.quæst.de regulis iu-
ris,lib.6.* Monticulus *in tractatu de inuentario. cap.7.n.
20.*Dec.*in dict.c.cum inter,num.16.de exceptionibus.*Ste-
phan.Aufrer. *de potestate secul.ari in ecclesiast. regul.2.
fallent.12.*

4 Et rationem dicunt, quia citatio, † si sua putauerit
interesse, non est vera & simplex citatio, sed potius
monitio,vt compareat,si voluerit, quæ nullam de iu-
re præsupponit necessariam superioritatem, vt per
glo.*in c.cum causa,de offi.deleg.& in c.dilecti,de except.
& ibi communiter omnes.*& ideo non arctat citatum ad
necessario comparendum, vt ait Inn.*in d.c.dilecti.*&
dicit Bald.*in d.l.testamenta,col.2.C.de testament.* quod
huiusmodi citatio dicitur potius ad voluntatem ex-
quirendam, quàm ad causam, vnde citatus cum hac
clausula non potest dici contumax non comparen-
do,& actus ipse valebit, quia iudex & pars faciendo
quod possunt non tenentur ad ampliorem obser-
uantiam, *l.mulier.§.si quis hereditarium,ff.de cond.in-
stitut.*

5 Ego autem declaraui supra *casu* 37. edicta † iudi-
cum secularium monentia quemcunque ad compa-
rẽdum,si sua putauerint interesse, nullo modo affice-
re clericos,quia huiusmodi citationes sunt exorbitan-
tes à iure communi, *clem.causam,de electione,l.dies,§.
prætor ait,ff.de damno infecto.* Ergo non possunt in o-
diosis comprehendere clericos, & ibi latius probaui
6 *in articulo* 2. Quod autem non possit fieri citatio † in
specie contra clericos,etiam cum clausula; *si sua puta-
uerit interesse*; probaui ibidem, in casu quo futurus es-
set reus necessarius. Nunc probo etiam in casu, quo
clericus ex propria voluntate agere vellet. Nam cer-
7 tum est, quod citatio † denotat iurisdictionem, cum
non possit fieri extra territorium citantis, Bartol. *in
extrauag.ad reprimendum,n.9. & in l.omnes,§.verum si
apparitor,n.2.C.de episc.& cleric.* Sed quilibet actus à
secularibus factus,etiam ad fauorem clericorum, et-
iam si concederent priuilegia clericis, dicitur nullus,
& inualidus,quotiescunque fit per modum superiori-
tatis & iurisdictionis, vt communiter per scribentes
in c.ecclesia sanctæ Mariæ,de constit.& per Alex.*in consil.
211.n.2.vol.2.*& dixi millies in præcedentib. vnde, aut
8 sumus certi de persona, † & ipsam non sufficit citare
per edictum generaliter,Bartol.*in extrauag. ad repri-
mendum,nu.16.* cum aliis,quæ dixi *in d.casu 37.artic.1,*
Aut citatur personaliter cum clausula; *si sua putauerit
interesse*,& licet fiat monendo,dicitur nulla, tanquam
facta à non habente potestatem.Item quia etsi per di-
ctam citationem dicatur reus voluntarius, tamen hoc
procedit respectu comparitionis, id est, si ipse volue-
9 rit comparere,sed respectu † inuentarij faciendi, ipse
dicitur reus necessarius, quia illud inuentarium vale-
bit contra omnes citatos, & in omni casu ipse cleri-
cus debet opponere declinatoriam fori, aliàs tan-
quam transgressor canonum puniri debet, vt post
Bald.*in l.1.C.de indicta vidnit.tol.* dicit Phanucc.*in tr.
de inuentar.parte 3.n.23.* Imo etiam in casu,quo volun-
tariè vult comparere coram iudice laico, debet sui e-
piscopi licentiam obtinere,vt dixi supra *casu* 34. Pro-
pterea,vt inuentarium † fiat validum,opus est mone- 10
ri clericum per suum iudicem competentem, sicut in
cæteris extra ditionem ius dicentis in inuentario fieri
debere, ostendit Monticulus *in tractatu de inuentario,
ca.7.n.20.in fine.* Et quando replicaretur,hanc moni-
tionem faciendam esse per iudicem inuentarij; detis
instantiam;quid enim aliud est hoc, quàm defendere
iurisdictionem secularem, quod est omnino repro-
batum,vt dixi,tanto magis quia si clericus legatarius,
aut creditor in inuentario non citaretur, inuenta-
rium non vitiaretur in totum, quoniam sicut actus
iurisdictionis contentiosæ citatis † præiudicat, & ir- 11
requisitis non præiudicat,*l.a.ff.de fide instrument.* ita
dicendum est in actu voluntariæ iurisdictionis, & ex-
traiudiciali,& dicit Phanucc.*in d.parte 3.num.26.* quod
citatio legatariorum & creditorum in inuentario
non est de sollemnitate formali; sed de sollemni-
tate extrinseca,ideo ob defectum citationis, in aliqua
parte commissum, non dicitur inualidare inuenta-
rium † in totum, sed solum quoad non citatos, & vi- 12
deo ad hoc Bald. *in auth.si omnes, C.si vt se ab heredit.
abstin.*vbi fatuum appellat iudicem credẽtem ob præ-
termissam aliquorum citationem inuentarium vitia-
ri. Non igitur valet argumentum, iudex secularis est
competens respectu inuentarij † faciendi, ergo debet 13
monere etiam Ecclesiasticos, quia intelligitur quoad
eos, qui subsunt suæ iurisdictioni, quo vero ad alios
remedium est, quod moueantur coram suo iudice
competente, aliàs inuentarium remanebit validum
quoad citatos.

Secundus articulus est: Inuentarium † in bonis ec- 14
clesiasticorum an sit faciendum per iudicem secula-
rem,Benedictus *in c.Raynutius,in ver. & vxorem,decis.
a.numero 13.& sequ.* tenet indistinctè debere fieri per
iudicem laicum. Ego autem distinguo per duo capi-
ta:Primum est,quando bona Ecclesiasticorum perue-
niunt ad manus religiosorum, siue clericorum, tunc
nullo modo potest fieri per iudicem secularem,vt est
in casu spolij † clericorum. Nam eorum bona pa- 15
trimonialia gaudent priuilegio exemptionis, ne sint
subdita iurisdictioni laicorum, Bart.*in l.placet,ff.de
hered.actionib.* & sequuntur conditionem & priuile-
gium personæ,non econtra, *l.2.Cod. quibus & quando
quarta pars deb. lib. 10.* per quam rationem ita fuit
iudicatum in Parlamento Delphinali,vt testatur Frã-
cisc.Marc.*decis.105.parte 1.*Secundum est,quando bo-
na † ecclesiasticorum perueniunt ad manus laicorum, 16
& tunc inuentarium faciendum est per iudicem secu-
larem,quia bona affecta priuilegio clericali, per mu-
tationem personæ, desierunt esse ecclesiastica, & se-
quuntur conditionem heredum,*l.Paulus respondit per
procuratorem,§.1.ff. de acquir. heredit.* & ibi Bart. post
Dyn.probat hoc, & latius per Paulum de Castro, &
ita est casus decisus,vt per Guidon.Pap. *decis.261.inci.
cappellano.*

Tertius articulus est: Clericus † feudatarius potest 17
citari coram iudice seculari super reintegratione ali-
cuius partis feudi ponendæ & describendæ in inuen-
tario feudi,ita doctè probat Paris de Puteo *in tracta-
tu de reintegratione feudi,capitul.198. quod incipit; An
citatus super reintegratione.* Et ratio est, quia iu-
dex secularis † cognoscit de feudo ciuiliter contra 18
Eccle-

Digitized by Google

Ecclesiasticam personam, *c. verum, de foro comp.* & dixi
latius supra *casu 16. & casu 89.* Item iurat fidelitatem
laico, à quo feudum tenet, per notata *in c. nimis, de iu-
reiur.* & de episcopo feudatario habetur *in c. solitæ, de
maior. & obed.* & per Inno. *in c. veritatis, de iureiu.* pro-
pterea potest citari, vt deponat bona feudi in inuen-
tario, quia hoc continetur sub forma fidelitatis.

Declaratur hic artirulus, vt procedat, quando no-
torium est, illa bona, quæ petuntur contra clericum
in inuentario feudi describi, esse bona feudalia, neque
19 id negatur, † quia ista est qualitas, quæ fundat iurisdi-
ctionem laici rontra clericos in feudis, vt per Anton.
de Butr. & cæteros *in c. cæterum, de iudiciis, & in c. cum
laicum, de foro compet.* sed si negaretur ista qualitas, ante
omnia peobanda est coram iudice Ecclesiastico, vt
post Anton. de Butr. Lapum & Archidiacon. quos al-
legat, peobat Paris de Put. *in d. c. 198. n. 30. & plur. seq.*

CASVS CXXIII.

Neq; creditores in maiori quãtitate posse cogere clericum in foro secularium ad concurrendũ super aliquo pacto ad beneficium debitoris: neque ipsum debitorem posse, cedendo bonis, agere contra clericum creditorem in eodem foro, nisi per viam reconuentionis.

SVMMARIA.

1 *Creditores quando solent remittere partem debiti, vel dare dilationem debitori ad soluendum.*
2 *Creditorum maior pars potest remittere partem debiti, non totum.*
3 *Creditores siue in actione personali, siue reali possunt remittere partem crediti.*
4 *Creditores in actione personali non cogunt creditores in hypothecaria.*
5 *Cessio bonorum est actus reiterabilis.*
6 *Renunciari non potest beneficio cessionis bonorum.*
7 *Debitor qui habuit dilationem quinquennalem non potest cedere bonis.*
8 *Creditorum maior pars vt possit præiudicare minori, requiritur vt conuocentur simul.*
9 *Clericus concreditor laici non potest per cæteros creditores citari coram iudice laico ad concurrendum cum maiori parte creditorum.*
10 *Iurisdictiones sunt distinctæ.*
11 *Clerici nullo modo possunt trahi coram iudice laico, siue agatur reali, siue personali, siue alio iudicio.*
12 *Creditorum maior pars facit præiudicium minori, solum in casibus expressis.*
13 *Reconuentio non datur contra clericum creditorem facientem detineri in carceribus suum debitorem.*
14 *Causa indiuidua expedienda est coram iudice ecclesiastico.*
15 *Debitor laicus non potest conuenire clericum coram iudice laico super cessione bonorum.*
16 *Cessio bonorum in quibus casibus non permittatur.*
17 *Clericus consentiens in iurisdictionem laicorum est puniendus.*
18 *Debitor carceratus per clericum creditorem reconuenit ipsum super cessione bonorũ coram eodem iudice.*

1 QVando debitor aufugit extra ciuitatem, nec pos-
sunt creditores illum persequi, neque in eius
bonis, quibus caret, solent creditores † vel remittere
partem debiti, vel dare dilationem certi temporis ad
soluendum, idem solent facere heredi, si debitor
mortuus esset, & heres nollet adire hereditatem, *l. iu-
ris gentium, §. hodie, l. maiorem, l. rescriptum, ff. de pactis.*
quas leges in prædictis casibus intellexit Afflictus
in dec. 278. Et hoc posse fieri, etiam si debitor minimè
dicat se velle cedere bonis, prout requiritur *in l. final.
C. qui bon. ced. poss.* dicit Fran. *in dec. Neapolitana 82. nu.
1.* Verum si creditores omnes non sunt concordes in
hoc, solet maior pars creditorum minorem conuin-
cere, atque cogere ad concurrendum iuxta volunta-
tem maioris partis, vt habetur in prælatis locis ci-
tatis.

Id autem intelligitur, dummodo velint remittere
partem, † serus si totum eorum creditum, quia non 2
possent in toto præiudicare cæteris in minori quan-
titate, Immola & communiter Doc. *in l. 4. §. Cato ff. de
verb. oblig.* Roman. *singular. 99. incip. creditores possunt,*
Stracrha qui alios allegat *in tractatu de decoctoribus,
parte 6. n. 12.* Item intelligitur, posse fieri dictã remis-
sionem partis debiti, siue fiat inter creditores † in a- 3
ctione persunali, inter quos non cadit prælatio, sed
seruatur dispositio legis pro debito; *C. de bonis auctor.
iud. possid.* siue inter omnes creditores hypothecam
habentes, quia licet in eis seruetur regula *l. qui prior, ff.
de reg. iuris.* tamen conquallantur priuilegia, & vnus
cogit alterum in minori quantitate, vt per Vrsill. ad
Afflict. *in d. decis. 278. in fine.* Sed creditores in actione
personali † non possent cogere creditores in actione 4
hypothecaria ad remittendum partem debiti, vel
dandum dilationem, etiam respectu bonorum, licet
possent hoc facere respectu personę, Franch. *in d. decis.
82. n. 8.*

Solent etiam debitores falliti & decocti cedere bo-
nis, quod est remedium miserabilium personarum, vt
toto tit. C. qui bonis ced. pos. & c. Odoardus, de solutionib.
& cessio † bonorum est actus reiterabilis, qui potest 5
iteratò fieri in præiudicium aliorum creditorum, cõ-
tra quos prima cessio facta non fuit, Salyc. *in l. ex con-
tractu, in fine, C. qui bon. ced. poss. & ibi Castr.* adeo quod
huic beneficio † cessionis bonorum renuntiari non 6
potest, Capella Tholosan *dec. 320.* Guido Pa. *decis. 211.*
Ale. qui alios allegat *in l. quia, §. eleganter, col. 2. ff. so-
lut. matr.* cum aliis per Vrsill. *super d. decis. 278. in fine.*
Verum si debitor † dilatione quinquennali semel ga- 7
uisus est, non potest postea bonis cedere, glossa com-
muniter recepta *in l. cum solito. in fine, C. qui bon. ced.
poss.* & sequitur Afflict. *in d. decis. 278. n. 2.*

Sed quia creditores † quando volunt remittere 8
partem debiti, aut debitori concedere dilationem
temporis, necesse est, vt omnes in vnum conuocen-
tur, & congregentur, *l. sicut quoque, §. fin. ff. de pac. vbi
Bart. Ale. & Salycetus. ibi, in vers. hodie tamen ita demũ
pactio huiuscemodi creditorib. obstat, si conuenerint in v-
num, & cõmuni consensu declarauerint, quota parte debi-
ti contenti sunt. d. l. final. vbi etiã Bal. C. qui bon. ced. pos.
in vers. vt in omnib. in vnũ coadunatis, &c.* Ias. *in d. l. re-
scriptum, ff. de pactis,* cũ aliis per Strarcham *in d. trac. de
decoctorib. parte 6. n. 16. & n. 19.* Quia in actibus tangen-
tibus plures, vt singulos, non vt vniuersos, ad hoc vt
maior pars aliis præiudicet, necesse est, in vnum con-
uocandos & congregandos esse, quia facile contin-
gere potest, quod minor pars in suam sententiam ma-
iorem trahat, *c. 2. & ibi Doc. de arbit. lib. 6. l. si tres, ff. de
arbitris.* Bartol. *in l. 2. C. de decur. li. 10. & c. cum omnes, vbi
Ab. n. 8. de constitut.* Et quando congregatis omnibus
maior pars in vnam venerit sententiam, potest coge-
re minorem partem coram iudice ad concurren-
dum

Digitized by Google

dum. Item quia cessio bonorum debet etiam fieri coram iudice, citatis omnibus creditoribus quorum interest.

Ideo dubitari contingit in materia iurisdictionis, quid iuris sit, si inter istos creditores reperiatur aliquis clericus, an possit citari per alios concreditores, siue extraiudicialiter, siue coram iudice seculari, siue per ipsummet debitorem super cessione bonorum, & vt dubitatio euanescat, explicari potest per duos articulos.

9 Primus articulus est: Clericus † concreditor laici
non potest per cæteros creditores cogi coram iudice laico ad concurrendum circa diminutionem partis debiti, vel concedendum dilationem temporis. Nam etsi Vrsillus in *additionibus ad Afflictum in decis.* 380. *nu.*7. dicat, fuisse iudicatum in his casibus in prætorio Neapolis contra clericum, etiam petentem remissionem ad suum iudicem ecclesiasticum, tamen nullam rationem affert, nec aliquid potest allegari, & omnia iura sunt de directo contraria. In hoc enim iudicio clericus concreditor condemnandus est; ergo per iudicẽ ipsius rei, ex reg. *c. si clericus, & c. cum sit generale, de foro compet. & l. actor. C. ad. ubi in rem actio.* etiam si æquè priuilegiatus sit cum ipso reo, quia tunc eorum priuilegia penitus conquassantur, Franch. *decis.* 188. tanto magis in clerico, *d. c. cum sit generale, & auth. statuimus, C. de epis. & cler.* vbi nullo modo laicus, quacunque dignitate fulgeat, potest recognoscere in clericum, etiam consentiente ipso & episcopo suo, *d. c. si diligenti, & c. ex transmissa, de foro compet.* Deus enim ipse di-
10 stinxit † iurisdictiones, *c. cum ad verum, c. denique, dist.* 96. & laici non habent iurisdictionem in Ecclesiasticos, etiam de consensu episcopi, *auth. vt clerici apud proprios episc.* Afflict. *in constitutione regni incip. de personis, in t. notab. c. qualiter, de iudiciis.* & ibi Io. An. pro-
11 bat, clericum † non posse trahi coram iudice seculari, siue agatur reali, siue personali, siue petitorio, siue possessorio, siue iudicium sit summarium, siue ordinarium, Socin. *in consi.* 13. *nu.* 12. *& n.* 30. *vol.* 4. Iura enim detestantur, quod laicus vel minimo modo animaduertat in clericum, Grammat. *vota* 18. *n.* 7. Maranta *de ordine iudic. parte* 4. *dist.* 11. *n.* 2. Et ad hoc conferunt mille similia dicta à nobis in præcedentibus, ex quibus non possum considerare rationem, propter quam motum fuerit illud prætorium, in condemnando clericum concreditorem ad concurrendum.

Nec posset iudicari contra clericum in causa recõuentionis, puta si is creditor in carceribus detineri faceret suum laicum debitorem coram eius iudice, quia
12 concursus maioris partis † creditorum potest tantum in casibus expressis per Afflictum *in d. decis.* 278. præiudicium inferre minori parti, in cæteria nequaquam, Franch. *decis.* 82. & hic non est de expressis; imo
13 non dicitur reconuentio, † sed nouum iudicium inter creditores laicos & clericum. Neque possumus dicere clericum posse conueniri in casu huius articuli propter connexitatem causæ, quia vt diximus supra *casu* 34. etiam in iudicio euictionis, vbi clericus venditor tenetur defendere, prætorium Neapolis iudicat, clericum esse remittendum, & laicum retinẽdum.
14 Et quando causa † esset indiuidua, expedienda esset coram iudice ecclesiastico ex illa regula, quia magis dignum trahit ad se minus dignum, de qua diffusè tractauimus supra *casu* 118. Et quod causa sit indiuidua probari potest ex eo, quia clericus creditor facit partem in numero creditorum, & *dict. l. maiorem, cum simil. ib. ff. de pact.* loquitur de omnibus. Quare iudicium concreditorum non potest fieri contra clericum coram iudice seculari, sed fieri debet coram ecclesiastico.

Secundus articulus est, laicum debitorem † peten- 15
tem se admitti ad miserabile beneficium cessionis bonorum, non posse conuenire clericum suum creditorem coram iudice seculari, propter rationes dictas in
præcedenti articulo; tanto magis, quia debitores † in 16
multis casibus non sunt admittendi ad hoc beneficiũ, puta si in dolo & culpa fuerint, *l. fin. §. fin. ff. quæ in fraud. cred. vbi* gloss. Cyn. & Bart. Bal. *in l.* 1. *al.* 2. *C. qui bon. ced. poss.* Canonistæ *in c. Odoardus, de solution.* latè Ias. *in §. fin. in* 4 *& 5. limitat. Instit. de action.* vt sunt decoctores & falliti, deceptores & fraudatores, vt dicit Bald. *in consil.* 382. *vol.* 5. quẽ refert, & sequitur Io. Baptista *in tract. de debitore suspecto, q.* 1. *col. fin. vers. illud scio.* Item non est admittendus ad hoc beneficium, qui sciens se non posse soluere infra certum tempus promittit infra illud soluere, & sic dolosè facit, vt dicit Castrens. *in l. indebitati nu.* 3. *C. de non num. pec.* Bal. *in c. licet vasallus, si de feud. fuer. controuers.* Affli. *in constitutione regni incip. quia frequenter. col.* 4. Dec. *in cons.* 312. *n.* 2. *in fine.* Alex. *in consil.* 137. *vol.* 6. *& cons.* 205. *vol.* 2. & multi sunt casus similes indigentes discussione, an sine impedimentum admissionis huius beneficij, quæ non potest fieri in clericum per iudicem laicum, imo si
clericus † consentiret in iurisdictionem laicorum, ex- 17
traordinariè puniendus esset, vt post alios probat Grammatic. *decis.* 91. *n.* 8.

Declarator hic articulus, vt non procedat, quando
debitor detineretur † in carceribus ad instantiam cle- 18
rici creditoris, tunc enim per viam reconuentionis posset petere contra clericum admitti ad hoc beneficium cessionis. Nam etsi multi velint reconuentionem debere fieri super eadem re, Ab. *in c.* 1. *de mutuis petit.* tamen posse fieri super re penitus diuersa, probat Maranta *de ordine iudic. parte* 4. *dist.* 6. *n.* 5. *& plur. seq.* & ita fuit sæpius iudicatum, vt per Vincium *decis.* 49. *n.* 5. *lib* 1. quę multo magis est admittenda hic propter æquitatem.

CASVS CXXIV.

Clerici deputari sequestri per iudices seculares non possunt per eosdem cogi ad restitutionem ipsius.

SVMMARIA.

1. *Clericus potest deputari sequester à iudice laico.*
2. *Clerici nullo modo possunt se ingerere in negotiis secularium.*
3. *Clerici non possunt ferre testimonium pro laico sine licentia episcopi.*
4. *Clerici non debent recipere sequestrum, vel depositum laicorum, sine licentia episcopi.*
5. *Executio laicorum contra clericos semper est facienda per ecclesiasticum.*

HIc casus similis est illi de clerico depositario, de quo scripsimus supra *casu* 104. Nam cum rece-
ptum sit inter Doctores, clericum † posse deputari 1
sequestrum à iudice laico, concludunt etiam iudicem laicum posse sibi pręcipere vt restituat, Bal. *in l.* 4. *§. si satisdatum, vbi* Ias. *n.* 6. *ff. qui satisd. cog.* Stepha. Aufr. *in tractatu de potestate seculari in ecclesiasticos. regula* 2. *fallentia* 14. *versic. & istud posset adduci. & in additionibus ad Capell. Tholosan. in decisione* 167. Afflict. *decisio.* 74. cum

Digitized by Google

74.cum aliis per Vincentium Carro. *in tractatu de sequestro parte 1.in 1.q.5.quæstionis princip.*

2 Sed quia receptum est, clericum † nullo modo posse se ingerere in negotiis secularium, etiam in quibus nullum præiudicium affertur iurisdictioni ecclesiasticæ sine licentia sui proprij episcopi, Bald. *in l.1.C.de indicta viduit.toll.* quem sequitur Phanuce. *in tract.de inuentar.parte 3. n.23.* & dixi supra *casu 34.* vnde non
3 potest † ferre testimonium in iudicio secularium sine licētia proprij episcopi, vel sui superioris, probat Farinac. esse communem opinionem *in tract.de testibus. quæst.61.n.83.* Ideo neque depositum, neque † seque-
4 strum recipere debet, sine proprij episcopi licentia, & aliter faciens extraordinariè est puniendus. Quare concludo posse iudicem laicum inter acta iudicialia ordinare sequestrum esse restituendum, sed executionem huius ordinis esse faciendam per iudicem Ecclesiasticum, quia in quocunque casu potest clericus condemnari per iudicem secularem, puta in causa reconuentionis, semper executio † sententiæ facienda
5 est per episcopum loci, ad instantiam iudicis secularis, vt probant Anton. de Butrio & Soci. *in c.1. de mutuis petit.* & ad hoc conferunt scripta per Salic. *in l.episcopali, C.de episc.audient.* & per Vrsill. *in additionib.ad Afflict. super decis.173.nu.2.* & notatur *in c.postulasti, de foro compet.*

CASVS CXXV.

Clericos nullo modo posse conueniri coram iudice seculari in realibus.

SVMMARIA.

1 *Clerici in realibus an possint iudicari per laicos ex consuetudine.*
2 *Clerici in realibus non possunt conueniri coram iudice laico de iure.*
3 *Persona exempta facit rem esse exemptam.*
4 *Clericus etiam in realibus debet gaudere priuilegio clericorum.*
5 *Iudex ecclesiasticus quando est competens ratione rei sitæ.*
6 *Clerici in bonis patrimonialibus, etiam in realibus gaudent priuilegio fori.*
7 *Bartolus* in l. sacrosanctæ, C. de episc. & cleric. *reprobatur.*
8 *Bona clericorum esse de foro laicorum, qui teneant.*
9 *Executionem in bonis clericorum debere fieri per secularem, qui teneant.*
10 *Dominium bonorum ecclesiæ est penes Deum, & ecclesiam vniuersalem.*
11 *Dominium patrimonialium clericorum non est Principis, sed ipsorum.*
12 *Imperator non habet dominium rerum particularium subditorum.*
13 *Princeps est dominus vniuersalis quantum ad protectionem.*
14 *Princeps non potest alterare bona subditorum.*
15 *Rex Franciæ non potest alienare vnam ciuitatem inuitis ciuibus.*
16 *Vasallorum interest non mutare dominum.*
17 *Bona quæ perueniunt ad dominium clericorum mutant naturam.*
18 *Princeps nullo modo potest præiudicare domino particularium.*
19 *Forum mutatur ex mutatione conditionis personæ.*
20 *Fori iurisdictionem fundat persona, non res.*
21 *Clerici in patrimonialibus gaudent omnibus priuilegiis quibus gaudent ecclesiæ.*
22 *Bona clericorum non posse arrestari per iudicem laicum, contra Baldum.*
23 *Executio sententiæ reconuentionis per iudicem laicum debet fieri per ecclesiasticum contra clericos.*
24 *Consuetudo laicorum nulla potest introduci iudicandi in realibus contra clericos.*

Licet iura sint clara, quod clerici neque criminaliter, neque ciuiliter, etiam in actione reali possint iudicari per iudicē laicū, *c. at si clerici, de iudic. c. si diligenti, cum similib. de foro comp. auth. statuimus, & auth. clericus, C. de episcop. & cleric.* tamen quia ex consuetudine quarundam prouinciarum Europæ introdu-
ctum est, vt clerici in actione † reali iudicētur per se- 1
culares, vt attestantur isti Doctores, Io. Fab. *in §.final. Institu. de satisdationib.* dicit, quicquid sit de iure, scio, quod de consuetudine in regno Franciæ clerici conueniuntur in realibus coram iudice seculari, & cum sim de regno, leges regni nō impugno, de quo etiam per Stephan. Aufrer. *in repetitione clem.2. de offi. ordina. n.87. & in tractatu de potestate sec. in ecclesiast. regula 2. fallen.4.* Boerius *in decis.99.n.22.* dicit, quod in regno Franciæ iudicatur secundum consuetudinem Regis, Costalius *in l. venditor, ff. de indic.* Carolus Molineus Parisiensis *in consil.12.nu.8.* Et ita quoque seruatur in Imperiali Camera, vt attestatur Mynsinger. *in lib. obseruationum, centur.1. obseruat.22.n.2. & centur.4. obseruat.95. & centur.5. obser.93.* idem attestatur Gail. *obseruat.37.n.4.* & rursus *in lib. de pignorationibus, obseru.7.* Ideo in duobus articulis videamus quæ sit veritas de iure communi. Deinde an dicta consuetudo possit aliquid disponere, & præiudicium inferre dispositis per ius commune.

Primus igitur articulus est: De iure communi cle-
rici nullo modo possunt conueniri in actione † reali 2
coram iudice seculari. Hanc opinionem tenent Ioan. And. *in c. qualiter, de iudic.* vbi clericus coram iudice seculari non potest trahi, siue agatur reali, siue personali, siue petitorio, siue possessorio, Socin. *in consil.12. nu.13. & nu.30. vol.4.* quod cum aliis citat ad hoc Rol. *in consi.12.n.37. & plur. seq. vol.2.* Idem tenet Collecta. *in dict. c. qualiter, de iud.* per tex. *in dict. auth. statuimus, C. de episcop. & cleri.* vbi prohibetur in ciuilibus, & in criminalib. & per *d. c. si diligenti.* sed actio realis ciui-
lis est. Item quia si persona † est exempta, ergo & res 3
eius. Idem notat Archidiacon. *in c.1. de cleric. coniug. lib.6.* & Abbas *in d. c. qualiter, n.8. de iudiciis.* vbi quod nō bene dixit Guglielm. de Cun. *in l. de his, Cod. de episcop. & cleric.* ratione tributi pro re quam tenet posse conueniri clericum coram iudice laico. Item Specul. *in tit. de reo, §.1. vers. item clericus, & in titulo de competentis iudicis aditione, §.1. vers. in clericis.* Pro hac opinione à multis allegatur Baldus *in authent. clericus, C. de episcop. & cleric. & in c. decernimus, de iudi.* quam dixit esse veram opinionem Petr. Iacob. *in sua pract. in titulo de rei vendicat. circa finem, & in titulo de vi bonorum raptorum.* eandem communem opinionem testatur Albericus *in dict. authen. statuimus.* quam disputando latè defendit, eandem esse magis communem testatur Mynsinger. *in dict. obser.22. nu.2. centuria 1.* & de communi etiam testatur Stephan. Aufrer. *in d. limitatione 4. vers. & in summa ista est communis opinio.* vbi etiam quod de stylo Curiæ Romanę sic obseruatur, & ita fuit decisum in Rota Romana *decisione 5. de foro com-*

Digitized by Google

4 competent.in antiq. vbi quod clericus † etiā in reali de-
bet gaudere priuilegio clericali, vt cōueniatur coram
iudice Ecclesiastico, de quo etiam scripsit Viuius in
decis. 49. n. 3. lib. 1. cuius opinionis potissima ratio con-
sideranda est, quia semper consideranda est qualitas
personæ, quę conuenitur ratione rei sitæ, & idcò si cō-
5 ueniendus ratione rei sit clericus, iudex † cōpetens est
Ecclesiasticus in loco rei sitæ, vt doctè probat, & late
deducit Socin. in c. sanè si Episcopus, num. 9. de foro com-
pet. post Archidia. & Oldrad. quos allegat.

Et intelligo hanc opinionem esse veram, non so-
lùm respectu bonorum Ecclesiæ, & acquisitorum ex
6 suo beneficio, sed etiam respectu bonorū sui † patri-
monij, Inno. in c. 1. de apostatis, vbi quod clerici simpli-
ces gaudent omnibus priuilegiis, & immunitatibus,
dummodo clericaliter viuant, non negotiando, quem
sequitur Parpalia in reper. l. placet, nu. 21. C. de sacros. Ec-
7 cles. Nec obstat doctrina Bart. † in l. sacrosancta, Cod. de
Episcop. & cleric. vbi quod clerici gaudent priuilegiis,
& immunitatibus Ecclesiæ solum in acquisitis ex sua
Ecclesia, & beneficiis, & Capra reg. 102. n. 100. per tex.
in auth. presbyteros, C. de episcop. & cleri. Quia imò per
d. auth. presbyteros, apparet Bart. non bene sentire, vt
ponderat Barbat. in c. quia nos, col. 3. de testam. ponde-
rādo verba dictæ authenticæ, in vers. res quomodolibet
ad eorum dominium venientes habere sub sua potestate
præcipimus, & in d. auth sacrosanctæ, in vers. quæcunque
bona, quo tempore fratribus non conferant, & hanc opi-
nionem probat Ias. in l. filia licet, col. 2. C. de collationib.
& pluries nos probauimus supra esse communem, &
veram opinionem, clericos gaudere omnibus priui-
legiis, & immunitatibus etiam respectu bonorum sui
patrimonij.

Neque obstat contra principalem opinionem hu-
ius articuli, quod personæ clericorū sunt de foro Ec-
8 clesiastico, sed res † sunt de foro laicorum, vt dicit Im-
mol. in c. postulasti, de foro comp. & in c. nonnulli, de im-
munit. Eccles. Vnde Bald. in auth. sed periculum, Cod. sine
censu vel reliq. dicit bona temporalia clericorū posse
arrestari, & Fede. de Senis, in cons. 94. incip. factum quod
proponit. vers. item ad id, quod obiicitur, dicit executio-
nem pœnæ accusationis calumniosæ, vel testimonij
falsi commissi coram iudice seculari, si facienda est in
personam, reseruandam esse Episcopo; sin autem rea-
9 lis executio † facienda est in bonis, iudicem secularem
posse facere, & propterea etiam reperitur decisum,
quod clericus in actione reali debeat conueniri co-
rām iudice laico, Francis. Marc. decis. Delp. 250. & decis.
1056. part. 1. & decis. 362. part. 2.

Quia autem loquitur de rebus Ecclesiarum, & ipsa-
10 rum dominium † non est apud Ecclesias, vel perso-
nas Ecclesiasticas, sed est apud Deum, & Ecclesiam
vniuersalem, cuius Papa est Vicarius, & caput Eccle-
siæ, Hostiens. in summa. tit. de decimis, qu. 9. Paulus de
Castro in consil. 414. nu. 4. vol. 1. ergo non possunt esse
de foro laicorum. Aut de bonis patrimonialibus cle-
11 ricorum, & istorum dominium † est ipsorum clerico-
rum, sicut in cæteris priuatis, non autem Principis,
nam vt dicit gloss. 1. in proœm. ff. & ibi Bart. Imperator
est dominus mundi quantum ad protectionem, & iu-
risdictionem, atque recognitionem vniuersalem, non
12 autem quātum † ad dominium particularium rerum,
Bald. in l. bene à Zenone, & ibi Angel. in fin. dicit, hanc
esse communem opinionem, C. de quadrien. præsc. Priuati
igitur sunt domini rerum suarum particularium, iu-
xta illud Psalmi 113. & habetur Exodi c. 13. Cœlum cœli
Domino, terram autem dedit filijs hominum. Et Deut. c.
11. Omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit, &
latiùs scripsi supra in part. 1. c. 1. vbi ostendi, quod do-
minium rerum in singulis procedit de iure diuino. Et
quod Princeps † non sit dominus, nisi quantū ad pro- 13
tectionem, probat Andr. in c. naturales, nu. 2. si de feudo
defuncti militis, &c. contra errorem Martini, vt ipse re-
petit in c. 1. §. vectigalia, n. 4. vers. nec enim Princeps est
dominus, quæ sint regalia, & Bald. in cons. 327. pridie e-
nim consului, par. 1. vbi concludit, quod Princeps & mū-
di dominus, quantū ad bonū, & naturale regimen, ne
inde iniuriarum occasio nascatur, vnde iura nascuntur,
l. meminerint, C. vnde vi. Et ipse Princeps † non potest 14
alterare, aut immutare, aut etiam alienare aliqua bona
subditorū, quia licet inter ipsum, & subditos, nullus sit
initus contractus expressus, est tam quidā quasi cōtra-
ctus tacitus, vt alter alterius conditionem duriorē non
faciat, vt post Hostie. & Io. Andr. in c. dilecti, de maior.
& obed. dicit Bald. in c. in generali. si de feud. fuerit con-
trouers. Vbi quod Rex Franciæ † non potest alienare 15
vnam ciuitatem inuitis ciuibus, cum concordantibus,
de quibus per eum, Alexand. in consi. 25. nu. 19. & seq.
vol. 5. Ias. in cons. 227. in princ. vol. 2. Hippol. Marsi. in l.
1. §. cum quidam, num. 10. ff. d quæstionib. post Bal. in d. c.
dilecti. de maio. & obe. vbi notat ex illo textu, quod sub-
diti possunt contradicere, si dominus vult eos, vel ter-
ram aliis subiicere, quia ipsorum † interest non muta- 16
re dominum, & latiùs declarat Neuizan. inter consi-
lia Alberti Bruni consil. 12. col. 2. in prin. versi quarto
probatur. Quæ à nobis adducuntur ad probandum,
quod nec Princeps † in seipso consideratus potest 17
præiudicare dominio particularium hominum, neque
consideratus respectu vasallorum, aut respectu subdi-
torum; ergo dominium particularium rerum non est
ipsius Principis, sed ipsorum particularium.

Sed cum bona † perueniunt ad dominium cleri- 18
corum, mutant naturam, quia mutata persona, muta-
tur & conditio rei, Bartol. in consil. 180. part. 1. Bald. in
l. placet, C. de sacrosanctis Ecclesiis, Felyn. in cap. Ecclesia
sancta Mariæ, numer. 76. Marcambrunus in consil. 40.
numer. 5. & sequen. qui probat hanc esse communem
opinionem, pro qua multa allegauimus supra casu 12.
vers. alter articulus, & mutata cōditione personę mu-
tatur status rei, etiam quod ad forū, † vt probat Alber. 19
in d. auth. statuimus, n. 6. versi. in contrariū pro Episcopo,
ordo enim superueniens, tollit munus publicum im-
positum, l. prætor, circa prin. ff. de accusat. muner. Item si
paganus accusetur de crimine, & fiat miles, non agi-
tur sub primo iudice, sed sub secundo, l. qui cum vno,
§. reus. ff. de re militari, l. hos accusare, §. 1. ff. de accusa. &
dixi supra casu 121. Et quantum ad forū, † attendenda 20
est persona, non res, ideo pro re alibi sita, quis conue-
nitur in loco domicilij, l. fin. C. vbi in rem actio, & l. à
Diuo Pio ff. de re iud. & cum bona peruenerint ad Ec-
clesiasticos, eius conditionem, & forum sequi debent,
nam quę religiosis adhęrent, religiosa sunt, l. quæ reli-
giosis, ff. de rei vindicat. & magis dignum trahit ad se
minus dignum, c. quod in dubijs, de consecrat. Eccles. vel
Altar. & quod clerici † in patrimonialibus gaudent o- 21
mnibus priuilegiis, quibus gaudent Ecclesiæ, cap. fin.
& ibi gloss. fin. de vita, & honestate clericorum, & scripsi
latiùs supra casu 49. Nec est verum dictum Baldi,
quod bona † clericorum possint arrestari per iudi- 22
cem laicum. Quia supra casu 41. docuimus repressa-
lias, arresta, pignorationes nullo modo esse conce-
dendas à laicis in clericos, & contrafacientes incidere

in excommunicationem *Bullæ; Cœnæ Domini*. Propter-
ea nec executio realis potest fieri à iudice laico in cle-
ricos, quia in causa reconuentionis, in qua iudex lai-
23 cus potest iudicare, executio sententiæ † etiam in rea-
libus facienda est per iudicem Ecclesiasticum, An-
ton. de Butr. & Socin. *in cap. 1. de mutuis petitionibus*. Vr-
sill. ad Afflict. *super decis. 173. num. 2.* & ita semper ob-
seruari in actu practico attestatur Viuius *decis. 49. nu.
6. lib. 1.*

24 Secundus articulus est, nulla consuetudo † laico-
rum iudicandi in realibus contra clericos potest in-
troduci per quodcuoque tempus, etiam mille anno-
rum, quia iurisdictio clericorum, est de iure diuino,
contra quod ne Summus Pontifex quidem potest di-
spensare sine causa, vt probaui supra *casu* 64. & inibi
videndum est.

CASVS CXXVI.

Siue clericus patiatur se conueniri coram iudice laico, siue laicus, aut clericus traherent clericum ad iudicium laicorum, semper causam amittunt, & eius cõmodum alteri applicatur, & si fuerint concordes applicatur Ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Clericus conueniens clericum coram iudice laico, causam amittit.*
2 *Clericus reus si permittit se conueniri coram iudice laico causam amittit, & quas alias pœnas patiatur.*
3 *Etiamsi sit clericus coniugatus.*
4 *Commodum caussæ amissæ debet applicari alteri clerico.*
5 *Clerici coniugatores coram iudice laico amittunt causam applicandam Ecclesiæ.*
6 *Clericus actor coram laico incurrit pœnam post litem contestatam.*
7 *Pœnitentia non admittitur post litem contestatam ad euadendum pœnam.*
8 *Litis contestatio in quibus iudiciis non requiratur.*
9 *Litis contestationis effectum quis actus iudicialis habeat.*
10 *Clericus conuentus coram iudice laico, quam practicam debeat obseruare.*
11 *Clericus conuentus in iudicio ordinario coram laico, quid facere debeat.*
12 *Iudex qui non potest esse in principali, aliquando est iudex super accessorio.*
13 *Practica procedendi contra clericum agentem coram iudice laico contra alterum.*

1 Clericus si conuenerit clericum † coram iudice se-
culari, debet causam, id est, rem petitam amittere
per sententiam, *cap. inolita, & c. placuit, 11. quæst. 1.* glos-
sa, & Innocent. *in cap. si diligenti, de foro compet. & ibi*
Abb. *antiquus col. 2.* Speculat. *in titul. de competent. in-
dic. adit. §. 1. num. 23.* & hanc esse communem opinio-
nem testantur Collectar. *in d. cap. si diligenti, num. 8. &*
Socin. *nu. 26.* & notant omnes Doctores *in l. in crimi-
nali. C. de iurisdict. omnium iudicum*. Idē est si † clericus
2 reus permitteret se conueniri coram iudice laico,
nam si in criminalibus, etiamsi pro eo sit lata senten-
tia, amittet beneficium, vel si eo caret, perdet ordi-
nem, quia deponetur, vt dicit Speculat. ibidem, si ve-
ro in ciuilis, amittet rem, à qua per sententiam fuisset
absolutus. Idem est, si laicus conuenerit clericum co-
ram iudice seculari, quia perdit causam, Speculat. *in d.
§. 1. num.* 24. & ad hoc est textus in *authent. statuimus,
C. de Episcopis & cleric.* Roland. *in consil. 16. num. 14. vo-
lum. 4.* Roman. *in consil. 369. num. 39.* Alberic. *in d. au-
thent. statuimus, num. 7. versi. sed nunquid, & numer. 8.* &
scribit de hoc Ignatius Lopez in *additionib. ad practic.
Diaz, super cap. 62. nu. 22. & seq.* Et hæc procedunt et-
iam respectu † clerici coniugati, vt dicit Speculat. *in* 3
d. §. 1. numer. 24. dummodo contraxerit cum vnica, &
virgine, & in habitu incesserit, *cap. 1. de cleri. coniugat.
lib. 6.* Maranta *de ordine iudic. part. 4. distinct. 11. num. 5.*
Io. Ant. de Nigr. *in extrauagan. vnic. de vita & honest.
cler. n. 152.* cum aliis per Carauit. *super rit. 66. n. 8. magnæ
curiæ Vicariæ Neapol.* & dicit Parpal. *in reper. l. placet,
C. de sacr. Eccl. n. 21. & n. 23. vers. præmittatis,* quod om-
nia iura, quæ loquuntur de clericis, intelliguntur de
clericis primæ tonsuræ, vt ibi latè probat per plura
exempla; Commodum † autem causę amissę debet 4
alteri parti applicari, vt dicunt glossa, & Doctores
citati *in d. cap. si diligenti*, Speculat. & Roman. in dictis
locis citatis, & si ambo † consenserint in iurisdictio- 5
nem laicorum, tunc applicabitur Ecclesiæ, cui facta
est iniuria, atque spreta eius iurisdictio. Imo pote-
runt excommunicari, quia textus *in d. cap. inolita*, di-
cit, causam perdat, ea à communione efficiatur extra-
neus, quod intelligit Ignatius *super d. cap. 62. num. 22.*
quousque Ecclesię, cui iniuria illata est, plena sit fa-
cta satisfactio, *cap. 2. de foro compet.* prout sic etiam in-
terpretatur Turrecrem. *in d. cap. inolita, num. 1.* & hanc
sequuntur Hostiens. Io. Andr. & Abb. *in d. cap. si dili-
genti.*

Sed quia pœnam amissionis causę non incurrit
actor, † nisi post litem contestatam, Alberic. *in d. au-* 6
thentic. statuimus, numer. 7. versi. sed si pœniteat, & licet
Innocent. *in d. cap. si diligenti*, dicat, posse pœnitere ci-
tra amissionem causæ vsque ad sententiam, tamen
communis opinio est, quod post litem contestatam
non licet pœnitere, † ad effectum euadendi pœnam, 7
cum sit alteri collitiganti ius in ea quæsitum, vt de
communi attestatur idem Ignatius *super d. capitul. 62.
num. 24. versi. similiter,* & litis contestatio fiat, si ipse
reus compareat, coram eodem iudice, atque sic com-
parendo incidet in eandem pœnam. Ideo Roman. *in
d. consil. 369. num. 39.* dicit difficultatem huius negotij
consistere in reducendo in practicam. Et vt melius
intelligatur, explico per duos articulos.

Primus articulus est, quando sumus in iudiciis
summariis, † aut in commissa cum clausola *summa-* 8
*riè, simpliciter, & de plano, vel sine strepitu, & figura
iudicij*, in quibus non requiritur litis contestatio, *cle-
ment. sæpè, de verborum significationib.* Bartol. *in extra-
uagant. ad reprimendum, in verb. & figura,* quo casu ille
primus actus, † qui sequi solet post litis contestatio- 9
nem in causis ordinariis, habet vim litis contestatio-
nis in summariis, Bartol. & Bal. *in l. nulla, & in l. nihil.
C. de probationib.* Cardinal. *in clement. constitutionem.
§. fin. in fin. de electione,* Abb. *in cap. insinuante, in fin. de
offic. delegat.* Felyn. *in cap. olim, de accusationib.* Romā.
in cons. 124. Maranta *de ordine iudic. part. 6. §. decimum
& vltimum. num. 2.* quo casu non opus est dubitare, an
clericus conuentus fecerit sibi præiudicium in litem
contestando, quia non comparuit, & per dictum a-
ctum iudicialem dicitur contestata lis, & sibi clerico
reo conuento omnino ius quęsitum super † com- 10
modo

modo totius causæ petitæ, qui debet Episcopo denuntiare, vt iudici laico inhibeat, & coram Episcopo petere, vt eum absoluat ab eo, in quo erat debitor, propter dictum iudicium coram iudice laico intentatum, vt ait Speculat. *in tit. de compet. iudic. aditione, §. c. n. 25. vers. litem ergo negando.*

11 Secundus articulus est, quando sumus † in iudiciis ordinariis, in quibus opus est litis contestatione, & Bart. *in l. in criminali, C. de iurisdict. omnium iudi.* posuit duplicem modum practicandi, Romanus verò *in d. consil. 369. num. 39.* posuit triplicem. Primus est, vt in eadem instantia coram eodem iudice petatur mulctari actorem in amissione commodi ipsius causæ, quia
12 qui non est iudex † in principali, potest esse iudex in accessorio, ad hoc allegat textum *in c. de appellationibus friuolis, de appellationibus, libro 6. cum similibus.* Sed hic modus non procedit, quia clericus actor pro mulcta totius causæ coram iudice laico, incideret in eamdem pœnam, & commodum esset applicandum Ecclesiæ, cuius iurisdictioni ab vtroque fit iniuria, vt dixi, non enim *d. c. insolita, 11. q. 1.* hunc casum excipit, & contra eum obstat regula, & communis Doctorum opinio.

13 Secundus modus practicæ, † vt postmodum noua instantia inchoetur pro consequutione dictæ pœnæ, & agatur condictione *ex d. decretali, si diligenti, cum similibus.* Sed hic modus est diminutus, quia non explicat coram quo iudice, neque dicit, quando sit inchoanda noua instantia, & si clericus patitur fieri iudicium coram iudice laico, atque proferri sententiam, ipse incidet in eandem pœnam. Et omissis aliis inductis per Romanum ibidem, melior & doctior practica est, quam Speculator ibidem his verbis explicauit. Reus enim tractus, debet protestari se esse clericum, & ideo non debere coram illo respondere: & si iudex petat, vtrum hoc proponat excipiendo, vel petendo propter hoc à iudicij instantia se absolui, tunc ille dicat; Nihil peto, nec excipio, sed protestor: Si iudex sibi dicat, quod respondeat, vel litem contestetur, tunc protestetur, quod ipse respondet, vel litem contestatur viribus præturæ compulsus, vel metu terribilis personæ, vel secularis domini, & super hoc testes adhibeat, vel confici faciat publicum instrumentum. Lite ergo, negando, contestata, non vltra procedat, sed hoc Episcopo denuntiet, vt illi iudici inhibeat, ne vlterius in causa procedat, quo facto, poterit coram Episcopo petere, vt eum absoluat ab eo, in quo tenebatur, &c.

CASVS CXXVII.

Clericus siue delinquat in aliquo artificio laicorum, quod exerceret, siue in officio sibi concesso à Principe seculari, numquã potest cognosci, aut iudicari à Principe seculari, aut iudicibus laicis illius artis.

SVMMARIA.

1 *Clerici non prohibentur fodere proprias vineas, & domos reficere.*
2 *Clerici non prohibentur ex proprio artificio victum quærere.*
3 *Clericos ob aliquod artificium esse conueniendos coram iudice artis, qui teneant.*
4 *Clericos officiales iudicis laici esse puniendos per eundem qui teneant.*
5 *Clerici non possunt conueniri corã iudicibus Laicis, etiamsi artificia, & officia laicorum exercuerint.*
6 *Clerici post trinam monitionem ligantur iurisdictione laicorum in officiis, & artificiis ipsorum.*
7 *Ecclesiastici superiores nisi reuocauerint clericos detentos à laicis, in eandem pœnam incurrunt.*
8 *Episcopi non debent in Principum curiis interesse.*

CLerici † non prohibentur proprias vineas comn- 1
putare, vel fodere, ac domos suas reficere, & quodlibet iustum negotium decens exercere, propter eorum necessitates, nam legimus Apostolos negotiatos fuisse, & manibus propriis victui necessaria quæsiuisse, *cap. 1. in fin. ne cleri. vel monach. cap. cauendum, 11. quæst. 3. cap. nunquam, de consecrat. distinct. 5.* dum tamen Ecclesias non negligant, *can. clericus, in 2. distinct. 91.* &
ex artificio † honesto victum quærere, *cap. 2. & cap. 3.* 2
eadem distinct. 91. & scribit de hoc Speculator *in tit. de cleric. coniugat. col. 2.* & latè Summa Syluestrina *in ver. clericus, in 3.* Ideo dixerunt etiam posse ipsos exercere chirurgiam, Ioan. Anton. de Nigr. *in repetit. extrauag. vnic. de vita & honestate clericor. num. 390.* & Cephal. *in consil. 611.* vbi per totum probat artem chirurgiæ non esse vilem.

Propterea dubitatum est apud Doctores, si aliquam
artem † exercuerint, quæ habeat consules, vel prima- 3
tes, apud quos sit iurisdictio illius artificij. Item si seculare officium à Principe obtinuerint, & in vtroque, vel altero ministerio deliquerint, vel conueniendi
sint, an cognosci possint per Principem, † atque con- 4
sules eiusdem artificij, & partem affirmatiuam cõcluserunt, Bald. *in additionib. ad Speculat. in tit. de reo, in prin. ver. scholaris, & in tit. de cleric. coniugat. ver. si autẽ clericus.* Felyn. *in c. Ecclesia sancta Maria, num. 68. versi. secundo, de constitutionib.* qui mouetur per textum *in l. in criminali, C. de iurisdict. omnium iudi.* Marsi. *in sing. 694. incip. apud omnes sapios, numer. 2.* allegat etiam Baldum *in l. vnic. C. in quibus caus. milit. fori præscrip. vti non poss.* Bertach. *in tract. de Episcopis, in 5. part. 4. lib. n. 97. ver. nisi sit artifex, vel negociator, quia coram cõsulibus artis, &c.* Stephan. Aufret. *in tractat. de potest. secul. in ecclesiast. reg. 1. fallen. 16. & fallen. 17.* Chassan. *in consuet. Burgund. rubr. 1. in §. 5. n. 71. ver. dic quod prædicta regula,* pro quo dicit esse textum *in c. sacerdotibus, ne clerici, vel monachi,* & probat quod iudex laicus auctoritate illius capituli potest clericum occasione administrationis capere, quasi in dicto casu videatur nudari priuilegio clericali, Benedict. *in c. Raynutius, in ver. & vxorem, in secundo, n. 55.* vbi quod ita seruatur in regno Franciæ pro quo multa allegat.

Sed contraria opinio est de iure verior, videlicet
clericos † non posse conueniri coram iudicibus lai- 5
cis, licet exercuerint officia, & artificia secularium, atque adhuc eos retinere priuilegium clericale, nisi ter moniti, & ab officiis, & artificiis destiterint, non curauerint desistere, & hanc opinionem firmant glossa, Hostien. Goffredus, Abb. & cæteri *in dict. cap. sacerdotibus, ne cleri. vel monach.* per textum *in c. fi. de vita & honestate clericorum.* & hanc opinionem probat esse veram, Chassan. *in consuetud. Burgund. in d. rubr. 1. §. 5. num. 72. in fin. & seq.* atque Stephan. Aufret. *in d. fallẽt.*
16. in fin. dicens, clericos † in prædictis officiis, & arti- 6
ficiis laicorum non ligari iurisdictione secularium, nisi post trinam monitionem, & hanc esse communem opinionem attestantur, idem Stephan. Aufret. *in repetit. clem. 1, de offic. ordin. nu. 25.* quem refert Couar.

... *lib. practicarum quæstionum, c. 33. nu.6.* & vtrumque refert Ignatius Lopez *in additionib. ad practi. Diaz, super c.61. versi. si tamen clericis*, Iul. Clarus *in pract. crimi. q.26. versi. quæro pone.*

Huiusmodi negotia debent prudenter animaduertere superiores Ecclesiastici, ne sequantur, tanquam
7 perniciosi exempli; Imo si clericos † à laicis detentos, ac puniendos, remediis Ecclesiasticis non reuocauerint in eandem pœnam incurrunt, quam seculares iudices, vt probat Chassan. *in d. §.5. n.73.* Sed prudentius est prouideri ab initio, multa enim sequuntur pericula
8 animarum, atque Ecclesiarum, si Episcopi, † qui istis incumbere debent, secularium artificiis, atque in Principum curiis continuò versentur, seu Principum Consiliarij fiant. Ideo in Concilio Antiocheno continetur, quod si quis Episcopus, vel Presbyter, vel omnis omnino, qui est sub Ecclesiastica regula constitutus, præter Concilium, vel literas eorum, qui sunt intra prouinciam, & maximè Metropolitani ad Imperatorem perrexerit, quod abdicetur, & eiiciatur à communione, & à propria dignitate, sed si necessitas cogit eum ire, quod vadat cum deliberatione, & consilio Metropolitani, & Episcoporum ipsius prouinciæ, & de hoc plenè habetur *21. q. quinta, quasi per totam.*

CASVS CXXVIII.

Falsitatem commissam à clericis coram iudice laico, esse puniendam per iudicem Ecclesiasticum; Et quid si laicus commiserit falsum coram iudice Ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Clerici de licentia Episcopi debent ferre testimonium coram laico.*
2 *Clerici testes de licentia Episcopi an sint facti de iurisdictione secularium.*
3 *Clericum falsarium coram iudice laico qui teneant posse ab eodem condemnari.*
4 *Iudices possunt suam iurisdictionem pœnali iudicio defendere.*
5 *Testis falsus potest puniri ab illo iudice, coram quo deposuit.*
6 *Testis receptus secundum stylum tribunalis si falsum deposuerit, coram quo cognoscendus.*
7 *Clericum ferentem testimonium falsum coram laico, posse ab eodem puniri.*
8 *Et qui teneant posse puniri extraordinariè.*
9 *Clericus falsum deponens coram laico nullo modo, neque in persona, neque in bonis potest condemnari per laicum.*
10 *Clerici cuius auctoritate sint exempti à iurisdictione laicorum.*
11 *Clericus in criminalibus nullo modo potest facere testimonium coram laico.*
12 *Causa quæ non est in cognitione, non est in pronuntiatione.*
13 *Iudex delegatus in causa ciuili non potest testem falsum coram se punire.*
14 *Iudex delegatus nullam falsitatem punire potest.*
15 *Iudicem ciuilem non posse falsum testem coram se punire extraordinariè.*
16 *Iudex delegatus non habet coertionem personalem licet minimam.*
17 *Iudex delegatus non potest mulctare contumacem.*
18 *Testis falsus punitus à iudice ciuili extraordinariè, an possit ordinariè puniri à criminali.*
19 *Falsitas nulla habet pœnam extraordinariam de iure.*
20 *Falsitas clerici testis coram iudice laico potest ab eo cognosci ratione causæ ciuilis.*
21 *Iudex laicus an possit se informare de delictis clerici testis coram se deponentis.*
22 *Iudex laicus non potest formare processum repulsæ contra testem clericum.*
23 *Iudex potest de notoria falsitate coram se commissa cognoscere.*
24 *Clericus producens falsum testem coram iudice laico, potest interrogari coram eodem, an velit vti depositionibus testium.*
25 *Interrogatio partis circa vsum testium quando permutatur.*
26 *Clericus producens falsam scripturam coram iudice laico, non potest ab eodem detineri.*
27 *Laicus falsum deponens coram iudice Ecclesiastico, potest ab eo puniri.*
28 *Iurisdictio ducitur præuenta etiam per citationem.*
29 *Falsitas commissa per laicum coram iudice Ecclesiastico est mixtæ iurisdictionis.*
30 *Falsitas laici punita per Ecclesiasticum potest iterum puniri per laicum.*

Clerici † de licentia Episcopi debent ferre testimonium coram iudice laico, *c. super prudentia, §. potest, versi. iubente Episcopo, & ibi gl. in verb. potest, 14. q. 2. c. quanquam. versi. si autem euenit, & ibi gl. in figuratione casus, in fi. eadem causa, & quæst.* quam esse communiter receptam opinionem probat Mascard. *de probationib. lib. 3. conclus. 1358. n. 32. & 61.* & Farinac. *in tract. de testib. q. 61. n. 83.* qui alios allegant, ergo videntur habilitati † à suo superiore, vt respectu illius testimonij, quod ferunt, effecti sint de iurisdictione secularium. Propterea dubitatur à scribentibus, quid si testimonium sit falsum, an iudex laicus possit in eos animaduertere, & vt plenius casus explicetur, declaremus quinque articulos circa falsitatem commissam à clericis & laicis coram vtroque iudice. 1 2

Primus articulus est: An clericus † falsum testimonium ferens coram iudice seculari possit ab eodem iudice puniri. Pro parte affirmatiua inducitur tex. expressus *in l. nullū C. de testib.* vbi hoc permittitur propter offensionem factam illi iudici, coram quo deposuit, & dicunt Bart. Bald. *in l. vnic. per illum text. ff. si quis ius dicen. non obtemper.* quod omnes iudices † possunt omnes inobedientes punire, & suam iurisdictionem pœnali iudicio defendere, & Bart. *in l. si quis obrepserit, in fin. ff. de falsis*, dicit, quando in actu iudiciario fit aliquod delictum coram iudice, vel à parte, vel à notario, vel à teste, vel aduocato, tunc iudex ille potest delinquentem punire ex suo officio, per *l. athletas, §. 1. ff. de his qui not. infam.* Couar. *pract. q. cap. 18. num. 8.* Angel. *in l. quoties, in fi. C. de iudi.* Propterea Roland. *in consil. 12. nu. 1. & seq. vol. 2.* concludit, testem † falsum effici de iurisdictione illius iudicis, coram quo deposuit; ergo testis examinatus Senis vigore literarum commissionalium iudicis Romani, si falsum deposuerit, dicitur factus de iurisdictione iudicis Romani, quia eius iurisdictio dicitur offensa, sed hoc intelligo, si iudex Romanus commiserit examen recipiendum secundum modum iudicij committentis, vt dixi supra *cas. 31. art. 1. in fin.* aliter recipere † debet secundum stylum curiæ Senensis, & tunc pro falsitate commissa effectus 3 4 5 6

Digitized by Google

fectua est de vtriusque foro, Ioan. de Anan. in c. 1. n. 18.
de crimine fals. Bald. in d. l. nullum, nu. 6. C. de testib. &
ibi Salycet. n. 9. vers. quod facit ad quæstionem, & ad hoc
vide Roland. in d. consil. 12. nu. 7. & 8. vol. 2.
7 Ex quibus apparenter videri potest, clericum † ferentem
falsum testimonium coram iudice laico, posse ab eodem punire, & hanc opinionem firmarunt,
gl. in d. l. nullum, in ver. præscriptionem, dum ait, quia sit
clericus, & ibi Cyn. & Bald. Item Alexand. in additionib. ad Bart. in l. 1. in 2. opposit. ff. de iudi. Marsil. in l. fi. n.
152. ff. de iurisdict. omn. iudic. Ioan. Sicard. in d. l. nullum,
n. 9. versi. quid autè si non sit in clerica, Lanfranc. in tract.
de confessionib. n. 13. versi. subiungit etiam, Bald. in l. 1. C.
quomodo, & quando iudex, quod si clericus prædicatur in
testem coram iudi. secular. &c. Monticul. in tract. de testib. rubr. testis punitio per quem.
8 Alij dixerunt clericum † falsum testem coram iudice laico, extraordinariè ab eodem puniri posse, Angel. in l. quoties, in fi. C. de iudic. Ita quod si executio facienda est in persona, reseruatur Episcopo, sed realem
executionem in bonis posse facere iudicem laicum.
Ita inprimis firmauit Federic. de Sen. in consi. 88. incip.
factum quod proponitur, quem sequuti sunt Doctores
Galli, Stephan. Aufrer. in repetit. clem. 1. de offi. ordinar.
nu. 18. versi. Feder. de Senn. & in versi. aqua igitur videtur consideratia. idem in tract. de potest. secul. in Ecclesia.
reg. 1. fallent. 2. Benedic. c. Raynutium, ver. & vxorem, decis. 2. nunner. 142. Chossan. in consuetud. Burgund. rubr. 1.
§. quinta, num. 82. Fraocifcus Marcus decis. 215. num. 1.
part. 1.
Contraria opinio est magis communis, & verior,
9 videlicet clericum † in casu prædicto nullo modo
posse per iudicem laicum puniri, neque in persona,
neque in bonis. Quem amplexi sunt, Innocent. Hostiens. Ioan. Andr. Anton. de Butr. & cæteri in c. verum,
de foro compet. & latius per Felyn. ibid. num. 5. versi. contra clericum falsum deponentẽ, Ioan. Andr. in c. at si clerici, de iudic. per text. in auth. statuimus, C. de Episcop. &
cleri. & in c. 2. col. 2. in fi. de crimine falsi, Ioan. de Anan.
in c. 1. nu. 2. & seq. eodem tit. Socin. in c. postulasti, quæ. 18.
de foro compet. Ancatan. in c. ea quæ, in quæ. 18. de regulis
iur. lib. 6. Bertachin. in tract. de Episcop. part. 5. lib. 4. nu.
63. Alexand. sibi contrarius in apostilla ad Bart. in d. l.
nullum, C. de testib. & ibi Salycet. num. 4. in fin. Alber. in
l. Presbyteri, num. 1. C. de Episcop. & cleric. Ias. in l. 1. §. qui
mandatam. nu. 7. ff. de iurisdict. omn. iudic. Marsil. in l. 2.
§. præterea, num. 07. ff. ad legem Corn. de falsis, Iacobin.
in l. quæsitum, ff. de testib. Ang. de malefi. in ver. falsario,
nu. 24. versi. nisi clericus, & ibi August. de Arimin. in additionib. Tiroquell. de retract. connent. §. 4. num. 10. Episcopus Minorensis in sua praxi Episcopali, part. 1. versi.
falsarij §. secunda pœna, versic. hoc fallit in clerico, Menoch. de arbitrar. iudic. quæst. 91. Alphanus collect. 972.
Anna singul. 135. Decian. in tract. criminal. lib. 4. cap. 9.
num. 22. Guido Pap. consil. 45. num. 4. Roland. consil. 12.
vol. 2. Surdus consil. 396. num. 27. & ita fuit pluries decisum in tribunalibus, Afflict. decis. 230. & ibi Vrsill. in
additionib. Capyc. decis. 5. nu. 13. Capella Tholosan. decis. 379. & de magis communi opinione testantur isti
Doctores, Couarru. practicarum quæst. cap. 18. n. 8. Boss.
in tit. de falsis, num. 110. Clarus in pract. crimin. quæst. 38.
versi. sed hic quæro, Farina. in tract. de testibus, quæst. 67.
§. 2. nu. 56. Viuios in commun. opin. ver. clericus, vbi acriter reprehendit Bart. eiusque rationes falsas dicit, atque concludit clericum à laico puniri non posse, Ignatius Lopez in additionib. ad pract. Bernardi Diaz super
cap. 93. vbi late Syntagma communium opinionum
in tom. 1. loco 1. cap. 5. col. penult. versic. clericus productus,
vbi post alios ait, quod reiectis omnibus rationibus
Andr. Barbar. contrarium sentientis in d. cap. verum, à
num. 52. vsque ad 62. de foro compet. tanquam friuolia,
hæc opinio est verior, atque communior, ideò amplectenda.
Sed ne stylum moderniorem in cumulando tantùm insequamur, quod in hac materia pro fundanda
iurisdictione Ecclesiæ vberius scribendum est, videamus, qua ratione hæc certior sententia subsistat:
prætermissis regulis generalibus, vt in cap. si diligenti,
cum similib. de foro compet. & auth. statuimus, C. de Episcop. & cleric. & quia clerici exempti † sunt à iurisdi- 10
ctione laicorum auctoritate Dei Optimi Maximi,
c. cum ad verum, c. duo sunt, c. Imperator, distin. 96. cum
aliis ad hoc allegatis per Bernard. Laurent. in tract. in
quibus casibus iudex secularis possit manus imponere in
Ecclesiastic. n. 5. credo veram rationem dari posse, quia
nos loquimur de clerico teste deponente in ciuilibus
cum licentia sui superioris coram iudice laico, cum in
criminalibus † testimonium ferre non possit, cap. testimonium, 11. quæst. 1. & ibi gloss. & Archidiac. nu. 3. in fin. 11
& Præposit. nu. 1. Abb. & Felyn. in c. de cætero, nu. 1. de
testib. etiam si veritas aliter haberi non possit propter
periculum irregularitatis, quam vel de præsenti, vel
aliquando in futurum incurrere possit, sed agitata
causa ciuili coram iudice laico, non venit criminalis,
vt probat Ancaran. in consil. 62. & Stephan. Aufrar. in
d. clem. 1. de offic. ordinar. num. 82. versi. ego ad istam partem, & quod non est in cognitione, † non est in pro- 12
nunciatione, textus est in cap. P. & G. de offi. delegat. &
c. cum dilecti. de rescript. ergo defectus iurisdictionis
non tantùm venit ex subiecto clerici, in quem iudex
secularis non potest manus imponere, sed etiam ex
parte sua, quia iurisdictione caret animaduertendi in
quemlibet falsum testimonium coram eo ferentem.
Sicut dicimus in delegato, † cui mandata est causa ci- 13
uilis, quod non possit testem falsum coram se deponentem punire, ita probant Guglielm. de Cuneo, &
Alberic. in d. l. 1. §. qui mãdatam. ff. de iurisdict. omnium
iudicum. sed debet remittere ad suum superiorem, per
tex. in §. si verò ignati, in auth. de testib. Idem firmat etiã
Alber. in l. imperium, versic. quæro an torquere sit mixti
imperij, ff. de iurisdict. omn. iudic. & Alex. in l. 2. ff. eodem
tit. & dicit Bal. in c. ex parte, in 2. de rescript. si quis produxit falsum rescriptum coram iudice delegato, † de- 14
bet illum remittere cum fida custodia ad ordinarium
vt eum puniat, non igitur iudex laicus potest testem
falsum coram eo deponentem punire. Et hanc partem respectu delegati sequuntur Immol. in c. dilectus
filius, de pœnis, & in c. 2 de falsis, Ant. de Butr. in c. vnic.
vt Ecclesiastica benefic. Ioan. Andr. ad Speculat. in tit. de
teste. §. opponitur, versi. sed quid de legata, Ancat. in consi.
174. circa primum dubium, Ang. in d. l. quoties, C. de iudic. & in l. si vacantia, C. de bon. vacant. lib. 10.
Neque vnquam mihi placuit illa responsio, iudicem † ciuilem posse huiusmodi falsum deponentem 15
punire pœna extraordinaria ratione contemptus, non
autem ordinaria, vt per Anan. in cap. 1. num. 16. de crimine fals. gloss. in d. l. nullum, & ibi Bart. & cæteris, cum
aliis per Farinac. de testib. in d. quæst. 67. §. 2. num. 38. Si
enim hoc esset verum ex ratione d. l. nullum, quia est
offensa illius iurisdictio, multò magis procederet in
delegato; qui est maior ordinario, c. sanè, c. pastoralis, de
offi. deleg. sed in delegatũ † non transit aliqua coertio 16

personalis, quantumuis minima, vt dicit Bart. *in l.2.& in l.magistratibus, ff.de iurisdi.omn.iudi.* Imò delegatus
17 nullo † modo potest mulctare contumacem, *l.2.§.fin. ff.de iudi.* Bar.& Doctores *in l.1.in prin.ff.si quis ius dic. non obtemp.* ergo tanto minus poterit punire corporaliter. Et ipse idem Farinac. *in d.§.2.nu.48.& seq.* cum multos allegasset ad probandum, delegatum in casu prædicto, posse punire extraordinarie, tandem concludit hoc esse verum, quando esset delegatus in causa criminali, quia aliquo modo haberet potestatem puniendi, aliàs nullo modo posset punire, vt declarat Couar. *in lib.practi. quæst.cap.18.n.8.versi.sunt tamen, & versi.idem erit.* Idem igitur dici debet de ordinario, nisi enim sit habilitatus ad animaduertendum in delicta, nullo modo potest testem falsum coram se deponentem punire, nam quod non est in cognitione, non est in pronũtiatione, vt dictum est. Et ad hoc est text. *in l.Diuus Pius ff.de falsis*, vbi pro mensura cuiuscunq; delicti constituendum in eos, qui apud iudices instrumenta protulerint, quæ probari non possunt, aut si plus eos meruisse videatur, quàm ex forma iurisdictionis pati possint, vt Imperatori describatur, æstimaturo, quatenus coerceri debeant, & ita posset conciliari cum *d.l.nullum*, quæ de iudice habente facultatem animaduertendi in facinorosos procedat, sed *d.l. Diuus Pius*, de eo iudice loquatur, cui hæc iurisdictio concessa non erat, aliter essent de directo contrariæ.

Et per *d.l.Diuus Pius*, videtur improbari illa magis communis opinio, de qua per Farinac. *in dict.c.67.§.2.*
18 *num.40.* vbi quod testis † falsus punitus à iudice ciuili extraordinariè, potest puniri pœna ordinaria à criminali. Nam lex illa dicit, aut si plus eos meruisse videãtur, quàm ex forma iurisdictionis pati possunt, Imperatori rescribendum, sed cùm testes falsi pœna legis Corneliæ puniendi sint, de qua *in l.1.§.fin.ff.de fals.& in §.item lex Cornelia, Instit. de publ.iudi.* & in legibus
19 Iurisconsultorum de hac pœna extraordinaria nulla † fit mentio, quam Doctores, ad euadendas difficultates legum, inuenerunt, non ergo possent iudices meri ciuiles, coram quibus falsum testimonium latum est, hanc pœnam imponere, tanto magis, quia opinio Bartol. est fundata *in leg.prætor edixit, §.1.ff.de iniur.* vbi quod electa vna pœna, licet minor, non potest ad alteram haberi recursus. Quare concludo iudicem ciuilem illius causæ, coram quo deposuit clericus, non solum non posse in clericum, si falsum coram se deposuerit, animaduertere, ex eo quia caret iurisdictione contra clericum, sed quia caret iurisdictione contra quemlibet falsum testem.

20 Secundus articulus est: Falsitas † clerici testis coram iudice laico, licet non possit cognosci ab eodem iudice ad effectum puniendi, vt diximus in præcedenti articulo, poterit tamen cognosci ab eodem iudice per modum exceptionis, ad effectum expediendi causam, adhibendo, vel repellendo fidem ab eius testimonio. Ista est receptissima sententia, quam probat, & attestatur Couarr. *in d.c.18.in fi.versi.illud verò existimo.* Bald. *in l.1.n.26.C.quomodo,& quando iudex,* Ancar. *in d.c.ea quæ, in q.21. de reg.iur.lib.6.* post Innoc.& Hostiens. *in c.verum, de foro compet.*& alios quos allegat Steph. Aufrer. *in repet.clem.1.de offic.ordin.nu.81.in princ.* Surdus *in cons.396.n.27.in fi.vol.3.* Thomas Triuisan. *in decis.8.nu.5.lib.2.* post Abbatem *in d.c.verum, nu.20.& seq.* quem allegat, & de communi testatur etiam Farinac. *in d.§.2.in fin.& in tit.de inquisitione, q.8. num.26.in fin.*

Declaratur hic articulus, vt procedat, quando iudex † ex eisdem actis vult se informare de dictis ex- 21
ceptionibus contra clericum testem productum, secus est, si vellet formare nouum processum, vt fit in regno Neapolis, vbi publicato processu datur terminus ad repulsandum dicta, & personas testium, de quo per Carauitam *super ritu 282. magnæ curiæ Vicariæ Neap.* & Marant. *de ordine iudi.part.6.in §.tertius decimus actus*, & Capyc. *decis.62.* tunc enim iudex † laicus 22
hoc non posset, etiam ad effectum expediendi causam principalem, quia infamia irrogaretur ipsi clerico, vt dicit Ancar. *in dict.quæst.21.versi.hac ergo ratione videtur remittenda cognitio ad Episcopum, postquam potest clericus ex probatione tali, sine cognitione grauari,* & pro hoc facit doctrina Nicolai Eimerici *in directorio inquisitorum, part.3.q.73.in princ.& n.4.* tunc iudicem † pos- 23
se de falsitate coram se commissa cognoscere, quando de ea constat notoriè, & manifestè, puta quod sit testis confessus, vel cõuictus, absque eo quod formetur nouus processus, quia tunc ipse iudex non posset. Et quãdo notoriè constat de falsitate clerici testis coram iudice laico, an ex eius actis possit condemnari à iudice Ecclesiastico dicam infra.

Tertius articulus est: Clericus † producens falsum 24
testem coram iudice laico, licet non possit puniri ex dictis in primo articulo, potest tamen interrogari, an velit vti dispositionibus testium, nam cùm aliquando agens in iudicio siue reus, siue actor sit, possit se excusare à pœna falsitatis, introductũ est, vt interrogetur † 25
an velit vti depositionibus testium, vt probat Bossius *in tit.de falsis, nu.116. & plurib.sequentib.* de qua interrogatione latè per Fel. *in c.præsentium, de testib.*& Affli. *in decis.189.*& ibi Vrsill. alios congerit atque Franch. *decis.173. in fi.* potest igitur clericus actor coram iudice laico interrogari, an velit vti dispositionibus testium, saltem ad effectum amittendi causam, sicut quilibet alij amittunt, qui falsitatem in ea committunt, ex latè deductis per Boer. *decis.291.*

Quartus articulus est: Clericus † si producat fal- 26
sam scripturam coram iudice laico, neque potest detineri ab eodem iudice, ita dixit Hostiens. *in cap.super eo, de crimine falsi,*& sequitur Archidiacon. *in c.in memoriam, distinct.19.*& vtrumque sequitur Luc.de Penna *in l.nullum, col.2.versi. secundo quæritur, C.de veteranis, lib.12.* atque Ancaran. *in d.c.ea quæ, in 21.q.de regulis iuris lib.6.*

Quintus articulus est: Si laicus † falsum deposue- 27
rit coram iudice Ecclesiastico, poterit ab eodem iudice puniri, ex regula *d.l.nullum, C.de testi.* quia offensę sunt aures iudicis Ecclesiastici, qui etiam criminaliter procedere potest, & probauimus supra *in 2.part. cap.35.* Episcopum in casibus suæ iurisdictionis habere capturam, & punitionem personæ: Et hæc clarè procedunt, quando falsitas est notoria ex actis curiæ Ecclesiasticæ, vt quia confessus, vel conuictus est, quo casu, etiam præsupposito quod iudex laicus posset contra hunc falsarium animaduertere, posset iudex Ecclesiasticus illi inhibere, vt probat Socin. *in consil. 237.vol.2.* vbi quod in casibus mixtæ iurisdictionis, si iudex Ecclesiasticus præuenisset, potest inhibere, & excommunicare iudicem laicum ne procedat, & de hoc scripsi in 2.*part.cap.2.*& dicitur iurisdictio † prę- 28
uenta, etiam per citationem, *leg.si quis postea, ff.de iudicii.* Bald. *in l.plurib.de legat.3.* quod multò magis procedit, quando falsitas commissa ex eisdem actis notoria apparet.

Sed

Sed quid si faciendus sit nouus processus contra
restem laicum falsarium coram Ecclesiastico produ-
29 ctum, certè reus laicus † de iurisdictione secularium
est, & vbique delinquit ab eodem puniendus est, &
quod hæc falsitas sit mixtæ iurisdictionis, scripsi su-
pra *part. 2. cap. 34.* & probat Afflict. *in decis. 230.* & ibi
Vrsil. & Franch. *in decis. 147.* propterea inibi iudica-
tum est, præuentione decidi hunc casum: Verum si
30 iudex Ecclesiasticus † præuenisset, atque suam cano-
nicam pœnam imposuisset, non impeditur postea iu-
dex secularis alteram pœnam de iure ciuili reo infer-
re, vt ibi per Afflic. vt delicta, pro bono publico, sicut
conuenit, puniantur.

CASVS CXXIX.

Ecclesiasticum quemlibet assassinum posse puniri à iudice seculari, præcedente sententia declaratoria delicti per iudicem Ecclesiasticum.

SVMMARIA.

1 *Assassinium quando dicatur committi.*
2 *Assassini homines qui dicti sunt, & vnde originem habuerunt.*
3 Cap. 1. de homicid. lib. 6. *quando intelligatur.*
4 *Assassinij crimen committitur etiamsi alter Christianus mandauerit alterum occidi mediante pecunia.*
5 *Assassinus est, qui aliquo sibi dato delinquit.*
6 *Mandantes assassinium fieri puniuntur de eodem.*
7 *Assassinatus delictum perpetratur etiam per promissionem.*
8 *Etiam sine promissione, ad complacentiam.*
9 *Clericus assassinus est diffidatus à populo Christiano, & potest à laico puniri.*
10 Cap. 1. de homicid. lib. 6. *comprehendit quoscunque in dignitate positos.*
11 *Cardinales non ligantur constitutione generali.*
12 *Cardinales sunt maiores Episcopis.*
13 *Cardinales comprehenduntur sub dispositione* c. 1. de homicid. lib. 6.
14 *Dictio,* quicunque, *geminata comprehendit adiecta.*
15 *Dignitate maiori praediti debent esse plus aliis à fraudibus alieni.*
16 *Iudex laicus potest clericos assassinos punire, duobus concurrentibus.*
17 *Assassinij commissi declaratio debet fieri per iudicem Ecclesiasticum antequam clericus puniatur à laico.*
18 *Iudex laicus quando possit procedere contra laicum absque degradatione.*
19 *Degradatio requiritur in atrocissimis, etiam stante incorrigibilitate.*
20 *Iudex an possit cognoscere de qualitate sua iurisdictionis.*
21 *Iudex laicus non potest cognoscere in clericum etiam de qualitate assassinij notorij.*
22 *Assassinium an committatur sine reciproco consensu mandantis, & mandatarij.*
23 *Iurisdictio laicarum in clericos assassinos vbi fundata est.*
24 *Bannire, & diffidare, idem est quod statuere, vt impunè possit occidi.*
25 *Declaratio delicti semper spectat ad Ecclesiasticum, quando pœna per seculares exequenda est in clericum.*

DE assassinio pertractantes respectu iurisdictionis laicorum in clericos ad intelligentiam text. *in c. pro humani. de homicid. lib. 9.* quatuor articulos expediamus.

Primue articulua est: Assassinium † dicitur com- 1
mitti etiam si Christianus mandauerit alteri Chri-
stiano, vt alterum Christianum occideret, idque pa-
ctum inter eos fuerit mediāte pecunia. Nam licet (ad
intelligentiam *d. c. 1. de homic. lib. 6.*) vt scribit Volater-
ran. *in lib. 11. c. de sectis.* Sytiæ assassini dicerentur † ho- 2
mines Sytiæ, à pueritia ita instructi, vt inimicos Re-
gis, aut domini, cui obediunt, eius mandato occiderent, & Paulus Æmilius Veronēsis *in li. 5. de rebus gestis Frācorum in vita Ludouici XII. & li. 7. in vita D. Lud. secūdum* Duerenum *in li. 2. disputat. animaduersariarū,* scribat Assassinos fuisse gentem obscuram, sed formidolusiorem magis Regibus, & Imperatoribus, fuisseque circiter seaaginta hominum millia, & babuisse decē oppida, atque fuisse in Phœnicia, ibi fere, vbi antiquitus habitabant Esseni, profectos verò fuisse istos assassinos ex Persia, & Mahumeticam superstitionem coluisse, & sanctissimos à Barbaris fuisse existimatos, ac nulla bonorum cupiditate detentos inter se vixisse vnanimiter, nec vnquam de Imperio, & magistratu contendisse: Fuisse autem ipsos [illegible] ea opinione, quod nihil melius fuisset in hac vita, quàm pro salute publica mori cum opus esset. & ita animo fuisse affectos, vt crederent se Dei beneficio futuros immortales, si sectæ suæ hostes occiderent: Cui verò forte obtigerat prouincia occidēdi vnum ex proceribus Christianis, illū consueuisse se immiscere tanquam vnū ex nostris turbæ nostrorum, & per fallaciā interficere neq; abstinuisse, licet de euasione desperaret. A duobus autē assassinis confossum fuisse Tripoli Raimundū Com. Tripolitanum, qui infestabat eam gentem, & eius casu cæteros Principes fuisse factos cautos, & adhibuisse sibi custodes corporis. Item Beatus Antoninus *in tract. de excom. c. 4.* dicit, assassini fuerunt, & fortè adhuc sunt quidam infideles, qui ex quibusdam falsis opinionibus, in quibus fuerunt enutriti, mittebantur ad occidendum quoscunq; Christianorum, non curantes si propterea etiam ipsi occidendi essent. Contra quos Innoc. Papa IV. statuit dictam decretalem. Itē Frater Leād. *in descript. Ital. de Calabria septima regione Italiæ,* scribit; Assassinus primo fuit nomen quorundam populorum, qui cœperunt occidere homines in viis publicis, Indifferenter, vt eos spoliarent, vnde tractum fuit vocabulum Assassini, & illis impositū, qui aliquē occidunt, vt illum spolient, licet illi non ducant originem ab illis populis. Item Albe. *in dictionar. in ver. assassinus,* dicit, fluxit à quibusdam populis infidelibus, qui ex quibusdā falsis opinionibus mittebātur ad occidendū Christianos, contra quorū pestē, & receptatores, statutæ fuerunt grauissimæ pœnæ, vbi allegat d. c. 1. Idem Alb. *in ver. Asisi,* dicit, Asisios dici etiā posse assassinos, sicut enim assassini exponunt se morti, vt dominis suis obediāt in malū, sic & Asisij aliquādo dominis suis adducunt mulieres, quod est prohibitū per *auth. de lenonib.* & sicut assassini sunt homicidæ corporum, sic & isti animarū, & hæc omnia latius habētur per Host. *in c. penul. de cler. nō resident.* gl. *in d. c. 1. in ver. formidant?,* Sum. Syluest. *in ver. assassinus. n. 1.* Sum. Angelica *in eod. ver. in princ.* Sūma Armil. *in eod. ver. & in ver. excōmunicatio. c. 67.* Francis. de Plat. *in tract. de excōmunicatione, in princ. n. 15.* & latius per Couar. *in l. 2. var. resolut. c. 20. n. 9. versic. primo, secundo & tertio.* Na-

uatr. *in suo manuali, cap.27. num.* 135. qui alios referunt atque conantur probare, *d. cap.1. de homicid. lib.6.* contra hoc assassinorum genus disponere.

3 Nihilominus dispositio *d. c.1.* communiter intellecta est, vt procedat etiam in illis Christianis, qui pretio recepto, vel pacto similium alterum occiderint, licet non ducant originem ab illo hominum genere, quia in locum illorum sunt subrogati, & sic sapiunt illorum naturam, ex regula *l. si enim, §. iniuriarum, ff. si quis cautionib.* & quia decies millies dispositio *d. c.1.* fuit sic intellecta, vtique mutāda non sūt, quæ certam semper interpretationem habuerunt, *l. si de*
4 *interpretatione, ff. de legib.* & quod crimen assassinij † dicatur committi, etiam si quis Christianus alterum occiderit mediante pecunia, vel pacto similium, probant infra scripti Doctores, qui alios referunt, atque attestantur de cōmuni opinione, Clar. *in §. assassiniū, col.1.* post Bossinū *in tit. de mandatis ad homicid. nu.16.* dummodo interfectus fuerit Christianus, vt dicit Io. Andr. *in d. c.1.* quem sequuntur communiter Doctores, de quo attestatur Alex. *in consil.* 166. *in fin. vol.6.* Carrer. *in pract. crimin. §. circa, num.*15. & hanc sententiam omnium consensu esse stabilitam, inquit Petr. à Plaza *in epitom. delict. cap.19. num.* 8. Decian. *in tract. criminal. lib.6. cap.28. num.*18. Farin. *de inquisitione, quæst.8. num.*83. Marsil. *in pract. crimin. §. examinanda, col.4. & §. diligenter, num.*166.

5 Bartol. *in l. Cicero, ff. de pœnis*, assassinum † esse ait, qui pecunia, vel aliquo sibi dato delinquit, Alexand. *in l.1. §. hæc actio. ff. de eo, per quem factum erit.* Bart. *in l. non solū, §. si mandato. ff. de iniur.* si quis facit, vel fieri facit homicidium mediante pecunia, dicit esse assassinium, & sequitur Ang. *l. in 1. ff. de sepulcr. viol.* assassinos dicens, qui pecunia corrupti, delicta faciunt quo
6 casu ait puniri ne dum qui faciunt, sed qui † mandant de eodē delicto, sequitur Paris de Put. *in tract. de synd. in ver. inquisitio,* Frāc. *decis. Neap.* 176. cum aliis per Couar. *in d. c.20. n.10. v. quarto eadem ratione,* & dicit Frācis. Curt. *in cons.* 20. quod per permissionē factā alicui vt delictum committat, dicitur perpetratum delictū
7 assassinatus, † imo Io. Andr. *in c. penult. de cler. non residen.* quod ne dum si pro pecunia, sed etiam vt complaceat alicui, quis delictum committat, dicitur perpetratum delictum assassinatus, vt etiam sequitur Grammat. *in voto criminal.* 9. *in princ.* Soc. *inter consilia Curty in d. consi.20. num.* 43. *vers. omitto postremo, etiam quod occisi res esset.* vt etiam de tali casu loquitur Aretin. *in consil.*163. *num.* 17. Imo etiamsi nihil sit da-
8 tum, vel promissum occidenti, sed occidens † motus fuerit, vt alteri complaceret, adhuc dicitur occidisse per assassinium, vt dicit Ioan. Andr. *in d. c. pen. de cleric. non resident.* Grammatic. *d. voto 9. num.*3. quod saltem procedit quando suberat verisimilis spes consequendi beneficium, siue remunerationem ab eo, cui complacere volebat, vt declarat Carrer. *in pract. crim. § circa.*

9 Secundus articulus est: Clericus † assassinus cum sit à toto populo Christiano diffidatus, potest à iudice seculari puniri absque vlla degradatione. Hæc est dispositio *d. c.1. ibi, clericus, qui horrenda inhumanitate detestādaq; sæuitia per assassinium quempiā interfici fecerit, sit cum omnibus bonis mundanis, tāquā Christianæ religionis æmulus à toto Christiano populo perpetuo diffidatus, &c.* quæ verba denotant, quod per iudicē secularem, & alios impunè occidi possit, vt declarant ibi Gemin. & Franch. *in.10. not.* Angel. *in consil.14. nos Calvin. col.2.* Andr. Babat. *in tract. si clerici, n.129. de iudic.* Couar. *in lib.2. var. resol. c.20. num.*10. *& in lib. pract. q. c.22. n.2. versic. primum etenim illud constat.* Diaz *in sua pract. canonic. c.96. n.4. & ibi* Ignat. Lopez, Steph. Aufrer. *in tract. de potest. secul. in Ecclesia. reg.1. lim.18. n.* 26. motus, quia idem est bannire, & diffidare, quod statuere, & præcipere, vt impune occidi possit, vt notat Cyn. & alij *in l. reos, C. de accusat.* idem notat Speculum aureum *in 4. part. distin.11. n.76.* & ad hoc cumulantur plurimi Doctores per scribentes practicam criminalem, Clar. *in §. fin. q. 36. versic. sed quæro.* Boss. *in tit. de foro compet. n.*141. Marsil. *in pract. crimin. §. diligenter. n.60. & in d. §. examinanda, num.* 25. Practica Corradi, *in tit. de inquisitione, n.8. in 18. fallent.* vbi quod ita seruatur in practica, Grammat. *voto* 8. *& voto* 9. Boer. *decis.69. num.*18. Capyc. *decis.155. num.*26.

Tertius articulus est: Cum hoc crimen sit adeo atrox, enorme, & Christianæ religioni perniciosum, ideo voluit Summus Pontifex sub dispositione *d. † c.* 10
1. de homicid. lib.6. comprehendere omnes, & quoscunque personatus, etiam quauis suprema dignitate fulgentes. Et quod comprehendat Imperatorem, dixit Ioan. Andr. *in d. c.1.* quem sequitur Couar. *in d. c.20. n. 10. versic. primum fere censeo, in fin.*

Sed videtur, quod non comprehendat Dominos Cardinales, † quia nulla constitutio ligat ipsum con- 11
dentem Principem, *l. Princeps. ff. de legib. l. digna vox. C. eod. tit.* natura enim canonum est ligare subditos tantum, non seipsos, *c. quod autem. de senten. excommun.* sic econtra concedens indulgentiam, siue remissionem illa vti non potest, Specul. *in tit. de pœni. & remiss. in fi.* Ioan. Andr. *in reg. non licet, in mercu.* Sed Domini Cardinales sunt pars corporis ipsius Papæ, *c. nouit. & cap. quanto, de his quæ fiunt à Prælat.* & latè scribit de hoc Barbat. *in tract. de præstantia Cardinalium, part. 1. q.2.* ergo Cardinales non videntur comprehensi sub hac generali, & odiosa dispositione, & ad hoc est textus *in c. cum periculosum, de sentent. excomm. lib.6. in versic.* nisi de Episcopis, vel eorum superioribus expressa mentio habeatur, sed Cardinales sunt Prælati † supe- 12
riores Episcopis; ergo, &c. & ideo Ioan. de Lignano *in c.1. de cleric. non resident.* & Doctores omnes *in c.1. de schismat. li.6.* dicunt, dispositionem *d. c. quàm periculosum,* non habere locum in Cardinali propter coniunctionem, quam habent cum ipso Papa, *c. requisiuisti, de testam.* & hanc opinionem latissimè probat Barb. *in d. tract. de præstantia Cardinal. part.1. quæst.7.*

Verior tamen est opinio, Dn. Cardinales † compre- 13
hendi sub dispositione *d. c.1.* cum enim agitur de salute animarum; & euitando peccato, dispositio correctoria, & odiosa de tali materia loquens, extenditur ex rationis identitate, Io. And. *in c. ex tenore, qui fil. sint leg.* quem ibi sequuntur Ant. de Butr. & Abb. Idem Abb. *in c. quæsiuit, de diuort.* Bar. *in auth. sacramenta puberum vers. quæro vtrum ista, C. si adu. vend.* sed dispositio *d. c. 1.* respicit fauorem animarum, vt dicit ibi text. & ideo licet loquatur de Principe, Io. Andr. extendit ad personas etiam maximi gradus supra Principem, ex quo constitutio illa respicit fauorem animarū, & Reip. sequitur Capyc. *in d. dec.155. n.23.* Item propter dictionē
quicunque † geminatā, ibi expressā, quæ cōprehendit 14
et à odiosiora, Soc. *in cons.47. n.30. vol.4. & cons.3. n.23. vol.3.* Corn. *cons.237. n.16. vol.4.* Dec. *in cons.599. n.2.* Crauet. *cons.308. n.3.* Rola. *cons.5. n.44. & cons.91. nu.40. vol.1.* & maximè in materia fauorabili, vt per eundem Rola. *in cōs.12. n.36. vol.4.* Neq; obstat, quod de eis expressa

preſſa mentio fieri debuiſſet, quia propter honeſtatem religionis, & ne Chriſtianis detur ſcandalum, quod prædicti ſupremi Prælati huiuſmodi delicta faciant, pretermiſsi ſunt, tacitè autem comprehenſi & certè mente præconcepti per illa verba, *quicunque Princeps, Prælatus, ſeu quauis Eccleſiaſtica perſona,* quo caſu comprehendi Cardinales, probant Felyn.*in c.ad aures,nu.31.de reſcript.* & Caſſador.*deciſ.38.nu.5.de reg.Cancell.* eſt altera ratio. Nam cum maiori digni-
15 tate ſint † præditi, opus eſt, eos plus aliis à fraudibus eſſe alienos, iuxta notata *in cùm quidam, de iureiuran. & l.Presbyteri,C.de Epiſcop.& cler.* facit text.*in clem.1. de renunciat.* & ideò Sarnenſ. *ſuper reg. de infirmis reſignantibus*, alios citans, concludit *in d.c.*comprehendi etiam Dn.Cardinales.

16 Quartus articulus eſt: Iudex laicus † poteſt clericos aſſaſsinos punire, duobus concurrentibus. Primo, quòd qualitas aſſaſsinij probata ſit concludenter, ita voluit Io.Andr.*in d.c.1.*Dec.*in conſi.13.vol.2.*Grammat. *voto 11.n.5.*Fabius Monteleo *in ſua pract.arbitraria, in 2.part.ſeptima partis,n.22.* Auguſtin.de Arimin.*in additionib.ad Angel.de malefic. in ver.fama publica,nu.22.* Marſil.*in pract.in d.§.examinanda, nu.24.& in l.1.C.de rapt.virgin.nu.106. & conſi 127.nu.7.* Paul.Merenda *in conſil.88.nu.7.tom.2.conſil.criminal.* & Matthæus Brunus *in conſil.115.n.79.in d.tom.2.criminal.* qui in ſpecie loquitur in Presbytero inquiſito de homicidio cum qualitate aſſaſsinij, & concludit poſt Grammat. *in d.voto 11.in fin.* & Carret. *in d.§.circa,num.13.& 14.*quod probatio debet eſſe concludens, facta per argumenta probabilia, quæ intelligantur, & declarentur eſſe iudicia indubitata, ſecundùm Felyn. *in c.afferte,limit.3. de præſumptionib.*

Secundò requiritur iudicis Eccleſiaſtici declaratio,
17 † quod delictum commiſſum fuerit per aſſaſsinium,& pendente dicta declaratione, iudex laicus non poteſt in Eccleſiaſticos exequi pœnam *d.c.1.*neque etiam detinere,ita conſuluit Cardinal.Alban.*in conſi.13.*& ſcribit Placa *in lib.1.epitom. delict.c.19.nu.27.*& poſt Carrer.& alios, quos refert, atteſtatur hanc eſſe communē opinionem Ignatius Lopez *in additionib. ad pract. Diaz.ſuper d.cap.96.verſic.notabis tamen vtiliter,* & licet Clarus *in §.fin.quæſt.30. verſic.ſed quæro.* & Capyc. *in deciſ.155.num.25.* dicant contrarium obſeruari apud ſuos,tamen hæc obſeruantia non potuit præiudicium afferre ordini Eccleſiaſtico,aliter eſſet contra libertatem Eccleſiæ,vt plenè ſcripſimus ſupra *caſu 63.& caſu ſeq.& caſu 81.*

18 Nec obſtat, quod iudex † laicus poteſt procedere contra clericum abſq; degradatione, qua ratione motus fuit Decian.*in conſil.82.vol.2.* ad probandum hanc declaratoriā iudicis Eccleſiaſtici non requiri. Quia vtrumque poteſt ſtare, & iudicem laicum procedere contra clericum aſſaſsinum abſque degradatione, ex indultu Papæ, ad notata per gloſſ. *in c.laicis,17.qu.7.*& Cardinal.*in c.perpendimus,n.6.& 7.de ſentent.excomm.*
19 quæ degradatio † in cæteris delictis atrocioribus per clericum patratis requiritur, etiam ſtante incorrigibilitate, cum iudici ſeculari puniendus traditur, vt in ſequenti caſu exarabo. Atque ipſum iudicem ſecularem non poſſe procedere ad executionem dictæ pœnæ, niſi prius facta declaratione per Eccleſiaſticum, alias ſequeretur, quod clericus ex ſola imputatione aſſaſsinij amitteret priuilegium clericatus, quod non reperitur diſpoſitum, & eſt contra omnes iuris regulas,debet enim plenè de eo conſtare, vt aſſaſsinij pœnæ exequi poſſint,vt dixi. Et illa regula, quod idem iudex † poſſit cognoſcere de qualitate ſuæ iuriſdictio- 20
nis,de qua plenius ſcripſi ſupra *in 2.part.* non procedit in iudicio contradictorio, Fely. *in c.ſi clericus laicum, col.2.verſi.prima concluſio.de foro compet.*& de communi atteſtatur Alex.*in conſi.1.col.2.vol.4.*

Neque poſſet de hac qualitate † cognoſcere idem 21
iudex laicus, quando delictum aſſaſſinij eſſet notoriū, vt dicebant Grammat. *in d.voto 11.*& Capyc.*in d.deciſ.112.* quia poteſt dari factum notorium, ſed dubitetur de definitione ipſius.Exemplum ſit hoc,clericus mādat Titio, vt occidat Sempronium, promittendo equum, quo caſu aſſaſſinium eſſe commiſſum ex ſola promiſſione,dixi ſupra *art.1.* Titius ipſe,non acceptādo promiſſionem, occidit, dubitari poteſt an hic caſus comprehendatur ſub definitione aſſaſſinij, quia † 22
non habet requiſitum ipſius,videlicet conuentionem, mediante reciproco conſenſu inter mandantem, & mandatarium, vt dixerunt Bald. *in d.conſil.383. vol.5.* Corn.*in conſi.249.col. 2. vol. 1.* per regulam *l.1. §.conuentionis, ff.de pact.* & plenius ſcribit Grammat. *in d.voto 11.n.19.*& Paul.Merenda *in d. conſi.88. n.15. & 17. tom.2.conſi.criminalium*, qui ad caſum aſſaſſinij inducendum,conſiderat promiſſionem alteri factam fuiſſe acceptatam, pro quo etiam videndi ſunt Gabriel. *in comm.concluſ.tit.de criminalib.concluſ.1.col.fin.* & Petr. Plac.*in d.lib.1. epit. delict.c.19.n.10.verſi.rurſus,articulus iſte iuris eſt*, nec poteſt dici ſecularem iudicem cognoſcere de facto,quia factum non impugnatur, & declarare hunc articulum iuris non pertinere ad iudicem ſecularem propter magnum præiudicium iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Denique ſi diceremus iudicē laicum hoc poſſe declarare, ſequeretur quemlibet alterum priuatum poſſe idem facere,iuriſdictio enim † 23
laicorum in clericos aſſaſſinos fundatur in illis verbis *d.c.1.*videlicet, ſit cum ſuis mundanis opibus, tanquam Chriſtianæ religionis à toto populo Chriſtiano perpetuo diffidatus,ſed idem eſt bannire,ac † diffi- 24
dare, quod ſtatuere & præcipere, vt impunè occidi poſſit;ergo aut debemus dicere ſolum iudicem Eccleſiaſticum poſſe clericum aſſaſſinum declarare,& poſtea pœnas *d.c.1.* debere exequi: Aut quemlibet, etiam priuatum poſſe clericum aſſaſſinum occidere, declarando ipſum aſſaſſinum, cum reſpectu verborum iuriſdictionis laicalis *in d.c.1.* non ſit maior ratio de iudice,quàm de quolibet altero priuato,& quàm ſit hoc abſurdum cuique patet.Propterea ſequendo communem opinionem concludo, quod declaratio † delicti 25
pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, vnde ſi ſecularis iudex perueniſſet aliquo modo, poſſet iudex Eccleſiaſticus vti remediis Eccleſiaſticis.

CASVS CXXX.

Clerici committentes delicta atrociſſima propter quæ mereantur depoſitionem, non aliter eſſe tradendos curiæ ſeculari, niſi data eorum incorrigibilitate.

S V M M A R I A.

1 *Clerici committentes delicta atrociſſima an tradantur curiæ ſeculari,etiam ſine incorrigibilitate.*
2 *Eccleſia non infligit pœnam mortis.*
3 *Incorrigibilitas non conſideratur in crimine falſi.*
4 *Clericus degradatus nunquam tradendus curiæ ſeculari,niſi data incorrigibilitate:*

5 *Opinio*

Digitized by Google

5 *Opinio illa est amplianda, quæ habet regulam iuris pro se.*
6 Cap.cum non ab homine, de iudiciis, *loquitur de omni crimine atrocissimo.*
7 *Dictio* quibuscunque *quomodo ampliet dispositionem.*
8 *Dictio* ita quod, *quomodo intelligitur.*
9 *Iudex laicus habet iurisdictionem in clericos incorrigibiles in atrocissimis.*
10 *Clerici enormitatibus se immiscentes non perdunt priuilegium clericale sine incorrigibilitate.*
11 *Clerici ob crimina enormissima depositi, quando detrudantur in monasterium.*
12 *Clerici committentes delicta reipublicæ perniciosa, non sunt tradendi curiæ seculari.*
13 *Nisi consulto Romano Pontifice.*

PRo resolutione præsentis casus, sciẽdum est, quod
Doctores attestantur esse communem opinionẽ
1 pro vtraque † parte, siquidem Abbas *in cap. at si clerici, numer. 39. de iudic.* defendit clericum committen-
tem homicidium qualificatum debere deponi, & tra-
di curiæ seculari, etiam non expectata eius incorrigi-
bilitate, per text. *in c. 1. de homicid.* vbi si quis per indu-
striam occiderit proximum suum, ab altari meo euel-
les eum, vt moriatur. Verbum, *euelles*, intelligendum
est de clerico homicida, qui ab altari cui seruit, dicitur
euelli, non autem laicus, & dum dicitur, *moriatur*, in-
telligi debet per ministrum iustitię secularis, quia Ec-
2 clesia † non infligit pœnam mortis, sed solùm degra-
dando tradit curiæ seculari. Eandem opinionem te-
net Abb. *in c. nonnullus, per illum text. de verb. signific.* vbi
tex. loquens de crimine falsi, dicit, si quis propter hoc
crimen, vel aliud flagitium graue, nõ solùm damnabi-
le, sed etiam damnosum fuerit degradatus, tanquam
exutus priuilegio clericali, seculari foro per conse-
3 quentiam applicetur, neque in crimine † falsi potest
considerari aliqua incorrigibilitas. Et hanc opinio-
nem sequuntur Ancaran. *in consi. 158.* Barbatia *in consil. 65. col. 3. vol. 1.* Felyn. *in c. 1. num. 49. de constitutionib.* Al-
ciat. *in c. cum non ab homine, n. 22. de iudic.* & hanc esse
magis communem opinionem attestatur Guglielm.
de Benedict. *in quæst. de homicidio, num. 40. in fin. posita post repetit. c. Raynutius,* Clarus *in fin. quæst. 36. versic. pariter etiam,* & ita pluries fuisse iudicatum, attestantur
Bernard. Diaz *in sua pract. cap. 96.* Guido Pap. *deci. 121.*
& Episcopus Scalens. *in tract. de censuris & irregularitatibus, tit. de depositione, & degradatione, ca. 14. per tot.*
qui alios referunt.

Contrariam verò partem, videlicet quod clericus
4 degradatus † propter quoduis enorme delictum, non
aliter tradendus sit curiæ seculari, nisi sequuta incor-
rigibilitate esse magis communem opinionem, & ve-
riorem attestantur, & probant Petrus à Plaza *in lib. 1. epitom. delict. c. 22. n. 43.* Villalob. *in commun. opin. ver. clericus, nu. 82.* & Bonacoss. *lib. 1. vers. clericus si per insidias, col. 2. in fi.* Couar. *in d. lib. 2. variar. resolu. c. 20. n. 7. versic. & tamen maximam dubitationem, & versi. quibus ego libenter accedo,* Aret. & Dec. *in d. c. cum non ab homine,* qui alios referunt.

Vnde stante re dubia, datur remedium, quod illa
5 opinio † sit amplectenda, quæ fauet parti, habenti
pro se aliquam regulam iuris, ita docet Mathesilan. *in tract. de electione veriorum opinionum, col. 4. post princ. versi. aut sumus in materia,* & Anton. Maria Cotat. *in tract. de commun. opin. lib. 2. tit. 9. casu 32. versic. secundum est remedium.* & latius scripsi *in mea methodo consulendi & iudicandi, in c. de constitutione legitima super Dd. opi.* Sed
in ista materia ponitur regula clericũ degradatum nõ
aliter esse tradendum curiæ seculari, nisi sit incorrigi-
bilis, & hic casus non reperitur expressè in iure Cano-
nico limitatus, sicut expressè comprehensus sub regu-
la, ergo nullo modo clericus depositus seculari curiæ
tradendus puniendus est, nisi fuerit incorrigibilis.

Hanc veram opinionem efficaciter probat Dec. *in d.* † *c. cum non ab homine,* præsupponendo primum di- 6
ctum dictæ dispositionis loqui in omni crimine; licèt
atrocissimo, vt illa verba demonstrant, & probatur
per pronomen *quibuscunque* † ibi positum, quod am- 7
pliat, & extendit generalitatem dispositionis, *l. qui autem, §. si. ff. de constit. pec. vers. quibuscunque verbis, c. quia plerique. de offi. ordinar. li. 6.* & latè scribunt Decian. *respons. 35. n. 23. vol. 3.* pronomen *quibuscunque* compre-
hendere omnem significationem verbi, cui adiicitur,
etiamsi sit impropriissima, Bald. *in l. 1. q. 34. ff. de rer. diuis.* Decius *consil. 599. num. 2.* & dicit Bart. *in l. generali, §. vxori, ff. de vsufructu leg.* quod verba *quicunque*
& similia operantur, & ampliant significatum verbi,
cui adiunguntur, vt etiam extendatur ad latissimum si-
gnificatum, cuius doctrinam commendat Cardinal.
Alex. *in c. si Romanorum, distinct. 19.* & Alexand. atque
Aretin. *in l. 1. de legat. 1.* dicunt verba generalia, & vni-
uersalia recipere restrictionem ab aliis iuribus, aliter
sicut generaliter loquuntur, ita generaliter intelligen-
da sunt. Ex pronomine igitur *quibuscunque* ibi posito,
constat comprehendi sub eius dispositione omne de-
lictum, quantumcumque atrocissimum. Deinde text.
dicit deponendum esse à iudice Ecclesiastico. Deniq;
subdit, quod si depositus incorrigibilis fuerit, &c.
quæ verba secundum Dec. referenda sunt ad præce-
dentia, vt not. *in l. Iuliarus. ff. de hered. inst.* ergo & ipsa
incorrigibilitas consideranda est in quolibet crimine
quantumcunque atrocissimo, hanc Decij inductio-
nem sequutus est Berous *ibid. n. 181.* dicens, bene sci-
uisse Pontificem multa esse delictorum genera gra-
uia, & grauissima, vt omnia comprehenderet, vsum
fuisse illis verbis vniuersalibus. Altera potest esse il-
lius text. inductio ad hanc opinionem comproban-
dam: nam cum dixerit, si depositus incorrigibilis fue-
rit, & in profundum malorum veniens, contempse-
rit: subdit, ne possit esse plurimorum perditio, per se-
cularem comprimendus est potestatem, ita quod ei
deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur.
Dictio, *ita quod,* † habet vim taxationis, Alexand. *in l.* 8
legata inutiliter, de legat. 1. Ruyn. *in consi. 1. n. 12. vol. 4.*
Hippolyt. Riminald. *in consi. 482. num. 78.* & regulari-
ter proferri debet ad declarandum, & limitandum,
Gabriel. *in consi. 111. n. 24. vol. 1.* & dicuntur addere mo-
dum, & speciem rei dispositæ, *l. cum tale, & l. Titio, in prin. & §. Titio. ff. de condit. & demonstrat.* Thomas Fa-
stol. *in decis. Rotæ antiquioribus, causa 11. dub. 31. n. 2.* &
sicut exilij pœna non est mors, ita verba illa, *vel alia legitima pœna inferatur,* debent intelligi citra mortẽ,
& sic similis glo. *in l. si fugitiui, C. de seru. fugit.* Decian.
respons. 55. nu. 7. vol. 3. sed pœna exilij, vel similis à iu-
dice laico imponi nõ debet pro delicto † atrocissimo; 9
ergo concludendum est, illas irrogandas esse solum
ratione incorrigibilitatis, non igitur sola depositio,
sed mixta cum incorrigibilitate sunt causa tradendi
clericum criminosum iurisdictioni laicorum. Vnde
idem Abb. *in cap. perpendimus, de sentent. excommunic.*
loquens de cletico primæ tonsuræ, qui eam & habi-
tum dimiserit, atque enormitatibus † se immiscuerit, 10
non

non per hoc perdi priuilegium clericale ait, sed resti-
tui debet iudici Ecclesiastico, nisi sit incorrigibilis,
aut inueteratus in eiusmodi aggressuris, & enormi-
tatibus, de quo etiam per Couarru. *in lib. practic. quæst.
cap. 31. versi. tertia hu*, & per Granmatic. *vota 33. num.*
14. *&* 15. Denique pro hac opinione possunt induci a-
11 liqua iura canonica, quibus clericos † ob crimina e-
normissima depositos, disponitur detrudi in mona-
sterium, *c. tuæ, c. clerici, de excess. Prala.* & ad hoc vidẽ-
dus Bertazol. *in consil. 78. num. 5. & seq. valu. 1.* vbi late
probat, quod clericus quantumcunque grauia delicta
committat, nisi illa reiteret, in eisque perseueret, nun-
quam efficitur de secularium iurisdictione. Nec pla-
cet limitatio Episcopi Scalens. *in d. tract. de irregulari-
tate, cap.* 14. vbi delictum per clericum † commissum
12 esset Reipublicę perniciosum, tunc ad euitãdum scan-
dali timorem posse curiæ seculari tradi, non aliter ex-
pectata clerici incorrigibilitate, dummodo id † fiat
13 consulto Romano Pontifice. Quia hæc non limitant
regulam generalem *d. cap. cum non ab homine*, de iure
communi, sed ex noua Pontificis dispositione, quan-
do ille permitteret hanc traditionem non expectata
incorrigibilitate. Ideo retorquendo hoc dictum, ap-
paret certius firmari hanc veram opinionem, & pos-
set dici, vbi scandalum maximum immineret, etiam
in casibus comprehensis in regula, consulta eadem
sanctitate posse fieri relaxationem iurisdictionis Ec-
clesiasticæ. Ad iura allegata in contrarium non opus
esse censeo singulariter respondere, postquam doctè
responsum est per Decium, & Beroum *in d. c. cum non
ab homine*, ne eadem repetamus.

CASVS CXXXI.

Iudex secularis quam iurisdictionẽ habeat super clerico criminoso, degradato, sibi tradito, suæque iurisdictioni relaxato.

SVMMARIA.

1 *Clericus degradatus non potest conqueri de iniusta degradatione apud iudicem laicum.*
2 *Episcopus electus non consecratus non potest actualiter degradare.*
3 *Episcopus solus quando possit actualiter degradare.*
4 *Degradationis verba quæ sint.*
5 *Iurisdictio laici in clericum degradatum fundatur per qualitatem degradationis.*
6 *Iudex Ecclesiasticus non tradit degradatum, sed ostendit illum iudici laico.*
7 *Degradatio dicitur præparatio exercitij iurisdictionis laici.*
8 *Lucæ de Penna error circa cognitionem degradationis.*
9 *Clericus depositus incorrigibilis, relaxatus iurisdictioni seculari, potest per iudicem laicum puniri.*
10 *Degradatus actualiter, statim incipit esse de foro secularium.*
11 *Episcopus quando est degradandus.*
12 *Episcopus quos debet vocare in degradando aliquem actualiter.*
13 *Per degradationem clerici quando non efficiatur de foro secularium.*
14 *Depositus verbaliter incorrigibilis absque degradatione actuali est de foro secularium.*
15 *Iudex secularis an debeat videre processum clerici degradati, vt possit pœnam imponere.*
16 *Et quod non possit cognoscere de iustitia processus, neque nouum processum formare, est communis opinio.*
17 *Iudex secularis non se intromittit de delicto merè Ecclesiastico.*
18 *Clericus degradatus traditus seculari, qui illum condemnauerit ad pœnam iniustam, ad quem possit appellare.*
19 *Clericus degradatus iudicatur vt subditus iurisdictioni laicorum.*

NVnc videamus, stante clerici incorrigibilitate, si
is tradatur curiæ seculari, iuxta *cap. degradatio, de
pœnis, lib. 6.* qualiter iudex laicus in eum iurisdictio-
nem suam valeat exercere; Idque expediamus per
tres articulos principales.

Primus articulus est: Clericus † degradatus per 1
iudicem Ecclesiasticum, atque relaxatus iudici secu-
lari, non potest apud eundem secularem iudicem
conqueri de iniusta degradatione. Quia cognitio
degradationis est causa spiritualis; probatur; nam E-
piscopus † electus, non consecratus, licet possit 2
pronuntiare clericum criminosum esse degradan-
dum, non tamen potest actualiter degradare, vt scri-
bit Conradus Brunus *in tractat. de haeretic. lib. 4. c. 13.
num. 4.* Item actualis degradatio, aut fit habenti mi-
nores ordines tantum, & solus Episcopus † conse- 3
cratus facere potest, aut fit habenti maiores, & non
potest solus Episcopus, nisi cum assistentia aliorum
Episcoporum in numero à sacris canonibus defini-
to, *cap. non potest, & ibi gloss.* Abb. & Felyn. *de re iudic.*
gloss. *in cap. 1. in verb. canonibus, de haeretic. lib. 6.* fallit,
quando idem numerus haberi non potest, vt decla-
rant Iohannes Andreas, & Franchus *in d. cap. degrada-
tio.* Item probatur, quia verba degradationis † sunt 4
hæc: *Auctoritate Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, &
Spiritus sancti, ac nostra auferimus tibi clericalem habi-
tum, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus
te omni ordine, & beneficio, & priuilegio clericali*, vt
probat Conradus *in dict. cap. 13. num. 6.* ex quibus ap-
paret actum degradationis esse merè spiritualem; er-
go iudex laicus non potest de querela iniustæ degra-
dationis cognoscere.

Vlterius idem probatur alia ratione principali.
Nam iudex laicus fundat suam iurisdictionem † in 5
clericum degradatum per qualitatem degradatio-
nis, *dict. cap. degradatio. de pœnis, lib. 6.* Abbas *in c. no-
uimus. de verborum significationibus*, Decius *in cons. 14.
non ab homine, numer. 68. de iudic.* Rolandus *in cap. cum.
numer. 10. & sequent. volum. 1.* quia desinit esse clericus,
vt dicit Abbas *in cap. cum sit proprium, numer. 7. de
conditionibus appositis*, ergo debet constare de hac
qualitate imprimis, & earum præsupposita, nulla
competit iurisdictio, *l. 2. §. sed si dubitatur, ff. de iudic. l.
si quis aliena, ff. eod tit. l. 1. §. ait prator, ff. ne quid in flu-
mine publico, l. prator. §. docere. ff. de vi bonorum rapto-
rum.* Bar. *in l. multum, ff. de conditionibus & demonstra-
tionib. & in l. si finita, §. Iulianus de damno infecto.* Paris
de Puteo *in tract. de syndicat. in verb. iudices putas, ver-
si. iudici semper sentit.* Vnde dicit Conradus *in dict. c.
13. numer. 9.* iudex † Ecclesiasticus non tradit cleri- 6
cum degradatum iudici seculari, sed potius osten-
dit, & declarat clericum esse priuilegio clericali
exutum, post Franchum *in dict. capit. degradatio,
§. praderit.* ipsa igitur degradatio † dicitur præpa- 7
ratio exercitij iurisdictionis secularis, sed si iudex
laicus

laicus vellet de asserta iniustitia degradationis co-
gnoscere, ageret sine fundamento suæ iurisdictionis,
quæ fundata est in qualitate degradationis, vt dixi, &
obstaret regula iuris, *c. ex eo. lib. 6.*

8 Ex quo infertur errare Luc. † de Penna *in l. 1. col. 3.*
versic. secundo quæritur, C. de priuileg. scholar. lib. 12. con-
cludentis posse iudicem laicum de huiusmodi degra-
dationis iniustitia cognoscere, quem sequuntur Chas-
sanæa *consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. num. 56. versic. si tamē*
dicat se iniustè degradatum, & Stephan. Aufrer. *in tract.*
de potest. secul. in Ecclesiast. reg. 1. fall. 4. versi. sed quid si
talis clericus dicat se contra iustitiam degradatum. Item
quia allegata ibi per Lucam concernunt potius im-
positionem pœnæ, de qua in sequenti articulo lo-
quar. Nec valet argumentum, iudex laicus potest non
imponere pœnam mortis, sed alteram iuxta qualita-
tem negotij; ergo etiam potest cognoscere de asserta
iniustitia degradationis, quia primum præsupponit
qualitatem iurisdictionis, secundum impugnat qua-
litatem, ergo iurisdictione caret.

9 Secundus articulus est: Clericus † depositus, in-
corrigibilis, relaxatus iurisdictioni laicorum potest
puniri per iudicem secularem secundum leges ciuiles
ad eius arbitrium, de hoc est text. *in c. ad falsariorum,*
de crimin. falsi. & in d. c. cum non ab homine, de iud. ibi;
vel alia legitima pœna, &c. & probant Ab. *in d. c. cum*
non ab homine, in vlt. notab. Diaz *in pract. crimin. canon.*
c. 161. num. 5. Stephan. Aufrer. *in d. reg. 1. fallen. 4.* Clar.
in pract. §. fin. quæst. 36. versic. sed an iudex.

10 Declaratur hic articulus, vt procedat in † degrada-
to actualiter, qui statim incipit esse de foro seculari,
etiam antequam tradatur curiæ seculari, secundum
Ioan. Andr. *in c. cum non ab homine, col. fin. de iud.* secus
verò in verbotenus deposito, quia non efficitur de fo-
ro seculari antequam tradatur. Et ad cognoscendum
istam differentiam, primo aduertendum est, quia si de-
11 gradandus † est Episcopus actualiter, in eius actuali
degradatione requiruntur duodecim Episcopi astan-
tes: si est Presbyter, requiruntur sex; si est Diaconus vel
Subdiaconus, tres; si est Clericus in minoribus consti-
tutus, sufficit proprius Episcopus, ita est textus ex-
pressus *in cap. fin. 15. q. 7.* & scribit Summa Syluestrina
in ver. degradatio, q. 1. Maranta *de ordine iudic. part. 4.*
distin. 11. num. 71. Sed hodie ex dispositione Sacrosan-
12 cti Concilij Tridentini, solus Episcopus, † adhibitis
quibusdam Prælatis Ecclesiæ suæ potest degradare
actualiter, vt per Bernard. Diaz *in pract. crim. canonic.*
cap. 3. num. 7. Idem est si degradatio fit verbaliter,
non ad effectum, vt sequatur degradatio actualis, quia
sufficit solus Episcopus. Secundo aduertendum est
circa degradationis formam. Nam si Episcopus dicat
13 tantum degradamus † te, absente iudice seculari, &
nihil aliud proferat, non subest ex hoc illi iudici secu-
lari, nisi eo præsente degradetur, & tradatur; sin au-
tem dicat degradamus te, & priuamus omni priuile-
gio clericali; tunc censetur esse relaxatus iurisdictio-
ni secularium, Anton. de Butr. *in cap. at si clerici, §. de*
adulteriis, vers. venio ad tertium contrarium, de iud. Ni-
colaus de Milis *in suo repert. in verb. clericus actualiter,*
14 vbi quod idem est, si clericus depositus † verbaliter,
iterat delictum; quia ex hac incorrigibilitate subest
iudici seculari absque alia degradatione actuali, & tra-
ditione: sed hoc intelligitur, quando incorrigibilitas
surgit ex trina monitione, vt per Ioan. Andr. quem
sequitur Ant. de Butr. *in d. c. cum non ab homine, in 2.*
opposit. & per Milum in loco citato.

Secundo declaratur hic articulus secundum iuris
ciuilis interpretes, vt iudex secularis, † cui clericus de- 15
gradatus est traditus, non statim debeat pœnam im-
ponere, & executionem facere, nisi viso processu iu-
dicis Ecclesiastici, eoque iusto inuento, aut ex nouo
processu per eum facto, pœnam imponat, ita firma-
runt Bartol. Angel. Fulgos. Paul. Castrens. & alij com-
muniter *in l. magistratibus, ff. de iurisdict. omn. iudi.*
Idem Bar. *in l. non dubium. & in l. diuus, ff. de custo. reo-*
rum, & Bartoli doctrinam esse communiter receptam
testatur Iodocus *in practic. crimin. cap. 61. nu. 54.* & di-
cit Igneus *in l. 1. §. cum dominus, num. 41. ff. ad Syllenian.*
quod vidit eius opinionem seruari in Senatu Medio-
lani, de quo etiam per Clar. *in §. fin. q. 96. versic. quæro*
etiam, atque per Vasquium, qui alios Doctores refe-
runt, *in tract. de success. creat. §. 1. de testantium potestate,*
num. 16. versic. denique.

Verum in contrarium se habet communis † opi- 16
nio Canonistarum, de qua testatur Berous *in cap. at si*
clerici, num. 79. & seq. de iudi. & Clarus *in d. q. 96. ver.*
quæro etiam, versi. nihilominus communis opinio præser-
tim Canonistarum est contra Bartol. & hanc doctè de-
fendit contra Bartol. Ignatius Lopez *in additionib. ad*
pract. Diaz *super cap. 144.* Sed Clarus ibidem post alios
distinguit, communem opinionem Ciuilistarum pro-
cedere in illis casibus, in quibus si reus fuisset laicus,
potuisset iudex secularis cognoscere; secus esse pro-
bat, vbi crimen fuisset merè Ecclesiasticum, † quia de 17
eo iudex laicus non potest se intromittere, *c. inquisi-*
tionis, §. prohibemus, de hæret. li. 6. sed statim exequi de-
bet ad instantiam iudicis Ecclesiastici, de quo latius
scripsi supra *in part. 1. ca. 13. de imploratione brachij secu-*
laris, ibi videndum est.

Tertius articulus est: Vbi iudex secularis † senten- 18
tiam profert condemnando clericum degradatum si-
bi traditum, tunc si sumus in casibus, in quibus habet
iurisdictionem, si illud delictum fuisset perpetratum
à laico, posset ille clericus condemnatus à sententia
iudicis secularis ad illius superiorem appellare, sicut
posset quilibet alter laicus. Hanc opinionem probat
Bernardus Diaz *in d. cap. 144. versic. crederem tamē quod*
si depositus sit traditus, & ratio est, quia hic clericus † iu- 19
dicatur vt subditus iurisdictioni laicorum; ergo non
debet esse deterioris conditionis, quàm quilibet al-
ter, in quem iudex laicus animaduertere posset, & cum
de periculo hominis, & salute conscientiæ agatur,
cautius est agendum, *l. addictos, C. de appell. l. 1. §. sed*
si quis, ff. de Carboniano edict. c. quiescamus, dist. 43. cap. vbi
periculum, de electione, lib. 6. Intelligo tamen hunc ar-
ticulum in casibus suæ iurisdictionis, vt dixi. Item
nisi brachium seculare denuo imploratum esset cum
comminatione pœnæ, vt scripsi *in d. cap. 13. part. 1.* I-
tem iudicando ex eisdem actis, quia non posset nouus
formari processus, vt dicam in sequenti casu.

CASVS CXXXII.

**Iudicem laicum non posse torquere cleri-
cum actualiter degradatum, sibi relaxa-
tum, nouum formando processum super
impositione pœnæ.**

SVMMARIA.

1 *Degradatum actualiter percutiens incidit in excom-
municationem.*
2 *Clericus degradatus semper retinet charactere ordinũ.*
3 *Character, & consecrationes perpetuæ sunt.*

4 *Degra-*

4 *Degradatus si restituatur, non debet iterum ordinari.*
5 *Degradatus si moreretur, & postea resurgeret, non debet iterum ordinari.*
6 *Clericus degradatus non potest torqueri per laicum.*
7 *Laici torquentes clericum etiam de ordine superiori, incidunt in excommunicationem, & n.9. & 11.*
8 *Clericus non potest torqueri per laicum, etiam de licentia episcopi.*
10 *Clericus criminosus contra quem sunt indicia non potest torqueri, nisi sit infamatus.*
12 *Episcopus præcipiens torqueri clericum per ministros laicos est excommunicatus.*
13 *Iudex laicus non potest contra clericum degradatum formare nouum processum.*
14 *Acta facta coram episcopo faciunt fidem coram laico.*
15 *Notorium sufficit allegare, nec opus est probare.*

1 PErcutiens degradatum † actualiter, incidit in excommunicationem, *cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4.* vt tenet gloss. & Doct. *in c. 2. de pœnis, lib. 6.* gl. *in c. accedēs, dist. 50. & c. 2. dist. 54. & c. dictū, dist. 81.* Bertachin. *in trac. de episcop. part. 4. titulo de causa finali, & effectu degradationis, n. 2.* Et ratio est, quia semper retinet
2 ordines, † & remanet character, ratione cuius, si de facto celebraret, conficeret verum corpus Christi, vt tenet Io. And. *in nouell. & ibi* Abb. *in c. 1. n. 11. qui clerici vel vouentes matr. contrah. poss.* Et hæc est communis opinio omniū Theologorum, vt attestatur Abb. *in d. c. 1. in fine.* D. Thom. *in 3. parte summa, q. 83. articulo 8.* concludit, potestatem consecrandi eucharistiam pertinere ad characterem sacerdotalis ordinis; chara-
3 cter † autem quilibet, qui cum aliqua consecratione datur, indelebilis est, sicut quarumcunque rerum consecrationes perpetuæ sunt, neque possunt amitti, vel
4 reintegrari. Ideò si degradatus † restituatur, non debet iterum ordinari, *c. si episcopus, 11. quæst. 3.* Specul. *in tit. de dispensationib. §. nunc de episcoporum, vers. 65.* Ber-
5 tach. *in d. parte 4. n. 6.* Item si degradatus † moreretur, & postea resurgeret, non debet iterum ordinari, glossa *in c. 2. 32. quæ. 7.* Andr. Sicul. *in c. non potest, de iudic.* Doctores *in c. degradatio, de pœnis, lib. 6.* & hæc est vera, pia & sacrosancta opinio, quicquid alij senserint in contrarium.

6 Ergo non potest torqueri † per laicum, glossa *in c. final. dist. 35.* & ibi Præposit. dicit esse notandum propter officiales, qui quandoque torquent clericos, per
7 laicos, † & malè faciunt, quia excommunicationem incurrunt, vt voluit glossa *in summa distin. 45.* Et quod
8 clericus † non possit torqueri per laicum, etiam de licentia proprij episcopi, firmarunt Io. de Anania *in c. super eo, col. 2. in fine, de crimine falsi.* Archidiac. & Gemin. *in summa dist. 45.* Anton. de Buti. & Ancaran. *in c. vt fama, de sentent. excommunicat.* & refert ibi Abb. in fine, & sequitur Dec. *in c. dilectis, in princip. de appellat.* Idem Ancaran. *in c. vniuersitatis, de sent. excomm.* Miranta *de ordine iud. part. 4. dist. 11. n. 74.* latè probat Stephan. Aufr. *in tract. de potestate secul. super eccles. regula 3. fallent. 12. vers. & propterea dicit glossa.* vbi quod laici
9 torquentes † clericos de licentia episcopi sunt excommunicati, & consuetudo in contrarium non excusat à culpa, quæ est irrationabilis, Summa Syluestrina *in ver. excommunicatio, in sexto, §. 11.* Diaz *in sua practica c. 26. versi. nota tamen. & ibi* Ignat. Lopez *in additione qua inc. torqueri per laicum.* qui alios allegat, Gregor. Lopez *in lege quinquagesima sexta, glossa 10. tit. 5. partit. 1.*

Et licet clericus † criminosus, contra quem adsunt 10
indicia, non possit torqueri, nisi sit infamatus, vt voluit Abb. antiquus *in c. grauis, de deposito. & ibi* Paul. de Eleazar. & Io. de Ana. *in c. 1. col. 5. de clerico percuss.* Abb. *in c. cum in contemplatione, de regul. iur.* Fel. *in c. veniens, col. 2. de testib.* Marsil. *in practica criminal. §. nunc videndum, col. 11. vers. scias. & in §. expedita, n. 40. & in rubr. ff. de fideiussorib. n. 126. & in singul. 55. incip. aduertas.* cum aliis ad hoc cumulatis per Petr. Duen. *in regul. 190. ver. contrariam tamen opinionem.* tamen non debet torqueri à ministris laicis, etiam coram proprio episcopo, & dicit Abbas *in d. c. vniuersitatis, n. 6.* quod clerici † nullo 11
modo sunt torquendi per laicos, etiam de licentia proprij episcopi, quia in tortura dantur verbera, & cruciatus ad eruendum veritatem, propterea laicus exequens, & episcopus † præcipiens, non posset e- 12
uitare excommunicationem, propter maximam ignominiam, quæ inferretur toti ordini clericorum, & laici magis exardescerent, quàm deberent, in odium clericorum: subdit tamen in fine *dicti numer. 6.* hoc debere permitti, quia clerici non obtemperarent, cum non sint periti in hac arte torquendi, cuius dictū sequitur Gregor. Lopez *in d. gl. decima d. legis. 56.* Sed Fel. *in d. c. vniuersitatis,* dicit, Abbas vult, quod ista cōsuetudo excusat, sed conclusio est vera, & verissima quod non excusantur; imo facientes clericos per laicos torqueri sunt excommunicati, & ad hoc plurimos allegat, addens, si clerici nescient torquere, poterit Prælatus vocare ministros laicos qui ligabunt, & postea clerici torquebunt, quod est satis honestum & pium, ne fiat opprobrium toti ordini clericorum. Ex his apparet, clericos degradatos torqueri nō posse per officiales laicos, quin incurrant excommunicationem, quia characterem retinent, eosque percutientes sunt excommunicati.

Ex his infertur errare Lucam de Penna † *in l. 1. col.* 13
2. vers. sed quicquid dicant Canonistæ, C. de priuil. scholar. lib. 12. volentem iudicem secularem, contra clericum degradatum, atque relaxatum suæ iurisdictioni, posse formare nouum processum, & *ibid. col. 3. vers. concluditur ergo manifestè, pro veritate habenda posse clericū degradatum torquere.* Nam vt latè probaui supra, secularis percutiens clericum degradatum incidit in excommunicationem; ergo multo magis incidit, si torqueret, cum sit grauior percussio. Item quia relaxatur iudici seculari, tanquam notoriè confessus, vel conuictus de delicto, pro quo degradatur, & cum sit executa pœna degradationis, sententia ipsa dicitur veritas, ex reg. *l. res iudicata.* & notoriè dicitur constare de delicto. Nec opus est nouo processu, quia acta † facta 14
coram Episcopo debent facere fidem coram iudice laico, *c. statuimus. 11. quæst. 1.* vbi non debet examinari iudicium, quando delictum est notorium, sed solum pœna imponi, vt ibi notat Archidiacon. & ad hoc est tex. *in c. ad petitionem, de accusationib.* & quando crimē est notorium vel ex confessione rei, vel actis legitimè factis, nullæ sunt partes iudicis, nisi condemnando, *c. cum olim, de verb. significationib.* & confessus habetur pro iudicato, *l. 1. C. de confess.* & notorium resultat ex confessione facta in iudicio, Afflict. *in decis. 176.* Bald. *in l. properandum, in fine, C. de iudic.* quod facit recedere à regulis iuris communis, Roma. *in l. si vero, §. de viro. in 30. fallent. ff. solut. matrim.* Et sufficit allegare notorium, nec opus est probari, gloss. *in clem. appel-* 15
lanti, in verbo iudex, de appellationib. quam esse communiter approbatam dicit Crotus *in l. 1. nu. 57. ff. de noui*

Digitized by Google

oper.nuntiat. propterea sufficit allegari tantùm coram iudice laico, cuius ministerium erit tantùm exequendi, pœnam legitimam imponendo. Et huc pertinent quæ scripsi *in 1.art.præcedentis casus:* nam iudex laicus fundat iurisdictionem suã propter denegationem & relaxationem, quoad pœnam legitimam imponendã, vtrumq; igitur debet præsupponere ex canonicè cõpilato processu; ergo ex eodem debet cõdemnare, nec nouũ fabricare, aliàs careret iurisdictione impugnando actum, ex quo illam obtinuit, *c.ex eo, de reg.iur.lib.* 6. Neque obstat text. *in §.si verò crimen, in auth.de sanctißim.episcop.* in quo se fundat Lucas de Penna, *in ver. & secundùm leges litem examinans, &c.* quia ibi acta erant facta coram episcopo, & iudex secularis pro impositione pœnæ tantùm debet litem examinare, quod nos admittimus, sed non ex illo textu, tanquam conditus à nõ habente potestatem, vt supra in prima centuria de similibus legibus pluries scripsimus.

CASVS CXXXIII.

Clericos delinquẽtes in Principẽ, aut Rẽpublicã, non cõmittere crimen læsæ maiestatis, etiã si feudum recognoscerẽt ab eisdem, & in eis nõ habere locũ pœnam *l.quisquis, C.ad l.Iuliã maiest.* Neq; posse puniri per iudices laicos, & quæ pœna sit eis imponẽda per iudicem ecclesiasticum.

SVMMARIA.

1 *Crimen læsæ maiestatis contra quem committitur.*
2 *Committitur contra non recognoscentes superiorem de facto & de iure.*
3 *An committatur per clericos.*
4 *Clerici non possunt committere crimen læsæ maiestatis in aliquo capite.*
5 *Crimen læsæ maiestatis non committitur per non subditum.*
6 *An committatur per non subditũ si habet domicilium in loco.*
7 *Clerici dicuntur esse in dominio & ditione Principis laici.*
8 *Clerici post clericatum non sunt amplius subditi Imperatoris.*
9 *Clericus per electionem domicilij non fit de foro secularium.*
10 *Clericus feudatarius Principis laici nullo modo committit crimen læsæ maiestatis.*
11 *Subditus ratione feudi cùm non est ligius, non committit crimen læsæ maiestatis, & n.14.*
12 *Feudum non dat imperium in vasallos.*
13 *Obligatio subditi ratione feudi differt ab obligatione ratione iurisdictionis.*
15 *Feudi natura non tribuit iurisdictionem in personam.*
16 *Statutum de committentibus crimen læsæ maiestatis intelligitur de subditis ratione originis, vel domicilij, non autem ratione feudi.*
17 *Et quid de subditis ratione delicti, vel contractus.*
18 *Pœna* l.quisquis, C.ad l.Iul.maiest. *non habet locum in filio clerico.*
19 *Patre condemnato propter læsam maiestatem, non publicatur beneficium ecclesiasticum filij.*
20 *Pœna* l.quisquis, C.ad l.Iul.maiest. *non comprehendit filiam.*
21 *Masculinum quando concipiat fœmininum in odiosis.*
22 *Pœna* l.quisquis, *procedit in filiis masculis & fœminis.*
23 *Verbum* posteros *comprehendit fœminas.*
24 *Filiæ fœminæ ita proueniunt ex sanguine infecto patris, sicut masculi.*
25 *Filiæ rei criminis læsæ maiestatis diuinæ sunt incapaces & infames.*
26 *Crimina hæresis & læsæ maiestatis humanæ sunt hodie exæquata.*
27 *Clerici proditores patriæ vel Principis non sunt cognoscendi per laicos iudices.*
28 *Constitutio Neapolis, quæ clerici proditores Regis cognoscuntur per laicos, est contra omnia iura.*
29 *Rex Neapolis nullam iurisdictionem habet in clericos ex conuentione cum ecclesia.*
30 *Episcopi quæ remedia debent adhibere pro defendendo iurisdictionem ecclesiasticam.*
31 *Clerici delinquentes aduersus læsam maiestatem quam pœnam pati debent.*
32 *Liber Decretorum fuit approbatus simul cum paleis ab Eugenio Papa.*
33 *Degradatio verbalis est idem quod depositio.*
34 *Clericus coniurator contra episcopum debet deponi.*
35 *Clericus maledicens Principi arbitrariè punitur.*

CRimen† læsæ maiestatis olim committebatur ad- 1
uersus populum Romanũ & eius securitatem, *l.*
1.ff.ad l.Iuliam maiest. Deinde consideratur committi
solum cõtra Imperatorem, *l.quisquis, C.eod.tit.* Sed
hodie dicitur etiam committi contra† dominum non 2
habentem superiorem de facto, vt probat Castrens. *in*
l.3.C.de epis.& cler. & Lucas de Penn. *in l. contra publicam, col.2. C.de re milit. lib. 12.* vbi quod si comites
habentes regalia offendantur ab eorum subditis, illi
incurrunt crimen læsæ maiestatis, & rationem considerauit Aymo *in consuetud. Aluerniæ titul.* 29. *arti.* 2. *n.*
14. *vers. aduerte circa istam materiam.* quia isti sunt loco Principis in omnibus, præterquam in reseruatis in
signum superioritatis, de quibus *in tit. quæ sint regalia.* & hoc quantum ad huiusmodi crimen in secundo
capite, sed respectu primi capitis, hoc crimen committitur solum contra non recognoscentes superiorem aut eorum officiales, de quo latius per Castrens.
in d.l.3.C.de episc.& cler. & per Felyn. *in cap. cum non liceat. colum.6. de præscript.* Sed dubitationis est, an hoc
delictum dicatur committi per clericos, vt ideo sub- 3
sint animaduersioni Principum secularium, aut eorum magistratuum, contra quos deliquerint: Cuius
resolutio vt clarior habeatur, explicemus per quinque
articulos.

Primus articulus est: Clerici † non possunt com- 4
mittere crimen læsæ maiestatis in aliquo capite, Bald.
in l.2.C.de falsa moneta. dicit; Si subditus ciuitatis falsificat monetam ipsius, incidit in crimen læsæ maiestatis. Et quod dixi subditus, quia non subditus † non 5
incidit in crimen læsæ maiestatis, subdens proditorem populi incidere in crimen læsæ maiestatis, si est
subditus, alias secus, idem tenet *in l. nihil, C.de manumis.vindict.* & hanc opinionem sequuti sunt Martin.
Laudẽs. *in tract. de Principib. in tit. de crimine læsæ maiestatis.* Ale. *in addit. ad Bar. in l.1. in vltima addit. ff. ad l. Iul. maiest.* Luc. de Penn. *in l.1. col.2. vers. an scilicet crimen, C.de conductor. & procur. seu exactor. præd. fiscal. li.* 10. Igneus *in l. necessarios, §. nõ alias, n.417. ff. ad Syllan.* Ruyn. *in cons.23. col.1. vol.1.* Cæpoll. *in cons.17. col.4. vers. & ideo videtur.* Ægid. Bellamer. *in cons.15. in 2. qu.* Fe. *in c.1. col.2. vers. fallit tertio, de offi. deleg.* Marsil. *sing.* 164. *in fin. & in l. de minore, in princip. col.2. vers. adde in hoc crimine, ff. de qu.* Boer. *in tract. de seditiosis. §. præsuppono etiam, num.2.* Corn. *in consil.66. num.3. volum.4.* Grammatic. *voto criminal.10. num.34.* Cephal. *in consi.75. num.56, volum.1.* Roland. *in consi.4. volum.1.* vbi latè

Gigas

Gigas *in tractatu de crimine læsæ maiestatis, quæst.* 68.
Clarus *in §. læsæ maiestatis, vers. hinc infertur.* Bernard.
Diaz *in sua practic. criminal. cap.* 110. Arnaldus Alber-
tin. *in repetitione cap. quoniam, de hæret. q.* 11. *nu.* 75. *vsque*
ad num. 88. qui alios referunt.

Et omnes mouentur ex ratione textus *in clem. pa-*
storalis, §. cæterum, & ibi glossa in ver. non subsunt, de re
iudic. & licet posset torqueri idem text. *in §. rursus.* à
contrario sensu, quod non subditus committit cri-
6 men † læsæ maiestatis, quando habet domicilium in
loco ipsius Principis, quem offendit. Nam ibi *in vers.*
eadem regna, vt præmittitur, non in imperia certum, conti-
nuum, & notorium domicilium suum habens, &c. Ex qui-
bus verbis colligitur, non dici commisisse crimen læ-
sæ maiestatis, quia non habitabat in ciuitatibus impe-
rij; ergo à contrario sensu, si habitasset, & deliquisset
in Imperatorem, diceretur commisisse crimen læsæ
7 maiestatis, sed clerici † dicuntur esse in dominio &
ditione ipsius Principis, *c. final. §. 1. de offic. delegat.* l. 1. 6.
& ibi omnes Canonistæ notant, qua ratione Barbat.
in consil. 70. incip. vbi Christus, volum. 4. tenuit clericum
committere crimen læsæ maiestatis contra Principem
laicum; & hanc opinionem sequuntur multi relati per
Farinac. *in titulo de inquisitione, quæst.* 80. *num.* 39. ta-
men Clarus *in d. vers. hinc infertur.* respondet, clericos
8 post clericatum † non esse amplius subditos Principis
secularis, & latius probat Roland. *in d. consil.* 4. *n.* 6. *&*
plur. seq. vol. 1. Aliter credo respõderi posse, *d. clem. pa-*
storalis. loqui de Rege, non autem de clerico, & Rea i-
pse laicus est, *c. 1. nos, in primo, de decimis.* & inibi Abbas
aduertit, quod licet Rea vngatur, non tamen recipit
potestatem super ecclesiasticis. Est tamen differentia,
quia laicus per electionem domicilij efficitur de illius
foro, in cuius territorio eligit, vt notant Doct. *in c. li-*
9 *cet, de foro compet.* sed clericus † per electionem domi-
cilij non potest effici de foro secularium, *c. si diligenti,*
de foro compet. c. nouerint. 10. *q.* 1. Quare remanet vera
opinio fundata non solum auctoritate plurimorum
Doctorum, sed & ratione Pontificia, clericos non pos-
se committere hoc crimen læsæ maiestatis, quia subdi-
ti non sunt Principis secularis.

10 Secundus articulus est: Clericus habens † feudum
à Principe laico, quomodocunque in illum delinquat,
non potest dici committere crimen læsæ maiestatis:
opus est enim, vt sit subitus ratione originis vel do-
11 micilij. Vnde subditus ratione † feudi, cum non est li-
gius, non committit crimen læsæ maiestatis, *d. clem.*
pastoralis. §. denique. & ibi Albertin. *in q.* 11. *n.* 86. *& seq.*
12 Oldrad. *in consil.* 40. qui dicit, feudum † non dare ali-
quod imperium in vasallos, sed esse quendam contra-
ctum, in quo quis alteri obligatur, in iis de quibus in
titulo de noua forma fidelitatis. Et differt obligatio
13 subditi † ratione feudi ab eo, qui est subditus ratione
iurisdictionis, *c.* 1. *qualiter iur. deb. fidelit.* Andreas *in c.*
imperialem, n. 8. *de prohib. feud. alienat. per Federic.* Ca-
pyc. *decis.* 162. *n.* 12. Loffred. *in consil.* 5. *n.* 42. Roland. *in*
consil. 1. *n.* 26. *vol.* 3. quod scripsit in causa illorum de Flis-
co Genuensium, Socin. *in consil.* 222. *vol.* 2. *& consil.* 27.
14 *vol.* 3. qui omnes concludunt, subditum † ratione feu-
di non posse dici committere crimen læsæ maiestatis.
Eandem opinionem firmarunt Immola *in d. clem. pa-*
storali. Cardinal. Zabarel. *ibidem in §. rursus, in* 3. *not.*
Bonifac. de Vitalinis *ibidem in §. nos autem, num.* 41. vbi
15 quod natura feudi † non tribuit iurisdictionem in
personam, sed eam tantum, quando de feudo tracta-
tur, & dicitur iurisdictio realis, non personalis; ergo si
homo imperij efficeretur vasallus ecclesiæ, non per
hoc efficeretur subditus iurisdictioni ecclesiæ, nisi so-
lum quando contenditur de feudo, Card. Alex. *in cap.*
in pœnis. §. de persona, 2. *q.* 1. Spec. *in tit. de feudis, §. qua-*
niam, vers. decima septima quæritur. Afflict. *in c.* 1. *col.* 2.
vers. qualiter vasall. iurare deb. fidelit. Boss. *in tit. de cri-*
mine læsæ maiest. n. 106. Clarus *in d. §. læsæ maiest. §. vidi*
quoque; vbi testatur hanc esse communem opinionem,
Gigas *in tractatu de crimine læsæ maiest. lib.* 1. *quæst.* 68.
Caccheran. *in consil.* 69. *n.* 27. *& consil.* 64. *n.* 11.

Ea quo infertur, quod stante statuto, vbi subditi 16
committentes tale † delictum reputentur rei læsæ
maiestatis, debet intelligi de subditis ratione originis
vel domicilij, non autem ratione feudi, vt aduertit
Bald. *in l. omnes. §. si vera, colum.* 2. *vers. delinquentes au-*
tem, C. de episcopal. audient. & Felyn. *in c. final. n.* 48. *de*
foro compet. Castrens. *in consil.* 89. *n.* 2. *vol.* 2. Et licet quo-
que possint comprehendi subditi ratione † delicti, 17
vel contractus, vbi factum est, cùm ipsi quoque effi-
ciantur subditi, tamen semper de primis intelligitur,
glossa, & ibi ponderat Alex. *in l. penult. nu.* 12. *ff. de iu-*
risdict. omn. indic.

Tertius articulus est: Pœna † *legis, quisquis, C. ad l.* 18
Iuliam maiestatis. non habet locum in clerico filio de-
linquentis, ita dixit glossa notabilis *in cap. fratris peruer-*
sum dist. 56. quam refert, & sequitur Ale. *in additionib.*
ad Bartal. in d. l. quisquis. Archidiacon. *in c. fratis,* 6. *q.* 1.
& ibi etiam Præposit. Cardinal. *in c. vergentis, de hæretic.*
Arnaldus Albertin. *in c. quoniam q.* 11. *n.* 81. *de hæretic.*
Io. Anton. de Nigr. *in repetit. extrauag. vnic. de vita &*
honestat. cleric. n. 464. Marsil. *in repetit. rubric. ff. de fide-*
iussorib. n. 143. Et pro hac opinione facit quod dixit
Ang. *de malefic. in ver. & eius bona publicamus, in vers.*
quid si filiusfamilias damnatur, in fine. vbi quod si pater
propter crimen † læsæ maiestatis esset condemnatus, 19
non intelligitur publicatum beneficium ecclesiasti-
cum filij, neque præbenda, sed ipsi filio reseruanda
sunt, Immola *in l. cum filius ff. de verb. obligat.*

Aliqui putant, huius articuli similem rationem
posse dari, quia pœna † *d. l. quisquis,* non comprehen- 20
dit filiam fœminam ipsius delinquentis, vt est com-
munis opinio, de qua per Gigant. *in tract. de crimine*
læsæ maiestat. lib. 3. *quæst.* 14.

Sed ista opinio nunquam mihi placuit. Et Docto-
res qui illam defendunt, solum disputant articulum
nunquid masculinum † concipiat fœmininum, & re- 21
spondent, quod in odio irrationabili fœmininum
non comprehendit, allegantes *d. l. quisquis.* Nec habet
aliquam rationem pro se, & contrariam partem de-
fendunt grauissimi viri, Claudius de Seisello *in l. si quis*
id quod, ff. de iurisdict. om. indic. à num. 3. per tres colu-
mnas disputat articulum, atque resoluit contraria,
demonstrans Salyc. & sequaces in hoc multum erras-
se, & *n.* 14. exclamat, temerarium esse tam in iudican-
do, quàm in consulendo contrarium sentire, & *num.* 5.
respondet ad Falcidiam filiabus permissam, ex dispo-
sitione *d. l. quisquis.* † nam ex hoc remanent omnes a- 22
liæ pœnæ æqualiter in masculis, sicut in fœminis, vt
institui nequeant, vnde remanent fœminæ habilita-
tæ solum in casu dispensatiuo, non in aliis, vti Clau-
dius ex pluribus deducit. Et contra dictam commu-
nem est textus *in l. fin. C. de bonis damnat.* quæ declarat
d. l. quisquis. Nam postquam disposuit de bonis dam-
natorum quoad filias, subiecit formalia verba; *Excepta*
sola maiestatis quæstione, quam si aliquis sacrilego animo
assumpserit, iustè pœnam ad suas etiam posteros trans-

VV 2 *mittit.*

23 mittit. Verbum autem † posteros etiam fœminas com-
prehendit, c. vbicunque. de pœnis, lib. 6. Hanc etiam opi-
nionem tenent Io. de Terra Rubra in tract. rebell. li. 2.
articul. 2. quæst. 12. & Burlat. in consi. 216. n. 20. vol. 2. latè
etiam hunc casum contra communem defendit I-
gneus in l. 1. §. iuxta hoc tamen, n. 35. ff. ad Syllanian. I-
tem potest adduci ratio, quia d. l. quisquis. punit filios,
tamquam ex infecto sanguine patris, vt probat Dec.
in consil. 64. n. 3. vers. vltim. prædicta conclusi. macula e-
nim patris est in filiis & descendentibus, qui non dili-
gunt, quem pater odit, & in quem delinquit, l. diuo
Marco, C. de quæstionib. & considerat Andr. in §. præter-
ea si vasallus, n. 11. vers. nec videtur hoc sine ratione, quæ
sit prima caus. benefic. amitt. propter quam rationem te-
nentes communem dixerunt, patrem non teneri ex
rebellione filij, neque fratrem ex rebellione fratris,
24 quia non descendũt ex sanguine infecto, sed filiæ † fœ-
minæ ita prrueniunt ex sanguine infecto patris, sicut
& masculi. Ergo in pœna d. l. quisquis. comprehendi
debent. Denique, quia in crimine læsæ maiestatis diui-
25 næ tam filiæ † fœminæ, quam masculi sunt incapaces &
infames, c. statutum in secundo, de hæretic. lib. 6. & de
communi testatur Claudius in d. l. si quis id quod, n. 6.
26 vsque ad 8. ff. de iurisdict. om. iudi. Sed crimen † hære-
sis, & læsæ maiestatis humanæ hodie sunt æquiparata,
Napodan. in c. ad vindictam, n. 14. fol. mihi 60. omnes
Dd. post gl. in l. Manichæos, in ver. subire, C. de hæret.
Deci. in consi. 18. n. 43. vol. 1. qui alios refert. Ergo siue
attenta dispositione d. l. quisquis. siue attenta æquipara-
tione criminum puniendæ sunt fœminæ sicut masculi,
vt communis schola Canonistarum ad hoc concor-
dat, teste Ias. in consil. 106. n. 3. vol. 3. non ergo est bo-
na ratio, quæ pro hoc articulo deducitur.

Arbitror igitur veram huius articuli rationem da-
ri posse, quia leges ciuiles non comprehendunt cleri-
cos, præsertim in odiosis odio irrationabili, vt ex latè
deducti a supra in omnibus casibus primæ centuriæ
apparere potest.

27 Quartus articulus est: Clerici † quatenus commit-
terent proditionem patriæ, vel Principis, non sunt
cognoscendi vel puniendi per iudices laicos, quia in
quocunque enormissimo crimine, etiam si læsa esset
maiestas humana, non possunt puniri per iudices lai-
cos, latè probant hunc articulum Gigas in d. tract. de
crimine læsæ maiest. in rubric. quis de crimine læsæ maie-
statis cognoscere possit, n. 12. Rolaod. in d. cons. 4. n. 6. &
plur. seq. vol. 1. Boss. in tit. de foro compet. n. 127. Farin. in
d. tit. de inquisitione, q. 8. n. 29. Et licet in regno Neapo-
28 lis sit constitutio, † quæ incipit, de personis, per quam dis-
ponitur, quod semper clericus delinquens in quocun-
que delicto debeat cognosci & iudicari per suum epis-
copum, excepto si commiserit crimen proditionis cō-
tra Regem, vel aliud magnum crimen; quia tunc de-
bet iudicari per iudices seculares ipsius Regis: tamen
illa constitutio est contra omnia iura; primo ex defe-
ctu iurisdictionis contra c. ecclesia sanctæ Mariæ, de con-
stit. Item contra auth. statuimus, C. de episc. & cleric. per
quam auth. Andr. ibi expresse tenet constitutionem
non valere, & scribit Bald. in c. si clericus, de pace tenen-
29 da. Denique quia conuentum † fuit inter Regem Ca-
rolum I. & Ecclesiam Romanam in inuestitura re-
gni, quod rex nullam habeat iurisdictionem in cle-
ricos, nisi ratione feudi, vt attestantur Andreas in suo
repertorio posito post constitutiones regni, in ver. clericus si
fuerit criminaliter. & Affli. in d. constitutione de personis,
n. 2. in fi. Et licet Clarus in d. §. læsa maiestatis, vers. hinc
infertur, in fin. & in §. fin. q. 36. vers. quæro nunquid. di-
cat, quod in hoc casu Principes seculares de facto ser-
uant contrarium. Tamen adsunt remedia ecclesiasti-
ca, & episcopi, † nisi fuerint negligentes, poterunt eis 30
vti, monendo, declarando excommunicatos, & tan-
dem subiiciendo loca interdicto, de quibus scripsi su-
pra in parte secunda, & possunt etiam feudis priuari, si
qua tenent ab ecclesia, d. auth. statuimus. & c. grauem,
de sent. excommunic. & si propter negligentiam episco-
pi fuerint per iudicem laicum puniti, credo, quod epi-
scopus etiam inciderit in eandem excommunicatio-
nem; vt dixi supra casu 129.

Quintus articulus est: Quæ pœna imponenda sit
in clericos † delinquentes aduersus humanam maie- 31
statem, Roman. in singulari 701. incip. dicam tibi dubia,
dicit, clericum coniurantem contra Principem laicum
debere degradari, & priuari beneficiis, atq; officiis, ad
hoc allegat textum in c. si quis laicus, 22. quæst. 5. vbi ha-
betur, quod presbyter & episcopus, si hoc delictum
commiserint, degradentur. Barbat. in cap. si clerici, col.
fin. de iudic. dicit, non esse faciendam vim in d. c. si quis
laicus. quia ipsum palea est, sed non est vera responsio,
quia totus liber † Decretorum simul cum paleis fuit 32
approbatus ab Eugenio Papa III. vt attestatur Cer-
nesius Benincasa in tractatu de paupertate, qu. 3. n. 24.
& communiter teneri librum Decretorum esse ap-
probatum, dicit Felyn. in c. 2. n. 44. de rescriptis. & scri-
bit etiam Cæpolla in tract. in de cognitione librorũ iu-
ris canonici. Ideo aliter est respondendum, quod d. c. si
quis laicus. loquitur de degradatione † verbali, quæ ali-
ter dispositio nuncupatur; & hanc opinionem tenent 33
Dec. in d. c. at si clerici. & Aretin. in d. c. cum non ab ho-
mine, de iudi. & sequitur Arnald. Albertin. in d. q. 11. n.
82. & probatur: nam vt diximus supra casu 131. duplex
est degradatio, altera verbalis, altera actualis, & hæc
est pœna grauior, in dubio ex regula c. in pœnis, de re-
gul. iur. lib. 6. semper debemus interpretari legem in
mitiorem partem, & pro hac interpretatione videtur
textus expressus in c. coniurationem, & c. si s. 11. quæst. 1. v-
bi clericus † coniurator contra Episcopum, vel alios,
debet deponi, & hæc est vera resolutio huius articuli. 34
Nisi fuerit incorrigibilis, quia tunc sicut in cæteris
debet degradari, Affli. in ver. bona committentium cri-
men læsæ maiestatis, n. 117. quæ sint regalia. dicit se nun-
quam vidisse clericos priuari beneficiis ob rebellio-
nem commissam in dominum secularem, & in d. con-
stitutione, De personis, n. 7. dicit esse arbitrarium episco-
po, an velit illum priuare beneficiis, quia non reperi-
tur in iure certa pœna diffinita contra clericum com-
mittentem rebellionem aduersus dominum tempo-
ralem, vnde clericus † maledicens Principi arbitrariè
punietur, Io. de Anania in c. 1. de maledic. Hostiens. in 35
summa eiusdem tit. §. qualiter. & ex circumstātiis, tanta
posset esse iniuria illata Principi per clericum, qui be-
ne posset eum beneficiis priuare: sed postea non po-
test vlterius habere beneficium, c. infames, 6. quæst. 1.
vers. qui contra innocentes Principum animos prouocant.
& non possunt habere beneficium, quia infamibus
portæ dignitatis patere non debent, c. infamibus, de re-
gul. iur. lib. 6.

CASVS CXXXIV.

Clericum lacerantem, vel aliter rumpentē saluam guardiam siue saluum conductū alicui à Rege concessum, non posse puniri aut cognosci per iudices seculares.

SVM-

S V M M A R I A.

1 *Crimen læsæ maiestatis committitur per lacerantem saluum conductum Principis.*
2 *Et quomodo hic intelligitur.*
3 *Clericum lacerantem saluam guardiam Principis posse puniri per laicos tenent Doctores Galli.*
4 *Rex & eius ministri non possunt animaduertere in clericum rumpentem saluam guardiam Regis.*
5 *Iudex secularis imponens manum in clericos pro delicta secularium est excommunicatus.*
6 L. 2. C. vt nemo priuatus: *non habet locum in ecclesiasticis.*
7 *Priuilegium concessum clericis à Pontificibus & Imperatoribus non est dispositiuum, sed declaratiuum.*
8 *Clerici ex auctoritate Dei sunt exempti à iurisdictione laicorum.*

EX dictis in præcedenti potest dari resolutio præsentis casus. Si quis enim lacerer sualuam guardiã
1 siue † saluum conductum Principis alicui concessum,
tenetur crimine læsæ maiestatis, *l. 1. & ibi gloss. in ver. aduersus securitatem eius, ff. ad l. Iul. maiest.* Bartol. *in l. 3. §. transfuga. ff. ad l. Corn. de sicar.* Martin. Laudens. *tract. de crimine læsæ maiest. quæst.* 6. & declarat Dec. *in consi.* 02. *inter consilia criminalia, vol.* 1. quod intelligi-
2 tur quommodo † faciat animo vsurpandi Principis imperium & maiestatem, in illiusque contemptum; secus si ex odio & inimicitia particulari, quam habebat cũ eo, cui concessus erat, vt post Riminal. iun. *in consil.* 704. *nu* 10. *& plur. seq. volu.* 6. declarat Fabius Anna *in consil.* 67. *nu.* 5. *& seq.*
3 An igitur clericus † lacerans, vel aliud faciens aduersus saluam guardiam Principis, in eiusque contemptum sit puniendus per iudices laicos? Doctores Galli tenent partem affirmatiuam per text. *in l. 2. C. vt nemo priuat. in vers. miles vel clericus. & in vers. executoresque huius legis omnes iudices.* Stephan. Aufret. *in trac. de potestat. secul. in eccl. sup. reg. 1. fallent* 12. Chassa. *in consue. Burgund. rubr. 1. §. 5. nu.* 81. vbi in additione probat, clericos pro infractione saluæ guardiæ quotidie condemnari per iudices seculares ad emendã, & si nõ habẽt immobilia, detinentur in carceribus episcopi Parisiẽsis, vsque ad satisfactionem emendæ, &c. Benedictus *in c. Raynutius, in ver. & vxorem, decis. 2. nu.* 143. *&* 147. vbi quod punitur clericus in huiusmodi delicto pœna pecuniaria per iudices regios, sed pro corporali remittitur ad suum episcopum puniẽdus, Boer. *in decis.* 297. *in prin. & nu. 4. & n. 7.* vbi quod hæc est verior opinio, & quod Rex Franciæ est in possessione iudicandi per suos officiales cõtra clericos de huiusmodi delicto, testaturque sic pluries fuisse iudicatum.
Imò verior opinio est in contrarium, videlicet neq;
4 Regẽ † ipsum Christianissimum, neq; eius ministros posse animaduertere in clericos huiusmodi facinoris reos. Primò hanc opinionem defendunt etiam aliqui Doctores Galli, Petr. Iacobi *in tit. de conditione ex lege, Instit. de actionibus, §. quadrupli, colum. 2. vers. hodie in* ... Guido Pap. *decis. 77. vers. sed an iudex tẽporalis,*
5 dicens, iudices † tẽporales Franciæ cognitionem huius criminis suscipientes esse excommunicatos, per tex. *in c. penult. de immun. eccles. lib.* 6. & cùm personam clerici distringunt, est locus pœnæ *c. si quis suadente* 17. *q.* 4. vt dicit Io. Andr. *in c. 2. in glossa penul. ibi; de facto fortè, de foro comper. lib.* 6. Imò sunt excommunicati singulis annis *in Bulla Cœnæ Domini.* Et pro hac resolutione faciunt quæ scripsi in præcedenti articulo, clericos nõ dici committere crimen læsæ maiestatis, & si in contemptum Principis verba iniuriosè proferrent, esse per episcopum ad eius arbitrium puniendos. Nõ
obstat † *d. l. 2. C. vt nemo priuatus.* quia ex scriptis in o- 6
mnibus casibus primæ centuriæ apparet legem non ligare clericos, tanquam conditam à nõ habente potestatem, vt etiam communiter omnes probant *in c. ecclesia sancta Maria, de constitut.* Neque obstat illa asserta consuetudo iudicandi in prædicto casu, contra quam scripsimus supra *casu* 63. *& casu* 64. clerici enim sunt exempti à iurisdictione Imperatoris, Inno. *in c. significãtibus, de offi. deleg.* quia sunt res spirituales, ideo solũ debent conueniri coram iudice ecclesiastico, nõ seculari, vt probant omnes *in c. at si clerici, de iudic.* Et hoc
† priuilegium concessum clericis à Põtificibus & Im- 7
peratoribus nõ habuerũt dispositiuè, sed declaratiuè, vt dixit gl. fi. *in c. si Imperator, dist.* 96. & antequã emanasset constitutio ecclesiastica, clerici erant liberi à iurisdictione seculari, ideò constitutio ecclesiastica est declaratio, non dispositio, ita dicit tex. *in d. c. si Imperator, in vers. Deus omnipotens voluit clericos † discuti à Põ- 8
tificibus, & non à potestatibus secularibus.* Item tex. *in c. clericum, in secundo, 11. qu. 1.* dicit, negotia clericorũ siue criminalia, siue ciuilia, nõ nisi apud iudicem ecclesiasticum ventilanda sunt, & latè probat Alex. *in consi. 8. vol. 1.* vbi quod laicus quacunq; dignitate fulgeat, nullo modo potest cognoscere in causa ciuili ipsius clerici, & multò minus in criminali; iurisdictiones enim sunt distinctæ, & summo Pontifici competit in spiritualibus, Imperatori verò in temporalibus, *c. cum ad verum, dist.* 96. & contra hanc opinionem conferunt etiam quæ scripsimus supra *casu* 125. clericos, ne in realibus quidem posse conueniri coram iudicibus secularibus.

CASVS CXXXV.

Clericus, qui dimisso habitu clericali immiscet se enormitatibus, nullo modo poterit puniri per iudicẽ seculatẽ, nisi fuerit tertio admonitus per ecclesiasticum.

S V M M A R I A.

1 *Clericum in habitu laici immiscentem se delictis, sic captum posse per iudicem secularem puniri, qui teneant.*
2 *Clericus nunquam punitur per laicum, nisi præcedente trina monitione.*
3 *Priuilegium fori non ita facilè perditur, sicut priuilegium canonis.*
4 *Clericus sine habitu incedens non priuatur priuilegio fori, fallit in coniugata.*
5 C. perpendimus, de sentent. excommun. *non loquitur de priuilegio fori, & n.* 7.
6 *Ratio dubitandi colligitur ex responsione.*
8 *Clericus non amittit priuilegium fori, sine trina monitione.*
9 *Clerici ex indultu Papæ in quibus regnis subsint iurisdictioni laicorum delictis se immiscentes, sine trina monitione.*
10 *Trina monitio est necessaria de iure, vt clerici perdant priuilegium fori.*
11 *Clerici in minoribus perdunt priuilegium fori sine monitione, quando faciunt actum clericatui contrarium.*
12 *Monachus apostata, qui duxit vxorem, an perdat priuilegium fori.*

13 *Clericus ioculator, goliardus, buffonus, an perdat priuilegium fori.*
14 *Clericus factus miles quando perdat priuilegium fori.*
15 *Perseuerantia in delinquendo ex quoto numero fiat.*
16 *Clericus factus miles reassumens habitum efficitur de foro ecclesiastico.*
17 *Clericus factus miles quando censeatur clericatui renunciare.*
18 *Clericus in minoribus constitutus, immiscens se enormitatibus, sine habitu clericali, nullo modo potest cognosci per laicum.*
19 *Clerici in minoribus ex dispositione Concilij Tridentini non gaudent priuilegio fori, ni ferant habitum, vel habeant beneficium ecclesiasticum.*

1 SÆpenumero solet dubitari, an clericus, † qui dimisso habitu clericali immiscuit se in sęuis & atrocibus delictis, & in babitu laicali repertus in fragranti crimine, possit per iudicem secularem puniri, nulla præcedente admonitione iudicis ecclesiastici. In qua dubitatione magis communiter Doctores amplexi sunt opinionem affirmatiuam, prout relati Doctores pro hac parte probant, & attestantur hanc esse communem opinionem, Bossius *in titulo de foro competenti, n.134.& n.139.& seq.* Couarr. *in lib. pract. q. c.32. nu.2. vers. tertio his erit adducendum.* Clarus *in §. fi. q. 36. ver. quarto modo.* Alex. de Næuo *in cons.56. n.20.* Capyc. *decis.161.* Boerius *decis.69. nu.16.* & omnes mouentur per textum *in c. perpendimus, de sent. excom.* Vt igitur ipsa dubitatio clarius resoluatur, atque vera decretalium Pontificalium intelligentia habeatur, explicu responsionem per tres articulos.

2 Primus articulus est: Clericus, † qui dimisso habitu clericali, & tonsura in profundum malorum lapsus fuerit multa delicta perpetrando, non potest puniri per iudicem laicum absque trina monitione iudicis ecclesiastici, vigore *dict. c. perpendimus.* Nam priuile-
3 gium fori † non ita facilè perditur, sicut priuilegium canonis, quia primum est de iure diuino, *c. quanquam, de constitutionib. lib.6.* gl. *in c. si Imperator. dist.96.* Inno. *in c.2. de maioritate & obedient.* ideò difficilius perditur. Secundùm verò de iure positiuo, introductum ab Innocentio Papa II. vt in rubrica *d. c. si quis suadente.* ex quibus infert Roland. *in consil.4. num.26.& seq.*
4 *vol.1.* quod licet clericus † coniugatus, vt gaudeat fori priuilegio, duo copulatiuè requiruntur, scilicet habitus & tonsura, *cap.1. de cleric. coniugat. lib.6.* tamen in clerico non coniugato sufficit alterum, & ideò incedens sine habitu non priuatur priuilegio fori, licet priuetur priuilegio *canonis, si quis suadente.* Et stante
5 hoc fundamento probo, *d. c. perpendimus.* non † loqui de priuilegio fori. Primò, quia clericus seditionem excitauerat, propter quam à Comite iussus fuerat fustigari, & in patibulo expirauit; non ergo inibi tractatur de iudice, quia clericus erat mortuus. Item ratio dubitandi illius textus erat, an propter violentas manus in clericum illatas in eam excommunicationem incidisset, a qua absolui non posset, nisi à Papa, iuxta dispositionem *dict. c. si quis suadente.* quæ probatur ex responsione: Pontifex enim respondet, non teneri ad
6 Apostolicam sedem accedere, & ex responsione † colligitur dubitandi ratio; ex regula *l.1.& ibi gloss. in vers. vt interrogatus, ff. de verb. oblig at.* Denique per illum textum non potest dici, clericum fuisse relaxatum iurisdictioni laicorum, quia Pontifex sic mandat: tu verò, qui merita personarum bene nosti, pœnitētiam competentem eis iniungas; datur igitur pœnitentia; ergo non remittitur foro alterius, quia sunt contraria.
Quare † concludendum † illum textum loqui de pri- 7
uilegio canonis, quod habet respectum ad priuatum, non autem ad iudicem; & hanc opinionem firmarunt Io. Andr. Abb. & Cardinal. *in d. c. perpendimus.* Alex. *in consil.8. n.2. vol.1.* Soc. *in consil. 12. col. 7. vol.1.* Roland. *in d. consi.4 n.30. vol.1.* Decian. *in tract. criminal. lib.4. c.9. n.89.* Summa Syluestrina *in ver. clericus, in tertio, §.9.* Summa Angelica *in verbo clericus, in decimo, q.10.* Ignat. Lopex *in additionib. ad pract.* Diaz *super c.142. in ver. vt tradatur curia seculari.* Nec valet argumentum ex eo, quia maior ratio deberet esse in iudice, qui secundum iuris ordinem cognosceret de tali crimine; hoc enim negatur, cum maior ratio sit de priuilegio fori, quàm canonis, vt dixi. Item quia Pontifex ibi non permittit priuato, sed mandat pœnitentiam imponi, quod contradicit admissiooi.

Secundus articulus est: Clericus † in casu prædicto 8
non amittit priuilegium fori, absque trina monitione præcedente. Hanc opinionem amplexi sunt Cardinal. & Abb. *in d. c. perpendimus.* Hostiens. Ancara. *in c.1. de apost.* Alciat. *in c. cum non ab homine, n.8. de iud.* Alex. *in d. cons.8. vol 1.& in consil.61. vol.4.& in consil. 149. vol.6.* Rola. *in d. consi.4. n.29.& plur. seq. vol.1.* Vasquius *in tract. de success. creatione, lib.3. §.22. limitatione 17. n.63.* Decian. *in d. c.9. n.88. & seq.* & hanc esse communem opinionem attestatur Viuius *in lib. comm. opinion. in ver. clericus apostata.* & Ignat. Lopez *super d. c. 142. vers. multis tamen & summa auctoritatis viris.* Alberic. *in tract. de statutis parte 2. q.42.* vbi dicit se vidisse cōmuniter seruari, quod requiritur monitio, postquam nisi clericus se correxerit perdat priuilegium clericale, & latiùs omnibus Cæpolla *in consil. criminal. 11.* & pro hac opinione sunt iura expressa, *c. in audientia de sentent. excōm. in vers. si à prælatis suis tertio commoniti, & c. c. contingit, eodem tit. in vers. mandamus vt tales à tertio commoniti seipsos contempserint emendare, illius efficiantur immunitatis extortes, c. final. de vita & honest. cleric. vers. mandamus qualiter si tales tertio à te cōmoniti, & c. c.1. de vita & honest. cleric. vers. & tertio moniti non resipuerint, careant omni priuilegio clericali.*

Confirmari potest, quia summus Pontifex, † ad 9
iostantiam Imperatoris Caroli V. & Francisci Regis Christianissimi, pro bono regimine iustitiæ in eorum regnis, concessit, & absque trina monitione, de qua in dictis canonicis sanctionibus procedi posset contra clericos incedentes in habitu, & tonsura, atque in sæuis, & enormitatibus se immiscentes. Siquidem Clemens Papa VII. id concessit ipsi Imperatori pro regno Siciliæ citra Farum, qui tunc regnabat, quam constitutionem extrauagantem interpretatus est Io. Antun. de Nigris Campanus, est *sub titulo, de vita & honestate clericorum.* & habetur *in sexto volumine repetitionum canonicarum.* & in d. extrauagante committitur Reuerendissimo D. Nuntio Neapolitano tunc temporis, & clericos primæ tonsuræ & minorum ordinum in d. regno Siciliæ citra Farum existentes per edictum publicum, vt infra terminum duorum mensium, quos illi pro termino peremptorio, & trina monitione canonica assignabis, moneas, & requiras, vt habitum & tonsuram honestè, iuxta canonicas sanctiones, deferant, alioquin dicto duorum mensium termino elapso, si cum habitu decenti clericali incedere, & tonsuram deferre, & alia sollemnia obseruare neglexerint, eodem foro seculari sub-

Digitized by Google

ſubiectos eſſe, & tanquam laicos per curiam ſecula-
rem,& vſque ad vindictam ſanguinis, vltimique ſup-
plicij pœnam puniri poſſe,&c.ergo per *d.extrauagan-
tem* derogatur diſpoſitioni canonicæ, circa trinam
monitionem, per ipſum edictum generaliter, in vim
vnicæ monitionis,& peremptoriæ.

Item Leo Papa X. eandem gratiam conceſſit Re-
gi Chriſtianiſſimo pro fœliciſſimo regno Franciæ,
cuius conſtitutionem ponit, & interpretatur Chaſſa-
neus *in conſuetud. Burgund.rubric.1.§.5.num.51. & ſeq.*
vbi Pontifex ad ſupplicationem Regis, vt ibi dicitur,
pro quieto & tranquillo ſtatu ſui regni,derogat dictis
canonicis ſanctionibus, & loco trinæ monitionis
mandat, vt ſingulis annis dicta conſtitutio in eccleſiis
in certis diebus publicari debeat, dictaque publicatio
deſeruiat loco trinæ monitionis à iure requiſitæ, vt i-
bi habetur. Ergo clariſſimè patet trinam illam moni-
10 tionem eſſe † de iure communi neceſſariam,ex illa re-
gula, quia exceptio firmat regulam in non exceptis,
*l.quæſitum. §. denique ff. de fundo instruct. & ibi gloſſ.l.
nam quod liquide,§.ſi.ff.de pen.leg.l.quod libertatis,in 2.
reſp.ff.de emctionib.l.ſi ſeruatus.ff.de ſeruis, c.dominus, in
prin.32.quæſt.7.*

11 Tertius articulus eſt: Clericus † in minorib.ordi-
nibus conſtitutus, ſine habitu clericali incedens, qui
ſæuis,& enormibus delictis ſe immiſcuerit,in tantum
priuatur priuilegio fori eccleſiaſtici abſque trina mo-
nitione, in quantum fecerit actum clericatui contra-
rium, vt quia ducet ſecundam vxorem, vel primam
corruptam, vel effectus ſit miles, & ſæua exerceat,
tunc enim, etiam ſine monitione efficitur de foro ſe-
culatium, Hoſtienſ.& cæteri *in c.1.de apoſt.* Dd.*in c.1.
de bigamis.lib.6.& c.quiſquis, diſtinct.*84. Alex.*in d.con-
ſil.8.num.3. volum.1.* Affl.*in conſtit.ut.regni,incip.Apo-
ſtatâtes.* Grammatic.*voto* 33. Alberic.*de ſtatutis,par.3.*
12 *quæſt.42.* vbi ponit de monacho, † qui intrauit reli-
gionem, deinde cœpit apoſtatare, & habitu depoſito
vxorem viduam duxit, atque enormitatibus & deli-
ctis ſe immiſcuit, quod perdat priuilegium clericale,
vt poſſit à iudice laico puniri. Idem ſi factus ſit iocu-
13 lator, † goliardus, vel buffonus, *c.1.de vita, & honeſt.
cleric.lib.6.* & ibi ſcribunt de hoc omnes Canoniſtæ,
& latè etiam per Gandin.*in tract.maleficiorum, in rub.
de pœnis reorum*,& per Capyc.*in deciſ.*101.

14 Et exemplum datum de clerico † facto milite, qui
ſe in ſæuis, & enormibus delictis immiſcuerit, intel-
ligo ſi pluries id fecerit, non enim ſufficit vnicum de-
lictum, ſed requiritur quod ſit inueteratus, & perſe-
ueret in delinquendo,ita dicunt Ioan.And. Anton.de
Butr. & Abbas *in d.c. perpendimus, de ſentent. excom-
municat.*idem Abb.*in d.c.contingit,in ſecundo, eod. titul.*
Bald.*in l.nemo, C.de epiſcop. audient.* dicit ad inducen-
15 dam huiuſmodi perſeuerantiam † delinquendi, ſal-
tem requiri tria vel duo delicta perpetrata, & ſcribit
Alexand.de Neuo *in conſil.59.num.21.& plur.ſequent.*
Ego autem credo non ſufficere perſeuerantiam de-
linquendi ſolam ſine nominatione trina, ex his quæ
ſcripſi ſupra *in 2. articulo*, niſi fecerit actum clerica-
tui contrarium, puta quia factus ſit miles, & vtrum
que debere copulatiuè interuenire, quia habitus mi-
16 litis poteſt facilè dimitti,& reaſſumi clericalis, † quo
caſu diceretur de foro eccleſiaſtico,ex allegatis per A-
lexandr.*in d.conſil.8.colum.final. verſ. & dato quod ta-
lis clericus coniugatus,volu.1.* ſed vbi factus miles plu-
ries enormia delicta committit, præſumitur omnino
renunciaſſe clericatui: Reaſſumptis enim veſtibus
clericalibus, & tonſura, reintegratur ad priuilegium
clericorum, gloſſ. *in clemen.1. in ver.quamdiu,de vita
& honeſt.cleric.*gloſſ.*final. in c.final. eodem titul. & ibi*
Abb. *num.*8. Summa Syluestrina *in ver. excommuni-
catio,in 6.num.4. verſ.ſi autem talis.* ſed cum † vti mi- 17
les continuat pluries in delinquendo, tunc facto cen-
ſetur clericatui renuntiare, Nauarr. *in ſuo Manuali,
cap.27.numer.80.in 5.not.* ſicut poteſt expreſſè renun-
tiare priuilegio fori, & canonicis in manib. epiſcopi,
dicens ex nunc in antea nolo eſſe clericus, Abbas *in
cap.ad Apoſtolicam.numero ſexto, & numero decimo. de
regularib.*

Ex quo infertur non eſſe veram opinionem, quæ
dicit, clericum in † minoribus conſtitutum, ſine ha- 18
bitu clericali incedentem, ſæua & enormia commit-
tentem, poſſe, etiam abſque trina monitione eccle-
ſiaſtica, puniri per iudicem ſecularem, quam tenent
Couarru. *in d. cap.32. num.3. practic.quæſt.* & Ignatius
Lopez *ſuper d.cap.142. verſ. non vero prætermittendum
eſt*,cum aliis per Farinac.*in titul.de inquiſitione, quæſt.
8.num.54.verſ.& licet.* Hæc enim diſtinctio nullo iu-
re, nullaque ratione fundatur: Neque poteſt reddi
ratio differentiæ, cur requiratur monitio in clericis
in maioribus ordinibus conſtitutis, in minoribus au-
tem nequaquam, cum vtrique eodem modo gau-
deant priuilegio fori. Niſi dicamus clericos in mino-
ribus in tantum perdere priuilegium fori, in quantum
fecerint actum clericatui contrarium, per quem illi
videantur renuntiare,quod non poſſunt clerici in ma-
ioribus ordinibus conſtituti.

Sed hodie iſte articulus eſt reſolutus ex diſpoſitio-
ne Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. cap.6.* vbi habetur, cle-
ricos in minoribus † conſtitutos, fori priuilegio non 19
gaudere: Niſi habeant beneficium eccleſiaſticum,
aut deferentes habitum clericalem, & tonſuram, de-
ſeruiant alicui eccleſiæ de mandato epiſcopi, aut ver-
ſentur in ſeminario clericorum, ſiue in aliqua ſchola,
aut vniuerſitate de licentia epiſcopi, Guido Pap.*deciſ.*
83. ſi quis igitur clericus captus à ſeculari iudice, ca-
reat aliquo ex illis requiſitis, non debet remitti ad
eccleſiaſticum.

CASVS CXXXVI.

Clericos coram iudice ſeculari non poſſe accuſare laicos in delictis grauibus, citra pœnam ſanguinis: verùm ſi temerè accuſauerint, ab eodem iudice laico non poſſe condemnari.

SVMMARIA.

1 *Accuſatores ob publicam vtilitatem non peccant mortaliter.*
2 *Iudex, carnifex, & accuſator, in quibus conueniant.*
3 *Clerici nullo modo poſſũt aliquẽ criminaliter accuſare.*
4 *Clerici accuſatores, quibus pœnis ſubiiciantur.*
5 *Clerici non debent ſe immiſcere negotiis odioſis, etiam ad vindictam publicam.*
6 *Clerici quando poſſint accuſare criminaliter citra irregularitatem.*
7 *Irregularitas non incurritur per accuſationem citra pœnam ſanguinis.*
8 *Clericus capiens, & tradens furem iudici ſeculari, quando non ſit irregularis.*

Google

9 *Clericus ferens testimonium in causa criminali etiam cum protestatione citra pœnam sanguinis, est irregularis.*

10 *Clericus qui temerè accusauit laicum coram iudice laico, non potest ab eodem puniri.*

11 *Iudex Laicus neque principaliter, neque incidenter potest iudicare clericum.*

12 *Nec potest absoluere clericum.*

1 CVm accusans † aliquem criminaliter, si ob publicam id fecerit vtilitatem, non peccet mortaliter, & probat Vasquius *de success. creatione, lib. 1. §. 6. n. 22. ver. vnde data paritate.* quia non potest differentia as-
2 signati inter iudicem, † carnificem, & accusatorem, qui omnes publicæ salui officium, & ministerium impertinntur, prout occidens aliquem ad publicam vtilitatem non peccat mortaliter, & notat gloss. *in c. inter hæc 33. quæst. 2.* & sequuntur Dd. *in c. vt vim, ff. de instit. & iur.* Ias. *in l. vbi pactum, num. 16. C. de transac.* quod est verum si occidat eum, qui de iure naturali, & diuino poterat occidi: Secus si de iure positiuo, quia tunc neque ad suorum defensionem licet, vt declarat Abb. *in c. interfecisti, de homi. & ibi omnes Dd.* secus si accusauerit ad propriam vindictam, exequendi sui animi odium causa, vt ibi per Vasquium. Ideo dubitari potest, an clerico liceat ad publicam vtilitatem, atque ad vindictam propriam aliquem coram iudice laico accusare; In quo declarabimus tres articulos.

3 Primus articulus est: clerici † neq; ad publicam vtilitatem, neque suam, vel suæ ecclesiæ iniuriam prosequendo, & ita ad vindictam priuatam, possunt aliquem criminaliter accusare, de hoc sunt iura expressa *c. his à quibus. 23. quæst. 8. c. sacerdotes, 2. quæst. 7.* & si cōtrafecerint pluribus pœnis afficiuntur, videlicet irre-
4 gularitate, † *c. sententiam sanguinis: Ne clerici, vel monachi, c. postulasti, de homi. c. ex literis, de excess. præl. can. 1. distinct. 50. can. si quis post acceptum, dist. 51.* Item debent sub perpetuo damnationis ergastulo detineri, vt dicit tex. *in d. c. his à quibus, in fine.*

Declaratur hic articulus, vt ad vindictam publicam nunquam clericus possit accusare, quia non de-
5 bet se immiscere † negotiis odiosis, etiam si pœna sanguinis imponenda non esset, sed vbi prosequitur suam, vel suæ ecclesiæ vltionem potest accusare, si pœna sanguinis de iure imponenda non sit, quia tunc cessat irregularitatis timor, ita declarat Abbas *in c. cum P. Mancocella, n. 8. de accusat.* & scribunt Dd. *in c. cum sit generale, de foro compet. & in c. 2. & in c. postulasti, de homic. lib. 6.*

6 Secundus articulus est: clericus † prosequendo suam, vel suæ ecclesiæ vltionem, vbi accusando reum capitis incurreret irregularitatem, & alias pœnas, potest id facere, si protestetur de pœna sanguinis se minimè laborare, sed tantum agere velle de resarciendo damno, aut de cautione in posterum de non offendendo, neq; similia faciendo: Neque clerico est hoc imputandum, licet delictum sit capitale, & propterea iudex illum condemnet ad mortem, & ad hoc est tex. *in c. prælatis, de homicid. lib. 6.* & hanc opinionem sequuntur, Ab. *in d. c. cū P. Mancocella, n. 10. vers. si vero venit imponenda pœna sanguinis; & in d. c. sententiā sanguinis.* Summa Syluestrina *in ver. homicidiū, in 3. ver. secundo quæritur.* Nauarr. *in Manuali confessorum, in c. 27. n. 216.* Cou. *in clem. si furiosus, in 2. parte relectionis, §. 5. n. 1. de homicid.* Io. Bernhard. Diaz *in sua pract. crimin. canon. c. 98.* Fedet. Scot. *in cons. 16. n. 1. lib. 6. to. 1.* & quod hoc
casu clericus accusator † cum protestatione prædicta 7
non sit irregularis, probat D. Antonin. *in tract. de irregularitate. c. 2. n. 8.* Et *n. 22.* dicit: Item si clericus ca-
pit † furem, & tradit eum iudici, vt sibi restituantur 8
res ablatæ, quas aliter rehabere non poterat, si non habet intentionem corruptam, scil. vt intendat mortem furis, & super hoc facit protestationem, quod non intendit vindictam sanguinis, sed suum rehabere, etiam si sequatur mors, non erit irregularis.

Neq; obstat, quod vbi clericus † testimonium fer- 9
ret in causa criminali contra dispositionem text. *in c. testimonium. de testib.* etiam si protestetur se testificari citra pœnam sanguinis, adhuc incurrit irregularitatem, Fel. *in c. de cætero, n. 1. vers. sed considera, de testib.* Cla. *in §. fi. q. 24. vers. vlterius quæro, & vers. sed quid si clericus.* vbi testatur de communi opinione cum aliis ad hoc per Farinac. *in tract. de testib. q. 61. opposit. 11. n. 59.* & per Bossium *in tit. de opposition. contra test. n. 9. vers. de iure vero.* Quia testificari est omnino prohibitum clericis, *d. c. testimonium.* sed accusare est permissum, Gomez *in lib. 1. var. resol. c. de delictu. n. 33.* quod si clerici non possent accusare citra pœnam sanguinis, daretur occasio delinquendi in clericos.

Tertius articulus est: Clericus, † qui temerè accu- 10
sauit laicum coram iudice laico, non potest ab eodem iudice puniri de calumnia, vel condemnari in expensis, vt post Hostiens. quem citat, probat Ancharan. *in c. ea quæ, vers. secundo quæro, n. 25. de reg. iur. li. 6.* Fede. de Sen. *in consil. incip. Factum quod proponitur, num. 2. vers. item ad id, quod obiicitur.* vbi quod neque princi-
paliter, neque incidenter iudex † laicus potest iudica- 11
re clericum, & in his terminis probat Decian. *in tract. criminal. lib. 4. cap. 9. num. 22.* sequitur Surdus *in cons. 396. num. 28.* & probant hunc articulum omnia quæ scripsimus supra *casu* 128. de clerico falsum testimonium ferente coram iudice laico, etiam cum licentia proprij episcopi, vt nullo modo puniri possit per ipsum iudicem laicum, sed per ecclesiasticum, conferunt etiam quæ scripsimus supra *casu* 102. vbi quod clericus neque mulctari, neque condemnari aliquo modo potest in expensis per iudicē secularem, sed per ecclesiasticum id fieri debere, deficit enim fundamē-
tum iurisdictionis, ideo iudex secularis nec † absol- 12
uere quidem posset clericum in hoc casu, Bal. *in auth. clericus, n. 10. C. de episc. & cler.* Cagnol. *in l. nemo qui condemnare. in fin. ff. de reg. iur.* & licet gloss. ibi teneat, quod iudex laicus potest absoluere, tamen hoc intelligi debet declarando sententiam à se latam esse nullam, & inualidā, vt per Bar. *in cons. 225. vol. 1.* & probant Surd. *in d. consil. 396. n. 28.* & Decian. *in d. c. 9. numer. 61.* post Ancha. Barbatiam, & alios, quos referunt.

CASVS CXXXVII.

Publicationem bonorum clerici, pro quocunque crimine ordinatam per sententiam iudicis ecclesiastici, debere applicari fisco ecclesiæ, non autem Principis secularis.

SVMMARIA.

1 *Bona clerici delinquentis publicanda, cui fisco sint applicanda.*

2 *Clerici committentes delicta digna publicatione bonorum de iure ciuili, nunquam sunt ea pœna afficiendi per episcopum.*

3 *Publi-*

3 *Publicatio bonorum quomodo variatis temporibus fuerit introducta de iure ciuili.*
4 *Publicatio bonorum in quibus casibus permittatur de iure ciuili.*
5 *Iura disponentia de publicatione bonorum non afficiunt clericos.*
6 *Leges Codicis loquentes de ecclesiasticis esse nullas ex defectu iurisdictionis.*
7 *Imperatores non præsumuntur apponere manus in ecclesiasticis.*
8 *Leges generales non extenduntur ad personas exẽptas.*
9 *Legislatorum dispositio recipit modum ab eorum potestate.*
10 *Paria sunt sortiri forum, & ligari statuto.*
11 *Clerici etiam prima tonsura non ligantur legibus laicorum.*
12 *Ecclesia super bonis clerici delinquentis semper præferenda est fisco imperij.*
13 *Ecclesia & episcopus habent fiscum.*
14 *Dispositio auferens clerico competentia de iure communi dicitur contra libertatem ecclesiæ.*
15 *Siue directè siue indirectè auferat.*
16 *Etiam si tollat priuilegia.*
17 *Belluga in speculo Principum reprobatur.*
18 *Priuilegium clericorum procedit etiam respectu bonorum patrimonialium.*
19 *Bona laicorum quæ perueniunt ad clericos statim mutant naturam.*
20 *Priuilegia concessa ecclesiasticis per Principes laicos non possunt ab eisdem reuocari.*
21 *Bona patrimonialia clericorũ, vbi ob aliquod delictum publicanda sunt, applicanda sunt fisco ecclesiæ.*
22 *Clerici habent verum dominium bonorum.*
23 *Bona clericorum publicanda ex imitatione legis ciuilis semper sunt applicanda fisco ecclesiæ.*
24 *Bona mobilia semper sequuntur conditionem & qualitatem personæ.*
25 *Bona feudalia clerici delinquentis debent applicari ecclesiæ durante vita feudatarij.*
26 *Alienari prohibita an possint publicari.*
27 *Feudatarij bona confiscanda pertinent ad fiscum quo ad vsumfructum vita durante.*
28 *Maioratus possessore delinquente, illius commoditas pertinet ad fiscum.*
29 *Feudum quando veniat in publicatione bonorum, applicandum fisco ecclesiæ.*
30 *Emphyteusis clerici delinquentis est applicanda fisco ecclesiæ.*
31 *Concessio facta à laico præsumitur magis in censum, quam emphyteusim.*
32 *Dominium vtile emphyteutæ sequitur conditionem personæ.*
33 *Fiscus ecclesiæ capit cõmoditates emphyteutæ vita durante de emphyteusi laicorũ data clerico delinquẽti.*
34 *Clerici ex fructibus beneficiorum quam partẽ habeant.*
35 *Fructuum beneficiorum pars quæ veniat in cõfiscatione bonorum.*
36 *Clerici habent verum dominium fructuum bonorum simplicium.*

1 QVæro casum, vbi bona † clerici delinquentis publicanda sunt, cui sint applicanda, fisco ecclesiæ vel secularis Principis. Idem de bonis laici delinquentis in crimine ecclesiastico, & ab episcopo puniendi, de quo scripsi etiam supr. *casu* 15. *& casu* 83. *nu.* 3. *artic.* sed vt magis distinctè, & vberius tractemus materiam, declaro per quinque articulos.

Primus articulus est: Clericos † committentes de- 2
licta, propter quæ veniat imponenda pœna confisca-
tionis de iure ciuili, nunquam dicta publicatione esse
damnatos per episcopum. Ius enim ciuile variatis
temporibus tripliciter de publicatione † disposuit: 3
Imprimis antiquiori iure imponebatur hac confisca-
tionis pœna in omnib. casibus, in quibus pœna mor-
tis naturalis siue deportationis irrogabatur; Mox in-
cepit singulariter disponi, in singulis casib. pro quibus
necessarium erat irrogari, vt pro crimine læsæ Maie-
statis, falsæ monetæ, & similib. quorum † casuum nu- 4
merum 49. congerit Francisc. Lucan. *in tractat. de fisco
& eius priuileg. part. 2. cap.* 1. Denique ius authenticorũ
introduxit, vt delinquentium bona minime publi-
centur, sed venientib. ab intestato referuentur, *auth.
bona damnatorum, C. de bon. proscr. §. fin. in auth. vt nul-
li iudic. §. oportet, in auth. de mandatis Principum.* Per
hoc igitur ius authenticorum non corriguntur iura
specialiter disponentia de confiscatione bonorum,
sed solum illud ius antiquum ab initio, quo pœna pu-
blicationis imponenda erat in consequentiam dictæ
pœnæ mortis, vel deportationis, Bar. *in l.* 1. *n.* 3. *ff. de bo.
damnat.* Bald. *in c.* 1. *de pace tenen. n.* 11. Bos. *in tit. de pu-
blicatione bonorum, n.* 1. *vers. & primo scias.* & post alios
quos refert, probat esse communem opinionem Ce-
phal. *in consil.* 79. *num.* 4. *vol.* 1.

Nulla autem † istarum dispositionum potuit cleri- 5
cos comprehendere, quia leges laicorum non ligant
clericos, *c. quæ in ecclesiarum, c. ecclesia S. Mariæ,* vbi gl.
Felyn. & Dec. *qui alios allegant. de constitution.* Neguza.
cons. 59. *nu.* 3. clerici enim laicis sunt maiores, & leges
inferiorum nõ ligant superiores, *§. plebiscitum. Inst. de
iur. natural.* & inferior non iudicat superiorem, *c. cum
inferior. de maiorit. & obed.* Vnde cõmunis est omniũ 6
Canonistarum sententia, leges † Codicis, de ecclesia-
sticis disponentes, esse nullas ipso iure, licet contineãt
fauorem, & priuilegium clericorum, tanquã cõditas à
non habente potestatem, vt declarat Anton. de Butr.
in c. quod clericis, de foro comp. & ibi Ab. & cęteri. Dec.
in d. c. ecclesia S. Mariæ, n. 24. Alex. *in cons.* 211. *n.* 2. *vol.* 2.
Menoc. *de recuperand. possessione, remed.* 14. *n.* 56. & pri-
uilegium non potest concedi clericis per modum le-
gis, quia est vsurpare iurisdictionem super eis, quod
est reprobatum, *c. fin. de reb. eccles. non alienand.*

Cum igitur Imperatores † id non potuerint spe- 7
cialiter, non est credendum eos voluisse comprehen-
dere ecclesiasticos in huiusmodi generalibus dispo-
sitionibus: nemo enim præsumitur apponere manum
ad sibi impossibilia & illicita de iure, *l. miles, §. eam, v-
bi* Angel. *ff. de adult.* Anchar. *in c.* 1. *n.* 29. *de constit.* &
nemo in dubio videtur in sua dispositione compre-
hendere eos, de quibus in specie disponere nõ potest,
l. Lucius. §. pen. ff. ad municip. c. à nobis, de sent. exc. & le-
ges † quantumuis generales non extenduntur ad per- 8
sonas exemptas, nec subiectas iurisdictioni legislato-
ris, Bald. *in l. omnes populi, ff. de inst. & iur.* Soc. *in consi.*
74. *n.* 11. *vol.* 1. Gozad. *in cons.* 76. *n.* 12. Ias. *in §. diui, in
prima lectur. n.* 83. Ab. *in c. constitutus, n.* 4. *vers. sicut, de
in integrum restitut.* sed legum verba generalia intelli-
genda sunt de omnibus, præterquam de priuilegia-
tis, Syluan. *in consil.* 74. *num.* 4. Riminald. sen. *in con-
sil.* 313. *num.* 13. *volum.* 2. Bursat. *in consil.* 186. *num.* 33. *vo-
lum.* 2. Quare quælibet legislatorum dispositio † mo- 9
dum recipit ab eorum potestate, & non creditur illas
personas in generali dispositione voluisse compre-
hendere de quibus in specie disponere non possunt,
Abb.

Abb. in *d.c.à nobis, in 1.nu.4.& seq.de sentent.excomm.*
Crot. in *consil.370.num.3.& seq.vol.3.*& in simili idem
Crot. in *consil.75. nu.13. & seq.vol.1.* Mandell. de Alba
in cons.8.n.10. Alex. *in consil.210.n.1.vol.2.* Vnde Bart.
in l.si quis sub conditione.in fin.ff.de condit.& demonstr.
dicit, statutum mandans, ne quis declinet iurisdictio-
nem potestatis, non includere clericos, non enim tra-
hitur ad ea, quæ fieri non possunt in specie.

Item quia clerici non possunt iudicari à laicis, *to-
to titulo de foro competenti*, sunt enim distinctę iu-
risdictiones, *c.cum ad verum.distin.96.* ergo publicatio
bonorum, quæ antiquiori iure fiebat in consequen-
tiam pœnæ mortis vel deportationis, non potuit cle-
10 ricos comprehendere, paria † sunt enim sortiri forũ,
& ligari legibus, Innoc.& Anton. de Butr. *in rubr.de
consuetudine.* Archidiacon. *in c.quo iure, dist.90.* cum a-
liis allegatis per Dec. in *d.c.ecclesia sancta Mariæ, nu.6.*
11 vbi infert quod clerici, † etiã in minoribus ordinibus
constituti, quia sunt de foro ecclesiæ, *c.cum non ab ho-
mine, de iudic.c.2.de foro compet.* nõ distinguuntur con-
stitutionibus laicorum, & hoc procedit etiam in cle-
ricis primæ tonsuræ, quia habent immunitatem ab
ecclesia, gloss. *in c.nullus, in ver.tonsura, de tempor.ord.
lib.6.*& in clericis coniugatis in illis casibus, in quibus
gaudẽt priuilegio fori, *c.1.de cleric.coniugat.lib.6.* Item
quia nullus ex prædictis clericis dicitur committere
crimen læsæ Maiestatis, vt scripsi supra *casu* 133. ergo
non possunt comprehendi sub bonorum publicatio-
ne facienda ad illud delictum ordinata. Ita possem dis-
currere, super cæteris casibus bonorum publicatio-
nis faciendæ congestis per Francisc. Lucanum, *in d.2.
parte tractatus de fisco, & eius priuilegiis.*

12 Præterea dispositum est de iure, ecclesiam † super
bonis clerici delinquentis semper præferendam esse
fisco Imperij, *l.si quis presbyter, C.de episc.& cleric.§.in-
terdicimus, in auth. de ecclesia.tit.§.si verò filij, in auth.vt
cum de appell.cognosc.auth.item de Nestorianis, C.de ha-
retic.* vbi ecclesia præfertur fisco seculari in bonis con-
fiscatis in crimine hæresis, glo. *in clem.volentes, ver.et-
13 iam ecclesia, de hæret.* Et ecclesia † atque episcopus ha-
bent fiscum, gloss. *in c.quia diuersitatem, de concess.præb.*
quã esse communiter receptã, probaui sup. *in d.cas.15.
vers.nec est vera, & in d.casu 85.art.3.* Sed si diceremus
leges ciuiles de bonorum publicatione loquentes ad
beneficium fisci imperialis comprehendere clericos,
opus esset fateri illas dispositiones esse nullas ipso iu-
re; nam contra ecclesiæ libertatem procederent; pro-
14 batur; quęlibet enim dispositio † auferẽs clericis com-
petentia de iure communi, dicitur contra libertatem
ecclesiasticam, vt probant Anton.de Butr.& Imol. in
d.c.ecclesia S.Mariæ. Fulg. in *auth.cassa.C.de sacro.eccles.*
Alex. *in d.consil.210.n.12.& d.cons.211.nu.7.vol.2.* Man-
dell.de Alba *in d.consil.8.n.3.* vbi probat hoc procede-
15 re, siue directè, † siue indirectè clericis auferantur si-
bi competentia de iure communi, Maranta *disputat.8.
n.3.* & si diceretur hanc conclusionẽ procedere quan-
do auferuntur concessa clericis in priuilegium; potest
16 replicari: Nam si tollendo † clericorum priuilegia di-
citur fieri cõtra libertatem ecclesiasticam, & non va-
let, Cyn.& Salyc. *in d.auth.cassa.* Bal. *in auth.statuimus,
C.de sacros.eccles.* multò magis contra libertatem ec-
clesiæ dicitur, & nõ valet dispositio derogans iuri cõ-
muni in præiudicium clericorum, fortius est enim ius
cõmune, quàm speciale, *l.eius militis, §.miles a missus,
ff.de testam. milit.§. quia verò in auth.non alienand.*&
hac ratione Couar. *in cap.possessor malæ fidei, de reg.iur.
li.6.in 2.part.relect.§.4.n.7.vers.ex qua.* post Anto. de
Butr. Imol. Felyn.& alios quos refert, concludit, verã
esse conclusionem, quod dispositio auferens compe-
tentia clericis de iure communi, dicitur esse contra
libertatem ecclesiæ, & hanc sequuntur omnes Dd. *in
l.114.§.diui.de leg.1.* Ale. *n.12.vers. tamen veritas.* Ias. *in
1.lectur.n.74.& in 2.n.108.* Rips *n.81.& seq.* Socin.iun.
n.167. cum aliis per eos allegatis.

Ex quibus satis clarè constat, leges ciuiles de bono-
rum publicatione loquentes pro delictis commissis,
non comprehendere clericos delinquentes; ergo hac
pœna legali puniri non possunt.

Neque obstat cõsideratio Bellugæ † *in speculo Prin-* 17
*cipum, rubric. 14. vers. nunc videamus, n.29.ver.sed his
cõtra,* vbi quod hęc bona temporalia clericorũ semper
fuerunt affecta subdita Principibus laicis; ergo iure
comprehenduntur sub generali dispositione bono-
rum publicationis. Quia vt dixi sæpius supra in casib.
primæ centuriæ, priuilegium † clericale, vt à legibus, 18
& dispositionib. laicorũ Principum examinantur, non
solum procedit respectu personæ, sed bonorũ etiam
patrimonialium, Imol. *in c.constitutus, n.6.de rest.in in-
tegr.* Butsat. *in consil.42.n.3.vol.1.* qui alios allegant, Ri-
minald.iun. *in consil. 449. n.35. vol.4.* Ripa *responso 4.
in titulo de iure gentium, vel ciuili, n. 7.* Et licet bona
deferantur † clericis aliquando ex dispositione iuris 19
ciuilis, tamen eo ipso, quod peruenerunt in dominiũ
clericorum mutant naturam, neque sunt amplius af-
fecta legibus, vel oneribus laicorum, vt latius pro-
baui supra *casu* 11. Et priuilegia † concessa ecclesia- 20
sticis per Principes seculares, non possunt per eos-
dem ob aliquam causam reuocari, vt diffusè scripsi
supra *casu* 52. Minus obstat regula *cap.1. de noui ope-
ris nunciat.* quia etsi bonorum publicatio non impo-
natur in tot casibus de iure canonico, non sequitur,
ergo publicatio fieri debet in beneficium fisci Impe-
rij: ecclesia enim, & episcopus habent fiscum, vt dixi,
nec potest fieri illa legum ciuilium imitatio in præiu-
dicium iuris ecclesiastici, vt scripsi supra *in toto casu*
19. Ita ex veris principiis huius scientiæ iurisdictionis
apparet leges ciuiles de bonorum publicatione lo-
quentes non comprehendere ecclesiasticos.

Secundus articulus est: Bona † patrimonialia cle- 21
ricorum, vbi ob crimen ecclesiasticum publicanda
sunt, applicanda esse fisco ecclesiæ, quod enim publi-
cari possint, probat Couarru. *in lib.2. variar. resolu-
tion.cap. 9. num. 11.* Repertorium inquisitorum, *in
ver.confiscatio, & bona clericorum.* Simancas *in tractatu
de Catholicis institutionibus. titul. 9. n.91.* qui alios re-
fert, & ratio est, quia ipsi habent horum † bonorum 22
verum dominium, vt ait D.Thomas *in 2.2.quæst.185.
artic.7.* & quod applicentur fisco ecclesiæ est textus
in c.excommunicamus, in primo, §.de hæret. dicit glossa
in clemen.2.de hæretic. Et quod in cæteris casibus, v-
bi bona † clericorum publicanda sunt, aut ex dispo- 23
sitione canonum, aut ex imitatione legali, semper
sint applicanda fisco ecclesiæ, probant Diaz in *pract.
criminal.canonica cap.135.vers.vltimo autem.* Francisc.
Lucan. *in tractatu de fisco, parte 2. capit. de publicatione
bonorum, num.6.*& scripsi *in d.casu.85.arti.3.& in d.ca-
su 15.colum.final.* Et ad huius articuli confirmationem
satis confert, quod ecclesia & episcopus habent fiscũ
qui non debet esse ludibrio. Item leges ciuiles de bo-
norum publicatione loquentes non possunt compre-
hendere ecclesiasticos; ergo tota publicationis bono-
rũ iurisdictio in ecclesiasticos residet penes episcopũ.

Minus

Minus difficultatis habet hic articulus respectu mobilium clericorum, cum etiam contrariam infestantes sententiam, concordent in hoc, quod hæc
24 mobilia † sequantur conditionem, & qualitatem personæ, ex regula *l. 1. C. de imponend. lucrat. descript. li.* 10. & propterea in publicatione bonorum comprehensa pertineant ad episcopum, Oldr. *in cons. 17. col. 1.* Bald. *in l. mercatores, C. de commerciis.* Peregr. *de iure fisci, in tit. de publication bonorum, n. 141. & in titul. de his qui iura fiscalia habent, num. 110.*
25 Tertius articulus est: Bona feudalia † clerici delinquentis in crimine ecclesiastico, quæ recognoscit à Principe laico, in casu publicationis bonorum debere applicari fisco ecclesiæ, durante vita ipsius clerici delinquentis. Nam Doctores scribentes feudum, emphyteusim, maioratum, atque ius patronatus non comprehendi sub generali bonorum publicatione,
26 ea mouentur ratione, quia prohibita alienari, † publicanda non sunt, quam opinionem multis argumentis probauit Alexand. *in consil. 23. volum. 1.* & est communiter recepta per omnes. Sed certè satis doctè reprobata fuit per D. Hieronymum Gabrielem præceptorem meum *in consil. 123. volum. 1.* qui respondet singulis Alexandri rationibus, atque probat alienari prohibita venire in publicationem bonorum, idem scripsit etiam *in consil. 184. volu. 1.* Sed scribendo per generales Doctorum conclusiones, & præsupposita dicta communi opinione, quantum pertinet ad feudalia, receptissima est scribentium senteotia, quod licet bona feudalia non transeant fiscum per generalem bonorum confiscationem, sed reuertantur vel ad directos dominos, vel transferantur in eos, qui de iure successuri erant; tamen vidente condemnato,
27 qui feudum tenebat, fiscus † succedet in feudum quoad vsumfructum, mortuo autem condemnato succedent, qui de iure successuri sunt, Andr. *in c. 1. §. denique, & §. præterea, quæ sit prima causa benef. amit.* ex regula *l. Satius Florus, §. Cornelia Felici, ff. de iure fisci,* quam habere locum in feudis, scripsere Loffr. *in consil. 1. num. 143.* Thomas de Marinis *in tract. de feud. titulo de feuda ex pactis, & prauident. antiquo, num.* 88. Crauetta *in consil. 859. num. 13.* cum aliis, quæ super hoc eodem articulo scripsi supra *parte 2. cap. 9.* Et in maioratu idem probat Molin. *de primogen. Hispa. lib. 4. cap. vndecimo, numer. duodecimo, & seq.* vbi quod etiam stante prohibitione alienationis bonorum, vel
28 maioratus † delinquente possessore, licet ad fiscum vsusfructus peruenire non possit, per regulam *dict. §. Cornelia Felici*, tamen poterit fiscus ex eo percipere commoditates, etiam si in specie prohibitum esset, ne quid ad fiscum perueniret, quia in fraudem fisci id prohiberi non potuit. Hanc autem opinionem de-
29 claro: Nisi concessum † sit feudum cum facultate transeundi ad heredes extraneos: quo casu sicut potest transire in fiscum, ex latè deductis per Hierony. Gigant. *in tract. de crimine lesæ Maiest. titulo de pœnis committentium tale crimen, quæst. 5. num. 6.* ita poterit transire in fiscum ecclesiæ, de quo non potest esse minor, vel diuersa ratio. Neque posset per aliquam dispositionem impediri, ne fisco ecclesiæ quæratur, vt potest probari ex his quæ scripsi supra *casu* 68. & *casu* 76.
30 Quartus articulus est; Bona emphyteutica † clerici delinquentis in crimine ecclesiastico, quæ recognoscit à directo domino laico, vbi publicanda sunt, debere applicari fisco ecclesiæ, non autem seculari. Et ratio est, quia emphyteusis laicorum ex sui natura est transitoria ad heredes extraneos, vt est communis opinio, de qua per Clarum *in §. emphyteusis, quæst. 28. colum. 1.* qui alios recenset, & ideo concessio † fa- 31
cta à laico præsumitur magis in sensum, quàm in emphyteusim, Capyc. *decis. 103.* & emphyteuta legans vsumfructum omnium bonorum suorum censetur legasse etiam vsumfructum emphyteusis, Bartol. *in l. generali, §. vxori, num. 4. ff. de vsufruct. legat.* argum. *l. Iulianus, de legat. 3.* Roman. *in consil. 44. num. 5.* Ruyn. *in consil. 150. numero duadecimo, volum. 3.* Alciat. *in cons. 61.* & est casus decisus in Rota Florentina 5. Martij, 1556. *ex libro maturorum 28. fol. 36.* Sed vbi feudum vel emphyteusis transit ad heredes extraneos, potest transire in fiscum, vt dixi in præcedenti articulo in fine. Et pro hoc articulo facit, quia dominium vtile, quod † transit in emphyteutam, sequitur con- 32
ditionem personæ; Ideo dominium vtile, quod habent emphyteutæ ecclesiæ, est merè laicum, ac prophanum, ac propterea subiectum legibus secularium Principum, Ancharan. *in consil. 443. ista domina, num. 3. vers. non obstat.* Andr. Barbat. *in consil. 14. scribit Propheta, num. 5. vol. 1.* Castrens. *in consil. 194. colum. fin. vol. 1.* Alexand. *in consil. 9. ponderatis, colum. 2. vol. 5.* de quo scripsi supra *casu 13. in princip.* ergo dominium vtile quod habent ecclesiastici de emphyteusi laicorum est merè ecclesiasticum, & propterea cum veniat in confiscationem bonorum, debet applicari fisco ecclesiæ. Quicquid in contrarium scripserit Oldrad. *in d. cons. 17.* ex eo, quia dominium bonorum immobilium pertinet ad Principem secularem, atque ex aliis rationibus, quas rerecimus supra *eod. in art. 1.*

Si vero emphyteusis ad extraneos heredea vigore inuestituræ transire non posset, vt quia ex pacto & prouidentia concedentis alteri essent inuestiti, tunc habent locum dicta à nobis in præcedenti articulo, vt durante vita clerici emphyteutæ, fiscus † ecclesiæ 33
commoditates illius percipiet. Pro quo facit, quia huius ex pacto & prouidentia emphyteuta potest meliorationes à se factas alteri etiam extraneo legare, & debentur saltem quo ad æstimationem, vt probat Rimınald. iun. *in consil. 648. num. 7. vol. 4.*

Quintus articulus est de bonis acquisitis per clericos ex suis beneficiis. Pro cuius resolutione distinguo: Aut loquimur de bonis acquisitis ex beneficiis curatis, & præsupponendum est, clericos ex fructibus † istorum beneficiorum, vnam tantum partem 34
habere, quæ ad suam, & suorum sustentationem deseruit, *c. de redditibus, 12. quæst. 2.* cæteræ autem partes in vsus pauperum, in cultum diuinum, atque in necessitates ministrorum ecclesiæ expendendæ sunt, vt scribunt D. Thomas *in 2. 2. quæst. 185. art. 7.* & Dominic. Soto *in lib. 10. de iustitia & iure, quæst. 4. artic. 3.* quos recenset, & sequitur Couarru. *in c. cum in officiis, de testam.* ergo sequitur quod ex illa † sola parte acquisita, cuius dominium habent, possunt in confisca- 35
tionem venire, ex cæteris autem partib. nequaquam; sicut dicimus de bonis ecclesiæ, vt sunt prædia, possessiones, domus, & similia, ex quibus clerici percipiunt redditus, quæ non veniunt in confiscationem, vt dicit tex. *in clem. valentes, de hæretic.* quia delictum ministrorum non debet ecclesiæ præiudicare; Repertorium Inquisitorum *in ver. Confiscatia. vers. an bona. in d. lib. 10.* Soto *de iust. & iur. quæst. 4. artic. 3.*

Aut loquimur de bonis acquisitis ex beneficiis simplicib. † quorum fructuū ipsi habēt verum dominiū, 36
vt pro-

vt probant Summa Syluestrina *in ver. clericus*, *in* 4. Corn. *in consi*. 314. *vol*. 3. Couar. *in d. c. cum in officiis. de testam.* & tunc habemus claram dispositionem text. *in c. excommunicamus, in primo*. §. 1. *de hære.* vbi quod bona clericorum damnatorum de heresi applicantur ecclesiis, à quibus stipendia habuerunt, Bernhard. Diaz *in d. c.* 135. *col*. 3. Idem dicimus de bonis acquisitis ex quotidianis distributionibus, quorum verum dominium acquisiuerunt, *c. vn. de cler. non resid. li*. 6. & *ibi* Geminian. & probant Bart. *in c. fi. de pecul. cler.* Dec. *in conf*. 280. Paris. *in consil*. 33. *vol*. 4. Dominic. Soto *de iust. & iur. lib*. 10. *quæst*. 4. *artic*. 3. *conclus*. 3.

CASVS CXXXVIII.

Publicationem bonorum laici pro crimine hæresis, ordinatam per sententiam iudicis ecclesiastici, debere applicari iuxta dispositiones summorum Pontificum.

SVMMARIA.

1. *Bona laici hæretici cui fisco sint publicanda.*
2. *Iudices seculares non se ingerunt super negocio inquisitionum.*
3. *Constitutiones Pontificum sunt obseruandæ vbilibet in materia hæresis, etiam si non sint in corpus iuris redactæ.*
4. *Hæreticorum bona quibus iuribus publicanda sunt.*
5. *Bona hæreticorum confiscata in quot partes sint distribuenda.*
6. *Hæreticorum feuda Ecclesiæ, semper sunt applicanda ecclesiæ.*
7. *Emphyteusis ecclesiastica nõ transit in fiscũ secularem.*
8. *Ecclesia semper repetit à fisco.*
9. *Emphyteusis ecclesiæ non transit ad heredes extraneos.*

1 SVperest videre in eadem materia de publicatione bonorũ † laici delinquentis in crimine hæresis, cui fisco applicanda sint, seculari an ecclesiastico, de qua re scripsere alij Dd. recensendo Clar. *in practic. in ver. hæresis, vers. item bona.* Gomez. *de delictis, in tit. de crimine læsæ Maiest.* Men. *de arbit. casu* 374. *n*. 4. Rolan. *in conf*. 20. *n*. 13. & *seq. vol*. 3. & *conf*. 8. *per tot. eo. vol.* Peregrin. *in trac. de iure fisci, lib*. 4. *tit*. 5. *n*. 31. Felyn. *in c. irrefragabili, n*. 5. *in fin. de officio ordin.*

2 Sed quia super hoc negotio † seculares non possũt se ingerere, *c. inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. lib*.
3 6. solæ igitur Põtificiæ † dispositiones attendendæ, etiam si in corpus iuris redactæ non sint. Specialiter. n. est dispositum, vt omnes constitutiones, & extrauagantes Pontificiæ contra hæreticam prauitatem emanatæ, etiam si in corpus iuris vniuersale non contineantur, obseruandas esse, *c. fi. §. fin. de hæreti. li*. 6. *clem*. 1. *§. fin. de hæretic.* & diffuse scribit super hoc artic. Reuerend D. Francis. Pegna *super directorio inquisitor. q*. 97. ponderans ad hoc tex. *in l. Arriani, §. cunctis quoque legib. C. de hæretic.*

Imprimis igitur iure canonico reperitur dispositũ,
4 *in c. vergentis. de hæretic.* vt hæreticorum bona † confiscarentur, sicut per leges ciuiles fuerat cõstitutũ, & in terreis ecclesiæ applicarẽtur fisco ecclesiæ, in terreis vero Imperij fisco Principis. Idẽ dispositũ est *in c. excommunicamus, in* 1. *§. damnati vero, de hæret.* addita sola differentia inter bona hæreticorũ laicorũ, & clericorum, de quibus scripsi in præcedenti casu. Deinde Innocent. Papa IV. & Alex. Papa IV. atq; Clemens Papa IV. successiuis temporib. decreuerunt, bona hæreticorum † confiscata in tres partes diuidenda esse, qua- 5
rũ vna deueniat in Commune ciuitatis, vel loci, altera pertineat ad officiales inquisitionis, qui tunc negotia peregerint, tertia ponatur in aliquo loco tuto, prout episcopo diœcesano, & Inquisitorib. videbitur, expẽdẽda in fauorẽ fidei ad hæreticos extirpãdos, quorum constitutiones esse obseruandas vbilibet, etiã extra Italiã, probat D. Pegna *in d. q*. 97. respondendo omnib. contrariis allegatis per Rol. & Burs. vt ibi per eum.

Declaratur hic articulus respectu tripartitæ bonorum diuisionis faciendę, vt non procedat in feudis laicorũ hæreticorum, † quæ recognoscebant ab ecclesia, 6
laico enim possidente feudum ecclesiæ, quomodolibet eius bona propter delictum publiceutur, semper feudum reseruatur ecclesiæ, Bal. *in l. i. in* 42. *q. ff. de iure dinis.* Aluarot. *in c*. 1. *§. illud, in fi. de prohib. feud. alie. per Federic.* Boss. *in tit. de publicat. bon. n*. 60. Bernhar. Diaz *in pract. crim. canoni. c*. 124. *n*. 11. & *n*. 15. Maet. Laudens. *in tract. de crim. læsæ Maiest. q*. 33. Hier. Gigas *in tract. de crim. læsæ Maiest. in tit. de pœnis cõmittẽtium tale crimẽ, q*. 5. *n*. 8. Idem est de emphyteusi † ecclesiastica, quæ 7
ob delictum emphyteutæ non potest in fiscum transire, Bart. *in l. si finita, §. si de vectigal. q*. 2. *ff. de dam. infect.* Et ratio est, quia ecclesia † repetit a fisco, *§. in auth. de* 8
alienat. & emphyteu. idem tenet Rom. *in d. §. si de vectiga.* allegat tex. *in c. felicis, ver. si qua vero feud., de venũ, lib*. 6. Alex. *in d. §. si de vectigal.* Anr. de But. *in conf*. 61. August. de Arim. *in addition. ad Angel. de malefic vers. eius bona publicamus*, qui dicit esse commun. opi. Capella Tholos. *decis*. 395. Afflict. *in c. imperialem, §. illud quoq; n*. 11. *de prohib. feud. alienat. per Feder.* & *in c. si quis hominẽ, in* 10. *not*. 6. *de pace tenend.* & *in dec*. 282. *n*. 13. & *in c*. 1. *§. præterea si vasallus, gl*. 3. *n*. 88. *quæ sit prima causa benefic. amit.* Curt. iun. *in conf*. 4. *col. antep.* Altera ratio est, quia emphyteusis † ecclesiæ non transit ad 9
heredes extraneos, Bart. *in l. si tibi decẽ, §. si pactus, n*. 9. *ff. de pact.* gloss. Bart. Bald. & alij *in l. etiam, ff. solut. matr.* & est commun. opi. de qua per De. *in conf*. 271. *in prin.* cum aliis per Clar. *in §. emphyteusis, q*. 28. ergo non venit in confiscationem bonorum; ergo non est diuidenda illa tripartita diuisione, sed tota integraliter spectabit ad ecclesiam.

CASVS CXXXIX.

Confessionem clerici de delicto factam coram iudice laico nullius esse effectus, nequidem extraiudicialis iudicij.

SVMMARIA.

1. *Voluntatis declaratio sequitur ex actu nullo.*
2. *Consuetudo etiam nulla exprimit intentionem.*
3. *Confessio clerici coram iudice laico est nulla.*
4. *Et nullum producit effectum.*
5. *Aduerbium, aliquatenus, quomodo intelligatur.*
6. *Confessio interposita super actu nullo, an sit valida.*
7. *Cõtractus si non tenet, neque tenet cõfessio in eo facta.*
8. *Statutum annullans contractus, non dicitur annullare confessiones.*
9. *Confessiones quando veniant appellatione contractus.*
10. *Confessio facta in actu nullo ex defectu iurisdictionis non valet.*
11. *Clerici confessio coram iudice laico, nullum facit indicium ad torturam.*
12. *Confessio clerici coram iudice est reuocanda coram ecclesiastico.*
13. *Confessio facta per clericum coram ecclesiastico incompetente facit indicium.*

14 *Confeßio clerici coram laico iudice non habet vim extraiudicialis confeßionis.*
15 *Clericus non potest torqueri ex solo indicio.*
16 *Confeßio metu extorta est nulla ipso iure.*
17 *Confeßio clerici neque sponte, neque coacta valet coram laico.*
18 *Tortura est maior pœna, quàm si manus obtruncetur.*
19 *Confeßio in tormentis sine legitimis indiciis, nō valet.*
20 *Nec ex ea quis debet condemnari.*
21 *Clericus confessus delictum coram iudice laico, non debet puniri etiam in foro pœnitentiali.*

1 EX actu nullo sequitur declaratio † voluntatis, Bart. *in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, & ibi Addentes, ff. de verb. oblig. & in l. si per illum text. ff. de reb. cer. & c. & in l. certi condictio, §. si nummus, ff. si cert. per.* Tiraq. *in tra-*
2 *ctat. de constituto, part. 3. limit. 7. n. 26.* & consuetudo † etiam nulla exprimit intentionem, Angel. *in §. ex non scripto. Instit. de iure natural.* quod etiam valere ad causandum indicium delicti, dixit Blancus *in tract. de indiciis, verbo, post homicidium, nu. 214. vers. quia quod nullum.* Cùm autem clerici criminosi, etiam volentes nō possint in iurisdictionem secularium consentire, *cap. si diligenti, de foro compet.* si contigisset coram iudicibus secularibus siue sponte, siue coactos confiteri, quia cō-
3 fessio † nulla est, *c. at si clerici, de iudic.* & in hoc omnes Dd. concordant. Dubitatum est, an ex illa confessione nulla, ex qua dicitur apparere de eius voluntate, possit condemnari, vel illius vigore torqueri à suo iudice ecclesiastico: Qui casus explicandus est per tres articulos.

Primus articulus est: Clerici cōfessio facta coram iu-
4 dice † laico, nullum producit effectum, vt ex ea possit condemnari per iudicem ecclesiasticum, hanc opinionem affirmant Bart. *in l. magistratib. n. 4 ff. de iurisdict. om. iud. & ibi Ias. n. 4.* Dec. *n. 7. & cæteri Dd. ibid.* Bart. *in l. diuus, in secunda, nu. 2. in fi. ff. de custod. reorum.* Alex. *in cons. 13. nu. 10. vol. 1.* post Cyn. & Specul. quos allegat, Grammat. *in cons. 42. crimin. nu. 2.* Abb. *in c. at si clerici, n. 13. vers. secundum quod ex tali, de iudic.* Dec. *n. 56.* Anton. de Burgos *in repetit. d. c. at si clerici, num. 43. & seq.* Marsil. *in repetit. d. c. at si clerici, n. 116.* & hoc est capiti-
5 sè dispositum *in d. c. at si clerici. in vers. aliquatenus* † *condemnandi.* quod est aduerbium vniuersale, prohibens omne genus pœnæ, prout interpretantur omnes Dd. communiter.

6 Nec est omnino verum, confessionem † interpositam super actu nullo esse validam, prout tenet Bald. *in l. si absentis. C. si cert. pet.* vbi quod si ex forma statuti instrumenta guarentigiata, siue confessionata habent executionem paratam, si non tenet principale, id est,
7 contractus, nec † tenet accessorium, id est, confessio siue præceptum guarentigiæ illi contractui adhærens. Idem voluit in *l. si non fortem, §. 1. vers. sed quid si instrumentum, ff. de condict. indeb. & in l. in contractibus, in fine principij, C. de non num. pecun.* quem sequuntur multi Dd. relati per Tiraq. *in tract. de constituto, in 3 part. limit. 7. nu. 26.* & dicta per Bart. *in d. §. Chrysogonus,* & alijs locis citatis, possunt procedere quando contractus redditur inutilis, & inualidus ex defectu solemnitatis,
8 secus si per statutum † annullaretur contractus, quia tunc annullarentur etiam confessiones, nam appella-
9 tione contractus veniunt confessiones, † Cæpoll. *in l. verba contraxerunt, ff. de verb. signif.* Gemin. *in cap. 2. de reb. eccles. non alien. li. 6.* per illum text. & plenè per Tiraq. *in legib. connub. n. 116.* & est communis opin. vt testatur Carauita *super Pragmatica regni Neapolit. incip. Filiusfamilias, §. 8. 14. & seq.* aliàs si diceremus confessiones remanere, & esse validas, statutum ipsum parū, aut nihil operaretur. Et in his terminis, confessionem
factam † in actu nullo ex defectu iurisdictionis non 10
valere, firmarunt Ias. *in d. l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, ff. de verb. oblig. n. 47. vers. secundo ad idem facit,* allegans Innoc. *in c. Pisanis, de restitut. spoliat, in princ.* & dixit Bart. *in l. si confessus, ff. de custod. reorum.* atque super hoc scripsere Immol. Paul. de Castr. & Alex. *in d. §. Chrysogonus.* Fely. *in c. qualiter, & quando, §. licet autē, n. 9. vers. septimo limita, de accusat.* Vant. *in tract. de nullit. tit. quib. mod. sententia nulla reparari potest, n. 26. ver. quamuis igitur.*

Secundus articulus est: Clerici † confessio facta co- 11
ram iudice seculari, nullum facit indicium, vt ex illo torqueri possit coram ecclesiastico, Ant. de But. *in d. c. at si clerici, & ibi* Fely. *n. 5.* atque Barbatia ibidem probat septem rationibus inferens per illum text. non esse veram doctrinam Baldi *in l. vnic. C. de confess.* arbitrantis ex confessione clerici facta coram laico, clericum non esse torquendum, dummodo illam cōfessio-
nem † reuocet coram iudice ecclesiastico, vt erroneam; 12
nam quod nullum est, reuocari non debet, & sequitur Diaz *in sua practic. canonic. c. 126. nu. 8.* Marsil. *in repetit. d. c. at si clerici, nu. 127. & plur. seq.* qui respondet omnibus rationibus Decij ibidem contrarium acriter defendentis, atque probat idem Marsil. dictam confessionem nullum producere effectum, neque vt iudicialem, neque vt extraiudicialem, idem probat cōtra Dec. Anton. de Burgos *in d. c. at si clerici, n. 44. in fi.* & hanc opinionem latè defendit Blanc. *in tract. de indiciis, & tortura. ver. post homicidium, nu. 214. & plur. seq.* Carrer. *in sua pract. crimin. §. septimum indicium, nu. 13.* vbi post plures Doctores citatos, attestatur hoc concludi inter eosdem, quod si confessio facta est coram penitus incompetenti iudice, vt quia laicus coram ecclesiastico, vel ecclesiasticus coram laico confiteatur, tunc non valet talis confessio, nec nocet, nec facit indicium, neque confessus cogitur perseuerare, si verò fiat coram
ecclesiastico † per clericum, tamen aliàs incompeten- 13
ti, & tunc cogitur perseuerare coram competenti, & valebit vt extraiudicialis, hoc idem probat Blanc. *in d. tract. de indiciis, nu. 218.* hanc opinionem tenent etiam Bald. *in cap. cùm super, de confess.* Angel. *in l. 1. col. fi. C. de confess. & in l. 2. ff. eod. tit.* Io. de Anania *in c. 1. col. final. de clerico percuss.* Andr. Barbat. *in cons. 25. vol. 1.* quos refert & sequitur Boer. *in decis. 90. n. 3.* Stephan. Aufr. *in additiōnib. ad* Capell. Tholos. *super decis. 426.* dicit: Nec valet similitudo de confessione extraiudiciali, quia ibi contra ius nihil agitur, neque datur materia vsurpandi iurisdictionem alterius, sed quandō fit per tractum coram iudice vetito, tunc ius violatur, atque tribuitur materia violandi iurisdictionem ecclesiasticam.

Et certè nostris temporibus hæc est verè communis opinio. Doctores enim, qui contrariam sectantur sententiam, confundebant terminos, putantes con-
fessionem † clerici coram iudice laico habere effectū 14
extraiudicialis confessionis, quæ facit indicium ad torturam, sed à nobis allegati fatentur, id quidem procedere, vbi iurisdictionis incompetentia non obstat, & sit incompetentia reluctante lege. Vnde non valet similitudo de confessione facta coram notario, quia licet in illa ius non assistat, tamen non resistit, sed contra istam confessionem ius resistit, incompetentia iudicis secularis, *d. cap. at si clerici.* ergo penitus nulla, &

inualida. Item ipsum *c.at si clerici*.dicit,confessio non
valet,quia contra ius,& sic integraliter loquitur; ergo
neque debet valere vt indicium,quod est pars confes-
sionis,*l.cùm probatio,ff.de probat*.Item quia Dd.tenen-
tes clericum ex hac confessione posse cogi per eccle-
siasticum perseuerare in ea,præsupponunt ex solo in-
15 dicio posse torqueri † clericum,quæ est opinio repro-
bata,vt conclusi supra *casu* 132.vbi quod clericus tor-
queri non potest,nisi fuerit etiam de crimine infama-
tus,tanto magis, quia hæc confessio facta coram iudi-
ce laico.semper præsumitur metu extorta ex illa regu-
la,laici sunt oppido infesti clericis,de qua *in c.laicis,&*
c.laicos,2.q.7. & ita firmarunt Aufrer.*super d.decision.*
16 *Tholos.426.n.3.*atque Blanc.*in d.tract.de indiciis,n.215.*
sed confessio † metu extorta est nulla ipso iure, imò
nec potest ex postfacto ratificari, Salyc.*in l.2.C.de cu-*
*stod.reor.*arg.*l.pen.ff.de condict.ob caus.*Anchar.*in clem.*
1.de homicid. Neque valet consideratio Abb. *in d.c.at*
17 *si clerici.* distinguentis an sponte † talis clericus con-
fessus fuerit, an coactè, vt primo modo valeat tan-
quam indicium, secundo verò nequaquam, & idem
tenet Aufrer.*in d.decis.426.n.3.vers.si tamen.* quia hoc
dictum est contra casum *cap.si diligenti,de foro compet.*
vbi neque volens clericus potest iurisdictionem iudi-
cis laici prorogare: Imò consentiendo in illius iuris-
dictionem incidit in pœnas, de quibus scripsi supra
casu 126.

Denique si ecclesiasticus posset torquere clericum
confessum coram iudice laico, vigore dictæ confes-
sionis, tanquam indicij, sequeretur quod tortura pos-
set dari non præcedentibus legitimis indiciis,quod est
falsum,consequentia probatur, textus enim *in d.c.at si*
clerici,in vers.non sunt aliquatenus condemnandi.exclu-
18 dit omne genus pœnæ,sed tortura magna † pœna est,
& dicit Paris.de Puteo *in tract.de syndicatu,in ver.tor-*
tura. quod est maior pœna, quàm si manus obtrunca-
retur.Item,quia si clericus positus ad torturam vigore
illius confessionis, persisteret in eadem, tunc posset
condemnari, essetque contra mentem Pontificis, iu-
bentis nullo modo posse condemnari. Falsitas autem
19 probatur,quia confessio † facta in tormentis non præ-
cedentibus legitimis indiciis, etiam si post torturam
ex interuallo aliquid confessus fuerit, vel ratificauerit,
non valet,textus & gloss. *in l.pen.ff.de quæstionib.* An-
gel.*in l.qui in aliena,§.Celsus,ff.de acq.hered.*& ita con-
suluit Alex. *in cons.52. viso themate,volum.3.* Marsil.*in*
pract.crimin.§.diligenter,n.187. Et quandocunque ali-
quis est tortus sine legitimis indiciis, licet perseueret
20 in confessione delicti, non debet † condemnari, *d.l.*
pen.ff.de quæst. Gand.*in tract.de maleficiis,in tit.de*
tormentis,in rubr.quæ incip.Quæritur nunquid confessus
*in tormentis.*Anchar.*in d.clem.1.de homicid.* Salyc. *in l.*
2.col.fi.C.de custod.reor. Bald.*in additionib.ad* Specul.*in*
tit.de confessis,col.1. Roman. *in cons.167.* Mathesilan.
*singular.55.nota quod quotiescunque.*Marsil.*in l.1.in princ.*
n.24.& in l.quæstionis,n.12.ff.de quæstionib.& in practic.
*§.quoniam,n.43.& §.secunda.*Grammat.*cons.37.* Corn.
in cons.134.vol.4. Ias.*in cons.188.col.1.vol.2.*

21 Tertius articulus est, clericus † confessus delictum
coram iudice laico,non debet puniri vigore dictæ cō-
fessionis in foro pœnitentiali,puta, vt ipse clericus se
canonicè purget ad euitandum infamiam facti, hanc
opinionem tenet Abb.*in d.c.at si clerici,n.10. vsque ad*
13.& sequitur Dec. illam probans *nu.103.* & Anton.de
Burgos *ibid.in repetitione,nu.43.* & omnes mouentur
per textum ibi *in vers.aliquatenus condemnandi*, quod
excludit omne genus pœnæ,& ita etiam purgationem
canonicam.

CASVS CXL.

Clericum excommunicatum per iudicem ecclesiasticum,non posse banniri per iudicem secularem.

SVMMARIA.

1 *Clericus pacis perturbator an possit banniri per iudicem laicum.*
2 C.si clericus,de pace tenenda,*non habet locum in ecclesiasticis.*
3 *Iudex secularis non potest bannire excommunicatos ab ecclesia.*
4 *Bannitus non potest offendi, nisi fuerit diffidatus.*
5 *Fallit de iure feudorum.*
6 *Offensionis appellatione venit etiam capitalis.*
7 *Episcopus non potest concedere licentiam bandiendi excommunicatum.*
8 *Statutum de occidendis banditis est validum.*
9 *Excommunicatio propter quam causam relaxatur.*
10 *Banditi non potest quis ob solam contumaciam.*
11 *Banditus ob contumaciam causatam ex delicto dicitur banditus ex delicto.*

IVre ciuili dispositum reperitur *in c.si clericus,de pace*
*tenenda,*clericū pacis † turbatorem,postquam fuerit 1
à proprio episcopo excommunicatus, posse exbanniri
per iudicem secularem, quem textum ibi Afflict.*nu.5.*
intellexit, si eius episcopus consentiat, idémq; asseue-
rat Afflict. *in proœmio constitutionum regni,incip. Post*
mundi machinam.nu.62.vers.an autem si iudex. Et pro
confirmatione posset induci,quod clericus nō sufficiē-
ter punitus per iudicem ecclesiasticum,potest iterum
puniri per iudicem secularem, quam opinionem & de
iure, & de consuetudine Franciæ nititur probare Be-
nedict.*in c.Raynutius,in ver.& vxorem,n.246.& seq.*

Sed vt verum fateamur tex.*in d.c.si clericus,*† nullam 2
debet habere firmitatem, tanquam conditus à nō ha-
bente potestatem, *c.ecclesia sancta Mariæ,de constit.* &
diffusè scripsi supra in tota prima centuria, atq; magis
proximè in *casu* 137.Ideo circumscripto d.textu,hęc o-
pinio non habet vera fundamenta iurisprudentiæ, &
inprimis,ne desit auctoritas supremi Doctoris in ter-
minis,allego † Innocentium *in c.1.n.1.in fi.de offi.ordin.* 3
dici:Nec iudex secularis sententiam proscriptionis fe-
ret in excommunicatos ab ecclesia.

Age discurramus per vera fundamenta,licet de iure
communi bannitus † non possit offendi, nisi fuerit 4
diffidatus, arg.*l.fin.C.de malefic.& mathem.* & probat
Bald.Perusin.*in tract.de statutis,in ver.bannitus,& ban-*
num,n.43. quia priuato non potest plus permitti, quā
iudici,sed iudex nō posset procedere ad executionem
mortis cōtra bannitum,ergo nec priuatus, & sequitur
Alberic.*in tract.de statutis,par.4.q.16.n.5.*cum aliis per
Carre.*in pract.crim.§.septimo excusatur.fol.191.*&nemo
debet diffidari,nisi prius moneatur,vt not.*in c.1.de ho-*
micid.li.6. & not.per Bal.*in l.cùm mulier,ff.sol.matrim.*
Tamen de iure feudorum bannitus † potest offendi, 5
vt habetur *in capit.1. de milite vasall.qui contum.est,&*
ibi in glossa dicitur bannitum posse vnumquemque
deprædare. Item textus *in capit.vnic.& ibi gloss.in ver.*
nun-

nunquid vasall.in tit.his finitur lex Corradi,&c. Sed tex.
in d.c.si clericus, à quo trahit originem hæc opinio, est
situatus in eodem iure feudorum; ergo alter alterius
intelligentia iuuari debet, siue igitur interpretemur
deprædare, id est, offendere, quo casu quælibet offensa
6 † potest intelligi, *l.1.§.quod autem,ff.de aleatorib.* & ap-
pellatione offensæ videtur contineri etiam capitalis,
& grauissima, *l.quod si iterum.ff.de adim.leg.& ibi per*
Alberic. siue deprædare in bonis citra mortem, sem-
per hæc faciens incurret excommunicationem *cano-
nis; si quis suadente diabolo,* 17.q.4. quia clericus excō-
municatus retinet ordines, & latè scripsi supra *cas.*131.
de offendente vel deprædante degradatum ab eccle-
sia, quod in eandem excommunicationem incurrat.
7 Nec posset episcopus † concedere banniendi licen-
tiam, quia ecclesia mortis pœnam non imponit, *c.cùm
non ab homine,de iudi.cap.nouimus, de verb.signific.* vbi
quando clericum degradatum tradit seculari iudici, ef-
ficaciter intercedere debet, vt citra mortem illum pu-
niat, & scripsi supra *casu* 132. iudices laicos non posse
torquere clericos etiam de licentia proprij episcopi,
& aliter facientes incurrere excommunicationem; *er-
go* si episcopus id permitteret, non repræsentaret ec-
clesiam, sed ageret vt priuatus, & ipse quoque incur-
reret excommunicationem, & irregularitatem. Tanto
magis, quia hodie in singulis Italiæ ciuitatibus adsunt
8 statuta, vt liceat bannitum † impunè occidere, de cuius
statuti validitate scripsit, Bart. Bald. Ias. & Dec. *in l.ve
vim.ff.de iustit.& iur.* Bart. & Ias. *in l.omnes populi.ff.
eod.titul. & in l.2. C.quando liceat sine iudice se vindic.*
Bald. *in l.Gracchus,C.de adult.* Alber. *de statutis part.4.
q.57.* Immol. & Felyn. *in c.quæ in ecclesiarum.de consti-
tut.* & latius per Nell. *in tractat.de bannit.in 1.parte se-
cundi temporis,q.1.* Afflict. *in constitu.regni,incip.Pœnam
eorum,in qu.1.* Marsil. *in practic.§.aggredior, circa princ.*
cum aliis per eusdem.
9 Item quia excommunicatio † relaxatur propter
contumaciam, non autem propter delictum, vt not. *in
c.1.de sent.excom.li.6.* & latissimè scripsi supra *in part.3.
c.2.* sed ob solam contumaciam quis non posset bandi-
10 ri stante statuto quod banditi † possint impunè offen-
di, Alex. *in l.omne delictum,ff.de re milit.* Allegat Bal-
dum & Immol. *in l.si mora.ff. solut.matrim.* sequitur
Marsil. *in pract.§.postquam, & §.sequitur.vers.& teneas
menti,& in l.de vnoquoque, n.174.ff.de re iudi.* Felyn. *in
c.quæ in ecclesiarum,in primo de constitut.* Ang. *de male-
fic.in ver.qui iudex videns quod inquisitum.* Et licet ban-
11 ditus ob † contumaciam causatam ex delicto, dicitur
banditus propter delictum, vt per Bart. *in d.l.omne de-
lictum.* & ibi declarat Alexand. *in apostill.ad* Bart. cum
aliis allegatis ad hoc per Decian. *in tractat.crimina.li.
2.c.8 nu.6.* tamen nos loquimur solum de clerico ex-
communicato, nō autem de clerico delinquente: nam
ex aliis etiam rationibus iudex secularis non potest se
intromittere in clericum delinquentem; ergo consi-
derata sola excommunicatione, quæ ob contumaciam
tantùm pro medecina imponitur, *d.c.1.de sent.excom-
mun.* non posset à iudice seculari in bannum poni. Cæ-
tera quæ per Benedict. in præfata confirmatione ad-
duximus, non procedunt de iure, obstante toto titulo
de foro competenti, & consuetudo, de qua attestatur
ille doctor, est vsurpatio, & deprauatio iurisdictionis
Ecclesiasticæ cum excommunicatione, à qua Deus
Optimus Maximus liberet illum popu-
lum, propter suam miseri-
cordiam.

CASVS CXLI.

Laicus effectus clericus post peremptam constantiam iudicij coram iudice seculari, non potest vlterius coram eodem conueniri, restituta eadem instantia.

SVMMARIA.

1 *Instantiam iure ciuili peremptam quando Princeps restituat.*
2 *Instantia restitutio est de reseruatis Principi.*
3 *Instantiæ restitutio in regno Neapolis quare appelletur insufflatio spiritus vitæ.*
4 *Laicus factus clericus post peremptam instantiam non potest à iudice laico iudicari.*
5 *Instantia perempta omnia acta ordinatoria pereunt.*
6 *Instantia perempta an reus debeat absolui ab obseruatione iudicij, vel per diffinitiuam.*
7 *Iurisdictio expirat per lapsum instantiæ.*
8 *Laicus factus clericus post peremptam instantiam non potest petere se absolui coram iudice laico.*
9 *Instantiæ restitutio per Principem laicum non potest præiudicare iurisdictioni ecclesiasticæ.*
10 *Gratia Principum debent intelligi saluo iure tertij.*
11 *Restitutio aduersus lapsum fatalium datur ex causa.*
12 *Restitutio instantiæ quando fiat per iudicē sine libello.*
13 *Appellationum fatalia possunt pacto litigantium prorogari.*
14 *Et restitui per iudicem.*
15 *Laicus factus clericus perempta instantia non potest illam prorogare coram iudice laico.*
16 *Iurisdictio secularium non est extincta, si instantia prorogatur, antequam finiatur.*
17 *Instantiæ restitutio non potest fieri vltra duas vices.*

INstantia † in ciuilibus finitur triennio, in crimina- 1
libus autem biennio, *l.properandum,in princ.C.de iu-
dic.* Aliquando tamen eam peremptam per lapsum di-
cti temporis, solus Princeps solet restituere, vt per Af-
flict. *in c.1.in princ.n.96.quæ sint regalia,* quia ista resti-
tutio † est de regalibus, atque reseruatis Principi, Bos- 2
sius *in tit.de regalib. in princip.* cum multis aliis ad hoc
cumulatis per Rolan. *in cons.4.nu.12.vsque ad 18.vol.3.*
Signatura autem iustitiæ sanctiss. Domini nostri Papæ
non restituit instantiam, nisi refectis expensis, vel illis
reseruatis in fine litis, quando restitueretur instantia
ob paupertatem oratoris, vt per Vantium *in tract.de
nullit.in tit.fin.n.135.* & Staphil. *in tract.de literis iusti-
tiæ, §.si quispiam,n.10.*
Quæ restitutio † in regno Neapol. appellatur in- 3
sufflatio spiritus vitæ: nam cùm solus Princeps faciat,
dicitur quasi resuscitare litem extinctam, vt per Ma-
rāt. *de ordine iudi.part.5.n.32.* & ad hoc est *Ritus magnæ
Curiæ Vicariæ Neapol.*243. super quo multa scribit Ca-
rauita, etiam Paris. de Put. *in tract.de syndicat. in ver.
sententia.ver.restat vnum,n.4.& seq.* Et quod restitu-
tio dictæ instantiæ possit verè dici insufflatio spiritus
vitæ, allegatur gloss. *in l.ab hostib.§.sed quod simpliciter,
in ver.restitutionis.vers.sed hic vtilis suscitatur.ff.ex qui-
bus caus.maior.* & ibi Bald. notat hoc, gloss. *in §.rursus ex
diuerso,in ver.rescissa.Instit.de actionib.* Bar. *in l.si ab ho-
stib.nu.5.vers.quæro quando,C.ex quib.caus.maior.* Ang.
*in l.2.ff.de natalib.restituend.& in cons.56.incip.Pro de-
cisione in fin.* vbi loquitur de insufflatione spiritus vitę,
quam facit testamentum, atque statutum. Item Paul.
de Castr. *in l.Stichum,§.aditio.ff.de solution.* vbi loqui-

XX 2 tur

tur de herede qui restitueat hereditatem, & ita apud
eum remanserunt actiones directæ inefficaces, si suc-
cederet dicto fideicommissario vniuersali, dicta suc-
cessio insufflat in illis directis spiritum vitæ.

Ideo dubitari potest, an si perempta instantia laicus
4 † qui erat reus fieret clericus, ipsaque restituatur per
Principem, siue eidem iosuffletur spiritus vitæ, possit
ex eisdem actia iudicari per iudicem secularem contra
clericum iam effectum post peremptam instantiam.
Pro parte negatiua stat veritas, & quod laicus factus
clericus non possit iudicari ex eisdem actis io pristinũ
restitutis, & hanc opinionem tanquam veram probat
Io. Vincent. de Anna *singular.129. incip. Clericus effe-
ctus*, quem allegaui etiam supra *casu* 32.& ratio est, quia
5 instantia † perempta; omnia acta ad litis ordinationẽ
pertinentia pereunt, vt sunt libellus, litis contestatio,
termious, satisdationes, conclusio, & similia, licet non
pereant acta probatoria, Bart. *in l.cum lite mortua, ff.
iudicat. solui*. Specul. *in titul. de iudice delegato, §. restat.
vers. sed nunquid omnia*. Bald. *in l. cùm antea, circa fin. C.
de arbitr*. Alex. *in consil.58. vol.2*. Afflict. *decis.148. cum a-
6 liis per addentes nouissimos ad Affli. ibid*. quo casu † an
reus debeat absolui per sententiaio diffinitiuam, vel
ab obseruatione iudicij, scripsi *in d. casu 32. in princ*. At
in casu quo reus absoluendus est ab obseruatione iu-
dicij, condemnando reum in expensis, vt notant Bald.
Alex. & cæteri *in d.l. properandum, in §. de illo*, Innoc. *in
c. si. de iuretur*. Felyn. & Dec. *cap. de causis, de offic. deleg*.
quia non perit ius partis, tunc potest actor nouã cau-
sam incipere, & illam fabricare, *d.l. properandum, §. fin.
& ibi gloss. in ver. vigorem*. quam Dd. communiter se-
quuntur, Maranta *in d. part.5. nu.47*. quo tempore, reus
non est amplius de iurisdictione secularium, & succe-
dit regula *c. cùm sit generale, de foro compet. & l. fi. C. vbi
in rem act*. & licet supra *in casu* 121. firmani, quod laico
facto clerico post inchoatum iudicium coram iudice
seculari, posset vsque ad sententiam respectu bonorũ
finiri iudicium, cùm secularium iurisdictio præuenta
7 fuerit, tamen in hoc casu per lapsum † instantiæ iuris-
dictioois præuentio expirat, quia finiuntur acta ordi-
natoria; ergo nouam inchoando, debet proprium rei
8 iudicem adire. Imò si idem effectus † clericus instaret
absolui siue per diffinitiuam, siue ab obseruatione iu-
dicij ab eodem iudice seculari, incideret io pœnas, de
quibus scripsi supra *casu* 120. Neque potuit restitutio
9 instantiæ per † Principem facta præiudicare iurisdi-
ctioni Ecclesiasticæ, de cuius foro, canonicè erat effe-
10 ctus iste clericus, cùm semper gratiæ † Principum ha-
beant clausulam; *saluo iure tertij*; ex traditis per Af-
flict. *in decis.334. n.3*. Alciat. *in reg.3. præsumpt.11. num.3*.
Marsil. *singular.483*. cui in dubio oon præsumitur vel-
le derogare, Ias. *in l. Barbatius. ff. de offic. prætor*. Dec. *in
l.1. n.81. de reg. iur. & in consil.284. n.2. & consil.520. nu.9*.
tanto magis in concernentibus iurisdictionem eccle-
siæ, in quibus non potest in specie; ergo non præsu-
mitur voluisse io generali dispositione, vt diffusè scri-
psi supra *casu 137. in art.1*.

Declaratur primo hic articulus, vt procedat non so-
lum in restitutione primæ instantiæ, sed etiam secun-
11 dæ, hæc enim restitutio † datur aduersus lapsum fata-
lium ex causa, sed datur sine libello, Bart. *in auth. item
si appellatione, n.3. C. de tempor. appellat*. Bald. *in auth. ei
qui, n.5. C. eo. tit*. Sed Bartolus loquitur stante impedi-
mento ex facto iudicis prouenientε: Baldus autem in-
differenter loquitur, per tex. *in l. defendente, ff. de aucto-
rit. tut*. Abb. *in c. ex ratione, n.6. de appellat*. dicit sine li-
bello si ex facto iudicia, † quia indici constat causam 12
esse legitimam, & ipse index dicit, restituo te; ergo si
iudici non constaret, deberet adhiberi causę cognitio,
& hæc est vera opinio, quia si restitutio fit ex causa, nõ
dicitur causa antequam sit io esse deducta, ideo debent
citari quorum interest, & sicut appellationum † fatalia 13
possunt pacto litigantium prorogari, *l. fi. C. de tempor.
appellat. in vers. legum auctoritate in hoc casu volumus
pactis litigantium mitigari*, & ita fuit decisum, Thesaur.
decis.244. Rota Rom. *decis.2. n.2. de dilationib. in nouis*,
per tex. *in auth. si tamen. C. de tempor. appell. & in clem.
quamdiu, de appell*. Ita debent posse prorogari, & resti-
tui † per iudicem, tanto magis per Principem, ita ar- 14
guunt in termioia restitutionis instãtiæ, Paul. de Cast.
in consil.141. visa inquisitione, n.2. vol.1. Crauet. *in consil.833.
colum.2*. quos refert, & sequitur Riminald. iun. *in consil.
495. nu.6. vol.5*. Sed neque iudex, neque ipse Princeps
possent restituere in præiudicium iurisdictionis eccle-
siasticæ, vt dixi. Item, quia neque ipse clericus † factus 15
posset vlterius, perempta instantia, illam prorogare, *c.
si diligenti, de foro compet*. aliàs incideret in pœnas *d. ca-
su* 126. ergo neque eadem ratione possent Princeps vel
iudex.

Secundo declaratur hic articulus, vt procedat, quan-
do restitutio fit perempta instantia, quo tempore reus
factus est clericus, tunc enim ratione iuris quæsiti su-
per extinctione actorum, noo potest fieri insufflatio
vitæ io præiudicium iurisdictionis ecclesiæ, ergo si an-
te † lapsum instantiæ in fine ipsius per Principem fie- 16
ret ista restitutio, siue prorogatio, iuxta terminos *c. su-
per eo, in secundo, de appellat*. non diceretur secularis iu-
risdictio extincta per extinctionem actorum, & si la-
pso termino primo d. instantiæ reus fieret clericus, ha-
bebunt locum à nobis dicta supra *in causa* 121.

Tertio declaratur, dummodo ista restitutio, siue in-
sufflatio † vitæ fiat bis, & non amplius, quia vlterius 17
fieri noo potest de iure, ex his quæ latè scribit Capyc.
in decis.165. vnde si in fine secundæ restitutionis, causa
noo expedita, reus fieret clericus, licet Princeps tertiò
restitueret de plenitudine potestatis, id non posset
præiudicium inferre iurisdictioni ecclesiasticæ.

CASVS CXLII.

In actionibus mixtis clericum non posse conueniri coram iudice seculari.

SVMMARIA.

1 *Actiones mixtæ quæ sint.*
2 *Clericus an possit conueniri coram iudice laico in actio-
nibus mixtis.*
3 *Baldus reprobatur circa iurisdictionem actionum mix-
tarum.*
4 *Actor quis propriè dicatur.*
5 *Instantia perit actori, non reo.*
6 *Actiones mixtæ sunt indiuiduæ, & quando pertineant
ad ecclesiasticum.*
7 *Actiones mixtæ ab origine sunt personales.*
8 *Et dicuntur mixtæ ex accidenti.*
9 *Accidentia non variant speciem.*
10 *Actiones mixtæ continentur sub simplicibus.*
11 *Mixtum quando continetur sub simplicibus.*
12 *Mixtæ quomodo veniant sub dispositione legali de sim-
plicibus.*
13 L. nulli prorsus, C. de iudic. *declaratur.*
14 *Iudicium possessorium, & petitorium coram quo iudi-
ce fieri debeat.*

Actiones

Digitized by Google

1 ACtiones mixtæ † sunt illæ, in quibus quilibet li-
tigatorum est actor,& reus, *l. iudicium communi*
diuidundo. ff. finium regund. l. 2. §. familia, & l. inter co-
heredes. §. familia, ff. famil. ercisc. & l. 2. §. 1. ff. communi di-
uid. & l. in tribus, & l. seq. ff. de iudic. possunt etiam dici
mixtæ, quæ dantur ad reales, atque personales præsta-
tiones simul, *l. item Labeo, §. familia, ff. famil. ercisc.* &
declarat Ias. *in §. quadam, n. 15. & seq. Instit. de actionib.*
2 in quibus clericum † posse conueniri coram iudice se-
culari, defendunt Doctores Galliæ, Benedict. *in c. Ray-*
nut. de testament. in ver. & vxorem, decis. 2. n. 46. & plur.
seq. post Stephan. Aufeer. quem allegat *in tract. de po-*
test. secul. in ecclesiastic. regula 2. fallent. 15. atque Io. Fab.
in §. item Seruiana. Instit. de actionib. atque probant in-
primis de iure, per tex. in *l. 1. ff. quib. de reb. ad eundem*
iudic. eatur, & in l. nulli prorsus, C. de iudic. Atque etiam
ratione reconuentionis, cùm quilibet sit actor, & reus,
vt dixi. Mox idem asseuerant, ob illam Franciæ con-
suetudinem iudiciorum ferendi per seculares aduersus
clericos, de qua etiam attestatur Bald. *in auth. clericus,*
C. de episc. & cleric. Sed prætermissa ista consuetudine,
aduersus quam pluries scripsimus in præcedentibus,
& quod seculares iudices nullo modo in realib. con-
tra clericos iudicare valeant, vt etiam scripsi supra *cas.*
125. Scribentes tantùm de iure, visus est Bald. hanc opi-
3 nionem amplecti *in † l. fi. C. de edict. diui Adr. toll. in 6.*
q. sub n. 54. vbi quod tex. *in d. l. 1. ff. de quib. reb. ad eundē*
iud. eatur. ratione clericatus non debet infringi, alle-
gat Innoc. *in c. cùm M. Ferrariensis, in fi. de constit.* nam,
vt ipse dicit, litis natura, & res ipsa trahit personam, si-
cut dicimus in feudis, & forus principalis est atten-
dendus, vbi est maior pars hereditatis.

Sed si volumus verum fateri, hæc opinio est omni-
no falsa. Primo ex regula *c. cùm sit generale, de foro com-*
4 *pet. & l. fi. C. vbi in rem actio.* Sed actor † ille dicitur in
iudicio, qui aliquid petit ad sui commodum, quomo-
docunque petat, etiam si aliquando in eodem iudicio
posset esse reus, Bart. *in l. de pupillo, §. fin. col. 1. ff. de noui*
oper. nunciat. vbi si ille contra quem data est tenuta, pe-
tat ipsam declarari nullam, & si sit reus, quia tamen ad
sui commodum petit, dicitur actor, & hanc opinionē
amplexi sunt Bald. *in cap. 1. de rescript.* atque Nellus de
sancto Gemin. *in tract. de banditis, in 2. parte secundi tē-*
poris, q. 64. Socin. etiam *in cons. 109. vol. 4.* Is ergo dici-
tur originariè actor, quod sufficit, vt reus in hac peti-
tione possit obtinere commodum regulæ *legis; fauo-*
rabiliores, ff. de reg. iur. vt dixit Rota Roman. *in decisio.*
5 *236. n. 5. part. 1. in nouissimis.* Item quia instantia † perit
actori, non reo, ex regul. *l. properandum,* vt declarat So-
cin. *in d. cons. 109. vers. Secundo principaliter.* Item quia
6 istæ actiones † mixtæ indiuiduæ sunt, in quibus si lai-
cus & clericus simul litigare debent, adeundus est iu-
dex Ecclesiasticus, tanquam dignior, vt scripsi supra *in*
tota casu 118. & Baldus, qui semper sibi contradixit, ob-
firmauit hoc *in l. præcipimus, in fin. C. de appellat.* ergo
aut debemus asserere, petentem debere sequi forum
conuenti, siue hic clericus, siue laicus fuerit, aut iudicē
ecclesiasticum vti digniorem esse competentem. Præ-
7 terea istæ actiones † ab origine sunt personales; quia
oriuntur ex quasi contractu, *§. item si inter aliquos, §.*
heres quoque. Instit. de obligat. quæ ex quasi contract. ergo
sunt personales, *§. 1. & ibi gloss. in ver. quibusdam modis.*
Instit. de act. vnde Ias. *in d. §. quadam, nu. 12.* probat im-
possibile esse dari aliquam actionem mixtam ex sui o-
8 rigine, dicuntur igitur mixtæ † ex accidenti quia ha-
bent mixtum effectum, vt *l. 1. ff. finium regund.* ergo
qui petit vigore alicuius ex dictis actionibus, petere
dicitur vigore actionis personalis non mixtæ, proba-
tur consequentia, quia accidentia † non variant spe- 9
ciem, *l. 1. & ibi Bald. C. de condict. ob caus. l. si cum exce-*
ptione, §. Labeo, ff. quod met. caus. l. eos, C. de vsur. l. ex par-
te, ff. famil. ercisc. & accessorium sequitur naturā prin-
cipalis, *c. accessorium, de reg. iur. li. 6.* In persona igitur a-
ctoris semper personalis est, ante verò reconuentionē
mixta dici non potest, quamobrem is qui primo agit,
rei forum sequi debet; & si ratione mixtionis vnus
iudex esset adeundus, hic deberet esse ecclesiasticus,
tanquam dignior, vt dixi. Denique † actiones mixtæ 10
continentur sub simplicibus, quę adulteratæ non sunt,
ita vt nouam constituerent speciem, sicut dicitur *in l.*
adeo, §. cùm quis. ff. de acq. rer. domin. & in §. cùm ex alie-
na. Instit. de rer. diuis. sed semper remanent simplices,
imò, vt dixi, actor dicitur intentare actionem perso-
nalem ab origine, quæ fit mixta ex accidenti, cùm au-
tem mixtum † fit ex simplicibus non alteratis, tunc de 11
proprietate sermonis continetur sub simplicibus, *l. si*
ita facta, ff. de iniust. test. am. l. is qui puteum, §. interdictū.
ff. quod vi aut clam, l. seruis vrbanis, §. si aliq. de legat. 3.
l. Titia textores, de legat. 1. l. ff. donem, §. qui accepit. ff. de
excusat. tutor. l. quid ergo, §. quod ait prætor, ff. de his qui
not. infam. & est ratio, quia si nulla cadit alteratio, re-
manent simplicia in sua natura, & sunt eadem sicut
sunt separata, atque potius appellantur simplicia mul-
tiplicata, siue coniuncta, quàm mixta; † ergo veniunt 12
de proprietate sermonis etiam sub dispositione lega-
li, vt latius per Bolognett. *in l. 1. §. si quis ita, num. 5. &*
plur. seq. ff. de verb. oblig. Cùm igitur nulla sit vis facien-
da in his actionibus respectu mixturæ, quæ ex postfa-
cto accidit, sequitur clarè, ipsam mixturam neque a-
pud Doctores Gallos posse dici causam, cur apud iu-
dicem secularem agendum sit.

Neque obstat dispositio *d. l. † nulli, C. de iudic.* vbi 13
possessorium & petitorium coram eodem iudice dif-
finienda dicit, ne continentia causę diuidatur, vt etiam
dicit text. *in l. cognitio, ff. de liberali causa.* Ne variè in
vtroque iudicio iudicetur. Quia *d. l. nulli,* loquitur in
iudice delegato, vt probatur ibi *in vers. pœna ei ex of-*
ficio iudicis imminente, qui contra hanc supplicauerit san-
ctionem, & in vers. alium super principali quæstione iudi-
cem postulauerit. quam sententiam post Salyc. & Alex.
ibi, firmat Igneus *in l. necessarios. §. non alias, n. 536. ff. ad*
Syllanian. atque Afflict. *in decis. 354. n. 6.* Vnde Salycet.
& cæteri dicunt pœnam illius legis, extra casum suum
extendi non posse: Rationem vrgentem sequor Ioan.
Ignei, siquidem in causa possessoria, † cùm personalis 14
sit, actor rei forum sequi debet, nec alibi conueniri
potest, *l. vni. C. vbi de poss. ff. agi oport.* quod est verum
in quibuslibet actionibus personalibus, *l. quod lega-*
tur, in princ. ff. de iudic. At si de proprietate sit quæstio,
coram loci iudice, vbi res sita est, intentari, ac termi-
nari debet, *l. fi. C. vbi in rem act. l. sed si susceperit, in fi. ff.*
de iudic. sed *in d. l. nulli,* coram eodem agendum est de
possessione & proprietate; ergo necessariò conclu dē-
dum est, ibi de delegato iudice agi. Quod autem secus
sit dicendum si agatur coram ordinariis iudicibus, est
textus expressus *in c. finali, de iudic.* & hanc sequuntur
opinionem Alexand. Salyc. & Ign. in locis citatis, quia
nihil commune habet possessio cum proprietate, *vul-*
gato §. nihil commune. Vnde Bart. *in auth. & consequen-*
ter, col. fi. vers. quæro quid si reus, C. de sent. & interlocut.
om. iudi. dicit, si reus conuenit actorem coram alio iu-
dice, siquidem actor egerat coram delegato, processus

Digitized by Google

rei est nullus, si verò coram ordinario, processus valet, nisi opponatur, c. dispendia, de rescript. li. 6. hoc etiā dixit Innoc. in c. cùm M. Ferrariensis, in fi. de constit. & sequitur Abb. ibid. atque Aret. in cons. 24. nu. 25. circa medium, cum aliis per Afflict. in d. decis. 354. col. 1. & ibi latissimè Addentes nouissimi alios congerunt. Ex quibus apparet in præsenti casu, cùm tractatur de actionibus mixtis, posse coram ordinariis agi ab vtroque, neque tractari de dispositione d. l. nulli prorsus, prout Doctores Galli putabant, sed de dispositione l. vbi cœptum, ff. de iudic. vt aduertit ibid. Afflict. vbi cœptum est iudicium, ibi finiri debet, quod intelligendum est, si opponatur: Nisi igitur opponatur, valet processus: Quare nihil impedimenti sunt actiones mixtæ, quo minus agi possit coram diuersis iudicibus ordinariis.

CASVS CXLIII.

Rector super reparatione ecclesiæ de iure patronatus, an possit conueniri coram iudice seculari.

SVMMARIA.

1 C. filiis, vel nepotibus, 16. q. 7. declaratur.
2 Rector super reparatione ecclesiæ de iurepatronatus, an possit conueniri coram iudice laico.
3 Et an sit mixti fori.
4 Rex potest adiri super reparatione iurispatronatus, cùm deest iudex ecclesiasticus.

1 Textus in c. filiis, vel † nepotibus, 16. q. 7. præbet difficultatem in præsenti casu, quo disponitur: *Filiis, vel nepotibus, ac honestioribus propinquis eius, qui construxit, vel ditauit ecclesiam, licitum sit, hanc bona intentionis habere solertiam, vt si sacerdotem seu ministrum aliquid ex collatis rebus prauiderint defraudare: aut commonitionis honesta conuentione compescant: aut episcopo, vel iudici corrigenda denunciant: Quod si talia episcopus agere tentet, Metropolitano eius hac insinuare procurent, si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hac auribus intimare non differat, &c.*

2 Cuius vigore Doctores Galli obfirmarunt † opinionem, quod vbi ecclesia iurispatronatus minaretur ruinam, possit rector ecclesiæ, quicunq; sit, coram iudice seculari à patrono conueniri super reparatione ipsius, Steph. Aufrer. in tract. de potestate secul. in ecclesiast. reg. 2. fallent. 26. qui refert ad hoc multa arresta, quibus fuit iudicatum Parisiis, & Tholosæ. Benedict. in c. Raynutius, in verb. si absque liberis moreretur, nu. 33. & in ver. & vxorem, decis. 2. nu. 138. & seq. Matth. Boys in additionib. ad Aufrer. super d. fallent. 26. dicit hoc mu-
3 nus † spectare tam ad secularem Principem, quàm ad Pontificem, per tex. in l. hereditatum, in fi. ff. de petit. hered. & l. si in aliquam, §. ades sacras, de offi. procons. Est enim proprium Regum, vt ipsi, & eorum officiales de ecclesiarum repatatione se intromittant, per tex. in c. si. dist. 66.

Iste articulus non habet difficultatem, pro cuius resolutione est casus in c. quanto, de iudic. ibi; *causa verò iurispatronatus ita coniuncta est, & connexa spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valent diffiniri, &c.* ratio etiam colligitur ex c. de iure. de iurepatronat. ibi, cùm sit spirituali annexum. Hoc autem esse intelligendum in initio suæ creationis, vt sic fuerit creatum annexum spiritualibus: non autem quod aliquo tempore fuerit temporale, probat Lambert. in tract. de iurepatronat. li. 3. in 1. art. 9. q. principal. num. 18. & ibi, & in duobus articulis sequentibus doctè probat, huiusmodi causas esse meræ iurisdictionis ecclesiasticæ, nisi in certis casibus, quos recenset, de quibus scripsi supra in tec casus mixti fori, part. 2. c. 14.

Inde etiam apparet clara resolutio d. c. filiis, vel nepotibus, quod tribus modis interpretantur prudentissimi viri; vel ita demum esse recurrendum ad Regem, cùm per ecclesiasticum iudicem cogi non potest, vt eū corrigat, c. petimus, 11. q. 1. & c. nec licuit, dist. 17. & hanc sequitur Cardinal. Turrecr. ibi, vel secundum Hugonē, cùm iudex † ecclesiasticus deest, quo casu ecclesia minante ruinam propter distantiam ab vrbe Roma, posset adiri Rex, vt præstet aliquod auxilium, vt scripsi etiam de hoc intellectu in d. c. 14. vel & tertio, in casib. in quibus iurispatronatus collatio, atque institutio, ex priuilegio summi Pontificis spectat ad Regem. Qui autem Reges hoc priuilegio gaudeant, & in quot ecclesiis, scripsi diffusius in d. c. 14. Et secundum istum intellectum, qui congruentius videtur aptari posse illi literæ, primo adeundus esset episcopus, propter rationem d. c. quanto, deinde Rex in subsidium, extra hunc intellectum, credo nullo modo adeundum esse Regē, cùm non liceat apponere manus in messem alienam, & prætextu boni turbare iurisdictionem ecclesiasticam, & sic incidere in excommunicationem. 4

CASVS CXLIV.

Iudicem laicum non posse inhibere iudici ecclesiastico, ne relaxet clericū de carceribus, tanquam Regis debitorem, ad eius instantiam captum, atque illi remissum.

SVMMARIA.

1 Clericus debitor Regis an possit capi per iudices seculares.
2 Stephanus Aufrerius sæpe labitur aduersus iurisdictionem ecclesiasticam.
3 Clericus non potest esse debitor Regis.
4 Clerici non possunt pro debitis carceribus mancipari.

Stephan. Aufrer. in tract. de iurisdictione seculari in ecclesiasticos, reg. 2. fallent. 24. affirmat clericum debitorem † Regis posse capi per iudices seculares, deinde remitti ad ecclesiasticum: Denique illi inhiberi, ne relaxet clericum à carceribus donec soluat. Sed hic casus à nobis adducitur ad confutationem eorum, qui in Aufrerium † multas laudes effuderunt, tanquam scriptorem, & defensorem iurisdictionis ecclesiasticæ, qui etiam in illo ipso tractatu, quem de ecclesiastica in laicos iurisdictione appellari voluit, aduersus ecclesiā sæpissimè prolabitur. Cuius morem, fortè ob illas ipsas laudes effusas, secuti sunt Moderniores, qui de libertate ecclesiastica librum scripsere, & aduersus ecclesiam vt plurimum adducuntur. Sed hæc est humanarum rerum conditio, vt Aufrerius, qui ex laudibus nulli potest parere præiudicium, tantum laudis consequatur, à morte igitur viuere incipit humanus fauor, & vitæ finis principium est gloriæ. 1 2

Hic igitur articulus, & quasi oēs, qui per Aufreriū, & cæteros aduersus iurisdictionē ecclesiasticam editi sunt, ex his, quæ hucusque scripsimus, verè refutari possunt:

Digitized by Google

poſſunt, nec multum tędij atque laboris nobis impendendum erit in confutatione nouiſſimi tractatus de iuriſdictione aduerſos eccleſiam, quem audiui hoc anno 1602. editum eſſe, & hucuſque videre non potui, poſtquam auctor eos vendi non patitur, fortè dubitans ne à ſancta Romana eccleſia, prout decet, reprobetur: credo enim nullum iuriſdictionis eccleſiaſticæ articulum occurrere poſſe, qui ex ſcriptis hucuſque à nobis reſolui non poſſit.

3 Primo enim clericus † non poteſt eſſe debitor Regis eo debito, quod putat Aufrer. tributi, vel collectæ exſoluendæ: his enim oneribus clericos grauari non poſſe, neque aſtringi, niſi, vbi laicorum bona declarata fuerint per iudicem eccleſiaſticum non ſufficere, & tunc ab ipſo, non autem à iudice laico, cogi debere, ſatis ſuperque ſcriptum eſt ſupra *caſu* 11. Et quod Regis iudicibus atque miniſtris non liceat repreſſalias exercere aduerſus clericos, etiam contra ipſorum bona, diximus ſupra *caſu* 41. Quod autem pro nullo debito clerici † poſſint in carceribus eccleſiaſticis detineri, tractauimus ſupra *caſu* 42. tanto minus ad inſtan-
4 tiam Regis, qui honorem eccleſiæ, & ſuorum priuilegia ad exemplum cæterorum obſeruare debet. Deniq; quod iudex laicus, qui inferior eſt, non poſſit inhibere iudici Eccleſiaſtico, præſertim in negocio extra ſuã iuriſdictionem, & quomodo ad eccleſiaſticum ſcribere, & literas mittere debeat, ſcriptum eſt ſupra *in 2. parte, c. 2 & c. 49.* Reſolutio igitur præſentis caſus ſit exemplum, quomodo quamplurimi alij, qui occurrere poſſunt, enodari debeant.

CASVS CXLV.

In dubio iudicandum eſt, quod cognitio cauſæ pertinet ad iudicem eccleſiaſticum: & quis ſit iudex competens de hoc articulo dubio.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictio in dubio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum.*
2 *Iudex laicus poteſt cognoſcere de expenſis funeris repetendis.*
3 *Iudex poteſt procedere quando libellus habet qualitatem fundantem ſuam iuriſdictionem.*
4 *Iudex non cognoſcit de qualitate excludente ſuam iuriſdictionem.*
5 L. cùm quædam puella, ff. de iuriſdict. omn. iudic. *quomodo procedat.*
6 *Dominus feudi non cognoſcit de qualitate feudali, ſed ordinarius.*
7 *Pares curiæ nõ poſſunt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio.*
8 *Iudex non cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio, negata qualitate fundante iuriſdictionem.*
9 C. paſtoralis, de reſcript. *non habet locum in iudice ordinario.*
10 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de qualitate eccleſiaſtica fundante ſuam iuriſdictionem.*

1 IN dubio iudicandum eſt, iuriſdictionem † cauſæ ſpectare ad iudicem Eccleſiaſticum, non autem ad ſecularem, hanc opinionem firmant Anton. de Butr. *in c. cæterum, n. 9. de iudic.* Alba *in conſ. 391. n. 22.* & eſſe communiter receptam atteſtatur Iaſ. *in l. 2. nu. 19. ff. ſi quis in ius voc. non ierit.* vt autem caſus iſte clarius fiat, declaratur per duos articulos.

Primus articulus eſt, cùm tractatur de cauſa merè prophana, puta ſi tractaretur de mero facto, aut ex-
2 penſis funeris † repetendis inter ſeculares, vel ſimilibus, de quibus iudex laicus poteſt cognoſcere, vt probant Marcambrun. *in conſil. 44.* Ferret. *in conſ. 12. num. 15. & in conſ. 13. n. 1. vol. 1.* & Antonius Foſſan. *deciſ. 82.* ſi cauſa, quæ in libello exprimitur, † qualitatem habet fundantem laici iudicis iuriſdictionem, poterit vti- 3
que ille iudex procedere, *l. cum quadã puella, §. quoties, ff. de iuriſdict. om. iudic.* & ibi Bartol. Bald. Caſtrenſ. Alex. & Iaſ. inferunt, atque cumulant plures huius generis quæſtiones, vnde gloſ. *in cle. diſpendioſam, in ver. vſuris, de iudicijs*, dixit, vbi aliquis quid deduxit in libello, propter quod cauſa ſummariè cognoſcenda eſt, etiam parte negante, iudex nullis ſumptis informationibus ſuper veritate qualitatis deductæ, poterit ſummariè procedere, attendendo ſolam petitionem actoris, quam allegant Iaſ. & Dec. *in d. §. quoties.* Verum ſi ille textus rectè inſpiciatur, procedit, quando ſola qualitas excludit iuriſdictionem, etiam ſi ſubſtãtia eius quod petitur non ſit vera; puta quando iudex non poteſt cognoſcere de ſumma excedente centum florenos, ſi enim ipſi centum petantur, ſiue debeantur, ſiue non, ſemper iudex vti poteſt ſua iuriſdictione; ſecus eſt, quando qualitas allegata iuriſdictionem excludit in totum ſi falſa eſt, ſin autem veram includit, hoc enim ſecundo caſu ipſe non cognoſcit † de qualitate excludente ſuam iuriſdictionem, hæc eſt doctrina An- 4
tonij de Butrio *in c. ſi clericus lai. nu.* quam ſequitur ibi Abb. *n. 9. de foro compet.* Item Abb. *in c. ſuper literis, n. 10. in fine, de reſcript.* dicit *d. §. quoties.* non procedere quando ex negatione debiti petiti, negatur principaliter iuriſdictio. Item Felyn. *in d. c. ſi clericus laicum, nu. 3. verſ. pro quibus.* ait *d. l.* † *cum quadam puella.* non ha- 5
bere locum quando requiritur vera exiſtentia qualitatis allegatæ, procedere autem quando quis eſt iudex in menſura quantitatis petitæ, ſiue ſit falſum, ſiue ſit verum id, quod petitur.

Si enim alter ex colitigantibus negaret ſe eſſe vaſallum, itemque negaret rem eſſe feudalem, eo caſu dominus † feudi non cognoſcit, cauſa autem remittenda eſt ad ordinarium, *c. 1. de controuerſ. inter dom. & al.* 6
Doct. *in c. 1. de controuerſ. in maritum facta.* qui textus procedit in fortioribus terminis, quia ibi non agitur de commodo domini, niſi ſecundario, & hanc opinionem concludunt communiter Canoniſtæ *in c. cæterum, de iudic.* Abb. *col. penul.* Felyn. *n. 13. verſ. duodecimo fallit, & n. 16. verſ. nota quod ſi coram ordinario.* Alex. *in conſil. 79. circa primum, n. 1. vol. 1. & conſil. primo ponderatur, col. 1. in fine, & col. 2. vol. 5.* Boſſius *in titu. de foro competenti, n. 177.* Menoch. *in tract. de retinenda poſſeſſ. remed. 3. n. 442. & in conſ. 2. n. 95.* vbi dicit eſſe cõmunem opinionem. Iaſ *in conſ. 63. n. 2. vol. 1.* & omnes Doctores mouentur per textum *in l. penul. §. 1. ff. ad municip.* ſicut enim neque dominus, neque pares curiæ cognoſcere poſſunt de ipſa cauſa, ita neque cognoſcere poſſunt, an † ſua ſit iuriſdictio, vt dicit Abb. *in d. c. cæterum, col. penult.* poſt gloſſ. *in d. l. penult.* & latius per Ia- 7
cobin. *in ſua inueſtitur. in ver. & dicti vaſalli, in ſecundo, col. 8. & 9. verſ. iuxta prædicta quæro nunquid ſori declinatoria.* & hanc eſſe communem opinionem dicit Clarus *in §. feudum, q. 60. verſ. ſed pone.*

Ex his apparet, negata qualitate † fundante iuriſdictionem non poſſe cognoſcere illum iudicem, an 8
ſua ſit iuriſdictio: ſed hoc intelligendum eſt, quando ille duntaxat eſt iudex in quodam genere negotij, ſecus ſi ordinarius iudex eſſet, vt dicit gloſſ. *in dict. c. 1. de inueſtitura in maritum facta.* quam ſequitur ibi

Bald. & dicit esse singularem, & latius declarat Iacobin. *in d. verb. & dicti vasall.* Siue igitur de negata qualitate iurisdictionis causæ prophanæ agendum sit coram iudice ordinario ex limitata iurisdictione alterius iudicis in certo causarum genere, vt declarat Felyn. *in d. c. cæterum, col. 4. vers. duodecim. fallit.* & latius *col. seq. vers. nota quod si coram ordinario.* siue agendum sit corã eodem ordinario, inspecto sui officio ab initio, qui potest de ipsa qualitate negata iurisdictionis cognoscere, quotiescunque super eo negotio vertitur præiudicium iurisdictionis ecclesiasticæ, semper in dubio iudicandum est, causam illam pertinere ad iudices ecclesiasticos, prout dixi in principio.

Secundus articulus est, cùm tractatur de causa prophana habente connexam spiritualitatem, vel quę potest ad prophanam ecclesiasticam rem applicari; negatur autem rem esse prophanam vel Ecclesiasticam, quo casu efficitur dubia: tunc siue simus in iudice ecclesiastico delegato, qui simul cum iudice seculari cognoscere debet, ad quem iurisdictio pertineat, quia
9 textus *in c. † pastoralis, de rescript.* non habet locum in ordinariis, vt dicit Innoc. in *c. super literis, in ver. forsan, de rescript.* quem sequitur Anto. de Butr. *in d. c. cæterum, n. 9. de iudic.* licet plurimi Doctores teneant, casum dubiæ iurisdictionis esse iudicandum ab vtroque iudice, etiam si sint ordinarij, Guid. Pap. *decis.* 138. Clar. *in § fin. qu. 36. vers. regulariter autem.* Remig. *in tract. de immunit. eccles. q. 2.* Farinac. *q. 28. n. 76.* quam opinionẽ memini me secutum esse (in secunda parte huius operis, dum scripsi de casibus mixtis,) quando iudex ordinarius secularis aliquo modo præuenisset iurisdictionem ecclesiasticam. Siue, quod vbi qualitas ecclesiasti-
10 ca † est deducta, solus iudex ecclesiasticus cognoscere debeat, ad quem videlicet iurisdictio ipsa pertineat, vt declarat Socin. *in d. c. si clericus laicum, n. 12. & seq. de foro compet.* neque in ipsius cognitione iudex secularis se intromittere debet, licet fiscus secularis citandus & audiendus sit ad allegandum ad sui libitum, vti scribũt Felyn. *in d. c. si clericus laicum, n. 3. & seq.* Alex. *in consil. 149. in causa inquisitionis, n. 3. & seq. vol. 6.* Io. Monach. *in c. si iudex laicus, de sent. excomm. lib. 6.* Quo casu discusso articulo, si nõ apparet certissima resolutio, semper in dubio iudicandum est, iurisdictionem spectare ad iudicem ecclesiasticum.

CASVS CXLVI.

Ob negligentiam iudicis ecclesiastici non posse iurisdictionem ecclesiæ deuolui ad iudicem secularem, neque ad istum posse recurri.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictio amittitur propter negligentiam iudicis.*
2 *Episcopus potest in Canonicos animaduertere, Capitulo negligente.*
3 *Ius præsentandi amittitur propter negligentiam præsentationis.*
4 *Collatio beneficiorum deuoluitur ad Papam, ob negligentiam.*
5 *Domino feudi negligente expedire causam, deuoluitur iurisdictio ad superiorem.*
6 *Iurisdictio delegati deuoluitur ad ordinarium ob negligentiam.*
7 *Iudex ecclesiasticus aditur ob negligẽtiam iudicis laici.*
8 *Iudicem laicum adiri ob negligentiam ecclesiastici, qui dixerint.*
9 *Contrarium est verius de iure.*
10 C. filiis vel nepotibus 16. q. 7. *esse correctum, & declaratur n. 18.*
11 *Causa de iure antiquo omnes deferebantur ad ecclesiam.*
12 *Negligentiam minoris supplet maior.*
13 *Episcopo negligente habetur recursus ad Archiepiscopum.*
14 *Prælatis negligentibus recurritur ad Papam.*
15 *Priuilegium fori ecclesiastici non amittitur sine monitione.*
16 *Iurisdictio ob negligentiam non amittitur sine monitione.*
17 *Iudex ecclesiasticus ob negligentiam non facit præiudicium iurisdictioni ecclesiæ.*
19 *Iurisdictio ob negligentiam deuoluitur ad iudicem superiorem immediatum.*
20 *Remissio rei delinquentis quando sit facienda ad iudicem delicti.*
21 *Negligentia iudicis inferioris debet probari ad effectum deuoluendæ iurisdictionis.*
22 *Et quomodo probetur.*
23 *Iudex quomodo potest constitui in negligentia.*
24 *Archiepiscopus quomodo possit cogere episcopum suffraganeum, vt iustitiam faciat partibus.*

IVrisdictio † amittitur propter negligentiam indi- 1
cis, *c. per tuas. de sentent. excommun.* Abb. *in c. ex trãsmissa, nummer. 7. de foro competent.* Anton. de Butr. *in c. at si Clerici, num. 5. de iudic.* Specul. *in tit. de competent. iudic. aditione, § primo, versicul. 23.* Plotus *in consil. 133. numero trigesimo secundo.* Et ad hoc est textus iuris ciuilis *in §. & hoc perueniet, in versic. primatibus ciuitatum, in authent. vt nulli iudi.* quem ad hoc singularem dicit Bal. *in l. 2. num. 6. C. quando fisc. vel priuat.* & sequitur Aretin. *in l. quod in rerum, §. si quis post, colum. final. de legat. 1.* vbi dicit esse notãdum. Vnde Capitulo † negli- 2
gente intra certum terminum corrigere Canonicos, poterit episcopus in eosdem Canonicos animaduertere, vt videbit diuino cultui conuenire, *c. irrefragabili, in princip. de offic. ordinar.* Item propter negligentiam præsentationis † amittitur ius præsentandi pro illa 3
vice, *c. 2. de suppleud. neglig. prælat.* & facit *c. nulla, de concess. preben.* Item propter negligentiam collationis beneficiorum intra tempus semestre, collatio † perti- 4
net ad Papam, *c. licet. de supplend. neglig. prælat.* & propter negligentiam amittitur ius electionis, *c. final. de election. c. final. de supplend. negli. prælat.* Item propter negligentiã concessio beneficiorum pertinet ad superiorem, *c. quia diuersitatem. de concess. preben.* Item propter negligentiam infra sex menses episcopus potest conferre beneficia vacantia, & episcopo negligente spectabit ad alterum superiorem, *c. nulla. de concess. præbend.* Similiter si dominus † feudi fuerit negligens, 5
poterit superior assignare illi terminum, infra quem causam expediat, atque eo elapso poterit caussam assumere, & iudicare, vt dicit Abb. *in c. cæterum. in 3. not. de iudic.* Roma. *in cõsilio trecentesimo nonagesimo tertio, & in singulari* 479. vbi addentes multa congerunt, latè etiam per Fely. *in c. irrefragabili, in princi. per illum textum, de offic. ordin. & in c. pastoralis, numero quinto, versic. tempera istas, de offic. ordinar.* concludit, propter negligentiam † iudicis delegati posse ordinarium cau- 6
sam cognoscere. Facit etiam quod voluerunt Abb. &

Are-

Aretin. in d.c.caterũ.vbi etiam,Dec. n.12.in fine,quod si in prouincia non extent pares curiæ, qui regulariter sunt iudices, quando inter dominum & vasallum est controuersia super feudo, poterit adiri iudex ordinarius. Ex quibus satis clarè apparet articulum esse probatum,ob negligentiam amitti iurisdictionem siue delegatam,siue ordinariam, atque deuolui ad alterum iudicem.

Sed quia specialiter est dispositum, vt propter ne-
7 gligentiam † iudicis secularis possit adiri iudex eccle-
siasticus,*c.licet,& c.ex transmissa, de foro compet.* Ideo
8 multi Doctores idem firmarunt † in casu è conuerso,
vt ob negligentiam iudicis ecclesiastici ipse iudex secularis possit administrare iustitiam etiam inter clericos,Stephan. Aufrer.*in tract.de potestat.secul.in ecclesiastic.reg.4.fallent.44.*Gugliel.de Benedict.*in c.Raynutius,in ver.& vxorem,dec.2.n.31.* Igneus *in l.necessario,§.non alias,nu.603.& seq.ff.ad Syllanian.* Chassan. *in consuet.Burgund.rubric.1.§.quinta,n.61,ver.vndecima fallit:* & inter nostrates Menoch.*in tract. de retin.poss. remed.3.n.356.& seq.*qui multos allegat. Omnes autẽ mouentur per tex.*in c.filiis vel nepotibus,16.quæst.7.in vers.si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hac auribus intimare non differat.*vbi clarè disponitur ob negligentiam iudicis Ecclesiastici haberi recursum ad secularem. Ad idem est textus in *c.2.de regularib. in vers. si parentes ipsius intra annum nõ reclamauerint ad Principem,aut proprium episcopum, vel ad missum dominicũ in clericatu permaneat.* Item *c.si quis cum clerico,11.qu.1.* vbi textus ait,sin autem noluerit episcopus litem dirimere, tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat. Potest etiam allegari textus de iure ciuili, *in §. si quis autem pro pecuniaria,in auth.de sanctissim. episco. in vers.& episcopus distulerit inter eos iudicare,licentiam habet actor ciuilem iudicem adire.*quem textum allegat glossa *in §.final.in ver. licentiam, in auth. apud quos opor.monach.aut assistent.*

9 Sed hic articulus est specialiter diffinitus † de iure
canonico,*in c.qualiter & quando,de iudic.*vbi iudex secularis non potest officium suum, etiam imploratum impertiri,quantumcunque Ecclesiasticus iudex clerico aut cuiuis alio iustitiam denegauerit, vel administrare neglexerit,& ideo gloss.*in l.damni infecti, §.si is qui vicinas,in ver.aliquas,ff.de damno infect.* dicit,textũ
10 *in d.c.filiis † vel nepotibus.*esse correctũ *per d.c.qualiter
& quando.* quæ glossa à nobis allegatur, non pro responsione *ad d.c.filiis.*sed vt demõstremus, ipsam vel hanc opinionem sensisse, vel sibi de cætero contradixisse. Hanc opinionem firmarunt omnes Canonistæ *in d.c.qualiter.*Io. Andr.*ibid.n.6.* dicit quod tex.*in d.c. si quis cum clerico.11.quæst.1.*est reuocatus per *d.decretalem,qualiter,& quando.*& hanc sequũtur ibid. Glossa, Vincent.Goffred.& Io. Anton.de Butr. Abb. Collectar. Ancaran. & cæteri, ponentes rationem diuersitatis,Cur est, quod ob negligentiam iudicis laici potest haberi recursus ad ecclesiasticum, non è conuer-
11 so, quia olim omnes causæ † clericorum & laicorum
deferebãtur ad ecclesiam,*c.per venerabilem,qui fil.sint legit.c.relatum.11.qu.1.c.si quis presbyter.2.quæst.5.*vnde si laicus redeat ad suum primæuum forum, non videtur eius conditio deterior facta, sicut neque dotis conditio fit deterior, quando redit ad suam primæuam naturã, *l.si vnus,§.quod si non, ff.de pact.c.ab exor-
12 dio.dist.35.* Item naturale est, quod maior † suppleat
negligentiam minoris, *c.cum simus,9.quæst.3.* & notatur *in summa 11.quæst.1.*sed laicis manet obsequẽdi necessitas,non auctoritas imperandi,*c.bene quidem, dist. 96.c.laicis,16.quæst.vltima,& c.non placuit,eo.* ergo nõ possunt negligentiam iudicis ecclesiastici supplere, quia peruerteretur ordo naturæ in iustitia admini-
stranda. Vnde si episcopus † est negligens, vel ali- 13
quid malè faciat, prodita sunt à iure canonico remedia,quibus vtẽdum est,videlicet, vt adeamus superiorem immediatum,id est, Archiepiscopum, *c. Romana, de suppl.neglig.prælat.lib.6.c.Romana,de appellat. lib.6.* Et quod propter negligentiam cæterorum ecclesia-
sticorum † recurrendum sit ad summum Pontificem, 14
probat Alex.*in consil.8.num.1.vers.quinimo nec propter defectum iustitiæ,vol.1.*per tex.*in c.nullus, de iure patro. & in aut.vt differentes iudic.in princip.*& ibi Alex.probat,nullo modo posse iudicem laicum in clericũ animaduertere, nisi fuerit à proprio episcopo depositus.

Probatur etiam altera iuris conclusione, quam Doctores amplectuntur: nam sicut si clericus incesserit sine habitu & tonsura, atque enormitatibus se
immiscuerit, non amittit priuilegium † fori, nisi ter- 15
tio fuerit admonitus per ecclesiasticum, vt scripsimus supra *casu* 135.& tunc non sufficit vna monitio pro omnibus, vt dicit Abb.*in c.contingit,in secunda, de sent. excommu.* immo nec sufficeret monitionem fieri vno contextu, sed per interualla temporum, & plurium dierum, neque sufficeret vna cum interuallo dierum, ex his quæ cumulat Grammatic.*in voto 33.n.12.& seq.*
Ita non debet amitti iurisdictio, † si ipse iudex eccle- 16
siasticus fuerit negligens, consequentia est necessaria, quia iurisdictio ecclesiastica est de iure diuino, Ab. *in c.solitæ,de maior.& obed.* cui non potest renuntiari etiam per ipsum eundem clericum,quod tacitè fieret, si absque habitu clericali se immisceret enormibus, id enim fieri non potest, etiam si de consensu proprij episcopi,*c.si diligenti,c.significasti,de foro compet.*& scripsi latius supra *in parte 2.casu* 38.ita neque iudex eccle-
siasticus † per suam negligentiam posset præiudicium 17
facere iurisdictioni ecclesiasticæ,& mediante ipsa derogare iuri diuino,atque submittere iurisdictioni laicorum.

Neque obstant iura in contrarium allegata,ad quæ generaliter dici potest fuisse correcta, sed magis spe-
cialiter respondendo,tex.*in dict.c.filiis † vel nepotibus.* 18
habet tres interpretationes, de quibus scripsi supra *in casu* 143.& ex singulis apparet, iurisdictionẽ ecclesiæ non limitari. Item tex.*in dict.c.2.de regularibus, in ver. Principe.* intelligitur de Papa, vt ibi per gloss.quam communiter sequuntur Doctores, & negotium, de quo ibi,non conueniebat Principi laico. Item text. *in dict.c.si quis cum clerico.* est desumptus ex corpore authenticorum à titulo,*Vt clerici apud proprios episcop.* & idem est depositum in allegato *§.si quis autem pro pecuniaria,in auth.de sanctiss.episcop.* & leges ciuiles non ligant Ecclesiasticos ex defectu potestatis, *c. ecclesia sancta Mariæ,de constit.*& ibi communiter per Dd.qui in specie loquuntur de legibus Codicis, & authenticorum particularem mentionem facientibus de ecclesiasticis, & horum iurium non esse attendendam dispositionem etiam ex ipso decreto Gratiani, allegatur text. *in c.omnis oppressus, 2. quæstion. 6.* vbi omnis oppressus liberè sacerdotum appellat iudicium, & infra. Si autem difficiles causæ, aut maiora orta fuerint negotia, ad maiorem sedem referantur, & si illic facilè discerni non potuerunt, aut iustè terminari, vbi fuerit summorum congregata congregatio, quæ per singulos annos bis fieri solet,

& de-

Digitized by Google

& debet, iustè & Deo placitè coram Patriarcha aut Primate ecclesiastica negotia, & coram Patritio secularia iudicentur negotia in commune. Quare nullo modo est facienda transitus de vna iurisdictione ad alteram propter negligentiam iudicia ecclesiastici.

Ex dictis igitur declaratur superior articulus, vt
19 propter negligentiam iudicis iurisdictio † deuoluatur ad iudicem superiorem proximum & immediatum, qui subsint sub eodem Principe. Vnde sicut negligente iudice Regis Franciæ causæ iurisdictio non deuolueretur ad iudicem Regis Hispaniæ, quia alter non est altero superior, sicut in simili dicimus de remissione
20 † rei delinquentis carcerati per vnum iudicem, quæ facienda est ad proprium iudicem, sex requisitis concurrentibus, de quibus per Guidonem Pap. *in decis.* 202. quorũ principale est, quod omnes prædicti iudices subsint sub eodem Principe, per text. *in §. si qui vero non comprehensorum, auth. vt nulli iudic. & in §. hac considerantes, in auth. vt omnes obediant iudic.* pro quo scribunt Clar. *in §. final. qu.* 38. Couar. *in lib. pract. quæst. cap.* 11. Farinac. *de inquisitione cap. 7. n. 25. & n. 29. & seq.* Ita dicendum est, quod ob negligentiam iudicis Ecclesiastici non potest causa deuolui ad iudicem secularem diuersæ iurisdictionis, sed quia omnes iudices, etiam laici, subsunt Papæ, ideo data negligentia omnium officialium laicorum; secundum ordinem prædicamentalem subordinatorum, in subsidium recurrendum est ad iudicem Ecclesiasticum.

21 Secundo declaratur hic articulus, vt in † tantum procedat, in quantum probata fuerit negligentia iudicia inferioris, Alex. *in consi. 136. nu. 3. vol. 7.* Doctores autem ipsam negligentiam probari dicunt. Primo si lapsus fuerit terminus statuti, Dec. *in c. si autem, nu. 4. de rescript.* Item si volo probare negligentiam in eo,
22 quod potuit per alium gerere, debeo probare, † quod facilè erat alteri cõmittere, *l. idemque, ff. pro socio.* Bart. *in consi. 102. nu. 2. & sequ.* Idem *in tract. de testib. ver. lata culpa, nu. 6.* Item probatur negligentia, si iudex ter ex interuallo fuerit requisitus, vt iustitiam faceret, ita dicit Bal. *in c. 1. si de inuesti. inter vasal. & dom. lis oriatur, & in c. 1. de mil. vasallo qui contumax est, col. 4.* dicti, per tertiam requisitionem conuincitur duritia & pertinacia Prælati, & potest recurri ad superiorem, & quo-
23 modo quilibet iudex † constitui possit in negligentia per continuatas instantias & protestationes partium, ac etiam per requisitionem aliquando factã per iudicem superiorem, & qua etiam pœna puniatur iudex negligens in administranda iustitia, diffusè scribit Paris de Put. *in tract. de syndicatu, in ver. negligentia, per totum.* & multa etiam scribit Afflict. *in const. curionε regni incip. statuimus in secunda, nu. 46. & plur. seq* & per Capyc. *in sua inuestitur. feudali, in ver. magistratuũ creatio, fol.* 128. Et in terminis huius casus, quomodo
24 Archiepiscopus † possit cogere suum episcoum suffraganeum, vt administret iustitiam partibus, & causam expediat infra certum terminum, aliàs eo elapso episcopus dicatur constitutus in negligentia, iurisdictióque illius causæ deuoluitur ad Archiepiscopum, scribit Felyn. *in c. pastoralis, n. 6. de offic. ordinar.*

CASVS CXLVII.

Neq; in casibus mixti fori iurisdictionem ecclesiasticam præuentã posse ob negligentiã deuolui ad iudices seculares, neq; in realibus Et an idem sit, de vasallis laicis contingeret ecclesiam iudicare.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictio acquiritur præuentione.*
2 *Respectu fori præuenti est extincta.*
3 *Negligentia vnius non nocet alteri.*
4 *Iudex inferior an vtatur iurisdictione si iudex superior in causa non procedit.*
5 *Iurisdictio in dubio censetur cumulatiuè concessa.*
6 *Iurisdictio alteri concessa non videtur abdicata ab ordinario.*
7 *Iudicis negligentia quomodo contestetur.*
8 *Limitatio regulæ debet fundari per textum expressum.*
9 *Iurisdictio vnius non præiudicat iurisdictioni alteri concessa.*
10 *Iurisdictio concessa per statutum consulibus artis non derogat iurisdictionis potestatis, quæ prorogari potest.*
11 *Iurisdictione priuatiuè concessa quando possit adiri iudex ordinarius.*
12 *Iudex superior potest inferiori assignare terminum, infra quem causam expediat.*
13 *Archiepiscopus potest cogere episcopum, vt causam expediat.*
14 *Iurisdictio Ecclesiæ in realibus ob negligentiam non deuoluitur ad iudicem laicum.*
15 *Appellatio, quæ interponitur à subditis Prælati ecclesiæ feudataria laici, debet interponi ad directum dominum feudi.*
16 *Disposita de appellatione habet locum in recursu.*
17 *Recursus quando possit haberi ad dominum feudi, ob denegatam vel neglectam iustitiam feudatarij.*
18 *Appellare licet à grauamine illato propter iustitiam denegatam vel neglectam.*
19 *Iurisdictio concessa ecclesiæ per laicum non videtur in totum à domino abdicata.*
20 *Ecclesia feudo spoliata est iudicanda ab ecclesia.*
21 *Iurisdictio ecclesiastici nunquam potest deuoluere ad laicum ob negligentiam.*

SEd quia Felyn. *in d. c. qualiter & quando, de iudic.* arbitratus est, in aliquibus casibus posse ex negligentia iudicia Ecclesiastici deuolui iurisdictionem Ecclesiæ ad iudices laicos, ideo ipsos expediamus per tres articulos.

Primus articulus est, in casibus mixti fori, in quibus iurisdictio † præuentione acquiritur, de quibus 1
scripsi in tota secunda parte, dicitur præuenta iurisdictio fori, non autem personæ iudicis, vt dicit text. *in l. si quis posteaquam, ff. de iudic.* qui est particularis locus Ciuilistarum ad hoc; ergo respectu fori præuenti extincta † est iurisdictio: non enim appellatur ad ali- 2
quem iudicem fori præuenti, sed ad superiorem iudicis præuenientis in illo foro, non est igitur præuenta persona, sed forus; ergo ob negligentiam illius iudicis non potest fieri præiudicium toti foro ecclesiasticorum, quia negligencia † vnius regulariter non nocet 3
alteri, vti scribunt Paul. de Castr. *in consil. 54. n. 2. vol. 1.* Menoch. *de arbitrar. casu 182. n. 49.* & negligẽtia habita in vno iudicio non nocet in alio, Angel. *in l. contra maiorem, num. 5. C. de inoffic. testam.* & de hoc etiam per gloss. *in c. quam sit, ver. cõmode, de elect. lib. 6.* vbi electorum electio non debet nocere electo, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, Lapus *allegatione 78. n. 8.* Anton. de Butr. *in c. cum olim, n. 10. de maior. & obed.* Bellamera *in c. inter, n. 1. de transactionib.*

Ex quibus infertur, non esse veram opinionem Ancarani *in consil. 196. magnifice & illustris, n. 8.* quã sequitur Fely. *in d. c. qualiter. vers. limita secundo.* Dec. in

Cec-

c. Ecclesia sancta Maria, nu. 135. de constit. & addentes ad
Abbatem in d. c. qualiter, sub n. 7. mouētur enim ex re-
gula c. non plures, de offic. deleg. lib. 6. & c. si duo, de pro-
curat. eod. lib. & c. significauit, de offic. ordi. vbi iudex in-
4 ferior † vtitur sua iurisdictione, si iudex superior in
causa non procedit, sed ibi est speciale propter peri-
5 culum animæ. Item quia in dubio iurisdictio † nun-
quam censetur priuatiuè concessa, sed cumulatiuè,
Albert. Brun. in consi. 47. n. 2 Granmatic. voto 28. n. 4.
6 inquit, Principem iurisdictionem † alteri conceden-
do, non videri abdicasse ipsam ab alio ordinario, i-
dem dicit in consil. criminal. 6. n. 23. & consil. 2. nu. 2. post
suas ediciones edito. Paris. in consi. 9. n. 10. vol. 4. Ripa de
remediis praseruatin. cōtra pestem, n. 60. Roland. in consi.
80. n. 1. vsq; ad n. 9. vol. 2. Menoch. de arbitrar. quæst. 20.
n. 1. & seq. vbi multa allegat. Cum igitur aliquid fuerit
speciali iudici demandatum, si is fuerit negligens in
7 expediendo negotium, ipsaque negligentia † legiti-
mè fuerit contestata per protestationes partium, vt
post alios scribit Afflict. in constitutione regni incip. sta-
tuimus in secunda, n. 46. & seq. & scripsimus supra in ca-
su præcedēti in fine, poterit alter iudex eiusdem ordi-
nis iurisdictionis procedere; hæc quidē admittimus,
sed negamus fieri transitum de iudice ecclesiastico ad
laicum, hoc iuri repugnat expresso, vt in præcedenti
8 casu, & allegare limitationem † cōtra textum expres-
sum, opus est fundare illam per alterum textum, sed
omnia principia iuris canonici & veritatis repugnant,
allegata autem per Ancaran. & Fely. procedunt respe-
ctu iudicum eiusdem prædicamenti. Vnde in l. 1. C. de
offic. præfect. vrb. habetur, quod etsi alicui sit demādata
specialis cura annonæ, non per hoc restringitur ordi-
naria iurisdictio præfecti vrbis, & dicit Bald. in l. vnic.
§. vbi autem, n. 6. C. de caduc. toll. quod ex quo iurisdi-
9 ctiones fauore publico conceduntur, iurisdictio †
vnius in dubio, non præiudicat iurisdictioni iam
alteri concessæ; & ad hoc sunt iura expressa in l. final.
C. de iurisd. om. iudic. in l. fin. vbi glos. C. vbi caus. fiscal. c.
super hoc, de heredit. lib. 6. c. vt debitus, de appellat. c. irre-
fragabili, §. excessum, de offic. ordinar. c. caterum, de iudic.
Similiter Riminald. post cæteros Doct. in l. testamēta,
n. 2. C. de testam. vbi hæc materia tractatur, subdit non
esse bonam consequentiam, aliquis deputatus est in
certis causis; ergo alterius iudicis iurisdictio non po-
test prorogari, & infert ad quæstionem, quam dicit
10 contigisse, stante statuto artis lanæ, † quod de omni-
bus litibus inter artifices illius artis priores artis sint
iudices, si tamen aliqui ex illis litem egerint coram
potestate, acta ipsa sint valida, cui potestatis iurisdi-
ctioni non intelligitur derogatum per concessionem
factam prioribus illius artis, & latè de hoc scribunt
Aretin. in consil. 102. n. 1. atque Dec. in consil. 3. per totū.
Marsil. in l. final. n. 208. ff. de iurisdict. om. iudi. Idē etiā
11 in casu, quo iurisdictio † esset priuatiuè concessa re-
spectu alterius, adhuc si is, cui concessa est, fuerit ne-
gligens, poterit adiri iudex ordinarius eiusdem præ-
dicamenti iurisdictionis, ita dicit Bald. in l. 2. num. 6. C.
quando fiscus vel priuat. sequitur Aretin. in l. quod in re-
rum, §. si quis post, col. fin. de legat. 1. ac Felyn. in c. pastora-
lis, n. 5. vers. tempera istas, de offic. ordin. In iudicibus au-
tem diuersi prædicamenti iurisdictionis nullus scri-
psit, Abb. in c. caterum, num. 3. de iudic. dicit, si dominus
12 feudi fuerit negligens, poterit eius superior † illi assi-
gnare terminum, infra quem causam expediat, & eo
elapso causam assumere, & iudicare, Felyn. in d. c. pa-
13 storalis, nu. 6. dicit, quod Archiepiscopus † poterit co-
gere episcopum; ergo limitatio, quæ neque iure ex-
presso, neque certa ratione fundari potest, non potest
procedere in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ,
in cuius fauorem est iudicandum in dubio, vt scripsi
supra casu 145.

Secundus articulus est; In realibus † non posse ad 14
iudicem secularem deuolui iurisdictionem ecclesiæ
ob negligentiam alicuius iudicis ecclesiastici, pro-
ut firmauit Farinac. in titu. de inquisitione, quæst. 8. nu.
23. in fine, vers. limita tertio. Non enim est verum, iu-
dicem laicum cognoscere in clericos in actionibus
realibus, quemadmodum late scripsimus supra in ca-
su 125. atque ex ibi dictis hic articulus remanet cla-
rus.

Tertius articulus est: Vbi iudex ecclesiasticus co-
gnoscit de laicis vasallis, si is negligens fuerit in expe-
diendo causam, distinguendum est, aut loquimur de
causa feudali ciuiliter mota, & tunc si iurisdictio resi-
det in ecclesia feudataria directi domini laici, quem
recognoscit in dominum proximum, & immedia-
tum, sicut ab iniustitia Prælati † ecclesiæ appellatur 15
à vasallis ad hunc proximum directum dominum,
Abb. in c. caterum, n. 12. de iudic. & ibi Barbat. n. 46. Ab.
in c. ex transmissa, n. 4. de foro compet. & ibi Socin. n. 5. &
n. 40. Præposit. in c. 1. col. 2. circa finē apud quē, vel quos.
Andr. Gail. lib. 1. obseruat. 28. n. 4. Ita poterit apud eun-
dem directum dominum haberi recorsus per viam
querelæ & supplicationis, quia disposita † de appella- 16
tione, etiam in querela, siue recursu ad superiorem lo-
cum habent, Bald. & Angel. in l. 1. Cod. de sentent. præ-
fect. prætor. Salyc. in l. final. §. penult. C. de tempo. appella.
Marsil. sing. 88. n. 5. Boer. deci. 247. n. 9. circa finem. Ro-
land. in consil. 94. n. 22. & seq. vol. 1. Menoch. de arbitrar.
lib. 1. quæst. 70. n. 27. Et licet multi Doct. affirmēt, quod
à iustitia denegata, † vel prætermissa ob negligētiam 17
iudicis procedentis non liceat appellare, sed tantum
grauatus habeat remedium per viam querelæ siue re-
cursus, vt iudicem inferiorem in feudo cogat ad ad-
ministrandam iustitiam, Bald. in l. final. §. illud, Cod. de
tempor. appellat. & in l. fina. n. 5. C. de sentent. & interlo.
om. iudic. Paul. de Castr. in l. 4. §. in eum, n. 2. ff. de damn.
infect. Caccheran. decis. 12. nu. 9. Tamen magis cōmu-
nis Doctorum sententia est in contrarium, vt à gra-
uamine illato † propter iustitiam denegatam, siue ne- 18
glectam, etiam liceat appellare, Hostiens. & Io. Andr.
in c. dilecto, de appellat. & ibi Abb. col. final. Immol. in
4. notab. Hostiens. in c. interposita, eod. tit. Abb. Franc.
& Dec. in c. ex parte, de appellat. Felyn. in c. ex tenore, n.
17. vers. fallit 2. de rescript. & in c. pastoralis, col. penult. de
offic. ordinar. Barbatia in additionib. ad Bald. in d. l. fin. in
§. illud, Cod. de tempor. appell. cum aliis per Menoch. de
arbitrar. in dict. quæst. 70. n. 15. & Næuizan. in consil. 97.
n. 16. & seq.

Et ipse dominus † feudi concedendo ecclesiæ feu- 19
dum & iurisdictionem, non videtur à se eandem iu-
risdictionem abdicasse in totum, vt probat Albert.
Brun. in dict. consil. 47. numer. 2. & Grammatic. in di-
cto voto 28. num. 4. & in dict. consil. 2. num. 2. & sequent.
post suas decisiones edito. Neque videtur concessisse
vltimas appellationes, vt scripsi latius supra parte 1.
cap. 10.

Aut agitur de causa feudali criminaliter mota, pu-
ta quia vasallus vel ecclesia † fuit feudo spoliata, & 20
tunc siue dicamus cognitionem huius causæ propriè
pertinere ad ecclesiam, quam opinionem affirma-
runt Innoc. in d. c. caterum, numer. 2. in princip. de iudic.

& ibi

& ibi Collectar.*n.3.*post Archidiac.quem allegat *in c. si quis,34.q.3.* Et hanc etiã opinionem sequitur Schraderus *in tractatu de feudis,parte 10.sect.6.n.234.* & hæc est vera opinio,siue dicamus cognitionem huius articuli esse mixti fori,nunquam ob negligentiam iudicis
21 ecclesiastici cognoscentis de hoc, potest iurisdictio † deuolui ad iudicem laicũ, quia hæc iurisdictio residet in Ecclesia non aliter considerata persona directi domini laici; ergo sicut à Prælato iniustitiam faciente recurrendum est per appellationem ad suum superiorem ecclesiasticum, ita etiam per viam querelæ & recursus. De hoc autem articulo latius scribam infra in fine huius centuriæ,vbi de casibus feudalibus agam.

CASVS CXLVIII.

Clericum pro tutela per eum gesta non posse conueniri coram iudice seculari: nec si executor testamenti datus sit.

SVMMARIA.

1 *Clericus potest suscipere legitimam tutelam,si velit, & num.8.*
2 *Administrans alterius bona,tenetur reddere rationem.*
3 *Clericum administrantem tutelam legitimam teneri reddere rationem coram iudice laico,qui teneant.*
4 *Executor testamenti tenetur reddere rationem.*
5 *Etiam ad petitionem cuiuscunque interesse habentis.*
6 *Etiam nondum finito officio.*
7 *Clericus neque vt tutor,neque vt testamenti executor potest conueniri coram iudice laico.*
9 *Iudex competens quis sit super tutela danda, vel exercenda.*
10 *Tutor datus legitimè, censetur datus bonis extra ditionem dantis.*
11 *Iurisdictio bonorum tutelæ dependet principaliter à persona,quæ tutelam exercuit.*
12 *Administrator quilibet tenetur exhibere libros & rationes.*
13 *Administrans vt amicus non tenetur adhibere ita exactam diligentiam.*
14 *Executor testamenti tenetur conficere inuentarium.*
15 *Iuramentum in litem datur contra administratorem non conficientem inuentarium.*
16 *Leges de iureiurando in litem non habent locum contra ecclesiasticos.*

SCripsi supra *in casu 110.* iudicem laicum non posse tutorem aut curatorem dare clerico pupillo,nec è contra ecclesiasticum dare laico, aut datum lege vel
1 testamento cõfirmare;posse tamen † ecclesiasticum si velit legitimam tutelam suscipere,prout declarat Specul.*in titulo de tutore.§.generaliter, n.10.* & nouissimè Paul.Montanus, post illa scripta visus, *in tractatu de iure tutel.& cur.c.35.de excusation.tut.& curat.nu. 195.*
2 Sed quia quilibet alterius bona administrans † tenetur reddere rationem suæ administrationis, *l.1. §. officio,ff.de tut.& rat.distrah.*vbi Iacob. de Aren.illũ textum, qui loquitur in tutore,extendit in quolibet alio administratore, & plura ad hoc congerit Gabriel.*in conf.148.vol.1.*

Ideo dicebat Stephan.Aufrer.*in tract.de potestate secul.in ecclesiastic.regula 2.in fallent.28.*clericum,
3 † qui volens legitimam tutelam administrauit, teneri reddere rationem coram iudice laico,qui est competens, vt dicit,cuiuscunque personæ petentis tutelam, idem dicit *in regula 4.fallent.25.*

Idem videtur dicendum, si testamenti † executor 4
datus fuerit, tenetur enim reddere rationem, secundum Specul.*in titulo de instrum.editione,§.nunc aliqua, vers.sed an simplex executor,* Paul.de Castr. *in cons.332. viso testamento Michaelis, vol.1.* etiam ad † petitionem 5
cuiuscunque interesse habentis,secundum Cyn.*in l.id quod pauperibus,C.de episcop.& cleric.*& Salyc.*in l.nulli,C.eod.titul.*Bald.*in l.penult.C.de donationib.* & scribit Bertachin.*in tractatu de episcop.in 6.parte 4.libri,n.29.* quod etiam † procedit officio nondum finito, vt 6
ibi per eum; ergo videtur quod coram iudice laico ad id cogi possit.

In contrarium est ipsa veritas:clericus † enim neq; 7
vt tutor,neque vt testamenti executor, siue ad reddẽdum rationem administrationis,siue pro soluendis oneribus hereditariis,(vt not.*in l.si quis ad declinãdam, C.de episc.& cleric.* & scribit Alex. *in consil.98. vol.2.*) potest coram iudice laico conueniri,& inprimis quãtum pertinet ad tutelam,considerandum est,clericum non † posse esse,vel dari tutorem,nisi is propria volũ- 8
tate legitimam acceptet, *auth.presbyteros, C.de episcop. & cleric.in vers.sua sponte, &c.* sed hæc voluntas exercendæ tutelæ non potest parere præiudicium iurisdictioni ecclesiasticæ, quia dispositum est, vt etiam si is voluerit, non possit se submittere iurisdictioni laicorum,*c.si diligenti,de foro compet.* Item quotiescunque tractatur de iurisdictione iudicis super ipso tutore, semper Doctores nostri considerarunt, illum esse iudicē
† competentem,siue super tutela danda,siue exercen- 9
da, cuius iurisdictioni persona, quę tutelam exercet, subdita est,licet etiam bona alibi sita sunt, Alexand.*in consi.44.num.17.volum.5.*per tex.*in l.1.in fine,ff.de tutor.& curat.datis ab his,&c.& l.propter litem.§.licet.ff. de excus.tut.*& plenè not.per Duct.*in l.1. C.vbi tutor. & in l.si curatores.per illum text.C.de excus. tut.*atque scribit Alberi.*in rubri.C.de in litem dando tutore.*Quo casu sic legitimè datus,qui de sua iurisdictione fuerit
omnibus † censetur datus bonis, etiam sitis extra di- 10
tionem dantis, *§. datus,Instit.de excusat.tutor.*Alex.*in consi.128.n.3.& seq.volum.1.*per tex.*in l.propter litem.§. licet.ff.de excusat.tut.& l.magis puto §.illud, ff. de rebus eorum,*& licet contrarium velit glossa *in l. nõ solum, §. qui testamento.ff.de excusat.tut.* tamen eam ibi reprobant Dyn.& Iacobus de Aret. atque Cyn. *in l. locum, C.qui petant tutores,* ac sequitur Tiraquell. *in tract. de iure primogenit.quæst.46.n.20.& n.26.*vbi allegat plurimos Doctores, pro hac opinione, & ita respondit Paul.de Castro *in consi.417.n.1.vol.1.*Io. Fab. *Instit. de Atiliano tutore.n.3.*Et hæc opinio procedit nõ solum in tutore datiuo,sed etiam testamentario,prout ita respondit Socin.iunior *in consi.148.n.2.vol.1.* quia non qualitas tutoris, sed iudicis, vel superioris dantis inspicitur,Dec.*in consi.150.nu.9.* Ex quibus satis clarè licet intelligere, iurisdictionem respectu bonorum tu-
telæ † dependere principaliter à persona,quæ tutelam 11
exercuit, vt subdita sit iurisdictioni illius iudicis, sed clerici nullo modo sunt subditi iurisdictioni laicorũ, neque volentes possunt fieri subditi; ergo nullo modo cogi possunt ad reddendum rationem administrationis coram iudice seculari.

Quantum verò pertinet ad vtrumque, videlicet, tutelam gestam,atque executionem testamenti, resolutio apparere potest ex his,quę scripsimus supra *casu 127.*vbi demonstrauimus, clericum assumentem officia laicorum nullo modo, ratione administrationis per eum factæ,posse conueniri coram iudice seculari.

Con-

Confirmari potest, nam cùm quilibet administra-
12 tor † teneatur reddere rationem cum exhibitione li-
brorum, secundùm Bart. & alios *in d. l. 1. §. officio, ff. de
tut. & rat. distrahē.* Bald. *in consi. 152. ad euidentiam, vol.
3.* Angel. *in consi. 297. puncta sunt multa, & in consi. 286.
quoniam in facto, in fin.* Paris. *in consi. 189. vol. 1.* etiam si
13 vt amicus † administrauerit, quia licet non ita exacta
diligentia libros conficere debet, tamen adhuc cum
libris quomodolibet confectis tenetur reddere ra-
tionem, vt probat Gabriel. *in d. consil. 148. vol. 1.* Item
14 cùm ipse executor † testamenti teneatur conficere in-
uentarium, Specul. *in tit. de instrument. editione, §. 14.
versi. sed cùm tenentur inuentarium,* & ibi Bald. *in addi-
tionib. in ver. executor tenetur,* Bertachin. *in tract. de E-
piscop. in 6. part. 4. lib. num. 32.* & scribit Ioan. de Canib.
in tract. de vltim. volunt. in 2. part. versi. deinde, aliàs ad-
15 uersus administratorem † iuratur in litem, Bursat. *in
consi. 105. n. 5. & n. 7. vol. 1.* qui attestatur esse communē
opinionem, cum aliis ad hoc sceiptis per Gabriel. *in
d. consil. 148.* & Menoch. *de arbitrar. casu 208. nu. 19.* atq;
per Cacheran. *decis. 65.* & quod contra administrato-
rem bonorum non facientem inuentarium iuratur in
litem, diffusè probat Riminald. iunior *in consi. 53. vol.*
16 1. Sed leges, † de iureiurando in litem loquentes, non
habent locum contra Ecclesiasticos, vt probaui supra
in toto casu 66. quare concludendum est, non posse
clericos, tutelam, siue testamenti executionem susci-
pientes, cogi coram iudice seculari ad reddendum ra-
tionem, sed coram Ecclesiastico iudice duntaxat con-
ueniendos esse.

CASVS CXLIX.

Laicus factus clericus, ordinatus à non suo Episcopo absque literis dimissoriis, gaudet priuilegio fori Ecclesiastici.

SVMMARIA.

1 *Ordines non possunt conferri ab alieno Episcopo absque literis dimissoriis.*
2 *Literæ dimissoriæ à quo Episcopo sint obtinendæ.*
3 *Et quando possint obtineri à Summo Pœnitentiario Romæ.*
4 *Prælati inferiores Episcopo nullo modo possunt concedere literas dimissorias.*
5 *Laicum ordinatum ab alieno Episcopo absque dimissoriis non gaudere priuilegio fori, qui teneant.*
6 *Ordinum collatio ab alieno Episcopo facta, quando sit nulla.*
7 *Glossa* in cap. eos, de tempor. ordinand. lib. 6. *declaratur.*
8 *Clericum ordinatum ad primam tonsuram ab alieno Episcopo gaudet immunitate.*
9 *Laico ordinato ab Episcopo non suo sine literis, imprimitur character.*
10 *Prima tonsura est ordo Ecclesiasticus.*
11 *Contrarium tenent Theologi.*
12 *Prima tonsura habet omnia priuilegia iuris collata ordinibus Ecclesiæ.*
13 *Prælati inferiores Episcopo non dant literas dimissorias, etiam si prætendant legitimam consuetudinem.*
14 *Episcopus ordinans sine literis dimissoriis est in culpa.*
15 *Ordinatus quando præsumatur scire prohibitionem concilij.*
16 *Episcopus alienus quando possit conferre ordines sine literis dimissoriis.*
17 Can. Lugdunensis, 9. q. 2. *declaratur.*
18 *Episcopo alieno prohibito conferre ordines, non sunt prohibiti ordinandi recipere.*
19 *Ordinibus collatis ab alieno Episcopo sine literis, impeditur eorum executio.*

NVllus laicus potest ordinari † ab alieno Episco- 1
po absque literis dimissoriis, *c. nullus, de tempor.
ordin. lib. 6.* declarant autem scribentes, prefatas literas
obtinendas esse † ab episcopo originis, siue domici- 2
lij, in quo habet beneficia, vt post alios scribit Ignat.
Lopez *in additionib. ad practic. Diaz super cap. 26. in
addit. quæ incip. sine licentia sui Præsidis.* & Episcopus
Minorensis *in sua praxi Episcopali, in vers. dimissoria,*
quas literas, si ob aliquam causam obtineri non pos-
sunt ab ordinario, poterunt expressa causa, obtineri
Romæ † à Summo Pœnitentiario, prout disposuit 3
Pius Papa IV. *in sua Bulla 69. quæ incipit, in sublimi, in
§. nec minus.* Prælati † verò inferiores Episcopo, nul- 4
lo modo easdem literas concedere possunt, ex nouis-
sima dispositione concilij Tridentini *sess. 7. cap. 10. de
reformat.* quæ derogat cuicunque consuetudini in
contrarium.

Hinc dubitatum est; An laicus † ordinatus ad pri- 5
mam tonsuram ab alieno Episcopo absque literis di-
missoriis, gaudeat priuilegio fori. Et opinionem ne-
gatiuam amplexi sunt Chassan. *in consuet. Burgund. ru-
bric. 1. §. 5. in fin.* Petrus Rebuff. *in tract. nominationum,
quæst. 14. n. 42.* & Ignat. Lopez *super d. c. 26. in versic. &
non solùm minores,* allegantes omnes gloss. *in c. eos,
in ver. ordinare, de tempor. ordin. lib. 6.* quorum opinio
confirmari potest ex altera simili opinione Docto-
rum, dicentium, quod si Episcopus sibi † non subdito 6
contulerit ordines sine literis dimissoriis proprij Epi-
scopi sub spe ratihabitionis ipsius, illa collatio est nul
la, ita asserunt Rebuff. & Ignat. in dictis locis, atq; Pa-
ris. *in consil. 136. nu. 4. vol. 4.* Summa confessor. *in tit. de
ætate ordinandorum, q. 38.* nam cùm dicta ordinatio sit
cōtra sacros canones, & ita nulla, atque irrita, non po-
test à proprio Episcopo confirmari, ex reg. *l. quod ab
initio, ff. de reg. iur.*

Sed certè quantum pertinet ad glossam † *in d. c. eos,* 7
in ver. ordinare, qua videntur moueri præfati Docto-
res, illa non rectè allegatur. Dum enim textus ibi di-
cit; *nullus præsumat alienæ parochiæ subditos absque su-
perioris ordinandorum licentia ordinare,* glossa exponit,
etiam ad primam tōsuram; prohibitio igitur facta E-
piscopo ordinanti exponitur à glossa vsque ad ipsam
tonsuram inclusiuè, ex quo inferri non potest; ergo
laicus ordinatus in prima tonsura à non suo Episco-
po absque literis, non gaudet priuilegio fori. Imò
glossa *in cap. nullus, eodem tit. in ver. tonsuram,* dum ibi
text. habet, nullus Episcopus, † & infra, clericalem præ- 8
sumat conferre tonsuram, exponit, per quam immu-
nitate gaudet, & clericalis ordo confertur. Quare
glossa expressè tenet contrarium, videlicet laicum per
tonsuram collatam ab Episcopo prohibito conferre
absque literis dimissoriis, gaudere immunitate Ec-
clesiarum, & hæc est opinio vera, quam etiam sequuti
sunt Guido Pap. *in decis. 449.* & Hieronym. Gabriel.
in consi. 181. in 1. dub. vol. 2. & Doctores, qui tenent con-
trarium, moti ex auctoritate glossæ, non habent fun-
damentum.

Hæc autem vera opinio probatur, quia negari non
potest per collationem primæ tonsuræ, etiam ab Epi-
scopo † non suo absque literis, esse impressum chara- 9

ćterem, *r.fi.vbi* Archidiac.Gemin. & Præposit.9.q.1.
Guido Pap.*in d.decis*.449.quos sequitur Gabriel.*in d.*
10 *consi*.181.*nu*.4.*vol*.2.quia prima † tonsura est ordo Ec-
clesiasticus, vt sunt iura expressa *in c.cùm contingat.de*
atat. & qualit. & in c.1. de apostatis,in verb. ordine de-
misso,Innoc.*in c.1.de atate,& qualit*.Et licet D.Thom.
11 *in* 3. † *part.summa quæst.*36.*artic*.2.*& quæst*.40.*artic*.2.
teneat,quod non sit ordo,& ita sequuntur communi-
ter Theologi, prout disputando hunc articulum at-
testatur Ioan.Lup.*in tract. de libert. Ecclesiast.part*.2.*c*.
5.tamen secundùm Canonistas hoc est specialiter de-
cisum *in d.c.cùm contingat*, & inter eos est communis
opinio,vt per Summam Syluestrin.*in verb.ordo Eccle-*
siasticus,in 1.*quæst*. affirmāt enim nouem esse ordines,
Summa Angelica *in verb.ordo,num*.1. & Theologi in-
telliguntur, quia prima tonsura non habet officium
spirituale, sicut cæteri ordines, prout declarat Inno-
cent.*in d.c.cùm contingat, propr fin*. Antonius de Butr.
ibidem num.6. tenet, quod recipit officium cantandi,
Abbas *nu*.1.*vers.quæro an Psalmi statu*,Ioan.Andr.*nu*.
12 *12*.vbi quod est ordo, † & habet omnia priuilegia iu-
ris, Ancaran.*in fine*,& fuit opinio originalis Hostiens.
quem omnes allegant, Cardinal.*in clem.dudum,in* 8.
de sepultur. Ex his igitur apparet, veram esse hanc o-
pinionem, quia ab Episcopo non suo imprimitur
character sine literis dimissorils, cùm verè sit ordo
Ecclesiasticus. Vnde doctè Grammat.*in voto* 33.pro-
bat tonsuram gaudere priuilegio fori Ecclesiastici,et-
iam si incesserit in habitu laicali, prout nos etiam su-
pra pluries exarauimus.

Neque obstat dispositio Concilij Tridentini *in d.*
sess.7.*cap*.10.*de reformat.in versi.& sic ordinati,si in mi-*
noribus ordinibus constituti fuerint,nullo priuilegio cleri-
cali,præsertim in criminalibus,gaudeant, &c. Quia illa
dispositio loquitur de ordinatis ab Episcopo alieno
13 cum literis inferiorum Prælatorum † Episcopo, per
quam est sublata potestas Capituli,& Prælatorum in-
feriorum, etiam si prætēderent legitimam consuetu-
dinem,vt volebat Stephan. Aufre.*in additionib.ad Ca-*
pel.Tholos.super decis.450.neq; militat eadem ratio, in
casu quo sine literis dimissoriis ordines collati fue-
14 rint.Quādoquidem sine illis literis,solus † Episcopus
est in culpa,qui debebat scrutari,quem ordinat,vel e-
ligit,*c.qui Episcopus,dist*.23.*c.vnic.de scrutin.in ordin.fac.*
ideò semper Episcopus præsumitur sciens, nisi igno-
rantiam probet,argum. *c.innotuit,de elect.in versic.nec*
probare cognoscitur ignorantiam, & ipse ordinatus potuit
habere probabilem ignorātiam, prout in multis casi-
bus probat Episcopus Minorensis *in d.praxi Episcopa-*
li,par.1.ver.dimissoria,§.ad quartum. Sed quando ordi-
natur mediantibus literis Capituli,vel Prælati inferio-
ris Episcopo,tunc vterque est in culpa,quia etiam or-
15 dinatus † præsumitur scire prohibitionē concilij:Pro-
ptetea non debet ex sua malitia commodum reporta-
16 re,ideò non gaudet. Imò si † Episcopus sibi nō subdi-
to ordines cōferat, cum spe ratihabitionis proprij E-
piscopi,tunc ipsæ literæ dimissoriæ necessariæ nō sūt,
& absq; metu pœnæ id fieri potest,ad hoc est text.ex-
pressus *in c.Lugdunensis*, 9.*q*.2.pro qua ratione Ignat.
super d.c.16.*versi.secundm*,refert Raymundum,(hodie
consecratum pro sancto)*in sua summa,tit.de forma cō-*
secrationis, versic.in summa nota quod ordinati, & glos-
sam *in cap.nullus alterius,in fi*.9.*q*.1.atque Maiolum *in*
tract.de irregularitat, lib.4.*c*.2.*nu*.7.*& ibi*,quod vide-
tur hæc opinio probari à contrario sensu in Concilio
17 Triden.*sess*.14.*cap*.3. & *d.c.Lugdunensis*, † procedere in
collatione primę tonsurę, & aliorum ordinum mi-
norum,probat Quintilian.Mandos.*in reg. Cancellar.*
24.*quæst*.4.*num*.12.& latiùs per Gabriel.*in d.consi*.287.
col.2.*vol*.2.

Neque obstat dispositio Concilij Tridentini *sess.*
23.*cap*.8.*de reformat.& dict.cap.eos, & d. cap. nullus, de*
tempor.ordin.lib.6.quia illę prohibitiones † diriguntur 18
solum ad Episcopum ratione prȩiudicij alterius Epi-
scopi, vt dicit Gabriel.*in d.consi*.181.*nu*.11.Ideo Guido
Pap.*in d.decis*.449.*versi. & potest esse ratio diuersitatis*,
putat illa iura ideo procedere in clerico alterius diœ-
cesis propter prȩiudicium iurisdictionis Episcopi
proprij,quę ratio non militat in laico, qui est de iuris-
dictione temporali; ergo potest ab Episcopo non suo
primam tonsuram sine clericis dimissoriis recipere.
Quod est verum respectu ordinis suscepti, & priuile-
gij fori Ecclesiastici,licet quod ad † executionem or- 19
dinis dicta clericatus collatio sit irrita, & ita intelli-
gendo dicta iura, determinauit Rota, vt per Caputa-
quens.*decis*.106. *lib*. 1. cum aliis decisionibus eiusdem
Rotę ad hoc allegatis per Gabriel. *in d.consil*. 181. *in* 1.
dubio,volum.1.vbi vide.

CASVS CL.

Clericos non posse homologare sententiam iudicis laici, vt valeat in vim pacti.

SVMMARIA.

1 *Clerici quare non possunt prorogare iurisdictionem laicorum.*
2 *Non possunt compromittere in laicos in spiritualibus.*
3 *Clericos posse homologare sententiam laici, vt valeat in vim pacti,qui teneant.*
4 *Sententia nulla potest valere in vim pacti.*
5 *Laudum nullum confirmatum habet vim confessionis irreuocabilis.*
6 *Prorogatio iurisdictionis non fit de vna specie ad aliā.*
7 L.2.C.communia vtriusque iudicij *declaratur.*
8 *Sententia nulla valet in vim pacti, quando partes illam exequuntur.*
9 *Laudum nullum non potest approbari, quando partes non habent facultatem disponendi.*

CLerici † regulariter non possunt prorogare iu- 1
risdictionem iudicis laici,*c.si diligenti,de foro com-*
petent. Iurisdictio enim prorogari non potest de vna
specie ad aliam, quia tunc non esset prorogatio, sed
nouę iurisdictionis datio, vt notatur *in c.P.& G.de of-*
fic.deleg. Neque possunt compromittere in laicos 2
super spiritualibus,& latè per Felyn.*in cap*.2.*num*.8.*de*
iudic.& scripsi supra *in casu* 40. licet in patrimonialib.
possint, dummodo id faciant de consensu sui Episco-
pi, vt scripsi *in d.casu* 40.atque *in casu* 120. Sed dubita-
tum est, an in casibus, in quibus non potest iudicari à
iudice laico, possit illius iudicis sententiam † homo- 3
logare,vt valeat in vim pacti, Mynsinger. *in lib. obser-*
uationum,centur.2.*obseruat*.67.*num*.6.tenet partem af-
firmatiuam,pro quo allegat Felyn. *in d.cap*. 2. *de iudic.*
sed Felyn.loquitur tantum in spiritualibus,& conclu-
dit totum contrarium, item allegat Abb. *in consil*. 33.
quinque dubia,nu.3. *part*.1. sed is loquitur de compro-
misso in temporalibus., in quibus potest in laicum
compromittere,neque fert sententiam ob iurisdictio-
nem,sed laudum,ob quandam notionem quam debet
habere.

Sed

Sed quia Abb. *in d. consi. 33. num.* 2. pro confirmatio-
ne sui dicti, de quo principaliter loquitur, addit pro
ratione, quia clericus potest approbare sententiam à
noo suo iudice latam, & habebit vim pacti. Ideo vi-
deamus, an hic articulus sit verus: in primis allegat
glossam *in c. significasti, in ver. clerici, de foro compet.* quæ
secundum Abb. expresè dicit hoc. Item dicit de hoc
esse casum iuris ciuilis, *in l. 2. C. communia vtrinsque iu-
dicij.* Item hæc opinio confirmari potest, quod sen-
4 tentia † nulla potest valere in vim pacti, vt docet Bar-
tol. *in l. si expressim, n. 2. versi. sed hæc opinio non est vera,
C. de appellationib. & ibi* Alex. Idem Bart. *in l. 1. & ibi*
Bald. *in versi. quæro vnquam sententia, C. qui pro sua iuris-
dict.* Alexand. *in l. 1. §. 1. col. fi. in m concordant. per enim al-
legatis, ff. de feriis,* Dec. *in c. fi. de sentent. & re iudic.* Item
5 quia laudum † nullum potest confirmari, approba-
ri, & homologari, & illius approbatio habebit vim
confessionis iudicialis, & irreuocabilis, Boreus *in con-
sil. 32. num. 4. vol. 3.* & valebit in vim transactionis &
pacti, Roman. *in consil. 173.* Paris. *in consil. 24. col. penult.
& fin. vol. 2.* Abb. *in consil. 62. num. 2. part. 2.* Corneus *in
consil. 125. & consil. 244. vol. 2.* Socin. *in consil. 210. col. 3.
vol. 1.* Angel. *in consil. 198.* cum multis aliis ad hoc alle-
gatis per Ioan. Vincent. Annam *in sing. 299.* atque aliis
ibid. allegatis per Fabium eius filiū in additionibus, &
ita fuit decisum in tribunalibus, Thesaur. *in decis. Pede-
montana 253. num. 5.* dicit hanc esse claram, atque expe-
ditam omnium Doctorum sententiam, Afflict. *in de-
cis. Neapolitana 117.*

Ego verò, quantum pertinet ad istum articulum
principalem, contrariam insector sententiam, & in-
primis Abbas falsò allegat glossam *in d. cap. significasti*,
ipse enim scribit, an clericus possit approbare senten-
tiam iudicis laici, vt valeat in vim pacti, sed glossa *in d.
c. significasti*, loquitur de sententia iudicis Ecclesiasti-
ci, & est maxima differentia, quoniam, vt dixi nuper,
6 de vna specie non fit prorogatio † ad aliam speciem
iurisdictionis, quia esset noua datio, quæ à priuato
fieri non potest, quare Abb. loquitur sine fundamen-
7 to. Minùs obstat textus *in l. 2.* † *C. communia vtrinsque
iudicij*, quia vt dicit Bald. *in l. si aduersa. nu. 3. C. de trans-
actionib.* ibi factum partium bene valebat, quia partes
ipsę processerunt ad facti executionem, ideo concludit
non tenere diuisionem, tanquam ex sententia, sed quia
potest fieri per pactum, vt diuisio teneat.

Ex quibus potest dari resolutio ad doctrinam Bar-
toli *in d. l. si expressim*, & aliorum citatorum, vt senten-
8 tia † nulla valeat in vim pacti, postquam ipsę partes
exequuntur factum, quia sic videntur de nouo pa-
cisci, secus est altera parte reluctante, ita decisum est
in Pretorio Neapolis, vt per Minadoum *decisione de-
cima noua.*

Neque obstat supradicta Doctorum sententia de
9 laudo † nullo, quia etsi possit approbari in vim pacti,
fallit, quando ipsę partes non haberent facultatem
deponendi, vt declarat Abb. *in c. examinata, in 2. notab.
de confirmatione vtili, vel inutili*, ita intelligendo glos-
sam, *in d. l. 2. C. communia vtrinsque iudicij.* Idē Abb. *in
consil. 92. in versi. & quia cum sententia, part. 1.* atque se-
quitur Dec. *in consi. 475. num. 34.* ac Vrsill. *in additionib.
ad* Afflict. *in decis. 117. sub num. 4.* Riminald. iun. *in consi.
239. num. 22. vol. 3.* dicit, quando vitium nullitatis non
pendet à consensu partium, prout est materia iuris
patronatus, eo casu non potest valere in vim pacti, vel
transactionis. Sed dicimus in casu nostro, consentire
in iudicem laicum non pendet à voluntate clerici;
quare nullo modo potest homologare sententiam, vt
valeat in vim pacti.

CASVS CLI.

Executionem in bonis temporalibus clericorum in omni casu debere fieri per iudicem Ecclesiasticum, etiam vigore sententiæ latæ per iudicem laicum in causa reconuentionis.

SVMMARIA.

1 *Iudex Ecclesiasticus exequitur sententiam suam in bonis temporalibus clericorum.*
2 *Executio sententia contra clericos nunquam potest fieri per laicos iudices, & num. 10.*
3 *Executio sententia Doctoris in scholares mandatur executioni per iudicem ordinarium.*
4 *Episcopi habent propriam familiam, & proprios executores.*
5 *Sententia iudicis laici in causa reconuentionis contra clericos mandatur executioni per Ecclesiasticum.*
6 *Clerici gaudent priuilegiis Ecclesiasticis etiam in bonis patrimonialibus.*
7 *Episcopos habere territorium, & error Belluga demonstratur.*
8 *Executio sententia quomodo ab initio possit incipere à persona.*
9 *Testes asserentes talia bona executa esse debitoris, sunt fideiussores.*
11 *Metropolitanus cogit iudicem Ecclesiasticum inferiorem, vt exequatur sententiam laici contra clericos.*
12 *Iudex Ecclesiasticus imploratus super executione sententia laici contra clericū cognoscit de illius viribus.*
13 *Iurisdictio omnis ab initio residebat penes Ecclesiasticos.*
14 *Iudex Ecclesiasticus non exequitur sententiam laici, antequam cognoscat, an sit præiudicialis animæ.*

QVia parum est sententias obtinere, nisi ipsę debi-
tę executioni demandentur, gloss. *in rubric. C. de
execut. rei iudicat.* Item quia in clericos iudex laicus ali-
quando, vt in causa reconuentionis, vel inter casus
mixtos, licet rarissimè, vt interdum dixi supra *in 2.
part.* sententiam profert. Ideo per tres articulos videa-
mus de huiusmodi sententiæ in clericos executione.

Primus articulus est: Iudex † Ecclesiasticus potest 1
exequi sententiam suam etiam in bonis temporali-
bus clericorum. Hic articulus liquet ex scriptis à no-
his supra *in 2. part. cap. 35.* vbi ostendi Episcopos posse
habere familiam armatam, habereque capturam per-
sonę, etiam laicę, in quam iudicauerit in casibus suę iu-
risdictionis.

Ex quibus inferri potest errare Gugliel. de Bene-
dict. *in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, deci. 2. n. 130. &
seq.* qui arbitratus est, clerico condemnato per Epi-
scopum in actione personali, executionem † senten- 2
tiæ in bonis temporalibus ipsius, debere fieri per iu-
dicem secularem. Ratio enim sententię † Doctoris 3
in scholares, quę exequutioni mandari debet per iu-
dicem ordinarium loci, vt dicunt Speculat. *in titul. de
sententia executione, §. nunc dicendum, nu. 12. & ibi* Ioan-
nes Andr. *in additionib.* atque Bart. *in l. à Diuo Pio. §. sē-
tentiam Romæ, num. 4. ff. de re iudic.* non concludit con-

Google

4 tra ſententiam Epiſcopi, † qui propriam habet fami-
liam, carceres, atque executores, quibus Rector ſcho-
larium, atque Doctor carere debent.
5 Secundus articulus eſt: Sententiam † iudicis laici
aduerſus clericum latam in actione perſonali in cau-
ſa reconuentionis, debere exequi per iudicem Eccle-
ſiaſticum, ad requiſitionem iudicis laici, hanc opinio-
nem firmarunt Anton. de Butr. & Socin. *in cap. 1. de
mutuis petitionib.* Ancarã. *in cap. 1. in. 4. not. in fin. de cle-
ric. coniugat. lib.* 6. & poſt alios, quos allegat Viuius *in
deciſ. 49. num. 6. lib.* 1. atteſtatur ſe vidiſſe in deciſiuis, &
in actu practico ipſam variis in cauſis, & diuerſis locis
6 obſeruari. Pro qua opinione facit, quia clerici † gau-
dent priuilegiis Eccleſiaſticis, etiam in bonis ſui pa-
trimonij, vt ſcripſi ſupra *in caſu* 49. ergo bona clerico-
rum dicuntur eſſe extra ditionem iudicis ſecularis,
quo caſu intrat diſpoſitio *leg. à Diuo Pio, §. ſententiam,
ff. de re iudic.* vt ſententia vnius iudicis exequi debeat
per alterius territorij iudicem. Ex quo apparet, ratio-
nem Bellugæ eſſe falſam contrarium ſentientis in ſuo
ſpeculo Principum, *rubr.* 14. §. *nunc videamus. num.* 38.
7 quia Epiſcopus † nun habet territorium, ſed Prin-
ceps laicus eſt ſupremus tam ratione territorij, quàm
realium: Latiſſimè enim probaui *in d. cap. 35. 2. part.*
Epiſcopum habere territorium, atque realia clerico-
rum nullo modo ſubeſſe iuriſdictioni Principum ſe-
cularium probaui ſupra *in caſu* 125. Ergo ſententia
ſecularis iudicis exequenda ſuper bonis clericorum,
dicitur eſequi eſtra territorium ius dicentis. Quam-
obrem ad Eccleſiaſticum ſpectare debet. Denique
ſic probatur, ſi executio hæc realis, de qua diſputa-
mus, per iudicem ſecularem fieri poſſet, tunc ſeque-
retur ipſum iudicem perſonalem etiam habere di-
ſtrictionem contra clericum, quod eſt omnino fal-
8 ſum: conſequentia probatur. Nam licet executio
incipere minimè debeat à perſona, nihilhominus ca-
pitur ipſe debitor de perſona, vt præſtet executori fi-
deiuſſorem, ac ipſe debitor indicet bona ſua ſuper
quibus facienda eſt eſecutio, Paris de Put. *in tract. de
ſyndic. in ver. executio*, glo. *in l. 3. ff. de ceſſione bono.* notat
Felyn. *in c. quo ad conſultationem, colum. 7. de re iudic.* &
Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubric. 5. §. 2. num.* 31. po-
teſt enim dicere executor, ego neſcio, an habeas bona
propria, in quibus executionem faciam, eshibeas mi-
hi illa, aliàs eſequar in perſona, quo caſu ſi debitor
bona exhibet, & per legitimos teſtes, citato creditore
coram iudice, probetur illa eſſe propria, vel ſaltem
9 quod ea poſſidet, non eſt opus alia cautela, & † teſtes
hoc aſſerentes ſunt veluti periculi nominatores, id
eſt, fideiuſſores, ſi verò non faciat, præciſè compelli-
tur, donec indicet bona, vt per Put. vbi ſupra. quem
ſequitur Maranta *de ordine iudic. tit. de executione ſen-
tent. nu.* 23. & vide Bald. *in l. 1. C. quando fiſc. vel priuat.*
Couarr. *in lib. 2. variarum reſolutionum, cap. 1. nu.* 2. Ad
euitandum igitur hæc inconuenientia, concluden-
dum eſt, veram eſſe ſupradictorum Doctorum opi-
10 nionem, quod eſecutio † realis contra clericos, vigo-
re ſententiæ iudicis laici, facienda ſit per iudicem Ec-
cleſiaſticum. Et pro hac opinione faciunt allegata
per Couarr. *in lib. practicarum quæſtionum, cap. 10. nu. 1.
verſic. eadem ratione*, vbi quod iudex ſecularis, quoties
ea neceſſitas inciderit, poterit implorare iudicis Ec-
cleſiaſtici auxilium pro exequenda eius ſententia ad-
uerſus eos, in quos ipſe non habet coertionis ius, qui
11 ſi recuſauerit, poterit etiam Metropolitanum † adire,
atque ab eo petere, vt inferiorem iudicem Eccleſia-
ſticum cogat auxilium iudici ſeculari exhibendo, at-
que præſtando ad executionem ſuæ ſententiæ, & ibi
Couar. cæteros allegat.
Tertius articulus eſt: Iudex † Eccleſiaſticus im- 12
ploratus ſuper executione ſententiæ iudicis laici con-
tra clericum, poteſt cognoſcere de viribus ſententiæ:
ſi enim clericus de iure non eſt condemnatus, non eſt
ſententia executioni demandanda, *l. ſi ſe non obtulit,
§. condemnatum, ff. de re iudic.* Imo ipſa eſecutio non te-
net, ſi pro ſententia nulla, & inualida facta fuerit, *l. ſi
cum nulla. ff. de re iudi. l. 1. C. de execut. rei iudi.* & ſi iudex
ſecularis imploratus pro executione ſententiæ iudi-
cis Eccleſiaſtici poteſt aliquo modo cognoſcere de
viribus ſententiæ, vt per Doctores *in cap. 1. de offic. or-
din.* & latius ſcripſi ſupra *in parte 1. cap. fin.* multo for-
tius poteſt cognoſcere iudex Eccleſiaſticus de viribus
ſententiæ iudicis laici, præſertim aduerſus clericos,
tum quia ab initio omnis iuriſdictio † reſidebat in 13
Eccleſiaſticis, etiam reſpectu laicorum, & ideo poſ-
ſunt ſupplere negligentiam iudicis laici, vt ſcripſi ſu-
pra *caſu* 146. non econtra: Tum quia iudex laicus non
præcepit Eccleſiaſtico, ſecus econtra Eccleſiaſticus
mandat laico, atque ipſum inobedientem cenſuris
afficit, ideo Eccleſiaſticus non obedit laico, vt dicit
Bald. *in cap. 1. de offic. ordinar.* ſed patrocinatur iuriſdi-
ctioni temporali, quod ipſe intelligit fieri debere in
licitis, & honeſtis: & ſequitur Iaſ. *in d. l. à Diuo Pio, §.
ſententiam. num. 16. ff. de re iudic.* & dicit Geminian. *in
ca. 2. per illum textum, de exceptionib. lib.* 6. quod iudex
Eccleſiaſticus † non eſequitur ſententiam iudicis lai- 14
ci, antequam cognoſcat, an ſit præiudicialis animæ; er-
go non poteſt exequi ſententiam laici, niſi in quan-
tum ſit iuſtè lata, & à iure Canonico non diſcrepat, a-
liàs ſecus, *ca. fin. de exceptionib. lib. 6.* ita concludit Iaſ. *in
d. §. ſententiam num.* 16. quem ſequitur Couarr. *in d.
cap. 10. col. 1. lib. pract. quæſt.*

CASVS CLII.

Clericos pro cenſibus bonorum proprij patrimonij non poſſe conueniri coram iudice ſeculari, etiam ſi per pactum id promiſerint.

SVMMARIA.

1 *Clericos non teneri ſoluere cenſus, tributa, vectigalia ſiue alia onera realia.*
2 *Clerici pro cenſibus ſui patrimonij non poſſunt conueniri coram iudice laico.*
3 *Clericos non poſſe conueniri in realibus, & cenſualibus coram iudice laico, qui teneant.*
4 *A regula legislatoris nunquam eſt recedendum, niſi per legem expreſſam.*
5 *Clericus recipiens bona in cenſum ab aliquo non ſe ſubmittit iuriſdictioni laicorum.*
6 *Papa non poteſt in totum tollere priuilegium fori clericorum.*
7 *Vaſallus non ſe ſubmittit iuriſdictioni alterius in præiudicium Baronis.*
8 *Vaſallus non eſt ſubditus ſuo Baroni, ſicut clericus Epiſcopo.*
9 *Vtile per inutile vitiatur.*
10 *Etiam in indiuiduis.*
11 *Iuramentum non vitiatur quo ad capitula non prohibita.*

Duo

DVo articuli mixtim tractantur à Doctoribus in
hoc casu: Alter est de cẽsibus, siue vectigalib. re-
rum, quæ debentur Regi, alter verò de censibus pa-
trimonialium, qui debentur priuatis: vt per Tiraq. *de
retract. lignag. in §. 32. gl. vnic. num.* 80. *& seq.* post alios
Doctores, quos ipse refert: Sed primus articulus à no-
bis expeditus fuit sup. *in casib.* 11. *& seq.* vbi ostendimus
1 clericos † non teneri soluere census, tributa, vectiga-
lia, gabellas, siue alia munera realia, etiam de illis bo-
nis, quæ antea Regi tributaria erant, quia peruenien-
do postea in dominium clericorum, mutarunt natu-
ram; ergo non est opus in hoc quærere de iudice,
postquam fundamentum cessat.

2 Secundus autem articulus est: Clericos † pro censi-
bus sui patrimonij debitis priuatæ personæ non posse
cõueniri coram iudice seculari. Qui apparet etiam re-
solutus ex his, quæ scripsimus supra *in cas.* 125. vbi o-
stendimus nullo modo in realibus posse cõueniri co-
rã illo iudice. Et ad hoc est text. *in c. qualiter. de indic.*
vt indistinctè prohibentur clerici ad iudicium secula-
rium trahi. Item text. *in authen. statuimus, C. de Episcop.
& cleric.* vbi eadem prohibitio facta est, ne trahantur
ad iudicium secularium criminale, vel ciuile, sed causa
realis ciuilis est. per quæ iura in terminis censualibus
3 † hanc opinionem amplexi sunt Abbas post Collect.
in d. c. qu. liter, in fin. Bald. *in l. de hn. C. de Episco. & cle-
ric.* & latius per Socin. *in cap. fanè, in 9. declarat. de foro
compet.* Et est opinio vera, quia habet regulam pro se,
d. c. qualiter, & d. authent. statuimus, cui debet stari, nisi
probetur de exceptione regulæ, *l. ab ea parte. ff. de pro-
bationib. & ibi per gloss.* Doctores *in c. ad decimas, de re-
stitut. spol.* glo. *in l. omnis definitio. ff. de reg. iur.* Bald. *in
l. 1. col. 2. & 3. C. de alienat. indic. mut. caus. fact. & in l. si
tutor. & l. fin. C. de seruo pignor. dat. manumiss. & in l. 3.
C. finium regundor.* dicens non esse recedendum à re-
4 gula † legislatoris, nisi per aliam legem contrarium
probetur, Bald. *in l. tutor. in fin. Cod. de seruo commun.
manumiss.* Bart. *in l. quoties, ff. si quis cautionib.* dicens es-
se certam pro eo, qui habet regulam pro se, & *in l. 1.
col. 2. ff. si quis in ius voc.* Inno. *in c. præterea, de dilationib.*
Alberic. *de statutis, parte 2. q. 158.* Felyn. *in c. quoniam fre-
quenter, in princ. col. 3. vt lite non contest.* Ias. *in l. cætera,
num. 3. & seq. de legat. 1.* Euerard. *in loco ab exceptione ad
regulam, nu. 12. vers. primo quod in dubio.* Et quod non
obstet illa consuetudo Franciæ, de qua attestatur Ti-
raq. in loco citato, scripsimus supra *casu.* 63. *& casu* 64.
& casu 125. & alibi sæpissime.

5 Tertius articulus additur, an clericus † recipiens
bona in censum ab aliquo, possit se submittere iuris-
dictioni laicorum, & hic etiam est à nobis expeditus
supra *in 2. parte, c.* 58. pro parte negatiua, quia priuile-
gium fori clericorum est de iure diuino, cui nec et-
6 iam Summus Pontifex posset derogare, † Andr. Bar-
bat. *in c. 2. de maior. & obed.* Cardinal. Zabarel. *in repeti.
cap. perpendimus, de senten. excommunic.* quod intelligi-
tur, quã do Papa vellet tollere dictum priuilegium in
totum; secus est, si quoad aliquos, in aliquo casu par-
ticulari. Idem Zabarella *in c. lectoe. distinct.* 34. & notat
Archidiacon. *in c. sunt quidam, 25. quæst. 1.* & ad hoc est
cap. vnic. de cleric. coniugat. lib. 6. regulariter autem cle-
ricus non potest se submittere iudici seculari, etiam si
Episcopi proprij consensus expressus accedat, *cap. si-
gnific. sti, & cap. si diligenti, de foro compet.* sicut dicitur
7 de vasallo, † qui non potest se submittere alterius iu-
risdictioni in præiudicium Baronis, vt probauit Bal-
dus *in consi. 121. volum. 3.* allegans rationem, quia vasal-
lus est subditus † suo Baroni, sicut clericus suo diœce- 8
sano, & habetur per Abbatem *in consil. 82. volum. 1.* &
Socin. senior *in consi. 87. colum. 2. volum. 3.* Inter quos li-
cet secundùm Doctores cadat aliqua similitudo, ta-
men fortior ratio militat in clerico, cur non possit se
submittere iurisdictioni laicorum, quia prorogatio
non fit de vna specie iurisdictionis ad alteram, vt dixi
supra *cas.* 150. Nec vitiata hac promissione, contractus
censualis corruit in totum, quia regulariter vtile † per
inutile non vitiatur, *l. 1. §. sed si mihi. ff. de verborum o-* 9
*bligationib. l. sed si mihi. ff. de stipulat. seru. l. 1. §. 1. ff. quod
falso tut. auct. l. pecunia fœnebris, l. placuit. ff. de vsur. l.
quoniam in prioribus, C. de inoffic. testamen. l. sancimus, C.
de donationib. l. sed & si decem. ff. de constitut. pec. c. sicut
sicti, 1. quæst. 1. cap. cùm dilectus, de præbend. cap. vtile, de
regulis iur. lib. 6.* Nam cùm hæc promissio possit sepa-
rari à cæteris pactis, etiam si essemus in indiuiduis †
vtile per inutile non vitiatur, *l. proprium, ff. communia* 10
prædior. Nec obstat iuramentum, quia hoc est diui-
duum, vel indiuiduum secundùm subiectam mate-
riam, & quo ad effectum, *cap. dilecti, & ibi gloss. fin.*
Abbas & cæteri, *de maior. & obedient.* & dicit Baldus
in cap. 1. §. 1. colum. 2. de controuersia inuestit. quod iura-
mentum † non vitiabitur quo ad capitula non prohi-
bita, Archidiacon. *in can. inter cætera, 22. quæst. 4.* Cùm 11
igitur clericus probibitus sit se subiicere alterius iu-
risdictioni, iuramentum super contractu censuali ap-
positum, in quo hęc promissio facta fuerit, ipsum non
potuit obligare in præiudicium iurisdictionis Eccle-
siasticæ, & cessante hoc pacto, remanet contractus va-
lidus quoad cætera.

CASVS CLIII.

Clericos coniugatos nullatenus esse de iurisdictione secularium iudicum, etiam vbi pecuniariter agendum est.

SVMMARIA.

1 *Clerici coniugati nullo modo sunt de iurisdictione laicorum.*

2 *Clerici coniugati non possunt pro debito condemnari à laico.*

3 Cap. 2. de cleric. coniugat. lib. 6. *declaratur, & numer. 6.*

4 *Verbum*, declaramus, *nihil noui inducit.*

5 *Limitatio regula debet probari per textum expressum.*

7 *Causa criminalis quando dicatur, etiamsi pecuniariter agatur.*

8 *Leges nullum verbum habent inutile, & sine mysterio operandi.*

9 *Constitutio noua interpretanda est, vt minus quàm potest corrigat ius commune.*

10 *Aduerbium*, nullatenus, *quid significet.*

11 *Ioan. Andr.* in cap. 2. de clericis coniugat. lib. 9. *reprobatur.*

12 *Clerici coniugati etiam in causa pecuniaria sunt de foro Ecclesiæ.*

13 *Clerici coniugati in casibus in quibus sunt relaxati iurisdictioni secularium, possunt carceribus mancipari.*

14 *Iudicandum quando sit contra communem opinionem.*

15 *Communis opinio per quos Doctores fiat.*

QVia nullus clericus, etiam si coniugatus sit, potest coram iudice laico conueniri, iuxta dispositionem *c.2.de foro compet.* Bonifacius Papa VIII. *in c.1.de cleric.coniug.lib.6.* id declarauit procedere, dummodo in habitu, & tonsura incesserint, & confirmauit Concil. Trident. in *sess.23.ca.6.de reformat. in versic. in clericis vero coniugatis*, sed quia Doctores, ministri laicæ iurisdictionis, coaceruarunt falsum intellectum ad *d.c.1.* vt ipsa veritas elucescat, declaratur per duos articulos.

1 Primus articulus est: Clericos † coniugatos nullo modo esse de iurisdictione laicorum, etiamsi de debito ciuiliter agatur. Hanc opinionem amplexi sunt Archidiac. *in c.1.de cleric.coniugat.lib.6.* quem sequuti sunt Franch. *ibid.col.3. versic.itaque quia verior videtur altera opinio.* Lapus *allegat.41.* vbi cõsuluit pro de-
2 bito † condemnari non posse à iudice seculari, etiam dato, quod ante clericatum fuisset ab eodem iudice conuentus. Et quod hęc sit vera opinio probatur per
3 textum *in d.c.1.* † *de cleric.coniugat.libr.6.* & primo *in versic. & cum iuxta Parisiense Concilium nullus clericus distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari, præsenti declaramus edicto, &c.* sed disposita in dicto Concilio habentur *in c.2. de foro compet.* vbi generaliter est facta prohibitio, ne clerici coram laico iudice conueniantur, siue ciuiliter, siue criminaliter agatur, & *in d.*
4 *c.1.* Pontifex vtitur verbo, *declaramus*; † ergo nihil noui voluit inducere aduersus dispositionem Parisiens. Concilij, nisi solùm declarationem facere, de qua infra agemus. Itaq; restat ipsos clericos coniugatos ex dispositione *d.c.2.* non posse ciuiliter etiam coram iudice laico conueniri. Probatur etiã quoniam dum declaratur habito respectu ad *d.cap.2.* sumus certi, quod sub illius dispositione comprehendantur, & qui dicit
5 limitari † illam generalem dispositionem, expressam debet limitationem allegare, vt dixi in casu præcedenti *in artic.2.* præsertim in re tam maximi præiudicij, vbi excommunicationem iudex incurrit. Et quando res non esset ita clara, in dubio iudex debet credere se excommunicatum, atque absolutionem petere, vt dixi supra *in part.3. cap.de absolut.* & licet hoc negotium sit clarum pro iurisdictione Ecclesiæ, tamen quando esset dubium adhuc pro Ecclesia iudicandum est, vt scripsi supra *in casu 145.*
6 Item probatur per *d.c.1.* † *in vers. nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniariter, realiter, vel condemnari, &c.* Qui versiculus non est trahendus ad versiculum præcedentem, in quo prohibuerat posse trahi ad iudicium secularium in causa criminali etiam ciuiliter mota, aliter hic versiculus à nobis allegatus, esset superfluus; probatur, quia pro-
7 hibitus cognosci in criminalibus, † dicitur prohibitus, siue agatur criminaliter, siue ciuiliter, & dummodo pœna veniat applicanda fisco, semper criminaliter agi dicitur. Ne igitur sit superfluus, intelligendus est hic versiculus, vt comprehendat tertium casũ, scilicet quando pecuniariter agendum est, contra clericos coniugatos, & tunc agi non possit coram iudice
8 laico: In legibus † enim nihil debet esse inutile, ac superfluum, vel sine mysterio operandi, *§. quibus, in 1. cõstitu. Cod. c. si Romanorum, distin.19.* gloss. *in princ. ff. quod met. caus.* Bart. *in l. transigere, in 1. oppos. C. de transactio-*
9 *nib.* Item semper constitutio † noua est interpretanda, vt minus quàm possit corrigat ius cõmune, *c. cùm dilectus, de consuet.* Alex. *in l. inter cætera, n.5. ff. de liber. & posthum. & in l.3. §. prætor, col.3. de dam. infect.* Gozadin. *in consil.19.n.6.* Paris. *in consi.46.n.68. vol.1. & consil.95.nu.38.eod.vol.* Curt. *in consil.105.col.1.* & hanc esse communẽ opinionem probat Ias. *in l. omnes populi, ff. de iust. & iur.* Vt igitur hic versiculus rei etiam pecuniariter aliquid operetur opus est dicere, quod differat à versiculo pręcedenti *in versi. vel ciuiliter.* Item, vt minus corrigatur ius commune, quia aliter dicendo corrigeretur Concilium Parisiense in hoc, vt clerici coniugati pecuniariter possint coram laico iudice conueniri.

Item probatur per aduerbium † *nullatenus*, quod 10
Pontifex vtitur *in d.c.1.* cuius natura est in totum negare, & vniuersaliter iurisdictionem excludere, Dec. *in c. super literis, nu.13. de rescript. & in c. eam te, num.33. eod. tit.* Lanfranc. *in cap. quæ fronte, de appellat.* gloss. *in clem.1. in ver. nullatenus, de sequestrat. poss. & fruct.* Hieron. Gig. *in tract. de pensionib. in vlt. quæst. num.10.* Habetque vim sententiæ atque decreti irritantis, & aufert facultatem dispensandi in contrarium, gloss. *in auth. si qua mulier, C. ad Velleian.* Cardinal. *in clem.1. §. quis autem, de sequestr. poss. & fruct.* Archidiac. *in c. quoniam, in ver. nullatenus, de immunit. Eccles.* Ancaran. *in consil.170.nu.2.* Tiraq. *in l. si vnquam, in ver. reuertatur, nu.95. C. de reuoc. donat.* vbi late de hoc. Voluit igitur Summus Pontifex per hoc aduerbium in fine positum excludere omnem iurisdictionem, quod non esset, nisi omnem casum comprehenderet, siue clarè expressum, vt nos firmauimus, siue in dubio positum secundùm aliquos.

Ex quibus apparet, non esse veram opinionem Ioan. Andr. † contrarium sentientis *in d.c.1.* videlicet 11
ibi Pontificem intellexisse in duobus casibus, vt criminaliter, vel ciuiliter de crimine ageretur, in quibus duntaxat iudex Ecclesiasticus in clericos coniugatos animaduertat: vbi autem pecuniariter agendum esset, non de crimine coram iudice laico conueniri posse: quam opinionem sequuti sunt ibi Geminian. ac multi alij relati per Couar. *in lib. practic. quæst. ca.31. nu.7.* vbi *in princ.* testatur hanc esse communem opinionem.

Et primo quantũ ad Io. Andr. quem cæteri pro hac parte habent pro fũdamento, aduertendum est, ipsum *in d.c.2. de foro compet.* expresè dicere dispositionem illius Concilij Parisiensis comprehendere etiam clericos † coniugatos, & ibi disponitur, etiam vbi pecu- 12
niariter agendum esset, sed dicere, quod *in d.c.1.* casus vbi pecuniariter agendum est, relaxetur iurisdictioni laicorum, vel admittit necessariam correctionem dicti Concilij, quod probatum est esse falsum, vel inducit necessariam contradictionem in eius dictis. Et ideò cessante fundamento, Doctores, qui veluti aues sequuti sunt illius Doctoris opinionem, qui non aliter dispungit articulum, non possunt facere communem opinionem.

Item quantum pertinet ad ipsam attestationem communis, aduertendum est, eundem Couarru. *in d. num.7.* parum infra dicere hæc verba: Nam licet possit iudex secularis de causa ciuili cognoscere, & eam diffinire, non tamen poterit clericum coniugatum capere, & in carcerem pro executione detrudere, si ipse clericus ea seruauerit, quæ Bonifacij VIII. constitutione contioentur, quod præter alios placet Ancaran. *in d. cap.1.* & Ripæ *in lib.1. responsor. cap.13.* & hæc opinio communis est.

Sed istæ duæ communes, licet possent stare, quando non esset dicta constitutio Bonifacij; tamen habito

Digitized by Google

biro respectu ad illam, vnde trahant originem, ipsa sibi contradicunt, si quidem si Summus Pontifex in casu ciuilis conuentionis relaxaret ipsos iurisdictioni laicorum, censeretur relaxare etiam quo ad perso-
13 nalem districtionem; probatur; quia in cæteris casibus, in quibus sunt relaxati, possunt in carceres per iudices seculares detrudi, quare ista asserta communia iure non probatur, & successiuè licitum est contra il-
14 lam† iudicare, vt probat Abb. post Ant. de Butr. *in c. tua nos, num. 9. versi. nota bene, de vsur.* & latè contra communem scribit Natta *in consil. 120. num. 1.* qui alios refert. Neque faciunt communem opinionem grauitas, vel numerus Doctorum, sed rationes, ac resolutiones difficultatis currentis, etiamsi solius Doctoris fuerit, vt nouissimè probat Recollector communium opinionum *lib. 3. cap. 5. nu. 9. versi. quarta opinio,* & quod opinioni secularis Doctoris prius sit inhærendum, si melius, & rationabilius scripserit, est casus *in l. 2. §. sed neque ex multitudine, vers. cũ possit & vnius, & deterioris sententia & multos, & meliores superare, C. de veteri iure enucleand.* & probat Dec. *in cõs. 499. nu. 12. &*
15 *cons. 258. num. 1.* Item illi Doctores† dicuntur facere communem, qui articulo maturè discusso, in ipso casu, de quo quæritur, consilia ediderunt, non qui leuiter, & sine aliqua, aut certè modica ratione scribentes, illam sequuntur, vt dicit Abb. *in c. bona, in 2. n. 30. de postulat. Prælat.* Fulg. *in cons. 102. col. 3. in prin.* Ias. *in consil. 151. col. 3. in fin. vol. 4.* Soc. iun. *in cons. 1. col. fin. vol. 1. & in consi. 119. in fin. eod. vol.* Gabriel. *in cons. 100. n. 24. vol. 2.* sed vt dixi, & videri poterit, omnes Doctores citati per Couarru. mouentur ea auctoritate Ioan. Andr. qui neque distinguit articulum, & sibi videtur contradicere: Atque ex inductione *d. c. 1.* facta per gloss. ibi & Franch. ac Archidiacon. & Lap. *in d. l. allegat. 141.* apparet clarè, comprehendere etiam casum, vbi pecuniariter agendum est. Quare concludo hanc esse veram, & communem opinionem.

Secundus articulus est: Clericus coniugatus in tantum est de foro Ecclesiastico, in quantum contraxit matrimonium cum vnica, & virgine, atque detulerit habitum, & tonsuram, vt dixit tex. *in d. c. 1. & c. si quis suadente Diabolo, 17. q. 4.* & per Concil. Trident. *in d. sess. 23. c. 6. de reformat.* additũ est; *dummodo alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio fuerint deputati ab Episcopo, eidẽq. Ecclesiæ seruiãt, vel ministrẽt, &c.* quo casu potest habere beneficium seculare, *cap. ad audientiam, de præscript.* Item Ecclesiasticum simplex, sine dispensatione, si pauper sit dummodo ei concedatur in stipendium, non autem in titulum, idque fiat propter vtilitatem Ecclesiæ, *c. si qui, distinct. 32. c. quia tua, 12. quæst. 2. &* communiter per scribentes *in cap. cum M. de constitu. & in cap. clericus, de vita. & honestate clericorum,* & per Immol. *in d. cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6.* Ecclesiasticum vero cum cura habere non potest sine dispensatione Papæ, Ioannes Andr. *in cap. Ioannes, de cleric. coniugat.* & de cõmuni attestatur Capra *in reg. 97. numer. 34.* Quibus priuilegiis Ecclesiasticis exutus intelligitur, si bigamus fuerit, vel absque habitu, & tonsura incesserit, beneficium Ecclesiasticum non habuerit, ac denique Ecclesiæ seruitio deputatus non fuerit, de quo latius per Franchum *in dicta cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6.* & per Couarruuiam *in dicto cap. 31. à num. 7. ad finem.*

* * *

CASVS CLIV.

Clericum debitorem impotentem non posse cogi cedere bonis, sed admissum ad beneficium. *Odoardus*, nec debere cogi per iudicem secularem ad cedendum fructibus beneficij.

SVMMARIA.

1 *Clericus debitor impotens quæ remedia habeat.*
2 *Clericum posse cedere bonis qui teneant.*
3 *Clericus non potest cogi cedere bonis.*
4 *Gaudent beneficio, vt non teneantur, nisi in quantum facere possunt.*
5 *Milites armatæ militiæ non possunt cogi cedere bonis.*
6 *Clerici sunt milites cælestis militiæ.*
7 *Milites quare cogi non possunt ad cedendum bonis.*
8 *Non possunt in carceres pro debitis mitti.*
9 *Clerici non possunt carcerari pro debitis ciuilibus.*
10 *Iudex Ecclesiasticus detinens clericum in carceribus, etiam coniugatum pro debitis ciuilibus est excommunicatus.*
11 *Argumentum de militibus armatæ militiæ ad clericos in quibus valeat.*
12 *Clerici an possint gaudere priuilegio directè substinẽdi post pubertatẽ sicut milites armatæ militiæ.*
13 *Clericus debitor impotens non potest cogi per iudicem laicum ad cedendum fructibus beneficij.*
14 *Fructus beneficij in quot partes sint distribuendi.*
15 *Iudex laicus non cognoscit in clericum super fructibus beneficij.*
16 *Clericus non renunciat beneficio sine voluntate superioris.*
17 *Clericus impotens non potest cogi cedere fructibus beneficij per iudicem Ecclesiasticum.*

Clericus †debitor impotens, duplex habet reme- 1
dium, vel opponendi exceptionem *cap. Odoardus, de solutionib.* ne conueniatur vltra quam facere possit, vel cedendi bonis, si primo remedio gaudere nollet, vt tenet Roman. *in singul. 560. quæro an Ecclesia, in fin.* & Steph. Aufret. *in addit. ad Capell. Tolosan. super decis.*
136. & quod clericus † vtroque remedio gaudere pos- 2
sit, probat Matthæus Brunus *in tract. de cessione bonorum quæst. 8. 4. quæst. princip. num. 2.* Ideo quæritur, an cogi possit cedere bonis, vel fructibus beneficij, & per quem iudicem.

Primus articulus est: Clericus† non potest cogi ce-
dere bonis. Hanc opinionem probant Petrus de An- 3
caran. Abbas, & Ioan. de Immola *in d. cap. Odoardus,* Gregorius Lopez *in l. 1. gloss. 6. tit. 25. partit. 5.* eamque communem asserit Couar. *in lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 9.* non enim secundum Immol. sunt compellendi inuiti ad ipsam bonorum cessionem, cum ob hunc tantum †hoc gaudeant beneficio in quantum
facere possunt. Idem Afflict. *in constit. regni, incip. si* 4
quis clericus, in 6. notab. dicit, clericus conuentus pro debito ciuili, non dicat, cedo bonis, sed excipiendo dicat; ego sum priuilegiatus, vt non debeam, nisi relictis mihi alimentis, conueniri.

Pro cuius opinionis confirmatione induci potest,
quod neque ipsi milites † armatæ militiæ bonis cede- 5
re cogi possunt, vt notant omnes scribentes *in l. miles, in princ. ff. de re iudic.* & latius probat Matth. Brunus *in d. tract. de cessione bonorum, quæst. 11. 4. quæst. principalis, per totam.* Ergo neque ipsi clerici; probatur,

6 quia sunt milites † cœlestis militiæ, *c. reprehensibile, 32. quæst. 8. & cap. Episcopus*, & notant Doctores *in d. l. mi-*
les, & licet Brunus *in d. tract. de cess. bonor. in qua. 3. prin-*
cip. nu. 22. dicat regulã *d. l. miles*, cum similibus esse cor-
rectoriam iuris communis; ergo non extendendam
de milite armatæ militiæ ad militem cœlestis. Hæc ta-
men ratio à nobis allegatur, non ad probandum ex-
tensionem legis, quia nunquam Ecclesiastici com-
prehendi possunt sub dispositionibus laicorum Prin-
cipum, vt latius probaui supra *in casu 1. & in tota 1.*
centur. sed ad ostendendum, ex quibus rationibus
milites cogi non possunt, ex eisdem neque clericos
cogi posse concludendum esse: Et primò Doctores
7 concludunt, ideo milites † ab hoc cogi non posse
quia gaudent beneficio dictæ exceptionis, ne conue-
niantur, nisi in quantum facere possunt, per *dict.*
l. miles, sed clerici gaudent eodem beneficio, inducto
de iure Canonico *d. cap. Odoardus*, quod secundum
communem intellectum procedit sine cessione, vt
dixi. Item sicut milites ideo non possunt cogi bonis
8 cedere, nec possunt † in carceres pro debitis mit-
ti, vt concludunt omnes Doctores *in l. miles*. per il-
lam legem, & declarat Bald. *in l. 1. in fin. C. qui bo. cedere*
poss. Ex eadem ratione concludendum est idem de cle-
9 ricis, † quia in carceres pro debitis mancipari nõ pos-
sunt, *c. si clericus*, (à contrario sensu) *de sentent. excom.*
lib. 6. & ibi Io. Andr. Geminian. & Franch. Item Inno-
cent. *in c. vt fama, de sentent. excom.* Io. Andr. *in c. nul-*
lus, de pignorib. Cardinal. *in clem. 1. de offic. ordin.* Franch.
in c. dilectus, de appellat. Marsil. *in pract. crim. in §. attin-*
gam, nu. 70. Lapus *allegat. 98. incip. quæritur nõ leuiter,*
& in rubr. de foro compe. col. 1. circa fin. versic. nec obstat,
10 vbi etiam dicit, quod iudex † Ecclesiasticus in causa
pecuniaria, de qua cognouit, non possit inuitum de-
tinere clericum, etiam coniugatum incedentem in ha-
bitu, & tonsura, siue metu excommunicationis, Ho-
stiens. *in c. 2. de deposito*, & ibi Abb. *col. 2.* dicit, si clericus
est impotens ad satisfaciendum, non potest carcerari,
neque excommunicari, nec cogi potest, ad cedendum
bonis, ex quo non tenetur, vltra quàm facere potest, *d.*
c. Odoardus. cum igitur eædem sint rationes in vtro-
que, debet esse eadem iuris dispositio.

Propterea Doctores in omnibus conclusere, dispo-
11 sita in militibus † armatæ militiæ habere locum in
clericis, sicut miles non potest torqueri, neq; suspendi,
l. desertorem, §. 1. & ibi glos. ff. de re milit. l. milites, C. de
quæstionib. Ita nec clerici, Cyn. & Doctores *in l. nullus,*
C. ad leg. Iul. maiest. Item sicut non valet donatio con-
cubinæ facta per militem, *l. 2. C. de dona. inter virum, &*
vxor. ita neque facta per clericum, Bart. *in l. affectionis,*
ff. de donation. Cyn. *in d. l. 2. C. de dona. inter vir. & vxo.*
Ioan. Andr. *in c. de his, de sepult.* Abb. *in c. 1. de cleric. a-*
grot. Item sicut non valet legatum concubinæ relictũ
per militẽ, *l. miles ita, §. mulier, ff. de milit. testamen.* Ita
non valet relictum per clericum, Bart. & cæteri *in d. §.*
mulier. idẽ Bart. *in l. mulierẽ, ff. de his, quibus vt indign.*
ex quibus conclusere Dd. quod sicut milites habent
priuilegium directò substituendi post pubertatem, vt
12 *l. centurio, ff. de vulgar. & pupill.* Ita & clerici † gaudere
possunt eodem priuilegio substituendi, prout est com-
munis opinio, de qua attestantur *in d. l. centurio*, Ale-
xand. *n. 15.* Galiaula *nu. 51.* & ita dixit Accurs. *in d. l. mi-*
les, in ver. facere, ff. de re iudic. & ibi Ias. *num. 11.* Zas. *n. 9.*
Alex. *n. 3.* Abb. *in c. 1. n. 5. de clerico ægro.* & latè per Eue-
rard. *in loco à milite armata milit. ad militẽ cœlestis mil.*
13 Secundus articulus est: Clericus † debitor impo-
tens non potest cogi per iudicem secularem ad ce-
dendum fructibus beneficij, deducto necessario; primò,
quia regula obstat, vt laici non possint iudicare cle-
ricos, *c. clericum nullus, 11. quæst. 1. c. 2. de foro compet.* &
hic casus non reperitur specialiter exceptus. Item quia
fructus † beneficij sunt diuidendi per clericum bene- 14
ficiatum in quatuor partes, *c. concesso, & c. vobis enim. 12.*
quæst. 2. quarum vnam ipse sibi retineat, alteram cleri-
cis, pro officiorum suorum sedulitate distribuat, fabri-
cis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis habeat
fideliter erogandam. Nec iudex laicus posset de hu-
iusmodi partibus ad spiritualia pertinentibus adhibe-
re cognitionem, quia esset apponere manus in mes-
sem alienam. Nec posset cognosci de parte fructuum
spectante ad clericum pro suo victu, quin cognosca-
tur de cæteris in diuisione; ergo ratione indiuisibili-
tatis, coram iudice Ecclesiastico agendum esset, ex illa
regula, quia magis dignum trahit ad se minus dignum,
de qua scripsi supra *in casu 118.*

Ex his infertur non esse veram opinionem, quam
tenuit Viuius *in decis. 529. nu. 7. lib. 4.* clericum coniu-
gatum debitorem impotentem posse carceribus mã-
cipari, atque per iudicem laicum cogi ad cedendum
fructibus beneficij: Ostendimus enim in præcedenti
casu, clericum coniugatum gaudere fori priuilegio
etiam in merè ciuilibus: Neque iudex † laicus hanc 15
adhibere potest cognitionem super fructibus benefi-
cij Ecclesiastici, vt dixi: Tum etiam, quia † clericus 16
etiam volens non potest dimittere beneficium sine
voluntate superioris, *c. admonere, de renunciat.* & pro-
bat Collectar. *in d. c. Odoardus, num. 4. versic. quia cer-*
tum est, de solutionib.

Secundo infertur, non probari eam opinionem
Collectarij *in d. c. Odoardus*, quod clericus † impotens 17
possit cogi cedere fructibus beneficij, quantumcun-
que per ecclesiasticum cogendus esset, quam dixit se
vidisse seruari in curia Romana, & ideo fortè secuti
sunt eam, Immol. *in d. c. Odoardus, in vlt. opposit.* Cac-
cialup. *in tra. de pẽsionib. qua. 11. col. fi. vers. & Collecta-*
rius, Gig. *in tract. de pẽsionib. qua. 39. n. 4.* Et Matth. Brũ.
in tract. de cess. bonor. q. 3. princ. n. 10. Nã si clericus vltra
quã facere possit, cogendus non est, quod intelligitur,
vt alimẽta habeat secundũ eius gradũ concedẽtem ne
cogatur in opprobrium totius Ecclesiæ mẽdicare. Itẽ
si fructuum beneficij eam solum partẽ habere debet,
quæ sibi ad victum necessaria sit, quomodo per iudicẽ
suum ad cedendũ fructibus beneficij cogi potest, hæc
cõtradictionem implicant; ergo opinio vera non est.

CASVS CLV.

Cadauer clerici debitoris, sicut alterius cuiuscunque, non posse arrestari per creditorem citra amissionem debiti.

SVMMARIA.

1 *Clericus etiam mortuus remittendus est ad Ecclesiasticum.*
2 *Cadauera clericorum, vel laicorum debitorum non possunt detineri ad instantiam creditorum.*
3 *Creditor detinens cadauer debitoris amittit creditum.*
4 *Homo mortuus, non est amplius homo.*
5 *Cadauera sepelienda sine obstaculo.*
6 *Angelus reprobatur circa cadauera debitorum arrestanda.*
7 *Sepultura corporis mortui denegari non debet.*

Scribit

SCribie Rebuff. *super concordatis Franciæ, in tit. de protectione concordatarum, gl. 2. vers. imò anna.* clericum
1 non solum viuum remittendum esse ad iudicem Ecclesiasticum, sed etiam mortuum, nam cùm character impressus sit animę, & ossibus, nec euelli posit, vt communiter per Doctores *in cap. degradatio, de pœnis, lib. 6.* non poterit eius cadauer ad instantiam alicuius detineri: De quo nos etiam scripsimus supra *in 2. part. cap. 39.* de clerici cadauere se suspendentis, sed ibi in pœnalibus, hic autem in merè pecuniariis, diuersum est igitur ius statuendum.

2 Propterea dicendum est, neque cadauer † clerici, neque alterius cuiuscumque laici debitoris posse detineri, aut atrestari pro aliquo credito, & qui contra
3 fecerit, pœna amissionis debiti † puniatur, vt dicit tex. expressus *in l. cùm sit iniustum, & auth. item qui demum, C. de sepulchro viol. & vtrobiq;* Dd. Ripa *in l. obligatione generali, n. 34. vers. viso ff. de pignorib. & in tract. de peste, in tit. de remediis præseruatiuis, nu. 101.* Couar. *in lib. 2. variarum resolutionum, cap. 1. nu. 10.* Boerius *decis. 287.* Hoc etiam deciditur per Canonistas, Abb. *in cap. ex parte, num. 3. de sepultur.* reprobata consuetudine Anglorum, quæ erat in contrarium, de qua habetur in *cap. qua fronte, de appellationib.* & ibi Ioannes Andreas dicit, quod hoc, tanquam iniquitatem continens, fuit sublatum, Aucaran. *in d. cap. ex parte*, Felyn. *in cap. sicut Iudæi, colum. 1. de Iudæis*, Bertachinus *in tract. de Episcopis, in 3. part. 4. lib. nu. 24.* Benedict. *in cap. Raynutius, in ver. mortuo itaque testatore, nu. 56. de testamen.* & secuti sunt etiam Roderic. *in repetit. l. post rē, in 5 ampliat. ff. de re iudic.* & Grammaticus *in decis. 82.* atque Castellus *in l. 30. Tauri, super verb. Gastos.* Ratio huius conclusionis est pateos, quia debitor post mortem non dicitur debitor, Dynus, & Immola *in l. qui Romæ, §. Augerius, ff. de verborum obligationib.* Socin. *in consil. 293. num. 4. lib. 2.* Item si cadauer retinendum es-
4 set ex actione personali, homo † mortuus non est amplius homo, *l. in actionibus ff. de in litem iur.* Item quia
5 cadauera † sine obstaculo in memoriam humanæ conditionis sunt sepelienda, *l. quidam in sua. ff. de condit. institut.* est etiam interdicta omnis appellatio, ne cadauera sepeliantur, *l. si. ff. de appellat. recipien. c. ex parte, in 1. de sepultur.*

Ex quibus apparet, falsam esse opinionem Angeli
6 *in † auth. vt defunctis seu funera, §. 1.* volentis cadauera debitorum posse arrestari, præsertim si obligati fuerint in instrumento secundùm formam guarentigię, vt dicit Marsil. *in l. fin. num. 64. de quæstionib.* quorum opinionem sequuti sunt Segura *in repetit. l. si ex legati causa, n. 73. ff. de verborum obligationi.* & Caruagialius *in repetit. l. 1. col. 3. ff. eodem tit.* Pręposit. *in c. præterea, distinct. 51.* Bartholomæus Bellenzinus *in additionib. ad Abb. in d. c. ex parte, de sepultur.*

Aduersus enim istos Doctores est magis communis opinio, & Angelus, qui primus ipsam firmauit, nō meretur nomen proprium, cæteri verò non ignorarunt opinionem esse potius Dæmone dignam, quā homine, contra quam Roderic. *in d. l. post rem, ff. de re iudic.* satis inuehit, atque respondet omnibus rationibus in contrarium. Ex cuius dictis satis liquido constare poterit, vt etiamsi liquidum fuerit debitum, se-
7 pultura † mortui debitoris denegari non debet, habetur enim Ecclesiast. *cap. 7.* mortuo non prohibeas gratiam, hoc est, gratis sepulturam exhibe; quomodo igitur detineri potest, prohibita lege diuina. Neque obstat ratio liquidationis crediti, ea forma guarentigiæ, quia si iure dispositum est, vt nec aduersus heredes defuncti possit infra nouem dies à morte defuncti executio peti, vt habetur *in §. meminimus in auth. vt cum de appellat. cognosc. & l. 2. §. penul. ff. de in ius voc.* ergo multo minus aduersus ipsum corpus mortuum, quod desiit esse homo, nec est amplius debitor: qui igitur creditor contrariū tentauerit, pœna amissionis debiti plectēdos est, ex dispositione *d. l. cum sit iniustum*; sic intellecta secundum magis communiter scribētes.

CASVS CLVI.

Iudicem Ecclesiasticum siue inter clericos, siue inter laicos, semper debere iudicare casus de iure Canonico.

SVMMARIA.

1 *Causa spirituales semper decidenda sunt de iure Canonica.*
2 *Causa inter duas clericas in foro Ecclesiastica semper decidenda est de iure Canonico.*
3 *Ius Canonicum semper est seruandum in causa pertinente ad iurisdictionem Ecclesia.*
4 *Causa laicarum merè profana in terris Ecclesiæ decidenda est secundum ius Canonicum.*
5 *Causa laicorum profana, quæ restatur in foro Ecclesiastico in terris Imperij decidenda est secundum ius Canonicum.*
6 *Causa laicorum profana, quæ deualuitur ad iurisdictionem Ecclesia, dicitur Ecclesiastica.*
7 *Index Ecclesiasticus in foro suo semper debet seruare ius Canonicum, & num. 9.*
8 *Ius Canonicum aliquando seruari in causis miserabilium personarum, in vtraque fora.*

CVm in foro Ecclesiastico multa causarum genera discutiantur, sæpe vidi in aliquibus dubitari, quod ius sit attendendum per iudicem Ecclesiasticum, in ipsarum decisionibus, siue inter clericos, siue inter laicos lis habeatur, qui casus diffusius explicatur per sequentes articulos.

Primus articulus est: Causæ spirituales, † vel quæ 1
de peccato tractant, vt sunt causæ vsurarum, iuramenti, decimarum, & similes, decidendæ sunt de iure Canonico, Socin. *in consil. 77. nu. 20. vol. 1.* Istæ enim causæ semper decidendæ sunt de iure Canonico tam in terris Ecclesiæ, quàm Imperij, *c. fin. & ibi.* Dd. *de præscriptionib.* Dd. omnes *in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut.* Abb. *n. 11.* Felyn. *n. 41.* Maranta *de ord. iudic. part. 3. n. 73.* Cephal. *in consil. 40. num. 16.* multos ad hoc congerit Bouius *in tract. de statutar. vrb. præscript. gloss. 1. num. 16.* Afflict. *in decis. 322.* & ibi Addentes nouissimè plurimos cumulant, Felyn. *in c. in causis, col. 1. de testib.* quam esse receptissimam sententiam etiam respectu fori ciuilis in terris Imperij, probat Cornelius Benincasa *in tract. de paupertate, quæst. 5. num. 31.*

Secundus articulus est: Quando causa † deciden- 2
da in foro Ecclesiastico est in clericos, semper est seruandum ius Canonicum, & nonquam ius ciuile, *c. quod clericis. de foro compet.* & scripsi de hoc supra *in toro casu 50.*

Tertius articulus est: Cum causa decidenda in foro Ecclesiastico est inter laicos, & tractator de re pertinente † ad iurisdictionem Ecclesiæ, & tunc semper
attendendum est ius Canonicū, gl. *in c. inter alia, & ibi* 3
Abb. *n. 24. de iure immū.* gl. *in c. sicut antiquitus, 17. q. 4.* Immol. *in clem. 1. in fi. de pænit. & remiss.* & est cōmunis

opinio

[Indicatum est nobis, quod laicis quibusdam cu-
ram vestri patrimonij commiseritis, qui postmodum
in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque fa-
tigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas
indecenter retinent, habitas, quasi suæ ditionis, quip-
pe vestræ non suppositæ curationi postponant, vo-
bisque despiciant actuum suorum reddere rationem.
Quod si ita est districtè à vobis discuti conuenit, at-
que inter eos, Ecclesiæ vestræ rusticos causam ex-
aminate subtilius, & quicquid in eis fuerit fraudis in-
uentum, cum pœna legibus statuta, reddere compel-
lantur. De cætero verò cauendum à fraternitate ve-
stra, ne secularibus viris, atque non sub regula nostra
degentibus res Ecclesiæ committantur, sed probatis
de vestro officio clericis, in quibus si quid reperiri po-
terit prauitatis, vt in subditis, emendare, quod illicitè
gestum fuerit, valeatis, quo videlicet, apud vos habi-
tus sui officium magis conuenienter administrent,
quam accusent.]

Hic igitur textus decidit omnes articulos, qui oc-
currere possunt super hoc casu, & primò, quod laicus
operarius Ecclesiæ fieri non possit, probatur *in versic.
de cætero vero cauendum*, per quem text. ita tenet An-
3 ton. de Butr. *in c. decernimus, de iudic.* quia operarij † cu-
ra est colligere obuentiones spirituales, & quia habet
officium in Ecclesia, & distribuit redditus ad libitum
pro fabrica Ecclesiæ, & idem tenet Archid. *in c. in no-
ua per illum text. 16. quæst. 7.* Innocent. *in c. 2. de ætate, &
qualit.* & Abbas, qui in operario contrariam sectatus
est sententiam, *in d. c. decernimus, num. 11. versi. de officio*,
dicit, quod si sit deputatus ad illud officium, & habe-
re quodammodo præeminentiam, & potestatem
percipiendi, atque distribuendi redditus inter cleri-
4 cos, vt fit in Tuscia, credit quod tale officium non
possit concedi laico, citra auctoritatem Apostolicam.
Pro confirmatione huius articuli facit, quod genera-
5 liter laici † sunt prohibiti administrare res Ecclesiæ,
etiamsi in temporalibus, vt per Innocent. *in d. c. 2.* Ho-
stiens. & Io. Andr. *in c. vnic. de iudic.* Speculat. *in tit. de
œconomo, versic. item quod est laicus*, & post alios, quos
allegat, idem firmat Gregor. Lopez *in l. 61. gloss. 2. tit.
5. part. 1.* & de communi opinione attestatur Dec. *in d.
c. decernimus. num. 92.*

Et licet Abb. *in d. c. decernimus, num. 10. versi. hæc mihi
ex toto non placent*, velit contrariam opinionem esse
veram, quando laicus duntaxat deputaretur in admi-
nistratione rerum temporalium, puta in fabrica Ec-
clesiæ construenda, absque iurisdictione, & præemi-
nentia in spiritualibus. Imo magis honestum est se-
cundum eum, vt sit laicus, aliquando enim magis in-
structus est in negotiis, ideo Bald. & Felyn. ibidem di-
cunt vbi clericus non reperiretur idoneus, tunc laico
committi posse, atque Decius *ibid. num. 101. & seq.* se-
quitur opinionem Abbatis, quia operarij officium
circa Ecclesiæ fabricam versatur, quæ in ædificando
consistit, *c. de fabrica, de consecrat. distinct. 1. cap. de his, de
Eccles. ædificand.* & talis fabrica ab ornamentis Ecclesiæ
distinguitur, *c. fin. & ibi* Abbas, *de testament.* quamo-
brem nihil videtur obstare, quin laicus, Ecclesiæ ope-
rius deputari possit.

Nihilominus hæc opinio in duobus errat. Primò,
quia, vt communiter videmus in omnibus ciuitati-
bus in quibus pessima hæc viget consuetudo depu-
6 tandi in Ecclesiis laicos operarios, † non solum in fa-
bricis, sed etiam in ornamentis Ecclesiæ, Ecclesia-
rumque, atque etiam Altaris describunt nomen ope-
re: ex quo apparet, non deputari tantum ad fabricam,
sed ad ea, quæ spiritualia sunt: Imo operarius exigit
obuentiones Ecclesiasticas, easque distribuit Ecclesia-
sticis, in quibus omnibus operarij consistit officium.
Item sedet in choro, † atque habet cum cæteris Cano- 7
nicis dignitatem, quod laico conuenire nullo modo
potest, & quod pessimum est, aliquando tantam non
distribuunt fratribus pecuniæ quantitatem, quæ ad vi-
uendum sufficiat, vt fame pereant, sicut audio fieri Pi-
sis, fratribus conuentualibus Ecclesiæ Sancti Francis-
ci. Secundo hæc opinio, quatenus operarius † deputa- 8
retur solum in fabrica, & sic in temporalibus, est con-
tra textum *in d. c. indicatum, in versi. curam vestri patri-
monij commiseritis, qui postmodum in rusticorum vestro-
rum deprædationibus, &c.* qui textus de rebus tempora-
libus loquitur, & ita litera cantat, atque sic communi-
ter intelligitur, laici † enim prohibentur administra- 9
re Ecclesiasticorum temporalia, solum ob controuer-
siam iurisdictionis, & vt facilius Ecclesiæ bonorum ad-
ministratores corã iudice Ecclesiastico conueniantur.

Secundus articulus est: Præsupposito secundum
alteram opinionem, quod laicus † possit in illis solum 10
temporalibus Ecclesiasticis rebus fieri operarius, vt
firmarunt Abb. & Dec. *in d. c. decernimus*, quod potest
intelligi saltem in illis locis, in quibus adest consuetu-
do, ex scriptis per Calderin. *in consil. 1. sub ti. de consue-
tudine.* & eius dicta intelligerem quando clericus non
reperiretur idoneus, ex scriptis Baldi, & Felyn. *in d. c.
decernimus*, cum etiam stante consuetudine deputan-
di laicum, clericus non excluditur, quin possit fieri o-
perarius Ecclesiæ, vt probat Calderin. *ibidem. Siue*
secundum opinionem nostram, quod laicus Ecclesiæ
operarius fieri possit, ex dispensatione Papæ, vt etiam
dixit Abb. *in d. c. decernimus, num. 11.*

Dicendum est laicum † operarium Ecclesiæ sem- 11
per conueniendum esse coram iudice Ecclesiastico
pro reddendis rationibus, ita expressè dicit textus *in
d. c. indicatũ, in versic. quod si ita est, districtè à vobis dis-
cuti conuenit &c.* & probant Abb. *in d. c. decernimus, n.
9. versic. sed specialis administratio quarundam rerũ com-
mitti potest, ita vt superiori administratio respõdeat*, Spe-
culat. *in tit. de œconomo, versic. item quod nõ vult Episco-
po vel Capitulo reddere rationem*, Matthæus Boys *in ad-
ditionib. ad Stephan. Aufrer. in tract. de potestate secul. in
Ecclesiastic. in reg. 4. super fallent. 33.* allegat Roman. *in
sing. 353. incip. laicus possit esse rector*, Ripa *in d. c. decerni-
mus, nu. 66. in versic. & ego pondero.* mouetur per text.
*in clem. quia contingit, de religios. domib. in versic. eos te-
neri conuertere redditus in vsus pauperum, & reddere ra-
tionem episcopo*, & conferunt pro hoc probando alle-
gata à nobis *in d. casu 113. artic. 3.*

CASVS CLIX.

Clericus immissus in possessionem ex pri-
mo decreto iudicis secularis, cum clau-
sula, *saluo iure*, non potest postea ab eo-
dem iudice priuari possessione sua.

SVMMARIA.

1 *Possessio data, quando debet reuocari.*
2 *Clericus immissus in possessionem per laicum, an pos-
sit ab eodem remouere.*
3 *Iudex laicus an sit competens super possessoriis spiri-
tualium, & temporalium.*

4 *Clericus*

4 *Clericus potest reconueniri coram iudice laico.*
5 *Clausula, saluo iure, facit continuari idem iudicium.*
6 *Clericus immissus in possessionem vigore actionis realis verè possidet.*
7 *Possessor vigore statuti est verus possessor.*
8 *Possessor ex secundo decreto dicitur verus possessor.*
9 *Dominium transfertur ob possessionem datam ex causa noxali.*
10 *Clericus immissus in possessionem debet conueniri coram ecclesiastico super reuocatione possessionis.*
11 *Possessio data ob actionem realem, de iure canonico, solum post annum facit possessorem.*
12 *Possessione data à iudice seculari attenditur ius ciuile.*
13 *Clericus possessor à iudice seculari debet conueniri coram ecclesiastico.*
14 *Clerico immisso in possessionem finitum est iudicis officium.*
15 *Decretum de immittendo in possessionem an sit diffinitiuum vel interlocutorium.*
16 *Sententia interlocutoria mandata executioni non potest reuocari.*
17 *Appellatio non permittitur in possessoriis quoad effectum suspensiuum, secus quoad deuolutiuum.*
18 *Bartol.* in l. 2. ff. de appellat. recipiend. *est communiter reprobatus.*
19 *Appellatio non permittitur à possessione data vigore* l. fi. C. de edicto diui Adriani toll.
20 *Etiam de iure canonico.*
21 *Iudicis officium est finitum per possessionem adeptam.*
22 *Clausula,* saluo iure, *semper censetur inesse.*
23 *Et solet apponi à iudicibus ad obturandum ora loquentium.*
24 *Possessio sola non facit aliquem esse subditum.*
25 *Citari debet possessor cùm tractatur de auferendo possessionem.*
26 *In possessione conseruandus est etiam prædo.*
27 *Spoliatus à iudice sine causa cognitione est restituendus.*
28 *Clericus non potest citari à iudice laico immittente illum in possessionem.*
29 *Iudex ecclesiasticus succedens in locum laici iudicis debet procedere cum illis qualitatibus, cum quibus procedebat iudex laicus.*
30 *Possessor vigore actionis personalis non est verus possessor.*
31 *Sed solum detentator.*
32 *Iudex secularis quando reuocet possessionem datam clerico.*

SI quis immissus fuit in possessionem auctoritate iudicis, & postea compareat contradictor directo contra ipsam immissionem, petens ipsam reuocari, atque annullari pro suo interesse, allegans aliquam iustã causam, puta, quia non fuit citatus, vel similem, debet
1 dicta † immissio reuocari, vt voluit Alberic. *in l. fi. n. 13. vers. primo casu, C. de edicto diui Adr. toll. & ibi* Zocard. *n. 411.* Mantica *in lectura 1. nu. 176.* & prior eis Anchar. *in cons. 292. videtur.* Menoch. *de adipiscend. poss. remed. 4. n. 677.* & ab eodem iudice qui grauauit debet reuocari, Bald. *in d. l. fi. nu. 5.* Ferrett. *in cons. 40. nu. 2. & cons. 27. n. 7. & n. 10.* Roman. *in cons. 158. n. 2.* & ibi Mandosius plurimos allegat. Hinc dubitatum est, quid si
2 clericus † immissus fuerit in possessionem ex causa fideicommissi, auctoritate iudicis secularis, an comparente eo, qui interesse habet, atque instante reuocari ipsam immissionem, possit ab eodem iudice seculari contra clericum reuocari.

Peregrin. *in tract. de fideicommissis, artic. 48. n. 63.* sensit ab eodem iudice posse reuocari, motus, quia in possessoriis † nedum spiritualium, sed etiam temporaliũ, 3
iudex laicus est competens, vti ibi per eum *n. 63.* Item quia mittere in possessionem rerum temporaliũ nullo modo spectat ad iudicem ecclesiasticum, quia in illis nullam habet iurisdictionem, pro quo allegat *l. à diuo Pio, §. 1. ff. de re iudic.* Innoc. *in c. significasti, de offic. deleg.* Spec. *in tit. de secundo decreto, §. restat. n. 2.* & hanc opinionem dicit tenere Bald. *in d. l. fi. n. 45.* vbi præcisè loquitur in clerico possidente, addens rationem, quia hereditas temporalis, & litis natura trahit ad se ecclesiasticum. Tanto magis, quia † clericus comparens coram iudice seculari potest reconueniri coram 4
eodem iudice, *c. dispendia, §. reus, de rescript. li. 6. c. 1. & ibi not. de mutuis petit.* Bart. *in auth. & consequenter, C. de sentent. & interlocut. om. iudic.* Et per clausulam super d. immissione appositam, *saluo iure,* † pars, quæ petit reuocari possessionem, dicitur id petere in eadem 5
instantia, pro quo allegatur Angel. *in d. l. fi. col. penult.* ergo quasi per viam reconuentionis potuit ab eodem iudice reuocari.

Sed hæc opinio iure non subsistit, pro cuius veritatis dilucidatione explico duos articulos.

Primus articulus est: In casibus, in quibus clericus immissus † in possessionem verè possidet, vt si vigore 6
actionis realis. Spec. *in tit. de primo & secundo decre. in §. iam de effectu. vers. quæ est ratio.* Ias. *in l. 3. §. fi. colum. 5. vers. secunda conclusio, ff. de dam. infect.* Alex. *in l. si finita, §. Iulianus, vbi etiam de hypothecaria, ff. de dam. infect.* Item si extaret statutum, † vt immissus in possessio- 7
nem lucraretur fructus, quia tunc efficeretur verus possessor: aut si iudex vellet facere immissum ex aliqua causa verum possessorem, prout vtrumq; casum probat Negusant. *de pignorib. in secundo membro tertia partis principalis, n. 6. & seq.* Aut si † immitteretur in pos- 8
sessionem ex secundo decreto: quia tunc efficeretur verus possessor, & incipit præscribere dominium, Bartol. *in d. l. si finita, §. Iulianus, in prima col. ff. de damn. infect.* Bal. *in l. in possessione, C. de bon. auctorit. iudic. possid.* aut si immitteretur in possessionem † ex causa noxa- 9
li, quia tunc transferretur etiam dominium, vt probant Iacob. de Bel. & Guido de Suzar. *in tract. de primo & secundo decreto.* atque Guido Pap. *in eodem tractatu.*

Tunc clericus immissus † super reuocatione posses- 10
sionis debet conueniri coram iudice ecclesiastico: nam licet de iure canonico missus in possessionem ob a-
ctionem † realem non sit verus possessor, nisi post 11
cursum anni, *cap. fin. de eo qui mitt. in possess. caus. rei seruand. c. pastoralis, de offi. ordin.* & not. *in c. contingit, de dolo & contumac.* tamen, quia immissus est à iudice secu-
lari, attenditur † ius ciuile in foro suo, quo dicitur ve- 12
rè possidere, ex regula *l. si quis emptionis, §. penult. & ibi not. C. de præscriptionib. 30. annorum.* cuius decreti & iuris vigore clericus adeptus corporalem, dicitur verè possidere.

Sed clericum possessorem † conueniendum esse co- 13
ram iudice ecclesiastico, dixere Zuccardus *in l. fi. num. 263. C. de edicto diui Adr. tol. ibi; sed si clericus possedisset, ita quod debuisset citari, tunc crederim, quod ad eundem iudicem non fuisset mittendus, &c. & n. 269.* dicit, si possessor esset clericus, vel alia persona priuilegiata respectu fori, ille non esset amouendus de possessione, nisi conueniatur coram suo iudice, Petrus de Ancharano *in c. significasti, in 4. q. de foro compet.* distinguit: An clericus possideat, & ita sit reus & non est vlterius co-

ćterem, c.si. vbi Archidiac. Gemin. & Præposit. 9. q. 1. Guido Pap. in d. decis. 449. quos sequitur Gabriel. in d.
10 consi. 181. nu. 4. vol. 2. quia prima † tonsura est ordo Ecclesiasticus, vt sunt iura expressa in c. cùm contingat. de ætat. & qualit. & in c. 1. de apostatis, in verb. ordine demisso, Innoc. in c. 1. de ætate, & qualit. Et licet D. Thom.
11 in 3. † part. summæ quæst. 36. artic. 2. & quæst. 40. artic. 2. teneat, quod non sit ordo, & ita sequuntur communiter Theologi, prout disputando hunc articulum attestatur Ioan. Lup. in tract. de libert. Ecclesiast. part. a. c. 5. tamen secundùm Canonistas hoc est specialiter decisum in d. c. cùm contingat, & inter eos est communis opinio, vt per Summam Syluestrin. in verb. ordo Ecclesiasticus, in 1. quæst. affirmât enim nouem esse ordines, Summa Angelica in verb. ordo, num. 1. & Theologi intelliguntur, quia prima tonsura non habet officium spirituale, sicut cæteri ordines, prout declarat Innocent. in d. c. cùm contingat, propè fin. Antonius de Butr. ibidem num. 6. tenet, quod recipit officium cantandi, Abbas nu. 1. vers. quæro an Psalmi statim, Ioan. Andr. nu.
12 12. vbi quod est ordo, † & habet omnia priuilegia iuris, Ancaran. in fine, & fuit opinio originalis Hostiens. quem omnes allegant, Cardinal. in clem. dudum, in 8. de sepultur. Ex his igitur apparet, veram esse hanc opinionem, quia ab Episcopo non suo imprimitur character sine literis dimissoriis, cùm verè sit ordo Ecclesiasticus. Vnde doctè Giammat. in voto 33. probat tonsuram gaudere priuilegio fori Ecclesiastici, etiam si incesserit in habitu laicali, prout nos etiam supra pluries exarauimus.

Neque obstat dispositio Concilij Tridentini in d. sess. 7. cap. 10. de reformat. in versi. & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant, &c. Quia illa dispositio loquitur de ordinatis ab Episcopo alieno
13 cum literis inferiorum Prælatorum † Episcopo, per quam est sublata potestas Capituli, & Prælatorum inferiorum, etiam si præcēderent legitimam consuetudinem, vt volebat Stephan. Aufre. in additionib. ad Capel. Tholos. super decis. 450. neq; militat eadem ratio, in casu quo sine literis dimissoriis ordines collati fue-
14 rint. Quādoquidem sine illis literis, solus † Episcopus est in culpa, qui debebat scrutari, quem ordinat, vel eligit, c. qui Episcopus, dist. 23. c. vnic. de scrutin. in ordin. fac. ideò semper Episcopus præsumitur sciens, nisi ignorantiam probet, argum. c. cànonum, de elect. in versic. nec probare cognoueris ignorantiam, & ipse ordinatus potuit habere probabilem ignorātiam, prout in multis casibus probat Episcopos Minorensis in d. praxi Episcopali, par. 1. ver. dimissoria, §. ad quartum. Sed quando ordinatur mediantibus literis Capituli, vel Prçlati inferioris Episcopo, tunc vterque est in culpa, quia etiam or-
15 dinatus † præsumitur scire prohibitionē concilij: Propterea non debet ex sua malitia commodum reporta-
16 re, ideò non gaudet. Imò si † Episcopus sibi nō subdito ordines cōferat, cum spe ratihabitionis proprij Episcopi, tunc ipsæ literæ dimissoriæ necessariæ nō sūt, & absq; metu pœnæ id fieri potest, ad hoc est text. expressus in c. Lugdunensis, 9. q. 2. pro qua ratione Ignat. super d. c. 26. versi. secundum, refert Raymundum, (hodie consecratum pro sancto) in sua summa, tit. de forma cōsecrationis, versic. in summa nota quod ordinati, & glossam in cap. nullus alterius, in fi. 9. q. 2. atque Maiolum in tract. de irregularitate, lib. 4. c. 2. nu. 7. & ibi, quod videtur hæc opinio probari à contrario sensu in Concilio
17 Triden. sess. 14. cap. 3. & d. c. Lugdunensis, † procedere in collatione primę tonsurę, & aliorum ordinum minorum, probat Quintilian. Mandos. in reg. Cancellar. 24. quæst. 4. num. 12. & latiùs per Gabriel. in d. consi. 287. col. 2. vol. 2.

Neque obstat dispositio Concilij Tridentini sess. 23. cap. 8. de reformat. & dict. cap. eos, & d. cap. nullus, de tempor. ordin. lib. 6. quia illę prohibitiones † diriguntur 18
solum ad Episcopum ratione prçiudicij alterius Episcopi, vt dicit Gabriel. in d. consi. 181. nu. 11. Ideo Guido Pap. in d. decis. 449. versi. & potest esse ratio diuersitatis, putat illa iura ideo procedere in clerico alterius diœcesis propter prçiudicium iurisdictionis Episcopi proprij, quę ratio non militat in laico, qui est de iurisdictione temporali; ergo potest ab Episcopo non suo primam tonsuram sine clericis dimissoriis recipere. Quod est verum respectu ordinis suscepti, & priuilegij fori Ecclesiastici, licet quod ad † executionem or- 19
dinis dicta clericatus collatio sit irrita, & ita intelligendo dicta iura, determinauit Rota, vt per Caputaquens. decis. 106. lib. 1. cum aliis decisionibus eiusdem Rotę ad hoc allegatis per Gabriel. in d. consil. 181. in 1. dubio, volum. 1. vbi vide.

CASVS CL.

Clericos non posse homologare sententiam iudicis laici, vt valeat in vim pacti.

SVMMARIA.

1 *Clerici quare non possunt prorogare iurisdictionem laicorum.*
2 *Non possunt compromittere in laicos in spiritualibus.*
3 *Clericos posse homologare sententiam laici, vt valeat in vim pacti, qui teneant.*
4 *Sententia nulla potest valere in vim pacti.*
5 *Laudum nullum confirmatum habet vim confessionis irreuocabilis.*
6 *Prorogatio iurisdictionis non fit de vna specie ad aliā.*
7 L. 2. C. communia vtriusque iudicij, declaratur.
8 *Sententia nulla valet in vim pacti, quando partes illam exequuntur.*
9 *Laudum nullum non potest approbari, quando partes non habent facultatem disponendi.*

CLerici † regulariter non possunt prorogare iu- 1
risdictionem iudicis laici, c. si diligenti, de foro competent. Iurisdictio enim prorogari non potest de vna specie ad aliam, quia tunc non esset prorogatio, sed nouę iurisdictionis datio, vt notatur in c. P. & G. de offic. deleg. Neque possunt compromittere in laicos 2
super spiritualibus, & latè per Felyn. in cap. 2. num. 8. de iudic. & scripsi supra in casu 40. licet in patrimonialib. possint, dummodo id faciant de consensu sui Episcopi, vt scripsi in d. casu 40. atque in casu 120. Sed dubitatum est, an in casibus, in quibus non potest iudicari à iudice laico, possit illius iudicis sententiam † homo- 3
logare, vt valeat in vim pacti, Mynsinger. in lib. obseruationum, centur. 2. obseruat. 67. num. 6. tenet partem affirmatiuam, pro quo allegat Felyn. in d. cap. 2. de iudic. sed Felyn. loquitur tantum in spiritualibus, & concludit totum contrarium, item allegat Abb. in consil. 33. quinque dubia, nu. 3. part. 2. sed is loquitur de compromisso in temporalibus, in quibus potest in laicum compromittere, neque fert sententiam ob iurisdictionem, sed laudum, ob quandam notionem quam debet habere.

Sed

Sed quia Abb. *in d. consi. 33. num. 2.* pro confirmatione sui dicti, de quo principaliter loquitur, addit pro ratione, quia clericus potest approbare sententiam à non suo iudice latam, & habebit vim pacti. Ideo videamus, an hic articulus sit verus: in primis allegat glossam *in c. significasti, in ver. clerici, de foro compet.* quæ secundum Abb. expresse dicit hoc, Item dicit de hoc esse casum iuris ciuilis, *in l. 2. C. communia vtriusque iudicij.* Item hæc opinio confirmari potest, quod sen-
4 tentia † nulla potest valere in vim pacti, vt docet Bartol. *in l. si expressim, n. 2. versi. sed hæc opinio non est vera, C. de appellationib. & ibi* Alex. Idem Bart. *in l. 1. & ibi* Bald. *in versi. quare nūquam sententia, C. qui pro sua iurisdict.* Alexand. *in l. 1. § 2. col. fi. cum concordant. per eum allegatis, ff. de seruis,* Dec. *in c. fi. de sentent. & re iudic.* Item
5 quia laudum † nullum potest confirmari, approbari, & homologari, & illius approbatio habebit vim confessionis iudicialis, & irreuocabilis, Boerius *in consil. 32. num. 4. vol. 3.* & valebit in vim transactionis & pacti, Roman. *in consil. 173.* Paris. *in consil. 24. col. penult. & fin. vol. 2.* Abb. *in consil. 62. num. 2. pars. 2.* Corneus *in consil. 125. & consil. 245. vol. 2.* Socin. *in consil. 210. col. 3. vol. 1.* Angel. *in consil. 198.* cum multis aliis ad hoc allegatis per Ioan. Vincent. Annam *in sing. 299.* atque aliis *ibid.* allegatis per Fabium eius filiū in additionibus, & ita fuit decisum in tribunalibus, Thesaur. *in decis. Pedemontana 253 num. 5.* dicit hanc esse claram, atque expeditam omnium Doctorum sententiam, Afflict. *in decis. Neapolitana* 117.

Ego verò, quantum pertinet ad istum articolum principalem, contrariam insector sententiam, & inprimis Abbas falsò allegat glossam *in d. cap. significasti,* ipse enim scribit, an clericus possit approbare sententiam iudicis laici, vt valeat in vim pacti, sed glossa *in d. c. significasti,* loquitur de sententia iudicis Ecclesiastici, & est maxima differentia, quoniam, vt dixi nuper,
6 de vna specie non fit prorogatio † ad aliam speciem iurisdictionis, quia esset noua datio, quæ à priuato fieri non potest, quare Abb. loquitur sine fundamen-
7 to. Minùs obstat textus *in l. 2.* † *C. communia vtriusque iudicij,* quia vt dicit Bald. *in l. si aduersa. nu. 3. C. de transactionib.* ibi factum partium bene valebat, quia partes ipsę processerunt ad facti executionem, ideo concludit non tenere diuisionem, tanquam ex sententia, sed quia potest fieri per pactum, vt diuisio teneat.

Ex quibus potest dari resolutio ad doctrinam Bartoli *in d. l. si expressim,* & aliorum citatorum, vt senten-
8 tia † nulla valeat in vim pacti, postquam ipsę partes exequuntur factum, quia sic videntur de nouo pacisci, secus est altera parte reluctante, ita decisum est in Pretorio Neapolis, vt per Minadoum *decisione decima nona.*

Neque obstat supradicta Doctorum sententia de
9 laudo † nullo, quia etsi possit approbari in vim pacti, fallit, quando ipsę partes non haberent facultatem deponendi, vt declarat Abb. *in c. examinata, in 2. notab. de confirmatione vtili, vel inutili,* ita intelligendo glossam, *in d. l. 2. C. communia vtriusque iudicij.* Idē Abb. *in consil. 92. in versic. & quia cum sententia, part. 1.* atque sequitur Dec. *in consi. 475. num. 34.* ac Vsill. *in additionib. ad* Afflict. *in decis. 127. sub num. 3.* Rimináld. iun. *in cons. 239. num. 22. vol. 3.* dicit, quando vitium nullitatis non pendet à consensu partium, prout est materia iuris patronatus, eo casu non potest valere in vim pacti, vel transactionis. Sed dicimus in casu nostro, consentire in iudicem laicum non pendet à voluntate clerici; quare nullo modo potest homologare sententiam, vt valeat in vim pacti.

CASVS CLI.

Executionem in bonis temporalibus clericorum in omni casu debere fieri per iudicem Ecclesiasticum, etiam vigore sententiæ latæ per iudicem laicum in causa reconuentionis.

SVMMARIA.

1 *Iudex Ecclesiasticus exequitur sententiam suam in bonis temporalibus clericorum.*
2 *Executio sententiæ contra clericos nunquam potest fieri per laicos iudices, & num. 10.*
3 *Executio sententiæ Doctoris in scholares mandatur executioni per iudicem ordinarium.*
4 *Episcopi habent propriam familiam, & proprios executores.*
5 *Sententia iudicis laici in causa reconuentionis contra clericos mandatur executioni per Ecclesiasticum.*
6 *Clerici gaudent priuilegiis Ecclesiasticis etiam in bonis patrimonialibus.*
7 *Episcopos habere territorium, & error Belluga demonstratur.*
8 *Executio sententiæ quomodo ab initio possit incipere à persona.*
9 *Testes asserentes talia bona executa esse debitoris, sunt fideiussores.*
11 *Metropolitanus cogit iudicem Ecclesiasticum inferiorem, vt exequatur sententiam laici contra clericos.*
12 *Iudex Ecclesiasticus imploratus super executione sententiæ laici contra clericū cognoscit de illius viribus.*
13 *Iurisdictio omnis ab initio residebat penes Ecclesiasticos.*
14 *Iudex Ecclesiasticus non exequitur sententiam laici, antequam cognoscat, an sit praeiudicialis animæ.*

QVia patum est sententias obtinere, nisi ipsę debitę executioni demandentur, gloss. *in rubric. C. de execut. rei iudicat.* Item quia in clericos iudex laicus aliquando, vt in causa reconuentionis, vel inter casus mixtos, licet rarissimè, vt interdum dixi supra *in 2. part.* sententiam profert. Ideo per tres articulos videamus de huiusmodi sententiæ in clericos executione.

Primus articulus est: Iudex † Ecclesiasticus potest 1
exequi sententiam suam etiam in bonis temporalibus clericorum. Hic articulus liquet ex scriptis à nobis supra *in 2. part. cap. 35.* vbi ostendi Episcopos posse habere familiam armatam, habereque capturam personę, etiam laicę, in quam iudicauerit in casibus suę iurisdictionis.

Ex quibus inferri potest errare Gugliel. de Benedict. *in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, deci. 2. n. 130. & seq.* qui arbitratus est, clerico condemnato per Episcopum in actione personali, executionem † senten- 2
tiæ in bonis temporalibus ipsius, debere fieri per iudicem secularem. Ratio enim sententię † Doctoris 3
in scholares, quę executioni mandari debet per iudicem ordinarium loci, vt dicunt Specular. *in titul. de sententia executione, §. nunc dicendum, nu. 12. & ibi* Ioannes Andr. *in additionib.* atque Bart. *in l. à Diuo Pio, § sententiam Romæ, num. 4. ff. de re iudic.* non concludit con-

Digitized by Google

4 tra sententiam Episcopi, † qui propriam habet familiam, carceres, atque executores, quibus Rector scholarium, atque Doctor carere debent.

5 Secundus articulus est: Sententiam † iudicis laici aduersus clericum latam in actione personali in causa reconuentionis, debere exequi per iudicem Ecclesiasticum, ad requisitionem iudicis laici, hanc opinionem firmarunt Anton. de Butr. & Socin. *in cap. 1. de mutuis petitionib.* Ancarã. *in cap. 1. in. 4. not. in fin. de cleric. coniugat. lib. 6.* & post alios, quos allegat Viuius *in decis. 49. num. 6. lib. 1.* attestatur se vidisse 10 decisiuis, & in actu practico ipsam variis in causis, & diuersis locis
6 obseruari. Pro qua opinione facit, quia clerici † gaudent priuilegiis Ecclesiasticis, etiam in bonis sui patrimonij, vt scripsi supra *in casu* 49. ergo bona clericorum dicuntur esse extra ditionem iudicis secularis, quo casu intrat dispositio *leg. à Diuo Pio, §. sententiam, ff. de re iudic.* vt sententia vnius iudicis exequi debeat per alterius territorij iudicem. Ex quo apparet, rationem Bellugæ esse falsam contrarium sentientis in suo speculo Principum, *rubr. 14. §. nunc videamus. num. 38.*
7 quia Episcopus † non habet territorium, sed Princeps laicus est supremus tam ratione territorij, quàm realium: Latissimè enim probaui *in d. cap. 35. 2. part.* Episcopum habere territorium, atque realia clericorum nullo modo subesse iurisdictioni Principum secularium probaui supra in *casu* 125. Ergo sententia secularis iudicis exequenda super bonis clericorum, dicitur exequi extra territorium ius dicentis. Quamobrem ad Ecclesiasticum spectare debet. Denique sic probatur, si executio hæc realis, de qua disputamus, per iudicem secularem fieri posset, tunc sequeretur ipsum iudicem personalem etiam habere districtionem contra clericum, quod est omnino fal-
8 sum: consequentia probatur. Nam licet executio incipere minimè debeat à persona, nihilhominus capitur ipse debitor de persona, vt præstet executori fideiussorem, ac ipse debitor indicet bona sua super quibus facienda est executio, Paris de Put. *in tract. de syndic. in ver. executio,* glo. *in l. 3. ff. de restione bono.* notat Felyn. *in c. quo ad consultationem, colum. 7. de re iudic.* & Chassan. *in consuet. Burgund. rubric. 5. §. 2. num. 31.* potest enim dicere executor, ego nescio, an habeas bona propria, in quibus executionem faciam, exhibeas mihi illa, aliàs exequar in persona, quo casu si debitor bona exhibet, & per legitimos testes, citato creditore coram iudice, probetur illa esse propria, vel saltem
9 quod ea possidet, non est opus alia cautela, & † testes hoc asserentes sunt veluti periculi nominatores, id est, fideiussores, si verò non faciat, præcisè compellitur, donec indicet bona, vt per Put. vbi supra. quem sequitur Maranta *de ordine iudic. tit. de executione sentent. nu. 23.* & vide Bald. *in l. 1. C. quando fisc. vel priuat.* Couarr. *in lib. 2. variarum resolutionum, cap. 1. nu. 2.* Ad euitandum igitur hæc inconuenientia, concludendum est, veram esse supradictorum Doctorum opi-
10 nionem, quod executio † realis contra clericos, vigore sententiæ iudicis laici, facienda sit per iudicem Ecclesiasticum. Et pro hac opinione faciunt allegata per Couarr. *in lib. practicarum quæstionum, cap. 10. nu. 1. versic. eadem ratione,* vbi quod iudex secularis, quoties ea necessitas inciderit, poterit implorare iudicis Ecclesiastici auxilium pro exequenda eius sententia aduersus eos, in quos ipse non habet coertionis ius, qui
11 si recusauerit, poterit etiam Metropolitanum † adire, atque ab eo petere, vt inferiorem iudicem Ecclesiasticum cogat auxilium iudici seculari exhibendo, atque præstando ad executionem suæ sententiæ, & ibi Couar. cæteros allegat.

Tertius articulus est: Iudex † Ecclesiasticus im- 12
ploratus super executione sententiæ iudicis laici contra clericum, potest cognoscere de viribus sententiæ: si enim clericus de iure non est condemnatus, non est sententia executioni demandanda, *l. si se non obtulit, §. condemnatum, ff. de re iudic.* Imo ipsa executio non tenet, si pro sententia nulla, & inualida facta fuerit, *l. si cum nulla. ff. de re iudi. l. 1. C. de execut. rei iudi.* & si iudex secularis imploratus pro executione sententiæ iudicis Ecclesiastici potest aliquo modo cognoscere de viribus sententiæ, vt per Doctores *in cap. 1. de offic. ordin.* & latius scripsi supra *in parte 1. cap. fin.* multo fortius potest cognoscere iudex Ecclesiasticus de viribus sententiæ iudicis laici, præsertim aduersus clericos, tum quia ab initio omnis iurisdictio † residebat in 13
Ecclesiasticis, etiam respectu laicorum, & ideo possunt supplere negligentiam iudicis laici, vt scripsi supra *casu* 146. non econtra: Tum quia iudex laicus non præcepit Ecclesiastico, secus econtra Ecclesiasticus mandat laico, atque ipsum inobedientem censuris afficit, ideo Ecclesiasticus non obedit laico, vt dicit Bald. *in cap. 1. de offic. ordinar.* sed patrocinatur iurisdictioni temporali, quod ipse intelligit fieri debere in licitis, & honestis: & sequitur Ias. *in d. l. à Diuo Pio, §. sententiam. num. 16. ff. de re iudic.* & dicit Geminian. *in ca. 1. per illum textum, de exceptionib. lib. 6.* quod iudex Ecclesiasticus † non exequitur sententiam iudicis lai- 14
ci, antequam cognoscat, an sit præiudicialis animæ, ergo non potest exequi sententiam laici, nisi in quantum sit iustè lata, & à iure Canonico non discrepat, aliàs secus, *ca. fin. de exceptionib. lib. 6.* ita concludit Ias. *in d. §. sententiam num. 16.* quem sequitur Couarr. in *d. cap. 10. col. 1. lib. pract. quæst.*

CASVS CLII.

Clericos pro censibus bonorum proprij patrimonij non posse conueniri coram iudice seculari, etiam si per pactum id promiserint.

SVMMARIA.

1 *Clericos non teneri soluere census, tributa, vectigalia siue alia onera realia.*
2 *Clerici pro censibus sui patrimonij non possunt conueniri coram iudice laico.*
3 *Clericos non posse conueniri in realibus, & censualibus coram iudice laico qui teneant.*
4 *A regula legislatoris nunquam est recedendum, nisi per legem expressam.*
5 *Clericus recipiens bona in censum ab aliquo non se submittit iurisdictioni laicorum.*
6 *Papa non potest in totum tollere priuilegium fori clericorum.*
7 *Vasallus non se submittit iurisdictioni alterius in præiudicium Baronis.*
8 *Vasallus non est subditus suo Baroni, sicut clericus Episcopo.*
9 *Vtile per inutile vitiatur.*
10 *Etiam in indiuiduis.*
11 *Iuramentum non vitiatur quo ad capitula non prohibita.*

Duo

Digitized by Google

DVo articuli mixtim tractantur à Doctoribus in hoc casu: Alter est de cẽsibus, siue vectigalib. rerum, quæ debentur Regi, alter verò de censibus patrimonialium, qui debentur priuatis: vt per Tiraq. *de retract. lignag. in §. 32. gl. vnic. num.* 80. *& seq.* post alios Doctores, quos ipse refert: Sed primus articulus à nobis expeditus fuit sup. *in casib.* 11. *& seq.* vbi ostendimus
1 clericos † non teneri soluere census, tributa, vectigalia, gabellas, siue alia munera realia, etiam de illis bonis, quæ antea Regi tributaria erant, quia peruenien do postea in dominium clericorum, mutarunt naturam; ergo non est opus in hoc quærere de iudice, postquam fundamentum cessat.

2 Secundus autem articulus est: Clericos † pro censibus sui patrimonij debitis priuatæ personæ non posse cõueniri coram iudice seculari. Qui apparet etiam resolutus ex his, quæ scripsimus supra *in cas.* 125. vbi ostendimus nullo modo in realibus posse cõueniri corã illo iudice. Et ad hoc est text. *in c. qualiter. de iudic.* vt indistinctè prohibentur clerici ad iudicium secularium trahi. Item text. *in authen. statuimus, C. de Episcop. & cleric.* vbi eadem prohibitio facta est, ne trahantur ad iudicium secularium criminale, vel ciuile, sed causa realis ciuilis est, per quæ iura in terminis censualibus
3 † hanc opinionem amplexi sunt Abbas post Collect. *in d. c. qualiter, in fin.* Bald. *in l. de his. C. de Episc. & cleric.* & latius per Socin. *in cap. sanè, in 9. declarat. de foro compet.* Et est opinio vera, quia habet regulam pro se, *d. c. qualiter, & d. authent. statuimus,* cui debet stari, nisi probetur de exceptione regulæ, *l. ab ea parte. ff. de probationib. & ibi per gloss.* Doctores *in c. ad decimas, de restitut. spol.* glo. *in l. omnis definitio. ff. de reg. iur.* Bald. *in l. 1. col. 2. & 3. C. de alienat. iudic. mut. caus. fact. & in l. si tutor. & l. fin. C. de seruo pignor. dat. manumiss. & in l. 3. C. finium regundor.* dicens non esse recedendum à re-
4 gula † legislatoris, nisi per aliam legem contrarium probetur, Bald. *in l. tutor. in fin. Cod. de seruo commun. manumiss.* Bart. *in l. quoties, ff. si quis cautionib.* dicens esse certam pro eo, qui habet regulam pro se, & *in l. 1. col 2. ff. si quis in ius voc.* Inno. *in c. præterea, de dilationib.* Alberic. *de statutis, part. 2. q.* 158. Felyn. *in c. quoniam frequenter. in princ. col. 3. vt lite non contest.* Ias. *in l. cætera, num. 3. & seq. de legat.* 1. Euerard. *in loco ab exceptione ad regulam, nu. 12. versi. primo quod in dubio.* Et quod non obstet illa consuetudo Franciæ, de qua attestatur Tiraq. in loco citato, scripsimus supra *casu.* 63. *& casu* 64. *& casu* 125. & alibi sæpissime.

5 Tertius articulus additur, an clericus † recipiens bona in censum ab aliquo, possit se submittere iurisdictioni laicorum, & hic etiam est à nobis expeditus supra *in 2. parte, c.* 58. pro parte negatiua, quia priuilegium fori clericorum est de iure diuino, cui nec et-
6 iam Summus Pontifex posset derogare, † Andr. Barbat. *in c. 2. de maior. & obed.* Cardinal. Zabarel. *in repetit. cap. perpendimus, de senten. excommunic.* quod intelligitur, quã do Papa vellet tollere dictum priuilegium in totum; secus est, si quoad aliquos, in aliquo casu particulari. Idem Zabarella *in c. lector. distinct.* 34. & notat Archidiacon. *in c. sunt quidam, 25. quæst.* 1. & ad hoc est *cap. vnic. de cleric. coniugat. lib.* 6. regulariter autem clericus non potest se submittere iudici seculari, etiam si Episcopi proprij consensus expressus accedat, *cap. significasti, & cap. si diligenti, de foro compet.* sicut dicitur
7 de vasallo, † qui non potest se submittere alterius iurisdictioni in præiudicium Baronis, vt probauit Baldus *in consi. 121. volum.* 3. allegans rationem, quia vasal-

lus est subditus † suo Baroni, sicut clericus suo diœce- 8
sano, & habetur per Abbatem *in consil. 82. volum. 1.* & Socin. senior *in consi. 87. colum. 2. volum. 3.* Inter quos licet secundùm Doctores cadat aliqua similitudo, tamen fortior ratio militat in clerico, cur non possit se submittere iurisdictioni laicorum, quia prorogatio non fit de vna specie iurisdictionis ad alteram, vt dixi supra *cas.* 150. Nec vitiata hac promissione, contractus censualis corruit in totum, quia regulariter vtile † per
inutile non vitiatur, *l. 1. §. sed si mihi. ff. de verborum o-* 9
bligationib. l. sed si mihi. ff. de stipulat. seru. l. 1. §. 1. ff. quod falso tut. auct. l. pecuniæ fœnebris, l. placuit. ff. de vsur. l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testamen. l. sancimus, C. de donationib. l. sed & si decem. ff. de constitut. pec. c. sicut fieri, 1. quæst. 1. cap. cùm dilectus, de præbend. cap. vtile, de regulis iur. lib. 6. Nam cùm hæc promissio possit separari à cæteris pactis, etiam si essemus in indiuiduis †
vtile per inutile non vitiatur, *l. proprium, ff. communia* 10
prædior. Nec obstat iuramentum, quia hoc est diuiduum, vel indiuiduum secundùm subiectam materiam, & quo ad effectum, *cap. dilecti, & ibi gloss. fin.* Abbas & cæteri, *de maior. & obedient.* & dicit Baldus *in cap. 1. §. 1. colum. 2. de controuersia inuestit.* quod iuramentum † non vitiabitur quo ad capitula non prohi-
bita, Archidiacon. *in can. inter cætera, 22. quæst. 4.* Cùm 11
igitur clericus prohibitus sit se subiicere alterius iurisdictioni, iuramentum super contractu censuali appositum, in quo hęc promissio facta fuerit, ipsum non potuit obligare in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ, & cessante hoc pacto, remanet contractus validus quoad cætera.

CASVS CLIII.

Clericos coniugatos nullatenus esse de iurisdictione secularium iudicum, etiam vbi pecuniariter agendum est.

SVMMARIA.

1 *Clerici coniugati nullo modo sunt de iurisdictione laicorum.*
2 *Clerici coniugati non possunt pro debito condemnari à laico.*
3 Cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6. *declaratur, & numer. 6.*
4 *Verbum,* declaramus, *nihil noui inducit.*
5 *Limitatio regulæ debet probari per textum expressum.*
7 *Causa criminalis quando dicatur, etiamsi pecuniariter agatur.*
8 *Leges nullum verbum habent inutile, & sine mysterio operandi.*
9 *Constitutio noua interpretanda est, vt minus quàm potest corrigat ius commune.*
10 *Aduerbium,* nullatenus, *quid significet.*
11 *Ioan. Andr.* in cap. 2. de clericis coniugat. lib. 9. *reprobatur.*
12 *Clerici coniugati etiam in causa pecuniaria sunt de foro Ecclesiæ.*
13 *Clerici coniugati in casibus in quibus sunt relaxati iurisdictioni secularium, possunt carceribus mancipari.*
14 *Iudicandum quando sit contra communem opinionem.*
15 *Communis opinio per quos Doctores fiat.*

Digitized by Google

QVia nullus clericus, etiam si coniugatus sit, po-
test coram iudice laico conueniri, iuxta dispo-
sitionem in *c.2.de foro compet.* Bonifacius Papa VIII. *in*
c.1.de cleric.coniug.lib.6. id declarauit procedere,dum-
modo in habitu, & tonsura incesserint, & confirma-
uit Concil. Trident. in *sess.23.ca.6.de reformat.in versic.*
in clericis vero coniugatis, sed quia Doctores, ministri
laicæ iurisdictionis, coaceruarunt falsum intellectum
ad *d.c.1.* vt ipsa veritas elucescat, declaratur per duos
articulos.
1 Primus articulus est: Clericos † coniugatos nullo
modo esse de iurisdictione laicorum, etiamsi de debi-
to ciuiliter agatur. Hanc opinionem amplexi sunt
Archidiac. *in c.1.de cleric.coniugat.lib.6.* quem sequu-
ti sunt Franch. *ibid.col.3. versic.cogit. quia verior vide-*
tur altera opinio. Lapus *alleg.n.41.* vbi cōsuluit pro de-
2 bito † condemnari non posse à iudice seculari, etiam
dato, quod ante clericatum fuisset ab eodem iudice
conuentus. Et quod hęc sit vera opinio probatur per
3 textum *in d.c.1.* † *de cleric.coniugat.libr.6.* & primo *in*
versic. & cum iuxta Parisiense Concilium nullus clericus
distringi, vt condemnari debeat à iudice seculari,præsen-
ti decl. ramus edicto &c. sed disposita in dicto Conci-
lio habentur in *c.2. de foro compet.* vbi generaliter est
facta prohibitio, ne clerici coram laico iudice conue-
niantur, siue ciuiliter, siue criminaliter agatur,& *in d.*
4 *c.1.* Pontifex vtitur verbo,*declaramus*;† ergo nihil no-
ui voluit inducere aduersus dispositionem Parisiens.
Concilij, nisi solùm declarationem facere, de qua in-
fra agemus. Itaq; restat ipsos clericos coniugatos ex
dispositione *d.c.2.* non posse ciuiliter etiam coram iu-
dice laico conueniri. Probatur etiā quoniam dum de-
claratur habito respectu ad *d.cap.2.* sumus certi, quod
sub illius dispositione comprehendantur, & qui dicit
5 limitari † illam generalem dispositionem, expressam
debet limitationem allegare, vt dixi in casu pręceden-
ti *in artic.2.* præsertim in re tam maximi præiudicij,
vbi excommunicationem iudex incorrit. Et quando
res non esset ita clara, in dubio iudex debet credere se
excommunicatum, atque absolutionem petere, vt di-
xi supra *in part.3. cap.de absolut.* & licet hoc negotium
sit clarum pro iurisdictione Ecclesiæ, tamen quando
esset dubium adhuc pro Ecclesia iudicandum est, vt
scripsi supra *in casu* 145.
6 Item probatur per *d.c.1.*† *in vers.nec ab ipsis secula-*
ribus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunia-
riter nullatenus condemnari,&c. Qui versiculus non est
trahendus ad versiculum præcedentem, in quo prohi-
buerat posse trahi ad iudicium secularium in causa
criminali etiam ciuiliter mota, aliter hic versiculus à
nobis allegatus, esset superfluus; probatur, qoia pro-
7 hibitus cognosci in criminalibus, † dicitur prohibi-
tus,siue agatur criminaliter,siue ciuiliter,& dummo-
do pœna veniat applicanda fisco, semper criminali-
ter agi dicitur. Ne igitur sit superfluus, intelligendus
est hic versiculus, vt comprehendat tertium casū,sci-
licet quando pecuniariter agendum est, contra cleri-
cos coniugatos, & tunc agi non posit coram iudice
8 laico:In legibus † enim nihil debet esse inutile,ac su-
perfluum, vel sine mysterio operandi,*§.quibus,in 1.cō-*
stitu.Cod.c.si Romanorum,distin.19.gloss.in princ.ff.quod
*met.caus.*Bart.*in l.transigere,in 1.oppos.C.de transactio-*
9 *nib.* Item semper constitutio † noua est interpretan-
da, vt minus quàm posit corrigat ius cōmune, *c.cùm*
dilectus,de consuet. Alex.*in l.inter cætera,n.5.ff.de liber.*
*& posthum.& in l.3.§.prætor,col.3.de dam.infect.*Goza-
din.*in consil.19.n.6.*Paris.*in consi.46.n.68.vol.1.& con-*
sil.95.nu.38.eod.vol. Curt.*in consil.105.col.1.*& hanc es-
se communē opinionem probat Ias. *in l.omnes populi,*
ff.de iust.& iur. Vt igitur hic versiculus rei etiam pe-
cuniariter aliquid operetur opus est dicere,quod dif-
ferat à versiculo pręcedenti *in versi.vel ciuiliter.* Item,
vt minus corrigatur ius commune, quia aliter dicen-
do corrigeretur Concilium Parisiense in hoc,vt cleri-
ci coniugati pecuniariter posint coram laico iudice
conueniri.
Item probatur per aduerbium † *nullatenus*, quod 10
Pontifex vtitur *in d.c.1.* cuius natura est in totum ne-
gare, & vniuersaliter iurisdictionem excludere, Dec.
in c.super literis, nu.13.de rescript.& in c.eam te,num.33.
eod.tit. Lanfranc. *in cap.quā fronte, de appellat.*gloss.*in*
clem.1. in ver. nullatenus, de sequestrat. poss.ff. & fruct.
Hieron.Gig.*in tract.de pensionib. in vlt.quæst.num.10.*
Habetque vim sententiæ atque decreti irritantis, &
aufert facultatem dispensandi in contrarium, gloss.*in*
auth.si qua mulier, C.ad Vellejan. Cardinal. *in clem.1.§.*
quia autem, de sequestr. poss.ff. & fruct. Archidiac.*in c.*
quoniam,in ver.nullatenus,de immunit.Eccles. Ancaran.
in consil.170.nu.2. Tiraq.*in l.si vnquam,in ver.reuerta-*
tur,nu.95.C.de reuoc.donat. vbi late de hoc. Voluit igi-
tur Summus Pontifex per hoc aduerbium in fine po-
situm excludere omnem iurisdictionem, quod non
esset, nisi omnem casum comprehenderet, siue clarè
expressum, vt nos firmauimus, siue in dubio positum
secundùm aliquos.
Ex quibus apparet, non esse veram opinionem
Ioan. Andr. † contrarium sentientis *in d.c.1.* videlicet 11
ibi Pontificem intellexisse in duobus casibus,vt cri-
minaliter,vel ciuiliter de crimine ageretur,in quibus
duntaxat iudex Ecclesiasticus in clericos coniugatos
animaduertat: vbi autem pecuniariter agendum es-
set, non de crimine coram iudice laico conueniri
posse: quam opinionem sequuti sunt ibi Geminian.
ac multi alij relati per Couar. *in lib.practic.quæst.ca.31.*
nu.7. vbi *in princ.* testatur hanc esse communem opi-
nionem.
Et primo quantū ad Io.Andr. quem cæteri pro hac
parte habent pro fūdamento,aduertendum est,ipsum
in d.c.2.de foro compet. expresè dicere dispositionem
illius Concilij Parisiensis comprehendere etiam cle-
ricos † coniugatos, & ibi disponitur,etiam vbi pecu- 12
niariter agendum esset,sed dicere, quod *in d.c.1.* casus
vbi pecuniariter agendum est, relaxetur iurisdictioni
laicorum, vel admittit necessariam correctionem di-
cti Concilij, quod probatum est esse falsum,vel indu-
cit necessariam contradictionem in eius dictis. Et
ideò cessante fundamento, Doctores, qui veluti aues
sequuti sunt illius Doctoris opinionem, qui non ali-
ter dispungit articulum, non possunt facere commu-
nem opinionem.
Item quantum pertinet ad ipsam attestationem
communis, aduertendum est, eundem Couarru. *in d.*
num.7. parum infra dicere hæc verba: Nam licet pos-
sit iudex secularis de causa ciuili cognoscere, & eam
diffinire, non tamen poterit clericum coniugatum
capere, & in carcerem pro executione detrudere, si
ipse clericus ea seruauerit, quæ Bonifacij VIII. con-
stitutione continentur, quod præter alios placet An-
caran. *in d.cap.1.* & Ripæ *in lib.1.responsor.cap.13.*& hæc
opinio communis est.
Sed istæ duæ communes, licet possent stare,quan-
do non esset dicta constitutio Bonifacij; tamen ha-
bito

Digitized by Google

bito respectu ad illam, vnde trahent originem, ipsi sibi contradicunt, si quidem si Summus Pontifex in casu ciuilis conuentionis relaxaret ipsos iurisdictioni laicorum, censeretur relaxare etiam quo ad perso-
13 nalem districtionem; probatur; quia in cæteris casibus, in quibus sunt relaxati, possunt in carceres per iudices seculares detrudi, quare ista asserta communis iure non probatur, & successiuè licitum est contra il-
14 lam† iudicare, vt probat Abb. post Ant. de Butr. *in c. cum a nos, num. 9. versic. nota bene, de vsur.* & latè contra communem scribit Natta *in consil. 120. num. 1.* qui alios refert. Neque faciunt communem opinionem grauitas, vel numerus Doctorum, sed rationes, ac resolutiones difficultatis currentis, etiamsi solius Doctoris fuerit, vt optimè probat Recollector communium opinionum *lib. 3. cap. 5. nu. 9. versi. quarta opinio,* & quod opinioni secularis Doctoris prius sit inhærendum, si melius, & rationabilius scripserit, est casus *in l. 2. §. sed neque ex multitudine, vers. cū possit & vnius, & deterioris sententia & multos, & meliores superare, C. de veteri iure enuclean.* & probat Dec. *in cōs. 499. nu. 12. &*
15 *cons. 258. num. 1.* Item illi Doctores † dicuntur facere communem, qui articulo maturè discusso, in ipso casu, de quo quæritur, consilia ediderunt, non qui leuiter, & sine aliqua, aut certè modica ratione scribentes, illam sequuntur, vt dicit Abb. *in c. bona, in 2. n. 30. de postulat. Prælat.* Fulg. *in cons. 102. col. 3. in prin.* Ias. *in consil. 151. col. 3. in fin. vol. 4.* Soc. iun. *in cons. 1. col. fin. vol. 1. & in consi. 119. in fin. eod. vol.* Gabriel. *in cons. 100. n. 24. vol. 2.* sed vt dixi, & videri poterit, omnes Doctores citati per Couarru. mouentur ex auctoritate Ioan. Andr. qui neque distinguit articulum, & sibi videtur contradicere: Atque ex inductione *d. c. 1.* facta per gloss. ibi & Franch. ac Archidiacon. & Lap. *in d. l. allegat. 141.* apparet clarè, comprehendere etiam casum, vbi pecuniariter agendum est. Quare concludo hanc esse veram, & communem opinionem.

Secundus articulus est: Clericus coniugatus in tantum est de foro Ecclesiastico, in quantum contraxit matrimonium cum vnica, & virgine, atque detulerit habitum, & tonsuram, vt dixit tex. *in d. c. 1. & c. si quis suadente Diabolo, 17. q. 4.* & per Concil. Trident. *in d. sess. 23. c. 6. de reformat.* additū est; *dummodo alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio fuerint deputati ab Episcopo, eidēq. Ecclesiæ seruiāt, vel ministrēt, &c.* quo casu potest habere beneficium seculare, *cap. ad audientiam, de præscript.* Item Ecclesiasticum simplex, sine dispensatione, si pauper sit dummodo ei concedatur in stipendium, non autem in titulum, idque fiat propter vtilitatem Ecclesiæ, *c. si qui, distinct. 32. c. quia tua, 12. quæst. 2. &* communiter per scribentes *in cap. cum M. de constitu. & in cap. clericus, de vita. & honestate clericorum,* & per Immol. *in d. cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6.* Ecclesiasticum vero cum cura habere non potest sine dispensatione Papæ, Ioannes Andr. *in cap. Ioannes, de cleric. coniugat.* & de cōmuni attestatur Capra *in reg. 97. numer. 34.* Quibus priuilegiis Ecclesiasticis exutus intelligitur, si bigamus fuerit, vel absque habitu, & tonsura incesserit, beneficium Ecclesiasticum non habuerit, ac denique Ecclesiæ seruitio deputatus non fuerit, de quo latius per Franchum *in dicto cap. 1. de cleric. coniugat. lib. 6.* & per Couarruuiam *in dicto cap. 31. à num. 7. ad finem.*

***

CASVS CLIV.

Clericum debitorem impotentem non posse cogi cedere bonis, sed admissum ad beneficium. *Odoardus*, nec debere cogi per iudicem secularem ad cedendum fructibus beneficij.

SVMMARIA.

1 *Clericus debitor impotens quæ remedia habeat.*
2 *Clericum posse cedere bonis qui teneant.*
3 *Clericus non potest cogi cedere bonis.*
4 *Gaudent beneficio, vt non teneantur, nisi in quantum facere possunt.*
5 *Milites armata militia non possunt cogi cedere bonis.*
6 *Clerici sunt milites cælestis militia.*
7 *Milites quare cogi non possunt ad cedendum bonis.*
8 *Non possunt in carceres pro debitis mitti.*
9 *Clerici non possunt carcerari pro debitis ciuilibus.*
10 *Index Ecclesiasticus detinens clericum in carceribus, etiam coniugatum pro debitis ciuilibus est excommunicatus.*
11 *Argumentum de militibus armata militia ad clericos in quibus valeat.*
12 *Clerici an possint gaudere priuilegio directè substinēdi post pubertatē sint milites armata militia.*
13 *Clericus debitor impotens non potest cogi per iudicem laicum ad cedendum fructibus beneficij.*
14 *Fructus beneficij in quot partes sint distribuendi.*
15 *Index laicus non cognoscit in clericum super fructibus beneficij.*
16 *Clericus non renuntiat beneficio sine voluntate superioris.*
17 *Clericus impotens non potest cogi cedere fructibus beneficij per iudicem Ecclesiasticum.*

CLericus † debitor impotens, duplex habet remedium, vel opponendi exceptionem *cap. Odoardus, de solutionib.* ne conueniatur vltra quam facere possit, vel cedendi bonis, si primo remedio gaudere nollet, vt tenet Roman. *in singul. 560. quæro an Ecclesia, in fin.* & Steph. Aufrer. *in addit. ad Capell. Tolosan. super decis. 136.* & quod clericus † vtroque remedio gaudere possit, probat Matthæus Brunus *in tract. de cessione bonorum, quæst. 8. 4. quæst. princip. num. 2.* Ideo quæritur, an cogi possit cedere bonis, vel fructibus beneficij, & per quem iudicem. 1 2

Primus articulus est: Clericus † non potest cogi cedere bonis. Hanc opinionem probant Petrus de Ancaran. Abbas, & Ioan. de Immola *in d. cap. Odoardus,* Gregorius Lopez *in l. 1. gloss. 6. tit. 15. partit. 5.* eamque communem asserit Couar. *in lib. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 9.* non enim secundum Immol. sunt compellendi inniti ad ipsam bonorum cessionem, cum ob hunc tantum † finem gaudeant beneficio in quantum facere possunt. Ideo Afflict. *in constitut. regni. incip. si quis clericus, in 6. notab.* dicit, clericus conuentus pro debito ciuili, non dicat, cedo bonis, sed excipiendo dicat; ego sum priuilegiatus, vt non debeam, nisi relictis mihi alimentis, conueniri. 3 4

Pro cuius opinionis confirmatione induci potest, quod neque ipsi milites † armatæ militiæ bonis cedere cogi possunt, vt notant omnes scribentes *in l. miles, in princ. ff. de re iudic.* & latius probat Matth. Brunus *in d. tract. de cessione bonorum, quæst. 11. 4. quæst. principalis, per totam.* Ergo neque ipsi clerici; probatur, 5

Digitized by Google

6 quia sunt milites † cœlestis militiæ, *c. reprehensibile*, 32.
quæst. 8. *& cap. Episcopus*, & notant Doctores *in d. l. mi-*
les, & licet Brunus *in d. tract. de cess. bonor. in qua. 3. prin-*
cip. nu. 22. dicat regulã *d. l. miles*, cum similibus esse cor-
rectoriam iuris communis; ergo non extendendam
de milite armatæ militiæ ad militem cœlestis. Hæc ta-
men ratio à nobis allegatur, non ad probandum ex-
tensionem legis, quia nunquam Ecclesiastici com-
prehendi possunt sub dispositionibus laicorum Prin-
cipum, vt latius probaui supra *in casu* 1. *& in tota* 1.
centur. sed ad ostendendum, ex quibus rationibus
milites cogi non possunt, ex eisdem neque clericos
cogi posse concludendum esse: Et primò Doctores
7 concludunt, ideo milites † ab hoc cogi non posse
quia gaudent beneficio dictæ exceptionis, ne conue-
niantur, nisi in quantum facere possunt, per *dict.*
l. miles, sed clerici gaudent eodem beneficio, inducto
de iure Canonico *d. cap. Odoardus*, quod secundum
communem intellectum procedit sine cessione, vt
dixi. Item sicut milites ideo non possunt cogi bonis
8 cedere, nec possunt † in carceres pro debitis mit-
ti, vt concludunt omnes Doctores *in l. miles*, per il-
lam legem, & declarat Bald. *in l. 1. in fin. C. qui bo. cedere*
poss. Ex eadem ratione concludendum est idem de cle-
9 ricis, † quia in carceres pro debitis mancipari nõ pos-
sunt, *c. si clericus*, (à contrario sensu) *de sentent. excom.*
lib. 6. & ibi Io. Andr. Geminian. & Franch. Item Inno-
cent. *in c. vt fama, de sentent. excom.* Io. Andr. *in c. nul-*
lus, de pignorib. Cardinal. *in clem. 1. de offic. ordin.* Franch.
in c. dilectus, de appellat. Marsil. *in pract. crim. in §. attin-*
gam, nu. 70. Lapus *allegat.* 98. *incip. quæritur nõ leuiter,*
& in rubr. de foro compe. col. 1. circa fin. versic. nec obstat,
10 vbi etiam dicit, quod iudex † Ecclesiasticus in causa
pecuniaria, de qua cognouit, non possit inuitum de-
tinere clericum, etiam coniugatum incedentem in ha-
bitu, & tonsura, sine metu excommunicationis, Ho-
stiens. *in c. 2. de deposito*, & ibi Abb. *col.* 2. dicit, si clericus
est impotens ad satisfaciendum, non potest carcerari,
neque excommunicari, nec cogi potest, ad cedendum
bonis, ex quo non tenetur, vltra quàm facere potest, *d.*
c. Odoardus. cum igitur eædem sint rationes in vtro-
que, debet esse eadem iuris dispositio.

Propterea Doctores in omnibus conclusere, dispo-
11 sita in militibus † armatæ militiæ habere locum in
clericis, sicut miles non potest torqueri, neq; suspendi,
l. desertorem, §. 1. & ibi gloss. ff. de re milit. l. milites, C. de
quæstionib. Ita nec clerici, Cyn. & Doctores *in l. nullus,*
C. ad leg. Iul. maiest. Item sicut non valet donatio con-
cubinæ facta per militem, *l. 2. C. de dona. inter virum, &*
vxor. ita neque facta per clericum, Bart. *in l. affectionis,*
ff. de donation. Cyn. *in d. l. 2. C. de dona. inter vir. & vxo.*
Ioan. Andr. *in c. de his, de sepult.* Abb. *in c. 1. de cleric. a-*
grot. Item sicut non valet legatum concubinæ relictũ
per militẽ, *l. miles ita, §. mulier, ff. de milit. testamen.* Ita
non valet relictum per clericum, Bart. & cæteri *in d. §.*
mulier. idẽ Bart. *in l. mulierẽ, ff. de his, quibus vt indign.*
ex quibus conclusere Dd. quod sicut milites habent
priuilegium directò substituendi post pubertatem, vt
12 *l. centurio, ff. de vulgar. & pupill.* Ita & clerici † gaudere
possunt eodem priuilegio substituendi, prout est com-
munis opinio, de qua attestantur *in d. l. centurio*, Ale-
xand. *n.* 15. Galiaula *nu.* 51. & ita dixit Accurs. *in d. l. mi-*
les, in ver. facere, ff. de re iudic. & ibi Ias. *num.* 11. Zas. *n.* 9.
Alex. *n.* 3. Abb. *in c. 1. n. 5. de clerico agro.* & latè per Eue-
rard. *in loco à milite armata milit. ad militẽ cœlestis mil.*
13 Secundus articulus est: Clericus † debitor impo-
tens non potest cogi per iudicem secularem ad ce-
dendum fructibus beneficij, deducto ne egeat; primò,
quia regula obstat, vt laici non possint iudicare cle-
ricos, *c. clericum nullus*, 11. *quæst.* 1. *c. 2. de foro compet.* &
hic casus non reperitur specialiter exceptus. Item quia
fructus † beneficij sunt diuidendi per clericum bene- 14
ficiatum in quatuor partes, *c. concesso, & c. vobis enim* 12.
quæst. 2. quarum vnam ipse sibi retineat, alteram cleri-
cis, pro officiorum suorum sedulitate distribuat, fabri-
cis tertiam, quartam pauperibus, & peregrinis habeat
fideliter erogandam. Nec iudex laicus posset de hu-
iusmodi partibus ad spiritualia pertinentibus adhibe-
re cognitionem, quia esset apponere manus in mes-
sem alienam. Nec posset cognosci de parte fructuum
spectante ad clericum pro suo victu, quin cognosca-
tur de cæteris in diuisione; ergo ratione indiuisibili-
tatis, coram iudice Ecclesiastico agendum esset, ex illa
regula, quia magis dignum trahit ad se minus dignum,
de qua scripsi supra *in casu* 118.

Ex his infertur non esse veram opinionem, quam
tenuit Viuius *in decis.* 529. *nu.* 7. *lib.* 4. clericum coniu-
gatum debitorem impotentem posse carceribus mã-
cipari, atque per iudicem laicum cogi ad cedendum
fructibus beneficij: Ostendimus enim in præcedenti
casu, clericum coniugatum gaudere fori priuilegio
etiam in merè ciuilibus: Neque iudex † laicus hanc 15
adhibere potest cognitionem super fructibus benefi-
cij Ecclesiastici, vt dixi: Tum etiam, quia † clericus 16
etiam volens non potest dimittere beneficium sine
voluntate superioris, *c. admonere, de renunciat.* & pro-
bat Collectar. *in d. c. Odoardus, num.* 4. *versic. quia cer-*
tum est, de solutionib.

Secundo infertur, non probari eam opinionem
Collectarij *in d. c. Odoardus*, quod clericus † impotens 17
possit cogi cedere fructibus beneficij, quantumcun-
que per ecclesiasticum cogendus esset, quam dixit se
vidisse seruari in curia Romana, & ideo fortè secuti
sunt eam, Immol. *in d. c. Odoardus, in vlt. opposit.* Cac-
cialup. *in tra. de pẽsionib. qua.* 11. *col. fi. vers. & Collecta-*
rius, Gig. *in tract. de pẽsionib. qua.* 39. *n.* 4. Et Matth. Brũ.
in tract. de cess. bonor. q. 3. princ. n. 10. Nã si clericus vltra
quã facere possit, cogendus non est, quod intelligitur,
vt alimẽta habeat secundũ eius gradũ concedẽtem ne
egeatur in opprobrium totius Ecclesiæ mẽdicare. Itẽ
si fructuum beneficij eam solum partẽ habere debet,
quæ sibi ad victum necessaria sit, quomodo per iudicẽ
suum ad cedendũ fructibus beneficij cogi potest, hæc
cõtradictionem implicant; ergo opinio vera non est.

CASVS CLV.

Cadauer clerici debitoris, sicut alterius cuiuscunque, non posse arrestari per creditorem citra amissionem debiti.

SVMMARIA.

1 *Clericus etiam mortuus remittendus est ad Ecclesiasticum.*
2 *Cadauera clericorum, vel laicorum debitorum non possunt detineri ad instantiam creditorum.*
3 *Creditor detinens cadauer debitoris amittit creditum.*
4 *Homo mortuus, non est amplius homo.*
5 *Cadauera sepelienda sine obstaculo.*
6 *Angelus reprobatur circa cadauera debitorum arrestanda.*
7 *Sepultura corporis mortui denegari non debet.*

Scribit

SCribit Rebuff. *super concordatis Franciæ, in tit. de protectione concordatorum, col. 2. vers. imò anno.* clericum
1 non solum viuum remittendum esse ad iudicem Ecclesiasticum, sed etiam mortuum, nam cùm character impressus sit animæ, & ossibus, nec euelli possit, vt communiter per Doctores *in cap. degradatio, de pœnis, lib. 6.* non poterit eius cadauer ad instantiam alicuius detineri: De quo nos etiam scripsimus supra *in 2. part. cap. 39.* de clerici cadauere se suspendentis, sed ibi in pœnalibus, hic autem in merè pecuniariis, diuersum est igitur ius statuendum.

2 Propterea dicendum est, neque cadauer † clerici,
neque alterius cuiuscumque laici debitoris posse detineri, aut atrestari pro aliquo credito, & qui contra
3 fecerit, pœna amissionis debiti † puniatur, vt dicit
tex. expressus *in l. nemo sic iniustum, & auth. item qui demum, C. de sepulchro viol. & vtrobiq; Dd.* Ripa *in l. obligatione generali, n. 34. vers. viso ff. de pignorib. & in tract. de peste, in tit. de remediis præseruatiuis, nu. 101.* Couar. *in lib. 2. variarum resolutionum, cap. 1. nu. 10.* Boerius *decis. 287.* Hoc etiam deciditur per Canonistas, Abb. *in cap. ex parte, num. 3. de sepultur.* reprobata consuetudine Anglorum, quæ erat in contrarium, de qua habetur *in cap. quæ fronte, de appellationib.* & ibi Ioannes Andreas dicit, quod hoc, tanquam iniquitatem continens, fuit sublatum, Ancaran. *in d. cap. ex parte,* Felyn. *in cap. sicut Iudæi, colum. 1. de Iudæis,* Bertachinus *in tract. de Episcopis in 3. part. 4. lib. nu. 24.* Benedict. *in cap. Raynutius, in ver. mortuo itaque testatore, nu. 56. de testament.* & secuti sunt etiam Roderic. *in repetit. l. post rem, in 5. ampliat. ff. de re iudic.* & Grammaticus *in decis. 82.* atque Castellus *in l. 30. Tauri, super verb. Gastos.* Ratio huius conclusionis est patens, quia debitor post mortem non dicitur debitor, Dynus, & Immola *in l. qui Romæ, §. Augerius, ff. de verborum obligationib.* Socin. *in consil. 293. num. 4. lib. 2.* Item si cadauer retinendum es-
4 set ex actione personali, homo † mortuus non est am-
plius homo, *l. in actionibus, ff. de in litem iur.* Item quia
5 cadauera † sine obstaculo in memoriam humanæ
conditionis sunt sepelienda, *l. quidam in suo, ff. de condit. instit.* est etiam interdicta omnis appellatio, ne cadauera sepeliantur, *l. si. ff. de appellat. recipien. c. ex parte, in 1. de sepultur.*

Ex quibus apparet, falsam esse opinionem Angeli
6 *in † auth. vt defuncti seu funera, §. 1.* volentis cadauera
debitorum posse arrestari, præsertim si obligati fuerint in instrumento secundùm formam guarentigiæ, vt dicit Morsil. *in l. fin. num. 64. de quæstionib.* quorum opinionem sequuti sunt Segura *in repetit. l. si ex legati causa, n. 73. ff. de verborum obligationi.* & Caruagialius *in repetit. l. 1. col. 3. ff. eodem tit.* Præposit. *in c. præterea, distinct. 51.* Bartholomæus Bellenzious *in additionib. ad Abb. in d. c. ex parte, de sepultur.*

Aduersus enim istos Doctores est magis communis opinio, & Angelus, qui primus ipsam firmauit, nō meretur nomen proprium, cæteri verò non ignorarunt opinionem esse potius Dæmone dignam, quā homine, contra quam Roderic. *in d. l. post rem, ff. de re iudic.* fortis inuehit, atque respondet omnibus rationibus in contrarium. Ex cuius dictis satis liquido constare poterit, vt etiamsi liquidum fuerit debitum, se-
7 pultura † mortui debitoris denegari non debet, ha-
betur enim Ecclesiast. *cap. 7.* mortuo non prohibeas gratiam, hoc est, gratis sepulturam exhibe; quomodo igitur detineri potest, prohibita lege diuina. Neque obstat ratio liquidationis crediti, ex forma guarentigiæ, quia si iure dispositum est, vt nec aduersus heredes defuncti possit infra nouem dies à morte defuncti executio peti, vt habetur *in §. meminimus in auth. vt cum de appellat. cognosc. & l. 2. §. penul. ff. de in ius voc.* ergo multo minus aduersus ipsum corpus mortuum, quod desiit esse homo, nec est amplius debitor: qui igitur creditor contrariū tentauerit, pœna amissionis debiti plectēdus est, ex dispositione *d. l. cum sit iniustum,* sic intellecta secundum magis communiter scribētes.

CASVS CLVI.

Iudicem Ecclesiasticum siue inter clericos, siue inter laicos, semper debere iudicare casus de iure Canonico.

SVMMARIA.

1 *Causæ spirituales semper decidendæ sunt de iure Canonico.*

2 *Causa inter duos clericos in foro Ecclesiastico semper decidenda est de iure Canonico.*

3 *Ius Canonicum semper est seruandum in causa pertinente ad iurisdictionem Ecclesiæ.*

4 *Causa laicorum merè profana in terris Ecclesiæ decidenda est secundum ius Canonicum.*

5 *Causa laicorum profana, quæ tractatur in foro Ecclesiastico, in terris Imperij decidenda est secundum ius Canonicum.*

6 *Causa laicorum profana, quæ deuoluitur ad iurisdictionem Ecclesiæ, dicitur Ecclesiastica.*

7 *Iudex Ecclesiasticus in foro suo semper debet seruare ius Canonicum, & num. 9.*

8 *Ius Canonicum aliquando seruari in causis miserabilium personarum, in vtroque foro.*

CVm in foro Ecclesiastico multa causarum genera discutiantur, sæpe vidi in aliquibus dubitari, quod ius sit attendendum per iudicem Ecclesiasticum, in ipsarum decisionibus, siue inter clericos, siue inter laicos lis habeatur, qui casus diffusius explicatur per sequentes articulos.

Primus articulus est: Causæ spirituales, † vel quæ 1
de peccato tractant, vt sunt causæ vsurarum, iuramenti, decimarum, & similes, decidendæ sunt de iure Canonico, Socin. *in consil. 77. nu. 20. vol. 1.* Istæ enim causæ semper decidendæ sunt de iure Canonico tam in terris Ecclesiæ, quàm Imperij, *c. fin. & ibi. Dd. de præscriptionib.* Dd. omnes *in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut.* Abb. *n. 11.* Felyn. *n. 41.* Maranta *de ord. iudic. part. 3. n. 73.* Cephal. *in consil. 40. num. 16.* multus ad hoc congerit Bouius *in tract. de statutar. verb. præscript. gloss. 1. num. 16.* Afflict. *in decis. 322.* & ibi Addentes nouissimi plurimos cumulant, Felyn. *in c. in causis, col. 1. de testib.* quam esse receptissimam sententiam etiam respectu fori ciuilis in terris Imperij, probat Cornelius Benincasa *in tract. de paupertate, quæst. 5. num. 31.*

Secundus articulus est: Quando causa † deciden- 2
da in foro Ecclesiastico est in clericos, semper est seruandum ius Canonicum, & nunquam ius ciuile, *c. quod clericis. de foro compet.* & scripsi de hoc supra *in toto casu 30.*

Tertius articulus est: Cum causa decidenda in foro Ecclesiastico est inter laicos, & tractatur de re pertinente † ad iurisdictionem Ecclesiæ, & tunc semper
attendendum est ius Canonicū, gl. *in c. inter alia, & ibi* 3
Abb. *n. 24. de iure immū.* gl. *in c. sicut antiquitus, 17. q. 4.* Immol. *in clem. 1. in fi. de pœnis & remiss.* & est cōmunis opinio

opinio inter Canonistas: eámque amplexi sunt plurimi Ciuilistæ, Fulgos. *in l. fideli, Cod. de his qui ad Eccles. confuger.* Oldrad. *in consi. 154. quidam deliquit, in princ.* Alexand. *in consi. 145. viso themate, vol. 7.* vbi concludit etiam in terris Imperij seruãdum esse ius Canonicum in hoc, Ioan. Fab. *in §. sed hoc tempore, Instit. de his qui sunt sui, vel alieni iur.* qui omnes Doctores loquuntur in casu quo tractaretur de immunitate Ecclesiarum, quæ materia propriè pertinet ad iurisdictionem Ecclesiasticam. Et hanc opinionem latissimè probat Dec. *in tract. crimin. lib. 6. c. 25. n. 7. in 1. tom.* vbi demonstrat, multos ex Doctoribus ciuilistis, qui allegantur pro contraria parte, non id dicere, ad quod allegantur, eorum autem qui verè firmarunt opinionem contrariam rationes resoluit, atque exemplis spiritualibus exaggerat.

4 Quartus articulus est: Causa † laicorum merè profana, quæ tractatur in foro Ecclesiastico in terris sub iurisdictione temporali Ecclesiæ, est decidenda secundùm ius Canonicum, *cap. 1. & ibi Doctores omnes, de constitut.* Abb. *in d. cap. Ecclesia sancta Maria, num. 14. & ibi* Felyn. *num. 43.* Bart. *in l. priuilegia, nu. 2. C. de sacros. Eccles.* & ibi Addentes cæteros Doctores congerunt, Maranta *part. 3. nu. 73.* & post Innocent. & alios plurimos, quos allegat, probat esse communem opinionem, Foller. *in sua pract. censuali, in ver. iure mod. rigorem, num. 22.*

5 Quintus articulus est: Causa † laicorũ merè profana, quæ tractatur in foro Ecclesiastico in terris sub iurisdictione tẽporali Imperij est decidenda secundùm ius Canonicum, & hanc opinionem tenet Speculat. *in tit. de constitut. §. 1. nu. 6. versic. & sunt hæc*, per textum in *c. cum in agendo, q. 8.* Hostiens. *in summa, tit. de testament. §. qualiter cõficiantur, versic. verum.* Archidiacon. *in c. non ita, 2. q. 7.* Calderin. *in sua disputat. incip. statuto cauetur*, quem sequitur Abb. *in c. quod clericus, de foro competen.* & hanc opinionem latè probauit Berous *in
6 eod. q. 16.* mouetur præsertim, quia statim ac causa † laicorum profana deuoluitur ad iurisdictionem Ecclesiæ, dicitur causa Ecclesiastica, quod intelligo, non solùm si deuolueretur ratione peccati, vt notatur *in c. nouit. de iudic.* vel in casu negligẽtiæ iudicis laici, vt scripsi supra *in casu 146.* sed etiam si alio quomodocunq; modo deuolueretur ad iudicem Ecclesiasticum, qui
7 semper † in foro suo tenetur iudicare secũdùm ius Canonicum, non autem ciuile. Vnde Felyn. *in c. significãtibus, nu. 7. de offic. delegat.* post Anton. de Butr. & Immolam *in cap. at si clerici, de iudic.* quos allegat, dicit, in causa miserabiliũ personarum, si leges variantur à ca-
8 nonibus, debẽt seruari † canones, & si est verum in vtroque foro, tanto magis in foro Ecclesiastico, & Milus *in suo repertorio, in ver. iudex Ecclesiasticus, fol. 213.* dicit, si materia est pia, in vtroq; foro semper canones sunt obseruandi; Et ideò in causis libertatis, testamenti, ad pias causas, pupillorum, & viduarum, atque aliarum miserabilium personarum, lex contraria canoni non seruatur: Sin autem fori nõ sunt diuisi, sed ambo in Ecclesia vniantur, vt quia Ecclesia habet in loco iurisdictionem spirituale, & temporalem ab initio, vel ex accidenti, vel ex consuetudine, tunc semper canon seruandus est. Neque obstant allegata pro contraria parte per Luc. de Penna. *in l. conductoribus, in 4. q. C. de conductor. lib. 11.* quia procedunt, vbi per ius Canonicum, ille casus nõ reperitur decisus. Et quod etiam de
9 honestate sit seruandum ius Canonicum † in foro Ecclesiastico, vbi tractatur inter laicos, probat Alexand. de Neuo, *in additionib. ad Abb. super cap. 1. de noui operis nunciat. in addit. quæ incipit. Hostiens. ponit tres regulas, in versi. sed Abbas Sicul. in c. Ecclesia sancta Maria, dicit, quod etiam de honestate non est seruanda lex ciuilis in foro Ecclesiastico.*

CASVS CLVII.

Attentata à clerico lite pendente super remissione ad iudicem Ecclesiasticum, nõ debent restitui ab eodẽ iudice laico, sed eorum cognitio simul cum causa principali ad Ecclesiasticum sunt remittenda.

SVMMARIA.

1 *Attentans lite pendente quot dicatur offendere.*
2 *Attentata reuocantur solo officio iudicis.*
3 *Iudicium attentatorum est magis priuilegiatum, quàm iudicium spolij.*
4 *Tertius non impedit restitutionem attentatorum.*
5 *Attentata non fiunt lite nulliter pendente.*
6 *Attentatum post appellationem nulliter interpositam, non est reuocandum.*
7 *Iurisdictio non deuoluitur per appellationem nulliter interpositam.*
8 *Citatio clerici per iudicem laicum est nulla ipso iure.*
9 *Citationis validæ requisita sunt sex.*
10 *Citatio nulla non perpetuat iurisdictionem.*
11 *Citatio nulla ex defectu iurisdictionis nihil operatur.*
12 *Citatus ab incompetenti, nisi opponat declinatoriã sub certa forma, potest procedi per iudicem citantem.*
13 *Iudex quando non possit ad vlteriora procedere.*
14 *Iudicis persona in primis est legitimanda in iudicio.*
15 *Attentatorũ iudicium neque contra laicum, neque cõtra clericum procedit opposita declinatoria fori.*
16 *Iudex secularis respectu clerici habetur vt priuatus.*
17 *Tertius quando impediat restitutionem attentatorũ.*

CVm attentans † aliquid lite pendente dicatur of- 1
fendere ius, iudicem, & partem, vt notatur *in cap. cordi, de appellat.* Rota *decis. 5. num. 2. de restitut. spoliat. in nouis.* Ideo clericus citatus coram iudice seculari, si opposita exceptione declinatoria, tractaretur de remissione causæ ad Ecclesiasticum, & interim pendẽte remissione aliquid attentauerit, & sic illius iurisdictionem offenderit, videntur eadem attentata per eundem iudicem reuocanda, non obstante, quod contigerit causam principalem remitti, & hanc opinionem tenet Guiglielm. de Benedict. *in cap. Raynutius, in ver. & vxorem, in 2. num. 141.* quia attentata † debent re- 2
uocari solo officio iudicis gloss. *in cap. cupientes, in ver. gratia. de elect. lib. 6.* glo. fin. *in c. non solum. de appl.* Bal. *in l. appellatione, n. 4. C. de appellat.* & nullo iuris ordine
seruato, quia hoc iudicium est magis † priuilegiatum, 3
quàm simplex iudicium spolij, Rota *decis. 2. in princip. versi. secus quando petitur restitutio. de restit. spoliat. in nouis,* Dec. *in consi. 200. ante num. 2. versic. & quod plus est.* Nec videtur propter præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ, posse impediri prędictam attentatorum restitutionem per iudicem secularem faciendam, quia tertius † non impedit restitutionem attentatorum, Rota *decis. 3. n. 1. vers. quam quidem, de restitut. spoliat. in nouis, c. veniens, in 2. vbi omnes Doctores de testib. c. super eo, de offic. de legat. l. à sententia, & ibi* Immol. *ff. de appellat.*

appell. Bar. & Doctores *in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudi. & in l. penul. & ibi* Bald. *ff. de peti. heredi.* Interest enim publici, vt attentata restituantur, & si tertius propter quodlibet suum interesse impediret hanc restitutionem, vtilitas priuata præferretur publicæ, ipsaque delicta remanerent impunita, atque præstaretur occasio se confouendi in delicto, & intrusione, Capyc. *decis.* 176. *n.* 34.

Sed hæc doctrina Guglielmi de Benedicto iure non fundatur; Itaque à nobis addita pro confirmatione illius sententiæ ad aliam intelligentiam trahenda sunt. Et in primis scire oportet, iure diffinitum esse, communi certiorum Doctorum opinione,
5 lite † nulliter pendente, attentata non causari, Afflict. *decis.* 360. & latius probat Francisc. Herculan. *in tract. de attentatis, cap.* 31. *num.* 77. *& num.* 137. atque Lancellot. *in tract. de attentatis cap. 4. de attentatis lite pendente.*
6 Vnde si quid est attentatum † post appellationem nulliter interpositam, etiam quod sit inhibitum, non est reuocandum, Franch. *in c. dilectus. num.* 10. *de appellat.* Bellameta *in decis.* 239. quia si nulliter appellatur,
7 iurisdictio † non deuoluitur, & vbi nulliter inhibetur, non operatur appellatio reuocationem attentatorum, Bellam. *ibid.* Rota *decis.* 45. *de appellat. in nouis, & decis.* 43 *&* 54 *eodem tit.* & latius probant Vital. *in tract. de clausul. in clausul. nihil innouari lite pendente.* Vantius *in tract. de nullit. in tit. quando, & intra quæ tempora, num.* 48. Manfred. *in conclus.* 75.

Cum igitur clericus coram iudice laico citatur, non potest effici contumax, quia non tenetur comparere,
8 vt scripsi supra *casu* 102. & sic citatio † est ipso iure nulla; ergo clericus citatus, aliquid attentans, non dicitur offendere illius iudicis iurisdictionem. Vnde sicut non comparens non potest mulctari ab eodem in expensis, ita aliquid faciens, non potest dici attentare, ad effectum illum iudicem offendendi. Ad validita-
9 tem † citationis, inter sex requisita, quæ ponit Guido Pap. *decis.* 488. præcipuum est, quod à competenti iudice emanauerit, & sicut citatio nulla non inducit litis pendentiam, *clem. si. vt lite penden.* Dec. *in cons.* 460. *n.* 28. Vant. *in d. tit. quando, & intra quæ tempora.* Ita non
10 † perpetuat iurisdictionem, Archidiacon. *in c. non ita. in prin. 2. quæst.* 6. Paul. de Castro *in l. 1. ff. de feriis*, & dicit Bal. *in authent. offeratur, col. 4. C. de lit. contest.* quan-
11 do citatio † est nulla ex defectu iurisdictionis, nihil omnino operatur, vnde non interrumpit præscriptionem, siue procedentem de iure communi, *l. si pater. C. ne de statu defunct.* siue de iure statutorum, Gomes. *super regula Cancell. de annali possessore, in quæst.* 45.

12 Confirmatur, quia etiam laicus, † qui secularis iudicis potest iurisdictionem prorogare, si à non suo iudice citatus compareret, opponendo declinatoriam, his verbis, quod non intendit comparere coram eo, nisi, & quatenus est iudex; aliter enim, si non opponerentur dicta verba, iudex posset procedere contra illum, tanquam contra contumacem, Aretin. *in l. si ita scriptum. de leg.* 1. *& ibi* Alex. *& in l. non solum. §. morte, ff. de noui operis nunciat.* Innocen. *in c. quidam consulebat. de re iudic. & in c. Romana. de elect.* Bald. *in l. 2. C. vbi de crimi. al. vel cohortal.* quo casu iudex † nō potest am-
13 plius ad vlteriora procedere. Anton. de Butr. *in c. super literis, col.* 13. & ibi Immol. *col. 6. de rescript.* Castrens. & Ias. *in l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ier.* Marsil. *in l. si quando quæstio, n.* 82. *& seq. ff. de quæstionib.* Gabriel. *in com. conclus. in tit. de exceptionib. conclus. 1. n.* 3. Vant. *in tract. de nullit. in tit. quib. modis sentent. nullitas repararet. n.* 8. Et nisi constet de substantia iurisdictionis, neque de libelli ineptitudine potest pronuntiari, Bald. *in cap. 1. num. 5. de controuers. inter vasall. & Episcop.* nemo etiam cautionem, aut satisdationem obtinere potest, aut alium actum iudiciarium, vel iudicium respicientem exercere, aut facere cogi potest, & hoc satis clarè probatur ex omnibus constitutionibus Pontificiis, & Imperialibus, *in ff. & C. atque in Decret. & lib. in 6. & in Clemen.* ante omnia enim quæ iudicium respiciunt, & quæ in iudiciis fieri solent, explicarunt iudicis † personam 14
inprimis esse legitimandam, & sic contra laicum non procedit iudicium † attentatorum factorum penden- 15
te remissione ad suum proprium iudicem, tanto minus procedit in clericum, qui iudicis laici iurisdictionem prorogare non potest, & in quem, etiam sine oppositionis declinatoria, non posset procedere tanquam in contumacem. Iudex † secularis respectu cle- 16
rici habetur, vt priuatus; ergo facta per clericum post eius citationem, attentata dici non possunt, lite pendente. Ex quo infertur, quod neque eius officium censeatur offensum. Et illa opinio, quod tertius † non 17
impediat restitutionem attentatorum, non procedit, quando notoriè constat de iure ipsius tertij, quod excluderet intentionem illius contra quem attentatum est. Ita fuit decisum in Rota sub die 15. Iunij, 1588. dum eram in vrbe coram Reuerendiss. Mantica nunc propter sua merita promoto ad Cardinalatum. Et hic notoriè constat de iure Ecclesiæ, cuius iurisdictioni clericus renuntiare non potest, ideo Episcopus posset iudici laico inhibere. Quare attentata non sunt, neque ab eodem seculari iudice reuocanda.

CASVS CLVIII.

Laicum operarium Ecclesiæ, coram iudice Ecclesiastico teneri reddere rationem suæ administrationis.

SVMMARIA.

1 *Rectores hospitalium fundatorum cum auctoritate Episcopi sunt de iurisdictione Ecclesiæ.*
2 *Operarius Ecclesiæ non debet fieri laicus.*
3 *Operariorum cura quæ sit.*
4 *Operariorum officium non potest committi laico citra auctoritatem Apostolicam.*
5 *Laici sunt prohibiti administrare res ecclesiæ etiam in temporalibus.*
6 *Operarij Ecclesiarum non solum deputantur in fabrica, sed etiam in spiritualibus.*
7 *Operarius habet locū in choro cum cæteris Canonicis.*
8 *Operarius etiam in fabrica Ecclesiæ non debet deputari laicus.*
9 *Laici prohibentur administrare tēporalia Ecclesiarum.*
10 *Laicos posse fieri operarios Ecclesiæ in temporalibus quæ teneant, & quomodo intelligatur opinio.*
11 *Laicus operarius Ecclesiæ stante consuetudine, semper est conueniendus coram iudice Ecclesiastico.*

EX dictis supra *in cas.* 113. *art.* 3. clarè apparet, Recto- res † hospitalium fundatorum cū auctoritate Epi- 1
scopi esse de foro Ecclesiæ; quia idem iudicatur de huiusmodi hospitalibus, & eorum Rectoribus, ac de Ecclesiis, & earum Rectoribus. Ex quibus idem concludendum est nūc de operario ecclesiæ. Primo, quia regulariter † laicus fieri non debet, generalis enim 2
administrator bonorum Ecclesiæ esse non debet, Innoc. *in c. edocere, de re iudic.* & est text. expressus *in c. indicatum, dist.* 89. cuius verba decidunt hunc casum.

[Indi-

[Indicatum est nobis, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonij commiseritis, qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent, habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ non suppositæ curationi postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos, Ecclesiæ vestræ rusticos causam examinate subtilius, & quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta, reddere compellantur. De cætero verò cauendum à fraternitate vestra, ne secularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus res Ecclesiæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis, in quibus si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis, emendare, quod illicitè gestum fuerit, valeatis, quo videlicet, apud vos habitus sui officium magis conuenienter administrent, quam accusent.]

Hic igitur textus decidit omnnes articulos, qui occurrete possunt super hoc casu, & primò, quod laicus operarius Ecclesiæ fieri non possit, probatur *in versic. de cætero vers cauendum*, per quem text. ita tenet An-
3 ton. de Butr. *in c. decernimus, de iudic.* quia operarij † cura est colligere obuentiones spirituales, & quia habet officium in Ecclesia, & distribuit redditus ad libitum pro fabrica Ecclesiæ, & idem tenet Archid. *in c. in noua per illum text. 16. quæst. 7.* Innocent. *in c. 2. de ætate, & qualit.* & Abbas, qui in operario contrariam sectatus est sententiam, *in d. c. decernimus, num. 11. versi. de officio*, dicit, quod si sit deputatus ad illud officium, & habere quodammodo præeminentiam, & potestatem percipiendi, atque distribuendi redditus inter cleri-
4 cos, vt fit in Tuscia, credit quod tale officium non possit concedi laico, citra auctoritatem Apostolicam. Pro confirmatione huius articuli facit, quod genera-
5 liter laici † sunt prohibiti administrare res Ecclesiæ, etiamsi in temporalibus, vt per Innocent. *in d. c. 2.* Hostiens. & Io. Andr. *in c. vnic. de iudic.* Speculat. *in tit. de œconomo, versic. item quod est laicus*, & post alios, quos allegat, idem firmat Gregor. Lopez *in l. 61. gloss. 2. tit. 5. part. 1.* & de communi opinione attestatur Dec. *in d. c. decernimus. num. 92.*

Et licet Abb. *in d. c. decernimus, num. 10. versi. hæc mihi ex toto non placent*, velit contrariam opinionem esse veram, quando laicus duntaxat deputaretur in administratione rerum temporalium, puta in fabrica Ecclesiæ construenda, absque iurisdictione, & præeminentia in spiritualibus. Imo magis honestum est secundum eum, vt sit laicus, aliquando enim magis instructus est in negotiis, ideo Bald. & Felyn. ibidem dicunt vbi clericus non reperiretur idoneus, tunc laico committi posse, atque Decius *ibid. num. 101. & seq.* sequitur opinionem Abbatis, quia operarij officium circa Ecclesiæ fabricam versatur, quæ in ædificando consistit, *c. de fabrica, de consecrat. dist. 1. cap. de his, de Eccles. ædificand.* & talis fabrica ab ornamentis Ecclesiæ distinguitur, *c. fin. & ibi Abbas, de testament.* quamobrem nihil videtur obstare, quin laicus, Ecclesiæ operarius deputari possit.

Nihilominus hæc opinio in duobus errat. Primò, quia, vt communiter videmus in omnibus ciuitatibus in quibus pessima hæc viget consuetudo depu-
6 tandi in Ecclesiis laicos operarios, † non solum in fabricis, sed etiam in ornamentis Ecclesiæ, Ecclesiarumque, atque etiam Altaris describunt nomen operare: ex quo apparet, non deputari tantum ad fabricam, sed ad ea, quæ spiritualia sunt: Imo operarius exigit obuentiones Ecclesiasticas, easque distribuit Ecclesiasticis, in quibus omnibus operarij consistit officium.
Item sedet in choro, † atque habet cum cæteris Cano- 7
nicis dignitatem, quod laico conuenire nullo modo potest, & quod pessimum est, aliquando tantum non distribuunt fratribus pecuniæ quantitatem, quæ ad viuendum sufficiat, vt fame pereant, sicut audio fieri Pisis, fratribus conuentualibus Ecclesiæ Sancti Francisci. Secundo hæc opinio, quatenus operarius † deputa- 8
retur solum in fabrica, & sic in temporalibus, est contra textum *in d. c. indicatum, in versi. curam vestri patrimonij commiseritis, qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, &c.* qui textus de rebus temporalibus loquitur, & ita litera cantat, atque sic communiter intelligitur, laici † enim prohibentur administra- 9
re Ecclesiasticorum temporalia, solum ob controuersiam iurisdictionis, & vt facilius Ecclesiæ bonorum administratores corā iudice Ecclesiastico conueniantur.

Secundus articulus est: Præsupposito secundum alteram opinionem, quod laicus † possit in illis solum 10
temporalibus Ecclesiasticis rebus fieri operarius, vt firmarunt Abb. & Dec. *in d. c. decernimus*, quod potest intelligi saltem in illis locis, in quibus adest consuetudo, ea scriptis per Calderin. *in consil. 1. sub ti. de consuetudine.* & eius dicta intelligerem quando clericus non reperiretur idoneus, ea scriptis Baldi, & Felyn. *in d. c. decernimus*, cum etiam stante consuetudine deputandi laicum, clericus non excluditur, quin possit fieri operarius Ecclesiæ, vt probat Calderin. *ibidem.* Siue secundum opinionem nostram, quod laicus Ecclesiæ operarius fieri possit, ex dispensatione Papæ, vt etiam dicit Abb. *in d. c. decernimus, num. 11.*

Dicendum est laicum † operarium Ecclesiæ sem- 11
per conueniendum esse coram iudice Ecclesiastico pro reddendis rationibus, ita expressè dicit textus *in d. c. indicatū, in versic. quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit &c.* & probant Abb. *in d. c. decernimus, n. 9. versic. sed specialis administratio quarundam rerū committi potest, ita vt superiori administratio respōdeat*, Speculat. *in tit. de œconomo, versic. item quod nō vult Episcopo, vel Capitulo reddere rationem*, Matthæus Boys *in additionib. ad Stephan. Aufrer. in tract. de potestate secul. in Ecclesiastic. in reg. 4. super fallent. 33.* allegat Roman. *in sing. 353. incip. laicus possit esse rector*, Ripa *in d. c. decernimus, nu. 66. in versic. & ego pondero.* mouetur per text. *in clem. quia contingit, de religios. domib. in versic. eos teneri conuertere redditus in vsus pauperum, & reddere rationem episcopo.* & conferunt pro hoc probando allegata à nobis *in d. casu 113. artic. 3.*

CASVS CLIX.

Clericus immissus in possessionem ex primo decreto iudicis secularis, cum clausula, *saluo iure*, non potest postea ab eodem iudice priuari possessione sua.

SVMMARIA.

1 *Possessio data, quando debet reuocari.*
2 *Clericus immissus in possessionem per laicum, an possit ab eodem remoueri.*
3 *Iudex laicus an sit competens super possessoriis spiritualium, & temporalium.*

4 *Clericus*

Digitized by Google

4 *Clericus potest reconueniri coram iudice laico.*
5 *Clausula, saluo iure, facit continuari idem iudicium.*
6 *Clericus immissus in possessionem vigore actionis realis verè possidet.*
7 *Possessor vigore statuti est verus possessor.*
8 *Possessor ex secundo decreto dicitur verus possessor.*
9 *Dominium transfertur ob possessionem datam ex causa noxali.*
10 *Clericus immissus in possessionem debet conueniri coram ecclesiastico super renouatione possessionis.*
11 *Possessio data ob actionem realem, de iure canonico, solum post annum facit possessorem.*
12 *Possessione data à iudice seculari attenditur ius ciuile.*
13 *Clericus possessor à iudice seculari debet conueniri coram ecclesiastico.*
14 *Clerico immisso in possessionem finitum est iudicis officium.*
15 *Decretum de immittendo in possessionem an sit diffinitiuum vel interlocutorium.*
16 *Sententia interlocutoria mandata executioni non potest reuocari.*
17 *Appellatio non permittitur in possessoriis quoad effectum suspensiuum, secus quoad deuolutiuum.*
18 *Bartol.* in l.2.ff.de appellat.recipiend. *est communiter reprobatus.*
19 *Appellatio non permittitur à possessione data vigore l.* fi.C.de edicto diui Adriani toll.
20 *Etiam de iure canonico.*
21 *Iudicis officium est finitum per possessionem adeptam.*
22 *Clausula,* saluo iure, *semper censetur inesse.*
23 *Et solet apponi à iudicibus ad obturandum ora loquentium.*
24 *Possessio sola non facit aliquem esse subditum.*
25 *Citari debet possessor cùm tractatur de auferendo possessionem.*
26 *In possessione conseruandus est etiam prado.*
27 *Spoliatus à iudice sine causa cognitione est restituendus.*
28 *Clericus non potest citari à iudice laico immittente illum in possessionem.*
29 *Iudex ecclesiasticus succedens in locum laici iudicis debet procedere cum illis qualitatibus, cum quibus procedebat iudex laicus.*
30 *Possessor vigore actionis personalis non est verus possessor.*
31 *Sed solum detentator.*
32 *Iudex secularis quando reuocet possessionem datam clerico.*

SI quis immissus fuit in possessionem auctoritate
iudicis, & postea compareat contradictor directo
contra ipsam immissionem, petens ipsam reuocari, atque annullari pro suo interesse, allegans aliquam iustã
causam, puta, quia non fuit citatus, vel similem, debet
1 dicta † immissio reuocari, vt voluit Alberic. *in l.fi.n.
13.vers.primo casu, C.de edicto diui Adr.toll.* & *ibi* Zaccard.*n.41.* Mantica in *lectura 1.nu.176.*& prior eis Anchar.*in conf.292.videtur.* Menoch.*de adipiscend.possess.
remed.4.n.677.*& ab eodem iudice qui grauauit debet
reuocari, Bald.*in d.l.fi.nu.5.* Ferrett.*in conf.30.nu.2.&
conf.27.n.7.& n.10.*Roman.*in conf.158.n.0.*&ibi Mendosius plurimos allegat. Hinc dubitatum est, quid si
2 clericus † immissus fuerit in possessionem ex causa fideicommissi, auctoritate iudicis secularis, an comparente eo, qui interesse habet, atque instante reuocari ipsam immissionem, possit ab eodem iudice seculari
contra clericum reuocari.

Peregrin.*in tract.de fideicommiss.in,artic.48.n.63.*sensit ab eodem iudice posse reuocari, motus, quia in possessoriis † nedum spiritualium, sed etiam temporaliũ, 3
iudex laicus est competens, vti ibi per eum *n.63.* Item
quia mittere in possessionem rerum temporaliũ nullo modo spectat ad iudicem ecclesiasticum, quia in illis nullam habet iurisdictionem, pro quo allegat *l.à
diuo Pio,§.1.ff.de re iudic.* Innoc.*in c.significasti, de offic.
deleg.* Spec.*in tit.de secundo decreto,§.restat.n.2.*& hanc
opinionem dicit tenere Bald. *in d.l.fi.n.45.* vbi præcisè loquitur in clerico possidente, addens rationem,
quia hereditas temporalis, & litis natura trahit ad se
ecclesiasticum. Tanto magis, quia † clericus comparens coram iudice seculari potest reconueniri coram 4
eodem iudice, *c.dispendia,§.rei,de rescript.li.6.c.1.& ibi not.de mutuis petit.* Bart.*in auth. & consequenter, C.
de sentent.& interlocut.om.iudic.* Et per clausulam super d.immissione appositam, *saluo iure,* † pars, quę petit reuocari possessionem, dicitur id petere in eadem 5
instantia, pro quo allegatur Angel.*in d.l.fi.col.penult,*
ergo quasi per viam reconuentionis potuit ab eodem
iudice reuocari.

Sed hæc opinio iure non subsistit, pro cuius veritatis dilucidatione explico duos articulos.

Primus articulus est: In casibus, in quibus clericus
immissus † in possessionem verè possidet, vt si vigore 6
actionis realis. Spec. *in tit.de primo & secundo decre.in
§.iam de effectu,vers.quæ est ratio.*Ias.*in l.4.§.fi.colum.5.
vers.secunda conclusio,ff.de dam.infect.* Alex.*in l.si finita,§.Iulianus,vbi etiam de hypothecaria,ff.de dam.infect.*
Item si extaret statutum, † vt immissus in possessio- 7
nem lucraretur fructus, quia tunc efficeretur verus
possessor: aut si iudex vellet facere immissum ex aliqua
causa verum possessorem, prout vtrumq; casum probat Negusant.*de pignorib.in secundo membro tertia partis principalis,n.6.& seq.* Aut si † immitteretur in pos- 8
sessionem ex secundo decreto: quia tunc efficeretur
verus possessor, & incipit præscribere dominium, Bartol.*in d.l.si finita,§.Iulianus,in prima col.ff.de damn.infect.* Bal.*in l.in possessione,C.de bon.auctorit.iudic.possid.*
aut si immitteretur in possessionem † ex causa noxa- 9
li, quia tunc transferretur etiam dominium, vt probant Iacob. de Bel. & Guido de Suzar. *in tract.de primo & secundo decreto.* atque Guido Pap. *in eodem tractatu.*

Tunc clericus immissus † super reuocatione posses- 10
sionis debet cõueniri coram iudice ecclesiastico: nam
licet de iure canonico missus in possessionem ob actionem † realem non sit verus possessor, nisi post 11
cursum anni, *cap.fin.de eo qui mitt.in possess.caus.rei seruand.c.pastoralis,de offi.ordin.*&not.*in c.contingit,de dolo & contumac.* tamen, quia immissus est à iudice seculari, attenditur † ius ciuile in foro suo, quo dicitur ve- 12
rè possidere, ex regula *l.si quis emptionis,§.penult.& ibi not. C.de præscriptionib.30.annorum.* cuius decreti &
iuris vigore clericus adeptus corporalem, dicitur verè
possidere.

Sed clericum possessorem † conueniendum esse co- 13
ram iudice ecclesiastico, dixere Zuccardus *in l.fi.num.
263.C.de edicto diui Adr.tol.ibi; sed si clericus possedisset,
ita quod debuisset citari, tunc crederem, quod ad eundem
iudicem non fuisset mittendus,&c.& n.269.* dicit, si possessor esset clericus, vel alia persona priuilegiata respectu fori, ille non esset amouendus de possessione,
nisi conueniatur coram suo iudice, Petrus de Ancharano *in c.significasti,in 4.q.de foro compet.*distinguit: An
clericus possideat, & ita sit reus & non est vlterius co-

ram iudice laico conueniendus:aut non possidet,& sic
erit actor,& debet coram illo comparere; eandem o-
penionem sequitur Barbatia *in additionib. ad* Bal.*in d.*
l.fi.in add. qua incip.tene menti quod eleganter dicit Pe-
trus.est sub n.7.Alex.*in conf.*103.*vol.*5.dicit esse adeun-
dum ad iudicem ecclesiasticum,quia clericus immissus
in possessionem,naturaliter futurus est reus.

Huius conclusionis potest maxima ratio assignari;
14 clerico † enim immisso in possessionem ex decreto
iudicis, finitum est eius officium. Nam siue dicamus
15 decretum † de immittendo in possessionem esse diffi-
nitiuam sententiam,vt volebat Azo,quem refert Bar-
tol.*in l.quod iussit,n.9.in princ.& n.10.ff.de re iudic.* si-
ue dicamus esse interlocutoriam, vt voluit ibid. Bart.
finitum est eius officium, quia circa hanc immissionē
in possessionem vigore actionis, imploratum est offi-
cium iudicis mercenarium, quod deseruit actioni in-
tentatæ, ideo non potest vlterius reuocare, Capyc. *in*
*decis.*51.*n.*3.*& seq.* & Ias.*in d.l.quod iussit,nu.*32. probat
16 ex Bartolo,quando sententia † interlocutoria manda-
ta est executioni,facto hominis,& sic est quæsitum ius
parti, tunc non potest vlterius per eundem iudicem
reuocari.

Ex quo infertur non esse veram opinionem Angeli
in d.l.fi.nu.6.vers.sed ego dico, C.*de edicto diui Adr.toll.*
vbi quod in eadem instantia contradictor poterit pe-
tere reuocari dictam immissionem. Non enim est ea-
dem instantia, cùm finitum sit iudicis officium. Pro-
17 batur etiam, quia in possessoriis † non licet appellare
quoad effectum suspensiuum executionis, sed quoad
effectum deuolutiuum iurisdictionis, secundum ma-
gis communem opinionem,vt voluit Bart.*in l.2.n.9.*
*ff.de appellat.recip.*dum scribit,lata sententia in posses-
sorio, atque appellatione interposita, faciendam esse
executionem sententiæ, deinde iudicem ad quem co-
gnoscere debere de iustitia vel iniustitia,Corn.*in con-*
*sil.*10.*n.*1.*vol.*4. Afflict.*decis.*209. Guido Pap. *decis.*37.
plurimos congerit Menoch.*in tract.de recuperand.pos-*
sess.remedio 9.*nu.*421.quam sententiam refert Achilles
Personalis *in tract.de adipiscenda possess.n.*331. qui tamē
plurimos allegat indistinctè tenentes,appellationem
non dari fauore testamenti,& vltimę voluntatis,quod
interest Reipublicæ valere, atque effectum sortiri, &
post plures enumeratos adducit Roland. à Valle *in*
18 *cons.*77.*n.*15.*& seq. vol.*2. dicentem Bartolum † *in d.l.*
2.*ff.de appell.recip.*contrarium tenentem esse commu-
niter reprobatum. Si igitur vel nullo modo appella-
tur, vel solum quoad effectum deuolutiuum, finita est
illa instantia, cuius Angeli ratione mouebatur Pere-
grin.in loco supra citato.

Et in terminis eiusdem Peregrin. quod ab immis-
19 sione † in possessionem vigore *d.l.fi.* C.*de edicto diui*
Adrian.tollen. non liceat appellare, passim receptum
est à scribentibus, vt post glossam ibi *in verb. missus.*
tenent Bart.Bald.Paulus de Castro,Salycet. Alex. Ias.
Dec.Curt.iun. Sebastian. Sapia, quos Zoccard. refert
ibi.*num.*389. Tiraquell.*in tract.at. Le mort saisit le vif,*
*parte sexta,declaration.*2.*numero secundo.* Guido Pap.
*decis.*132.*numero nono.* Berous *quastion.*44. Couarru-
uias *in libro practic.quastion.cap.*23. *numer.*8.*vers.tertia*
conclusio. Caccheran.*in decis.Pedemontan.*25.*numero* 9.
Menoch.*in tract.de recuperand.possess.remedio* 4.*numer.*
826. & mouentur omnes per *l.quisquis,* C.*quorum ap-*
*pellat.non recip.*atque *l.final.ff.de appellat.recip.*vbi vo-
luntas testatoris celerem executionem requirit, cuius
locus non esset, si daretur appellatio. Hæc conclusio
procedit etiam de iure canonico, quia *d.l.quisquis* † in 20
eo reperitur canonizata,& relata in *c.fin.§.si quis,*2.*qu.*
6. prout tenet Berous *in d.quast.*44. *num.*3. & Petrus
Benintend. *in decis.*79.*nu.*7.*in fi.* quam conclusionem
præfati Doctores indistinctè affirmant, non distin-
guentes de effectu suspensiuo executionis,aut deuolu-
tiuo iurisdictionis. Ex quo licet intelligere clarius,iu-
dicis officium † esse finitum per decretum de immit- 21
tendo,atque ipsam possessionem adeptam, neque esse
eandem instantiam quando petitur reuocatio ade-
ptæ possessionis, quia coram eodem iudice pe-
ti non potest, ergo non dicetur conueniri clericus
coram eodem iudice seculari, tanquam per viam re-
conuentionis, quia ab alio iudice reuocatio petenda
est.

Neque obstat clausula, *saluo iure,* † à iudice immit- 22
tente,in decreto posita,quia illa semper inesse intelli-
gitur,*l.*2.*§.si quis à Principe,& §.merito.ff.ne quid in lo-*
*co publico.*glossa *final.in c.*1.*vt lite pendente.* glossa *in l.*
final. C.*si contra ius vel vtilit.pub.& ibi* Bart. *& cateri.*
Et expressio eius,quod tacitè inest,nihil operatur, *l.e-*
ius qui in prouincia.ff.si cert.pet. & dicit Afflict.*in decis.*
33.*nu.*8.quod clausula,† *saluo iure,*solet apponi à iudi- 23
cibus ad obturandum ora loquentium. Et quatenus
aliquid operari deberet,non est intelligenda saluo iu-
re partis exercēdo coram eodem iudice, quia finitum
est eius officium per immissionem, vt dixi, sed exer-
cendo coram iudice competenti,& quia sola possessio
† non facit aliquem subditum, *l.libertus, §.sola. ff.ad* 24
*municipal.l.cùm neque,*C.*de incol.lib.*10. cum aliis per
Riminald.iun.*in cons.*353.*n.*173.*vol.*4. ergo clericus vi-
gore possessionis adeptæ auctoritate iudicis secularis,
non est coram eodem conueniendus,sed coram iudice
suo,ex regula *c.si quis contra clericum, cum similibus, de*
foro compet. Imò cùm tractetur de auferendo possessio-
nem ab immisso clerico,is debet citari, † vt post Bar- 25
tol.Bald.Salyc.&.alios quos refert probat Menoch.*in*
*d.*4.*remedio adipiscenda,n.*447. subdens neminem es-
se qui dissentiat, possessorem etiam iniustum non esse
remouendum de sua possessione de facto, *c. licet epi-*
*scopus,de prabend.li.*6. Vnde dicimus,quod etiam præ-
do † conseruandus est in possessione,in qua reperitur, 26
& spoliatus restituendus est,*l.si quis ad se fundum,*C.*ad*
l.Iul.de vi,l.colonus, & l.cùm fundus, ff.de vi & vi arm.
*c.in literis,de restitut.spoliat.*imò prædo spoliatus † à iu- 27
dice sine causæ cognitione dicitur verè spoliatus, est-
que restituendus, glossa *in c.summa,*3.*quast.*9. Bartol.
& omnes *in l.iustè possidet, ff.de acquir.possess.* Bald. *in*
*cons.*147.*& cons.*149.*vol.*3. Oldrad.*in cons.*227.*colum.*1.
Butr.*in cons.*62.*col.*1. Socin.*in cons.*12.*col.*2.*ad fin.vol.*1.
Dec.*in cons.*125.*col.fi.& cons.*200.*col.*1.*& in l.factum à*
*iudice.ff.de reg.iur.*Dec.*in responso* 23.*n.*99.*vol.*1.*& re-*
sponso 41.*num.*43.*vol.*3.sed clericus citandus est coram
suo iudice,nec sufficit per generale proclama, vt scri-
psi supra *in casu* 37.ergo neque à iudice † immittente, 28
cuius officium finitum est, neque ab alio seculari in
noua instantia, à possessione adepta remouendus est,
sed à suo duntaxat ecclesiastico iudice, sicut in simili
scripsi *in casu* 104. de clerico depositario laicorum, fa-
cto auctoritate iudicis laici, qui in casu restitutionis
non potest ab eodem seculari iudice condemnari, sed
ab ecclesiastico tantùm, idem scripsi *in casu* 124.de cle-
rico sequestro.

Neque ex mutatione iurisdictionis fieri iniuria par-
ti petenti reuocationem immissionis; quia omnia
iura sua eodem modò poterit exercere coram iu-

dice

Digitized by Google

dice ecclesiastico, quo poterat coram seculari: si enim
29 iudex Ecclesiasticus † succedit, seu intrat in locum iudicis secularis, debet procedere cum illis qualitatibus, cum quibus procedebat iudex secularis, vt per Bald. *in l. fi. C. si mancip. ita fuer. alienat.* dicentem, quod quando vnus iudex intrat in locum alterius, seu succedit, receditur à persona, sed non à modo procedendi, & Io. Andr. *In regula contra eum, in mercurialib.* dicit, si episcopus succedit in locum fratrum in electione alicuius, debet eligere de illis, de quibus eligere debebant fratres, in quorum locum successit episcopus; quorum dicta sequitur Io. de Amicis *in cons. 94. n. 6.*

Minus obstant allegata per Peregrin. quod iudex laicus cognoscit super quolibet possessorio, etiam spiritualium: hæc enim opinio est falsa, prout supra probauimus *in casu* 38. vbi videndum est.

Secundus articulus est: Clericus immissus in possessionem auctoritate iudicis secularis, in casibus in qui-
30 bus non possidet, † vt quando immittitur vigore actionis personalis, prout scribunt Iacob. de Bellouis. & Guido de Suzaria *in tract. de primo & secundo decreto. n. 20.* & Guido Pap. *in tract. de primo decreto, n. 19.* & est communis opinio, de qua attestatur, & pro ea multa cumulat, Syntagma comm. opin. *in tomo 2. loco 6. c. 7.* vt est immissio, quæ fit ex causa damni infecti; item ventris nomine; item pro executione sententiæ, & rei iudicatæ, de quibus per Neguf. *in tract. de pignorib. in secunda membro tertia partis principalis, n. 6.* in quibus so-
31 lummodo detentator † fit, & cùm non possideat, neque expellitur antiquus dominus possessor, sed ipse immissus debet in possessione stare vti custos & detentator *l. si finita, §. si quis ante, & ibi not. ff. de dam. infect.* & latè per Canonistas *in d. c. contingit, de dolo & contum.*
32 In his casibus, quia non est finitum † officium iudicis immittentis, sed solum fit ista immissio, vt reus tædio affectus compareat ad respondendum, & poterit comparere, reficiendo expensas, atque cauendo de iudicio sisti, *auth. ei qui, & ibi per omnes scribentes, C. de bonis auctor. iudic. possid.* Ideo constito de bono iure ipsius rei, poterit per eundem iudicem reuocari immissio ex doctrina Bartoli *in d. l. quod iussit.* quia hæc interlocutoria non transit in rem iudicatam, & in personal. b. immissio nunquam facit verum possessorem, etiam post annum, vt per Neguf. *ibid. n. 7.*

CASVS CLX.

Clericum actorem coram iudice seculari non teneri cauere, neque satisdare de reficiendis expẽsis in casu succumbentiæ.

SVMMARIA.

1 *Actor in principio litis quã cautionem præstare debet.*
2 *Cautiones præstandæ ante iudicium hodie non seruantur.*
3 *Clerici actores coram iudice seculari non tenentur præstare cautionem iuxta formam* auth. generaliter.
4 *Clerici non possunt se obligare ad pœnam coram iudice laico.*
5 *Executio contra clericum debet fieri per iudicem ecclesiasticum.*
6 L. cum clericis, C. de episc. & cleric. *non habet locum in ecclesiasticis.*
7 *Clerici actores coram iudice laico non tenentur satisdare de expensis.*
8 *Fideiussori filiusfamilias subuenitur Macedoniano.*
9 *Fideiussores clerici de soluendis expensis coram laico non tenentur.*

SEcundum communes regulas antiqui iuris, actor, priusquam † libellus reo exhiberetur, tenebatur 1
præstare cautionem, primo quod vsque ad finem litem prosequetur; item quod in casu succumbentiæ, pro expensis, decimam partem litis exolueret, iuxta terminos *auth. generaliter, C. de episc. & cleric.* sed hoc hodie de communi vsu & stylo curiarum non obseruatur, vt attestantur Bart. & Bald. *in d. auth. generaliter.* & addentes ibi ad vtrumque alios congerunt. Eandem sententiam firmauere gloss. Angel. & cæteri *in §. sed hodie, Institut. de satisdat.* Et quod vsus nequa-
quam † seruet præstari huiusmodi cautiones, scribit 2
Spec. *in tit. de satisdationib. §. 1. in fin.* & ibi Io. Andr. *in additionib.* refert, Placentin. Azon. & alios asserentes suis temporibus nunquam vidisse tales cautiones præstari, qui stylus pro lege debet allegari, *clem. sæpe, §. & quia, de verb. signific. & ibi Canonistæ omnes,* Afflic. *in decis. 39. in fin. & decis. 135. & decis. 243.* & ibidem per addentes.

Sed quia Bart. *in d. auth. generaliter.* dicit, illius dispositionem obseruari in solo casu, quo actor alterius esset iurisdictionis, neque subditus iudicanti, ideo videndum est, an clerici actores cauere vel satisdare teneantur.

Primus articulus est: Clericos † actores coram iudi- 3
ce seculari non teneri cauere iuxta formam *d. auth. generaliter.* neque ex dispositione iuris communis, neque ex dispositione statuti, siue styli illius tribunalis, in
quo litem aggreditur, quia non possunt clerici † se o- 4
bligare ad pœnam coram iudice seculari, qui cùm in eos nullam habeat iurisdictionem, eius iudicio & foro nullo modo possunt se submittere, etiam voluntariè, & cum iuramento, *c. si diligenti, de foro compet.* Et quãdo vigore styli tribunalis, aut alterius laicalis dispositionis condemnaretur in expensis, (quorum dispositiones, si de clericis specialiter loquuntur, nullæ sunt, si verò generaliter, de clericis non intelliguntur, vt millies in prima centuria exarauimus) quis illius exe-
cutio † pertinet ad iudicem ecclesiasticum, Dec. *in cons.* 5
241. Roland. *in cons. 12. n. 38. vol. 2.* Grammat. *voto 18. n. 17.* & scripsi latius supra *in casu 102. col. fin.* iudex ecclesiasticus cognoscens ipsam cautionem esse nulliter interpositam, contra clericos executionem non faciet. Neque obstat tex. *in §. si quis autem pro pecuniaria, in*
auth. de sanctiss. episcop. & in l. † cum clericis, C. de episc. 6
& cleric. vbi Imperator eximit clericos ab onere satisdandi, sed iubet eosdem debere cauere sub hypotheca & obligatione bonorum, quia vt communiter habetur per omnes Canonistas *in c. ecclesia sancta Maria, per illum textum, de constit.* dictæ leges ciuiles specialiter de clericis loquentes nullius sunt firmitatis, tanquam à non habente potestatem conditæ, & ita in specie dixi supra *in casu...*

Secundus articulus est: Clericos † actores coram iu- 7
dice seculari non teneri satisdare de soluendis expensis, in casu succumbentiæ: nam cùm ipsi non possint se ad hoc obligare coram dicto iudice, & si contra facerent, obligatio sit nulla, *c. at si clerici, de iudic. & ibi per Doct.* tunc obligatio etiam fideiussorum non valeret, quæ accederet obligationi nullæ, & ita neque ciuilem, neque naturalem parerent, *l. iubemus, & authen. hoc ius porrectum, C. de sacrosanct. eccl. l. quemadmodum, C. de agric.*

& consit.libr.11. de quo per Bart. *in l.cùm lex,versi.nl.*
sed iuxta præfat.ff.de fideiussor. Grat.*in cons.15.nu.30.&*
seq. vol.1. Item quia cum principalis causa non subsi-
stit,nec ea quæ sequuntur locum habent, *l.cùm princi-*
8 *palis.ff.de reg.iur.* Ideo fideiussori † in contractu filii-
familias subuenitur exceptione Macedoniani , *l.sed si,*
*§.non solum.ff.ad Macedon.*quia si ipse teneretur,habe-
ret recursum ad filiumfamilias,qui ciuiliter & natura-
liter obligatur,licet exceptionem habeat,*l.1.& ibi not.*
*in vers.petitio,ff.ad Macedon.*Cùm igitur clerici ad hoc
nullo modo possint obligari , ergo neque fideiussores
9 † pro eis, qui accedere non possunt , nisi saltem natu-
ralem præsupponant obligationem,*l.fideiussor obliga-*
ri,§.fideiussor,ff.de fideiussorib.

CASVS CLXI.

Clericos posse opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,etiam post biennium elapsum perpetuo tempore.

SVMMARIA.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur post biennium.*
2 *Ecclesiastici an possint perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
3 *Ecclesia potest perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
4 *Ecclesia obligatur in quantum probatur mutuum fuisse versum in eius vtilitatem.*
5 *Et an hoc procedat in omnibus contractibus.*
6 *Ecclesia in quibus casibus obligetur,etiam si non sit versum in eius vtilitatem.*
7 *Creditor agens ad pecuniam contra ecclesiam quid probare debeat.*
8 *Exceptio non numeratæ pecuniæ infra quod tempus debet probari in aliis contractibus.*
9 *Minores semper possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
10 *Ecclesia est magis priuilegiata , quàm omnes minores.*
11 *Ecclesiastici in eorum patrimonialibus possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam post biennium.*
12 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ qui alij possint perpetuo opponere.*
13 *Monasterium tenetur ex debito vero,non chirographario.*
14 *Exceptio non num.pec.de æquitate canonica potest opponi omni tempore.*
15 *Leges laicorum non sunt seruandæ contra æquitatem canonicam.*
16 *Obligatus per chirographum non tenetur in foro conscientiæ soluere,nisi quantitatem veram.*
17 *Forum conscientiæ innititur veritati.*
18 *Creditor cui solutum est aliquid contentum in chirographo , quod verè non fuit solutum , tenetur illud restituere in foro conscientiæ.*
19 *Exceptio qualibet potest opponi perpetuo tempore.*
20 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quomodo variis temporibus fuerit introducta per Imperatores.*
21 *Dispositio noua non potest præiudicare ecclesiæ in iure quæsita super veteri.*
22 *Dispositio noua auferens competentiam clericis de iure communi est contra libertatem ecclesiæ.*
23 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ an possit renuntiari,& quid si cum iuramento.*

EXceptio † non numeratæ pecuniæ post biennium 1
opponi non potest,etiam assumpto onere proban-
di,quod pecunia numerata non fuerit, *l.si intra,l.asse-*
ueratio,l.in contractibus,C.de non num.pec.l.si non singu-
li,C.si cert.pet.§.plane, Instit.de liter.obligat.vers.sic fit,
vt hodie, dum quæri non potest, scriptura obligetur , nam
post biennium obligatus erit, licet re vera nihil receperit,
per quæ iura hanc opinionem secuti sunt Odofred.
Azo, Riccard.Oldrad. Iacob.Buttigar. Guido de Su-
zar. & Dynus, quos refert, & sequitur Alberic. *in l.si*
cautio,n.2.C.de non num.pec. addens quod eorum opi-
nionem vidit communiter obseruari:eandem opinio-
nem tenent Placentin. *in tract.de varietate actionum,*
titul.19.de literarum obligationib. Accursius,Baldus &
Salyc.*in d.l.si non singuli,C.si cert.pet.*Io.Fab.*in princip.*
Instit.de literarum obligat.n.6.vers.octauo quæritur. A-
retin.*in l.si stipulatus,§.Chrysogonus,nu.10.ff.de verb.o-*
blig. & in l.certi condictio, §.si nummos,col.fin.ff.si cert.
*pet.*Purpur.*in l.manifestè.n.21.ff.de iureiur.* Curt.iun.*in*
l.2 §.appellata, nu.7.ff si cert.pet. qui testatur hanc esse
communem opinionem,sic etiam attestatur Felyn. *in*
c.si cautio,n.60.de fide instrum. Marsil.*singular.463.* ex
quibus hanc opinionem probat Emanuel Costa,*in l.si*
ex cautione, n.9.C.de non num.pecunia.

Et præsupposita hac opinione tanquam vera de ri-
gore iuris ciuilis,quęrũt grauiores Doctores, an pro-
cedat in ecclesia & ecclesiasticis,† vt ipsi perpetuo tẽ- 2
pore non numeratæ pecuniæ exceptionem opponere
possint, & quod valeant æterno tempore illam oppo-
nere, fatentur Doctores per varias rationes , quas ex-
plicemus per duos articulos.

Primus articulus est : Ecclesia † potest *perpetuo* 3
tempore opponere exceptionem non numeratæ pe-
cuniæ. Ita firmarunt Hostiens.& Io.Andr.*in c.si.de so-*
lutionib. & ibi Immola *n.27.* qui alios refert.Anto.de
Butr. & Immola *in c.si cautio,de fide instrument.* Cyn.
Bald.& Salyc.*in auth.hoc ius porrectum,C.de sacros.eccl.*
Bald. *in l.2.§.fi.ff.si cert.pet.* Angel.*in cons.156.videtur*
*prima fronte,num.1.in fine.*Roman.*in consi.45. & in au-*
thent.similiter,in 7.priuilegio iudiciali,C.ad leg.Falcid.
Capella Tholosan.*in decis.408.* Addentes ad Dyn.*in*
regula,locupletari, de regul.iur.lib.6. Mouentur, quià
in tantum ecclesia † obligatur, in quantum verè pro- 4
betur quod mutuum versum sit in eius vtilitatem,*c.1.*
& ibi Doctor. de deposit.authent. hoc ius porrectum. vbi
Bart. *& alij, C.de sacrosanct.eccl.* quam rationem licet
aliqui intelligant non solum in contractu mutui , sed
in omnibus aliis contractibus,†vt per Cardin.*in clem.* 5
1.q.30.de reb.eccles. non alienand. Angel.*in §.hoc etiam.*
in auth.de alienat.& emphyteusi. tamen verior est opi-
nio , in tribus tantum casibus ecclesiam non obligari,
nisi constito quod res sit in eius vtilitatem versa , vi-
delicet in mutuo,*c.quod quibusdam. vbi* Barbat.*de fide-*
*iussor.*Item in deposito,*d.c.1.de deposito.* Item quando
venditur res ecclesiæ pro soluendo eius debito , extra
quos † casus ecclesia obligatur , etiam si id non pro- 6
betur, Innocent.*in d.cap.1.de deposito.*cuius dictum se-
quitur *ibi* Io.Andr. Io.de Lignan.Paul.Eleazar. & *ibi*
probauit Anton. de Butr. dicens debere verti pecu-
niam in vtilitatem ecclesiæ , non quia hæc cura spe-
ctet ad iudicem, sequitur *ibi* Card.& Abbas, qui dicit
hoc esse notandum,& quotidianum, Bartol.Baldus &
cæteri *in d.auth.hoc ius porrectum.*Bart.*in l.1.C.de ven-*
dit.rer.ciuil.li.11.& ibi Io.de Plat.*n.1.*qui loquuntur in
emptore, Alberic.Castrens.& Roman.*in l.ciuitas.vbi*
Ias.*numer.15.ff.si certum petatur.* qui attestatur falsam
esse

Digitized by Google

esse glossam contrarium tenentem *in d.l.1.C.de vend.*
rer.ciuit. Alberi.*in l.1.C.si aduers.credit.* Socin.*in consi.*
15.n.25.in fi.vol.1.& hanc esse communem opinionem,
dicit Dec.*in cons.36.n.8.vers.tertio principaliter non ob-*
stat. Rodoan.*in tract.de reb.eccles.non alien.in rubric.de*
causis vtilitat. vbi inquit, in alia contractibus non esse
necessariam huiusmodi probationem. Cùm igitur cre-
7 ditor † agens ad pecuniam contra ecclesiam nunquam
posset obtinere, nisi verè probauerit versam esse in
ecclesiæ vtilitatem, vt declarat Socin.*in d.cons.15.n.26.*
vers.sexto probatur, vol.1. & Dec. *in d.cons.36.n.8.vers.*
secundo pro responsione. necessariò sequitur, ecclesiam
non impediri hanc opponere exceptionem, si vellet,
quia & ista subalternata sunt, & sub eodem prædica-
mento probationis faciendæ, dum ergo creditor non
potest obtinere, nisi probet, pecuniam fuisse versam
in vtilitatem ecclesiæ, frustra quæritur, an ecclesia hãc
valeat opponere exceptionem, quæ ad eandem perti-
net probationem faciendam, quicquid in hoc scripse-
rit Felyn.*in d.c.si cautio, n.57.vers.sed istud non est, de fi-*
de instrument. Minus valet eiusdem Felyni considera-
tio in *d.nu.57. vers.bene fateor, non in omni casu teneri*
creditarem probare, pecuniam in ecclesiæ vtilitatem ver-
sam esse. Quia vt nos etiam hoc probauimus, exceptio
8 † huiusmodi aduersus mutuum duntaxat opponitur
infra biennium, de quo disputamus, in cæteria debet
opponi infra triginta dies, vt latius probant Afflict.&
Addenres ad ipsum super *decis.105.nu.2.*& inter casus,
in quibus creditor debet probare, pecuniam in eccle-
siæ vtilitatem versam esse, adest mutuum, vt dixi. Ac-
9 cedat, quod eadem dicuntur de minore, † aduersus
quem non currit præscriptio ista biennij, vel tot die-
rum, sed illæsus conseruatur, vt restitutio in integrum
ei necessaria non sit, *l.fi.C.in quib.c. sib.restitutio in in-*
tegrum non sit necess.er. & probat Costa *in d.l.si cautio-*
ne,§.hoc autem biennij tempus, n.1.C.de non num.pec. vbi
ostendit, pudendum esse Felyni errorem contrarium
10 sentientis *in d.c.si cautio, n.60.* sed ecclesia † vtitur iure
minoris, *c.1.de restit.in integr.* Imò magis est priuile-
giata, quàm omnes minores, quia & ipsa, & ecclesiasti-
ci possunt leges ciuiles accipere, in quibus concernunt
eorum fauorem, atque repudiare, in quibus continent
odium, vel onus, vt probaui supra *in casu 5.in fin. & in*
casu 30. & alibi pluries in prima centuria; ergo in
quantum lex priuilegium concedit debitori potest
pro se recipere, in quantum verò restringit tempus
opponendi exceptionem ad biennium, potest refuta-
re, & ad hanc decisionem conferunt rationes sequen-
tis articuli.
11 Secundus articulus est: Ecclesiastici † in eorum pa-
trimonialibus possunt opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, etiam post biennium, & omni tẽ-
pore; probatur inprimis ex his, quæ scripsimus supra
in casu quadragesimo nono, vbi ostendimus, ecclesiasti-
cus in eorum patrimoniis gaudere omnibus priuile-
giis, concessis ecclesiis, sed hanc exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ perpetuo tempore possunt oppone-
12 re ciuitas, † & quilibet facet & pius locus, prout esse
communem opinionem, testatur Ripa *in l.si is qui bo-*
na.n.13.ff.de pignorib. Ias.post Bal.*in l.ciuitas.col.7.ff.si*
cert.pet.& in l.2.§.creditor.col.4.ff.eod.tit. & dicit Bal.
in c.in præsentia, de probationib. quod si confessus debi-
tum spe future numerationis transferet ad religionem,
13 ex illa confessione monasterium † non tenetur, & et-
iam post biennium potest opponere illam exceptio-
nem, quia tenetur ex mutuo vero non chirographa-
rio; ergo & ecclesiastici eodem priuilegio gaudere
debent, & hanc opinionem firmarunt Hostiens. Ioan.
And.& cæteri communiter *in d.c.si.de solutionib.*& ibi
Io.Andr.*n.3.* doctè probat, summum Pontificem no-
luisse hac temporis angustia laborare, vt infra bien-
nium duntaxat huiusmodi exceptionem proponere
valuissent. Ex quo infertur, vel non esse veram eam at-
testationem, quod Clemens Papa IV. pronuntiauit
contra Treucrensem Electum, vt post biennium non
posset contra mercatores opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, quam attestantur Specul. *in tit.de*
restit.in integr.§.quis autem, nu.25.& Felyn.*in d.c.si cau-*
tio, n.59. vel non esse trahendam ad exemplum, ex re-
gula *§.sed quod Principi placuit. in vers.vel si cui pœnam*
irrogauit, &c. Instit.de iure natural.gene.& ciuil.
Addendum pro confirmatione, verissimam esse o-
pinionem, posse de æquitate canonica huiusmodi ex-
ceptionem † opponi omni tempore, dummodo debi- 14
tor in se assumat onus probandi exceptionem ipsam,
videlicet pecuniam non fuisse numeratam; hanc opi-
nionem firmarunt Dyn.*in reg.locupletari, li.6.* Inno.*in*
c.quia plerique, de immunit.eccles. de qua doctrina facit
magnum festum Angel.*in cons.156.prima fronte.*& Ro-
man.*in cons.45.* dicentes se ita consuluisse in facti con-
tingentia, quos sequitur Bologn.*in rubric.ff.si cert.pet.*
Hanc opinionem tenent Bart. Bald. & cæteri *in l.si ex*
cautione, C.de non numer.pecun. Salycet.*in d.l.in contra-*
ctib.in princip. eamque esse communem attestantur, &
probant Immol.*in c.si.n 32.de solutionib.* Grammat.*in*
cons.ciuil.51.nu.2.& plur.seq. Idem Felyn. latius aliis in
d.c.si cautio 61. Sed quando ecclesia & ecclesiastici con-
ueniuntur pro mutuo, vtique in foro proprio conue-
niendi sunt, ex regula *c.cùm sit generale, de foro compet.*
ergo & secundum proprias leges fori iudicandi, Ioan.
c.18.in versic.& secundum legem vestram iudicate illum.
& sic probat Io. Andr.*in d.c.si.n.3.de solutionib.in vers.*
& idem videtur dicendum de ecclesiastico. Et conferunt
ad hoc quæ scripsimus supra *in casu quinquagesimo*, le-
ges laicorum † contra æquitatem iuris canonici non 15
esse seruandas in curia episcopi; imò nec in curia secu-
larium esse seruandas contra ecclesiasticos, quando
procedunt cum diminutione iurium, siue principio-
rum, ac æquitatis iuris canonici, vt scripsi supra *in casu*
31. & sic in causa reconuentionis coram iudice laico
deberent etiam secundum hanc iuris canonici æquita-
tem iudicari, vt quilibet, vti dicemus in sequenti
casu.
Et quod debeat iudicari secundum hanc iuris cano-
nici æquitatem, facit, quia obligatus † ex chirographo 16
exclusus post biennium opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, non tenetur in foro conscientiæ
quantitatem soluere in chirographo contentam, vt
post Inno.*in cap.plerique, de immunit.eccles.* firmat Im-
mola *in d.c.si.de solutionib.* lex enim positiua se fundat
super præsumptione, præsumendo pecuniam fuisse
numeratam, ex quo debitor permisit labi biennium,
ideo non est obseruanda in foro conscientiæ, † quod 17
innititur veritati, *c.à nobis, in secundo, de sent.excomm.*
ita scripsit Ant.de Butr. *in d.c.quia plerique, de immu-*
nit.eccles.col.5.vers.quartum casum. dicens, quod de suo li-
berè poterit facere eleemosynam, sicut prius, quia na-
turaliter lapso biennio non est obligatus, addens, quod
si obligatus per chirographum soluit, † quod ei nume- 18
ratum non fuerat, ille, cui solutum est in foro cõscien-
tiæ, restituere tenebitur. & sequitur Abb.*ibid.in 5.q.*
atque Bald. *in l.cum qui, col.9.C.de iur.& fact.ignorant.*

Digitized by Google

Ioan.Calderin.*in disputatione sua,quæ incipit,vsurarius emit rem*. Anchar.*in rubri.de reg.iur.li.6.col.fin.*Saly.*in d.l.si ex cautione,in 5.quæst.*

Age probemus articulum retentis veris terminis
iurisdictionis:in primis enim cùm quis sub spe futuræ
numerationis se obligasset, atqne creditor, qui non
numerauerit, egerit in iudicio, poterat se reus per in
factum exceptionem defendere, *l.apud Celsum,§.ad-*
19 *uersus,ff.de doli except.* hæc autem exceptio † suam or-
dinariam retinebat naturam, vt perpetua esset. *l.purè,*
§.si.ff.de doli except.& probanda erat ob excipiente,qui
in ea se fundabat,*l.in exceptionibus.ff.de probat.* Postea
20 Imperatores † introduxerunt, vt debitor obligatus
chirographum, cui pecunia soluta non fuerat, potuis-
set infra solum quinquennium per querelam nume-
rationis non factæ agere contra creditorem, *l.in con-*
tractib. in princip.C.de non num.pec. & ita annullare ef-
fectum obligationis chirographi, quo tempore ela-
pso,non poterit vlterius debitor agere per viam que-
relæ. Deinde Imperatores in locum quinquennij dis-
posuerunt ad fauorem creditorum breuius tempus,at-
que introduxerunt biennium, vt habetur *in d.l.con-*
tractibus.

Sed hæc varia dispositio in diuersis temporibus
21 condita † non potuit obesse ecclesiis, neque ecclesia-
sticis:aut enim volumus dicere ex dilatione quinquen-
nij fuisse quæsitum ius ecclesiasticis debitoribus, & in
eorum præiudicium non potuit noua biennij disposi-
tio introduci,vt in his terminis probat Socin.*in consil.*
241.*circa primam difficultatem, vers.confirmo hoc, vol.*2.
& ideo vt ipse dicit hodie ecclesiasticos posse oppo-
nere huiusmodi exceptionem infra quinquennium,
ex dispositione iuris antiqui. Pro quo facit,quia noua
22 dispositio † auferens competentia ecclesiasticis de iu-
re communi, dicitur contra libertatem ecclesiæ, vt
pluries exarauimus in prima centuria. Aut volumus
dicere nullum esse ius quæsitum ecclesiasticis, quod
verius est, quia non ligantur legibus Imperialibus, *c.*
ecclesia sancta Mariæ,de constit.& ita remanebit sub dis-
positione iuris antiqui:certum est enim, quod si exce-
ptio huiusmodi inuenta non fuisset, debitor chirogra-
pharius omni tempore potuisset opponere, *de non*
num.pec.l.generaliter,& auth.contra qui propriam,C.de
non num.pec. & per *totum titulum C.plus valere quod*
agitur,&c.& d.l.purè,§.si.ff.de dol.exception.

Imò contra dictum Socini *in d.cons.241.* retentis e-
iusdem terminis sic argumentor: nam si ante inuen-
tionem dictæ exceptionis quinquennij poterant ec-
clesiastici, sicut quilibet creditores chirographarij o-
mni tempore opponere, vel exceptionem in factum,
numerationis non factæ,vel doli exceptionem, vt di-
xi, sicut non potuit fieri præiudicium ecclesiasticis in
quinquennio per biennium,vt dicit Socin. ita ego di-
co non potuit eisdem fieri præiudicium per introdu-
ctionem exceptionis in quinquennio proponendæ,li-
mitando tempus perpetuum,quod procedebat tam de
æquitate, quàm retentis terminis antiquæ dispositio-
nis iuris ciuilis. Neque obstat regula *c.1.de noui oper.*
*nuntiat.*quia vt dixi supra *in casu* 19.leges Imperatorũ
non obseruantur contra ecclesiasticos,quando obuiãt
principiis iuris canonici, & aliquo modo præiudicant
iuri ecclesiastico.Quare concludamus ecclesiam atque
ecclesiasticos omni tempore ex veris principiis iuris-
prudentiæ posse opponere huiusmodi non numeratæ
pecuniæ exceptionem,in vtroque foro.

Quomodo autem hic casus ampliatur, etiam si exce-
ptioni † huiusmodi renuntiatum esset,vide Fely.*in c.* 23
*si cautio,n.48.de fide instrum.*Syntagma comm.opin.*in*
*tomo 4.c.10.vers.contrariam opinionem.*Costam *in d.l.si*
*ex cautione.*Vasquium *de success.creat.li.1.§.10.num.22.*
vers. contrariam sententiam. etiam si iuramentum ap-
positum sit, Vasquius *ibid.nu.*29. etiam stante statuto,
quod hæc exceptio opponi non possit, Costa *in d.l.si*
ex cautione,in 13.*limitation,C.de non num.pec.* & quod
tale statutum laicorum non possit obesse ecclesiasticis,
probatur ex omnibus casibus primæ centuriæ.

CASVS CLXII.

Iudicem secularem debere admittere exceptiones descendentes ex æquitate canonica.

SVMMARIA.

1 *Aequitas quot nominibus appelletur.*
2 *Aequitas data paritate præferenda est rigori.*
3 *Exceptiones omnes dantur de æquitate.*
4 *Iudex secularis debet admittere coram se omnes exceptiones descendentes ab æquitate canonica.*
5 *Aequitas non scripta an sit præferenda rigori scripto.*
6 *Princeps solus æquitatem iuri scripto præferre potest.*
7 *Aequitatem non scriptam esse præferendam iuri scripto.*
8 *Opinio quæ continet æquitatem præferenda est opinioni quæ continet rigorem.*
9 *Lex dicitur esse omne id quod consistit in naturali ratione.*
10 *Aequitas naturali ratione firmata habet eandem firmitatem, quam habet æquitas scripta.*
11 *Aequitas iuris canonici in quibus casibus amplexa est contra rigorem iuris ciuilis.*
12 C.cùm haberet,de eo qui duxit in matrimon. *obseruatur etiam in terris imperij.*

AEquitas † diuersis modis à plerisque appellatur, 1
ac diffinitur,Cyprianus æquitatem eam esse scri-
bit,quæ misericordia est temperata,& alia eius descri-
ptio refertur *in c.disciplina,& in c.qui emendat,distinct.*
*45.*Alibi æquitas intelligitur siue accipitur nomine be-
nignitatis,aut benignæ interpretationis, vt *in l.pen.ff.*
de cond.& demonst.l.2.ff.de lib.& posthum. l.ex hac scri-
ptura,ff.de donation.l.proximè, ff.de his, quæ in testam.
*del.l.benignius ff.de legib.*Interdum æquitas dicitur be-
nigna opinio,qua interpretatione vsus est Vlpianus *in*
l.is qui suis nummis, §.si ab ignoto emptus, vers.siue au-
tem exprimatur,ff.de manumiss. ergo, inquit, etsi forte
quis seruum comparauerit suis nummis, ne eum ma-
numittat, benigna est opinio dicentium hunc ad li-
bertatem peruenire. Iacob.de Bellouis.quinque mo-
dis describit æquitatem,quod & Bald. facit *in c.1.§.ad*
hoc,de pace iuram.firm. Bart.aliter,& Alberi.ac Saly. *in*
*l.1.C.de legib.*atque Ant.de Butr.*in c.in literis,de restit.*
spoliat.

Et data paritate æquitas † præferenda est rigori, *l.* 2
placuit,C.de iudic.l.1.C.de legib.c.fin.de transactionib.l.
hac lege,C.de pactis conuentis. in qua Imperator rescri-
bit,proprias partes eorum, qui ciuitates legibus fun-
dant,esse,vt æquitatem colant,eámq; præcipuo fauore
in vsum fori deducant, *l.si quis à liberis.ff.de lib.agnos.*

l.si

*l. si à liberis, vers. si impubes filius & §. si mater, l. 1. §. si o-
mnes, ff. de ventr. inspic. l. aut et tutores, ff. de administr.
tut. l. quod dicitur, §. final. ff. de impens. in reb. dotal. fact.
l. vtilium, ff. eod. tit.*

3 Ex æquitate † autem, cuiusque natura descendunt,
atque dantur omnes exceptiones, *l. qui æquitate, & in
glo. ff. de doli mali except.* Bartol. *in l. si vnus, §. pactus ne
peteret, ff. de pact.* Federic. de Sen. *in consil. 190. casus est
talis, quidam clericus.* Propterea concluserunt Docto-
4 res iudicem secularem † debere admittere coram se
omnes exceptiones descendentes ex æquitate cano-
nica, Ancharan. *in cons. 5. in fin. vers. quia regula est.*
Ruynus *in cons. 150. nu. 13. vers. quia exceptiones, volu. 4.*
Soc. iun. *in consil. 80. n. 22. volum. 3.* Decion. *responso 2. n.
195. vol. 1.* & omnes monentur per textum *in c. 2. de ex-
ceptionib. lib. 6.*

Et licet plurimi Dd. intellexerint hanc conclusio-
nem, nisi adsit lex scripta, quo casu rigor scriptus præ-
5 latus † est æquitati non scriptæ, vt notāt glossa, & Dd.
in l. placuit, C. de iudic. & in l. 1. C. de legib. per tex. *in l.
prospexit, ff. qui, & à quib.* & est doctrina Alexand. *in l.
cum prolatis, nu. 23. in fi. ff. de re iudic.* solus enim Prin-
6 ceps † æquitatem iuri scripto anteferre potest, *d. l. 1. ff.
de legib.* Menoch. *de arbitrar. iudic. quæst. 13. num. 15.* Aut
æquitas ipsa in iure scripta reperiatur, tunc enim hanc
æquitatem iuris rigori etiam scripto præferendam ar-
bitrantur, *d. l. placuit. & l. 1. ff. de vsucapionib. & l. nam
hoc natura, ff. de condict. indeb.*

Nihilominus rectè facturum iudicem arbitror, qui
7 æquitatem † non scriptam iuri scripto præferendam
iusserit, quod dictum diffusè probat Sylua nuptia-
lis *lib. 5. num. 68.* vbi videndum est. Item quia propter
æquitatem licet à iuris regulis recedere, *l. si me & Ti-
tium, in fine, ff. si cert. pet. l. diuus, ff. de restit. in integr. l.
quod si Ephesi, ff. de eo quod certo loc. &c. & per Dd. in c.
ex parte, in 2. de officio deleg.* quod de non scripta æqui-
tate intelligendum est, aliàs allegationes essent de in-
dubitabili. Item receptissima est Doctorum senten-
tia, vbi lege caremus expressa, attendimúsque com-
munem opinionem quæ nouam legē expressè creat,
8 en casu opinio † sola, quæ æquitatem amplectitur,
præferendam esse communi omnium opinioni, quæ
rigorem continet, ita concludunt Purpuratus *in l. ad-
monendi, num. 55. ff. de iureiur. & in l. cum quid, num. 84.
ff. si cert. pet.* Bolognet. *in l. 1. num. 43. in §. limitation. ff.
si cert. pet.* Cephal. *in consil. 93. numer. 6. & in consil. 166.
num. 17. & seq.* Gratus *in consil. 2. rursus in causa. nu. 68.
volum. 1.* Port. Imol. *in consil. 42. iuri & æquitati. num. 3.*
Marc. Mantua *consil. 121. num. 3. volum. 2.* Mandos. *super
regula Cancell. 29. de subrogand. quæst. 10. in fin. ver. & si-
gnatura.* Quorum sententiam intelligo de ea æquita-
te, quæ cum maxima ratione fundata est, ita dicit Bal.
*in rubric. C. de constit. pec. & in consil. 99. super primo, vo-
lum. 4.* Roman. *in consil. 149. conclusionem.* Paul. de Ca-
stro *in d. l. placuit. C. de iudic.* & scribunt glossa, Anto.
de Butr. Imol. Felyn. & alij *in d. cap. ex parte, de offic. de-
9 leg.* quod enim in naturali † ratione consistit lex esse
dicitur, *c. consuetudo. §. porro si ratione, distin. 1.* quia ra-
tio est anima legis, iuxta tradita per Bald. *in l. si quis
seruo persuaserit, Cod. de furt.* quem sequitur Ias. *in l. de
quibus, n. 5. ff. de legib.* & si habemus vinam rationem
frustra quærimus legem, imo infirmitas est intelle-
ctus, *l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut.* Bald. *in l. te-
stium, n. 2. in fin. ff. de testib.* Angel. *in cons. 275. thema su-
per quo consilium, n. 8. vers. & eodem modo.*
10 Ex quo sequitur æquitatem † naturali ratione fun-
datam, eandem habere firmitatem, quam æquitatem
iure scriptam, & propterea eam ipsam iuri scripto
præferendam: quam conclusionem ita probauimus,
vt ostenderemus iudicem secularem semper æquita-
tem iuris canonici naturali ratione fundatam,ample-
cti debere, etiam contra iuris ciuilis expressi rigorosi
dispositionē: quod & in aliquibus casib. † fuisse à Dd. 11
diffinitum legimus, vt in casu exceptionis non nume-
ratæ pecuniæ, opponendæ post biennium, assumpto
onere probandi veritatem probauimus in præceden-
ti casu. Item in casu præscriptionis cum mala fide, vt
concludunt Dd. omnes *in cap. final. de præscript.* Item
*in casu cum haberet de eo qui dux. in matrim. quam pol.
per adult.* cuius dispositio licet sit cōtra expressam di-
spositionem iuris ciuilis *in auth. ex cōplexu, C. de incest.
nupt.* nihilominus, quia dispositio *d. cap.* † *cum haberet,* 12
est fundata super ratione naturali, de æquitate obser-
natur etiam in terris imperij, & sic contra expressum
rigorem iuris ciuilis, ita probant Afflict. *in constitut.
regni, incip. Quam plurimum, n. 24.* Ias. *in cons. 26. nu. 13.
& seq. vol. 1.* qui attestatur hanc esse commun. opinio-
nem. Dec. *in cons. 611. magnificus, num. 5. & in c. Ecclesia
sancta Maria, n. 30. de constitutionib. & in c. clericis. num.
2. de iud.* Ruyn. *in cons. 98. visis dubiis, n. 2. vol. 3.* cum a-
liis per Rolādum *in cons. 74. vol. 1.* atque per Gabriel.
in tit. de alimentis, conclus. 1. nu. 1. ex quibus clarè patet
iudicem secularem debere admittere exceptionem ex
æquitate canonica procedentem super naturali ratio-
ne fundatam, non solum ex probatione conclusionis
generaliter, sed ex decisione atque inductione aliquo-
rum casuum similium.

CASVS CLXIII.

Clericos cogi non posse ad dotandū sororē de fructibus beneficij per iudicē secularem, sed per ecclesiasticum, in quātum tenentur facere eleemosynam.

SVMMARIA.

1 *Fratrum quot sint species, & an eorum appellatione veniant carnales.*
2 *An veniant patrueles, & consobrini.*
3 *Frater quis teneatur dotare sororem pauperem.*
4 *Clericus an teneatur dotare sororem pauperem.*
5 *Clericum teneri ad dotandum sororem pauperem de fructibus beneficij, qui teneant.*
6 *Clericus potest dotare sororem inopem de fructibus ecclesiæ, de bona conscientia.*
7 *Clericus habens patrimonialia tenetur ad dotandum sororem pauperem.*
8 *Et per quem iudicem ad id cogi possit.*
9 *Fructus beneficiorū ecclesiæ, quomodo sint distribuēdi.*
10 *Ecclesiastici quomodo possint esse liberales in consanguineos suos.*
11 *Beneficia, an & quomodo sint conferenda proximioribus sanguine.*
12 *Clericus de fructibus pro eleemosyna distribuendis an possit cogi ad dotandum sororem.*
13 *Eleemosyna in casu necessitatis est de præcepto.*
14 *Pro eleemosyna obtinenda potest implorari officium iudicis.*
15 *Soror pauper agit contra clericum fratrem ad dotem super fructibus beneficiis per ipsum distribuendis pro eleemosyna.*

Digitized by Google

1 QVia fratrum † duæ ſunt ſpecies, alij carnales, alij
patrueles, & carnales ſunt ſiue ex eadē matre nati
ſint, ſiue ex eodem patre & matre, *l. Iuriſcōſultus, §. qui
cognationis, ff. de gradib. affinit.* ſiue ex parte patris tan-
tum, vt *§. 1. Inſtit. de legit. agnat. ſucceſſ.* & quia appella-
tio fratris intelligitur de fratre carnali, Bald. & Ioan.
Andr. *in c. licet. de officio legati.* Abb. & cæteri *in c. cau-
ſam, de iudic.* Socin. *in conſil. 1. volum. 1.* Alexand. *in cōſil.
97. volu. 2.* Benedict. *in c. Raynutius, in verſ. ſi abſque li-
beris. in 2. n. 32. & ver. mortuo itaque teſtatore. n. 26.*

2 Nec veniunt fratres † patrueles, ſeu conſobrini,
Bartol. *in l. Lucius, §. quæſitum. de legat. 3.* Alexand. *in l.
ſi dotali, n. 4. ff. ſolut. matrim.* Aretio. *in §. 1. col. 1. Inſtit. de
legitim. agnat. ſucceſſ. & in §. quarto gradu. Inſtitut. de
gradib.*

Ideo Bartol. *in l. cum plures, §. cum tutor. ff. de admini-*
3 *ſtrat. tut.* dicit fratrem vterinum † non teneri, ſed fra-
trem ex parte patris teneri dotare ſororē pauperem,
& iſta eſt communis opinio, de quo atteſtatur Socin.
iun. *in l. 1. numer. 199. ff. ſolut. matrim.* Ripa *num. 83.* Iaſ.
num. 29. Crot. *num. 42.* Bolognet. *numer. 128.* Doctores
omnes *in d. l. cum plures, in §. penult. & final. & in l. nō
omni, C. de adminiſtrat. tut.* gloſſ. Bartol. Bald. & Ang.
in l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. deb. Bald. *in l. fina. C. de
dot. promiſſ. & in l. cum acutiſſimi. C. de fideicommiſſ. &
in auth. niſi rogati, C. ad Trebell.* & ſecundum hāc com-
munem eſt caſus deciſus Guid. Pap. *deciſ. 439. in fine.*
Teſſaur. *deciſ. 192. numer. 7.* Stephan. Aufrer. *in addi-
tionib. ad Capell. Tholoſan. in deciſ. 290. num. 8.* Afflict.
deciſ. 371. num. 3.

4 Propterea dubitant Doctores an clericus † tenea-
tur dotare ſororem carnalem pauperem, & ad id cogi
poſſit. Et quid ſi promiſerit, & coram quo iudice,
Anton. de Butr. *in c. peruenit. num. 2. de arbitr.* dicit, fra-
ter etiam clericus tenetur, & compelli poteſt ad do-
tandum ſororem indotatam, quæ non habet vnde
dotetur, per text. *in d. l. cum plures, §. penult. ff. de admi-
niſtrat. tut.* Ab. *in d. c. peruenit, in 2. not.* dicit, frater etiā
clericus tenetur dotare ſororem ſuam, ſi illa non ha-
bet vnde ſe dotet, hoc tamen dictū non probatur hic,
tum quia hic non dicitur quod promiſit pro dote, tum
quia ipſe clericus non fuit hic compulſus, ſed ſponte
fecit, dictum tamen in ſe puto verum, Mandell. de
5 Alba *in conſi. 122.* conſuluit fratrem clericum † pro-
mittentem dotem pauperi ſorori, teneri, & ad id cogi
poſſe, vt de fructibus ſui beneficij, ſoluat etiam non
habita conſideratione ne egeat, ex *c. Odoardus, de ſolu.*
Iaſ. *in l. 1. nu. 29. verſ. adde quod frater etiam clericus, ff.
ſolu. matrim.* dicit, fratrem teneri dotare ſororem ino-
pem de redditibus eccleſiæ, & beneficiorum, Crotus
6 *ibid. num. 42. in fin.* dicit, clericus † poteſt dotare ſoro-
rem inopem, vel conſanguineam, de redditibus eccle-
ſiæ, de bona conſcientia, ſed Socin. iun. *ibid. nu. 200.* di-
cit, caue à dicto Iaſon. quia Abb. *in d. c. peruenit.* non
dicit fratrem clericum ad id teneri de redditibus ec-
cleſiæ, ſed ſolum dicit, quod cum bona conſcientia
poteſt, ſi velit, & ex eo non eſt inferendum quod te-
neatur, & ſic cogi poſſit, & hoc magis placet.

7 Ego arbitror diſtingui poſſe: Aut clericus † habet
patrimonialia, & teneri dotare ſororem carnalem
pauperem, prout demonſtrauimus hanc opinionem
amplecti communiter omnes ciuiliſtas; & in patri-
monialibus loquitur *d. c. peruenit.* ex quo colligit hoc
notabile Anton. de Burr. ſed ad hoc non poteſt cogi
8 per alium iudicem, † quàm proprium, & competentē,
ex regul. *c. clericum nullus, 11. q. 1. & tot. tit. de foro cōper.*
& ſpecialiter ex regul. *c. cum ſit generale, de foro compet.*
& quicquid attentaretur in contrarium per iudicem
ſecularem, eſſet nullum.

Aut clericus caret patrimonialibus, habet tamen
redditus eccleſiæ, & beneficiorum, † quorum cum v- 9
nam partē teneatur dare pro eleemoſyna, *c. quoniam.
19. q. 1.* poteſt ex bona cōſcientia ſi vult dotare ſororē
pauperem. Hæc opinio fundatur ex dictis per D.
Thom. *in 2. 2. quæſt. 185. artic. 7. ad ſecundum,* vbi dicit,
cum bona Eccleſiarum non ſint expendenda ſolum
ad vſum pauperum, ſed etiam in alios vſus, ſi de eo,
quod vſui epiſcopi, vel alicuius clerici eſt deputatum,
velit aliquis ſibi ſubtrahere, & conſanguineis, † vel 10
aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat mode-
ratè: vnde D. Ambroſ. *in lib. de offic.* dicit, hæc eſt ap-
probanda libertas, vt proximos ſeminis tui ne deſpi-
cias, ſi egere cognoſcas, non tamen, vt illos ditiores
fieri velis ex eo, quod tu potes conferre inopibus. I-
tem ex alio loco D. Thom. *in 2. 2. quæſt. 31. artic. 3.* vbi
probat magis eſſe benefaciendum † his, qui nobis ma- 11
gis coniuncti ſunt. Item tex. *in cap. non ſatis, diſtin. 86.*
vbi habetur, quod quis prius tenetur ſuis conſangui-
neis ſubuenire, quàm extraneis, & conſuluit Anchar.
in conſil. 437. vbi quod ſunt laudandi executores teſta-
menti, qui in propinquos pauperes teſtatoris, vel de-
functi bona diſtribuunt. Item gloſſa *in cap. peruenit,
1. quæſt. 3.* dicit minus peccatum eſt dare cōſanguineis,
quàm extraneis, *c. non ſatis, diſt. 86.* & hæc eſt ordinata
charitas. Sed ego credo, quod propter affectionem in
largiendo conſanguineis, magis læditur eccleſia. Item
Abb. *in c. inquirendum, de peculi. cleric.* dicit quod Præ-
latus debet, imo tenetur de redditibus eccleſiæ com-
petens ſubſidium conferre ſuis conſanguineis, imo
potius tenetur ſuis, & amicis, quàm extraneis. Ex qui-
bus ſatis clarè patet, de illa portione, quam pro elee-
moſyna diſtribuere debet, vel quæ pro ſuo victu de-
ſeruit, poſſe cum bona conſcientia ſorori pauperi da-
re dotem.

Sed an reſpectu portionis pro eleemoſyna † diſtri- 12
buendæ, poſſit à ſorore cogi ad dotem præſtandam.
Quod videtur, quia Archidiacon. *in cap. ſicut. num. 10.
diſt. 47.* probat, quod eleemoſyna † in caſu neceſſita- 13
tis eſt de præcepto, per tex. *in ca. paſce, & in c. non ſatis,
diſt. 86.* & probat Dec. *in c. paſtoralis, §. verum, col. 2. de
appellat.* Ripa *in tract. de peſte, in tit. de remedio præſer-
uatiuo cōtra peſtem, nu. 196 & ſeq.* Nam dicit Dominus
Eſaiæ *c. 58. Frange eſurienti panem tuum, & egenos educ
in domum tuam, & carnem tuam ne deſpexeris.* Et Lucæ
cap. 6. Eleemoſynam date, & recte. Et rurſus *cap. 12. Ven-
dite omnia quæ poſſidetis, & eleemoſynā date.* Et habetur
in c. quia. 12. q. 1. & in c. decimas appello, in fin. 16. qu. 1. Et
quod eleemoſyna in caſu neceſſitatis ſit ſub præcepto,
probatur, quia proximi dilectio eſt in præcepto,
Matth. *cap. 22.* ergo omnia ſunt ſub præcepto ſine qui-
bus dilectio proximi nō cōſeruatur, ſed ad dilectionē
proximi pertinet, vt ei non ſolum velimus bonum,
ſed vt operemur. Vnde Io. *cap. 1.* habetur: *Qui viderit
fratrem ſuum neceſſitatē habere, & clauſerit viſcera ſua
ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo.* Ergo eleemo-
ſyna tempore neceſſitatis eſt de præcepto. Propterea
credo, quod licet pro eleemoſyna † obtinenda, non 14
detur actio de iure, poterit tamen implorari officium
iudicis, vt dicit gloſſa notab. *in d. cap. ſicut. diſtinct. 47.*
& voluit Abb. *in c. 3. de furtis,* & ſic probat Conſtanti-
nus Rogerius *in tractatu de legis potentia, §. videamus,
numer. 20.* quod fortius procedit in ſorore, in qua ad-
eſt non

13 est non solum † debitum ex præcepto charitatis, sed
dispositione æquitatis canonicæ, sic firmatæ per ca-
nonistas. An autem si promiserit dotem, vt in casu
consi.122. Albe, possit eo modo cogi, pro vt ipse con-
suluit, distingue, vt per Dominos de Rota *in decis.
vnica. de solutionib. in antiquis.*

CASVS CLXIV.

Communem opinionem Doctorum non esse attendendam, quando altera opinio contraria fauet potestati clauium; vel piæ causæ.

SVMMARIA.

1 *Communis opinio Doctorum non est attendenda quando altera fauet potestati clauium, & iurisdictioni ecclesiæ.*
2 *Communis opinio Doctorum non est attendenda, quãdo altera fauet piæ causæ.*
3 *Communis opinio qualibet crescit & decrescit.*
4 *Opinionem communem non potuit primus Doctor fundare in præiudicium piæ causæ.*
5 *Doctor intelligitur secundum legem, quam allegat.*
6 *Communis opinio non potest plus operari, quàm lex imperialis.*
7 *Leges Principum de ecclesiasticis loquentes, non sunt obseruandæ.*
8 *Fauores piæ causæ an sint multiplicandi in præiudicium tertij.*
9 *Relictum ad pias causas censetur relictum animæ ipsius testatoris.*

PLuries occurrit in præcedentibus resolutionibus
ostendere communem opinionem Doctorum es-
se falsam, sed videamus generaliter, an sit attendenda
in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ, idque ex-
pediamus per duos articulos.

1 Primus articulus est: Communis † opinio Docto-
rum non est attendenda, quando altera contraria o-
pinio fauet potestati clauium, & iurisdictioni ecclesiæ,
hanc opinionem tenent Hostiens. & Io. Andr. *in c. cur-
sus, qui clerici, vel vouentes.* Felyn. *in c.1. n.54. vers. quin-
to limita, de constitutionib.* Macagnanus Azognidus
in tractatu commun. opinion. lib.3. c.8. nu.5. cum alijs per
Anton. Mariam Coral. *in lib.2. commun. opin. casu 16. n.
85.* hanc opinionem fulciunt omnes rationes sequen-
tis articuli.

2 Secundus articulus est: Cõmunis † opinio Docto-
rum non est attendenda, quando altera contraria fauet
piæ causæ, Hostiens. *in c.2. de cognation. spiritual. & ibi*
Abb. *nu.3. & cæteri Canonistæ.* Idem Ab. *in c. fina. n.3. de
re iudicata.* Zacchar. *in addition. ad* Abb. *in c.1. nu.15. de
constitut. in additione quæ incip. Limita finaliter.* Felyn.
*in d. cap.1. n.54. vers. tertio limita, de constitutionib. & in
rubric. de sponsalib. n.6. in 9. privileg.* Ias. *in l.1. num.8 &
ibi* Socin. iun. *n.71. & seq ff. solut. matri.* Purpurat. *in l. si
idem, §. si vna actio, n.13. ff. de iurisd. om. iud.* Ias. *in l. Gal-
lus, §. quod si is, nu.14. vers. imo fortius opinio vnius, ff. de
lib. & posthum.* Andr. Barbat. *in consil.6. scriptũ est præ-
clarè nu 2. vers. præmitto etiam, volum.1. & in cõs.40. ab
initio principium, num.8. vers. ex quo infertur, vol.3.* Curt.
iun. *in consil.55. super processu inquisitionis, nu.25. vers. sed
pondere an ista.* Dec. *in consi.501. in ciuitate Alexandriæ,
in fine.* Grammatic. *in consil. ciuil.50. n.46.* Rubeus A-
lexandrin. *inter consilia matrimonialia diuersorum, in
consi.73. num.9. & ibi* Thomemo. *in consi.62. nu.1. vo-
lum.1.* Lasiusin *consi.3. num.22. vol.1.* Nicol. Boerius *in
consil.40. viso processu moto, num.89.* Marcus Mantua *in
consi.121. quamuis communis opinio, num.3. vol.2.* Corset.
*in suis singular. in ver. opinio, in singulari, incip. Vbi Do-
ctores, nu.2.* Euerardus *in loco à contrario sensu, in fine,
vers. quando tamen singularis opinio.* Iacob. Nouell. *ad
regul. Petri Duen. in regul.7. gloss. opinio, in fine. num.8.*
Alphanus *in collect. iuris ciuilis ad l.1. ff. de officio quæ-
stor. vers. nam opinio vnius*, & scripsi de hoc *in l.1. in
prin. num.12. & seq. ff. solut. matrim.* Et licet aliqui sen-
tiant contrarium, tamen pro decisione huius articuli
adesse magis communem opinionem Doctorum, at-
testatur Anton. Maria Coral. *in lib.2. communi. opinion.
num.112. vers. & per ista.*

Et licet pro hoc articulo probando sufficeret atte-
stari hanc esse magis communem opinionem contra
Doctores aliter sentientes, ex eadem eorum ratio-
ne, qua volunt defendere communem, quam tuendo
tuerantur, quod in causis pijs licitum est recedere à
communi: Tamen vt veritas magis muniatur, probo
nostram decisionem. Nam qualibet † communis, sicut 3
cætera res suum habuerunt principium, quo fit, vt v-
na opinio aliquando sit communis, aliquando contra-
ria fiat magis communis, Ias. *in l. secundum, num.33. post
princip. ff. de verb. obligat.* Purpuratus *in l. cum quid, nu.
53. ver. & videmus. ff. si cert. pet.* Socin. iun. *in consi.58. ab-
unde, nu.70. vol.2.* Neuizan. *in sua sylua lib.4. nu.4. vers.
& sic contingit, & num.9. in princ.* Francis. Herculan.
in tract. de negatiua probanda, numer.302. prope finem.
Tunc argumentor, primus auctor illius commun. opin.
non potuit eius opinionem † firmare in præiudicium 4
causæ piæ, ex regula *c. ecclesia sancta Maria. de consti-
tut.* ergo neque potuerunt Doctores subsequẽtes, qui
regulariter † intelliguntur secundum Doctorem, 5
quem allegãt Bartol. *in l. non solum. §. liberationis. ff. de
liber. legata.* Alexan. *in consil.218. numer.4. volum.2.* Sed
circumscripto isto ordine Doctorum successiuo, & lo-
quendo tantum de ipsa communi, inspecto præsenti
tẽpore, quando iam est creata, & in esse deducta, pro-
bo quod neque sit attendenda in præiudicium piæ
causæ. Non enim plus potest operari communis † o- 6
pinio, quàm lex imperialis, quia ipsa habet vim legis,
Galiaul. *in l. centurio, num.201. ff. de vulgar.* vbi dixi de
hoc, Berous *in consi.91. num.17. volum.2.* sed dispositũ
est *in dict. cap. ecclesia sancta Maria.* leges † Principum 7
secularium non valere contra piam causam, vel eccle-
siasticam libertatem, & propterea communiter tenent
ibidem leges Codicis & §. auth. specialem de ecclesiis,
vel ecclesiasticis facientes mentionem, nullius esse ef-
ficaciæ, etiam si ad beneficium ecclesiasticorum con-
ditæ essent, dummodo per modum legis concessio fa-
cta esset, vt probat Alex *in consi.211. num.2. vol.2.* quia
licet ex beneficio ecclesiastici sentiant commodita-
tem, tamẽ hoc vertitur in præiudicium totius ordinis
& iurisdictionis ecclesiasticæ, vt habetur *in c. fin. de reb.
eccles. non alienand.* ergo tanto minus potuit præiudi-
care piæ causæ, vel ecclesiasticis omnibus ipsa Do-
ctorum communis opinio, ab eis creata, qui conden-
dæ legis potestatem non habuerunt, & multoties mo-
re auium volantium, ac se subsequentium, absque vlla
certa ratione creata fuit. Nec est verum, quod Cora-
sius aduertebat *in d. lib.5. com. opin. n.112.* fauores † piæ 8
causæ non esse multiplicãdos in præiudiciũ tertij. Aut
enim loquuntur de legis dispositione, aut hominis.

Primo

Digitized by Google

Primo modo semper interpretanda est in dubio ad fauoré piæ causæ, licet ex ea interpretatione aliquod sequatur alterius damnum, ex reg. *l. sunt personæ, ff. de relig. & sumptib. funer.* & notant omnes *in c. fin. de sent. & re iudic.* Secundo casu idem dicendum ex alia ratione, quia dispositio hominis ad pias causas fit sibi-
9 met: sicut dicimus, quod relictum † ad pias causas cēsetur relictum animæ testatoris principaliter, Abb. *in consil. 11. vers. non obstat. part. 1.* Socin. sen. *in l. quib. dieb. §. fin. n. 18. ff. de cond. & demonstr.* & ideo proficiunt remissioni peccatorum, *c. requisiuisti. de testam. c. animæ defunctorum, 13. qu. 2.* & magis præsumitur quod testator sibi, quàm aliis voluisset proficere, argum. *l. 2. C. de patr. qui fil. distrax. & l. præses, C. de seruit. & aq.*

CASVS CLXV.

Iudicem secularem non posse sequestrare pecuniam depositam, vt filia monialis futura ingrediatur monasterium.

SVMMARIA.

1 *Sequestrum regulariter est prohibitum.*
2 *Iudex laicus non potest sequestrare pecuniam depositam pro monachanda filia.*
3 *Iudex laicus non est competens supra sequestro in causa ecclesiastica.*
4 *Depositum pro laureando filio non potest sequestrari per fiscum.*
5 *Sequestrum fieri non potest de pecunia destinata solutioni.*
6 *Sequestrum fieri non potest nisi citatis interesse habentibus.*

1 SEquestratio † pecuniæ regulariter fieri nō potest, *l. 1. C. de prohibita sequestrat. pec.* nisi in casu *l. si fideiussor, §. fin. ff. qui satisd. cog. & l. senatus. ff. de offic. præsid.* *cum simil.* de quibus per Iacob. de Arena *in tract. de*
2 *sequestrationib. col. 1. & seq.* Sed an per iudicem † laicū possit sequestrari pecunia quæ deposita est pro monachanda filia in tali monasterio. Et negatiuè respondendum est: Primo, quia sequestrum permissum de iure fieri debet per iudicem competentem, Anchar. *in*
3 *consil. 42. num. 20. & num. 30.* & iudex laicus † non est competens in sequestro in causa ecclesiastica, vt probat Caroccius *in tractat. de sequestro, part. 3. qu. 7.* Sed prohibitum est iudicem secularem cognoscere de ipso actu monachationis, tanquam de re spirituali; ergo & de ipsa pecunia, per quam peruenitur ad actum monachationis. Hæc est ratio Burgnini Caualcani *in decis. 12. nu. 3. part. 5.* qua probauit, pecuniam depositam
4 † pro laureando filio, non posse sequestrari per fiscū, & ibi *num. 6.* dicit propter eandem rationem fuisse decisum, neque per iudicem laicum posse sequestrari pecuniam depositam pro monachanda filia. Itē quia pecunia deposita iam mutauit naturam: nam destinata
5 erat monachationi, quo casu destinatam † solutioni sequestrari non posse, docet Bartol. *in l. commodis, in fin. ff. de re iudic.* & in simili Roman. *in consil. 488. hac sequestratio.* quem allegat Carroccius ad probandum quod sequestrum in re aliena fieri non potest, *in dict. tract. de sequestro part. 3. cap. 8.* & dicitur in aliena re factum, quotiescunque aliquis super ea habet notorium interesse, sicut habet monasterium super d. pecunia,
6 ideo citari debet, quia sequestrum † est executio, quæ fieri non potest, non citatis interesse habentib. ex reg. *l. in causa, in prima, §. causa, & ibi Bart. ff. de minor. & in l. de ætate, n. 5. ff. eod. tit.* Specul. *in tit. de primo & secunda decreta, §. nunc dicamus, nu. 1.* In hoc autem iudex secularis iurisdictione caret; ergo sequestrum procedere non potest, & si factum fuerit, nullum debet declarari, ne illius occasione filia deponentis impediatur ab actu monachationis, quod nulla potestate fieri potest.

CASVS CLXVI.

Iudex laicus in quibus est competens inter Iudæos, etiam si de causa spirituali agatur, & in quibus casibus est competens iudex ecclesiasticus.

SVMMARIA.

1 *Iudæi an in omnibus sint de iurisdictione laicorum.*
2 *Iudex secularis in quibus casibus est competens inter Iudæos in causis spiritualibus.*
3 *Iudæi an sint prohibiti facere vsuram cum Christianis.*
4 *Iudæi possunt contrahere matrimonium in omnibus casibus permissis de iure ciuili.*
5 *Iudex secularis non cognoscit inter Iudæos de causis fidei & religionis.*
6 *Princeps secularis non potest affidare Iudæos delinquentes in religionem Christianam in eius statu.*
7 *Iudæi vbi delinquunt in eorum propria religione iudicandi sunt per iudicem ecclesiasticum.*
8 *Papa punit Iudæos si quid faciunt contra eorum legē.*
9 *Iudæi in temporalibus semper subsunt iurisdictioni Principis secularis.*
10 *Statuta fundata in æquitate, non habent locum in Iudæis.*
11 *Iudæus factus Christianus potest puniri per iudicem laicum de furto ante commissa.*

QVia nihil ad nos de his, qui foris sunt, *c. multi, 2. quæst. 1.* ergo ex quo ecclesia non curat de Iudęis,
videtur, quod tota iurisdictio in eos † competat iudici seculari, siue in temporali, siue in spirituali agatur, in quibus solum iudicem secularem esse competentem, dixere Ancharan. post Hostiens. quem allegat *in c. ea quæ, in 6. quæst. de regul. iur. lib. 6.* Alexand. *in l. Titia, colum. 3. vers. vel secunda. ff. solut. matrim.* Maranta *de ordine iudic. parte 4. distinct. 11. num. 67.* Et ratio assignatur, quia censura legum respicit corpora, & ideo per laicos iudices cognoscendi sunt Iudęi, sed censura canonum respicit animas, quæ soli fideles cognoscendi sunt: ergo per iudicem Ecclesiasticum non potest in Iudęos exerceri. Sed vt magis distinctè expediatur ista materia, declaremus per aliquos articulos.

Primus articulus est: Iudex secularis † est compe- 2
tens inter Iudęos in illis causis spiritualibus, in quibus ex dispositione iuris canonici relaxati sunt eius iurisdictioni, vt in causis vsurę, & videtur casus *in c. post miserabilem, de vsuris.* Nā licet aliqui teneant non esse
prohibitos facere vsurā cum Christianis, † vt probat 3
Gaspar de Pōte *in suo consil. post decis. 57. Thesauri.* Tamen contrarium est verius, vt latius per Royzium in *dec. 5. Lituaniæ n. 266. & seq.* vbi quod verba Domini, *mutuum date, nihil inde sperantes,* obligāt etiā Iudæos: Itē in matrimoniis, quia Iudęi nō tenentur obseruare prohibitionem iuris canonici in eorum matrimoniis, *c. de infidelib. de consangui. & affinit.* & ibi Abb. *in 1. not.* Alberic. *in l. 1. C. de iudic. in prin.* & notatur per Abb. & alios

alios *in c. gaudemus, de diuortiis.* & ideo Iudæi possunt
4 contrahere † matrimonium in omnibus casibus per-
missis de iure ciuili, quia dicitur viuere de iure com-
muni Romanorum, *l. nemo Iudæorum, C. de Iudæis,* &
possunt contrahere in casu *l. 2. C. de institut. & substi-
tut.* vbi Dec. *num. 5.* & ibi vide.

5 Secundus articulus est: In causis fidei & † religionis
Christianæ, iudex secularis non cognoscit inter Iu-
dæos, sed solus ecclesiasticus & Inquisitor hæreticæ
prauitatis, vt in casu quo Iudæi fauerent Christiano,
vt pertransiret ad Iudaismũ, vel ipsi Iudæi facti Chri-
stiani, iterum redirent ad eorum perfidiam, aut etiam
in similibus Christianam religionem deturpantibus,
Ancharan. *in consil. 12. incip. Iudex spiritualis.* Felyn. *in
c. t. n. 38. vers. idem quando in opprobrium, de constitution.*
Guid. Pap. *decis. 63.* & ibi Addentes alios allegant, &
ad hoc est Bulla expressa Nicolai Pap. IV. quæ est po-
sita in directorio Inquisitorum, *part. 2. post quæst. 44.*
& ibi D. Pegna *in comment. 69.* probat hunc articu-
lum cæteros Doctores allegando.

Ex quo infertur valde errare eos, qui putant, Iu-
dæos delinquentes in religionem Christianam, pos-
6 se per Principem † secularem affidari in eius statu, &
dominio, ex regula, quia confugientes ad ecclesiam
sunt conseruandi, atque gaudent immunitate ecclesia-
rum, gloss. *in c. inter alia, de immunit. eccles. & ibi* Ho-
stiens. Io. Andr. & Cardinal. *quæst. 3.* Tiroquell. *de pri-
mogen. quæst. 66.* Imol. post alios *in clem. 1. de pænit. &
remiss.* Summa Syluestrina *in ver. immunitas, in tertio,
§. 3.* Marsil. *in l. vnic. C. de rapt. virgin. n. 114.* & hãc esse
communem opinionem, attestatur Couar. *in lib. 2. va-
riar. resolut. cap. 20. nu. 11. vers. 13.* Summa Confessorum
in titul. de immunit. eccles. quæst. 2. Felyn. *in c. 2. colum. 2.
de excep.* Hæc enim opinio est diabolica, & eius ob-
seruantia est causa destructionis ciuitatum, & extin-
ctionis dominij, & iurisdictionis, & Ferraria potest
esse testis apud illos bonos Principes qui sciunt: Et in
contrarium est verior opinio, quã firmarunt plurimi
Dd. relati per Couar. *in d. c. 20. nu. 11.* qui probat non
esse recedendum ab hac opinione, quam attestatur es-
se magis communem Farinac. *in quæst. 28. nu. 68.* Cla-
rus etiam de magis communi *in §. fin. d. quæst. 30. vers.
præterea quæro.*

7 Tertius articulus est: Vbi Iudæi † delinquunt in
eorum propria religione, cognoscendi, atque iudican-
di sunt per iudicem Ecclesiasticum, nõ autem per se-
cularem. Hanc opinionem firmauit Inno. *in c. quod su-
per his, de voto.* & sequuti sunt ibi Io. Andr. *nu. 11.* Abb.
nu. 12. Glossa *in ver. ab omnibus, in c. 1. de constitutionib.
& ibi* Dec. & Felyn. *num. 38. vers. alius casus est.* Omnes
enim præfati Doctores mouentur, ex quo Deus om-
nipotens fecit vnum pastorem, atque vnum ouile, vt
habetur in Euangelio, & ita Iudæi, & cæteri infideles
velint, nolint, sint de illo ouili, sic enim de omnibus
interpretatur illud dictum Domini; *Pasce oues meas;*
vt latius scripsi supra *in prima parte cap. 6.* necessario
concludere oportet, vt & ipsi sub Pontificis ditione
8 existant. Et quod Papa † puniat Iudæos, si contra eo-
rum legem faciunt, probant Innocent. & Io. Andr.
ibid. & post multa allegant exemplum Gregorij Pa-
pæ, & Innocent. IV. qui mandarunt comburi librum,
quem Iudæi vocant Talmuth, in quo multæ Iudæo-
rum superstitiones continebantur, atque eos puniri,
qui illas hæreses docuissent, aut audiuissent, vel obser-
uassent.

Quartus articulus est: Iudæi † in temporalib. sem- 9
per subsunt iurisdictioni Principis secularis, vt *Cod. de
Iudæis, & C. de Paganis per totũ,* quæ loca allegat Abb.
in d. c. quod super his, num. 13. de voto, & procedũt in tẽ-
poralibus, in quibus poterant Imperatores leges con-
dere; & quod Iudæi iudicandi sint de iure ciuili, latè
scribunt Corn. *in consil. 124. num. 3. vol. 1.* Andr. Siculus
in consil. 65. vol. 3. & in consi. 13. & consi. 73. vol. 4. Areti.
in consi. 188. incip. Copiosè, & subtiliter, in 2. dubio. Quod
est verum si continerent merum rigorem; nam statu-
ta, † & leges, quæ fundata sunt in æquitate, non habẽt 10
locum in Iudæis, glossa fin. in fine, *in c. 2. de iudic.* quam
Anton. ibi extollit, & Felyn. circa finem multa allegat.
& ita consuluit Socin. *in consil. 62. in præsenti consulta-
tione, vers. circa tertium, vol. 1.* Curt. *in c. final. de consue-
tudine, in 15. quæst.* Crot. *in repetitione l. si insulam, col.
2. vers. secundo infertur, ff. de verb. obligat.* & ibi latius
per Annibal. de Canon *col. 6. ver. & etiam ex præmis-
sis.* Et quod Iudæus factus † Christianus possit à iudice 11
laico puniri de furto commisso antequam sacrum su-
sciperet baptisma, probat Decius *in toto consil. 130.*
quia sacrum baptisma abstulit omnem culpam, sed
non pœnam delicti debitam in foro contentioso.

CASVS CLXVII.

Qui dat omnia bona sua monasterio, & ibi habitat cum religiosis, nõ mutato habitu, non est de foro ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Viuens cum monachis in monasterio retinendo habitum secularem, non est de foro ecclesiæ.*
2 *Cohabitatio aut conuersatio cum religiosis non aufert aliquem à iurisdictione secularium.*
3 *Bona viuentis secularis cum religiosis translata in monasterium facta sunt de foro ecclesiæ.*

SI quis omnia bona sua dederit monasterio, vt ibi
pacificè, & magis quietè vitam duceret, † non mu-
tando secularem habitum, cum fratribus vel mona- 1
chis religiosam vitam currit, is non est de foro eccle-
siastico, sed coram seculari iudice conueniendus est,
respectu personę, ita dixit Innocent. *in c. vt priuile-
gium, §. 1. vers. non mutato habitu, de priuileg.* Hostiens.
in c. non dubium, de sentent. excommunic. & ibi Collectar.
& Felyn. latè Guglielm. de Monte Laud. *in clemen. per
literas, de præbend. lib. 6.* Andreas Barbat. *in d. cap. priui-
legia, & in d. cap. non dubium.* Imola *in c. quod ante, in
fin. de cleric. coniugat.* Capella Tholos. *in decis. 8. & ibi*
Stephan. Aufrer. *in additionibus.* & ratio est, quia nihil
interuenit, quod eum eximere debet à iurisdictione
secularium, † neque cohabitatio, aut conuersatio 2
cum religiosis hunc effectum producit, Aufrer. ad
Capell. Tholos. *in decis. 334.* talis enim æquiparatur se-
cularibus, vt dicit Bald. *in authent. ingressi, vers. tertio
quæro, C. de sacrosanct. eccles.* ideo neque gaudent priui-
legio canonis, vt dicit Hostiens. *in d. c. non dubium,* sed
hoc est verum respectu personæ, fallit autem respectu
bonorum, † quę in monasterium translata sunt, & quę 3
mutata natura, priuilegio ecclesię gaudere debent,
pro quibus monasterium, non is qui dedit, conue-
niendum esset; ergo in foro ecclesiastico.

CASVS

Digitized by Google

[Indicatum est nobis, quod laicis quibusdam curam vestri patrimonij commiseritis, qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent,habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestræ non suppositæ curationi postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos, Ecclesiæ vestræ rusticos causam examinare subtilius , & quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta , reddere compellantur. De cætero verò cauendum à fraternitate vestra,ne secularibus viris , atque non sub regula nostra degentibus res Ecclesiæ committantur , sed probatis de vestro officio clericis,in quibus si quid repetiri poterit prauitatis,vt in subditis, emendare, quod illicitè gestum fuerit,valeatis, quo videlicet , apud vos habitus sui officium magis conuenienter administrent, quam accusent.]

Hic igitur textus decidit omnes articulos,qui occurrere possunt super hoc casu , & primò, quod laicus operarius Ecclesiæ fieri non possit, probatur *in versic. de cætero vero cauendum*, per quem text. ita tenet An-
3 ton.de Butr.*in c.decernimus,de iud:c.*quia operarij † cu-
ra est colligere obuentiones spirituales, & quia habet officium in Ecclesia, & distribuit redditus ad libitum pro fabrica Ecclesiæ, & idem tenet Archid. *in c. in noua per illum text.16.quæst.7.*Innocent.*in c.2.de ætate,& qualit.*& Abbas , qui in operario contrariam sectatus est sententiam,*in d.c.decernimus,num.11.versi.de officio,* dicit, quod si sit deputatus ad illud officium,& habere quodammodo præeminentiam , & potestatem percipiendi , atque distribuendi redditus inter cleri-
4 cos , vt fit in Tuscia , credit quod tale officium non possit concedi laico, citra auctoritatem Apostolicam. Pro confirmatione huius articuli facit , quod genera-
5 liter laici † sunt prohibiti administrare res Ecclesiæ, etiamsi in temporalibus, vt per Innocent.*in d.c.2.*Hostiens.& Io.Andr.*in c.vnic.de iudic.* Speculat. *in tit. de œconomo,versic. item quod est laicus*, & post alios, quos allegat,idem firmat Gregor. Lopez *in l. 61.gloss.2.tit. 5.part.1.*& de communi opinione attestatur Dec. *in d. c.decernimus.num.92.*

Et licet Abb.*in d.c.decernimus,num.10.versi.hæc mihi ex toto non placent* , velit contrariam opinionem esse veram , quando laicus duntaxat deputaretur in administratione rerum temporalium , puta in fabrica Ecclesiæ construenda , absque iurisdictione, & præeminentia in spiritualibus. Imo magis honestum est secundum eum , vt sit laicus , aliquando enim magis instructus est in negotiis,ideo Bald.& Felyn.ibidem dicunt vbi clericus non reperiretur idoneus , tunc laico committi posse, atque Decius *ibid.num.* 101. *& seq.*sequitur opinionem Abbatis , quia operarij officium circa Ecclesiæ fabricam versatur , quæ in ædificando consistit,*c.de fabrica,de consecrat.distinct.1.cap.de his,de Eccles.ædificand.* & talis fabrica ab ornamentis Ecclesiæ distinguitur, *c. fin. & ibi* Abbas, *de testament.* quamobrem nihil videtur obstare,quin laicus, Ecclesiæ operius deputari possit.

Nihilominus hæc opinio in duobus errat. Primò, quia , vt communiter videmus in omnibus ciuitatibus in quibus pessima hæc viget consuetudo depu-
6 tandi in Ecclesiis laicos operarios , † non solum in fabricis, sed etiam in ornamentis Ecclesiæ , Ecclesiarumque, atque etiam Altaris describunt nomen operare : ex quo apparet,non deputari tantum ad fabricam, sed ad ea , quæ spiritualia sunt : Imo operarius exigit obuentiones Ecclesiasticas,easque distribuit Ecclesiasticis , in quibus omnibus operarij consistit officium.
Item sedet in choro,† atque habet cum cæteris Cano- 7
nicis dignitatem , quod laico conuenire nullo modo potest, & quod pessimum est , aliquando tantam non distribuunt fratribus pecuniç quantitatem,quæ ad viuendum sufficiat,vt fame pereant, sicut audio fieri Pisis,fratribus conuentualibus Ecclesiæ Sancti Franci-
sci.Secundo hæc opinio,quatenus operarius † deputa- 8
retur solum in fabrica,& sic in temporalibus,est contra textum *in d.c.indicatum,in versi.curam vestri patrimonij commiseritis , qui postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus,&c.*qui textus de rebus temporalibus loquitur,& ita litera cantat,atque sic communi-
ter intelligitur, laici † enim prohibentur administra- 9
re Ecclesiasticorum temporalia, solum ob controuersiam iurisdictionis,& vt facilius Ecclesię bonorum administratores corã iudice Ecclesiastico conueniantur.

Secundus articulus est : Præsupposito secundum
alteram opinionem,quod laicus † possit in illis solum 10
temporalibus Ecclesiasticis rebus fieri operarius , vt firmarunt Abb.& Dec. *in d.c.decernimus*, quod potest intelligi saltem in illis locis,in quibus adest consuetudo,ex scriptis per Calderin.*in consil.1.sub ti.de consuetudine.*& eius dicta intelligerem quando clericus non reperiretur idoneus, ex scriptis Baldi, & Felyn.*in d.c. decernimus* , cum etiam stante consuetudine deputandi laicum, clericus non excluditur, quin possit fieri operarius Ecclesiæ, vt probat Calderin. *ibidem. Siue* secundum opinionem nostram, quod laicus Ecclesiæ operarius fieri possit,ex dispensatione Papæ, vt etiam dicit Abb.*in d.c.decernimus,num.11.*

Dicendum est laicum † operarium Ecclesiæ sem- 11
per conueniendum esse coram iudice Ecclesiastico pro reddendis rationibus , ita expressè dicit textus *in d.c.indicatũ,in versic.quod si ita est,districtè à vobis discuti conuenit &c.* & probant Abb. *in d.c.decernimus,n: 9.versic.sed specialis administratio quarundam rerũ committi potest,ita vt superiori administratio respõdeat*, Speculat.*in tit.de œconomo, versic.item quod nõ vult Episcopo,vel Capitulo reddere rationem*,Matthęus Boys *in additionib.ad Stephan. Aufrer.in tract.de potestate secul.in Ecclesiastic.in reg.4.super fallent.* 33. allegat Roman. *in sing.353.incip.laicus possit esse rector*,Ripa *in d.c. decernimus,nu.66.in versic.& ego pondero.* mouetur per text. *in clem.quia contingit,de religios.domib.in versic.eos teneri conuertere redditus in vsus pauperum,& reddere rationem episcopo* . & conferunt pro hoc probando allegata à nobis *in d.casu 113.artic.3.*

CASVS CLIX.

Clericus immissus in possessionem ex primo decreto iudicis secularis, cum clausula , *saluo iure* , non potest postea ab eodem iudice priuari possessione sua.

SVMMARIA.

1 *Possessio data,quando debet renocari.*
2 *Clericus immissus in possessionem per laicum, an possit ab eodem remoueri.*
3 *Iudex laicus an sit competens super possessoriis spiritualium,& temporalium.*

4 *Clericus*

4 *Clericus poteſt reconueniri coram iudice laico.*
5 *Clauſula, ſaluo iure, facit continuari idem iudicium.*
6 *Clericus immiſſus in poſſeſſionem vigore actionis realis verè poßidet.*
7 *Poſſeſſor vigore ſtatuti eſt verus poſſeſſor.*
8 *Poſſeſſor ex ſecundo decreto dicitur verus poſſeſſor.*
9 *Dominium transfertur ob poſſeſſionem datam ex cauſa noxali.*
10 *Clericus immiſſus in poſſeſſionem debet conueniri coram eccleſiaſtico ſuper reuocatione poſſeßionis.*
11 *Poſſeßio data ob actionem realem, de iure canonico, ſolum poſt annum facit poſſeſſorem.*
12 *Poſſeßione data à iudice ſeculari attenditur ius ciuile.*
13 *Clericus poſſeſſor à iudice ſeculari debet conueniri coram eccleſiaſtico.*
14 *Clerico immiſſo in poſſeßionem finitum eſt iudicis officium.*
15 *Decretum de immittendo in poſſeßionem an ſit diffinitiuum vel interlocutorium.*
16 *Sententia interlocutoria mandata executioni non poteſt reuocari.*
17 *Appellatio non permittitur in poſſeſſorio quoad effectum ſuſpenſiuum, ſecus quoad deuolutiuum.*
18 *Bartol.* in l.2.ff.de appellat.recipiend. *eſt communiter reprobatus.*
19 *Appellatio non permittitur à poſſeßione data vigore* l. fi.C.de edicto diui Adriani toll.
20 *Etiam de iure canonico.*
21 *Iudicis officium eſt finitum per poſſeßionem adeptam.*
22 *Clauſula,* ſaluo iure, *ſemper cenſetur ineſſe.*
23 *Et ſolet apponi à iudicibus ad obturandum ora loquentium.*
24 *Poſſeßio ſola non facit aliquem eſſe ſubditum.*
25 *Citari debet poſſeſſor cùm tractatur de auferendo poſſeßionem.*
26 *In poſſeßione conſeruandus eſt etiam prado.*
27 *Spoliatus à iudice ſine cauſa cognitione eſt reſtituendus.*
28 *Clericus non poteſt citari à iudice laico immittente illum in poſſeßionem.*
29 *Iudex eccleſiaſticus ſuccedens in locum laici iudicis debet procedere cum illis qualitatibus, cum quibus procedebat iudex laicus.*
30 *Poſſeſſor vigore actionis perſonalis non eſt verus poſſeſſor.*
31 *Sed ſolum detentator.*
32 *Iudex ſecularis quando reuocet poſſeßionem datam clerico.*

SI quis immiſſus fuit in poſſeſſionem auctoritate iudicis, & poſtea comparet contradictor directo contra ipſam immiſſionem, petens ipſam reuocari, atque annullari pro ſuo intereſſe, allegans aliquam iuſtã cauſam, puta, quia non fuit citatus, vel ſimilem, debet
1 dicta † immiſſio reuocari, vt voluit Alberic. *in l.fi.n. 13.verſ.primo caſu, C. de edicto diui Adr.toll. & ibi* Zaccard.*n.41.* Montica *in lectura 1.nu.176.*& prior eis Anchor.*in conſ.292.videtur.* Menoch.*de adipiſcend.poſſeſſ. remed.4.n.677.*& ab eodem iudice qui grauauit debet reuocari, Bald.*in d.l.fi.nu.5.* Ferrett.*in conſ.30.nu.2.& conſ.17.n.7.& n.10.*Roman.*in conſ.158.n.2.*& ibi Mandoſius plurimos allegat. Hinc dubitatum eſt, quid ſi
2 clericus † immiſſus fuerit in poſſeſſionem ex cauſa fideicommiſſi, auctoritate iudicis ſecularis, an comparente eo, qui intereſſe habet, atque inſtante reuocari ipſam immiſſionem, poſſit ab eodem iudice ſeculari contra clericum reuocari.

Peregrin.*in tract.de fideicommiſſis, artic.48.n.63.*ſenſit ab eodem iudice poſſe reuocari, motus, quia in poſ-
ſeſſoriis † nedum ſpiritualium, ſed etiam temporaliũ, 3
iudex laicus eſt competens, vt ibi per eum *n.63.* Item quia mittere in poſſeſſionem rerum temporaliũ nullo modo ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, quia in illis nullam habet iuriſdictionem, pro quo allegat *l.à diuo Pio,§.1.ff.de re iudic.* Innoc.*in c.ſignificaſti, de offic. deleg.* Spec.*in tit.de ſecundo decreto,§.reſtat.n.2.*& hanc opinionem dicit tenere Bald. *in d.l.fi.n.45.* vbi præcisè loquitur in clerico poſſidente, addens rationem, quia hereditas temporalis, & litis natura trahit ad ſe
eccleſiaſticum. Tanto magis, quia † clericus compa- 4
rens coram iudice ſeculari poteſt reconueniri coram eodem iudice, *c.diſpendia,§.reus,de reſcript.li.6.c.1.& ibi not.de mutuis petit.* Bart.*in auth. & conſequenter, C. de ſentent.& interlocut.om.iudic.* Et per clauſulam ſu-
per d.immiſſione appoſitam, *ſaluo iure,* † pars, quę pe- 5
rit reuocari poſſeſſionem, dicitur id petere in eodem inſtantia, pro quo allegatur Angel.*in d.l.fi.col.penult.* ergo quaſi per viam reconuentionis potuit ab eodem iudice reuocari.

Sed hæc opinio iure non ſubſiſtit, pro cuius veritatis dilucidatione explico duos articulos.

Primus articulus eſt: In caſibus, in quibus clericus
immiſſus † in poſſeſſionem verè poſſidet, vt ſi vigore 6
actionis realis, Spec. *in tit.de primo & ſecundo decre.in §.iam de effectu.verſ.qua eſt ratio.* Iaſ.*in l.3.§.fi.colum.5. verſ.ſecunda concluſio,ff.de damn.infect.* Alex.*in l.ſi finita,§.Iulianus,vbi etiam de hypothecaria,ff.de dam.infect.*
Item ſi extaret ſtatutum, † vt immiſſus in poſſeſſio- 7
nem lucraretur fructus, quia tunc efficeretur verus poſſeſſor: aut ſi iudex vellet facere immiſſum ex aliqua cauſa verum poſſeſſorem, prout vtrumq; caſum probat Neguſant.*de pignorib.in ſecundo membro tertia par-*
tis principalis, n.6.& ſeq. Aut ſi † immitteretur in poſ- 8
ſeſſionem ex ſecundo decreto: quia tunc efficeretur verus poſſeſſor, & incipit præſcribere dominium, Bartol.*in d.l.ſi finita,§.Iulianus,in prima col.ff.de damn.infect.* Bal.*in l.in poſſeßione,C.de bon.auctorit.iudic.poßid.*
aut ſi immitteretur in poſſeſſionem † ex cauſa noxa- 9
li, quia tunc transferretur etiam dominium, vt probant Iacob. de Bel. & Guido de Suzar. *in tract.de primo & ſecundo decreto.* atque Guido Pap. *in eodem tractatu.*

Tunc clericus immiſſus † ſuper reuocatione poſſeſ- 10
ſionis debet cõueniri coram iudice eccleſiaſtico: nam licet de iure canonico miſſus in poſſeſſionem ob a-
ctionem † realem non ſit verus poſſeſſor, niſi poſt 11
curſum anni, *cap.fin.de eo qui mitt.in poſſeſſ.cauſ.rei ſeruand.c.paſtoralis,de offi.ordin.*&not.*in c.contingit, de dolo & contumac.* tamen, quia immiſſus eſt à iudice ſecu-
lari, attenditur † ius ciuile in foro ſuo, quo dicitur ve- 12
rè poſſidere, ex regula *l.ſi quis emptionis,§.penult.& ibi not. C.de præſcriptionib.30.annorum.* cuius decreti & iuris vigore clericus adeptus corporalem, dicitur verè poſſidere.

Sed clericum poſſeſſorem † conueniendum eſſe co- 13
ram iudice eccleſiaſtico, dixere Zuccardus *in l.fi.num. 263.C.de edicto diui Adr.tol.ibi; ſed ſi clericus poſſediſſet, ita quod debuiſſet citari, tunc crederem, quod ad eundem iudicem non fuiſſet mittendus,&c.& n.269.* dicit, ſi poſſeſſor eſſet clericus, vel alia perſona priuilegiata reſpectu fori, ille non eſſet amouendus de poſſeſſione, niſi conueniatur coram ſuo iudice, Petrus de Ancharano *in c.ſignificaſti, in 4.q.de foro compet.*diſtinguit: An clericus poſſideat, & ita ſit reus & non eſt vlterius co-

Digitized by Google

ram iudice laico conueniendus:aut non poſſidet,& ſic
erit actor,& debet coram illo comparere; eandem o-
pinionem ſequitur Barbatia in additionib. ad Bal.in d.
l.fi.in add. qua incip.tene menti quod eleganter dicit Pe-
trus.eſt ſub n.7.Alex.in conſ.103.vol.5.dicit eſſe adeun-
dum ad iudicem eccleſiaſticum,quia clericus immiſſus
in poſſeſſionem,naturaliter futurus eſt reus.
Huius concluſionis poteſt maxima ratio aſſignari;
14 clerico † enim immiſſo in poſſeſſionem ex decreto
iudicis, finitum eſt eius officium. Nam ſiue dicamus
15 decretum † de immittendo in poſſeſſionem eſſe diffi-
nitiuam ſententiam,vt volebat Azo,quem refert Bar-
tol.in l.quod iuſſit,n.9.in princ.& n.10.ff.de re iudic. ſi-
ue dicamus eſſe interlocutoriam, vt voluit ibid. Bart.
finitum eſt eius officium , quia circa hanc immiſſionẽ
in poſſeſſionem vigore actionis, imploratum eſt offi-
cium iudicis mercenarium , quod deſeruit actioni in-
tentatæ, ideo non poteſt vlterius reuocare , Capyc. in
decis.51.n.3.& ſeq. & Iaſ.in d.l.quod iuſſit,nu.32. probat
16 ex Bartolo,quando ſententia † interlocutoria manda-
ta eſt executioni,facto hominis,& ſic eſt quæſitum ius
parti , tunc non poteſt vlterius per eundem iudicem
reuocari.
Ex quo infertur non eſſe veram opinionem Angeli
in d.l.fi.n.a.6.verſ.ſed ego dico, C.de edicto diui Adr.toll.
vbi quod in eadem inſtantia contradictor poterit pe-
tere reuocari dictam immiſſionem.Non enim eſt ea-
dem inſtantia, cùm finitum ſit iudicis officium. Pro-
17 batur etiam , quia in poſſeſſoriis † non licet appellare
quoad effectum ſuſpenſiuum executionis , ſed quoad
effectum deuolutiuum iuriſdictionis , ſecundum ma-
gis communem opinionem,vt voluit Bart.in l.2.n.9.
ff.de appellat.recip.dum ſcribit,lata ſententia in poſſeſ-
ſorio , atque appellatione interpoſita , faciendam eſſe
executionem ſententiæ , deinde iudicem ad quem co-
gnoſcere debere de iuſtitia vel iniuſtitia,Corn.in con-
ſil.10.n.1.vol.4. Afflict.decis.209. Guido Pap. decis.37.
plurimos congerit Menoch.in tract.de recuperand.poſ-
ſeſſ.remedio 9.nu.321.quam ſententiam refert Achilles
Perſonalis in tract.de adipiſcenda poſſeſſ.n.331. qui tamẽ
plurimos allegat indiſtinctè tenentes,appellationem
non dari fauore teſtamenti,& vltimę voluntatis,quod
intereſt Reipublicæ valere, atque effectum ſortiri , &
poſt plures enumeratos adducit Roland. à Valle in
18 conſ.77.n.15.& ſeq. vol.2. dicentem Bartolum † in d.l.
a.ff.de appell.recip.contrarium tenentem eſſe commu-
niter reprobatum. Si igitur vel nullo modo appella-
tur, vel ſolum quoad effectum deuolutiuum, finita eſt
illa inſtantia , cuius Angeli ratione mouebatur Pere-
grin.in loco ſupra citato.
Et in terminis eiuſdem Peregrin. quod ab immiſ-
19 ſione † in poſſeſſionem vigore d.l.fi. C.de edicto diui
Adrian.tollen. non liceat appellare , paſſim receptum
eſt à ſcribentibus , vt poſt gloſſam ibi in verb. miſſus.
tenent Bart.Bald.Paulus de Caſtro,Salycet.Alex. Iaſ.
Dec.Curt.iun. Sebaſtian. Sapia, quos Zoccard. refert
ibi.num.389. Tiraquell.in tractat.Le mort ſaiſit le vif,
parte ſexta,declaration.2.numero ſecundo. Guido Pap.
decis.132.numero nono. Berous quæſtion.44. Couarru-
uias in libro practic.quæſtion.cap.23. numer.8.verſ.tertia
concluſio. Caccheran.in decis.Pedemontan.25.numero 9.
Menoch.in tract.de recuperand.poſſeſſ.remedio 4.numer.
826. & mouentur omnes per l.quiſquis, C.quorum ap-
pellat.non recip.atque l.final.ff.de appellat.recip.vbi vo-
luntas teſtatoris celerem executionem requirit, cuius
locus non eſſet, ſi daretur appellatio. Hæc concluſio
procedit etiam de iure canonico, quia d.l.quiſquis † in 20
eo reperitur canonizata,& relata in c.fin.§.ſi quis,2.qu.
6. prout tenet Berous in d.quæſt.44. num.3. & Petrus
Benintend. in decis.79.nu.7.in fi. quam concluſionem
præfati Doctores indiſtinctè affirmant , non diſtin-
guentes de effectu ſuſpenſiuo executionis,aut deuolu-
tiuo iuriſdictionis. Ex quo licet intelligere clarius,iu-
dicis officium † eſſe finitum per decretum de immit- 21
tendo,atque ipſam poſſeſſionem adeptam, neque eſſe
eandem inſtantiam quandò petitur reuocatio ade-
ptæ poſſeſſionis , quia coram eodem iudice pe-
ti non poteſt , ergo non dicetur conueniri clericus
coram eodem iudice ſeculari , tanquam per viam re-
conuentionis , quia ab alio iudice reuocatio petenda
eſt.
Neque obſtat clauſula , ſaluo iure, † à iudice immit- 22
tente,in decreto poſita,quia illa ſemper ineſſe intelli-
gitur,l.2.§.ſi quis à Principe,& §.merito.ff.ne quid in lo-
co publico.gloſſa final.in c.1.vt lite pendente. gloſſa in l.
final. C.ſi contra ius vel vtil.it.pub.& ibi Bart. & cæteri.
Et expreſſio eius,quod tacitè ineſt,nihil operatur, l.e-
ius qui in prouincia.ff.ſi cert.pet. & dicit Afflict.in decis.
33.nu.8.quod clauſula,† ſaluo iure,ſolet apponi à iudi- 23
cibus ad obturandum ora loquentium. Et quatenus
aliquid operari deberet,non eſt intelligenda ſaluo iu-
re partis exercẽdo coram eodem iudice, quia finitum
eſt eius officium per immiſſionem , vt dixi, ſed exer-
cendo coram iudice competenti,& quia ſola poſſeſſio
† non facit aliquem ſubditum , l.libertus , §.ſola. ff.ad 24
municipal.l.cùm neque,C.de incol.lib.10. cum aliis per
Rimínald.iun.in conſ.353.n.173.vol.4. ergo clericus vi-
gore poſſeſſionis adeptæ auctoritate iudicis ſecularis,
non eſt coram eodem conueniendus,ſed coram iudice
ſuo,ex regula c.ſi quis contra clericum , cum ſimilibus, de
foro compet. Imò cùm tractetur de auferendo poſſeſſio-
nem ab immiſſo clerico,is debet citari, † vt poſt Bar- 25
tol.Bald.Salyc.&.alios quos refert probat Menoch.in
d.4.remedio adipiſcenda,n.447. ſubdens neminem eſ-
ſe qui diſſentiat , poſſeſſorem etiam iniuſtum non eſſe
remouendum de ſua poſſeſſione de facto , c. licet epi-
ſcopus,de præbend.li.6. Vnde dicimus,quòd etiam præ-
do † conſeruandus eſt in poſſeſſione,in qua reperitur, 26
& ſpoliatus reſtituendus eſt, l.ſi quis ad ſe fundum,C.ad
l.Iul.de vi,l.colonus,& l.cùm fundus, ff.de vi & vi arm.
c.in literis,de reſtitut.ſpolia.imò prædo ſpoliatus † à iu- 27
dice ſine cauſæ cognitione dicitur verè ſpoliatus , eſt-
que reſtituendus, gloſſa in c.ſumma,3.quæſt.9. Bartol.
& omnes in l.iuſtè poſſidet, ff.de acquir.poſſeſſ. Bald. in
conſ.147.& conſ.149.vol.3. Oldrad.in conſ.227.colum.1.
Butr.in conſ.62.col.1. Socin.in conſ.12.col.2.ad fin.vol.1.
Dec.in conſ.125.col.fi.& conſ.200.col.2.& in l.factum à
iudice.ff.de reg.iur.Dec.in reſponſo 23.n.99.vol.1.& re-
ſponſo 41.num.43.vol.3.ſed clericus citandus eſt coram
ſuo iudice,nec ſufficit per generale proclama , vt ſcri-
pſi ſupra in caſu 37.ergo neque à iudice † immittente, 28
cuius officium finitum eſt , neque ab alio ſeculari in
noua inſtantia, à poſſeſſione adepta remouendus eſt,
ſed à ſuo duntaxat eccleſiaſtico iudice , ſicut in ſimili
ſcripſi in caſu 104. de clerico depoſitario laicorum, fa-
cto auctoritate iudicis laici , qui in caſu reſtitutionis
non poteſt ab eodem ſeculari iudice condemnari, ſed
ab eccleſiaſtico tantùm, idem ſcripſi in caſu 124.de cle-
rico ſequeſtro.
Neque ex mutatione iuriſdictionis fieri iniuria par-
ti petenti reuocationem immiſſionis; quia omnia
iura ſua eodem modò poterit exercere coram iu-
dice

Google

dice ecclesiastico, quo poterat coram seculari: si enim
29 iudex Ecclesiasticus † succedit, seu intrat in locum iudicis secularis, debet procedere cum illis qualitatibus, cum quibus procedebat iudex secularis, vt per Bald. *in l. fi. C. si mancip. ita fuer. alienat.* dicentem, quod quando vnus iudex intrat in locum alterius, seu succedit, receditur à persona, sed non à modo procedendi, & Io. Andr. *in regula contra eum, in mercurialib.* dicit, si episcopus succedit in locum fratrum in electione alicuius, debet eligere de illis, de quibus eligere debebant fratres, in quorum locum successit episcopus; quorum dicta sequitur Io. de Amicis *in cons. 94. n. 6.*

Minus obstant allegata per Peregrin. quod iudex laicus cognoscit super quolibet possessorio, etiam spiritualium: hæc enim opinio est falsa, prout supra probauimus *in casu* 38. vbi videndum est.

Secundus articulus est: Clericus immissus in possessionem auctoritate iudicis secularis, in casibus in qui-
30 bus non possidet, † vt quando immittitur vigore actionis personalis, prout scribunt Iacob. de Belleuis. & Guido de Suzaria *in tract. de primo & secundo decreto. n. 20.* & Guido Pap. *in tract. de primo decreto, n. 19.* & est communis opinio, de qua attestatur, & pro ea multa cumulat, Syntagma comm. opin. *in tomo 2. loco 6. c. 7.* vt est immissio, quæ fit ex causa damni infecti; item ventris nomine; item pro executione sententiæ, & rei iudicatæ, de quibus per Neguſ. *in tract. de pignorib. in secundo membro tertia partis principalis, n. 6.* in quibus so-
31 lummodo detentator † fit, & cùm non possideat, neque expellitur antiquus dominus possessor, sed ipse immissus debet in possessione stare vti custos & detentator *l. si finita, §. si quis ante, & ibi not. ff. de dam. infect.* & latè per Canonistas *in d. c. contingit, de dolo & contum.*
32 In his casibus, quia non est finitum † officium iudicis immittentis, sed solum fit ista immissio, vt reus tædio affectus compareat ad respondendum, & poterit comparere, reficiendo expensas, atque cauendo de iudicio sisti, *auth. ei qui, & ibi per omnes scribentes, C. de bonis auctor. iudic. possid.* Ideo constito de bono iure ipsius rei, poterit per eundem iudicem reuocari immissio ex doctrina Bartoli *in d. l. quod iussit.* quia hæc interlocutoria non transit in rem iudicatam, & in personal. b. immissio nunquam facit verum possessorem, etiam post annum, vt per Neguſ. *ibid. n. 7.*

CASVS CLX.

Clericum actorem coram iudice seculari non teneri cauere, neque satisdare de reficiendis expẽsis in casu succumbentiæ.

SVMMARIA.

1 *Actor in principio litis quã cautionem præstare debet.*
2 *Cautiones præstandæ ante iudicium hodie non seruantur.*
3 *Clerici actores coram iudice seculari non tenentur præstare cautionem iuxta formam* auth. generaliter.
4 *Clerici non possunt se obligare ad pœnam coram iudice laico.*
5 *Executio contra clericum debet fieri per iudicem ecclesiasticum.*
6 L. cum clericis, C. de episc. & cleric. *non habet locum in ecclesiasticis.*
7 *Clerici actores coram iudice laico non tenentur satisdare de expensis.*
8 *Fideiussori filiifamilias subuenitur Macedoniano.*
9 *Fideiussores clerici de soluendis expensis coram laico non tenentur.*

SEcundum communes regulas antiqui iuris, actor, priusquam † libellus reo exhiberetur, tenebatur 1
præstare cautionem, primo quod vsque ad finem litem prosequetur; item quod in casu succumbentiæ, pro expensis, decimam partem litis exolueret, iuxta terminos *auth. generaliter, C. de episc. & cleric.* sed hoc hodie de communi vsu & stylo curiarum non obseruatur, vt attestantur Bart. & Bald. *in d. auth. generaliter.* & addentes ibi ad vtrumque alios congerunt. Eandem sententiam firmauere gloss. Angel. & cæteri *in §. sed hodie, Institut. de satisdat.* Et quod vsus nequa-
quam † seruet præstari huiusmodi cautiones, scribit 2
Spec. *in tit. de satisdationib. §. 1. in fin.* & ibi Io. Andr. *in additionib.* refert, Placentin. Azon. & alios asserentes suis temporibus nunquam vidisse tales cautiones præstari, qui stylus pro lege debet allegari, *clem. sæpe, §. & quia, de verb. signific. & ibi Canonistæ omnes,* Affli. *in decis. 39. in fin. & decis. 135. & decis. 243.* & ibidem per addentes.

Sed quia Bart. *in d. auth. generaliter.* dicit, illius dispositionem obseruari in solo casu, quo actor alterius esset iurisdictionis, neque subditus iudicanti, ideo videndum est, an clerici actores cauere vel satisdare teneantur.

Primus articulus est: Clericos † actores coram iudi- 3
ce seculari non teneri cauere iuxta formam *d. auth. generaliter.* neque ex dispositione iuris communis, neque ex dispositione statuti, siue styli illius tribunalis, in
quo litem aggreditur, quia non possunt clerici † se o- 4
bligare ad pœnam coram iudice seculari, qui cùm in eos nullam habeat iurisdictionem, eius iudicio & foro nullo modo possunt se submittere, etiam voluntariè, & cum iuramento, *c. si diligenti, de foro compet.* Et quando vigore styli tribunalis, aut alterius laicalis dispositionis condemnaretur in expensis, (quorum dispositiones, si de clericis specialiter loquuntur, nullæ sunt, si verò generaliter, de clericis non intelliguntur, vt millies in prima centuria exarauimus) quia illius exe-
cutio † pertinet ad iudicem ecclesiasticum, Dec. *in cons.* 5
241. Roland. *in cons. 12. n. 38. vol. 2.* Grammat. *voto 18. n. 17.* & scripsi latius supra *in casu* 102. *col. fin.* iudex ecclesiasticus cognoscens ipsam cautionem esse nulliter interpositam, contra clericos executionem non faciet. Neque obstat tex. in *§. si quis autem pro pecuniaria, in*
auth. de sanctiss. episcop. & in l. † *cum clericis, C. de episc.* 6
& cleric. vbi Imperator eximit clericos ab onere satisdandi, sed iubet eosdem debere cauere sub hypotheca & obligatione bonorum, quia vt communiter habetur per omnes Canonistas *in c. ecclesia sanctæ Mariæ, per illum textum, de constit.* dictæ leges ciuiles specialiter de clericis loquentes nullius sunt firmitatis, tanquam à non habente potestatem conditæ, & ita in specie dixi supra *in casu...*

Secundus articulus est: Clericos † actores coram iu- 7
dice seculari non teneri satisdare de soluendis expensis, in casu succumbentiæ: nam cùm ipsi non possint se ad hoc obligare coram dicto iudice, & si contra facerent, obligatio sit nulla, *c. at si clerici, de iudic. & ibi per Doct.* tunc obligatio etiam fideiussorum non valeret, quæ accederet obligationi nullæ, & ita neque ciuilem, neque naturalem parerent, *l. iubemus, & authen. hoc ius porrectum, C. de sacros. eccle. l. quemadmodum, C. de agric.*

& consit.libr.11. de quo per Bart. *in l.cùm lex,versi.nl.*
sed iuxta præfat.ff.de fideiussor. Grat.*in consi.15.nu.30.&*
seq. vol.1. Item quia cum principalis causa non subsi-
stit,nec ea quæ sequuntur locum habent, *l.cùm princi-*
8 *palis.ff.de reg.iur.* Ideo fideiussori † in contractu filii-
familias subuenitur exceptione Macedoniani, *l.sed si.*
*§.non solum.ff.ad Macedon.*quia si ipse teneretur,habe-
ret recursum ad filiumfamilias,qui ciuiliter & natura-
liter obligatur,licet exceptionem habeat,*l.1.& ibi not.*
*in vers.petitio,ff.ad Macedon.*Cùm igitur clerici ad hoc
nullo modo possint obligari, ergo neque fideiussores
9 † pro eis, qui accedere non possunt, nisi saltem natu-
ralem præsupponant obligationem,*l.fideiussor obliga-*
ri,§.fideiussor,ff.de fideiussorib.

CASVS CLXI.

Clericos posse opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,etiam post biennium elapsum perpetuo tempore.

SVMMARIA.

1 *Exceptio non numeratæ pecuniæ non opponitur post biennium.*
2 *Ecclesiastici an possint perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
3 *Ecclesia potest perpetuo tempore opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
4 *Ecclesia obligatur in quantum probatur mutuum fuisse versum in eius vtilitatem.*
5 *Et an hoc procedat in omnibus contractibus.*
6 *Ecclesia in quibus casibus obligetur,etiam si non sit versum in eius vtilitatem.*
7 *Creditor agens ad pecuniam contra ecclesiam quid probare debeat.*
8 *Exceptio non numeratæ pecuniæ infra quod tempus debet probari in aliis contractibus.*
9 *Minores semper possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
10 *Ecclesia est magis priuilegiata, quàm omnes minores.*
11 *Ecclesiastici in eorum patrimonialibus possunt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam post biennium.*
12 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ qui alii possint perpetuo opponere.*
13 *Monasterium tenetur ex debito vero,non chirographario.*
14 *Exceptio non num.pec.de æquitate canonica potest opponi omni tempore.*
15 *Leges laicorum non sunt seruandæ contra æquitatem canonicam.*
16 *Obligatus per chirographum non tenetur in foro conscientiæ soluere,nisi quantitatem veram.*
17 *Forum conscientiæ innititur veritati.*
18 *Creditor cui solutum est aliquid contentum in chirographo, quod verè non fuit solutum, tenetur illud restituere in foro conscientiæ.*
19 *Exceptio qualibet potest opponi perpetuo tempore.*
20 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quomodo variis temporibus fuerit introducta per Imperatores.*
21 *Dispositio noua non potest præiudicare ecclesiæ in iure quæsita super veteri.*
22 *Dispositio noua auferens competentiam clericis de iure communi est contra libertatem ecclesiæ.*
23 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ an possit renunciari,& quid si cum iuramento.*

EXceptio † non numeratæ pecuniæ post biennium 1
opponi non potest,etiam assumpto onere proban-
di,quod pecunia numerata non fuerit, *l.si intra,l.asse-*
ueratio,l.in contractibus,C.de non num.pec.l.si non singu-
li,C.si cert.pet.§.plane,Instit.de liter.obligat.vers.sic fit,
vt hodie, dum quæri non potest, scriptura obligetur, nam
post biennium obligatus erit, licet ea vera nihil receperit.
per quæ iura hanc opinionem secuti sunt Odofred.
Azo, Riccard.Oldrad. Iacob.Butrigar. Guido de Su-
zar. & Dynus, quos refert, & sequitur Alberic. *in l.si*
cautio,n.2.C.de non num.pec. addens quod eorum opi-
nionem vidit communiter obseruari:eandem opinio-
nem tenent Placentin. *in tract.de varietate actionum,*
titul.19.de literarum obligationib. Accursius,Baldus &
Salyc.*in d.l.si non singuli,C.si cert.pet.*Io.Fab.*in princip.*
Instit.de literarum obligat.n.6.vers.octauo quæritur. A-
retin.*in l.si stipulatus,§.Chrysogonus,nu.10.ff.de verb.o-*
blig. & in l.certi condictio, §.si nummos,col.fin.ff.si cert.
*pet.*Purpur.*in l.manifestè.n.21.ff.de iureiur.* Curt.iun.*in*
l.2 §.appellata,nu.7.ff si cert.pet. qui testatur hanc esse
communem opinionem,sic etiam attestatur Felyn. *in*
c.si cautio,n.60.de fide instrum. Marsil.*singular.463.* ex
quibus hanc opinionem probat Emanuel Costa,*in l.si*
ex cautione,n.9.C.de non num.pecunia.

Et præsupposita hac opinione tanquam vera de ri-
gore iuris ciuilis,quærũt grauiores Doctores, an pro-
cedat in ecclesia & ecclesiasticis, † vt ipsi perpetuo tẽ- 2
pore non numeratæ pecuniæ exceptionem opponere
possint, & quod valeant æterno tempore illam oppo-
nere, fatentur Doctores per varias rationes, quas ex-
plicemus per duos articulos.

Primus articulus est: Ecclesia † potest perpetuo 3
tempore opponere exceptionem non numeratæ pe-
cuniæ. Ita firmarunt Hostiens.& Io.Andr.*in c.si.de so-*
lutionib. & ibi Immola *n.27.* qui alios refert. Anto.de
Butr. & Immola *in c.si cautio.de fide instrument.* Cyn.
Bald.& Salyc.*in auth.hoc ius porrectum,C.de sacros.eccl.*
Bald. *in l.2.§.si.ff.si cert.pet.* Angel.*in consi.156.videtur*
*prima fronte,num.1.in fine.*Roman.*in consi.45. & in au-*
thent.similiter,in 7.priuilegio iudiciali,C.ad leg.Falcid.
Capella Tholosan.*in decis.408.* Addentes ad Dyn.*in*
regula,locupletari, de regul.iur.lib.6. Mouentur, quia
in tantum ecclesia † obligatur, in quantum verè pro- 4
betur quod mutuum versum sit in eius vtilitatem,*c.1.*
& ibi Doctor. de deposit.authent. hoc ius porrectum. vbi
Bart. *& alii, C.de sacrosanct.eccl.* quam rationem licet
aliqui intelligant non solum in contractu mutui, sed
in omnibus aliis contractibus,† vt per Cardin.*in clem.* 5
1.q.30.de reb.eccles. non alienand. Angel.*in §.hoc etiam.*
in auth.de alienat.& emphyteusi. tamen verior est opi-
nio, in tribus tantum casibus ecclesiam non obligari
nisi constito quod res sit in eius vtilitatem versa, vi-
delicet in mutuo,*c.quod quibusdam. vbi* Barbat.*de fide-*
*iussor.*Item in deposito,*d.c.1.de deposito.* Item quando
venditur res ecclesiæ pro soluendo eius debito, extra
quos † casus ecclesia obligatur, etiam si id non pro- 6
betur, Innocent.*in d.cap.1.de deposito.*cuius dictum se-
quitur *ibi* Io.Andr. Io.de Lignan.Paul.Eleazar. & *ibi*
probauit Anton. de Butr. dicens debere verti pecu-
niam in vtilitatem ecclesiæ, non quia hæc cura spe-
ctet ad iudicem, sequitur *ibi* Card.& Abbas, qui dicit
hoc esse notandum,& quotidianum, Bartol.Baldus &
cæteri *in d.auth.hoc ius porrectum.*Bart.*in l.1.C.de ven-*
dit.rer.ciuil.li.11.& ibi Io.de Plat.*n.1.*qui loquuntur in
emptore, Alberic.Castrens.& Roman.*in l.cius tas,vbi*
Ias.*numer.15.ff.si certum petatur.* qui attestatur falsam
esse

Digitized by Google

eſſe gloſſam contrarium tenentem *in d.l.1.C.de vend.*
rer.iunt. Alberi.*in l.1.C.ſi aduerſ.credit.* Socin.*in conſi.*
15.n.25.in fi.vol.1.& hanc eſſe communem opinionem,
dicit Dec.*in conſ.36.n.8.verſ.tertio principaliter non ob-*
ſtat. Rodoan.*in tract.de reb.eccleſ.non alien.in rubric.de*
cauſis vtilitat. vbi inquit,in aliis contractibus non eſſe
neceſſariam huiuſmodi probationem. Cùm igitur cre-
7 ditor † agens ad pecuniam contra eccleſiam nunquam
poſſet obtinere, niſi verè probauerit verſam eſſe in
eccleſiæ vtilitatem, vt declarat Socin.*in d.conſ.15.n.26.*
verſ.ſexto probatur,vol.1. & Dec. in *d.conſ.36.n.8.verſi.*
ſecundo pro reſponſione. neceſſariò ſequitur, eccleſiam
non impediri hanc opponere exceptionem, ſi vellet,
quia & iſta ſubalternata ſunt, & ſub eodem prædica-
mento probationis faciendæ, dum ergo creditor non
poteſt obtinere, niſi probet, pecuniam fuiſſe verſam
in vtilitatem eccleſiæ, fruſtra quæritur, an eccleſia hãc
valeat opponere exceptionem, quæ ad eandem perti-
net probationem faciendam, quicquid in hoc ſcripſe-
rit Felyn.*in d.c.ſi cautio,n.57.verſ.ſed iſtud non eſt,de fi-*
de inſtrument. Minus valet eiuſdem Felyni conſidera-
tio *in d.nu.57. verſ.bene fateor, non in omni caſu teneri*
creditorem probare, pecuniam in eccleſia vtilitatem ver-
ſam eſſe. Quia vt nos etiam hoc probauimus, exceptio
8 † huiuſmodi aduerſus mutuum duntaxat opponitur
infra biennium, de quo diſputamus, in cæteris debet
opponi infra triginta dies, vt latius probant Afflict.&
Addentes ad ipſum ſuper *deciſ.105.nu.2.*& inter caſus,
in quibus creditor debet probare, pecuniam in eccle-
ſiæ vtilitatem verſam eſſe, adeſt mutuum, vt dixi. Ac-
9 cedat, quod eadem dicuntur de minore, † aduerſus
quem non currit præſcriptio iſta biennij, vel tot die-
rum, ſed illæſus conſeruatur, vt reſtitutio in integrum
ei neceſſaria non ſit, *l.fi.C.in quib.c.ſib.reſtitutio in in-*
tegrum non ſit neceſſ.ar. & probat Coſta in *d.l.ſi cautio-*
ne,§.hoc autem biennij tempus,n.1.C.de non num.pec. vbi
oſtendit, pudendum eſſe Felyni errorem contrarium
10 ſentientis *in d.c.ſi cautio,n.60.* ſed eccleſia † vtitur iure
minoris, *c.1.de reſtit.in integr.* Imò magis eſt priuile-
giata, quàm omnes minores, quia & ipſa, & eccleſiaſti-
ci poſſunt leges ciuiles accipere, in quibus concernunt
eorum fauorem, atque repudiare, in quibus continent
odium, vel onus, vt probaui ſupra *in caſu 5.in fin.& in*
caſu 30. & alibi pluries in prima centuria; ergo in
quantum lex priuilegium concedit debitori poteſt
pro ſe recipere, in quantum verò reſtringit tempus
opponendi exceptionem ad biennium, poteſt refuta-
re, & ad hanc deciſionem conferunt rationes ſequen-
tis articuli.

11 Secundus articulus eſt: Eccleſiaſtici † in eorum pa-
trimonialibus poſſunt opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, etiam poſt biennium, & omni tẽ-
pore; probatur inprimis ex his, quæ ſcripſimus ſupra
in caſu quadrageſimo nono, vbi oſtendimus, eccleſiaſti-
cos in eorum patrimoniis gaudere omnibus priuile-
giis, conceſſis eccleſiis, ſed hanc exceptionem non nu-
meratæ pecuniæ perpetuo tempore poſſunt oppone-
12 re ciuitas, † & quilibet ſacer & pius locus, prout eſſe
communem opinionem, teſtatur Ripa *in l.ſi is qui bo-*
na,n.13.ff.de pignorib. Iaſ.poſt Bal.*in l.ciuitas,col.7.ff.ſi*
cert.pet.& in l.2.§.creditor,col.4.ff.eod.tit. & dicit Bal.
in c.in præſentia, de probationib. quod ſi confeſſus debi-
tum ſpe futuræ numerationis tranſiret ad religionem,
13 ex illa confeſſione monaſterium † non tenetur, & eti-
am poſt biennium poteſt opponere illam exceptio-
nem, quia tenetur ex mutuo vero non chirographa-
rio; ergo & eccleſiaſtici eodem priuilegio gaudere
debent, & hanc opinionem firmarunt Hoſtienſ.Ioan.
And.& cæteri communiter *in d.c.fi.de ſolutionib.*& ibi
Io.Andr.*n.3.* doctè probat, ſummum Pontificem no-
luiſſe hac temporis anguſtia laborare, vt infra bien-
nium duntaxat huiuſmodi exceptionem proponere
valuiſſent. Ex quo infertur, vel non eſſe veram eam at-
teſtationem, quod Clemens Papa IV. pronuntiauit
contra Treuerenſem Electum, vt poſt biennium non
poſſet contra mercatores opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, quam atteſtantur Specul. *in tit.de*
reſtit.in integr.§.quis autem,nu.25.& Felyn.*in d.c.ſi cau-*
tio,n.59. vel non eſſe trahendam ad exemplum, ex re-
gula *§.ſed quod Principi placuit. in verſ.vel ſi cui pœnam*
irrogauit,&c. Inſtit.de iure natural.gent.& ciuil.

Addendum pro confirmatione, veriſſimam eſſe o-
pinionem, poſſe de æquitate canonica huiuſmodi ex-
ceptionem † opponi omni tempore, dummodo debi- 14
tor in ſe aſſumat onus probandi exceptionem ipſam,
videlicet pecuniam non fuiſſe numeratam; hanc opi-
nionem firmarunt Dyn.*in reg.locupletari,li.6.* Inno.*in*
c.quia plerique,de immunit.eccleſ. de qua doctrina facit
magnum teſtum Angel.*in conſ.156.prima fronte.*& Ro-
man.*in conſ.45.* dicentes ſe ita conſuluiſſe in facti con-
tingentia, quos ſequitur Bologn.*in rubric.ff.ſi cert.pet.*
Hanc opinionem tenent Bart. Bald. & cæteri *in l.ſi ex*
cautione,C.de non numer.pecun. Salycet.*in d.l.in contra-*
ctib.in princip. eamque eſſe communem atteſtantur, &
probant Immol.*in c.fi.n 32.de ſolutionib.* Grammat.*in*
conſ.ciuil.55.nu.2.& plur.ſeq. Idem Felyn. latius aliis *in*
d.c.ſi cautio 61. Sed quando eccleſia & eccleſiaſtici con-
ueniuntur pro mutuo, vtique in foro proprio conue-
niendi ſunt, ex regula *c.cùm ſit generale,de foro compet.*
ergo & ſecundum proprias leges fori iudicandi, Ioan.
c.18.in verſic.& ſecundum legem veſtram iudicate illum.
& ſic probat Io. Andr.*in d.c.fi.n.3.de ſolutionib.in verſ.*
& idem videtur dicendum de eccleſiaſticis. Et conferunt
ad hoc quæ ſcripſimus ſupra *in caſu quinquageſimo*, le-
ges laicorum † contra æquitatem iuris canonici non 15
eſſe ſeruandas in curia epiſcopi; imò nec in curia ſecu-
larium eſſe ſeruandas contra eccleſiaſticos, quando
procedunt cum diminutione iurium, ſiue principio-
rum, ac æquitatis iuris canonici, vt ſcripſi ſupra *in caſu*
31. & ſic in cauſa reconuentionis coram iudice laico
deberent etiam ſecundum hanc iuris canonici æquita-
tem iudicari, vt quilibet, vti dicemus in ſequenti
caſu.

Et quod debeat iudicari ſecundum hanc iuris cano-
nici æquitatem, facit, quia obligatus † ex chirographo 16
excluſus poſt biennium opponere exceptionem non
numeratæ pecuniæ, non tenetur in foro conſcientiæ
quantitatem ſoluere in chirographo contentam, vt
poſt Inno.*in cap.plerique,de immunit.eccleſ.* firmat Im-
mola *in d.c.fi.de ſolutionib.* lex enim poſitiua ſe fundat
ſuper præſumptione, præſumendo pecuniam fuiſſe
numeratam, ex quo debitor permiſit labi biennium,
ideo non eſt obſeruanda in foro conſcientiæ, † quod 17
innititur veritati, *c.à nobis, in ſecundo, de ſent.excomm.*
ita ſcripſit Ant.de Butr. in *d.c.quia plerique, de immu-*
nit.eccleſ.col.5.verſ.quartum caſum. dicens, quod de ſuo li-
berè poterit facere eleemoſynam, ſicut prius, quia na-
turaliter lapſo biennio non eſt obligatus, addens, quod
ſi obligatus per chirographum ſoluit, † quod ei nume- 18
ratum non fuerat, ille, cui ſolutum eſt in foro cõſcien-
tiæ, reſtituere tenebitur. & ſequitur Abb.*ibid.in 5.q.*
atque Bald. *in l.cum quis,col.9.C.de iur.& fact.ignorant.*

Ioan.Calderin.*in disputatione sua,quæ incipit,vsurarim emit rem*.Anchar.*in rubri.de reg.iur.li.6.col.fin*.Saly.*in d.l.si ex cautione,in 5.quæst.*

Age probemus articulum retentis veris terminis iurisdictionis:in primis enim cùm quis sub spe futuræ numerationis se obligasset, atque creditor, qui non numerouerit, egerit in iudicio, poterat se reus per in factum exceptionem defendere, *l.apud Celsum, §.ad-*
19 *uersus,ff.de doli except.* hæc autem exceptio † suam ordinariam retinebat naturam, vt perpetua esset, *l.purè, §.si.ff.de doli except.*& probanda erat ab excipiente,qui in ea se fundabat,*l.in exceptionibus.ff.de probat.* Postea
20 Imperatores † introduxerunt, vt debitor obligatus chirographum, cui pecunia soluta non fuerat, potuisset infra solum quinquennium per querelam numerationis non factæ agere contra creditorem, *l.in contractib. in princip.C.de non num.pec.* & ita annullare effectum obligationis chirographi, quo tempore elapso,non poterit vlterius debitor agere per viam querelæ. Deinde Imperatores in locum quinquennij disposuerunt ad fauorem creditorum breuius tempus,atque introduxerunt biennium, vt habetur *in d.l.contractibus.*

Sed hæc varia dispositio in diuersis temporibus
21 condita † non potuit obesse ecclesiis, neque ecclesiasticis:aut enim volumus dicere ex dilatione quinquennij fuisse quæsitum ius ecclesiasticis debitoribus, & in eorum præiudicium non potuit noua biennij dispositio introduci,vt in his terminis probat Socin.*in consil. 241.circa primam difficultatem, vers.confirmo hoc, vol.2.* & ideo vt ipse dicit hodie ecclesiasticos posse opponere huiusmodi exceptionem infra quinquennium, ex dispositione iuris antiqui. Pro quo facit,quia noua
22 dispositio † auferens competentia ecclesiasticis de iure communi, dicitur contra libertatem ecclesiæ, vt pluties exorauimus in prima centuria. Aut volumus dicere nullum esse ius quæsitum ecclesiasticis, quod verius est, quia non ligantur legibus Imperialibus, *c. ecclesia sancta Mariæ,de constit.*& ita remanebit sub dispositione iuris antiqui:certum est enim, quod si exceptio huiusmodi inuenta non fuisset, debitor chirographarius omni tempore potuisset opponere, *de non num.pec.l.generaliter,& auth.contra qui propriam.C.de non num.pec.* & per totum titulum C. *plus valere quod agitur,&c.& d.l.purè, §.si.ff.de dol.exception.*

Imò contra dictum Socini *in d.cons 241.* retentis eiusdem terminis sic argumentor: nam si ante inuentionem dictæ exceptionis quinquennij poterant ecclesiastici, sicut quilibet creditores chirographarij omni tempore opponere, vel exceptionem in factum, numerationis non factæ,vel doli exceptionem, vt dixi, sicut non potuit fieri præiudicium ecclesiasticis in quinquennio per biennium,vt dicit Socin. ita ego dico non potuit eisdem fieri præiudicium per introductionem exceptionis in quinquennio proponendæ,limitando tempus perpetuum,quod procedebat tam de æquitate, quàm retentis terminis antiquæ dispositionis iuris ciuilis. Neque obstat regula *c.1.de noui oper. nunciat.* quia vt dixi supra *in casu* 19.leges Imperatorũ non obseruantur contra ecclesiasticos,quando obuiãt principiis iuris canonici, & aliquo modo præiudicant iuri ecclesiastico.Quare concludamus ecclesiam atque ecclesiasticos omni tempore ex veris principiis iurisprudentiæ posse opponere huiusmodi non numeratæ pecuniæ exceptionem,in vtroque foro.

Quomodo autem hic casus ampliatur, etiam si exce-ptioni † huiusmodi renuntiatum esset,vide Fely.*in c. si cautio,n.48.de fide instrum.*Syntagma comm.opin.*in tomo 4.c.10.vers.contrariam opinionem.*Costam *in d.l.si ex cautione.*Vasquium *de success.creat.li.1.§.10.num.21. vers. contrariam sententiam.* etiam si iuramentum appositum sit, Vasquius *ibid.nu.29.* etiam stante statuto, quod hæc exceptio opponi non possit, Costa *in d.l.si ex cautione,in 13.limitatione,C.de non num.pec.* & quod tale statutum laicorum non possit obesse ecclesiasticis, probatur ex omnibus casibus primæ centuriæ. 23

CASVS CLXII.

Iudicem secularem debere admittere exceptiones descendentes ex æquitate canonica.

SVMMARIA.

AEquitas † diuersis modis à plerisque appellatur, 1 ac diffinitur,Cyprianus æquitatem eam esse scribit,quæ misericordia est temperata,& alia eius descriptio refertur *in c.disciplina,& in c.qui emendat,distinct. 45.*Alibi æquitas intelligitur siue accipitur nomine benignitatis,aut benignæ interpretationis, vt *in l.pen.ff. de cond.& demonst.l.2.ff.de lib.& posthum. l.ex hac scriptura,ff.de donation.l.proximè, ff.de his, quæ in testam. del.l.benignius.ff.de legib.*Interdum æquitas dicitur benigna opinio,qua interpretatione vsus est Vlpianus *in l.is qui suis nummis, §.si ab ignoto emptus, vers.siue autem exprimatur,ff.de manumiss.* ergo, inquit, etsi forte quis seruum comparauerit suis nummis, ne eum manumittat, benigna est opinio dicentium hunc ad libertatem peruenire. Iacob.de Bellouis.quinque modis describit æquitatem,quod & Bald. facit *in c.1. §.ad hoc,de pace iuram.firm.* Bart.aliter,& Alberi.ac Saly. *in l.1.C.de legib.*atque Ant.de Butr.*in c.in literis,de restit. spoliat.*

Et data paritate æquitas † præferenda est rigori, *l.* 2 *placuit,C.de iudic.l.1.C.de legib.c.fin.de transactionib.l. hac lege,C.de pactis conuentis.* in qua Imperator rescribit,proprias partes eorum, qui ciuitatem legibus fundant,esse,vt æquitatem colant,eámq; præcipuo fauore in vsum fori deducant, *l.si quis à liberis.ff.de lib.agnos.*

l.si

l. si à liberis, vers. si impubes filius. & §. si mater, l. 1. §. si amnes, ff. de ventr. inspic. l. inter tutores, ff. de administr. tut. l. quod dicitur, §. final. ff. de impens. in reb. dotal. fact. l. vtilium, ff. eod. tit.

3 Ex æquitate † autem, cuiusque natura descendunt, atque dantur omnes exceptiones, *l. qui æquitate, & in gla. ff. de doli mali except.* Bartol. *in l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact.* Federic. de Sen. *in consil. 190. casus est talis, quidam clericus.* Propterea concluserunt Docto-
4 res iudicem secularem † debere admittere coram se omnes exceptiones descendentes ex æquitate canonica, Ancharan. *in cons. 5. in fin. vers. quia regula est.* Ruynus *in cons. 150. nu. 13. vers. quia exceptiones, volu. 4.* Soc. iun. *in consil. 80. n. 22. volum. 3.* Decian. *responso 2. n. 195. vol. 1.* & omnes mouentur per textum *in c. 2. de exceptionib, lib. 6.*

Et licet plurimi Dd. intellexerint hanc conclusionem, nisi adsit lex scripta, quo casu rigor scriptus præ-
5 latus † est æquitati non scriptæ, vt notāt glossa, & Dd. *in l. placuit, C. de iudic. & in l. 1. C. de legib.* per tex. *in l. prospexit, ff. qui, & à quib.* & est doctrina Alexand. *in l. cum probatur, nu. 23. in fi. ff. de re iudic.* solus enim Prin-
6 ceps † æquitatem iuri scripto anteferre potest, *d. l. 1. ff. de legib.* Menoch. *de arbitrar. iudic. quæst. 13. num. 15.* Aut æquitas ipsa in iure scripta reperiatur, tunc enim hanc æquitatem iuris rigori etiam scripto præferendam arbitrantur, *d. l. placuit. & l. 1. ff. de vsucapionib. & l. nam hoc natura, ff. de condict. indeb.*

Nihilominus rectè facturum iudicem arbitror, qui
7 æquitatem † non scriptam iuri scripto præferendam iusserit, quod dictum diffusè probat Sylua nuptialia *lib. 5. num. 68.* vbi videndum est. Item quia propter æquitatem licet à iuris regulis recedere, *l. si me & Titium, in fine, ff. si cert. pet. l. diuus, ff. de restit. in integr. l. quod si Ephesi, ff. de eo quod certo loc. &c. & per Dd. in c. ex parte, in t. de officia deleg.* quod de non scripta æquitate intelligendum est, aliàs allegationes essent de indubitabili. Item receptissima est Doctorum sententia, vbi lege caremus expressa, attendimúsque communem opinionem quæ nouam legē expressè creat,
8 eo casu opinio † sola, quæ æquitatem amplectitur, præferendam esse communi omnium opinioni, quæ rigorem continet, ita concludunt Purpuratus *in l. admouendi, num. 55. ff. de iureiur. & in l. cum quid, num. 84. ff. si cert. pet.* Bolognett. *in l. 1. num. 43. in §. limitation. ff. si cert. pet.* Cephal. *in consil. 93. numer. 6. & in consil. 166. num. 17. & seq.* Gratus *in consil. 2. rursus in causa, nu. 68. volum. 1.* Port. Imol. *in consil. 42. iuri & æquitati, num. 3.* Marc. Mantua *consil. 121. num. 3. volum. 2.* Mandos. *super regula Cancell. 29. de subrogand. quæst. 10. in fin. ver. & signatura.* Quorum sententiam intelligo de ea æquitatee, quæ cum maxima ratione fundata est, ita dicit Bal. *in rubric. C. de constit. pec. & in consil. 99. super primo, volum. 4.* Roman. *in consil. 149. conclusionem.* Paul. de Castro *in d. l. placuit. C. de iudic.* & scribunt glossa, Anto. de Butr. Imol. Felyn. & alij *in d. cap. ex parte, de offic. de-*
9 *leg.* quod enim in naturali † ratione consistit lex esse dicitur, *c. consuetudo. §. porro si ratione, dist. 1.* quia ratio est anima legis, iuxta tradita per Bald. *in l. si quis seruo persuaserit, Cod. de furt.* quem sequitur Ias. *in l. de quibus, n. 5. ff. de legib.* & si habemus viuam rationem frustra quærimus legem, imo infirmitas est intellectua, *l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tut.* Bald. *in l. testium, n. 2. in fin. ff. de testib.* Angel. *in cons. 275. thema super qua consilium, n. 8. vers. & eodem modo.*

10 Ex quo sequitur æquitatem † naturali ratione fundatam, eandem habere firmitatem, quam æquitatem iure scriptam, & propterea eam ipsam iuri scripto præferendam: quam conclusionem ita probauimus, vt ostenderemus iudicem secularem semper æquitatem iuris canonici naturali ratione fundatam, amplecti debere, etiam contra iuris ciuilis expressi rigorosi dispositionē: quod & in aliquibus casib. † fuisse à Dd. 11
diffinitum legimus, vt in casu exceptionis non numeratæ pecuniæ, opponendæ post biennium, assumpto onere probandi veritatem probauimus in præcedenti casu. Item in casu præscriptionis cum mala fide, vt concludunt Dd. omnes *in cap. final. de præscript.* Item *in casu c. cum haberet de eo qui dux. in matrim. quam pol. per adult.* cuius dispositio licet sit cōtra expressam dispositionem iuris ciuilis *in auth. ex cōplexu, C. de incest. nupt.* nihilominus, quia dispositio *d. cap.* † *cum haberet,* 12
est fundata super ratione naturali, de æquitate obseruatur etiam in terris imperij, & sic contra expressum rigorem iuris ciuilis, ita probant Afflict. *in constitut. regni, incip. Quam plurimum, n. 24.* Ias. *in cons. 26. nu. 13. & seq. vol. 1.* qui attestatur hanc esse commun. opinionem. Dec. *in cons. 611. magnificus, num. 5. & in c. Ecclesia sancta Maria, n. 30. de constitutionib. & in c. clerici. num. 2. de iud.* Ruyn. *in cons. 98. visis dubiis, n. 2. vol. 3.* cum aliis per Rolādum *in cons. 74. vol. 1.* atque per Gabriel. *in tit. de alimentis, conclus. 1. nu. 1.* ex quibus clarè patet iudicem secularem debere admittere exceptionem ex æquitate canonica procedentem super naturali ratione fundatam, non solum ex probatione conclusionis generaliter, sed ex decisione atque inductione aliquorum casuum similium.

CASVS CLXIII.

Clericos cogi non posse ad dotandū sororē de fructibus beneficij per iudicē secularem, sed per ecclesiasticum, in quātum tenentur facere eleemosynam.

SVMMARIA.

1 *Fratrum quot sint species, & an eorum appellatione veniant carnales.*
2 *An veniant patrueles, & consobrini.*
3 *Frater quis teneatur dotare sororem pauperem.*
4 *Clericus an teneatur dotare sororem pauperem.*
5 *Clericum teneri ad dotandum sororem pauperem de fructibus beneficij qui teneant.*
6 *Clericus potest dotare sororem inopem de fructibus ecclesiæ, de bona conscientia.*
7 *Clericus habens patrimonialia tenetur ad dotandum sororem pauperem.*
8 *Et per quem iudicem ad id cogi possit.*
9 *Fructus beneficiarū ecclesiæ, quomodo sint distribuēdi.*
10 *Ecclesiastici quomodo possint esse liberales in consanguineos suos.*
11 *Beneficia, an & quomodo sint conferenda proximioribus sanguine.*
12 *Clericus de fructibus pro eleemosyna distribuendis an possit cogi ad dotandum sororem.*
13 *Eleemosyna in casu necessitatis est de præcepto.*
14 *Pro eleemosyna obtinenda potest implorari officium iudicis.*
15 *Soror pauper agit contra clericum fratrem ad dotem super fructibus beneficiis per ipsum distribuendis pro eleemosyna.*

1 QVia fratrum † duæ sunt species, alij carnales, alij
patrueles,& carnales sunt siue ex eadē matre nati
sint, siue ex eodem patre & matre, *l. Iurisconsultus, §. qui*
cognitionis, ff. de gradib. affinit. siue ex parte patris tan-
tum, vt §. 1. *Instit. de legit. agnat. success.* & quia appella-
tio fratris intelligitur de fratre carnali, Bald. & Ioan.
Andr. *in c. licet. de officio legati.* Abb. & cæteri *in c. cau-*
sam, de iudic. Socio. *in consil. 1. volum. 1.* Alexand. *in cōsil.*
97. volu. 2. Benedict. *in c. Raynutius, in vers. si absque li-*
beris. in 2. n. 32. & ver. mortuo itaque testatore. n. 26.

2 Nec veniunt fratres † patrueles, seu consobrini,
Bartol. *in l. Lucius, §. quæsitum. de legat. 3.* Alexand. *in l.*
si dotali, n. 4. ff. solut. matrim. Aretin. *in §. 1. col. 1. Instit. de*
legitim. agnat. success. & in §. quarto gradu. Institut. de
gradib.

Ideo Bartol. *in l. cum plures, §. cum tutor. ff. de admini-*
3 *strat. tut.* dicit fratrem vterinum † non teneri, sed fra-
trem ex parte patris teneri dotare sororē pauperem,
& ista est communis opinio, de qua attestatur Socin.
iun. *in l. 1. numer. 199. ff. solut. matrim.* Ripa *num. 83.* Ias.
num. 29. Crot. *num. 42.* Bolognet. *numer. 128.* Doctores
omnes *in d. l. cum plures, in §. penult. & fin. l. & in l. nō*
omnis, C. de administrat. tut. gloss. Bartol. Bald. & Ang.
in l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. deb. Bald. *in l. sua. C. de*
dot. promiss. & in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. &
in auth. nisi rogati, C. ad Trebell. & secundum hāc com-
munem est casus decisus Guid. Pap. *decis. 439. in fine.*
Tessaur. *decis. 192. numer. 7.* Stephan. Aufrer. *in addi-*
tionib. ad Capell. Tholosan. in decis. 290. num. 8. Afflict.
decis. 371. num. 3.

4 Propterea dubitant Doctores an clericus † tenea-
tur dotare sororem carnalem pauperem, & ad id cogi
possit. Et quid si promiserit, & coram quo iudice,
Anton. de Butr. *in c. peruenit. num. 2. de arbitr.* dicit, fra-
ter etiam clericus tenetur, & compelli potest ad do-
tandum sororem indotatam, quæ non habet vnde
dotetur, per text. *in d. l. cum plures, §. penult. ff. de admi-*
nistrat. tut. Ab. *in d. c. peruenit, in 2. not.* dicit, frater etiā
clericus tenetur dotare sororem suam, si illa non ha-
bet vnde se dotet, hoc tamen dictū non probatur hic,
tum quia hic non dicitur quod promisit pro dote, tum
quia ipse clericus non fuit hic compulsus, sed sponte
fecit, dictum tamen in se puto verum, Mandell. de
5 Alba *in consi. 122.* consuluit fratrem clericum † pro-
mittentem dotem pauperi sorori, teneri, & ad id cogi
posse, vt de fructibus sui beneficij, soluat etiam non
habita consideratione ne egeat, ex *c. Odoardus, de solu.*
Ias. *in l. 1. nu. 29. vers. adde quod frater etiam clericus, ff.*
solu. matrim. dicit, fratrem teneri dotare sororem ino-
pem de redditibus ecclesiæ, & beneficiorum, Crotus
6 *ibid. num. 42. in fin.* dicit, clericus † potest dotare soro-
rem inopem, vel consanguineam, de redditibus eccle-
siæ, de bona conscientia, sed Socin. iun. *ibid. nu. 200.* di-
cit, caue à dicto Iason. quia Abb. *in d. c. peruenit.* non
dicit fratrem clericum ad id teneri de redditibus ec-
clesiæ, sed solum dicit, quod cum bona conscientia
potest, si velit, & ex eo non est inferendum quod te-
neatur, & sic cogi possit, & hoc magis placet.

7 Ego arbitror distingui posse: Aut clericus † habet
patrimonialia, & teneri dotare sororem carnalem
pauperem, prout demonstrauimus hanc opinionem
amplecti communiter omnes ciuilistas; & in patri-
monialibus loquitur *d. c. peruenit.* ex quo colligit hoc
notabile Anton. de Butr. sed ad hoc non potest cogi
8 per alium iudicem, † quàm proprium, & competentē,
ex regul. *c. clericum nullus, 11. q. 1. & tot. tit. de foro cōpet.*
& specialiter ex regul. *c. cum sit generale, de foro compet.*
& quicquid attentaretur in contrarium per iudicem
secularem, esset nullum.

Aut clericus caret patrimonialibus, habet tamen
redditus ecclesiæ, & beneficiorum, † quorum cum v- 9
nam partē teneatur dare pro eleemosyna, *c. quoniam,*
19. q. 1. potest ex bona cōscientia si vult dotare sororē
pauperem. Hæc opinio fundatur ex dictis per D.
Thom. *in 2. 2. quæst. 185. artic. 7. ad secundum,* vbi dicit,
cum bona Ecclesiarum non sint expendenda solum
ad vsum pauperum, sed etiam in alios vsus, si de eo,
quod vsui episcopi, vel alicuius clerici est deputatum,
velit aliquis sibi subtrahere, & consanguineis, † vel 10
aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat mode-
ratè: vnde D. Ambros. *in lib. de offic.* dicit, hæc est ap-
probanda libertas, vt proximos seminis tui ne despi-
cias, si egere cognoscas, non tamen, vt illos ditiores
fieri velis ex eo, quod tu potes conferre inopibus. I-
tem ex alio loco D. Thom. *in 2. 2. quæst. 31. artic. 3.* vbi
probat magis esse benefaciendum † his, qui nobis ma- 11
gis coniuncti sunt. Item tex. *in cap. non satis, distin. 86.*
vbi habetur, quod quis prius tenetur suis consangui-
neis subuenire, quàm extraneis, & consuluit Anchar.
in consil. 437. vbi quod sunt laudandi executores testa-
menti, qui in propinquos pauperes testatoris, vel de-
functi bona distribuunt. Item glossa *in cap. peruenit,*
1. quæst. 3. dicit minus peccatum est dare cōsanguineis,
quàm extraneis, *c. non satis, dist. 86.* & hæc est ordinata
charitas. Sed ego credo, quod propter affectionem in
largiendo consanguineis, magis læditur ecclesia. Item
Abb. *in c. inquirendum, de peculi. cleric.* dicit quod Præ-
latus debet, imo tenetur de redditibus ecclesiæ com-
petens subsidium conferre suis consanguineis, Imo
potius tenetur suis, & amicis, quàm extraneis. Ex qui-
bus satis clarè patet, de illa portione, quam pro elee-
mosyna distribuere debet, vel quæ pro suo victu de-
seruit, posse cum bona conscientia sorori pauperi, da-
re dotem.

Sed an respectu portionis pro eleemosyna † distri- 12
buendæ, possit à sorore cogi ad dotem præstandam.
Quod videtur, quia Archidiacon. *in cap. sicut. num. 10.*
dist. 47. probat, quod eleemosyna † in casu necessita- 13
tis est de præcepto, per tex. *in ca. pasce, & in c. non satis,*
dist. 86. & probat Dec. *in c. pastoralis, §. verum. col. 2. de*
appellat. Ripa *in tract. de peste, in tit. de remedio præser-*
uatiuo cōtra pestem, nu. 196 & seq. Nam dicit Dominus
Esaiæ *c. 58. Frange esurienti panem tuum, & egenos educ*
in domum tuam, & carnem tuam ne despexeris. Et Lucæ
cap. 6. Eleemosynam date, & rectè. Et rursus *cap. 12. Ven-*
dite omnia quæ possidetis, & eleemosynā date. Et habetur
in c. quia. 12. q. 1. & in c. decimas appello, in fin. 16. qu. 1. Et
quod eleemosyna in casu necessitatis sit sub præcepto,
probatur, quia proximi dilectio est in præcepto,
Matth. *cap. 22.* ergo omnia sunt sub præcepto sine qui-
bus dilectio proximi nō cōseruatur, sed ad dilectionē
proximi pertinet, vt ei non solum velimus bonum,
sed vt operemur. Vnde Io. *cap. 1.* habetur: *Qui viderit*
fratrem suum necessitatē habere, & clauserit viscera sua
ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo. Ergo eleemo-
syna tempore necessitatis est de præcepto. Propterea
credo, quod licet pro eleemosyna † obtinenda, non 14
detur actio de iure, poterit tamen implorari officium
iudicis, vt dicit glossa notab. *in d. cap. sicut. distinct. 47.*
& voluit Abb. *in c. 3. de furtis,* & sic probat Constanti-
nus Rogerius *in tractatu de legis potentia, §. videamus,*
numer. 20. quod fortius procedit in sorore, in qua ad-
est non

Digitized by Google

15 eſt non ſolum † debitum ex præcepto charitatis, ſed diſpoſitione æquitatis canonicæ, ſic firmatæ per canoniſtas. An autem ſi promiſerit dotem, vt in caſu *conſ.* 122. *Alba*, poſſit eo modo cogi, pro vt ipſe conſuluit, diſtingue, vt per Dominos de Rota *in deciſ. Vnica. de ſolutionib. in antiquis.*

CASVS CLXIV.

Communem opinionem Doctorum non eſſe attendendam, quando altera opinio contraria fauet poteſtati clauium; vel piæ cauſæ.

SVMMARIA.

1 *Communis opinio Doctorum non eſt attendenda quando altera fauet poteſtati clauium, & iuriſdictioni eccleſiæ.*
2 *Communis opinio Doctorum non eſt attendenda, quando altera fauet piæ cauſæ.*
3 *Communis opinio qualibet creſcit & decreſcit.*
4 *Opinionem communem non potuit primus Doctor fundare in præiudicium piæ cauſæ.*
5 *Doctor intelligitur ſecundum legem, quam allegat.*
6 *Communis opinio non poteſt plus operari, quàm lex imperialis.*
7 *Leges Principum de eccleſiaſticis loquentes, non ſunt obſeruandæ.*
8 *Fauores piæ cauſæ an ſint multiplicandi in præiudicium tertij.*
9 *Relictum ad pias cauſas cenſetur relictum animæ ipſius teſtatoris.*

PLuries occurrit in præcedentibus reſolutionibus oſtendere communem opinionem Doctorum eſſe falſam, ſed videamus generaliter, an ſit attendenda in præiudicium iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, idque expediamus per duos articulos.

1 Primus articulus eſt: Communis † opinio Doctorum non eſt attendenda, quando altera contraria opinio fauet poteſtati clauium, & iuriſdictioni eccleſiæ, hanc opinionem tenent Hoſtienſ. & Io. Andr. *in c. rurſus, qui clerici, vel vouentes.* Felyn. *in c. 1. n. 54. verſ. quinto limita, de conſtitutionib.* Macagnanus Azognidus *in tractatu commun. opinion. lib. 3. i. 8. nu. 5.* cum aliis per Anton. Mariam Coral. *in lib. 2. commun. opin. caſu 16. n.* 85. hanc opinionem fulciunt omnes rationes ſequentis articuli.

2 Secundus articulus eſt: Cõmunis † opinio Doctorum non eſt attendenda, quando altera contraria fauet piæ cauſæ, Hoſtienſ. *in c. 2. de cognation. ſpiritual. & ibi* Abb. *nu. 3. & cæteri Canoniſtæ.* Idem Ab. *in c. fina. n. 3. de re iudicata.* Zocchar. *in additione ad* Abb. *in c. 1. nu. 15. de conſtitut. in additione quæ incip. Limita finaliter.* Felyn. *in d. cap. 1. n. 54. verſ. tertio limita, de conſtitutionib. & in rubric. de ſponſalib. n. 6. in 9 priuileg.* Iaſ. *in l. 1. num.* 8 *& ibi* Socin. Iun. *n. 71. & ſeq. ff. ſolut. matri.* Purpurat. *in l. ſi idem, §. ſi vna actio, n. 13. ff. de iuriſd. om. iud.* Iaſ. *in l. Gallus, §. quod ſi is, nu. 14. verſ. imo fortius opinio vnius, ff. de lib. & poſthum.* Andr. Barbat. *in conſil. 6. ſcripsi eſt præclarè. nu. 2. verſ. præmitto etiam, volum. 1. & in cõſ. 40. ab ſone principium, num. 11. verſ. ex quo infertur. vol. 3.* Curt. iun. *in conſil. 55. ſuper proceſſu inquiſitionis, nu. 25. verſ. ſed ponderia an iſta.* Dec. *in conſi. 501. in ciuitate Alexandria, in fine.* Grammatic *in conſil. crimi. 50. n. 46.* Rubeus Alexandrin. *inter conſilia matrimonialia diuerſorum, in conſi. 73. num. 9. & ibi* Thomeino. *in conſi. 62. nu. 1. volum. 1.* Laſiusin *conſi. 3. num. 22. vol. 1.* Nicol. Boerius *in conſil. 40. viſo proceſſu moto, num. 89.* Marcus Manius *in conſi. 121. quamuis communis opinio, num. 3. vol. 2.* Corſet. *in ſuis ſingular. in ver. opinio, in ſingulari, incip. Vbi Doctores, nu. 2.* Euerardus *in loco à contrario ſenſu, in fine, verſ. quando tamen ſingularis opinio.* Iacob. Nouell. *ad regul. Petri Duen. in regul. 7. gloſſ. opinio, in fine. num. 8.* Alphanus *in collectaneis ciuilis ad l. 1. ff. de officio quæſtor. verſ. nam opinio vnius,* & ſcripſi de hoc *in l. 1. in prin. num. 12. & ſeq. ff. ſolut. matrim.* Et licet aliqui ſentiant contrarium, tamen pro deciſione huius articuli adeſſe magis communem opinionem Doctorum, atteſtatur Anton. Maria Coral. *in lib. 2. commun. opinion. num. 112. verſ. & per iſta.*

Et licet pro hoc articulo probando ſufficeret atte-
ſtari hanc eſſe magis communem opinionem contra
Doctores aliter ſentientes, ex eadem eorum ratio-
ne, qua volunt defendere communem, quam tuendo
tutantur, quod in cauſis piis licitum eſt recedere à
communi: Tamen vt veritas magis muniatur, probo
noſtram deciſionem. Nam quælibet † communis, ſicut 3
cætera res ſuum habuerunt principium, quo fit, vt v-
na opinio aliquando ſit communis, aliquando contra-
rio fiat magis communis, Iaſ. *in l. ſecundum, num. 33. poſt
princip. ff. de verb. obligat.* Purpuratus *in l. cum quid, nu.
33. ver. & videmus. ff. ſi cert. pet.* Socin. iun. *in conſi. 58. ab-
unde, nu. 70. vol. 2.* Neuizan. *in ſua ſylua lib. 5. nu. 4. verſ.
& ſic contingit, & num. 9. in princ.* Franciſ. Herculan.
in tract. de negatiua probanda, numer. 302. prope finem.
Tunc argumentor, primus auctor illius commun. opin.
non potuit eius opinionem † firmare in præiudicium 4
cauſæ piæ, ex regula *c. eccleſia ſancta Maria. de conſti-
tut.* ergo neque potuerunt Doctores ſubſequẽtes, qui
regulariter † intelliguntur ſecundum Doctorem, 5
quem allegãt Bartol. *in l. non ſolum. §. liberationis. ff. de
liber. legata.* Alexan. *in conſil. 218. numer. 4. volum. 2.* Sed
circumſcripto iſto ordine Doctorum ſucceſſiuo, & lo-
quendo tantum de ipſa communi, inſpecto præſenti
tẽpore, quando iam eſt creata, & in eſſe deducta, pro-
bo quod neque ſit attendenda in præiudicium piæ
cauſæ. Non enim plus poteſt operari communis † o- 6
pinio, quàm lex imperialis, quia ipſa habet vim legis,
Galiaul. *in l. centurio, num. 201. ff. de vulgar.* vbi dixi de
hoc, Berous *in conſi. 91. num. 17. volum. 2.* ſed diſpoſitũ
eſt *in dict. cap. eccleſia ſancta Maria.* leges † Principum 7
ſecularium non valere contra piam cauſam, vel eccle-
ſiaſticam libertatem, & propterea communiter tenent
ibidem leges Codicis & §. auth. ſpecialem de eccleſiis,
vel eccleſiaſticis facientes mentionem, nullius eſſe ef-
ficaciæ, etiam ſi ad beneficium eccleſiaſticorum con-
ditæ eſſent, dummodo per modum legis conceſſio fa-
cta eſſet, vt probat Alex *in conſi. 211. num. 2. vol. 2.* quia
licet ex beneficio eccleſiaſtici ſentiant commodita-
tem, tamẽ hoc vertitur in præiudicium totius ordinis
& iuriſdictionis eccleſiaſticæ, vt habetur *in c. fin. de reb.
eccleſ. non alienand.* ergo tanto minus potuit præiudi-
care piæ cauſæ, vel eccleſiaſticis omnibus ipſa Do-
ctorum communis opinio, ab eis creata, qui conden-
dæ legis poteſtatem non habuerunt, & multoties mo-
re auium volantium, ac ſe ſubſequentium, abſque vlla
certa ratione creata fuit. Nec eſt verum, quod Cora-
ſius aduertebat *in d. lib. 5. com. opin. n. 112.* fauores † piæ 8
cauſæ non eſſe multiplicãdos in præiudiciũ tertij. Aut
enim loquimur de legis diſpoſitione, aut hominis.

Primo

alios *in c. gaudemus, de diuortiis*. & ideo Iudæi possunt
4 contrahere † matrimonium in omnibus casibus permissis de iure ciuili, quia dicitur viuere de iure communi Romanorum, *l. nemo Iudæorum, C. de Iudæis*, & possunt contrahere in casu *l. 2. C. de institut. & substitut. vbi* Dec. *num. 5.* & ibi vide.

5 Secundus articulus est: In causis fidei & † religionis Christianæ, iudex secularis non cognoscit inter Iudæos, sed solus ecclesiasticus & Inquisitor hæreticæ prauitatis, vt in casu quo Iudæi fauerent Christiano, vt pertransiret ad Iudaismũ, vel ipsi Iudæi facti Christiani, iterum redirent ad eorum perfidiam, aut etiam in similibus Christianam religionem deturpantibus, Aocharan. *in consil. 12. incip. Iudex spiritualis*. Felyn. *in c. s. n. 38. vers. idem quando in approbrium, de constitution.* Guid. Pap. *decis. 63.* & ibi Addentes alios allegant, & ad hoc est Bulla expressa Nicolai Pap. IV. quæ est posita in directorio Inquisitorum, *parte 2. post quæst. 44.* & ibi D. Pegna *in comment. 69.* probat hunc articulum cæteros Doctores allegando.

Ex quo infertur valde errare eos, qui putant, Iudæos delinquentes in religionem Christianam, pos-
6 se per Principem † secularem affidari in eius statu, & dominio, ex regula, quia confugientes ad ecclesiam sunt conseruandi, atque gaudent immunitate ecclesiarum, gloss. *in c. inter alia, de immunit. eccles. & ibi* Hostiens. Io. Andr. & Cardinal. *quæst. 3.* Tiraquell. *de primogen. quæst. 66.* Imol. post alios *in clem. 1. de pœnit. & remiss.* Summa Syluestrina *in ver. immunitas, in tertia, §. 3.* Marsil. *in l. vnic. C. de rapt. virgin. n. 114.* & hãc esse communem opinionem, attestatur Couar. *in lib. 2. variar. resolut. cap. 20. nu. 11. vers. 13.* Summa Confessorum *in titul. de immunit. eccles. quæst. 2.* Felyn. *in c. 1. colum. 2. de excep.* Hæc enim opinio est diabolica, & eius obseruantia est causa destructionis ciuitatum, & extinctionis dominij, & iurisdictionis, & Ferraria potest esse testis apud illos bonos Principes qui sciunt: Et in contrarium est verior opinio, quã firmarunt plurimi Dd. relati per Couar. *in d. c. 20. nu. 11.* qui probat non esse recedendum ab hac opinione, quam attestatur esse magis communem Farinac. *in quæst. 28. nu. 68.* Clarus etiam de magis communi *in §. final. quæst. 30. vers. præterea quæro.*

7 Tertius articulus est: Vbi Iudæi † delinquunt in eorum propria religione, cognoscendi, atque iudicandi sunt per iudicem Ecclesiasticum, nõ autem per secularem. Hanc opinionem firmauit Inno. *in c. quod super his, de voto.* & sequuti sunt ibi Io. Andr. *nu.* 10. Abb. *nu. 12.* Glossa *in ver. ab omnibus, in c. 1. de constitutionib. & ibi* Dec. & Felyn. *num. 38. vers. alius casus est.* Omnes enim præfati Doctores mouentur, ex quo Deus omnipotens fecit vnum pastorem, atque vnum ouile, vt habetur in Euangelio, & ita Iudæi, & cæteri infideles velint, nolint, sint de illo ouili, sic enim de omnibus interpretatur illud dictum Domini; *Pasce oues meas*, vt latius scripsi supra *in prima parte cap. 6.* necessario concludere oportet, vt & ipsi sub Pontificis ditione
8 existant. Et quod Papa † puniat Iudæos, si contra eorum legem faciant, probant Innocent. & Io. Andr. *ibid.* & post multa allegant exemplum Gregorij Papæ, & Innocent. IV. qui mandarunt comburi librum, quem Iudæi vocant Talmuth, in quo multæ Iudæorum superstitiones continebantur, atque eos puniri, qui illas hæreses docuissent, aut audiuissent, vel obseruassent.

Quartus articulus est: Iudæi † in temporalib. sem- 9
per subsunt iurisdictioni Principis secularis, vt *Cod. de Iudæis, & C. de Paganis, per tot.* quæ loca allegat Abb. *in d. c. quod super his, num. 13. de voto*, & procedit in tẽporalibus, in quibus poterant imperatores leges condere, & quod Iudæi iudicandi sint de iure ciuili, latè scribunt Corn. *in consil. 114. num. 3. vol. 1.* Andr. Siculus *in consil. 65. vol. 3. & in consil. 13. & consil. 73. vol. 4.* Areti. *in consil. 158. incip. Copiosè, & subtiliter, in 2. dubio.* Quod est verum si continerent merum rigorem; nam statuta, † & leges, quæ fundata sunt in æquitate, non habẽt 10
locum in Iudæis, glossa fin. in fine, *in c. 2. de iudic.* quam Anton. ibi extollit, & Felyn. circa finem multa allegat. & ita consuluit Socin. *in consil. 62. in præsenti consultatione, vers. circa tertium, vol. 2.* Curt. *in c. final. de consuetudine, in 15. quæst.* Crot. *in repetitione l. si insulam, col. 2. vers. secunda infertur, ff. de verb. oblig.* & ibi latius per Annibal. de Canon. *col. 6. ver. & etiam ex præmissis.* Et quod Iudæus factus † Christianus possit à iudica 11
laico puniri de furto commisso antequam sacrum susciperet baptisma, probat Decius *in tota consil. 130.* quia sacrum baptisma abstulit omnem culpam, sed non pœnam delicti debitam in foro contentioso.

CASVS CLXVII.

Qui dat omnia bona sua monasterio, & ibi habitat cum religiosis, nõ mutato habitu, non est de foro ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Viuens cum monachis in monasterio retinendo habitum secularem, non est de foro ecclesiæ.*
2 *Cohabitatio, aut conuersatio cum religiosis non aufert aliquem à iurisdictione secularium.*
3 *Bona viuentis secularis cum religiosis translata in monasterium facta sunt de foro ecclesiæ.*

Si quis omnia bona sua dederit monasterio, vt ibi pacificè, & magis quietè vitam duceret, † non mu- 1
tando secularem habitum, cum fratribus vel monachis religiosam vitam currit, is non est de foro ecclesiastico, sed coram seculari iudice conueniendus est, respectu personæ, ita dixit Innocent. *in c. vt priuilegium, §. 1. vers. non mutato habitu, de priuileg.* Hostiens. *in c. non dubium, de sent. ex communic. & ibi* Collectar. & Felyn. latè Guglielm. de Monte Land. *in clemen. per literas, de præbend. lib. 6.* Andreas Barbat. *in d. cap. priuilegia, & in d. c. non dubium.* Imola *in c. quod autem, in fin. de cleric. coniugat.* Capello Tholos. *in decis. 8. & ibi* Stephan. Aufrer. *in additionibus.* & ratio est, quia nihil interuenit, quod eum eximere debet à iurisdictione secularium, † neque cohabitatio, aut conuersatio 2
cum religiosis hunc effectum producit, Aufrer. ad Capell. Tholos. *in decis. 334.* talis enim æquiparatur secularibus, vt dicit Bald. *in authent. ingressi, vers. tertio quæro, C. de sacrosanct. eccles.* ideo neque gaudent priuilegio canonis, vt dicit Hostiens. *in d. c. non dubium*, sed hoc est verum respectu personæ, fallit autem respectu bonorum, † quę in monasterium translata sunt, & quę 3
mutata natura, priuilegio ecclesię gaudere debent, pro quibus monasterium, non is qui dedit, conueniendum esset; ergo in foro ecclesiastico.

CASVS

CASVS CLXVIII.

Doctores an habeant facultatem expellendi clericos de scholis iuris ciuilis & medicinæ.

SVMMARIA.

1 *Sapientes quo honore decorentur.*
2 *Clerici non possunt audire leges ciuiles, nec medicinam.*
3 *Doctores qui scienter docent religiosos leges, vel physicam, sunt excommunicati.*
4 *Doctores an habeant facultatem expellendi religiosos de scholis legis ciuilis, & medicinæ.*
5 *Verbum* retinere *quid denotet.*
6 *Clericus excommunicatus retinet priuilegium canonis.*
7 C.2.ne clerici vel monachi,lib.6.*declaratur.*
8 *Clerici audientes legem vel physicam an sint excommunicati ante tempus bimestre.*
9 *Lex noua disponens super vno de æquiparatis per legem antiquam comprehendit alterum.*
10 *Extensio canonis est permissa ad euitandam excommunicationem.*
11 *Clerici & religiosi quare sint prohibiti audire leges, & medicinam.*
12 *Dispositio noua quando comprehendat vtrumque æquiparatorum.*
13 C.2. ne clerici vel monachi, lib. 6. *comprehendere etiam clericos.*
14 *Clerici possunt audire leges de licentia in scriptis concessa.*

LIcet scientia, à natura omnibus peroptata, nulli sit prohibita, & summa ratione in quolibet admira-
1 ta, quia sapientes prosunt † reipublicæ Christianæ, & ecclesiæ Dei, & ideo relucent inter homines, tanquam stellæ in firmamento, *c. super specula, de magistris, c. de quibus sa.m. dist. 37. auth. habita, C. ne filius pro patre, & in §. summa itaq; ope, in proœm. Inst. c. 2. de priuileg. lib. 6.* & habetur in Concil. Trident. *sess. 5. cap. 1. de reformatione, iuxta fin. & in c. nisi cum pridem, de renunciat.* habetur, quia tu scientiam repulisti, & ego te repellam.

2 Nihilominus Clericis † specialiter est prohibitū, ne possint audire leges ciuiles & medicinam, *c. nō magnopere, & c. final. ne clerici vel monach. c. 2. eod. tit. lib. 6.* quæ iura expressa, etsi sufficiant ad probandum, tamen ad vberiorem doctrinam citãtur Doctores, qui de hac materia scripsere, Innocent. Ioan. Andr. Anton. de Butr. & Abb. *in d. c. non magnopere, & in* d. *c. fin.* Io. Monach. Franch. & Geminian. *in d. c. 2. ne clerici vel monach. lib.* 6. Summa Angelica *in ver. excommunicatio. in septimo, in casu 6. & casu* 7. Archidiacon. *in c. non dicetis, 12. quæst.* 1. Diaz *in sua pract. criminal. cap.* 59. Io. de Selua *in tractat. de benefic. part. 3. q. 5. n. 18 & seq.* Alber. Trocius *in tractat. de vera & perfecta clerico, lib. 2. cap.* 35. Nauarr. *super d. c. non dicatis, n. 33. & seq.* Rebuff. *in pract. benefitial. tit. de dispensat. cum irregular. num. 27.* & latius aliis Episcop. Minorens. *in sua praxi episcopali, in parte 1. in ver. studium.*

3. Sed quia textus *in d. c. 2.* punit Doctores, † qui scienter doceant religiosos leges, vel physicam sub his verbis: *Doctores quoq; siue Magistri, qui religiosos habitu suo dimisso leges, vel physicā audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere, simili eo ipso sint sententia innodati.* Ideo dubitatum est an ipsi Doctores habeant facultatem † expellendi religiosos ab audiendo 4
lectionem legis ciuilis, vel physicæ, & partem affirmatiuam tenet gloss. *in d. c. 2. in ver. retinere.* ex quo notat officium Doctoris esse scholarem de scholis expellere, eandem opinionem probat Geminia. *in d. c. 2. in ver. Doctores.* Roman. *singular. 680. incip. Quãda vniuersitas,* & ibi Nicol. Pign. in additionibus dicit, etiam si esset in sacris, illum afficiens, non incurrit excommunicationem, & ad hoc est text. *in c. veniens. de sent. excommun.* vbi qui expulit monialem sacratam de ecclesia, nōn incurrit excommunicationem, quia turbabat diuina officia, & in casu proposito, si Doctor 5
permittit illum audire, incurrit eandem excommunicationem; ergo per illum text. *in vers. si in scholis suis præsumpserint retinere,* videtur à summo Pontifice data facultas Doctori illum expellendi: semper enim diceretur retinere, quando non expelleret; & interpretatio glossæ ibi *in ver. retinere.* † quod ipse Doctor e- 6
xeat de scholis, est contra verba dicti versiculi; nam retinere in scholis, præsupponit ipsum Doctorem stare debere, atque legere, nec diceretur retinere, si exiret; nullo igitur alio modo verbum *retinere* potest verificari, nisi illum expellat, & sic licet clericus † excommunicatus nō perdat priuilegium canonis: *si quis suadente,* per *c. si quis deinceps, 17. q. 4.* tamen Doctor actu legens in scholis videtur habilitatus ad eiiciendum eum clericum, qui vigore prohibitionis *d. c. 2.* excommunicationem incurrerit, & hæc opinio propriè videtur conuenire literæ d. text. Quam intelligo, dummodo per deiectionem prædictam, nulla fiat iniuria toti ordini clericorum, quam rationem considerauit Pontifex *in c. contigit, de sent. excom.* vt propterea excommunicationem incurrat, & ideo posset ipsa deiectio religiosi è scholis, fieri modestè, verbaliter illum rogando vt exeat, allegando rationes, & protestando de excommunicatione Doctoris.

Sed quia hæc procedunt, solum quando religiosi per auditum legis, vel physicę excommunicationem incurrerent: Ideo videamus alterum articulum, quando dicantur incurrere: Et videtur distinguendum esse: aut enim loquimur de religiosis, & procedit dispositio *d. ca. 2.* † *ne clerici vel monachi, li. 6.* Aut de clericis, 7
& procedit dispositio *d. c. nō magnopere, & d. c. super specula, eod. tit. in antiq.* ita distinguit Franch. *in d. c. 2. in §. Doctores, in 1. notab.* Et quando hæc opinio esset vera, videtur quod clerici † audientes leges, vel physicam 8
non essent excommunicati, nisi elapso tempore bimestri, iuxta dispositionem *d. c. non magnopere.* & interim neque eos peccare mortaliter, quia bimestre permittitur à iure; Et quicquid fit iure permittente pœnam non meretur, *c. qui peccat, 23. quæst. 4.* & ita firmat Episcop. Minorens. post alios in *sua praxi episcopali, in ver. studium, vers. ad quintum.*

Ego verò credo, dispositionem *d. c. 2.* comprehendere etiam clericos, & omnes personas ecclesiasticas comprehensas *in d. c. non magnopere, & in d. c. super specula:* siquidem clerici prędicti fuerunt cum religiosis *in d. c. super specula,* æquiparati, & pariter prohibiti ab auditione legis, & physicę, quibus similis pœna excommunicationis ipso facto imponitur; ergo dispositio *d. c.* tanquam noua comprehendit etiam clericos, probatur, quia † lex noua disponēs super vno 9
de æquiparatis à lege antiqua, alterum æquiparatum comprehendit, pręsertim si lex noua disponat super eadem iuris antiqui dispositione, & ratio est secundum Ancharan. *in c. canonum statuta, de constitutionib.*

quia

quia virtus regulæ, cuius officium est, clauo rationis
plures casus coniungere attribuit dispositionem vtri-
que æqualiter, *§. colligentes. in authent. de non eligend.
sec. nub.* glossa communiter approbata in *l. si quis, Cod.
de furt.* vbi quod illa lex pœnalis, & correctoria, lo-
quens de seruo, trahitur ad filiumfamilias, idem not.
in *l. sciendum, ff. qui satisd. cogan.* Bart. in *l. 1. ff. ad l. Fal-
cid.* Mathesilan. *in tract. de extensionib. column. 2.* Doct.
omnes *in auth. quas actiones, vbi* Ias. *nu. 19. C. de sacros.
eccles.* Crauetta *de antiquit. parte 4. num. 100.* Ideò *in §.
ex his, in auth. de hered. ab intest. ve.* sicut remota est dif-
ferentia agnatorum, & cognatorum in successione, ita
remota est in tutela, propter æquiparationem, *Inst. de
legit. patron. tut.* similis casus est *in l. si hu. ff. de condit.
& demonstrat.*

Quod multò fortius debet procedere in casu no-
stro, quia ex dispositione *d. c. 2.* tractatur de euitanda
10 excommunicatione, † & propterea de salute anima-
rum, propter quam licita est extensio, Bartol. & Ias. in
auth. sacramenta puberum, num. 72. si aduers. vendit. Io.
Andr. *in c. de homicid. lib. 6.* Couarru. *de sponsalib. in 2.
parte cap. 6. num. 12.* Nec potest dari ratio diuersitatis
inter prohibitionem vtrisque factam, clericis, videli-
11 cet, & religiosis. † nisi vna & eadem, vt vacent studio
sacrarum literarum, & se non interponant in nego-
tiis, & scientiis secularibus, vt considerat Albert. Tro-
cius *in d. tract. de vero & perfecto clerico, in lib. 2. cap. 35.*
quo casu ex identitate rationis non dicitur fieri ex-
tensio, sed alter æquiparatorum à lege antiqua dici-
tur esse comprehensus sub noua dispositione, Ioan.
Andr. *in c. ex tenore, qui fil. sint legit.* Capyc. *in decis. 155.
num. 22. & seq.* glo. *in extrauagant. vas electionis, in ver.
prorogamus, de censib.* Nauarr. *in cap. 1. §. laborer, num. 14.
de pœnitent. distin. 7.* Et quando non potest dari ratio
12 diuersitatis, semper † dispositio vtrumque æquipa-
ratorum comprehendit, gloss. *in cap. 1. in ver. Italia, de
temper. ordin. lib. 6.* gloss. *in ver. elegatur. in clem. 1. de e-
lectione.* Gomes. *in regula de annali poss. ssore, q. 18. & in
regula de subrogandis collitigant. q. 2.* ex quibus conclu-
13 do nouam dispositionem *d. c. 2.* † *ne cleric. vel monach.
lib. 6.* loquentem de religiosis, comprehendere etiam
clericos, de quibus *in d. c. super specula, eod. tit. in anti-
quis.* in quo fuerunt vtrique æquiparati in specie cir-
ca eandem prohibitionem auditionis legis, & phy-
sicæ.

Et confirmari potest, quia dispositio *d. c. 2.* loquens
de religiosis, non est magis pœnalis respectu clerico-
rum, quia & isti audiendo leges & physicam, ipso fa-
cto incurrebant excommunicationem per disposi-
tionem *d. c. super specula.* vt ibi dixit Hostien. & Inno-
cent. *in d. c. non magnopere, in fin.* qui affirmarunt esse
factam innouationem per *dict. c. super specula.* quicquid
ibi Abb. *numer. 8.* dixerit in contrarium; ergo solum
Pontifex voluit disponere *in d. cap. 2.* ampliando pœ-
nam excommunicationis in Doctore qui præsum-
pserit religiosos, & clericos in scholis retinere, au-
diendo leges & physicam. Ex quo infertur etiam in-
fra bimestre, contrauenientes peccare mortaliter, es-
séque excommunicatos, sed cum de peccato vitando
tractatur fauore animarum, dispositio loquens in vno
casu alterum comprehendit, vt dixi. Propterea con-
cludendum est tam religiosos, quàm cæteros clericos
hodie audientes leges vel physicam, esse excommuni-
catos ipso facto, atque eos ipsos Doctores, qui legen-
tes huiusmodi disciplinas præsumpserint in scholis
14 eosdem retinere, nisi præuia licentia † in scriptis

concessa, & quando, & à quibus sit concedenda præ-
dicta licentia, vide Nauarr. *in Manual. cap. 25. num. 118.*
Ioan. de Selua *in tractat. de benefic. parte 3. quæst. 42. in
fin.* Summa Syluestrin. *in ver. beneficium in 3. numer. 5. §.
2.* sacrum Concil. Tridentin. *sess. 7. cap. 12. de reforma-
tione.* Gomes. *in tractatu de breuibus, num. 10. & plur.
sequent.*

CASVS CLXIX.

Acta quæcunque facta coram iudice seculari contra clericum nullam fidem facere coram iudice ecclesiastico.

SVMMARIA.

1 *Acta facta in vno iudicio probant inter easdem perso-
nas in alio, & num. 6.*
2 *Probationes facta in vno iudicio, quando probent in a-
lio.*
3 *Testes in vno iudicio, possunt produci in alio, & possunt
iterum interrogari.*
4 *Acta facta in iudicio possessorio faciunt fidem in petito-
rio.*
5 *Confessio facta in vno iudicio quando probet in alio.*
7 *Iudex ecclesiasticus non tenetur iudicare cum processu
facto per iudicem laicum.*
8 *Iudex ecclesiasticus debet iudicare de qualitate fun-
dante iurisdictionem laicorum, sed non ex processu
coram eis facto.*
9 *Exceptio rei iudicatæ coram laico, potest opponi coram
ecclesiastico inter easdem personas.*
10 C. final. de exceptionib. lib. 6. *declaratur.*
11 *Acta facta coram seculari non faciunt fidem coram ec-
clesiastico in diuerso modo agendi.*
12 *Acta facta in vno iudicio in quibus casibus non præiudi-
cent in alio.*
13 *Acta prosunt vel nocent cui potest prodesse, vel nocere
sententia.*
14 *Sententia lata à iudice ecclesiastico parit rem iudica-
tam coram laico.*
15 *Pœna imposita per iudicem secularē an & quando im-
pediat ne possit imponi per ecclesiasticū, & econtra.*

ACta † facta in vno iudicio probant inter easdem 1
personas in alio, *l. acta, ff. de re iud. l. cum lite mor-
tua, ff. iudi. solui. l. 1. C. de aduoc. diuers. iudi. l. cum an-
tea, in fine, C. de arbitr. l. iubemus, C. de liber. caus.* & post
alios quos allegat probat Ias. *in l. naturaliter, §. 1. num.
106. ff. de acquir. possess.* Quod est verius de depositioni-
bus, & † attestationibus testium, Alex. post Bartol. *in* 2
l. ses, ff. de fals. Bartol. & cæteri *in l. 2. C. de eden.* Testes
igitur in vno iudicio examinati faciunt fidem in alio
inter easdem personas, vt probat Menoch. *in cons. 366.
num. 14. & seq. volum. 4.* vbi hoc ampliat, & declarat,
& *in consil. seq. num. 24.* erit tamen in electione ipsius
contra quem producuntur, an velit stare illorum de-
positionibus, † an velit iterum interrogari, *l. cum a-* 3
pud, C. de testib. l. pen. §. si. ff. de arbitr. & declarat Abb.
in c. præsentata, per illum text. num. 4. de testib. Nisi sint
mortui, quia tunc debet stari illorum attestationi-
bus, *d. l. iubemus, C. de lib. caus.* Cyn. *in l. 2. num. secundo,
C. de edendo,* & declarat Carauita super *Ritu 241. ma-
gnæ Curiæ Vicariæ.* Et quod acta † facta in iudicio pos- 4
sessorio faciant fidem in petitorio, probat Guido
Pap. *in decis. 136.* Item quod confessio † facta in vno 5

Digitized by Google

iudicio probet in alio præsertim inter easdem personas, probat Guid. Pap. *in decis.*253. & quomodo hæc conclusio amplietur, limitetur, & declaretur, tam in iudiciis ciuilibus, quàm criminalibus, vide per Mascard. *in tract. de probat. conclus.*33. *& conclus.*34.

Sed quia istæ conclusiones videntur esse intelligendæ,
6 quando acta † sunt facta in iudicio valido; secus est si in iudicio nullo, vt declarat Cardinal. *in clem. constitutionem, in fin. de elect.* Ideò quantum pertinet ad materiam iurisdictionis, dubitari contingit, an acta facta contra clericum in iudicio secularium faciant fidem coram iudice ecclesiastico, ad quē clericus siue in ciuilibus siue in criminalibus remittitur cum toto processu. Qui casus declarari potest per duos articulos.

Primus articulus est: quando iurisdictio plenariè spectat ad iudicem ecclesiasticum, tunc iudex ec-
7 clesiasticus † non tenetur iudicare cum processu facto coram iudice seculari, vt notatur per Bart. & Dd. *in l. eas, §. super his, C. de appellat.* Clar. *in §. fin. quæst.*36. *vers. vltima quæro.* quia ille processus non facit fidem coram iudice ecclesiastico, Iacob. Berretta *in cons.*76. *n.*1. *& seq.* Hugo Cels. *in consi.*96. *n.*9. Cagnol. *in l. cum quadam puella, §. quæties, nu.*1. *ff. de iurisd. om. iud.* Milis *in repertorio, in ver. Iudex ecclesiasticus cui sit remissia,* Valasch. *in decis.*65. *regni Lusitaniæ, per totam.* & de confessione clerici facta coram iudice seculari, ex qua nō debeat moueri iudex ecclesiasticus, scripsit supra *in*
8 *casu* 139. Item quod † iudex ecclesiasticus, qui debet cognoscere de qualitate fundante iurisdictionem iudicis laici, non debeat de ea iudicare ex processu facto coram eodem iudice seculari, sed nouissimè formare processum, scribit Caualcan. *in decis.*21. *nu.*22. *& plur. seq. part.*5. qui alios refert.

9 Secundus articulus est: exceptio † rei iudicatæ per iudicem secularem potest opponi coram iudice ecclesiastico inter easdem personas, si fuerit iudicatum in causa, in qua ipse secularis habuerit iurisdictionem, puta inter laicos, vel in aliis casib. suæ iurisdictionis,
10 & ita text. *in c. fin.* † *de exceptionib. lib.*6. intelligitur de sententia valida, vt declarant Dec. *in c. at si clerici, n.*14. *de iud.* Rip. *n.*3. & alij, de quib. per Valasc. *in d. decis.*65. *nu.*3. Mil. *in repertorio in ver. index ecclesiasticus cui sit remissia, in fi.* vbi quod actis factis coram iudice seculari contra laicum adhibenda est fides coram ecclesiastico si de eodē agatur coram eo, vt notat Anton. de Butr. *in d. c. at si clerici, in princ. in ver. appona quod coniunctus.*

Declaratur hic articulus, vt procedat quando esset idem modus agendi corā ecclesiastico, qui fuit adhibitus coram seculari: nam si esset diuersus, tunc acta
11 facta † coram seculari non facerent fidem coram ecclesiastico, Bartol. & Alex. *in l. Magistratib. ff. de iurisd. om. iud.* & ita est communis opinio, vt attestatur Anton. de Burg. *in repetitione dict. c. at si clerici, num.*42. *de iudicio.* (& sententia est de actis, *c. quoniam contra, de probationib.* ideò quæ dicuntur de actis valent de sen-
12 tentia) & dicunt Dd. quod acta facta † in vno iudicio non preiudicant in altero ad diuersum finem tendente, Bartol. & Ange. *in l.*2. *& ibi* Dec. *nu.*62. *C. de edend.* Bart. *in l. quod in diem. ff. de compensationib. & in l.*1. *C. de ord. cognit.* Fel. *in c. causam, in primo, n.*4. *de testib.*

Secundò declaratur, vt procedat, quando præcedens causa sic se habet ad secundam, vt sententia lata in vna pariat exceptionem rei iudicatæ in altera, *l. si duobus, §. colonus, ff. de iureiur. l. fundi. ff. de exceptio.* aliàs secus, *l. sed si ante, & l. praeced. ff. de exceptionib.* & in isto casu loquuntur iura allegata per Bartol. *in l.*2. *ff. de vi bon. rapt.* & ratio desumitur ex regul. *l. sæpe, ff. de re iudic.* quod illi cui prodest, vel nocet sententia, † debent 13 prodesse, vel nocere acta, & ita tenent communiter Canonistæ *in d. c. causam, in primo, de testib.* & pro hoc vide Addentes ad Abbatem *in c. si clericus super, num.*15. *de foro compet.* & ideo si in iudicio venditionis sum absolutus coram iudice seculari, non potes me conuenire coram iudice ecclesiastico ad obseruantiam iuramenti, quia licet sit diuersus modus agendi, tamen sententia iudicis secularis tendit ad idem; ergo pareret exceptionem rei iudicatæ coram ecclesiastico, vt post Innocent. *in d. c. causam*; est decisum in Capella Tholos. *decis.*199. *& ibi latè per* Aufrerium *in additionib.* Sic econtra sententia † absolutoria lata à iudice ec- 14 clesiastico parit exceptionem rei iudicatæ coram seculari, Aretin. *in consil.*58. *diligenter consideratur, num.*12. *& in d. c. at si cleri, in princip. n.* 24. *de iudi.* imo iudex ecclesiasticus posset inhibere iudici seculari, etiam sub pœna excommunicationis, vt illam sententiam obseruet, vt expresè habetur *in d. cap. final. de exceptionib.* & ibi scribunt omnes Canonistæ de hoc.

Quando autē sumus in casibus mixti fori, in pœnis ponendis, de quibus scripsit Anchar. *in c. ea quæ. in* 9. *q. de regul. iur. lib.*6. quomodo pœna † imposita à iudice 15 præueniente non impediat alterum iudicem, quin possit alteram pœnam irrogare, siue canonica, siue legalis prius executa fuerit, scripsi sæpius supr. *in part.*2. cum egi de casib. mixtæ iurisdictionis. Sed an ex eisdem actis, vt hic disputamus, negatiuè respondeo, quia singuli iudices circa pœnæ impositionem tendunt ad diuersum finem; ergo & singuli debent noua acta conficere, vt dixi nuper.

CASVS CLXX.

Legatum ecclesiæ factū iure ciuili indebitum, si illi solutū fuerit, repeti non posse.

SVMMARIA.

1 *Legatum indebitè solutum ecclesiæ repeti non potest.*
2 *Legatum iure ciuili non debitum solutum ecclesiæ repeti non potest.*
3 §. final. Instit. de obligat. quæ ex quasi contractu, *declaratur.*
4 *Solutum ecclesiæ, quod erat naturaliter debitum, iusta ratione retinetur.*
5 *Solutum ecclesiæ omnino indebitum, repeti non potest.*

COmmunis opinio generaliter receptum habet, vt quod ecclesiæ † indebitè solutum est, repeti 1 non potest, ex quacunque causa, de qua attestatur Gomes. *in §. ex maleficijs, nu.*36. *Institut. de actionib.* Ex qua ortum habuit altera specialiter, in casu de quo quærimus, communis opinio, vt legatum iure ciuili 2 non debitum, si ecclesiis, vel piis locis solutum fuerit, id repeti non possit, de qua attestatur Vasquius *de success. creation. in lib.*3. *§.*21. *num.*6. Habet hæc opinio textum expressum pro fundamento *in §. final.* † *Instit. de* 3 *obligat. quæ ex quasi contract. in vers. Sed non omnibus legatarijs hoc præbuit, sed tātūmodo in his legatis, & fideicōmissis, quæ sacrosanctis ecclesiis, & cæteris venerabilibus locis, quæ religionis, vel pietatis intuitu honorantur, relicta sunt, &c.* qui textus in hunc nostrum sensum intel-

ligitur

ligitur ab Accursio ib. *in ver. legatarijs*, Aretin. *ibid. in 3. nat. ib.* & hanc opinionem probat Roman. *in consil. 428. in terminis propositæ consultationis, numero decimo, & seq.* & probat Tiraquell. *in tract. de priuileg. piæ causæ, priuileg. 125.* hanc etiam opinionem latè probauit Horatius Lucius *in tract. de priuileg. Scholarium. priuil. 21.* quod postea extendit ad scholares, vt eis solutum per errorem amplius repeti non possit.

Cuius §. *fin. l.* inductio est, si à Titio herede instituto fuerint legata relicta ecclesiæ, atque soluta, ea repetere non potest, siue iuri, siue facti errore soluerit, & inibi præsupponitur secundum multos Dd. fuisse naturaliter debitum, quia testamentum fuerat minus sollemne, & ita quod ecclesiæ naturaliter de-
4 bitum, † solutum est, iusta ratione retinetur, *l. 2. & l. si veritas, C. de fideicommiss. l. final. ff. de reb. eorum.* sed gl. *in l. cum quis, C. de iur. & fact. ignorant.* intelligit d. §. *final.* procedere, etiam si nullo iure esset debitum, habet autem hæc opinio maximum fundamentum, solu-
5 to † enim omnino indebito ecclesiæ & piis locis, non cessat coniectura pietatis, quæ impedit repetitionem, *l. cum his qui, §. si in ea, ff. de condict. indebit.* & hanc probat Aretin. *in d. §. fin. in fine.* Ex quo infertur non esse veram opinionem Gomezij contrarium sentientis, *in d. §. ex malef. is, num. 36. Institut. de act.* & Vasq. *in d. §. 01., num. 9.* dicentium omnino indebitum solutum ecclesiæ repeti posse, quia si id permittitur in quolibet priuato propter iniquitatem euitandam, multo magis dicendum est in ecclesiis, & piis locis. Hoc enim argumentum non procedit: nam in priuato non consideratur coniectura pietatis, quæ respectu ecclesiæ facit omnino cessare repetitionem.

CASVS CLXXI.

Ecclesiam posse cogere vicinos conriguos ad vendendũ prædia vrbana pro sui ampliatione, nullo adhibito iudicis arbitrio.

SVMMARIA.

1 *Vendere quare quis non cogatur inuitus.*
2 *Vendere an quis cogatur pro ecclesia ædificanda, aut amplianda.*
3 *Ecclesia, vel monasterium quando possunt cogere vicinum ad vendendum.*
4 *Ecclesiis fundatis magis fauetur, quàm de nouo ædificandis.*
5 L. si quis sepulcrum, ff. de relig. & sumptib. funer. *declaratur.*
6 *Vendere an quis cogatur pro scholis fabricandis.*
7 *Ecclesiæ potius fauendum est quam cuicumque alteri commodo publicæ vtilitatis.*
8 *Iudex secularis nullum habet arbitrium in præiudicium piæ causæ.*
9 *Arbitrium iudicis debet iure fundari.*
10 *Potestas secularis non potest derogare legibus factis ad fauorem religionis.*

1 NEmo inuitus cogitur † vendere, *l. nec emere, C. de iure delib. l. inuitum, C. de contra. empt. l. possessores, C. de fund. patrim. lib. 11. l. nemo ex eis, Cod. de Iudæis.* Non enim debet esse in potestate alicuius, quasi ab initio per rapinam iniusto pretio comparare, vt dicit textus *in l. nec quasi, ff. de rei vindi.* & iniquum est res suas non iusto pretio vendere, *l. nec enim, ff. de action. rer. amot. l. in fundo, de rei vindic.* Sed quia communiter Doctores dixerunt hanc regulam limitari in casu *l. si quis sepulcrum,* † *ff. de religios. & sumptib. fune.* quam 2
intellexerunt etiam pro noua ecclesia ædificanda, aut ecclesia, vel monasterio ædificatis, ampliandis, & Couar. *in lib. 3. variar. resolut. c. 54. in fin.* conatur ostendere hanc communem opinionem intelligendam esse ad arbitrium iudicis. Ideo videamus per duos articulos, an ecclesia siue monasterium possint cogere vicinum ad vendendum, iuxta iudicis arbitrium.

Primus articulus est: Ecclesia † vel monasterium 3
possunt cogere vicinum ad vendendum agrum, vel domum propriam ad constructionem, siue ampliationem ecclesiæ, vel monasterij. Hanc opinionem firmauit Angel. *in l. 1. in fin. ff. solut. matrim.* qui dicit ita fuisse iudicatum ad sui fauorem, Guglielm. de Cuneo vt ipse refert, *in l. decernimus, C. de episc. & cleric.* Bald. 1
in d. l. 1. ff. solut. matr. Io. de Anan. *in c. apostolicæ, in princip. de donationib.* qui dicit hoc procedere non solum in ecclesia ædificata, sed etiam in ædificanda, quia magis fauetur ecclesiis † fundatis, quàm de nouo ædifi- 4
candis, Cepolla *in tract. de seruitut. vrban. præd. cap. 82. num. 5.* Vbi quod hæc opinio procedit non solum in ecclesiis ædificandis, sed etiam pro claustro, & domibus de nouo faciendis, aut aliquo alio necessario faciendo pro monasterio virorum vel monialium, & attestatur ita fuisse iudicatum in ciuitate Veronæ, Afflict. *in præludiis constitutionum regni, quæst. 3. nu. 10.* attestatur sic fuisse iudicatum, atque executum ad fauorem monasterij sancti Hieronymi de Neapoli. Eandem opinionem probant Fabian. de Monte in *tract. de emptione & venditione. quæst. 3. num. 38.* atque Couarru. *in d. cap. 14. n. 7.* vbi per sex rationes ostendit hanc esse veram opinionem de iure, & omnes Doctores mouentur per text. *in d. l. si quis sepulcrum.* † *de re-* 5
ligios. & sumptib. fun.

Qui textus habet, fauore religionis posse impetrari viam in re alterius eundi ad sepulcrum proprium, quo fauore publicæ vtilitatis, fuit interpretata *d. l. si quis sepulcrum.* etiam in similibus, vt quod quis possit cogi ad vẽdendum † pro scholis fabricandis, Florian. 6
in d. l. si quis sepulcrum, in princip. Doct. *in d. l. 1. ff. solut. matrim.* Item vasallus potest cogi ad præstãdum viam domino per sua prædia, vt firmat Andreas per *d. l. si quis sepulcrum, in c. 1. §. si quis de manso. in 3. not. de contrauers. inuestitur. & in c. 5. §. similiter, colum. 5. de capit. qui cur. vendid.* dixit *d. l. si quis sepulcrum.* habere locũ non solum fauore religionis, sed etiam publicæ vtilitatis, & scribit Afflict. *in decis. 265. num. 108. & sequ.* ergo tanto magis debet procedere fauore ecclesiæ, & monasterij, quia ecclesiæ † potius fauendum est, quàm 7
commodo alterius publicæ vtilitatis, vt probat Mynsing. *in consil. 81. num. 11.* vbi ait, ecclesiam posse propria viuaria commutare, nec teneri promouere commodum ciuitatis cum iactura propria.

Secundus articulus est: Iudicem secularem † nul- 8
lum habere arbitrium in proferenda sententia, moderando leges, vel canones, aut contra communes opiniones Doctorum pronunciando in præiudicium religionis. Arbitrium enim iudicis debet esse iuri cõsonũ, *c. nunc autem, vbi declarat* Præposit. *distinctio. 21.* Bellamera *decis. 452.* Nec potest aliter † arbitrari, 9
quàm iura, & scribentium auctoritas suadeat, Bellamera *in decis. 748.* Gabriel. *in consil. 36. n. 52. vol. 1. vers. hoc tamen arbitrium, & in consi. 74. nu. 8. vol. 1.* Gondin. *in titulo de quæstionib. & tormentis, num. 45. vers. nã secundum*

cundum iura. Marsi. *in practica criminal. in §. diligenter, numer.25.& in singular.397. incip. Arbitrium.* Menoch. *de arbitrar.lib.1.quæst.9.num.3.& seq.& quæst.77.nu.1.* Matthæus Gribaldus *in 1.tomo Commun.opin.in suis regulis,in regula incip.Arbitrium iudicis.* Alberi. *in 3.parte statutorum,quæst.32.item quæro, num. 1.* vbi quod licet iudex habeat arbitrium, tamen debet seruare ius commune: nam arbitrium, quod conceditur officialibus,debet semper reduci, atq; restringi ad ius commune, nisi quo ad modum procedendi & circa aliqua leuia, & ita dicit esse communem opinionem, quem citat,& sequitur Clar.*in §.final. qu. 31. vers.arbitrio.* & dicunt Cataldin. *in tractatu de syndicatu, quæst.* 109.& Amadeus *in eod. tractat. num.* 145. quod in casu contrarij tenentur iudices in syndicatu, & scribit de hoc Bertazolus *in consil.346. num. 2. & consil. 332. num. 7.*

10 *vol.2.* Sed derogare legibus, vel communi opinioni ad fauorem religionis,non est potestatis secularis,*cap. ecclesia sancta Mariæ. de constit.* & ibi notatur per Dd. Quare nullo modo posset iudex secularis, iuxta opinionem Couar.in præsenti casu arbitrari,an possit vicinus cogi ad vendendum, consideratis circumstantiis, ad mouendum arbitrium, sed secundum prædictam Doctorum sententiam, & consuetudinem in Italja iudicandi,sententiam proferre.

CASVS CLXXII.

Ecclesiasticis vendentibus rem duobus, præferendum esse primum emptorem, licet secundo fuerit possessio tradita, & proprerea *legem quoties,C.de rei vindic.*non habere locum in eis.

SVMMARIA.

1 L.quoties,C. de rei vindic. *non comprehendere ecclesiam,nec ecclesiasticos.*
2 *Vendens rem duobus tenetur pœna falsi, sed hodie non obseruatur.*
3 L.qui duobus,ff. de falsis, *non comprehendit ecclesiasticos.*
4 *Contrahentibus laicis licitum est se decipere.*
5 *Ecclesiasticis non licet fraudare aliquem in suis contractibus.*
6 L.quoties,C.de rei vendic. *esse reuocatam de iure canonico.*
7 *Lex dicitur omne,quod in ratione consistit.*
8 *Lex comprehendit omnes casus,in quibus est eadem ratio.*
9 C.cum autem,de iure patronatus,*habet locum etiam in temporalibus.*
10 C.1.de noui operis nuntiat.*quando non procedit.*
11 *Legum correctio præsumitur in ecclesiasticis.*

1 SÆpissimè dubitatur apud iurisconsultos an dispositio *l.† quoties, C.de rei vindic.* comprehendat ecclesiam & ecclesiasticos, & partem negatiuam tanquam veriorem amplexi sunt Innocent. Hostiens. & Io.Andr.*in c.continebatur,de his quæ fiunt à prælat.sine consensu Cap.*Felyn.*in c.in præsentia, colum. 2. de testib.* Roman. *in repetitione auth. similiter, in 12. speciali pia causa,C.ad leg.Falcid.& in consil.70.& consi. 293.incip. circa præmissam. colum. fin.* & vtrobique dicit hoc dictum esse notabile, atque communiter incognitum legistis,& Canonistis,Imola *in clem.cũ illusio,in 1.not. de renuntiat.* Alexand.*in consi.83.colum. 2. volu.7.& in Apostil.ad Bart.* in d.l.quoties Marsil. *in l.qui duobus,n. 3. ff. de falsis.* Zannettin. *in tractat.de differentiis iuris ciuilis,& canonum,num.15.*Ruyn. *in consil. 76. colum.2. volum. 5.* Bertachinus *in suo repertorio, in ver. emptor primus*, & hanc esse communem opinionem attestatur, & probat Gozadinus *in consilio decimo quarto, numero 14.& seq.*

Habet hæc opinio certa fundamenta, si quidem circa venditionem, quæ fit duobus, dupliciter dispo-
situm est de iure,in primis,vt venditor† teneatur pœ- 2
na falsi,*l.* † *qui duobus, ff. de falsis*,gloss. *in d.l.quoties.* 3
deinde, vt is præferatur, qui primus habuit possessionem, *d. l. quoties.* & licet pœna falsi hodie non imponatur secundum communem opinionem, de qua per Bursat.*in consil.100.num.31.* Clarus *in §.falsum,in ver. vendens*, & hoc procedere de generali consuetudine, attestatur Practica Papiẽs.*in forma libelli in actione hypothecaria,in ver.sub eadem.* tamen Doctores non possunt attestari de generali consuetudine totius ditionis Imperialis: ergo alicubi obseruatur, sed falsum est dicere ecclesiam, & ecclesiasticus comprehendi sub dispositione *d. l. qui duobus*, ergo idem asseuerandum est de dispositione *d. l. quoties.* non enim maior ratio potest reddi de vna, quàm de altera & in vtraque adsunt eædem rationes. Imprimis defectus potestatis, *c.ecclesia sancta Mariæ,de constitutionib.* & dixi supra in
prima centuria. Item quia etsi laicis † liceat adinui- 4
cem se decipere,*l.quemadmodum, §. item si in pretio,ff. locati,l.in causa, in secunda, §. penult. ff. de minorib.* tamen hoc non licet ecclesiasticis personis se ad inuicem decipere, vt dicit gloss. *in c. hoc ius porrectum, 10. quæst.2.*quam sequuntur Anton. de Butr.& Abb.*in c. in ciuitate de vsuris*, & ecclesia non dicitur adhibere fraudem in suis contractibus,*capit.per tuas. de donationib.*quia debet esse tutrix & auctrix iustitiæ, *c.1.§.licet diuersum,de alienat. feudi.* Cum igitur prohibitum sit
ecclesiasticis † fraudare aliquem in suis contractibus, 5
idque ex dispositione iuris canonici, non possumus dicere secundum emptorem ab ecclesiasticis, *cui possessio* tradita fuerit, præferendum esse ex *dispositione d.l. quoties.* quia sic admitteremus posse primo emptori fieri fraudem ab ecclesiasticis, & ita non minus includi sub dispositione *d.l.quoties.*quàm sub dispositione *d.l.duobus.*

Quod autem contra dispositionem *d.l.† quoties.*sit 6
dispositum de iure canonico,allegatur text. *in cap.cum autem, de iure patronat.* vbi dicit Pontifex, licet permissum sit patrono laico plures præsentare,& ille præfertur,qui prius habuit possessionem, tamen si ecclesiastici fuerint patroni, qui primo præsentatus est potior est in iure,cum in personis ecclesiasticis variatio sit abominabilis, & improbata,*d. clemen. illusio,de renuntiat.* Vnde licet *d.cap.cum autem*, loquatur in præsentatione beneficij, & sic de spiritualibus; tamen eius ratio generalis est ad temporalia, dum dicitur, cum in personis ecclesiasticis variatio sit abomina-
bilis. Lex † enim dicitur omne, quod in ratione 7
consistit, *cap. consuetudo, distinction. 1.* ergo vbi ratio legis habet locum, dicitur esse lex, Calderinus *in consilio primo, sub titulo de regularibus.* ratio, inquit, dicitur lex communis ad omnes casus, ideo non inquiritur dispositio, an in ea sit idem casus, vel non, sed ratio tantum desideratur, Ioan. de Anan. *inter consilia Castrens. 261. ad finem, volum. 2.* di-
cit, vbi est eadem ratio, † & omnimoda similitu- 8
do, non dicitur lex extendi, sed ille casus sub

eiusdem

eiusdem legis dispositione includi, glos. *in c.1. de temp. ordinat. lib. 6.* Bald. *in cap. dilectus, col. 1. de rescript.* dicit, sicut statutum disponit in his, in quibus expressè loquitur, ita ratio statuti pariter dispositionem inducit, & *in l. de quibus, ff. de legib.* dicit, vbi est eadem ratio, decidit omnes illos casus non per extensionem, imò sicut genus comprehendit species, ita expresso vno casu, veniunt omnes, in quibus viget eadem ratio, quod dictum sequitur Castrens. *in consil. 441. pro declaratione, colum. penult. ad finem, volum. 1.* & Ias. *in l. à Titio, in 7. not. ff. de verb. oblig. & in consi. 141. colum. 5. circa medium, vol. 2. & in consi. 63. colum. 4. vol. 3.* Quare cùm ratio *d. c. cùm autem, de iure patronat.* sit generalis etiam ad variationem quæ fieret respectu temporalium, dicitur & ipsa dispositio esse generalis ad hoc, quia ipsa ratio regulat, & ampliat dictum, Bartol. *in l. pater, §. fundum, de legat. 3.* textus *in l. cùm pater, §. dulcissimis, de legat. 2. & in l. hac actio. ff. de calumniator.* & scribit Peregrin. *in tractat. de fideicommiss. artic. 14. num. 22.*

Ex quibus infertur non esse veram opinionẽ eorũ Iurisconsultorum, qui more medicorum satagebant medicari contrarietati Doctorum, distinguentium hanc opinionem, quã nos sequimur post grauissimos Doctores, procedere in spiritualib. & beneficialibus; secus esse dicẽdum in temporalib. in quibus ecclesiasticis vẽdentibus præfertur is, qui prius possessionem adeptus est, prout affirmabat altera opinio, quam amplexi fuerunt Ant. de Butr. Anchar. Abb. & Imol. *in d. c. contrahebatur.* & alij Dd. relati per Anton. Gabriel. *in suis comm. conclus. in tit. de emptione, & vendit. conclus. 2. num. 34. vers. contrarium.* & hanc distinctionem esse communiter receptam, post multos Doctores relatos, attestatur Couar. *in lib. 2. var. resol. c. 19. nu. 4.* & eodem modo putat concordare opiniones contrarias Gabriel. *in d. conclus. 2. nu. 35.*

9 Ostendimus enim ex ratione *d. c. cùm autem.* † nostram opinionem procedere etiam in temporalibus, & Doctores, qui contrariam sectantur sententiam, rationibus pro ecclesiasticis non respondere, neque posse. Econtra verò rationes, quibus ipsi mouentur non

10 subsistere, quia regula *c. 1.* † *de noui oper. nuntiat.* non procedit, quando lex imperialis resistit principiis iuris canonici, vt dixi supra *in casu 19.* & iam est probatum *d. l. quoties*, resistere dispositioni *d. cap. cùm autem.*

11 Item dicere quod legum † correctio est euitanda, non procedit ad euitandum peccatum, cui fugiendo semper ius canonicum incumbit, & ad euitandum peccatum, lex ciuilis præsumi debet correcta, satis enim peccarent ecclesiastici primum emptorem decipiendo, ac vendendo alteri. Imò non est correctio, sed limitatio in ecclesiasticis, in quibus non militat ratio *d. l. quoties.* & probat Goradin. *in d. consi. 14. nu. 15.* sicut ipsa *l. quoties.* limitatur in plurimis aliis casibus, de quibus per Dec. *in l. contractus, ff. de regul. iur.* Marsil. *in d. l. qui duobus, ff. de falsis.* limitat in 16. casibus. Gabriel. *in d. conclus. 2.* limitat in 12. & etiam per Ias. *in d. l. quoties.*

CASVS CLXXIII.

Iudicem secularẽ, coram quo litigat clericus actor, non posse transmittere acta alicui Doctori laico, ad consilium sapientis, in præiudicium clerici.

S V M M A R I A.

1 *Iudex quilibet potest transmittere causam ad consilium sapientis.*
2 *Iudex secularis non potest transmittere causam clerici ad consilium sapientis, non ad petitionem partis.*
3 *Iudex non potest se leuare onere iudicandi.*
4 *Citari debet pars in vnoquoque actu præiudiciali.*
5 *Causa transmissa ad consilium sapientis fit præiudicium partis.*
6 *Consilium sapientis aliquando plus emitur, quàm sit valor causæ.*
7 *Causa an sit transmittenda ad consiliũ sapientis sumptibus iudicis vel partium.*
8 *Iudex potest non sequi consilium sapientis.*
9 *Citatio partium quare debeat fieri, antequam causa transmittatur ad consilium sapientis.*
10 *Causæ pupillorum, & viduarum non possunt à iudicibus delegari.*
11 *Oneribus duplicibus nullus debet prægrauari.*
12 *Expensa litis debent solui à petente actum fieri.*
13 *Salarium sapientis pro consilio habendo an debeat solui ab vna parte petente, an à duabus.*
14 *Statutum vt causa transmittatur ad consilium sapientis non comprehendit ecclesiasticos.*
15 *Consuetudo, vel statutum transmittendi causam ad consilium sapientis est odiosum.*
16 *Consuetudo transmittendi causam ecclesiasticam ad consilium sapientis non valet.*
17 *Appellari non potest quando causa transmittenda esset ad consilium sapientis, pronunciatur, contrarium num. 20.*
18 *Appellatio denegatur ab iis, quæ iudicis conscientiæ relinquuntur.*
19 *Recursus habetur ad superiorem, quando pronunciatur causam esse remittendam ad consilium sapientis.*
21 *Et quando possit haberi recursus ad ecclesiasticum.*

QVilibet iudex † causam ad iurisdictionem suam pertinentem, potest transmittere decidẽdam ad consilium sapientis, gloss. *in l. 2. ver. deliberatione, C. de sent. ex peric. recit. & ibi* Bald. *nu. 7. & seq.* Angel. *nu. 2.* Addentes ad Bart. *in tract. de consilio habendo, n. 6.* Bald. *in l. 3. vers. per ista determinatur talis quæstio. C. de adulter. & in l. non sine, in princ. in 2. not. C. de bon. quæ liber.* Dec. *in c. si pro debilitate, n. 17. de offi. deleg. & in c. vt debilitas, nu. 17. de appellat. & ibi* Franch. *nu. 43.* Abbas *in c. ad nostram, de consuetud.* Bald. *in c. quia propter, num. 20. de electio.* Pacius Schala *in tractat. de consi. sapient. lib. 1. c. 21.* & hanc esse communem opinionem attestatur Alber. de Ramponib. ad Bart. *in tractat. de consilio habendo.* Idem dubitatur, an clerico actore litem habente contra laicum in iudicio secularium, possit eorum causa transmitti ad consilium sapientis, quam dubitationem ad maiorem intelligentiam expedio per tres articulos. 1

Primus articulus est: Iudicem † secularem, ex sui officio, motum ex propria voluntate, non ad petitionem partis, non posse transmittere causam clerici ad consilium sapientis: Onus enim iudicandi pertinet ad ipsum iudicem, quo † se leuare non est permissum, gl. *in c. intimasti, de appellationib. & ibi* Abb. Dec. & Philip. Franchus, Bald. *in l. quæ ex relationib. nu. 3. vers. temeraria relatio est, C. de legib. & in l. 1. num. 2. vers. item exigitur & quintum, C. de relationib.* Pac. Schal. *in trac. de consi. sapient. lib. 1. cap. 21. circa fin.* Vnde si committenda 2 3

tenda esset alicui sapienti, vt referret, tractatetur de præiudicio ipsarum partium, vt probabo, & ideo essent citandæ partes, sicut citari † debent in omni actu,
4 ex quo præiudiciū eis generari possit, *l. de vnaquaque, ff. de re iudi. l. fin. C. si per vim vel alio modo, c. inter quatuor, & ibi Felyn. de maiorit. & obedient. cap. cum ex litera, de restitut. in integr. clemen. pastoralis. de re iudi.* Tiraquell. *in tract. res inter alios acta, in princ.*
5 Et quod per transmissionem † causæ ad consilium sapientis dicatur inferri præiudicium partibus, probatur multipliciter. Primò quia causa transmittenda est ad consilium sapientis sumptibus vtriusque partis, Bartol. *in l. si postulauerit, in princip. nu. 2. ff. de adulter.* Bald. *in l. 3. vers. per ista determinatur talis quæstio. C. ead. tit.* Pacius Schala *in d. tractat. de consil. sapient. lib. 3. c. 11.* Ioan. Andr. *in titul. de requisitione consi. in vers. salarium, in additionib. ad Speculat ar.* Albert. de Ramponib. *in tractat. de consil. sapient. quæst.* 18. Bartol. *in dict. tractat. de consilio habendo, quæst.* 10. *numero decima nono.*
6 Et aliquando † posse plus expendi in prædicto consilio habendo, quam sit valor causæ, vel litis, quo casu licet secundum vnam opinionem ipsa causa transmitti non possit, argument. *l. mediterraneæ, & ibi Bartol. & Ioan. de Platea, Cod. de annon. & tribut. lib.* 10. de quo per Mooticul. *in tractat. de inuentar. cap. 6. num.* 38. & Phanucc. *in tractat. de in litem iuranda, parte 2. §. secundum membrum, numero quadragesima quarta*, & secundum alteram opinionem suis sumptibus propriis
7 debet iudex causam † ipsam transmittere ad sapientem, de qua per Ioan. Graff. *in arbor. iudi. quæstion. 40. numer.* 20. Schala *in d. tractat. lib. 3. cap. 11.* & scribit Cagnol. *in l. diem functo, numero trigesimo tertio. ff. de offic. assessor.* dum vult, quando iudex nullo litigatore petente, causam ipsam transmittere vult ad consilium sapientia, suis propriis sumptibus hoc facere debet, tamen saltem in casibus, in quibus concludunt Doct. partium sumptibus esse transmittendam, fieret ipsis præiudicium. Item grauarentur nouis expensis aduocatorum circa informationem sapienti faciendam, quæ prius ipsi iudici facta fuerit, imò plus onerarentur in tempore, quod fortè frustrà consumeretur circa instructionem, & relationem prædictam, quia
8 posset ipse iudex † postea non sequi consilium illius, & aliam sententiam etiam consilio non conformem proferre, Specul. *in tit. de requisitione consil. vers. quid si index.* Paris de Put. *in tract. de syndic. ver. iudices, n.* 9. Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæst.* 23. *num.* 5. & *nu.* 11. Schala *in tractat. de consilio sapient. lib. 1. cap.* 20. item ipsæ partes ante transmissionem prædictam debent
9 citari, vt † declarent quos sapientes habent suspectos, ne ad illos transmittatur causa, quia vtrique parti, vel alteri tantùm suspecti sint, Specul. *in titul. de requisit. consil. num.* 3. Albert. de Rampon. *in d. tractat. de consil. habend. colum.* 1. Bartol. *in eod. tractat. num.* 2. Schala *in eodem tractat. lib.* 3. *cap.* 2. Cagnol. *in l. consilij, num.* 14. *ff. de regul. iur.* lo. Baptist. Asin. *in sua practic. §.* 25. *num.* 5. Sed istæ citationes, onera, & præiudicia sunt extra causam principalem, quia ad exonerationem iudicis agitata: ergo per singularem non possunt inferri cle-
10 rico coram se litiganti: sicut in simili, causæ † pupillorum, & viduarum, quæ à iudicibus terminandæ sunt, delegari non possunt, *l.* 1. *ff. de offic. eius.* & sicut satis æqua est opinio, vt causa miserabilium personarum ad sapientia consilium nullo modo trāsmittatur, ne miserabiles ob paupertatem superfluis sumptibus prægrauentur, quicquid dixerit Pac. Schala *in d. tract. lib.* 2. *c.* 6. eadem ratione æquissima debet videri in ecclesiasticis, tanto magis quia nullus debet duplicibus oneribus † prægrauari, *l. nam, §. quid erga. ff. ad l. Rhod. de iact. l. Titia. §. qui inuita, de legat.* 2. *l. priuata, C. de excusat. muner. lib.* 10. *l. fin. C. de fund. limitroph. l.* 2. *C. de collat. fund. patrimon. lib.* 11. gloss. in *l. honorem ff. de muner. & honor.* lo. de Plat. *in l.* 1. *num.* 5. *arg. illius text. C. de imponend. lucrat. descript. lib.* 10. 11

Secundus articulus est: quando laicus conuentus peteret causam remittendam esse ad consilium sapientis, tunc attēta sola dispositione iuris communis, nullo modo esset transmittenda, recusante clerico actore, propter easdem rationes præiudicij. Nec obstat, quod tali casu ipse reus † id petens debet facere expensas, Bartol. *in l. si postulauerit. numer.* 2. *ff. de adul.* Bald. *in d. l.* 3. *vers. per ista determinatur talis quæstio. C. ead. tit.* Dec. *in l. consilium. num.* 6. *ff. de offic. assessor.* Cagnol. *in l. diem functo, num.* 30. *ff. ead. tit.* Schala *in dict. tractat. lib.* 3. *cap.* 11. Menoch. *de arbitrar. casu* 228. *num.* 22. Ioan. Andr. ad Specul. *in tit. de requisition. consi. vers. qui petit consilium.* Lanfranch. *in cap. quoniam contra, in ver. interlocutoria, num.* 25. *de probationib.* Quæ opinio vera est, quando transmissio † fieret ad vtilitatem petentis tantùm, vt puta quia iudex petenti fuerit suspectus, vel quia ad fauorem alterius partis sentiret, tunc enim solius petentis expensis fieri debet, Specul. *in tit. de assessoribus, §. salarium, num.* 4. Bart. in *d. l. si postulauerit, in princ. num.* 2. *ff. de adulter.* Dec. *in l. in consilium, num.* 5. *ff. de offic. assessor.* Cagnol. *in d. l. diem functo, nu.* 30. & *seq. ff. eod. tit.* & præter hos casus, quod expensæ debeant fieri communiter ab vtraque parte, tenent Specul. *in titul. de salar. iudic. numera* 2. *circa finem, & ibi Addent.* Gemian. *in cap. statutum §. assessorem, circa finem, de rescript. lib.* 6. & quando cessaret hoc præiudicium non cessarent alia multa scripta in præcedenti articulo. 12 13

Si verò extaret statutum vel consuetudo transmittendi causam ad consilium sapientis ad simplicem alterius partis petitionem, tunc hoc statutum † non includere ecclesiasticos, satis credi potest ex scriptis à nobis in tota prima centuria, ex defectu potestatis, ex regul. *cap. ecclesia sancta Maria, de constitut. & c. fina. de reb. eccles. non alienand.* ex cuius impotentia, præsumitur voluntas, sic dixi in simili de statuto compromittendi causam inter coniunctos, quod nullo modo habeat locum in clericis, supra *in casu* 40. quicquid dixerit Pac. Schala *in dict. tractatu de consil. sapient. lib.* 2. *cap.* 13. Item quia consuetudo, vel † statutum huiusmodi est odiosum cum abhorreat à iuris communia dispositione, Bald. *in l.* 1. *in* 1. *opposit. C. quando Imper. inter vid. & pupill. las. in l. si quis in sua ff. de inoffic. testam.* & probat Schala *in d. tractat. lib.* 1. *cap.* 24. & *cap.* 25. & odiosa extendi non debent ad ecclesiasticos, satis superque probatum est supra, & pluries. Denique, quia iure canonico specialiter est hic articulus dispositus *in c. ad nostram, de consuetud.* non valere consuetudinē transmittendi † ad cōsilium sapientis in causis ecclesiasticis, quem text. licet aliqui Canonistæ intelligant, quando transmitterentur ad literatos & illiteratos sapientes, & insipientes, inde inferunt à contrario sensu posse transmitti ad consiliū sapientis duntaxat: Tamē contrariū probat Spec. *in tit. de requisit. consily. §.* 1. *vers. si vero.* vbi malā & reprobabilē iudicat consuetudinē, quæ in tota Italia viget, vt sapientes eligātur, qui examinent acta iudicij, vt secundùm eorum dictum index pronunciet, & mouetur tum auctoritate summi 14 15 16

Ponti-

Pontificis, *in d. c. ad nostram.* tum quia multa ab ipsis consultoribus contra conuenientiam committi possunt, & ibi Io. Andr. in additionib. citat opinionem Lamberti, & dicit Roman. *in cons.* 228. *n.* 14. *vers. quinimo.* quod nec valet talis consuetudo, vt in cæteris causis piis, consilium alterius habeatur ex *d. c. ad nostram.* & hic videtur germanus sensus illius textus, vt *vers. illiteratis & insipientibus.* intelligatur de iis, qui non iustè iudicant, vt Roman. *in consi.* 228. interpretatur; ergo *vers. sapientibus, & literatis.* intelligendus est de iis, qui iustè iudicant, & tamen circa istos etiam est prohibita consuetudo.

Tertius articulus est: licet quando iudex pronun-
17 tiat † causam transmittendam esse ad consilium sapientis, appellari non possit, Bald. *in l. 2. C. quomodo & quand. iud.* Salyc. *in l. societatem, §. arbitrorũ, n. 26. ff. pro soc. & in l. nam antea, C. de arbit.* Ias. *in l. si legatum, n. 5. de legat.* 1. Menoch. *de arbitrar. lib. 1. q. 70. n. 6. vers. contrariam.* vbi multos alios citat, quia in iis, quæ con-
18 scientiæ † iudicis permittuntur, denegatur appellatio, gloss. *in d. c. statutum, §. assessorem. & ibi* Franc. *de rescript. li. 6.* gloss. *in c. significasti, in primo & ibi* Fel. *n. 4. de homicid.* Bald. *in c. si sacerdos, de off. ordin.* nihilhominus Doct. concludunt, posse per viam querelæ, sup-
19 plicationis & recursus † adiri superior, vt factum inferioris iudicis corrigat, gl. *in clem. 1. in ver. oneramus, de iure patronat.* Geminian. & Franch. *in d. c. statutum, §. assessorem, de rescript. lib. 6.* Præposit. *in c. pastoralis, in princip. n. 20. de appell.* Io. de Anan. *in cons* 34. *n.* 6. Ego
20 autem credo, verè posse appellari, † quando ad partis instantiam (circumscripto statuto vel consuetudine) pronuntiaretur causam transmittendam esse. Nam inter Doctores etiam receptum est, si id in casu claro fieri pronuntiaretur, à tali pronunciatione, siue transmissione actorum appellari posse, Bald. *in l. final. circa fin. C. de relatione.* Franc. *in c. intimasti, n. 5. vers. primus est, de appel. & ibi* Decius *n. 7. vers. primus casus atque.* Præposit. *n.* 6. idque non ob illam causam, nisi propter grauamen, quod alteri parti infertur; ergo ex eadem ratione in aliis casibus transmittendi ad consilium sapientis, idem concludendum est, quia & in cæteris satis superque ostensum est in primo articulo partes ipsas recusantes grauari sumptibus, expensis, laboribus atque tempore, & ipsi clerici, quando neque per viam appellationis possent à superiore ipsius iudicis obtinere, vt eorum grauaminibus succurratur, habebunt tandem in subsidium recursum ad iu-
21 dicem ecclesiasticum, † non solum ratione peccati, ex reg. *c. nouit. de iudic.* sed ex capite denegatæ atque neglectæ iustitiæ, ex reg. *c. qualiter. de iudi.* de quo scripsi supra *in casu* 146. & si sint tertio moniti ab Episcopo, ac recusent ecclesiasticis facere iustitiam, possent ab eodem excommunicari atque puniri, *c. administratores, 23. quest. 5.* & scribit Aufrer. *de potestate eccles. super laicis, in 60. speciali, n.* 39.

CASVS CLXXIV.

Laicus potest esse assessor iudicis ecclesiastici, non tamen potest proferre sententiam in spiritualibus.

SVMMARIA.

1 *Assessores iudicum non habent iurisdictionem.*
2 *Iudex ecclesiasticus potest laicum sibi eligere in assessorem.*
3 *Assessores laici quare non dicantur tractare negotia ecclesiastica.*
4 *Laicus potest dare consilium in ecclesiasticis.*
5 *Princeps laicus potest habere ecclesiasticum pro suo consiliario.*
6 *Ecclesiastici possunt esse consiliarij Principum etiam in criminalibus.*
7 *Assessor laicus in causa ecclesiastica debet esse Canonista, secus in causa prophana.*
8 *Assessor laicus non profert sententiam in spiritualibus.*
9 *Assessor nullus profert sententiam, neque potest iudicare.*
10 *Assessoris officium quale sit.*
11 *Consilium potest haberi ab eo, qui illud negotium tractare prohibetur.*

ASsessores † iudicum non habent iurisdictionem, 1
Specul *in tit. de assessorib. §. officium, n. 1. & ibi* Io. Andr. *in additio.* Bartol. *in l. præcipimus, §. quod si à iudice, C. de appell.* Bal. *in auth. ad hæc, C. de iudi. & in l. 1. C. qui accus. non pos.* Castr. *in rubrica, ff. de offi. assessor. n. 1.* Ias. *n. 2.* Curt. iuo. *n. 2. & seq.* Ias. *in l. 1. n. 16. ff. de off. assess. & ibi* Curt. sen. *n.* 16. Paris. de Put. *in trac. de synd. in ver. assessor, n. 5.* Dec. *in c. si pro debilitate, n. 7. de off. deleg.*
Ideo concluserunt scribentes, iudicem † ecclesia- 2
sticum posse laicum sibi eligere in assessorem, Hostiens. *in c. contingit, de arbitr.* Archidiac. *in c. plures, 16. quest. 1.* Geminian. *in c. statutum. §. assessorem, de rescrip. li. 6.* Abbas *in c. decernimus. n. 13. de iud. post cæteros Canonistas ibi,* Dec. *n. 131. & seq.* testatur hanc esse communem opinionem. Stephan. Aufret. *in tractatu de potest. secular. in ecclesiastic. regula 4. fallen. 34.* Nec dicuntur
assessores † tractare negotia ecclesiastica, quia ipso- 3
rum officium est duntaxat consulere, *l. 1. & l. consiliarius, ff. de offic. assess. l. consiliarios, C. de Assessor.* & fuerunt inuenti ad supplendam imperitiam iudicum, vt consuluit, & declarat Angel. *in consil.* 274. & Ant. Franch. *in addition. ad Ab. in d. c. decernimus, in additione, quæ incip. de hoc an laicus.* & tale consilium † etiam à laico 4
potest haberi in ecclesiasticis, vt dicit Inn. quem ibi sequitur Abb. & Dec. *in d. c. decernimus.* Sicut econtrà
Princeps † laicus potest habere ecclesiasticum pro 5
suo consiliario, qui posset consulere etiam in causis
criminalibus, citra pœnam irregularitatis. † Non e- 6
nim est interdictum clericis leges & statuta facere, quæ criminales controuersias concernant, aut Principi consulere, vt committentibus certa delicta irrogent pœnam mortis, aut aliam corporalem, glossa nt. *in c. ex literis, in ver. consuluit, de excess. prælat.* vbi *Ab. & communiter omnes Canonistæ.* Innoc. *in c. ad audientiam. de homicid.* Specul. *in ti. de dispensationib. §. iuxta, vers. quid si iudex.* Abb. *in c. de furt.* Summa Syluestrin. *in ver. homicidium, in 3. quæst. quinta, ver. quartum.* Maiolus *in tractatu de irregularit. lib. 2. cap. 9. n. 9.* ex quibus apparet hanc esse communem sententiam.
Declaratur hic articulus, vt laicus † possit esse as- 7
sessor iudicis ecclesiastici hoc modo. Nam si est merus Ciuilista, potest esse assessor in causa profana, in causa autem ecclesiastica laicus assumptus in assessorem debet esse Canonista, ita declarat Geminian. *in c. statutum. in princip. de rescript. l. 6.* Dec. *in c. suscitatus, ante finem. de rescript.* Sebastian. Sapia *in additionib. ad Abb. in d. c. decernimus, in addition. quæ incip. iudicis ecclesiastici.*
Secundus articulus est: An laicus † assumptus in as- 8
sessorem à iudice ecclesiastico poterit proferre sen-

tentiam in spiritualibus, & Stephan. Aufrer. post a-
lios, quos allegat *in d. regula 4. fallent.34.* dicir quod
noo: ego verò puto frustra quæri hanc quæstionem.
9 Nam regulariter nullus assessor † potest iudicare ne-
que sententiam proferre, glo. *in l.1. in ver. epistolis, ff. de
offi. assessor. & ibi* Bart. *n.3.* Ias. *n.16.* Curt. iū. *n.17.* Albe-
ric. *n.7.* Iac. de Nigr. *n.27.* Alberi. *in l.2. n.5. ff. quod quis-
que iur.* Paris de Put. *in tractatu de syndic. in ver. assessor,
c.1. n.27.* Alex. *in rubrica n.27. ff. de offi. eius cui mand. est
iurisdict.* Ias. *in l. si procuratori, in princ. ff. de ver. obliga.*
Et ratio est, vt dixi, quia assessores iudicum nil aliud
suot, quàm consiliarij iudicum, eorumque præcipuum
10 † officium est iudices adiuuare, atque instruere, *d. l.
consiliarij, & l. fin. ff. de offi. ass. ff. & d. l. consiliarios, & l.
in consiliarijs, l. non minus, l. liceat omnibus, C. de assessor.
§. festinobis, auth. de manda. Princ. §. illud, & §. sancimus,
auth. vt defunct. seu funer. eor.* Spec. *in tit. de assessorib. §.
assessor.* Ripa *in d.c. decernimus, n.57. de indic.* Chassa. *in
catalogo gloria mundi, parte 7. §. vigesimaseptima consi-
der. 110. vers. & aduertendum.* Lancellor. Corrad. *in tem-
plo iudic. lib.2. c.6. §.1. n.* 2. Et certum est in iure, quod
11 quis consultor † esse potest, & ab eo consilium habe-
ri, etiam in talibus causis atque negotiis, quorum ipse
principaliter est incapax, & principaliter tractare pro-
hibetur, *l. quidam decedens, & ibi* Doct. *ff. de administ.
tut.* Bart. & Doct. *in l. Titium & Mauium, ff. eod. tit.*
Dec. *in d.c. decernimus, n.17.* facit textus *in c. de Constan-
tinopolitana ecclesia, distinct. 22. c. fin. dist. 38. & c. si habes
24. q.3.*

CASVS CLXXV.

Iudex ecclesiasticus, cuius iurisdictio est prorogata per laicos in causa profana, an debeat iudicare de iure ciuili.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictio ordinaria est prorogabilis.*
2 *Etiam si iudex non haberet tribunal neque territoriū.*
3 *Iurisdictio ecclesiastica pactis priuatorum potest proro-
gari.*
4 *Iudex tenetur sequi consuetudines litigantium.*
5 *Iudex ecclesiasticus debet iudicare inter laicos in re
temporali de iure canonico.*
6 *Statuta mercatorum sunt seruanda etiam à iudice or-
dinario.*
7 *Iudex ecclesiasticus subrogatus in locum secularis debet
iudicare, prout iudex secularis.*
8 *Iurisdictionis qualitas attenditur, quæ inerat à princi-
pio.*
9 *Laici prorogantes iurisdictionem ecclesiastici in causa
profana, debent iudicari de iure ciuili.*

1 QVælibet iurisdictio † ordinaria est prorogabilis,
l.1 & ibi Batt. *&* Doct. *ff. de iudi. l.1. & ibi* Bald. &
Doct. *C. de iurisd. om. iudic. & l. si conuenerit, & ibi* Doct.
ff. eo tit. glo. *in c. Romana, in ver. clericorum, de foro com-
pet. lib.6.* Batt. Roman. Castrēs. Alex. Ias. & Doct. *in l.
1. §. & post operis, ff. de noui oper. nuntiat.* Anton. de But.
Abb. Immol. & cæteri *in c. P. & G. de offic. deleg.* etiam
2 si ille iudex ordinarius † non haberet tribunal, neque
territorium, vt sunt Rectores scholarium, & similes,
vt declarat Abb. *in d. c. P. & G. nu. 14. & ibi* Mantua *n.
22.* Bartol. *in l. 1. n. 8. ff. de indic.* etiam si iurisdictio es-
set alicui certo & limitato modo concessa; nam quod
possit prorogari, declarat Angel. *in l. & quia. ff. de iu-
risdict. om. iudic.* Dec. *in c. de causis, n.3. de offi. deleg.* &
scribit Ias. *in l. final. col. antepen. ff. de feriis.* & in eo qui
habet semiplenam iurisdictionem tantum, vt proro-
gari possit, scribit Innocent. *in d.c. de causis.* Paul. de
Castr. *in l.1. n.19. ff. de iudic.*

Ergo & iurisdictionem † ecclesiasticā pactis priua-
torum laicorum posse prorogari, concludendum est: 3
quo casu, an iudex ecclesiasticus inter laicos debeat
iudicare de iure canonico, vel ciuili, dixi supra *in casu
50.* in foro ecclesiastico non esse seruādas leges laico-
rum. Sed hoc intelligendum est, quando inter eccle-
siasticos, vel inter laicos de causa originaliter spectan-
te ad forum ecclesiasticum agendum esset; secus si de
causa profana inter laicos, quæ originaliter spectat ad
forum secularium, per prorogationem iurisdictionis
tractanda esset in foro ecclesiastico. Tunc enim di-
stinguendum esset: Quandoquidem Innoc. *in rubri. de
cōsuetudine n.8.* dicit, si in principali quæstione alia est
consuetudo iudicis, † alia litigantium, iudex tenetur 4
sequi consuetudinem litigantium, ex cuius auctorita-
te distinguit Geminiān. *in c. cum quidem. numero 8. in
fine, de exceptionib. lib.6.* licet, inquit, iudex † ecclesia- 5
sticus debeat secundum canones iudicare inter lai-
cos, etiam pro re temporali: tamen hoc debet intel-
ligi quantum ad ea quæ concernunt litis ordinato-
ria, sed quantum attinet ad decisoria, debent serua-
ri leges, quibus ligantur ipsi litigantes, cuius Gemin.
sententiam refert & sequitur Felyn. *in c. quod clericis.
in fi. de foro comp.* Cyn. etiam *in l.2. in fine, C. de consi.
pec.* loquens de statutis † mercatorum, dicit ea seruan- 6
da esse in decisoriis causæ non solum à conseruatore
ipsorum mercatorum, sed etiam à iudice ordinario,
cuius iurisdictionem forte prorogassent ipsi merca-
tores, & hanc doctrinam Cyni citat & sequitur Ab-
bas *in d.c. quod clericis, post n. 21. vers. item iudex, & n.*
27. Et ratio potest assignari, nam quando partes pro-
rogarunt iurisdictionem alterius ordinarij, quàm sui,
intellexerant subrogare alterum iudicem in locum
sui proprij & competentis, quo casu iudex ecclesiasti-
cus † subrogatum in locum iudicis secularis, debet 7
iudicare illo iure, quo iudicabat secularis, Ioan. Andr.
in regula contra eum, in mercurialib. Et quod iudex sub-
rogatus in locum alterius, siue per Principem, siue
per prorogationem partium, debeat omnia facere, ad
quæ tenebatur iudex, cui fuit aliter subrogatus, scri-
bunt Bellamera *decis.39. & dec.41. & dec.328.* Cassadór.
decis.8. in tit. de rescript. Gabriel. *in comm. conclus. titulo
de regulis iuris, concl.* 2. *n.56.* Et in attribuenda iurisdi-
ctione debet † attendi illa qualitas, quæ ab initio ine- 8
rat, Gonsaluus de Villadiego *in tractatu de legato. q.4.
n.7.* facit text. *in l.1. §. quamuis, ff. de postulan. & l. cacus
ff. de iūdic.* Vnde cum ab initio quæsitum esset ius lai-
cis super causa profana, vt iudicanda esset de iure ciui-
li, ex mutatione qualitatis iurisdictionis, non potest
partibus inferri præiudicium, † ex scriptis per Anca- 9
ran. *in cons.404. n.9.* Ex quibus concludo, laicos pro-
rogantes iurisdictionem ecclesiastici in causa merè
profana, debere iudicari de iure ciuili.

CASVS CLXXVII.

Si laicus condemnatus in exilium fiat clericus, ac postea exilium rumpat, an ab ecclesiastico iudice sit ei exilium duplicandū, vel causa ex integro reuidenda.

SVMMARIA.

1 *Laicus factus clericus post delictum non est amplius
de iurisdictione secularium.*

2 *Lai-*

2 *Laicus factus clericus post condemnationem à quo debeat iterum puniri.*
3 *Laico criminoso imprimitur character ordinis.*
4 *Clausula, ex certa scientia, dispensat super inhabilitate.*
5 *Et operatur notabile praiudicium tertio.*
6 *Promotio criminosi ex certa scientia Papa non aufert pœnam delicti.*
7 *Pœna criminalis delicti non tollitur per sacramentum baptismi, vel ordinis.*
8 *Pœna exilij duplicatur illud frangenti.*
9 *Exilij pœnam frangens quando puniatur morte.*
10 *Deportationis pœnam frangentes morte naturali sunt puniendi.*
11 *Condemnati ad triremes aufugientes qua pœna sunt puniendi.*
12 *Laicus deportatus, vel exulatus factus clericus mutat forum.*
13 C. final. de except. lib. 6. *non habet locum in criminalibus.*
14 *Iudex secularis tenetur stare sententia ecclesiastici cōdemnantis laicum in crimine hæresis.*
15 *Iudicem Ecclesiasticum non teneri sequi sententiam iudicis laici.*
16 C. multi, 2. q. 1. *an habeat locum in criminalibus.*
17 *Laicus factus clericus est de foro ecclesia, etiam de delicto antea commisse.*
18 *Causa ex integro est agenda coram ecclesiastico, quando laicus condemnatus factus est clericus.*
19 *Exilium an debeat duplicari in laico frangente illud facto clerico.*

1 DIxi supra *in casu* 121. laicum † factum clericum post delictum non esse amplius de iurisdictione seculari, sed in eum animaduertendum esse per iudicem ecclesiasticum. Nunc superuenit casus, de laico condemnato in exilium, si post condemnationem fa-
2 ctus † fuerit clericus, atque exilium fregerit, qua pœna, & à quo iudice puniendus sit, vt autem casus perfectius discutiatur, explico per duos articulos.

Primus articulus est: Laicus damnatus in exilium, si factus est clericus, non dolo, tacens condemnationem & pœnam, sed ex certa scientia Papæ promotus,
3 quia tunc † character ordinis est impressus, vt probaui supra *in dicto casu* 121. *articulo quarto.* Certa scientia
4 Papæ † operatur, vt censeatur dispensatum super inhabilitate, Abb. *in c. innotuit, nu. 7. de electione.* & probat Ruman. *in consilio* 216. *electio. nu. 6. & nu.* 8. & ita cessat ratio impedimenti executioni ordinis, quod habebat propter inhabilitatem, vt dixi *in dicto articulo quarto.*

Quo casu, licet huiusmodi promotus, secundùm aliquos, non videatur vlterius posse molestari, si exiliū
5 fregerit, quia certa scientia † operatur etiam notabile præiudicium tertij, Ruyn. *in consi.* 8. *n.* 8. *vol.* 5. qui attestatur hanc esse com. opin. & *in consil.* 12. *num.* 24. *vol.* 3. Gozadin. *in consi.* 5. *num.* 16. cui per d. clausulam dicitur fieri præiudicium, etiam non citato, Innoc. *in c. Albertus, in fine de testib.* Ab. *in c. cum olim, de re iudic.* præsertim quando sumus in collatione ordinis, vel beneficij, qui actus proficiscitur ex mera liberalitate Papæ, & in eo nemo citatur, *c. licet episcopo, de præbendis, li.* 6. & multo fortius videtur procedere, si cum clausula, *ex certa scientia*, esset coniuncta clausula, *non obstante*, ex his quæ congerit Gabriel *in com. concl. tit. de clausulis, conclus.* 1. *n.* 11. Tamen verior est opinio, vt dicta
6 promotio † non auferat pœnam criminalem pro delicto patrato, & quando auferret in præiudicium fisci secularis, respectu iurisdictionis, non dicitur auferre respectu priuati, cui est ius quæsitum, vt per Anton. de Butr. post gloss. *in c. gaudemus, de diuortiis.* dicentes quod pœna † criminalis delicti non tollitur 7
per sacramentum baptismi, ergo nec per sacramentum ordinis, & ideo sicut de delicto commisso ante baptismum potest puniri criminaliter & ciuiliter, quia iniquum esset, quod sacramentum baptismi tolleret ius alteri competens, & sequitur ibi Abb. atque latius probat Dec. *in consilio* 130. *proponitur, per totum*, ita de delicto commisso post sacramentum ordinis, tanto magis, quia tractatur de executione pœnæ impositæ per iudicem secularem & competentem.

Secundus articulus est: Laicus † post condemna- 8
tionem in exilium per iudicem secularem factam, si illud exilium fregerit, ingrediendo locum, à quo exulauit, duplicatur sibi tempus exilij, quod superest, *l. aut damnum. §. quisquis, ff. de pœnis. & ibi* Bartol. & communiter scribentes. Antonius Gom. *in tomo* 3. *titul. de exilio & relegatione, cap.* 8. *n.* 2. *vers. item adde,* Ludou. Peguer. *in decis. criminal. c.* 41. *n.* 1. quod intelligitur si infra decennium exilij pœna imposita fuerit, secus si in perpetuum exularet, quia tunc exilij fines fran- 9
gens, ingrediendo loca, à quibus exulem fieri condemnatus est, puniretur pœna mortis, vt per Anton. Gomez. *in d. c.* 8. Clar. *in §. final. q.* 71. *vers. quæro qua pœna.* Quorum opinio intelligenda est de deportatione. Nam si relegationem imprimis inflictam fregerint, sunt deportandi, *l. relegati, ff. de pœnis, l. capitaliū §. in exulibus, ff. eod. tit.* & si deportationis † pœnam fre- 10
gerint, morte naturali puniendi sunt, vt Ludouic. à Peguer. *in dict. cap.* 41. *nu.* 6. declarat, & Franch. *in decision.* 140. Et licet aliqui contradicant, tamen solent domini iudices deportationis pœnam imponere cum comminatione mortis in ipsa sententia descripta, ad euadendas difficultates, sicut in condemnato ad † triremes scribit idem Franch. *in dicta decisio-* 11
ne centesima quadragesima, in fine, qui si à triremibus aufugerit, debet in eandem pœnam reuerti, nisi in sententia mortis pœna naturalis comminata fuerit in casu contrauentionis, quia tunc debet mori.

Verum si condemnatus † deportationem atque 12
exilium frangens clericus factus fuerit, mutat forum, efficiturque de iurisdictione ecclesiastica, ideo non potest vlterius à iudice seculari aut exilium duplicari, aut pœna pecuniaria exigi, vel altera imponi, vt est decisio Neapolitana, de qua per Franch. *decisione trecentesima nonagesima quinta.* Et licet regulariter exceptio rei iudicatæ per iudicem secularem admittatur in foro ecclesiastico, & econtra, *c. final.* † *de exception.* 13
libro sexto, hoc tamen procedit solum in casibus ciuilibus, non autem in criminalibus, secundum Io. de Anania *in c. qualiter in* 2. *§. ad corrigendos. de accusationib.* Fely. *in c. at si clerici, numero* 4. *de iudic.* addens esse firmam, veram, & communem conclusionem, quod in criminalibus iudex secularis non tenetur stare sententiæ iudicis ecclesiastici, nec econtra, & fuit opinio Bartoli *in leg. magistratibus. ff. de iurisdict. om. iudic. & in leg. diuus. ff. de custod. reorum.* Imm. *in c.* 1. *de offic. ordinar.* præterquam in hæretico condemnato per iudicem † ecclesiasticum, cuius sententiæ 14
tenetur stare iudex secularis, *c. inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. libro sexto.* Ex quo infertur iudicem eccle-

Digitized by Google

ecclesiasticum non posse sequi sententiam condemnationis in exilium per iudicem laicum prolatam sed instante parte super illius obseruantia & executione causam ex integro esse agitandam in foro ecclesiæ.

Item infertur, minimè posse applicari dictum Baldi, quod Ias. dicit esse cordi tenendum *in l. properandum, §. sin autem reus, n. 4. C. de iudic.* Episcopum requi-
15 situm † pro executione teneri exequi sententiam latam à iudice laico, allegando gloss. *in l. ea, ff. de pastuland.* quia hoc vel procedit in causa ciuili, non autem in criminali, vt dictum est, vel est omnino falsum. Sic
16 etiam credo intelligendum esse textum *in † 1. mulier, 2. quæst. 1.* vbi cauetur, eminem esse prohibendum à communione, nisi fuerit conuictus in iudicio ecclesiastico, vel seculari, ex quo clarè infertur sententiam latam in iudicio seculari attendendam esse in foro ecclesiastico. Nam quicquid dixerint ibi glossa, Archidiacon. & cęteri, & Abb. *in d. c. at si clerici, n. 11. de iud.* Melior intellectus videtur, quod loquatur 1. ciuilibus tantùm, non autem criminalibus. Vel si propter *vers. conuictus, &c.* volumus interpretari in criminalibus, dicit Marcus Mantua *in d. c. at si clerici, nu. 20.* quod loquitur de laico conuicto in iudicio seculari, & hunc intellectum esse magis amicum literæ, quo casu poterit applicari ad præsentem articulum, vt sententia lata in iudicio seculari contra reum tunc temporis secularem obseruanda sit in foro ecclesiastico retento eodem statu iurisdictionis per eundem secularem condemnatum, in quem iudex ecclesiasticus confide-
17 ratur, vt purus executor; sed quando idem laicus † factus est clericus, tunc iudex ecclesiasticus debet illum iudicare vt subditum, vt aliàs considerabat Abb. *in c. 1. de offi. ordinar. n. 12. post* Innoc. *& alios ibid.* quo casu si sententia & acta iudicis secularis essent iniusta, non tenetur iudex ecclesiasticus illa sequi, Fely. *in d. c. at si clerici, nu. 4.* Decius *n. 4.* Mantua *n. 22.* Ancaran. *in cons. 381.* Fely. *in c. causam, in 1. quæst. de testibus.* & est doctri-
18 na Bartol. *in l. diuus, ff. de custodia reorum.* Ergo † causa ex integro coram ecclesiastico est ventilanda, quando tractatur de obseruantia & executione dictæ sententiæ iudicis laici: si verò tractaretur de augendo pœnam ex fractura exilij, tanto magis iudex ecclesiasticus debet ex integro causam agere, quia tractatur de nouo delicto, & noua conditione personæ, vt considerauit Franc. *in d. decis. 395. in fine.* Sed an eo casu de-
19 beat duplicari exilium? † Respondeo esse arbitrarium iudici, qui attenta qualitate delicti, atque clericatu in fraudem criminalis pœnæ suscepto, poterit super hoc pronuntiare: & in casu duplicationis, à duplicatione exilij deducendum erit tempus, quo fuit carceratus post sententiam, ex reg. tex. *in l. omnes, C. de pœnn.* & declarat Franch. *in decis. Neap. 317. vol. 1.* & Ludouic. à Peguer. *in d. cap. 41. n. 2.*

CASVS CLXXVII.

Clericus, vbi conuenit laicum via ordinaria coram iudice seculari, non poterit variare adeundo alterum iudicem rei, neque mutando alterum modum agendi, secus in executiuis.

SVMMARIA.

1 *Clericus, qui intentauit iudicium ordinarium coram laico, non potest postea intentare executiuum.*
2 *Actor non potest liti renunciare inuito reo.*
3 *Variatio de iudicio ordinario ad executiuum fieri non potest.*
4 *Actor non potest variare alterum iudicem rei, etsi sit clericus.*
5 *Iudex præueniens impedit alterum.*
6 *Exceptio litis pendentiæ impedit litis ingressum.*
7 *Iudicium secundo intentatum est nullum, opposita litis pendentia.*
8 *Clericus contra laicum habens plura remedia executiua, vno intentato potest intentare alterum.*
9 *Exceptio litis pendentia non obstat in executiuis.*
10 *Argumentum de iudicio ordinario ad executiuum non procedit.*
11 *Remedia executiua quare inuenta, & quomodo in eis proceditur.*

SÆpe solent actores variare actionem, vt per scribentes *in l. edita, C. de edend.* & cum aduertũt iudicem fauere parti aduersæ, satagunt alterum iudicem adire. Videamus igitur per tres articulos, an clerico prohibitum sit, sicut cæteris, ex intentata via ordinaria ad executiuam recursum habere possit, aut variare iudicem, & quid iuris sit etiam in executiuis.

Primus articulus est: Clericus, † qui intentauit viam ordinariam contra laicum, coram iudice seculari, non potest ea relicta ad executiuam habere recursum: conclusum est enim supra *in casu 31.* leges ciuiles atque statuta circa ordinationem litis comprehendere clericos litigantes in foro laicorum. Iure autem ciuili prohibitum est variare de via ordinaria ad iudicium executiuum, *l. de pupillo. §. meminisse, ff. de noui oper. nunt. & l. minor viginti quinque annis, in fideicommissum, ff. de minorib.* & ita dicit glossa final. *in l. praeinde, §. non sunt, ff. ad leg. Aquil.* Quia lite contestata non potest actor † liti renunciare inuito reo, sed tenetur prosequi 2
iudicium vsque ad sententiam, *auth. qui semel, C. quomod. & quand. iud. c. causam, de dolo & contumac.* Innoc. *in c. si duobus, de appellation. & ibi* Ab. & Immola, & Franch. *in princip. c. accepta, & 1.* Nicolao. *vbi* Ab. *de appellation.* Boer. *decis. 47. n. 7.*

Et quod intentato iudicio ordinario non possit fieri variatio † ad iudicium executiuum, firmarunt Bald. 3
in l. 2. n. 29. C. de fermit. & aqu. dicit, ex quo actor viam iudicij eligit, ad viam facti redire non potest, & *in l. cum filius, 9. si. vers. quinto & vltimo, de legat. 2.* dicit, ex quo electo iudicialis à parte instituta, aut ex mero iudicis officio facit cessare duellum, quem sequuntur ibi Doct. & Canonistæ *in c. 1. & 2. de purg. canon.* relati per Alban. *in cons. 760. n. 7. vol. 4. & in l. diffamari. nu. 13. C. de ingenuis & manumiss. & in l. aedem. num. 13. C. de locat.* Ruyn. *in cons. 57. n. 3. vol. 4. & in cons. 127. n. 12. volum. 5.* Dec. *in l. fin. n. 31. C. de edicto diui Andr. toll.* Neguzant. *de pign. parte 4. n. 25.* Carocctus *in tractatu de sequestro, parte 3. n. 8.* plures ad hoc allegat Borgnin. Caualcan. *in decis. 1. n. 16. parte 1.* Valasclus *consultatione 88. n. 8. & seq.* Surdus *dec. 92. n. 13. & seq.* & ad omnia quæ allegantur in contrarium respondet, hanc opinionem confirmando Grammaticus *in consil. cuil. 95 per totum.*

Secundus articulus est: Clericus, qui coram altero iudice seculari incepit iudicium, non potest illo iudicio reuuntiando, coram altero iudice eundem reum conuenire. Ex quo enim primus iudex † est præuentus, non est audienda pars, alium iudicem super eadem causa adiens, *l. si quis postea quã, & l. vbi cœptum ff. de iudic. c. proposuisti, de foro comp.* Ideo secundus iudex 4

ian-

Digitized by Google

5 tanquam † turbans iurisdictionem primi, poterit à
priore impediri, *l. 1. ff. si quis iudic. non obtemper.* atque
interdictum, vti possidetis, contra turbantem inten-
dere poterit, ex doctrina Bart. *in leg. sepulchri, n. 3. ff. de
sepulchr. viol.* Item tantum operatur exceptio litis pē-
dentiæ, quantum exceptio rei iudicatæ, *l. fundi, & l.
fundum, ff. de exception. rei iudicat.* Vrsil. *ad Afflict. su-
per decis. 354. nu. 7.* & sicut exceptio rei iudicatæ impe-
6 dit litis ingressum, sic exceptio † litis pendentiæ co-
ram vno iudice non patitur litem denuo fieri coram
altero iudice, vt plenè scribit Socin. *in consilio 38. num.
7. volum. 1.* quem refert Vrsill. *ibid. n. 2.* in tantum, vt
opposita litis pendentiæ exceptione per partem ad-
7 uersam iudicium † iterum intentatum sit nullum,
Innocent. *in c. cum M. de constitut.* & probat Franch. *in
c. vt debitum, col. pen. de appellat.* Et quod per exceptio-
nem præuentionis declinetur iurisdictio iudicis tan-
quam incompetentis, tenet Bald. *in authent. sed nouo
iure, n. 9. C. de seru. fugit.* & ita omnia acta facta à secun-
do iudice, tanquam incompetente, nulla & irrita de-
claranda sunt, per ea quæ notantur *in l. 2. ff. si quis in ius
vocat. non ier. & toto titul. C. si à non competent. iudic.*
Bald. *in l. exceptionem, num. 15. C. de probation.* Fulgos. *in
consil. 150. nu. 1* Marsil. *singular. 10. per totum.* Triuisan.
decision. 68. num. 4. lib. 1. & multa ad hoc congerit
Mandos. *in additionib. ad Roman. super consil. 42. in ad-
ditione, qua incip. iudicantis.*

8 Tertius articulus est: Clericus † contra laicum ha-
bens plura remedia executiua, vno intentato, potest
ad alterum habere recursum, quia in executiuis non
datur litis pendentia, & hanc opinionem firmarunt
Bart. *in l. consentaneum, quast. pen. C. quomodo & quand.
iud.* Iaf. *in l. nulli prorsus, col. fin. versic. 6. & vltimo, C. de
iudic. & in l. 1. in princ. nu. 23. ff. si quis iudic. non obtem-
per.* vbi multa ad hoc allegat. & *in consil. 9. in n. dubita-
tione. & cons. 28. nu. 3. vol. 1.* Et quod in executiuis non
9 obest exceptio † litis pendentiæ, atque possit creditor
variare, & facere transitum de principali ad fideiusso-
rem, atque de vno remedio ad alterum, item de per-
sona ad rem, ex reg. *l. mutuam, ff. mandati.* probat latè
Caualcan. *in d. decis. 1. n. 15. parte 1.* qui multos alios al-
legat, & nouissimè Seraphin. *in tract. de priuilegiis iura-
menti, priui. 77. n. 81.*

Neque obstat resolutio primi articuli huius casus,
10 quia de iudicio † ordinario ad executiuum non pro-
cedit argumentum, vt probat Seraphinus *in dict. priui-
leg. 77. n. 81. versic. & huius dicti ratio est.* & optimè scri-
bit Gratus *in responso 193. n. 35. vol. 2.* In ordinario qui-
dem iudicio ius quæritur iudici, vt dixi in secundo ar-
ticulo, sed in executiuo non inducitur litis pendentia
11 cum remedia † executiua ad consulendum creditori-
bus inuenta fuerint, vt omissis sollemnitatibus ordi-
nis iudiciarij, inspecta sola veritate, & æquitate, ius
suum consequerentur, quantum fieri posset breuissi-
me, & inter iudicia executiua facilius potest fieri tran-
situs propter conuenientiam naturę, ex reg. *l. si vnum, §.
pactum, ff. de pact.* & ita sentit etiam Grammat. *in dicto
consilio ciuili 95. n. 4. & nu. 29. vers. non obstat secundum.*
quicquid dixerit in contrarium Mandell. de Alba *in
consilio 118. nu. 7. & sequenti volumine secundo.* Nam &
ipse sibi contradicit, cum *in cons. 547. n. 28.* con-
trarium dicat, & sic hanc communem
opinionem sequutus.

***

CASVS CLXXVIII.

Laicus fideiussor clerici de soluendo iudicatum coram Episcopo, an possit impedire illius rei iudicatæ executionem, & quid si tractaretur de executione rei iudicatæ per Archiepiscopum.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor potest opponere omnem exceptionem, etiam quam non potest principalis.*

2 *Fideiussor de soluendo iudicatum non impedit executionem sententia lata contra clericum.*

3 *Sententia absque nouo processu non mandatur executioni contra fideiussorem contractus.*

4 *Fideiussor de iudicatum soluendo non appellat à sententia lata contra principalem.*

5 *Stipulatio quando committitur contra fideiussorem iudicatum solui.*

6 *Sententia contra principalem nocet fideiussori iudicatum solui etiam non citato.*

7 *Citandi non sunt in iudicio, quibus per indirectum fit praiudicium.*

8 *Fideiussor clerici de iudicatum soluendo qua possit opponere in executione sententia.*

9 *Fideiussor iudicatum solui in prima instantia tenetur etiam in secunda.*

10 *Fallit quando causa est euocata ad aliud tribunal, de quo non fuit cogitatum.*

11 *Fideiussor iudicatum solui non tenetur, quando Princeps delegat causam alteri, quàm ordinario.*

12 *Satisdatio quando extinguitur si itur de vno tribunali ad alterum.*

13 *Iudex delegatus subrogatus quando censeatur idem quod ordinarius.*

14 *Fideiussio qua sit voluntaria, & qua necessaria.*

QVia fideiussor † potest opponere quamcumque 1
exceptionem, etiam si principalis aliqua de cau-
sa non posset de illa excipere, Bal. *in l. cum mulier, col.
9. vers. quaro de vno. ff. sol. matrim.* Marsil. *in rub. ff. de fi-
deiussorib. n. 169.* vbi quod fideiussor potest opponere
contractum esse vsurarium, etiam quod principalis
fateretur illum esse verum, & non fœneratitium, Ri-
minald. iun. *in consil. 92. n. 33. & seq.* Addentes ad Alex.
in consil. 36. vol. 2. Ideo contingit dubitare an fideius-
sor laicus possit appellare, vel opponere contra sen-
tentiam, quæ transiuit in rem iudicatam contra cleri-
cum, contra quam ipse clericus neque opponere, ne-
que appellare poterat: & hunc casum declaro per tres
articulos.

Primus articulus est: Laicus fideiussor † de soluen- 2
do iudicatum non impedit executionem sententiæ
latæ contra clericum, & transactæ in rem iudicatam,
per appellationem: Quia iste non potest appellare,
Bartol. *in leg. à sententia, numero secundo ff. de appellat.*
dum post Gugliem. de Cuneo colligit ex illo textu,
sententiam † absque nouo processu non mandari 3
executioni contra fideiussorem contractus, & se re-
mittit ad ea, quæ dixit *in leg. 1. iudic. solui.* vbi distin-
guit inter fideiussorem iudicij, & fideiussorem con-
tractus, circa appellationem & excutionem senten-
tiæ, clarius hoc dixit Bossius *in tit. de carcerat. fideius-
sor. committ. n. 60.* vbi probat fideiussorē † de iudicatū 4
soluēdo cōueniri absq; nouo processu, & ideo nō pos-
se appellare à sentētia lata contra principalem: & pro-
pterea sententiā latā contra principalem cōfestim mā-
dari

dari executioni contra fideiussionem iudicij absque nouo processu, quasi sit præiudicatum illi fideiussori ex sententia, aduersus quam non audiatur ille fideiussor, qui soluere promisit, concluserunt Cyn. *in l. fin. §. & cum antiquitas, C. de vsur. rei iud.* Bartol. *in l. 1. ff. iud. solui.* Bal. *in l. 2. §. in fideiussorē. ff. qui satisd. cog.* Et ratio est, quia contra fideiussorem de iudicatum soluendo,
5 statim ac iudicatum est, committitur † stipulatio, *l. iudicatum, in secunda. ff. iudi. solui.* & latè super hoc scribit Rodet. Suarez *super legibus fori, in tit. de los emplazamientos.* vbi *n. 9.* dicit sententiam Cyni atque Bartoli esse communiter ab omnibus receptam, Bursat. *in consil. 203. n. 12.* & subdit Bald. *in d. l. final. §. & cum antiquitas, C. de vsur. rei iudi.* quod in stipulatione de iudicatum soluendo duo contrahuntur, scilicet obligatio & executio, sed hæc omnia non procederent, si admitteremus fideiussorem iudicati soluendi posse
6 appellare. Et quod sententia † contra principalem noceat etiam si fideiussori iudicati soluendi, etiam non citato, cuius factum in quandam necessariam cōsequentiam tangit, scribit Ang. *in l. in cognitione, in fi. ff. ad Syllaniā. & in l. 3. §. si plures, in fin. ff. iudi. solui.* vbi inquit, sententiam latam contra principalem censeri etiam latam contra fideiussorem, Felyn. *in cap. quamuis, numero 15. de sentent. & re iudicat.* quia illi non sunt
7 citandi † in iudicio, in quibus per indirectum sit præiudicium, Marsil. *in rubric. ff. de fideiussorib. num. 348.* Alex. *in consil. 156. nu. 5. vol.* & ideo Bald. *in leg. duobus, §. igitur. ff. de iureiurando, & in dicta lege 2. §. in fideiussorē. ff. qui satisd. cogunt.* fideiussor, ait, de iudicatum soluendo dicitur condemnatus tanquam persona accessoria, & cohærens principali, quamquam vocatus non fuerit in iudicio, & sequitur Iacobin. *in leg. si vero, num. 3. ff. qui satisd. cogunt.* Boer. *decis. 314. colum. 1.* Ex quibus apparet non esse veram opinionem glossæ *in d. l. fin. in ver. fideiussores, & ibi* Castrens. *in fine C. de vsur. rei iudic.* volentium fideiussorem huiusmodi posse appellare: nisi intelligamus intra tempus appellandi, tunc enim audiri posset sicut ipse principalis.

8 Secundus articulus est: Laicus fideiussor † clerici de iudicato soluendo, potest in executione sententiæ, transactæ in rem iudicatam contra clericum, opponere aliqua, quæ cognosci debent per viam summariæ cognitionis, in qua adhibenda est illa causæ cognitio, quæ recipitur in executione sententiæ, iuxta tradita *in l. à diuo Pio. §. si super rebus, ff. de re iudi.* & declarat Angel. *in l. 1. ff. iudic. solui.* dum dicit, adhibetur illa causæ cognitio, quæ requiritur in executionem, & tradunt Bartol. & Bald. *in d. l. 2. §. in fideiussorem, qui satisd. cog.* & hanc esse communem opinionem Doctorum testatur Suarez *super d. ll. fori, in d. tit. de los emplazamientos n. 9. in fine.*

9 Tertius articulus est: Laicus fideiussor † clerici de iudicato soluendo, stipulata fideiussione in prima instantia coram Episcopo, tenetur etiam vigore sententiæ latæ in causa appellationis ab Archiepiscopo, vel altero superiore, hanc opinionem tenet Bartol. *in l. cum apud, num. 4. ff. iudicatum solui.* Io. Andr. *in addition. ad Specul. in titulo de satisdation. §. expedito, in additione quæ est sub nu. 6.* & ita pluries decisum, Franch. *in decision. Neapolitan. 208. nu. secundo, & in decision. 320.* Tessaur. *in decision. Pedemontana. 202. n. 10. versicul. quid dicendum.* qui alios Doctores & rationes ad hoc referunt. Quando enim constat, stipulationem iudicati soluendi non esse limitatam, tunc committitur, siue per eundem, siue per alium iudicem, siue in prima instantia, siue in secunda aut tertia reus cōdemnetur, etiam si in prima instantia absolutus fuerit, dummodo sit eadem instantia respectu libelli, & iurisdictionis ordinariæ, & eadem res, & non sit causa
euocata † ad aliud tribunal, de quo non fuit cogita- 10
tum, & quod non venit in consequentiam, & ex natura instantiæ, in qua fuit cautum, vt si scholaris, vel alius priuilegiatus trahat ad suum forum, nec Princeps ad se, præter formam ordinariæ iurisdictionis euocet, & aliò remittat, quia tunc statim perit stipulatio, *l. 3. in princip. ff. iudic. solui.* Ideo declaratur hic articulus,
vt non procedat, quoties iudicati † soluendi fideiussio- 11
ne præstita coram iudice ordinario Princeps ab eo auocauit causam, & alteri delegauerit. Nam quoties mutatur iudex, & iurisdictio, & de vno tribunali itur ad alterum non subalternatum, stipulatio iudicati soluendi coram vno iudice non committitur coram altero, vt est casus *in dicta lege tertia, ff. iudic. solui,* vbi subditur ratio, quia non huius iudicis sententiæ fideiussores se subdiderunt, quem textum ad hoc propositum citat Io. Andr. *in additionib. ad Specul. in dict. tit. de satisdationib. §. expedito, vers. de hoc circa finem additionis.*
vbi ait, quod quando præstatur cautio † coram 12
certo iudice, & eo dimisso itur ad alterum, satisdatio extinguitur, hanc opinionem sequitur Aretin. *in cons. 87. n. 4.* vbi dicit, mutata persona iudicis, alio modo, quàm per appellationem, vel subrogationem, fideiussionem extingui, & hoc profundius dixit Barto. *in leg. cum apud Sempronium, nu. 5. ff. iudic. solui.* qui in primo capite distinctionis tenet satisdationem extingui, quando post eam itur ad iudicem alterius tribunalis, quod intelligendum est de tribunali non subalternato, & cum Bartolo transeunt communiter scribentes *ibidem.* Et licet Bartolus ibi dicat delegatum censeri subrogatum loco præfecti, & ideo coram eo fideiussionem durare, & sequitur Angel. *ibid. circa princip.* Tamen Bartol. & Angel. loquuntur de delegato illius iudicis, coram quo cautio fuerat stipulata, qui dicitur
subrogatus † loco illius iudicis, à quo habet iurisdi- 13
ctionem delegatam, & idem officium, idemque tribunal censeri, non obstante delegatione, cum de mandato iudicis iudicet in causa, & vice delegantis fungatur, vt ait Angel. *ibi,* & clarius Iacobin. *in leg. non à iudice, §. si quis alio. ff. de iudiciis.* secus igitur est in delegato Principis auocantis causam à iudice ordinario, quia mutatur non solùm persona iudicis, sed etiam tribunal, & noua instantia datur causæ. Secundo declaratur
hic articulus tertius, vt procedat in fideiussione † vo- 14
luntaria, non autem in necessaria, iuxta terminos *§. si verò reus, Instit. de satisdationib.* cum aliis ad hoc cōgestis per Gabriel. *in cons. 53. vol. 1.*

CASVS CLXXIX.

Si inter filios fratrum diuidenda est hereditas per capita, prout est ipsa veritas, an facta diuisione per maiorem natu, clericus minor natu debeat prius capere hereditatis portionem.

SVMMARIA.

1 *Successio patrui fit per fratrum filios per capita, & non stirpes secundum veriorem opinionem.*
2 *Fratrum filios succedere per capita fuit decisum ab Imperatore.*

3 *Fra-*

Digitized by Google

3 *Fratrum filios succedere per capita qui Doctores teneant.*
4 *Fratrum succedentium maiorem natu diuidere, & clericum minorem natu eligere.*
5 *Diuisio hereditatis quomodo fiat inter fratres de iure ciuili.*
6 *Electio partium hereditatis spectat ad minorem natu de iure Canonico.*
7 *Ratio legis generalis ampliat dispositionem.*
8 *Opiniones Ciuilistarum & Canonistarum, quando differunt, illa est amplectenda, quæ fundata est super iure diuino.*
9 *Fratrem minorem natu eligere, est dispositum de iure diuino.*

1 FRatrum filij, † qui tractant de successione patrui, an debeant succedere per capita, vel in stirpes, fuit antiquissima quæstio inter Accursium, & Azonem, atque inter eorum successores. Nam etsi Accurs. *in auth. cessante, in ver. in stirpes, C. de legit. hered.* dicat, debere succedere in stirpes, idem dicit *in l. duodecim tabular. in gloss. fin. C. eod. tit.* vbi se remittit ad ea quæ scripsit *in §. hoc etiam, Instit. de legit. agnat. success. & in §. reliquum, in auth. de hered. ab intest. in gl. in ver. fratres.* Tamen idem Accurs. sibi contradicens, contrarium dixit *in §. hoc etiam, in vers. superstites, Instit. de legit. agnat. success.* expressè firmans, filios fratrum diuidere inter se hereditatem in capita, idque probari ex illo textu ait, idem etiam repetit *in l. post consanguineos, §. hereditas. in verb. partes, ff. de suis & legitimis.* Ex quo infertur opinionem Accursij, quam sequitur Bartolus *in l. post consanguineos, §. hereditas*, quem legit cum *§. agnati. ff. de suis & legitimis*, & sequuntur communiter Doctores, quia caret lege, ac certa ratione, sed sola Accursij auctoritate fundata est, atque per Doctores amplexa more volantium auium, non esse allegandam in decisionibus causarum, procedit enim ab origine infecta, videlicet ab Accursio sibi contrario expresse.

Ideò verior est opinio Azonis *in summa, C. de legitimis heredibus. n. 7. vers. illud dubitari*, videlicet successionem istam faciendam esse per capita, non autem in stirpes. Pro cuius opinionis confirmatione, sufficit al-
2 legare † sic fuisse decisum ab Imperatore Carolo V. qui in casu currenti rogatus, legem promulgauit à toto Imperio obseruandam, qua sancitum est, filios fratrum debere succedere patruo in capita, non autem in stirpes, cuius legis testimonium facit Couar. *in epit. de successionibus ab intestato, n. 8.*

3 Sed ad eius corroborationem † allegantur etiam grauissimi viri, qui hanc opinionem tutati sunt, Bald. *in authent. cessante, n. 1. & seq. C. de legitimis heredibus*, qui dicit se mutasse sententiam, quam prius consuluerat, cuius verba sunt, volo te musare super textu, quia nunquam textus loquitur in stirpes, nisi quando filij fratrum veniunt ex priuilegio, vt patet in corpore, *in verb. priuilegium, in verb. beneficium*, quæ verba ibi pluries repetuntur, sed certum est, quando veniunt ex persona sua, non venire obtentu alienius beneficij, sed ex vi ipsius naturæ, & secundùm regulas rigorosas graduum; ergo veniunt in capita: Deinde subdit hæc verba: Ergo timens recedere à glossis in consulendo, etiam consului secundùm glossas, modò videtur mihi quòd opinio Azonis, & sequacium magis sit consona literæ, & naturæ. Et hanc opinionem sequuntur Curtius senior *in consil. 44. colum. 9. ad fin. versic. & ideo.* Decius *in addit. vlt. ad consil. 35. colum. 1. versi. secundo principaliter*, quos in proposito huius articuli refert Tiraquellus *in tract. de retract. §. 11. glo. 12. num. 3.* hanc eandem opinionem sequuti sunt Doctores omnes antiquiores ante Accursium, vt refert Baldus *in cap. 1. num. 3. de natura success. feudi*, Roffred. *in tit. de bonorum possess. vnde cognati, §. fin.* Hostiens. *in summa, in tit. de successionibus ab intestato, §. viso igitur, colum. fin.* Vbertus de Bobiu, & Alberic. qui Oldrad. refert *in d. authen. cessante*, & omnes prædicti referuntur à Tiraquello *in d. §. 11 gloss. 12. nu. 4.* Salycet. *in d. authent. cessante & in authen. post fratres*, Aretin. *in §. cum filius. num. 5. Instit. de heredib. instit.* plurimos etiã Doctores ad hoc more suo, recenset Tiraquellus *in d. numer. 4.* ad demonstrandum, quod etiam ex Doctorum numeri auctoritate hæc opinio vincere debet. Sed Fortunius Garzias *in l. Gallus, §. idem credendum, à n. 45. vsque ad 51. ff. de liberis & posthumis*, rationibus vrgentissimis, & indubitatis hanc opinionem muniuit, & textibus apertissimis enucleauit, eadem opinionem rationibus validissimis probauit Zasius *in epito. feud. titul. 8. de feudi success. conclus. 6. num. 17. & pluribus sequent. & in lib. 1. suorum responsorum, cap. 7.* eandem probauit Cuiacius *in commentar. feud. lib. 2. tit. 11. de grad. success. in feud.* Franciscus Duaren. *in consuetud. feud. cap. 9. num. 10. & cap. 11. nu. 14.* Vasquius *de succession. resolutione, lib. 1. §. 13. nu. 13.* Capra *in consil. 21. num. 12. & sequent. & consi. 104. volum. 1.* Cephal. *in consi. 431. per totum*, Couarru. *in epitom. success. ab intestato num. 8.* qui rationibus vtriusque partis bene perpensis, dicit sibi placere magis opinionem Azonis, & omnes prædicti Doctores, alios allegantes, adeo probant certè hanc conclusionem, vt nihil amplius quin superfluum foret, addi possit.

Secundus articulus est: Cum inter filios fratrum diuidenda sit hereditas per capita, atque clericus † reperiatur minor natu, an ad ipsum spectet electio partium, ita quod maior diuidat, & minor eligat. 4
Et licet de iure ciuili sit dispositum, quod iudex † ad eius 5
arbitrium det partes, vel sorti committatur, *l. 2. C. quando, & quibus quarta pars debeat. lib. 10.* Bartolus, & Baldus *in l. 1. C. de his qui se deferunt, lib. 10.* Aretinus & cæteri *in §. quadam, Instit. de actionib.* Doctores *in l. 1. ff. si certum petatur*, Ripa *num. 96.* Cagnol. *nu. 165.* Tiraquellus *in tract. de iure primogenior. quæst. 60.* Tamen de iure Canonico dispositum est, vt electio partium
spectet † ad minorem natu, vt est textus *in cap. 1. de* 6
parrochiis, vbi in simili dicitur, quod ille diuidat, qui amplius tempus in Episcopatu habet, & minor eligat, quem textum ad hoc allegat Hostiens. ibi *colum. 2. versic. & est optimum*, Anton. de Butr. *colum. 2. versi. nota quod in diuisionibus*, & Ancaranus *in 3. notab.* Neque obstant responsiones, quas dat Aretinus *ad d. cap. 1. in d. §. quadam, nu. 19. Instit. de actionib.* Non prima, quod ibi loquatur de bonis Ecclesiæ, non laicorum, quia vt supra probauimus *casu 5.* leges ciuiles non habent circa successionem clericorum tam actiuè, quam passiuè. Itèm *in casu 11.* & pluries dixi, clericos gaudere omnibus priuilegiis tam respectu bonorum Ecclesiæ, quàm prophanorum. Neque obstat altera responsio, quod speciale est fauore Ecclesiæ, respectu diuidentis, qui est antiquior, & præsumitur maiorem habere notitiam, quàm minor: Quia hæc ratio non est specialis, sed generalis respectu omnium
diuisionum faciendarum, & ratio † generalis ampliat 7
dictum, & totam dispositionem generalem reddit, *l. regula. §. si quis, ff. de iuris & facti ignorantia*, vbi Bart.

Idem Bartolus *in l.pater filium,§.fundum,de legat.3.*&
omne dicitur dispositum, quod consistit in ratione,
*cap.consuetudo,distinct.*1. Nec potuit considerari fauor
Ecclesiæ respectu diuidentis, quia erat antiquior, &
præferendus, quia prælatio non stat in diuisione, sed
in optione,& respectu diuidentis. Aretin.dixerat ra-
tionem,quia habebat maiorem notitiam. Nec est fa-
nor Ecclesiæ, vt ipse minor natu capiat, quia ius Ec-
clesiæ est amplius duraturum, vt dicebat Aretinus,
quia ibi Pontifex dicit,vt qui amplius temporis in E-
piscopatu habet,diuidat,& minor eligat: ergo minor
non intelligitur de ætate, sed minor in tempore Epi-
scopatus, qui fortè potuit esse maior natu ipso diui-
dente. Vnde colligo responsiones Aretini non eua-
cuare commune notabile Canonistarum super illo
textu,circa diuisionem hereditatis faciendam. Et quã-
8 do opinio † Ciuilistarum,& Canonistarum differunt,
illa est amplectenda, quæ fundata est super iure diui-
no,vt dixi supra *in part.3.c.9.*sed de iure diuino est di-
9 spositum, vt inter fratres † maior natu diuidat & mi-
nor eligat,Genes.*c.13.*glos.*in can.de libellis, in verb.il-
lorum,distinct.*20.textus *in ca.qualiter,& quando,su se-
cundo,& ibi* Abb. *in 1. notab.de accusat.* ergo clericus
minor natu habere debet electionem capiendi partẽ,
facta diuisione per maiorem natu.

CASVS CLXXX.

Legatum ad pias causas an patiatur diminutionem, sicut cætera legata pro detractione Falcidiæ,aut quia hereditas nimis onusta legatis non est soluendo.

SVMMARIA.

1 *Legatorum diminutio quando fiat.*
2 *Legatum speciei ad pias causas non patitur diminutionem.*
3 *Legati dominium transfertur ipso iure ad pias causas.*
4 *Legatum quantitatis ad pias causas non patitur defalcationem.*
5 *Falcidia non detrahitur de legato quantitatis vel speciei ad pias causas.*
6 *Falcidia non detrahitur de legato dotis.*
7 *Falcidiam quando non detrahit heres de legatis ad pias causas,detrahit integraliter de cæteris.*

1. LEgatorum † diminutio fit,quando hæreditas non
est soluendo, *l.si verò composita, §.1.ff.de milit.te-
stament.* An autem id procedat in legatis piis, Tira-
quellus *de priuil.pia causa, priuil.* 72. non discutiendo,
videtur tenere partem affirmatiuam. Ego autem de-
claro per duos articulos.
2 Primus articulus est: Legatum † speciei factum ad
pias causas non patitur defalcationem, neque ob pa-
trimonij defectum, neque in casu Falcidiæ detrahen-
dæ,& quantum ad patrimonij defectum, est textus *in
l.fideicommissorum,ff.vt in possess.legator.* & hanc opi-
nionem firmarunt in omnibus legatis specierum,
gloss.*in d.l.si verò composita, in §.1.& ibi* Bald.& Ang.
Idem Bal.*in l.2.in fin.vers.sed hic quæro,C.ad l.Falc. &
in l.quoties,col.2.vers.& prædicta faciũt,C.famil.hercisc.*
Castrens.*in l.si quis testamento,§.1.de legat. 1. & ibi* Ias.
qui disputant articulum ad partes, & ita concludunt,
& pro hac opinione Franch.*in d.decis.*236.*numero* 5.al-
legat etiam Crotum, Baldum Nouellum, atque Ia-
cobutium de Franchis. Et licet multi Doctores te-
neant contrariam partem,relati per Franch.*in d.decis.
236.num.3.* Tamen omnes mouentur per *l. quærebatur, ff. ad legem Falcidiam.* Sed retentis terminis *d.l.
quærebatur.* idem dicendum est in casu nostro. Ratio
enim, cur si legatum liberationis est in specie,non ve-
niat in contributionem est, quia legati in speciẽ do-
minium transfertur recta via in legatarium, *l. à Titio
ff.de furtis.* sed in Ecclesiam, † & pias causas domi-
nium non solum iure communi recta via transfertur, 3
sed etiam ex priuilegio,*l.fin. C.de sacrosanctis Ecclesijs,*
in quibus solus titulus sufficit ad translationem do-
minij,vt dicit Schrader.*de feudis, par. 5. cap. 5.num.12.*
& scripsi sæpius supra, ergo sic est firmanda huius ar-
ticuli decisio,etiam retentis terminis contrarium sen-
tientium.

Qua ratione intelligo eundum articulum † proce- 4
dere,etiam si quantitas à Titio debita, ad pias causas
relicta fuerit, quia hoc esse legatum in specie, probat
Gomezius *in lib. variarum resolutionum, tom.1.cap.12.
num.* 75. respondendo multipliciter *ad l.si sic,ff.de le-
gat.1.*& ratio est, quia quantitas est legata vt corpus,&
propterea dicitur legatum in specie, vt est casus *in l.
plane,§.si eadem res,versi. tunc enim,de legat.1.*& ibi gl.
*in verb.comparandum,*adducit similia iura.

Secundus articulus est: Neque de legato † quan- 5
titatis simpliciter facto ad pias causas detrahitur Fal-
cidia,neque de legato speciei,per textum *in l.si quis ad
declinandam,in fi.C.de Episcop. & cleric. & in §.fin antẽ
heres.in authent.de Ecclesiastic.titulis,* ex quo desumpta
est *authent.similiter, C.ad legem Falcid.* vbi sic notant
omnes Doctores, pro qua multos congerit Vasquius
*in tract.de successionum progressu,in tit.de fideicommissa-
ria substitutione,lib.3.§.26.n.24.*Simon de Prætis *de in-
terpretat. vltim. volunt. l. 4. dubitat.* 12.*n.5.& seq.*vbi
probat hanc opinionem, ex eo quia neque de legato
dotis † detrahenda est Falcidia, Peregrin. *in tract. de
fideicommiss.arti.3.num.62.* vbi quod licet per iura an-
tiqua de relictis ad pias causas detrahebatur Falcidia, 6
tamen hodie sic se habet communis omnium opi-
nio tam in scholis, quam in palatiis, de qua commu-
ni opinione attestatur etiam Cagnol. *in l. Papinianus,
§.meminisse.n.18.ff.de inoffic.testamen.*Neq;per hoc fiet
præiudicium † heredi, quia ipse poterit ex aliis lega- 7
tis integram Falcidiam detrahere, & ita hæc disposi-
tio non est in damnum heredis, sed aliorum legata-
riorum, ex doctrina Bartoli *in l. qui quadraginta,in fi.
princip.ff.ad legem Falcid.* dicentis, se per illam legem
ita determinasse, & sequitur Castrens.ibid. *n.3.*dicens,
istud esse perpetuo memoria commendandum,& de-
clarat Ruyn.*in consil.146.num.5.volum.3.*quorum do-
ctrina est vera, nisi testator expressè prohibuerit ex
regula *§.si vero expressum. in auth. de heredib.& Falcid.*
Ideo non sufficit coniectura voluntatis.

CASVS CLXXXI.

Matrem non posse disponere de qualibet quantitate in beneficium filij secundi matrimonij, qui fuerit clericus, non obstante dispositione *legis; hac edictali, C. de secundis nuptiis.*

SV M-

SVMMARIA.

1 *Mater non potest disponere de bonis in beneficium filiorum secundi matrimonij?*

2 *Mater debet seruare aequalitatem inter filios.*

3 *Matris dispositio relinquens plus vni filiorum secundi matrimonij, quàm primi, nullo modo valet.*

4 *Mater non potest donare filio in potestate existenti.*

5 *Patri an quaeratur ex donatione facta à matre filiis secundi matrimonij.*

6 *Vsusfructus quomodo posset non quaeri patri in aduentitiis.*

7 *Mulieres secundo nubentes quam praescriptionem habeant in contrarium.*

8 *Matris dispositio in beneficium filiorum secundi matrimonij praesumitur facta suggerente patre.*

9 *Parentes an relicta legitima filiis, de caetero possint disponere ad eorum libitum, etiam in beneficium filij ex altero matrimonio.*

10 L. hec edictoli, C. de secundis nupt. *praesumit fraudem.*

11 *Legari non potest filio spurio, sed eius nepoti.*

12 *Mater non potest disponere in beneficium filij alterius matrimonij quando vsusfructus quaeritur patri.*

13 L. hac edictali, C. de secund. nupt. *loquitur in patre & in matre.*

14 *Donatio facta filiis alterius matrimonij videtur facta ad suggestionem matris.*

15 *Matre donante filio clerico alterius matrimonij, nihil quaeritur patri.*

16 L. hac edictali, *considerat solam rationem acquisitionis, quae fit patri.*

17 *Donatio vxoris valet dummodo filio, & non marito quaeratur.*

18 *Donatum secundo viro, vel secunda vxori, vt restituat filijs, vt valeat.*

19 *Fideicommissum factum ab vxore secundo nubente in beneficium filiorum collatum in tempus existentiae sui iuris valet.*

20 *Mulier secundo nubens tenetur omnia lucra sibi peruenta à primo marito reseruare filiis prioris matrimonij.*

21 *Mulier secundo nubens non potest disponere de bonis prioris mariti in beneficium filij clerici secundi matrimonij.*

22 L. foeminae, C. de secund. nupt. *quomodo sit porrecta de iure Canonico.*

23 *Mulier secundo nubenti de consensu prioris mariti censetur remissa omnis poena legis stulis.*

24 *Mulier secundo nubens de consensu prioris viri lucratur sibi relicta in praeiudicium filiorum.*

25 L. foeminae. C. de secund. nupt. *procedit ob iniuriam quae fit marito.*

26 *Iniuria non infertur volenti.*

27 L. foemin. C. de secund. nupt. *non procedit in bonis datis per maritum titulo oneroso.*

1 CErtissima est iuris conclusio matrem † non posse disponere de aliqua parte bonorum suorum in beneficium filiorum secundi matrimonij, vt est casus *in l. hac edictali, C. de secund. nupt.* per quem textum ita firmarunt Francis. de Albergottis *inter consilia Castren.* 261. *vol.* 1. & Ioan. de Lignano *in consil.* 63. *eodem vol.* & cum Bald. teneret contrarium, fuit causa commissa Riccardo de Salyceeis, qui iudicauit contra consilium Baldi, & consilium Riccardi habetur *inter consilia Castrens.* 264. *eodem volum.* sed post dictam sententiam Riccard. Baldus mutauit priorem opinionem, atque secutus est Riccardi sententiam, pro qua consuluit *in consi.* 161. *quadam nobilis Agnesina. volum.* 1. & refert Crauet. *in consi.* 193. *num.* 11. *versi. sed tamen reperio,* Castrens. *in consi.* 149. vbi dicit, hanc esse vulgarem doctrinam, quae colligitur ex *l. hac edictali, & consil.* 150. *viso casu, vol.* 1. vbi satis dedignatur contra istas crudeles matres † non seruantes aequalitatem inter filios, 2
contra praeceptum Iustiniani *in §. si. auth. de nupt.* Ruy. *in consi.* 111. *num.* 7. *in fin. vol.* 1. dicit, illam primam opinionem, quam tenebat Bald. *in l.* 1. *C. de inoffi. dotib.* esse communiter reprobatam, & Ias. *in auth. vnde si parens. num.* 4. dicit, hanc opinionem Riccardi esse veriorem. Riminald. iu:: *in consi.* 243. *nu.* 26. *& consi.* 428. Corn. *in consi.* 124. *vol.* 3. Curt. *in consi.* 46. *vol.* 2. *versi. transeo ad secundum.*

Eandem opinionem tenent Bertran. *in d. l. hac edictali, num.* 14. *& seq.* & licet aliquando idem Bertrand. consuluerit contrarium, tamen *in consi.* 153. *cum tempore, vol.* 3. *per tot.* sequitur sententiam Riccardi, quem refert Phanucc. *de lucro dotis, in verb. sine liberis, gl.* 5. *nu.* 47. *versi. secunda cautela est,* vbi dicit hanc esse communem opinionem Ioan. de Garonib. *in* 1. *part. rubr. C. de secund. nupt. n.* 73. Glossa Parisiensis *in additionib. ad Dec. in consi,* 046. *in vlt. addit.*

Et secundum hanc opinionem saepissimè iudicatum in tribunalibus. Nam vltra illam sententiam decisiuam Riccardi de Salyceto, quod dispositio matris † relinquens plus filiis secundi matrimonij, quàm
primi, nullo modo valeat, est casus decisus in Rota 3
Florentina, vt per Magon. *decis.* 107. Idem in Senatu Pedemontano, vt per Thessaur. *decis.* 170. vbi latissimè scribit, & idem fuit pluries decisum in Praetorio Neapolis, vt testatur Franch. *in decis.* 435. *num.* 9. *versi. & vt senior,* vbi quod post sententiam Riccardi de Salyceto, nunquam ostenditur fuisse iudicatum contrarium.

Verum licet Dec. *in consi.* 046. *per tot.* sentiat cum prima opinione Baldi, & Boer. *decis.* 200. *nu.* 5. dicit se credere primam opinionem Baldi fore veriorem, tamen Crauet. *in d. consi.* 193. *nu.* 11. *prope fi.* dicit, Decium vel non vidisse, vel memoria non habere alia Baldi consilia, & aliorum, quia si vidisset, forte mutasset sententiam; & Addentes ad Dec. *in d. consil.* 246. dicunt opinionem Decij in filiis nasciturio non esse veram, & Boer. *in decis.* 201. *n.* 5. *versi. & tunc in isto casu,* tenet totum contrarium, & allegatur pro hac parte nostra à Thessauro *in d. decis.* 170. *n.* 8. *versi. & secundum hanc opinionem iudicauit curia.*

Haec opinio probatur efficacissimis rationibus. Nam stante legis prohibitione, quod nec maritus vxori, nec ecõtra donare possit, vt toto *tit. ff. & C. de donat. inter virum & vxor.* mater † non potest donare fi-
lio in potestate existenti, *l.* 3. *§. videamus, in verb. secun-* 4
dum hec, ff. eodem tit. vbi habetur, donationẽ per matrem filio in patria potestate constituto non valere, quia patri quaeritur. Neque obstat responsio Baldi *in l.*
1. *C. de inoffi. dotib.* quod patri † nihil in hoc casu quae- 5
ri possit, non enim proprietas, cum sitaue in aduentitiis. Nec potest quaeri vsusfructus, cum pater non sit eius capax; quod probatur à simili *in l.* 1. *ff. de auctorit. tutor.* vbi si pater auctoratur filiis in aduentitiis, valet quoad proprietatem, quae filio quaeritur; secus est quo ad vsumfructum, qui non remanet apud patrem. Quia contra hoc simile instatur per doctri-

nam Bartoli *in l. impuberem, §.1.ff. de falsis*, vbi per ad-
scriptionem patris filio in potestate factam in adēnti-
6 tiis concludit, vsumfructum † non quæri filio, nisi pa-
ter in ascribendo dixerit, quod ita ipsi patri non quæ-
ratur vsusfructus; secus ergo est, si pater non dixerit,
quia sibi patri vsusfructus quæreretur. Cum igitur per
hanc dispositionem patri quæreretur vsusfructus, de
proprietate nuda, parum curandum est.

7 Præterea contra mulieres † secundo nubentes, præ-
sumptio est, quod nouis maritis non solum res filio-
rum, sed etiam propriam vitam adducunt, vt dicit Im-
perator *in l. lex quæ tutores, C. de administrat. tutor.* &
Bartolus *in d. l. hac edictali, in prin. n. 19.* Ideo cum ma-
ter disponeret in beneficium filij ex secundo marito,
8 cui quæritur vsusfructus, talis † dispositio præsumitur
facta suggerente patre, vt probat Rimin. iun. *in d. cons.
243. n. 33.* ideo de directo contra textum *in l. hac edi-
ctali, in versi. omni circumscriptione si qua per interposi-
tam personam, vel alia quacunque modo fuerit excogita-
ta cessante, &c.* per quam legem totus actus redditur
nullus, & inualidus.

Hæc opinio confirmari potest ex resolutione eorū,
quæ dicebat Baldus, antequam mutaret opinionem a-
criter impugnando sententiam Riccardi, dicens, si li-
9 citum est matri, † relicta legitima filiorum totum re-
siduum sui partrimonij extraneo relinquere, cur non
debet licere idem residuum relinquere vni ex filiis, li-
cet alterius matrimonij, vnde dicebat, quod salua re-
uerentia, Riccardus, non visa medulla huius negotij,
incontinenti fulminauit sententiam, sed perperam: Et
hæc eius ratio confirmari potest, quia licet patri, ne-
dum filios ex vnico matrimonio, sed etiam ex diuersi
habenti, facere donationem sui patrimonij vni ex fi-
liis, siue primi, siue secundi matrimonij, remanenti-
bus bonis, ad legitimam aliorum filiorum sufficienti-
bus, & illis non sufficientibus non in totum, sed quo
ad legitimam duntaxat, vt inofficiosam retractari, siue
ad supplementum agi, habito respectu ad bona tem-
pore dationis, *l. si pater, l. si totas, l. si donantibus, C. de
inoffi. donationib. & in §. vnic. in autbent. de immēsis do-
nationibus*, ponderando generalitatem illorum verbo-
rum in aliquem, vel aliquos filiorum, & illorum circa
omnem prolem, *& in authen. vnde si parens*, vbi gene-
ralia verba in quendam, vel quosdam liberorum po-
nuntur, iuncta declaratione Odofredi, Baldi, Pauli de
Castro, & Ferdinandi Vasquij *in repetitione illius l. nu.
12.* intelligentium illa verba primi, vel secundi matri-
monij.

Item permittitur eadem facere in vltima volun-
tate, quia regula est, parentibus permitti de bonis
suis ad debitum disponere ad beneficium alicuius, vel
aliquorum ex liberis, siue primi, siue secundi matri-
monij, relicta cæteris legitima, *l. parentibus, C. de inof-
ficios. testament. §. hi, in authen. de triens. & semiss. l. con-
siliis, iuncta glossa in verb. vt à matre, C. de secundis nu-
ptiis, in versi. & hæc dicimus adhortantes potius, quàm
sancientes, aliaqui, &c.* iuncta declaratione glossæ ibi
in verb. abijcere, & in verb. alioqui, & ita illum tex-
tum summat Bartolus & sequuntur alij scribentes ibi-
dem.

Sed certè ista non obstant supradictæ verissimæ o-
pinioni, quia omnia licent, dummodo enitetur fraus,
10 & ipsa *lex, hac edictali*, † præsumit fraudem, cū aliquid
potest patri quæri, hæc est igitur differentia, cur ex-
traneo possit relictum matrimonium relinqui, exce-
pta legitima filiis relicta, quia patri quæritur vsusfru-
ctus, & si filij postea morerentur, etiam proprietas
quod non est in extraneo, & ita respondet, & per ali-
qua motiua probat Riminaldus iunior *in consi. 241.
nu. 55. & seq.* Addo illam communem sententiam,
quod licet filio † spurio nec donari, nec relinqui pos-
sit, tamen potest donari, & relinqui nepoti ex filio 11
spurio, quando cautum est, quod patri spurio vsusfru-
ctus non acquiratur, Bart. *in l. Gallus, §. quid si is, nu. 1.
& 2. ff. de liber. & posthum. & ibi* Castrensis *n. 6.* Ias. *nu.
24.* qui alios cumulat, & communem attestatur Cra-
uet. *in consi. 184.* qui dicit, hoc non habere dubium in
matre spuria, quia sibi non quæritur, & ita fuit deci-
sum, Franch. *decis. 77.*

Et ex his responderi potest ad confirmationes. Ad
primam, quod procedat in patre, secus in matre, quia
tunc vsusfructus † acquireretur patri, ita respondent 12
Crauet. *in consi. 40.* & Bertrand. *in consi. 186. vol. 3.* se-
quitur Roland. *in consi. 62. nu. 59.* & huius opinionis vi-
detur esse Thessaur. *in decis. 170. nu. 13. in 2. respons.* vbi
reddit rationes diuersitatis, & nemo ex Doctoribus,
qui tenent contrarium, quem ego viderim, in hac
parte contradicit: Imo infrascripti Doctores in matre
loquentes, tenuerunt donationem, vel legatum pro-
culdubio valere, quando facit actum, per quem vsus-
fructus patri non quæritur, Durand. *de arte testandi,
tit. de legat. caut. 65.* Francisc. Marc. *decis. 27. par. 2.* Ber-
trand. *in consi. 19. n. 4. vol. 3.* Paul. de Castr. *in consi. 150.
versi. aut constat, vol. 2.*

Nec obstat text. *in d. l. † hac edictali, & in §. aptime, in* 13
autb. de nupt. qui loquūtur tam in matre, quàm in pa-
tre, & in vtroq; remouentes omnem circumscriptio-
nem per interpositam personam, vnde quemadmodū
matre donante siue relinquente filiis secundi matri-
monij, persona illorum videtur interposita, eodē mo-
do videtur interposita patre donante, vel relinquen-
te, arguendo à correlatiuis. Quia † respondetur, quod
quando hoc non constat, sed sumus in dubio, & sit do-
natio filiis, tunc interest, an fiat à matre, & fortè præ-
sumatur fraus per interpositam personam filiorum,
ex acquisitione, quæ fit patri, vt tenent Dd. præcitati,
an fiat à patre, quia cessante ratione acquisitionis, ces-
sat præsumptio fraudis per interpositam personam fi-
liorum, & stante ratione diuersitatis, non valet argu-
mentum ab vno ex correlatiuis ad aliud: & licet adhuc
obstet, quod donatio facta † filiis ex secundo matrimo- 14
nio, videatur facta ad suggestionem matris, arg. *l. non
est consentiendum, ff. de inoffi. testam.* & latè scribit Ri-
min. iunior *in consi. 428. vol. 4.* tamen hoc omisso, om-
nes Dd. scribentes super *d. l. hac edictali*, ad annullandā
dispositionem matris, per quam plus est datum filiis
secundi, quàm primi matrimonij, considerant acquisi-
tionem quæ fit patri.

Ex his patet decisio præsentis casus. Nam cum ma-
ter † donat filio clerico ex secundo matrimonio, nihil
potest quæri patri, ex his quæ scripsi supra *in casu 27.* 15
vbi quod quilibet factus clericus, etiam primæ tonsu-
ræ, statim exit de patria potestate, & dixerunt *in casu
90.* ergo vsusfructus in bonis aduentitiis clerici non
potest patri quæri, vt ibi dixi: Propterea cessat ratio
dispositionis *d. l. hac edictali*, & iure potest mater do-
nare filiis clericis.

Quod autem ex prohibitione *d. l. hac edictali*, † con-
sideretur sola ratio acquisitionis, quæ fit patri, pro- 16
batur *in §. aptimè, & ibi glo. in ver. supposita*, dū exem-
plificat, dicens, cum alii det, vt ad dictum perueniat,
quam glossę interpretationem omnes ibi sequuntur,
& Bald.

& Bald. in *d.l. hac edictali*, in figuratione casus, Bertrãdus in *cons.186. volum.3.* & est de mente omnium, qui considerarunt dispositionem à matre factam, non valere, quia dicunt, patri acquiri, vel in totum, vel quoad vsumfructum, facit text. notab. in *l. si per possessionem, in vers. coniugis, vel amici nominibus abutentes, prædam sibi acquirant, Cod. quod metus causa, & l. fin. ff. de his quibus vt indign. cum alus per gloss. ibi citatis.* Quare remanet firmata conclusio nullam dispositionem valere factam ab altero ex coniugibus, cuius commodum alteri ex coniugibus quæratur, iuxta prohibitionem *d. l. hac edictali.* Quamobrem si quod donetur, vel de quo disponitur, non remaneret penes prohibitum à *d. l. hac edictali*, sed transfertur ad alium, vel extraneum, non includeretur in prohibitione *d.l. hac edictali*, sic in simili materia probat text. in *l. Sulpitius, alias incip. mulier. ff. de donat. inter virum & vxorem*, vbi valet dona-
17 tio † ab vxore, viro, dummodo ad filiam perueniat, ita quod commodum apud maritum non remaneat, ita probat text. notab. in *l. profectitia, in verb. si fortè. ff. de iure dot.* quòd si vxor marito det, vt pro filio genero dotem tradat, non videtur vxorem marito donasse, quia inquit, non ad hoc dedit, vt ipse habeat, sed vt genero pro filia expendat, idem dicit textus in *l. sine vxor, ff. de donationibus inter virum, & vxorem.* & facit textus in *l. cogi. §. hi qui. ff. ad Trebellia. & in l. cum dotem. ff. ad legem Falcid. in verb. & in plerisque hoc obseruatur, vt omissa interpositæ sapientis persona spectetur*, &
18 in terminis *d.l. hac edictali*, si est datum † secundo viro, vel secundæ vxori, vt restituat filiis, nullum commodum sentiendo, quod valeat, dixit Bald. in *d.l. hac edictali, num.4. & 24.* & scribit Roman. in *cons.019. n.10.* & est textus in terminis in hoc materia in *l. mulier, ff.*
19 *ad Trebellian.* vbi dicit valere fideicommissum † iniunctum secundo viro à muliere secundo nubente in beneficium filiorum collatum in tempus existentiæ sui iuris, vt ibi notant Angel. Paul. de Castro, Raphael, Immola, & Alexand. dicẽtes, dispositionem illius textus hodie non esse correctam per dispositionem *d. l. hac edictali*, quia commodum ad maritum non peruenit, sed ad filios, quas decisiones refert, sequitur, & probat, atque communes attestatur Bertrand. in *d.l. hac edictali, in princ. num.56. in vers. tertiò Baldus.*

Secundus articulus est: Quando mater transit ad secundas nuptias, & tractatur de bonis sibi donatis à
20 primo marito, tunc ex quo † secundo nubit, tenetur omnia lucra sibi peruenta à primo marito filiis prioris matrimonij reseruare, ex regula *l. fœminæ, C. de secund. nupt.* quam legem limitat Gabriel. in *suis commun. conclus. in tit. de secundis nupt. conclus.1. per totam.* Anton. Gomez. in *l. Tauri, 14.* Sarmiento in *lib.1. selectar. ca.4.*
21 ergo † non potuit disponere in beneficiũ vnius ex filiis secundi matrimonij, licèt fuerit clericus, quia illa
22 lex non est correcta de iure Canonico † quo ad hoc, sed solùm quæ in odium secũdarum nuptiarum principaliter lata est, non autem quæ in fauorem filiorum primi matrimonij principaliter lata est. Ita est communis opinio Doctorum, vt attestatur Dec. in *rubr. C. de secund. nupt. num.6.* Ripa in *l. fin. num.98. C. de reuocand. donat.* Anton. Gabriel. in *d. conclus.1. num.18.* ergo non potest mater auferens bona reseruata filiis primi matrimonij à lege, quibus ideò est quæsitum ius, auferre & dare filiis secundi matrimonij.

Declaratur primò hic articulus, vt non procedat,
23 si vxor secundo nuberet, de consensu prioris † mariti mortui, quo casu ipsi vxori censetur remissa à marito omnis pœna, quam incurrisset, iterum nubendo absque voluntate, & consensu mariti prioris matrimonij: Hanc opinionem firmat Bald. in *l.1. num. 6. vers. sed pone, C. de secundis nuptiis*, vbi quæstionem format de testatore, qui reliquerat mille vxori, si in viduitate mansisset, & quincenta in casum secundarum nuptiarum: Et quærit, an illa quincenta † lucretur etiam in 24
præiudicium filiorum prioris matrimonij, & concludit pro vxore, quia inquit, censetur testator remisisse pœnas binubij, sic disponendo, & secuti sunt Ias. in *consil.53. in dub. 1. volum. 1.* qui licèt in casu suo contrarium sustineat, attamen ab auctoritate Baldi non recedit, sed aliis rationibus mouetur, & præcipuè illa, quod de licentia nubendi non constaret, Decius in *consil.485. num. 9. & cons.537. n.6. & cons.620. num.4.* Roland. *cons.95. num.20. & seq. volum.1. & in cons.85. n.12. volum.3.* Decian. *respons.35. num. 4. volum.3.* tametsi contrarium dicat in casu suo Menoch. in *cons.155. n.13.* Bursat. in *cons.12. num.41.* Gabriel. qui plures recenset in *d. tit. de secundis nupt. conclus.1. limitat. 6.* Et ratio communiter per omnes assignatur, quia dispositio *d.l.*
† fœmina, habet locum, ob iniuriam, quam patitur ma- 25
ritus, cum eius relicta secundo nubit: quæ iniuria cessat, cum secundo nubit de consensu & voluntate prioris mariti, quia volenti iniuria † non infertur, *l. cum donationis, C. de transactionibus, l.1. §. vsque adeò, ff. de iniuriis*, & quod in secundo nubente de consensu viri censeatur remissa pœna *d.l. hac edictali, Cod. de secundis nuptiis*: in illis bonis quæ habuit à primo marito, firmarunt Roman. in *cons.219.* Boer. *decis.185. num.22.* & latiùs per Garronum in *tract. de secundis nupt. in cap. remedia pro secundo nubentibus, num.3.*

Secundo declaratur articulus, vt non procedat in bonis translatis in vxorem per primum virum ex titulo oneroso, probatur ex *d.l. † fœminæ*, quæ semper 26
loquitur in habitis ab vxore titulo lucratiuo, & voluit gl. in *l. cum aliis, in verb. ad maternam, C. de secundis nuptiis*, Rom. in *cons.210.* post Bal. in *d.l. hac edictali, §. is illud, & in d.l. fœminæ, in 2. lect. in pr. vers. itẽ nota quòd ista pœna, & in l. in donatione, in fin. C. de secundis nupt.* Bert. in *cons.212. vol.2.* Boer. in *d. decis.185.* Garronus in *repet. auth. ex testamento, n.31.* quos sequutus est Gabriel. in *d. tit. de secundis nuptiis, conclus.2. n.40.*

CAPVT CLXXXII.

Episcopus an possit causas ciuiles, vel criminales regularium suæ diœcesis diffinire, iudicare, atque reos criminis punire.

SVMMARIA.

1 *Monachi sunt exempti à iurisdictione Episcoporum.*
2 *Monachi à suo Prælato sunt puniendi.*
3 *Superiores regularium qui sint.*
4 *Episcopi in quibus casibus habeant iurisdictionem super regularibus.*
5 *Episcopi habent iurisdictionem super regularibus in criminalibus dignis depositione.*
6 *Prælati regularium habent facultatem castigandi suos subditos solùm in concernentibus eorum regulas.*
7 *Regularis delinquens inquiritur & punitur ab ordinario vti delegato sedis Apostolicæ.*
8 *Regularis deiectus ab ordine debet statim se præsentare Episcopo.*
9 *Regularis excommunicatus à iure denuntiatur per Episcopum.*

10 *Episcopus præfigit terminum regulari exempto, vt se præsentet coram suo prælato.*

1 PRimus articulus huius casus sit in ciuilibus, in quibus monachi † sub iurisdictione adprobata viuêtes, exempti sunt à iurisdictione ordinariorum tam de iure communi, *c.1.§.fin. & c.neque aliqui, de priuileg.li.* 6. vbi Papa omnes indulgentias, & priuilegia sub quacunque verborum forma coocessa ab ordinariorum iurisdictione eximentia reuocauit: tamen declarauit in ea reuocatione non comprehendi monachorum priuilegia, & exemptiones, sed ea in suo robore manere disposuit, & de eorum priuilegiis, apparet ex mare magno priuilegiorum à summis Pontificibus concessorum regularibus. Item ex dispositione Sacrosancti Concilij Tridentini *sess. 21. cap. 14.* vbi text. dicit,
2 quòd regularis † non subditus Episcopo, ab eo non puniatur, licèt populo scandalosus sit, sed à suo Prælato, *c.2.eiusd.sess.* ergo priuilegia prædicta manent sub sua potestate, neque per ipsum Concilium fuere reuocata, sed confirmata *c.5. Concil. Trident. sess. 14. de reformat. in fin.*

3 Declaratur hic articulus, quia superiores † regularium sunt Priores, secundo Prouinciales, tertio generales. Item iudex ordinarius regularium est Protector, ita consuluit Cardinal. *in cons. 17. incip. casus post factum, num.1.* & latius probat id obseruari in practica Staph. *de literis signat. gratia, & iustitia, in verb. de sanatione contractus inualidi, n.7.*

Secundo declarat hic articulus, vt non procedat in
4 illis casibus † particularibus, in quibus specialiter aliter reperitur dispositum, vt est *c. 14. de reformat. sess. 7. Concil. Trid.* vbi ordinarij, tanquam sedis Apostolicæ delegati, in causis mercedum, & miserabilium personarum regulares debitores cogere, atque compellere possunt, cum expressa derogatione quorumcunque priuilegiorum: Item in reddendo rationem alicuius vltimæ voluntatis, ipse regularis exemptus: fit subditus ordinario loci, & ei tenetur reddere rationem, atque ab eo de mala administratione puniri poterit, *clem.1.de testam.* Item in casu *c.1.de priuileg. lib.6.*

5 Secundus articulus est de criminalibus, † in quibus regulares sunt sub iurisdictione ordinariorum, sed hoc procedit solùm in illis criminalibus, quæ sunt depositione digna, de quibus non possunt cognoscere Prælati regularium, puta de homicidio, sed hoc intelligo de iure communi: secus si aliter per priuilegium dispositum fuerit, vt declarat Nauarr. *in cons. 6. sub tit. de foro compet. & in c. non dicatis, n.63.12.q.1.* & ratio est,
6 quia Prælati † regularium de iure communi habent facultatem castigandi suos subditos, solùm in concernentibus eorum regulas de iure communi, & ex priuilegio solùm pro illis delictis, quæ non sunt depositione digna, vt per Nauarr. in loco præcitato *n.1. & 7.* Item in crimine heresis, regulares exempti subsunt iurisdictioni ordinariæ, *c. ad abolendam, §. fin. de haret.* vt, Episcopis, & Inquisitoribus, Nauar. *in cons. 1. n. 5. sub tit. de hereticis.*

7 Declaratur primò hic articulus. Nam † regularis quilibet, extra monasterium degens, etiam sui ordinis prætextu, si deliquerit, ab ordinario loci, tanquam super hoc à sede Apostolica delegato, inquiri, puniri, & corrigi potest ex dispositione *Concilij Tridentini, sess. 6. de regularibus & monialibus, cap.3.*

8 Secundo declaratur. Nam regularis † deiectus ab ordine suo debet statim se præsentare Episcopo cum ordine clericali, & efficitur de illius iurisdictione, Doctores in *c. fi. de regularibus*, Nauar. *in consil. 76. & cons. 79. sub. tit. de regularib.*

Tertio declaratur. Nam si regularis † est excom- 9
municatus à iure, Episcopus mandat ipsum denuntiari publicè, vt euitetur, Ioan. Andr. *in 1.1.nu. 1. de priuileg. lib.6.* Geminian. *ibi colum.3. versi. quid si exemptus,* Ioan. de Immola *in clem.1.num. 17. de sequestrat. possess. & fruct.*

Quarto declaratur. Nam in delictis non dignis depositione, † ordinarius potest præfigere terminum 10
regulari exempto, infra quem debeat se præsentare suo superiori, Geminian. *in c. quamuis, §. inferiores, de elect. lib. 6.*

CASVS CLXXXIII.

Clericus feudatarius an citetur à laico directo domino feudi, super reintegratione feudorum.

SVMMARIA.

1 *Feudatarius potest compelli à Rege, vt ostendat sibi limites feudi.*
2 *Directus dominus feudi an possit citare clericum feudatarium super reintegratione corporis feudi.*
3 *Feudatarij omnes res præsumuntur feudales in sui præiudicium.*
4 *Emphyteuta tenetur ostendere limites emphyteusis directo domino.*
5 *Canon præstari solitus ab emphyteuta, quando præsumatur præstari pro omnibus bonis suis.*
6 *Clericus feudatarius citatus coram domino feudi debet simpliciter comparere, nec protestari.*
7 *Contumax efficitur citatus protestans se nolle consentire in iudicem.*
8 *Contra vasallum contumacem proceditur ad amissionem feudi.*
9 *Clericus feudatarius super amissione feudi conuenitur coram Ecclesiastico.*
10 *Clericus negans se tenere feudum à vocante illum, debet conueniri coram suo iudice competente.*
11 *Clericus quando non teneatur ostendere titulum suæ possessionis.*

MOdo vsque ad finem operis, videamus de casi- 1
bus iurisdictionis, circa feudalia, & inprimis eum feudatariis † cuilibet qualitatis existat, affirmans se tenere feudum à Rege, possit ab ipso compelli, vt ostendat sibi feudi limites, & quantitatem rei concessæ in feudum, glo. *in c.1.§. illud, & ibi* Bal. Aluerot. & Affli. *de prohibita feudi alien. per Federic.* Affl. *in c.1. de controuers. inter masul. & fœmin. & benefic.* Spec. *in tit. de locato, §. nunc aliqua versi. 59.* Iacobi. *in sua inuestit. in ver. dictique vasalli, in secundo, n. 15. vsque ad n. 20.* Zas. *in tract. de feud. part. 7. num. 52.* Bald. *in c.1. nu. 4. de vasallo qui contra constitut. Lotharij.* Ideo quæritur,
an possit Rex, vel quilibet alter directus † dominus 2
feudi clericum feudatarium citare coram se, ad reintegrationem alicuius corporis faciendam, illudque in inoentario feudi ponendum, & pars affirmatiua est verior, quando clericus fatetur se illud feudum tenere à Rege, ita firmat Paris. *in tract. de reintegratione feudorum, cap. 198. quod incipit; an citatus super reintegratione feudi.*

Et

Digitized by Google

Et rationem puto assignari posse, quia dum ipse
clericus fateretur se tenere feudum ab altero, omnes
3 res, quas possidet feudatarius, † præsumuntur feuda-
les in sui præiudicium, Hostiens. *in summa, de feud. §.*
quibus, Ioan. Blanc. *in sua summa de feud. in tit. de con-*
trouersia feudi, §. pono quod dominus agit contra vasal-
lum, Baldus *in d.c.1. numero secundo, de vasallo, qui con-*
tra constitut. Loth. & in c.1. §. vasallum, numero 9. si de feu-
do fuerit contentio inter dominum & agnatum, & Alb.
in l. si Titius, in 2. n. 9. ff. de act. empti. subdit, idem esse
4 in emphyteuta, quia † si directus dominus petat, vt
sibi designet finea possessionis, pro quibus præstat ca-
5 nonem, si id recusat, ipse canon † præstari solitus,
præsumetur præstari pro omnib. bonis suis, Ias.
in lege tertia, numero 173. C. de iure emph. & ita quod
omnia eius bona sint emphyteotica. Quare vt cleri-
cus citatus compareat coram domino feudi, respicit
sui fauorem ad euadendum præsumptionem iuris,
quæ posset sibi, & Ecclesiæ parere præiudicium. Et
hoc confirmatur ex iis, quæ scripsimus supra *in casu*
89. vbi ostendimus directum dominum feudi esse iu-
dicem competentem in clericos feudatarios, si ciuili-
ter agatur.

Declaratur primo hic articulus, vt clericus citatus
6 super † reintegratione feudi coram directo domino
debeat simpliciter comparere, consentiendo in iudi-
cem, non autem protestando quod in iudicem con-
7 sentire non vult, tunc enim verus contumax † est, vt
affirmarunt Innocent. Ioan. Andr. Bald. Immol. & cæ-
teri *in c. Cumana, de elect.* Immol. & Abb. *in c. cum M.*
Ferrariensis, de constit. Abb. *in c. fin. de dolo, & contu-*
mac. Bal. *in l. 2. C. vbi quis de curiali, &c.* Immola, & A-
lex. *in l. non solum, §. morte, & ibi* Ias. *nu. 40. ff. de noui*
operis nuntiatione, Ias. *in l. ait prætor. in princ. n. 18. ff. de*
iureiur. & in l. sancimus, n. 5. C. de iudic. Marsil. *in l. de*
vnoquoque, n. 173. ff. de re iudic. Decius *in c. 1. in 1. lect.*
n. 24. versi. vnde ad tollendam, de iudic. ergo contra cle-
ricum feudatarium sic contumacem procedit supra-
8 dicta præsumptio: Imo contra vasallum † sic contu-
macem proceditur ad amissionem feudi, *c. 1. §. illud, &*
ibi per omnes Feudistas, de prohib. feud. alien. per Fede-
ric. & cæteri, ac indubitati iuris est, quod perinde est
nolle omnino comparere, vel nolle apud iudices com-
petentes, siue competenti via comparere, arg. *c. Nico-*
lao. & ibi Bald. *de appellationib. l. 2. & ibi* Salyc. Fulg.
& cæteri moderniores, C. de successor. edict. l. si. ff. de lib.
posthum. l. quoties, & ibi Ias. *qui satisd. cogunt.* sed quan-
9 do tractaretur contra clericum feudatarium † de a-
missione feudi ob aliquam causam, & ita criminaliter
ageretur, coram iudice Ecclesiastico conueniendus
esset, vt probaui *in d. casu* 89.

Secundo declaratur hic articulus, vt non proce-
10 dat, quando ipse clericus † negaret se feudum illud
tenere à Rege, vel altero eum vocante, vt probat
idem Paris. *in d. tract. de reintegrat. feud. in d. c. 198.* hoc
enim casu ipse dicere non cogitur instrumentum suæ
11 inuestituræ, neque possessionis † titulum ostendere,
Bald. *in l. 2. num. 7. C. quomodo, & quando iud.* Aluarot.
in c. 1. in princ. num. 9. de controuers. inuest. Iacob. *in sua*
inuestit. in ver. dictiq. vasalli, in 2. n. 19. & tunc ista qua-
litas feudalis non erit coram eodem directo domino
cognoscenda, sed coram iudice Ecclesiastico, coram
quo ipse clericus conueniri debeat ad hoc, vt dixerūt
Ant. de Butrio. & cæteri Canonistæ *in c. cæterum.*
de iudic. & in c. cum laicus, de foro compet.
& dixi *in d. casu* 89.

CASVS CLXXXIV.

Clericos, sicut cæteros, non posse reconue-niri in feudalibus.

SVMMARIA.

1 *Iudex competens inter vasallos est dominus feudi.*
2 *Iudex competens inter vasallum, & dominum sunt pares curiæ.*
3 *Clerici feudatarij non possunt reconueniri coram domino feudi.*
4 *Iurisdictio domini feudi non potest prorogari ad alias lites, quàm feudales.*
5 *Iurisdictio concessa ad certum genus causarum, non potest extendi ad aliud.*
6 *Reconuentio non est permissa coram arbitris.*
7 *Arbitri non habent iurisdictionem.*
8 *Iurisdictionis prorogatio non fit de vna specie ad alteram.*
9 *Clerici agentes litem coram ordinario non possunt reconueniri in feudalibus.*
10 *Feudatarij nō possūt prorogare iurisdictionē alterius.*

DIxi supra *in casu* 107. clericos agentes litem co-
ram iudice laico posse reconueniri in eodem iu-
dicio, modo videamus, an reconuentio procedat in
feudis, & quia dominus feudi est iudex competens
† inter vasallos, etiamsi clerici fuerint feudatarij, Inno- 1
cent. *in cap. verum, nu. 1. de foro compet.* And. *in c. 1. §. itē*
si clericus col. 2. de capi. Corradi, Dec. dicit communem
post alios, quos citat, *in c. cæterum, de iudic.* & si inter
dominum, † & feudatarium lis oriatur coram paribus 2
curiæ agendum est, *c. vnic. de controu. feud. apud par. ter-*
minand. gl. *in l. imperialē, §. præterea, in ver. pares curiæ,*
de prob. feudi alien. per Feder. Curt. *de feud. part. vlt. nu.*
34. Afflict. *in c. vnic. n. 4. de inuestit. in maritum facta.*
Ideo quæritur an clerici in causis feudalibus coram
prædictis iudicibus reconueniri possint, quem casum
expedio per duos articulos negatiuè conceptos.

Primus articulus est: Clerici litem † habentes co- 3
ram iudicibus feudi, & sic de causa feudali, non pos-
sunt coram eodem reconueniri de alia re, quàm feu-
dali, hanc opinionem tenet Mynsing. *in lib. obseruat.*
centur. 4. obseruat. 90. Additur ratio: Nam iurisdictio
domini † feudi non potest extendi, vel prorogari ad 4
alias lites, & causas quàm feudales, Abb. *in d. c. cæterum,*
num. 2. & ibi Barbatia *nu. 6.* & Felyn. *n. 2. de indi.* Curt.
iun. *in tract. de feud. part. 7. q. 8. n. 28.* Præposit. *in c. 1. in*
princip. num. 8. apud quem, vel quos. Item quia iurisdi-
ctio est concessa domino † feudi inter feudatarios re- 5
spectu certæ speciei causarum, nempe respectu cau-
sarum feudalium, *c. 1. §. præterea si inter, de prohib. feudi*
alien. per Feder. c. cæterum, & c. nouit. de indi. c. ex trans-
missa, & c. verum, de foro compet. Et clarum est ex iuris
dispositione, quando alicui est concessa iurisdictio
super certo genere causarum, non potest ad causas dis-
similes extendi, vel prorogari, vt per Dd. *in l. testamē-*
ta, C. de testam. per illam *l.* Cyn. Bal. Sal. Alex. & Ias. *ibi.*
Cyn. *in l. 1. C. de iurisdic. om. iudic.* Bal. *in c. de causis, col.*
13. de offic. delegat. Immola *in c. P. & G. & ibi* Abb. *n. 15.*
vers. venio ad sextam, Felyn. *n. 12.* Mantua *n. 50. de off.*
dele. Socin. *in c. significasti, n. 30. versic. tertio quæritur, de*
foro compet. Felyn. *in c. cæterum, n. 2. de indic.* Vant. *de*
nullitatib. in tit. ex defectu iurisdict. ordi. n. 5. & seq. Ro-
man. *in cons. 132.* Gramm. *in cons. ciuil. 66. n. 2.* Paul. de
Castro *in l. fin. C. de iurisdict. omn. iudi.* Ex qua ratione
conclu-

Digitized by Google

6 concludunt Doctores reconuentionem † non esse
permissam coram arbitris, quantumeunque arbitria
sint redacta ad instar iudiciorum, quia arbitri nnn
7 babent † iurisdictinnem, nisi solum in causa com-
promissa, extra quam non extenditur eorum cognitio,
l.1.& ibi Bart.ff.de arbitr.c.cum dilectus, de arbitr.idem
Bart.in auth. & consequenter, in fi. C. de sentent. & in-
terlocut.omn.iudic.

Quæ licet procedant regulariter in omnibus, ta-
men in clericis multo fortius, quia, vt sæpius dixi nun-
8 quã fit prorogatio † iurisdictionis de vna specie ad al-
teram speciem iurisdictionis, Bart. in l.inter conueni-
entes, ff. ad municipal. Bald. in l. recepta, C. de Episc. &
cler. Abb.in d.c.P.& G.n.15.versi.venio ad sextam,& ibi
Mantua num.50.Felyn.n. 12. de offic. delegat. Socin.in
d.c.significasti, n.30.versi. tertio probatur, de foro compet.
Ias. in d.l.testamenta omnia, n.1.de testamen.

9 Secundus articulus est: Clerici † coram iudice or-
dinario litem agentes, non possunt reconueniri pro
causa feudali, ita probat Bart. in d.auth.& consequenter,
n.6.C.de senent.& interlocut. omn.iudic. Socin. in c.1.
10 n.65. limit. 1. de mutuis petit. quia feudatarij, † etiam
communi consensu litigantes de feudo, non possunt
alterius iudicis iurisdictionem prorogare absque do-
mini consensu, Bart.in l.1.§.& post operis, ff.de noui ope-
ris nunciat.

CASVS CLXXXV.

Clericum agentem iudicio *l. diffamari*, in feudalibus, debere illud exercere coram iudice feudi.

SVMMARIA.

1 *Clericus agens ex* lege; diffamari, *super feudalibus coram quo iudice agere debeat.*
2 *Actio* l.diffamari, C. de ingenuis, *proponenda est coram eo iudice, ad quem cognitio causa principalis spectat.*
3 *Ius commune Romanorum quando seruetur in causis feudalibus.*
4 *Actio* l.si contendat, ff.de fideiussorib. *proponenda est coram iudice causa principalis.*
5 *Testes ad futuram rei memoriam in feudalibus recipiendi sunt coram paribus curia.*
6 *Testes ad futuram rei memoriam recipiendi sunt coram iudice causa principalis.*
7 *Sponsalia coram quo iudice debeant declarari nulla.*

1 CLericus agens iudicio ex beneficio legis; † diffa-
mari, C.de ingen.& manumiss. si petierit à vasallo i-
psum diffamante, quod si ad feudum ab ipso possessum,
actionem aliquam ex legibus feudalibus descenden-
tem proponi infra certum terminum cum commi-
natione perpetui silentij, ex reg. d. l. diffamari, & ibi
Bart.& Dd. in l.si eo tempore, C.de remiss. pignor.& l.si
eis, C. de his qui accus. non poss. l.Titia, ff.de accus.c.accepi-
mus, & ibi Fely.n.17.de fide instr. Couar.in lib.1.var.re-
sol.c.18.Boer.decis.255.n.7.Gabriel. in com. conclus.tit.
de actionib.cõ.lus.6. Debet actionem ex beneficio d.l.
diffamari, descendentem coram domino feudi propo-
nere, quia receptissima est Doct. sententia actionem
2 † ex beneficio d. l. descendentem proponendam esse
coram illo iudice ad quem cognitio causæ principa-
lis spectat, Anton. de Butr. in c.si diligenti, col.9.de foro
compet.& in c.si clericus quæst.fin. eod.tit. & in c. Quin-
tauallis, vers.venio ad quartum, de iureiu. Ab.in c.si quis
contra clericum, & ibi Felyn. de foro compet. Fel. in c.si
antem, col.fin.de rescr. Couar. in lib. 1.var.resol.c.18.n.5.
Gabriel.in d.tit.de actionib. com.lus. 6. nu.41. Afflict.in
decis.18.Boer. in decis. 114. Vrsi.in addition.ad Affl.in
decis.268. quorum sententia habere locum debet et-
iam in feudis, ex reg.c.1.de feudi cognit.& in iudican-
dis causis feudalibus semper ius † commune Roma- 3
norum seruandum est, quoties contrarium non repe-
ritur dispositum per consuetudines feudales, & hanc
opinionem probat Schr.in tract.de feud.part.10.sect.1.
num.72.& seq. vbi etiam nu. 74. probat idem esse di-
cendum, si actum fuerit beneficio l.si † contendat, ff.de 4
fideiussor.& part.10.sect.19.n. 183.& seq. Addi possunt
alia similia pro confirmatione huius casus. Nam exa-
minatio testium † ad perpetuam rei memoriam in 5
causis feudalibus, in quibus contra feudatarium agen-
dum esset ad pœnam priuationis feudi, debet fieri co-
ram paribus curiæ, quæ illi duntaxat sunt in hoc ne-
gotio competentes iudices, c.1.§.præterea si inter duos,
de prohib.feud.alienat. per Feder. Curt.in tract.de feud.
part.7.n.34. quia examinatio testium ad † perpetuam 6
rei memoriam coram illo iudice agenda est, ad quem
cognitio causæ principalis spectat, Bart.in l.societatem,
§.arbitrorum, ff.pro soc. Alexa.in consil. 102. col. 1. vol.5.
Socin.iun.in consil.86.num.14.vol.2. Item puella, quæ
sponsalia † nulla contraxit, atque declarari talia po- 7
stulat, debet non coram iudice sponsi, sed coram iudi-
ce puellæ causam agere, quia ipse esset iudex futurus
principaliter super matrimonio, Abb.in c.ex parte, de
restit.spoliat. Sic dicimus, quod oblatio, & depositio
pecuniæ ad impediendum cursum vsurarum, coram
illo iudice facienda est, qui principalis causæ cogni-
tionem habet, Bald.in l.acceptam, q.13.C. de vsur. A-
lexand.in d.consil.103.num.4.vol.5.

CASVS CLXXXVI.

Clericum feudatarium posse opponere exceptionem in quantum facere potest etiam contra dominum feudi: Et quid in foro conscientiæ.

SVMMARIA.

1 *Clericus contra quemcunque potest opponere exceptionem, vt non teneatur, nisi in quãtum facere potest.*
2 *Etiam in feudalibus contra directum dominum.*
3 *Directus dominus feudi iuuatur beneficio, ne teneatur vltra quàm facere possit.*
4 *Et hoc beneficium non amittit, etiam si sua culpa fuerit factus pauper.*
5 *Exceptione in quantum facere potest, quare gaudeant clericus, & directus dominus feudi.*
6 *Vasallus, & dominus non debent ad imparia iudicari.*
7 *Feudum non mutat naturam, si acquiritur mediante pecunia.*
8 *Fidelitas debetur pro feudo pecunia empto.*
9 *Successores in feudo empto pecunia dicuntur illud habere à manibus Principis.*
10 *Clericus, & dominus possunt gaudere beneficio in quãtum facere possunt etiam in foro conscientia.*
11 *Peccatum est detinere rem alterius inuito domino.*
12 *Solutionem differre ob paupertatem, an sit peccatum.*
13 *Restitutio, vel solutio differri potest, quantum fieri non potest sine magno praiudicio debitoris.*
14 *Et quomodo hoc intelligitur.*

Probaui

PRobaui supra *in casu* 154. clericum contra quem-
1 cunque posse opponere exceptionem, † ne con-
ueniatur vltra quàm facere potest. Modò videamus,
an hoc procedat in feudalibus contra directum do-
minum feudi, pro cuius clara expeditione diuido ca-
sum in duos articulos.
2 Primus articulus est: Clericus feudatarius † debi-
tor directi domini potest dictam exceptionem op-
ponere: Nam si dominus aliquem de feudo Cameræ,
3 vel cauenæ inuestiuit, habet hoc beneficium, † ne ipse
conueniatur vltra quàm facere potest, *c.1. in princ. vers.*
non enim æquum, de notis feud. & ibi Bal. Aluar. & Præ-
posit. Vnde quamuis Camera, siue Cauena sit soluen-
do, si tamen ipse dominus, qui feudatario hunc cen-
sum soluere tenetur, non haberet tantum in bonis
vnde ipse honestè secundùm qualitatem suæ personę,
& dignitatis viuere posset, non tenetur hunc reddi-
tum promissum præstare, Alex. *in l. si maritus. ff. soluto*
matrim. Bal. *in l. 2. in princ. Cod. quod cum eo.* Ias. *in §. i-*
tem si de dote. Instit. de actionibus. & hoc beneficium
dominus feudi non amittit, † etiam si lata, vel leui cul-
4 pa sua ad paupertatem fuerit redactus, quia hoc bene-
ficium non amittitur, nisi dolo versatus sit, *l. etiam. §.*
licet, & ibi Bart. & Alex. *ff. sol. matrim. l. verum. §. sem-*
pus, & ibi gloss. ff. pro soc. adeò vt nec possit dominus
huic beneficio renuntiare, quia propter reuerentiam
personæ concessum, *l. alia. §. eleganter, & ibi* Bart. & A-
lexan. *ff. soluto matrim.* Ias. *in l. quo nomine. ff. de condict.*
indeb.
5 Ergo idem dicendum est in clerico † feudatario,
nam & iste propter honorem & reuerentiam debi-
tã personæ gaudet beneficio prædicto, vt dixi *in d. ca-*
su 154. & cum feudatarius factus est, non censetur re-
nunciasse prædicto beneficio, cui nec expresse potest
renuntiare, vt dixi. Tanto magis ex illa regula, quia
6 vasallus, † & dominus non debent ad imparia iudica-
ri, *c. 1. in fin. in verb. dominus quoque, de forma fidelit. can.*
de forma, 22. *quæst.* 5. & latius scribam in sequenti
casu.
Potest autem esse debitor in pecunia, etiam ex cau-
7 sa feudi, Ruyn. *in consil.* 42. *vol.* 1. non enim † mutatur
natura illius, si feudatarius illud acquirit mediante pe-
cunia, & adhuc dicitur beneficium, & gratia conce-
denus, per text. singularem *in l. Titius. ff. de obseq. patr.*
præstand. in vers. beneficium esse, licet gratuitum non sit,
& in feudis ita tenent Andr. Bald. Cardinal. & omnes
in c. 1. per illum text. de natura feudi, per textum *in c. 1.*
de benefic. fratr. & ita est communis opinio, vt probat
Guarin. Pisonus *in præludiis gaudorum, §. sequuntur il-*
8 *la verba*, ideò ex dicto feudo † pecunia empto debetur
fidelitas, & amittitur omnibus modis iuris, ac si non
9 esset emptum pecunia: Atque successores † omnes
dicuntur habere hoc feudum à manibus Principis cõ-
cedentis, non autem à manibus ementis sua propria
pecunia, Camer. *in c. Imperialem. §. præterea ducatus,*
super quinta & vltima specie feudi hereditarij, vers. ego
maximè doleo, per duas columnas sequentes.
Secundus articulus est: An dominus feudi, atque
10 clericus, † qui hoc beneficio gaudere possunt in foro
fori, possit eodem gaudere in foro conscientiæ, vel te-
neatur statim soluere, nulla habita ratione sui status,
& dignitatis, & videtur, quod nunquam, ne momen-
to temporis rem alienam retinere licet, vel alteri de-
bitam, inuito domino, ea enim detentio peccatum
11 † est, & hanc partem videtur tenere Diuus Thomas
in summa in 2. *secunda, quæst.* 62. *artic. fin.* & Archie-
piscopus Florentin. *in secunda parte summæ, tit.* 2. *cap.* 8.
in princ. num. 1. Sed D. Thomas *in d. arti. fin.* & ibi Ca-
ietan. dicunt posse constitui aliquos casus, boni viri
arbitrio, in quibus solutionem † differre liceat, ideo 12
ob inopiam & paupertatem debitoris, dicunt à solu-
tione excusari, & ita probatur *in c. quanquam, de vsur.*
lib. 6. vbi gloss. & in cap. peccatum, & ibi Dyn. & Anca.
de reg. iur. lib. 6. text. in cap. breui, & cap. querelam, de iu-
reiurand.
Sed quia exceptio, de qua agimus, vt isti non te-
neantur, nisi in quantum facere possunt, præsuppo-
nit remanere posse apud eosdem quantum iuxta sta-
tum suæ concedentiæ viuere possit, ideo dubitatur,
an hoc casu in foro conscientiæ debeat statim solutio
fieri, vel differri possit, & Adria. *in 4. lib. sententiarum,*
tenet in hoc casu debitorem teneri omnino statim
soluere in foro conscientiæ, licet cadat à suo decenti
statu, etiam si oporteret mendicare, & quod nihil pos-
sit retinere, nisi ea, sine quibus moreretur, & hanc o-
pinionem firmarunt Riccard. Raymundus, Hostiens.
Innocent. & alij relati per Summam Syluestri. *in ver.*
restitutio, in quinto, num. 1.
In contrarium est veritas, quod imo etiam in foro
conscientiæ possit differri solutio, vel restitutio, † si 13
ea fieri nequeat absque maximo debitoris damno,
cum animo tamen soluendi, & restituendi, cum pri-
mum possit, ita probat Archidiacon. *in c. si res. 14. quæ.*
6. Ioan. de Neapoli *in quodlibeto nono. quæst.* 22. Scotus
& alij *in 4. lib. sententiarum, distin.* 15. Archiepiscopus
Florentin. *in 2. part. summæ, tit. 2. cap.* 8. Summa Ange-
lica *in verb. restitutio, in tertio, n.* 4. Summa Syluestrina
in verb. restitutio, in quinto, n. 2. & 3. vbi referuntur alij
plures casus, in quibus qui decenter vidit, non statim
tenetur restituere in foro animæ, etiam si delationem
continere non possit, dummodo habeat firmum † 14
propositum soluendi, & restituendi totum, & paula-
tim secundum posse restituat temporibus suis, quam
sententiam sequuntur etiam Caietan. *in d. quæst.* 62.
articulo octauo, quæst. vltima. & Ancar. *in d. reg. pecca-*
tum, col. 9. Nauar. *in manuali, cap.* 17. *n.* 56. *& sequen. &*
num. 62. Couarru. *in d. reg. peccatum, prima part. in prin-*
cip. num. 2. & hæc sententia est communis, atque hu-
manitate plena, ideo amplectanda etiam in foro con-
scientiæ.

CASVS CLXXXVII.

Regula, *Dominus & vasallus ad paria iudicãtur,* quomodo, & quando procedat in Ecclesia domina, vel feudataria laicorum.

SVMMARIA.

1 *Dominus & vasallus ad paria iudicantur.*
2 *Dispositum in vno ex correlatiuis censetur dispositum in altero.*
3 *Et quando fallit.*
4 *Vasallus & magnus dominus non iudicantur ad paria circa amissionem feudi.*
5 *Prælatus feudatarius si delinquat in dominum, Ecclesia non perdit proprietatem feudi.*
6 Cap. 1. de forma fidelitatis, *non habet locum in Ecclesia.*
7 *Fidelitatem tenentur facere vasalli, non dominus.*

8 *Eccle-*

Digitized by Google

8 *Ecclesia non tenetur facere fidelitatem.*
9 *Dominus, & vasallus ad paria iudicantur in iurisdi-ctionalibus.*
10 *Iurisdictio alteri concessa potest auocari, & sup-primi.*
11 *Fallit, quando est concessa per viam contractur.*

1 DOminus † & vasallus ad paria iudicantur, *c.1.in*
fin.de forma fidelitat.cap.1.§.domino.si de feud.de-
funct.content.cap.1.qualit.dominus feud. propriet. priu.
c.de forma,22.q.5. Andr.*in cap.1.§. ex eadem lege,num.*
9.vers.quia qui dat de lege Corradi, Aluarott.*in cap.1.*
col.2.vers.nota æqualitatem, qualiter dominus propriet.
priu.& in c.1.§.domino committente,in 1.notab.si de feu-
do fuerit controuersia,& in c.1.§.in quibus.col.fin.versic.
solue,alia ratio de consuet.recti feudi. Et ratio assigna-
tur ab omnibus,quia sunt correlatiua, & ideò disposi-
2 tum † in vno censetur dispositum in altero,*l.fin.& ibi*
Ias.*Cod.de indict.viduit. tollen.l.fin.ff.de acceptilationi-*
bus,l.1.C.de cupress.lib.10. Euerard.*in loco à correlatiuis,*
Aluarot.*in c.1.§.præterea,col.3.in 2.notab.in fin. quid sit*
inuestitura,Afflict.*decis.265.n.1.*
Sed quia in correlatiuis † non semper dispositum
3 in vno censetur dispositum in altero, vt declarat Ias.
multa similia adducens *in d. l.fi. C.de indicta viduitate*
tollen.& Vrsill.ad Affl.*in d.decis.265.in princip.*Ideo in
casu de quo agimus, non videtur idem dicendum, si
Ecclesia fuerit domina, vel feudataria laicorum,nam
4 si vasallus † delinquat in dominum, perdit vtile do-
minium, non sic magnus dominus, qui superiorem
non recognoscit,si delinquat in subditos, Afflict.*in d.*
*decis.265.num.13.*post Bald.*in c.1. qualiter dominus pro-*
priet. priu. & Lucas de Penna *in l.sacris, circa fin.C.de*
5 *proxim.sacror.scrinior. lib.12.* & si Prælatus † delinquat
in dominum, non propterea Ecclesia perdit proprie-
tatem feudi, sicut si illud delictum commisisset vasal-
lus, Andr.*in c.1.§.fin.de capit. Corradi*,& dixi latius su-
6 pra *casu* ... ergo dispositio *d.cap.1.* † *de forma fidelitat.*
non videtur procedere,quando Ecclesia fuerit domi-
na,vel feudataria, tanto magis,quia *d.cap.1.* loquitur
de vasallo & ecclesia,licèt teneat feudum à Rege,non
tamen potest dici vasalla Regis, vt dicam in sequenti
casu.Et licet dominus non teneatur facere fidelitatem
7 vasallis,sicut tenentur † vasalli dominis, vt dicit Al-
narott. *in cap.1.col.2.versic. quarto ab extra.de forma fi-*
*delitat.*tamen ipse dominus tenetur ad eandem fideli-
tatem seruandam vasallo, etiam sine iuramento, & si
non obseruauerit priuatur proprietate feudi, Capyc.
8 *decis.69.*Quod non cadit in † Ecclesiam,quia nec ipsa
tenetur facere fidelitatem, *c. de negotio,de feud.& be-*
nefic.constitut. Imperial. Nec potest peierare,sicut nec
pupillus, Bald.*in prælud. feudor. numer.57.* ibi subdit,
quod Ecclesia debet esse matrix iustitiæ in se, & in a-
lium, sed bene fidelitas præstanda erit nomine Præ-
lati, Bald. *in præluд. feudor. in d.n.57.*quem refert,&
sequitur Bertachin. *in suo repertorio, in verb.Ecclesia,*
num.206.
Sed licèt ista sint vera in seipsis considerata, tamen
hæc regula feudistarum, Dominus, & vasallus ad pa-
ria iudicantur, quantum pertinet ad materiam iudi-
9 cis,† & iurisdictionis,de qua tractamus, comprehen-
dit etiam Imperatorem,& Ecclesias. Nam cum causæ
feudales inter dominum, & vasallos coram paribus
curiæ expediendæ sint, *ca.1.de controuers.feud.apud pa-*
res termin.& superioribus non permittitur causas in-
feriorum iudicum ad se auocare, atq; ad forum suum
trahere, quando illa iurisdicto competit inferioribus
iudicibus ex contractu,Gabr. *in com. concl. tit. de iure*
*quæs.non toll.concl.5.n.5.*Foll. *in pract. cens. ver. & sub-*
*missiones,n.5.vsque ad n.30.*vbi attestatur hanc opinio-
nem esse communiter receptam.Nec Imperatori,nec
cuique alteri Principi superiorem non recognoscenti
permittitur causas prædictas, quarum iurisdictionem
pares curiæ ex contractu feudali acquisiuerunt,auoca-
re ad se,& trahere ad forũ suum,ita dicunt Mart. Lau-
dẽs.*in c.1.n.14.& ibi* Præposit. *circa fin.de controu.inter*
Episcopum,& vasallum. Ergo illa vera opinio,quæ ha-
bet concessionem iurisdictionis † esse auocabilem & 10
præsertim hoc permitti Papæ, & Imperatori iurisdi-
ctionem alteri cõcessam reuocare,atque supprimere,
vel ad forum suum trahere, Bal.*in l.qui se patris, n.14.*
C.vnde lib. Aretin.*in c.nouit,*& ibi Fely.quos sequitur
Dec.*n.14.de iudic.*Bal.*in consil.161.col.2.vol.4.* Albert.
Brun.*in consi.97.*Cels.Hugo in *consi.60.n.40. & consi.*
*86.n.8.*Gabriel.*in tit.de iure quæsito non tollend.concl.5.*
*n.5.& concl.6.n.25.*Bald.*in c.1.n.11.de allodii.* Iacobin.
*in sua inuestitura,ver.vicariusque perpetuus,n.6.*tamen,
vt dixi, hoc non permittitur † quando iurisdictio est 11
concessa mediante contractu; ergo sicut vasalli iudi-
candi sunt per pares curiæ, iudices competentes in
causa feudali, ita & dominus, quia sunt correlatiua, &
dispositum in vno, censetur dispositum in altero, ne-
que debent ad imperia iudicari,vt dictũ est, & in istis
optimè procedit hæc regula etiam in ecclesiasticis.

CASVS CLXXXVIII.

Ecclesiasticos,qui tenent feuda à Rege,nõ esse vasallos,sed feudatarios,& fideles Regis.

SVMMARIA.

1 *Vasalli nomen vnde descendat.*
2 *Vasallus dicitur homo alterius.*
3 *Vasallagiũ in Frãcia dicitur homagiũ,& quid denotet.*
4 *Vasalli dicuntur ratione originis,& iurisdictionis.*
5 *Ecclesiastici nullo modo dicuntur vasalli Regis.*
6 *Clerici sunt superiores laicis,etiam Principibus.*
7 *Feudatarij secundum eorum qualitatem varijs nominibus sunt appellati.*
8 *Feudatarij aliquando appellantur fideles.*
9 *Ecclesiastici feudatarij debent dici fideles Regis.*
10 *Ecclesiastici feudatarij vocati à Rege,debent sedere.*

VAsallus † appellatur, id est,obligatus, cum deri- 1
uatur à vas vasis, quod interpretatur obses, inde
vadimonium,ad quæ tenetur, etiam si fidelitatis iura-
mentum remittatur,*cap.1.§.1.quæ sit prima caus.benef.*
amit. Item appellatur clientulus, id est seruitor, *c.1.§.*
& si clientulus,de feud.alien. nam est obligatus ad ser-
uiendum domino,*c.1.in fin.ex quib.caus.feudum amit.*
& ideo dicitur † homo alienus, Bart.*in l.si quæramus,* 2
*ff.de testam.*Aluarot.*in præluд.feud.in 7.quæst.* Alex.*in*
consil.24. num.15. vol.5. Hoc autem vasallagium † in 3
Francia appellatur homagium, quod denotat multo
maiorem obligationem, vt docet Specular. *in tit de*
*feudis,§.2.num.5.*Item Abb.*in c.sicut,in 3.n.19. de iure-*
iur. dicit, vasallorum alios esse propriè dictos, vt te-
nentes feuda, alios impropriè, † vt sunt subditi ratio- 4
ne originis, vel iurisdictionis, vel domicilij, qui nihil
tenent, sed solum supponuntur ratione nudi exerci-
tij iurisdictionis.

Eccle-

5 Ecclesiastici † autē nullo modo possunt dici vasalli
Regis. Nam si nihil recognoscant temporalium à Re-
ge, licet sint ciues, sicut laici, vt declarat Bartolus *in l.*
ciues, C. *de incol. lib.* 10. *c. de capitulis*, *c. quis nesciat*, *di-*
stinct. 10. tamen à potestate Principum secularium e-
xempti sunt, *c. si Imperator*, *distinct.* 96. *c. nimis*, *& ibi*
Ab. *in fin. de iureiur.* ergo, vt tales non possunt dici va-
salli Regis: Si verò recognoscunt feuda, nec possunt
dici vasalli. Indecorum enim esset, vt si Summus Pon-
tifex, vel Imperator recognoscerent feuda ab aliquo
Principe, & illius Principis dicerentur vasalli, sic de
cæteris ecclesiasticis, quia quatenus Deo sacrati sunt,
6 Principibus † secularibus superiores, & patres, ac ma-
gistri laicorum censentur, atque quibuscunque laicis
præsunt, *c. quis dubitat*, *versi. si filium patrem*, *distinct.* 69.
c. solita, *de maior. & obedien. c. si Imperator*, *versi. discere*
ei conuenit, *distin.* 9. Ergo Principibus laicis subiecti
esse non debent, *c. cum inferior*, *de maior. & obedien.* &
declarat Diuus Thomas *in* 2. *secunda*, *q.* 10. *art.* 1. & fa-
cit illud dictum Diui Pauli, quod minus est à maiori
benedicitur: ergo non possunt dici vasalli Regis. Et
pro hoc considero, tam de iure, quàm de consuetudi-
7 ne, feudatarios, † iuxta eorum qualitatem variis mo-
dis fuisse appellatos. Nam & Speculat. *in d. tit. de feud.*
§. 2. *num.* 5. dicit: Nos prouinciales feudatarios nobiles
appellare vasallos, plebeios verò vocare homines
suos, Alberic. *in suo dictionario*, *in verb. vasallagium I-*
8 *talicè*, & iura feudorum quosdam feudatarios † appel-
lasse fideles, non autem vasallos, *c.* 1. *in princip. an remo-*
ueri debeant testes, qui par. esse desier. c. 1. §. *& quia vidi-*
mus, post med. de his qui feud. dare possunt, *c.* 1. *in prin. si de*
inuest. feud. controu. fuer. *Rubrum & Nigrum de conten-*
tione inter dominum, & fidelem de inuest. feud. Ios. *in*
prælud. feud. n. 30. *in fi.* Cumias *in prælud. feu. in c. si ali-*
quem. n. 181. Aluarot. *in prælud. feud. q.* 7. Frec. *in* 2. *lib. de*
subfeud. in fin. princip. Non igitur omnes feudatarij va-
sallorum nomen à lege habuerunt; ergo & Ecclesia-
9 stici feudatarij ita dici non debent, sed fideles † Regis
appellandos esse censeo, & honorandos etiam in iudi-
ciis, quia si vt feudatarij coram domino feudi ad iu-
10 dicium vocati fuerint, † sedere debent, ex regula *l. fi.*
in ver. sedendi, *& ibi* gloss. & Bald. C. *vbi senat. vel claris-*
simi, ex qua idem concluserunt in obtinentibus feuda
dignitatum, Frece. *in l.* 2. *de subfeud. in different.* 48. &
Intrigliol. *in tract. de feudis*, *q.* 36. *num.* 66. ergo multo
magis in Ecclesiasticis locum habet.

CASVS CLXXXIX.

Clericum habentem feuda à diuersis Principibus, non posse de causis amborum, tanquam continentibus iudicari ab altero ex eis.

SVMMARIA.

1 *Causæ continentes & connexæ, quando dicantur.*
2 *Causæ plures feudales quando non sint dicendæ continentes.*
3 L. nulli prorsus, C. de iudic. *quando non habeat locum in feudalibus.*
4 *Causæ continentes diuersi fori, coram diuersis sunt tractandæ.*
5 *Vasallo duorum dominorum committente feudum ob culpam in vnum, debet alterum feudum alteri applicari.*
6 *Iurisdictio quando est limitata, tunc causæ continentes coram diuersis tractandæ sunt.*

CLericus proximior feudatario vltimo deceden-
ti, occupauit omnia feuda, quæ recognosceban-
tur à pluribus dominis, & quia à domino feudi iudi-
candus est, dubitatur, an coram vno domino iudica-
turo super omnibus, tanquam causæ continentibus,
an coram singulis directis dominis, singulæ causæ a-
gendæ sint: Ego arbitror huiusmodi causas feudales
esse diuisibiles, nec continentes dici posse. Illæ enim
sunt causæ † continentes, & connexæ, quæ procedunt 1
ob vna causa, & ratione, Menoch. *de arbitrar. casu* 371.
num. 19. Crauet. *in consil.* 032. *numero* 5. vbi ipse ad hoc
allegat Immol. *in consil.* 134. *in princip.* Dec. *in consil.* 317.
colum. fin. & consil. 403. *colum.* 2. *ad fin.* & de hoc est ca-
sus *in l. cum eiusdem*, §. *fi. ff. de ædilit. edict.* Sed hæc feu-
da, † & descendentes ex eis lites non habent vnam 2
causam, & rationem; ergo continentes dici non pos-
sunt, quo casu nō potest habere locum regula *l.* † *nul-* 3
li prorsus, C. *de iudi. & l. ordinarij*, C. *de rei vendi. & l.* 2.
ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur, & ita dixit
Bartol. *in l. iurisperitus*, §. *cum oriundus*, *ff. de excus. tut.*
cum aliis per Marant. *de ordin. iudic. part.* 4. *distinct.* 11.
n. 64. & per Couarruuiam *practicarum quæstionum*, *cap.*
34. *num.* 1. Menoch. *in d. casu* 371. *num.* 12. Capyc. *decis.*
122. *n.* 5. concludentes omnes cum aliis Doctoribus
per eos citatis, etiam causas † continentes, vbi diuersi 4
sunt fori, & diuisionem, ac separationem recipere
possunt, coram diuersis iudicibus tractandas esse. Et
licet vasallus † duorum dominorum, si ob culpam in 5
vnum dominum commissam amiserit feudum, tunc
etiam alterum feudum applicatur alteri domino,
Andr. *in tit. de vasallo decrepitæ ætatis*, *in add. circa med.*
& Affl. *in decis.* 080. vbi Addentes nouissimi alios con-
gerunt. Tamen hoc procedit in criminalibus, & in ex-
ecutione, & alterum dominum opus est summariè
saltem cognoscere de delicto, & de sententia alterius:
Sed nos loquimur in ciuilibus, in quibus Dominus v-
nius feudi limitatam † habet iurisdictionem, & restri- 6
ctam respectu causarum ex illo tantum feudo descen-
dentium, & quando vnus iudex non est competens
respectu omnium causarum, tunc coram diuersis iu-
dicibus tractandæ sunt, Crauet. *in consi.* 058. *num.* 7. vel
quando iudex habet limitatam, & restrictam iurisdi-
ctionem respectu causæ, & quo ad causas continen-
tes iurisdictione caret, Bartolus *in l. commodare*, §. *dua-*
bus, *ff. commodati.* Ias. *in d. l. nulli prorsus*, *num.* 6. *limita.*
6. C. *de iudic.* Menoc. *in d. casu* 371. *num.* 23. Et si dicere-
mus contrarium, opus esset fateri etiam coram altero
ex dominis feudorum posse conueniri clericum su-
per bonis, quæ feudalia non existerent, tanquam de-
scendentibus ab eadem hereditate, cui obstat regula
c. cum sit generale, de foro compet. cum similib. & quo ad
istas causas, limitata iurisdictio feudalis iudicis non
est extendenda, vt dixi.

CASVS CXC.

Princeps non potest subditos suos mediatos eximere à iurisdictione Ecclesiæ feudatariæ, quæ apud eam priuatiuè est, non cumulatiuè.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Princeps potest iurisdictionem diuidere & auferre.*
2 *Iurisdictio alteri concessa non est in totum abdicata per Principem.*
3 *Princeps potest iurisdictionem concessam vasallo ad regulam iustitiæ reducere.*
4 *Princeps non potest subditos suos mediatos eximere à iurisdictione feudatariorum.*
5 *Iurisdictio dicitur priuatiuè concessa Baronibus, & feudatariis.*
6 *Princeps non potest amplius se intromittere super feudo iurisdictionali.*
7 *Edicta Principum non habent locum in feudis aliis concessis.*
8 *Princeps non potest Prætori loci infeudati adiunctum dare.*
9 *Domini infeudati de iurisdictione dicuntur habere iura Principis.*
10 *Iurisdictio concessa in feudum dicitur concessa per contractum.*
11 *Iurisdictio concessa per contractum nullo modo potest reuocari.*
12 *Priuilegium quando dicatur transire in contractum.*
13 *Leges nouæ Principum non ligant Ecclesiasticos feudatarios.*
14 *Princeps aliis faciens præiudiciũ tenetur ad interesse.*

1 Licet Princeps pro libitu † suæ voluntatis iurisdictionem officialium possit diuidere, vni auferre, & alteri tradere, Bald. *in l.1.n.7.versic.item nota, ff.de constit.Princip.& in l.qui se patris.colum.pen.C.vnde liberi,* Felyn. *in c.nouit.colum.8. versi.limita primo,de iudic.* Chassan. *in consuetud. Burgund.tit.de iustices, rubr.1.n.107.* Grammat. *in decis. 46.per totam,* quia iurisdi-
2 ctio † concessa alteri non videtur in totum abdicata à Principe, ex traditis per Felynum *in cap. pastoralis, de offic.ordinar.*& ideo videtur, quod per legem generalem possit moderari, & limitare iurisdictionem feudatariorum, iuxta tradita per Bartolum, Baldum, Salycetum & alios *in l. omnes, C. si contra ius vel vtilit. public.* Chassan. *in consuetud. Burgund.tit.de iustices,§.8.in verb.quando le signe,versic.quicquid sit, n.5.* Bossius *in tit.de foro compet. num.49.* Foller. *in tract. de censibus,in verb.quicquid tlerum. n.29. & seq.* & ideo potest
3 † iurisdictionem concessam vasallo, ad quandam regulam iustitiæ, & æquitatis reducere, ad Bald. *in consil. 383.colum.3.versic.respondeo, volum.1.* Campeg. *inter consilia Bruni in consi.2.n.46.* Albert. Brun. *in consi.6.n.10.* præsertim per viam legis, vt scribit Bald. *in l.final. ff.de senatorib.*
4 Nihilominus non potest subditos † suos mediatos eximere à iurisdictione feudatariorum, Alb. Brun. *in consi.169.* & ratio est, quia in Baronibus & feudatariis
5 iurisdictio † dicitur priuatiuè concessa, vt in Baronibus scribit Abb. *in cap.cæterum, nu.7.de iudic.&* Dec. *num.5.ac* Felyn. *nu.9.limitat.6.in d.cap.pastoralis*, & in feudatariis probat Fraccia *in 2.lib.de subfeudis,in 9.au-*
6 *ctoritate.* Et quod Princeps † non possit se intromittere amplius super feudo iurisdictionali alteri concesso post Ioan. Fab.& Bald. per eum citatos respondet Curt.iunior *in consi.3.* Alber. Brun. *in consi.31.inter feudalia,* Natta *in consil 580.nu.4.* Socin.iunior *in cons.76. num.90.in fin.& plur. seq. volum.4.* loquens in Castro Sancti Martini, Alciat. *in consil. 77.num. 2.* Cephal. *in consil.414.* Pancirol. *in consil.183.per totum.* Et quod edicta punientia † aliquod factum vel augentia pœ- 7
nam à iure impositam à supremo Principe emanata non habeant locum in feudis iurisdictionum alteri concessis, Boss. *in tit.de pœnis.n.27.& in tit.de Principe, num. 285.* loquens de decreto consilij sapientis habendi, quod non habeat locum in terris infeudatis ex defectu iurisdictionis Principis. Item quod non possit
† Prætori loci infeudati allegato suspecto adiunctum 8
dare, latè per Socin.iun. *in consil. 126. numer.33.& seq. volum. 3.* vbi citat concordantes, & bene distinguit, Grammatic. *in decis 30.per totam.* Et quod tales domi-
ni † infeudati de iurisdictione dicantur ipsi habere 9
iura Principis, est communis opinio, de qua per Socin. *in d.consil.primo.n. 65. & seq.* quæ sententia procedit, etiam si Princeps concedendo, reseruasset sibi ius superioritatis, vt dicit Socin. iunior *in d.consil. 126.nu. 38.vol.3.*

Neque obstat ea opinio, quæ habet, hoc posse facere Principem per viam legis, quia est opinio falsa
vt dixi. Item quia iurisdictio † concessa in feudum di- 10
citur concessa per contractum, & concessa per contractum à Principe nec in totum, nec in partem re-
uocari potest, † Bart. *in l.2.in fi. ff. de iure immun.& in* 11
l.quod semel.ff.de decret.ab ord.fac. Rom. *in consil 252. in 2.dub.& consil.352. n.22. & consil. 436. nu.16.* Ruyn. *in consil.229.num.7.& 8.& consil. 230.num.4. lib.1.* vbi post Bald. *in l.qui se patris.C.vnde liberi,* declarat, quã-
do priuilegium † dicatur transire in contractum, De- 12
cius *in consil. 292. num. 7. & 8.* vbi quod Princeps in contractibus censetur vt priuatus, Cephal. *in consil. 342.num.53.*& licet Cephal. *ibid. num. 97. & seq.* dicat Principem hoc posse facere de plenitudine potestatis, tamen quia iura repugnant, ideo de honestate non dicitur posse, Molina *de primogen.li. 4.cap.3.nu.20.* Ias. *in consil.233.num.32.vol.2.* Et hæc omnia procedunt in cæteris, sed in feudatariis Ecclesiasticis amplius vrget,
quia nouæ leges & constitutiones Principum † ipsos 13
non ligant, siue specialiter factæ sint, siue generaliter, vt scripsi supra *in casu 19.* & quando cæteris feudatariis iurisdictionum posset per viam legis fieri præiudicium ex causa multum vrgenti, puta pro pace
habenda, tamen † eo casu Princeps supremus tenetur 14
ad interesse, *l. 2. vbi* Bald. *C. pro quibus caus. serui pro pram.libert.accip.* Innoc. *in c.nisi cum pridem, col.2.vers. nos dicimus.de renunciat,* Abb. *in c. constitutus, n.12.de religio.domib.* Bart.& Doctores *in l.fin.§.1 ff.de pignor. action.& l.si venditor,§.constat.ff.communia prædiorum.* Ias. *in l.Barbarius n.33.ff.de offic.prætor.* addentes ad Ias. *in l.fin.ff.de pact.* Fel. *in c. quæ in Ecclesiarum, de constitut.* Andr. *in cap.1.§.similiter, colum.3. de capit. qui cur. vend.& in c.1.ver.moneta,quæ sint regal.*

CASVS CXCI.

Prælatus dominus feudi, super actione pignoratitia, an sit conueniendus à vasallo coram paribus curiæ, vel coram Episcopo.

SVMMARIA.

1 *Dominum feudi recipiens feudum in pignus lucratur fructus.*
2 *Feudatarius in quo assimiletur vsufructuario.*

3 Domi-

3 *Dominus recipiens utile dominium in pignus facit fru-
ctus suos.*
4 *Fructus sequuntur dominium.*
5 *Pignoratio in feudalibus an differat ab ea, quæ fit in al-
lodialibus.*
6 C. conqoestus, de vsuris, *declaratur.*
7 *Creditor pignoris non facit fructus suos.*
8 *Creditor quos fructus non cogatur vendere.*
9 *Pignora rei feudalis & allodialis non differunt respe-
ctu fructuum.*
10 *Vasallus agens contra dominum actione pignoratitia
debet coram ordinario litem agere.*
11 *Dominus feudi pignorans proprietatem censetur id fa-
cere vt priuatus.*
12 *Contractus quilibet censetur secundùm subiectam ma-
teriam.*
13 *Contractus à qualitate contrahentium recipit decla-
rationem.*
14 *Contractus denominatio non præsumi facit illum esse
talem, nisi concurrant substantialia.*
15 *Contractus feudalis quando non indicetur feudalis.*
16 *Castrum præsumitur concessum in allodium.*
17 *Ciuitas præsumitur concess. in allodium, non in feudū.*
18 *Fidelitas est quædam seruitus.*
19 *Pignoratio proprietatis feudi non præsumitur in feu-
dum.*
20 *Feudi vna pars præsumitur concessa in allodium.*

1 LIcet quando vasallus vtile dominium † domino
feudi oppignorauit, dominus lucretur fructus ex
illo pignore perceptos, neque tenetur eos restituere,
vel in sortem computare, *c. 1. de feud. c. 1. de vsur.* & vbi-
que per Doct. *c. conquestus.* & *ibi* Ab. *co. 11.* Negusani. *de
pignorib. parte 5. memb. 5. num. 14.* Abb. *in c. at si clerici,
n. 23. de iudi.* & *in c. ex suscepto, n. 16. de foro compet.* & ra-
2 tionem ponunt Doctores, quia feudatarius † in hoc
assimilatur vsufructuario, qui si vsumfructum suum
oppignorauerit domino proprietatis, iste dominus
3 faciet † fructus suos, neque tenetur illos restituere,
aut in sortem computare, Abb. *in d. c. conquestus, n. 4. de
vsur.* Hostiens. *in summa de vsur. § an aliquo.* Laurent.
de Rudolphis *in tractatu de vsuris, parte 2. n. 33.* Negu-
sant. *in d. parte 5. membro 5. n. 13. limitatione 4.* vterque
4 enim dominus est, & fructus, † qui sequuntur domi-
nium, ipsi domino possessori acquiri possunt, & licèt
contrarium sit in allodialibus, atque burgensaticis, in
quibus oppignoratione facta creditori non quærun-
tur fructus, ad tradita per Negusant. *in dicto membro 5.
num. 1.* & 10. atque per Boerium *in decisione 44. nume-
ro 34.*

Tamen ex hoc inferri non potest, diuersam natu-
5 ram esse oppignorationis † factæ in feudalibus ab ea,
quæ in allodialibus, & burgensaticis facta fuerit, siqui-
dem non procedit ex natura feudi, sed quia proprietas
feudi residet penes creditorem huius pignoris vtilis
6 dominij. Ideo Pontifex *in d. c. conquestus, † de vsur.*
generaliter considerauit rationem proprietatis, di-
cens, creditorem habentem proprietatem rei pigno-
ratæ non teneri computare fructus, & ratio est, vt di-
xi, quia fructus sequuntur dominium & proprieta-
tem sic est etiam in vsufructuario, vt dixi, pignorante
ipsi proprietario, in quo nulla feudalis ratio conside-
7 rari potest. Sed in creditore † secus est, quia cum fru-
ctus breui tempore consumantur, & creditor non te-
netur debitori rem restituere, nisi soluat, ergo neces-
sario debet illos vendere, atque pretium conuertere
in suum creditum, seu in extinctionem suæ sortis, ita
dicit Ancaran. *in d. c. 1. de vsuris.* vnde si essent † fructus 8
tempore duraturi, puta frumentum, vinum, oleum, &
similia, non cogeretur vendere, nec etiam volens te-
neretur in sortem computare, sed hos fructus, soluto
debito tenetur restituere debitori, arg. *l. si cui, § qui po-
test, ff. vt in poss. ff. legat.*

Ex quo infertur, quod cum nulla sit differentia
inter oppignorationem rei feudalis † ab oppignora- 9
tione rei allodialis, quantum ad computationem fru-
ctuum, cum etiam in vsufructuario rei allodialis sit
eadem ratio, non esse diuersum ius statuendum re-
spectu iurisdictionis, & sicut conclusimus supra *in
casu centesimo vigesimo quinto*, clericos etiam in reali-
bus conueniendos esse coram Episcopo, ita etiam in
istis feudalibus oppignorationis feudalium statuen-
dum sit.

Et quod vasallus † agens contra dominum feudi 10
actione oppignoratitia, debeat coram iudice ordina-
rio litem tractare, non autem coram paribus curiæ,
firmarunt Innucent. *in c. ceterum, numer. 4. de iudic.* &
ibi Bellamera *numer. 15.* Alex. *in consilio 79. num. 1. vo-
lu. 1.* sic etiam esset si ageretur ratione commodati &
depositi.

Addi potest altera ratio, quia quando † dominus 11
oppignorauit proprietatem feudi, non tanquam feu-
dum, nec tanquam directus dominus feudi, sed tan-
quam quilibet extraneus oppignorasse dicitur, quia
numquam concessio præsumitur in feudum, ex latissi-
mè scriptis per Camerarium *in c. imperialem, de pro-
hib. feud. alien. per Federic.* tanto minus oppignoratio
præsumitur in feudum.

Et licet quilibet actus atque contractus † intelli- 12
gatur secundum subiectam materiam. *l. si vno, ff. locati,
l. damni infecti quidam, in princip. ff. de damn. infect. l. fin.
Cod. de non numerata pecunia.* Et cum quilibet ex con-
trahentibus habeat qualitatem feudalem, ideo con-
tractus † à qualitate contrahentium debet declara- 13
tionem accipere, *l. sed etsi susceperit, § 1. & § 2. ff. de iud.
l. plenum. § equitij,* & *ibi* Bartol. & Doctores, *ff. de vsu
& habitat. l. pater Seuerinam. § conditionem, ff. de condit.
& demonstrat.* Ias. *in leg. liber homo, in secunda, in prin-
cip. ff. de verborum obligationibus,* & *in authent. vnde si
parens, nu. 11. Cod. de inofficios. testament.* Cephal. *in con-
silio 23. num. 28.*

Tamen denominatio contractus † non facit præ- 14
sumi esse talem, nisi substantialiter concurrant requi-
sita, & substantialia ipsius contractus, ideo si contra-
ctus venditionis appelletur donatio, non erit dona-
tio, sed venditio, sic ecõtra, *dict. l. si vno, ff. locati.* & tra-
dunt Baldus & cæteri relati per Afflictum *in decisione
octuagesima.* Et in terminis, quod contractus † feuda-
lis non iudicetur feudalis, quando substantia contra-
ctus aliud demonstrat, tradit Bald. *in l. liberti liberta-* 15
que, n. 36. C. de oper. liber. & dicit Andreas primus Feu-
dista *in c. 1. § nec alia iustior, num. 38. quæ sit prima causa
benefic. amit.* quando aliud non constat, quod verè
voluerit dominus concedere in feudum, tunc neque
verba, neque præsumptiones aliquid operantur, &
sunt tanquã verba superflua, vt; *arma virumque cano.*
& ideo castrum, † quando non apparet, sub qua na- 16
tura fuerit concessum, præsumitur in allodium, Ho-
stiens. & Io. Andr. *in c. nimis, de iureiurand.* Io. Andr. *in
c. fina. in verb. respondere, de iud.* Et de ciuitate, vt ea po-
tius † præsumitur in allodium, quàm iure feudi, vt 17
ideo veniat fœminæ, Alex. *in consilio 87. numero 8. vo-*

lum.6.& Bald.in c.significauit de rescript. qui loquitur
de comitatu, Innoc. in c.verũ, de foro compet.col.1.vers.
fiu autem Barauta prædicta. quem sequitur Iacob. in in-
uestitura in ver. de castro, col.3. Et ratio est, quia cũ feu-
dum comprehendat fidelitatem, cap.1. §. sed & ret, per
18 quos fiat inuestit. & fidelitas † est quædã seruitus, gloss.
in l.si cuius, §.si vsusfructus, in ver. oportet, ff. de vsufruct.
Afflict. in c.1.§. inter filiã, n.3. si de feud. fuer. controuers.
inter dom. & agnat. & in c.1.n.281. ex quib. caus. feud. a-
mitt. quæ seruitus non præsumitur nisi probetur, cum
ex sui origine quælibet res pręsumatur libera, l. altius,
C. de seruit. & aqua. Alex. in cons.15. in princ. vol.3. Al-
ciat. in reg.2. præsumpt.3. in princ. Ideò quãtò minus po-
19 test præsumi, quod oppignoratio † proprietatis feudi
fuerit in feudum. Nec ipsa qualitas cõtrahentium po-
test inducere hanc præsumptionem, quia & vnius ac
eiusdem rei potest vna pars concedi in feudum, altera
in allodium, vnde castrum præsumitur liberum, & cõ-
cessum potius in allodium, quàm feudum, etiãsi vici-
20 ni † possiderent reliqua bona in feudum, Bal. in c.1.§.
è contraria, de inuest. de re alien. fact. Rol. in cons.82.n.4.
vol.2. & propterea cõcludo, oppignoratione proprie-
tatis nunquam intelligi in feudum, atque esse contra-
ctum feudalem, sed in allodium, & tanquam à priuato
factam, quia etiam Princeps in dubio censetur contra-
here vt priuatus, Menoc. cons.403.n.6. & seq. Curt. iun.
in cons.1.n.9. & cons.142.nu.7. Dec. in cons.25.n.28. vol.1.

CASVS CXCII.

Causas feudales esse tractandas coram Episcopo, vbi agitur de validitate iuramenti fidelitatis, etiam contra heredes.

SVMMARIA.

1 Iuramentum addit forum foro.
2 Fidelitas est substantia feudi.
3 Feudum præsumitur ex iuramento fidelitatis præstito.
4 Præsertim si concurrat præstatio homagij.
5 Causa iuramenti quando sit tractanda coram episcopo.
6 Heredes tenentur ad obseruantiam iuramenti per defunctum.
7 Heredes ex iuramento defuncti non obligantur spiritualiter.
8 Heredes contrauenientes contractui iurato per defunctum priuandi sunt commodo illius contractus.
9 Heredes iurantis non possunt compensare, & tenentur præcisè ad factum.
10 Heredes iurantis possunt cogi corã iudice ecclesiastico ad obseruantiam iuramenti per defunctũ præstiti.
11 Causa nullitatis vel inualiditatis iuramenti est remittenda ad ecclesiasticum.

1 IVramentum † addit forum foro, c.fi. & ibi Io. Andr.
Gemian. Archidiac. Ancaran. Franc. & cæteri de iure-
iur. lib.6. Fely. in c.cum sit generale, n.6. vsque ad num.
11. de foro competent. & latè scripsi supra in 2. parte, c.12.
& post ea scripta editus est tractatus Seraphini de pri-
uilegijs iuramenti, qui de hoc etiam scribit in priuile-
2 gia sexagesima septimo. Sed quia substantia feudi est i-
psa fidelitas, † Andr. in c.1. ex quib. causis feud. amitt. &
in c.1.§. similiter. de capit. qui cur. vendid. Affli. decisione
320. numero quarta, quæ promitti solet cum iuramen-
3 to, propterea ex iuramento fidelitatis arguimus esse
feudum, † Curt. iun. in tractat. de feud. parte 1. quæst.6.
princip. Abb. in consilio 82. num.6. parte 1. Ruyn. in con-
silio 42. numer.1. volumin.1. Ias. in prælud. feud. nume.28.
cum alijs per Menoch. lib.3. præsumpt.91.n.46. quod est
verius quando cum iuramento fidelitatis concurrit
præstatio homagij, † quia aliquando idem iuramen- 4
tum fidelitatis præstatur à subditis ratione iurisdictio-
nis, vt latè scribit Rola. in consilio 50. numero 53. & plur.
seq. vol.3. Ideo videamus per duos articulos, an cau-
sæ iuramenti fidelitatis, quod præstatur pro feudo, vel
iurisdictione, debeant tractari coram iudice feudi, vel
coram Episcopo, & quid si agatur contra heredes
promittentis.

Primus articulus est, quando tractatur de validita-
te vel inualiditate iuramenti, † vt quia agendum est, 5
an per metum fuerit interpositum, tunc causæ iura-
menti fidelitatis, feudi, vel iurisdictionis, coram Epi-
scopo agendæ sunt, Calderin. in consil.2. titulo de iudic.
Felyn. in c.cæterum, n.3. de iudic. Socin. in c. ex transmis-
sa, n.33. de foro compet. Curt. in tract. de feud. part.7.n.11.
Felyn. in c.cum contingat, n.7. de iureiur. & ibi Immola,
Abb. in c.cum venissent, col.4. de institut. Affl. decis.263.
n.3. vers. sed ego dicebam.

Secundus articulus est: licet hæredes, † qui regulari- 6
ter tenentur ad obseruantiam iuramenti siue simplici-
ter per defunctum præstiti, siue super contractu inter-
positi, Bartol. in l.cum quis, §. codicillis, n.10. de legat.2.
Bal. in l.fi.n.16. C. de pact. & in auth. sacramenta pub. n.
17. C. si aduers. vend. & in l.si quando, §.1.n.2. C. de inoffic.
testam. & in l.generaliter, in prin. n.2. C. de reb. credit. &
in c.1.n.4. de iureiur. Affl. decis.381.n.8. Gabriel. in com-
mun. conclus. titulo de iureiur. conclus.6.n.3. Non obli-
gentur † spiritualiter, quia ipsi non iurarũt, & ideo non 7
egent absolutione iuramenti, sed obligentur tantum
temporaliter, & quoad obseruantiam & eorum execu-
tionem, quæ temporalia respiciunt, Bald. in d.auth. sa-
cramenta puberum, n.17. & in l.emptione n.1. & ibi Saly.
C. plus valere quod agitur. Fel. in c.cum sit generale, n.9.
vers. amplia etiam si defunctus iurasset, de foro compet.
Abb. in c.veritatis, n.3. de iureiur. Guido Pap. decis.414.

Tamen quia hæredes † venientes contra iuramentũ 8
defuncti, atque contrauenientes contractui iurato per
defunctum priuandi sunt omni cõmoditate atque vti-
litate acquisita ex illo contractu, Bal. in l.si quis maior,
in princi. & ibi Curt. iun. n.14. C. de transact. Abb. in d.c.
veritatis, n.3. vers. filius. Gabriel. in tit. de transact. conc.
1.n.25. Bauerius in tract. de virtute iuramẽti. n.62. Paul.
de Castro in cons.13. visis & consideratis, n.3. vol.2. adeo
præcisa est iuramẽti virtus, atque effectus in hæredibus
† ipsius iurantis, vt neque possint compensare, neque 9
absoluendi sunt à facto, præstãdo interesse cũ præcisè
facere, & obseruare debeant, vt Seraph. in d.tract. pri-
uileg.74.n.141. & propterea etiam coram iudice eccle-
siastico conueniendus esse heredes, decisum est in Ca-
pella Tholosana decis.415. & Abbas, qui etiam cũ alijs
plurimis sentit contrarium in c. cum sit generale, n.22.
vers. quid autem, de foro compet. tandẽ dicit, si creditor
vult agere † corã iudice ecclesiastico, implorando eius 10
officium, vt compellat hæredes defuncti ad satisfaciẽ-
dum, & exonerandam animam defuncti, potest, & pro-
bat Gabriel. in tit. de iureiur. in d. conclus.6. in fine. Ego
autem, qui probaui iurisiurandi causas esse mixti fori,
credo semper super ipso posse corã vtroq; agi, pręter-
quã si tractaretur de validitate vel inualiditate ipsius:
si igitur contra hęredes pręueniretur iudex secularis
super pœna contrauentionis iuramenti vel contra-
ctus iurati, eo ipso quod opponitur de nullitate † &
inua-

inualiditate, &articulus hic iuris indicandus est,ad E-
piscopum causa remittenda est;est enim iuris spiritua-
lis articulus , sicut diximus de causis matrimonij , *in 2. parte cap. 11.* super quibus iudex laicus nullam habet
iurisdictionem.

CASVS CXCIII.

Castra & ciuitates subiectæ Episcopatui an possint habere statuta & consuetudines particulares; vel debeant regi secundum leges ciuitatis dominantis.

SVMMARIA.

1 *Statutum ciuitatis metropolis quando non attendatur in loco subdito.*
2 *Leges particulares ciuitatis dominantis non attenduntur in locis subditis.*
3 *Et quando fallit.*
4 *Statuta & leges regni non sunt seruanda in locis exemptis.*
5 *Feuda concessa ecclesiæ non dicuntur exempta, sed subdita ratione iurisdictionis & fidelitatis.*
6 *Ecclesiæ inferiores debent regi secundum ius & consuetudines ecclesiæ superioris.*
7 *Castra & ciuitates infeudatæ ecclesiis non possunt habere statuta, nisi confirmentur à superiore domino directo.*
8 *Ciuitates subditæ non possunt condere leges pertinentes ad decisionem causarum sine Principis auctoritate.*
9 *Nec possunt statuta condere circa modum succedendi.*
10 *Statuta condere dependet à suprema potestate.*
11 *Princeps concedendo feuda non præsumitur à se abdicasse potestatem legis condendæ.*
12 *Alienatio rerum ecclesiæ requirit consensum Episcopi illius loci, vbi res sita sunt.*
13 *Vniuersitates possunt condere statuta super administratione rerum suarum.*

1 STatutum † ciuitatis metropolis non attenditur in
loco subdito ,quando ille locus inferior habet sta-
tuta particularia , vel proprias consuetudines , quibus
regatur, Castrẽs. *in consi. 129. n. 1. & seq. vol. 1.* Nęuizan.
in consi. 58. n. 6. Crauetta *in consi. 643.* è contrariu verò
quando loca subdita non habent statuta , vel consue-
tudines proprias , tunc attendenda esse statuta ciuita-
tis superioris dominantis, dixere gloss. *in l. ex ea. & ibi*
Bart. & Doct. *ff. de postul.* Bart. *in l. 2. n. 41. C. quæ sit lon-
ga consue.* Bald. *in l. 2. in princip. ff. de orig. iur.* Anton. de
Butr. *in c. 1. n. 63. de consuetud.* Socin. *in consil. 7. & consi.
81. n. 3. vol. 1. & con. 271. vol. 2.* Dec. *in con. 389. n. 7.* Paris.
in con. 25. n. 42. vol. 4. Roman. *in consi. 61. n. 2. & seq. & in
consil. 123. n. 1. in fine.* Rolãd. *de lucro dotis, quæst. 85. n. 3.*
Menoch. *de arbitrar. lib. 1. qu. 99. n. 24.* Sed quando lo-
2 cus subditus haberet statutum particulare , † quod in
casibus non decisis per statuta propria attendatur ius
commune Romanorum , quia tunc non aliter, in eo
loco obseruandæ essent leges particulares ciuitatis
dominantis, ita consuluit Socin. de ciuitate Pisana ce-
dente statuto in aliquo casu particulari , vt tunc sit at-
tendendum ius commune Romanorum , non autem
statuta ciuitatis Florentiæ , quæ dicitur superior , &
domina ciuitatis Pisarum, Socin. *in consilio 271. volumi-
ne secundo.* Dec. *in consilio 429.* & sic esse casum deci-
sum, atque communem opinionem attestatur Ioseph.
Ludouicus *in suis communibus conclusionibus, cõclusione
55.* Lancell. Galiaul. *ad consuetudines Alexandriæ præ-
fatione 8. numero octauo, vers. rursus.* Sed in hoc particu-
lari statutorum Pisanorum dicit Dec. *in dicto consilio
429. numer. sexto in fine.* quod dicta opinio secus fuit
practicata Florentiæ , & satis rationabiliter , siquidem
in libro quinto statutorum Florent. capit. 1. specialiter dis-
positum † est, quod loca subdita si non habent in ali- 3
quo casu statuta particularia , regantur statutis ciuita-
tis Florentiæ , & ita obseruandum est in ciuitate Flo-
rentiæ, quia iudex debet iudicare secundum suas leges
proprias , etiam si per appellationem causæ deuolue-
rentur ad Rotam Florentiæ.

Idem iuris debet esse, quando ciuitas , siue loca sub-
dita sunt infeudata ecclesiæ, quia etsi statuta † & leges 4
regni non sunt seruandæ in locis exemptis , Io. Andr.
Ancaran. Geminian. & Franch. *in c. 2. de constit. libro
sexto.* Io. Calderi. *in disputatione incipiente; quæritur an
subditus.* Ang. *in disputatione incipiẽte; Bononiensis.* An-
caran. *in c. postulasti, quæstio. 4. de foro competent.* Ias. *in l.
final. nu. 5. ff. de iurisdict. omn. iudi. & ibi* Dec. *n. 2.* Mar-
sil. *nu. 10.* Zasius *nu. 7.* Couar. *in lib. pract. qu. cap. 37. nu.
7.* tamen ista loca per infeudationem † factam ecclesiæ 5
non dicuntur exempta , sed subdita ratione fidelitatis
& iurisdictionis in feudalibus, sic approbante summo
Pontifice, vt scripsi supra *in casu decimo sexto.* Ergo in
dictis locis seruandæ sunt leges, constitutiones & con-
suetudines illius locis superioris, ad quem loca transla-
ta in vtile dominium ecclesiæ pertinent, iuxta traditæ
per Curtium iuniorem *in consi. 110. nu. 12.* & Calcan. *in
consil. 4.* Idem sentit Ales. *in consi. 151. n. 5. vol. 1.* Ruyn. *in
consi. 219. n. 7. vol. 1.* Socin. iun. *in consi. 80. n. 9. vol. 1.* Co-
uar. *in lib. pract. q. c. 37. n. 7.* & pro confirmatione huius
articuli inducitur , quod etiam ecclesiæ † inferiores 6
debent regi secundum consuetudines , & ius ecclesiæ
superioris, *c. cum olim, de consuetud. & c. de his, distinct. 12.*
Paris. *in consi. 25. n. 43. col. 4.* Roland. *in tractatu de lucro
dotis, quæst. 5. nu. 1.*

Secundus articulus est : Castra † & ciuitates infeu- 7
datæ ecclesiasticis non possunt habere statuta & con-
suetudines particulares , nisi fuerint confirmatæ à su-
periore directo domino ipsius feudi & iurisdictionis,
Bald. *in leg. 1. nume. 1. Cod. quæ sit longa consuetu. & in c.
translato, & ibi* Fely. *numero sexto de constitutionib.* Bar-
batia *in c. final. & ibi* Rochus de Curte *nume. 338. de cõ-
suetudine.* Roma. *in consilio sexagesimo primo.* Decius *in
consilio 17.* Et quod in concernentibus † decisiones 8
causarum non possint statuta condere sine Principis
auctoritate, Alex. & alij *in l. 1. ff. de iurisdict. om. iud. vbi*
Purpurat. & Cagnol. Idem Cagnol. *in l. imperium. nu.
194. ff. de iurisdict. omn. iud.* Viuius *in ver. statuta conde-
re.* Cephal. *in consilio 38. num. 15. & consilio 571. num. 74.
& sequent.* Item quod in modo † succedendi non pos- 9
sint statuta condere sine Principis auctoritate, Bald.
in cons. 380. ver. item super eo, vol. 4. Corn. *in cons. 171. in
fine, vo. 4.* Et ratio potest assignari, quia statuta conde-
re † & consuetudines dependet à suprema iurisdictio- 10
ne, vt tradit Baldus in rubrica, Innoc. *in capit. cum ac-
cessissent.* Anton. de Butr. *in c. cum omnes colum. penul-
tim. de constitu.* Ang. & Alex. *in lege prima ff. si quisam,
dic. non obtemper.* Abbas & Decius , qui attestatur esse
communem opinionem *in c. quæ in ecclesiarum. de con-
stitut.* vbi Berous & Marc. Mantua sequuntur. Sed
Princeps † concedendo feuda nunquam præsumitur 11
à se abdicare supremam illam iurisdictionem , quæ
consistit in legibus condendis , vt latè scripsi supra *in*

*libro primo cap.*10. Quare ſine auctoritate & confirmatione Principis infeudantis, eccleſiaſtici feudatarij leges condere non poſſunt particulares in locis infeudatis, quia directi domini feudi recognoſcendi ſunt, penes quos reſidet iſta ſuprema iuriſdictio. Sic in ſi-
12 mili dicimus, in alienationibus † rerum eccleſiæ requiri auctoritatem Epiſcopi illius diœceſis, nõ in qua res alienanda ſita eſt, ſed cui illud beneficium, ad quod res alienãda ſpectat, ſubiectum eſt, gloſſ. *in c.huiuſmodi*, §. *quod ſi neceſſitas, in ver. dnos*, 10. *qu.* 2. Inn. *in c. paſtoralis, c.*2. *& ibi* Io. Andr. Anton. de Butr. & Abb. *de priuileg.* Bal. *in auth. hoc ius porrectum, col.*3. C. *de ſacroſ. eccleſ. & in l.*1. *col.*1. *verſ. ſecundo quæro*, C. *de cõtrah. empt.* Calderin. *in conſ.*10. *in tit. de rebus eccleſ. non alien.* Collect. *in c. nulli, col.*2. *verſ. ſed cuius Epiſcopi, de reb. eccleſ. non alienand.* Card. Alex. *in c. ſine exceptione*, 12. *q.*2. Paul. Eleaz. *in clem.*1. *& ibi* Immola, *de reb. eccleſ. no alienand.*

Declaratur hic articulus, vt non procedat † ſuper adminiſtratione rerum ſuorum, in quibus poſſunt huiuſmodi caſtra, ciuitates, ſiue eorum cõmunitates, ſtatuta condere, etiam ſine Principis infeudantis auctoritate, Bar. *in l. omnes populi, q.*1. *& in l. vectigalia, ff. de publicanis.* Bald. *in dicto conſilio* 314. *in* 1. *dubio, vol.*1. Caccheran. *in deciſ.*17. *n.*1. & de magis communi opinione teſtatur Alciat. *in c. quod ſedet, n.*89. *de offi. ordin.*

CASVS CXCIIII.

Clericum feudatarium non reuelantem delictum contra perſonam domini, quod ſibi patefactum eſt in confeſſione, non eſſe feudo priuandum.

SVMMARIA.

1 *Vaſallus ſciens periculum domini, non reuelans, amittit feudum.*
2 *Vaſallus non faciens certiorem dominum de delicto dicitur ingratus.*
3 *Clericus vaſallus ſciens delictum in dominum committendum, in confeßione non tenetur reuelare.*
4 *Vaſallus qui non potuit certiorare dominum, non incurrit pœnam.*
5 *Scientia delicti in confeßione habita non debet reuelari.*
6 *Confeßio quare non poßit reuelari etiam de mandato Papæ.*
7 *Papa quando non poßit diſpenſare ſuper iure diuino.*
8 *Confeßionis eſſentia eſt celatio.*
9 *Confeſſionis ſigillum quare dicatur de iure naturali diuino.*
10 *Confeſſori reuelanti confeßionem non eſt credendum.*
11 *Confeſſor an poßit reuocare confeßionem de conſenſu pœnitentis.*
12 *Feudatarij eccleſiaſtici non amittunt feuda ob cauſas, ex quibus cæteri feudatarij amittunt.*

1 VAſallus † ſciens periculum imminere domino, ſiue circa perſonam, ſiue circa grauem iacturam bonorum, ſi dominum quam primum potuit non fecit certiorem, vt euitaret periculum, delicto ſequuto, ſtatim feudo priuatur, *c.*1. §. *præterea. & ibi* Doctor. *qua ſit prima cauſa benefic. amitt.* Andr. *in c.*1. §. *ſi voluer. & ibi* Afflict. *numero trigeſimo ſexto, de cap. qui cur. vendid.* Bart. & Marſil. *in lege, vtrum, ff. ad legem Pompeiam de parricid.* Afflict. *in deciſió.* 265. Gigas *in tractatu de crimine læſæ maieſtatis, ſub rub. de variis quæſtionibus, quæſtion.*2. Menoch. *de arbitrar. caſu* 355. *num. decimo nono.* Et quia ratio iſtius concluſionis eſt propter ingrati-
tudinem, † in quam incidit vaſallus, ſi de delicto præ- 2
dicto dominum certiorem non reddit, quæ ingratitudo cadit etiam in clericum, quia ſi ingratus eſt eccleſiæ ſuæ perdit beneficium, quod habuit ab ea, Afflict. *in c.*1. *item ſi quis feudum, numero centeſimo quarto, & ſequent. cauſa* 62. *quibus modis feud. amitt.* Sonsbecc. *in tractatu de feud. parte* 12. *nu. tertio.* Petr. de Bellapertic. *in tractat. de feud. titulo* 9. *numer.*6. Afflict. *in deciſ.* 265. *n.*48. Ideo videtur quod clericus feudatarius quomodolibet ſciuerit delictum, debeat de eo certiorem reddere dominum, ſicut tenentur quilibet vaſalli.

Contrarium eſt ſtatuendum, quando clerici † ſa- 3
cerdotes illud delictum ſciuerint in confeſſione, quia non reuelando domino feudum amittere non debẽt: ita in ſpecie firmat Marſi. *in d. l. vtrum, n.*5. *ff. ad l. Pomp. de parricid.* quem refert, & ſequitur Schradet. *in tractatu de feud. parte nona. cap.*4. *n.*46. Et ratio vrgentiſſima poteſt aſſignari, quia prædictorum opinio
procedit, quando vaſallus potuit certiorare, † & non 4
fecit; ſecus ſi non potuit, tunc enim non eſſe puniendum, poſt alios Doctores, quos allegat, probat Clarus *in* §. *feudum, quæſtione quinquageſima ſeptima, verſicul. hac tamen.* vbi atteſtatur eſſe communem opinionem,
quod autem ſcientia † delicti in alterum committen- 5
di nullo modo debeat reuelari, quæ per confeſſionem habita fuerit, probatur per *c. ſi ſacerdos, de offic. ordina. & c. placuit, de pænitent. diſtinctione ſex. c. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remißionib.* & ſcribunt Theologi *in* 4. *lib. ſententiarum, diſtinct.*21. Et quod nõ poſ-
ſit reuelari † etiam de mandato Papæ, eſt ratio, quia 6
ſacerdos in actu cõfeſſionis eſt ſpecialis vicarius Dei quoad peccata ſibi confeſſa; ergo eſt maior Papa in illo actu, qui eſt generalis Vicarius Dei, nam ſpecialis maior eſt generali, *c. ſtuduiſti, de offi. deleg.* hæc eſt ratio Abbatis *in c. dilectus, de exceſſib. Prælatorum.* Aliam rationem dat Riccardus *in quarto libro ſententiarum, diſtinctione vigeſima prima*, Papam nõ poſſe præcipere ſacerdoti, vt reuelet confeſſionem, quia confeſſio eſt
de † iure naturali, diuino, & eccleſiæ, ſuper quo Papa 7
non poteſt præcipere, quod ego credo verum, quia ex tali præcepto ſatis turbaretur ſtatus vniuerſalis eccleſiæ. Addi poteſt alia ratio deſumpta ex Theologis *in dicta diſtinctione vigeſima prima.* quia ſigillum & celatio peccati confeſſi eſt de eſſentia ſacramenti confeſ-
ſionis, † quia de ratione ſacramenti eſt, quod ſit ſi- 8
gnum efficax, eſt enim ſacramentum ſenſibile efficiens quod figurat, ſed ſacramentum iſtud ſignificat, & figurat, quod Deus audit peccatum, & quod conſtituitur locus ſecretus, in quo debet mori peccatum, & extingui; ergo cum ſignificatio ſacramenti confeſſionis ſit ſignificatio occultæ delationis, & peccati, & fori, ideo ad rationem eius pertinet, vt nullo modo reueletur, vnde qui reuelat, facit irritum ſacramentum, auferendo ab eo naturam ſuæ ſignificationis & figurationis. Et ſubdit Scotus *in* 4. *lib. ſentent. diſtinct.*
21. *quæſtion.*2. quod ſigillum confeſſionis † dicitur de 9
iure naturali diuino ratione fidelitatis, charitatis, veritatis promiſſæ tacitæ, & vtilitatis, quo ſigillo multi confitentur, qui non facerent. Propterea concludit, quod confeſſio ſacramentalis non poteſt reuelari, nedum peccatore viuente, ſed nec ipſo mortuo. Imo ſi confeſſor reuelaret, delictum ſibi confeſſum, vt perpetrandum contra dominũ, ſibi non eſſet credendũ,

quia

Digitized by Google

10 quia † illa confessio fuit facta Deo, & non homini, & ille confessor reuelaret vt homo, ideò sibi non esset credendum, Io. de Anan. *in d. c. si sacerdos, n. 6. de offi. ordinar.* & ibi Bald. *nu. 7.* & fortè potuit ille pœnitens in confessione non verum dicere, sed tentando confessorem, vt aliquod iudicium daret domino feodi suo inimico, prout similes causas considerauit Abb. *in d. c. si sacerdos. n. 1. & seq.*

11 Declaratur hic articulus, vt non procedat, si ipse cōfessor, † persuadēdo pœnitenti grauitatem peccati, atque retrahendo illum ab hoc malo committendo, tādem obtineret à pœnitente, vt de eius consensu confessio reuelaretur, quia licèt secundùm Theologos sit indecisa ac dubia quæstio, tamen secundùm Canonistas est resoluta, quod hoc casu ipsa confessio possit reuelari, etiam in iudicio, etiam vti testis iuratus, *c. nemo. de simania. vbi* Io Andr. *n. 3.* Io. de Anan. *n. 2. c. significasti, de adulter. vbi* Abb. *nu. 5.* Io. Andr. *num. 1.* Anton. de Butr. *n. 3.* Hostien. *n. 26.* Immola *in c. consanguinei, nu. 5. de sent. & re iudic.* Aret. *in c. testimonium. prope finem, de testib.* Lapus *allegation. 94. incip. quidam presbyter, in pr. vers. in contrarium.* & secundùm hanc opinionem fuisse iudicatum, attestatur Felyn. *in c. cum Matthaeus, n. 1. de siman.* & hanc opinionem communiter seruari in practica, post multos alios, quos allegat, testatur Triuisanus *in decis. 3. lib. 1.* Ego autem credo hanc opinionem Canonistarum procedere, dummodo confessor non obtineat licentiam reuelandi pœnitentiam pœnitentis, quia hoc etiam casu non tenetur reuelare, cū pœnitentia sit pars confessionis, & obstant omnes supradictæ rationes.

12 Ad resolutionem huius casus, & similium, in quibus † feudatarij amittunt feuda ob aliquas causas, & quod non habeant locum in ecclesiasticis feudatariis, conferunt scripta à nobis supra *in casu 16.* vbi ostēdimus, in quibus casibus leges feudorum ligent ecclesiasticos feudatarios.

CASVS CXCV.

Papa, vel Imperator an possint restituere vasallum aduersus feloniam in præiudicium directi domini, ipso domino non consentiente.

SVMMARIA.

1 *Vasallus committens in maiestatem Principis ipso iure perdit bona.*
2 *Papa & Imperator an possint remittere feloniam vasalli in praeiudicium directi domini.*
3 *Rex an possit remittere feloniam vasalli in praeiudicium Baronis.*
4 *Feudum committi per feloniam est de iure positiuo.*
5 *Papa & Imperator cum quibus clausulis faciant aliis praeiudicium.*
6 *Princeps potest ciuitatem & homines sibi in nullo seruitio obligatos aliis in feudum concedere.*
7 *Princeps potest remittere poenam alteri quaesitam.*
8 *Plenitudo potestatis praesumitur in actu, qui aliter subsistere non potest.*
9 *Praeiudicium tertio praesumitur factum, quando actus aliter subsistere non potest.*
10 *Pontifex & Imperator non possunt secundùm aliquos remittere vasallo feloniam in praeiudicium directi domini.*
11 *Petrus Antonius de Petra reprobatur.*
12 *Imperator potest de plenitudine potestatis aliquem suo iure priuare.*
13 C. finale 9. q. vltima, *loquitur de plenitudine potestatis cum causa.*
14 *Papa omnia potest de plenitudine potestatis.*
15 *Dominiū nostrum an possit à nobis auferri sine peccato.*
16 *Dominium an sit de iure gentium, vel diuino.*
17 *Princeps non dicitur posse, quod cum peccato potest.*
18 *Princeps vtendo plenitudine potestatis vltra debitum modum an peccet.*
19 *Papa quando vtitur plenitudine potestatis debet praemittere clauem discretionis.*
20 *Principes non posse de plenitudine potestatis aliis facere praeiudicium, qui teneant.*
21 *Princeps non potest in iure quaesito de iure gentium tertio praeiudicare.*
22 *Plenitudo potestatis quadruplex sit.*
23 *Papa solus habet plenitudinem potestatis, caeterorum Principum nullus.*
24 *Plenitudo potestatis est communicata Imperatori.*
25 *Imperator faciendo aliis praeiudicium de plenitudine potestatis quare non peccet.*
26 *Principes quomodolibet inferentes aliis praeiudicium tenentur ad interesse.*
27 *Principes auferentes rem alicui pro bono publico tenentur ad excambium.*
28 *Rex auferens feudum alterius propter publicam vtilitatem, illa cessante, debet restituere.*
29 *Et si non potest restituere, tenetur ad pretium.*
30 L. item si verberatum, ff. de rei vendi. *declaratur.*
31 *Damnum dicitur pati qui perdit voluntatem.*
32 *Rex auferens rem alterius tenetur ad iustum pretium.*
33 *Princeps auferendo rem alterius non peccat, quia tenetur ad interesse.*
34 *Plenitudo potestatis quomodo definitur.*
35 *Princeps non vtitur plenitudine potestatis, nisi alteri faciat praeiudicium.*
36 *Principes posse aliis facere praeiudicium de plenitudine potestatis qui Doctores probarunt.*
37 *Principes vtuntur plenitudine potestatis etiam sine causa.*
38 *Et possunt tollere ea, quae inducta sunt de iure naturali vel gentium.*
39 *Papa & Imperator cur possunt remittere feloniam vasalli in praeiudicium directi domini.*
40 *Regnum omne vel feudum recognoscitur à Papa & Imperatore.*
41 *Vasallus, vasalli mei an dicatur vasallus meus.*
42 *Reges & Principes inuestiti quando possunt alios habere feudatarios.*
43 *Papa & Imperator possunt agere contra subfeudatarios in actione concernente feudum.*
44 *Feudataria constituta procuratore in rem propriam, non impeditur directus dominus agere.*
45 *Cedēs actionē non censetur cedere in sui praeiudicium.*
46 *Poena & mulctae sunt fructus iurisdictionis, & ad quē spectent.*
47 *Feudum ob feloniam in Baronem non est applicandum Regi.*
48 *Papa & Imperator concedentes feuda quando dicantur sibi reseruasse supremam iurisdictionem.*
49 *Et quando possunt cognoscere causas appellationum subditorum infeudatorum.*
50 *Reseruatio superioritatis quid contineat.*
51 *Papa & Imperator possunt per iustitiam absoluere vasallum à felonia commissa in Baronem.*

52 *Papa & Imperator concedentes feuda, nihil reseruando, an possint super feudis disponere de plenitudine potestatis.*

CVm vasallus † committit in maiestatem Princi-
1 pis, ipso iure sunt eius bona confiscata, Azo in *summa. C. vnde vi.* Andr. *in c. 1. de vasallo decrepit. ætatis. & ibi* Afflict. *col. 5. versic. iuxta præmissa quæritur.* Ideò quæri potest, an summus Pontifex & Imperator, ratione illius vniuersalis dominij, quod habent in omnibus regnis & statibus, de quo scripsi supra *in parte*
2 *prima, capite octauo*, possint remittere † vasallo feloniam in præiudicium domini commissam, etiam ipso domino non consentiente: & quia illammet vniuersalem iurisdictionem, quam habet Imperator respectu totius *ad l. deprecatio, ad l. Rhod. de iactu.* habet Reges in eorum regnis, vt post alios concludit Decius *in consil. 41. colum. 2. in princip.* Bartol. *in leg. 1. num. 15. ff. de iurisdict. omn. iudi.* Bald. *in leg. 1. Cod. vnde legitim. & in consil. 251. sententia, colum. 1. volumin. 5.* Ideò eadem
3 quæstio procedit in Regibus, an possint † remittere feloniam vasalli in præiudicium sui Baronis, cui immediatè applicantur pœnæ delictorum, ad tradita per Bartol. *in l. fin. ff. solut. matrimon.* Tesaur. *decision. 250. in princip. & 266. num. 4.* Boss. *in tit. de pœnis. num. 25.* Roland. *in consil. 48. n. 25. vol. 2.* Brunus *in consil. 31. col. pen. & final.*

Et pro opinione affirmatiua faciunt multa. Pri-
4 mum, quia vt per feloniam sit commissum † ipso iure feudum, est de iure positiuo, sed in his, quæ sunt iuris
5 positiui, Pontifex † & Imperator possunt ad libitum disponere, ex regul. *l. Princeps, ff. de legib. c. propè, de concess. præbend. c. quæ in ecclesiarum, de const.* & omnia possunt contra, præter & extra ius, vt probant Albertus Brunus *in consilio primo.* & Camp. *inter consilia Bruni consil. 2.* præsertim si id fecerit ex certa scientia, & cum clausula, *non obstante.* Ex quibus constare dicitur, intentionem Principis fuisse alteri præiudicium facere, etiam in iure quæsito, glossa *in c. statutum, in verb. literarum, de rescript. lib. 6.* gloss. *in cap. 1. in verb. noscatur. de constitutionibus lib. 6.* Alex. *in l. 3. §. is pro quo, num. 7. ff. quod quisque iur.* vbi asserit hanc opinionem esse communem, & *in consil. 101. volumine primo.* sequitur Dec. *in consilio 269. numero 11. & sequent.* Ideò potest
6 † ciuitatem & homines sibi in nullo seruitio obligatos alicui in feudum concedere, Ias. *in §. item Seruiana, num. 106. & sequent. Instit. de actionibus, & in l. si non fortem. §. libertus, ff. de condiction. indebit.* Crauetta *in consilio 54.* Alex. *consil. 25. volumine quinto.* Barbatia *in consilio vndecimo, illud afferam, colum. 2. volum. 2.*
7 Ergo † debet posse remittere pœnam alteri quæsitam, vt tenet Abb. *in cap. specialis, num. 6. de offic. deleg.* quia potest auferre rem vni, & dare alteri, Angel. *in l. 3. §. si is pro quo, in princ. ff. quod quisque iur.* vbi allegat Cyn. *in l. bene à Zenon. C. de quadr. præscript.* Idem Angel. *in l. item si verberatum, §. 1. num. 1. ff. de rei vend.* vbi ait, mentiri negantes Cæsarem de plenitudine potestatis, etiam sine causa, dominium nobis auferre posse. Quod multò fortiùs procedit, quando Pontifex & Imperator remittunt feloniam vasalli in præiudicium directi domini: omnes enim directi domini feudorum sunt feudatarij Pontificia vel Cæsaria, vt probaui *in dicto capite octauo primæ partis.* Et quãdo actus facti à Principe aliter subsistere non possunt, nisi
8 de plenitudine † potestatis, illa potestas subintelligitur, atque præsumitur, quod eadem voluerit vti, Castrens. *l. ex imperfecto, C. de testament.* Socin. iun. *in consilio 134. numero 27. volumine tertio.* Crauet. *in consil. 75. num. 3.* Menoch. *in consil. 2. numero 38. volum. 1. & consil. 250. num. 66. volumine 3. & in tractatu de præsumptionibus lib. 2. præsumption. 9. num. 23. & lib. 6. præsumption. 4. num. 4.* Alba *in consil. 555. num. 33.* Dec. *in dict. l. ex imperfecto.* Petrus Duen. *in regula 33. in vltima fallentia.* Riminald. iun. *in cons. 339. num. 17. volum. 3.* Itaque quoties negotium aliter haberi non potest, præsumitur tertio præiudicium † illatum, Dec. *in consil.* 9
113. viso tenore, num. 7. vers. non obstat ergo. & in consil. 186. num. 4. vers. nec obstat. vbi dicit hoc procedere non solùm in priuilegiis, sed etiam in contractibus, Alba *in cons. 155. n. 9. & n. 11.* quia princeps supremus aliquid faciendo videtur in necessariam consequentiam submouere omne obstaculum, *l. quidam consulebat. in fin. ff. de re iudic.* Iason *in l. Barbarius, n. 10. ff. de offi. prætor.* Alba *in consil. 553. num. 10.*

In contrarium, quod imò summus Pontifex † & 10
Imperator non possunt feloniam vasalli remittere in præiudicium domini, in specie affirmarunt Afflict. *in c. 1. n. 46. & plur. seq. de capitulis Corradi. & in c. 1. n. 26. & sequentibus, de vasallo decrep. ætatis.* Andreas *in c. 1. in princ. & ibi* Affl. *n. 1. in 6. notabil. hic finitur lex.* & nouissimè Schraderus *in 2. parte 9. partis principalis, sect. 14. n. 44. in 18. quæstione.*

Pro cuius opinionis confirmatione discurramus
quæso circa ea, quæ † per Petrum Antonium de Petra 11
allegata sunt *in tractatu de potestate Principis cap. 24. à n. 16. ad finem.* quibus vult probari veram opinionem esse, neque summum Pontificem, neque Imperatorem de plenitudine potestatis posse tertio præiudicium facere.

Et inprimis mouetur per *l. penult. & final. ff. de natalibus restituendis.* vbi natalia non restituũtur in præiudicium domini. Item per *c. finale, nona qu. final.* vbi Papa non nisi ex causa necessitatis potest priuare Prælatum suo monacho, aut clerico. Sed *responderi* potest, in dictis legibus Iurisconsultos loqui secundùm regulam, nec de plenitudine potestatis, de qua agimus. Vnde afferendo instantiam, adducitur in contrarium textus *in lege prima, C. quibus ex causis serui pro*
præm. liber. accip. vbi † Imperator potest aliquem ser- 12
uo suo priuare, qui textus intelligendus est de plenitudine potestatis, vt actus sustineatur contra regulam. Item text. *in dict. cap. final.* non bene inducitur ad hanc quæstionem. Quia idem Petra *in dict. cap. 24. numero primo*, inuehit contra Doctores malè distinguentes de plenitudine potestatis cum causa, & sine causa. Deinde *numero secundo* dicit, se velle tractare quæstionem circumscripta causa: ergo non debebat allegare
d. cap. finale. † quia ibi Papa Nicolaus loquitur de ple- 13
nitudine potestatis cum causa, dum dicitur: Per principalem beatorum Petri & Pauli potestatem habemus non solùm nos monachos, sed etiam clericos de quacunque diœcesi, cum necesse fuerit ad nos conuocare; ergo ipse Petra incidit in foueam, in quam proiecit Doctores, & quod Papa † possit de plenitudine 14
potestatis omnia facere, est textus *in clem. pastoralis, in fine, de re iudic.* & scribit Anton. de Butr. *in c. constitutus, col. 5. vers. item procedit de potestate, de religios. domib. & in c. quia plerique, col. penult. de immunit. eccles.* ad hoc vide Addentes ad Abbatem *in d. c. constitutus,* qui alios referunt.

Itẽ mouetur Petra, quia id, quod nostrũ est, si potest,
sine peccato † à nobis auferri non põt, *c. ab eo, de elect.* 15
lib. 6.

lib.6.l.id quod nostrũ, ff. de regul.iur. sed quodlibet do-
minium dicitur nostrum de iure gentium, vt ipse i-
dem Petra voluit *in d.tractat.de potestate Principis, in 3.
conclusione principali*, & dicit *in d.c.24.n.* 20. ergo non
potest auferre dictum dominiũ sine peccato, & quan-
do hæc ratio esset vera, multò fortiùs procederet, te-
16 nendo quod dominium † singulorum sit de iure diui-
no, prout nos firmauimus in prima parte huius operis,
in cap.1.
Quod autem Princeps non possit de plenitudine
potestatis auferre dominium, ex ea ratione, quia pec-
17 caret, sic probatur, quia Princeps non † dicitur pos-
se, quod cum peccato potest, *c.facias.22.quæst.2.* quem
textum ad hoc allegat Andr. *in c.1. colum. 2. de contro-
uers.inter dom.& vasal.* Capyc. *decis.* 166. *num.12.* licet
enim non ligetur iure coactiuo, tamen ligatur iure
directiuo, quod est ius naturale, & si faceret contra
ius naturale directiuum rationis peccaret, quod non
permittitur Principi, etiam de plenitudine potesta-
tis, vt probat Curt. *in consi.77.colum.29.in fin.* & Prin-
18 ceps † vtendo plenitudine potestatis, vltra debitum
peccaret mortaliter, Paul.de Castr. *in consi. 26. super
primo videtur dicendum*, aliàs est *consil.34.volum.2.* In-
nocentius etiam *in c.quanta, de iureiurand.* dicit, quod
19 quando Papa vtitur † plenitudine potestatis, debet
præmittere clauem discretionis, & Princeps rarissi-
mè illa vti debet, Bald. *in l.§. cum autem, Cod.de caduc.
tollend.& in l.2.C.de commun. rer. alien.* & quando v-
tuntur illa sine causa, dicuntur vti, non plenitudine
potestatis, sed tempestatis, Ioan.de Selua *in tractat.de
benefic.in 2.part.quæst.1.colum.6.& tribus sequentib.* Et
20 quod non liceat de plenitudine † potestatis præiudi-
cium facere in iure alterius, concludit Bartolus *in l.
final.colum.2.vers.eo modo, Cod.si contra ius, vel vtilita.
public.* vbi quod Deus non dedit Principibus iurisdi-
ctionem auferendi alienum indebitè, ibi sequitur
Fulgos. Dec. *in c.final. numero sexto, de constitut.* post
Bald. *in l.Gallus, §. & quid si tantum, colum.penul.ff.de
liber. & posthum.* Tiraquell. *in tractat. de constituto, in
7.limitatione, nume. quadragesimo septimo*, vbi conclu-
21 dunt, quod Princeps † non potest in iure quæsito de
iure gentium tertio præiudicare, Gabriel. *in suis com-
mun.conclu.titulo de iure quæsito non tollendo, conclus.1.
numero primo, vers.contrarium.& vers.tenendo, numero
sexto.* Hieronym.Gabriel. *in consil.193. num.13. vol.2.*
Rota *decis.10.lib.2.* Albert. Leonius *in consi.97.numero
nono, centuria 1.* Camill.Borrell. *in consil.sine controuers.
capite decimo quarto.* cum aliis multis similibus, quæ ad
hoc allegari possent, quibus pleni sunt libri, sed omnia
tendunt ad finem demonstrandi Principem non pos-
se vti plenitudine potestatis, in præiudicando alteri,
quia peccaret.
22 Sed responderi potest, quod plenitudo † potesta-
tis à Doctoribus dicitur esse multiplex, aliquando
enim intelligitur secundum significationem seu vir-
tutem sermonis, quæ cuilibet actui possibilis est,
& sanctissimo Christo Domino nostro conuenit;
Matthæi *cap.vltimo: Data est mihi omnis potestas in cæ-
lo, & in terra.* Interdum est ea, secundum quam ho-
mini licet exercere omnem suum actum volunta-
rium imperatum, & in quemlibet hominem, & rem
quamlibet exteriorem existentem in hominum po-
testate, siue ordinabilem ad vsum eorum. Item ea, se-
cundum quam quædam licent, in omnem actum, vt
dixi, sed non super quemlibet, nec in omnem rem
humanæ potestatis subiectam. Item ea secundum
quam liceat non omnem actum exercere, sed deter-
minatum in specie, sine modo, secundum omnem
volentia impetum, super quemlibet hominem, &
rem omnem humanæ subditam potestati. Item ea,
quæ supremæ iurisdictionis coactiuè, super omnes
mundi principatus, populos, communitates, colle-
gia, aut singulares personas, aut rursum in aliquem
horum, secundum omnem impetum voluntatis. I-
tem plenitudo potestatis super omnes mundi cleri-
cos, ipsos omnem ad ecclesiastica officia, ac benefi-
cia, instituendi, ponendi, priuandi, atque ecclesiastica
beneficia distribuendi. Item potest intelligi ea,
quæ Pontificibus conuenit, potestas ligandi, & ab-
soluendi homines à culpis, & pœnis, excommuni-
candi, interdicendi, & reconciliandi. Item potest
intelligi ea, qua manus licet imponere omnibus ad
ecclesiasticos ordines suscipiendos, & ecclesiastica sa-
cramenta conferenda, vel prohibenda. Item ea,
quæ sit interpretandarum scripturarum sensus, præ-
sertim in his, quæ sunt de necessitate salutis, & veros
à falsis, sacros ab in sacris diffinire, seu determina-
re, ritumque omnem ecclesiasticum ordinandi,
& ordinatorum obseruationes, vel sub anathemate
generaliter facere præceptum. Item plenitudo po-
testatis, quæ versatur circa curam animarum genera-
liter quo ad omnes mundi-populos, & prouincias,
Quæ à nobis adducuntur ad ostendendum, quod cum
hæc potestatis plenitudo circa multiplicis genera
versetur, atque contineatur, non posse † affirmari o- 23
mnes principes hanc habere potestatis plenitudinem
sed soli summo Pontifici conuenire, qui fuit succes-
sor illius summæ, atque supremæ potestatis, & iurisdi-
ctionis datæ Christo Domino nostro à suo patre æ-
terno, & tenendo hanc opinionem, responderi po-
test: Nos non posse dicere summum Pontificem præ-
iudicantem in iure alterius peccare, qui omnes iudi-
cat, & à nemine iudicatur, *c. cuncta per mundum, 9.
quæst.3.*
Sed loquendo secundum communem doctrinam,
quod hæc plenitudo † sit communicata etiam Impe- 24
ratori: Dicendum est, neque peccare † Imperato- 25
rem aliquod præiudicium inferentem in re alterius,
quia damnum passo, remedio legis succursum est, vt
agant contra Principem † inferentem ad interesse, 26
ad glossam *in c. 1. §. ad hæc, de pace iuram. firmand.* per
quam Bald. ibi, *colum.3.* concludit, quod si commune
Perusij de plenitudine potestatis aufert ab emptori-
bus fructus pro certo tempore ei venditos, vel loca-
tos, vtique illi possunt agere ad interesse contra com-
mune, & tradit Felyn. *in c.1.colum.1.de probationib.* &
quando aufert † rem vni, etiam prætextu capitulatio- 27
nis pacis, & dat alteri, tenetur prouidere de æquiua-
lenti ex cambio, *l. 2. vbi* Bald. *Cod.pro quibus caus.ser.
pro prem.libert.accip.* Innocent. *in c.nisi cum pridem, col.
2.vers.nos dicimus, de renuntiation.* Abb. *in d.c constitu-
tus, numero duodecimo, de religios. domi. post* Butr. *ibi,*
Bartol.& Doct. *in l. final.§. 1. ff. de pignor.action.& in
l.si venditor, §. constat. ff. commodat.* Alexand. *in con-
sil.151.volu.6.* Ias. *in l.Barbarius, numero trigesimo tertio,
ff.de offic.prætor.& in l.fin.numero nono, ff.de pact.* And.
*in c.1.§.similiter, de capit.qui cur.vend.& in c.1. ver.mo-
neta, quæ sint regal.& in proœmio constitut.regni.& v-
trobique* Afflict.& cæteri Feudistę: & procedunt, etiam
si princeps condendo legem auferret bona, vt fir-
mat Ias. *in d.l. Barbarius numero 33.* & quod Rex † au- 28
ferens feudum alicuius ex causa publicæ vtilitatis,

illa causa cessante, debeat restituere si potest, Felyn. in
c. quæ in ecclesiarum, n. 29. in princip. de constitut. & ibi I-
mol. Ias. in l. 1. n. 61. vers. quarto adde. ff. de officio eius, &
in consi. 92. illustrissimus, numero vndecimo, volum. 3. vbi
quod tenetur restituere si potest, Tiraquell. in tracta-
tu cessante causa, parte 1. numero vigesimo, qui omnes
allegat, Innocent. in c. quia plerique, num. 5. de immu-
nit. eccles. Socin. in consi. 164. visa bulla, numero decimo,
29 volum. 2. & si non potest † restituere, tenetur soluere
30 illius precium: nam text. in l. item † si verberatum, §. 1.
ff. de rei vendic. in vers. modico dato pretio. intelligitur
de iusto pretio, & ibi Cynus, & Iacob. de Aren. Item
Belluga in suo speculo Principum, §. damum, rubric. 46.
numero quarto, in prima. & ibi dicitur modicum respe-
ctiuè ad voluntatem domini, à quo inuito extorque-
tur, l. nec quasi, iuncta gloss. 1. ff. de rei vendic. Bal. in l. non
interest, ff. quod metus caus. quia consideratur interesse
voluntatis, l. final. de vsu & habit. quam ad hoc alle-
gat Andr. in l. imperialem, numero 4. de prohib. feudi a-
31 lienat. per Federic. nam qui me cogit, damnum † in-
fert, & damni loco habetur, quando perdo volunta-
tem, Bald. in l. 1. column. 5. in 2. lectur. de legat. 2. Et dicit
Andr. in c. 1. §. similiter numero vigesimo septimo, de ca-
pitaneo qui cur. vendid. & ibi Afflict. numer. 6. quod in
d. l. item si verberatum, contingit fuisse modicum da-
tum, sed de iure debebat dari integrum pretium. Item
Loffred. in dict. §. similiter, dicit illud modicum pre-
tium fuit datum ab actore reo, qui erat conuentus rei
vendicatione, qui sciens omnimodo se esse supera-
turum, cedendo liti, fuit conuentus recipere illam
modicam recompensationem, vt læderent actorem,
& sic respectu Regis remanebant iura integra ad con-
32 sequendum pretium. Et quod re ablata per † Regem
debeat dari iustum pretium, dicit Andr. in titul. quæ
sint regalia, num. 23. & num. 53. & in præludiis constitu-
tionum regni, num. 60. Lucas de Penn. in l. prædia num.
52. in fine, Cod. de location. præd. ciuil. Ias. in d. l. Barba-
rius, num. 36. Felyn. in d. c. quæ in ecclesiarum, numero vi-
gesimo octauo. Menoch. de arbitrariis quæstion. 48. nume-
ro decimo. Gabriel. de iure quæsito non tollend. conclus. 2.
num. 25.

Hæc à nobis adducuntur ad ostendendum cessa-
re rationem peccati (qua mouetur Petra in d. c. 24. &
multi Doctores ab illo allegati aduersus Principis
plenitudinem potestatis) in auferendo rem alterius,
33 aut illi damnum inferendo, quia Princeps † potest, vt
ostensum est, sed quia tenetur ad interesse, non dicitur
peccare ratione præiudicij illati de plenitudine pote-
statis, si peccaret, nisi restitueret pretium, & solue-
ret interesse.

Et nisi sic diceremus, opus esset negare simpliciter
hanc plenitudinem potestatis. Nam ita definitur,
34 † est plenitudo arbitrij nulli necessitati subiecta, ne-
que iuris publici regulis limitata, vt per Bald. in l. 2. C.
de seruit. & aqua. Curt. sen. in consil. 65. num. 18. Si igi-
35 tur Princeps agit † præter, vel contra leges, opus est
alteri facere præiudicium, quod potest sine peccato,
sed non soluendo pretium, vel interesse peccaret; er-
go hoc peccatum non respicit substantiam plenitudi-
nis potestatis, sed effectum ipsius, propterea hæc ratio
impedire non debet.

Ex hoc fundamento iacto, quod ista supremi Prin-
cipes possunt facere præiudicium in iure, & re alte-
rius, infertur decisio huius casus esse pro parte affir-
matiua. Hæc autem opinio firmatur † primo aucto-
36 ritatibus, deinde ratione, si quidem glossa Martini
in proœmio ff. in princip. in gloss. prima, expresse voluit
Principem esse dominum rerum singularum, tam
proprietatis, quàm possessionis, & propterea posse ar-
ripere vni, & dare alteri de absoluta potestate, & Ric-
card. de Malumbr. quos sequi videtur Guid. Pap. in
consil. 65. colum. 4. ver. & propterea gloss. & Doct. mo-
uent quæstionem. Bald. in l. bene à Zenone, n. 2. in fine, C.
de quadr. præscript. vbi concludit, quod Princeps licet
non sit dominus rerum singularium personarum, po-
test tamen de his disponere de potestate absoluta, vt
de propriis, & ita etiam conclusit in l. præcedenti, ad
quam se remisit Angel. in d. l. item si verberatum, §. 1. ff.
de rei vendic. dicit, mentiuntur, qui negant Cæsarem
de plenitudine † potestatis, etiam sine causa domi- 37
nium nobis auferre posse, sequitur Barbatia in consil.
64. colum. penult. volum. 4. Alexand. in consil. 216. num.
10. volum. 2. vbi probat Principem posse tollere ea
quæ inducta sunt de iure naturali, & gentium, cum
clausula, non obstante, etiam si agatur de graui præiudi-
cio, Ias. in l. rescripta. numero tertio, C. de precib. Impe-
rat. offerend. & Iotius in consi. 227. in 12. fundamento, vo-
lum. 2. Gratus in consilio nono, numero centesimo septua-
gesimo tertio, & seq. volum. 1. loquens in materia feuda-
li, Dec. in consilio centesimo nonagesimo primo, numero
tertio. Afflict. in d. cap. 1. §. similiter, num. 42. de capit. qui
cur. vendid. Marsil. in l. de vnoquoque, num. 17. & seq. ff.
de re iudic. Lucas de Penna in l. final. numero trigesimo
nono, C. de locat. præd. ciuil. lib. 12. vbi citat ad hoc glos-
sam in d. cap. constitutus, & Specul. Chassanæus in consi.
66. num. 59. vbi concludit, quod Princeps cum clau-
sula, de plenitudine potestatis, sine causa potest tollere
ea † quæ sunt inducta de iure naturali, vel gentium, 38
& attestatur hanc esse communem opinionem, Curt.
iunior in consil. 1. numero 16. Riminald. iun. in cons. 27.
numer. 28. & hanc esse communem opinionem atte-
statur etiam Bossius in titulo de Principe, numer. 190.
& Vasquius in lib. quæstionum illustrium. lib. 1. cap. 5. n.
25. & post plurimos, quos allegat, probat Bellon. in
cons. 2. num. 7. vers. præterea, loquens de læsione iuris
tertij ex contractu, quam potest inferre Princeps de
plenitudine potestatis.

Denique videamus rationem in feudalibus, cur
summus Pontifex † & Imperator possint remittere 39
feloniam à feudatario commissam in præiudicium di-
recti domini. Nam, cum probatum sit in d. parte 1.
cap. 8. omne regnum, † statum, ciuitatem, & feuda 40
cuiuslibet qualitatis recognosci à sede Apostolica,
vel à Romano Imperio, sequitur quod omnes Feu-
datarij Regum, & cæterorum Principum à sede A-
postolica, & Imperio recognoscentium dicantur et-
iam feudatarij Papæ, & Imperatoris, ex illa regula,
quod vasallus † vasalli mei, dicatur esse vasallus meus, 41
quæ est vera in iis, quæ rem feudalem respiciunt,
quia rem meam possidere dicuntur, Bald. in l. 1. nu-
mero nono, Cod. comm. de legat. Dec. in l. consilij, §. socij
mei socius, ff. de regul. iur. argum. l. solutum, §. solutam.
ff. de pignorat. actione. & declarat Schrader. de feud.
parte 8. cap. 2. numero vigesimo quinto, & plur. sequen-
tibus.

Et quando in Reges & † Principes primo inue- 42
stitos fuisset translatum omne dominium, etiam di-
rectum in secularibus corporibus, retento dominio
directo in vniuersali, quo casu ipsi possunt alios
habere feudatarios, vt declarat Frecc. in secundo li-
bro, de subfeudis, §. sed vt verius. fol. mihi 140. & fol. seq.
Adhuc possent Papa, † & Imperator ratione illius 43
vniuer-

vniuersalis dominij agere contra subfeudatarios prę-
dictos in omni actiooe concernente feudum, quia ipsi
primi feudatarij censentur constituti procuratores in
rem propriam, vt dicit Bald. *in l.1.n.23. Cod. de heredit.*
vel act. vendit. quod ego intelligo verum in illis quæ
sibi concessa sunt, sed Papa & Imperator ratione illius
dominij directi in vniuersali, quod retinent possunt
agere. Item ratione vtilis dominij, ac etiam directi in
singularibus corpor. concessi, quia etiam constitu-
44 to † procuratore in rem propriam, dominus directus
non impeditur agere, Salyc. *in l.1.n.11. vers. ego puto, C.*
de actionib. & obligat. Item quia nec ipse cedens cense-
45 tur † cessisse in sui præiudicium, ex dictis per Bald. *in*
l.2. C. an seruus ex facto suo. quem ad hoc allegat Fran.
in decis. Neapol. 260. num. 2. Si igitur possunt agere circa
cōcernentia feudū: ergo & remittere pœnas caducita-
tis feudi, & hoc dicuntur posse agere ex iurib. residen-
tib. in eorū personis, cōsiderato illo directo dominio
vniuersali, de quo scribit Natta *in cons. 580. per totum.*
46 Neque obstat, quod pœnæ, † & multæ sunt fructus
iurisdictionis, quæ spectant ad primum feudatarium,
Bart. *in l. fin. ff. solut. matrim.* Tessaur. *in decis. Pedemon-*
tana 250. in pr. & dec. 266. n. 4. & probat Amadæus de
Ponte *in trac. de laudemiis. q. 24.* Boss. *in tit. de pœnis. n.*
25. vers. sed si voluit. Roland. *in cons. 48. n. 25. vol. 2.* qui
loquitur in omnibus confiscationibus, & propterea
quando vasallus committit feloniam, eius feudum nō
47 † est applicandum Regi, sed Baroni, qui immediatè
feudum concessit, Afflict. *in decis. 282.* Thom. de Ma-
rin. *in tractat. de feudis, in tit. de feudo hereditario nono,*
num. 20.

Quia pro resolutiooe constituo duos articulos.

48 Primus articulus est: quando Papa, † aut Impera-
tor concedentes primo feudatario reseruarunt sibi iua
superioritatis, tunc enim dicuntur sibi reseruasse su-
premam iurisdictionem, de qua scripsi *in 1. part. c. 10.*
49 cuius vigore multa possunt exercere † in subfeudata-
rios, possunt enim cognoscere causas appellationum,
vt concludit Io. Andr. ad Specul. *in tit. de iurisdictione*
om. iudic. §. 1. in additione magna, ver. ex prædictis conclu-
ditur, cuius decisionem elegantem appellat Ias. *in cons.*
061. col. 2. vers. & si aliquis. vol. 2. Natta *in cons. 614. n. 5.*
Caccheran. *in decis. Pedemont. 101. n. 9.* Anton. Sala *in*
decreta Pedemont. tit. de iure emphyteutico, §. rem publi-
50 *cam gloss. 2. n. 13.* & quæ alia † contineat reseruatio su-
perioritatis, ponit Soc. iun. *in cons. 126. n. 38. vol. 3.* Natta
in cons. 487. n. 12. Rol. *in cons. 1. n. 242. vol. 2.* Amad. de
Ponte *in quæst. laudemial. 24. col. 7. in fin.* ergo sicut po-
51 test per viam † iustitiæ absoluere subfeudatarium à
sententia Baronis in suum vasallum, ita potest eidem
prædictam feloniam remittere per viam gratiæ, pro-
batur consequentia, quia vtrumque residet in persona
supremi Principis ratione supremæ iurisdictionis, vt
etiam dicam in sequenti casu.

52 Secundus articulus est: quando Papa, & † Impera-
tor concedendo, nihil penitus sibi reseruarunt, & tunc
dicendum esse, prout dixi in primo articulo, dixerunt
Ang. *in l. 1. §. qui mandatam, ff. de iurisd. om. iud.* Bal. *in l.*
1. q. 43. ff. de rer. diuis. Iacobin. *in sua inuestitura, ver. &*
cum mero, & mixto imperio, n. 9. Boss. *in tit. de foro com-*
pet. n. 45. & in tit. de Principe, n. 281. Rol. *in cons. 4. n. 40.*
vol. 3. Couar. *in lib. practic. quæst. c. 4. nu. 6.* Sed quando
hæc opinio non esset vera, posset de plenitudine
potestatis idem facere, & erit validum,
sed tenebitur ad interesse, vt
dictum est.

CASVS CXCVI.

Papam & Imperatorem posse condere le-
ges in regnis, & statibus aliis infeuda-
tis, vt ligent etiam vasallos mediatos.

SVMMARIA.

1 *Papa & Imperator an possint leges condere, quæ ligent vasallos mediatos.*
2 *Statutum conditum per Principem de lucro dotis habet locum etiam in terris infeudatis.*
3 *Papa potest condere constitutiones, & leges in regno Neapolis.*
4 *Papa & Imperator concedentes feuda cum omni iure quomodo intelligitur.*
5 *Princeps supremus concedendo iura sua, non potest illum sibi creare parem.*
6 *Princeps potest reuocare concessionem factam in diminutionem supremæ potestatis.*
7 *Reseruata Principi nunquam censentur concessa.*
8 *Vasalli Regum, & aliorum Principum quare dicantur vasalli Imperatoris, & Papæ.*
9 *Dominus directus feudi quando possit subditos sui feudatarij cogere ad sibi iurandum fidelitatem.*
10 *Vasalli quando teneantur potius iurare dominos mediatos, quàm immediatos.*

MOdo videamus † an isti supremi Principes pos- 1
sint leges condere, quæ ligent etiam vasallos
mediatos. Et quod huiusmodi leges habeant locum
etiam in terris infeudatis, firmarunt Martin. Laudens.
in tractatu de Principe, quæst. 72. Bossius *in titulo de*
pœnis. numero vigesimo quinto. Roland. de Valle *in tra-*
ctatu de lucro dotis, quæst. 85. vbi quod statutum † con- 2
ditum per Principem super lucro dotis habet locum
etiam in terris infeudatis, & probat Surdus *in cons. 53.*
n. 5. vol. 1. Afflict. *in Constitutione regni, incip. Post mor-*
tem, col. 2. post medium, dicit: Nemo dubitat, quin Papa
† ratione directi dominij, quod habet in regno Nea- 3
polis, possit condere leges, & constitutiones, etiam
contra constitutiones ipsius Regis in his, quæ sunt iu-
ris positiui, quia habet liberam potestatem disponen-
di, *c. proposuit, de concess. præbenda, clemen. ad Apostolicæ,*
& clemen. pastoralis. de re iudic. Castrens. *in cons. 368.*
præsupposito quod prædicta, in princip. vol. 2. Natta *in*
cons. 659. col. fin.

Et rationem posse assignari puto, quia licet Papa,
& † Imperator concessissent regna cum omni iu- 4
re suo, intelliguntur concessa cum omni iure spe-
ctante ad dominum, non autem spectante ad domi-
num vti Papam, & Imperatorem, Martinus Lau-
dens. *in tractatu de Principe, quæst. 115.* Iacobin. *in sua*
inuestitura, in ver. de castro Rubeo, num. sexto, & in ver.
dictique vasalli, num. 3. Calcan. *in consilio 101. colum. 1.*
Socin. iun. *in consilio nonagesimo octauo, numero trige-*
simo primo, volum. 3. Bossius *in titulo de regalib. numero*
vigesimo quinto. Natta *in consil. 487. num. 31.* Roland.
in consilio primo, nu. 144. volum. 2. & in consilio quarto.
num. 46. volum. 3. Ratio rationis est, quia Princeps
supremus † concedendo iura sua, non potest eum 5
creare sibi parem, vt probat Berous *in consilio 74.*
num. 16. vol. 2. Imo posset Princeps † reuocare con- 6
cessionem à se factam, quæ tendat in diminutionem
supremæ potestatis, vt post Andream & alios dicit
Natta

Digitized by Google

7 Natta *in conf.*614. *n.* 12. & nullus poteſt acquirere ius,
ne ſubiaceat ſupremæ Principis poteſtati, quia ſic eſſet
acephalus ſecundùm Bart. *in l. hoſtes. ff. de captiuis*. An-
gel. *in l.2. C. communia, de vſucap.* Couar. *in lib. pract. q.*
c.4. in princ. Reſeruata † igitur Principi in ſignum ſu-
premæ poteſtatis, nunquam intelliguntur conceſſa,
quæ ſi princeps expreſſe concederet, non priuatur i-
dem Princeps facultate ea exercendi, quia ſunt facul-
tates animæ principatus, quæ ab ipſo principatu euel-
li, vel ſeparari nequeunt, quod autem leges condere
ſit effectus ſupremæ poteſtatis, ſcripſi latius ſupra *in*
prima parte, cap. 10.

Alia etiam ratione reſpectu ſubditorũ poteſt huius
caſus deciſio comprobari, ſiquidem in feudatis regnis,
8 & ſtatibus à Papa, vel Imperatore, vaſalli † Regum &
aliorum principum dicuntur ſubditi Papæ vel Impe-
ratoris ratione vniuerſalis iuriſdictionis, de qua ego
ſcripſi ſup. *in part.* 1. *c.* 4. & de ea meminit Bald. *in ti. de*
pace Conſtãtiæ, verſ. hæc ſunt nomina, n. 1. vbi dicit, quòd
etſi dominus † ſuperior non poſſit ſubditos vaſalli ſui
9 compellere ad iurandum ſibi fidelitatem, tamen limi-
tatur, quando ſuperior dominus habet generalem iu-
riſdictionem, quia homines vaſalli coget ad ſibi iurã-
dum, ſequitur Iacobin. *in ver. qui quidem inueſtiti, nu.*
14. Albert. Brun. *in conf.* 32. *n.* 2. Natta *in conf.* 487. *n.* 21.
Roland. *in d. conf.* 1. *n.* 81. *vol.* 2. & inibi Brun. Natta, &
Roland. concludunt, quòd in caſu neceſſitatis iſti ſu-
premi Principes poſſent illos collectare, & ſubſidia
exigere. Et quòd ratione iſtius vniuerſalis † iuriſdi-
10 ctionis teneantur vaſalli potius iuuare iſtos ſupremos
Principes, quàm ſuos dominos immediatos, poſt mul-
tos, quos allegat, probat Natta *in d. conf.* 487. *n.* 17. Ia-
cobi. *in ſua inueſtit. in ver. & promiſerũt, n.* 12. vbi quod
etſi regulariter vaſallus teneatur iuuare dominũ ſuum
immediatum, non autem mediatum, fallit, quando
dominus mediatus haberet vniuerſale dominium in
patria, vel prouincia, & ſeruitium quod expoſcit, pu-
blicam concerneret vtilitatem, quia tunc ſeruiet me-
diato, Rolan. *in d. conf.* 1. *n.* 79. poſt Afflict. & Cur. quos
allegat. Quare ratione iſtius vniuerſalis iuriſdictionis,
leges quæ à Papa, vel Imperatore condi poſſunt ſu-
per regnis, & ſtatibus infeudatis, ligabunt etiam ſub-
ditos infeudatos.

CASVS CXCVII.

Vacante Imperio, vel Papatu, an legatus Papæ in Imperio, & Imperator Romæ poſſint cognoſcere de cauſis feudalibus pertinentibus ad iuriſdictionem alterius.

SVMMARIA.

1 *Conſtitutio Caroli IV. Imperatoris de vacante Imperio, fuit reuocata per Papam.*

2 *Iuriſdictio Imperij Romani, illo vacante ſpectat ad Papam.*

3 *Papa eligit Imperatorem ex iuſta cauſa.*

4 *Electores Imperij habent poteſtatem à Papa.*

5 *Papa cognoſcit de omnibus cauſis vacante Imperio, vel regno non recognoſcente ſuperiorem.*

6 *Principum poteſtas non recognoſcentium ſuperiorem ſimilis eſt Imperiali.*

7 *Iuriſdictio Papæ vacãte Imperio nõ pertinet ad legatũ.*

8 *Imperator non poteſt ſe intromittere de cauſis feudalibus, vacante ſede Apoſtolica.*

9 *Capitulum habet iuriſdictionem ſede vacante, etiam in cauſis feudalibus.*

DIfficultas eſt, an Imperio vacante ſum. Pontifex
poſſit exercere iuriſdictionẽ in feudalibus, quę
orta eſt à Conſtitutione † Caroli IV. Imperatoris, cu- 1
ius Bulla aurea expreſſè ſancitum eſt, quod vacante
Imperio Romano, Comes Palatinus Rheni, atque E-
lector Saxonię vices Imperatoris Romani in omnib.
& per omnia ſuſtinere debeant, exceptis tantum feu-
dis regalibus Imperij Romani, quorum negotia Im-
peratori futuro reſeruari debeant.

Sed illa conſtitutio, tanquam condita in præiudi-
cium ſedis Apoſtolicæ, multis annis poſtea reuocata
fuit per Ioannem Papam XXII. qui in ſua extraua-
gante *incip. Si fratrum, & coepiſcoporum, ſub tit. Ne ſede*
vacante. declarauit, quod vacante † ſede Imperiali, iu- 2
riſdictio ad Papam deuoluitur, & ideo prohibuit ſub
pœna excommunicationis, quod nullus tunc nomen
vicarij Imperatoris, aut alterius cuiuſcunque officij
retineat, aſſumat, vel reſumat, nulluſque ei obediat,
vel auxilium præbeat; aliàs excommunicatio in per-
ſonas, & interdictum in terras (niſi infra duos menſes
reſipuerint) profertur.

Et ratio poteſt aſſignari, quia ad ſum. Pontificem
ſpectat † Imperatorem eligere ex iuſta & rationabili 3
cauſa, vt probat Auguſtin. de Ancon. *in tract. de pote-*
ſtate Papæ, q. 37. *in quinque primis articulis.* & ſequitur
Reſtau. Caſtal. *in tract. de Imperatore, q.* 53. quia pote-
ſtas eligendi † ab ipſa Apoſtolica ſede peruenit ad E- 4
lectores, *c. venerabilem, de elect. & clem.* 1. *de iureiur.*
Bal. *in tit. de pace Conſtantiæ, in ver. conceſſerimus.* Greg.
Merula *in lib.* 1. *antiquit. fol.* 2. D. Thom. *in opuſculo de*
regimine Princip. q. 21. Epiſcopus Gurgenſ. *in tract. de*
coronatione, fol. 13. §. *ſed fac.* & de hoc articulo nullus
dubitat.

Et quod vacante Imperio, vel altero † regno ſupe- 5
riorem non recognoſcente Pontifex Romanus co-
gnoſcat tam de cauſis feudalibus, quàm de aliis perti-
nentib. ad iuriſdictionem Imperatoris, ſiue mediatã,
ſiue immediatã, eſt text. *in c. licet ex ſuſcepto, & ibi* Ab.
& cæteri Canoniſtæ, *de foro compet. clem. paſtoralis, §. fi.*
& ibi Dd. *de ſentent. & re iudic.* Abb. *in c. cum cõtingat.*
de foro compet. & in c. cum deputati, de iudic. Felyn. *in c.*
1. *n.* 5. *de præſcr.* Dec. *in c. nouit, n.* 8. *de iudic.* Anto. de Ro-
ſell. *in tract. de Concilio, in rubric. qualis in cauſis debeat*
eſſe forma, n. 30. *& plur. ſeqq.* Bar. *in l. naturaliter, ff. de*
vſuc. Bal. *in l. fi. col.* 2. *de quadrien. præſcrip. & in marga-*
rita. Innoc. *in ver. Imperium, & in l. cum notiſſimi, §. imo,*
C. de præſcript. 30. *annor.* Roman. *ſingul.* 417. & ibi ad-
dẽtes alios allegant, Iaſ. *in l. Imperium, n.* 21. *ff. de iuriſd.*
om. iud. Franciſc. Balb. *in tract. de præſcriptionib. in* 6.
parte principal. part. 2. *n.* 8. Reſtau. Caſtald. *in tract. de*
Imperatore, q. 90. qui alios congerit, quot in hoc arti-
culo ſcripſere; & quia poteſtas Principum non reco-
gnoſcentium † ſuperiorem ſimilis eſt Imperiali, vt 6
notat Bart. *in l. hoſtes, de captiuis, in l. infamem, ff. de pu-*
blic. iudic. in l. acta, §. ampliandæ, ff. de re iudic. & in l. 1. *ff.*
de poſtul. atque Abb. *in c. cum te, de re iudic.* omnes Ca-
noniſtæ *in c. cum te, qui filij ſint legit.* ergo ad huiuſmo-
di Principatus vacantes ſine legitimo ſucceſſore ſuc-
cedit Papa; & hoc argumento in ſpecie vtuntur Abb.
in c. nouit. n. 16. *de iudic.* & Fely. *in d. c. licet ex ſuſcepto,*
col. 1. *de for. comp.* Stephan. Aufret. *in tract. de poteſtate*
eccleſiaſtica ſuper laicis, n. 57. *& ſeq.* Rochus *in c. & ſi*
neceſſe, de donat. inter vir. & vxorem.

Et licet hæc poteſtas & ſuprema iuriſdictio † ſum- 7
mi Pontificis vacante Imperio nõ pertineat ad ipſius
Legatum, ad gloſſ. *in clem. paſtoralis, in ver. ſuccedimus,*
de re

Digitized by Google

de re iudic. Specul. in tit. de legato, §. nunc ostendendum, vers. 19. Felyn. in d. c. licet ex suscepto, n. 3. de compet. Rom. in singular. 417. & ibi Gabriel Sarayna in additionib. Vasquius in controuers. illustrium, lib. 1. c. 22. n. 4. Tamen poterit ab eodem summo Pontifice illi delegari, ad eius arbitrium.

Secundus articulus est: An Apostolica sede vacan-
8 te † per mortem summi Pontificis, possit Romanus Imperator de causis feudalibus ad sanctam sedem pertinentibus, iurisdictionem exercere, & pars negatiua est omnino vera, & absoluta, quam firmarunt Roman. in singulari 418. Vasquius in d. lib. 1. controu. illustrium, cap. 22. num. 5. Et ratio potest assignari, quia sede vacante, capitulum † habet iurisdictionem in o-
9 mnib. causis, etiam feudalibus pertinentib. ad suum Prælatum, ita firmarunt Canonistæ in c. huque, & cap. cum olim. de maior. & obedient. per illos textus, & in c. 1. eod. tit. lib. 6. Mandel. de Albo in consil. 61. nu. 9. Cardinal. & Imo. in clem. ne in agro, §. Abbate, de statu monach. Quæ opinio tanto magis est vera in feudis & iurisdictione pertinentibus ad sanctam sedem Apostolicam, quia de feudis pertinentibus simul ad prælatum & capitulum, mortuo prælato, capitulum ipsum exercet iurisdictionem, Io. And. in c. vernm, de foro compet. & ibi Abb. n. 8. Barbatia, num. 29. & dixi latius de hoc supra in 2. part. cap....

CASVS CXCVIII.

Appellatio ab ecclesiastico feudatario alicuius Principis laici, an debeat fieri ad directum dominum illius iurisdictionis.

SVMMARIA.

1 *Appellatio ab ecclesiastico feudatario fit ad directum dominum feudi.*
2 *Appellationum ius nunquam censetur concessum feudatario.*
3 *Rex in Ducatu consideratur vt Dux.*
4 *Rex quando iudicat in Ducatu, appellatur ad superiorem Ducis.*
5 *Dux, & episcopus si ferat sententiam, appellatur ad superiorem ecclesiasticum.*
6 *Appellatio ad laicum quando permittatur ab ecclesiastico.*
7 *Appellatio à feudatario ecclesiastico quando non fiat ad superiorem laicum, sed ad ecclesiasticum.*
8 *Appellatio à laico habente temporalem iurisdictionem ecclesiæ est facienda ad ecclesiasticum.*

QVia iurisdictio ecclesiastica, & temporalis sunt distinctæ, adeo quod de vna non appellatur ad aliam, secundum glossam in c. quoniam, distinc. 10. & in c. cuncta per mundum, 9. quæst. 3. Ideo dubitatur, an idem dicendum sit, quando iurisdictio penes alterutrum dependet ab altero; Et primus articulus principaliter quæritur, quando ecclesiasticus † est feudatarius lai-
1 ci, & contingat sententiam ferre inter vasallos, tunc ab eo appellandum esse ad immediatum dominum directum feudi, firmarunt Præposit. in c. 1. colum. 4. apud quem, vel quos quæstio feudi terminari debeat. Milus in suo repertorio in ver. appellatio, col. 4. Freccia in tractatu de subfeud. lib. 2. in 24. auctoritate. Abb. in c. cæterum, de iudiciis. Stephan. Aufrer. in tractatu de potestate ecclesiastica su secular. num. 14. vers. 19. Mynsinger. in lib. obseruationum centuria 5. obseruat. 5. qui attestatur sic iudicari, Schrader. in tractat. de feudis, parte 10. sectione 0. num. 3. & ratio potest assignari, quia vt dixi supra in casu 143. artic. 3. dominus feudi concedendo ecclesiæ feudum, & iurisdictionem, non videtur à se in in totum abdicasse iurisdictionem, & quantumcunque sit concessum merum & mixtum imperium, atque omnimoda iurisdictio, non tamen censetur concessum 2
ius † appellationum, vt probaui supra in 1. part. cap. 20. quod nec etiam præscribi potest contra concedentem, quia pertinet ad supremam iurisdictionem, vt dicit Bald. in auth. quas actiones, n. 24. in fi. C. de sacros. eccles. Natta in consil. 580. n. 2. Alb. Brun. in consil. 102. in fi. Innocen. & alij in d. c. cæternm. de iudiciis.

Sic dicimus quod Rex † in Ducatu consideratur vt 3
Dux, & non vt Rex, ad tradita per Federic. de Sen. in consil. 220. col. fi. Felyn. in c. cum olim, n. 2. quos sequitur Gabriel. in cons. 195. n. 9. vol. 2. & ad hoc faciunt scripta per Bart. in l. 1. §. nunciatio, n. 25. ff. de noui oper. nunciat. Socin. in cons. 54. nu. 11. vol. 2. Surd. in consil. 19. n. 33. Ideo si Rex † iudicet vt Dux, appellatur ad superiorem in 4
Ducatu non attenta regia dignitate, vt tradit Bart. in l. si quando, C. de appellationib. quem in hoc præsenti articulo sequitur Igneus in receptione l. necessarios, §. non alias. n. 428. ff. ad Syllanian. & Baldus in additionib. ad Specul. in ti. de appellationib. quem refert, & sequitur Aufrer. in d. vers. 19. quod si quis est Dux, & Episcopus, & † fert sententiam vt Dux, tunc appellabitur ad 5
iudicem ecclesiasticum, quia dignitas Ducatus est accessoria dignitati episcopali; secus si episcopus recognoscat laicum aliquo modo, quia tunc appellandum † erit ad ipsum superiorem laicum, quem recognos- 6
cit, idem dicit Francisc. Marc. in decis. Delphinali 454. n. 10. & seq. part. 1.

Declaratur hic articulus, vt non procedat, quotiescunque feudum esset concessum ecclesiæ † francum & 7
liberum, quia tunc nulla intelligitur esse reseruata appellatio directo domino, & ideo à sententia prælati feudatarij non erit appellandum ad Regem concedentem, sed ad superiorem ordinarium ipsius ecclesiastici, ita dixit Aretinus in consil. 14. viso, col. 1. quem sequitur Petr. Greg. in tractatu de concessione feudi, par. 5. quæst. 9. in fin. quicquid in contrarium dixerit Benedictus in c. Raynutius, in ver. & vxorem, decis. 2. n. 24. & 25. de testament.

Secundus articulus potest addi etiam pro confirmatione præcedentis, si ecclesia habeat iurisdictionem temporalem, † quam faciat exercere per laicos, 8
iuxta cap. final. ne clerici, vel monachi, lib. 6. quos contingat sententiam ferre, tunc enim appellandum est ad superiorem ecclesiasticum, c. Romana, §. debet. de appellationib. lib. 6. & ad hoc sunt decisiones Delphinales per Francisc. Marc. decis. 365. & decis. 366. part. 2.

CASVS CXCIX.

A sententia Regis vasalli ecclesiæ, an liceat appellare ad summum Pontificem.

SVMMARIA.

1 *Appellatio à sententia cuiuslibet feudatarij ecclesiæ potest interponi ad Papam.*
2 *Ducatus Ferrariæ hodie est incorporatus mensæ sedis Apostolicæ.*
3 *Appellatio à regno Neapolitano an fiat ad Papam de iure.*

4 Feudo

4 *Feudo concessa libero an appellatio interponatur ad concedentem.*

5 *Papa concedendo regnum Neapolis nihil penitus sibi reseruauit.*

6 *Appellatio fit ad Papam reseruantem sibi ius superioritatis.*

7 *Appellationum ius an sit concessum cum omnimoda iurisdictione.*

8 *Appellationes vltima competunt Principi in signum supremæ iurisdictionis.*

9 *Superioritas dicitur reseruata per resolutionem census.*

Dixi in 1. *parte, cap.* 6. quando ab Imperatore lici-
tum sit appellare ad Papam, modo videamus an
1 à sententia † cuiuslibet feudatarij ecclesiæ appelletur
ad Papam. Et partem affirmatiuam simpliciter dixere
Curt. iun. *in cons.* 104. *in fin.* loquens in duabus cõfor-
mibus latis in ciuitate Ferrariæ, quæ est subiecta ec-
clesiæ ratione directi dominij, quod grauatus possit
appellare ad Papam, vel ad eum habere recursum si ti-
met appellare, & mouetur ratione directi dominij,
2 (quæ ratio hodie cessat, postquam Ducatus † Ferrariæ
fuit incorporatus mensæ sedis Apostolicæ,) & de re-
gno Neapolitano consuluit Ia. *in cons.* 168. *col.* 6. *vol.* 4.
3 quod ab eo appelletur † ad Papam, & de regno Siciliæ
est text. *in c. ad Apostolica, de re iudi. li.* 6. & pro hac par-
te conferunt quæ scripsi supra *in casu* 195. *ar.* 2. Pro cu-
ius casus decisione ego constituo duos articulos.

Primus articulus est: Quando Papa concedit feu-
4 dum † liberum, prout erat apud sanctam sedem Apo-
stolicam, nihil penitus sibi reseruando, & tunc à sen-
tentia feudatarij non esse appellandum ad directum
dominum feudi dixi in casu præcedenti, in declaratio-
ne primi articuli, vbi allegaui Aretinum, & Petrum
Gregor. Addo Afflict. *in præludiis constitutionum regni*
Neapolis, in tota quest. 21. vbi diffuse probat à sententiis
latis in regno Neapolis nullo modo posse appellari
ad summum Pontificem, qui concedendo illud regnũ
5 nihil penitus † sibi reseruauit. Fallit in illis casibus in
quibus à quolibet superiore appellatur ad Papam, de
quibus scripsi *in 1. parte, in d. c.* 6. quia in eisdem etiam
à feudatario, tanquam à quolibet altero appellatio &
recursus haberi posset ad sum. Pontificem, Andr. *in c.*
Imperialem, & n. 81. *& seq de prohib. feud alien. per Feder.*
6 Secundus articulus est: Quando Papa † conceden-
do regnum & statum reseruauit sibi superioritatem,
tunc enim à sententia feudatarij posset haberi recur-
sus ad Papã, etiam per viam appellationis, vt probaui
multos allegando *in d. cas.* 195. *artic.* 1. Addo hæc pro-
cedere etiam si regnum fuerit concessum cum omni-
moda iurisdictione, quæ plus continet, quàm omnem
iurisdictionem: nam etsi secundum vnam opinionem
7 censeatur concessum ius † appellationum, de qua per
Ias. *in cons.* 161. *in princ. vol.* 2. tamen hæc opinio vel nõ
est vera, vel non seruatur, & interpretari debet, quo
ad ius appellationum primarum causarum, quia ius
8 vltimarum appellationum competit Principi in si-
gnum supremæ superioritatis, Crau. *in cons* 209. *n.* 9.
vol. 2. & dixi latius *in 1. parte* 10. Dicitur autem reser-
9 uata superioritas † per solutionem census, *c. annus ani-*
ma, de censib. Iacob. *in sua inuestitura, in ti. de homagiis,*
n. 37. Item per præstationem iuramenti homagij ligij,
Iac. Bin. *in tit. de hom. ligiis num.* 6. & scripsi supra *in* 1.
parte, cap. 13. quo casu ratione supremæ vniuersalis iu-
risdictionis retentæ posset appellationes audire, &
indemnitati subditorum prouidere.

CASVS CC.

Prælatus ecclesiæ an de iurisdictione alias concessa in feudum nouum possit alterum inuestire iure antiquo feudi.

SVMMARIA.

1 *Iurisdictia recipit separationem à feudo.*

2 *Feudum consistit in omni eo, cuius potest separari dominium directum ab vtili.*

3 *Feudum consistit in quibus potest retineri proprietas, vel actio directa.*

4 *Iurisdictio potest concedi in feudum.*

5 *Prælatus potest infeudare feuda, & iurisdictiones ecclesiæ.*

6 *Bona Ecclesiæ solita concedi in feudum possunt concedi quando deuoluuntur.*

7 *Bona Ecclesiæ dicuntur solita concedi, quando prima vice fuerint concessa cum sollemnitate Apostolica.*

8 *Bona solita concedi in feudum reuersa ad ecclesiam, effecta de mensa, non possunt amplius concedi in feudum.*

9 *Feudum ecclesiasticum quando dicitur effectum de mensa Prælati.*

10 *Bona deuoluta ad ecclesiam descripta in libro, statim sunt facta de mensa Prælati.*

11 *Dominus directus potest concedere feudum nouum sub natura feudi antiqui.*

12 *Prælati non possunt feudum nouum concedere sub natura feudi antiqui.*

13 *Feudi antiqui natura est magis præiudicialis ecclesiæ.*

14 *Prælatus reuocanda inuestituram non potest alterare consuetudinem infeudandi.*

15 *Feudum vel emphyteusis solitum dari ad tertiam generationem, an valeat concedi in perpetuum, vel alterari prima concessio.*

16 *Concessio noua alterata à forma antiqua concessionis an valeat saltem secundum formam antiquam.*

17 *Prælatus potest alterare formam primæ inuestituræ faciendo conditionem ecclesiæ meliorem.*

Licet iurisdictio † recipiat separationem à feudo, 1
quia vnus potest habere iurisdictionem, & alter
feudum, secundum Bald. post Innoc. ibi *in c. dilectus,*
de capellis monac. quem sequitur Paris. *de reintegratio-*
ne feudarum, c. 283. *quod incip. Modo vidẽdum est si vasal-*
lus, n. 3. tamen & ipsa iurisdictio potest, & concedi in
feudum. Quia feudum † potest cõmittere in omni eo, 2
cuius dominium directum retineri potest, & concedi
vtile in feudatarium, ideo potest consistere in fructi-
bus pendentibus, gloss. *in c.* 1. *§. sciendum, ver. cohæren-*
tibus, de feudi cognit. quam esse comm. opinio. testatur
Tiraqu. *de retract. lignag. §.* 1. *glass.* 7. *n.* 37. vbi alios alle-
gat. Item in hominibus ascripititis glebæ terræ, Tira-
quellus ibid. *n.* 119. Afflict. *in constit. regni. incip. Erra-*
res, numer. 2. Item in annuis introitibus, qui vt immo-
biles æstimantur, *cle. exiui de paradiso, in ver. annui in-*
troitus, de verb. sign. & quod possint concedi in feudũ,
est tex. *in c.* 1. *de not. feudi* & licet non videatur retine-
ri proprietas, quia † nõ adest realiter, tamen penes do- 3
minum retinetur actio directa, & penes feudatarium
est actio vtilis, vt dicunt Dd. *in c. querelam, de elec.* pro-
pter quam rationem videtur dicendum etiam in pe-
cunia posse consistere feudum per quam responderi
potest dictis Andreæ *in c.* 1. *si de feudo vas. fuerit ab ali-*
qua interpell. & hæc tanto magis procedunt in iuris-
dictione, † cuius directum dominium retineri po- 4
test,

test, & vtile concedi; & ita dominus directus poterit directam actionem exercere, feudatarius autem vtilem; ergo ipsa sola iurisdictio potest concedi in feudum. Quæro igitur, an iurisdictione semel concessa in feudum nouum possit per Prælatum alteri concedi iure antiqui feudi. Pro cuius explicatione constituo duos articulos.

5 Primus articulus est: Prælatus † potest infeudare feuda & iurisdictiones non solum quæ tempore suæ prælaturæ aperiuntur, sed etiam quæ tempore sui prædecessoris aperta fuerunt, Clar. in §. feudum, q. 13. vers. sed nunquid. Mozz. in tract. de feudis, rubric. de his qui feud. dar. poss. n. 6. vbi attestatur esse com. opinion. Aluarot. in c. 1. in prin. col. 10. vers. aut fuit apertum, de his qui feud. dar. poss. & in c. 1. de clerico qui inuestit. facit. Et ratio est,

6 quia res † ecclesiæ solita concedi in feudum, potest iterum concedi, quando ad ecclesiam deuoluitur, c. 1. & ibi Dd. de his qui feud. d. r. poss. cap. 2. extr. de feudis. Curt. in tract. de feud. in 1. part. 2. part. prin. q. 1. Alex. in consi. 40. col. fin. & consi. 92. col. 2. vol. 6. Roland. in consi. 1. n. 82. & seq. vol. 1. Soci. iun. in consi. 36. n. 3. vol. 2. & melius omnib. Afflict. & ibi Vrsill. in decis. 305. n. 10. & ibi Vrsill. alios allegat.

7 Declaratur primò hic articulus, vt res ecclesiæ † dicatur solita concedi in feudum, quando in prima vice fuerit concessa cum solemnitate Apostolica, de qua in extrauagant. ambitiosæ, de reb. eccl. non alien. Andr. in c. 1. de cleric. qui inuestit. facit. Curt. in tract. de feud. in prima part. 2. part. princ. q. 4. n. 8. Zasius in tract. de feud. in 5. parte, n. 52. Claud. Seysell. in tract. de feud. tit. de his qui feud. d. r. poss. parte 2. regul. 1. declarat. 1. ver. omnia tamen permissa. quia non est minor auctoritas legis, quã consuetudinis, l. de quib. ff. de legib. & l. 2. C. quæ sit longa consuet. immò in hoc casu sola auctoritas legis requiritur per dict. extrauag. ambitiosæ. & ideo illa opinio, quod res dicatur solita concedi in feudum, si post primam concessionem præteriit tantùm temporis, cuius memoria non existat in contrarium, de qua per Curt. in d. q. 4. n. 7. non est vera, vt patet ex his quæ scripsi supra in casu 94.

8 Secundo declaratur, nisi res solita † concedi in feudum, reuersa ad ecclesiam, fuerit effecta de mensa prælati, quia tunc non potest iterum infeudari inconsulto Romano Pontifice, aut deficientibus aliis solemnitatibus, Bald. Aluar. Præposit. & Afflict. in c. 1. de clerico qui inuestit. fac. Zas. in tract. de feud. parte 5. n. 49. Guid. Pap. decis. 154. circa prin. Aluar. in c. 1. col. 5. vers. ex quib. infertur, de his qui feud. dar. poss.

Est autem maxima controuersia inter Dd. quando

9 feudum † Ecclesiasticum dicatur effectum de mensa Prælati, nam Andr. in c. 1. in prin. n. 4. vers. & si vnus, de his qui feud. dar. poss. dicit rem solitam infeudari reuertentem ad ecclesiam, perdere qualitatem infeudandi, si postquam reuersa fuerit ad ecclesiam, Prælatus illã possederit per spacium 30. annorum, sequitur Zas. in tract. de feud. part. 5. n. 50. Imol. in c. vt super, col. 5. de reb. eccl. non alien. requirit spacium quadraginta annorũ, Barbat. in d. c. vt super, col. 3. requirit spacium decem annorum: Alij, si prælatus possideat per solum annũ, Guid. Pap. in decis. 154. Clar. in d. §. feudum, q. 13. vers. sed nunquid. vbi attestatur esse communem opinionem. Ego autem credo statim rem ad ecclesiam deuolutã, dici effectam de mensa prælati, ac ipse Prælatus hoc declarauerit, se mensæ prædictæ applicasse, ex traditis per Io. de Lignano in c. quæ in ecclesiarum, de constitut. vbi si prælatus, ait, fuerit adeptus possessionem talis rei solitæ infeudari, per istud solum quod prælatus acceperit possessionem, sine aliquo cursu temporis, desinit esse solita infeudari, tanto magis, quia in dubio res possessa per Prælatum, præsumitur esse de mensa, Menoch. li. 6. præsumpt. 63. nu. 19. Guid. Pap. in d. decis. 154. circa fi. Bald. in d. c. 1. n. 3. & seq. de clerico qui inuestit. fac. Et quod quando Prælatus declarauerit esse illa bona de mensa, statim dicantur effecta de mensa, firmat Bart. in l. si vacantia, nu. 9. C. de bon. vacant. li. 10. Guido Pap. in d. decis. 154. col. 2. Clar. in d. q. 13. vers. nunc pro intelligentia, ibi, ad hoc autem. Curt. de feud. part. 2. q. 5. col. 3. vers. prædictis tamen non obstantib. Quod fortius pro-

10 cedit, si bona † deuoluta ad ecclesiam, statim fuerint descripta in libro, vbi bona de mensa prælati, vel capituli descripta sunt, Bart. in d. l. si vacantia. Præpos. in c. 1. in prin. Episcopum, vel Abbatem. Zasius de feudis, part. 5. num. 50. Afflict. in d. c. 1. nu. 11. de clerico qui inuestitur. facit.

Secundus articulus est: licet quilibet directus domi-

11 nus † possit concedere feudum nouum sub natura feudi antiqui, Bald. in c. 1. in prin. n. 2. de alien. feudi paterni. Aluarot. & Præposit. in c. 1. de vasallo decrepit. ætat. & ibi Afflict. n. 7. Ias. in prælud. feud. n. 88. Curt. in tract. de feud. part. 1. q. 8. Zas. in tract. de feud. part. 3. Alex. in consi. 30. n. 7. vol. 1. & consi. 55. n. 17. vol. 4. & consi. 1. n. 16. vol. 5. & consi. 29. n. 14. vol. 5. Dec. in consi. 53. & cons. 185. nu. 7. Roland. à Valle in cons. 60. n. 16. & plur. seq. vol. 1.

12 Tamen non licet prælatis † ecclesiæ, rem aliquam, alias concessam in feudum nouum cum solemnitate Apostolica, postea reuersam ad ecclesiam concedere iure antiqui feudi. Quæ conclusio probatur auctoritate & ratione: Imprimis hanc opinionem secuti sunt, Bal. in prælud. feud. in 3. diuis. n. 43. dicens, quod vbi est opus essentia facti, verba non sufficiunt, immò inducerent circumuentionem iuris, Ias. in prælud. feudorum, n. 89. & seq. dicens, quod vbi assertio facit contractum licitum, qui alias esset à iure improbatus, verborũ cautiones, & huiusmodi partium enunciationes nil probant, Zas. in tract. de feud. part. 3. num. 6. Nicol. Mozz. in tract. de feud. rub. de diuis. feud. n. 19. Zas. in d. tract. part. 12. n. 45. dicit, quod in feudo ecclesiastico inuestitura alterari non potest in deteriorem conditionem ecclesiæ, puta quod feudum nouum fieret antiquum, aut masculinum fieret fœmininum, Petr. Gregor. in tract. de concess. feud. part. 5. qu. 3. vers. istam conclusionem. & hanc esse commun. opinion. attestatur Cæpoll. in cons. 31. n. 6. & seq. Crauetta de antiquitat. tempor. part. 5. sect. fin. n. 17.

Et ratio potest assignari, quia cùm ad feudum nouum succederent solum descendentes, si fiat concessio

13 sub natura † feudi antiqui, succederent etiam transuersales, quod esset in præiudicium ecclesiæ, sed Præ-

14 latus in renouatione infeudationis, † etiam si de nouo alteri fieret, non potest alterare aut mutare consuetudinem, secundum quam erat solitum concedi, Clar. in §. feudum, q. 13. vers. scias tamen. vbi ait hanc esse commun. conclusion. Bart. in auth. qui rem, n. 7. C. de sacros. eccles. dicit, si res ecclesiæ consueta dari in feudum, vel

15 emphyteusim vsque ad tertiam † generationem masculinam, Prelatus dat vsque ad tertiam generationem masculinam, & fœmininam; vel si consueuerit dari ad tempus, concesserit in perpetuum, quod non valebit talis concessio, seu infeudatio, Iacob. de Belloui. in c. 1. in prin. de his qui feud. dar. poss. & in c. 1. §. similiter. de leg. Corrad. Martin. Lauden. in d. c. 1. circa fin. de his qui feud. dar. poss. & ibi Cardin. col. pen. & Aluarot. in vers. quæro an Prælatus.

Declaratur primò hic articulus; nam ista noua con-

16 cessio † facta de feudo nouo iure antiqui feudi, si non
valebit iure antiqui, quia non est sic solitum concedi,
valebit iure feudi noui, vt est casus *in §.quod autem,
vers.neque illud, vsque ad fi.in auth.de non alienand.* per
quem text.ita tenet Bald.*in auth.si quas ruinas,col.1.C.
de sacros.eccle.* & Dec. latissimè *in auth.qui rem,nu.22.
vsque ad fin.C.de sacrosanct.eccles.* qui attestatur ita esse
communem opinionem, & respondet contrariis,
eámque dicit sic esse defendendam ex regula: *Vtile per
inutile non vitiatur*; de qua per Andr. in materia feudali
in *§.profectò, prope finem, de lege Corradi.* & hanc
opinionem tenuit Andr. in *c.de manso.nu.15.vers.item
nota,de controuers.inuest.* & in *c.imperialem.§.praeterea
ducatus,n.36.vers.secus si sub colore,de probib.feud.alien.
per Federic.* tex.in terminis, *in c.vnico,de allodiis.* Aret.
in consi.54.n.3. Clar. *in §.feudum.in d.quaest.13.in fin.* vbi
attestatur esse comm.opin. Curt.etiam fatetur communem
in parte 2.quaest.6.col.3. communem etiam dicit
Mozz. *de feud.in titulo de his qui feud.dar.poss. n.9.
in fin.* Bald. *in c.2.in princ.nu.20.eod.tit.* & *in c.1.§.similiter,
n.3.de lege Corradi.* Imola *in c.ex parte,col.penult.
vers.sed hic insurgit,de feudis.* vbi ait hanc opinionem
esse veriorem.

Secundò declaratur, vt non procedat, quoties prae-
latus † alterando naturam primae inuestiturae, siue so- 17
litum & consuetum modum infeudandi faceret con-
ditionem ecclesiae meliorem, puta si quis offerret bo-
na sua allodialia ecclesiae sub hac conditione, vt ea-
dem sibi concederet in feudum antiquum: nam potest
Praelatus iure antiqui feudi infeudare, quo casu haec
bona accipiunt naturam & qualitatem feudi antiqui,
argum. eius quod notat Dec. *in consil.73. numer.3.* &
quod notat Bartol. *in l.iubemus, in prima, C.de sacros.
eccles.*

INDEX

Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS
OMNIVM CONCLVSIONVM QVÆ IVRE FVNDATÆ SVNT, ET IN HOC VOLVMINE, seu quarta parte continentur.

Iuxta ordinem Alphabeti,& numerorum marginalium, quorum primus casum, secundus eius numerum marginalem denotat.

A.

Digitized by Google

Assessores

B.

Digitized by Google

C.con-

Cleri-

cleri-

Cleri-

Com-

Digitized by Google

Google

E.

Ecclesia-

Emphyteu-

F.

Feudum

G.

H.

Google

Iura-

Digitized by Google

L.

Laicus

Leges

Digitized by Google

Legis

M.

Matri-

N.

Noto-

Digitized by Google

Digitized by Google

Prin-

 Prin-

Pri-

Q.

R.

S

Seque-

Digitized by Google

Google

Statutum

Sta-

Digitized by Google

Sta-

Digitized by Google

T.

V.

F I N I S.

Digitized by Google